



ប្រវត្តិសាស្ត្រអាស៊ីបូព៌ា



រៀបរៀងដោយ៖
គួង គានី
២០២១



ប្រវត្តិសាស្ត្រអាស៊ីបូព៌ា

រៀបរៀងដោយ៖
គួន គានី
២០២១



គាំទ្រថវិកាលើការរៀបរៀង និងកែលម្អដោយ
មូលនិធិស្រាវជ្រាវ គំនិតច្នៃប្រឌិត និងនវានុវត្តន៍

សាកលវិទ្យាល័យភូមិន្ទកម្ពុជា
មហាវិទ្យាល័យសង្គមសាស្ត្រ-មនុស្សសាស្ត្រ
ដេប៉ាតឺម៉ង់ប្រវត្តិវិទ្យា

គណៈកម្មការនិពន្ធ

១. លោក គង់ គានី

សាស្ត្រាចារ្យដេប៉ាតឺម៉ង់ប្រវត្តិវិទ្យា

គណៈកម្មការត្រួតពិនិត្យ

១. លោកបណ្ឌិត វង់ សុធារ៉ា

ប្រធានដេប៉ាតឺម៉ង់ប្រវត្តិវិទ្យា

២. លោក ណុប សុខា

អនុប្រធានដេប៉ាតឺម៉ង់ប្រវត្តិវិទ្យា

៣. លោក ថា លាងអាង

សាស្ត្រាចារ្យដេប៉ាតឺម៉ង់ប្រវត្តិវិទ្យា

៤. លោក អ៊ី ប៊ុនលី

សាស្ត្រាចារ្យដេប៉ាតឺម៉ង់ប្រវត្តិវិទ្យា

បុព្វកថា

ដំណើរអភិវឌ្ឍន៍នៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជានៅក្នុងយុគសម័យទំនើបនេះ ជាមេរៀនដ៏ជោគជ័យ បំផុតមួយដែលចាប់បួសគល់ចេញពីការបញ្ចប់របបប្រល័យពូជសាសន៍ ការបញ្ចប់សង្គ្រាម ការផ្សះផ្សារជាតិ ការកសាងមូលដ្ឋានរឹងមាំនៃសន្តិភាពនិងស្ថិរភាព និងការអភិវឌ្ឍសេដ្ឋកិច្ច។ នៅក្រោយពេលដែលសន្តិភាពត្រូវបានកើតឡើងដោយបរិបូណ៌នៅឆ្នាំ១៩៩៨ កម្ពុជាទទួលបានកំណើនសេដ្ឋកិច្ចខ្ពស់ គឺប្រមាណ ៨% ក្នុងមួយឆ្នាំ។ លើសពីនេះទៀត អត្រានៃភាពក្រីក្រត្រូវបានកាត់បន្ថយពីប្រមាណ៥៣% នៅឆ្នាំ ២០០៤ មកនៅទាបជាង១០% នៅឆ្នាំ២០១៩។ ដំណើរនៃការអភិវឌ្ឍជាតិជាសកម្មភាពដែលបន្តទៅមុខជាប់ជានិច្ច ហើយគោលនយោបាយថ្មីៗដែលមានលក្ខណៈអន្តរវិស័យគ្របដណ្តប់ ក៏កំពុងលេចរូបរាងឡើង ដើម្បីតម្រង់ទិសកម្ពុជាឆ្ពោះទៅកាន់ប្រទេសមានប្រាក់ចំណូលមធ្យមកម្រិតខ្ពស់នៅឆ្នាំ ២០៣០ និងឈានឡើងជាប្រទេសមានប្រាក់ចំណូលខ្ពស់ នៅឆ្នាំ២០៥០។ ការប្រែប្រួលឆាប់រហ័សនៃនិម្មាបនកម្មពិភពលោកនិងតំបន់ រួមទាំងទំនាក់ទំនងភូមិសាស្ត្រនយោបាយ បានផ្តល់កាលានុវត្តភាពសម្រាប់ការអភិវឌ្ឍឧស្សាហកម្មនៅកម្ពុជា ដែលត្រូវបានរាជរដ្ឋាភិបាលចាត់ទុកជាមូលដ្ឋានគ្រឹះនៃកំណើនសេដ្ឋកិច្ចកម្ពុជា។ រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជាបាន និងកំពុងបន្តពង្រឹង និងអភិវឌ្ឍវិស័យអប់រំឆ្ពោះទៅរកការស្រាវជ្រាវ និងនវានុវត្តន៍ ដើម្បីពង្រឹងសមត្ថភាពនិងជំនាញរបស់ធនធានមនុស្សនៅកម្ពុជា ឱ្យស្របទៅនឹងបរិបទថ្មីនៃការអភិវឌ្ឍ ជាពិសេសការពង្រឹងសហគ្រិនភាពក្នុងការរៀបចំម៉ូដែលធុរកិច្ចថ្មីៗ។ ដើម្បីចាប់យកកាលានុវត្តភាពពីបដិវត្តន៍ឧស្សាហកម្មទី៤ និងសេដ្ឋកិច្ចឌីជីថលដែលកំពុងផុសផុលឡើង ប្រព័ន្ធអេកូឡូហ្សីដែលបង្កលក្ខណៈអំណោយផលដល់ការបង្កើតថ្មី នវានុវត្តន៍ ការស្រាវជ្រាវ និងអភិវឌ្ឍន៍ត្រូវតែមានការកែលម្អ។

បណ្តាប្រទេសនៅទ្វីបអាស៊ីកំពុងនាំមុខក្នុងការវិនិយោគលើការស្រាវជ្រាវនិងអភិវឌ្ឍ ដោយមានភាគហ៊ុនប្រមាណ៤៤% នៃការវិនិយោគទាំងមូលរបស់ពិភពលោក។ ប្រទេសចិនកំពុងបន្តកសាងហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធនៃការវិនិយោគលើការស្រាវជ្រាវនិងអភិវឌ្ឍ ក៏ដូចជាសមត្ថភាពមនុស្ស។ ផ្ទុយទៅវិញ ប្រទេសនៅទ្វីបអាមេរិកខាងត្បូង និងអាហ្វ្រិក កំពុងស្ថិតនៅឆ្ងាយពីការវិនិយោគនេះ ហើយជាលទ្ធផល ប្រទេសទាំងនោះក៏ពុំមានកំណើនសេដ្ឋកិច្ចគួរឱ្យកត់សម្គាល់ដែរ។ ទុនវិនិយោគសរុបលើការស្រាវជ្រាវនិងអភិវឌ្ឍរបស់ប្រទេសនៅទ្វីបអាមេរិកខាងត្បូងនិងអាហ្វ្រិក មានប្រមាណ៥%នៃការវិនិយោគទាំងមូលរបស់ពិភពលោក ក្នុងពេលដែលតំបន់ទាំង២នេះមានប្រជាជនប្រមាណ២០%នៃប្រជាជនពិភពលោក។ ប្រទេសចំនួន៦ដែលមានលំដាប់ខ្ពស់ជាងគេនៅក្នុងការវិនិយោគលើការស្រាវជ្រាវនិងអភិវឌ្ឍ រួមមានសហរដ្ឋអាមេរិក ចិន ជប៉ុន អាល្លឺម៉ង់ ឥណ្ឌា និងកូរ៉េខាងត្បូង ដែលស្មើនឹងប្រមាណ៧០%នៃទុនវិនិយោគសរុបរបស់ពិភពលោក។

តើចំណេះដឹង ផលិតផល និងសេវាកម្មថ្មីទាំងនេះកើតឡើងពីអ្វី? ហើយកើតឡើងដោយរបៀបណា? ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាកំពុងតែកសាងមូលដ្ឋានសម្រាប់ការត្រៀមខ្លួនទទួល និងប្រកួតប្រជែងក្នុងយុគសម័យបដិវត្តន៍ឧស្សាហកម្មទី៤ នៅក្នុងសេដ្ឋកិច្ចដែលផ្អែកលើពុទ្ធិ ហើយដែលប្រការនេះ

ចាំបាច់តម្រូវឱ្យពលរដ្ឋកម្ពុជា ត្រូវក្លាយខ្លួនជាពលរដ្ឋឌីជីថល ពលរដ្ឋសកល និងពលរដ្ឋដែលប្រកបដោយការទទួលខុសត្រូវ ដែលមានសមត្ថភាពក្នុងការផលិត ចែកចាយ និងប្រើប្រាស់ពុទ្ធីដើម្បីទទួលបានមនុស្សធម៌ និងរួមចំណែកក្នុងកំណើន។ ធនាគារពិភពលោកបានធ្វើការកត់សម្គាល់តាំងពីឆ្នាំ ២០០២នូវបម្លាស់ប្តូរនៃមូលដ្ឋានសេដ្ឋកិច្ច ពីសេដ្ឋកិច្ចដែលពឹងផ្អែកលើកម្លាំងពលកម្ម និងធនធានអតិកម្ម (Labour and Resource Based Economy) ទៅកាន់សេដ្ឋកិច្ចដែលពឹងផ្អែកលើពុទ្ធី (Knowledge Based-Economy) ដែលក្នុងន័យនេះ ពុទ្ធីគឺជាគន្លឹះនៃការអភិវឌ្ឍ។ អាស្រ័យហេតុនេះនៅលើគន្លងដែលកម្ពុជាកំពុងធ្វើដំណើរឆ្ពោះទៅកាន់សេដ្ឋកិច្ចឌីជីថល សង្គមកម្ពុជាត្រូវតែមានសមត្ថភាពក្នុងការផលិត ជ្រើសរើស បន្សុំ បង្កើតមុខរបរ និងប្រើប្រាស់ពុទ្ធី ដើម្បីរក្សានិរន្តរភាពនៃកំណើន និងកែលម្អជីវភាពរស់នៅ។ សមត្ថភាពទាំងនេះ អាចកើតឡើងនៅពេលពលរដ្ឋកម្ពុជាមានឱកាសក្នុងការទទួលបានបទពិសោធន៍ពីការស្រាវជ្រាវ ការបណ្តុះគំនិតច្នៃប្រឌិត និងការស្វែងរកនវានុវត្តន៍។

កំណែទម្រង់វិស័យអប់រំ គឺជាការត្រួសត្រាយមាត់សម្រាប់ដំណើរឆ្ពោះទៅកាន់សង្គមប្រកបដោយពុទ្ធី និងប្រជាពលរដ្ឋប្រកបដោយភាពរស់រវើក។ តាមរយៈមូលដ្ឋានអប់រំ សង្គមប្រកបដោយពុទ្ធីនឹងប្រមូលផ្តុំ បង្កើត និងចែករំលែក ទៅកាន់សមាជិកក្នុងសង្គមនូវសម្បទាអប់រំ ពិសេសគឺពុទ្ធីសម្បទាក្នុងបុព្វហេតុនៃមនុស្សជាតិនិងឧត្តមប្រយោជន៍នៃប្រទេស។ សង្គមប្រកបដោយពុទ្ធី គឺពុំគ្រាន់តែជាសង្គមដែលសម្បូរព័ត៌មានប៉ុណ្ណោះទេ តែជាសង្គមដែលប្រជាពលរដ្ឋអាចធ្វើបរិវត្តកម្មពីព័ត៌មានទៅជាមូលធនប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព។ ការរីកចម្រើនទៅមុខជាលំដាប់នៃបច្ចេកវិទ្យានិងតំណភ្ជាប់ បានពង្រីកព្រំដែននៃការចូលទៅកាន់ និងការទទួលបានព័ត៌មានជាសកល ហើយដែលក្នុងន័យនេះ ការអប់រំនឹងបន្តវិវត្តទៅមុខនិងមានការផ្លាស់ប្តូរ។ សង្គមមួយដែលមានអំណាន និងរបាំបំប៉នវេលាក្នុងជីវភាពប្រចាំថ្ងៃនៃប្រជាពលរដ្ឋ ពេលនោះបំណិននៃអំណាន និពន្ធ និងការគណនាលេខនព្វន្ត គឺជាចលករនៃការរៀនរបស់សិស្ស។ ធាតុដ៏ចម្បងមួយដែលស្ថិតនៅក្នុងការកសាងសង្គមដែលប្រកបដោយពុទ្ធីគឺសៀវភៅសិក្សា ហើយការរៀបរៀង និពន្ធ និងកែលម្អសៀវភៅសិក្សាជាប្រចាំ គឺជានវានុវត្តន៍នៃវិស័យអប់រំដែលនាំទៅរកការសិក្សាពេញមួយជីវិត ការអភិវឌ្ឍសម្បទាអប់រំ និងការចែករំលែកចំណេះដឹង។ មូលដ្ឋានអប់រំ ជាពិសេសគឺគ្រឹះស្ថានឧត្តមសិក្សាត្រូវមានតួនាទីដែលប្រកបដោយការឆ្លើយតប ចំពោះតម្រូវការខាងលើនេះ។ សាស្ត្រាចារ្យ អ្នកស្រាវជ្រាវ និងបុគ្គលិកអប់រំត្រូវបន្តសិក្សាជាប់ជានិច្ច តាមរយៈការរៀបរៀង និពន្ធ និងកែលម្អសៀវភៅសិក្សា ហើយដែលសៀវភៅសិក្សាទាំងនេះនឹងក្លាយជាស្ថាននៃទំនាក់ទំនងរវាងនវានុវត្តន៍នៃបច្ចេកវិទ្យា និងការរៀននិងបង្រៀននៅក្នុងថ្នាក់រៀន។

សង្គមប្រកបដោយពុទ្ធី ក៏ជាសង្គមដែលបណ្តុះឱ្យមានរចនាសម្ព័ន្ធទន់នៃសេដ្ឋកិច្ចដែលពឹងផ្អែកលើពុទ្ធីដែរ។ ឧទាហរណ៍ជាក់ស្តែងនៃបែបផែននេះរួមមាន Silicon Valley នៃសហរដ្ឋអាមេរិក សួនឧស្សាហកម្មវិទ្យាសាស្ត្រអាកាសយានយន្តនិងយានយន្តនៅទីក្រុង Munich ប្រទេសអាល្លឺម៉ង់ តំបន់ជីវបច្ចេកវិទ្យានៅក្រុង Hyderabad ប្រទេសឥណ្ឌា តំបន់ផលិតគ្រឿងអេឡិចត្រូនិកនិងសារគមនាគមន៍ឌីជីថលនៅទីក្រុង Seoul ប្រទេសកូរ៉េខាងត្បូង ក៏ដូចជាសួនឧស្សាហកម្មថាមពល និងឥន្ធនគីមីសាស្ត្រនៃប្រទេសប្រេស៊ីល ហើយក៏នៅមានទីក្រុងនៃប្រទេសជាច្រើនទៀតនៅលើពិភពលោក។ លក្ខណៈសម្បត្តិ

នៃទីក្រុងទាំងនេះគឺការប្រើប្រាស់និន្នាការនៃការអភិវឌ្ឍដែលជំរុញ និងតម្រង់ទិសដោយចំណេះដឹង ហើយដែលចំណេះដឹងទាំងនោះកើតចេញជាដំបូងពីការវិនិយោគទៅលើគ្រឹះស្ថានឧត្តមសិក្សា ស្ថាប័ន ស្រាវជ្រាវ មជ្ឈមណ្ឌលឧត្តមភាពនៃជំនាញជាន់ខ្ពស់ ការប្រកួតប្រជែងដោយគុណធិបតេយ្យ និងជាពិសេស គឺការបណ្តុះវប្បធម៌អំណាននិងនិស្សិតសៀវភៅ។ ល្បឿននៃការរីកចម្រើនផ្នែកពុទ្ធិ និងបច្ចេកវិទ្យាកំពុងមាន សន្ទុះលឿនជាងអ្វីដែលសិស្ស និងនិស្សិតអាចទទួលបានពីគ្រូនៅគ្រឹះស្ថានសិក្សា ដែលធ្វើឱ្យគោលដៅ នៃការអប់រំនៅពេលបច្ចុប្បន្ននេះ មានការប្រឈមខ្លាំងជាងពេលណាទាំងអស់។ ឧទាហរណ៍ ក្នុងមួយឆ្នាំ មានសៀវភៅជាង២,២លានចំណងជើង ត្រូវបានសរសេរនិងបោះពុម្ព ដែលក្នុងនោះប្រទេសចិនមាន ៤៤០ពាន់ ចំណែកឯសហរដ្ឋអាមេរិកមាន៣០៥ពាន់ និងប្រទេសរុស្ស៊ីមាន១២០ពាន់ចំណងជើង។

ខណៈពេលដែលបច្ចេកវិទ្យាកំពុងរីកចម្រើនជារៀងរាល់ថ្ងៃ មធ្យោបាយសម្រាប់អំណានក៏មាន ច្រើនជាងម្យ៉ាងសម្រាប់សិស្ស-និស្សិត និងសាធារណៈជន រួមមានការអានសៀវភៅ ការអានលើឧបករណ៍ អេឡិចត្រូនិក ការអានដោយប្រើទូរសព្ទវីដេអូ និងការអានលើកុំព្យូទ័រ ដែលសុទ្ធសឹងជាមធ្យោបាយ សំខាន់ៗដែលនាំអ្នកអានទាំងឡាយឱ្យសម្រេចគោលបំណងអានរបស់ខ្លួន។ ម្យ៉ាងវិញទៀត អំណាន ដោយប្រើមធ្យោបាយបច្ចេកវិទ្យាទំនើប ចំណាយពេលតិច ងាយស្រួលអាន និងជួយដល់បរិស្ថាន មួយកម្រិតទៀត។ នាពេលបច្ចុប្បន្ន សិស្ស-និស្សិត និងសាធារណៈជនកម្ពុជាដែលស្រឡាញ់អំណាន កំពុងតែប្រើប្រាស់មធ្យោបាយអំណានទាំងនេះ។ បើយើងក្រឡេកមើលទៅប្រទេសជប៉ុនលឿន ទោះបីជា បច្ចេកវិទ្យារីកចម្រើនខ្លាំងយ៉ាងណា អំណានតាមរយៈសៀវភៅនៅតែមានសន្ទុះដដែល។ ម្យ៉ាងវិញទៀត បច្ចេកវិទ្យាអានបែបទំនើបតាមរយៈឧបករណ៍ទំនើប អាស្រ័យលើលទ្ធភាពនៃធនធានអប់រំឌីជីថល និង មាតិកាឌីជីថលគ្រប់គ្រាន់ដែលបានផលិត និងបង្ហោះចែកចាយសម្រាប់អំណាន។

ក្នុងបរិបទកម្ពុជា ជាពិសេសក្នុងបរិការណ៍នៃការផ្ទុះរីករាលដាលនៃជំងឺកូវីដ-១៩ ក្រសួងអប់រំ យុវជន និងកីឡា បានជំរុញឱ្យមានបរិក្ខារមួយឌីជីថលនៅក្នុងអេកូស៊ីស្តែមនៃការអប់រំ ជាពិសេសការអប់រំ តាមប្រព័ន្ធអេឡិចត្រូនិក និងការអប់រំពីចម្ងាយដើម្បីលើកកម្ពស់អំណាន តាមរយៈការផលិតមាតិកា ឌីជីថលដែលមានភាពចម្រុះ ការកសាងសមត្ថភាពផ្នែកតំណភ្ជាប់និងវេទិកាឌីជីថល ការពង្រីកវិសាលភាព នៃមជ្ឈមណ្ឌលទិន្នន័យ និងការលើកកម្ពស់គុណភាពនៃការផលិតធនធានអប់រំឌីជីថល គួបផ្សំជាមួយ ការចែកសន្លឹកកិច្ចការឱ្យសិស្សយកទៅរៀននៅផ្ទះ និងការចុះទៅជួបជាមួយសិស្សជាបណ្តុំនៅតាម សហគមន៍។ ក្នុងន័យលើកកម្ពស់អំណាន និងភាពសម្បូរបែបនៃធនធានសៀវភៅសិក្សា ឱ្យកាន់តែ មានប្រសិទ្ធភាពនិងភាពស័ក្តិសិទ្ធិ និងផ្តល់ឱកាសអំណានកាន់តែច្រើនថែមទៀតដល់សិស្សានុសិស្ស និស្សិត និងសាធារណៈជន ក្រសួងអប់រំ យុវជន និងកីឡាលើកទឹកចិត្តនូវចំណុចមួយចំនួនដូចខាង ក្រោម៖

១. សាស្ត្រាចារ្យ អ្នកស្រាវជ្រាវ និងបុគ្គលិកអប់រំ សូមបន្តនិងបង្កើនការបោះពុម្ពស្នាដៃបន្ថែម ទៀត ដើម្បីធ្វើឱ្យធនធានសម្រាប់អំណានកាន់តែសម្បូរបែប ជាពិសេសធនធានអំណានជា ខេមរភាសា

២. គ្រឹះស្ថានឧត្តមសិក្សា សូមផ្តល់លទ្ធភាពគ្រប់បែបយ៉ាង ដើម្បីឱ្យបុគ្គលិកអប់រំគ្រប់លំដាប់ថ្នាក់ និងនិស្សិតគ្រប់កម្រិតសិក្សាអាចចូលរួមអាន និងសិក្សាស្រាវជ្រាវតាមគ្រប់លទ្ធភាពជាមួយធនធានអំណាន ជាពិសេសការរៀបចំឱ្យមានពេលវេលាសម្រាប់សហសិក្សា និងអំណានក្នុងបណ្ណាល័យ
៣. សាស្ត្រាចារ្យតាមមុខវិជ្ជា និងអ្នកស្រាវជ្រាវតាមជំនាញឬវិស័យ ត្រូវរៀបចំដំណើរការរៀនបង្រៀន និងស្រាវជ្រាវដែលមានដាក់បញ្ចូលកិច្ចការស្វ័យសិក្សា សហសិក្សា ឬការស្រាវជ្រាវបណ្ណាល័យដែលតម្រូវឱ្យនិស្សិត ត្រូវអាននិងស្រាវជ្រាវជាមួយធនធានអំណាន
៤. គ្រឹះស្ថានឧត្តមសិក្សា និងមជ្ឈមណ្ឌលស្រាវជ្រាវ ត្រូវខិតខំឱ្យអស់លទ្ធភាពក្នុងការបង្កើតបណ្ណាល័យ មជ្ឈមណ្ឌលរក្សាឯកសារ ឬមជ្ឈមណ្ឌលអប់រំឌីជីថលជាដើម ដើម្បីឱ្យបុគ្គលិកអប់រំគ្រប់លំដាប់ថ្នាក់និងនិស្សិតគ្រប់កម្រិតសិក្សាអាចទទួលបាន និងស្វែងរកប្រភពសម្រាប់អំណានកាន់តែសម្បូរបែប និងមានភាពបត់បែន ឆ្លើយតបតាមតម្រូវការអ្នកអាន
៥. និស្សិតគ្រប់កម្រិតសិក្សាត្រូវខិតខំនិងចំណាយពេលអាន និងចាត់ទុកវប្បធម៌ និងអកប្បកិរិយាអំណានជាផ្នែកមួយ នៃពេលវេលានិងភាពស៊ីវិល័យនៃជីវិតប្រចាំថ្ងៃ
៦. បងប្អូនជនរួមជាតិ ដែលជាមាតាបិតា ឬអ្នកអាណាព្យាបាល សូមជួយជំរុញនិងបង្កលក្ខណៈកាន់តែច្រើនថែមទៀត ជាពិសេសការលែងកំណាយនៅក្នុងគ្រួសារសម្រាប់ការទិញសម្ភារៈសិក្សា សៀវភៅអាន និងឧបករណ៍សម្រាប់អំណានដល់កូនៗ ដែលចាត់ទុកជាការវិនិយោគមួយដ៏សំខាន់ សម្រាប់ បង្កើនចំណេះដឹង និងអនាគតរបស់ពួកគេ។

ដោយមានការគាំទ្រពីក្រសួងសេដ្ឋកិច្ច និងហិរញ្ញវត្ថុ នៅឆ្នាំ២០២០ ក្រសួងអប់រំ យុវជន និងកីឡា បានបង្កើតមូលនិធិស្រាវជ្រាវ គំនិតច្នៃប្រឌិត និងនវានុវត្តន៍ ដែលហៅកាត់ថា “មូលនិធិ ស.គ.ន.” និងហៅជាភាសាអង់គ្លេសថា The Research Creativity and Innovation Fund ដែលហៅកាត់ជាភាសាអង់គ្លេសថា “RCI Fund”។ គោលដៅចម្បងនៃមូលនិធិនេះ គឺរួមចំណែកលើកកម្ពស់វប្បធម៌នៃការស្រាវជ្រាវ បំផុសគំនិតច្នៃប្រឌិត និងជំរុញការធ្វើនវានុវត្តន៍ ដើម្បីជាប្រយោជន៍ដល់វិស័យអប់រំ យុវជន និងកីឡា ដែលឆ្លើយតបទៅនឹងទីផ្សារពលកម្ម និងសាកលភាវូបនីយកម្ម។ មូលនិធិ ស.គ.ន. បានសម្រេចកំណត់ប្រធានបទ ជាអាទិភាពសម្រាប់ការគាំទ្រដោយមូលនិធិចំនួន៣ រួមមានឌីជីថលនីយកម្មសម្រាប់បដិវត្តឧស្សាហកម្ម៤.០ (Digitalization for IR.4.0) ការស្រាវជ្រាវអនុវត្តលើវិស័យកសិកម្ម (Applied Agricultural Research) និងការស្រាវជ្រាវគរុកោសល្យសតវត្សទី២១ (21st Century Pedagogy Research) ។

ដោយមានការធ្វើអាទិភាពរូបនីយកម្មទៅលើទិសដៅ នៃការប្រើប្រាស់ថវិកាមូលនិធិសម្រាប់ឆ្នាំ២០២០ ក្រសួងសេដ្ឋកិច្ច និងហិរញ្ញវត្ថុ និងក្រសួងអប់រំ យុវជន និងកីឡា បានផ្តល់ការគាំទ្រដល់ការរៀបរៀង និងនិពន្ធ និងកែលម្អ សៀវភៅសិក្សា (Text book) ដែលនឹងត្រូវប្រើប្រាស់នៅកម្រិតឧត្តមសិក្សា។ គោលបំណងនៃការរៀបរៀង និងនិពន្ធ និងកែលម្អ សៀវភៅសិក្សានៅកម្រិតឧត្តមសិក្សា គឺដើម្បីបង្កើនបរិមាណ លើកកម្ពស់គុណភាព និងពង្រីកសមធម៌នៃធនធានសិក្សាជាខេមរភាសា ជូនដល់និស្សិត

ដែលកំពុងបន្តការសិក្សា និងត្រៀមខ្លួនធ្វើការស្រាវជ្រាវនៅកម្រិតឧត្តមសិក្សា។ លើសពីនេះទៀត ការរៀបរៀង និងនីតិវិធី និងកែលម្អសៀវភៅសិក្សានៅកម្រិតឧត្តមសិក្សា មានគោលដៅដូចខាងក្រោម ៖

- ឆ្លើយតបជាបន្ទាន់ចំពោះការខ្វះខាតធនធានសិក្សា ដែលជាតម្រូវការសិក្សារបស់និស្សិត នៅកម្រិតឧត្តមសិក្សា
- លើកកម្ពស់ទំនើបការប្រើប្រាស់និងឧត្តមានវត្ថុនៃការរៀននិងបង្រៀន និងការស្រាវជ្រាវ នៅលើមុខវិជ្ជា កម្មវិធីសិក្សា ឬមុខជំនាញជាក់លាក់
- បង្កើនភាពស៊ីជម្រៅក្នុងការកសាងវិជ្ជាជីវៈនិងបទពិសោធន៍សម្រាប់ឋានៈសាស្ត្រាចារ្យ និង អ្នកស្រាវជ្រាវ
- រួមចំណែកដល់ការកសាងភាពជាសហគមន៍វិជ្ជាជីវៈ ការចែករំលែកបទពិសោធន៍ និងវប្បធម៌ នៃការរៀបរៀង និងនីតិវិធី និងកែលម្អសៀវភៅសិក្សានៅកម្រិតឧត្តមសិក្សា។

ក្រសួងអប់រំ យុវជន និងកីឡា បានវាយតម្លៃខ្ពស់ចំពោះការបោះជំហានប្រកបដោយមនសិការ វិជ្ជាជីវៈនៃគ្រឹះស្ថានឧត្តមសិក្សា និងបុគ្គលិកអប់រំទាំងអស់ ក្នុងការរៀបចំ រៀបរៀង និងកែលម្អ សៀវភៅសិក្សា ដើម្បីបង្កើនបរិមាណ លើកកម្ពស់គុណភាព និងពង្រឹងសមធម៌នៃធនធានសិក្សាជា ខេមរភាសា ជូននិស្សិតដែលកំពុងបន្តការសិក្សា និងត្រៀមខ្លួនធ្វើការស្រាវជ្រាវនៅកម្រិតឧត្តមសិក្សា។ សៀវភៅសិក្សាជាផ្នែកមួយនៃការទទួលស្គាល់គុណភាពអប់រំនៃគ្រឹះស្ថានឧត្តមសិក្សា និងជាធនធាន សិក្សាដែលជាមូលដ្ឋានមួយដ៏សំខាន់ ក្នុងការគាំទ្រដល់ការបង្រៀន និងរៀន ហើយត្រូវមានបរិមាណ គ្រប់គ្រាន់ ឆ្លើយតបទៅនឹងកម្មវិធីអប់រំ និងតម្រូវការសិក្សាស្រាវជ្រាវ។ ជាគោលការណ៍ គ្រឹះស្ថានឧត្តម សិក្សាទាំងអស់ ត្រូវមានសៀវភៅសិក្សាដែលប្រើជាគោលសម្រាប់មុខវិជ្ជានីមួយៗ។ ចំនួនសៀវភៅសិក្សា ដែលគ្រប់គ្រាន់សម្រាប់ការស្រាវជ្រាវ និងការសិក្សារបស់និស្សិត ត្រូវមានយ៉ាងតិចមួយចំណងជើង ក្នុងមួយមុខវិជ្ជា ហើយត្រូវតម្កល់យ៉ាងតិច២ច្បាប់ នៅក្នុងបណ្ណាល័យ ឬអាចរកបានតាមប្រព័ន្ធអេឡិចត្រូនិក។ ក្រសួងអប់រំ យុវជន និងកីឡា លើកទឹកចិត្តបន្ថែមទៀតជូនដល់គ្រឹះស្ថានឧត្តមសិក្សារដ្ឋ និង ឯកជនដែលបានស្នើសុំថវិកាមូលនិធិរួច សូមចូលរួមបន្ថែមទៀតដើម្បីបង្កើនចំនួនចំណងជើងសៀវភៅ។ ចំណែកគ្រឹះស្ថានឧត្តមសិក្សារដ្ឋ និងឯកជនដែលពុំទាន់បានដាក់ពាក្យស្នើសុំសូមចូលរួម ដើម្បីជា គុណប្រយោជន៍ដល់តម្រូវការដ៏ទទួល និងថ្លៃថ្លារនៃនិស្សិតកម្ពុជាក្នុងការសិក្សា និងស្រាវជ្រាវនៅកម្រិត ឧត្តមសិក្សា។

សេចក្តីបញ្ជាក់
នៃមូលនិធិស្រាវជ្រាវ គំនិតច្នៃប្រឌិត និងនវានុវត្តន៍

សៀវភៅសិក្សានេះជាលទ្ធផលនៃការស្នើសុំអនុវត្តវិកាមូលនិធិស្រាវជ្រាវ គំនិតច្នៃប្រឌិត និងនវានុវត្តន៍ ក្នុងគម្រោងរៀបរៀង និងរៀបចំ និងកែលម្អសៀវភៅសិក្សា ដែលនឹងត្រូវប្រើប្រាស់នៅកម្រិតឧត្តមសិក្សា។ សៀវភៅសិក្សានេះ ត្រូវបានរៀបរៀង និងរៀបចំ ឬកែលម្អដោយមានការធានាអះអាងថាជាស្នាដៃរបស់អ្នកនិពន្ធផ្ទាល់ និងបានឆ្លងកាត់ត្រួតពិនិត្យ ផ្តល់យោបល់ និងវាយតម្លៃដោយក្រុមប្រឹក្សាអប់រំក្រុមប្រឹក្សាស្រាវជ្រាវ ឬក្រុមប្រឹក្សាដែលមានតម្លៃស្នើនៃគ្រឹះស្ថានឧត្តមសិក្សា និងតាមរយៈកិច្ចសន្យាដែលបានធ្វើឡើង និងដែលបានតម្កល់ទុកនៅមូលនិធិស្រាវជ្រាវ គំនិតច្នៃប្រឌិត និងនវានុវត្តន៍។ រាល់ខ្លឹមសារ ការបកស្រាយ និងរូបភាព គឺជាជំហរនិងទស្សនៈផ្ទាល់របស់អ្នកនិពន្ធ ហើយពុំឆ្លុះបញ្ចាំង ឬជាតំណាងដល់មូលនិធិស្រាវជ្រាវ គំនិតច្នៃប្រឌិត និងនវានុវត្តន៍ នៃក្រសួងអប់រំ យុវជន និងកីឡាឡើយ។

អារម្ភកថា

សៀវភៅនេះត្រូវបានរៀបរៀងឡើងក្រោមការឧបត្ថម្ភគាំទ្ររបស់មូលនិធិស្រាវជ្រាវ គំនិតច្នៃប្រឌិត និង
នវានុវត្តន៍ សម្រាប់ទុកជាសៀវភៅសិក្សាគោលដើម្បីបម្រើឲ្យការរៀន និងបង្រៀនមុខវិជ្ជាប្រវត្តិសាស្ត្រអាស៊ីបូព៌ា
នៅក្នុងដេប៉ាតឺម៉ង់ប្រវត្តិវិទ្យា នៃមហាវិទ្យាល័យសង្គមសាស្ត្រ-មនុស្សសាស្ត្រនៅសាកលវិទ្យាល័យភូមិន្ទភ្នំពេញ។
សៀវភៅនេះ ផ្តល់ជូនអ្នកសិក្សានូវចំណេះដឹងស្តីអំពីព្រឹត្តិការណ៍នានាដែលបានកើតឡើងនៅក្នុងតំបន់អាស៊ីបូព៌ា
ចាប់តាំងពីសម័យបុរាណរហូតដល់សម័យទំនើប ដែលអាចសម្រួលឲ្យអ្នកសិក្សាប្រវត្តិសាស្ត្រទាំងឡាយមាន
មូលដ្ឋានគ្រឹះរឹងមាំក្នុងការសិក្សាបន្ត ឬស្រាវជ្រាវបន្ថែម ឬក្នុងការប្រកបការងារផ្សេងៗក្នុងវិជ្ជាជីវៈរបស់ខ្លួន។ មិនតែ
ប៉ុណ្ណោះ សៀវភៅនេះក៏អាចចាត់ទុកជាឯកសារពិគ្រោះសម្រាប់អ្នកស្នេហាប្រវត្តិសាស្ត្រផងដែរ។

សេចក្តីថ្លែងអំណរគុណ

ខ្ញុំបាទ គួង គានី ជាសាស្ត្រាចារ្យដេប៉ាតឺម៉ង់ប្រវត្តិវិទ្យា នៃមហាវិទ្យាល័យសង្គមសាស្ត្រ-មនុស្សសាស្ត្រ នៃសាកលវិទ្យាល័យភូមិន្ទភ្នំពេញ និងជាអ្នករៀបរៀងសៀវភៅសិក្សាដែលមានចំណងជើងថា “ប្រវត្តិសាស្ត្រអាស៊ីបូព៌ា”។ ខ្ញុំបាទសូមសម្តែងនូវការរីកចម្រើនខ្ពង់ខ្ពស់ និងសូមគោរពថ្លែងអំណរគុណ និងជឿជាក់យ៉ាងជ្រាលជ្រៅចំពោះ៖

- ក្រសួងសេដ្ឋកិច្ច និងហិរញ្ញវត្ថុ ដែលបានផ្តល់ថវិកាមកក្រសួងអប់រំ ដើម្បីបង្កើតជាមូលនិធិសម្រាប់គាំទ្រ ដល់ការសរសេរសៀវភៅសិក្សាសម្រាប់កម្រិតឧត្តមសិក្សារបស់ខ្ញុំបាទនេះ។

- ក្រសួងអប់រំ យុវជន និងកីឡា ដែលមាន ឯកឧត្តមបណ្ឌិតសភាចារ្យរដ្ឋមន្ត្រី ហង់ជួន ណារ៉ុន ជាប្រមុខ ដែលលោកបានដឹកនាំបង្កើតមូលនិធិស្រាវជ្រាវ គំនិតច្នៃប្រឌិត និងនវានុវត្តន៍ឡើង ដើម្បីគាំទ្រទាំងស្រុងដល់ដំណើរ ការសរសេរសៀវភៅនេះ ដែលជាចំណែកមួយក្នុងបេសកកម្មកំណែទម្រង់វិស័យអប់រំឧត្តមសិក្សារបស់លោក។

- ឯកឧត្តមបណ្ឌិត សាន វឌ្ឍនា អនុរដ្ឋលេខាធិការក្រសួងអប់រំ យុវជន និងកីឡា ដែលក្នុងនាមលោកជា តំណាងមូលនិធិ លោកបានយកអស់កម្លាំងការចិត្ត ជួយចាត់ចែងនិងជ្រោមជ្រែងយ៉ាងពេញទំហឹង ព្រមទាំងផ្តល់ជា អនុសាសន៍និងដំណោះស្រាយនានា ដើម្បីជំនះនូវរាល់ឧបសគ្គដែលកើតមានក្នុងដំណើរការសរសេរសៀវភៅនេះ។

- ឯកឧត្តមបណ្ឌិត ជេត ជាលី សាកលវិទ្យាធិការនៃសាកលវិទ្យាល័យភូមិន្ទភ្នំពេញ ដែលបានយកអស់ កម្លាំងកាយចិត្ត ព្រមទាំងពេលវេលាដ៏មមាញឹកនិងមានតម្លៃរបស់លោកក្នុងការជួយលើកទឹកចិត្ត ជួយខ្លះខ្លែង ដោះស្រាយ និងផ្តល់អនុសាសន៍ដ៏ត្រឹមត្រូវ ក៏ដូចជាបង្កលក្ខណៈងាយស្រួលនានា ទាំងផ្នែករដ្ឋបាល និងទាំងផ្នែក បច្ចេកទេស ដើម្បីឲ្យដំណើរការរៀបរៀងសៀវភៅនេះបានប្រព្រឹត្តទៅដោយរលូនរហូតចប់ចុងចប់ដើម។

- លោក លួន ពេជ្របូរី និង អស់លោក-លោកស្រី ជាក្រុមការងារសម្របសម្រួលទាំងអស់របស់មូលនិធិ ស្រាវជ្រាវ គំនិតច្នៃប្រឌិត និងនវានុវត្តន៍ ដែលបានយកអស់កម្លាំងកាយចិត្ត ជួយឈឺធ្លាលក្នុងការដោះស្រាយបញ្ហា ប្រឈមនានាយ៉ាងស្រាក់សស្រាំជាទីបំផុត ដោយមិនគួញក្តែរ និងមិនខ្លាចនឿយហត់ ដើម្បីឲ្យការសរសេរ សៀវភៅនេះប្រព្រឹត្តទៅដោយរលូន។

- ឯកឧត្តមបណ្ឌិត ស្រី ថាវិទ្ធ អ្នកសម្របសម្រួលសាលាក្រោយឧត្តម និង លោកបណ្ឌិត សុខ សិរី អនុប្រធាន ការិយាល័យស្រាវជ្រាវ ដែលតែងជួយឈឺធ្លាល ជួយសម្របសម្រួល និងផ្តល់សេវាសម្រាប់ការប្រជុំបច្ចេកទេសនានា តាមអនឡាញតាំងពីដើមរៀងមក។

- អស់លោក-លោកស្រី ជាសមាជិក-សមាជិកាគណៈកម្មការអភិវឌ្ឍសៀវភៅសិក្សា ក៏ដូចជាគណៈកម្មការ ត្រួតពិនិត្យសៀវភៅសិក្សារបស់សាកលវិទ្យាល័យភូមិន្ទភ្នំពេញ ដែលបានជួយផ្តល់ធាតុចូលដល់សៀវភៅនេះឲ្យ កាន់តែមានគុណភាពប្រសើរថែមទៀត។

- ជាចុងក្រោយ និងជាពិសេស លោក ធួ វណ្ណ ប្រធានការិយាល័យស្រាវជ្រាវនៃសាកលវិទ្យាល័យភូមិន្ទភ្នំពេញ ដែលតែងជួយផ្តល់ធាតុចូលចំពោះរាល់ឯកសារការងារ ទាំងផ្នែករដ្ឋបាលនិងទាំងផ្នែកបច្ចេកទេស លោកថែមទាំង ជួយសម្រួលរាល់បញ្ហាប្រឈមនានាយ៉ាងដិតដល់បំផុត ដោយមិនប្រកាន់ពេលវេលា និងដោយចិត្តជ្រះថ្លា រហូតការ សរសេរសៀវភៅនេះទទួលបានជោគជ័យជាស្ថាពរ។

ហតិកា

បុព្វកថា	i
សេចក្តីបញ្ជាក់	v
រាងម្នាក់ថា	vi
សេចក្តីផ្តើមអំណាចគុណ	vii
មេរៀនទី 1 ៖ សេចក្តីផ្តើមអំពីអេស៊ីបូតា	1
1. ទីតាំងភូមិសាស្ត្រតំបន់អាស៊ីបូតា	2
1.1. ទីតាំងភូមិសាស្ត្រប្រទេសចិន	3
1.2. ទីតាំងភូមិសាស្ត្រប្រទេសកូរ៉េ	8
1.3. ទីតាំងភូមិសាស្ត្រប្រទេសជប៉ុន	10
2. ភាសានៅក្នុងតំបន់អាស៊ីបូតា	14
2.1. ភាសាចិន	14
2.2. ភាសាជប៉ុន និងកូរ៉េ	16
មេរៀនទី 2 ៖ បុរេប្រវត្តិសាស្ត្រអេស៊ីបូតា	17
1. បុរេប្រវត្តិសាស្ត្រចិន	18
1.1. អម្បូរហូម៉ូអេរិចទីស	20
1.2. អម្បូរហូម៉ូសាព្យាង	20
2. បុរេប្រវត្តិសាស្ត្រប្រទេសកូរ៉េ	22
2.1. យុគថ្មបំបែក	22
2.2. យុគថ្មរំលីង	22
2.3. យុគលង្ហិន និងដែក	24
3. បុរេប្រវត្តិសាស្ត្រប្រទេសជប៉ុន	26
3.1. ការតាំងទីលំនៅដំបូង	26
3.2. យុគសម័យចូមុន	27
3.3. យុគសម័យយ៉ាយ៉ូអ៊ីដុម៉ូដុម៉ូ	29
មេរៀនទី 3 ៖ សម័យប្រវត្តិសាស្ត្រជំបូន	30
1. ដើមដំបូងនៃសម័យប្រវត្តិសាស្ត្រចិន	30
1.1. សន្តតិវង្សសៀ (2200-1750 មុនគ.ស)	30
1.2. សន្តតិវង្សសាង (1750-1045 មុនគ.ស)	30
1.3. សន្តតិវង្សចូវ	34
2. ដើមដំបូងនៃសម័យប្រវត្តិសាស្ត្រកូរ៉េ	45
2.1. ឆូស៊ុនចាស់	45
2.2. វីម៉ានឆូស៊ុន	47

2.3. ការឈ្លានពានរបស់ចិនមកលើកូរ៉េ.....	48
2.4. រដ្ឋឈិន និងសហព័ន្ធហានទាំង 3.....	49
3. ដើមដំបូងនៃសម័យប្រវត្តិសាស្ត្រជប៉ុន	50
3.1. សម័យយ៉ាយ៉ូអ៊ី.....	50
មេរៀនទី 4 ៖ អាស៊ីបូព៌ាសម័យរាជាធិរាជ	55
1. ប្រទេសចិនសម័យបង្រួបបង្រួម	55
1.1. សន្តតិវង្ស ឈិន (221-206 មុនគ.ស).....	55
1.2. សន្តតិវង្ស ហាន (206 មុនគ.ស- 220 នៃគ.ស)	58
1.3. យុគសម័យនៃការបែងចែក (220-589 នៃគ.ស)	68
1.4. សន្តតិវង្សស្វយ.....	79
1.5. សន្តតិវង្សថាំង.....	81
2. ប្រទេសកូរ៉េសម័យបង្រួបបង្រួម	92
2.1. សម័យព្រះរាជាណាចក្រ 3	92
2.2. ព្រះរាជាណាចក្របង្រួបបង្រួមស៊ីឡា.....	97
2.3. ការអភិវឌ្ឍសង្គម, សេដ្ឋកិច្ច, និងវប្បធម៌	100
3. សម័យបង្រួបបង្រួមដំបូងនៅក្នុងប្រទេសជប៉ុន.....	106
3.1. សម័យកូហ្សុ ឬយ៉ាម៉ាតូ.....	106
3.2. សម័យណារ៉ា.....	110
3.3. សម័យហេអ៊ីអាន	117
មេរៀនទី 5 ៖ ការអភិវឌ្ឍន៍ និងការឈ្លានពាន	125
1. ប្រទេសចិន	125
1.1. សន្តតិវង្សសុង (960-1279)	125
1.2. សន្តតិវង្សយ៉ាន (1279-1368).....	134
2. ប្រទេសកូរ៉េ.....	139
2.1. សម័យកូរ៉េ (918-1392).....	139
2.2. ការឈ្លានពានរបស់ពួកម៉ុងហ្គោល និងការដួលរលំកូរ៉េ.....	145
3. ប្រទេសជប៉ុនយុគសម័យអ្នកចម្បាំង.....	150
3.1. ការលេចឡើងនៃអ្នកចម្បាំង.....	150
មេរៀនទី 6 ៖ អាស៊ីបូព៌ាដើមសម័យទំនើប	165
1. ប្រទេសចិន	165
1.1. សន្តតិវង្ស ម៉ិង (1368-1644)	165
1.2. សន្តតិវង្សឈីងដំបូង (1644-1800)	174
2. ប្រទេសកូរ៉េ	178

2.1. សន្តតិវង្សយី (1392-1910).....	178
2.2. ការដួលរលំនៃសន្តតិវង្សយី (1860-1910).....	199
3. ប្រទេសជប៉ុនដើមសម័យទំនើប.....	219
3.1. យុគសម័យសន្តិភាព (1550-1850).....	219
មេរៀនទី 7 ៖ អាស៊ីមូល័យុគសម័យអាណានិគម	233
1. ប្រទេសចិន.....	233
1.1. ការធ្លាក់ចុះ និងការដួលរលំនៃសន្តតិវង្សយី (1800-1920).....	233
2. ប្រទេសកូរ៉េ.....	246
2.1. ការតស៊ូដើម្បីបង្រួបបង្រួម និងការស្ថាបនាជាតិឡើងវិញ.....	246
3. ប្រទេសជប៉ុន.....	267
3.1. ការផ្លាស់ប្តូរប្រទេសជាតិ (1850-1905).....	267
មេរៀនទី 8 ៖ អាស៊ីមូល័យុគសង្គ្រាមលោកលើកទី 2	282
1. សង្គ្រាមស៊ីវិល, ការឈ្លានពាន, និងការងើបឡើងនៃរបបកុម្មុយនីស្ត (1920-1949).....	282
2. ប្រទេសកូរ៉េ.....	295
2.1. ការបែងចែក ការបែងចែក និងការលេចឡើងនៃរដ្ឋកូរ៉េ 2 (1945-1950).....	295
3. ប្រទេសជប៉ុន.....	313
3.1. ការចូលរួមជាមួយពិភពលោក (1905-1945).....	313
មេរៀនទី 9 ៖ អាស៊ីមូល័យុគក្រោយសង្គ្រាមលោកលើកទី 2	329
1. ប្រទេសចិន.....	329
1.1. សាធារណរដ្ឋប្រជាមានិតចិន (1949-1990).....	329
2. ប្រទេសកូរ៉េ.....	341
2.1. សង្គ្រាមកូរ៉េ (1950-1953).....	341
2.2. ប្រទេសកូរ៉េខាងជើងនៅក្រោយសង្គ្រាម 1953.....	347
2.3. ប្រទេសកូរ៉េខាងត្បូងបន្ទាប់ពីឆ្នាំ 1953.....	362
2.4. ការអភិវឌ្ឍន៍ និងទំនើបនីយកម្មរបស់ប្រទេសកូរ៉េខាងត្បូង.....	385
3. ប្រទេសជប៉ុន.....	406
3.1. ប្រទេសជប៉ុនបន្ទាប់ពីឆ្នាំ 1945.....	406
មេរៀនទី 10 ៖ អាស៊ីមូល័យុគបច្ចុប្បន្ន	419
1. ប្រទេសចិនក្រោយឆ្នាំ 1990.....	419
2. ប្រទេសកូរ៉េខាងត្បូងក្រោយឆ្នាំ 1990.....	422
3. ប្រទេសជប៉ុនក្រោយឆ្នាំ 1990.....	424
សេចក្តីសង្ខេបសៀវភៅ	430
ឯកសារពិគ្រោះ	432

មេរៀនទី 1 ៖ សេចក្តីផ្តើមអំពីអាស៊ីបូព៌ា

បច្ចុប្បន្ន ប្រហែលជាប្រទេសដែលមានសេដ្ឋកិច្ចធំជាងគេនៅលើពិភពលោកមានទីតាំងស្ថិតនៅក្នុងតំបន់អាស៊ីបូព៌ា ហើយប្រទេសចិន និងជប៉ុន គឺជាប្រទេសចំនួន 2 ក្នុងចំណោមប្រទេសចំនួន 5 ដែលមានសេដ្ឋកិច្ចធំជាងគេនៅលើពិភពលោកផងដែរ។ ក្រៅតែជាប្រទេសដែលមានសេដ្ឋកិច្ចធំជាងគេនៅលើពិភពលោក, សាធារណរដ្ឋប្រជាមានិតចិន បច្ចុប្បន្នក៏ជាប្រទេសដែលមានកញ្ចប់ថវិកាយោធាធំជាងគេលំដាប់ទី 2 នៅលើពិភពលោកផងដែរ ហើយច្បាស់ណាស់ថាប្រទេសមួយនេះក៏ជាមហាអំណាចមួយនៅលើពិភពលោកផងដែរ។ បើទោះបីជាមិនទំហំធំធេងដូចជាប្រទេសចិន ប្រទេសនៅក្នុងតំបន់អាស៊ីបូព៌ាមួយចំនួន ដូចជាប្រទេសកូរ៉េខាងត្បូងជាដើម ក៏មានលក្ខណៈល្បីល្បាញតាមរយៈភាពរីកចម្រើនរបស់ខ្លួននាពេលថ្មីៗនេះ។ ស្ថានភាពនេះមានលក្ខណៈខុសគ្នាយ៉ាងខ្លាំងពីស្ថានភាពកាលពីមួយសតវត្សមុន នៅពេលដែលមហាអំណាចអឺរ៉ុប រួមជាមួយ សហរដ្ឋអាមេរិក និងរុស្ស៊ី ដែលបានគ្របដណ្តប់លើសេដ្ឋកិច្ច, យោធា, នយោបាយ, និងសូម្បីតែវប្បធម៌លើពិភពលោក (Charles Holcombe, 2017:1)។

កាលពីមួយរយឆ្នាំមុន ប្រទេសចិនគឺជាជនជាតិដែលដួលរលំ និងបរាជ័យមួយ ហើយប្រទេសមួយចំនួននៅក្នុងតំបន់អាស៊ីបូព៌ាត្រូវបានគ្រប់គ្រងអាណានិគមដោយប្រទេសមហាអំណាច។ មានតែប្រទេសជប៉ុនតែមួយគត់ដែលមើលទៅហាក់ដូចជាទទួលបានជោគជ័យច្រើនគួរសម។ បើទោះបីជាស្ថិតនៅក្នុងអំឡុងពាក់កណ្តាលសតវត្សទី 20 ក៏ដោយ ក៏តំបន់អាស៊ីបូព៌ាមួយភាគធំបន្តស្ថិតនៅស្ថានភាពបុរេឧស្សាហកម្ម, ជាទូទៅមានភាពក្រីក្រ, នៅញាតិញ្ចីដោយសង្គ្រាម។ សូម្បីតែប្រទេសជប៉ុន ដែលជាប្រទេសតែមួយគត់ដែលទទួលបានជោគជ័យនៅក្នុងតំបន់នៅត្រឹមដើមសតវត្សទី 20 ត្រូវបានកម្ទេចឲ្យរាបដល់ដីនៅចុងបញ្ចប់នៃសង្គ្រាមលោកលើកទី 2 ឆ្នាំ 1945 ។ ការចាប់ផ្តើមឡើងសារជាថ្មីមួយត្រូវបានធ្វើឡើងនៅក្នុងប្រទេសជប៉ុន ដែលមានសន្ទុះកើនឡើងនៅដើមទសវត្សឆ្នាំ 1960 ។ ចាប់ពីពេលនោះមក ប្រទេសកូរ៉េខាងត្បូង, តៃវ៉ាន់, ហុងកុង, សាធារណរដ្ឋប្រជាមានិតចិនបានដើរតាមប្រទេសជប៉ុន ដោយអនុវត្តតាមមធ្យោបាយរៀងៗខ្លួនដើម្បីអភិវឌ្ឍសេដ្ឋកិច្ចរបស់ខ្លួន។ ដោយមិនមានការសង្ស័យ ការរះឡើងនៃតំបន់អាស៊ីបូព៌ា គឺជាចំណុចដែលមានសារៈសំខាន់បំផុតនៅក្នុងប្រវត្តិសាស្ត្រសកលលោក។

លើសពីនេះទៅទៀត, ការអះអាងមួយអាចត្រូវបានធ្វើឡើង ដែលថាការរីកលូតលាស់នេះមិនមែនជារឿងថ្មីនោះទេសម្រាប់តំបន់អាស៊ីបូព៌ា, ភាពរឹងមាំនៃសេដ្ឋកិច្ចនាពេលថ្មីៗនេះគឺជាការត្រឡប់ទៅរកសភាពដើមនៃសេដ្ឋកិច្ចរបស់តំបន់នេះ។ នៅក្នុងប្រវត្តិសាស្ត្រ ប្រទេសចិន ដែលជាប្រទេសធំជាងគេនៅក្នុងតំបន់អាស៊ីបូព៌ា ធ្លាប់ជាប្រទេសមួយដែលមានការអភិវឌ្ឍខ្លាំងបំផុតនៅលើពិភពលោក។ ជាពិសេសសេសបន្ទាប់ពីការដួលរលំនៃចក្រភពរ៉ូមខាងលិច អស់រយៈពេលមួយរយឆ្នាំ ដែលចាប់ផ្តើមនៅរង្វង់ឆ្នាំ 500 នៃគ.ស ប្រទេសចិនប្រហែលជាប្រទេសដែលមានជាងគេបំផុតនៅលើពិភពលោក។ សូម្បីតែនៅត្រឹមឆ្នាំ 1800 នៅពេលដែលបដិវត្តន៍ឧស្សាហកម្មចាប់ផ្តើមដែលបានបង្កើនល្បឿនសេដ្ឋកិច្ចរបស់ចក្រភពអង់គ្លេស, ប្រទេសចិននៅតែត្រូវបានគេប៉ាន់ប្រមាណថាមានទំហំផលិតផលពិភពលោក 33.3% ច្រើនជាងផលិតផលសរុបរបស់អឺរ៉ុប ដោយរួមបញ្ចូលទាំងប្រទេសរុស្ស៊ីផងដែរ ដែលមានត្រឹមតែ 28.2% ប៉ុណ្ណោះ។ ជាទូទៅគេទទួលស្គាល់ថា បច្ចេកវិទ្យាសំខាន់ៗមួយចំនួនដូចជា រំសេវ, ក្រដាស, និងការបោះពុម្ព ត្រូវបានបង្កើតឡើងនៅក្នុងប្រទេសចិន។ មានអ្នកដឹងតិចតួចណាស់ថា តាមពិតទៅរំសេវ, ក្រដាស, និងការបោះពុម្ពតាមពិតទៅមានឥទ្ធិពលដ៏សំខាន់មួយលើប្រទេសចិន មុនពេលដែលបច្ចេកវិទ្យាទាំងអស់នោះត្រូវបាននាំយកទៅកាន់អឺរ៉ុប។ ជាពិសេស ក្រដាស និងការបោះពុម្ព ដែលជួយដល់ការបង្កើតសៀវភៅ និងចំណេះដឹងជាទូទៅត្រូវបានគេប្រើប្រាស់យ៉ាងទូលំទូលាយនៅក្នុងប្រទេសចិនមុនសម័យទំនើប។ មានការអះអាងថា ប្រទេស

ចិនអាចជាប្រទេសដែលផលិតសៀវភៅបានច្រើនជាង សៀវភៅដែលផលិតដោយពិភពលោកទាំងមូល នៅត្រឹមឆ្នាំ 1500 (Charles Holcombe, 2017:2)។

បើទោះបីជា ពេលប្រៀបធៀបជាមួយប្រទេសចិន ប្រទេសផ្សេងៗទៀតនៅក្នុងតំបន់អាស៊ីបូព៌ានៅមុន សម័យទំនើបមានទំហំតូចជាងប្រទេសចិនឆ្ងាយក៏ដោយ, នៅក្នុងឆ្នាំ 1800 ប្រទេសចិនដែលមានចំនួនប្រជាជន ប្រមាណ 300 លាននាក់, ប្រទេសជប៉ុនមានប្រមាណ 30 លាននាក់, កូរ៉េមាន 8 លាននាក់, ប្រទេសនីមួយៗបាន ចូលរួមចំណែកដ៏គួរឲ្យកត់សំគាល់ និងបានបង្កើតឡើងនូវភាពសំបូរបែបនៃអរិយធម៌តំបន់អាស៊ីបូព៌ា។ ឧទាហរណ៍ ប្រទេសកូរ៉េ បានអភិវឌ្ឍពុម្ពអក្សរធ្វើពីលោហៈដែលអាចដោះដូរបាន ដែលយ៉ាងហោចណាស់មានចំនួន 1,234 (ឧបករណ៍បោះពុម្ពដែលអាចដោះដូរបានធ្វើពីដីឥដ្ឋត្រូវបានបង្កើតដំបូងនៅក្នុងប្រទេសចិនដំបូងបំផុតយ៉ាងហោច ណាស់ក៏នៅក្នុងឆ្នាំ 1040 ដែរ)។ ប្រទេសជប៉ុន ដូចដែលបានរៀបរាប់ខាងលើ ប្រហែលជាសង្គមមិនមែនលោក ខាងលិចមុនគេ ដែលទទួលបានជោគជ័យនៅក្នុងការធ្វើទំនើបកម្ម។ បើទោះ បីជាប្រទេសនេះមានទំហំតូច នៅ ក្នុងយុគសម័យទំនើប ប្រទេសជប៉ុនបានវាដាច់ប្រទេសចិន និងបានគ្របដណ្តប់លើតំបន់។ នៅចុងសតវត្សទី 20 ប្រទេសជប៉ុនគឺជាសង្គមដែលមានចុះសម្រុងគ្នា និងសន្តិភាព និងជាមហាអំណាចសេដ្ឋកិច្ចលំដាប់ទី 2 នៅលើពិភព លោក តាមពីក្រោយសហរដ្ឋអាមេរិក។ សូម្បីតែនៅពេលដែលតំបន់អាស៊ីបូព៌ាស្ថិតនៅជំណាក់កាលក្រីក្រ និង ខ្សោយបំផុតនៅដើមសតវត្សទី 20 ក៏ដោយ ក៏តំបន់នេះបានបន្តជះឥទ្ធិពលដ៏សំខាន់មួយដល់ពិភពលោក។ ឧទាហរណ៍ សង្គ្រាមលោកលើកទី 2 ត្រូវបានចាប់ផ្តើមដំបូងគេបំផុតនៅក្នុងតំបន់អាស៊ីបូព៌ា ដោយចាប់ផ្តើមឡើង នៅលើស្ថានមួយនៅជិតទីក្រុងប៉េកាំងនៅក្នុងឆ្នាំ 1937 ។

បច្ចុប្បន្ន មិនមានអ្វីគួរឲ្យសង្ស័យទៀតឡើយអំពីសារៈសំខាន់របស់តំបន់នេះ។ ប្រទេសចិនបានលេចឡើង ជាប្រទេសមហាអំណាចមួយ ហើយបើទោះបីជាចំណូលសម្រាប់មនុស្សម្នាក់របស់សាធារណរដ្ឋប្រជាមានិតចិន នៅមានកម្រិតទាបក៏ដោយ ផ្នែកខ្លះនៅក្នុងប្រទេសនេះ មានលក្ខខណ្ឌក្នុងការរស់នៅល្អប្រសើរជាងតំបន់នានានៅលើ ពិភពលោក។ ឧទាហរណ៍ ហុងកុងដែលបច្ចុប្បន្នជាតំបន់ពាក់កណ្តាលស្វ័យតរបស់សាធារណរដ្ឋប្រជាមានិតចិន បច្ចុប្បន្នមានចំណូលសម្រាប់មនុស្សម្នាក់លើសសហរដ្ឋអាមេរិក។ តៃវ៉ាន់ដែលជាទីកន្លែងក្របដណ្តប់ដោយជន ជាតិចិន ក៏ទទួលបានភាពជោគជ័យផ្នែកខាងសេដ្ឋកិច្ចគួរឲ្យកត់សំគាល់ផងដែរ។ ប្រទេសជប៉ុន បើទោះបីជាក្នុងរយៈ ពេលថ្មីៗនេះទំហំសេដ្ឋកិច្ចត្រូវបានវាដោយប្រទេសចិនក៏ដោយ ប្រហែលជានៅតែជាប្រទេសសេដ្ឋកិច្ចឧស្សាហកម្ម សំខាន់ជាងគេលំដាប់ទី 2 នៅលើពិភពលោក។ កូរ៉េខាងត្បូងគឺជាប្រទេសជោគជ័យមួយនាសម័យទំនើប ហើយ ប្រទេសកូរ៉េខាងជើងខណៈពេលដែលជាប្រទេសមួយមិនសូវមានការរីកចម្រើនដូចខាងត្បូង គឺជាប្រទេសដែល មិនអាចប៉ាន់ស្មាន និងពេលខ្លះជាមហាអំណាចនយោបាយក្លែងបន្លំ ដែលទទួលបានយកចិត្តទុកដាក់ពីពិភពលោក (Charles Holcombe, 2017:4-11)។

1. ទីតាំងភូមិសាស្ត្រតំបន់អាស៊ីបូព៌ា

តំបន់អាស៊ីបូព៌ាក្របដណ្តប់លើដែនដីមួយភាគធំនៃទ្វីបអាស៊ី ដែលមានទីតាំងស្ថិតនៅភាគខាងត្បូងប្រទេស រុស្ស៊ី។ ប្រទេសចិនបានក្របដណ្តប់លើផ្ទៃដី 3/4 នៃតំបន់អាស៊ីបូព៌ាទាំងមូល។ លើកលែងតែប្រទេសម៉ុងហ្គោលីមួយ ចេញ ប្រទេសផ្សេងៗទៀត ដែលក្នុងនោះរួមមាន ប្រទេសជប៉ុន, កូរ៉េខាងជើង, កូរ៉េខាងត្បូង, និងតៃវ៉ាន់សុទ្ធតែមាន ផ្ទៃដីលាតសន្ធឹងលើឧបទ្វីប និងដែនកោះ។

ជួរភ្នំខ្ពស់ៗ ដូចជា ជួរភ្នំហិម៉ាឡៃ និងជួរភ្នំខុនលុន បានគ្រប់ដណ្តប់លើដែនដីភាគខាងលិច។ ខ្ពង់រាបហ្សឺបាង ស្ថិតនៅចន្លោះជួរភ្នំទាំង 2 នេះ ដែលជាខ្ពង់រាបខ្ពស់ជាងគេបំផុត។ ទន្លេសំខាន់ៗ 2 គឺទន្លេលឿង និងទន្លេយ៉ង់សេ ហូរ ចេញមកពីតំបន់ខ្ពង់រាបហ្សឺបាងភាគខាងលិច ចុះទៅកាន់តំបន់វាលទំនាបដែលប្រកបដោយដីជាតិរបស់ចិនភាគ ខាងកើត។

មួយភាគធំនៃដែនដីអាស៊ីខាងកើតគ្របដណ្តប់ទៅដោយអាកាសធាតុ និងរុក្ខជាតិចម្រុះ រាប់ចាប់ពីអាកាស ធាតុបែបត្រជាក់នៅប្រទេសម៉ុងហ្គោលីភាគខាងជើង ទៅដល់អាកាសធាតុត្រូពិកម្លូសុងនៅចិនចុងភាគខាងត្បូង។ អាកាសធាតុត្រូពិកម្លូសុង បាននាំមកនូវទឹកភ្លៀងតាមតំបន់ឆ្នេរសមុទ្រនៅរដូវក្ដៅ ប៉ុន្តែ ខ្យល់សើមកម្រនឹងបក់ទៅ ដល់ដែនដីភូមិភាគខាងក្នុងណាស់។ នៅចំណុះកណ្តាលនៃដែនដីសោះកក្រោះនេះ ក្របដណ្តប់ដោយតំបន់វាល ខ្សាច់ ហ្គេប៊ី និង តាក់ត្លីម៉ាកាន់ ដែលជាតំបន់ដែលប្រកបដោយភាពរាំងស្ងួត និងខ្យល់បក់ខ្លាំង។

1.1. ទីតាំងភូមិសាស្ត្រប្រទេសចិន

ប្រទេសចិនគឺជាប្រទេសមួយដែលមានទីតាំងស្ថិតនៅក្នុងតំបន់អាស៊ីបូព៌ា ដែលក្នុងនោះមានផ្ទៃក្រឡា សរុបចំនួន 9,596,960 គីឡូម៉ែត្រការ៉េ។ ផ្ទៃដីពិតប្រាកដពេលខ្លះមានភាពមិនច្បាស់លាស់ឡើយដោយសារតែបញ្ហា ទំនាស់ព្រំដែនជាមួយតៃវ៉ាន់, ដែនកោះនៅសមុទ្រចិនខាងត្បូង, ដែនកោះសេនកាតូ, និងតំបន់ទីបេភាគខាងត្បូង។ ហុងកុង និងម៉ាកាវត្រូវបានចាត់ទុកជាផ្លូវការថាជាតំបន់រដ្ឋបាលពិសេសនៅក្នុងប្រទេសចិន ដែលស្ថិតនៅក្រោមគោល នយោបាយប្រទេសមួយប្រព័ន្ធនយោបាយ 2 ។ ប្រទេសចិនគឺជាប្រទេសមួយដែលមានទំហំធំទី 3 ធំជាងសហរដ្ឋ អាមេរិកបន្តិចបន្តួច។ ប្រទេសចិនមានលក្ខណៈភូមិសាស្ត្រយ៉ាងសម្បូរបែប។ តំបន់វាលទំនាបភាគខាងកើត និង តំបន់ឆ្នេរសមុទ្រភាគខាងត្បូងនៃប្រទេសសម្បូរទៅដោយផ្ទៃដីដែលមានដីជាតិ។ វាគឺជាតំបន់ដែលបម្រើឲ្យវិស័យ កសិកម្មរបស់ប្រទេសចិន និងជាតំបន់ដែលសម្បូរដោយប្រជាជនរស់នៅ។ នៅតំបន់ភាគខាងត្បូងនៃប្រទេស (ភាគ ខាងត្បូងទន្លេយ៉ង់សេ) សម្បូរដោយតំបន់ខ្ពង់រាប និងជួរភ្នំ។ នៅភាគខាងលិច និងភាគខាងជើងក្របដណ្តប់ដោយ តំបន់វាលខ្សាច់ (ដូចជា ហ្គេប៊ី និងតាក្លាម៉ាកាន់), តំបន់ខ្ពង់រាប, តំបន់ភ្នំ។ នៅភាគនិរតីក្របដណ្តប់ដោយតំបន់ ខ្ពង់រាបដែលខ្ពស់ជាងគេនៅលើពិភពលោក គឺតំបន់ខ្ពង់រាបទីបេ ហើយតំបន់នោះមានផ្ទៃដីកសិកម្ម និងប្រជាជន តិចតួចប៉ុណ្ណោះ។ ចិនភាគខាងកើត និងចិនភាគខាងត្បូងស្ថិតនៅជាប់ជាមួយមហាសមុទ្រប៉ាស៊ីហ្វិក, ជាមួយ សមុទ្រចិនខាងត្បូងនៅភាគខាងត្បូង និង សមុទ្រចិនភាគកើត និងសមុទ្រលឿងនៅភាគខាងកើត។ តាំងពីសម័យ បុរាណមក ប្រជាជនចិនភាគច្រើនតាំងទីលំនៅនៅតំបន់វាលទំនាបកណ្តាល និងបានអភិវឌ្ឍមជ្ឈមណ្ឌលអំណាច នៅដងទន្លេលឿង។ បច្ចុប្បន្ន ឆ្នេរសមុទ្រចិនដែលមានប្រវែង 18,000 គីឡូម៉ែត្រ ត្រូវបានគេប្រើប្រាស់សម្រាប់ធ្វើ ជាតំបន់ពាណិជ្ជកម្ម ដែលនាំឲ្យខេត្តនានាដែលស្ថិតនៅតាមតំបន់ឆ្នេរក្លាយជាមជ្ឈមណ្ឌលសេដ្ឋកិច្ចនាំមុខមួយ (Kenneth Pletcher, 2011:25-28)។

1.1.1. ស្ថានភាពដី

ជាទូទៅស្ថានភាពដីនៅក្នុងប្រទេសចិនមានកម្ពស់ខ្ពស់នៅភាគខាងលិច និងទាបនៅភាគខាងកើត ដែល ជាហេតុនាំឲ្យទឹកទន្លេទាំងអស់ហូរឆ្ពោះមានភាគខាងកើត។ ផ្ទៃដីខ្ពង់រាបត្រូវបានបែងចែកជា 3 កម្រិត។ កម្រិត ដំបូងគឺខ្ពង់រាបទីបេដែលមានទីតាំងស្ថិតនៅតំបន់ស្វ័យភូមិ និងខេត្តឈីងហៃ ដែលមានកម្ពស់ជាមធ្យម 4,000 ម៉ែត្រ ខ្ពស់ជាងនីវ៉ូទឹកសមុទ្រ ដែលជាតំបន់ដែលខ្ពស់ជាងគេនៅលើពិភពលោក។ ភាគខាងលិចនៅតំបន់នេះ

តំបន់ឈាងតាង មានកម្ពស់ជាមធ្យម 5,000 ម៉ែត្រ និងត្រូវបានគេស្គាល់ថា“ដំបូលនៃពិភពលោក”។ កម្រិតខ្ពស់ទី 2 ស្ថិតនៅភាគខាងជើងនៃជួរភ្នំខុនលុន និងឈើលៀង និងភាគខាងកើតជួរភ្នំធុងលៃ និងតាលៀង។ ជួរភ្នំទាំងនេះមានកម្ពស់ចាប់ពី 900 ម៉ែត្រដល់ 1,800 ម៉ែត្រ។ តំបន់ដែលស្ថិតនៅក្នុងកម្រិតនេះរួមមាន ខ្ពង់រាបម៉ុងហ្គោល, តំបន់វាលខ្សាច់តារឹម, ខ្ពង់រាបដីឥដ្ឋពណ៌លឿង, តំបន់វាលខ្សាច់ស៊ីឆួន, និងខ្ពង់រាបយូណាន-ហ្គីចូវ។ កម្រិតទី 3 សាតសន្លឹងពីភាគខាងកើតជួរភ្នំតាលូ, តៃហាង, និងវី និងចាប់ពីភាគខាងកើតបរិវេននៃខ្ពង់រាបយូណាន-ហ្គីចូវរហូតដល់សមុទ្រចិន។ ភាគច្រើននៃតំបន់នេះក្របដណ្តាប់ដោយកូនភ្នំ និងវាលទំនាបដែលមានកម្ពស់ទាបជាង 450 ម៉ែត្រ។

លក្ខណៈស្ថានភាពដីរបស់ប្រទេសចិនដែលគួរឲ្យចាប់អារម្មណ៍បំផុតនោះគឺវិសាលភាពដីធំធេងនៃជួរភ្នំ ជាការពិតមានឥទ្ធិពលយ៉ាងខ្លាំងលើការអភិវឌ្ឍន៍នយោបាយ, សេដ្ឋកិច្ច, និងវប្បធម៌របស់ប្រទេសនេះ។ តាមរយៈការប៉ាន់ប្រមាណ ប្រហែលជា 1/3 នៃផ្ទៃដីសរុបនៅក្នុងប្រទេសចិនក្របដណ្តាប់ដោយជួរភ្នំ។ ប្រទេសចិនមានភ្នំមួយចំនួនដែលខ្ពស់ជាងគេនៅលើពិភពលោក និងតំបន់ខ្ពង់រាបដែលខ្ពស់ជាងគេ និងធំជាងនៅលើពិភពលោក, បន្ថែមពីលើតំបន់វាលទំនាបតាមឆ្នេរដ៏ធំ។

ទម្រង់ដី 5 ប្រភេទ៖ ភ្នំ, ខ្ពង់រាប, កូនភ្នំ, វាលទំនាប, និងវាលខ្សាច់ សុទ្ធតែមានរូបសណ្ឋានច្បាស់លាស់។ បរិស្ថានធម្មជាតិដ៏ស្តុកស្តាញរបស់ប្រទេសចិន និងភាពសម្បូរបែបនៃធនធានធម្មជាតិជាប់ទាក់ទងយ៉ាងជិតស្និទ្ធជាមួយលក្ខណៈដ៏សម្បូរបែបនៃស្ថានភាពដីរបស់ប្រទេសនេះ។ ស្ថានភាពភូមិសាស្ត្រនៃប្រទេសចិនគត់សំគាល់ដោយចំណុចលេចធ្លោជាច្រើន។ ភ្នំអេវេរេស (ធូម្ពឡាងម៉ាហ្វេង) ដែលស្ថិតនៅតាមព្រំដែនរវាង ទីបេ និងនេប៉ាល់ វាគឺជាកំពូលភ្នំដែលខ្ពស់ជាងគេនៅលើពិភពលោក ដែលមានកម្ពស់ 8,850 ម៉ែត្រ។ ផ្ទុយទៅវិញ ផ្នែកទាបបំផុតនៃវាលទំនាបទូហ្វាន ដែលស្ថិតនៅតំបន់ស្វយតអ៊ុយហ្គ័រនៃខេត្តស៊ីនជៀង បឹងអាយទីង មានកម្ពស់ 155 ម៉ែត្រទាបជាងនីវ៉ូទឹកសមុទ្រ។ តំបន់ឆ្នេរសមុទ្រនៃប្រទេសចិនមានភាពផ្ទុយគ្នាយ៉ាងខ្លាំងរវាងភាគខាងត្បូង និងភាគខាងជើង។ ស្ថិតនៅភាគខាងត្បូងនៃឈូងសមុទ្រហាងចូវ ឆ្នេរសមុទ្រទៅដោយថ្ម និងកំពង់ផែជាច្រើនលយចូលទៅក្នុងសមុទ្រនិងមានកោះជាច្រើននៅក្បែរប្រាំង។ នៅភាគខាងជើង លើកលែងតែឧបទ្វីបសានតុង និងឡាវតុង ឆ្នេរសមុទ្រភាគច្រើនក្របដណ្តាប់ដោយខ្សាច់ និងទំនាប។

ប្រទេសចិនងាយនឹងទទួលរកគ្រោះរញ្ជួយដីយ៉ាងខ្លាំងនៅទូទាំងប្រទេស។ ប្រភពដ៏សំខាន់នៃអស្ថេរភាពភូមិសាស្ត្រនេះបណ្តាលមកពី ការធ្វើចលនាឥតឈប់ឈរឆ្ពោះទៅភាគជើងនៃបន្ទះតិចតូនិចឥណ្ឌានៅខាងក្រោមតំបន់អាស៊ីខាងត្បូង ដែលបានរុញច្រានឲ្យលេចចេញជាជួរភ្នំ និងខ្ពង់រាបខ្ពស់ៗនៅប្រទេសចិនភាគនិរតី។ នៅក្នុងប្រវត្តិសាស្ត្ររបស់ខ្លួន ប្រទេសចិនបានជួបប្រទះនូវគ្រោះរញ្ជួយដីធំៗរាប់រយដងដែលបានសម្លាប់មនុស្សអស់រាប់លាននាក់។ គ្រាន់តែគ្រោះរញ្ជួយដីចំនួន 2 ដងនៅក្នុងសតវត្សទី 20 នៅភាគខាងកើតខេត្តហ្គានស៊ូ (1920) និងទីក្រុងតាងសាន ខាងកើតខេត្តហ៊ីបៃ (1967) បានបណ្តាលឲ្យប្រមាណប្រមាណ 250,000 នាក់បានស្លាប់ក្នុងគ្រោះរញ្ជួយដីនីមួយៗ, ហើយគ្រោះរញ្ជួយដីមួយនៅភាគកណ្តាលខេត្តស៊ីឆួន នៅក្នុងឆ្នាំ 2008 បានសម្លាប់មនុស្សរាប់ម៉ឺននាក់ និងបង្កឲ្យមានគ្រោះទុរិក្សនៅក្នុងតំបន់ដ៏ធំមួយ។

ស្ថានភាពដីរបស់ប្រទេសចិនបានកំណត់ពីការអភិវឌ្ឍន៍របស់ប្រទេសនេះ។ អរិយធម៌ហានចិនដែលមានដើមកំណើតនៅផ្នែកខាងត្បូងនៃខ្ពង់រាបដីឥដ្ឋលឿង, ហើយពីទីកន្លែងនោះពួកគេបានពង្រីកឥទ្ធិពលទៅតំបន់ខាងក្រៅនានារហូតដល់ពេលពួកគេជួបប្រទះជាមួយនឹងការប៉ាន់ស្មានភាពដី និងអាកាសធាតុ។ បន្ទះដីលាតសន្លឹងដ៏វែងមួយ ដែលគេស្គាល់ជាទូទៅថា ច្រករបៀងហ្គានស៊ូ ឬហ៊ីស៊ី បានបង្ហាញពីរឿងនេះ។ ភាគខាងត្បូងនៃ

ច្រករបៀងនេះគឺខ្ពង់រាបទីបេ ដែលមានកម្ពស់ខ្ពស់ និងត្រជាក់ខ្លាំងសម្រាប់ប្រជាជននៅក្នុងការគ្រប់គ្រងនៅទីនោះ។ ភាគខាងជើងនៃច្រករបៀងគឺវាលខ្សាច់ហ្សូប៊ី ក៏បង្កើតបានជាបាំងផងដែរ។ ដោយហេតុនេះ អរិយធម៌ចិនបានរីកសាយភាយនៅតាមតំបន់ច្រករបៀង ជាទីកន្លែងដែលព្រិល និងទឹកកករលាយនៅលើភ្នំឈើលាន បានផ្តល់នូវទឹកសម្រាប់ការធ្វើកសិកម្ម។

ច្រករបៀងនៅចុងភាគខាងលិចបានក្លាយជាកន្លែងជួបគ្នារវាងភាគខាងកើត និងភាគខាងចិននាសម័យបុរាណ។ ដូច្នេះ អស់រយៈពេលជាច្រើនឆ្នាំ មជ្ឈមណ្ឌលនយោបាយរបស់ចិនសម័យបុរាណមានទីតាំងស្ថិតនៅតាមបណ្តោយតំបន់ដងទន្លេហ្សឺហ្វី(ទន្លេលឿង)។ ប៉ុន្តែ ដោយសារតែនាំភូមិសាស្ត្រ វាមានភាពលំបាកសម្រាប់រដ្ឋាភិបាលកណ្តាលក្នុងការត្រួតត្រាពេញលេញទៅលើតំបន់ទាំងមូល, លើកលែងតែនៅពេលដែលមានសន្តិវិវដ្តខ្លាំងគ្រប់គ្រងអំណាច។ មានករណីជាច្រើននៅតំបន់អាងទឹកស៊ីលីយួន ដែលជាតំបន់ដាច់ស្រយាលមួយនៅប្រទេសចិនភាគនិរតី ដែលមានទំហំប្រហែលពីរដងនៃប្រទេសស្កុតលែន ដែលទទួលបានការការពារយ៉ាងល្អប្រសើរពីជួរភ្នំខ្ពស់ និងពឹងផ្អែកលើផលិតផលកសិកម្មដោយខ្លួនឯង បានក្លាយជាព្រះរាជាណាចក្រឯករាជ្យមួយ។ ស្ថានភាពបែបនេះក៏កើតឡើងញឹកញាប់ផងដែរនៅតំបន់អាងទឹកតាមីដែលស្ថិតនៅភាគពាយព្យ។ ដោយភ្ជាប់ជាមួយតំបន់ផ្សេងៗទៀតនៅក្នុងប្រទេសចិនតាមរយៈតែច្រករបៀងហ្គានស៊ូតែមួយ តំបន់អាងទឹកនេះមានលក្ខណៈដាច់ស្រយាលជាងតំបន់ស៊ីលីយួនទៅទៀត ហើយនៅពេលដែលរដ្ឋាភិបាលកណ្តាលមិនអាចពង្រីកឥទ្ធិពលរបស់ពួកគេទៅដល់ទីនោះ រដ្ឋឯករាជ្យនានាជាច្រើនត្រូវបានបង្កើតឡើងនៅទីនោះ មានតែសន្តិវិវដ្តចំនួន 3 ប៉ុណ្ណោះគឺសន្តិវិវដ្តហាន(206 មុនគ.ស - 220 នៃគ.ស), សន្តិវិវដ្តហ្សាំង(618-907 នៃគ.ស), និងសន្តិវិវដ្តឈីង(1644-1911) ដែលមានសមត្ថភាពនៅក្នុងគ្រប់គ្រងតំបន់នេះ។ ក្រៅពីតំបន់ទាំង 3 កម្រិតដែលបានលើកឡើងនេះ ប្រហែលជាតាមរយៈមូលដ្ឋាននៃចេនាសម្ព័ន្ធភូមិសាស្ត្រ, ស្ថានភាពអាកាសធាតុ, និងភាគខុសគ្នានៃការអភិវឌ្ឍនៃភូគព្ភសាស្ត្រ គេអាចបែងចែកប្រទេសចិនទៅជាតំបន់ភូមិសាស្ត្រចំនួន៣ធំៗ៖ តំបន់ភាគខាងកើត, តំបន់ភាគនិរតី, និងតំបន់ពាយព្យ។

1.1.2. ទន្លេ

ទន្លេយ៉ង់សេ៖ ទន្លេយ៉ង់សេស្ថិតនៅចិនភាគកណ្តាលគឺជាទន្លេដែលវែងជាងគេនៅក្នុងប្រទេសចិន និងទ្វីបអាស៊ី ហើយទន្លេនេះគឺជាទន្លេដែលវែងជាងគេលំដាប់ទី 3 នៅលើពិភពលោក, ទន្លេនេះមានប្រវែងសរុប 6,300 គីឡូម៉ែត្រ។ អាងទឹកនៃទន្លេនេះលាទសន្ធិ៍ពីលិចទៅកើតប្រមាណ 3,200 គីឡូម៉ែត្រ និងពីជើងទៅត្បូងប្រមាណ 1,000 គីឡូម៉ែត្រ, ស្រោចស្របលើផ្ទៃដីប្រមាណ 1,808,500 គីឡូម៉ែត្រការេ។ ទន្លេនេះមានប្រភពដើមហូរចេញមកពីខ្ពង់រាបទីបេហូរចាក់ចូលទៅក្នុងសមុទ្រចិនខាងកើត, ទន្លេនេះដើរតួនាទីធ្វើជាព្រំដែនរវាងតំបន់ចំនួន 10 ។ 3/4 នៃចរន្តទឹកហូររបស់ទន្លេនេះហូរកាត់តាមជ្រលងភ្នំ។ ទន្លេយ៉ង់សេមានដៃជំងឺចំនួន 8 ។ នៅច្រាំងភាគខាងឆ្វេង ចាប់តាំងពីប្រភពដើមរហូតដល់ចុងទន្លេមានដៃទន្លេចំនួន 4 ក្នុងនោះរួមមាន ទន្លេយ៉ាឡុង, ទន្លេម៉ិន, ទន្លេជាលីង, និងទន្លេហាន. នៅច្រាំងភាគខាងស្តាំមានដៃទន្លេចំនួន 4 ក្នុងនោះរួមមាន ទន្លេវ៉ូ, ទន្លេយ៉ង់, ទន្លេស៊ាង, និងទន្លេហ្គាន។ ឈ្មោះ យ៉ង់សេ គឺជាឈ្មោះស្តេចត្រាញ់សម័យបុរាណមួយរូប ដែលត្រូវបានពួកលោកខាងលិចប្រើដើម្បីហៅទន្លេនេះ។ ឆាងជាង ឬ “ទន្លេវែង” គឺជាឈ្មោះដែលគេប្រើនៅក្នុងប្រទេសចិន ហើយពេលខ្លះទន្លេនេះត្រូវបានគេហៅថា តាជាង ឬ “ទន្លេធំ” ។ ទន្លេយ៉ង់សេគឺជាទន្លេសំខាន់បំផុតនៅក្នុងប្រទេសចិន។ វាគឺជាផ្លូវទឹកសំខាន់បំផុតរបស់ប្រទេសចិន, ហើយតំបន់អាងទឹកនៃទន្លេនេះជាតំបន់ជង្រុកស្រូវ និងជាទីលំនៅ 1/3 នៃប្រជាជនចិនសរុប។

ទន្លេហ៊ងហ៊ីះ ទន្លេហ៊ងហ៊ី ឬ “ទន្លេលឿង” គឺជាទន្លេសំខាន់ជាងគេរបស់ចិននៅភាគខាងជើង។ ជាទូទៅ ទន្លេនេះត្រូវបានគេហៅថា អណ្តូងនៃអរិយធម៌ចិន, ទន្លេនេះគឺជាទន្លេវែងបំផុតលំដាប់ទី 2 នៅក្នុងប្រទេសចិន ដោយមានប្រវែងសរុបប្រមាណ 5,464 គីឡូម៉ែត្រ, ហើយអាងទឹកទន្លេនេះស្រោចស្របលើផ្ទៃដីប្រមាណ 750,000 គីឡូម៉ែត្រការ៉េ។ ទន្លេនេះមានប្រភពដើមចេញមកពីខេត្តឈីងហៃនៅខាងលិចប្រទេសចិន និងហូរឆ្លងកាត់ខេត្តចំនួន 6 និង តំបន់ស្វយ័ត 2 ផ្សេងទៀតចាក់ចូលទៅក្នុងសមុទ្រលឿង។ នៅតំបន់ភាគខាងក្រោមដែលជាទូទៅទឹកទន្លេបានជន់ លិចប្រាំងសងខាងនៃទន្លេ និងស្រោចស្របទឹកទៅលើតំបន់វាលទំនាបចិនភាគខាងជើង។ សម្រាប់រដូវទឹកឡើង ទន្លេនេះត្រូវបានគេហៅឈ្មោះថា “ទន្លេទុក្ខព្រួយរបស់ប្រទេសចិន” និង “ទន្លេមិនអាចគ្រប់គ្រងបាន”។ ពាក្យ ហ៊ង ដែលមានន័យថា លឿង គឺសំដៅទៅលើដីល្បាប់ពណ៌លឿងដែលទន្លេនេះបានហូរនាំយកមក។ តំបន់អាងទន្លេហ៊ង ហ៊ីមានមនុស្សតាំងទីលំនៅយ៉ាងច្រើន អាចលើសចំនួនប្រជាជនរបស់ប្រទេសមួយចំនួនទៅទៀត, ហើយទន្លេ នេះ និងដែនរបស់វាហូរឆ្លងកាត់ទីក្រុងចាស់ៗរបស់ចិន ដោយក្នុងនោះរួមមាន ឡានចូវ, ប៉ាវូ, ស៊ីអាន, តៃយ៉ាន, លូ យ៉ាង, ចេងចូវ, ខៃហ្វេង, និងដីណាន។

ប្រព័ន្ធទន្លេស៊ីះ ទន្លេស៊ី ឬ ស៊ីជាង ឬ “ទន្លេខាងលិច” គឺជាឈ្មោះមួយដែលគេហៅសំដៅលើប្រព័ន្ធទន្លេមួយ ដែលបានរួមបញ្ចូលគ្នាបង្កើតបានជាទន្លេមួយដែលវែងជាងគេបំផុតនៅចិនភាគខាងត្បូង។ បូកផ្សំជាមួយខ្សែទឹកខាង លើ ទន្លេស៊ីមានប្រវែងសរុប 1,957 គីឡូម៉ែត្រ ដោយហូរឆ្ពោះទៅភាគខាងកើតចាប់ពីតំបន់ខ្ពង់រាបខេត្តយូណានចាក់ ចូលក្នុងសមុទ្រចិនខាងត្បូង ហើយតំបន់ស្រោចស្របទន្លេនេះបូកផ្សំជាមួយទន្លេពៃ, ទន្លេតុង, និងទន្លេគុជខ្យង បង្កើតបានជាតំបន់អាងទឹកមួយដែលមានផ្ទៃក្រឡាប្រមាណ 448,000 គីឡូម៉ែត្រ។ ទន្លេស៊ីមានប្រវែងខ្លីជាងទន្លេ សំខាន់ៗផ្សេងទៀតរបស់ចិនដូចជាទន្លេយ៉ង់សេ ឬទន្លេលឿង ប៉ុន្តែទន្លេនេះបាននាំមកនូវទឹកទន្លេដែលមានគុណ ភាព ហើយលឿងទឹកហូររបស់ទន្លេនេះយឺតជាងទន្លេយ៉ង់សេពាក់កណ្តាល។

មហាប្រឡាយ៖ ផ្លូវទឹកសហ្សនិមិត្តរបស់ចិនដែលមានប្រវែងវែងជាងគេនៅលើពិភពលោក ដែលគេហៅ ថា មហាប្រឡាយ ត្រូវបានស្ថាបនាឡើងដំបូងនៅក្នុងឆ្នាំប្រមាណ 400 មុនគ.ស។ អស់រយៈពេលជាច្រើនសតវត្ស មហា ប្រឡាយ ត្រូវបានពង្រីក និងជួលជុលឡើងវិញ។ បច្ចុប្បន្ន ប្រជាជន និងទំនិញបានផ្លាស់ទីតាមមហាប្រឡាយ ដែល មានប្រវែង សរុបប្រមាណ 1,746 គីឡូម៉ែត្រ ដែលចាប់ផ្តើមពីទីក្រុងប៉េកាំងស្ថិតភាគខាងជើងរហូតទៅដល់ហាន ចូវ នៅភាគខាងត្បូង (Charles Holcombe, 2017:12-38)។

1.1.3. អាកាសធាតុ

ភាពចម្រុះនៃអាកាសធាតុរបស់ប្រទេសចិន បានឆ្លុះបញ្ចាំងពីស្ថានភាពភូមិសាស្ត្ររបស់ប្រទេសនេះ ដោយ រាប់ចាប់ពីតំបន់ស្ងួតហែងប្រហាក់ប្រហែលទៅនឹងវាលខ្សាច់នៅភាគពាយព្យ រហូតដល់តំបន់ដែលមានអាកាសធាតុ ម៉ូសុងស្ថិតនៅភាគអាគ្នេយ៍។ ជាងនេះទៅទៀត ប្រទេសនេះមានតំបន់ដែលមានសីតុណ្ហភាពខុសគ្នាខ្លាំងជាងគេ នៅលើពិភពលោក រវាងតំបន់ចុងភាគខាងជើង និងតំបន់ចុងភាគខាងត្បូង។

ប្រទេសចិនជាប្រទេសដែលមានផ្ទៃដីធំ និងមានសណ្ឋានដីចម្រុះជាងគេនៅក្នុងតំបន់អាស៊ីដែលជាទ្វីបធំ ជាងគេនៅលើពិភពលោក, និងស្ថិតនៅជាប់ជាមួយមហាសមុទ្រប៉ាស៊ីហ្វិកដែលជាមហាសមុទ្រធំជាងគេនៅលើ ពិភពលោក ជាមួយនឹងតំបន់ឆ្នេរដ៏វែង។ ដូច្នេះ អាកាសធាតុនៃប្រទេសចិនទទួលរងឥទ្ធិពលយ៉ាងខ្លាំងពីការផ្លាស់ទី នៃខ្យល់រដូវដ៏ធំរវាងមហាសមុទ្រប៉ាស៊ីហ្វិក និងដែនដីធំរបស់ប្រទេសចិន។ ខ្យល់តំបន់ប៉ូល ដែលមានប្រភពដើម

មកពីភាគខាងជើងតំបន់ស៊ីបេរី បានក្របដណ្តប់ដែនដីមួយភាគធំរបស់ប្រទេសចិនអំឡុងរដូវត្រជាក់ ចំណែកឯ ខ្យល់ត្រពិកមហាសមុទ្រប៉ាស៊ីហ្វិកបានពង្រីកឥទ្ធិពលរបស់វានៅអំឡុងរដូវក្ដៅ។ ការលេចឡើងនៃស្ថានភាពអាកាស ធាតុជាច្រើនប្រភេទនៅក្នុងរដូវក្ដៅ និងក្នុងរដូវត្រជាក់ ជាលទ្ធផលដែលកើតចេញមកពីអន្តរកម្មរវាងខ្យល់បក់មកពី តំបន់ទាំងពីរនេះ ។ ខ្យល់បក់មកពីតំបន់ស៊ីបេរី ដែលមានស្ថេរភាព មានភាពត្រជាក់ខ្លាំង និងស្ងួត។ បន្ទាប់ឆ្លងកាត់ តំបន់ខ្ពង់រាបម៉ុងហ្គោល ខ្យល់នេះចាប់ផ្ដើមពង្រីកខ្លួនឆ្ពោះទៅភាគខាងត្បូង និងចាប់ផ្ដើមគ្របដណ្តប់ចិនភាគខាង ជើង, ជាទីកន្លែងដែលវាចាប់ផ្ដើមប្រែប្រួលយ៉ាងខ្លាំង, សីតុណ្ហភាពនៃខ្យល់នេះចាប់ផ្ដើមកើនឡើងតិចតួច ហើយ ស្ថេរភាពរបស់វាបានធ្លាក់ចុះ។ អំឡុងពេលថ្ងៃ ខ្យល់នៅទីនោះមានភាពកក់ក្ដៅ ប៉ុន្តែនៅពេលយប់ ឬនៅកន្លែងម្តប់ ខ្យល់មានភាពត្រជាក់ខ្លាំង។ ជាទូទៅសីតុណ្ហភាពជាមធ្យមប្រចាំថ្ងៃខ្ពស់ជាង 10 អង្សាសេ ហើយក្នុងពេលខ្លះសីតុណ្ហភាព អាចកើនដល់ 25 អង្សាសេ។ ដោយសារតែប្រទេសចិនភាគខាងជើងទទួលរងឥទ្ធិពលដោយខ្យល់ត្រជាក់នេះស្ទើរ គ្រប់ពេល តំបន់នេះមានភាពស្ងួត ជាមួយនឹងផ្ទៃមេឃស្រឡះ និងមានពន្លឺព្រះអាទិត្យច្រើននៅអំឡុងរដូវត្រជាក់ ប៉ុន្មានខែនេះ។

ខ្យល់រដូវត្រជាក់ភាគច្រើនបក់អំឡុងខែវិច្ឆិកា រហូតដល់ខែមីនា ប៉ុន្តែវាបានផ្លាស់ប្តូរទិសដៅនៅពេលដែលវា បក់មកភាគខាងត្បូង។ នៅប្រទេសចិនភាគខាងជើង និងភាគឦសានទិសដៅរបស់ខ្យល់គឺបក់មកពីភាគពាយព្យ, នៅប្រទេសចិនភាគខាងកើតខ្យល់បក់មកពីភាគខាងជើង ហើយនៅតំបន់ឆ្នេរភាគខាងត្បូងខ្យល់បក់មកពីភាគ ឦសាន។ កម្ពស់នៃកម្ពស់ខ្យល់រដូវត្រជាក់ជាទូទៅមិនលើសពី 4,000 ម៉ែត្រឡើយ។ នៅពេលដែលវាបានផ្លាស់ទី ទៅភាគខាងត្បូង កម្ពស់របស់វាបានធ្លាក់ចុះ, នៅតំបន់ណានជីង ខ្យល់មានកម្ពស់ប្រមាណ 2,000 ម៉ែត្រ ហើយនៅ ប្រទេសចិនភាគខាងត្បូងខ្យល់មានកម្ពស់ទាបជាង 1,500 ម៉ែត្រ។ ជួរភ្នំ ឈិន បានក្លាយជានាំដ៏មានប្រសិទ្ធភាព មួយក្នុងការទប់ស្កាត់ការមកដល់នៃលកខ្យល់ត្រជាក់នៅភាគខាងត្បូង ជាពិសេសនៅផ្នែកខាងលិច ជាទីកន្លែង ដែលជួរភ្នំជាមធ្យមមានកម្ពស់ប្រមាណពី 2,000 ម៉ែត្រទៅ 2,700 ម៉ែត្រ។ នៅក្នុងប្រទេសចិនខ្យល់ត្រពិកដែលបក់ មកពីមហាសមុទ្រប៉ាស៊ីហ្វិកគឺជាប្រភពដ៏សំខាន់នៃភ្លៀងធ្លាក់នៅរដូវក្ដៅ។ នៅពេលដែលវាបក់មកដក់ វាបានក្របដណ្តប់ ប្រទេសចិនមួយចំហៀងភាគខាងកើត និងច្រៀតចូលយ៉ាងជ្រៅទៅកាន់តំបន់នានាដែលមានព្រំដែនជាប់ជាមួយ តំបន់ខ្ពង់រាបម៉ុងហ្គោល និងចូលទៅដល់ចុងភាគខាងកើតនៃតំបន់ខ្ពង់រាបទីបេ។ នៅក្នុងរដូវក្ដៅ ខ្យល់ត្រជាក់ដែល បក់មកពីតំបន់ស៊ីបេរីបក់ត្រឡប់ទៅកាន់ចុងភាគខាងលិចនៅប្រទេសម៉ុងហ្គោល បើទោះបីជាពេលខ្លះវាបានច្រៀត ទៅភាគខាងត្បូងចូលទៅដល់តំបន់ជ្រលងទន្លេហ្ស៊ីអូ ដែលបង្កើតបានជាកន្លែងប្រយុទ្ធគ្នារវាងខ្យល់ត្រពិកដែលបក់ មកពីមហាសមុទ្រប៉ាស៊ីហ្វិក ជាមួយនឹងខ្យល់ត្រជាក់ដែលបក់មកពីតំបន់ស៊ីបេរី។ ចលនានៃខ្យល់បក់ទាំងពីរនេះ មានសារៈសំខាន់យ៉ាងខ្លាំងចំពោះអាកាសធាតុនៅប្រទេសចិនភាគកណ្តាល និងភាគខាងជើង។ នៅក្នុងរដូវក្ដៅ នៅ ពេលដែលខ្យល់ត្រពិកក្របដណ្តប់ វាបានបង្កើតឲ្យមានតំបន់ចន្លោះកណ្តាលខ្យល់ទាំងពីរនេះនៅភាគខាងជើង ជា លទ្ធផល ប្រទេសចិនភាគខាងជើងមានភ្លៀងធ្លាក់យ៉ាងច្រើន។ ប៉ុន្តែនៅពេលដែលខ្យល់ម្ចីសុងភាគខាងត្បូងថយចុះ តំបន់ចន្លោះកណ្តាលខ្យល់ទាំងពីរបានផ្លាស់ទីមកភាគខាងត្បូង ហើយប្រទេសចិនភាគកណ្តាលទទួលបានភ្លៀង ធ្លាក់ច្រើន ដែលអាចបង្កជាគ្រោះទឹកជំនន់។ សកម្មភាពនៃខ្យល់ត្រពិកដែលបក់មកពីមហាសមុទ្រប៉ាស៊ីហ្វិកនៅរដូវ ត្រជាក់ត្រូវបានបង្ហាត់នៅតំបន់ឆ្នេរភាគអាគ្នេយ៍, ដូច្នេះនៅអំឡុងរដូវនោះ ជាទូទៅតែងតែមានភ្លៀងរលឹមនៅតាម តំបន់ភ្នំទាបនៅភាគខាងត្បូងនៃជួរភ្នំណាន, ហើយការចុះអ័ក្រនៅពេលព្រឹកគឺជារឿងទូទៅ។ ក្រៅតែពីខ្យល់ទាំង 2 នេះ ខ្យល់ 3 ផ្សេងទៀតក៏មានឥទ្ធិពលមកលើអាកាសធាតុនៅក្នុងប្រទេសចិនផងដែរ៖ ខ្យល់ទ្វីបអេក្វាទ័រ (ខ្យល់ម្ចី សុងនិរតីដែលមិនទៀងទាត់), ខ្យល់សមុទ្រប៉ូល, និងខ្យល់សមុទ្រអេក្វាទ័រ។ ជាងនេះទៅទៀត ដោយសារតែ

ប្រទេសចិនមានទំហំធំ និងមានស្ថានភាពភូមិសាស្ត្រដ៏ស្មុគស្មាញ ទំនាក់ទំនងរវាងខ្យល់ និងស្ថានភាពភូមិសាស្ត្រ បានបង្កើតឲ្យមានស្ថានភាពអាកាសធាតុដ៏សម្បូរបែបមួយ (Charles Holcombe, 2017:38-45)។

1.2. ទីតាំងភូមិសាស្ត្រប្រទេសកូរ៉េ

កូរ៉េមានទីតាំងស្ថិតនៅភាគឦសាននៃភូមិភាគអាស៊ីខាងកើត និងជាឧបទ្វីបមួយ ដែលជាបច្ចេកពាក្យមួយ ដែលប្រជាជនកូរ៉េហៅថា “ពាក់កណ្តាលកោះ” ហើយជាការពិតណាស់ថា ឧបទ្វីបមួយត្រូវបានហុំព័ទ្ធជុំវិញដោយ ទឹក 3 ជ្រុងក្នុងចំណោមជ្រុងទាំង 4 ។ ឧបទ្វីបកូរ៉េមានផ្ទៃដីសរុបប្រមាណ 220,000 គីឡូម៉ែត្រការ៉េ ដែល 55 ភាគរយ គ្របដណ្តប់លើទឹកដីប្រទេសកូរ៉េខាងជើង។ ប្រទេសកូរ៉េខាងជើងមានផ្ទៃដីសរុប 128,538 គីឡូម៉ែត្រការ៉េ ដែលបាន លាតសន្ធឹង 724 គីឡូម៉ែត្រពីជើងទៅត្បូង និង 370 គីឡូម៉ែត្រពីកើតទៅលិច។ តំបន់ឆ្នេរមានប្រវែង 2,494 គីឡូម៉ែត្រជាប់ជាមួយសមុទ្រខាងកើត និងសមុទ្រលឿង។ ប្រទេសកូរ៉េខាងជើងមានព្រំប្រទល់ដីគោកសរុប 1,673 គីឡូម៉ែត្រ ដែលក្នុងនោះរួមមាន៖ ប្រទេសចិន 1,416 គីឡូម៉ែត្រ, ប្រទេសរ៉ូស៊ី 19 គីឡូម៉ែត្រ, និងប្រទេសកូរ៉េខាង ត្បូង 238 គីឡូម៉ែត្រ។ យោងតាមកិច្ចព្រមព្រៀងឆ្នាំ 1876 និងឆ្នាំ 1909 គេបានកំណត់យកទន្លេយ៉ាលូ និងទន្លេទូមេន ធ្វើព្រំដែនរវាងកូរ៉េជាមួយប្រទេសចិន។ ព្រំដែនជាមួយប្រទេសកូរ៉េខាងត្បូងគឺជាខ្សែកំណត់ព្រំដែនយោធាដែលត្រូវ បានបង្កើតឡើងនៅក្នុងឆ្នាំ 1953 ដែលមិនទាន់ត្រូវបានទទួលស្គាល់ជាផ្លូវការដោយប្រទេសទាំង 2 ឡើយ។ នៅភាគ ខាងលិចឧបទ្វីបកូរ៉េគឺសមុទ្រលឿង ចំណែកឯភាគខាងកើតជាប់ជាមួយសមុទ្រជប៉ុន ដែលមានចម្ងាយប្រមាណ 198 គីឡូម៉ែត្រពីដែនកោះគូស៊ូរបស់ជប៉ុន។ ឧបទ្វីបនេះមានឆ្នេរសមុទ្រសរុបប្រវែងប្រមាណ 8,410 គីឡូម៉ែត្រ។ ឧបទ្វីបនេះស្ថិតនៅលើខ្សែស្របរយៈទទឹងចន្លោះ 33° និង 43° និងខ្សែស្របរយៈបណ្តោយចន្លោះ 124° និង 131° ។

1.2.1. ស្ថានភាពដី

ឧបទ្វីបនេះបានបែកចេញពីតំបន់ ម៉ាន់ជូរី របស់ប្រទេសចិន ដោយមានព្រំប្រទល់ជាប់ជាមួយនិងទន្លេយ៉ាលូ (អាមណុក) និងទន្លេទូមេន (ទូម៉ាន) ហើយឧបទ្វីបនេះហុំព័ទ្ធជុំវិញដោយសមុទ្រ ដោយក្នុងនោះខាងកើតជាប់ជា មួយសមុទ្រជប៉ុន, ខាងលិចជាប់ជាមួយសមុទ្រលឿង និងឈូងសមុទ្រកូរ៉េ, និងខាងត្បូងជាប់ជាមួយសមុទ្រចិន ខាងកើត។ ប្រទេសនេះព័ទ្ធជុំវិញដោយប្រទេសចំនួន 3 ដែលក្នុងនោះរួមមាន៖ នៅភាគខាងជើងជាប់ជាមួយ ប្រទេសរ៉ូស៊ីចាប់ពីតំបន់វ៉ាល់ទីនាបទន្លេ ទូមេន, នៅភាគខាងកើតជាប់ជាមួយប្រទេសជប៉ុនចាប់ពីសមុទ្រជប៉ុន ដល់ឈូងសមុទ្រកូរ៉េ, និងភាគខាងលិចជាប់ជាមួយប្រទេសចិនចាប់ពីសមុទ្រលឿងដល់សមុទ្រចិនខាងកើត និងនៅ ភាគខាងជើងចាប់ពីទន្លេយ៉ាលូ និងទូមេន។ នៅតាមតំបន់ទីតាំងភូមិសាស្ត្រនីមួយៗជាទូទៅតែងតែមានវប្បធម៌ និង ការអនុវត្តនយោបាយផ្សេងៗគ្នាទៅតាមអាយុកាលរបស់តំបន់ទាំងនោះ។ ឧបទ្វីបនេះបានដើរតួនាទីជាស្ថានមួយ ក្នុងការបញ្ជូនវប្បធម៌ពីតំបន់អាស៊ីទៅកាន់ប្រទេសជប៉ុន ហើយឧបទ្វីបនេះផ្ទាល់ក៏បានក្លាយទៅជាកម្មវត្ថុមួយនៃ ការប្រកួតប្រជែងគ្នាក្នុងចំណោមប្រទេសចិន ប្រទេសជប៉ុន និងប្រទេសរ៉ូស៊ី នៅចុងសតវត្សទី 19 និងដើម សតវត្សទី 20 ផងដែរ។

ផ្ទៃដីនៃឧបទ្វីបកូរ៉េជាតំបន់មួយដែលសំបូរទៅដោយភ្នំ។ ជាង 66 ភាគរយនៃផ្ទៃដីសរុប គ្របដណ្តប់ដោយ ផ្ទាំងថ្ម និងសិលាក្រានិត។ ការរុញច្រានរបស់ទឹកសមុទ្រ បូកផ្សំជាមួយសកម្មភាពនៃបន្ទុះភ្នំភ្លើងកាលពីសម័យបុរេ ផងនោះ បង្កើតបានជាផ្ទៃដីរាបរដុបនៅឧបទ្វីបកូរ៉េ ដូចដែលយើងឃើញសព្វថ្ងៃនេះ។ ផ្ទៃដីរាបរដុបមួយចំនួន

មានទេសភាពដ៏ស្រស់ស្អាត ដែលនាំអោយប្រជាជនកូរ៉េពិពណ៌នាផ្ទៃដីកំណើតរបស់គេថា គូមស៊ូកាងសាន ឬក៏គេហៅថា “ការប៉ាក់រូបទន្លេ និងភ្នំនៅលើផ្ទាំងសូត្រ” ។

ជួរភ្នំបាងបេក និងមែកធាង របស់វាបានលាតសន្ធឹងនៅតាមតំបន់ភាគខាងត្បូងតំបន់ ម៉ាន់ជូរី និងភាគខាងជើងប្រទេសកូរ៉េ។ នៅតាមជួរភ្នំនេះ ភ្នំដែលខ្ពស់ជាងគេគឺភ្នំប៉េកទូ (ដែលមានកម្ពស់ 2,700 ម៉ែត្រ) ដែលមានមាត់រណ្តៅភ្នំភ្លើងដ៏ធំមួយ ហើយភ្នំប៉េកទូ គឺជាប្រភពដើមនៃទន្លេយ៉ាលូ និងទូមែន ផងដែរ។ នៅភាគខាងជើងនៃជួរភ្នំបាងបេក មានជួរភ្នំចំនួន 4 ផ្សេងទៀតដែលគ្របដណ្តប់ស្ទើរទាំងស្រុងលើតំបន់ភាគខាងជើងនៃឧបទ្វីប។ តភ្ជាប់ជាមួយជួរភ្នំទាំង 4 នេះគឺខ្ពង់រាបគេម៉ា និងពូជុន ដែលបានរួមបញ្ចូលគ្នានៅក្រោម “ដំបូល” តែមួយនៃប្រទេសកូរ៉េ។

ជួរភ្នំតេកបេក ស្ថិតនៅចំណុចកណ្តាលនៃឧបទ្វីប ហើយជួរភ្នំនេះលាតសន្ធឹងស្របតាមឆ្នេរសមុទ្រភាគខាងកើត ចាប់ពីភាគខាងត្បូងខ្ពង់រាបពូជុន។ នៅតាមជួរភ្នំនេះ មានភ្នំផ្ទាំងថ្មជាច្រើនដូចជា ភ្នំគូមកាង (ភ្នំពេជ្យ មានកម្ពស់ 1,659 ម៉ែត្រ) ភ្នំសូរក (មានកម្ពស់ 1,680 ម៉ែត្រ) និងភ្នំតេកបេក (មានកម្ពស់ 1,530 ម៉ែត្រ)។ តភ្ជាប់ពីជួរភ្នំតេកបេក ទៅមានជួរភ្នំមួយចំនួនទៀតបានបែកចេញទៅភាគខាងលិច។ ជួរភ្នំដែលវែងជាងគេក្នុងចំណោមជួរភ្នំទាំងនោះ គឺជួរភ្នំសូបេក ដែលស្ថិតនៅភាគនិរតីនៃប្រទេសកូរ៉េ ហើយនៅលើជួរភ្នំនេះ មានភ្នំមួយឈ្មោះថាជីរី (មានកម្ពស់ 1,875 ម៉ែត្រ)។

ចំណែកតំបន់ឆ្នេរភាគខាងកើត (លើកលែងតែភាគឦសានមួយចំណែក) ជាទូទៅផ្ទៃដីមានលក្ខណៈរាបស្មើ ជាមួយនឹងផ្ទៃឆ្នេរដែលមានទំហំតូចបំផុត។ តំបន់ឆ្នេរភាគខាងលិច និងភាគខាងត្បូងមានសណ្ឋានដីទំនាប ហើយផ្ទៃឆ្នេរមានលក្ខណៈមិនរាបស្មើ ជាមួយនឹងឆកសមុទ្រមួយចំនួន រួមទាំងដែនសមុទ្រផងដែរ។ ស្ថិតនៅតាមបណ្តោយឆ្នេរភាគឦសានមានឆកកំពង់ផែមួយចំនួន ហើយមានតំបន់ឆ្នេរដ៏ធំទូលាយ។ នៅឧបទ្វីបកូរ៉េមានកោះសរុបទាំងអស់ចំនួន 3,400 កោះ គឺដែលភាគច្រើនមានទីតាំងស្ថិតនៅជិតឆ្នេរភាគខាងលិច និងភាគខាងត្បូង។ ក្នុងចំណោមកោះទាំងនោះ មានកោះសំខាន់ៗមួយចំនួនដូចជាកោះកូដេដូ ដែលមានទីតាំងស្ថិតនៅតំបន់ឆ្នេរភាគអាគ្នេយ៍, កោះឈីនដូ និងកោះវ៉ាន់ដូ មានទីតាំងស្ថិតនៅតំបន់ឆ្នេរភាគនិរតី, និងកោះកាងវ៉ាដូ និងយុងជុងដូ ស្ថិតនៅតំបន់ឆ្នេរភាគខាងលិចក្បែរតំបន់អ៊ីនជុន ។ កោះធំបំផុតរបស់ប្រទេសកូរ៉េគឺកោះដេដូដូ ដែលមានទីតាំងស្ថិតនៅចម្ងាយប្រមាណ 30 គីឡូម៉ែត្រ ពីតំបន់ឆ្នេរភាគខាងត្បូង។ ចំណុចខ្ពស់បំផុតរបស់កោះនេះគឺភ្នំហាឡា (មានកម្ពស់ 1,920 ម៉ែត្រ) ដែលជាអតីតភ្នំភ្លើងដ៏ធំមួយ។ ក្រៅពីនេះមានកោះអូលលុងដូ និងកោះតូតតូ ដែលមានទីតាំងស្ថិតនៅក្នុងសមុទ្រជប៉ុន។

ក្នុងចំណោមទន្លេទាំងអស់នៅក្នុងប្រទេសកូរ៉េមានទន្លេសំខាន់ៗចំនួន 4 ដែលបានហូរទៅភាគខាងលិច ឆ្ពោះទៅកាន់សមុទ្រលឿង ទន្លេទាំង 4 នោះរួមមាន៖ ទន្លេយ៉ាលូ, ទន្លេជុងជុន និងទន្លេទេដុង ស្ថិតនៅភាគខាងជើង, ទន្លេអ៊ុមជីន និងទន្លេហាន ស្ថិតនៅភាគកណ្តាល, និងទន្លេកូម ស្ថិតនៅភាគនិរតី។ ទន្លេទូមែន(ទូម៉ាន) និងទន្លេសុងជុន ស្ថិតនៅភាគខាងជើង ហូរឆ្ពោះទៅកាន់សមុទ្រជប៉ុន, ទន្លេណាកតុន និងទន្លេសូមជីន ស្ថិតនៅភាគខាងត្បូង ហូរឆ្ពោះទៅកាន់ភាគខាងត្បូងចាក់ទៅក្នុងឈូងសមុទ្រកូរ៉េ។

មានតែផ្ទៃដីចំនួន 22 ភាគរយប៉ុណ្ណោះដែលអាចដាំដុះដំណាំបាន ហើយភាគច្រើននៃផ្ទៃដីទាំងនោះមានទីតាំងស្ថិតនៅតំបន់ភាគខាងលិច និងភាគខាងត្បូង។ តំបន់វាលទំនាបសំខាន់ៗមួយចំនួនស្ថិតនៅភាគពាយព្យតាមបណ្តោយទន្លេ ជុងជុន និងទន្លេ តេដុង និងមួយផ្នែកទៀតស្ថិតនៅភាគខាងលិចតំបន់កណ្តាល តាមបណ្តោយទន្លេ

អ៊ុយដ័រ, ទន្លេហាន, និងទន្លេគូម ហើយមួយផ្នែកទៀតស្ថិតនៅតំបន់ភាគខាងត្បូងតាមបណ្តោយទន្លេណាកតុន និង ទន្លេសូមដ័រ។

1.2.2. អាកាសធាតុ

អាកាសធាតុនៅក្នុងប្រទេសកូរ៉េមានលក្ខណៈល្អបង្គួរ ជាមួយនឹងរដូវ 4 ផ្សេងៗគ្នា។ និទាយរដូវ ជាទូទៅ ចាប់ផ្តើមនៅដើមខែមីនា អមជាមួយខ្យល់ក្តៅមកពីភាគខាងត្បូង ហើយវាបញ្ចប់ទៅវិញនៅពាក់កណ្តាលខែមិថុនា ជាមួយនឹងភ្លៀងធ្លាក់តិចៗជាប្រចាំ។ រដូវក្តៅ ជារដូវដែលក្តៅ និងសើម ដោយចាប់ផ្តើមនៅចុងខែមិថុនា ដែលជារដូវ សំបូរភ្លៀង ដែលជាទូទៅបានបញ្ចប់នៅចុងខែកក្កដា។ អំឡុងរដូវភ្លៀង សីតុណ្ហភាពជាទូទៅនៅតែត្រជាក់ ប៉ុន្តែ បន្ទាប់ពីរដូវនេះសីតុណ្ហភាពអាចកើនឡើងខ្ពស់រហូតដល់ 35.5 អង្សាសេ នៅភាគខាងត្បូង និង 29.4 អង្សាសេ នៅ ភាគខាងជើង។ កម្រិតទឹកភ្លៀងប្រចាំឆ្នាំមានប្រមាណចាប់ពី 61 សង់ទីម៉ែត្រ នៅភាគខាងជើង រហូតដល់ 152.4 សង់ទីម៉ែត្រ នៅភាគខាងត្បូង។

សរទរដូវ ត្រូវបានពិពណ៌នាដោយកវីបុរាណមួយដែលថាជា“រដូវដែលមានមេឃខ្ពស់ និងសេះធាត់” ដែល ជាទូទៅចាប់ផ្តើមឡើងនៅចន្លោះពាក់កណ្តាលខែកញ្ញា និងបញ្ចប់ទៅវិញនៅចុងខែវិច្ឆិកា។ សរទរដូវគឺជារដូវដែល មានទេសភាពស្រស់ត្រកាល ហើយវាក៏ជារយៈពេលដែលរវល់បំផុតសម្រាប់ប្រជាកសិករកូរ៉េទាំងមូល។ សិសិរដូវ បានចាប់ផ្តើមឡើងនៅចន្លោះពាក់កណ្តាលខែធ្នូ និងបញ្ចប់ទៅវិញនៅចុងខែកុម្ភៈ។ ខែមករា គឺជាខែដែលត្រជាក់ ជាងគេ ជាមួយនឹងសីតុណ្ហភាពធ្លាក់ចុះទាបរហូតដល់ -14 អង្សាសេនៅភាគខាងជើង។ ដោយសារតែឥទ្ធិពលនៃ សមុទ្រដែលនៅពីទ្វីបវិញ អាកាសធាតុត្រជាក់នៅភាគខាងត្បូងគឺមិនសូវខ្លាំងឡើយ។ សីតុណ្ហភាពជាមធ្យមនៅ ក្នុងខែមករានៅសេអ៊ូ គឺ -4 អង្សាសេ និងនៅពូសាន 0.8 អង្សាសេ។ បើទោះបីនៅក្នុងខែមករាមានព្រិលធ្លាក់ខ្លាំងនៅ ភាគខាងជើងក៏ដោយ ជាទូទៅមានព្រិលធ្លាក់តិចតួចប៉ុណ្ណោះនៅខាងត្បូងតំបន់ភាគកណ្តាលឧបទ្វីប ហើយនៅ តំបន់ចុងភាគខាងត្បូងមានព្រិលធ្លាក់តិចតួចបំផុត ឬពេលខ្លះគ្មានព្រិលធ្លាក់ទាល់តែសោះ។ ពពួកសត្វ និងពពួកកូត តាមនៅក្នុងប្រទេសកូរ៉េហ៊ុំព័ទ្ធដោយអាកាសធាតុត្រូពិក ដែលមានអាកាសធាតុត្រជាក់បង្គួរ ហើយអាកាសធាតុពាក់ កណ្តាលត្រូពិចមួយបានគ្របដណ្តប់លើកោះឆេដូ (Andrew C. Nahm, 1993:1-5)។

1.3. ទីតាំងភូមិសាស្ត្រប្រទេសជប៉ុន

ប្រទេសជប៉ុនមានទីតាំងស្ថិតនៅភាគឦសាននៃភូមិភាគអាស៊ីបូព៌ា និងប៉ែកខាងលិចនៃមហាសមុទ្រប៉ាស៊ីហ្វិក ដែលរួមផ្សំឡើងដោយកោះចំនួន 6,852 កោះ លាសនឹងតាមបណ្តោយឆ្នេរមហាសមុទ្រប៉ាស៊ីហ្វិកនៃទ្វីបអាស៊ី។ ប្រទេសនេះមានទីតាំងចម្ងាយ 193 គីឡូម៉ែត្រពីតំបន់ឆ្នេរទ្វីបអាស៊ី។ ដែនកោះជប៉ុនដែលមានរាងដូចឆ្មារ ប្រវែងប្រមាណ 4,000 គីឡូម៉ែត្រ សាតសនឹងពីសមុទ្រអូហូតស្គ៍ នៅភាគឦសាន រហូតដល់ សមុទ្រចិនខាង កើតនៅភាគនិរតី។ ប្រទេសនេះមានដែនកោះសំខាន់ចំនួន 5 ៖ ហុកកៃដូ, ហុនស៊ូ, ស៊ីកូគូ, គូស៊ូ, និងអូគីណាវ៉ា រួមជាមួយកោះតូចនៅតំបន់ដាច់ស្រយាលជាច្រើនទៀត ដែលភាគច្រើនស្ថិតនៅភាគខាងលិច។ ប្រទេសជប៉ុន ហ៊ុមព័ទ្ធដោយសមុទ្រជាច្រើន ក្នុងនោះមានដូចជា មហាសមុទ្រប៉ាស៊ីហ្វិកដែលស្ថិតនៅភាគខាងកើត, សមុទ្រជប៉ុន ដែលស្ថិតនៅភាគខាងលិច, សមុទ្រចិនខាងកើតដែលស្ថិតនៅភាគខាងត្បូង, សមុទ្រហ្វីលីពីនដែលស្ថិតនៅភាគ អាគ្នេយ៍ និងសមុទ្រអូហូតស្គ៍ដែលស្ថិតនៅភាគខាងជើង។ ប្រទេសជប៉ុនពុំមានព្រំដែនដីគោកជាប់ជាមួយប្រទេស

ណាឡើយ។ ប្រទេសនៅជិតខាងរបស់ជប៉ុនរួមមាន សហព័ន្ធរុស្ស៊ី, សាធារណរដ្ឋប្រជាមានិតប្រជាធិបតេយ្យកូរ៉េ(កូរ៉េខាងជើង), សាធារណរដ្ឋកូរ៉េ(កូរ៉េខាងត្បូង), សាធារណរដ្ឋប្រជាមានិតចិន, កោះតៃវ៉ាន់, និងសាធារណរដ្ឋហ្វីលីពីន។

ប្រទេសជប៉ុនផ្ទៃក្រឡាសរុបប្រមាណ 378,000 គីឡូម៉ែត្រការ៉េ ដែលមានទំហំប្រហាក់ប្រហែលគ្នាជាមួយប្រទេសអាឡឺម៉ង់, ហ្វាំងលែន, វៀតណាម, ឬម៉ាឡេស៊ី។ ប្រទេសនេះមានទំហំតែប្រមាណ 1/25 នៃទំហំសហរដ្ឋអាមេរិកតែប៉ុណ្ណោះ ហើយវាមានទំហំតូចជាងរដ្ឋកាលីហ្វ័រនៀទៅទៀត។ ប្រទេសជប៉ុនគឺជាប្រទេសដែលមានឆ្នេរសមុទ្រវែងជាងគេលំដាប់ទី 6 នៅលើពិភពលោក ដោយក្នុងនោះមានប្រវែងសរុបប្រមាណ 29,750 គីឡូម៉ែត្រ។ បើគិតពីលក្ខណៈភូមិសាស្ត្រ ប្រទេសជប៉ុនជាទីកន្លែងមួយមានភាពលំបាកនៅក្នុងការរស់នៅ។ ដោយសារតែផ្ទៃដីប្រទេសជប៉ុនសម្បូរទៅដោយជួរភ្នំ ដែនដីប្រមាណ 67 ភាគរយរបស់ប្រទេសជប៉ុនមិនមានមនុស្សតាំងទីលំនៅឡើយ។ តំបន់ដែលមនុស្សអាចតាំងទីលំនៅបានភាគច្រើនស្ថិតនៅតាមតំបន់ឆ្នេរ ដែលជាតំបន់មានដង់ស៊ីតេខ្ពស់។ ប្រទេសនេះមានតែផ្ទៃដី 15 ភាគរយប៉ុណ្ណោះដែលមានភាពរាបស្មើគ្រប់គ្រាន់សម្រាប់ការដាំដុះ ក្រៅពីនោះគឺជាតំបន់ភ្នំ, ខ្ពង់រាប និងព្រៃឈើ។ ដែនកោះនេះមានឥន្ធនៈធម្មជាតិ ដូចជា ធូលីថ្ម និងប្រេងកាត តិចតួចប៉ុណ្ណោះ។ ប៉ុន្តែប្រទេសជប៉ុនក៏មានគុណសម្បត្តិផងដែរ។ ចរន្តទឹកក្តៅមួយដែលគេស្គាល់ថាគួរ៉ូស៊ីអូ ឬចរន្តជប៉ុន បានហូរពីភាគខាងត្បូងទៅកាន់ភាគឦសានកាត់តាមសមុទ្រជប៉ុន។ ចំណែកឯនៅភាគខាងជើងវិញ ចរន្តទឹកត្រជាក់ដែលគេស្គាល់ថាចរន្តលីម៉ាន បានហូរចូលមកកាន់សមុទ្រជប៉ុនពីភាគខាងជើង។ ការលាយបញ្ចូលគ្នានៃចរន្តទឹកក្តៅនិងចរន្តទឹកត្រជាក់នេះ វាបានជួយនៅក្នុងការកើតឡើងនូវធនធានត្រីដ៏សម្បូរបែបនៅក្នុងដែនទឹកសមុទ្រជប៉ុន ដែលជាប្រភពចំណីអាហារដ៏សំខាន់បំផុតរបស់ប្រជាជនជប៉ុន។

ប្រទេសជប៉ុនងាយប្រឈមជាមួយគ្រោះរញ្ជួយដី, រលកយក្សស៊ូណាមី និងបន្ទុះភ្នំភ្លើង ដោយសារតែប្រទេសនេះមានទីតាំងស្ថិតនៅតាមបណ្តោយដែនរង្វង់ភ្លើងប៉ាស៊ីហ្វិក។ នៅក្នុង 2016 ប្រទេសជប៉ុនត្រូវបានគេចាត់ចូលជាប្រទេសដែលមានហានិភ័យនៃគ្រោះធម្មជាតិលំដាប់ទី 17 នៅលើពិភពលោក។ ប្រទេសជប៉ុនមានភ្នំភ្លើងសកម្មចំនួន 111 ។ គ្រោះរញ្ជួយដីជាទូទៅអាចបង្កឲ្យមានរលកយក្សស៊ូណាមី, នៅក្នុងរយៈពេលមួយសតវត្សចុងក្រោយនេះប្រទេសជប៉ុនរងគ្រោះធម្មជាតិជាច្រើនលើក។ គ្រោះរញ្ជួយដីក្នុងឆ្នាំ 1932 នៅតូក្យូ បានសម្លាប់ជីវិតមនុស្សចំនួន 140,000 នាក់, គ្រោះរញ្ជួយដីហានស៊ីន ក្នុងឆ្នាំ 1995 និងគ្រោះរញ្ជួយដីតូហុគូ ក្នុងឆ្នាំ 2011 បានបង្កឲ្យមានរលកយក្សស៊ូណាមីដ៏ធំមួយ (Japan Fact Sheet:1-3)។

1.3.1. ស្ថានភាពដី

ជួរភ្នំ៖ ប្រហែល 3/4 នៃផ្ទៃដីសរុបរបស់ប្រទេសជប៉ុនគឺជាតំបន់ភ្នំ។ តំបន់ឈូឬ ដែលស្ថិតនៅភាគកណ្តាលដែនកោះហុនស៊ូ ត្រូវបានគេចាត់ទុកថាជា“ដំបូលនៃប្រទេសជប៉ុន”ដោយតំបន់នេះមានជួរភ្នំខ្ពស់ៗ ដោយមានកម្ពស់ជាង 3,000 ម៉ែត្រ។ ភ្នំដែលមានកម្ពស់ខ្ពស់ជាងគេនៅក្នុងប្រទេសជប៉ុនគឺភ្នំ ហ្វូជី មានកម្ពស់រហូតទៅដល់ 3,776 ម៉ែត្រ ដែលមានទីតាំងស្ថិតនៅតាមព្រំដែនរវាងខេត្តយ៉ាម៉ាណាស៊ី និងខេត្តស៊ីហ្សូកា។ ភ្នំដែលមានកម្ពស់ខ្ពស់លំដាប់ទី 2 នៅក្នុងប្រទេសជប៉ុនគឺភ្នំគីតាដាគេ ដែលស្ថិតក្នុងខេត្តយ៉ាម៉ាណាស៊ី មានកម្ពស់ 3,193 ម៉ែត្រ ខណៈពេលដែលភ្នំមួយទៀតស្ថិតនៅក្នុងជួរជាមួយគ្នាមានឈ្មោះថា អូតូហូតាកាដាគេ ដែលមានកម្ពស់ 3,190 ម៉ែត្រស្ថិតនៅព្រំដែនរវាងខេត្តណាហ្គាណូ និងខេត្តហ្គីហ្វូ ស្ថិតនៅលំដាប់ទី 3 ។

ភ្នំភ្លើង, រញ្ជួយដី, និងស៊ូណាមី៖ ដោយសារមានទីតាំងស្ថិតនៅតាមបណ្តោយរង្វង់ខ្សែក្រវាត់ប៉ាស៊ីហ្វិក នៅក្នុងប្រទេសជប៉ុនមានតំបន់ភ្នំភ្លើងជាច្រើន ដែលជាទូទៅគេចាត់ចូលជា 7 តំបន់ធំៗ ដែលលាតសន្ធឹងពីជើងទៅត្បូង។ នៅក្នុងតំបន់ទាំង 7 នោះ មានភ្នំភ្លើងដែលសកម្មប្រហែល 110 ដោយក្នុងនោះរួមមានភ្នំភ្លើងសំខាន់ៗដូចជា ភ្នំភ្លើងមីហារ៉ា នៅលើកោះអូស៊ីម៉ា, ភ្នំភ្លើងអាសាម៉ា ស្ថិតនៅព្រំដែនរវាងខេត្តណាហ្គាណូ និងខេត្តហ្សូនម៉ា, និងភ្នំភ្លើងអាសូស្ថិតនៅខេត្តគូម៉ាម៉ូតូ ជាដើម។ បើទោះបីជាប្រទេសជប៉ុន មានផ្ទៃដីប្រមាណ 1/400 នៃផ្ទៃដីសរុបនៅលើពិភពលោកក៏ដោយ ប្រទេសនេះមានភ្នំភ្លើងសរុប 1/10 ក្នុងចំណោមភ្នំភ្លើងសកម្មសរុបចំនួន 1,500 នៅលើពិភពលោក។ បើទោះបីជាភ្នំភ្លើងអាចបង្កគ្រោះថ្នាក់ធ្ងន់ធ្ងរនៅពេលដែលផ្ទុះឡើងក៏ដោយ ភ្នំភ្លើងទាំងនេះក៏បានចូលរួមចំណែកក្នុងការទាក់ទាញភ្ញៀវទេសចរមានទស្សនានៅតំបន់ទាំងនោះផងដែរ។ ឧទាហរណ៍ តំបន់ទេសចរណ៍មួយចំនួនដូចជា នីកកូ, ហាកូនេ, និងឧបទ្វីបអ៊ីហ្សូ ដែលមានភាពល្បីល្បាញតាមរយៈអាងទឹកក្តៅ និងទេសភាពដ៏គួរឲ្យទាក់ទាញនៃតំបន់ភ្នំភ្លើង។ ប្រទេសជប៉ុនក៏ជាប្រទេសមួយ ដែលរកគ្រោះដោយសាររញ្ជួយដីញឹកញាប់បំផុតនៅលើពិភពលោក។ ជារៀងរាល់ឆ្នាំនៅប្រទេសជប៉ុនមានគ្រោះរញ្ជួយដីសរុបប្រមាណ 1,000 លើក ដែលការរញ្ជួយដីនេះមួយចំនួនមានកម្រិតខ្លាំងគួរសម។ នៅក្នុងខែមករា ឆ្នាំ 1995 គ្រោះរញ្ជួយដីហានស៊ីន-អាវ៉ាដី បានសម្លាប់ជីវិតមនុស្សប្រមាណ 6,000 នាក់, រងរបួសជាង 40,000 នាក់, និងកម្ទេចផ្ទះសំបែងប្រមាណ 200,000 ខ្នង។ គ្រោះរញ្ជួយដីមួយនៅក្នុងខេត្តនីអ៊ីហ្គាតា នៅក្នុងខែតុលា ឆ្នាំ 2004 បានសម្លាប់ជីវិតមនុស្ស 60 នាក់ និងរងរបួសប្រមាណ 4,800 នាក់។ នៅក្នុងខែមីនា ឆ្នាំ 2011 គ្រោះរញ្ជួយដីដែលមានកម្លាំង 9 រឹចទំហំបានកើតមានឡើងនៅតំបន់ឆ្នេរសានរីគូ នៅមហាសមុទ្រប៉ាស៊ីហ្វិក ដែលបង្កឲ្យមានរលកយក្ស ស៊ូណាមី ដែលមានកម្ពស់រហូតដល់ 10 ម៉ែត្រ និងបានវាយប្រហារលើតំបន់ឆ្នេរជាច្រើនចាប់ពីតូហ្សូតូ ដល់កានតូ ។ ចំនួនមនុស្សដែលស្លាប់ និងបាត់ខ្លួនបន្ទាប់ពីគ្រោះរញ្ជួយដីនិងរលកយក្សស៊ូណាមីនេះមានចំនួនរហូតដល់ទៅ 18,000 នាក់។

1.3.2. ទន្លេ

ទន្លេទាំងឡាយនៅក្នុងប្រទេសជប៉ុនមានល្បឿនទឹកហូរលឿន, ទឹកទន្លេទាំងនោះបានហូរចាក់ចូលទៅក្នុងមហាសមុទ្រតាមរយៈ បន្ទាប់ពីវាបានហូរចេញពីតាមជ្រលងភ្នំ និងតំបន់អាងទឹកនានា។ ឧទាហរណ៍មួយនៃទន្លេដែលមានទឹកហូរខ្លាំងគឺទន្លេគូរ៉ូបេ ដែលបានហូរចាក់ចូលទៅក្នុងសមុទ្រជប៉ុន បន្ទាប់ពីវាហូរប្រមាណ 85 គីឡូម៉ែត្រចេញពីតំបន់ជួរភ្នំនានានៅក្នុងប្រទេសជប៉ុនដែលមានកម្ពស់រហូតដល់ជាង 2,900 ម៉ែត្រ។ ទន្លេដែលវែងជាងគេនៅក្នុងប្រទេសជប៉ុនគឺទន្លេស៊ីណាណូ ដែលមានប្រវែង 367 គីឡូម៉ែត្រ ហូរចេញពីតំបន់ជួរភ្នំឈូឃី កាត់តាមខេត្តនីអ៊ីហ្គាតា និងចាក់ចូលទៅក្នុងសមុទ្រជប៉ុន។ ទន្លេដែលវែងលំដាប់ទី 2 គឺទន្លេតូនេ ដែលបានហូរឆ្លងកាត់តំបន់វាលទំនាបកានតូ ចាក់ចូលទៅក្នុងមហាសមុទ្រប៉ាស៊ីហ្វិក, និងទី 3 គឺទន្លេអ៊ីស៊ីការី នៅតំបន់ហុកកៃដូដែលមានប្រវែង 268 គីឡូម៉ែត្រ។

ទន្លេជាច្រើនដែលបានហូរចុះមកពីលើជួរភ្នំ បានបង្កើតឲ្យមានលក្ខណៈសណ្ឋានដីមួយបែបសម្រាប់ប្រទេសជប៉ុន, វាបានបង្កើតឲ្យមានជ្រលងតូចធំ និងអាងទឹកជាច្រើន, និងបានបង្កើតតំបន់វាលទំនាបនៅក្បែរតំបន់ដែលទឹកទន្លេហូរចាក់ចូលទៅក្នុងសមុទ្រ។ ភាគច្រើននៃតំបន់ទំនាបនៅក្នុងប្រទេសជប៉ុនមានទំហំតូចៗប៉ុណ្ណោះ។ តំបន់វាលទំនាបដែលធំជាងគេគឺតំបន់វាលទំនាបកានតូ ដែលក្របដណ្តប់លើផ្នែកខ្លះនៃខេត្តតូឈីហ្គី, អ៊ីប៉ារ៉ាគី, ហ្សូនម៉ា, សៃតាម៉ា, ឈីបា, ទីក្រុងតូក្យូ, និងខេត្តកាណាហ្គាវ៉ា។ តំបន់វាលទំនាបធំៗផ្សេងទៀតមានដូចជា តំបន់វាលទំនាបអេឈីហ្គូ (ខេត្តនីអ៊ីហ្គាតា), តំបន់វាលទំនាបអ៊ីស៊ីការី (ហុកកៃដូ), និងតំបន់វាលទំនាបឈូឃី (ខេត្តអៃឈី និងហ្គីហ្សូ)។

1.3.3. អាកាសធាតុ

លក្ខណៈពិសេសមួយនៃអាកាសធាតុរបស់ប្រទេសជប៉ុនគឺ ការផ្លាស់ប្តូរសីតុណ្ហភាពខុសដោយឡែកពីគ្នា រវាងរដូវទាំង 4 ដោយរដូវនីមួយៗមានសីតុណ្ហភាព និងអាកាសធាតុខុសគ្នាយ៉ាងខ្លាំង។ ចាប់ពីភាគជើងទៅភាគ ខាងត្បូង ប្រទេសជប៉ុនក្របដណ្តប់លើរយៈទទឹងទី 25 និងទទួលរងឥទ្ធិពលនៅក្នុងរដូវត្រជាក់ដោយខ្យល់រដូវ ដែលបក់មកពីតំបន់ស៊ីបេរី និងនៅក្នុងរដូវក្ដៅទទួលរងឥទ្ធិពលខ្យល់រដូវដែលបក់មកពីមហាសមុទ្រប៉ាស៊ីហ្វិក។ បើទោះបីជាប្រទេសជប៉ុនមានទំហំតូចក៏ដោយ ប្រទេសនេះមានលក្ខណៈអាកាសធាតុ 4 ទម្រង់ខុសៗគ្នា។ ដែន កោះហុកកៃដូ ដែលមានអាកាសធាតុអាកទិករង មានសីតុណ្ហភាពប្រចាំឆ្នាំជាមធ្យម 9.45 អង្សាសេ និងទទួលបាន របបទឹកភ្លៀងប្រចាំឆ្នាំជាមធ្យមប្រមាណ 1,205 មីលីម៉ែត្រ។ តំបន់ទាំងឡាយរបស់ ជប៉ុនដែលស្ថិតនៅភាគខាង កើតជាប់មហាសមុទ្រប៉ាស៊ីហ្វិក ចាប់ពីតំបន់តូហុគូ ដែលស្ថិតនៅភាគខាងជើងដែនកោះហុនស៊ូ រហូតដល់ដែនកោះ គូស៊ូ ស្ថិតនៅក្នុងតំបន់ដែលមានអាកាសធាតុក្ដៅ ដែលទទួលរងឥទ្ធិពលខ្យល់រដូវពីមហាសមុទ្រប៉ាស៊ីហ្វិក។ ផ្នែក ម្ខាងទៀតដែលស្ថិតនៅភាគខាងលិច ជាប់ជាមួយសមុទ្រជប៉ុន មានអាកាសធាតុមួយដែលសម្បូរទៅដោយទឹក ភ្លៀង និងព្រិល, ហើយនៅរដូវត្រជាក់ តំបន់នេះបានបង្កើតខ្យល់រដូវ ត្រជាក់មួយបក់ទៅកាន់ភាគខាងកើត ប៉ុន្តែវា ត្រូវបានបញ្ឈប់នៅពេលដែលវាបានធ្វើដំណើរទៅដល់តំបន់ជួរភ្នំភ្នំកាកកណ្តាល និងតំបន់ជួរភ្នំផ្សេងៗទៀតនៅភាគ កណ្តាលប្រទេសជប៉ុន ដែលលាតសន្ធឹងពីជើងទៅត្បូងដូចជាផ្ទាំងខ្នង។ ដែនកោះភាគនិរតីនៃខេត្តអូគីណាវ៉ាស្ថិត នៅក្នុងតំបន់អាកាសធាតុត្រូពិករង និងមានសីតុណ្ហភាពប្រចាំឆ្នាំជាមធ្យមចាប់ពី 22 អង្សាសេឡើង ខណៈពេលដែល តំបន់នេះទទួលបានរបបទឹកភ្លៀងប្រចាំឆ្នាំប្រមាណ 2,000 មីលីម៉ែត្រ។

និទាយរដូវ(មីនា, មេសា, ឧសភា)៖ នៅពេលដែលរដូវត្រជាក់ជិតបញ្ចប់ ខ្យល់រដូវត្រជាក់ដែលបានបក់ មកពីជីវូបចាប់ផ្តើមថយចុះ និងបក់មកមិនទៀងទាត់។ នៅពេលនោះ ខ្យល់សម្ពាធទាបដែលមានប្រភពដើមមកពី ប្រទេសចិនបានបក់ចូលមកក្នុងសមុទ្រជប៉ុន, សម្ពាធទាបនេះបានបង្កើនល្បឿនខ្យល់ក្ដៅភាគខាងត្បូងដែលបក់ ចេញពីមហាសមុទ្រប៉ាស៊ីហ្វិកទៅកាន់តំបន់សម្ពាធទាបនៅសមុទ្រជប៉ុននេះ។ ជាទូទៅខ្យល់នេះត្រូវបានគេហៅថា ហារុអ៊ុយបាន។ បើទោះបីជាខ្យល់នេះគឺជាសញ្ញាណមួយដែលប្រកាសពីការចាប់ផ្តើមឡើងនៃអាកាសធាតុក្ដៅនៃ និទាយរដូវក៏ដោយ ក៏ពេលខ្លះខ្យល់ទាំងនេះបង្កឲ្យមានព្យុះ និងបានឆ្លងកាត់ជួរភ្នំនៅភាគកណ្តាលប្រទេសជប៉ុន ឆ្ពោះទៅកាន់សមុទ្រជប៉ុន, វាគឺជាពេលដែលអាកាសចាប់ផ្តើមក្ដៅ និងស្ងួតនិងពេលខ្លះអាចបង្កឲ្យមានភ្លើងឆេះ ព្រៃ។ នៅដើមនិទាយរដូវដើមព្រមចាប់ផ្តើមចេញផ្កា និងបន្តដោយការចេញផ្កានៃដើមសារី។ នៅរវាងចុងខែមីនា និង ចុងខែមេសាផ្កាសាគូរដែលជាផ្កាជាទីស្រឡាញ់របស់ប្រជាជនជប៉ុនចាប់ផ្តើមរីកឡើង ដោយចាប់ផ្តើមនៅ ប្រទេសជប៉ុនភាគខាងជើង និងបន្តិចម្តងៗរីករាលដាលទៅភាគខាងជើង។ ផ្កាសាគូរបានទាក់ទាញភ្ញៀវទេសចរ ឲ្យមកទស្សនាតំបន់នានានៅក្នុងប្រទេសជប៉ុន ជាពិសេសក្នុងខេត្តណាហ្គា, ក្យូតូ, និងនីកូ។

រដូវក្ដៅ(មិថុនា, កក្កដា, សីហា)៖ មុនពេលនៃការមកដល់នៃអាកាសធាតុរដូវក្ដៅពិតប្រាកដ ប្រទេសជប៉ុន ឆ្លងកាត់រដូវវស្សាមួយដែលគេស្គាល់ថាតូយូ។ ចាប់ពីខែឧសភា រហូតដល់ខែកក្កដា មានសម្ពាធខ្ពស់នៃខ្យល់ត្រជាក់ មួយនៅពីលើសមុទ្រអូហូតស្គ៍ ភាគខាងជើងប្រទេសជប៉ុន ខណៈពេលដែលនៅមហាសមុទ្រប៉ាស៊ីហ្វិកបានអភិវឌ្ឍ សម្ពាធខ្ពស់នៃខ្យល់ក្ដៅសើមមួយ។ នៅតាមខ្សែបន្ទាត់ដែលខ្យល់ត្រជាក់ និងខ្យល់ក្ដៅនេះជួបគ្នាត្រូវបានគេហៅថា បៃអ៊ូហ្សេនសេន ឬ “រដូវវស្សាជូរមុខ”។ បៃអ៊ូហ្សេនសេន ដែលបានលាតសន្ធឹងពីសមុទ្រចិនខាងត្បូងកាត់លើដែន កោះជប៉ុន បានបង្កឲ្យមានភ្លៀងធ្លាក់ក្នុងរយៈពេលយូរមួយ។ បន្ទាប់ពីពាក់កណ្តាលខែកក្កដា ខ្យល់សម្ពាធខ្ពស់នៅ

លើមហាសមុទ្រប៉ាស៊ីហ្វិកចាប់ផ្ដើមគ្របដណ្ដប់លើប្រទេសជប៉ុន ហើយរដូវវស្សាបានបញ្ចប់ ដូចដែលបែអ៊ូហ្សេន សេន ត្រូវបានរុញច្រានទៅភាគខាងជើង។ ខ្យល់រដូវដែលបក់មកពីមហាសមុទ្រប៉ាស៊ីហ្វិកបាននាំយកខ្យល់ក្ដៅសើម មកកាន់ប្រទេសជប៉ុន ហើយប្រទេសនេះមានអាកាសធាតុរដូវក្ដៅជាច្រើនថ្ងៃ ជាពេលដែលសីតុណ្ហភាពបានឡើង ខ្ពស់រហូតដល់ជាង 30 អង្សាសេ។

សរទរដូវ (កញ្ញា, តុលា, វិច្ឆិកា)៖ ចាប់ពីចុងរដូវក្ដៅរហូតដល់ខែកញ្ញា ប្រទេសជប៉ុនជាញឹកញយទទួលរង ការវាយប្រហារដោយខ្យល់ព្យុះថៃហ្មុង។ ខ្យល់ព្យុះថៃហ្មុងមានប្រភពដើមមកពីខ្យល់ត្រូពិកសម្ពាធទាបដ៏ធំមួយនៅមហា សមុទ្រប៉ាស៊ីហ្វិកខាងជើងនៅរវាងរយៈទទឹងទី 5 និងទី 20 និងមានបាតុភូតដូចគ្នាទៅនឹងខ្យល់ព្យុះហ៊ីរីខេន និងខ្យល់ ព្យុះស៊ីខ្លួននៅតំបន់ផ្សេងៗទៀតនៅលើពិភពលោក។ នៅពេលដែលខ្យល់ព្យុះថៃហ្មុងចាប់ផ្ដើមបង្កើតទ្រង់ទ្រាយ របស់ខ្លួន វាបានផ្លាស់ទីបន្តិចម្តងៗឆ្ពោះទៅភាគខាងជើង។ ជារៀងរាល់ឆ្នាំ អំឡុងសម័យនេះ ខ្យល់ព្យុះថៃហ្មុង ប្រមាណ 25 ទម្រង់បានលេចឡើង ហើយជាមធ្យមមានខ្យល់ព្យុះថៃហ្មុងលើសពី 4 បានបក់មកកាន់ប្រទេសជប៉ុន ដែលពេលខ្លះបង្កឲ្យមានការបំផ្លិកបំផ្លាញដ៏ធ្ងន់ធ្ងរមួយ។ បន្ទាប់ពីពាក់កណ្តាល ឬចុងខែតុលា ប្រទេសជប៉ុនរីករាយ ជាមួយអាកាសធាតុច្បាស់លាស់មួយគឺមិនក្ដៅមិនត្រជាក់។ ប្រទេសនេះក៏រីករាយជាមួយអាកាសធាតុល្អប្រសើរនេះ នៅដើមខែវិច្ឆិកា។ ដើមឈើជាច្រើនចាប់ផ្ដើមប្រែពណ៌យ៉ាងស្រស់ស្អាត រួមជាមួយការចាប់ផ្ដើមលាស់ស្លឹកថ្មីនៅក្នុង និទាយរដូវ ដែលជារដូវដ៏ស្រស់ស្អាតមួយនៅក្នុងប្រទេសជប៉ុន។

សិសិរដូវ(ធ្នូ, មករា, កុម្ភៈ)៖ នៅចុងខែវិច្ឆិកា ខ្យល់រដូវត្រជាក់ចាប់ផ្ដើមបក់ចេញមកពីដីទ្វីបឆ្ពោះមក កាន់ប្រទេសជប៉ុន។ ខ្យល់ដែលបានបក់មកពីភាគពាយព្យនេះបាននាំយកមកជាមួយនូវសំណើមមកកាន់សមុទ្រ ជប៉ុន និងបានទម្លាក់សំណើមនេះក្នុងទម្រង់ជាក្លៀង និងព្រិលមកលើប្រទេសជប៉ុនភាគខាងលិច ហើយវាត្រូវបាន រារាំងក្នុងការធ្វើដំណើរមកភាគខាងកើតដោយជួរភ្នំនានា ដែលបានលាតសន្ធឹងនៅភាគកណ្តាលនៃប្រទេសប្រទេស។ តំបន់ហ្សូគូរីគូ (ហ្សូគូអ៊ី, អ៊ីស៊ីកាវ៉ា, តូយ៉ាម៉ា, និងខេត្តនីអ៊ីហ្គាតា)ដែលស្ថិតនៅភាគខាងលិចជាប់សមុទ្រជប៉ុន ដែល បានកាត់ផ្ដាច់ចេញពីតំបន់ផ្សេងៗទៀតនៅក្នុងប្រទេសជប៉ុនដោយជួរភ្នំខ្ពស់ៗ ត្រូវបានគេស្គាល់តាមរយៈព្រិលដ៏ ក្រាស់នៅទីនោះ។ ផ្ទុយទៅវិញតំបន់ដែលស្ថិតនៅភាគខាងកើត ជាប់មហាសមុទ្រប៉ាស៊ីហ្វិកវិញបានរីករាយជាមួយ នឹងផ្ទៃមេឃស្រឡះនៅអំឡុងរដូវត្រជាក់នេះ។ នៅតូក្យូ បើទោះបីជាមានផ្ទៃមេឃស្រឡះក៏ដោយ សីតុណ្ហភាពរដូវ ត្រជាក់ជាមធ្យមស្ថិតនៅរវាង 5 អង្សាសេ ដែលខុសគ្នាចំនួន 25 អង្សាសេពីសីតុណ្ហភាពរដូវក្ដៅដែលស្ថិតនៅរវាង 30 អង្សាសេ ឬលើសពីនេះ។ កោះនានានៅខេត្តអូគីណាវ៉ា ដែលស្ថិតនៅចុងភាគនិរតីនៃប្រទេសជប៉ុន មានអាកាស ធាតុត្រូពិករងមួយដែលមានសីតុណ្ហភាពមិនសូវខុសគ្នាប៉ុណ្ណោះទេពីរដូវមួយទៅរដូវមួយ។ សីតុណ្ហភាពនៅរដូវ ត្រជាក់មានលក្ខណៈក្ដៅល្មមប្រសើរជាងតំបន់ផ្សេងៗទៀតនៅក្នុងប្រទេសជប៉ុន (Japan Fact Sheet: 3-8)។

2. ភាសានៅក្នុងតំបន់អាស៊ីបូព៌ា

2.1. ភាសាចិន

ភាសាចិនត្រូវបាននិយាយដោយមនុស្សជាច្រើន(លើសពី 1,000 លាននាក់)នៅក្នុងប្រទេសចិនដីគោក, តៃ វ៉ាន់, និងក្នុងតំបន់អាស៊ីអាគ្នេយ៍។ នៅក្នុងភាសាចិនមានក្រុមភាសាផ្សេងៗគ្នាជាច្រើនទៀតដែលមិនអាចធ្វើទំនាក់ ទំនងគ្នាបានទៅវិញទៅមក ដែលជាទូទៅត្រូវបានគេចាត់ចូលទៅក្នុងក្រុម 7 ផ្សេងៗគ្នា។ ដោយរាប់ចាប់ពីត្បូងទៅ ជើង ក្រុមភាសាទាំង 7 នោះរួមមាន៖ (1) យេ, (2) គេជៀ(ក៏ត្រូវបានគេហៅថា ហាក់កា), (3) មីន, (4) ស៊ាង, (5) វ៉ូ, (6) កាន, (7) ម៉ានដារីន។ ក្រុមភាសានេះមួយចំនួនជាទូទៅត្រូវបានគេហៅឈ្មោះតាមភាសាដែលសំខាន់ជាង

គេនៅក្នុងក្រុម ឧទាហរណ៍ ភាសាកាតាំងសម្រាប់ហៅក្រុមភាសាយេ, ភាសាហុកកៀនសម្រាប់ហៅក្រុមភាសាមីន។ ការប្រើឈ្មោះដោយយោងទៅតាមទីតាំងភូមិសាស្ត្រពេលខ្លះក៏ត្រូវបានគេប្រើប្រាស់ផងដែរ ឧទាហរណ៍ដូចជា ភាសាតៃវ៉ាន់, ភាសាហៃណាន, ភាសាហូរៀន។

ភាសាដែលគេប្រើប្រាស់ទូទៅនៅក្នុងប្រទេសចិនគឺ ភាសាម៉ាន់ដារីន (ដែលជាគ្រាមភាសារបស់អ្នកស្រុកប៉េកាំង) ដែលជាបទដ្ឋាននៃភាសាចិនសម័យទំនើប ឬពូតុងហ្គ(ភាសារួម)។ ភាសាម៉ាន់ដារីនមានមនុស្សនិយាយច្រើន និងរាយប៉ាយទូទាំងប្រទេសចិន។ ការបញ្ចេញសំលេង នៅក្នុងភាសាចិនមានច្រើន និងមានលក្ខណៈបត់បែន ដែលនាំឲ្យមានការកាន់ច្រលំ ។ ដូចដែលបានលើកឡើងនៅខាងដើម ជាប្រពៃណីចិន ភាសានានាក្រៅពីភាសាម៉ាន់ដារីន ត្រូវបានគេចាត់ទុកថាជាគ្រាមភាសា។ ការអនុវត្តន៍បែបនេះ បានឆ្លុះបញ្ចាំងពីឯកភាពរូបនីយកម្មមួយនៃវប្បធម៌, ប្រវត្តិសាស្ត្រ, និងតួអក្សរ។ ប៉ុន្តែវានាំឲ្យមានការកាន់ច្រលំ ដោយសារនៅក្នុងបច្ចេកទេសភាសាវិទ្យាពាក្យគ្រាមភាសាសំដៅទៅលើភាសាដែលអាចស្តាប់គ្នាបានទៅវិញទៅមក។ ប៉ុន្តែក្នុងចំណោមក្រុមភាសាទាំង 7 ខាងលើមិនមានភាសាណាមួយដែលបានលើកឡើងខាងលើអាចស្តាប់គ្នាបានទៅវិញទៅមកបានឡើយ។ ដូច្នេះក្រុមអ្នកភាសាវិទ្យាបានចាត់ទុកភាសាទាំង 7 ក្រុមខាងលើថាជា “ភាសាចិន”(Cliff Goddard, 2005: 48-50)។

តួអក្សររបស់ចិន បានបង្ហាញទាំងអនុភាព និងសមត្ថភាពនៃការធ្វើទំនាក់ទំនង។ ដោយសារតែភាសានិយាយរបស់ចិន មានប្រហែលតែ 400 សំលេងប៉ុណ្ណោះ (ផ្ទុយទៅវិញនៅក្នុងភាសាអង់គ្លេសមានប្រហែល 1,200), អក្សរជាច្រើនរបស់ចិន មានសំឡេងដូចគ្នាតែមានអត្ថន័យខុសគ្នា។ រូបសណ្ឋាននៃតួអក្សរមិនមែនគ្រាន់តែជាការសរសេរឡើងជាបន្ទាត់ត្រង់ៗតែប៉ុណ្ណោះទេ មានតួអក្សរមួយចំនួនជាអក្សររូប ដូចជា ម៉ូ(木) សម្រាប់សំគាល់ដើមឈើ ឬ នី(女) សម្រាប់សំគាល់ស្ត្រី (ក្លាយមកពីអក្សររូបបុរាណ 𡚦 ដែលគេលេងប្រើ ដែលមានលក្ខណៈដូចមនុស្សលុតជង្គង់)។ ក៏មានផងនូវគោលគំនិតអំពីចិត្តានុលេខ មានដូចជាការ មួយ (一), ពីរ (二), បី (三), ឡើង (上), ចុះ (下)។

តួអក្សរចិនជាច្រើនត្រូវបានបង្កើតឡើងដោយការផ្សំសមាសភាពលាយបញ្ចូលគ្នា ក្នុងនោះមានដូចជាពាក្យហ៊ាវ (好) ដែលមានន័យថា ល្អ ដែលផ្សំឡើងដោយ ស្រ្តីម្នាក់ និងកូន, ឬ អាន (安) មានន័យថាសន្តិភាព ដែលផ្សំឡើងដោយ ស្រ្តីម្នាក់នៅក្រោមជំបូលមួយ។ លើសពីនេះទៀត តួអក្សរជាច្រើនតែងមានសូរសព្ទគោលមួយសម្រាប់កំណត់ការបញ្ចេញសំឡេង នៅពេលដែលវាផ្សំជាមួយពាក្យមួយផ្សេងទៀត, ដែលគេហៅថា វ៉ាឌីកាល់។ តួអក្សរខាងក្រោមនេះមានសូរសព្ទគោលថា ម៉ា ដែលជាការរួមបញ្ចូលគ្នាជាមួយតួអក្សរ 馬 ដែលមានន័យថា សេះ។ នៅពេលដែលគេបន្ថែមវ៉ាឌីកាល់មាត់ (口) បង្កើតបានជាចណ្ឌភាគ 嗎 ដែលមានមានមុខងារស្រដៀងគ្នាទៅនឹងសញ្ញាសួរនៅចុងបញ្ចប់នៃប្រយោគមួយ; ជាមួយនិងវ៉ាឌីកាល់ស្រ្តីម្នាក់ 女, វាក្លាយជាតួអក្សរម្តាយ 媽; និងជាមួយវ៉ាឌីកាល់ថ្លើមថ្ម 玉 ធ្វើឱ្យវាតួអក្សរថ្លើមថ្ម 瑪។

ដោយសារតែភាសាសរសេរនេះគឺជានិមិត្តសញ្ញាដ៏អស្ចារ្យមួយ, វាធ្វើឱ្យមានភាពងាយស្រួលមួយក្នុងការធ្វើទំនាក់ទំនងរវាងក្រុមអ្នកនិយាយគ្រាមភាសាដាច់ដោយឡែកពីគ្នានានានៅក្នុងប្រទេសចិន ដែលពិភពលោកនៅក្នុងការយល់ពីគ្នាទៅវិញទៅមក, និងសូម្បីតែសម្រាប់ធ្វើទំនាក់ទំនងជាមួយក្រុមមនុស្សដែលមានភាសាខុសផងដែរ។ ជាឧទាហរណ៍ ក្រុមអ្នកនិយាយភាសាដើមស្ថិតនៅភាគខាងត្បូងប្រទេសចិន, អានអក្សរចិនខុសគ្នាយ៉ាងខ្លាំងពីពួកខាងជើង ដែលក្រុមទាំងពីរនេះជាធម្មតាមិនអាចទាក់ទងគ្នាតាមរយៈភាសានិយាយរបស់ពួកគេបានទេ ប៉ុន្តែពួកគេទាំងពីរក្រុមសរសេរតួអក្សរដូចគ្នា, ដូច្នេះពួកគេអាចប្រាស្រ័យទាក់ទងគ្នាបានយ៉ាងងាយ តាមរយៈការសរសេរ។

ដូច្នេះ ការសរសេរអក្សរចិន, ដែលមានបួសគល់នៅក្នុងសន្តតិវង្ស សាង បានក្លាយជាកម្លាំងបង្រួបបង្រួមដ៏មានឥទ្ធិពលមួយនៅក្នុងប្រវត្តិវិទ្យាបាយបេស័ចិន ដោយវាបានជួយដល់ការបង្រួបបង្រួមភូមិភាគខាងជើង និងខាងត្បូង, ភាគខាងកើត និងខាងលិច ឲ្យស្ថិតនៅក្នុងប្រព័ន្ធនយោបាយតែមួយ។ ជាយថាហេតុ, ជប៉ុន, កូរ៉េ, និងវៀតណាម បានប្រើប្រាស់តួអក្សរចិនទៅក្នុងការសរសេររបស់ពួកគេ បើទោះបីជាភាសានិយាយរបស់ពួកគេមិនមានទំនាក់ទំនងសោះជានិងភាសានិយាយរបស់ចិនក៏ដោយ (Paul S. Ropp, 2010: 7-8)។

2.2. ភាសាជប៉ុន និងកូរ៉េ

ភាសាជប៉ុនមានអ្នកនិយាយប្រមាណ 130 លាននាក់ ដែលភាគច្រើនស្ថិតនៅក្នុងប្រទេសជប៉ុន។ ភាសានេះគឺជាភាសាពេញនិយមលំដាប់ទី 8 នៅលើពិភពលោក និងមានគ្រាមភាសាខុសៗគ្នាជាច្រើននៅលើដែនកោះ និងតំបន់ខ្ពង់រាបនានា។ ភាសាជប៉ុន ត្រូវបានបង្កើតឡើង ដោយការរួមផ្សំអក្សរចំនួន 3 ប្រភេទផ្សេងៗគ្នា ក្នុងនោះរួមមាន អក្សរចិន (ហៅកាត់ជិ), ហ៊ីរ៉ាហ្គាណា, និងកាតាហ្គាណា ។ ពាក្យមួយចំនួននៅក្នុងភាសាជប៉ុន បានទទួលឥទ្ធិពលយ៉ាងខ្លាំងពីភាសាបរទេស ជាពិសេសភាសាចិន ដែលត្រូវបានផ្សព្វផ្សាយពាក្យក្នុងប្រទេសជប៉ុនចាប់តាំងពីសម័យបុរាណមក ហើយចាប់តាំងពីសតវត្សទី 19 មក ឥទ្ធិពលនៃភាសាឥណ្ឌូ-អឺរ៉ុបបានជះឥទ្ធិពលមកលើភាសាជប៉ុន។ ឧទាហរណ៍ ពាក្យ ប៊ីអ៊ីរីក ដែលហៅតាមភាសាហូឡង់ប៊ីយ៉េ មានន័យថាស្រាបៀរ និងកូហ្ស៊ីអេ មានន័យថា កាហ្វេ។ បូគូអាន ជាគ្រាមភាសាមួយនិយាយនៅលើដែនកោះភាគអាគ្នេយ៍នៃប្រទេសជប៉ុន គឺជាភាសាមួយដែលមានលក្ខណៈដាច់ដោយឡែកពីគេ ប៉ុន្តែជាទូទៅត្រូវបានគេចាត់ទុកថាជាគ្រាមភាសាជប៉ុន។

ភាសាកូរ៉េត្រូវបាននិយាយដោយប្រជាជនច្រើនជាង 70 លាននាក់ ដែលភាគច្រើនស្ថិតនៅក្នុងប្រទេសកូរ៉េខាងជើង និងកូរ៉េខាងត្បូង និងតំបន់មួយចំនួននៅភាគឦសាននៃប្រទេសចិន និងរុស្ស៊ី។ ឈ្មោះនៃភាសានេះត្រូវបានហៅខុសគ្នាដោយប្រទេសកូរ៉េទាំង 2 ៖ នៅកូរ៉េខាងត្បូង ភាសានេះត្រូវបានគេហៅថា ហាន់កុកហ្គូ ចំណែកឯនៅប្រទេសកូរ៉េខាងជើងវិញ ភាសានេះ ត្រូវបានហៅថា ឆូសន់នូ ។ តួអក្សរកូរ៉េមានពីរប្រភេទគឺ ហានហ្គូល និងហានចា ។ ហានហ្គូល គឺជាអក្សរក្រមចំបងនៅក្នុងប្រព័ន្ធសំណេរក្នុងភាសាកូរ៉េ ។ នៅក្នុងប្រទេសកូរ៉េខាងជើង រដ្ឋាភិបាលកំណត់យក ហានហ្គូល តែប៉ុណ្ណោះធ្វើជាតួអក្សរផ្លូវការ។ ចំណែកឯនៅក្នុងប្រទេសកូរ៉េខាងត្បូងវិញ ហានហ្គូល ត្រូវបានគេប្រើប្រាស់ជាទូទៅ, ប៉ុន្តែ ហានចា គឺនៅតែត្រូវបានគេប្រើប្រាស់នៅក្នុងវិស័យមួយចំនួនផងដែរ ។ ហានចា គឺជាប្រព័ន្ធតួអក្សរដែលទទួលឥទ្ធិពលពីតួអក្សរចិននៅអំឡុងសម័យបុរាណ ដែលបន្តប្រើប្រាស់រហូតដល់សតវត្សទី 19 ។

ភាសាទាំងពីរនេះមានលក្ខណៈស្រដៀងគ្នាយ៉ាងខ្លាំងនៅក្នុងទម្រង់ទូទៅ។ ភាសាទាំងពីរនេះក៏មានពាក្យជាប់ទាក់ទងគ្នាជាច្រើន ដោយសារភាសាទាំងពីរនេះបានខ្ចីពាក្យយ៉ាងច្រើនពីភាសាចិនដូចគ្នា។ បើទោះបីជាមានទ្រឹស្តីជាច្រើនក៏ដោយ គេមិនបានដឹងច្បាស់ទេថា តើភាសាជប៉ុន និងភាសាកូរ៉េមានប្រភពដើមតែមួយឬទេ។ ប្រសិនបើភាសាទាំងពីរនេះមានប្រភពដើមតែមួយ វាប្រហែលជាមានរយៈពេលយូរមួយ។ ភាសាវិទូមួយចំនួនបានសន្និដ្ឋានថា ភាសាមួយ ឬទាំងពីរនេះស្ថិតនៅក្នុងអម្ពរភាសាអាស៊ីបូព៌ា ដែលក្នុងនោះក៏រួមមានភាសាអ៊ុយហ្គូ និងម៉ុងហ្គោល និងតួគឺផងដែរ។ មានភាសាវិទូមួយចំនួនអះអាងថា វាមានទំនាក់ទំនងជាមួយអម្ពរភាសាអូស្ត្រូនេស៊ីបុរាណ (Cliff Goddard, 2005:50-51)។

មេរៀនទី 2 ៖ បុរេប្រវត្តិសាស្ត្រអាស៊ីបូព៌ា

រលកនៃការធ្វើអន្តោប្រវេសន៍របស់មនុស្សទៅកាន់ផ្នែកទាំងឡាយនៃភពផែនដី ដោយរួមទាំងតំបន់អាស៊ីបូព៌ាផងនោះ ត្រូវបានគេសន្និដ្ឋានថាបានកើតឡើងចំនួន 2 លើក ដោយក្នុងនោះរួមមាន រលកនៃការចាក់ចេញពីទ្វីបអាហ្វ្រិកលើកទី 1 និងរលកនៃការចាក់ចេញពីទ្វីបអាហ្វ្រិកលើកទី 2 ។ រលកនៃការចាក់ចេញពីទ្វីបអាហ្វ្រិកលើកទី 1 គឺប្រហែលជាការអន្តោប្រវេសន៍របស់បុព្វការីជនមនុស្សលោក ជាពិសេសអម្បូរហ្វូម៉ូអេរិចទីស ដូចដែលពួកគេបានចាក់ចេញពីតំបន់អាហ្វ្រិកខាងកើត និងបានធ្វើដំណើរឆ្ពោះមកភាគខាងកើត ដោយឆ្លងកាត់តំបន់អឺរ៉ាស៊ី នៅរង្វង់ 2 លានឆ្នាំមុន។ រលកនៃការចាក់ចេញពីទ្វីបអាហ្វ្រិកលើកទី 2 គឺជាការរីកសាយភាយនៃអម្បូរ ហ្វូម៉ូសាព្យាន ដែលជាអម្បូរបុព្វមនុស្សលោកយើងបច្ចុប្បន្ន ដោយពួកគេបានចាក់ចេញពីតំបន់អាហ្វ្រិកខាងកើត នៅរង្វង់ 125,000 ទៅ 60,000 ឆ្នាំមុន ដោយឆ្លងកាត់តំបន់អឺរ៉ាស៊ី និងតំបន់ផ្សេងៗទៀតឆ្ពោះទៅកាន់ទ្វីបអឺរ៉ុប និងអាមេរិក។ ប៉ុន្តែ ការខ្វែងគំនិតគ្នា ជាច្រើនអំពីរលកនៃការធ្វើអន្តោប្រវេសន៍លើកទី 2 នេះ ដោយសារការអះអាងនេះមិនមានភស្តុតាងច្បាស់លាស់ ហើយការអះអាងអំពីរលកនៃការធ្វើអន្តោប្រវេសន៍នេះ ហាក់ដូចជាមិនត្រឹមត្រូវនៅពេលដែលភស្តុតាងថ្មីៗត្រូវបានគេរកឃើញ។ បច្ចុប្បន្នមានការពិភាក្សាគ្នាថា តើ ក្រុមអម្បូរបុព្វមនុស្សណាខ្លះដែលបានធ្វើអន្តោប្រវេសន៍ចេញពីទ្វីបអាហ្វ្រិក ហើយថាអម្បូរបុព្វមនុស្សយើងបច្ចុប្បន្នហ្វូម៉ូសាព្យាន ត្រូវបានអភិវឌ្ឍនៅនឹងកន្លែងតាមតំបន់នានាជាជាងអភិវឌ្ឍនៅទ្វីបអាហ្វ្រិក (P. Ebrey, A. W. Thall, J. Palais, 2009:2-7)។

បើយើងក្រឡេកទៅមើលតំបន់អាស៊ីបូព៌ាទាំងមូលមុនការបង្កើតឡើងនូវតួអក្សរ វាបានជួយរម្មឹកយើងថា អាស៊ីបូព៌ាធ្លាប់ជាផ្នែកមួយនៃអឺរ៉ាស៊ី និងមិនបានអភិវឌ្ឍដាច់ដោយឡែកពីគេឡើង។ អំឡុងយុគសម័យកូតតុសាស្ត្រ (យុគទឹកកកចុងក្រោយ) រុក្ខជាតិ និងសត្វបានរីកសាយភាយនៅពាសពេញតំបន់អឺរ៉ាស៊ី រហូតដល់ប្រទេសជប៉ុនដែលពេលនោះស្ថិតនៅជាប់ជាមួយដីទ្វីប។ ក្រោយមកក្រុមមនុស្ស, ដំណាំ, និងការបង្កើតថ្មីបានរីកសាយភាយទៅគ្រប់ទិសទី។ មនុស្សជាតិដំបូង (ហ្វូម៉ូអេរិចទីស) បានលេចឡើងនៅក្នុងតំបន់អាស៊ី បូព៌ាជាងមួយលានឆ្នាំកន្លងមកហើយ ដែលបានរីកសាយភាយបន្តិចម្តងៗមកពីអាហ្វ្រិក និងអាស៊ីខាងលិចអំឡុងយុគទឹកកក។ មនុស្សប៉េកាំងដែលត្រូវបានគេរកឃើញនៅទសវត្សឆ្នាំ 1920 គឺជាឧទាហរណ៍សំខាន់បំផុតមួយនៃអំបូរហ្វូម៉ូអេរិចទីស ដែលសំណល់គ្រោងផ្ទាំងប្រមាណ 40 ត្រូវបានរកឃើញនៅក្នុងរង្វង់ភ្នំមួយ។ មនុស្សប៉េកាំងអាចងើបឈរបាន, ចេះបរបាញ់, ចេះបង្កើតភ្លើង, និងប្រើប្រាស់ថ្មបំបែកធ្វើជាឧបករណ៍ប្រើប្រាស់។ នៅក្នុងប៉ុន្តែទសវត្សថ្មីៗនេះ មានអំបូរហ្វូម៉ូអេរិចទីសដែលមានអាយុកាលចាស់ជាងមនុស្សប៉េកាំង ត្រូវបានគេរកឃើញនៅប្រទេសចិនភាគខាងត្បូង។ មនុស្សជាតិសម័យទំនើប (ហ្វូម៉ូសាព្យាន) លេចឡើងនៅក្នុងតំបន់អាស៊ីបូព៌ាប្រហែល 5 ម៉ឺនឆ្នាំមុន។ តាមរយៈទ្រឹស្តីរបស់ពួកលោកខាងលិច ដែលគាំទ្រដោយការសិក្សាពីឌីអ៊ិនអេរបស់មនុស្សសម័យទំនើប អំបូរហ្វូម៉ូសាព្យានក៏បានរីកសាយភាយចេញមកពីអាហ្វ្រិកផងដែរ និងបានជំនួសកន្លែងពួកហ្វូម៉ូអេរិចទីសនៅតាមតំបន់នានា។ បុរាណវិទូចិនបានជឿលើទ្រឹស្តីដែលថា អំបូរហ្វូម៉ូអេរិចទីសបានវិវត្តទៅជាអំបូរហ្វូម៉ូសាព្យាន ដាច់ដោយឡែកៗពីគ្នានៅតាមតំបន់នានានៅលើពិភពលោក ដែលនាំឲ្យពួកគេជឿថា មនុស្សប៉េកាំងគឺជាបុព្វការីជនរបស់ប្រជាជនចិនសម័យទំនើប។ ពួកគេបានបង្ហាញពីចំណុចស្រដៀងគ្នារវាងមនុស្សប៉េកាំង និងប្រជាជនចិនសម័យទំនើប ដែលក្នុងនោះមានដូចជាទម្រង់ធ្មេញជាដើម។ អំឡុងឆ្នាំ 50000 ទៅ 10000 មុនគ.ស តំបន់អាស៊ីបូព៌ាគឺជាទីលំនៅរបស់ក្រុមមនុស្សយុគថ្មបំបែក ដែលជាអ្នកបរបាញ់, បេះផ្លែឈើ, និងនេសាទ។ ក្រុមមនុស្សនេះភាគច្រើនបានផ្លាស់ទីតាមសត្វដែលពួកគេបរបាញ់ ឬស្វែងរកបរិស្ថានថ្មីដើម្បីរស់នៅ។ អំឡុងពេលនោះគឺជាសម័យកាលមួយដែលយើងមើលឃើញថា មានការផ្លាស់ទីរបស់

ក្រុមមនុស្សទីអាស៊ីភាគឦសានទៅកាន់អាមេរិក និងពីចិនភាគខាងត្បូង និងអាស៊ីអាគ្នេយ៍ ទៅកាន់តំបន់ប៉ាស៊ីហ្វិក និងអូស្ត្រាលី។

អំឡុងយុគសម័យដ៏វែងនេះ មនុស្សជាតិចាប់ផ្តើមនិយាយ ដូច្នេះទំនាក់ទំនងរវាងភាសាសម័យទំនើប នានា បានផ្តល់នូវតម្រូវការនៃការរីកសាយភាយនៃមនុស្សនៅដើមដំបូង។ តាមរយៈទំនងទំនងភាសាបានបង្ហាញ ថា យ៉ាងហោចណាស់មានផ្លូវនៃការធ្វើអន្តរប្រទេសចំនួន 3 នៅក្នុងតំបន់អាស៊ីបូព៌ា៖ (1) ពីអាស៊ីខាងជើងទៅ កាន់ម៉ូហ្គោលី, ម៉ាន់ជូរី, កូរ៉េ, និងជប៉ុន, (2) ពីចិនទៅកាន់តំបន់ទីបេ និងអាស៊ីអាគ្នេយ៍, និង(3) ពីចិនភាគត្បូងទៅ កាន់អាស៊ីអាគ្នេយ៍ និងដែនកោះនានានៅហ្វីលីពីន និងឥណ្ឌូនេស៊ី។ មានភស្តុតាងផ្សេងទៀត ដែលបានបង្ហាញថា មានផ្លូវផ្សេងទៀត ឧទាហរណ៍ ពីអាស៊ីអាគ្នេយ៍ និងមីក្រូនេស៊ីទៅកាន់ជប៉ុន។ នៅក្នុងតំបន់អឺរ៉ាស៊ីទាំងមូល ចាប់ផ្តើម អភិវឌ្ឍន៍បន្ទាប់ពីយុគទឹកកកក្នុងក្រោយ រង្វង់ឆ្នាំ 1000 មុនគ.ស។ ក្លាមៗបន្ទាប់ពីនោះមក ប្រជាជននៅក្នុង ប្រទេសជប៉ុនចាប់ផ្តើមផលិតកាដ័រ, ដែលជាការផលិតកាដ័រដំបូងបំផុតមួយនៅលើពិភពលោក។ កាដ័រមានសារៈ សំខាន់សម្រាប់ដាក់ទឹក និងស្តុកចំណីអាហារ។ នៅក្នុងប្រទេសចិន និងកូរ៉េ កាដ័រដំបូងបំផុតត្រូវបានគេរកឃើញ ក្រោយមកទៀតនៅអំឡុងឆ្នាំ 6000 មុនគ.ស។ នៅពេលពេញតំបន់អាស៊ីបូព៌ា កាដ័រដំបូងៗជាទូទៅមានផ្ទៃត្រឹម។ នៅក្នុងប្រទេសជប៉ុន សម័យកាលនេះត្រូវបានគេហៅថា ចូមុន ដែលមានអាយុកាលចាប់ពីឆ្នាំ 10000 ទៅ 300 មុន គ.ស។ សម័យការប្រហាក់ប្រហែលគ្នានៅក្នុងប្រទេសកូរ៉េត្រូវបានគេហៅថា ឆីលមុន ដែលមានអាយុកាលចាប់ពីឆ្នាំ 8000 ដល់ 700 មុនគ.ស។ វប្បធម៌ទាំងនេះមានទម្រង់មួយចំនួនមានលក្ខណៈដូចគ្នា។ តាមរយៈពំនូកសំបកគ្រំ ដែលគេរកឃើញជាច្រើនកន្លែងនៅក្នុងប្រទេសកូរ៉េ និងជប៉ុន វាគឺជាភស្តុតាងបង្ហាញថាតំបន់ទាំងនេះត្រូវបានតាំង ទីលំនៅអស់រយៈពេលយូរមួយ។ ប្រភពចំណីអាហារផ្សេងទៀតគឺសត្វព្រៃ ដែលក្នុងនោះមានដូចជា ក្តាន់ និងជ្រូក ព្រៃ ត្រូវបានគេបរបាញ់។ សត្វឆ្កែហាក់ដូចជាត្រូវបានគេចិញ្ចឹម និងប្រហែលជាត្រូវបានយកមកប្រើដើម្បីបរបាញ់ សត្វ (Gina L. Barnes, 2015:45-52)។

1. បុរេប្រវត្តិសាស្ត្រចិន

ប្រទេសចិននៅក្នុងសហស្សវត្សបន្ទាប់ពីយុគទឹកកកក្នុងក្រោយ ហាក់ដូចជាមានទម្រង់ប្រហាក់ប្រហែលពួក អឺរ៉ាស៊ីភាគខាងលិច ដោយក្នុងនោះរួមមានការដាំដុះដំណាំ, ការចិញ្ចឹមសត្វសម្រាប់ធ្វើជាចំណីអាហារ និងសម្រាប់ ធ្វើការងារ, ការផលិតកាដ័រ, ត្បាញ, និងការបង្កើតភូមិ។ កសិកម្មបាននាំឲ្យមានការផ្លាស់ប្តូរដ៏សំខាន់មួយ ដោយសារការប្រមូលទិន្នផលដំណាំបានអនុញ្ញាតឲ្យកំណើនប្រជាជន និងការតាំងទីលំនៅជាអចិន្ត្រៃយ៍។ ដោយសារ ការថែទាំដំណាំ, ការត្បាញ, និងការរចនាម៉ូតកាដ័រទាមទារឲ្យមានបច្ចេកទេស និងជំនាញសង្គមច្រើនជាងការបរ បាញ់ និងបេះផ្លែឈើក្នុងព្រៃ វាហាក់ដូចជាថា អ្នកជំនាញចាស់ទុំទាំងអស់នេះចាប់ផ្តើមប្រគូតប្រជែងជាមួយក្រុម អ្នកបរបាញ់ និងអ្នកចម្បាំង ក្នុងការដឹកនាំ។ វប្បធម៌យុគថ្មរំលីងផ្សេងៗគ្នារាប់សិប ដែលត្រូវបានគេរកឃើញនៅក្នុង ប្រទេសចិនអាចត្រូវបានគេបែងចែកតាមរយៈខ្សែទទឹងទៅជាតំបន់ដាំដុះស្រូវភាគខាងត្បូង និងតំបន់ដាំដុះស្រូវ សាលីភាគខាងជើង និងបែងចែកតាមរយៈខ្សែបណ្តោយទៅជាតំបន់ថ្មយក់ភាគខាងកើត និងតំបន់កាដ័រលាប ពណ៌ភាគខាងលិច។ សត្វឆ្កែ និងជ្រូកត្រូវបានគេរកឃើញនៅក្នុងតំបន់ទាំងពីរនេះនៅប្រហែលឆ្នាំ 5000 មុនគ.ស។ ត្រឹមឆ្នាំ 3000 មុនគ.ស ចៀម និងពាហនៈបានក្លាយជាសត្វមានសារៈសំខាន់នៅភាគខាងជើង ហើយសត្វក្របី និង សត្វពាហនៈផ្សេងទៀតបានសារៈសំខាន់នៅភាគខាងត្បូង។ គេមិនបានដឹងច្បាស់ទេថា តើស្រូវត្រូវបានគេដាំដុះដោយ ខ្លួនឯងនៅក្នុងប្រទេសចិន ឬក៏នាំយកមកពីតំបន់អាស៊ីអាគ្នេយ៍។ ការរកឃើញការដាំដុះស្រូវនៅក្នុងប្រទេសចិនដំបូង

បំផុតស្ថិតនៅរង្វង់ឆ្នាំ 8000 មុនគ.ស នៅ ហេមិទូ ដែលជាតំបន់មួយស្ថិតនៅភាគខាងត្បូងទីក្រុងសៀងហៃ ហើយនៅឆ្នាំប្រហែល 5000 មុនគ.ស មនុស្សក្នុងយុគថ្មរំលីងដាំដុះស្រូវនៅក្នុងស្រែ និងបន្ថែមចំណីអាហាររបស់ពួកគេជាមួយត្រី និងដំណាំក្នុងទឹកនានាដូចជា ឈូក និងផ្លែកៅឡាក់ជាដើម។ អ្នកភូមិ ហេមិទូ សាងសង់ផ្ទះពីឈើផុតពីដី, ត្បាញល្អី, ធ្វើចបកាប់, លំពែង, ញញួរ, ចង្វា, និងសម្ភារៈផ្សេងៗទៀតពីឈើ។ ពួកគេបានលម្អភាជន៍ និងបានខ្វក់ម្រក្សណ៍របស់ពួកគេជាមួយនឹងការធ្លាក់រូបសណ្ឋានផ្សេងៗ ឬរូបសត្វចាប, ត្រី, ឬដើមឈើ។ ស្រូវសាលី ដែលជាដំណាំមួយដែលគេដាំដុះនៅក្នុងប្រទេសចិន បានក្លាយជាមូលដ្ឋានគ្រឹះនៃកសិកម្មនៅក្នុងប្រទេសចិនភាគខាងជើង។ ណានជុងទូ គឺជាតំបន់ដែលគេរកឃើញមានការដាំដុះដំបូង ស្ថិតនៅភាគខាងត្បូងទីក្រុងហ៊ីតៃ ចុះកាលបរិច្ឆេទឆ្នាំប្រហែល 8000 មុនគ.ស។ នៅស៊ីសាន ដែលជាតំបន់មួយនៅហ៊ីតៃ ដែលចុះកាលបរិច្ឆេទប្រហែលឆ្នាំ 5500 មុនគ.ស ស្រូវសាលីត្រូវបានគេច្រូតជាមួយនឹងកណ្តៀវថ្ម និងរក្សាទុកនៅក្នុងបាន, ក្រឡ, និងផើងជើង 3 ។ បន្ថែមពីលើការដាំដុះស្រូវសាលី ប្រជាជនក្នុងតំបន់ធ្វើការបាញ់សត្វក្តាន់ និងដើររើសខ្យងខ្មៅ និងអណ្តើក។

មូលហេតុនៃការញែកចេញពីគ្នានូវវប្បធម៌យុគថ្មរំលីងរវាងប្រជាជនចិនភាគខាងលិច និងភាគខាងកើតអាចមានទំនាក់ទំនងជាមួយ ភាសា និងជំនឿ។ នៅភាគខាងលិច (ជាពិសេសខេត្តសានស៊ី និងកានស៊ូ) ភាជន៍ដែលលម្អជាមួយការគូររូបសណ្ឋាននានា ត្រូវបានផលិតឡើងនៅរង្វង់ឆ្នាំ 5000 ទៅ 3000 មុនគ.ស។ ស្ថិតនៅក្នុងរចនាបថយ៉ាងសាវ ភាជន៍សម្រាប់ដាក់គ្រាប់ធុញជាតិ ត្រូវបានគេគូរពណ៌ក្រហម និងពណ៌ខ្មៅជាងរង្វង់គូបខ្យង, ពេជ្រ, និងទម្រង់បែបបណ្តាញផ្សេងៗទៀត។ នៅភាគខាងកើត ចាប់ពីតំបន់ឡាវតុង ស្ថិតនៅជិតប្រទេសកូរ៉េ ភាគខាងជើង រហូតដល់ទីក្រុងសៀងហៃភាគខាងត្បូង ភាជន៍ដំបូងមិនសូវមានគូរពណ៌ឡើយ ជាមួយនឹងរបៀបនៃការស្ទូនភាជន៍លើកង់បង្វិលដ៏ប្រសើរបំផុត។ ភាជន៍មួយចំនួនមានកម្រាស់ស្តើង ស្ទើរតែដូចគ្នាទៅនឹងភាជន៍ដែលធ្វើពីលោហៈ។ ទម្រង់ភាជន៍ជាច្រើនត្រូវបានធ្វើឡើងដោយបន្ថែមផ្នែកមួយចំនួន ដូចជាជើង, ចំពូយ, ត្រចៀក, ឬកម្រប។ ប៉ាន់តែ និងពែងជើង 3 ជាច្រើនត្រូវបានគេរកឃើញនៅតំបន់ភាគខាងកើត ប្រហែលជាត្រូវបានប្រើសម្រាប់ក្បួនពិធីបុណ្យ ឬគោរពបូជា។ វប្បធម៌ភាគខាងកើត ក៏ត្រូវបានធ្វើឲ្យចាប់អារម្មណ៍តាមរយៈភាពរីកចម្រើននៃការស្ថាបនាផ្ទះធំៗ។ ស្ថិតនៅតាវេន នៅខេត្តសានតុង (ប្រហែលឆ្នាំ 5000-2500 មុនគ.ស) គេមិនត្រឹមតែប្រើប្រាស់ម្សៅធ្វើពីឈើប៉ុណ្ណោះទេ សូម្បីតែបន្ទប់សម្រាប់ដាក់ម្សៅឈើក៏ត្រូវបានគេស្ថាបនាឡើងផងដែរ។ ផ្ទះដែលមានបំផុតមានផ្ទុកនូវឧបករណ៍ផ្សេងៗលើសពីចំនួនមួយរយនៅក្នុងនោះ ដោយក្នុងនោះរួមមាន ថ្មយក់, ថ្ម, ឬគ្រឿងអលង្កាធ្វើពីភាជន៍។ មនុស្សមួយចំនួនដែលគេបញ្ចុះនៅក្នុងផ្ទះនេះត្រូវបានគេដកធ្មេញខាងលើចេញ ដែលជាការអនុវត្តន៍មួយដែលអ្នកកត់ត្រាជនជាតិចិននៅពេលក្រោយមកទៀតចាត់ទុកថា “អនាឃ្លី” ហើយការអនុវត្តន៍នេះក៏ត្រូវបានគេឃើញនៅក្នុងតំបន់ខ្លះនៃប្រទេសជប៉ុនផងដែរ។ អ្វីដែលកាន់តែខុសពីវប្បធម៌យុគថ្មរំលីងនៅភាគខាងកើត គឺការប្រើប្រាស់ថ្មយក់។ ដោយសារតែថ្មយក់មិនមានស្នាមប្រេះ ដូច្នេះការធ្លាក់វាតម្រូវឲ្យខាតយឺតៗជាមួយខ្សាច់។ ថ្មយក់ក្នុងយុគសម័យថ្មរំលីងដែលមានភាពអស្ចារ្យបំផុត ត្រូវបានបង្កើតឡើងនៅឡាវតុង ស្ថិតនៅជិតប្រទេសកូរ៉េ (វប្បធម៌ហុងសាន ឆ្នាំ 3500 មុនគ.ស) និងភាគខាងត្បូងទីក្រុងសៀងហៃ (វប្បធម៌លាងជូ ឆ្នាំ 2500 មុនគ.ស) ជាទីកន្លែងមួយដែលអ្នកចេះដឹងចិននៅត្រឹមឆ្នាំ 500 មុនគ.ស ចាត់ទុកថាជាពួកអនាឃ្លី។ នៅតំបន់វប្បធម៌ហុងសាន ថ្មយក់ត្រូវបានធ្វើឲ្យជារូបសត្វអណ្តើក, បក្សី, និងសត្វ “ជ្រូកនាគ”ចម្លែកតូចៗ។ តំបន់ លាងជូ ថ្មយក់ត្រូវបានគេធ្លាក់ជាវត្ថុផ្សេងៗដែលគេមិនច្បាស់ថាវាគឺជាអ្វីឲ្យពិតប្រាកដ ហើយត្រូវបានគេចាត់ទុកថាជាវត្ថុសម្រាប់ពិធី។ ភាគច្រើននៃថ្មយក់ទាំងនោះមានរាងសំប៉ែត និងបោះកណ្តាល។ នៅក្នុងប្រទេសចិន នៅចុងយុគថ្មរំលីង(3000-2000 មុនគ.ស) គឺជាពេលវេលាមួយដែលមានការកើនឡើងនៃទំនាក់ទំនង និងការទទួលឥទ្ធិពលវប្បធម៌ទៅវិញទៅមករវាងតំបន់ទាំងពីរនេះ។ ឧទាហរណ៍ ចង្ក្រានជើង 3 បានរីកសាយភាយទៅកាន់ភាគខាងលិច ខណៈពេលដែលការគូរពណ៌នៅលើ

ភាជន៍បានរីកសាយភាយទៅកាន់ភាគខាងកើត។ រយៈពេលនោះក៏ជាការកើនឡើងនៃជម្លោះរវាងសហគមន៍នានា ដោយសារប្រជាជនចាប់ផ្តើមស្ថាបនាកំពែងដីសម្រាប់ការពារជុំវិញភូមិ, កំពែងខ្លះមានកម្ពស់រហូតដល់ 6 ម៉ែត្រ និងមានកម្រាស់រហូតដល់ 9 ម៉ែត្រ។ ការហុំព័ទ្ធភូមិឋានមួយជាមួយនឹងកំពែងដីធំមួយតម្រូវឲ្យមេដឹកនាំដែលមាន សមត្ថភាពមួយរូបដើម្បីដឹកនាំមនុស្ស និងធនធាននៅក្នុងទ្រង់ទ្រាយធំមួយ។ សញ្ញាណមួយផ្សេងទៀតនៃការកើន ឡើងនៃអំណាចសាសនា ឬអភិជនយោធា គឺការបូជាមនុស្ស ប្រហែលជាឈ្លើយសឹក។

1.1. អម្បូរហ្វូម៉ូអេរិចទីស

អម្បូរមនុស្សហ្វូម៉ូអេរិចទីស ប្រហែលជាបានធ្វើដំណើរមកដល់ប្រទេសចិនជាលើកដំបូងជាងមួយលានឆ្នាំ កន្លងទៅ, ដោយពួកគេបានរីកសាយភាយចេញពីទ្វីបអាហ្វ្រិកមកកាន់អាស៊ីខាងលិចនៅអំឡុងយុគទឹកកក។ ភស្តុតាង ដែលសំខាន់បំផុតនៃក្រុមមនុស្សហ្វូម៉ូអេរិចទីកគឺ មនុស្សប៉េកាំង ដែលជាឈ្មោះមួយដែលគេដាក់ឲ្យ គ្រោងឆ្អឹង មនុស្សដែលគេធ្វើកំណាយរកឃើញនៅអំឡុងទសវត្សឆ្នាំ 1920 និង 1930 នៅក្នុងរូងភ្នំមួយឈ្មោះ ចូវតូតៀន ភាគនិរតីនៃទីក្រុងប៉េកាំង។ ជាទូទៅប្រជាកសិករចិនបានហៅភ្នំបោះថា "ភ្នំឆ្អឹងមាន" ដោយសារតែក្នុងរូងភ្នំនោះ មានឆ្អឹងតូចៗជាច្រើន និងក្របដណ្តប់ដោយដីឥដ្ឋពណ៌ក្រហម។ មនុស្សប៉េកាំងដែលគេជឿថាជាបុព្វបុរសដំបូង បំផុតរបស់ប្រជាជនចិន ត្រូវបានគេប៉ាន់ប្រមាណមានអាយុកាលប្រមាណ 680,000 ទៅ 780,000 ឆ្នាំកន្លងមក។ គ្រោងឆ្អឹងរបស់បុរស,ស្រ្តី, និងកុមារចំនួន 45 ត្រូវបានគេរុករកឃើញនៅក្នុងរូងភ្នំ, រួមជាមួយឧបករណ៍ប្រើប្រាស់ នានា។ ពួកគេមានកម្ពស់ប្រហែល 1.5 ម៉ែត្រ ហើយមនុស្សប៉េកាំងទាំងនោះ (ក្នុងនោះមានស្រ្តីផងដែរ) រស់នៅ ដោយការបរបាញ់ និងចម្អិនសត្វព្រៃជាអាហារ, ពួកគេប្រើឧបករណ៍ធ្វើពីថ្ម និងមានសមត្ថភាពខ្លាញ់ប្រហែល ពាក់កណ្តាលនៃបុព្វមនុស្សសម័យទំនើប (ហ្វូម៉ូសាព្យាង)។ តាមរយៈការរស់នៅពីបុព្វកាលរបស់មនុស្សប៉េកាំង, ប្រហែលជាងកន្លះលានឆ្នាំមុន, ជាការបង្ហាញមួយយ៉ាងច្បាស់ថា អរិយធម៌របស់មនុស្សជាតិត្រូវការចំណាយពេល យ៉ាងយូរមួយដើម្បីអភិវឌ្ឍឡើង។

1.2. អម្បូរហ្វូម៉ូសាព្យាង

អម្បូរហ្វូម៉ូសាព្យាងដែលគេចាត់ទុកថាជាបុព្វភារីជនរបស់មនុស្សលោកបច្ចុប្បន្ន បានមកដល់ភូមិភាគអាស៊ីបូព៌ា ប្រហែល 50,000 កន្លងមកហើយ។ សំណល់នានាដែលគេរកឃើញនៅស្រទាប់ខាងលើនៃរូងភ្នំចូវតូតៀន បានបង្ហាញ ថា មានមនុស្សជឿលឿនមួយក្រុមបានរស់នៅទីនោះប្រហែល 50,000 ឆ្នាំកន្លងមក។ ឧបករណ៍ប្រើប្រាស់របស់ ពួកគេបង្ហាញពីការអភិវឌ្ឍន៍ដ៏ខ្លាំងក្លាយមួយ ជាពិសេសឧបករណ៍ថ្មរំលីងដ៏មុតស្រួចរបស់ពួកគេ ដែលបាន បង្ហាញពីវិធីសំលៀងដ៏មានប្រសិទ្ធភាពមួយ។ ឆ្អឹងត្រូវបានគេប្រើដើម្បីធ្វើម្ហូបដើម្បីដេរសំលៀកបំពាក់ ហើយប្រជាជន ទាំងនេះធ្វើការបរបាញ់, នេសាទ, និងបេះផ្លែឈើក្នុងព្រៃ។

ត្រឹមឆ្នាំ 5000 មុនគ.ស វប្បធម៌យុគថ្មបំបែកបានលេចឡើងនៅតំបន់តំបន់ជ្រលងទន្លេជាច្រើនរបស់ ប្រទេសចិន មនុស្សយុគថ្មបំបែកដែលបច្ចុប្បន្នស្ថិតនៅប្រទេសចិនភាគខាងជើង និងភាគកណ្តាល ចេះធ្វើកសិកម្ម, ផលិតភាជន៍ និងគ្បាញសំលៀកបំពាក់ និងរស់ប្រមូលផ្តុំគ្នាជាភូមិ នៅដំណាលគ្នាជាមួយនិងការអភិវឌ្ឍន៍នៅតំបន់ មេសូប៉ូតាមី និងផ្នែកខ្លះនៃទ្វីបអាហ្វ្រិក និងអាមេរិកខាងត្បូង។ ការអភិវឌ្ឍន៍នៃកសិកម្មត្រូវបានជួយសម្រួលដោយការ ប្រែប្រួលនៃអាកាសធាតុ, អាកាសធាតុចាប់ផ្តើមក្តៅ និងមានសំណើមជាងមុន។ កត្តានៃការអភិវឌ្ឍន៍នៃកសិកម្មនាំ ទៅដល់ការតាំងទីលំនៅអចិន្ត្រៃយ៍ និងការលេចឡើងនៃរចនាសម្ព័ន្ធសង្គមដ៏ស្មុកស្មាញមួយ។ ប្រជាជនរស់នៅក្នុង

ភូមិដែលមានផ្ទះខ្នងនៅក្នុងរណ្តៅដែលធ្វើពីដីឥដ្ឋ និងដំបូលប្រក់ស្លឹក។ ស្រូវអង្ករ (តម្រូវឱ្យមានដីសើម) ត្រូវបានគេដាំដុះនៅតំបន់ជ្រលងទន្លេយ៉ាងសើមនៅអំឡុងឆ្នាំ 5000 មុនគ.ស ហើយរបបអាកាសធាតុត្រូវបានបំពេញបន្ថែមដោយត្រី និងរុក្ខជាតិដែលមួយចំនួនទៀត។ នៅភាគខាងជើងនៃប្រទេស ដែលជាតំបន់ដែលមានអាកាសធាតុត្រជាក់ និងស្ងួតដែលពិបាកនៅក្នុងដាំដុះដំណាំស្រូវអង្ករ ដូច្នេះស្រូវមីយេ(ធុញជាតិម្យ៉ាងដាំនៅលើដីស្ងួត)ជាដំណាំគោលនៅទីនោះ។ អំឡុងយុគថ្មរំលីង ការផ្សាសត្វក៏ត្រូវបានគេធ្វើឡើងផងដែរ។ នៅពេលនោះ សត្វចៀម និងសត្វសេះត្រូវបានបង្កើតនៅតំបន់វាលទំនាប, ខណៈពេលដែលសត្វខ្លា និងសត្វខ្លាឃ្មុំរស់នៅតំបន់ខ្ពស់រាប។ សត្វទាំងនោះត្រូវបានបរិភោគ ដោយសត្វមួយចំនួនត្រូវបានសម្លាប់សម្រាប់យកសាច់ធ្វើជាចំណីអាហារ ខណៈពេលសត្វមួយចំនួនទៀតត្រូវបានចាប់ទាំងរស់។ មនុស្សបុរេទាំងអស់នោះបានរៀនសូត្រនូវជំនាញនៅក្នុងការចិញ្ចឹមសត្វ ហើយសត្វផ្តែ, សត្វជ្រូក, សត្វចៀម, សត្វគោក្របី, សត្វមាន់, និងសត្វសេះត្រូវបានគេចិញ្ចឹមសម្រាប់ធ្វើជាចំណី និងសម្រាប់ប្រើប្រាស់។ ការដំណើរការដាក់ចេញស្បៀងអាហារ និងទឹកត្រូវបានគេផលិតឡើង ដែលភាគច្រើនស្ថិតនៅតាមតំបន់ប្រាំងទន្លេលឿង ជាទីកន្លែងដែលការជន់ជំនាញក្រហមលម្អដោយខ្សែពណ៌ស្វាយ ឬខ្មៅត្រូវបានគេរកឃើញ។

នៅត្រឹមឆ្នាំ 5000 ដល់ 4000 មុនគ.ស ក្រុមមនុស្សយុគថ្មរំលីងបានតាំងទីលំនៅរាយប៉ាយនៅពាសពេញផ្ទៃដីដែលសព្វថ្ងៃយើងស្គាល់ថាប្រទេសចិន។ មានភស្តុតាងដែលសំខាន់បំផុតចំនួន 2, ដែលចុះកាលបរិច្ឆេទចាប់ពីអំឡុងឆ្នាំ 3000 មុនគ.ស, ត្រូវបានគេស្គាល់ថា វប្បធម៌យ៉ាងសាវ ឬវប្បធម៌គ្រឿងស្នូនលាបពណ៌ ដែលស្ថិតនៅចិនភាគពាយ័ព្យ និងវប្បធម៌ឡុងសាន ឬវប្បធម៌គ្រឿងស្នូនខ្មៅ, ដែលបានអភិវឌ្ឍឡើងនៅក្នុងពេលតំណាលគ្នានឹងវប្បធម៌យ៉ាងសាវ និងបានពង្រីកពីចុងឆ្នេរសមុទ្រភាគឦសានរហូតដល់ប្រទេសវៀតណាមសព្វថ្ងៃ។ ប្រជាជនឡុងសានបានបង្កើតសម្ភារៈ និងឧបករណ៍សម្រាប់រៀបចំធ្វើពីថ្លើមថ្មយ៉ាងស្រស់ស្អាត ដែលវាជាអំពីដំរីងមួយ ដែលគេប្រើប្រាស់ដើម្បីដើម្បីធ្វើវិស្វកម្ម និងប្រើលោហៈសម្រាប់ស្វាស ដែលត្រូវចំណាយពេលវេលា និងថាមពលអស់ជាច្រើន។ ដោយសារតែភាពរឹង និងមានពណ៌បៃតងថ្លាដ៏ស្រស់ស្អាតរបស់វា, ថ្លើមថ្មត្រូវបានគេមើលឃើញថាជាត្បូងមានតម្លៃនៅក្នុងប្រទេសចិន ចាប់ពីចុងយុគថ្មរំលីងរហូតដល់បច្ចុប្បន្ន។

នៅចុងយុគថ្មរំលីង មានភស្តុតាងបង្ហាញថា វប្បធម៌ផលិតកាដនីដែលមានរចនាបថ និងរូបរាងផ្សេងៗគ្នាដ៏សម្បូរបែប ចាប់ផ្តើមមានទំនាក់ទំនងជាមួយគ្នាទៅវិញទៅមក។ ជាការពិត ទំនាក់ទំនងនេះក៏នាំទៅរក ជម្លោះរវាងសហគមន៍ទាំងនោះផងដែរ។ លោហៈត្រូវបានគេប្រើប្រាស់ធ្វើផលិតអាវុធ ហើយភូមិឋានត្រូវបានគេស្ថាបនាកំពែងដើម្បីការពារ។ គេអាចសន្និដ្ឋានបានថា ការបែងចែកឋានានុក្រមក៏ត្រូវបានគេអភិវឌ្ឍឡើងនៅពេលនោះផងដែរជាមួយមេកន្ត្រាញដឹកនាំកូនដៅរបស់ពួកគេចូលរួមប្រយុទ្ធ។ មេដឹកនាំសាសនាក៏លេចឡើងផងដែរ, ភស្តុតាងដែលបង្ហាញពីការបូជាយញ្ញរបស់មនុស្សបានលេចឡើងនៅអំឡុងសម័យនោះ។ ឈ្លឹយសឹកអាចជាជនរងគ្រោះនៃក្បួនពិធីបូជាមួយចំនួន ដែលគេមើលឃើញថាជាការផ្តល់តង្វាយដល់អាទិទេព ឬបុព្វការីជន ឬជាការបង្ហាញពីអំណាចរបស់មេដឹកនាំ។ ការបញ្ចុះសពដ៏ធំសម្បើមក៏បានបង្ហាញពីភាគខុសគ្នានៃវណ្ណៈនៅក្នុងសង្គមផងដែរ។

ក្រៅពីនេះ វប្បធម៌យុគថ្មរំលីងបានបង្កើតឲ្យមានភូមិឋាននៅរវាងឆ្នាំ 2000 ដល់ 1500 មុនគ.ស ដែលក្រោយមកវាបានក្លាយជាសង្គមមួយដែលមានការអភិវឌ្ឍន៍កាន់តែប្រសើរ ដោយប្រជាជនមានជំនាញក្នុងការផលិតឧបករណ៍ផ្សេងៗជាច្រើន។ ពួកកសិករបានផលិតស្បៀងអាហារគ្រប់គ្រាន់ដើម្បីផ្គត់ផ្គង់ដល់ប្រជាជនដែលមិនធ្វើកសិកម្ម ដោយក្នុងនោះរួមមានពួកសិប្បករដែលជាអ្នកផលិតទំនិញ, អ្នកគ្រប់គ្រងរដ្ឋបាលដែលជាអ្នកប្រមូលពន្ធ និងបង្កើតច្បាប់ និងបទបញ្ញត្តិសម្រាប់សង្គម, និងទាហានដែលការពារ ឬពង្រីកទឹកដីក្រោមការគ្រប់គ្រងរបស់រដ្ឋាភិបាល (Paul S. Ropp, 2010:1-3)។

2. បុរេប្រវត្តិសាស្ត្រប្រទេសកូរ៉េ

សម័យបុរេប្រវត្តិរបស់ប្រទេសកូរ៉េមានអាយុកាលរាប់រយសតវត្សមកហើយ គឺប្រហែលចន្លោះឆ្នាំ 50000 ទៅ 40000 មុនគ.ស ដល់ឆ្នាំ 300 មុនគ.ស។ មានមនុស្សមួយចំនួនជឿជាក់ថា សម័យបុរេប្រវត្តិសាស្ត្ររបស់កូរ៉េចាប់ផ្តើមឡើងតាំងពីជាង 400,000 ឆ្នាំមុនមកម្ល៉េះ។ សម័យបុរេប្រវត្តិនេះរួមមាន យុគថ្ម ឬថ្មបំបែក, យុគថ្មបំបែកក្លាយ និងថ្មរំលីង, និងយុគលង្ហិន និងយុគដែក យុគនីមួយៗមានលំនាំសង្គមវប្បធម៌របស់វាផ្ទាល់។

2.1. យុគថ្មបំបែក

មានការធ្វើកំណាយបុរាណវត្ថុវិទ្យាមួយចំនួន ត្រូវបានគេធ្វើឡើងនៅក្នុងប្រទេសកូរ៉េបន្ទាប់ពីឆ្នាំ 1963 តាមរយៈការធ្វើកំណាយទាំងនេះគេបានរកឃើញភស្តុតាងជាច្រើនដែលបានបង្ហាញថា វប្បធម៌យុគថ្មបំបែករបស់កូរ៉េ (ថ្មចាស់) ត្រូវបានអភិវឌ្ឍឡើងនៅជ្រុងភាគឦសាននៃឧបទ្វីប និងបានរីករាលដាលឆ្ពោះមកកាន់ភាគខាងត្បូង។ ស្ថានីយវប្បធម៌យុគថ្មបំបែកមួយចំនួន ដែលចុះការបរិច្ឆេទចាប់ពី 50000 ឆ្នាំទៅប្រហែល 30000 ឆ្នាំមុនគ.ស។

ភស្តុតាងបានបង្ហាញថា មនុស្សនៅក្នុងយុគថ្មបំបែកដំបូងបំផុតបានរស់នៅរុងរឿងនៅតាមបណ្តោយប្រាំងសមុទ្រ ហើយបន្ទាប់មកពីគេបានតាំងទីលំនៅតាមតំបន់វាលទំនាបទន្លេ នៅទីនោះគេបានស្ថាបនាទីលំនៅដែលមានសណ្ឋានរាងមូលនៅលើរណ្តៅជ្រៅៗ។ នៅក្នុងចំណោមរុងរឿងសំខាន់ៗនៅក្នុងយុគថ្មបំបែករួមមានរុងរឿងកូមម៉ិនម៉ូ និងរុងរឿងឆ្លូមម៉ាល។ នៅស្ថានីយទាំងនោះត្រូវបានគេរកឃើញឧបករណ៍ធ្វើពីថ្មបំបែក ដែលមានដូចជាផ្លែពូជដៅ, ផ្លែកាំបិត, ផ្លែអាវុធមុខស្រួច, និងស្នា។ ការស្រាវជ្រាវបានរកឃើញផូសស៊ីលនៃសត្វស្វា, ដំរី, មោស, និងស្វា ដែលសត្វទាំងនោះមិនត្រូវបានគេប្រទះឃើញទៀតទេនៅក្នុងប្រទេសកូរ៉េនាពេលបច្ចុប្បន្ននេះ ដែលវាបានបង្កលបង្ហាញថា អាកាសធាតុនៅអំឡុងយុគថ្មបំបែកគឺមានកំដៅក្តៅជាងអាកាសធាតុនាពេល បច្ចុប្បន្ន។ ការស្រាវជ្រាវបានរកឃើញចង្រ្កាននៅក្នុងស្ថានីយមួយ ដែលនាំទៅរកបានសន្និដ្ឋានថា ភ្លើងត្រូវបានប្រើដោយមនុស្សសម័យថ្មបំបែកទាំងសម្រាប់ការចម្អិនអាហារ និងសម្រាប់ធ្វើឲ្យមានកំដៅ។ នៅស្រទាប់ដំបូងមួយនៃស្ថានីយសុកចាងនី ត្រូវបានប៉ាន់ប្រមាណថាមានអាយុកាលប្រមាណ 30,690 ឆ្នាំ ហើយធុងដែល បានរកឃើញពីចង្រ្កាននៅក្នុងស្ថានីយនេះមានអាយុកាលប្រមាណ 20,825 ឆ្នាំ។ ពួកគេរស់នៅភាគច្រើនដោយធ្វើការបរបាញ់ និងនេសាទ មនុស្សយុគថ្មបំបែកបេះផ្លែឈើ និងដឹកមើមក្រូចជាតិដែលអាចបរិភោគបាន។

2.2. យុគថ្មរំលីង

ចាប់ពីឆ្នាំប្រហែល 5000 មុនគ.ស មនុស្សយុគថ្មរំលីង(យុគថ្មថ្មី)ដែលគេជឿជាក់ថាជាបុព្វការីជនរបស់ប្រជាជនកូរ៉េសព្វថ្ងៃ បានលេចឡើងនៅក្នុងប្រទេសកូរ៉េនៅតំបន់ភាគខាងជើង ដែលពួកគេបានចាប់ផ្តើមវប្បធម៌ស្ពានកុលាកាជន៍ស្តីសូ-ស៊ីប័រីថ្មីមួយ។ មានស្ថានីយនៃវប្បធម៌យុគថ្មរំលីងជាច្រើនត្រូវបានគេធ្វើកំណាយនៅក្នុងប្រទេសកូរ៉េ។

មនុស្សយុគថ្មរំលីងដំបូង ក៏ដូចជាមនុស្សយុគថ្មបំបែកដែរ រស់នៅតាមបណ្តោយតំបន់ឆ្នេរសមុទ្រ និងនៅតាមតំបន់ដីសណ្តទន្លេ ប៉ុន្តែពួកគេបានចាកចេញពីរុងរឿង និងស្ថាបនាផ្ទះមានសណ្ឋានរាងមូល ឬរាងជ្រុងនៅលើរណ្តៅរាត់ៗ។ ផ្ទះទាំងអស់នោះមានទាំងដំបូលប្រកបស្បូវ និងប្រពន្ធរក្សាកំដៅ។ ជាមួយនិងការបរបាញ់ និងការនេសាទ មនុស្សយុគថ្មរំលីងបានអភិវឌ្ឍកសិកម្ម ដោយដាំដុះស្រូវមីយេ ក៏ដូចជាគ្រាប់ធុញជាតិនានា និងបានយក

លាក់ពណ៌ប្រផេះមកលាបនៅជុំវិញ ឬចុងនៃបាតកុលាកាជន៍ឆ្ងល់មិន ឬក្រុមជាមួយនឹងការបង្កើតខ្នាតមាត្រសាស្ត្រ ផងដែរ។ សំភារៈប្រើប្រាស់ធ្វើពីថ្មរំលីង មានដូចជា កាំបិត-ដោយរួមមានកាំបិតដែលមានសណ្ឋានរាងពាក់កណ្តាល ព្រះចន្ទ, លំពែង, ចបកាប់, ក្បាលព្រួញ, ត្បាលកិនស្រូវ, ដុំកម្មលសម្រាប់ដាក់សំណាញ់បង់ត្រី, និងកណ្តៀវត្រូវ បានគេរកឃើញនៅក្នុងស្ថានីយទាំងនោះ។ ពួកគេក៏បានផលិតកញ្ចក់ និងឡើងថ្មផងដែរ ហើយជាមួយនិងមូលដែល ធ្វើពីឆ្អឹងពួកគេបានផលិតដំបូងនូវសំលៀកបំពាក់ធ្វើពីស្បែកសត្វ បន្ទាប់មកសំលៀកបំពាក់ធ្វើពីដើមក្រចៅ និងរោម សត្វ ដោយតុបតែងជាមួយគ្រឿងអលង្ការតិចតួច។ ពួកគេក៏បានផ្សាំងសត្វមួយចំនួនដូចជា សត្វជ្រូក, ផ្កែ, គោ, និង សេះផងដែរ។

នៅចុងយុគថ្មរំលីង ការធ្វើកសិកម្មបានចាប់ផ្តើមឡើង នៅពេលដែលប្រជាជនយុគថ្មរំលីងមួយចំនួនបាន ធ្វើចំណាកស្រុកទៅកាន់ភាគខាងត្បូង និងតំបន់ឆ្ងាយពីសមុទ្រ។ ហើយប្រជាជនយុគថ្មរំលីងទាំងនេះមួយចំនួន បានធ្វើចំណាកស្រុកទៅកាន់ដែនកោះជប៉ុន, កូរ៉េ, និងហ៊ីនស៊ូ ដោយបាននាំយកទៅជាមួយពួកគេនូវវប្បធម៌ស្ទុន កុលាកាជន៍ឆ្ងល់មូល ដែលជាទូទៅត្រូវបានគេស្គាល់នៅក្នុងប្រទេសជប៉ុនថាកុលាកាជន៍ជូមុន។ កុលាកាជន៍ដែល មានខ្នាតមាត្រសាស្ត្រនៃសម័យវប្បធម៌ថ្មីនេះ ត្រូវបានគេរកឃើញមិនត្រឹមតែនៅក្នុងប្រទេសកូរ៉េប៉ុណ្ណោះទេ ប៉ុន្តែក៏ ត្រូវបានរកឃើញនៅម៉ុងហ្គោល, ចិនភាគឦសាន និងខេត្តជាប់សមុទ្រ, និង ជប៉ុនផងដែរ វាបានចង្អុលបង្ហាញថា ប្រជាជនដែលតាំងទីលំនៅនៅក្នុងតំបន់ទាំងអស់នេះស្ថិតនៅក្នុងក្រុមដែលមានវប្បធម៌ដូចគ្នា។

សង្គមរស់នៅក្នុងយុគថ្មរំលីង មានលក្ខណៈជាសហគមន៍កុលសម្ព័ន្ធជំងាយ។ នៅក្នុងប្រទេសកូរ៉េពេលនោះ មានក្រុមកុលសម្ព័ន្ធជាច្រើន។ ជាមួយគ្នានេះដែរ សហគមន៍នីមួយៗបានបង្កើតទីកន្លែងជួបប្រជុំដ៏ធំមួយនៅចំណុច កណ្តាលនៃសហគមន៍ ហើយនៅជុំវិញនោះត្រូវបានគេស្ថាបនាលំនៅដ្ឋានសម្រាប់សមាជិកក្រុមកុលសម្ព័ន្ធ។ ដូច ដែលការរស់នៅបែបអន់ថយត្រូវបានគេអភិវឌ្ឍឲ្យកាន់តែទំនើប ប្រព័ន្ធស្រ្តីជាមេគ្រួសារត្រូវបានដាក់ជំនួសដោយ ប្រព័ន្ធបុរសជាមេគ្រួសារវិញ ដូចដែលអំណាចរបស់មេកុលសម្ព័ន្ធត្រូវបានបង្កើតឡើង។ ព្រះជាម្ចាស់នៃឋានសួគ៌ ដ៏អាស្វារ្យមួយ ដែលជាទូទៅតែងតែត្រូវបានគេហៅថា ធុនដ៏ស៊ីនម្យុង ត្រូវបានគេជឿជាក់ថាជាអាទិទេពខ្ពស់ជាងគេ ដែលស្ថិតនៅពីលើអាទិទេពនានា។ មនុស្សយុគថ្មរំលីងគោរពជឿលើវិញ្ញាណបិសាច និងគោរពលើធម្មជាតិ ដែលនាំ ទៅដល់ការរីកឡើងនៃលទ្ធផលដែលគេហៅថា សាម៉ាន និងការបង្កើតឡើងនៃអំណាចវេទមន្តសាម៉ាន(មូតាង)។ ប្រជាជនគោរពព្រះអាទិត្យ, ព្រះចន្ទ, និងធនធានធម្មជាតិមួយចំនួនដូចជា៖ ភ្នំ, ដើមឈើចាស់ៗ, និងថ្មចាស់ៗ ដែលមានទ្រង់ទ្រាយខុសពីធម្មតា ដែលពួកគេជឿជាក់ថាកន្លែងទាំងនេះ គឺជាលំនៅដ្ឋាននៃព្រលឹងដែលមានចិត្ត មេត្តាមួយ ក៏ដូចជាធម្មជាតិដែលព្យាបាទមួយ ហើយពួកគេចាត់ទុកបាតុភូតធម្មជាតិដែលមិនអាចដឹងមុនថា ជាទង្វើ របស់អាទិទេពមួយចំនួន។ ពួកគេក៏គោរពជឿលើព្រលឹងបុព្វជន និងបានស្ថាបនាតូតិម(ឆាងស៊ិន) នៅតាមមាត់ ជ្រលងដើម្បីការពារព្រលឹងអាក្រក់។ ពួកគេហាក់ដូចជារៀបចំជាក់ថា វត្ថុទាំងអស់ ដោយរួមទាំងភ្នំ, ទន្លេ, ស្រះ, អណ្តូង, និងផ្ទះ ក៏ដូចជាផែនដីផងដែរគឺសុទ្ធតែមានព្រលឹងកាន់ទាំងអស់។ ពួកគេក៏បានរៀបចំពិធីព្រលឹងមួយដើម្បីប្តូរស្លូត ទៅកាន់ឋានសួគ៌សុំឲ្យការប្រមូលផលរបស់ពួកគេបានល្អ និងរៀបចំពិធីមួយទៀតអំឡុងសរទេរផ្លូវ ដែលជាការផ្តល់ ការថ្លែងអំណរគុណរបស់ពួកគេដល់ព្រលឹងទាំងនោះ។ នៅក្នុងគ្រានោះ ពួកបុព្វជិកសាម៉ាននិយម(ទាំងបុរស និង ស្ត្រី) បានអភិវឌ្ឍក្បួនវេទមន្តមួយសម្រាប់ការធ្វើទំនាក់ទំនងរវាងព្រលឹងទាំងនោះជាមួយមនុស្ស ហើយពួកបុព្វជិក សាម៉ាននិយមទាំងនោះ បានក្លាយទៅជាមនុស្សកណ្តាលនៃទំនាក់ទំនងនេះ។ ពួកសាម៉ាននិយម ហាក់បីដូចជា ជឿលើអំណាចវេទមន្តនៃផ្កាយ ជាពិសេសផ្កាយដែលធំៗ(ផែនស្កង)។ ជាយថាហេតុ នៅកូរ៉េ ក្បួនសាម៉ាននិយម ដែលត្រូវបានគេហៅថាយុងត្រូវបានគេប្រតិបត្តិដើម្បីគោរពដល់បុព្វជន។ ហើយពិធីសាសនាមួយដែលគេហៅថា

មូលន តែងតែត្រូវបានប្រព្រឹត្តិឡើងដោយប្រជាជននៅតុងយេ(យេខាងកើត)ដើម្បីគោរពដល់ឋានសួគ៌។ តន្ត្រី និងរបាំត្រូវបានអភិវឌ្ឍឡើងដោយភ្ជាប់ទំនាក់ទំនងជាមួយប្រតិបត្តិសាសនា និងពិធីទាំងអស់នេះ។ ជាមួយគ្នានោះ មានភស្តុតាងដែលថាមនុស្សយុគថ្មរំលីងទាំងនោះក៏បានគោរពបូជាលើខ្សាប្បុរសផងដែរ។

2.3. យុគលង្ហិន និងជេក

តាមរយៈការជះឥទ្ធិពលដោយវប្បធម៌ស្តីស្ទុះស៊ីវិល័យ និងចិននៅចន្លោះឆ្នាំ 1000 មុនគ.ស វប្បធម៌លង្ហិន មួយត្រូវបានអភិវឌ្ឍនៅតំបន់ទន្លេលីងវា នៅម៉ាន់ដូរី និងបានរីករាលដាលទៅដល់តំបន់ទន្លេតៃដុង នៅភាគពាយព្យ ប្រទេសកូរ៉េនៅចន្លោះសតវត្សទី 7 មុនគ.ស ហើយវាបានធ្វើដំណើរឆ្ពោះទៅភាគខាងត្បូង និងបានចូលជំនួសវប្បធម៌ យុគថ្មរំលីង។ ប្រហែលជានៅពេលនោះ ហើយដែលប្រជាជននៅចិនភាគឦសាន ដែលគេស្គាល់ថាទុន-អ៊ី (ប្រជាជន ដើមភាគខាងកើត)បានធ្វើចំណាកស្រុកទៅកាន់ឧបទ្វីបកូរ៉េ ដែលបាននាំយកមកជាមួយពួកគេនូវវប្បធម៌កុលាកាជន៍ ខ្មៅ។ ជាមួយនឹងអាវុធធ្វើពីលង្ហិនដ៏ប្រណិត និងកម្រិតខ្ពស់មួយនៃស្ថាប័ននយោបាយ ប្រជាជនដែលបាននាំយក មកនូវវប្បធម៌ថ្មីនេះមកកាន់ប្រទេសកូរ៉េ បានបង្កើតការគ្របដណ្តប់របស់ពួកគេលើមនុស្សយុគថ្មរំលីងនៅកូរ៉េ។ សំណល់កុលាកាជន៍ខ្មៅដែលមានការរចនាតិចតួច ត្រូវបានគេរកឃើញនៅពាសពេញឧបទ្វីប និងនៅតំបន់ទន្លេលី អាវ៉ា និងស៊ុនការីនៅម៉ាន់ដូរី ក៏ដូចជានៅក្នុងខេត្តនានាដែលនៅជាប់សមុទ្រ។

ជាមួយនឹងការកើតឡើងនៃវប្បធម៌ថ្មី កុលាកាជន៍បានរាបថ្មីមួយដែលមានឈ្មោះថា មូមុន(មានការរចនា តិចតួច)បានជំនួសកុលាកាជន៍គូសចុចៗ និងកុលាកាជន៍រាងអក្សររ៉ឺនសម័យយុគថ្មរំលីង។ នៅក្នុងពេលជាមួយគ្នា នោះ កុលាបកាជន៍ក្រហមជាមួយលង្ហិនអុស្ស៊ីតលាបពណ៌បានលេចឡើង។ ឧបករណ៍ធ្វើពីលង្ហិនជាច្រើនត្រូវបាន គេធ្វើកំណាយរកឃើញនៅក្នុងប្រទេសកូរ៉េ ដោយក្នុងនោះរួមមាន ដាវ, កាំបិតស្នៀតដែលមានទ្រង់ទ្រាយខុសៗ មួយចំនួន, លំពែង, កាំបិត, ជួង, កញ្ចក់, និងឧបករណ៍ធ្វើកសិកម្មមួយចំនួនមានដូចជា៖ ចបកាប់, និងកណ្តៀវជា ដើម។ កាជន៍សម្រាប់ចំអិនអាហារក៏ដូចជាវត្ថុសម្រាប់តុបតែងមួយចំនួនដូចជាឡេវ និងចិញ្ចៀនក៏ត្រូវបានគេរក ឃើញផងដែរ។ ជាមួយនឹងឧបករណ៍ធ្វើពីលង្ហិន ពួកគេបានផលិតពូថៅថ្ម ក៏ដូចជាឧបករណ៍ថ្មរំលីងដើម្បីកាប់រំលំ ដើមឈើធំៗសម្រាប់សាងសង់លំនៅដ្ឋាន។ ក្នុងចំណោមផលិតផលរបស់កូរ៉េ វត្ថុដែលសំខាន់ជាគេគឺកញ្ចក់លង្ហិន។ កញ្ចក់ទាំងអស់នេះខុសគ្នាពីកញ្ចក់លង្ហិនរបស់ចិន ដែលកញ្ចក់ចិនទាំងនេះមានដៃសម្រាប់កាន់ពីរ ឬជួនកាលបី នៅផ្នែកខាងក្រោយ ប៉ុន្តែកូរ៉េមានតែមួយ ហើយនៅផ្នែកខាងក្រោយត្រូវបានរចនាឡើងជាមួយខ្នាតមាត្រសាស្ត្រ ច្បាស់លាស់មួយ។

សារៈសំខាន់នៅក្នុងចំណោមវត្ថុដែលនៅសេសសល់នាចុងយុគថ្មរំលីង និងវប្បធម៌លង្ហិនគឺ ដូលម៉ាន និង វិមានរំពែកដែលត្រូវបានរកឃើញនៅគ្រប់ផ្នែកទាំងអស់នៅកូរ៉េលើកលែងតែតំបន់ភាគឦសាន។ ប៉ុន្តែ គោលបំណង នៅពីក្រោយវិមានរំពែក (សូនដូល) ដែលជាសរសេរថ្មដ៏ធំនេះ គឺមិនត្រូវបានគេដឹងច្បាស់ឡើយ ចំណែកដូលម៉ាន (កូអ៊ិនដូល)គឺជាផ្នូរនៃសមាជិកមេដឹកនាំនៅក្នុងសម័យនោះ។ ផ្នូរនៅតំបន់ភាគពាយព្យត្រូវបានបែងចែកជា 2 ផ្នែក ៖ បន្ទប់បញ្ចុះសាកសព និងដំបូលសម្រាប់ការពារ។ បន្ទប់បញ្ចុះសាកសពត្រូវបានស្ថាបនាជាមួយដុំថ្មធំៗចំនួន 4 បន្ទុះ ឬច្រើនជាងនេះ នៅខាងលើត្រូវបានគេដាក់ថ្មរាបស្មើដ៏ធំមួយដែលមានទំហំរហូតដល់ 60 គុណ 45 សង់ទីម៉ែត្រ និងមានទម្ងន់រហូតដល់រាប់តោន។ ខណៈពេលដែលដូលម៉ានមួយចំនួនមានទីតាំងនៅតំបន់ដាច់ឆ្ងាយពីគេ។ ដូលម៉ាន មួយក្រុម អាចមានផ្នូរចន្លោះពី 40 ទៅ 50 ត្រូវបានគេរកឃើញនៅក្នុងផ្នែកមួយចំនួននៃប្រទេសកូរ៉េភាគពាយព្យ។ ប្រភេទផ្នូរដូលម៉ាន ភាគខាងត្បូងមួយចំនួនមានទំហំធំ ហើយផ្ទាំងថ្មរាបស្មើត្រូវបានគេដាក់ពីលើបន្ទុះថ្ម 4 ឬច្រើន

ជាងនេះ។ ដូចដែលវប្បធម៌លង្ហិនបានរីកលូតលាស់នៅសតវត្សទី 4 មុនគ្រឹស្តសករាជ វប្បធម៌ដែកបានលេចឡើង ជាលើកដំបូងនៅភាគខាងជើង និងបន្ទាប់មកនៅតំបន់ភាគខាងត្បូងនៃប្រទេសកូរ៉េនៅក្នុងសតវត្សទី 3 មុនគ្រឹស្តសករាជ។ ក្នុងចំណោមឧបករណ៍ធ្វើពីដែកដែលគេបានដឹករកឃើញរួមមាន កាំបិតស្លៀត, ចបដឹក, ដាវ, លំពែង, ពូថៅ, នង្គ័ល, ចបកាប់, និងកណ្តៀវ។ ដោយសារតែការអភិវឌ្ឍន៍នៃវប្បធម៌ដែក អំណាចយោធា និងសេដ្ឋកិច្ចរបស់ប្រជាជនត្រូវបានបង្កើន។

អំឡុងពេលយុគលង្ហិន និងយុគដែក រចនាបទនៃសំណង់ផ្លូវបានផ្លាស់ប្តូរយ៉ាងច្រើន។ ដូលម៉ាន ត្រូវបានវិវត្តទៅរករចនាបថផ្លូវ 3 ប្រភេទផ្សេងៗគ្នា។ ទី 1 គឺផ្លូវក្រោមដីដែលមានរាងបួនជ្រុង បន្ទប់ថ្មត្រូវបានស្ថាបនាដោយបន្ទះថ្ម 4 ឬច្រើនជាងនេះ, ទី 2 គឺរណ្តៅផ្លូវមួយដែលមានទំហំ 30 គុណ 7.6 សង់ទីម៉ែត្រ, ហើយទី 3 ជាផ្លូវដែលមានក្តារម្ស្វលធំ 2 ឬ 3 និងមានដាក់សាកសពនៅក្នុងនោះ។ ផ្លូវទាំងនោះត្រូវបានគេគ្របពីលើដោយថ្មយ៉ាងធំ ឬព័ន្ធក្តារ អាស្រ័យទៅលើឋានៈនយោបាយ និងសង្គមនៃអ្នកដែលត្រូវគេបញ្ចុះ។ ការស្រាវជ្រាវបានរកឃើញនៅក្នុងផ្លូវទាំងអស់នេះមានឧបករណ៍ធ្វើពីលង្ហិន និងដែកនានា ក្នុងនោះរួមមាន៖ អាវុធ, កញ្ចក់, ខ្សែក្រវាត់, ខ្សែដៃ, និងខ្សែក, រួមជាមួយនឹងឧបករណ៍ដ៏ទៃទៀត។ វាហាក់ដូចជាថា ការផ្លាស់ប្តូរនៃឧបករណ៍លង្ហិនចាស់ទៅជាឧបករណ៍ថ្មីមួយ ត្រូវបានអនុវត្តជាទូទៅដោយសារតែកង្វះខាតនៃសារធាតុលង្ហិន។

ចាប់ពីពេលយុគថ្មរំលីង និងយុគបន្ទាប់មកទៀត ក្រុមកុលសម្ព័ន្ធថ្មីៗមួយចំនួនមានដូចជា ពួកយេ, ពួកមែក, និងពួកទុន-អ៊ី បានធ្វើចំណាកស្រុកទៅកាន់ឧបទ្វីបកូរ៉េ និងបានរស់នៅលាយបញ្ចូលគ្នាជាមួយប្រជាជនផ្សេងទៀតដែលបានតាំងទីលំនៅនៅទីនោះរួចមកហើយ។ ជាលទ្ធផល នៅពេលដែលក្រុមមនុស្សជិះសេះជាមួយនឹងអាវុធធ្វើពីដែកទាំងនេះបានមកដល់ឧបទ្វីបកូរ៉េ ជាពិសេសអំឡុងពេលយុគលង្ហិន និងយុគដែក នយោបាយ និងសង្គមនៅទីនោះចាប់ផ្តើមមានការផ្លាស់ប្តូរ។ ខណៈពេលនោះ សេដ្ឋកិច្ចកសិកម្មមួយត្រូវបានអភិវឌ្ឍជាមួយនឹងការដាំដុះស្រូវមីយេ, ស្រូវបាឡេ, ពោត, និងស្រូវអង្ករ ក៏ដូចជាការចាប់ផ្តើមនៃការចិញ្ចឹមសត្វ និងការស្ថាបនាផ្ទះឧបត្ថម្ភ។

រូបចម្លាក់ស្រ្តីមួយដែលធ្វើពីដីឥដ្ឋ និងរូបមនុស្សតូចៗមួយចំនួនដែលធ្វើឡើងពីឆ្អឹងត្រូវបានគេរកឃើញហើយបើទោះបីជាគេមិនច្បាស់ថាតើរូបទាំងអស់នោះត្រូវបានគេធ្វើឡើងនៅពេលណាក៏ដោយ ក៏គេជឿជាក់ថារូបទាំងនេះចុះកាលបរិច្ឆេទស្ថិតនៅក្នុងយុគលង្ហិន។ ការធ្លាក់រូបនៅលើថ្ម ត្រូវបានគេជឿជាក់ថាបានធ្វើឡើងនៅពេលយុគលង្ហិន យើងនៅក្នុងយុគដែកក៏ត្រូវបានគេរកឃើញផងដែរ។ គំនូរមួយដែលរកឃើញនៅយ៉ាងជុន-ដុង ស្រុកកូយុងខេត្តក្បុងសាងខាងជើង (ពីមុនតំបន់តៃកាយ៉ា) ដែលមានរង្វង់មូលនៅចំណុចកណ្តាលមួយចំនួនរចនាឡើងដោយខ្នាតមាត្រសាស្ត្រមួយរាងកាកបាត និងរបាំងមុខមនុស្ស។ គំនូរមួយចំនួនត្រូវបានរកឃើញនៅឆ្នួនជួន-វី និងប៉ាន់គូដៃ ស្រុកអ៊ូលឈូ ក្នុងខេត្តក្បុងសាងភាគខាងត្បូង(ពីមុនជាតំបន់ឈិនហាន) មានវត្តមានវត្ថុរចនាឡើងដោយខ្នាតមាត្រសាស្ត្រមួយចំនួនមានដូចជា រង្វង់មូល, ត្រីកោណ, និងត្បូងពេជ្យ។ នៅទីនោះក៏មានគំនូរអំពីសត្វផងដែរ ដែលមានដូចជា៖ ខ្លា, ក្តាន់, ជ្រូកព្រៃ, និងទន្សាយ ហើយក៏មានរូបភាពស្តីអំពីការបរបាញ់ និងការនេសាទដែលបានបង្ហាញអំពីរូបត្រីបាឡេន, អណ្តើក, និងសត្វសមុទ្រផ្សេងទៀត។ អត្ថន័យនៅពីក្រោយគំនូរនៅលើថ្មទាំងអស់នេះមិនត្រូវបានគេដឹងច្បាស់ឡើយ ប៉ុន្តែគេអាចស្មានមើលបានថា វាមានសារៈសំខាន់ចំពោះសាសនា និងនិមិត្តសញ្ញានៃការបង្កើត ដោយសារតែមានព្រះអាទិត្យលេចឡើងជាមួយរូបសត្វ (Andrew C. Nahm, 1993)។

3. បុរេប្រវត្តិសាស្ត្រប្រទេសជប៉ុន

បុរេប្រវត្តិសាស្ត្រជប៉ុន ត្រូវបានបែងចែកទៅជាយុគសម័យ 3 ។ យុគសម័យនៃការតាំងទីលំនៅដំបូងឆ្នាំ 100000-14500 មុនគ.ស, យុគសម័យចម្អិន ដែលមានកាលបរិច្ឆេទឆ្ងាយរហូតដល់ 14500 ឆ្នាំរហូតដល់សតវត្ស ទី 4 មុនគ.ស ហើយត្រូវបានដាក់ឈ្មោះតាមភាគនៃប្រណិតចម្អិន(សញ្ញាខ្សែព្រួញ) ដែលត្រូវបានបង្កើតឡើងដោយ សង្គមមនុស្សប្រាបាញ់ និងបេះផ្លែឈើមួយ។ វប្បធម៌ដែលបន្តពីសម័យចម្អិនគឺ វប្បធម៌យ៉ាយុអ៊ីដ្រូដ្រូ ជាទីកន្លែង ដែលសំណល់បុរាណវិទ្យាជាច្រើនត្រូវបានរកឃើញនៅតំបន់តូក្យូ ដែលបានបង្ហាញពីការលេចឡើងនៃការធ្វើ កសិកម្មស្រូវស្រែ, ឧបករណ៍ធ្វើពីដែក និងលង្ហិន, និងទីក្រុងដំបូងរបស់ជប៉ុន, ដែលវាបានលេចឡើងចាប់ពីឆ្នាំ 300 មុនគ.ស ទៅដល់ឆ្នាំ 300 នៃគ.ស(Brett L. Walker, 2015:10)។

3.1. ការតាំងទីលំនៅដំបូង

យុគសម័យថ្មបំបែកចាស់ ដែលចាប់ឡើងនៅរវាង 2 លាន ដល់ 11,700 ឆ្នាំមុន គឺជារយៈពេលនៃការធ្វើ អន្តោប្រវេសន៍របស់អម្បូរមនុស្ស, សត្វ, និងរុក្ខជាតិ ចេញពីទ្វីបអាហ្វ្រិកកាត់តាមតំបន់អឺរ៉ាស៊ី ចូលមកកាន់ដែនកោះ ជប៉ុន។ ប៉ុន្តែ នៅពេលនោះប្រទេសជប៉ុនមិនទាន់ក្លាយជាដែនកោះនៅឡើយទេ។ ដែនដីរបស់ជប៉ុនត្រូវបានតភ្ជាប់ ជាមួយដីទ្វីបអាស៊ីទាំងភាគខាងត្បូង និងភាគខាងជើង។ ថាតើមនុស្សសម័យទំនើបហូម៉ូសាព្យាងបានធ្វើដំណើរមក ពីអាហ្វ្រិក និងបានជំនួសកន្លែងរបស់មនុស្សដំបូងហូម៉ូអេរិចទីស ឬក៏មនុស្សដែលមកដល់ដំបូងហូម៉ូអេរិចទីសបាន អភិវឌ្ឍនៅនឹងកន្លែងក្លាយជាមនុស្សសម័យទំនើបហូម៉ូសាព្យាង គឺស្ថិតនៅក្នុងការពិភាក្សានៅឡើយ។ ប៉ុន្តែ ត្រឹមឆ្នាំ 100000 មុនគ.ស ក្រុមអ្នកស្វែងរកចំណីយុគថ្មបំបែកបានធ្វើដំណើរគ្រាប់ចរនៅតំបន់អឺរ៉ាស៊ី ហើយពួកគេមួយ ចំនួនបានធ្វើដំណើរមកដល់ដែនដីតំបន់ទំនាបឆ្នេរសមុទ្រដែលជាតំបន់តភ្ជាប់ដីទ្វីបជាមួយជប៉ុន។

នៅក្នុងឆ្នាំ 1931 ការរកឃើញផ្លឹងត្រួតតាមមួយបានបង្ហាញពីការតាំងទីលំនៅរបស់មនុស្សយុគថ្មបំបែកនៅ លើដែនដីទំនាបឆ្នេរសមុទ្រ ប៉ុន្តែ តាមរយៈការទម្លាក់គ្រាប់បែកនៅអំឡុងសង្គ្រាមលោកលើកទី 2 (1937-45) បាន ធ្វើឲ្យផ្លឹងនោះខ្ទេចខ្ទី។ ក្រោយមកសំណល់របស់មនុស្សយុគថ្មបំបែកចាស់ត្រូវបានគេរកឃើញនៅពាសពេញ ប្រទេសជប៉ុន។ មនុស្សយុគថ្មបំបែកចាស់ទាំងនេះ ដែលក្រោយមកបានវិវត្តជាក្រុមអ្នកប្រាបាញ់យុគថ្មបំបែកក្លាយ បានដើរតាម និងសម្លាប់សត្វជាច្រើន ដោយក្នុងនោះរួមមានទាំងសត្វដំរី និងសត្វក្តាន់ផងដែរ។ ពួកគេ និងពពួក សត្វដែលពួកគេតាមប្រាបាញ់ បានឆ្លងតាមតំបន់ទំនាបឆ្នេរទៅវិញទៅមក។

ដោយសារតែការប្រែប្រួលនៃអាកាសធាតុ បណ្តាលឲ្យស្ថានភាពដីរបស់ប្រទេសជប៉ុនមានការផ្លាស់ប្តូរ រូបរាង ហើយដោយសារតែការកើនឡើងនៃកម្រិតទឹកសមុទ្រ តំបន់ទំនាបឆ្នេរត្រូវបានលិចក្រោមសមុទ្រនៅរង្វង់ 12,000 ឆ្នាំមុន។ សម្រាប់ក្រុមអ្នករុករកចំណីអាហារដំបូង ភាសាវិទូបានចាត់ចូលទៅក្នុងអម្បូរភាសា 3 ផ្សេងៗគ្នា៖ អ៊ូរ៉ាល-អាណទិច(ភាសាជប៉ុន, កូរ៉េ, អាស៊ីនិរតី, និងទួគី), ចិន(ភាសាទីបេ និងភូមា), និងអូស្ត្រូអាស៊ី(ភាសាវៀត ណាម, ខ្មែរ, និងភាសាជនជាតិភាគតិចមួយចំនួនទៀតនៅក្នុងប្រទេសចិន)។ នៅចុងយុគថ្មបំបែក ក្រុមអ្នកស្វែងរក ចំណីអាហារដំបូងនៅក្នុងប្រទេសជប៉ុន បានធ្វើការប្រាបាញ់យ៉ាងច្រើនលើសលុបនូវពពួកចំនីកសត្វធំៗនៅលើដែន កោះ ដែលជាហេតុបង្កឲ្យពួកគេខ្វះខាតចំណីអាហារ ដែលនាំទៅដល់ការបញ្ចប់នៃយុគថ្មបំបែកចាស់។ សត្វឆ្កែចក ក៏បានធ្វើដំណើរមកដល់ទីនោះផងដែរ។ លលាដ៍ក្បាលឆ្កែចកតំបន់ស៊ីប័រីត្រូវបានគេរកឃើញនៅពាសពេញ ប្រទេសជប៉ុន។ នៅចុងយុគថ្មបំបែកចាស់ ហ្វូងឆ្កែចកទាំងនោះត្រូវដេញចាប់សត្វ នៅស្វែងរកចំណីនៅតាមតំបន់

ព្រៃឈ្មោះហុនស៊ូភាគខាងជើង ជាទីកន្លែងដែលពួកគេដេញចាប់សត្វធំៗដូចជាសត្វគោព្រៃជាដើម។ សត្វគោព្រៃទាំងនេះមានមាឌធំៗ ដែលមានស្នែងរហូតដល់មួយម៉ែត្រ ប៉ុន្តែឆ្អែចចកស៊ីបំរើក៏មានមាឌធំផងដែរ។ យើងអាចសន្និដ្ឋានបានថា មិនមែនមានតែក្រុមអម្បូរមនុស្សតែមួយប៉ុណ្ណោះទេ ដែលរុញច្រានឲ្យយុគថ្មបំបែកបញ្ចប់។ ដូចដែលដែនកោះបានដាច់ចេញពីដីទ្វីបនៅរង្វង់ 12,000 ឆ្នាំមុន ព្រៃឈ្មោះចាប់ផ្តើមលូតលាស់ ដែលបានធ្វើឲ្យបាត់បង់វាលស្មៅសម្រាប់ហ្វូងសត្វគោព្រៃ។ ការប្រែប្រួលអាកាសធាតុ និងការផ្លាស់ប្តូរនៃទម្រង់ព្រៃឈើនេះ ក៏រួមចំណែកនៅក្នុងការធ្វើឲ្យយុគថ្មបំបែកចាស់បញ្ចប់ផងដែរ។ ដោយសារតែការផុតពូជនៃហ្វូងសត្វធំៗដែលជាប្រភពចំណីអាហារ ឆ្អែចចកស៊ីបំរើបន្តិចម្តងប្រែខ្លួនតូចទៅៗ ក្លាយជាឆ្អែចចកជប៉ុន ដែលត្រូវបានផុតពូជនៅដើមសតវត្សទី 20 ។ សម័យកាលនេះក៏ជាសម័យកាលនៃការលេចឡើងនៃពពួកសត្វផ្សេងៗនៅក្នុងប្រទេសជប៉ុនផងដែរ ក្នុងនោះរួមមាន សត្វក្តៅជប៉ុន, សត្វជ្រូកព្រៃ, និងប្រភេទសត្វតូចៗជាច្រើនប្រភេទទៀត (James L. Huffman:1-18)។

3.2. យុគសម័យចូមុន

ប្រហែល 12,700 ឆ្នាំមុន ខណៈពេលដែលដែនដីជប៉ុនប្រែក្លាយជាដែនកោះមួយ មនុស្សបុរេប្រវត្តិសាស្ត្រប្រហែលជាបានរកឃើញបច្ចេកវិទ្យានៃការផលិតកាដន៍។ បំណែកកុលាលកាន៍ដែលចាស់បំផុតត្រូវបានគេរកឃើញនៅក្នុងរូងភ្នំហ្វូគូអ៊ី ដែលស្ថិតនៅត្បូងភាគពាយព្យ ដែលជាតំបន់មួយដែលដើរតួនាទីជាច្រកចេញចូលទៅកាន់ដីទ្វីប។ បំណែកកាដន៍បែបនេះមិនត្រូវធ្លាប់បានគេធ្វើកំណាយរកឃើញនៅប្រទេសចិន ឬកន្លែងផ្សេងឡើយ។ បុរាណវិទូបានហៅក្រុមមនុស្សបុរេដែលរស់នៅទីនោះថាចូមុន (សណ្ឋានខ្សែពួរ)។ ដោយសារតែកុលាលកាន៍ជាទូទៅតែងតែលម្អដោយសញ្ញាខ្សែពួរនៅជុំវិញមាត់ ឬកន្លែងផ្សេងៗទៀតរបស់កាដន៍។ បុរាណវិទូបានរកឃើញកាដន៍ប្រមាណ 250 ប្រភេទផ្សេងៗគ្នានៅលើដែនកោះទាំងមូល ដោយ តុបតែងលំអជាមួយខ្សែពួរដ៏គួរឱ្យចាប់អារម្មណ៍, ជ្រៀកឱ្យខូង, បិតដីឥដ្ឋពីលើ, និងស្នាមដែលបង្កើតឡើងដោយការសង្កត់កញ្ចក់ដៃ ឬសំបកខ្យងទៅលើដីឥដ្ឋ។ កាដន៍ទាំងនោះត្រូវបានគេប្រើប្រាស់ក្នុងមុខងារផ្សេងៗជាច្រើន៖ ស្វាសារាយសមុទ្រ, ចំហុយបន្លែ, ដាក់ចំណីអាហារដើម្បីបរិភោគ និងស្តុកចំណីអាហារទុក, ដាំរុក្ខជាតិ, និងសម្រាប់តាំងលំអ។ យើងអាចនិយាយបានថា អ្នកផលិតកាដន៍ទាំងអស់នេះគឺជាមនុស្សដែលមានជំនាញ និងគំនិតច្នៃប្រឌិតខ្ពស់ ដោយមុខងាររបស់កាដន៍ទាំងនេះទាំងសម្រាប់ប្រើប្រាស់ផង និងសិល្បៈផង។ ការអភិវឌ្ឍន៍បច្ចេកវិទ្យានេះនាំឲ្យក្រុមមនុស្សបុរេប្រវត្តិសាស្ត្រទាំងនេះតាំងទីលំនៅមួយកន្លែង ដូចដែលពួកគេអាចចម្អិនបន្លែ និងខ្យងខ្មៅ, ក៏ដូចជាដាំទឹកសមុទ្រដើម្បីផលិតអំបិលសម្រាប់ការប្រើប្រាស់ និងការផ្តោះប្តូរ ។ ការដាំដុះដំណាំក្នុងព្រៃបានក្លាយជាទិដ្ឋភាពមួយនៃចុងសម័យចូមុន, ប៉ុន្តែការធ្វើកសិកម្មនេះមានលក្ខណៈសាមញ្ញជាងក្រុមមនុស្សយុគថ្មលើងផ្សេងៗទៀត។

មនុស្សចូមុនដំបូង ត្រូវបានធ្វើកំណាយរកឃើញនៅក្នុងឆ្នាំ 1949 ដោយគេគប់នៅក្នុងស្ថានភាពអង្គុយបញ្ឈរជង្គង់នៅក្នុងពន្លកដីហ៊ីរ៉ាសាគី ដែលមានកម្ពស់ជាមធ្យម 163 សង់ទីម៉ែត្រ ដែលក្នុងនោះបុរសមានកម្ពស់ខ្ពស់ជាងស្រ្តីប្រហែល 3 សង់ទីម៉ែត្រ។ តាមរយៈធ្មេញថ្នាំដែលមិនទាន់ដុះ និងភស្តុតាងផ្សេងៗទៀតបានបង្ហាញថា មនុស្សទាំងនោះមានអាយុខ្លី ដែលក្នុងនោះស្រ្តីមានអាយុប្រហែល 24 ឆ្នាំ ដែលប្រហែលជាវែងជាងបុរស 10 ឆ្នាំ។ អស់រយៈពេលជាច្រើនសតវត្ស រចនាបទនៃកុលាលកាន៍ចូមុនបានផ្លាស់ប្តូរជាហូរហែ ប៉ុន្តែនៅតែរក្សាការតុបតែងដដែល ដោយមានក្បាច់ខ្សែពួរ, មានត្រចៀកកាន់, និងមានរាងស្លូចចុះទៅក្រោម។ បាតខាងក្រោមដែលមានស្រួចអាចមានសារៈសំខាន់សម្រាប់ជីវិតរស់នៅបែបពនេចរ ដោយដាក់ កាដន៍នៅពីលើដីផុស ឬខ្សាច់។ យ៉ាងណាក៏ដោយ ការកើនឡើងនៃភាពល្អប្រណិតនៃកុលាលកាន៍ប្រហែលជាទាក់ទងជាមួយការប្រារព្ធក្បួនពីដី និងការប្រើប្រាស់ប្រចាំថ្ងៃ ដែលវាជាសញ្ញាណមួយនៃការលេចឡើងនៃជំនឿដំបូងរបស់ក្រុមមនុស្សតាំងទីលំនៅនៅលើដែនកោះនេះ។

ក្រុមអ្នកបរិច្ចាគចម្រុះបានអភិវឌ្ឍន៍ និងពង្រីក ដែលអាចបាញ់ចំគោលដៅច្រើនជាងការប្រើប្រាស់លំពែង កន្លងមក។ ឆ្នែចចកត្រី ដែលប្រហែលជាបានធ្វើអន្តរាស្ត្រស្រវឹងស្រស់ចូលមកកាន់ដែនដីទំនាបសមុទ្រជាមួយក្រុមមនុស្ស យុគថ្មបំបែក បានដេញចាប់សត្វតូចធ្វើជាចំណីអាហារ ក្បែរពួកចម្រុះ។ សំណល់លលាដ៏ក្បាលសត្វឆ្កែទាំងនេះ ដែលត្រូវបានគេរកឃើញនៅតំបន់ដីណាតូស៊ីម៉ា នៅខេត្តកណ្តាលប្រាសាទ ដែលចុះកាលបរិច្ឆេទឆ្នាំ 7500 មុនគ.ស។ បុរាណវិទូបានធ្វើកំណាយរកឃើញប្រព័ន្ធនៃការរៀបចំអន្លង់អន្ទាក់ដ៏ធំមួយ ដែលប្រហែលជាធ្វើឡើងសម្រាប់ចាប់ សត្វជ្រូកព្រៃ និងសត្វផ្សេងៗទៀត។ មនុស្សចម្រុះរស់នៅដោយការបរិភោគផ្លែឈើ និងគ្រាប់ផ្លែឈើ, មើមរុក្ខជាតិ, ខ្នាតខ្យង, ត្រី, និងប្រភពចំណីអាហារផ្សេងៗទៀត។ ស្នាមដង្កើតឆ្អឹង និងផ្លែសន្ធឹចដែលគេរកឃើញនៅតំបន់ កូម៉ាហ្ស៊ី បានបង្ហាញថាពួកមនុស្សទាំងអស់នេះបានក្លាយជាអ្នកជំនាញនៅក្នុងការធ្វើនេសាទ។ ប៉ុន្តែ បើទោះបីជា ពួកគេមានជំនាញនេះក៏ដោយ ជីវភាពរស់នៅរបស់ពួកគេមិនសូវល្អឡើយ សំណល់គ្រោងឆ្អឹងបានបង្ហាញថាមនុស្ស ចម្រុះរស់នៅហាក់ដូចជាគ្មានអាហារប្រសើរគ្រប់គ្រាន់ ដែលនាំឲ្យមានអស្ថេរភាពនៃការបន្តពូជ។ ការបរិភោគគ្រាប់ផ្លែ ឈើដែលមានកាឡូរីខ្ពស់បណ្តាលឲ្យធ្មេញរបស់ពួកគេពុកផុយ។

ដូចដែលសង្គមមានការអភិវឌ្ឍន៍ ក្រុមអ្នកតាំងទីលំនៅចម្រុះបានស្ថាបនាទីលំនៅរបស់ពួកគេមានទម្រង់ រាងមូល ដែលភាគច្រើនជីកជ្រៅជាមួយនឹងជញ្ជាំងទាបៗ និងដំបូលប្រកស្សី ដែលអាចរក្សាសីតុណ្ហភាពឱ្យនៅ ថេរពេញមួយឆ្នាំ។ ដែលនៅចំណុចកណ្តាលគេធ្វើជាកន្លែងសម្រាប់ការបូជាសព, ផ្ទុកចំណីអាហារ, និងពិធីបុណ្យ ផ្សេងៗ។ លំនៅដ្ឋានដែលមានលក្ខណៈល្អប្រសើរដោយមានផ្ទៃខាងក្នុងទូលាយក្របពីលើដោយដំបូលប្រកពីលើ ដែលមានអនុញ្ញាតឲ្យពួកចម្រុះអាចផ្ទុកនូវសម្ភារៈបានច្រើន ដោយក្នុងនោះមានដូចជា ដូហ្គូ ឬរូបចម្លាក់ធ្វើពីដីដុត។ ជា ទូទៅរូបចម្លាក់ដីដុតទាំងនោះត្រូវបានគេធ្វើឡើងជាប្រស្នីធាត់ៗដែលជាស្រ្តីមានផ្ទៃពោះ ដែលវាបានបង្ហាញគោល បំណងនៃការរៀបចំក្បួនពិធីរបស់ពួកគេទាក់ទងជាមួយនឹងការបន្តពូជ និងសុវត្ថភាពនៃការសម្រាលកូន។ រូបចម្លាក់ លិង្គបានបង្ហាញពីការរៀបចំពិធីដើម្បីឲ្យមានកូន។ រូបចម្លាក់ក្បាលពស់បានបង្ហាញពីភស្តុតាងនៃការរៀបចំពិធីដែល ទាក់ទងជាមួយសត្វពស់ ប្រហែលជារៀបចំឡើងដោយមេដឹកនាំក្នុងភូមិ។ សំណល់គ្រោងឆ្អឹងដែលមិនមានធ្មេញ ស្រុកបានបង្ហាញពីទម្រង់ការធ្វើរៀបចំក្បួនពិធីដកធ្មេញ ប្រហែលជាទម្រង់ក្បួនពិធីមួយដែលគេធ្វើឡើងនិពេល មនុស្សពេញវ័យ។ ជើងធ្វើពីដីដុតធំៗមួយចំនួន ដែលគេហៅថា “ដោងសុក” ដែលគេដាក់សំណល់សុក និងសូម្បីតែ សំណល់របស់ទារក ដែលបានបង្ហាញពីទម្រង់ដ៏ល្អិតល្អនៃការបូជាសព និងពិធីនានា។ ដូចដែលជីវិតរស់នៅរបស់ ពួកចម្រុះកាន់តែជឿនលឿន ជំនឿទាំងអស់នេះនៅតែបន្តស្ថិតនៅ ហើយសង្គមរបស់ពួកហាក់ដូចជាមិនបានរៀបចំ ខ្លួនឲ្យបានល្អប្រសើរសម្រាប់ឆ្លើយតបជាមួយនឹងការផ្លាស់ប្តូរបរិស្ថាន និងការបាត់បង់សត្វដែលពួកគេបរិច្ចាគឡើយ។

នៅអំឡុងឆ្នាំ 2500 មុនគ.ស ការធ្លាក់ចុះនៃសីតុណ្ហភាពនៅលើពិភពលោក ដែលបង្កឲ្យមានការប្រែប្រួល នៃរុក្ខជាតិ ដែលនាំទៅដល់ការធ្លាក់ចុះនៃពួកចំនិតសត្វ និងផ្លែឈើ ហើយប្រជាជនចម្រុះភ្លាមៗនោះចាប់ផ្តើមជួប កង្វះខាតចំណីអាហារ និងគ្រោះអត់ឃ្លាន។ ជាមួយនឹងភាពលំបាកទៅៗក្នុងការស្វែងរកសត្វក្តាន់ និងជ្រូកព្រៃ និង សូម្បីតែមានជំនួយពីសត្វឆ្កែដែលពូកែហិតក្លិនក៏ដោយ ក្រុមអ្នកស្វែងរកចំណីចម្រុះចាប់ផ្តើមសម្លាប់សត្វតូចៗដើម្បី បរិភោគ ហើយក្រុមអ្នកតាំងទីលំនៅនៅដីកោះខាងក្នុងចាប់ផ្តើមផ្លាស់ប្តូរទីលំនៅមកកាន់តំបន់ឆ្នេរដើម្បីស្វែងរក ចំណីអាហារ និងនេសាទ។ មានអ្នកប្រាជ្ញមួយចំនួនអះអាងថា នៅក្នុងឆ្នាំ 2500 មុនគ.ស ក្រុមអ្នកតាំងទីលំនៅក្នុង ប្រទេសជប៉ុនមានប្រមាណ 260,000 នាក់ ប៉ុន្តែចំនួនបានធ្លាក់ចុះមកនៅត្រឹម 160,000 នាក់នៅក្នុងរយៈពេលមួយ សហស្សវត្សក្រោយមក។ ប្រជាជនចម្រុះចាប់ផ្តើមធ្វើការសម្របខ្លួនបានគ្រប់គ្រាន់ជាមួយនឹងការផ្លាស់ប្តូរនៃធម្មជាតិ ដែលពួកគេរស់នៅ។

3.3. យុគសម័យយ៉ាវ៉ូអ៊ីដ៍បូង

តាមពិតទៅ ចាប់តាំងពីសម័យចម្រុះកណ្តាល(3000-2400 មុនគ.ស)មក ភស្តុតាងនៃការធ្វើកសិកម្ម នៅក្នុងយុគថ្មរំលីងដំបូងត្រូវបានគេធ្វើកំណាយរកឃើញ។ ប្រជាជនចម្រុះដាំដុះដំឡូង និងត្រាវ ដែលប្រជាជនដំណាំ នេះនាំយកមកពីចិនភាគខាងត្បូង, ពួកគេក៏ដុះផ្កាលីលី, ផ្លែកៅឡាក់, និងដំណាំផ្សេងៗទៀត។ ម្សៅដែលបានមកពី ត្រាវ និងផ្កាលីលីដែលគេចំហុយនៅក្នុងកម្រិតបង្កើតបានជានំប៉័ងធម្មតា ដែលសំណល់នំប៉័ងនេះត្រូវបានបុរាណ វិទូធ្វើកំណាយឃើញនៅខេត្តណាហ្គាណូ។ នៅលើកុលាលភាជន៍ចុងសម័យចម្រុះ(1000-250មុនគ.ស) បុរាណ វិទូបានអង្កេតឃើញពីស្នាមគ្រាប់អង្ករ។ ដូច្នេះ ប្រជាជនចម្រុះចេះដាំដុះដំណាំធម្មតា ប៉ុន្តែពួកគេមិនបានគ្រប់គ្រង បរិស្ថានសម្រាប់ការធ្វើកសិកម្មឡើយ ក្រៅតែពីចេះកាប់ព្រៃឈើដើម្បីធ្វើលំនៅឋាន។ ការគ្រប់គ្រងបរិស្ថានសម្រាប់ ការធ្វើកសិកម្មកើតមានឡើងនៅក្នុងយុគសម័យយ៉ាវ៉ូអ៊ីដ៍ (300 មុនគ.ស - 300 នៃគ.ស)។ ស្ថានីយ៍យ៉ាវ៉ូអ៊ីដ៍បូង ត្រូវបានធ្វើកំណាយនៅក្នុងឆ្នាំ 1884 នៅមណ្ឌលនានានៅក្នុងសកលវិទ្យាល័យតូក្យូ, ក្រោយមកនៅក្នុងឆ្នាំ 1943 ការរកឃើញនៅក្នុងខេត្តស៊ីហ្ស៊ីអូកា បានបង្ហាញពីដំណាក់កាលនៃការប្រែប្រួលនៃសម័យយ៉ាវ៉ូអ៊ីដ៍។ នៅដើមដំបូង កសិកម្មយ៉ាវ៉ូអ៊ីដ៍ប្រហែលជាដាំដុះស្រូវសាលី និងស្រូវបាឡេនៅលើកោះភាគខាងត្បូងនៃគូស៊ូ។ គ្រប់ធុញជាតិទាំង ពីរនេះត្រូវបានគេជឿថាមានប្រភពដើមមកពីដីទ្វីប ដែលនាំយកមកដោយជនអន្តោប្រវេសន៍យ៉ាវ៉ូអ៊ីដ៍ ដែលប្រហែល ជាបានធ្វើអន្តោប្រវេសន៍មកកាន់ដែនកោះដំបូងរស់នៅលាយឡំជាមួយពួកក្រុមអ្នកតាំងទីលំនៅចម្រុះ ហើយបន្តិច ម្តងៗបានជំនួសកន្លែងរបស់ពួកគេ។ ពួកគេហាក់ដូចជាជាប់ខ្សែស្រឡាយជាមួយប្រជាជនអាស៊ីខាងជើង ខណៈ ពេលដែលក្រុមអ្នកតាំងទីលំនៅចម្រុះត្រូវបានគេជឿថាមានពីអាស៊ីអាគ្នេយ៍។ ក្រុមជនអន្តោប្រវេសន៍យ៉ាវ៉ូអ៊ីដ៍មាន កម្ពស់ខ្ពស់ និងមានមុខវែង ប៉ុន្តែរយៈពេលក្រោយមកពួកគេមួយចំនួនបានប្រែប្រួលរូបរាង ប្រហែលបណ្តាលមកពី របបចំណីអាហារដែលពួកគេបរិភោគ។ នៅពេលដែលពួកគេបានមកដល់ដែនកោះ ពួកគេបានកើនចំនួនដ៏ខ្ពស់មួយ។ តាមពិតទៅ ក្នុងរយៈពេល 300 ឆ្នាំបន្ទាប់ពីការមកដល់នៃដែនកោះ អត្រានៃកំណើនប្រជាជនយ៉ាវ៉ូអ៊ីដ៍មានចំនួន ប្រមាណ 80 ភាគរយ។ ពួកគេហាក់ដូចជាមានសុខភាពល្អ និងអាចបន្តកំណើតបានល្អជាងក្រុមអ្នកតាំងទីលំនៅមុន។ ក្រុមអ្នកតាំងទីលំនៅថ្មីនេះក៏បាននាំយកមកជាមួយពួកគេនូវចំណេះដឹង និងជំនាញបច្ចេកទេសនៃការដាំដុះស្រូវ អង្ករផងដែរ (Brett L. Walker:10-25)។

មេរៀនទី 3 ៖ សម័យប្រវត្តិសាស្ត្រដំបូង

1. ដើមដំបូងនៃសម័យប្រវត្តិសាស្ត្រចិន

1.1. សន្តតិវង្សសៀ (2200-1750 មុនគ.ស)

សន្តតិវង្សសៀ ដែលបានចាប់ផ្តើមដំបូងក្នុងឆ្នាំ 2200 និងបន្តរហូតដល់ឆ្នាំ 1750 មុនគ.ស គឺជាសន្តតិវង្សដំបូងដែលត្រូវបានពិពណ៌នានៅក្នុងកំណត់ត្រាប្រវត្តិសាស្ត្រចិន។ នៅក្នុង កំណត់ត្រារបស់ប្រវត្តិវិទូដ៏អស្ចារ្យរបស់ស៊ីម៉ាឈាន និងកំណត់ត្រាប្រវត្តិសាស្ត្របន្ទះឫស្សី ជាដើម បានពិពណ៌នាអំពីសន្តតិវង្សនេះថាជាសន្តតិវង្សដំបូងរបស់ប្រទេសចិន។ ប៉ុន្តែ ទោះជាយ៉ាងណា សន្តតិវង្សនេះត្រូវបានចាត់ទុកដោយប្រវត្តិវិទូសម័យទំនើបថា គ្រាន់តែជារឿងព្រេងបែបប្រពៃណីប៉ុណ្ណោះ ដោយសាររហូតមកដល់ពេលនោះ មិនមានភស្តុតាងបុរាណវិទ្យាណាមួយត្រូវបានគេរកទាក់ទងជាមួយសន្តតិវង្សនេះឡើយ។

ក្នុងចំណោមបុរសដ៏សំខាន់បំផុតនៅក្នុងកំណត់ត្រាប្រវត្តិសាស្ត្រដំបូងបំផុតរបស់ចិន មានមនុស្ស 3 នាក់ដែលជា“ស្តេចប្រកបដោយគតិបណ្ឌិត” គឺ ស្តេចយ៉ាវ, ស្តេចស៊ិន, និងស្តេចយូ, ពួកទ្រង់ត្រូវបានគេស្គាល់ច្បាស់តាមរយៈគុណធម៌ និងសេចក្តីស្រឡាញ់របស់ពួកទ្រង់ ចំពោះសុខុមាលភាពរបស់ប្រជាជន។ ស្តេចយ៉ាវ បានប្រគល់រាជបល្ល័ង្ករបស់ទ្រង់ទៅឲ្យស្តេចស៊ិន ជាជាងប្រគល់ទៅឲ្យរាជបុត្រារបស់ទ្រង់ ដោយសារស្តេចស៊ិន មានឧត្តមភាពជាងអ្នកដ៏ទៃនៅក្នុងការលះបង់ដើម្បីសុខុមាលភាពសាធារណៈ។ ជាការឆ្លើយតបស្តេចស៊ិន បានជ្រើសរើសវិស្វកម្មយូររូបធ្វើជាអ្នកស្នងតំណែងបន្តពីទ្រង់ គឺ ស្តេចយូ អ្នកដែលបានទប់មិនឲ្យមានទឹកជំនន់ពីទន្លេធំៗក្នុងប្រទេសចិន។ នៅក្នុងគោលគំនិតដំបូងអំពីរដ្ឋ អ្នកដឹកនាំត្រូវបានគេមើលឃើញពីតួនាទីស្រដៀងទៅនឹងឪពុកម្តាយ ហើយរដ្ឋត្រូវបានគេមើលឃើញថាជាក្រុមគ្រួសារដ៏ធំមួយ។ ដោយបានបង្កើតឡើងនូវវិបុលភាពតាមរយៈការទប់ទឹកជំនន់ពីទន្លេនានារបស់ចិន ស្តេចយូ បានប្រគល់សិទ្ធិអំណាចនយោបាយរបស់ទ្រង់ថ្វាយទៅដល់រាជបុត្រារបស់ទ្រង់ អ្នកដែលត្រូវបានគេស្គាល់នៅក្នុងកំណត់ត្រាប្រវត្តិសាស្ត្រចាស់មួយរបស់ចិនថា សន្តតិវង្សសៀ ដែលចុះកាលបរិច្ឆេទឆ្នាំ 2200-1750 មុនគ.ស។ នៅរង្វង់ឆ្នាំ 1750 សន្តតិវង្សសៀ ត្រូវបានផ្តល់រំលំដោយមេដឹកនាំនៃសន្តតិវង្សសាង ដែលបានបន្តកាន់អំណាចក្នុងប្រទេសចិនអស់រយៈពេលប្រហែល 700 ឆ្នាំ(Paul S. Ropp, 2010:2)។

1.2. សន្តតិវង្សសាង (1750-1045 មុនគ.ស)

នៅរង្វង់ឆ្នាំ 2000 មុនគ.ស ប្រហែលជាមានអំណាចកណ្តាលក្នុងតំបន់មួយ ដែលគេស្គាល់ថា សៀ ប៉ុន្តែវាមិនទាន់ត្រូវបានបញ្ជាក់ច្បាស់ដោយភស្តុតាងបុរាណវិទ្យាឡើយ។ នៅទសវត្សឆ្នាំ 1930 ក្រុមបុរាណវិទូចិនបានបង្ហាញពីប្រវត្តិសាស្ត្រនៃសន្តតិវង្សសាង តាមរយៈការរកឃើញនូវរាជធានីដំបូងរបស់សន្តតិវង្សនេះដោយចៃដន្យមួយដែលសឹងមិនគួរឲ្យជឿ។ នៅអំឡុងពេលការរីករាលដាលនៃជំងឺគ្រុនចាញ់នៅក្នុងឆ្នាំ 1899 ឱសថស្ថាននៅក្នុងក្រុងប៉េកាំង និងតំបន់ជុំវិញ បានចាប់ផ្តើមអាជីវកម្មលក់“ថ្លឹងនាគ” ដោយគេជឿថាអាចព្យាបាលជំងឺនេះបាននៅពេលដែលកិនវាឲ្យម៉ត់ និងដាក់វាទៅក្នុងស៊ុប។ ថ្ងៃមួយ អ្នកប្រាជ្ញវប្បធម៌ចិនបុរាណមានការភ្ញាក់ផ្អើលយ៉ាងខ្លាំងដោយបានឃើញនៅលើថ្លឹងមួយក្នុងចំណោមថ្លឹងនាគទាំងនេះ មានទម្រង់ដូចគ្នាទៅនឹងតួអក្សរចិនបុរាណ។ ការរកឃើញរបស់គាត់ ជាយថាហេតុ បាននាំឱ្យក្រុមអ្នកបុរាណវិទ្យាចាប់ផ្តើមធ្វើកំណាយនៅតំបន់អានយ៉ាង ដែលស្ថិតនៅខាងជើងនៃភាគកណ្តាលខេត្តហ៊ីណាន ដែលជាទីកន្លែងនៃប្រភពថ្លឹងទាំងនោះ។ នៅទីនោះពួកគេបានរកឃើញផ្ទុះរបស់ស្តេចទី 13 នៃសន្តតិវង្សសាង។

"ផ្ទឹងនាគ" តាមពិតទៅគឺជាស្លូតអណ្តើក និងផ្ទឹងដងកាំបិតរបស់សត្វគោក្របីតែប៉ុណ្ណោះ។ ការសរសេរនៅសម័យបុរាណនៅលើផ្ទឹងទាំងនោះ កើតចេញមកពីការអនុវត្តន៍ការទស្សនា ឬការពិគ្រោះយោបល់ជា មួយវិញ្ញាណដូនតា ដោយពួកមេដឹកនាំនៃសន្តតិវង្សសាង។ ដំបូង ហោរាខ្លះនូវមួយនៅលើផ្ទឹង និងចោទសួរនូវសំណួរមួយថា មែន ឬមិនមែន ទៅវិញ្ញាណដូនតា។ នៅពេលដែលពួកគេសិក្សាបញ្ចូលបំពង់សំរិទ្ធមួយដែលដុតឡើងក្រហមចូលទៅក្នុងនូវខ្លួននោះ, កំដៅដ៏ខ្លាំងបានធ្វើឲ្យផ្ទឹងបែកប្រេះ។ បន្ទាប់មកហោរាទាំងនោះ(ទីប្រឹក្សារបស់ស្តេចសាង និងជាគ្រូសិល្ប៍-ពេទ្យ)ធ្វើការបកស្រាយរូបរាងនៃស្នាមប្រេះដើម្បីឆ្លើយទៅនឹងសំណួរ។ បន្ទាប់មកសិប្បករធ្លាក់នៅលើផ្ទឹងប្រេះនូវកាលបរិច្ឆេទនេះ, ឈ្មោះរបស់ហោរា, វិញ្ញាណពិគ្រោះយោបល់, សំណួរ, និងចម្លើយដែលបានផ្តល់។ ដោយសារចង់ដឹងចង់ឃើញ ថាតើ "ស៊ុបផ្ទឹងនាគ" អាចព្យាបាលជំងឺគ្រុនចាញ់ បាន ឬមិនបាន ជាហេតុនាំអ្នកប្រាជ្ញធ្វើការរុករកផ្ទឹងទំនាយរបស់សន្តតិវង្សសាង ដែលជាការផ្តល់នូវព័ត៌មានដ៏សំខាន់មួយអំពីដើមយុគលង្ហិននៅក្នុងប្រទេសចិន។

អានយ៉ាង គឺជារាជធានីរបស់សន្តតិវង្សសាង នៅអំឡុងពេលដែលរាជវង្សនេះមានឥទ្ធិពលខ្លាំង (នៅរង្វង់ឆ្នាំ 1300-100 មុនគ.ស)។ នៅក្នុងឆ្នាំ 1950 រាជធានីដំបូងបំផុតរបស់សាងត្រូវបានគេរកឃើញនៅក្នុងក្រុងចឹងចូវតាមរយៈការធ្វើកំណាយបុរាណវិទ្យាស្រដៀងគ្នានឹងអានយ៉ាង, ដែលក្រុងនេះស្ថិតនៅភាគខាងត្បូងទីក្រុងអានយ៉ាង។ សព្វថ្ងៃនេះមានផ្ទឹងទំនាយប្រមាណជា 100,000 ត្រូវបានគេយកចេញពីស្ថានីយកំណាយរបស់សន្តតិវង្សសាង, ហើយអ្នកប្រាជ្ញបានបកស្រាយតួអក្សរបានប្រហែល 2,000 (ក៏ត្រូវបានគេហៅថា ចិត្តានុលេខផងដែរ) ឬប្រហែលពាក់កណ្តាលនៃតួអក្សរសរុបដែលគេរកឃើញ។ តួអក្សរទាំងអស់នេះគឺជាតួអក្សរដំបូងបំផុតនៃតួអក្សររបស់ចិន។ ក្នុងការបន្ថែមទៅលើផ្ទឹងទំនាយ, សន្តតិវង្សសាង ក៏បានផលិតផងដែរនូវឧបករណ៍ធ្វើពីលង្ហិន ដែលជាស្នាដៃសិល្បៈប្រកបទៅដោយគុណភាពខ្ពស់ ដែលត្រូវបានគេប្រើសម្រាប់បូជាទៅដល់សាកសព។

បច្ចេកវិទ្យាលង្ហិនគឺជាសញ្ញាណនៃកំណើតអរិយធម៌របស់ចិន។ តាមរយៈការស្នាមសាយបញ្ចូលគ្នារវាងទង់ដែង និងសំណប៉ាហាំង រួមជាមួយនិងសំណបន្តិចបន្តួច, តម្រូវការដំបូងក្នុងការផលិតលង្ហិន គឺការស្វែងរកទីតាំង, ជីករករ៉ែ និងស្ទើរលោហៈទាំងនោះ, បន្ទាប់មកស្ថិតលោហធាតុទាំងបីប្រភេទនេះបញ្ចូលគ្នានៅក្នុងបរិមាណសមាមាត្រគ្នាក្នុងសីតុណ្ហភាពយ៉ាងខ្ពស់(ជាង 1,000 អង្សាសេ)។ ផ្ទុយទៅនឹងពួក មេសូប៉ូតាមី ដែលពួកគេផលិតបានលង្ហិនក្នុងបរិមាណតិចតួចដោយការច្រៀង ឬជុំ ប្រហែល 5 សតវត្សមុនប្រទេសចិន, អ្នកផលិតលង្ហិនរបស់សាង បានដឹកយករ៉ែទង់ដែង និងសំណប៉ាហាំងដែលមានច្រើនលើសលុប ដើម្បីស្ថិតជាលង្ហិនក្នុងបរិមាណដ៏ច្រើន និងចនាឃ្លាញប្រសើរ។

បច្ចេកវិទ្យាលង្ហិន គឺជាអត្តសញ្ញាណមួយនៃសង្គមរបស់សាង និង(សន្តតិវង្សបន្ត)ចូវ ហើយឧបករណ៍មួយចំនួនត្រូវបានគេចារឹកព័ត៌មានអំពីគោលបំណងនៃការបូជាថ្វាយ។ នៅក្នុងបច្ចេកវិទ្យានៃការផលិតនេះ បានរួមបញ្ចូល ការធ្លាក់នូវក្បាច់ដ៏ស្មុកស្មាញនៃពុម្ពខាងក្រៅនៃឧបករណ៍ ដាក់បំណែកខាងក្រៅទាំងនោះនៅជុំវិញពុម្ពដ៏ឥដ្ឋមួយដែលមានរន្ធកណ្តាល (ទម្រង់ផ្ទៃខាងក្នុងរបស់ឧបករណ៍) ហើយបន្ទាប់ចាក់លង្ហិនដែលរលាយចូលទៅចន្លោះរន្ធខាងក្នុង និងពុម្ពខាងក្រៅ។ នៅពេលដែលលង្ហិនត្រជាក់ ពុម្ពត្រូវបានគេយកចេញ ហើយចុងក្រោយគេទទួលបានឧបករណ៍ដែលក្លីចាំង ហើយបន្ទាប់មកគេយកវាទៅរំលឹង និងដុះខាត់។ វត្ថុជាច្រើនត្រូវបានធ្វើឡើងអំពីលង្ហិន ក្នុងនោះរួមមានគ្រឿងសម្រាប់តុបតែងសក់, អាវុធ មានដូចជាកាំបិតស្លៀត និងលំពែង, និងគ្រឿងឧបករណ៍បំពាក់ឲ្យសេះ, ប៉ុន្តែ ភាគច្រើននៃវត្ថុធ្វើពីលង្ហិនដំបូងគឺជាឧបករណ៍សម្រាប់បូជា (សម្រាប់ដាក់ស្រា និងម្ហូបអាហារ) ដែលត្រូវបានប្រើដើម្បីបង្ហាញពីការគោរពមួយចំពោះបុព្វបុរសរបស់ស្តេចសាង (និង ចូវ) ដែលបានសុគត់ទៅ ឬដើម្បីរំលឹកដល់ជ័យជម្នះរបស់យោធា ឬការតែងតាំង និងការផ្តល់តំណែងដល់មន្ត្រីរដ្ឋបាលនានា ឬគ្រួសាររាជវង្ស។

ផ្ទះមានតម្លៃបំផុតដែលត្រូវបានគេរកឃើញនៅអានយ៉ាង គឺផ្ទះរបស់អ្នកស្រីហាវ ឬហូហាវ ដែលជាស្នំម្នាក់ ក្នុងចំណោមស្នំ(ឬប្រពន្ធ)ទាំង 64 របស់ស្តេចរ៉ូទីង (រជ្ជកាល 1215-1190 មុនគ.ស)។ ផ្ទះផ្សេងៗទៀតរបស់សន្តតិវង្ស សាង ភាគច្រើនត្រូវបានគេលួចគល់កកាយតាំងពីមុនសតវត្សទី 20 មកម្ល៉េះ។ ផ្ទះរបស់អ្នកស្រី ហាវ ដែលមានទំហំ តូចជាងផ្ទះមួយចំនួនទៀត ត្រូវបានគេរកឃើញនៅក្នុងឆ្នាំ 1967 ដោយស្ថិតក្នុងសភាពដើមទាំងស្រុង ក្នុងផ្ទះនោះ រួមមានចម្លាក់ភ្នកចំនួន 3 ឧបករណ៍ធ្វើពីលង្ហិនចំនួន 468 ដង្កៀបសក់ធ្វើពីឆ្អឹងចំនួន 500 វត្ថុធ្វើពីថ្លើមថ្មចំនួន 590 (ដែលប្រភពនៃថ្លើមថ្មទាំងនេះបានមកពីដែនដីផ្សេងៗក្រៅរង្វង់នៃការគ្រប់គ្រងរបស់សាង) និងសំបកខ្យងជិត 700 (បានមកពីឆ្នេរសមុទ្រ)ដែលត្រូវបានគេប្រើសម្រាប់ធ្វើជាលុយ។ តាមរយៈឆ្អឹងទំនាយ និងអក្សរចារិកលើ ឧបករណ៍លង្ហិន យើងបានដឹងថាអ្នកស្រី ហាវ គឺជាអគ្គមហេសីសំណាញ់ចិត្តរបស់ស្តេច រ៉ូទីង ដែលអ្នកស្រីបានដឹកនាំ កងទ័ពសន្តតិវង្សសាង ទៅធ្វើសង្គ្រាម ហើយទ្រង់ធ្វើការទស្សនាទាយឆ្អឹងទំនាយដោយខ្លួនទ្រង់ផ្ទាល់ផងដែរ។

ឧបករណ៍ធ្វើពីលង្ហិន និងឆ្អឹងទំនាយរបស់សាង បានបង្ហាញថាសង្គមសាងជាសង្គមបែបឋានានុក្រមយ៉ាង តឹងរឹងមួយ។ មនុស្សមួយចំនួនជាទាសករ និងអ្នកបំរើនៅថ្នាក់ក្រោម, មានមនុស្សជាច្រើននាក់ទៀតជាកសិករមិន ចេះអក្សរ, កម្មករបាវព្រាវ និងសិប្បករ, និងមួយចំនួនជាអភិជនដែលមានឯកសិទ្ធិ ពួកគេរស់នៅ និងបានស្លាប់ ប្រកបទៅដោយព្រួយសម្បត្តិយ៉ាងច្រើន និងរុងរឿង។ រជននៅក្នុងសង្គមនេះ បានយកចិត្តទុកដាក់យ៉ាងប្រុង ប្រយ័ត្នក្នុងការថែទាំដូនតាដែលបានស្លាប់, ដោយពួកគេយល់ឃើញថា ស្តេចនានាដែលមានឥទ្ធិពលនៅពេលមាន ទ្រង់នៅព្រះជន្ម នឹងមានឥទ្ធិពលកាន់តែខ្លាំងនៅពេលដែលទ្រង់សុគត។ ដូច្នេះពួកអ្នកនៅរស់រានមានជីវិត បាន ដាក់នៅក្នុងផ្ទះដូនតារបស់ពួកគេនូវវត្ថុបូជាដែលធ្វើពីលង្ហិន។ ស្តេចត្រូវបានអមដំណើរនៅក្នុងការស្លាប់របស់ទ្រង់ ដោយអ្នកបម្រើ, ទាសករ, ស្រីស្នំរបស់ទ្រង់ និងសត្វនានា ដូចជាជ្រូក និងឆ្កែ ហើយរាល់វត្ថុបូជាទាំងអស់ត្រូវបានគេ ដាក់ជាមួយទ្រង់នៅក្នុងផ្ទះដ៏ធំ និងមានតម្លៃរបស់ទ្រង់។ ភាគច្រើននៃជនរងគ្រោះដែលត្រូវកប់ក្នុងផ្ទះជាមួយសពគឺ ជាឈ្លើយសឹក។ នៅពេលដែលមន្ត្រីយោធាសន្តតិវង្សសាង ជិះលើរទេះសេះចម្បាំងដឹកនាំទាហានច្រើនដឹង 2,000- 3,000 នាក់ចូលប្រយុទ្ធគ្នាជាមួយប្រទេសជិតខាង ពួកគេជាញឹកញាប់តែងតែត្រឡប់មកវិញជាមួយឈ្លើយសឹក ហើយបន្ទាប់មកពួកគេត្រូវបានគេយកមកធ្វើជាទាសករ ឬត្រូវបានសម្លាប់ និងកប់ជាមួយសមាជិកនៃពួកអភិជនជាន់ ខ្ពស់របស់សាង។ ផ្ទះរាជវង្សមួយចំនួនមានរទេះចំបាំង និងសេះដែលត្រូវបានបូជាដើម្បីរួមដំណើរជាមួយសព។

ខណៈពេលដែលសន្តតិវង្សសាង គឺជាសង្គមមួយក្នុងចំណោមសង្គមជឿនលឿននានានៅតាមជ្រលងទន្លេ លឿង និងទន្លេយ៉ង់សេ ដែលទទួលទិន្នផលកសិកម្មគ្រប់គ្រាន់ ដើម្បីទ្រទ្រង់ដល់ពួកមេដឹកនាំ និងសិប្បករដែលផលិត អាវុធ និងឧបករណ៍លង្ហិន និងវត្ថុធ្វើថ្លើមថ្មសម្រាប់ពិធីនានា មានតែសន្តតិវង្សសាង មួយតែប៉ុណ្ណោះដែលបាន បង្កើតតួអក្សរចិនដំបូងគេ។ បើទោះបីជាមានពាក្យមួយចំនួនមានលំលេងដូចគ្នាក៏ដោយ ក៏ពាក្យនីមួយៗមានរូប សណ្ឋានតួអក្សររៀងៗខ្លួន។

ពួកមេដឹកនាំសន្តតិវង្សសាង បានយកចិត្តទុកដាក់យ៉ាងខ្លាំងជាមួយនិងការគោរពបូជាបុព្វបុរសរបស់ពួកគេ ដែលជាវប្បធម៌មួយផ្សេងទៀតដែលមានប្រវត្តិដ៏យូរលង់របស់ប្រទេសចិន។ ពួកស្តេច និងអ្នកជំនាញខាងទស្សនាវដ្តី ឬទីប្រឹក្សារបស់ទ្រង់ចាត់ទុកថា ជីវិតបន្ទាប់គឺរូបភាពមួយដែលឆ្លុះបញ្ចាំងពីសង្គមឋានានុក្រមដែលពួកគេបានបង្កើត ឡើងនៅក្នុងជីវិតនេះ, ហើយពួកគេយល់ឃើញថា ដូនតារបស់ពួកគេដែលមានស្លាប់ទៅហើយនោះ ស្ថិតនៅក្នុង ឋានានុក្រមនៃអំណាចមួយបន្ទាប់ពីស្លាប់ បុព្វបុរសដែលស្លាប់កាន់តែយូរគឺកាន់តែមានអនុភាពខ្ពស់។ ស្តេច និង ហោរារបស់សាង បានបន់ស្រន់ដល់ "ព្រះជាម្ចាស់នៅឋានលើ" ដែលពួកគេយល់ឃើញថាជាវិញ្ញាណដែលមានឥទ្ធិពល លើសគេ, អាចគ្រប់គ្រងភ្លៀង, ផ្ការ, ខ្យល់, និងអាចធ្វើឱ្យអន្តរាយ ឬការពាររដ្ឋ និងសង្គមសាងបាន។ ពួកគេធ្វើការ

ទស្សនាវាយតាមរយៈផ្ទាំងទំនាយ ហើយតែងតែធ្វើពិធីបូជាជាញឹកញាប់ដល់ព្រលឹងដូនតាបស់ពួកគេដែលបានស្លាប់។ មានតែអន្តរការី(បុព្វជីក)តែមួយគត់ ដែលអាចប្រាស្រ័យទាក់ទងដោយផ្ទាល់ជាមួយព្រះជាម្ចាស់នៅឋានលើបាន។ ព្រលឹងដូនតាដែលបានស្លាប់ ពឹងអាស្រ័យទៅលើការផ្តល់ឲ្យរបស់កូនចៅនូវការគោរព, ទ្រព្យសម្បត្តិ, ម្ហូបអាហារ និងកេសជ្ជៈ ជាការឆ្លើយតបព្រលឹងដូនតាបានផ្តល់ពរជ័យដល់កូនចៅរបស់ពួកគេ។ ក្បួនប្រារព្ធពិធីទាំងនេះ ពេលខ្លះមានទម្រង់ស្មុគស្មាញយ៉ាងខ្លាំង។ មនុស្សវ័យក្មេងម្នាក់ដែលចង់ភ្ជាប់ទំនាក់ទំនងជាមួយវិញ្ញាណរបស់បុព្វបុរសរបស់គេ ត្រូវផឹកស្រាសម្រាប់បូជាឲ្យច្រើន(ស្រាវបៀរធ្វើពីស្រូវមីយេ), បរិភោគអាហារដែលមានតម្លៃ, ធ្វើដូច្នេះអាចញ៉ាំងឲ្យវិញ្ញាណរបស់បុព្វបុរសរបស់ពួកគេ អាចភ្ជាប់ទំនាក់ទំនងដោយផ្ទាល់ពីពិភពនៃសេចក្តីស្លាប់មកកាន់ឋានមនុស្ស។

មេដឹកនាំសាង បានគ្រប់គ្រងដោយផ្ទាល់លើបុរី-រដ្ឋនានាជាមួយនិងកងទ័ពផ្ទាល់របស់សាង ហើយពួកគេគ្រប់គ្រងដោយប្រយោលទៅលើតំបន់ផ្សេងៗទៀត តាមរយៈការដាក់ជារដ្ឋចំណុះ។ រដ្ឋចំណុះទាំងនេះទទួលស្គាល់អំណាចខ្លាំងក្លារបស់សាង ដោយអនុញ្ញាតឲ្យពួកសាង គ្រប់គ្រងទឹកដីរបស់ពួកគេ និងត្រូវផ្តល់ឲ្យពួកសាង នូវស្វយសារអាករប្រចាំឆ្នាំ ដែលរួមមានទំនិញ, គ្រាប់ធុញជាតិ ឬជំនួយយោធា។ វិសាលភាពនៃអំណាចនយោបាយរបស់សន្តតិវង្សសាង មានភាពមិនច្បាស់លាស់ឡើយ, ប៉ុន្តែតាមរយៈការរកឃើញវត្ថុបុរាណនានា បានបង្ហាញថា បច្ចេកវិទ្យាលង្ហិនរបស់សាង បានរីករាលដាលឆ្ងាយ និងធំធេងនៅពេលពេញផ្ទៃដីដែលយើងបានដឹងនាពេលបច្ចុប្បន្នថាជាប្រទេសចិន។ រូបចម្លាក់បុរសធ្វើតាមមួយធ្វើអំពីសំរិទ្ធ ដែលមានកម្ពស់ 1.8 ម៉ែត្រ ដែលត្រូវបានធ្វើឡើងតំណាលគ្នានិងសន្តតិវង្សសាង ត្រូវបានរកឃើញនៅឆ្នាំ 1986 នៅខេត្តស៊ីឈួន (នៅជិតក្រុងឆីងទូ) ស្ថិតនៅឆ្ងាយពីតំបន់ដែលសន្តតិវង្សសាង មានឥទ្ធិពលដោយផ្ទាល់។ នៅស្ថានីយមួយនៅក្នុងខេត្តស៊ីឈួន នេះមានឧបករណ៍ធ្វើពីថ្លើមថ្ម, របាំងមុខលង្ហិនដ៏អស្ចារ្យ, និងផ្លែពូថៅជាច្រើនប្រភេទ, ភាគច្រើននៃរបស់ទាំងអស់នេះលក្ខណៈដូចគ្នាទៅនឹងរបស់របរដែលគេរកឃើញនៅ អានយ៉ាង ប៉ុន្តែ មិនមានភស្តុតាងអំពីការសរសេរឡើយ។

ទំនាក់ទំនងរបស់សាង ជាមួយនិងវប្បធម៌ផ្សេងៗទៀត បានសាតសន្ធឹងឆ្ងាយហួសពីជ្រលងទន្លេលឿង។ ថ្មីៗនេះ សាកសពរក្សាទុក ឬសាកសពក្រៀមរាប់រយនៃជនជាតិស្បែកសម្បុរ ត្រូវបានគេរកឃើញនៅតំបន់វាលខ្សាច់ តាខ្លាម៉ាកាន ខេត្តស៊ីនជាំង ដែលស្ថិតនៅប្រទេសចិនភាគខាងលិច។ មនុស្សដែលមានកម្ពស់ខ្ពស់ទាំងនេះ(បុរសមានកំពស់រហូតដល់ទៅ 1.8 ម៉ែត្រ) មានភ្នែកមូល, ច្រមុះធំ, ស្បែកស, និងសក់រលោង (រួមទាំងពណ៌ទង់ដែង និងក្រហម) ចុះកាលបរិច្ឆេទរវាងឆ្នាំ 2000 ដល់ 500 មុនគ.ស។ គេដឹងច្បាស់ថាពួកស្បែកសទាំងនេះរស់នៅក្នុងតំបន់អាស៊ីកណ្តាល មុនសន្តតិវង្សសាង ទៅទៀត។ សាកសពក្រៀមទាំងនេះ ត្រូវបានរក្សាយ៉ាងល្អនៅក្នុងលំហរវាលខ្សាច់នៃអាងទឹកតារីម, ដែលរុំព័ទ្ធដោយក្រណាត់ឡែនប្រហាក់ប្រហែលគ្នាទៅនឹងក្រណាត់ឡែនរបស់ពួកស៊ីលទិច នៅអឺរ៉ុប។

ការរកឃើញនេះ អាចជួយពន្យល់ពីរបៀបដែលទេះចម្បាំងត្រូវបាននាំមកកាន់ប្រទេសចិន, វាត្រូវបានអភិវឌ្ឍឡើងនៅក្នុងសន្តតិវង្សសាង នៅរង្វង់ឆ្នាំ 1200 មុនគ.ស។ ទេះសង្គ្រាម ដែលជាយានជំនិះដែលមានកង់ដំបូងរបស់ចិន ត្រូវបាននាំមកសាង ដោយពួកខូកាស៊ូស ដែលពួកគេបានអភិវឌ្ឍវាជាច្រើនសតវត្សមុននាំមកកាន់សាង ។ សេះស្រុកប្រហែលជានាំពីតំបន់វាលស្មៅម៉ុងហ្គោលី មកកាន់សាង ហើយការផលិតទេះចម្បាំងសម្រាប់យោធានេះទាមទារឱ្យមានសិប្បករជំនាញ, ហើយគ្រូជំនាញបង្វឹកសេះ និងអ្នកបរទេះសេះប្រហែលជាមិនមែនជាជនជាតិដើមចិនឡើយ។ ទេះចម្បាំងបានផ្តល់ឲ្យមេដឹកនាំយោធា និងខ្មាន់ធ្មនូវល្បឿន និងការចល័តយ៉ាងលឿន (Paul S. Ropp, 2010:3-9)។

1.3. សន្តតិវង្សចូរ

1.3.1. សម័យចូរខាងលិច (1045-770 មុនគ.ស)

នៅរង្វង់ឆ្នាំ 1045 មុនគ.ស ពួកចូរដែលជាអតីតរដ្ឋចំណុះមួយរបស់សាង ដែលស្ថិតនៅភាគខាងលិច បានឈ្លានពាន និងដណ្តើមកាន់កាប់រាជធានីរបស់សាង ។ ពួកចូរ គោរពបូជា ធាន ឬ ឋានសួគ៌ ដោយមិនសំដៅទៅលើកន្លែងណាមួយជាក់លាក់ឡើយ ប៉ុន្តែសំដៅទៅលើចក្រវាទាំងមូល ដែលជាកម្លាំងពិសេសមួយដែលជួយឱ្យមនុស្សទទួលបានជោគជ័យក្នុងកិច្ចការត្រឹមត្រូវនានា។ អ្នកកត់ត្រា ចូរបានអះអាងថា ស្តេចចុងក្រោយរបស់សាង ជាស្តេចជិះជាន់, អសីលធម៌, និងគ្មានទំនួលខុសត្រូវ ដូច្នេះឋានសួគ៌បានអនុញ្ញាតដល់ការឈ្លានពានរបស់ចូរ និងបានផ្តល់ឲ្យមេដឹកនាំចូរ នូវសិទ្ធិនៅក្នុងកាន់កាប់ទឹកដី និងគ្រប់គ្រងជំនួសសាង។ គំនិតនេះគឺជាដើមកំណើតនៃទ្រឹស្តីអាណត្តិនៃឋានសួគ៌ ដែលជាការអះអាងថា ឋានសួគ៌បានជួយដល់មេដឹកនាំត្រឹមត្រូវ និងបានផ្តល់ឲ្យពួកគេនូវសិទ្ធិនៅក្នុងការដឹកនាំប្រជាជនស្រុករបស់ពួកគេ ដែលជាគោលគំនិតមួយនៅតែពេញនិយមនៅក្នុងវប្បធម៌នយោបាយរបស់ចិននាពេលបច្ចុប្បន្ន។

នៅក្នុងសម័យសន្តតិវង្សចូរ មានឯកសារសរសេរច្រើនជាងសម័យដំបូងៗនៅក្នុងប្រវត្តិសាស្ត្រចិនបុរាណ ។ កំណត់ត្រារបស់ចូរ បានសរសេររៀបរាប់អំពីមនុស្ស 3 នាក់ ជាពិសេសជាមួយនិងភាពជោគជ័យផ្នែក យោធា និងនយោបាយនៅដើមសម័យចូរ ក្នុងនោះរួមមាន ស្តេចវេន, ស្តេចវ្យូ, និងព្រះអង្គម្ចាស់ចូរ។ កំណត់ត្រានោះបានលើកសរសើរស្តេចវេន (ស្តេចដែលមានចំណេះដឹងជ្រៅជ្រះ) សម្រាប់គម្រោងឈ្លានពានរបស់ទ្រង់ និងការបង្កើតគោលគំនិតអំពីមេដឹកនាំមេត្តាករុណា ដែលយកចិត្តទុកដាក់ចំពោះសុខុមាលភាពរបស់ប្រជាជន ។ ឯកសារទាំងនោះបានលើកសរសើរស្តេចវ្យូ (ស្តេចខ្លាំងពូកែខាងសឹកសង្គ្រាម) សម្រាប់ការយកជ័យជំនះយោ ធាលើសាង និងការបង្កើតអំណាចរបស់ចូរ នៅច្រលងទន្លេលឿង។ កំណត់ត្រាទាំងនោះក៏បានលើកសរសើរព្រះអង្គម្ចាស់ចូរ ដែលជាអនុជរបស់ស្តេចវ្យូ សម្រាប់ការជួយព្រះរាជកិច្ចរបស់ក្មួយវ័យក្មេងទ្រង់ គឺស្តេចចេង នៅពេលដែលស្តេចវ្យូ សុគត។ ខណៈពេលដែលព្រះអង្គម្ចាស់ចូរ បានបង្ក្រាបការបះបោរជាច្រើនដែលប្រឆាំងជាមួយមេដឹកនាំសន្តតិវង្សចូរ ទ្រង់បានបង្កើតជាលើកដំបូងនូវគោលគំនិតអំពី អាណត្តិនៃឋានសួគ៌ ទ្រង់ធ្វើកិច្ចការទាំងឡាយណាដែលផ្តល់ប្រយោជន៍ដល់ស្តេចវ្យូ និងរាជបុត្រារបស់ទ្រង់តែប៉ុណ្ណោះ ទ្រង់មិនដែលព្យាយាមនៅក្នុងការដណ្តើមអំណាចសម្រាប់ខ្លួនទ្រង់ឡើយ។ ព្រះអង្គម្ចាស់ចូរ គឺជាមន្ត្រីរដ្ឋាភិបាលដ៏អង់អាចមួយរូប ដែលក្រោយមកត្រូវបានយកគំរូតាមដោយខុងជឺ និងអ្នកដើរតាមទ្រឹស្តីរបស់លោក។

ខណៈពេលដែលកំណត់ត្រារបស់ចូរបានពិពណ៌នាសាង ថាជារដ្ឋដ៏ធំមួយដែលគ្រប់គ្រង“រដ្ឋទាំងឡាយដែលស្ថិតនៅក្រោមឋានសួគ៌”, កំណត់ត្រាក៏អះអាងថា ចូរដំបូងក៏ដូចគ្នាដែល។ ដូច្នេះវាច្បាស់ណាស់ថា ទាំងរដ្ឋសាង និងរដ្ឋចូរ គឺជាមហាអំណាចមួយក្នុងតំបន់ក្នុងចំណោមរដ្ឋប្រកួតប្រជែងនានា។ យើងអាចហៅរដ្ឋទាំង 2 នេះថា “រដ្ឋបត់បែន” ជាមួយនិងដែនដីមិនជាក់លាក់ និងចង់សម្ព័ន្ធមិត្តជាមួយក្រុមមនុស្សផ្សេងៗ ដោយការចង់សម្ព័ន្ធមិត្តនេះផ្តោតសំខាន់លើការផ្លាស់ប្តូរដង្វាយ និងក្បួនពិធី ជាជាងការប្រមូលពន្ធ ឬការពង្រីកអំណាច។ បើទោះបីជាប្រភពឯកសាររបស់ចូរ ដំបូងទាំងនេះត្រូវបានគេបញ្ចេញបញ្ចូលគំនិតនៅក្នុងនោះកម្រិតណាក៏ដោយ ក៏ភាពសំបូរបែបនិងការឱ្យតម្លៃទៅលើឯកសារទាំងអស់នេះ បានបង្ហាញថា តម្លៃវប្បធម៌ដែលជាប់ទាក់ទងជាមួយនឹងស្តេចវេន និងវ្យូ និងព្រះអង្គម្ចាស់ចូរ គឺជាគោលគំនិតដែលបានគ្របដណ្តប់លើវប្បធម៌នយោបាយរបស់ចិនអស់រយៈពេលជាង 2,000 ឆ្នាំ។

នៅក្នុងទិដ្ឋភាពនៃវប្បធម៌ និងបច្ចេកវិទ្យា សន្តតិវង្សចូវ បានទទួលយកយ៉ាងច្រើនពីសន្តតិវង្សសាង ចាប់តាំងពីពេលពួកគេឈ្លានពានសាងដំបូងមកម្ល៉េះ។ ក្នុងនោះរួមមានការប្រើប្រាស់ទេសះចម្បាំង, កំណត់ត្រា, និងសំរិទ្ធ។ ក៏ដូចជា សន្តតិវង្សសាង ដែរ មេដឹកនាំសន្តតិវង្សចូវ បានឲ្យតម្លៃលើសង្គមឋានានុក្រមដ៏តឹងមួយ និងបានបង្កើតប្រព័ន្ធនយោបាយវិសហមជ្ឈការមួយ ដែលស្តេចត្រាញ់នៅតាមតំបន់ និងរដ្ឋចំណុច (ជាទូទៅមានទំនាក់ទំនងសាច់ឈាម ឬអាពាហ៍ពិពាហ៍) ដឹកនាំដែនដីខាងក្រៅជំនួសស្តេចចូវ និងទទួលបានការការពារពីសន្តតិវង្សចូវ ជាថ្មី ពួកគេត្រូវបញ្ជូនជាទៀងទាត់នូវគ្រាប់ធុញជាតិ, លុយកាក់, និងកងទ័ពទៅកាន់រាជវាំងចូវ ។

នៅក្នុងវិធីមួយចំនួន សន្តតិវង្សចូវ បានអភិវឌ្ឍប្រសើរជាងសន្តតិវង្សសាង។ ការបូជាយញ្ញមនុស្ស និងសត្វត្រូវបានលុបបំបាត់ទាំងស្រុង កំណត់ត្រារបស់សន្តតិវង្សចូវ វែង និងមានលក្ខណៈជ្រៅជ្រះជាងកំណត់ត្រារបស់សន្តតិវង្សសាង ។ ការប្រើក្បាហោបល់ជាមួយផ្ទាំងទំនាយ បានបង្កើតឲ្យមានប្រព័ន្ធនៃការទស្សនាមជ្ឈការមួយដោយផ្ដោតលើកំណត់ត្រាបុរាណមួយដែលគេហៅថា សៀវភៅនៃការផ្លាស់ប្តូរ (អ៊ីឈីង ឬ អ៊ីជីង)។ ជាមួយនិងការទស្សនាលើស្លឹកអណ្តើកជាមួយហោរា ពួកគេបានប្រើប្រាស់ សៀវភៅនៃការផ្លាស់ប្តូរ ជាមួយនឹងសំណួរមួយដែលពួកគេមាននៅក្នុងចិត្ត។ ការទស្សនាប្រភេទនេះ បានរួមបញ្ចូលគ្នានូវទស្សនៈទាំងឡាយអំពីការផ្លាស់ប្តូរនៅក្នុងជីវិតរស់នៅ និងការផ្លាស់ប្តូរនៃចក្រវា ដោយសន្មតថា ការផ្លាស់ប្តូរមិនអាចជៀសផុតទេនៅរាល់ស្ថានភាពណាមួយទាំងអស់នៅក្នុងជីវិតរស់នៅ, ការផ្លាស់ប្តូរនេះកើតមានឡើង អនុឡោមទៅតាមគោលការណ៍ដែលមិនប្រែប្រួល ហើយមនុស្សទាំងឡាយមានសេរីភាពក្នុងការធ្វើសកម្មភាព ប៉ុន្តែស្ថិតនៅក្នុងស្ថានភាព និងបរិបទជាក់លាក់មួយ។ សៀវភៅនៃការផ្លាស់ប្តូរ មិនត្រឹមតែធ្វើឲ្យមនុស្សម្នាក់កាន់តែមានអំណាច, ទ្រព្យសម្បត្តិ, និងឥទ្ធិពលប៉ុណ្ណោះទេ ប៉ុន្តែវាបានជម្រុញឲ្យមានសីលធម៌នៅគ្រប់ស្ថានភាពណាមួយទាំងអស់ ដោយបានសន្មតថា ឥរិយាបថដែលមានសីលធម៌នាំមកនូវលទ្ធផលល្អ ហើយឥរិយាបថដែលមិនល្អនឹងនាំឲ្យអ្នកដទៃ និងខ្លួនឯងឈឺចាប់។ ជនជាតិចិនត្រូវបានគេមើលឃើញថាជាជនជាតិមួយដែលធ្វើការយ៉ាងខ្លាំងលើវប្បធម៌របស់ពួកគេ។ ខណៈពេលដែលកំណត់ត្រាភាគច្រើននៅក្នុងសម័យសន្តតិវង្សចូវ ឆ្លុះបញ្ចាំងពីជីវិតរស់នៅរបស់ពួកអភិជន, កវីនិពន្ធមួយចំនួននៅក្នុង សៀវភៅចម្រៀង ដែលជាសមូហកម្មកំណាព្យចំនួន 305 របស់ សន្តតិវង្សចូវ ក៏បានបង្ហាញពីសេចក្តីសង្ឃឹម និងភាពភ័យខ្លាចរបស់ប្រជាជនសាមញ្ញដូចពួកអភិជនដែរ។

1.3.2. សម័យចូរខាងកើត (770-256 មុនគ.ស)

នៅក្នុងឆ្នាំ 770 មុនគ.ស រាជធានីហាវ របស់សន្តតិវង្សចូវ ត្រូវបានដណ្តើមកាន់កាប់ដោយអតីតរដ្ឋចំណុះពីរបស់ខ្លួន ដែលរដ្ឋទាំង 2 នោះបានចង់សម្ព័ន្ធភាពជាមួយពួកកុលសម្ព័ន្ធមួយចំនួន ដោយបានងើបឡើងបះបោរ និងសម្លាប់ស្តេចចូវ ។ មន្ត្រី និងសាច់ញាតិរបស់ស្តេចចូវដែលបានរត់ភៀសខ្លួនចេញពីរាជធានី បានបង្កើតរាជធានីរបស់ចូវ ថ្មីមួយទៀតដែលស្ថិតនៅជិតទីក្រុងសម័យបច្ចុប្បន្ន ឡូយ៉ាង ដែលមានចម្ងាយរាប់រយគីឡូម៉ែត្រភាគខាងកើតទីក្រុងចាស់។ ដូច្នេះ យើងហៅសម័យកាលចាប់ពីឆ្នាំ 1045 ដល់ 770 មុនគ.ស ថា សម័យចូវខាងលិច នៅពេលដែលសន្តតិវង្សចូវ គ្រប់គ្រងដែនដីមួយភាគធំនៅចិនភាគខាងជើង។ សម័យកាលចាប់ពីឆ្នាំ 770 ដល់ 256 មុនគ.ស យើងស្គាល់ថា សម័យចូវខាងកើតដែលត្រូវបានបែងចែកទៅជាសម័យតូចៗចំនួន 2 ទៀត ក្នុងនោះរួមមាន សម័យនិទាយរដូវ និងសរទរដូវនិង សម័យសង្គ្រាមរវាងរដ្ឋ និងរដ្ឋ។ កំណត់ត្រាប្រវត្តិសាស្ត្រសម័យនិទាយរដូវ និងសរទរដូវ និងសេចក្តីអត្ថាធិប្បាយលម្អិតអំពីសម័យនេះ ដែលមានឈ្មោះថា ជូហ្សិន ឬ ប្រពៃណីជូ បានកត់ត្រាអំពីការធ្លាក់ចុះយ៉ាងខ្លាំងនៃអំណាចរបស់សន្តតិវង្សចូវ នៅអំឡុងពេលនោះ ដូចដែលអតីតរដ្ឋចំណុះរបស់ចូវ នៅតំបន់ឆ្ងាយៗ

ទទួលបានឯករាជ្យកាន់តែច្រើន។ ស្រដៀងគ្នានេះដែរ សៀវភៅប្រលោមលោកនៃសង្គ្រាមរវាងរដ្ឋនិងរដ្ឋ ដែលជា សមូហកម្មនៃរឿងនិទានមួយ (ភាគច្រើនជារឿងប្រឌិត) បានពិពណ៌នាអំពីជម្លោះ និងការប្រជែងគ្នានៅក្នុងតំបន់ ចាប់ពីឆ្នាំ 403 ដល់ 221 មុនគ.ស ដោយបានដាក់ឈ្មោះសម័យកាលនេះថា សម័យសង្គ្រាមរវាងរដ្ឋនិងរដ្ឋ នៅ ពេលដែលសន្តិវង្សចូរ មានអំណាចតិចតួច និងហុំព័ទ្ធជុំវិញដោយរដ្ឋធំៗជាច្រើនមានដូចជា រដ្ឋឆូ ដែលស្ថិតនៅភាគ ខាងត្បូង, រដ្ឋវ៉ៃ ស្ថិតនៅភាគខាងជើង, រដ្ឋឈិន ស្ថិតនៅភាគខាងលិច។ សន្តតិវង្សចូរ ចុងក្រោយត្រូវបានផ្តួលរំលំ ទាំងស្រុងដោយរដ្ឋដ៏មានអំណាចឈិន នៅក្នុងឆ្នាំ 256 មុនគ.ស។

អំឡុងពេលដែលមានភាពចលាចលនៅក្នុងសម័យសង្គ្រាមរវាងរដ្ឋនិងរដ្ឋ រដ្ឋឯករាជ្យនានាបានកេណ្ឌប្រជាជន សាមញ្ញជាច្រើនដើម្បីសាងសង់កំពែង, ទំនប់, និងប្រឡាយទឹក ដើម្បីបង្កើនទិន្នផលកសិកម្មឲ្យបានច្រើន(ដាំដុះ ស្រូវមីយេ, ស្រូវសាលី, សណ្តែកសៀង, និងស្រូវអង្ករ) ដើម្បីផ្គត់ផ្គង់ដល់កងទ័ពជួរមុខរាប់សែននាក់។ ដែកបន្តិចម្តងៗ ត្រូវបានគេយកមកប្រើប្រាស់ជាទូទៅ ដែលជម្រុញឲ្យមានការអភិវឌ្ឍន៍កាន់តែខ្លាំងនូវអាវុធសាហាវ។ ហើយជា យថាហេតុ (ត្រឹមចុងសតវត្សទី 3 មុនគ.ស) មេដឹកនាំនានាចាប់ផ្តើមកេណ្ឌប្រជាកសិករពេញវ័យរាប់ពាន់នាក់ធ្វើជា កងទ័ពថ្មីជើង ដែលបានជំនួសទម្រង់នៃការធ្វើសង្គ្រាមចាស់របស់សាង និងចូរ ដែលជាទូទៅដឹកនាំដោយពួកអភិជន ដោយប្រើប្រាស់រទេះសេះចម្បាំង។ ក្រមសីលធម៌ក្នុងការធ្វើសង្គ្រាមចាស់ ដែលរដ្ឋមួយមិនត្រូវធ្វើការវាយប្រហារទៅ លើរដ្ឋមួយផ្សេងទៀតឡើយអំឡុងពេលដែលរដ្ឋនោះកំពុងកាន់ទុក្ខ ឬរហូតដល់សត្រូវរបស់ពួកគេប្រុងប្រៀបកង ទ័ពរួចរាល់ ដែលជាហេតុបង្កើតឲ្យទម្រង់នៃការប្រយុទ្ធគ្នានៅក្នុងសមរភូមិមួយកាន់តែសាហាវ។ នៅក្នុងឃ្លាដ៏គួរឲ្យ ភ័យខ្លាចដំបូងនៅក្នុងសៀវភៅសម័យបុរាណមួយដែលមានចំណងជើងថា សិល្បៈនៃសង្គម ដែលចងក្រងដោយ ស៊ុនហ្សឺ (ប្រហែលជាចុះកាលបរិច្ឆេទចាប់ពីពាក់កណ្តាលសតវត្សទី 4 មុនគ.ស ហើយវាទៅតែត្រូវបានគេប្រើហេតុ មកដល់ពេលបច្ចុប្បន្ននៅក្នុងសាលាយោធាជាន់ខ្ពស់ និងសាលាសេដ្ឋកិច្ចប្រទេសចិន) “ការធ្វើសង្គ្រាមគឺជាកិច្ចការ សំខាន់បំផុតរបស់រដ្ឋមួយ, ជាមូលដ្ឋានកំណត់សេចក្តីស្លាប់ និងរស់, ជាផ្លូវឆ្ពោះទៅរកការបាត់បង់ ឬបន្តស្ថិតនៅ។ ដូច្នេះយើងត្រូវតែធ្វើការពិចារណា និងវិភាគដោយយកចិត្តទុកដាក់។”

ដូចដែលស្តេចត្រាញ់នៅក្នុងតំបន់ទទួលបានឯករាជ្យកាន់តែច្រើន ខណៈពេលដែលសន្តតិវង្សចូរ បានបាត់បង់ អំណាចរបស់ពួកគេ រដ្ឋកាន់តែច្រើនឡើងៗចាប់ផ្តើមប្រើប្រាស់ច្បាប់ និងកិច្ចព្រមព្រៀងជាមួយគ្នា(ជំនួសដោយការ ចងសម្ព័ន្ធភាពតាមរយៈការរៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍ និងសាច់ញាតិរាជវង្ស) ដើម្បីរក្សាសន្តិភាព និងសណ្តាប់ធ្នាប់បន្តិចម្តងៗ ប្រព័ន្ធពហុរដ្ឋមួយបានលេចឡើង។ ជាមួយនិងការប្រឡូកនៅក្នុងសង្គ្រាមកាន់តែខ្លាំង មេដឹកនាំរដ្ឋនានាចាប់ផ្តើម ជ្រើសរើសកងទ័ព និងមន្ត្រីដោយផ្អែកលើជំនាញ និងសមត្ថភាពរបស់ពួកគេ ជាជាងផ្អែកលើខ្សែស្រឡាយអភិជន របស់ពួកគេ។ ដោយផ្ដោតតែទៅលើការប្រកួតប្រជែងគ្នាផ្នែកខាងធនធាន និងកម្លាំងយោធា មេដឹកនាំ និងមន្ត្រីជា ច្រើនបន្តិចម្តងៗបានបាត់បង់ជំនឿលើសាសនាចាស់របស់សន្តតិវង្សសាង និងសន្តតិវង្សចូរ។ វាកាន់តែច្បាស់ណាស់ ថា សមត្ថភាពនៅក្នុងការប្រមូលទ័ពរបស់រដ្ឋមួយ, វិន័យ, និងសុខុមាលភាពកងទ័ព គឺជាកត្តាកំណត់ពីភាពជោគជ័យ នៅក្នុងសមរភូមិ ច្រើនជាងព្រលឹងជួនតាទៅទៀត។

យ៉ាងហោចណាស់ នៅក្នុងសតវត្សទី 8 មុនគ.ស នៅក្នុងប្រទេសចិនមានរដ្ឋតូចៗចំនួន 148 ប៉ុន្តែនៅឆ្នាំ ប្រហែល 400 មុនគ.ស មានតែរដ្ឋធំៗចំនួន 7 តែប៉ុណ្ណោះដែលបន្តមានវត្តមាន អមជាមួយរដ្ឋតូចៗមួយចំនួនដែល ព្យាយាមនៅក្នុងការរស់រានតាមរយៈការចងសម្ព័ន្ធមិត្តជាមួយនិងរដ្ឋមហាអំណាចជិតខាង ឬប្រើយុទ្ធសាស្ត្រយក មហាអំណាចមួយប្រឆាំងជាមួយមហាអំណាចមួយទៀត។ អំឡុងពេលនោះ រដ្ឋទាំងឡាយព្យាយាមនៅក្នុងការស្វែង

រកទីប្រឹក្សានយោបាយ និងយោធាដែលខ្លាំងពូកែតាមតែពួកគេអាចធ្វើទៅបាន, ហើយមនុស្សទាំងអស់គ្នាសុទ្ធតែ ដឹងថា រដ្ឋនីមួយៗបានចូលរួមនៅក្នុងការប្រកួតប្រជែងស្លាប់រស់ដើម្បី ដណ្តើមការត្រួតត្រាលើដែនដីនានា។

ស្ថិតនៅក្នុងបរិយាកាសនៃមានការប្រែប្រួល, ភាពមិនច្បាស់លាស់, និងការកើនឡើងនៃអសន្តិសុខនៅអំឡុង សម័យសង្គ្រាមរវាងរដ្ឋនិងរដ្ឋ ក្រុមទស្សនៈវិទូចិនជាច្រើនចាប់ផ្តើមធ្វើដំណើរនៅក្នុងរដ្ឋដែលប្រកួតប្រជែងគ្នា និងធ្វើ ការជជែកពិភាក្សាគ្នាលើសំណួរ៖ តើអ្វីទៅដែលមានសារៈសំខាន់ជាងគេនៅក្នុងជីវិតរស់នៅ? តើតត្តាអ្វីខ្លះដែលធ្វើ ឲ្យមនុស្សម្នាក់រស់បាន? តើមនុស្សម្នាក់គួរតែរស់នៅក្នុងគ្រួសារ និងសហគមន៍ដោយរបៀបណា? តើតត្តាអ្វីដែល បង្កឲ្យសង្គម, នយោបាយ, និងយោធាមានវិវាទ និងចលាចល? តើសង្គមមនុស្សគួរតែត្រូវរៀបចំយ៉ាងដូចម្តេច? តើ នណាជាអ្នកមានអំណាចនយោបាយ? ហេតុអ្វី? ហើយប្រហែលជាសំណួរសំខាន់ជាងគេសម្រាប់ស្តេច ឬអ្នក ដែលនឹងក្លាយជាស្តេច តើខ្ញុំអាចដណ្តើមកាន់កាប់ពិភពលោកទាំងមូលបានដោយរបៀបណា? ដោយសារការ ប្រកួតប្រជែងនៅក្នុងការឆ្លើយសំណួរទាំងនេះ និងសំណួរផ្សេងៗទៀត ទស្សនៈវិទូនៅចុងសម័យចូវ មានភាពល្បីល្បាញ ខាងច្នៃប្រឌិត ជាងសម័យផ្សេងៗទៀតនៅក្នុងប្រវត្តិសាស្ត្រចិន ដែលជាទូទៅត្រូវបានគេស្គាល់ថា សម័យក្រុមគំនិត 100 ។

ក្រុមគំនិតដែលជោគជ័យ និងមានឥទ្ធិពលជាងគេនៅអំឡុងសម័យសង្គ្រាមរវាងរដ្ឋនិងរដ្ឋគឺ ក្រុមអ្នកនីតិនិយម។ នីតិនិយមគឺជាទស្សនៈវិជ្ជា ឬជំនឿមួយដែលគេជឿថា រដ្ឋាភិបាលដែលខ្លាំងក្លា និងមានប្រសិទ្ធភាព និងមានប្រព័ន្ធ ច្បាប់តឹងរឹងមួយ គឺជាគន្លឹះសំខាន់មួយក្នុងការរក្សាសណ្តាប់ធ្នាប់សង្គម។ អ្នកនីតិនិយមមានការភ័យខ្លាចចំពោះ បញ្ហាសុក្រភាពនៃសង្គម។ ពួកគេបានសម្រេចថា រដ្ឋាភិបាលរឹងមាំមួយដែលអនុវត្តច្បាប់តឹងរឹងនឹងស្តារឡើងវិញនូវ សណ្តាប់ធ្នាប់ និងដោះស្រាយបញ្ហារបស់ប្រទេសចិន។ អ្នកនីតិនិយមជឿថា ធម្មជាតិនៃមនុស្សគឺអាក្រក់យោយៅ។ ដូច្នេះ ពួកគេគិតថាមនុស្សធ្វើអំពើល្អនៅពេលណាដែលគេបង្ខំឲ្យធ្វើតែប៉ុណ្ណោះ។ អ្នកនីតិនិយមគិតថា រដ្ឋាភិបាល គួរតែអនុម័តច្បាប់តឹងរឹងនានាដើម្បីគ្រប់គ្រងរបៀបដែលមនុស្សប្រព្រឹត្ត។ ពួកគេទទួលថា ទណ្ឌកម្មធ្ងន់ធ្ងរត្រូវតែប្រើ ដើម្បីធ្វើឲ្យមនុស្សកោតខ្លាច ជៀសវាងប្រព្រឹត្ត ខុស។ ពួកនីតិនិយមបានបង្រៀនថា មេដឹកនាំគួរតែផ្តល់រង្វាន់ដល់ ជនណាដែលអនុវត្តករណីយកិច្ចរបស់ពួកគេបានល្អ។ ប៉ុន្តែ នៅក្នុងការអនុវត្តន៍ អ្នកនីតិនិយម សង្កត់ធ្ងន់ទៅលើ ការដាក់ទណ្ឌកម្មជាជាងការផ្តល់រង្វាន់។ សាងយ៉ាង អ្នកគាំទ្រនីតិនិយមមួយរូប ចង់បង្ខំឲ្យមនុស្សរាយការណ៍អំពី អ្នកប្រព្រឹត្តខុសច្បាប់។ តាមការពិត លោកគិតថាមនុស្សអ្នកដែលមិនបានរាយការណ៍អំពីអ្នកប្រព្រឹត្តខុសច្បាប់អ្នក នោះនឹងត្រូវប្រហារជីវិត។ អ្នកនីតិនិយមមិនចង់ឲ្យមនុស្សរិះគន់រដ្ឋាភិបាល ឬសួរសំណួរអំពីការប្រព្រឹត្តរបស់រដ្ឋាភិបាល ឡើយ។ ពួកគេចង់ឲ្យមានការចាប់ខ្លួនជនណាដែលសួរសំណួររដ្ឋាភិបាល ឬបង្រៀនពីគំនិតផ្សេងដែលប្រឆាំង ជាមួយរដ្ឋាភិបាល។ ពួកគេក៏បង្រៀនផងដែរថា មេដឹកនាំគួរតែផុតសៀវភៅនានាដែលសរសេរអំពីទស្សនៈ ឬគំនិត ផ្សេងពីនីតិនិយម។

គោលការណ៍របស់ពួកអ្នកនីតិនិយម ត្រូវបានអភិវឌ្ឍឡើងនៅក្នុងរដ្ឋផ្សេងៗជាច្រើន និងអស់រយៈពេលរាប់ សតវត្ស ហើយពួកអ្នកនីតិនិយមបានដឹកនាំ និងឆ្លើយតបទៅនឹងការបង្កើតថ្មីផ្នែកបច្ចេកវិទ្យា និងផ្នែករដ្ឋបាលជា ច្រើននៅអំឡុងសម័យកាលនោះ។ នៅក្នុងរដ្ឋឈិន ដែលស្ថិតនៅចិនភាគខាងលិច មេដឹកនាំបានបោះបង់វណ្ណៈ ទោសភាព (វណ្ណៈដែលប្រជាកសិកររស់នៅលើដីដែលកាន់កាប់ដោយស្តេចត្រាញ់) និងបានបែងចែកដីដោយផ្ទាល់ ដល់គ្រួសារប្រជាកសិករ ដែលពួកគេត្រូវបង់ពន្ធ និងផ្តល់នូវទិដ្ឋភាពសិកម្មរបស់ពួកគេមួយភាគដល់រដ្ឋាភិបាល។ ពួកគេជ្រើសរើសប្រជាកសិករធ្វើជាកងទ័ព, តំឡើងឋានៈដល់កងទ័ព និងមន្ត្រីដោយផ្អែកលើគុណសម្បត្តិ ជាជន ដែលជាប់ខ្សែស្រឡាយ, និងបានបង្កើតច្បាប់ដ៏តឹងរឹង រួមជាមួយការដាក់ទោសទណ្ឌធ្ងន់ធ្ងរ ដោយផ្អែកលើទ្រឹស្តី ដែលថា ការដាក់ទោសទណ្ឌកាន់តែធ្ងន់ធ្ងរ ចំនួនអ្នកដែលប្រព្រឹត្តិកាន់តែមានតិច។ មេដឹកនាំនីតិនិយមរបស់សន្តិវង្ស

ឈិន បានរៀបចំរដ្ឋបាលទ្រង់ទាំងមូលឆ្ពោះទៅរកការផលិតទិន្នផលកសិកម្ម, បង្កើនពាណិជ្ជកម្ម, និងប្រមូលផ្តុំធនធានសេដ្ឋកិច្ចទាំងអស់សម្រាប់បម្រើឲ្យការធ្វើសង្គ្រាម។

កើតនៅក្នុងឆ្នាំ 551 មុនគ.ស នៅអំឡុងពេលដែលជម្លោះ និងភាពចលាចលកើតឡើងច្រើននៅក្នុងប្រទេសចិន កុងហ្សឺ អ្នកដែលយើងស្គាល់ជាទូទៅថា ខុងជឺ បានរិះគន់លើការផ្លាស់ប្តូរទាំងអស់នេះ និងបានស្នើឲ្យមេដឹកនាំទាំងឡាយត្រឡប់ទៅជឿ និងប្រតិបត្តិតាមសន្តិវិធីច្បាប់ដំបូងវិញ។ ក៏ដូចជាអ្នកនីតិនិយមដែរ លោកចង់ស្តារឡើងវិញនូវសណ្តាប់ធ្នាប់នៅក្នុងសង្គមរបស់លោកដូចគ្រាមុន។ ប៉ុន្តែ លោកបានអភិវឌ្ឍគំនិតផ្សេងពីពួកនីតិនិយមអំពីវិធីបញ្ចប់ជម្លោះ និងមានសន្តិភាពនៅគ្រប់រាល់ទំនាក់ទំនងទាំងអស់។ យោងទៅតាមខុងជឺ ការគោរពដល់អ្នកដ៏ទៃគឺជាតម្រូវការចាំបាច់បំផុតមួយសម្រាប់សន្តិភាព និងសណ្តាប់ធ្នាប់។ មេដឹកនាំរដ្ឋាភិបាលគួរតែបង្កើតគំរូល្អមួយដូច្នេះប្រជាជននឹងមើលឃើញថាអ្វីទៅជាភាពត្រឹមត្រូវ។ ខុងជឺបានបង្រៀនអំពីក្រមនៃការប្រព្រឹត្តត្រឹមត្រូវ ឬក្រមសីលធម៌សម្រាប់មនុស្ស។ នៅក្នុងលិខិតខុងជឺ មានមូលដ្ឋានគ្រឹះនៃទំនាក់ទំនង ៥ ។ ប្រភេទនៃទំនាក់ទំនងនីមួយៗមានករណីយកិច្ច និងក្រមនៃការប្រព្រឹត្តត្រឹមត្រូវរបស់វារៀងៗខ្លួន។ ទំនាក់ទំនងទាំង ៥ នោះរួមមាន៖ ទំនាក់ទំនងរវាងឪពុក និងកូន, ទំនាក់ទំនងរវាងបងប្រុស និងប្អូនប្រុស, ទំនាក់ទំនងរវាងប្តី និងប្រពន្ធ, ទំនាក់ទំនងរវាងមិត្តភក្តិ និងមិត្តភក្តិ, ទំនាក់ទំនងរវាងមេដឹកនាំ និងប្រជានុរាស្ត្រ។

ត្រូវចងចាំថា ទំនាក់ទំនងនេះត្រូវបានបែងចែកជាពីរប្រភេទសំខាន់ៗ៖ ការប្រព្រឹត្តត្រឹមត្រូវនៅក្នុងគ្រួសារ និងការប្រព្រឹត្តត្រឹមត្រូវនៅក្នុងសង្គម។ ខុងជឺជឿថា ការប្រព្រឹត្តល្អ និងការគោរពត្រូវចាប់ផ្តើមដំបូងគេនៅក្នុងផ្ទះ។ ប្តីត្រូវតែប្រព្រឹត្តល្អដាក់ប្រពន្ធរបស់ពួកគេ។ ប្រពន្ធត្រូវតែធ្វើតាមរាល់សេចក្តីសម្រេចចិត្តរបស់ប្តី។ បងប្រុសត្រូវតែចិត្តល្អចំពោះប្អូនប្រុស ប៉ុន្តែប្អូនប្រុសត្រូវតែអនុវត្តតាមបំណងប្រាថ្នារបស់បងប្រុស។ គំនិតសំខាន់បំផុតមួយដែលខុងជឺបានបង្រៀនគឺ ករណីយកិច្ចក្នុងការគោរព និងស្រឡាញ់ឪពុកម្តាយ ឬការប្រព្រឹត្តចំពោះឪពុកម្តាយដោយសេចក្តីគោរព។ ប្រភពឯកសារដើមខាងលើគឺករណីយកិច្ចក្នុងការគោរព និងស្រឡាញ់ឪពុកម្តាយ។ ខុងជឺក៏មានទំនាក់ទំនងជាមួយឥរិយាបថរបស់មនុស្សនៅក្នុងសង្គមផងដែរ។ អាជ្ញាធរគួរតែត្រូវបានគោរព។ ទំនួលខុសត្រូវរបស់មេដឹកនាំ គឺរស់នៅដោយត្រឹមត្រូវ និងប្រព្រឹត្តចំពោះប្រជានុរាស្ត្ររបស់ពួកគេដោយសេចក្តីគោរព។ ប្រសិនបើមេដឹកនាំម្នាក់ដឹកនាំក្នុងផ្លូវត្រូវតាមបែបសីលធម៌ ករណីយកិច្ចរបស់ប្រជានុរាស្ត្រគឺត្រូវធ្វើតាម។ ប្រសិនបើឥរិយាបថទាំងនេះត្រូវបានគេអនុវត្តតាម វានឹងនាំឲ្យមានសន្តិភាពនៅក្នុងសង្គម។

ខុងជឺពេញចិត្តទៅនឹងការផ្លាស់ប្តូរអាកប្បកិរិយាប្រចាំថ្ងៃមួយចំនួនផងដែរ ដោយក្នុងនោះមានដូចជា ការសង្កត់ធ្ងន់លើសមត្ថភាពជាជាងខ្សែស្រឡាយ ក្នុងការជ្រើសរើសមន្ត្រីរាជការជាដើម។ លោកគឺជាគ្រូបង្រៀនឯកជនមួយរូប និងទទួលសិស្សពីគ្រប់វណ្ណៈទាំងអស់។ ដោយមិនជឿទៅលើខ្មោច និងព្រលឹង លោកយល់ថាក្បួនសាសនា និងការបូជាព្រលឹងដូចតាត្រូវការជាចាំបាច់នៅក្នុងការរស់នៅ ដើម្បីបង្ហាញពីការគោរព និងការដឹងគុណដល់បុព្វបុរសរបស់ពួកគេដែលបានស្លាប់ទៅ។ លោកមិនជឿថាមានកម្លាំងអធិធម្មជាតិឡើយ ហើយលោកនិយាយដោយសមហេតុផលថា លោកស្រឡាញ់ការសិក្សាពីចំណេះដឹងនានាកាលពីសម័យបុរាណ ដូច្នេះលោកអាចផ្ទេរកេរ្តិ៍ដំណែលអរិយធម៌ដ៏អស្ចារ្យរបស់លោកទៅកាន់មនុស្សជំនាន់ក្រោយ។ លោកក៏ជាមនុស្សដែលចេះកំប្លែងប្លែងផងដែរ ចំណុចមួយដែលលោកបានលើកឡើងគួរឲ្យចាប់អារម្មណ៍៖ “ការពិតនៅតែបង្ហាញថា ខ្ញុំមិនដែលឃើញបុរសណាម្នាក់ស្រលាញ់គុណធម៌ខ្លាំងដូចស្រលាញ់ការរួមភេទឡើយ”។

ខុងជឺ សង្ឃឹមនៅក្នុងការបញ្ចុះបញ្ចូលមេដឹកនាំនានាឲ្យទទួលយកទស្សនៈឧត្តមគតិនិយមរបស់លោក អំពីការដឹកនាំប្រកបដោយសេចក្តីមេត្តា ដោយផ្អែកទៅលើក្បួនគម្ពីររបស់ សន្តតិវង្ស ច្បាប់ដំបូង និងការយកចិត្តទុកដាក់

ចំពោះបុព្វការីជន។ លោកអះអាងថា គុណសម្បត្តិដ៏អស្ចារ្យបំផុតរបស់មនុស្សគឺ សមត្ថភាពរបស់ពួកយើងនៅក្នុង ការយល់ចិត្តគ្នាទៅវិញទៅមក ដែលជាគុណធម៌មួយដែលណែនាំដោយក្បួនគម្ពីរ អេន ដែលប្រែមកថា មនុស្សធម៌, ចិត្តមេត្តា, ចិត្តសប្បុរស, ដឹងគុណ។ លោកអះអាងថា មនុស្សទាំងអស់មានសមត្ថភាពដើម្បីធ្វើឲ្យខ្លួនឯងក្លាយជា មនុស្សចិត្តសប្បុរស ប៉ុន្តែត្រូវអនុវត្តតាមវិធីធម្មជាតិ និងជម្រុញតាមរយៈការអប់រំ, ក្បួនគម្ពីរ, និងធ្វើតាមគំរូមនុស្ស មួយចំនួន(ក្នុងនោះរួមមានឪពុកម្តាយ, គ្រូ, និងមេដឹកនាំដែលមានសីលធម៌ល្អ)។ លោកកត់សំគាល់យ៉ាងច្បាស់ថា មនុស្សរៀនសូត្រភាគច្រើនមិនមែនពីសៀវភៅឡើយ ប៉ុន្តែរៀនពីអ្វីដែលពួកគេមើលឃើញ និងធ្វើតាមមនុស្សនៅជុំ វិញខ្លួនរបស់ពួកគេ។ ហើយលោកអះអាងថា នៅក្នុងសង្គមឋានានុក្រមល្អមួយ មនុស្សដែលស្ថិតនៅឋានៈក្រោមគេ ត្រូវរៀនសូត្រពីឥរិយាបថរបស់មនុស្សដែលស្ថិតនៅពីលើពួកគេ។ ដូច្នេះ គុណសម្បត្តិដ៏សំខាន់បំផុតសម្រាប់ស្តេច មួយអង្គដែលត្រូវមានគឺ គុណធម៌ ដូច្នេះវានឹងញ៉ាំងឲ្យប្រជានុរាស្ត្ររបស់ទ្រង់បម្រើទ្រង់ដោយភក្តីភាព និងប្រកប ដោយគុណធម៌។ ក៏ដូចជា ព្រះយេស៊ូ ដែលចាប់កំណើត 500 ឆ្នាំក្រោយលោក, ខុងដ៏ ជឿថាគុណធម៌មានឥទ្ធិពល និងចម្លងពីមនុស្សម្នាក់ទៅមនុស្សម្នាក់ ប៉ុន្តែនៅអំឡុងសម័យសង្គ្រាមដែលលោកកំពុងស្ថិតនៅ លោកមានភាព លំបាកនៅក្នុងការបញ្ចុះបញ្ចូលមេដឹក នាំនានាឱ្យអនុវត្តតាមការបង្រៀនរបស់លោកណាស់។ លោកមិនដែលបាន ទទួលតំណែងជាន់ខ្ពស់នៅក្នុងជួររដ្ឋាភិបាលឡើយ លោកស្លាប់នៅក្នុងឆ្នាំ 479 នៃគ.ស ដោយលោកយល់ថាខ្លួន លោកគឺជាមនុស្សបរាជ័យ។

ជាងមួយសតវត្សបន្ទាប់ពីខុងដ៏, ម៉ែងហ្សឺ ដែលពួកបច្ចឹមប្រទេសស្គាល់ថា មេនហ្សឺស បានពង្រីកគំនិត សុទិដ្ឋិនិយមអំពីឧត្តមគតិនិយមរបស់ខុងដ៏ តាមរយៈការប្រកាសយ៉ាងជាក់ច្បាស់ថា ធម្មជាតិរបស់មនុស្សគឺល្អ ហើយសីលធម៌ និងក្បួនគម្ពីរមានឥទ្ធិពលខ្លាំងជាងកម្លាំងជម្រុញណាៗទាំងអស់នៅក្នុងការជម្រុញឲ្យមនុស្សប្រព្រឹត្តិ នូវអំពើសមរម្យ។ មេនហ្សឺស គឺជាអ្នកពូកែនិយាយរៀបរាប់ច្រើនជាង ខុងដ៏ សៀវភៅសុភាសិតរបស់លោកបានជួយ ឲ្យមនុស្សស្គាល់ពីតម្លៃរបស់ខុងដ៏ តាមរយៈកិច្ចសន្ទនាដ៏ឆ្លាតវៃ, រឿងខ្លីៗដ៏មានន័យ, និងឧបមាថាខ្លីៗ។ ដើម្បី បង្ហាញពីភាពល្អរបស់មនុស្ស លោកអះអាងថា មនុស្សណាក៏ដោយ នៅពេលដែលពួកគេមើលឃើញកុមារម្នាក់ មប្រុងនឹងធ្លាក់ចូលទៅក្នុងអណ្តូង ជាស្វ័យប្រវត្តិពួកគេនឹងព្យាយាមនៅក្នុងការជួយកុមារនោះ មិនមែនតាមរយៈ កម្លាំងជំរុញពិសេសអ្វីទេ គឺដោយសារតែ ជាធម្មជាតិមនុស្សមិនចង់ឃើញកុមារណាម្នាក់រងគ្រោះឡើយ។ នៅអំឡុង ពេលនោះ មេនហ្សឺស គឺជាអ្នកដែលមានឥទ្ធិពលជាងខុងដ៏ទៅទៀត ហើយលោកបានបម្រើការងារជាទីប្រឹក្សារបស់ រដ្ឋធំៗចំនួន 2 ។ លោកបានបង្ហាញពីភាពត្រឹមត្រូវនៃសង្គមបែបឋានានុក្រម ដោយបានអះអាងថា វាគឺរឿងត្រឹមត្រូវ ហើយអ្នកទាំងឡាយណាដែលធ្វើការជាមួយខ្លួនរបស់ពួកគេ គឺជាអ្នកដឹកនាំអ្នកដែលធ្វើការជាមួយដែររបស់ពួក គេ។ ទោះបីយ៉ាងនេះក៏ដោយ លោកក៏បានទទួលដល់ស្តេច និងព្រះអង្គម្ចាស់នានាថា ប្រជាជនសាមញ្ញមានសារៈ សំខាន់ជាមេដឹកនាំរបស់ពួកគេទៅទៀត។

លោកបានបកស្រាយទ្រឹស្តី អាណត្តិនៃឋានសួគ៌ ថាជាធម្មជាតិកើតចេញមកពីរឿងនយោបាយ ដោយមេ ដឹកនាំណាដែលយកចិត្តទុកដាក់លើប្រជាជននឹងទទួលបានការគាំទ្រពីពួកគេ ខណៈពេលដែលមេដឹកនាំណាដែល ធ្វើឲ្យប្រជាជនមិនសប្បាយចិត្ត ឬកេងប្រវ័ញ្ចពួកគេ នោះមេដឹកនាំនោះនឹងបាត់បង់ការគាំទ្រ ហើយបន្ទាប់មកនឹង បរាជ័យ។ អាណត្តិនៃឋានសួគ៌ បានផ្តល់ឱ្យស្តេចមួយអង្គនូវសិទ្ធិនៅក្នុងការដឹកនាំ ប៉ុន្តែលោកបានថ្លែងដល់ស្តេច នានា តាមរយៈការដកស្រង់យកកំណត់ត្រាចាស់មួយមកបង្ហាញ “ឋានសួគ៌មើលឃើញតាមរយៈភ្នែករបស់ប្រជាជន។ ឋានសួគ៌ស្តាប់ឮតាមរយៈត្រចៀករបស់ប្រជាជន”។ កាតព្វកិច្ចចម្បងរបស់ស្តេច គឺ ការយកចិត្តទុកដាក់ទៅលើ

សុខុមាលភាពរបស់ប្រជាជន។ ការបង្ហាញពីឧត្តមគតិរបស់មេនហ្ស៊ីស បានជួយថែរក្សាទ្រឹស្តីខុងជឺឲ្យស្ថិតស្ថេរ បើ ទោះបីជាទ្រឹស្តីនេះបានបរាជ័យក្រោមទ្រឹស្តីនីតិនិយមនៅអំឡុងសម័យសង្គ្រាមរវាងរដ្ឋនិងរដ្ឋ។

ផ្ទុយទៅនឹងឧត្តមគតិនិយមរបស់មេនហ្ស៊ីស, លោកហ្សិនហ្ស៊ី អ្នកដើរតាមខុងជឺដែរនោះ បានបម្រើការនាំ ជាមន្ត្រីរដ្ឋបាលរបស់រដ្ឋាភិបាល។ លោកបានទទួលយកការផ្លាស់ប្តូរមួយចំនួននៅអំឡុងសម័យសង្គ្រាម រវាងរដ្ឋនិង រដ្ឋ និងបានព្យាយាមធ្វើឲ្យគំនិតរបស់ខុងជឺ ត្រូវជាមួយកាលៈទេសៈនៅពេលនោះ។ ផ្ទុយទៅនឹងសេចក្តីប្រកាសដ៏ខ្លី របស់ខុងជឺ និងកិច្ចសន្ទនា និងឧបកថារបស់មេនហ្ស៊ីស លោកហ្សិនហ្ស៊ីបាន សរសេរអត្ថបទយ៉ាងក្លាយអំពីការ បង្កើនសមត្ថភាពដោយខ្លួនឯង, បទបញ្ញត្តិរបស់រដ្ឋាភិបាល, កិច្ចការយោធា, ក្បួនគម្ពីរ, តន្ត្រី, ធម្មជាតិនៃមនុស្ស, និង ឋានសួគ៌។ ហ្សិនហ្ស៊ី បានដឹកច្បាស់ពីការផ្លាស់ប្តូរទាំងឡាយរបស់រដ្ឋនៅអំឡុងពេលនោះ ហើយលោកបានរាប់ បញ្ចូលការអភិវឌ្ឍន៍ដ៏ស្មុគស្មាញមួយនៃរបៀបតំណែង និងទម្លាក់តំណែងមន្ត្រីការិយាធិបតេយ្យដោយផ្អែកលើការ អនុវត្តការងាររបស់ពួកគេ។ លោកបានមើលឃើញយ៉ាងច្បាស់អំពីឥរិយា បថនៅអំឡុងសម័យសង្គ្រាមរវាងរដ្ឋ និង រដ្ឋ ដើម្បីអះអាងប្រឆាំងជាមួយ មេនហ្ស៊ីស ថាធម្មជាតិរបស់មនុស្សគឺអាក្រក់ នៅក្នុងនោះមនុស្សម្នាក់ៗតែងគិតពី ប្រយោជន៍ផ្ទាល់ខ្លួន។ ប៉ុន្តែ ហ្សិនហ្ស៊ី នៅតែអះអាងថាខ្លួនលោកគឺជាអ្នកតាមខុងជឺដ៏ស្មោះស្ម័គ្រមួយរូប។ ខណៈ ពេលដែលលោកទទួលស្គាល់អំពីភាពចាំបាច់ និងអំណាចនៃច្បាប់ និងអំណាចរបស់រដ្ឋដែលអនុវត្តជាមួយប្រព័ន្ធ ការិយាធិបតេយ្យដ៏តឹងរឹងមួយ ដើម្បីធ្វើឲ្យមនុស្សមានឥរិយាបថសមរម្យ ហ្សិនហ្ស៊ី ក៏យល់ឃើញថាក្បួនគម្ពីររបស់ ខុងជឺ និងកំណត់ត្រារបស់សន្តតិវង្សចូរដំបូង គឺជាមគ្គុទេសដ៏មានប្រសិទ្ធភាពមួយផងដែរ។ លោកអះអាងដូចដែល ខុងជឺ និងមេនហ្ស៊ីស ធ្លាប់បានធ្វើថា ការគោរពបូជាចំពោះបុព្វការីជន, សេចក្តីស្រឡាញ់ និងការគោរពរបស់មនុស្ស ម្នាក់ចំពោះឪពុកម្តាយរបស់ពួកគេ, គឺជាមូលដ្ឋានគ្រឹះដ៏សំខាន់បំផុតសម្រាប់ការអប់រំសីលធម៌ និងឥរិយាបថ។

ក្នុងនាមជាអ្នកដែលមាននិន្នាការផ្លូវលោក និងមានវិចារណញ្ញាណលេចធ្លោជាងគេនៅអំឡុងពេលនោះ (យ៉ាងហោចណាស់នៅក្នុងចំណោមពីរជន) ហ្សិនហ្ស៊ី បានធ្វើការបកស្រាយយ៉ាងលម្អិតអំពីទ្រឹស្តីធម្មជាតិនិយម និងដំណើររបស់វា។ នៅក្នុងគំនិតរបស់ ហ្សិនហ្ស៊ី នៅពេលដែលមានគ្រោះរាំងស្ងួត, ទឹកជំនន់, ឫទ្ធាល់ព្យុះ, ហេតុ ការណ៍ទាំងនេះគ្រាន់តែជាដំណើរការជាធម្មតារបស់ធម្មជាតិ មិនមែនជាកិច្ចអន្តរាគមន៍នៃកម្លាំងពិសេសរបស់ ឋានសួគ៌ ឬទេវតាឡើយ។ ប្រផ្នូល ឬសញ្ញាណដ៏ត្រឹមត្រូវដែលបង្ហាញពីការបាត់បង់អាណត្តិនៃឋានសួគ៌ មិនមែន គ្រោះធម្មជាតិឡើយ ប៉ុន្តែគឺជាបរាជ័យរបស់រដ្ឋក្នុងការឆ្លើយតបទៅនឹងគ្រោះធម្មជាតិនោះ។ ខណៈពេលដែល ហ្សិនហ្ស៊ី ទទួលយកគំនិតអំពីរដ្ឋបែបការិយាធិបតេយ្យដែលការគ្រប់គ្រងផ្អែកសំខាន់លើច្បាប់ក៏ដោយ លោកក៏ អះអាងយ៉ាងច្បាស់ថា តម្លៃរបស់ខុងជឺ និង មេនហ្ស៊ីស នឹងនាំឲ្យការដឹកនាំរដ្ឋមួយប្រកបដោយក្តីមេត្តា និងមាន ប្រសិទ្ធភាព។

ខណៈពេលដែលអ្នកនីតិនិយមបន្តិចម្តងៗកំពុងស្ថាបនាអំណាចរបស់រដ្ឋរបស់ពួកគេ, ខុងជឺ ទទួលបានឡើងវិញនូវឧត្តមគតិនិយមរបស់សន្តតិវង្សចូរដំបូង និងប្រើប្រាស់ក្បួនគម្ពីរទាំងនៅក្នុងត្រួសារ និងរដ្ឋាភិបាល, អ្នក ផ្សេងៗទៀតបានវាយប្រហារលើទាំងទ្រឹស្តីនីតិនិយម និងខុងជឺនិយមពីជ្រុងមួយផ្សេងទៀត។ ក្រុមមួយដែលប្រមូល ផ្តុំនៅជុំវិញ ម៉ូហ្ស៊ី ដែលជាទស្សនៈវិទូមួយរូបដែលរស់នៅចម្លោះសម័យខុងជឺ និងមេនហ្ស៊ីស និងជាអ្នកដែលអះអាង ថា ការគូសបញ្ជាក់របស់ខុងជឺ អំពីក្បួនគម្ពីរ, តន្ត្រី, និងការរៀបចំពីដើម្បីម្លឹកគុណដល់អ្នកស្លាប់ គឺជារឿងខ្លះខ្លាយ ឥតប្រយោជន៍។ ម៉ូហ្ស៊ី និងអ្នកដើរតាមលោកអះអាងថា មេដឹកនាំគឺជាម្ចាស់របស់ប្រជាជន មិនត្រូវយកចិត្តទុកដាក់ តែទៅលើការរៀបចំពីដើម្បីធ្វើឲ្យពួកគេស្ទើរចរសរសេរទេ ប៉ុន្តែត្រូវយកចិត្តទុកដាក់អំពីចំណីអាហារ, សំលៀកបំពាក់ , ទីលំនៅជាចាំបាច់របស់ប្រជាជន។ ទ្រឹស្តីដែលក្រុមនេះបង្រៀនដំបូងគេបំផុតគឺ “សេចក្តីស្រឡាញ់ជាសកល” ដែល

ថា រាល់មនុស្សពេញវ័យទាំងអស់មានទំនួលខុសត្រូវដូចគ្នាចំពោះកូនរបស់ពួកគេ។ អ្នកម៉ូហ្សីនិយមក៏បានអភិវឌ្ឍ គួរឲ្យចាប់អារម្មណ៍មួយនៃទ្រឹស្តីកត្តា និងការសិក្សាអំពីពន្លឺវិទ្យា និងចលនា (នៅក្នុងគោលបំណងនៃការការពារខ្លួន នៅក្នុងសង្គ្រាម) ប៉ុន្តែពួកគេបរាជ័យនៅក្នុងការទាក់ទាញអ្នកដើរតាមអស់ជាងច្រើនជំនាន់ ហើយការស្នើរបស់ពួក គេមានសេចក្តីស្រឡាញ់ជាសកលហាក់ដូចជាមានភាពស្មុកស្មាញ និងពិបាកប្រតិបត្តិសម្រាប់ប្រជាជនចិនមួយ ភាគធំ។

អ្នកដែលបន្តប្រជែងខ្លាំងក្លាជាមួយទស្សនៈរបស់ ខុងជឺនិយម និង នីតិនិយមអំពីសង្គម គឺក្រុម ទស្សនៈ វិទ្យុមួយក្រុមដែលបច្ចុប្បន្នយើងស្គាល់ថា តាវនិយម ឬសាលាតាវ។ តាវ មានន័យថាជាទូទៅថា ផ្លូវ ហើយពាក្យនេះ ត្រូវបានប្រើប្រាស់ដោយអ្នកតាវនិយម និងអ្នកផ្សេងទៀតដើម្បីឆ្លុះបញ្ចាំងពីរបៀបដែលមនុស្សម្នាក់គ្នារស់នៅ ឬ របៀបដែលមេដឹកនាំមួយរូបគួរដឹកនាំ។ សម្រាប់ស៊ិនហ្សី មានន័យថារបៀបនៃការធ្វើសង្គ្រាម។ ប៉ុន្តែនៅក្នុងសៀវភៅ ពាក្យបណ្តាបុរាណ 2 របស់ចិន តាវតេឈីង (និយមន័យនៃផ្លូវ និងអំណាចរបស់វា) និងសៀវភៅរបស់ជឺងហ្សី គោលគំនិតរបស់តាវជាប់ទាក់ទងទៅនឹងលោកធាតុនិយម និងរួមបញ្ចូលនិយមន័យមួយចំនួនអំពីដើមហេតុដំបូង ដែលនាំឲ្យលេចឡើងនូវវត្ថុនានា, ចក្រវាទាំងមូល, ច្បាប់នៃធម្មជាតិ និងការបង្កើតទាំងឡាយ, ហើយអ្វីៗទាំងអស់ មិនមានការប្រែប្រួល និងគ្មានទីបញ្ចប់។ អ្វីដែលធ្វើឲ្យទ្រឹស្តីនេះកាន់តែស្មុកស្មាញនោះគឺ សៀវភៅតាវតេឈីង បាន ការដាស់តឿនថា “ផ្លូវដែលអាចនិយាយប្រាប់បានមិនមែនជាផ្លូវដែលខ្ជាប់ខ្ជួនឡើយ, ឈ្មោះដែលអាចអានបានមិន មែនជាឈ្មោះដែលខ្ជាប់ខ្ជួនឡើយ”។ ដូច្នេះ ផ្លូវនេះគឺជាប្រភពអាថ៌កំបាំងរបស់វត្ថុទាំងឡាយដែលមិនអាចដឹង តាមរយៈការនិយាយ ឬអានបានឡើយ។ ទោះជាយ៉ាងណាក៏ដោយ សៀវភៅតាវតេឈីង បានប្រើប្រាស់ពាក្យចំនួន 5,000 ពាក្យដើម្បីនិយាយអំពីផ្លូវវត្ថុមួយចំនួន នៅក្នុងផ្នែកទាំង 81 របស់សៀវភៅនេះ(មួយចំនួននៅក្នុងទម្រង់ជា កំណាព្យ និងមួយចំនួននៅក្នុងទម្រង់ជាពាក្យរាយធម្មតា)។

មិនមាននរណាម្នាក់ដឹងពិតប្រាកដថា ឡាវហ្សី មានរូបរាងពិតប្រាកដឬទេ ប៉ុន្តែ មនុស្សមួយចំនួនបាន និយាយថាលោករស់នៅអំឡុងទសវត្សរ៍ឆ្នាំ 500 មុនគ.ស។ ឈ្មោះ ឡាវហ្សី មានន័យថា “ត្រូចាស់” ។ ដោយអះអាង ថាចងក្រងឡើងដោយទស្សនៈវិទូឡាវហ្សី សៀវភៅតាវតេឈីង គឺជាស្នាដៃអក្សរសិល្ប៍ដ៏អស្ចារ្យមួយសម្រាប់ប្រជាជន ចិន។ នៅក្នុងកំណាព្យ និងពាក្យរាយធម្មតាដ៏អាថ៌កំបាំង អ្នកនិពន្ធបានលើកសរសើរដល់ភាពសុខដុម និងធម្មជាតិ និងបានផ្តល់យោបល់ដ៏ច្បាស់លាស់អំពីការរស់នៅរបស់បុគ្គលទាំងឡាយដែលស្ថិតក្នុងវ័យគ្រោះថ្នាក់ និងផ្តល់ យោបល់ផ្នែកយោធាដល់អ្នកទាំងឡាយណាដែលនឹងក្លាយជាមេដឹកនាំ។ កំណែដំបូងបំផុតនៃសៀវភៅនេះត្រូវបាន រកឃើញនៅក្នុងឆ្នាំ 1993 នៅក្នុងផ្ទះមួយនៅហូឡង់ ខេត្តហ៊ីប៊ី ចុះកាលបរិច្ឆេទប្រហែលឆ្នាំ 300 មុនគ.ស។ អត្ថបទ នេះ ដែលមានឈ្មោះថា ហូឡង់ឡាវហ្សី រួមមានបន្ទះឬស្សីចំនួន 71 បន្ទះដែលដាច់ចេញមកពីបាច់ឬស្សីចំនួន 3 ដែលជាអត្ថបទលេខរៀងទី 31 ដល់ 81 នៅក្នុងសៀវភៅតាវតេឈីង។ នៅក្នុងផ្ទះនេះក៏មាននូវបន្ទះឬស្សីចំនួន 600 បន្ទះដែលភាគច្រើនសរសេរជាប់ទាក់ទងជាមួយសាលាគំនិតរបស់ខុងជឺ ដោយបានបង្ហាញថាសាលាគំនិតរបស់ ខុងជឺ និងសាលាគំនិតរបស់តាវមិនបានប្រឆាំងគ្នាទេនៅពេលដែលវាលេចចេញនៅដើមដំបូង។ អត្ថបទហូឡង់ គឺ ជាតំណាងដ៏សំខាន់មួយនៃសៀវភៅតាវតេឈីង ប៉ុន្តែអត្ថបទនេះមិនបានប្រឆាំងខ្លាំងក្លាជាមួយខុងជឺ ឬមេនហ្សីស ដូចកំណែក្រោយរបស់សៀវភៅនេះឡើយ។ ការរកឃើញនេះធ្វើឲ្យអ្នកគោរពជឿ យល់ឃើញថា សៀវភៅតាវតេឈី ង គឺជាអត្ថបទសម្រាំងមួយដែលផ្តុំគ្នាដោយអ្នកនិពន្ធអនាមិកអស់រយៈពេលមួយសតវត្ស ឬលើសពីនេះ។ ន័យទូទៅ នៅក្នុងសៀវភៅតាវតេឈីង គឺថា មេដឹកនាំនានាមិនត្រូវព្យាយាមនៅក្នុងការបង្កើតអំណាចរបស់រដ្ឋមួយឡើយ ដោយសារគោលការណ៍សំខាន់នៃការផ្លាស់ប្តូរដ៏សំខាន់នៅក្នុងចក្រវាគី គឺភាពផ្ទុយគ្នាទៅវិញទៅមក (ការផ្លាស់ប្តូរ

ដែលមិនចេះឈប់ឈរនៃយីន និងយ៉ាង ដូចជាយើងឃើញនៅក្នុងដំណើរការនៃព្រះច័ន្ទ, ការផ្លាស់ប្តូរនៃរដូវ, និងវដ្តនៃការកើត និងសេចក្តីស្លាប់របស់មនុស្ស)។ អ្នកដែលមានអំណាចពិតប្រាកដមួយរូប គឺជាអ្នកដែលអាចធានាចំពោះការធ្លាក់ចុះរបស់នរណាម្នាក់។ ការរក្សានូវភាពខ្សោយ និងភាពមិនច្បាស់លាស់ គឺជាការបង្កើនឱកាសរស់រានដល់មនុស្សម្នាក់ផ្សេងទៀត។ អ្នកនិពន្ធបានកត់សំគាល់ថា គ្មានអ្វីដែលទន់ និងជ្រាយជាងទឹក ឬគ្មានអ្វីដែលរឹងជាងថ្មឡើយ ប៉ុន្តែបន្តិចម្តងៗ ទឹកហូរច្រោះ និងយកជ័យជំនះលើថ្ម។

ឡាវហ្សឺ ជឿថាកម្លាំងសកលមួយដែលហៅថា តាវ ឬផ្លូវ ដឹកនាំគ្រប់អ្វីៗទាំងអស់។ គ្រប់ជីវិតទាំងអស់ លើកលែងតែមនុស្ស រស់នៅជាមួយនឹងសុខដុមជាមួយនឹងកម្លាំងនេះ។ មនុស្សទាំងឡាយជជែកគ្នាអំពីអ្វីខុសអ្វីត្រូវ។ យោងទៅតាម ឡាវហ្សឺ ការជជែកគ្នាមួយចំនួនគ្មានប្រយោជន៍អ្វីទាំងអស់។ ដើម្បីភ្ជាប់ទំនាក់ទំនងទៅនឹងធម្មជាតិ និងរវាងគ្នានិងគ្នា មនុស្សម្នាក់ៗត្រូវតែស្វែងរកផ្លូវ ឬតាវផ្ទាល់ខ្លួន ដើម្បីដើរតាម។ មនុស្សម្នាក់ៗត្រូវរៀនពីការរស់នៅបែបសុខដុម ឬចុះសម្រុងនឹងគ្នាជាមួយនឹងធម្មជាតិ និងជាមួយនឹងអារម្មណ៍ខាងក្នុងរបស់គេ។ ឡាវហ្សឺ និងអ្នកដើរតាមគាត់យកចិត្តទុកដាក់យ៉ាងខ្លាំងទៅលើសណ្តាប់ធ្នាប់ធម្មជាតិជាជាង សណ្តាប់ធ្នាប់សង្គម។ យោងទៅតាមការអប់រំរបស់តាវនិយម ប្រសិនបើមនុស្សម្នាក់ៗអាចស្វែងផ្លូវផ្ទាល់ខ្លួនរបស់គេ ហើយរៀនរស់នៅដោយសុខដុមជាមួយនឹងធម្មជាតិ នោះសណ្តាប់ធ្នាប់សង្គមនឹងកើតមានឡើងតាមក្រោយ។ ដូចដែល ឡាវហ្សឺ បានលើកឡើងថា “មនុស្សនឹងពេញចិត្តជាមួយនឹងភាពសាមញ្ញរបស់ពួកគេ ក្នុងជីវិតរស់នៅប្រចាំថ្ងៃដោយសុខដុម និងដោយគ្មានចំណង់”។

អ្នកតាវនិយមមិនជជែកអំពីអ្វីល្អ ឬអាក្រក់នោះទេ ហើយពួកគេមិនបានព្យាយាមនៅក្នុងការផ្លាស់ប្តូរអ្វីៗទាំងអស់។ ពួកគេទទួលយកនូវអ្វីដែលពួកគេមាន។ ខុសពីអ្នកដើរតាមនីតិនិយម និងខុងជឺនិយម ពួកគេមិនចង់ជាប់ពាក់ព័ន្ធជាមួយនឹងរដ្ឋាភិបាលឡើយ។ ផ្ទុយទៅវិញ ពួកគេគិតថា រដ្ឋាភិបាលគួរតែទុកឲ្យប្រជាជននៅដាច់ដោយឡែក។ អ្នកតាវនិយមព្យាយាមនៅក្នុងការស្វែងយល់ពីធម្មជាតិ និងរស់នៅដោយសុខដុមជាមួយនឹងដំណើរការរបស់វា។ នៅក្នុងនោះរួមមានគំនិតអំពី យីង និងយ៉ាង ឬរបស់ពីរដែលមានទំនាក់ទំនងជាមួយគ្នាទៅវិញទៅមក និងតំណាងឲ្យដំណើរជាធម្មជាតិរបស់ជីវិត។ យីង(ខ្មៅ) តំណាងឲ្យអ្វីៗដែលត្រជាក់, ងងឹត, និងអាចកំបាំង។ យ៉ាង(ស) តំណាងឲ្យអ្វីៗដែលក្តៅ, ភ្លឺ, និងមើលឃើញ។ កម្លាំងទាំងពីរនេះបំពេញឲ្យគ្នាទៅវិញទៅមក។ កម្លាំងទាំងពីរនេះតែងតែផ្លាស់ប្តូរ និងវិវត្ត។ ការយល់ដឹងអំពីយីង និងយ៉ាង ជួយមនុស្សម្នាក់ៗយល់ដឹងពីរបៀបដែលធ្វើឲ្យគេត្រូវគ្នាជាមួយពិភពដែលគេរស់នៅ។ ក្នុងការស្វែងរកចំណេះដឹង និងស្វែងយល់របស់ពួកគេពីធម្មជាតិ អ្នកតាវនិយមសិក្សាតាមបែបវិទ្យាសាស្ត្រ។ ពួកគេបានចូលរួមចំណែកយ៉ាងសំខាន់ដល់វិទ្យាសាស្ត្រលើវិស័យមួយចំនួនដូចជា តារាសាស្ត្រ និងឱសថសាស្ត្រ។ នៅមេរៀនបន្ទាប់ អ្នកនឹងបានសិក្សាពីរបៀបដែលទស្សនៈទាំង៣នេះមានឥទ្ធិពលទៅលើវិធីដែលមេដឹកនាំចិនគ្រប់គ្រងដែនដីរបស់ពួកគេ។

សៀវភៅទី 2 របស់តាវ គឺ សៀវភៅរបស់ហ្សឺងហ្សឺ គឺជាសមូហកម្មអត្ថបទពាក្យរាយធម្មតាមួយដែលចងក្រងឡើងដោយទស្សនៈវិទូមួយរូបឈ្មោះ ហ្សឺងហ្សឺ (ជាទូទៅគេហៅថា គ្រូហ្សឺង) ដែលជាមនុស្សដែលគេគិតថាអាចមាន និងមិនមាន។ សៀវភៅរបស់ហ្សឺងហ្សឺ គឺជាសៀវភៅដើម និងច្នៃប្រឌិតបំផុតនៅក្នុងចំណោមសៀវភៅទស្សនៈ និងអក្សរសិល្ប៍ចិន។ ពោរពេញទៅដោយគំនិតចំអក និងគំនិតស្រមើលស្រមៃ ទស្សនៈវិទូហ្សឺងហ្សឺ ហាក់ដូចជាមិនយល់ស្របជាមួយការអះអាងទាំងឡាយរបស់ខុងជឺ និងនីតិនិយម និងសាលាគំនិតទាំងអស់ផងដែរ។ ហ្សឺងហ្សឺ បាននិយាយចំអកឲ្យទាំងសេចក្តីប្រកាសអំពីសីលធម៌ល្អរបស់ទស្សនៈវិទូខុងជឺ និងយុទ្ធសាស្ត្រស្ថាបនារដ្ឋរបស់អ្នកនីតិនិយម។ ពាក្យមួយដែលតែងជាប់ទាក់ទងជាមួយហ្សឺងហ្សឺ វាប្រហែលជាមិនត្រឹមត្រូវ ប៉ុន្តែតែងតែត្រូវបានគេលើកយកមកនិយាយ ដោយពួកគេលើកយកការចំអកលើនយោបាយរបស់ហ្សឺងហ្សឺ និងត្រូវបានគេយកមក

ឆ្លុះបញ្ចាំងនៅក្នុងវិធីមួយចំនួនរហូតដល់បច្ចុប្បន្នគឺ “ម្នាក់នេះលួចកន្លាស់មួយត្រូវបានគេប្រហារជីវិត ម្នាក់នោះលួចប្រទេសមួយបានក្លាយជាមេដឹកនាំប្រទេសនោះ។”

យោងតាមសៀវភៅរបស់ហ្សង់ហ្សឺ ទស្សនៈវិទូទាំងអស់នៅអឺរ៉ុបសម័យសាលាគំនិតមួយរយ បានអះអាងលើបញ្ហាដែលមិនបានការតាមអំពើចិត្ត ដើម្បីព្យាយាមនៅក្នុងបញ្ជាក់ពីភាពឆ្លាតវៃរបស់ពួកគេ, ដើម្បីទទួលបានការចាប់អារម្មណ៍ពីមេដឹកនាំ, និងដើម្បីទទួលបានកត្តិនាមនៅរយៈពេលដ៏ឆាប់រហ័សមួយដែលធ្វើឲ្យពួកគេទទួលបានភាពល្បីល្បាញ និងលាភសំណាង។ ហ្សង់ហ្សឺ បាននិយាយរឿងនិទានមួយអំពីកង្កែបមួយដែលរស់នៅក្នុងអណ្តូងមួយ ដែលកង្កែបនោះជឿថាជាកន្លែងដែលស្រស់ស្អាត និងធំបំផុតនៅលើភពផែនដី។ នៅពេលដែលកង្កែបនោះអញ្ជើញអណ្តើកយក្សនៅសមុទ្រខាងកើតឲ្យមករស់នៅជាមួយវា អណ្តើកនោះមិនអាចចូលទៅក្នុងអណ្តូងដ៏តូចរបស់កង្កែបសូម្បីតែជើងម្ខាង។ សម្រាប់ហ្សង់ហ្សឺ ទស្សនៈវិទូទាំងអស់នៅអឺរ៉ុបសម័យសង្គ្រាមរវាងរដ្ឋនិងរដ្ឋ គឺជាសត្វកង្កែបនៅក្នុងអណ្តូងដ៏តូចរបស់ពួកគេ។ ពួកគេមិនបានដឹងថា ចក្រក្រវាជាកន្លែងដែលធំ និងអស្ចារ្យមួយហើយមនុស្សគ្រាន់តែជាទិដ្ឋភាពតូចមួយនៃតថភាពពិតទាំងមូល ហើយមិនសូវជាសំខាន់ណាស់ណាទេបើប្រៀបធៀបជាមួយព្រះអាទិត្យ, ព្រះចន្ទ, និងហ្វូងតារា។ លោកបានវាយប្រហារលើតម្លៃ និងអំណះអំណាងរបស់មនុស្សទាំងអស់ ជាមួយនិងវិធីមួយចំនួនដ៏គួរឲ្យអស់សំណើច និងស្រមើលស្រមៃថា សៀវភៅរបស់លោកគឺជាចំណូលចិត្តមួយក្នុងចំណោមបញ្ញវន្តចិនរហូតមកដល់បច្ចុប្បន្ននេះ។

ខណៈពេលដែលពួកខុងជឺនិយមមានការសោកស្តាយពីការធ្លាក់ចុះនៃទស្សនៈ និងអំណាចរបស់សន្តតិវង្សចូវដំបូង, ពួកតានិយមធ្វើការវាយប្រហារអ្នកខុងជឺនិយម និងអ្នកនីតិនិយម ថាជាអ្នកជ្រៀតជ្រែកនៅក្នុងជីវិតរស់នៅរបស់អ្នកដទៃ, អ្នកនីតិនិយមនេះវិញនៅតែបន្តប្រឹងប្រែងឲ្យមានការផ្លាស់ប្តូរនានាដែលនឹងបញ្ចប់សម័យសង្គ្រាមរវាងរដ្ឋនិងរដ្ឋ។ សៀវភៅដែលច្របាច់បញ្ចូលនូវភាពសម្បូណ៌បែបនៃការអប់រំនីតិសាស្ត្រឲ្យទៅជាគោលការណ៍រួមមួយគឺ សៀវភៅរបស់ហានហ្វែហ្សឺ ដែលជាបណ្តុំនៃការគ្រប់គ្រងអំណាច ចងក្រងជាដំបូងដោយហានហ្វែហ្សឺ (គ្រូហានហ្វែ) ដែលជាព្រះអង្គម្ចាស់មួយអង្គនៃរដ្ឋហាន នៅសតវត្សទី 3 មុនគ.ស។ ផ្ទុយទៅនឹងទស្សនៈវិទូភាគច្រើននៅពេលនោះ អ្នកដែលស្វែងឧត្តមគតិតាមរយៈការសិក្សាពីអតីតកាល ហានហ្វែហ្សឺ អះអាងថា អតីតកាលបានស្លាប់ និងកប់ចោលបាត់ទៅហើយ និងមិនជាប់ទាក់ទងជាមួយនិងតម្រូវការនាំពេលបច្ចុប្បន្នឡើយ។ លោកប្រកាសជាមួយនិងភាពជឿជាក់ថា ធម្មជាតិរបស់មនុស្សគឺអាក្រក់ ហើយវត្ថុម្យ៉ាងដែលអាចជម្រុញទឹកចិត្តមនុស្សបានគឺ ការសន្យានៅក្នុងការផ្តល់រង្វាន់ និងការដាក់ទណ្ឌកម្ម។ ច្បាប់គឺគ្រប់គ្រងអ្វីៗគ្រប់យ៉ាង ហើយមិនមានការលើកលែងឡើយ ។ មេដឹកនាំមិនត្រូវជឿជាក់លើនរណាម្នាក់ឡើយ សូម្បីតែមហេសី និងរាជបុត្ររបស់ទ្រង់ប្រហែលជាដោយសារមហេសី និងរាជបុត្ររបស់ទ្រង់អាចជាអ្នកដែលអាចបះបោរប្រឆាំងជាមួយទ្រង់។ មេដឹកនាំគួរតែនៅដាច់តែឯង ស្ថិតនៅក្នុងភាពអាចកំបាំងក្នុងក្រសែភ្នែករបស់មនុស្សទាំងឡាយ ហើយមិនត្រូវឲ្យមនុស្សដទៃដឹងពីការគិត និងអារម្មណ៍របស់ពួកគេឡើយ។ មន្ត្រីគ្រាន់តែជាឧបករណ៍របស់មេដឹកនាំនៅក្នុងស្ថានបំរុងរបស់រដ្ឋនិងយោធាប៉ុណ្ណោះ ហើយពួកគេគួរតែត្រូវបានតម្លើង ឬទម្លាក់តំណែងដោយផ្អែកលើប្រសិទ្ធភាពរបស់ពួកគេនៅក្នុងការអនុវត្តការងាររបស់ពួកគេ។ ប្រសិនបើមន្ត្រីមួយរូបបរាជ័យក្នុងការធ្វើកិច្ចការ ឬធ្វើហួសពីសមត្ថកិច្ចរបស់ពួកគេពួកគេត្រូវតែទទួលរងទណ្ឌកម្មស្មើគ្នានៅគ្រប់ករណីទាំងអស់ ដោយសារតែការអនុវត្តន៍ “សេវាកម្មខុសប្រក្រតី” ទាំងឡាយ គ្មានអ្វីក្រៅតែពីព្យាយាមនៅក្នុងការដណ្តើមអត្ថប្រយោជន៍ពីមេដឹកនាំរបស់ពួកគេឡើយ។ នៅក្នុងវិធីមួយចំនួន សៀវភៅរបស់ហានហ្វែហ្សឺ គ្រាន់តែសង្ខេបពីអ្វីដែលកើតមានរួចហើយនៅក្នុងសម័យសង្គ្រាមរវាងរដ្ឋនិងរដ្ឋ ប៉ុន្តែសៀវភៅនេះសរសេរច្បាស់ជាងសៀវភៅផ្សេងៗទៀតអំពីយន្តការមួយក្នុងការរៀបចំនយោបាយ, សេដ្ឋកិច្ច,

និងយោធាដើម្បីស្ថាបនាអំណាចរបស់រដ្ឋ និងស្ដេចរបស់ពួកគេ។ នៅក្នុងសៀវភៅនេះ បានបង្ហាញពីទស្សនៈវិស័យ ដ៏គួរឲ្យចាប់អារម្មណ៍មួយ (1,800 ឆ្នាំមុនពេលដែលលោក ម៉ាយ៉ាវេលី បានអភិវឌ្ឍគំនិតស្រដៀងគ្នានេះនៅក្នុង សៀវភៅលោកដែលមានចំណងជើងថា ព្រះអង្គម្ចាស់) ដែលបរិយាយយ៉ាងច្រើនអំពីមុខងាររបស់ប្រទេសជាតិនៅ ក្នុងសម័យទំនើប។ នៅក្នុងសម័យ សង្គ្រាមរវាងរដ្ឋនិងរដ្ឋដ៏គ្រោះថ្នាក់ ចំណេះដឹងអំពីនយោបាយមានទាំងតម្លៃ និងគ្រោះថ្នាក់ ដូចដែលបានបង្ហាញដោយប្រវត្តិវិទូស៊ីម៉ាណាន អ្នកដែលបានប្រាប់អំពីរឿងនេះ៖ នៅពេលដែល ហានហ្វែហ្ស៊ី ទស្សនៈកិច្ចនៅរដ្ឋឈិន នាយករដ្ឋមន្ត្រីលីស៊ី បានទទួលស្គាល់ភាពវ័យឆ្លាតរបស់លោក និងបានចាប់ លោកដាក់គុក ហើយបន្ទាប់មកបានបង្ខំឲ្យលោកផឹកថ្នាំពុល ដោយសារតែលោកខ្លាចថា ប្រសិនបើស្ដេចឈិន ជួប ពិភាក្សាជាមួយព្រះអង្គម្ចាស់ហាននេះ តំណែងរបស់លីស៊ី អាចត្រូវបានគំរាមកំហែង។ នៅក្នុងការយល់ឃើញរបស់ ស៊ីម៉ាណាន នៅចុងបញ្ចប់ គ្រោះកម្មដែលហានហ្វែហ្ស៊ី បានទទួល បានបង្ហាញពីភាពត្រឹមត្រូវនូវអ្វីដែលលោកធ្លាប់ បានប្រៀនប្រដៅ។ ប្រសិនបើអំណាចគឺជាធាតុសំខាន់ជាងអ្វីៗទាំងអស់ យើងរំពឹងថាទស្សនៈវិទូនីតិនិយមដ៏វ័យ ឆ្លាតបំផុតមួយរូប នឹងត្រូវសម្លាប់ដោយគូសត្រូវម្នាក់ ក្រោមហេតុផលដណ្ដើមអំណាច។ បើទោះបីជាអ្នកនីតិនិយម ទទួលជ័យជំនះនៅក្នុងការបោសសម្អាតនូវរាល់សត្រូវទាំងឡាយរបស់រដ្ឋឈិន នៅក្នុងឆ្នាំ 221 មុនគ.សក៏ដោយ ក៏ ប៉ុន្តែជ័យជំនះរបស់ពួកគេបានបង្កើតឲ្យមានប្រព័ន្ធរដ្ឋប្រក្រតីដ៏សំបូរមួយ ដែលចុងក្រោយទៅ ការរស់នៅរបស់ ពួកគេ ធានាដោយការប្រមូលពន្ធមួយភាគធំពី ក្រុមគំនិតមួយរយ នៅអំឡុងសម័យក្រុមគំនិតមួយរយ។ ការលេច ឡើងនូវទស្សនៈដ៏សម្បូណ៌បែបនៅអំឡុងសម័យសង្គ្រាមរវាងរដ្ឋនិងរដ្ឋ មិនប្រាកដថាគឺជាការបែងចែកទៅជា “ក្រុម ផ្សេងៗ” ដូចជាការបែងចែកនាពេលក្រោយមកទៀតរវាងពួកខុងជឺនិយម, ពួកតាវនិយម, និងពួកអ្នកនីតិនិយមឡើយ។ ឧទាហរណ៍ កំណត់ត្រាដែលរកឃើញនៅក្នុងផ្នូរនានានៅក្នុងសម័យសង្គ្រាមរវាងរដ្ឋនិងរដ្ឋមាន ជាការរួមបញ្ចូលគ្នា មួយ តំណាងឲ្យទស្សនៈជាច្រើនក្នុងនោះរួមមាន នីតិនិយម, តាវនិយម, និងខុងជឺនិយម។ អ្នកខុងជឺនិយម ហ្សិន ហ្ស៊ី ពេលមួយធ្លាប់បានបង្រៀនអ្នកនីតិនិយម ហានហ្វែហ្ស៊ី និងលីស៊ី និងបានជម្រុញឲ្យអ្នកនីតិនិយមទទួលស្គាល់ ពីសារៈសំខាន់នៃក្បួនគម្ពីរ ដើម្បីធ្វើឲ្យអំណាចរបស់រដ្ឋមានភាពស្របច្បាប់។

ពួកអ្នកតាវនិយម អ្នកដែលជឿសត្វៈដល់អ្នកដែលស្វែងរកអំណាច និងរិះគន់លើការពឹងផ្អែកលើពាក្យសម្តី ដើម្បីធ្វើឲ្យគេជឿ បានប្រើប្រាស់ពាក្យពេជ្យជ្រៅជ្រះនានាដើម្បីធ្វើឲ្យករណីរបស់ពួកគេត្រូវបានចាប់អារម្មណ៍ដោយ ពួកវេជនដែលស្វែងរកអំណាច។

ចិនមិនមែនជាប្រទេសតែមួយទេដែលជួបប្រទះបទពិសោធន៍នៃការផ្លាស់ប្តូរ និងភាពមិនច្បាស់លាស់ដែល កើតមានឡើងអំឡុងដើមសម័យសង្គ្រាមរវាងរដ្ឋនិងរដ្ឋ។ ទស្សនៈវិទូល្បីៗនៅលើពិភពលោក បានឆ្លើយតបទៅនឹង ការផ្លាស់ប្តូរដ៏ខ្លាំងក្លានៅក្នុងសង្គមរបស់ពួកគេ ដោយក្នុងនោះរួមមាន ការពង្រីកការដោះដូរទំនិញ និងទស្សនៈ, ការ ធ្លាក់ចុះនៃរចនាសម្ព័ន្ធសង្គម និងនយោបាយ, ការបង្កើនការពឹងផ្អែករបស់រដ្ឋទៅលើអាវុធ និងកងទ័ព។ កំណត់ត្រា របស់ទស្សនៈវិទូខុងជឺនិយម, តាវនិយម, និងនីតិនិយម, និង ម៉ូហ្ស៊ី នៅក្នុងប្រទេសចិន, ព្យាករណ៍ហេព្រូស នៅតំបន់ មេសូប៉ូតាមី, គម្ពីរវេទឧបនិសាទ និងការអប់រំរបស់ព្រះពុទ្ធ និង មហាវិវា ស្ថាបនិកសាសនា ជេន នៅក្នុងប្រទេស ឥណ្ឌា, ប្លាតូ និង អារីស្តូត នៅក្នុងប្រទេសក្រិច សុទ្ធតែអធិប្បាយឲ្យមនុស្សយល់ពីហេតុផលច្បាស់លាស់នៃ ជំនឿ និងប្រពៃណីនៅក្នុងសង្គមរបស់ពួកគេ និងបានវែកញែកជាមួយមេដឹកនាំនយោបាយ ឲ្យយកចិត្តទុកដាក់ទៅលើ សុខុមាលភាពរបស់ប្រជាជន។ បើទោះបីជាប្រើវិធី សាស្ត្រ និងគំនិតផ្សេងៗគ្នា ពួកគេរៀងៗខ្លួនបានបង្កើតឲ្យមាន មូលដ្ឋានគ្រឹះនៃចំណេះដឹងសម្រាប់ចក្រភពថ្មីនៅពេក្យ, ឥណ្ឌា, ចិន, ក្រិក, និងរ៉ូម។ ប្រៀបធៀបជាមួយសង្គមទាំង នេះ សង្គមចិនដំបូងហាក់ដូចជាលេចធ្លោទៅលើ៖ ការចាត់ទុកគ្រួសារគឺជាមូលដ្ឋានគ្រឹះនៃអរិយធម៌, មាននិន្នាកា

ចង់ឃើញរដ្ឋប្រៀបដូចជាគ្រួសារដ៏ធំមួយ, មានមហិច្ឆតា និងសមត្ថភាពនៅក្នុងការស្ថាបនារដ្ឋការិយាធិបតេយ្យ មជ្ឈការអំណាចពេលលេចមួយ, និងការចាត់ទុកការគោរពបូជាបុព្វការីជន និងជំនឿលើឧត្តមគតិពីអតីតកាល ថា ជាមគ្គុទេសក៍មួយសម្រាប់ពេលបច្ចុប្បន្ន និងអនាគត(ប៉ុន្តែនីតិវិធីនិយមខ្វែងគំនិតលើចំណុចនេះ)។ ប្រហែលជា ទិដ្ឋភាពដ៏លេចធ្លោចំនួន 2 ដែលបានញែកប្រទេសចិនបុរាណចេញពីមេសូប៉ូតាមី, ក្រិក, និងឥណ្ឌា ក្នុងនោះរួមមាន (1) យ៉ាងហោចណាស់ក៏ក្នុងចំណោមវេជ្ជនេះដឹង ពួកគេសន្មត់ថា អ្វីៗដែលបង្កើតឡើងនៅលើផែនដីគឺមានលក្ខណៈសាមញ្ញ និងបឋមជាដើម, មិនពឹងផ្អែកលើអំណាចអាទិទេពណាមួយដែលលើសពីមនុស្សលោកឡើយ។ (2) មានមហិច្ឆតាចង់ឃើញវត្ថុទាំងឡាយនៅលើផែនដី និងនៅក្នុងចក្រវាមានទំនាក់ទំនងទៅវិញទៅមក។ នៅក្នុងការ យល់ឃើញរបស់ជនជាតិចិន មានតែមនុស្សលោកទេ ដែលអាចធ្វើឲ្យជីវិតមានន័យ តាមរយៈការខិតខំប្រឹងប្រែង ដោយខ្លួនឯង និងឆ្លុះបញ្ចាំងពីអតីតកាលរបស់ពួកគេ (Paul S. Ropp, 2010:9-19)។

2. ដើមដំបូងនៃសម័យប្រវត្តិសាស្ត្រកូរ៉េ

ក៏ដូចជាប្រវត្តិសាស្ត្រនៃបណ្តាជាតិដទៃទៀតដែរ សម័យប្រវត្តិសាស្ត្រដំបូងរបស់កូរ៉េក៏ហ៊ុំព័ទ្ធជុំវិញទៅ ដោយទេវកថានិងមានភាពមិនច្បាស់លាស់។ ដោយសារកង្វះខាតប្រភពធនធានឯកសារ បានធ្វើឲ្យការសិក្សាអំពី ប្រវត្តិសាស្ត្រដំបូងរបស់កូរ៉េជួបការលំបាក ហើយការសរសេរប្រវត្តិសាស្ត្រពិតមួយស្ទើរតែមិនអាចធ្វើទៅរួចឡើយ។ តាមប្រពៃណីចាស់ ប្រវត្តិសាស្ត្រកូរ៉េទាក់ទងជាមួយតំបន់ភាគខាងជើងនៅមុនគ.ស ដែលបានបែងចែកទៅជា សម័យតានគុន សម័យគីចាធូស៊ុន និងសម័យវីមានធូស៊ុន ដែលបានគ្របដណ្តប់លើពេលវេលាចាប់ពីឆ្នាំ 2333 ដល់ ឆ្នាំ 108 មុនគ.ស បន្ទាប់មកបន្តដោយសម័យគ្រប់គ្រងដោយពួកជនជាតិចិន។ ប្រវត្តិសាស្ត្រកូរ៉េដែលទាក់ទង ជាមួយតំបន់ភាគខាងត្បូង ជាទូទៅចុះកាលបរិច្ឆេទត្រឡប់ទៅកាន់សតវត្សរ៍ទី 3 មុនគ.ស ។

ទេវកថា និងរឿងព្រេងដែលទាក់ទងជាមួយការរកឃើញដំបូងនៃព្រះរាជាណាចក្រកូរ៉េមានច្រើនក្រៃលែង។ អាពាហ៍ពិពាហ៍រវាងអ្នកនៅឋានសួគ៌ និងមនុស្សលោក, គួនាទីនៃពន្លឺដែលបង្កើតមេដឹកនាំមួយរូប, ការកើតឡើងនៃ បុរសមួយចំនួនពីស៊ុត និងប្រអប់ធំៗ, គឺជាធាតុសំខាន់ៗនៃសាច់រឿង ដែលត្រូវបានគេយកមកពន្យល់បកស្រាយ អំពីដើមកំណើតនៃអ្នកបង្កើតសន្តតិវង្ស ឬរដ្ឋកូរ៉េដំបូង។

2.1. ឆូស៊ុនចាស់

គេនៅត្រូវការភស្តុតាងបុរាណវត្ថុវិទ្យា និងឯកសារជាច្រើនទៀតដើម្បីបន្ថែមពីលើព័ត៌មានចាស់ជាលក្ខណៈ ប្រវត្តិសាស្ត្របែបប្រពៃណីរបស់កូរ៉េចំពោះសម័យឆូស៊ុនចាស់ ដែលគេបាននិយាយថា វាត្រូវបានបង្កើតឡើងនៅក្នុង ឆ្នាំ 2333 មុនគ.ស។ ព័ត៌មានចាស់នេះបានពឹងផ្អែកសំខាន់ទៅលើរឿងមួយដែលទាក់ទងជាមួយ“កំណត់ត្រា បុរាណ”នៅក្នុងសៀវភៅមួយដែលមានចំណងជើងថា “អ្វីដែលគួរឲ្យចងចាំអំពីព្រះរាជាណាចក្រ 3 ”(សាមគុកយូ សា) ដែលសរសេរឡើងដោយព្រះសង្ឃពុទ្ធសាសនាព្រះនាម អ៊ុលយុន (1206-1289)។ យោងតាមរយៈទេវកថា នេះ វាងនូង ដែលជាកូនប្រុសរបស់ វ៉ាងនីន(ព្រះនៃការបង្កើត)បានចុះមកពីលើកំពូលភ្នំមួយជាមួយនិងត្រាពិសិដ្ឋ ចំនួន 3 រួមជាមួយនិងផ្កាចំនួន 3,000 ទង និងបានបង្កើតទីក្រុងពិសិដ្ឋមួយ។ នៅពេលនោះ ទ្រង់បានបញ្ជាឲ្យអាទិទេព ខ្យល់, ភ្លៀង, និងពពក ត្រូវចូលរួមក្នុងការដាំដុះគ្រាប់ពូជ និងធ្វើឲ្យការរស់នៅរបស់ប្រជាជនមានរបៀបរៀបរយ, ជា សះស្បើយពីដំងី, និងគ្រប់គ្រងយុត្តិធម៌, ចាត់ការលើកិច្ចការច្រើនជាង 360, និងធ្វើទំនើបកម្មសង្គមមនុស្ស ខណៈ ពេលដែលទ្រង់បានរៀបចំឲ្យដំណើរការនៃធម្មជាតិមានរបៀបរៀបរយ។

អ៊ុលយុន បានសរសេរថា នៅពេលដែលខ្លាឃ្មុំមួយ និងខ្លាមួយបង្កស្ទឹងទៅកាន់ វ៉ាងនុង ដើម្បីធ្វើឲ្យពួកគេ ក្លាយជាមនុស្ស, វ៉ាងនុង បានប្រគល់ឲ្យពួកគេនូវមកប្រសិទ្ធិមួយ និងខ្លឹមសរចំនួន 20 ដុំ និងបានបញ្ជាឲ្យពួកគេស៊ី របស់ទាំងនោះ និងចៀសចេញពីពន្លឺថ្ងៃចំនួន 100 ថ្ងៃ។ សត្វទាំងពីរនោះបានធ្វើតាមការណែនាំរបស់ទ្រង់ ប៉ុន្តែខ្លា ឃ្មុំត្រូវបានរៀបចំឲ្យក្លាយជាស្រ្តីក្នុងត្រកូលខ្ពង់ខ្ពស់មួយរូបបន្ទាប់ពី 21 ថ្ងៃកន្លងទៅ ខណៈពេលដែលខ្លាបានបរាជ័យ ដោយសារតែវាមិនអាចរស់នៅក្នុងរូងភ្នំបានចំនួន 100 ថ្ងៃទេ។ នៅពេលដែលស្រ្តីត្រកូលខ្ពង់ខ្ពស់មានបំណងចង់ រៀបការ, វ៉ាងនុង បានប្រែខ្លួនទ្រង់ទៅជាមនុស្ស និងបានរៀបការជាមួយស្រ្តីនោះ។ បន្ទាប់មកស្រ្តីនោះបានបង្កើត តាងគុនវ៉ាងកូម ដែលជាអ្នកបង្កើតព្រះរាជាណាចក្រមួយមានឈ្មោះថា ឆូស៊ុន ជាមួយនឹងរាជធានីនៅ អាសាដាល នៅក្នុងរយៈពេល 15 ឆ្នាំ (ឆ្នាំ 2333 មុនគ.ស) នៅក្នុងរាជរបស់អធិរាជយ៉ាវនៃសន្តតិវង្សសា របស់ចិន។

តាងគុនវ៉ាងកូម ត្រូវបានគេនិយាយថាបានដឹកនាំឆូស៊ុនក្នុងនាមជាបុព្វជិក (តាងគុន) និងអ្នកដឹកនាំមិន ទាក់ទងសាសនា (វ៉ាងគុម) អស់រយៈពេល 1,500 ឆ្នាំ។ អ៊ុលយុន បានសរសេរថា នៅពេលដែលអធិរាជឆូ បានបញ្ជូន គីចា (ភាសាចិនហៅថាឆី-ស៊ូ) ទៅកាន់ប្រទេសកូរ៉េដើម្បីធ្វើជាស្តេច តាងគុន បានចូលនិវត្ត និងបានក្លាយជាអាទិទេព ភ្នំមួយនៅពេលដែលទ្រង់មានព្រះជន្ម 1908 ព្រះវស្សា ។ យោងទៅតាមកំណត់ត្រាប្រវត្តិសាស្ត្រ (ស៊ីឆី) របស់ ស៊ីម៉ាលាន នៃសន្តតិវង្សហានរបស់ចិន គីចា គឺជាខ្សែស្រឡាយមួយនៃគ្រួសាររាជវង្សសាង ដែលបានរត់ទៅកាន់ ប្រទេសកូរ៉េនៅពេលដែលសន្តតិវង្សសាង ត្រូវបានផ្តួលរំលំដោយសន្តតិវង្សចូវ នៅចន្លោះឆ្នាំ 1122 មុនគ.ស ហើយ គីចា នៅពេលនោះបានក្លាយជាស្តេចរបស់ ឆូស៊ុន ។

ដោយសារតែកង្វះខាតប្រភពឯកសារប្រវត្តិសាស្ត្រ វាមិនអាចទៅរួចទេក្នុងការបញ្ជាក់ពីភាពត្រឹមត្រូវនៃ សាច់រឿងរបស់អ៊ុលយុន។ ដូចគ្នាដែរ រឿងដែលទាក់ទងជាមួយ គីចា ក៏មិនអាចចង្អុលបង្ហាញពីភាពត្រឹមត្រូវបានទេ ដោយសារតែកង្វះខាតនៃភស្តុតាង។ រហូតមកទល់នឹងពេលដែលពួកកុម្មុយនីស្តកាន់កាប់កូរ៉េខាងជើង មានការ ស្រាវជ្រាវរកឃើញ “ផ្ទៃរបស់គីចា” នៅជិតរដ្ឋធានីសម័យទំនើបព្យុងយ៉ាង។ ប៉ុន្តែ បន្ទាប់ពីការបែងចែកកូរ៉េមក ពួកកុម្មុយនីស្តនៅភាគខាងជើងបាននិយាយថា ពួកគេបានដឹកនាំផ្ទៃរបស់គីចា និងមិនបានរកឃើញអ្វីទាំងអស់នៅ ខាងក្នុងរូងដីដ៏ធំនេះ ដែលផ្ទៃនេះមានទំហំប្រហាក់ប្រហែលជាមួយផ្ទៃស្តេចស៊ីឡា នៅក្នុងតំបន់សម័យទំនើបក្បុងដូ។

ក្នុងភាពស្រពិចស្រពិលនៃប្រវត្តិសាស្ត្រដំបូងរបស់ប្រទេសកូរ៉េ យើងអាចសង្ខេបបានថាមានមេដឹកនាំកុសម្ព័ន្ធ មួយរូប ជាមួយនិងសត្វខ្លាឃ្មុំបានបង្រួបបង្រួមអំណាចគ្នា និងបានបង្កើតកុលម្ព័ន្ធជាតិមួយដែលមានឈ្មោះថាឆូស៊ុន នៅចន្លោះឆ្នាំ 2333 មុនគ.ស នៅក្នុងតំបន់សម័យទំនើបលីអាវ៉ាទុង ភាគនិរតីនៃតំបន់ម៉ាន់ជូរី ជាមួយនឹងខ្លួនពួកគេ ផ្ទាល់ម្នាក់ជាបុព្វជិកជាន់ខ្ពស់ (តាងគុន) និងម្នាក់ទៀតជាមេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់ (វ៉ាងគុម) និងបានពង្រីកទឹកដីរបស់ គេទៅកាន់ឧបទ្វីបកូរ៉េភាគខាងជើងទន្លេតៃដុង។ នៅអំឡុងឆ្នាំ 1122 មុនគ.ស មានជនកៀសខ្លួនចិនម្នាក់ឈ្មោះ គីចា ដែលបានធ្វើដំណើរមកពីរដ្ឋ សាងដែលត្រូវបានផ្តួលរំលំដោយសន្តតិវង្សចូវ បានធ្វើដំណើរមកកាន់រដ្ឋឆូស៊ុន និងបានគ្រប់គ្រងអំណាចនៅទីនោះ។

នៅក្នុងរឿងដូចគ្នានេះ ប្រភពឯកសារចិនមួយចំនួនបានចង្អុលបង្ហាញថា នៅក្នុងសតវត្សទី 7 មុនគ.ស មានរដ្ឋមួយឈ្មោះឆូស៊ុន ត្រូវបានបង្កើតឡើង ដែលមានទឹកដីគ្របដណ្តប់លើភាគខាងត្បូងតំបន់ម៉ាន់ជូរី និងភាគ ពាយព្យកូរ៉េ។ រាជធានីរបស់រដ្ឋនេះស្ថិតនៅ វ៉ាងគុមសុង។ មានជម្លោះតាមព្រំដែនរវាងតំបន់ទន្លេលីអាវ៉ាជាមួយរដ្ឋ យេនរបស់ចិន ហើយពួកគេបានធ្វើពាណិជ្ជកម្មជាមួយរដ្ឋមួយផ្សេងទៀតរបស់ចិនមានឈ្មោះថាឆី អំឡុងសម័យ នីទាយរដូវ និងសរទរដូវ(ឆ្នាំ 770-481 មុនគ.ស) និងសម័យសង្គ្រាមរវាងរដ្ឋ និងរដ្ឋ (ឆ្នាំ 481-221 មុនគ.ស) នៅ

ក្នុងប្រទេសចិន។ ហេតុដូច្នេះហើយប្រវត្តិវិទូក្នុងមួយចំនួនបានជឿជាក់ថា រាជធានីរបស់ឆូសិន ស្ថិតនៅចុងភាគខាងត្បូងនៃឧបទ្វីបលីអាវ៉ា និងអ្នកផ្សេងទៀតជឿជាក់ថា វាមានទីតាំងស្ថិតនៅជិតទីក្រុងសម័យទំនើបព្យុងយ៉ាង។ វាអាចទៅរួចដែលថាមានរដ្ឋមួយបានកើតឡើងដែលមានឈ្មោះថា ឆូសិន ដែលមានទឹកដីស្ថិតនៅតំបន់ម៉ាន់ជូរី ភាគនិរតី និងភាគពាយ័ក្យរវាង។ រដ្ឋឆូសិន នេះគឺត្រូវបានដាក់ឈ្មោះថា ឆូសិនចាស់ ដោយប្រវត្តិវិទូដើម្បីប្រែក្លាយវាចេញពីព្រះរាជាណាចក្រឆូសិន ដែលរាជវង្ស បានបង្កើតឡើងនៅក្នុងឆ្នាំ 1392 នៃគ្រឹស្តសករាជ។

ចាប់ពីសតវត្សទី 4 មុនគ.សមកមានរដ្ឋកុលសម្ព័ន្ធជំរំចំនួន 3 ត្រូវបានបង្កើតឡើងនៅក្នុងតំបន់ម៉ាន់ជូរី ដែលបានបែងចែកព្រំដែនជាមួយឆូសិន ។ កុលសម្ព័ន្ធនោះរួមមាន ពូយ៉ូ ស្ថិតនៅតំបន់អាងទឹកទន្លេសូនកាវី, សៀនប៊ី ស្ថិតនៅភាគខាងលិច, យេ ស្ថិតនៅតំបន់អាងទឹកទន្លេទូងធ្មៃ ដែលស្ថិតនៅតាមបណ្តោយទន្លេយ៉ាឈូ។ យេ គឺជារដ្ឋកុលសម្ព័ន្ធមួយដែលត្រូវបានបង្កើតឡើងដោយ កុលសម្ព័ន្ធយេម៉ែក ដែលបានធ្វើចំណាកស្រុកចេញពី ពូយ៉ូ មកកាន់ភាគខាងត្បូងតំបន់ម៉ាន់ជូរី នៅអំឡុងឆ្នាំ 300 មុនគ.ស។ ប្រភពឯកសារចិនបានចង្អុលបង្ហាញថា ពូយ៉ូ, យេ, និងឆូសិន បានប្រកាន់យ៉ាងខ្លាំងលើច្បាប់ឧក្រិដ្ឋកម្ម, អំណាចយោធាជាន់ខ្ពស់, និងការពង្រឹងសេដ្ឋកិច្ច។ នៅក្នុងគ្រានេះ នៅក្នុងសតវត្សទី 2 មុនគ្រឹស្តសករាជ សហព័ន្ធកុលសម្ព័ន្ធតូចៗ 2 បានលេចឡើងនៅក្នុងប្រទេសកូរ៉េ ក្នុងនោះរួមមាន៖ អ៊ឹមខូន ស្ថិតនៅតំបន់ភាគខាងកើត និងឆីនបួន ស្ថិតនៅផ្នែកកណ្តាលនៃតំបន់ភាគកណ្តាលឧបទ្វីប។

ដោយសារតែមានសង្គ្រាមដ៏យូរអង្វែងមួយ ដំបូងជាមួយយេន និងបន្ទាប់មកជាមួយរដ្ឋឈិន របស់ចិន, ឆូសិន បានក្លាយជាព្រះរាជាណាចក្រតូចមួយ ដោយសារតែរដ្ឋនេះបានបាត់បង់ទឹកដីរបស់គេនៅតំបន់ម៉ាន់ជូរី។ នៅក្នុងសតវត្សទី 2 មុនគ.ស រដ្ឋនេះគឺជាព្រះរាជាណាចក្រកូរ៉េតែមួយគត់នៅភាគខាងជើង ដែលមានព្រំដែនជាប់ជាមួយអ៊ឹមខូននៅភាគខាងកើត និងឆីនបួន នៅភាគខាងត្បូង។ ជាមួយការធ្វើអន្តោប្រវេសន៍នៃជនភៀសខ្លួនដ៏ធំមួយមកពីភាគខាងជើងមកកាន់កូរ៉េភាគខាងត្បូង ទាំងវប្បធម៌លង្ហិន និងដែកបានអភិវឌ្ឍនៅទីនោះចាប់ពីសតវត្សទី 4 មុនគ.ស។ ខណៈពេលនោះ បើទោះបីជាប្រភពឯកសារមានកង្វះខាតក៏ដោយ វាហាក់ដូចជាថានៅក្នុងសតវត្សទី 2 មុនគ.ស នៅទីនោះបានលេចឡើងនូវរដ្ឋសហព័ន្ធឈិនដ៏ធំមួយ ដែលបានកើតឡើងពីកុលសម្ព័ន្ធហាន 7-8 ។

2.2. វីម៉ានឆូសិន

នៅពេលដែលរដ្ឋឈិន បានផ្តួលរំលំរដ្ឋយេន នៅក្នុងឆ្នាំ 222 មុនគ.ស នៅក្នុងដំណើរការរបស់ពួកគេដើម្បីបង្រួបបង្រួមប្រទេសចិន និងស្ថាបនាចក្រភពចិនជាលើកដំបូង អ្នកចម្បាំងមួយរូបដែលមានឈ្មោះថា វីម៉ាន បានរត់គេចទៅកាន់រដ្ឋឆូសិន ជាមួយនឹងចំនួនកងទ័ពដ៏ច្រើន ដែលក្រោយមក វីម៉ាន បានក្លាយជាមេបញ្ជាការកងទ័ពមួយរូបរបស់ស្តេចឈុន នៃរដ្ឋឆូសិន។ វីម៉ាន ដែលមិនទាន់ត្រូវបានគេកំណត់អត្តសញ្ញាណពិតប្រាកដនៅឡើយនោះ ត្រូវបានប្រគល់ឲ្យនូវដំណែងជាន់ខ្ពស់មួយនៅក្នុងផ្នែកយោធាដោយស្តេចឈុន ដើម្បីការពារព្រំដែនភាគពាយ័ក្យរបស់ឆូសិន។ ប៉ុន្តែនៅរវាងឆ្នាំ 194 ដល់ឆ្នាំ 180 មុនគ.ស វីម៉ាន បានដណ្តើមរាជ្យបណ្តឹងរបស់ស្តេចឈុន និងបានក្លាយទៅជាស្តេចរបស់ឆូសិន និងបានបង្ខំឲ្យស្តេចឈុនរត់ភៀសខ្លួនទៅកាន់រដ្ឋឈិន ដែលស្ថិតនៅភាគខាងត្បូង។

ជាមួយនឹងអំណាចយោធា និងសេដ្ឋកិច្ចដ៏ខ្លាំងរបស់គេ វីម៉ានឆូសិន បានវាយបង្គ្រាបរដ្ឋជិតខាងរបស់គេដោយក្នុងនោះរួមមាន អ៊ឹមខូន ដែលស្ថិតនៅភាគខាងកើត និង ឆីនបួន ស្ថិតនៅភាគខាងត្បូង។ នៅក្នុងពេលជាមួយគ្នានោះ ពួកគេបានអនុវត្តគោលនយោបាយអវិភូតមួយជាមួយប្រទេសចិន ដែលកំពុងស្ថិតនៅក្រោមការគ្រប់គ្រងរបស់សន្តតិវង្សហាន ដែលជាអ្នកផ្តួលរំលំសន្តតិវង្សឈិននៅក្នុងឆ្នាំ 202 មុនគ.ស។ ខណៈពេលនោះ មេដឹកនាំ

របស់រដ្ឋយេ បានស្ម័គ្រចិត្តក្នុងការចុះចាញ់រដ្ឋហានរបស់ចិន ហើយចិនបានបង្កើតការិយាល័យអគ្គបញ្ជាការសាងហៃ ក្នុងរយៈពេលដ៏ខ្លីមួយនៅក្នុងតំបន់នោះនៅក្នុងឆ្នាំ 128 មុនគ.ស ដែលក្រោយមកបានផ្លាស់ទៅជាការិយាល័យ អគ្គបញ្ជាការស៊ិនទូនៅក្នុងឆ្នាំ 107 មុនគ.ស ។ ដោយសារតែការពង្រីកទឹកដីរបស់ចិននៅក្នុងតំបន់ម៉ាន់ជូរីនេះ បាន បង្កជម្លោះកាន់តែខ្លាំងជាមួយវីម៉ាន់ធូស៊ិន។ ពេលនោះ វីម៉ាន់ធូស៊ិន បានបង្អាក់សកម្មភាពពាណិជ្ជកម្មរបស់ចិន ជាមួយរដ្ឋឈិន នៅកូរ៉េភាគខាងត្បូង ដែលបង្កឲ្យមានជម្លោះកាន់តែខ្លាំងរវាងធូស៊ិន និងចិន។

2.3. ការឈ្លានពានរបស់ចិនមកលើកូរ៉េ

អធិរាជ្យ របស់សន្តតិវង្សហាន ដោយប្រឈមជាមួយគោលនយោបាយអវិរុត្តជាមួយធូស៊ិន និងចាប់ផ្តើម មានការភ័យខ្លាចចំពោះភាពអាចទៅរួចនៃការចងសម្ព័ន្ធភាពរវាងធូស៊ិន និងកុលសម្ព័ន្ធស៊ិននូ ដែលស្ថិតនៅព្រំដែន ភាគខាងជើងប្រទេសចិន បានធ្វើការឈ្លានពានធូស៊ិន នៅក្នុងឆ្នាំ 109 មុនគ.ស ហើយមួយឆ្នាំក្រោយមកបានផ្តួល រំលំវីម៉ាន់ធូស៊ិន ។

ភ្លាមៗបន្ទាប់ពីការផ្តួលរំលំនៃធូស៊ិន សន្តតិវង្សហាន បានបង្កើតការិយាល័យអគ្គបញ្ជាការចំនួន 3 នៅធូសុន ក្នុងនោះរួមមាន៖ ឡូឡាង (ណាងណាង), ឆេនហ្វាន (ឆីនប៊ិន), និងលីនទុន (អ៊ីបដុន) ហើយមួយឆ្នាំក្រោយមក បានបង្កើតការិយាល័យអគ្គបញ្ជាការទី 4 សិនទូ (យ៉ុនដូ) នៅក្នុងអតីតទឹកដីយេ ដូច្នេះចិនបានត្រួតត្រាលើទឹកដីកូរ៉េ ទាំងអស់នៅភាគខាងជើងទន្លេហាន លើកលែងតែតំបន់ភាគឦសាន។ ការិយាល័យអគ្គបញ្ជាការនីមួយៗដែលត្រូវ បានបែងចែកទៅជាការិយាល័យខេត្ត ត្រូវដាក់ឲ្យស្ថិតនៅក្រោមការត្រួតត្រាចិន និងគ្រប់គ្រងដោយមន្ត្រីចិន។ ក្នុង ចំណោមនោះឡូឡាង គឺជាការិយាល័យអគ្គមេបញ្ជាការដែលមានសារៈសំខាន់បំផុតដែលអំណាចកណ្តាលរបស់វា ស្ថិតនៅរាងហ្វូមសុង ទាំងផ្នែកយោធា និងសេដ្ឋកិច្ចសុទ្ធតែស្ថិតនៅតំបន់យុទ្ធសាស្ត្រសំខាន់។

ការិយាល័យអគ្គមេបញ្ជាការទាំងអស់នេះដែលជាអ្នកការពារព្រំដែនរបស់ចិន និងបម្រើដល់ផលប្រយោជន៍ សេដ្ឋកិច្ចរបស់ចិនយ៉ាងច្រើនតាមរយៈការទាញយកនូវធនធានធម្មជាតិ និងហត្ថពលិកនៅក្នុងតំបន់។ ក្រៅពីអំបិល , រ៉ែដែក, និងទង់ដែង; ផលិតផលកសិកម្ម, ផលិតផលក្នុងសមុទ្រ និងកម្លាំងការងារក៏ត្រូវបានគេនាំយកទៅប្រទេស ចិនផងដែរ។ ដើម្បីបង្រួមចំនួនប្រជាជនក្នុងតំបន់ឲ្យតូច ដើម្បីងាយស្រួលក្នុងការគ្រប់គ្រង រដ្ឋាភិបាលចិនបានផ្តល់ មុខតំណែងជាមន្ត្រីទៅដល់មេដឹកនាំក្នុងតំបន់ ក៏ដូចជាអ្នកទាំងឡាយណាដែលបានចូលរួមក្នុងការធ្វើពាណិជ្ជកម្ម ជំរុញឲ្យមានពាណិជ្ជកម្មរវាងកូរ៉េជាមួយចិន និងអប់រំអ្នករស់នៅក្នុងតំបន់អំពីវប្បធម៌ចិន។

ប៉ុន្តែ ខណៈពេលដែលមានការកើនឡើងនៃភាពបែកបាក់ផ្ទៃក្នុងនៅក្នុងប្រទេសចិន ក៏មានផងដែរនូវការ ប្រឆាំងរបស់ប្រជាជននៅកូរ៉េ ក៏ដូចជាក្រុមចរកជននៅភាគខាងជើងប្រទេសចិន។ នៅចុងបញ្ចប់ នៅក្នុងឆ្នាំ 82 មុន គ្រឹស្តសករាជ ការិយាល័យអគ្គមេបញ្ជាការឆេនហ្វាន និងលីនទុន ត្រូវបានលុបបំបាត់ចោល ហើយការិយាល័យ អគ្គមេបញ្ជាការស៊ិនទូ ត្រូវបានផ្លាស់ប្តូរទៅកាន់ភាគពាយព្យតំបន់ម៉ាន់ជូរី។ នៅក្នុងតំបន់ឡូឡាង មានការប៉ះបោរ ប្រឆាំងមួយបានកើតឡើងនៅពេលដែលសន្តតិវង្សហាន ស្ថិននៅក្នុងភាពចលាចលផ្នែកនយោបាយ ដោយសារតែ ការងើបឡើងដណ្តើមអំណាចរបស់វ៉ាងម៉ាង (8-23 នៃគ.ស)។ ការប៉ះបោរប្រឆាំងនៅឡូឡាង ត្រូវបានបង្ក្រាបនៅ ក្នុងឆ្នាំ 20 នៃគ.ស ប៉ុន្តែការតស៊ូរបស់ពួកគេមិនត្រូវបានបញ្ចប់ឡើយ។

នៅក្នុងសតវត្សទី 2 នៃគ.ស នៅពេលដែលការិយាល័យអគ្គមេបញ្ជាការនានារបស់ចិននៅក្នុងប្រទេសកូរ៉េ ត្រូវបានលុបបំបាត់ លើកលែងតែឡូឡាង ក្រុមកុលសម្ព័ន្ធយេមេក នៅក្នុងតំបន់អតីតអ៊ីបដុន បានបង្កើតរដ្ឋពីរដាច់

ពីគ្នាគឺ អុកធូ និងតុងយេ (យេខាងកើត)។ នៅក្នុងពេលជាមួយគ្នានោះ ចិនបានយកជ័យជំនះលើឡាវទុន និងបានដាក់ឡូឡាង ឲ្យស្ថិតនៅក្រោមការត្រួតត្រារបស់គេ និងបានបង្កើតការិយាល័យអគ្គមេបញ្ជាការថ្មីមួយ តៃហ្វាង (តៃបាង) នៅក្នុងតំបន់អតីតឆេនហ្វាន ដើម្បីការពារឡូឡាង។ ខណៈពេលនោះ ការិយាល័យអគ្គមេបញ្ជាការសិនទូ នៅក្នុងតំបន់ម៉ាន់ជូរី ត្រូវបានផ្លាស់ប្តូរឆ្ពោះទៅទិសភាគខាងជើង ដោយបានទុកចោលតំបន់ភាគខាងត្បូងម៉ាន់ជូរី ទៅឲ្យកូហ្គិយូ ដែលរីកឡើងយ៉ាងឆាប់រហ័ស។ កូហ្គិយូ ជាយថាហេតុបានយកឈ្នះលើការិយាល័យអគ្គមេបញ្ជាការឡូឡាងនៅក្នុងឆ្នាំ 313 នៃគ.ស ហើយបន្ទាប់ពីនោះបានបន្តិចពួកគេបានដណ្តើមកាន់កាប់ការិយាល័យអគ្គមេបញ្ជាការតៃហ្វាង ដែលជាការបញ្ចប់នូវការគ្របសង្កត់របស់ចិនមកលើតំបន់កូរ៉េភាគខាងជើង ។

ការពង្រីកការត្រួតត្រារបស់ចិននៅក្នុងតំបន់ម៉ាន់ជូរី និងការបង្កើតការិយាល័យអគ្គមេបញ្ជាការចិននៅក្នុងប្រទេសកូរ៉េមានផលប៉ះពាល់យ៉ាងខ្លាំងមួយមកលើតំបន់ទាំងពីរនេះ។ យើងត្រូវដឹងច្បាស់ថា តំបន់នានាដែលគ្របសង្កត់ដោយចិន ត្រូវបានចិនទាញយកផលប្រយោជន៍ផ្នែកសេដ្ឋកិច្ច ប៉ុន្តែផលប្រយោជន៍នៃវប្បធម៌របស់ចិនដែលតំបន់នោះបានទទួលគឺជាកត្តាសំខាន់មួយនៅក្នុងការអភិវឌ្ឍនៅក្នុងប្រទេសកូរ៉េ។ ភាសាចិន, ទស្សនវិជ្ជា, គំនិត, ប្រព័ន្ធនយោបាយ, ច្បាប់, រចនាសម្ព័ន្ធសង្គម, និងសិល្បៈបានរីករាលដាលនៅក្នុងតំបន់ទាំងនេះ ដែលបានបង្កើតឲ្យមានការសាបព្រួសឥទ្ធិពលវប្បធម៌ចិន។ ឥទ្ធិពលចិនបានរីកឡើងនៅក្នុងប្រទេសកូរ៉េ ខណៈពេលដែលស្ថាប័ននយោបាយមួយចំនួនដូចជា រាជ្យបល្ល័ង្ក, ការស្នងរាជ្យអំណាចពីឪពុកទៅកូនប្រុស, ការិយាធិបតេយ្យ, និងការបែងចែកដែនដីរដ្ឋបាលត្រូវបានអនុវត្តដោយពូជ និងកូហ្គិយូ ក៏ដូចជាការប្រើប្រាក់កាក់ និងការស្ថាបនាកំពែងព័ន្ធជុំវិញទីក្រុងជាដើម។

ឡូឡាង មានលក្ខណៈស្រដៀងគ្នាជាមួយចិន។ មណ្ឌលរដ្ឋបាលរបស់គេស្ថិតនៅរវាងហូមសុង ជាតំបន់តូចមួយ ប៉ុន្តែមានកំពែងការពារដ៏ល្អ ជាមួយនឹងផ្លូវក្រាលថ្ម, ប្រព័ន្ធបង្ហូរទឹក, និងកន្លែងបញ្ចុះសព។ ក្បឿងប្រក់ដំបូល និងឥដ្ឋដែលពួកគេផលិតមានរចនាសិល្បៈ ហើយគួរអក្សរចិន និងផ្លូវដែលចិនបានស្ថាបនានៅតំបន់កាងសូ នាពេលបច្ចុប្បន្ននេះបានក្លាយជាមរតកវប្បធម៌ដ៏មានតម្លៃមួយ។ ខណៈពេលនោះ មានការផ្លាស់ប្តូរសង្គមដ៏ទូលំទូលាយមួយនៅក្នុងប្រទេសកូរ៉េ បណ្តាលមកពីការកើនឡើងយ៉ាងខ្លាំងនៃការបង្រួបបង្រួមក្រុមមនុស្សតូចៗ និងកុលសម្ព័ន្ធការរៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍ជម្រុះគ្នារវាងប្រជាជនកូរ៉េ និងចិន និងការធ្វើចំណាកស្រុករបស់គ្រួសារចិនជាមួយក្រុមមនុស្សតូចៗ។

2.4. រដ្ឋឈិន និងសហព័ន្ធហានឡាង 3

វាមិនច្បាស់ទេថាតើនៅពេលណាដែលរដ្ឋឈិន បានលេចរូបរាងឡើង ហើយទឹកដីរបស់គេនៅទីណាទេ ប៉ុន្តែគេសន្មត់ថានៅក្នុងសតវត្សទី 3 មុនគ.ស មានការបង្កើតសហព័ន្ធមួយដែលកើតមានឡើងដោយសហគមន៍កុលសម្ព័ន្ធ 7-8 ដែលត្រូវបានបានអភិវឌ្ឍឡើង និងសំលឹងទៅរកការធ្វើទំនាក់ទំនងដោយផ្ទាល់ជាមួយរដ្ឋហានរបស់ចិន។ គេសន្មត់ជាទូទៅថារដ្ឋឈិនមានមណ្ឌលអំណាចរបស់គេនៅក្នុងតំបន់បច្ចុប្បន្ន ក្វាងដូ ខេត្តក្បុងជី ដែលមានទីតាំងស្ថិតនៅតំបន់ខាងក្រោមនៃភាគខាងត្បូងទន្លេហាន។

ជាមួយនឹងការហូរចូល និងការកើនឡើងជាដ៏រហ័សនៃជនភៀសខ្លួនមកពីភាគខាងជើង ដែលបាននាំយកមកជាមួយពួកគេនូវជំនាញនយោបាយ, វប្បធម៌លោហៈកម្ម, រចនាសម្ព័ន្ធនយោបាយ, និងសង្គមរបស់រដ្ឋឈិន កាន់តែមានលក្ខណៈស្មុយស្មាញឡើង។ ក្រៅពីការវិវត្តនេះ មានការលេចឡើងនៃអង្គការនយោបាយចំនួន 3 ដាច់ពីគ្នាក្នុង

នោះរួមមាន៖ ម៉ាហាន, ឈិនហាន, និងព្យួរហាន ដែលគេស្គាល់ជាទូទៅនៅក្នុងប្រវត្តិសាស្ត្រកូរ៉េថាសាមហាន ឬហានទាំង ៣។

ហាន នីមួយៗគឺជាសហព័ន្ធនៃក្រុមកុលសម្ព័ន្ធ។ ម៉ាហាន មានសហគមន៍កុលសម្ព័ន្ធចំនួន ៥៤ ដែលមានទីតាំងស្ថិតនៅតំបន់ភាគកណ្តាលនៃឧបទ្វីបកូរ៉េ ភាគខាងត្បូងទន្លេហាន បន្តិចប៉ុណ្ណោះ ជាមួយមណ្ឌលអំណាចរបស់គេស្ថិតនៅហានសុង (បច្ចុប្បន្នក្លាងជូ) ហើយទឹកដីរបស់គេបានពង្រីកទៅដល់តំបន់ភាគនិរតីនៃឧបទ្វីប។ ឈិនហាន ត្រូវបានបង្កើតឡើងដោយសហគមន៍កុលសម្ព័ន្ធចំនួន ១២ និងមានទីតាំងស្ថិតនៅតំបន់ភាគអាគ្នេយ៍នៃប្រទេសកូរ៉េ, ភាគខាងកើតទន្លេណាក់តុង ដែលមណ្ឌលអំណាចរបស់គេស្ថិតនៅក្នុងតំបន់ដែលគេហៅថា សូរ៉ាបុល (បច្ចុប្បន្នតំបន់ក្បុងជូ)។ ព្យួរហាន បង្កើតឡើងដោយសហគមន៍កុលសម្ព័ន្ធចំនួន ១២ កាន់កាប់ចុងភាគខាងត្បូងនៃឧបទ្វីបនៅចន្លោះទន្លេសុមជីន និងណាក់តុង ជាមួយនឹងមណ្ឌលអំណាចរបស់គេស្ថិតនៅតំបន់បច្ចុប្បន្នគីមហៃ និងកូយុង។

សហព័ន្ធនីមួយៗត្រូវបានបង្កើតឡើងដោយក្រុមកុលសម្ព័ន្ធជាច្រើន ហើយនៅក្នុងក្រុមកុលសម្ព័ន្ធនីមួយៗ មានក្រុមមនុស្សតូចៗជាច្រើនក្រុមទៀត ដែលពួកគេមានពូជសាសន៍ដូចគ្នា។ ក្រុមនីមួយៗមានមេដឹកនាំផ្ទាល់របស់ពួកគេ ហើយមេដឹកនាំនៃក្រុមកុលសម្ព័ន្ធនីមួយៗនៅក្នុងសហព័ន្ធ បានបង្កើតក្រុមប្រឹក្សាប្រធាន និងធ្វើការបោះឆ្នោតជ្រើសរើសប្រធានសហព័ន្ធ ដែលជាការអនុវត្តប្រព័ន្ធវិលជុំមួយ។ ប៉ុន្តែ នៅក្នុងសតវត្សទី ១ មុនគ.ស ជាមួយនឹងការហូរចូលនៃឥទ្ធិពលរបស់ចិនមកពីភាគខាងជើង និងប្រឈមមុខជាមួយគោលនយោបាយឈ្លានពានមួយរបស់ចិន សហព័ន្ធកុលសម្ព័ន្ធទាំងអស់នេះបានបង្កើនការរួបរួមរបស់ពួកគេ ដែលបានចាប់ផ្តើមការវិវត្តនៃនយោបាយដ៏ឆាប់រហ័សមួយ។ ក្រោយពីដំណើរការនេះ ព្រះរាជាណាចក្រចំនួន២ គឺ ពេកឆេ និងស៊ីឡា បានលេចឡើង ពេកឆេកើតចេញពីម៉ាហាន និងស៊ីឡាកើតចេញពីឈិនហាន។ មានតែព្យួរហាន មួយតែប៉ុណ្ណោះដែលបរាជ័យក្នុងការផ្លាស់ប្តូរទៅជាព្រះរាជាណាចក្ររួបរួមមួយ។

សហព័ន្ធហាន មានអំណាចដាច់ដោយឡែកពីគ្នារវាងអ្នកដឹកនាំប្រទេស និងមេដឹកនាំខាងសាសនា។ ខណៈពេលដែលមេដឹកនាំប្រទេសត្រូវបានគេហៅថា សិនជី ឬអុពចា ហើយមេដឹកនាំសាសនាត្រូវបានគេហៅថាជុនហុន ដែលជាបុព្វជិកមួយរូបដែលមានទីកន្លែងដាច់ដោយឡែកមួយដែលគេហៅថាសូដូ។ នៅសូដូ ត្រូវបានគេសាងសង់បង្គោលឈើខ្ពស់មួយដែលលំអដោយជួង និងស្ពាន បានចង្អុលបង្ហាញថា ប្រជាជនហានបានគោរពលិទ្ធសាម៉ាន។ ដូចដែលពួកគេបានអភិវឌ្ឍសេដ្ឋកិច្ចកសិកម្មមួយ ពួកគេបានផលិតសូត្រ លោហធាតុមានតម្លៃ និងគ្រឿងអលង្ការមានតម្លៃ។ ពួកគេបានប្រារព្ធពិធីបុណ្យនិទាយរដូវ និងបុណ្យសរទេវរដូវ ប្លង់ល្អឯទៅកាន់ឋានសួគ៌នៅក្នុងនិទាយរដូវសម្រាប់ការប្រមូលផលបានល្អ និងបានថ្លែងអំណរគុណនៅក្នុងសរទេវរដូវ ជាមួយនិង “បុព្វជិក” ប្រារព្ធពិធីសាសនានានាដែលមានការលេងតន្ត្រី និងការរាំរាំ។ ពួកគេបានបញ្ចុះសត្វ និងស្លាបសត្វធំៗជាមួយសាកសព ដែលវាបានចង្អុលបង្ហាញអំពីជំនឿរបស់ពួកគេទៅលើជីវិតក្រោយពេលស្លាប់ (Andrew C. Nahm:1993)។

3. ដើមដំបូងនៃសម័យប្រវត្តិសាស្ត្រជប៉ុន

3.1. សម័យយ៉ាយ៉ូអ៊ី

យុគសម័យយ៉ាយ៉ូអ៊ី ត្រូវគ្នាជាមួយយុគសម័យសន្តតិវង្សហាន នៅក្នុងប្រទេសចិន(206 មុនគ.ស-220 នៃគ.ស) ដែលនៅក្នុងកំណត់ត្រារបស់ពួកគេ ហៅដែនកោះនេះថា “ព្រះរាជាណាចក្រវ៉ា” ។ ជាមួយការមកដល់នៃពួកយ៉ាយ៉ូអ៊ី បច្ចេកទេសដាំដុះស្រូវអង្ករបានរីកសាយភាយនៅពេញព្រះរាជាណាចក្រវ៉ា ដែលគ្របដណ្តប់លើតំបន់នានានៅជប៉ុនភាគខាងលិច និងភាគកណ្តាល។ ការដាំដុះស្រូវរបស់យ៉ាយ៉ូអ៊ីដំបូងមានលក្ខណៈជឿនលឿន៖

ប្រព័ន្ធប្រឡាយទឹកធំៗ, ទំនប់, ភ្លើងស្រែ, និងទ្វារបង្ហូរទឹកចេញចូលដើម្បីធានាថាទឹកក្នុងស្រែមានលក្ខណៈត្រឹមត្រូវ។ ការអង្កេតបុរាណវិទ្យាលើវាលស្រែសម័យយ៉ាប៊ូអ៊ី បានបង្ហាញពីបដិវត្តន៍មួយនៅក្នុងវិធីនៃការដាំដុះស្រូវ ដូចដែលអ្នកភូមិចាប់ផ្តើមប្រើប្រាស់បច្ចេកទេសដាំដុះតាមពួកអន្តោប្រវេសន៍មកពីដីទ្វីប រួមជាមួយនឹងឧបករណ៍ធ្វើដីដែក និងលង្ហិនរបស់ពួកគេ។ ពួកគេចាប់ផ្តើមប្រើប្រាស់ដីស្រែថ្មីៗ (ជាទូទៅតំបន់វាលកកសើម) ដើម្បីដាំដុះពូជស្រូវស្រាលដែលត្រូវបានគេប្រើនៅក្នុងប្រទេសកូរ៉េ ហើយពួកគេក៏ចាប់ផ្តើមដឹកប្រឡាយទឹកដើម្បីនាំយកទឹកទៅកាន់តំបន់វាលស្រែដែលគ្មានទឹក។ ពួកគេក៏ចាប់ផ្តើមផ្សាំងសត្វជ្រូកដើម្បីទុកយកសាច់, បើទោះបីជាពួកគេនៅតែបន្តបរិច្ចាគសត្វព្រៃ និងប្រមូលតិណជាតិ, គ្រាប់ធុញជាតិ, និងរុក្ខជាតិភ្នំនានា។ ហើយពួកគេបានធ្វើស្រែរបស់ពួកគេដោយប្រើប្រាស់ឧបករណ៍ថ្មីដែលធ្វើពីឈើ, ថ្ម, និងដែក៖ ពូថៅ, ចបកាប់, រនាស់, និងញញួរ។ ពួកគេក៏ចាប់ផ្តើមស្ថាបនាជង្រុកដាក់ស្រូវធ្វើពីឈើ ដាក់វានៅលើជើងសរសេរ ដើម្បីរក្សាគ្រាប់ធុញជាតិឱ្យស្ងួត។ កសិកម្មបានផ្លាស់ប្តូរជីវិតរស់នៅលើកោះយ៉ាងខ្លាំង។ មនុស្សជាច្រើនចាប់ផ្តើមរស់នៅក្នុងភូមិ ហើយពួកគេចាប់ផ្តើមសាងសង់ផ្ទះកាន់តែធំៗ។ ពួកគេបានដឹកអណ្តូងដើម្បីរក្សាការផ្គត់ផ្គង់ទឹកសម្រាប់ប្រើប្រាស់ និងត្បាញក្រណាត់ដើម្បីផលិតសំលៀកបំពាក់។ ពួកគេផលិតកាដន៍តុបត្រង់មួយ ដែលអនុញ្ញាតឱ្យអ្នកផលិតអាចផលិតបាន និងពែងសម្រាប់ប្រើប្រាស់ក្នុងបរិមាណដ៏ច្រើនមួយ។ ការដោះដូរទំនិញបានរីកចម្រើននៅតាមតាមបន្តឆ្នេរសមុទ្រផងដែរ ដូចដែលសង្គមរស់នៅកាន់តែមានការបែងចែកវណ្ណៈ ហើយមជ្ឈមណ្ឌលតំបន់បានលេចឡើងដើម្បីគ្រប់គ្រងលើកិច្ចការលើភូមិនានាដែលនៅប៉ាត់ប៉ាយ។ ជាមួយនឹងការធ្វើកសិកម្មស្រូវ បុរាណវិទ្យាបានប្រមាណថា ប្រជាជនយ៉ាប៊ូអ៊ីអាចកើនឡើងដល់រង្វង់ 600,000 ដល់មួយលាននាក់នៅត្រឹមសតវត្សទីមួយនៃគ្រឹស្តសករាជ។

ហើយធាតុជាច្រើននៃស៊ីនតូ ដែលជាសាសនាដើមរបស់ប្រទេសជប៉ុន បានលេចឡើង៖ ជំនឿដែលថាភ្នំ, ទន្លេ, ឬថ្មនីមួយៗមានវិញ្ញាណអាទិទេពមួយ ឬគេហៅថា កាមី ការបន់ស្រន់ចំពោះអាទិទេព និងការរៀបចំក្បួនពិធីនានាដើម្បីផ្តាច់ចិត្តវិញ្ញាណទាំងអស់នោះ, ការប្រារព្ធពិធីបុណ្យនៃការរួមភេទ និងការប្រមូលផល, និងការប្រើប្រាស់ទឹកដើម្បីបន្សុទ្ធការបំពុលបរិយាកាស។ ការធ្វើកំណាយនៅទីក្រុង យូស៊ីណូកាវី ដែលជាប្រជុំជនសំខាន់ដំបូងមួយរបស់ជប៉ុន នៅត្បូស៊ីភាគខាងជើង បានផ្តល់នូវរូបភាពជាក់ស្តែងអំពីការផ្លាស់ប្តូរដ៏ស្មុគស្មាញនៃជីវិតរស់នៅត្រឹមពាក់កណ្តាលសម័យ យ៉ាប៊ូអ៊ី។ កំណាយនៅទីនោះ ដែលត្រូវបានធ្វើឡើងនៅទសវត្សឆ្នាំ 1980 បានបង្ហាញពីជីវភាពរស់នៅបែបពាណិជ្ជកម្មដ៏រស់រវើក ជាមួយនឹងការតាំងទីលំនៅរបស់ប្រជាជនប្រមាណ 350 នាក់ ដែលពួកគេបានចូលរួមនៅក្នុងសកម្មភាពការងារនានា រាប់ចាប់តាំងពីការត្បាញក្រណាត់ និងធ្វើអង្កាំ រហូតដល់ការស្ថិតលង្ហិន។ ពួកគេក៏បានបង្ហាញពីការបែងចែកវណ្ណៈ ដោយក្នុងនោះមនុស្សសាមញ្ញ និងមន្ត្រីបានតាំងទីលំនៅនៅក្នុងតំបន់ដាច់ដោយឡែកពីគ្នា ដែលព្រែកចេញពីគ្នាដោយគូរទឹកមួយ។ ឃ្លាំងស្តុកទំនិញធំៗ ដែលគេជឿថាសាងសង់ឡើងដើម្បីស្តុកគ្រាប់ធុញជាតិដែលបានមកពីការប្រមូលពន្ធព័ត្តិភូមិនៅជុំវិញ បានបង្ហាញពីការកើនឡើងនៃភាពស្មុគស្មាញនៃនយោបាយក្នុងតំបន់ ខណៈពេលដែលឆ្លឹងសាកសពគ្នាក្បាល និងឆ្លឹងដែលជាប់គ្រាប់ព្រួញនៅក្នុងផ្ទុះរបស់ប្រជាជនសាមញ្ញ គឺជាកស្ថានដែលបង្ហាញពីសង្គ្រាមដើម្បីគ្រប់គ្រងរបស់ពួក យូស៊ីណូកាវី។ វាក៏បានបង្ហាញយ៉ាងច្បាស់, តាមរយៈបំណែកគ្រាប់អង្កាំកែវ និងកាំបិតស្លៀតបែបកូរ៉េនៅក្នុងផ្ទុះរបស់មេដឹកនាំ, ថាប្រជាជន យូស៊ីណូកាវី បានចូលរួមយ៉ាងសកម្មនៅក្នុងការធ្វើពាណិជ្ជកម្មអន្តរជាតិ។

ការអង្កេតរបស់បេសកកម្មទូតបានបង្ហាញនូវរបៀបនៃការរស់នៅ, ក្បួនពិធី, និងរបៀបនៃការគ្រប់គ្រងរបស់ជប៉ុននៅសម័យចុងយ៉ាប៊ូអ៊ី។ នៅក្នុងឆ្នាំ 57 នៃគ.ស សន្តតិវង្សហានខាងកើតបានបញ្ជូនបេសកកម្មមកកាន់ព្រះរាជាណាចក្រកា និងបញ្ជូនមកម្តងទៀតនៅក្នុងឆ្នាំ 107 នៃគ.ស បើទោះបីជាពេលនោះប្រទេសចិនកំពុងមានភាព

ចលាចលដែលនាំទៅដល់ការបាត់បង់មូលដ្ឋានយោធារបស់ខ្លួននៅក្នុងប្រទេសកូរ៉េ ដែលជាច្រកទ្វាដ៏សំខាន់មួយ ក្នុងន័យកបច្ចេកទេសល្អឆ្លង, ការដាំដុះដំណាំ, និងការរៀបចំដីស្រែមកកាន់ដែនកោះក៏ដោយ។ កំណត់ហេតុដែល បរិយាយច្រើនជាងគេអំពីព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាគឺកំណត់ហេតុរបស់វ៉ៃហ្ស៊ី (កំណត់ត្រា 297 នៃគ.ស)។ នៅត្រឹម សតវត្សទី 3 នៃគ.ស សន្តតិវង្សហាន បានជួលរំលំ ហើយទឹកដីចិនភាគច្រើនត្រូវបានគ្រប់គ្រងវ៉ៃ (220-265 នៃគ .ស) ដែលមានរាជធានីនៅលូយ៉ាង។ មិនត្រឹមតែបេសកកម្មវ៉ៃ ធ្វើដំណើរទស្សនកិច្ចមកកាន់ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា តែ ប៉ុណ្ណោះទេ ប៉ុន្តែនៅក្នុងឆ្នាំ 238 មន្ត្រីជាន់ខ្ពស់របស់វ៉ៃ ក្នុងនោះរួមមានព្រះគ្រូណាតូមេ និងមន្ត្រីរបស់ព្រះអង្គ ក៏បាន ធ្វើដំណើរទៅកាន់ប្រទេសចិនវិញផងដែរ។ ពួកគេបានថ្វាយស្វយសារអាករដល់អធិរាជវ៉ៃព្រះនាម ព្រះអង្គម្ចាស់ចាវ អួយ ហើយជាការតបស្នង ទ្រង់បានប្រទានត្រាមាសមួយដល់ព្រះគ្រូណាតូមេ ដែលត្រាព្រះនាមសរសេរថា “ហ៊ីមីកូ ម្ចាស់ក្សត្រីវ៉ា ត្រូវបានចាត់ទុកថាជាមិត្តភក្តិរបស់វ៉ៃ” ដែលជាសញ្ញាណមួយដែលបង្ហាញថា មន្ត្រីចិនជឿជាក់ថាព្រះ រាជាណាចក្រកម្ពុជា អាចផ្តល់នូវស្វយសារអាករតាមតម្រូវការរបស់ពួកគេ។ វ៉ៃហ្ស៊ី បានសរសេរថា “យើងទាំងអស់គ្នា ទទួលស្គាល់កត្តិភាព និងការគោរពលើករណីកិច្ចនេះ”។ ឧត្តមសេនីយ៍វ៉ៃ បានស្នើព្រះគ្រូណាតូមេ ឲ្យធ្វើយ៉ាងណានាំ មកនូវសន្តិភាព និងសេចក្តីសុខសម្រាប់ប្រជាជន និងការគោរពលើករណីកិច្ច។

ជាការពិត ប្រជាជនដែលតាំងទីលំនៅលើដែនកោះមានភាពលំបាកនៅក្នុងទប់ទល់ជាមួយឥទ្ធិពលមកពីដី ទ្វីបណាស់។ ច្រកសំខាន់ដែលនាំទៅដល់ការធ្វើដំណើរទស្សនកិច្ចការទូតរបស់វ៉ៃ គឺតាមរយៈមូលដ្ឋានយោធារបស់ ហានមួយផ្សេងទៀតគឺ តៃហ្វាង ដែលស្ថិតនៅឧបទ្វីបកូរ៉េ ជាទីកន្លែងដែលបេសកកម្មវ៉ៃ ចាប់ផ្តើមការធ្វើដំណើររបស់ ពួកគេមកកាន់ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា។ ត្រឹមឆ្នាំ 297 នៃគ.ស រវាង 30 រូបដែលតំណាងឲ្យព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា បានធ្វើ ដំណើរពីដៃបកោះទៅកាន់រាជាធានីរបស់វ៉ៃ។ បេសកកម្មវ៉ៃ បានកត់ត្រាអំពីរវាងជាច្រើននៅអំឡុងពេលនៃដំណើរ ទស្សនកិច្ចរបស់ពួកគេ ដោយក្នុងនោះមានម្ចាស់ក្សត្រីវ៉ា ដែលគេហៅថា “ចៅហ្វាយយ៉ាម៉ាអ៊ីធី”។ ប៉ុន្តែ មនុស្សជា ច្រើនជឿជាក់ថាកំណត់ត្រានេះមានការកាន់ច្រលំដោយអ្នកកត់ត្រាវ៉ៃ ហើយឈ្មោះពិតប្រាកដនៅក្នុងកំណត់ត្រានេះ តាមពិតទៅគួរតែ “យ៉ាម៉ាតៃ” ។ ព្រះនាមរបស់ម្ចាស់ក្សត្រីគឺ ហ៊ីមីកូ ហើយព្រះនាងបានបង្ហាញឲ្យបានឃើញជាលើក ដំបូងនៃភាពជាស្តេចរបស់ជប៉ុន។

វ៉ៃមានសារៈសំខាន់នៅក្នុងកំណត់ចំណាំថា ជាធម្មតាដោយសារតែព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា មានឋានៈជាដ្ឋ ស្វយរបស់ចិន ដូច្នេះបេសកកម្មរបស់ចិនគួរតែចាត់ទុកព្រះរាជាណាចក្រនេះថាជាដ្ឋអន់ថយ ប៉ុន្តែផ្ទុយទៅវិញ កំណត់ ត្រារបស់ពួកគេក៏ទទួលស្គាល់អំពីតម្លៃរបស់ព្រះរាជាណាចក្រនេះផងដែរ។ ឧទាហរណ៍ តាមរយៈការអះអាងរបស់ ពួកគេ រួមជាមួយភស្តុតាងបុរាណវិទ្យាដែលទាក់ទងជាមួយការចម្បាំងរបស់ពួកយ៉ាម៉ាអ៊ី បានបង្ហាញថា មានភាព រីករវាងច្រើនកើតឡើងដោយសារការសង្គ្រាមជាមួយគ្នាទៅវិញទៅមក ហើយព្រះរាជវាំងហ៊ុំព័ទ្ធជុំវិញដោយរបង ចម្រើង និងការពារយ៉ាងរឹងមាំពីកងការពារ។ នៅក្នុងឆ្នាំ 247 នៃគ.ស ហ៊ីមីកូ ដែលជាម្ចាស់ក្សត្រីវ៉ា បានបញ្ជូនបេសក កម្មទៅកាន់ទីបញ្ជាការយោធាចិននៅប្រទេសកូរ៉េ ដើម្បីជូនដំណឹងអំពីសង្គ្រាមរបស់ខ្លួនជាមួយហ៊ីមីកូ ដែលជាមេ ដឹកនាំរបស់កូណា។

ម្ចាស់ក្សត្រីវ៉ា ចាត់ចែងដោយខ្លួនទ្រង់ជាមួយនឹងការរៀបចំពិធីអារក្ស ដែលត្រូវធ្វើតាមអ្វីៗគ្រប់យ៉ាងដែល ទ្រង់បញ្ជា។ ក៏មានផងដែរនូវសហមេដឹកនាំ អនុជមួយអង្គរបស់ទ្រង់បានជួយទ្រង់នៅក្នុងការគ្រប់គ្រងដែនដី។ ជាក់ស្តែង ការគ្រប់គ្រងដែនដីដោយសហមេដឹកនាំបានក្លាយជារឿងសាមញ្ញក្នុងចំណោមស្តេចដ៏អស្ចារ្យជប៉ុនដំបូងៗ ដែលគេហៅថា គីមី។ ការកើតសរសេររបស់បេសកកម្មវ៉ៃ ចំពោះព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ធ្វើឲ្យមានការភ្ញាក់ផ្អើលយ៉ាងខ្លាំង។ ពួកគេសរសេរថា “ទំនៀមទម្លាប់របស់ពួកគេមានលក្ខណៈសមរម្យ”។ បេសកកម្មវ៉ៃ ពន្យល់ថា៖ “ពួកអភិជន និង

ប្រជាជនសាមញ្ញទាំងអស់បានសាក្សីនៅលើមុខ និងខ្លួនរបស់ពួកគេ។ បេសកកម្មបន្ថែមទៀតថា ក្រុមអ្នកមុជទឹកវា បានសាក្សីខ្លួនប្រាណរបស់ពួកគេជាមួយនឹងរូបផ្សេងៗដើម្បីការពារការវាយប្រហារពីត្រី និងសត្វស្លាបទឹកធំៗ។ ក្រោយមក ការសាក្សីរបស់ខ្លួនបានក្លាយជាគ្រឿងលម្អកាយ ជាមួយនឹងរូបភាពផ្សេងៗគ្នាទៅតាមឋានានុក្រម ដោយរូបភាពខ្លះសម្រាប់ពួកអភិជន និងរូបភាពខ្លះសម្រាប់ប្រជាជនសាមញ្ញ។

មិនមានភាពខុសគ្នារវាងឪពុក និងកូនប្រុស ឬរវាងបុរស និងស្រ្តី ដែលមានលក្ខណៈខុសពីបទដ្ឋានខុងជី របស់ចិន ដែលផ្ដោតសំខាន់លើការត្រួតពិនិត្យក្នុងការគោរព និងឋានានុក្រម។ សូម្បីតែនៅពេលគោរពក៏ដោយ ពួកអភិជន ផ្តុំបង្កើនរបស់ពួកគេជំនួសឲ្យការលុតជង្គង់ ឬឱនក្បាល ដែលប្រហែលជាធ្វើឲ្យបេសកកម្មបើកភ្នែកធំៗ។ ប៉ុន្តែ បើ ទោះបីជាមិនមានបទដ្ឋានខុងជីទាំងអស់នៅក្នុងទំនាក់ទំនងសង្គមក៏ដោយ ក៏ស្រ្តីជំនួសមិនមែនជាមនុស្សអសិលធម៌ ឬប្រសូរឡើយ។ តាមរយៈគំនូរ បានបង្ហាញថាព្រះរាជាណាចក្រវ៉ា គឺជាកន្លែងដែលមានការអភិវឌ្ឍន៍មួយ ដែល សម្បូរដោយឃ្លាំងធំៗ និងទីផ្សារមានសភាពអ៊ូអរដែលស្ថិតនៅក្រោមការត្រួតពិនិត្យរបស់រដ្ឋ។ ក៏មានផងដែរនូវការ បែងចែកវណ្ណៈ (យើងអាចដឹងរឿងនេះតាមរយៈរបៀបនៃការបញ្ចុះសពរបស់ពួកយ៉ាយ៉ូអ៊ី) និងទម្រង់នៃរដ្ឋចំណុះ។ ចុងក្រោយ គំនូររបស់វ៉ែហ្ស៊ី បានបង្ហាញពីជីវិតរស់នៅប្រកបដោយជំនឿ ដោយបានបង្ហាញពីការទស្សន៍ទាយ និង ការបញ្ចុះសពដ៏ឧឡារិក ផ្លូវដែលលេចធ្លោជាងគេគឺផ្លូវរបស់ម្ចាស់ក្សត្រីហ៊ីមីកូ។ ការទស្សន៍ទាយបានបង្ហាញពីប្រផ្នូរ អំពីអតីតកាលៈ វាគឺជាទំនៀមទម្លាប់ នៅពេលដែលមានព្រឹត្តិការណ៍ ឬការធ្វើដំណើរ មិនថាព្រឹត្តិការណ៍អ្វី ឬទៅ ណាទេ គេត្រូវទស្សន៍ទាយដោយការដុះផ្ទឹងដើម្បីបង្ហាញពីសំណាងល្អ ឬអាក្រក់នាពេលអនាគត។ ពាក្យទំនាយដូច គ្នាជាមួយពាក្យមាននៅក្នុងការទស្សន៍ទាយលើស្លឹកអណ្តើក។ ភ្លើងបានធ្វើឲ្យផ្ទឹងប្រេះ បានបង្ហាញពីសញ្ញាណ។ នៅក្នុងបរិបទអាស៊ីបូព៌ា របៀបនៃការទស្សន៍ទាយរបស់វ៉ា នេះ ត្រូវបានអនុវត្តដោយប្រទេសចិនដំបូងបំផុតនៅក្នុង សម័យសន្តតិវង្សសាង (1750-1045 មុនគ.ស)។ វាច្បាស់ណាស់ថា ការប្រតិបត្តិនេះ អមជាមួយឧបករណ៍ធ្វើពី លង្ហិនជាច្រើន និងបច្ចេកទេសកសិកម្ម បានហូរចូលមកកាន់តំបន់គូស្វិភាគពាយព្យ តាមរយៈឧបទ្វីបកូរ៉េ។ ការ ប្រតិបត្តិនេះអាចបណ្តាលមកពីលទ្ធផលនៃការធ្វើសង្គ្រាម, ដំណើរទស្សនកិច្ច, និងកសិកម្ម, ប៉ុន្តែ សមត្ថភាពនៃការ អនុវត្តន៍ការទស្សន៍ទាយនេះ មួយភាគប្រហែលដោយសារការដឹកនាំរបស់ហ៊ីមីកូ។

របាយការណ៍របស់វ៉ែហ្ស៊ី ក៏បានរៀបរាប់អំពីរបៀបនៃការបញ្ចុះសពរបស់យ៉ាយ៉ូអ៊ី៖ នៅពេលដែលមាន មនុស្សស្លាប់ពួកគេប្រើប្រាស់ក្តាម្សូសមួយដែលមិនមានកម្របនៅពីលើឡើយ។ ដីត្រូវបានគេពូនជាពំនូក។ នៅ ពេលដែលមានមនុស្សស្លាប់ពួកគេកាន់ទុក្ខចំនួន 10 ថ្ងៃ អំឡុងពេលនោះពួកគេមិនបរិភោគសាច់ឡើយ។ អ្នកកាន់ ទុក្ខយំសោក ហើយអ្នកដទៃទៀតច្រើនចម្រៀង, រាំ, និងផឹកសាគេ។ បន្ទាប់ពីបញ្ចុះសពហើយ គ្រួសារនៃសពនាំគ្នា ទៅមុជទឹកលាងជម្រះខ្លួនប្រាណ ដូចជាពិធីជម្រះកាយដែរ។ ភស្តុតាងបុរាណវិទ្យាបានបង្ហាញពីការបញ្ចុះសពនៅ ក្នុងក្រឡរបស់សហគមន៍យ៉ាយ៉ូអ៊ី ប៉ុន្តែ ម្ចាស់ដែលវ៉ែហ្ស៊ី បានកត់ត្រាប្រហែលជាធ្វើអំពីឈើ។ គោលបំណងនៅពី ក្រោយការលាងជម្រះខ្លួនភ្លាមៗបន្ទាប់ពីការបញ្ចុះសពហើយ មានលក្ខណៈដូចគ្នាទៅនឹងក្បួនពិធីស៊ីនតូ នាពេល ក្រោយមកទៀត។ ជាមួយនឹងការលេចឡើងនៃផ្ទះសម្រាប់ស្តុកចំណីអាហារ និងការមុជទឹកដើម្បីលាងជម្រះកាយ ដែលជាសមាសធាតុដំបូងៗនៅក្នុងក្បួនពិធីរបស់យ៉ាយ៉ូអ៊ី ដែលក្រោយមកបានក្លាយជាក្បួនពិធីក្នុងជំនឿស៊ីនតូ។

នៅពេលដែលម្ចាស់ក្សត្រីហ៊ីមីកូ សុគត ពំនូកដីដ៏ធំមួយត្រូវបានគេស្ថាបនាឡើងដែលមានអង្កត់ផ្ចិតច្រើន ជាងមួយរយជំហាន។ មានបុរស និងស្រ្តីលើសពី 100 នាក់ត្រូវបានគេបូជាយញ្ញ។ បន្ទាប់មកមេដឹកនាំបុរសមួយរូប ត្រូវបានគេលើកឡើងគ្រងរាជ្យបន្ត ប៉ុន្តែដើម្បីធានាដល់ការបះបោរប្រឆាំងនៅក្នុងដែនគ្រប់គ្រង មានការបង្កូរ ឈាម និងការសម្លាប់លើមនុស្សច្រើនជាង 1,000 នាក់។ ដើម្បីជំនួសតំណែងរបស់ម្ចាស់ក្សត្រីហ៊ីមីកូ សាច់ញាតិ

របស់ទ្រង់មួយអង្គដែលជាបុរស មានព្រះនាមថា អ៊ីយ៉ូ ដែលមានព្រះជន្ម 13 ព្រះវស្សាត្រូវបានជ្រើសតាំងឲ្យធ្វើជា អ្នកគ្រប់គ្រងបន្ត។

ភាពរឹងមាំនៃនយោបាយរបស់ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា បានឡើងដល់កម្រិតកំពូលនៅអំឡុងរាជ្យរបស់ម្ចាស់ ក្សត្រហ៊ីមីកូ ដោយសារនៅពេលទ្រង់សុគត ផ្ទុំរបស់ទ្រង់ត្រូវបានគេសាងសង់យ៉ាងធំ ដែលវាបានបង្ហាញពីភាព រុងរឿងរបស់ទ្រង់នៅពេលដែលទ្រង់នៅមានព្រះជន្ម ក៏ដូចជាជីវិតរបស់ទ្រង់នៅឋានបន្ទាប់។ ការស្ថាបនាផ្ទុំរបស់ ម្ចាស់ក្សត្រីវ៉ា នាំទៅដល់ការលេចឡើងនៃតំណក់កាលបុរាណបន្ទាប់នៅលើដែនកោះជប៉ុន គឺសម័យកូហ្សិន ឬ សម័យកាលផ្ទុំ (250-700 នៃគ.ស) (Brett L. Walker, 2015:20-25)។

មេរៀនទី 4 ៖ អាស៊ីបូព៌ាសម័យរាជាធិរាជ

1. ប្រទេសចិនសម័យបន្ទុបបន្ទុម

1.1. សន្តតិវង្សឈិន (221-206 មុនគ.ស)

សន្តតិវង្សឈិន ក៏ដូចជាសន្តតិវង្សចូវ ដែរ បានបង្កើនអំណាចនៅតំបន់ភាគខាងលិច ដែលពេលនោះត្រូវបានចាត់ទុកថាជាតំបន់មានការអភិវឌ្ឍន៍។ ខណៈពេលដែលរដ្ឋអំណាចកណ្តាលនានាត្រូវបានគំរាមកំហែងដោយរដ្ឋចំណុះនៅជុំវិញ, សន្តតិវង្សឈិន ចាប់ផ្តើមទទួលបានឯករាជ្យកាន់តែច្រើននៅក្នុងការអភិវឌ្ឍន៍អំណាចរបស់ពួកគេ ដោយមិនធ្វើការប្រកួតប្រជែងអំណាចជាមួយរដ្ឋជិតខាងឡើយ។ កត្តាសំខាន់មួយទៀតគឺ ពួកគេត្រូវបានចាត់ចូលទៅក្នុងរដ្ឋដែលមានឋានៈ “រដ្ឋមិនរឹកចម្រើន” ដោយរាជវាំងឈិន ពេលនោះមិនមានក្រុមអភិជនមានទ្រព្យសម្បត្តិស្តុកស្តម្ភដែលត្រូវប្រកួតប្រជែងឡើយ ដូច្នេះ រដ្ឋនេះមានភាពងាយស្រួល និងឆាប់រហ័សនៅក្នុងការធ្វើមជ្ឈការអំណាចជាងរដ្ឋគូរសត្រូវផ្សេងៗទៀត។ ស្តេចឈិន កាចសាហាវជាងមេដឹកនាំអភិជនរបស់រដ្ឋផ្សេងៗទៀត។ ស្តេចឈិន មួយអង្គត្រូវបានគេកត់ត្រាថា បានសុគត់ដោយសារខំប្រឹងហួសកម្លាំង នៅក្នុងការប្រកួតលើកទម្ងន់មួយ ជាសកម្មភាពមួយដែលមិនត្រូវបានគេអនុវត្តនៅក្នុងរដ្ឋបែបខុងដ៍និយមឡើយ(Paul S. Ropp, 201:10)។

ការស្ថាបនាអំណាចដ៏ខ្លាំងក្លារបស់សន្តតិវង្សឈិន ចាប់ផ្តើមនៅក្នុងឆ្នាំ 361 មុនគ.ស ជាមួយនិងការមកដល់រាជធានីរបស់ស្តេចត្រាញ់សាង ដែលជាអភិជនវ័យក្មេងដែលបានរត់មានពីរដង។ ជាអ្នកនយោបាយដែលមានប្រាជ្ញា និងបរិច្ចតា ស្តេចត្រាញ់សាង យ៉ាងឆាប់រហ័សទទួលបានការពេញចិត្តពីសំណាក់ស្តេចឈិន និងបានចាប់ផ្តើមធ្វើកំណែទម្រង់មួយចំនួនដើម្បីបង្កើនអំណាចដល់ស្តេច និងរដ្ឋាភិបាលកណ្តាលមួយដែលមានឥទ្ធិពល និងប្រសិទ្ធភាព។ ស្តេចត្រាញ់សាង បានលុបបំបាត់ចោលនូវឋានានុក្រមបែបសក្តិភាព ហើយឋានៈ និងគោរមងារទាំងឡាយត្រូវបានទៅលើសមត្ថភាពនៅក្នុងការធ្វើសង្គ្រាម និងការអនុវត្តការងារនៅក្នុងប្រព័ន្ធរដ្ឋបាលរបស់រដ្ឋាភិបាល។ លោកបានស្នើឲ្យមានការបង្កើតច្បាប់តឹងរឹងមួយ ដែលនឹងត្រូវប្រើប្រាស់ជាអចិន្ត្រៃយ៍ និងគ្រប់ផ្នែកទាំងអស់នៅក្នុងព្រះរាជាណាចក្រ។ ការដាក់ទោសចំពោះការប្រព្រឹត្តិបទល្មើសរួមមាន ការកាត់ច្រមុះ ឬជើង, ការសម្លាប់ដោយទម្លាក់ទៅក្នុងទឹកដាំពុះ, ទាញបំបែកជាបំណែកដោយរះសេះចម្បាំង, ពុះខ្លួនជាពីរ, និងដុតទាំងរស់។ អ្នកនីតិវិធីមអះអាងថា ការដាក់ទោសដ៏ធ្ងន់ធ្ងរនេះ គឺជារឿងចាំបាច់ដើម្បីធ្វើឲ្យមនុស្សទាំងឡាយដែលចង់ល្មើសច្បាប់មានការញញើត។ ប្រជាកសិករមិនមានសេរីភាពនៅក្នុងការទិញ និងលក់ដីឡើយ ហើយពួកគេត្រូវបានហូតពន្ធលើផលិតផលកសិកម្មរបស់ពួកគេក្នុងចំនួនដ៏ទាបមួយ ធ្វើដូច្នេះគឺដើម្បីលើកទឹកចិត្តពួកគេឲ្យប្រឹងប្រែងនៅក្នុងការបង្កបង្កើនផល។ ស្តេចត្រាញ់សាង ត្រូវបានធ្វើគុតនៅក្នុងឆ្នាំ 338 មុនគ.ស ប៉ុន្តែនៅពេលនោះរដ្ឋឈិន បានគ្រប់គ្រងលើដែនដី និងប្រជាជនប្រមាណ 30 ភាគរយនៃប្រទេសចិនទាំងមូល និងមានទ្រព្យសម្បត្តិស្តុកស្តម្ភជាងរដ្ឋនានាដែលជាសត្រូវ។ ជាលទ្ធផល រដ្ឋឈិន ចំណាយពេលតិចជាង 120 ឆ្នាំ នៅក្នុងកាន់កាប់ធនធានសេដ្ឋកិច្ច តាមរយៈការឈ្លានពាន និងចងសម្ព័ន្ធភាពជាមួយរដ្ឋទាំងឡាយនៅក្នុង សម័យសង្គ្រាមរវាងរដ្ឋនិងរដ្ឋ (Paul S. Ropp, 201:20)។

អ្នកដែលទទួលខុសត្រូវនៅក្នុងការធ្វើកិច្ចការដ៏ធំសម្បើមនេះគឺ ស្តេចចេង អ្នកដែលឡើងគ្រងដំណែងជាស្តេចសន្តតិវង្សឈិន នៅពេលដែលទ្រង់ទើបមានព្រះជន្ម 13 ព្រះវស្សាប៉ុណ្ណោះ នៅក្នុងឆ្នាំ 246 មុនគ.ស និងប្រមុខរដ្ឋមន្ត្រីរបស់ទ្រង់ លីស៊ី ដែលជំបូងឡើយជាស្មៀនតូចតាចម្នាក់នៅក្នុងរដ្ឋឈុ ដែលស្ថិតនៅចិនភាគខាងត្បូង ហើយលោកបានធ្វើដំណើរមកកាន់រដ្ឋ ឈិនស្របពេលដែលស្តេចចេង កំពុងកើនអំណាច។ ប៉ុន្មានឆ្នាំដំបូងនៃរាជ្យរបស់ស្តេចចេង អ្នកដែលមានអំណាចពិតប្រាកដនៅពីក្រោយរាជ្យបល្ល័ង្កនោះគឺ នាយករដ្ឋមន្ត្រី លីពូវ៉ៃ ដែលជាប្រវត្តិ

វិទ្យុខុងជីនិយម ដែលក្រោយមកបានត្រូវបានបំផ្លើសថាជាបិតាពិតប្រាកដរបស់ស្តេចចេង(ប្រសិនបើដូច្នេះមែនទ្រង់ គឺជាស្តេចដែលមិនស្របច្បាប់)។ យើងមិនបានដឹងច្បាស់ទេថា រឿងនេះពិត ឬមិនពិត ដោយសារកំណត់ត្រាអំពី សន្តតិវង្សឈិន ត្រូវបានកាត់ត្រា និងចងក្រងអស់ជាច្រើនសតវត្សដោយប្រវត្តិវិទូខុងជីនិយម អ្នកដែលមិនសប្បាយ ចិត្តជាមួយនឹងសន្តតិវង្សឈិន និងអ្វីៗដែលពាក់ព័ន្ធជាមួយរបបនេះ។ ប៉ុន្តែ យើងបានដឹងច្បាស់ថា លីស៊ី បានផ្តាច់ ផ្តុំនិព្វន្ធ លីពូវ៉ៃ និងស្តេចចេង តាមរយៈការគាំទ្រមហិច្ឆតារបស់ពួកគេ និងរៀបចំផែនការដ៏ច្បាស់លាស់មួយដើម្បី បង្កើនអំណាចរបស់ពួកគេ។ ស្តេចចេង ទទួលបានអំណាចនៅក្នុងដៃផ្ទាល់នៅពេលដែលទ្រង់មានព្រះជន្ម 22 ព្រះ វស្សា នៅក្នុងឆ្នាំ 237 មុនគ.ស ហើយ 2 ឆ្នាំក្រោយមក លីពូវ៉ៃ ត្រូវបានគេបង្ខំឲ្យផឹកថ្នាំពុល។ បន្ទាប់មក លីស៊ី បាន ក្លាយជាមេបញ្ជាការក្រសួងយុត្តិធម៌ ដោយត្រួតពិនិត្យលើការអនុវត្តច្បាប់ដ៏តឹងរឹងនៅក្នុងរដ្ឋបាលផ្ទៃរបស់សន្តតិវង្ស ឈិន។ ក្នុងរយៈពេល 15 ឆ្នាំ ស្តេចចេង រួមជាមួយនិងទីប្រឹក្សាស៊ីវិល និងយោធារបស់បានដឹកនាំការឈ្លានពាន និង គ្រប់គ្រងនយោបាយលើរដ្ឋទាំងឡាយនៅក្នុងសម័យសង្គ្រាមរវាងរដ្ឋ និងរដ្ឋ។

នៅក្នុងជ័យជំនះយ៉ាងឆាប់រហ័សសន្តតិវង្សឈិន ដណ្តើមកាន់កាប់រដ្ឋហាន ដែលស្ថិតនៅភាគខាងកើតក្នុង ឆ្នាំ 230, យកជ័យជំនះលើរដ្ឋចាវ ដែលស្ថិតនៅភាគឦសាននៅក្នុងឆ្នាំ 228, និងយកជ័យជំនះលើរដ្ឋវ៉ៃ (ស្ថិតនៅភាគ ខាងត្បូងរដ្ឋចាវ) នៅក្នុងឆ្នាំ 226 ។ មួយឆ្នាំក្រោយមក ឈិន ដណ្តើមកាន់កាប់រដ្ឋឈូ ដែលជាគូរប្រជែងធំបំផុតដែល បានត្រួតត្រាតំបន់ច្រលងទន្លេយ៉ង់សេទាំងមូល ចាប់ពីព្រំប្រទល់រដ្ឋឈិន ភាគនិរតីទៅដល់មហាសមុទ្រប៉ាស៊ីហ្វិក។ រដ្ឋ យ៉ាន ដែលស្ថិតនៅភាគពាយព្យ បានធ្លាក់ក្រោមការគ្រប់គ្រងរបស់រដ្ឋឈិន នៅក្នុងឆ្នាំ 222 ហើយរដ្ឋតូចមួយចុង ក្រោយគេ គឺរដ្ឋឈី ដែលស្ថិតនៅភាគខាងត្បូងរដ្ឋយ៉ាន ដួលរលំនៅក្នុងឆ្នាំ 221 ដែលនាំទៅដល់ការបញ្ចប់នៃសម័យ សង្គ្រាមរវាងរដ្ឋនិងរដ្ឋ។ នៅក្នុងរយៈពេលមួយទសវត្ស ស្តេចចេង, លីស៊ី, និងទីប្រឹក្សាជាន់ខ្ពស់មួយចំនួនតូចរបស់ ព្រះរាជាបានចាត់ទុកការឈ្លានពានទាំងនោះគឺជា ការធ្វើឱ្យពិភពលោកទាំងមូលស៊ីវិល។

នៅពេលដែលរដ្ឋចុងក្រោយ គឺរដ្ឋឈី, ធ្លាក់ក្រោមដៃរបស់ឈិន ស្តេចចេង បានបង្កើតគោបរម្យងារថ្មី និង ខ្ពស់ជាងមុនថា ឈិនស៊ីហ្វាំងទី ដែលជាអាធិរាជដំបូងរបស់សន្តតិវង្សឈិន (ដែលជាទូទៅគេស្គាល់ថាព្រះមហាក្សត្រ ដំបូងនៃសន្តតិវង្សឈិន)។ ក្នុងរយៈពេលតែប៉ុន្មានឆ្នាំប៉ុណ្ណោះ លីស៊ី ត្រូវបានតំឡើងតួនាទីទៅជាអធិការបតី ដែល ជាតួនាទីខ្ពស់ និងមានអំណាចជាងគេក្នុងចំណោមមន្ត្រីស៊ីវិលដែលស្ថិតនៅក្រោមអធិរាជ។ ក្នុងនាមជាអធិការបតី លីស៊ី គឺជាមេគំនិតនៃដំណើរការបង្រួបបង្រួមរដ្ឋទាំងឡាយនៅក្នុងចក្រភព តាមរយៈការធ្វើផ្លាស់ប្តូរដ៏សំខាន់មួយ។ គ្រួសារអភិជននៅក្នុងរដ្ឋទាំងឡាយ ត្រូវបានបង្ខំឲ្យផ្លាស់មករស់នៅរាជធានីហៀនយ៉ាង របស់ឈិន ដែលជាទីកន្លែង ដែលរាជវាំងថ្មីត្រូវបានស្ថាបនាសម្រាប់ពួកគេ ហើយពួកគេត្រូវបានដកហូតតំណែងដែលពួកគេធ្លាប់មានពីមុនមក និងដាក់ពួកគេឲ្យស្ថិតនៅក្រោមការតាមដានយ៉ាងយកចិត្តទុកដាក់។ អតីតរូបីយវត្តចាស់ៗរបស់រដ្ឋទាំងឡាយ និង បទដ្ឋាននៃទម្ងន់ និងវាស់វែង ត្រូវបានដាក់ជំនួសដោយរូបីយវត្ត និងបទដ្ឋានរបស់សន្តតិវង្សឈិន។ រដ្ឋនានាបាន បង្កើតរចនាបថតួអក្សរចិនផ្សេងៗគ្នាអស់រយៈពេលរាប់សតវត្សមកហើយ ហើយរចនាបថតួអក្សរទាំងនេះក៏ត្រូវបាន ជំនួសដោយរចនាបថតួអក្សរ “ត្រាតូច” របស់សន្តតិវង្សឈិន។ ទំហំតួអក្សរសេះចម្បាំង និងរទេះព្រួញនានា ដែលមាន ភាពខុសគ្នាពីរដ្ឋមួយទៅរដ្ឋមួយ ក៏ត្រូវបានធ្វើបទដ្ឋាននីយកម្ម ដូច្នេះផ្លូវទាំងឡាយនៅក្នុងចក្រភពថ្មីនេះ អាចបើកបរ បានដោយរទេះសេះចម្បាំង និងរទេះព្រួញដែលមានទំហំប៉ុនៗគ្នា។ មហាវិធីចក្រភពដែលមានប្រវែងជាង 6,800 គីឡូម៉ែត្រ ត្រូវបានស្ថាបនាឡើងដើម្បីជួយសម្រួលដល់ការដឹកជញ្ជូននៅក្នុងចក្រភព។ កម្រិតនៃការធ្វើមជ្ឈការ អំណាច និងបទដ្ឋាននីយកម្មបែបនេះ មិនអាចធ្វើបានឡើងនៅអឺរ៉ុប រហូតដល់ 2,000 ឆ្នាំក្រោយមកទើបអាចធ្វើបាន។ កម្មករកំណែនរាប់ម៉ឺននាក់បានស្ថាបនាមហាទំនប់មួយ ចាប់ពីភាគខាងត្បូងទៅកាន់ភាគខាងជើងប្រទេសចិន និង

បានភ្ជាប់កំពែងរបស់រដ្ឋនានាទៅជាមហាកំពែងមួយ ដែលមានប្រវែង 6,800 គីឡូម៉ែត្រ ស្ថិតនៅតាមបណ្តោយ ព្រំដែនភាគខាងជើង និងខាងលិច។ ឈិនស៊ីហ្វី បានធ្វើដំណើរទស្សនៈជាច្រើនលើកទៅកាន់តំបន់នានានៅក្នុង ចក្រភព និងបានធ្លាក់អក្សរចារឹកនៅលើថ្មដើម្បីរំលឹកពីដំណើរទស្សនៈកិច្ច និងសមិទ្ធផលរបស់ទ្រង់។

ដោយផ្ទុយទៅនឹងមន្ត្រីមួយចំនួន ដែលចង់បង្កើតការដឹកនាំបែបវិសហមជ្ឈការតាមទម្រង់របស់សន្តតិវង្សចូវ (ជាមួយនិងឯករាជ្យភាពក្នុងការដឹកនាំរបស់ព្រះអង្គម្ចាស់ និងរដ្ឋសម្ព័ន្ធមិត្តនានាដែលស្ថិតនៅដែនដីខាងក្រៅ), លី ស៊ី ទទួលបានជោគជ័យការបង្កើតរដ្ឋមជ្ឈការអំណាចមួយ ដោយធ្វើការបែងចែកព្រះរាជាណាចក្រឈិន ទាំងមូលទៅជា តំបន់រដ្ឋបាលធំៗចំនួន 36, ដែលគេហៅថា ទីបញ្ជាការដ្ឋាន និងបែងចែក ទីបញ្ជាការដ្ឋាននីមួយៗទៅជាខេត្តជា ច្រើន។ ទីបញ្ជាការដ្ឋាន និងខេត្តនីមួយៗត្រូវបានគ្រប់គ្រងដោយមន្ត្រីស៊ីវិលមួយរូប, មន្ត្រីយោធាមួយរូប, និងមន្ត្រី អធិការកិច្ចមួយរូប, មន្ត្រីនីមួយៗសរសេររបាយការណ៍ផ្ញើទៅកាន់រាជវាំង ឬរដ្ឋាភិបាលកណ្តាលដោយផ្ទាល់។ មន្ត្រី រដ្ឋបាលឈិន ធ្វើការបែងចែកប្រជាជននៅក្នុងអតីតរដ្ឋទាំងឡាយទៅជាក្រុមតូចៗ ដែលមាន 5 ទៅ 10 គ្រួសារក្នុង មួយក្រុម និងដាក់ឲ្យក្រុមនីមួយៗទទួលខុសត្រូវជាសមូហភាពលើឥរិយាបថរបស់មនុស្សទាំងអស់នៅក្នុងក្រុម។ ប្រសិនបើមាននរណាម្នាក់នៅក្នុងក្រុមប្រព្រឹត្តិបទឧក្រិដ្ឋ សមាជិកក្នុងក្រុមទាំងអស់នឹងត្រូវទទួលខុសត្រូវ និងទទួល ទណ្ឌកម្មស្មើគ្នា លុះត្រាតែពួកគេរាយការណ៍ពីបទឧក្រិដ្ឋនោះដោយខ្លួនពួកគេផ្ទាល់។ ដូច្នេះ ប្រជាជនទាំងមូលត្រូវ បានដាក់ឲ្យស្ថិតនៅក្រោមច្បាប់។

សន្តតិវង្សឈិន ទទួលបានជោគជ័យលើការបង្កើតស្នាដៃដ៏ធំធេង និងយ៉ាងឆាប់រហ័ស ប៉ុន្តែពួកគេពឹងផ្អែក យ៉ាងខ្លាំងទៅលើតែមនុស្សដែលមានសមត្ថភាព និងសកម្មទៅនឹងការងារ មួយចំនួនតូចប៉ុណ្ណោះ នៅក្នុងការធ្វើ ការងារក្នុងរដ្ឋាភិបាលកណ្តាល អំណាចភាគច្រើនស្ថិតនៅលើ លីស៊ី និង ឈិនស៊ីហ្វី។ ដូចដែលអធិរាជកាន់តែ ខ្វល់ខ្វាយពីការធ្វើឱ្យខ្លួនទ្រង់មានជីវិតអមតៈ ទ្រង់កាន់តែឆ្លាតលឿនទៅនឹងរឿងដែលធ្វើយ៉ាងណាធ្វើឲ្យទ្រង់ផុតពី សេចក្តីស្លាប់ និងការបង្កើតកងកម្លាំងការពារខ្លួនទ្រង់បន្ទាប់ពីការស្លាប់។ ទ្រង់បានស្ថាបនាផ្ទុយយ៉ាងធំមួយសម្រាប់ ខ្លួនទ្រង់ ដោយចំណាយពេលក្នុងការសាងសង់អស់រយៈពេលជាងមួយទសវត្សរ៍ និងបានដាក់កងទ័ពអ្នកប្រយុទ្ធធជើពី ដីដុត នៅជុំវិញផ្ទះនោះ ដើម្បីការពារទ្រង់នៅឋានបន្ទាប់។ នៅពេលដែលប្រជាកសិករកំពុងដឹកអណ្តូងមួយនៅ អំឡុងទសវត្សឆ្នាំ 1970 ពួកគេបានប្រទះឃើញក្បាលរបស់កងទ័ពមួយ ការរកឃើញនេះបាននាំបុរាណវត្ថុវិទូចិនធ្វើ កំណាយរុករកឃើញវត្ថុដ៏អស្ចារ្យជាងគេនៅក្នុងសតវត្សទី 20 ។ កងទ័ពអ្នកប្រយុទ្ធជើពីដីដុតជាង 7,000 ដែលមាន ទំហំប្រហាក់ប្រហែលមនុស្ស ដោយបំពាក់នូវយុទ្ធាវុធាវុធ, ក្នុងនោះរួមមានកងទ័ពថ្មើរជើង, កងទ័ពជើងទឹក, កង ទ័ពកាន់លំពែង, បញ្ជាដោយមន្ត្រីដែលជិះនៅលើរទេះចម្បាំងដែលអូសដោយសេះ 4 ។ ព័ត៌មានដែលបានមកពីការ ធ្វើកំណាយនៅខាងក្រៅរាជធានីរបស់សន្តតិវង្សឈិនបុរាណ(បច្ចុប្បន្នស្ថិតនៅជិតខេត្តស៊ីអាន) បានបង្ហាញពីព័ត៌មាន ដ៏ពិបាកដ៏មួយអំពីរដ្ឋឈិន នៅក្នុងយុគសម័យនៃការឈ្លានពានរបស់ពួកគេ។

ប្រវត្តិវិទូខុងជីនិយមតែងតែអះអាងថា អធិរាជដំបូងរបស់សន្តតិវង្សឈិន បានដុតអ្នកប្រាជ្ញខុងជី 460 នាក់ ទាំងរស់នៅក្នុងឆ្នាំ 212 មុនគ.ស ដោយសារពួកគេរិះគន់ការដឹកនាំរបស់ទ្រង់ ហើយមួយឆ្នាំក្រោយមក ទ្រង់បានដុត បំផ្លាញរាល់ឯកសារទាំងឡាយណាដែលមិនទាក់ទងជាមួយនីតិនិយម។ បច្ចុប្បន្ន ប្រវត្តិវិទូមួយចំនួនមានមន្ទិល យ៉ាងខ្លាំងអំពីរឿងទាំងនេះ នៅពេលដែលពួកគេបានរកឃើញសិលាចារឹកជាច្រើនដែលបន្សល់ទុកដោយអធិរាជ ដំបូង និងរាជវង្សរបស់ទ្រង់ ដោយបានផ្ដោតការយកចិត្តទុកដាក់អំពីក្បួនគម្ពី និងតន្ត្រី ដែលទាំងអស់នេះត្រូវបាន បង្កើតឡើងដោយសន្តតិវង្សចូវដំបូង ដែលបច្ចុប្បន្នយើងចាត់ទុកថាជាទ្រឹស្តីរបស់ខុងជី។ ដូច្នេះ សន្តតិវង្សឈិន ហាក់ដូចជាថែរក្សាការពារ ជាជាងការកម្ទេចមាត់ និងវប្បធម៌របស់សន្តតិវង្សចូវ ។

ការរកឃើញផ្លូវរបស់សន្តតិវង្សឈិន បានបង្ហាញថា ច្បាប់ត្រូវបានអនុវត្តដោយយកចិត្តទុកដាក់ ជាមួយនិងសមភាព, យុត្តិធម៌ និងភាពបត់បែនមួយចំនួន។ វាច្បាស់ណាស់ថា អធិរាជឈិនដំបូង ក្រៅតែជាស្តេចដែលឈ្លាក់រង្វង់ និងដាច់អហង្ការ, ទ្រង់គឺជាស្តេចដែលមានសមត្ថភាព និងសកម្ម, ជារៀងរាល់ថ្ងៃទ្រង់ត្រូវអានកំណត់ហេតុរាប់រយ ដែលត្រូវបានបញ្ជូនមកពីគ្រប់ផ្នែកនៃចក្រភព។ ជាងនេះទៅទៀត ក្នុងការយល់ឃើញនាពេលបច្ចុប្បន្ន យើងអាចអាចមើលឃើញថា ក្រៅតែពីភាពផ្តាច់ការ ស្នាដៃដ៏អស្ចារ្យពិតប្រាកដមួយរបស់សន្តតិវង្សឈិន គឺការបង្កើតចក្រភពមជ្ឈការអំណាចបែបការិយាធិបតេយ្យ ដែលបានក្លាយជាគំនូរយោបាយមួយសម្រាប់រាជវង្សទាំងឡាយរហូតដល់ដើមសតវត្សទី 20 ។ បើទោះបីជាសន្តតិវង្សឈិន មិនមានអាយុកាលយូរដូចពាក្យស្លោកដែលគេតែងតែទូលថ្វាយអធិរាជថា “ម៉ិនៗឆ្នាំ” ក៏ដោយ ក៏រាជវង្សនេះបានបង្កើតទម្រង់នៃរដ្ឋាភិបាលមួយដែលមានអាយុកាលវែងជាងគេនៅក្នុងប្រវត្តិសាស្ត្រមនុស្សជាតិ។

រដ្ឋឈិន ត្រូវបានស្ថាបនាឡើងជាលក្ខណៈរដ្ឋចម្បាំង ប៉ុន្តែនៅពេលដែលរដ្ឋនេះយកជ័យជំនះលើរដ្ឋនានាដែលជាគូប្រជែង ការកេណ្ឌប្រជាជនដោយបង្ខំរបស់ពួកគេ មិនមែនជាវិធីសាស្ត្រដែលមានប្រយោជន៍ទៀតឡើយ។ បន្ទាប់ពី ស្តេចឈិនស៊ីហ្គីងទី សុគត់នៅក្នុងឆ្នាំ 211 មុនគ.ស អំណាចរបស់ឈិន ចាប់ផ្តើមបែកខ្ញែងយ៉ាងឆាប់រហ័សដោយចាប់ផ្តើមជាមួយនឹងការបះបោររបស់កម្មករកំណែន ដែលត្រូវបានគេធ្វើបាបយ៉ាងវេទនា។ ពួកគេយល់ឃើញថា បើទោះបីជាការបះបោររបស់ពួកគេបរាជ័យ ក៏ពួកគេគ្មានអ្វីធំដុំដែលត្រូវបាត់បង់ឡើយ។ ការបះបោររបស់ពួកគេបានរីករាលដាលយ៉ាងឆាប់រហ័សដល់យោធារបស់ ឈិន ។ នៅពេលដែលសង្គ្រាមស៊ីវិលបានផ្ទុះឡើង អតីតគ្រួសារអភិជនជាច្រើនសង្ឃឹមថា ការដឹកនាំបែបសក្តិកូមិវិសហមជ្ឈការនឹងត្រូវបង្កើតឡើងវិញ ដើម្បីអនុញ្ញាតឲ្យពួកគេអាចត្រឡប់ទៅកាន់ទឹកដីរបស់ពួកគេវិញ និងទទួលបានតំណែងដែលពួកគេធ្លាប់មានមុនការឈ្លានពានរបស់សន្តតិវង្សឈិន ឡើងវិញ។ មនុស្សសំខាន់ 2 រូបដែលប្រជែងគ្នាដើម្បីស្នងតំណែងបន្តពីឈិន ក្នុងនោះរួមមាន សៀងយូ ដែលជាឧត្តមសេនីយ៍ត្រកូលអភិជនវ័យឆ្នាតមួយរូប និងលីបាង ដែលជាឧត្តមសេនីយ៍វ័យឆ្នាតដូចសៀងយូដែរ ប៉ុន្តែកើតក្នុងត្រកូលអ្នកស្រែ។ សៀងយូ ត្រូវបានគេមើលឃើញថានឹងក្លាយជាអធិរាជ លោកបានសន្យានឹងធ្វើតាមអ្វីដែលអតីតគ្រួសារអភិជននានាចង់បាន គឺរដ្ឋពាក់កណ្តាលឯករាជ្យមួយ ដែលស្ថិតនៅក្រោមអំណាចរបស់ព្រះរាជាណាចក្របែបសក្តិកូមិមួយ។ ប៉ុន្តែ សៀងយូ មានអំណតជ្រុល និងចចេសនៅក្នុងទទួលស្គាល់ថា យុទ្ធសាស្ត្ររបស់លីបាងមានប្រៀបជាងខ្លួន ដោយបានកាន់កាប់មូលដ្ឋានកណ្តាលរបស់សន្តតិវង្សឈិន ។ លីបាង ក៏ជាមនុស្សដែលគិតគូរវែងឆ្ងាយ លោកបានប្រមូលផ្តុំឧត្តមសេនីយ៍ដែលមានភក្តីភាពមួយក្រុម ឲ្យដឹកនាំកងទ័ពរបស់ពួកគេ ធ្វើការវាយប្រយុទ្ធដោយភាពអង់អាច និងប្រសិទ្ធិភាព។ ដូច្នេះ នៅក្នុងឆ្នាំ 202 មុនគ.ស កងទ័ពរបស់លីបាង បានទទួលជ័យជំនះទាំងស្រុងលើកងទ័ពរបស់ សៀងយូ ។ សៀងយូ ស្ទើរតែត្រូវបានចាប់ខ្លួន ហើយកងទ័ព 28 នាក់ចុងក្រោយដែលមានភក្តីភាពជាមួយលោក បានសម្លាប់ខ្លួនឯងដើម្បីជៀសពីភាពអាម៉ាស់ដែលឱនក្បាលចុះញ៉មសត្រូវរបស់ខ្លួន (Paul S. Ropp, 2010:20-24)។

1.2. សន្តតិវង្ស ហាន (206 មុនគ.ស- 220 នៃគ.ស)
1.2.1. ការចាប់ផ្តើមឡើងនៃសន្តតិវង្សហាន

លីបាង បានប្រកាសខ្លួនឯងជាស្តេចនៃសន្តតិវង្សហាន តាំងពីឆ្នាំ 206 មុនគ.ស មកម្ល៉េះ ហើយនៅក្នុងឆ្នាំ 202 មុនគ.ស ទ្រង់ទទួលគោរមងារជាអធិរាជ។ ទ្រង់បន្តអនុវត្តក្បួនពិធីសាស្ត្រដូចគ្នាទៅនឹងស្តេចឈិនស៊ីហ្គីងទីដែលធ្លាប់ធ្វើ ដើម្បីធានាដល់ភាពស្របច្បាប់ខាងសីលធម៌ និងនយោបាយរបស់ចក្រភពថ្មីរបស់ទ្រង់។ លីបាង គឺជា

ក្សត្រមួយអង្គក្នុងចំណោមស្តេចតែ 2 អង្គគត់នៅក្នុងប្រវត្តិសាស្ត្រចិនដែលកើតចេញពីត្រកូលអ្នកស្រែចំការ។ ទ្រង់បានស្ថាបនារាជធានីរបស់ចក្រភពទ្រង់នៅឆាងអាន (សន្តិភាពគ្មានទីបញ្ចប់) ដែលស្ថិតនៅជិតអតីតរាជធានីរបស់ឈិន និងរក្សាទុកនូវស្ថាប័នរដ្ឋាភិបាលដែលបង្កើតឡើងដោយសន្តតិវង្សឈិន ប៉ុន្តែបានប្រកាសលើកលែងទោសមួយចំនួន, ដោយធ្វើការដោះលែងជនរងគ្រោះជាច្រើន ដែលទទួលរងទណ្ឌកម្មយ៉ាងយោឃៅក្រោមច្បាប់របស់សន្តតិវង្សឈិន ។ លីបាង រក្សាទុកការគ្រប់គ្រងដោយផ្ទាល់របស់ទ្រង់លើដែនដីចក្រភពចំនួន 1/3 ទីបញ្ជាការដ្ឋាន 100 នៅភាគខាងលិចស្ថិតនៅក្រោមរដ្ឋបាលផ្ទាល់របស់ទ្រង់, ខណៈពេលដែលដែនដី 2/3 ទៀតដែលស្ថិតនៅភាគខាងកើត ត្រូវបានប្រគល់ទៅឲ្យអនុជ, រាជបុត្រា, និងឧត្តមសេនីយ៍ស្មោះស្ម័គ្រមួយចំនួន ដើម្បីគ្រប់គ្រងក្នុងនាមជាព្រះរាជាណាចក្រពាក់កណ្តាលឯករាជ្យ។ បើទោះបី ជាសន្តតិវង្ស មានដំបូង មិនទាន់អនុវត្តប្រព័ន្ធគ្រប់គ្រងនេះផ្លូវការក៏ដោយ ក៏វាជាសញ្ញាណមួយបង្ហាញឲ្យឃើញថា ការគ្រប់គ្រងបែបសក្តិកូមិដោយប្រយោលរបស់សន្តតិវង្សចូវដំបូងត្រូវបានបាត់បង់ចោល។ ខណៈពេលនោះ ស្ថាបនិតរាជវង្សដំបូងរបស់សន្តតិវង្សមាន បន្តិចម្តងបានលុបបំបាត់ចោលនូវអំណាចរបស់ព្រះរាជាណាចក្រនានា និងដាក់ដែនដីមួយភាគធំនៅក្នុងចក្រភពឲ្យស្ថិតនៅក្រោមការត្រួតត្រាដោយផ្ទាល់របស់រដ្ឋាភិបាលកណ្តាល។

លីបាង សុគត់នៅក្នុងឆ្នាំ 195 មុនគ.ស ដោយបានតែងតាំងរាជបុត្រាព្រះជន្ម 15 ព្រះវស្សារបស់ទ្រង់ឲ្យឡើងគ្រងរាជ្យបន្ត ដោយសារទ្រង់ទុកចិត្តលើម្ចាស់ក្សត្រីលី ដែលជាព្រះមាតារបស់អធិរាជវ័យក្មេងអង្គនេះ។ នៅពេលដែលរាជបុត្ររបស់ទ្រង់សុគត់នៅក្នុងឆ្នាំ 188 មុនគ.ស ព្រះនាងបានតែងតាំងអធិរាជក្មេងខ្ចីមួយអង្គឲ្យឡើងគ្រងរាជ្យ ដូច្នេះទ្រង់អាចគ្រប់គ្រងអំណាចខ្លួនទ្រង់ផ្ទាល់ ហើយនៅពេលដែលអធិរាជវ័យក្មេងនេះសុគត់ ទ្រង់បានតែងតាំងអធិរាជវ័យក្មេងមួយអង្គទៀត ដូច្នេះ មែនទែនទៅម្ចាស់ក្សត្រីលី បានគ្រប់គ្រងអំណាចដោយខ្លួនទ្រង់ផ្ទាល់ចាប់ពីឆ្នាំ 188 មុនគ.ស រហូតដល់ពេលដែលទ្រង់សុគត់នៅក្នុងឆ្នាំ 180 មុនគ.ស។ ម្ចាស់ក្សត្រីលី គឺជាស្រ្តីដែលគ្មានក្តីមេត្តាឡើយ ប្រវត្តិវិទូខុងដីមួយចំនួនបានថ្កោលទោសព្រះនាង ថាជាអ្នកដណ្តើមអំណាចពីគ្រួសារលី ដែលជាស្ថាបនិកសន្តតិវង្សមាន សម្លាប់រាជទាយាទស្របច្បាប់ដែលត្រូវឡើងគ្រងអំណាច និងបានតែងតាំងសាច់ញាតិជាច្រើនរបស់ទ្រង់នៅក្នុងតំណែងជាន់ខ្ពស់ ប៉ុន្តែទ្រង់ក៏ជាមេដឹកនាំមានសមត្ថភាពមួយរូប ដែលបានដឹកនាំសន្តតិវង្សមានឲ្យមានស្ថេរភាព អំឡុងពេលដែលរាជវង្សនេះស្ថិតនៅក្រោមការគំរាមកំហែងយោធាពីសំណាក់ពួកពនេចរស៊ិងនូ ដែលមានព្រំដែនស្ថិតនៅភាគពាយព្យចក្រភពហាន ។ នៅពេលដែលម្ចាស់ក្សត្រីលី សុគត់ សាច់ញាតិជាច្រើនរបស់ទ្រង់ត្រូវបានសម្លាប់ ឬដកចេញពីតំណែង ហើយអំណាចត្រូវបានប្រគល់ទៅឲ្យគ្រួសារលី វិញ។ ព្រះនាងត្រូវបានលើកយកធ្វើឧទាហរណ៍ដោយប្រវត្តិវិទូខុងដីក្រោយៗមកទៀត ថាជាស្រ្តីដែលមានគ្រោះថ្នាក់នៅក្នុងរាជវាំង។

ការគំរាមកំហែងដ៏សំខាន់បំផុតមកលើសន្តតិវង្សមាន នៅពេលនោះ គឺពួកចរកជនស៊ិងនូ ដែលធ្វើដំណើរមកពីអាស៊ីកណ្តាល ពួកគេបានបង្រួបបង្រួមគ្នា ដោយស្ថិតនៅក្រោមការគ្រប់គ្រងរបស់មេដឹកនាំមួយរូបឈ្មោះ ម៉ូដុន នៅអំឡុងពេលដំណាលគ្នាជាមួយនិងការបង្រួបបង្រួមរបស់សន្តតិវង្សឈិន នៅក្នុងសម័យ សង្គ្រាមរវាងរដ្ឋ និងរដ្ឋ។ តាមរយៈការបង្រួបបង្រួម និងការពង្រីកកំពែងនៅភាគខាងជើង មេដឹកនាំឈិន និងហានដំបូង ព្យាយាមនៅក្នុងការរុញច្រានពួកស៊ិងនូ ឱ្យចេញផុតពីដែនដីវាលស្មៅរបស់ពួកគេ និងពង្រីកការធ្វើកសិកម្មរបស់ជនជាតិចិននៅទីនោះ។ ប៉ុន្តែ ដូចដែលម៉ូដុន បានបង្រួបបង្រួមក្រុមកុលសម្ព័ន្ធកាន់តែច្រើនឡើងឱ្យស្ថិតនៅក្រោមការគ្រប់គ្រងរបស់លោកជាញឹកញយលោកទទួលបានជោគជ័យនៅក្នុងការវាយឆ្លុកចូលក្នុងដែនដីរបស់ពួកចិន។ កងទ័ពរបស់ចិនមានការពិបាកនៅក្នុងប្រយុទ្ធជាមួយនិងពួកចរកជនណាស់ ដោយសារតែពួកគេមានជំនាញនៅក្នុងជិះសេះ និងបាញ់ព្រួញត្រង់។ ហានដំបូង បានស្វែងរកនៅក្នុងការបង្កើតគោលនយោបាយ “សន្តិភាព និងមិត្តភាព” មួយ ដោយព្យាយាម

នៅក្នុងការបញ្ចៀសសង្គ្រាមជាមួយពួកស៊ីងនូ តាមរយៈការបញ្ជូនដង្ហាយសូត្រ, មាស, គ្រប់ធុញជាតិក្នុងចំនួនដ៏ច្រើនទៅឲ្យពួកគេ និងបញ្ជូនម្ចាស់ក្សត្រីហានឲ្យទៅរៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍ជាមួយមេដឹកនាំស៊ីងនូ។

នៅក្នុងសន្ធិសញ្ញារបស់ពួកគេជាមួយពួកស៊ីងនូ, ហាន ទទួលស្គាល់រដ្ឋរបស់ចក្រវត្តនេះមានឋានៈស្មើខ្លួនដែរ (បើទោះបីជាសន្តតិវង្សហាន នៅតែអាងអំពីអំណាចរបស់ចក្រវត្តនេះនៅលើចក្រវាត៌ក៏ដោយ)។ នៅអំឡុងដើមសម័យហាន សន្តតិវង្សនេះមានមុខងារដូចជាជួសជុលមួយចំណុះឱ្យចក្រវត្តស៊ីងនូ, ជាជាងរដ្ឋស៊ីងនូ ជាជួសជុលចំណុះឱ្យរបស់ពួកគេ។ ប៉ុន្តែ ខុសពីសន្តតិវង្សហាន ចក្រវត្តស៊ីងនូ នៅតែជាសហព័ន្ធកុលសម្ព័ន្ធដ៏ធ្វើរលុងមួយមិនមែនជារដ្ឋការអំណាចតឹងរឹងមួយ ដូច្នេះមិនមានសន្ធិសញ្ញាមិត្តភាពណាមួយ ដែលត្រូវបានអនុវត្តនៅតាមបណ្តោយព្រំដែនភាពខាងជើងឡើយ។ សម្រាប់ជនជាតិចិន ការវាយឆ្លក់ជាញឹកញាប់របស់ពួកស៊ីងនូ គឺជាកសុតាងមួយដែលបញ្ជាក់ពីអំពើក្បត់ និងភាពមិនទៀងត្រង់របស់ពួកចក្រវត្តនេះ។

នៅក្នុងឆ្នាំ 145 មុនគ.ស អធិរាជមានមហិច្ឆិតាវ័យក្មេងមួយអង្គព្រះនាម ហានវិទី (អធិរាជសឹកសង្គ្រាម) បានឡើងគ្រប់គ្រងអំណាច។ ទ្រង់ឡើងគ្រងរាជបានរយៈពេល 50 ឆ្នាំ ដែលជាអធិរាជដែលគ្រងរាជយូរជាងគេនៅក្នុងចំណោមអធិរាជហាន នានា។ ទ្រង់បានពង្រឹងវិស័យយោធា, បើកយុទ្ធនាការបង្កាត់ពូជសេះទ្រង់ទ្រាយធំមួយហើយនៅក្នុងឆ្នាំ 134 មុនគ.ស ទ្រង់បានចាប់ផ្តើមយុទ្ធនាការយោធាជាច្រើនដងប្រឆាំងជាមួយពួកចក្រវត្តនេះស៊ីងនូ បន្តិចម្តងៗ បានរុញច្រានពួកគេឲ្យត្រឡប់ទៅកាន់អាស៊ីកណ្តាលវិញ ឆ្ងាយពីមជ្ឈមណ្ឌលទ្រព្យសម្បត្តិ និងអំណាចរបស់ហាន ។ អ្នកស្នងរាជបន្តពីទ្រង់មិនបានបន្តគោលនយោបាយឈ្លានពានរបស់អធិរាជហានវិទី ឡើយ ប៉ុន្តែពួកទ្រង់ទទួលជោគជ័យនៅក្នុងការថែរក្សាខ្សែក្រវាត់ការពារមួយនៅតំបន់អាស៊ីកណ្តាល ហើយពួកទ្រង់បដិសេធនៅក្នុងការបញ្ជូនសួយសារអាករផងដែរ ដែលធ្វើឲ្យរាជវាំង ស៊ីងនូ បាត់បង់ធនធានដ៏សំខាន់របស់ខ្លួន។ បន្តិចម្តងៗ ពួកស៊ីងនូ បានបែកខ្ញែកជាច្រើនក្រុម ដោយក្នុងនោះមានក្រុមកុលសម្ព័ន្ធមួយចំនួនបានចងសម្ព័ន្ធមិត្តជាមួយសន្តតិវង្សហាន និងតាំងទីលំនៅនៅក្នុងដែនដីរបស់ជនជាតិចិន។

ទំនាក់ទំនងរបស់សន្តតិវង្សហាន ជាមួយពួកស៊ីងនូ មានឥទ្ធិពលដ៏សំខាន់មួយលើ ទំនាក់ទំនងរបស់សន្តតិវង្សហាន ជាមួយនិងពិភពខាងក្រៅ និងទំនាក់ទំនងរវាងជនជាតិចិនជាមួយពួកចក្រវត្តនានា នៅពេលក្រោយមកទៀត។ បើទោះបីជា ក្នុងផ្នត់គំនិតរបស់ជនជាតិចិនហានបានចាត់ទុកថា ចក្រវត្ត និងអរិយធម៌របស់ពួកគេខុសពីពួកចក្រវត្តនានា ដែលជា“មនុស្សព្រៃ” ដែលមានព្រំដែនជាប់ជាមួយពួកគេក៏ដោយ ក៏ពួកគេទទួលយកទម្រង់វប្បធម៌ជាច្រើនរបស់ពួកចក្រវត្តនានាទាំងនេះ មកធ្វើជាអត្តសញ្ញាណរបស់ចិនផងដែរ។ វិធីសាស្ត្រនៃការធ្វើសង្គ្រាមរបស់ចិន ត្រូវបានយកគំរូស្មើទាំងស្រុងតាមពួកអ្នកជិះសេះ និងបាញ់ធ្នូចក្រវត្តនានា។ អធិរាជហាន មួយចំនួនបានក្លាយជាអ្នកដែលចូលចិត្តសំលៀកបំពាក់, ចំណីអាហារ, តន្ត្រី, និងរបាំរបស់ពួកចក្រវត្តនានា, ភាពទាក់ទាញមួយចំនួនបានរីករាលដាលទៅដល់ពួកអភិជនហាន ជាច្រើនផងដែរ។

ស្ថិតនៅក្រោមការការពារពីសំណាក់កងទ័ពចិន ដែនដីនៅភាគខាងលិចរបស់ចិន មានការកើនឡើងនៃសកម្មភាពពាណិជ្ជកម្ម តាមរយៈបណ្តាញផ្លូវមួយឆ្លងកាត់តាមតំបន់អាស៊ីកណ្តាល ដែលក្រោយមកគេស្គាល់ជាទូទៅនៅក្នុងសតវត្សទី 19 ថា វិធីសូត្រ។ សូត្រ និង លោហៈមានតម្លៃមួយចំនួនដែលជនជាតិចិនបានផ្តល់ជាតង្វាយឬសួយសារអាករដល់ពួក ស៊ីងនូ បន្តិចម្តងៗបានបញ្ជូនបន្ត តាមរយៈអន្តរការីជាច្រើនទៅកាន់អាហ្គានីស្ថាន, ឥណ្ឌា, ពែក្ស, និងរហូតដល់រ៉ូម ផងដែរ។ ជនជាតិចិន ជាពិសេសពួកអភិជន បានបង្កើតភាពទាក់ទាញមួយ តាមរយៈទំនិញ “ក្រៅប្រទេស” ដែលត្រូវបាននាំយកមកពីភូមិភាគខាងលិច។ ពួកគេនាំចូលរបស់របរជាច្រើនមកពីតំបន់អាស៊ីកណ្តាល,

ដោយក្នុងនោះរួមមានកម្រាលព្រំ, សំលៀកបំពាក់, ឧបករណ៍តន្ត្រី, ស្រាថ្នាំដែលធ្វើឲ្យជីវិតអមតៈ, ប្រភេទផ្លែឈើ និងរបស់របរប្រើប្រាស់ប្រចាំថ្ងៃថ្មីៗ, ម្សៅលាបមុខឲ្យស ដែលគេហៅថា “ម្សៅមនុស្សព្រៃ” ដែលសម្ព័ន្ធសម្ពាងមុខ របស់ស្ត្រី អភិជនហាន ហើយយើងអាចឃើញប្រើប្រាស់តាមកដល់សព្វថ្ងៃដោយស្រ្តីចាំជប៉ុន។

ពាណិជ្ជករមកពីភាគខាងលិច ជាញឹកញាប់បម្រើការជាល្បីញកណ្តាលនៅក្នុងការធ្វើពាណិជ្ជកម្មរវាងភូមិ ភាគខាងកើត និងខាងលិចនៅអំឡុងសម័យហាន, ហើយពាណិជ្ជករឥណ្ឌា និងចិនក៏បានអភិវឌ្ឍពាណិជ្ជកម្មតាម ផ្លូវសមុទ្រពីទីក្រុងកំពង់ផែ ហ្នឹងចូរ ដែលស្ថិតនៅចិនភាគខាងត្បូង ឆ្លងកាត់តាមតំបន់មួយចំនួននៅអាស៊ីអាគ្នេយ៍ ដែលមានដូចជាម៉ាឡាយ៉ា, ស៊ីម៉ាត្រា, ភូមា, និងឆ្លងកាត់មហាសមុទ្រឥណ្ឌាទៅកាន់ស៊ីរីលង្កា និងឥណ្ឌា។ នៅត្រឹម ចុងសម័យហាន សូត្រជាច្រើនរបស់ចិនត្រូវបានបញ្ជូនទៅកាន់រ៉ូម ដោយបានដឹកជញ្ជូនតាមសមុទ្រដោយអន្តការីជា ច្រើនកាត់តាមឥណ្ឌា និងតំបន់មេឌីទែរ៉ានេ។ ក្នុងការនាំត្រឡប់មកវិញ ពាណិជ្ជករឥណ្ឌា និងព្រះសង្ឃពុទ្ធសាសនា បាននាំយកមកជាមួយពួកគេនូវ រូបចម្លាក់, វត្ថុសិល្បៈ, បដិមា, និងរបស់របរប្រើប្រាស់នៅក្នុងសាសនាមួយចំនួន មានដូចជាធូបជាដើម ទាំងតាមផ្លូវសមុទ្រ និងផ្លូវគោក។

ហានវូទី គឺជាអធិរាជហាន ដែលសំខាន់បំផុតនៅក្នុងវិស័យជាច្រើនផ្សេងទៀត ក្រៅតែពីភាពជោគជ័យនៃវិស័យ សេដ្ឋកិច្ច និងយោធារបស់ទ្រង់។ ទ្រង់បានពង្រឹងអំណាចរបស់អធិរាជ តាមរយៈការកម្ចាត់ការគំរាមកំហែងរាជ្យបណ្តឹង ពីសំណាក់រាជវង្សសាច់ថ្លៃ, មហាតាលិក, និងទីប្រឹក្សាអ្នកប្រាជ្ញខុងជឺ។ ទ្រង់បានបង្កើនទ្រព្យសម្បត្តិជាតិយ៉ាងក្រាស់ ក្រៃល តាមរយៈការបង្កើតស្ថាប័នដែលគ្រប់គ្រងដោយរដ្ឋាភិបាលគ្រប់គ្រងផ្តាច់មុខលើផលិតផលអំបិល, ដែក, ទង់ដែង, លង្ហិន, និងគ្រឿងស្រវឹង។ បើទោះបីទ្រង់អនុវត្តការងារជាច្រើនដូចជាអធិរាជនីតិនិយមក៏ដោយ ទ្រង់ក៏បានសម្រួច កម្មវិធីសិក្សារបស់សាលារដ្ឋឲ្យផ្តល់ការអប់រំដល់មន្ត្រីនានា តាមរយៈការផ្តោតទៅលើទ្រឹស្តីរបស់ខុងជឺ, ហើយទ្រង់ បានអនុវត្តច្រើនជាងអធិរាជណាៗទាំងអស់ នៅក្នុងការធ្វើឲ្យទ្រឹស្តីខុងជឺក្លាយជាទ្រឹស្តីរបស់រដ្ឋ។ ទ្រង់បានដកចេញ នូវស្តេចត្រាញ់ក្នុងតំបន់មួយចំនួន, បន្ថយអំណាច និងឥទ្ធិពលរបស់គ្រួសារអភិជនជាច្រើន, ជ្រើសរើសមន្ត្រីពីវណ្ណៈ ខាងក្រោម, និងបង្កើតឲ្យមានការប្រឡងសម្រាប់ជ្រើសរើសមន្ត្រីតាមបែបខុងជឺ។

ចាប់ពីរាជ្យរបស់អធិរាជហានវូទី អធិរាជរបស់ចិននានាមើលទៅមិនត្រឹមតែជាមេបញ្ជាការយោធាតែប៉ុណ្ណោះ ទេ ប៉ុន្តែក៏ជាមេដឹកនាំខាងវប្បធម៌ និងការទំនុកបម្រុងលើសិល្បៈ និងអាហារូបករណ៍នៅក្នុងចក្រភព។ យោងទៅលើ មូលដ្ឋាននេះហើយ ដែលអធិរាជទទួលបានការគាំទ្រ, ភក្តីភាព, និងការផ្តល់សេវាកម្មពី វេជ្ជសាស្ត្ររបស់ចិន។ ដូច្នេះ ភាពជាអធិរាជត្រូវបានគេកំណត់តាមរយៈសិល្បៈ និងតម្លៃនៃអរិយធម៌ចិន, ដែលពួកគេយល់ឃើញថាប្រសើរ ជាង (បើទោះបីជាបានខ្ចីវប្បធម៌ពីពួកចក្រភពជាច្រើនក៏ដោយ) វប្បធម៌របស់ពួកចក្រភពដែលស្ថិតនៅជាប់ព្រំដែន ជាមួយជនជាតិចិន។

អ្នកប្រាជ្ញដែលមានឥទ្ធិពលបំផុតនៅក្នុងអំឡុងសម័យហាន និងសម័យក្រោយមកទៀតគឺ ស៊ីម៉ាឈាន ប្រវត្តិវិទូប្រចាំរាជវាំង ដែលស្ថិតក្រោមរាជ្យរបស់អធិរាជហានវូទី។ នៅពេលដែលស៊ីម៉ាឈាន ការពារឧត្តមសេនីយហាន មួយរូបដែលត្រូវបានគេចោទប្រកាន់ដោយអយុត្តិធម៌ថាក្បត់ជាតិ លោកត្រូវបានគេកាត់ទោសប្រហារជីវិត ឬក្រៀវពី បទប្រមាថអធិរាជ។ មនុស្សទាំងឡាយរំពឹងថា ស៊ីម៉ាឈាន សុខចិត្តស្លាប់ ដោយសារការក្រៀវត្រូវបានគេមើលឃើញ ថាជាការប្រមាថដ៏ធំបំផុត ដែលនឹងនាំមនុស្សម្នាក់ទៅកាន់ឋានមួយដែលឈឺចាប់បំផុត។ លោកឈឺចាប់ចំពោះការ សម្រេចចិត្តរបស់លោក ហើយនៅចុងបញ្ចប់លោកសម្រេចចិត្តនៅក្នុងការទទួលយកភាពឈឺចាប់ និងភាពអាមាស់ ពីការក្រៀវ ក្នុងការបន្តរស់នៅដើម្បីបញ្ចប់ស្នាដៃប្រវត្តិសាស្ត្រជាទីស្រឡាញ់របស់លោក ដូចដែលក្រោយមក លោក

បានពន្យល់នៅក្នុងសំបុត្រមួយដែលលោកផ្ញើទៅមិត្តភក្តិរបស់លោកឈ្មោះ វ៉េនអាន៖ នៅពេលដែលខ្ញុំបំពេញ ការងារនេះចប់ហើយ ខ្ញុំនឹងតម្កល់វាទុកនៅលើភ្នំកិត្តិនាម ដូច្នេះវាអាចធ្លាក់ទៅដល់ដៃមនុស្សដែលនឹងយល់ពីវា និង ផ្សព្វផ្សាយវាទៅកាន់ភូមិនានា និងទីក្រុងធំៗ។ បន្ទាប់មក បើទោះបីជាខ្ញុំត្រូវឈឺចាប់រហូតដល់ស្លាប់ដោយសារការ ចាត់រាប់ម៉ឺនកាំបិតក៏ដោយ មានអ្វីដែលខ្ញុំត្រូវសោកស្តាយ ?

ប្រវត្តិរាជវង្សទាំងឡាយចាប់ពីសន្តតិវង្សហាន រហូតដល់សតវត្សទី 20 ត្រូវបានសរសេរតាមគំរូរៀងរាល់ កំណត់ត្រារបស់ប្រវត្តិវិទូដ៏អស្ចារ្យរបស់ស៊ីម៉ាឈាន។ លោកបានរៀងលើភ្នំកិត្តិនាមបានខ្ពស់ជាងអ្វីដែលលោក ស្រមៃ, ហើយលោកតំណាងឲ្យសច្ចៈភាពរបស់អ្នកប្រាជ្ញចិនទាំងឡាយនាពេលបច្ចុប្បន្ន ដែលការសរសេរដោយ ស្មោះត្រង់របស់ពួកគេ តាមពិតទៅអាច រស់នៅបានយូរជាងស្តេច និងអ្នកមានអំណាចដែលពួកគេរិះគន់ និងថ្កោល ទោសទៅទៀត។

អ្នកប្រាជ្ញដែលមានឥទ្ធិពលបំផុតរបស់សន្តតិវង្សហាន ក្នុងការធ្វើឲ្យកើតមានឡើងនូវទ្រឹស្តីទស្សនៈខុងដ៏ បុរាណគឺលោកតុងចុងស៊ូ(175-105) អ្នកដែលបានលាលែងពីតំណែងជាមន្ត្រីជាន់ទាប (ដោយសារអធិរាជហានរ៉ូទី មិនខ្វល់ខ្វាយជាមួយលោក) និងបូជាខ្លួនលោកក្នុងការអប់រំអ្នកដទៃ។ តុងចុងស៊ូ ចាត់ទុកអធិរាជជាបុត្រ របស់ឋានសួគ៌ និងជាអន្តរការីរវាងឋានសួគ៌ និងឋានមនុស្ស។ លោកអះអាងថា ប្រសិនបើអធិរាជប្រកបដោយគុណ ធម៌ នោះនឹងនាំឲ្យមានសុខដុមរវាងឋានសួគ៌ និងឋានមនុស្ស។ តុងចុងស៊ូ បានលើកយកទ្រឹស្តីយីន-យ៉ាងដំបូង (ដែលការផ្លាស់ប្តូរកើតមានឡើងដោយសារអន្តរកម្មផ្ទុយគ្នា) និងទ្រឹស្តី ដំណាក់កាលទាំង 5 (ការផ្លាស់ប្តូរទាំងអស់ ដំណើរការដោយច្បាប់បន្តគ្នា ដែលទឹកជំនួសដោយដី, ដីជំនួសដោយឈើ, ឈើជំនួសលោហៈ, លោហៈជំនួសភ្លើង, ភ្លើងជំនួសទឹក) និងបានរួមបញ្ចូលទ្រឹស្តីទាំងនេះចូលទៅក្នុងពង្រាងកិច្ចការខុងដ៏ដ៏ធំមួយ។ លោកបានបញ្ចូលទ្រឹស្តី របស់តារិនិយម (អធិរាជដឹកនាំនៅខាងលើដោយមិនចាំបាច់ធ្វើសកម្មភាព) និងទ្រឹស្តីរបស់នីតិនិយម (អធិរាជជា អ្នកបញ្ញត្តិច្បាប់មួយរូប ដែលសុខដុម និងសុខុមាលភាពរបស់ពិភពលោកទាំងមូលត្រូវពឹងផ្អែកលើ) ទៅក្នុងទស្សនៈ បែបខុងដ៏និយមសម្រាប់អធិរាជមួយ ដែលបន្តមានវត្តមានរហូតដល់សតវត្សទី 20 ។

បើទោះបីជាស្នាដៃរបស់អធិរាជហានរ៉ូទី ត្រូវបានគេទទួលស្គាល់ជាទូទៅក៏ដោយ នៅពេលដែលទ្រង់សុគត់ ទ្រង់បានបន្សល់ទុកនូវបន្ទុកដ៏ធ្ងន់ធ្ងរមួយសម្រាប់រដ្ឋាភិបាល ក្នុងការចំណាយទៅលើកិច្ចការមួយចំនួនដែលទ្រង់ បានផ្តួចផ្តើមគំនិត។ ដោយសារម្ចាស់កម្មសិទ្ធិដ៏ធ្ងន់ធ្ងរ អាចគេចវិសេសពីការបង់ពន្ធ សង្គមរបស់សន្តតិវង្សហាន ចាប់ផ្តើម ញែកចេញពីគ្នារវាងពួកអភិជនដែលជាម្ចាស់ដីធ្លីមានទ្រព្យស្តុកស្តម្ភ ជាមួយនិងអ្នកជួលដីក្រីក្រ, ទាសករ, និងជន អនាថាគ្មានដីធ្លី។ នៅក្នុងការព្យាយាមមួយដើម្បីដោះស្រាយពីបញ្ហានៃការមិនបង់ពន្ធដីធ្លីរបស់ពួកអភិជន រាជានុសិទ្ធិ រ៉ាងម៉ាង បានដណ្តើមអំណាច និងប្រកាសបង្កើតសន្តតិវង្សស៊ីន (ថ្មី) នៅក្នុងឆ្នាំ 9 នៃគ.ស។ ទ្រង់បានពន្យល់អំពី ការឡើងកាន់អំណាចរបស់ទ្រង់ តាមរយៈគោលគំនិតរបស់សន្តតិវង្សចូវ-អាណត្តិនៃឋានសួគ៌ ដែលថា ឋានសួគ៌ បានអនុញ្ញាតឲ្យមានការបះបោរមួយប្រឆាំងជាមួយស្តេចមិនត្រឹមត្រូវមួយរូប។ ទ្រង់ព្យាយាមនៅក្នុងការលុបបំបាត់ វណ្ណៈទាសភាព, រឹបអូសយកទ្រព្យសម្បត្តិរបស់ម្ចាស់កម្មសិទ្ធិដ៏ធ្ងន់ធ្ងរ, និងធ្វើការបែងចែកដីដល់ប្រជាជនក្រីក្រ។ ប៉ុន្តែវិធានការរបស់ទ្រង់ នាំឲ្យមានការប្រឆាំងពីសំណាក់ពួកអ្នកមានអំណាចនៅក្នុងសង្គម បូកផ្សំជាមួយនិងទឹក ជំនាន់ទន្លេលឿងនៅក្នុងឆ្នាំ 11 នៃគ.ស បាននាំឲ្យមានការបះបោរមួយប្រឆាំងជាមួយនិងការដឹកនាំរបស់រ៉ាងម៉ាង ។

រ៉ាងម៉ាង ត្រូវបានសម្លាប់នៅក្នុងឆ្នាំ 23 នៃគ.ស, ហើយ 2 ឆ្នាំក្រោយមក កម្លាំងដែលមានកក្តិភាពជាមួយ គ្រួសារលី បានស្ថាបនាសន្តតិវង្សហាន ឡើងវិញ។ អធិរាជថ្មីព្រះនាមហ្គ័ងវ៉ូ បានអះអាងអំពីការប្រគល់អាណត្តិរបស់

ឋានសួគ៌ដល់គ្រួសារលី ដោយយកតាមគំរូដែល វ៉ងម៉ាង ធ្លាប់បានអះអាង, និងចាត់ទុកការគោរពបូជាចំពោះ ឋានសួគ៌ថាជាការគោរពដ៏សំខាន់ជាងគេរបស់រាជវង្ស ដែលភ្លាមៗនោះ បានក្របដណ្តប់ពីលើការគោរពបូជាចំពោះ បុព្វការីជនរបស់រាជវង្សនៅដើមសម័យហាន។ អាណត្តិនៃឋានសួគ៌នៅតែមូលដ្ឋានគ្រឹះនៃសីលធម៌ និងនយោបាយ របស់សន្តតិវង្សក្រោយៗមកទៀត។ អធិរាជហ្គ័ន បានផ្លាស់ប្តូររាជធានីរបស់ ហាន ពី ឆាងអាន ដែលត្រូវបានកម្ចិម ទៅភាគខាងកើតរាប់រយគីឡូម៉ែត្រឆ្ពោះទៅកាន់ លូយ៉ាង ។ ដូច្នេះសម័យកាលចាប់ពីឆ្នាំ 25 ដល់ 220 នៃគ.សត្រូវ បានគេស្គាល់ថា សម័យហានក្រោយឬ ហានខាងកើត (Paul S. Ropp, 2010: 24-31)។

1.2.2. ការរីកចម្រើននៅក្នុងសម័យហាន

បើទោះបីជាមានភាពចលាចលផ្នែកនយោបាយ ដែលបានបង្កឡើងដោយការដណ្តើមអំណាចរបស់វ៉ងម៉ាង និងការផ្លាស់ប្តូររាជធានីទៅកាន់លូយ៉ាង ក៏ដោយ ក៏សេដ្ឋកិច្ច និងសិល្បៈរបស់សន្តតិវង្សហាន នៅតែបន្តរុងរឿង និង រីកចម្រើនរយៈពេលមួយសតវត្សទៀត។ លូយ៉ាង បានក្លាយជាទីក្រុងធំជាងគេលំដាប់ទី 2 នៅលើពិភពលោក (បន្ទាប់ពីរ៉ូម) ហើយអំណាចនយោបាយរបស់ហាន បានពង្រីកយ៉ាងធំទូលាយ ដោយភាគ្លីសានពង្រីករហូតដល់ កូរ៉េ, ភាគនិរតីពង្រីករហូតដល់ជួរភ្នំហិម៉ាល័យ, ភាគអាគ្នេយ៍ពង្រីករហូតដល់វៀតណាម, និងភាគពាយព្យពង្រីក រហូតដល់មជ្ឈមណ្ឌលចំណតផ្លូវសូត្រនៅអាស៊ីកណ្តាល។

សង្គមរបស់ហាន ជាសង្គមបែបឋានានុក្រមតឹងរឹង ជាពិសេសបើប្រៀបធៀបជាមួយនិងសង្គមបច្ចុប្បន្ន ប៉ុន្តែ សង្គមនេះក៏មានដំណើរការល្អជាងសង្គមបុរេឧស្សាហកម្មផ្សេងៗទៀត។ ក្រៅពីគ្រួសាររាជវង្ស មិនមានគ្រួសារមួយ ណាអាចទទួលបានឋានៈជាន់ខ្ពស់របស់ពួកគេនៅក្នុងសង្គម តាមរយៈការស្វែងរកបានឡើយ។ នៅក្នុងទស្សនៈ របស់ខុងជឺនិយម មន្ត្រីដែលជាអ្នកចេះដឹងមានឋានៈខ្ពស់ជាងគេនៅក្នុងឋានានុក្រមសង្គម បន្តដោយប្រជាកសិករ និងសិល្បៈករ (ដែលជាថ្នាក់ខ្ពង់ខ្ពស់នៃការផលិតរបស់សង្គម), បន្តដោយពាណិជ្ជករស្ថិតនៅក្រោមគេ (យល់ឃើញ ដោយពួកខុងជឺនិយមថា ថាជាអ្នកដែលមិនផលិត និងកេងប្រវ័ញ្ចលើកម្លាំងពលកម្មរបស់អ្នកដទៃ)។ តាមពិតទៅ ពាណិជ្ជករជាទូទៅគឺជាអ្នកទ្រព្យសម្បត្តិស្តុកស្តម្ភ, ពួកគេដឹងថា នៅពេលដែលកូន ឬចៅរបស់ពួកទទួលបានការ អប់រំជាន់ខ្ពស់ ពួកគេនឹងអាចចូលទៅក្នុងក្រុមមន្ត្រីដែលជាអ្នកចេះដឹង ដែលជាឋានៈជាន់ខ្ពស់បំផុតនៅក្នុងសង្គម។

ភាគច្រើននៅក្នុងប្រវត្តិសាស្ត្ររបស់ពួកគេ រដ្ឋាភិបាលហាន សម្រេចជោគជ័យនៅក្នុងធ្វើឲ្យមានតុល្យភាព រវាងអំណាចកណ្តាល និងស្វ័យភាពក្នុងតំបន់។ មន្ត្រីរាជការត្រូវបានជ្រើសរើសតាមរយៈប្រព័ន្ធនៃការឧទ្ទេសនាម ដោយមនុស្សដែលកំពុងធ្វើការនៅក្នុងជួររដ្ឋាភិបាល, ប៉ុន្តែមន្ត្រីទាំងអស់តម្រូវឲ្យសិក្សាពីអត្ថបទនានាដែលទាក់ទង និងខុងជឺនិយម។ តាមរយៈការឧបត្ថម្ភគាំទ្រពីសំណាក់រដ្ឋាភិបាល និងការសរសេររបស់អ្នកប្រាជ្ញមួយចំនួន ដូចជា ស៊ីម៉ាលាន និង តុងចុងស៊ូ, តម្លៃរបស់ខុងជឺបានជ្រួតជ្រាបទៅក្នុងអាកប្បកិរិយា និងជីវិតរស់នៅរបស់រាជនចេះដឹង ទាំងឡាយ, ហើយពេលខ្លះបានពង្រីក (មានកម្រិត) ទៅដល់មនុស្សនានាដែលស្ថិតនៅវណ្ណៈសង្គមខាងក្រោម ដោយរួមមានទាំងប្រជាកសិករដែលមិនចេះអក្សរផងដែរ។ នៅពេលមួយ មានយុវជនវ័យក្មេងរហូតដល់ 3 ម៉ឺននាក់ បានសិក្សាទ្រឹស្តីខុងជឺនៅក្នុងរាជបណ្ឌិតសភានៅក្នុងរាជធានី។ ការអប់រំនៅក្នុងសម័យសន្តតិវង្ស ហាន ត្រូវបានធ្វើ ឲ្យកាន់តែប្រសើរឡើងតាមរយៈការបង្កើតក្រដាសនៅឆ្នាំ 100 នៃគ.ស។ ការរកឃើញនេះ ធ្វើឲ្យការសរសេរ ផ្សព្វផ្សាយមានប្រសិទ្ធភាពជាងវិធីសាស្ត្រសរសេរចាស់ ដែលសរសេរនៅលើបន្ទះឬស្បឺ។ រដ្ឋាភិបាលហាន ក៏ចារឹក អក្សរស្នាដៃខុងជឺនិយមជាច្រើននៅលើផ្ទាំងថ្មផងដែរ ដែលត្រូវបានគេយល់ឃើញថា ជាវិធីដ៏ល្អមួយនៅក្នុងការរក្សា ទុកកំណត់ត្រាអាថ៌កំបាំងនានានៅក្នុងសម័យបុរាណ។ អ្នកប្រាជ្ញវ័យក្មេងនានាដែលធ្វើដំណើរមកពីគ្រប់ទិសទីនៅ

ក្នុងចក្រភព ដើម្បីផ្ដិតសិលាចារឹកទាំងនេះ ឬក៏ចម្លងដោយដៃ និងផ្សព្វផ្សាយទៅកាន់តំបន់ផ្សេងៗទៀតកាន់តែច្រើន។ អ្វីដែលយើងបានដឹងកាតច្រើននាពេលបច្ចុប្បន្ន ពីប្រវត្តិសាស្ត្រចិនមុនសម័យសន្តតិវង្សហាន បានមកពីការខិតខំ ប្រឹងប្រែងប្រកបដោយយកចិត្តទុកដាក់ និងប្រិតប្រៀងរបស់អ្នកប្រាជ្ញហាន។

សន្តិភាព និងស្ថេរភាពនៅក្នុងសម័យសន្តតិវង្សហាន អស់រយៈពេលប៉ុន្មានសតវត្ស នាំឲ្យចំនួនប្រជាជនកើន ឡើងដល់ជាង 60 លាននាក់ ដែលជាទីផ្សារសេដ្ឋកិច្ចដ៏ធំមួយដែលភ្ជាប់តំបន់ផ្សេងៗឲ្យក្លាយជាតំបន់សមាហរណកម្មដ៏ធំមួយ និងជាតំបន់ដែលមានភាពរុងរឿងបំផុតដែលមិនធ្លាប់មានពីមុននៅលើពិភពលោក។ ដោយសារតែវេជ្ជសាស្ត្រ មាននិន្នាការក្នុងការបញ្ចុះខ្លួនគេនៅពេលដែលស្លាប់នៅក្នុងផ្នូរដែលប្រណិត ការរុករកឃើញបុរាណវិទ្យាមួយ ធំៗចំនួននៅក្នុងសតវត្សទី 20 ត្រូវបានធ្វើឡើងតាមរយៈការធ្វើកំណាយផ្លូវនានានៅក្នុងសម័យហាន ។ ជាទូទៅនៅ ក្នុងផ្នូរមានផ្ទុកនូវគំរូផ្ទះតូចៗ, របស់របរប្រើប្រាស់នៅក្នុងផ្ទះ, អ្នកបម្រើ, តន្ត្រីករ, និងមន្ត្រីបរិវារ, បានបង្ហាញឲ្យយើង មើលឃើញអំពីជីវិតរស់នៅនិងការស្លាប់របស់ជនជាតិចិននៅអំឡុងសម័យសន្តតិវង្សហាន។

ការធ្វើកំណាយផ្លូវសម័យហាន ដ៏ល្បីល្បាញបំផុតមួយនៅក្នុងទស្សវត្សឆ្នាំ 1960 នៅម៉ាវ៉ាងទូ ដែលជាកូមិ តូចមួយនៅក្រៅទីប្រជុំជនឆាងសា នៅក្នុងខេត្តហ៊ូណាន។ ផ្នូរនេះគឺជាផ្នូររបស់លីបាង ដែលជាមន្ត្រីជាន់ខ្ពស់នៅក្នុង តំបន់រដ្ឋចំណុះមួយ ដែលជាអ្នកគ្រាំទ្រស្ថាបនិករាជវង្សហាន លីបាង តាំងពីដំបូង។ ផ្នូររបស់លីបាង រៀបចំមិនសូវល្អ ឡើយ ប៉ុន្តែ ផ្នូររបស់ករិយាលោកដែលនៅក្បែរនោះ អ្នកស្រីតៃ និងកូនប្រុសរបស់ពួកគេ ត្រូវបានថែរក្សាយ៉ាងប្រសើរ។ ផ្នូររបស់អ្នកស្រីតៃ ផ្ទុកនូវ ប្រអប់ខ្នុរម្រក្សណ៍, ថាស, ពែង, និងបាន ចំនួន 154, គ្រឿងសេវ៉ាមិចចំនួន 51, ហិប ឬស្សីដាក់ក្រណាត់ និងរបស់របរប្រើប្រាស់ក្នុងផ្ទះជាច្រើនទៀតចំនួន 48, និងកញ្ជើដាក់កាត់ធ្វើពីដីឥដ្ឋចំនួន 40។ អ្វី ដែលធ្វើឲ្យក្រុមអ្នកបុរាណវិទ្យាមានការងឿយឆ្ងល់បំផុតនោះគឺ សពរបស់អ្នកស្រីតៃ ត្រូវបានថែរក្សាយ៉ាងល្អនៅក្នុង មជ្ឈមណ្ឌលប្លង់ 4 បន្ទះ និងរុំដោយក្រណាត់សូត្រចំនួន 20 ស្រទាប់, សាច់របស់គាត់នៅទន់ ហើយសាច់ដុំរបស់ គាត់នៅតែឃើត។ នៅក្នុងពោះរបស់គាត់ មានផ្ទុកនូវគ្រាប់ត្រសក់ស្រូវជាង 100 ដែលបញ្ជាក់ពីការញ្ចាំអាហារលើចុង ក្រោយរបស់គាត់កាលពី 2,000 ឆ្នាំមុន។ នៅផ្នែកខាងលើក្នុងមជ្ឈមណ្ឌលប្លង់នូវបង្ហាញពីសូត្រដ៏ស្រស់ស្អាតមួយ ដែលជាការរកឃើញបុរាណវិទ្យាដ៏សំខាន់បំផុតនៅពាក់កណ្តាលសតវត្សចុងក្រោយនេះ។

អ្នកប្រាជ្ញនានានៅតែជជែកគ្នាអំពីអត្ថន័យនៃនិមិត្តសញ្ញានៅលើបង្ហាញនេះ ហើយអ្វីដែលកាន់តែពិបាកនោះគឺ កំណត់ត្រាហាន ជាច្រើនដែលរៀបរាប់អំពីការប្រតិបត្តិ និងជំនឿអំពីការស្លាប់។ ផ្នូរមួយចំនួនរួមមានលិខិតឆ្លងដែន ទៅកាន់ឋានក្រោមសម្រាប់អ្នកដែលស្លាប់, ដើម្បីធ្វើជាឯកសារបញ្ជាក់ពីកម្មសិទ្ធិទ្រព្យសម្បត្តិរបស់ពួកគេ និងដើម្បី ការពារការធ្វើទុក្ខទោសពីការិយាល័យឋានក្រោម។ នៅក្នុងផ្នូរផ្សេងទៀតរួមមាន “យន្តការពារលើផ្នូរ” រចនាឡើង ដើម្បីរារាំងអំពើឃោឃោរបស់សត្វដែលទើបតែស្លាប់ និងតម្រូវឲ្យពួកគេញែកចេញឲ្យដាក់ពីគ្នារវាងអ្នកស្លាប់ និង អ្នករស់។ ឯកសារហាន ផ្សេងទៀតបាននិយាយអំពីការធ្វើឲ្យមានអាយុវែង ឬទទួលបានជីវិតអមតៈតាមរយៈការធ្វើ យ៉ាងណាកុំឲ្យទៅដល់ព្រំដែននៃសេចក្តីស្លាប់។ វាច្បាស់ណាស់ថា ប្រជាជនហាន មួយចំនួនយល់ឃើញថា ប្រសិនបើ មនុស្សម្នាក់ត្រូវបានគេសម្លាប់ដោយខុសច្បាប់ ឬសាកសពមនុស្សម្នាក់មិនត្រូវបានគេថែរក្សាឲ្យបានសមរម្យនៅទេ នោះព្រលឹងរបស់ពួកគេនឹងចាកចេញពីផ្នូរដើម្បីសងសឹកដល់អ្នកដែលប្រព្រឹត្តិកំហុសដាក់ពួកគេ។ នៅក្នុងជំនឿ មួយរួមជាមួយទ្រឹស្តីខុងធី បានទទួលឲ្យមនុស្សទាំងឡាយប្រព្រឹត្តិចំពោះបុព្វការីជនរបស់ពួកគេជាមួយនិងការ គោរពជាទីបំផុត មិនថាស្លាប់ ឬរស់ឡើយ។ ការនេះបានជួយពន្យល់ពីមូលហេតុដែលផ្នូរជាច្រើនរបស់វេជ្ជសាស្ត្រ ត្រូវបានផ្ទុកនូវរបស់របរប្រើប្រាស់នៅក្នុងផ្ទះ និងរបស់របរប្រណិតនានា។

ក្រៅតែពីការស្ថាបនាផ្លូវធំៗសម្រាប់មនុស្សស្លាប់ នៅចុងសម័យហាន សមាជិកមួយចំនួននៃគ្រួសារ រវាង ចាប់ផ្តើមស្ថាបនាចេតិយដ៏ធំសម្រាប់បុព្វការីជនរបស់ពួកគេដែលបានស្លាប់។ ចេតិយទាំងនេះ បានដើរតួជាទីកន្លែង សម្រាប់ការប្រមូលផ្តុំរបស់សាធារណជនដើម្បីគោរពបូជាដល់បុព្វការីជនរបស់ពួកគេ។ ចេតិយដែលធំ និងគ្រប់លក្ខណៈ ជាងគេក្នុងចំណោមចេតិយនៅក្នុងសម័យសន្តតិវង្សហាន គឺចេតិយដែលឧទ្ទិសដល់រ៉ូលៀង ដែលជាមនុស្សម្នាក់ ដែលបានបដិសេធក្នុងការទទួលយកការតែងតាំងឲ្យធ្វើជាមន្ត្រីរបស់រដ្ឋាភិបាល ដោយសារលោកយល់ថាវាគឺជា អំពើពុករលួយ។ ជញ្ជាំងចេតិយរបស់លោក លម្អដោយចម្លាក់ដែលពិពណ៌នាពីប្រវត្តិសាស្ត្រពិតលោកទាំងមូល ដោយរៀបរាប់ចាប់ពីអតីតកាលដ៏យូរលង់តាមរយៈទេវកថា រហូតដល់បច្ចុប្បន្នកាល និងរៀបរាប់យ៉ាងលម្អិតចាប់ពី ជីវិតរស់នៅប្រចាំថ្ងៃរបស់មនុស្សលោក រហូតដល់ជីវិតអមតៈនៅឋានសួគ៌។ ទេវតាដែលពេញនិយមមួយអង្គនៅក្នុង សម័យសន្តតិវង្សហាន គឺព្រះម៉ែភាគខាងលិច អ្នកដែលគ្រប់គ្រងលើអាណាចក្រជីវិតអមតៈយើន នៅលើភ្នំខ្ពស់លុន ។ នៅលើភ្នំនោះមានដើមប៉ែសមាសដែលធ្វើឱ្យមានជីវិតអមតៈ 3,000 ឆ្នាំទើបផ្តុំម្តង។ អ្នកដែលមានឋានៈស្មើទ្រង់ គឺ ស្តេចខាងកើត គ្រប់គ្រងលើអាណាចក្រជីវិតអមតៈយ៉ាង។

ចម្លាក់នៅលើជញ្ជាំងចេតិយរបស់រ៉ូលៀង បានពិពណ៌នាអំពីមនុស្សជាច្រើន ដោយរួមមានទាំងស្តេចនានា នៅសម័យបុរាណ, កូនៗ និងឪពុកដែលប្រកបដោយគុណធម៌, រដ្ឋមន្ត្រីដែលប្រកបដោយគតិបណ្ឌិត, ពេជ្ឈយាត ល្បីល្បាញនានា, និងស្ត្រីខ្ពង់ខ្ពស់។ ក្នុងចំណោមស្ត្រីខ្ពង់ខ្ពស់ទាំងនោះ មានស្ត្រីដែលតំណាងឲ្យគុណធម៌ខ្ពស់បំផុត នៅក្នុងទ្រឹស្តីខុងជឺ គឺស្ត្រីដែលបូជាខ្លួនឯងដើម្បីជាប្រយោជន៍ដល់សីលធម៌។ ក្នុងចំណោមនោះ មានស្ត្រីមេម៉ាយដ៏ ស្រស់ស្អាតមួយរូបក្នុងសម័យចូវ ឈ្មោះកៅស៊ីង ដែលរស់នៅក្នុងរដ្ឋលៀង នាងត្រូវបានគេចាត់ទុកថាជាអ្នកដែល ប្រកាន់ភាពមេម៉ាយរបស់នាងបានយ៉ាងខ្ជាប់ខ្ជួន ដោយនាងបានកាត់ច្រមុះខ្លួនឯងដើម្បីកុំឲ្យបុរសនានាចង់រៀបការ ជាមួយនាង។ ស្ត្រីម្នាក់ទៀតគឺ ម្តាយមីងគុណធម៌លៀង អ្នកដែលព្យាយាមនៅក្នុងការជួយសង្គ្រោះក្មួយរបស់នាង ចេញពីភ្លើង ប៉ុន្តែដោយសារភក្តីស្លន់ស្លោពេក នាងបែរជាចាប់យកច្រលំចំកូនប្រុសរបស់ខ្លួនឯងទៅវិញ។ នៅពេល ដឹងថានាងចាប់យកច្រលំបែបនេះ នាងបានកើតទុក្ខយ៉ាងខ្លាំង ដោយនាងរត់ចូលទៅក្នុងអណ្តាតភ្លើងដើម្បីសម្លាប់ ខ្លួន ដោយអះអាងថា នាងមិនអាចប្រឈមជាមួយសេចក្តីអាម៉ាស់ ដោយមិនជួយក្មួយរបស់ខ្លួន បែរជាជួយកូនប្រុស របស់ខ្លួនឯងទៅវិញ។

បើទោះបីជាកំណត់ត្រាប្រវត្តិសាស្ត្រភាពច្រើននៅក្នុងសម័យហាន ផ្ដោតសំខាន់តែលើបុរស ដោយមិនបាន យកចិត្តទុកដាក់លើស្ត្រីក៏ដោយ ក៏អ្នកប្រាជ្ញស្ត្រីល្បីល្បាញបំផុតនៅក្នុងប្រវត្តិសាស្ត្រចិន គឺជាស្ត្រីដែលស្ថិតនៅក្នុង សម័យហាន។ ស្ត្រីនេះឈ្មោះបានចូវដែលមានឪពុកឈ្មោះបានបាវ ដែលបានប្តេជ្ញានៅក្នុងការបន្តសរសេរប្រវត្តិសាស្ត្រ ដ៏អស្ចារ្យរបស់ចិន ដែលបានចាប់ផ្តើមដំបូងដោយស៊ីម៉ាលាន ។ នៅពេលដែលបានបាវ ស្លាប់ កូនប្រុសរបស់លោក ឈ្មោះបានគូ ដែលត្រូវជាបងប្រុសរបស់បានចូវ បានធ្វើកិច្ចការនេះបន្ត និងបានបញ្ចប់ការសរសេរ សៀវភៅនៃសន្តតិវង្ស ហាន ដែលជាប្រវត្តិសាស្ត្រផ្លូវការរបស់សន្តតិវង្សហាន។ បងប្អូនភ្លោះម្នាក់ទៀតរបស់បានគូ ដែលជាឧត្តមសេនីយ យោធាមួយរូប ទទួលបានស្នាដៃប្រហាក់ប្រហែលគ្នា ដោយទទួលបានជោគជ័យនៅក្នុងការដណ្តើមកាន់កាប់អតីត រដ្ឋឯករាជ្យនានានៅតំបន់អាស៊ីកណ្តាល។ បើទោះបីជាស្ត្រីដែលមានឋានៈបន្ទាប់បន្សំក៏ដោយ ក៏ស្នាដៃរបស់បានចូវ អាចប្រៀបធៀបជាមួយនិងស្នាដៃរបស់បងប្រុសរបស់នាងបាន។ ដោយរៀបអាពិពាហ៍ពិពាហ៍ជាមួយមន្ត្រីជាន់ខ្ពស់ មួយរូបដែលបានស្លាប់ទាំងនៅវ័យក្មេងបានចូវ បានបូជាខ្លួននាងដើម្បីចញ្ជឹមកូនប្រុស និងការសិក្សារៀនសូត្រ និង សរសេរ។ នាងសរសេរកំណាព្យជាច្រើន, ជួយបងប្រុសរបស់នាង បានគូ ឲ្យសម្រេចស្នាដៃ ប្រវត្តិសាស្ត្រសន្តតិវង្ស

ហាន, និងសរសេរសៀវភៅ ច្បាប់សម្រាប់កូនស្រីរបស់ខ្ញុំ ដែលជាកូនសៀវភៅល្បីល្បាញបំផុតសម្រាប់ទូន្មានស្ត្រី គ្រប់ទម្រង់វប្បធម៌ទាំងអស់។

ខណៈពេលដែលស្នាដៃសីលធម៌ និងទស្សនៈមួយភាគធំត្រូវបានសរសេរឡើងសម្រាប់បុរស បានចូរ បាន សម្រេចចិត្តនៅក្នុងការសរសេរការទូន្មានសីលធម៌ជាពិសេសសម្រាប់ស្ត្រី។ នាងទូន្មានឲ្យស្ត្រីទាំងឡាយត្រូវ បង្ហាញនូវគុណសម្បត្តិ ឬគុណធម៌ចំនួន 3 ៖ (1)ត្រូវអនុវត្តជាមួយភាពរម្យទម, ឱនលំទោន, និងគោរព, (2) ត្រូវ ឧស្សាហ៍ និងយកចិត្តទុកដាក់ចំពោះការងារ, (3) ត្រូវបម្រើបងប្អូនសាច់ថ្លៃ និងត្រូវបង្ហាញគោរពបូជាដល់បុព្វការីជន ជាមួយនិងភាពឱនលំទោន និងសេចក្តីថ្លៃថ្នូរ។ ដូច្នេះនាងអាចធានានូវកិត្តិយសដ៏ល្អមួយសម្រាប់ខ្លួននាងផ្ទាល់ ក៏ ដូចជាគ្រួសាររបស់នាងផងដែរ។ ប៉ុន្តែ នាងផ្តល់យោបល់ថា “ប្រសិនបើអ្នកបរាជ័យចំណុចណាមួយនៅក្នុងចំណោម ចំណុចទាំង 3 នេះ, នឹងមិនមានកេរ្តិ៍ឈ្មោះល្អដែលត្រូវផ្សព្វផ្សាយឡើយ ហើយការរំលងលះ និងការខូចកិត្តិយសមិន អាចជៀសផុតឡើយ”។ ការទូន្មានរបស់នាងជាប់ពាក់ព័ន្ធជាពិសេសជាមួយស្ត្រីដែលសមាជិកគ្រួសាររវេន ដូចជា រូបនាង ដោយក្នុងនោះរួមមាន ស្ត្រីទាំងឡាយដែលស្ថិតនៅក្នុងរាជវាំង, ដែលជាទីកន្លែងដែលមានឧបាយកល និង ការប្រកួតប្រជែងអំណាចកើតឡើងជាប្រចាំ។ បានចូរ បានដឹងអំពីផលកម្មដ៏អាក្រក់របស់ម្ចាស់ក្សត្រីខ្លាំងៗមួយ ចំនួន ដែលព្យាយាមនៅក្នុងការគ្រប់គ្រងអំណាចដោយខ្លួនទ្រង់ផ្ទាល់ ហើយចុងបញ្ចប់ត្រូវបានគេសម្លាប់ រួមជាមួយ សាច់ញាតិរបស់ទ្រង់។ ដោយគិតដល់រឿងនេះ សៀវភៅច្បាប់សម្រាប់កូនស្រីរបស់ខ្ញុំ អាចជាកូនរក្សាជីវិតដ៏មាន ប្រសិទ្ធភាពមួយសម្រាប់ស្ត្រី ដែលស្ថិតនៅក្នុងបរិស្ថានដែលមានគ្រោះថ្នាក់ និងបរិយាកាសដែលបុរសជាអ្នកមាន សិទ្ធិអំណាច។

ច្បាប់ទូន្មានរបស់បានចូរ ឆ្លុះបញ្ចាំងពីទស្សនៈរបស់រវេនប៉ុណ្ណោះ ប៉ុន្តែមិនសូវជាមានភាពចាំបាច់ចំពោះ សង្គមជាក់ស្តែងរបស់ហាន ឡើយ។ យើងបានដឹងរួចមកហើយថា មហេសីជាច្រើនរបស់អធិរាជនៅក្នុងសម័យ ហាន មានភាពកាចសាហាវនៅក្នុងការការពារអំណាចរបស់ពួកគេ។ ការសង្កត់ធ្ងន់លើភាគពួកចូរបស់កូនប្រុសនៅ ក្នុងទ្រឹស្តីខុងធីនាសម័យហាន បានធ្វើឲ្យអធិរាជភាគច្រើនពិបាកនៅក្នុងការមិនស្តាប់បង្គាប់មាតារបស់ទ្រង់ បើ ទោះបីជាអធិរាជនោះធំដឹងក្តី ឬឈានដល់វ័យកណ្តាលហើយក៏ដោយ។ ដោយហេតុនេះ ម្ចាស់ក្សត្រីយានីតែងតែ ស្វែងរកវិធីនានាដើម្បីគ្រប់គ្រងរាជវាំងហាន ជាពិសេសនៅចុងសម័យហាន ។ សន្តតិវង្សជាច្រើននៅក្នុងប្រទេសចិន ជាយថាហេតុបានធ្លាក់ចុះ និងខ្ជិចខ្ជីដោយការប្រជែងអំណាចគ្នាមិនចេះចប់មិនចេះហើយ របស់ក្រុម 4 ៖ ម្ចាស់ ក្សត្រីយានី និងញាតិវង្ស, មន្ត្រីខុងធីនៅក្នុងការិយាល័យរាជវាំង, មេបញ្ជាការយោធា, និងមហាតាលិករាជវាំង (Paul S. Ropp, 2010: 32-35)។

1.2.3. ការជួលរងនៃសន្តតិវង្សហាន

នៅចុងសម័យហាន ក្រុមដែលមានអំណាចខ្លាំងបំផុត 2 ក្រុមនៅក្បែររាជបល្ល័ង្កគឺ មហាតាលិករាជវាំង និង ញាតិវង្សរបស់ម្ចាស់ក្សត្រី។ មហាតាលិកគឺជាវណ្ណៈដាច់ដោយឡែកមួយពីគេប្រចាំរាជវាំង។ ក្នុងនាមជាមនុស្សប្រុស ដែលត្រូវបានគេក្រៀវ ពួកគេត្រូវបានគេមើលងាយ ប៉ុន្តែពួកគេគឺជាបម្រើផ្ទាល់ខ្លួនអធិរាជ ពេលខ្លះពួកគេអាចក្លាយ ជាមិត្តភក្តិជិតស្និទ្ធ និងទីប្រឹក្សាផ្ទាល់ខ្លួនរបស់អធិរាជ ដែលបានផ្តល់អំណាចឲ្យពួកគេកាន់តែខ្លាំងជាងក្រុមផ្សេងៗ ទៀត។ មហាតាលិកជាទូទៅមកពីវណ្ណៈថ្នាក់ក្រោម។ ហេតុអ្វីបានជាពួកគេយល់ព្រមនៅក្នុងក្រៀវ (ដែលពេលនោះ មានហានីភ័យខ្ពស់ដល់អាយុជីវិត) ? មហាតាលិកត្រូវបានគេប្រគល់ភារៈកិច្ចនៅក្នុងការគ្រប់គ្រងជីវិតរស់នៅក្នុងរាជ វាំង ក៏ដូចជាធានាដល់រាជបុត្រទាំងអស់ដែលប្រសូតនៅក្នុងរាជវាំងគឺជាបច្ចាជនស្របច្បាប់របស់អធិរាជ ដោយមិន

មែនជាវាជបុត្រដែលខុសច្បាប់រវាងម្ចាស់ក្សត្រីជាមួយនិងមន្ត្រីតូចទាបឡើយ។ ខណៈពេលដែល មហាតាលិកគ្មាន បច្ចាជនផ្ទាល់ខ្លួន ពួកគេមានបំណងតិចតួចប៉ុណ្ណោះនៅក្នុងការបង្កើតទ្រព្យសម្បត្តិផ្ទាល់ខ្លួន ប៉ុន្តែ ពេលខ្លះទ្រព្យ សម្បត្តិ និងអំណាចនៅតែអាចអូសទាញចិត្តរបស់ពួកគេបាន ហើយចំនួន មហាតាលិកកើនឡើងជាប្រចាំពីសន្តតិវង្ស មួយទៅសន្តតិវង្សមួយ។

នៅចុងសម័យហាន មានមហាតាលិករាប់ពាន់នាក់ ហើយពួកគេចាប់ផ្តើមទទួលបានអំណាចខ្លាំងក្លា ដោយសារតែពួកគេទទួលបានសិទ្ធិនៅក្នុងការតែងតាំងរាជទាយាទដោយខ្លួនឯង។ នៅក្នុងឆ្នាំ 124 មុនគ.ស មហាតាលិករាជវាំងបានចាត់ចែងលើកអធិរាជវ័យក្មេងមួយអង្គឲ្យឡើងគ្រងរាជ្យ ដូច្នេះពួកគេអាចត្រួតត្រាកិច្ចការ ជាតិក្រោមព្រះនាមរបស់អធិរាជវ័យក្មេងនោះ។ នៅក្នុងឆ្នាំ 159 នៃគ.ស ពួកគេមានជួយអធិរាជមួយអង្គប្រហារជីវិត ញាតិវង្សទាំងមូលរបស់មាតាអធិរាជអង្គមុន។ មហាតាលិកបានដឹកនាំការធ្វើបន្ទុកមួយនៅក្នុងឆ្នាំ 166 និង 169 ដែលពួកគេបានសម្លាប់ ឬនិរទេសមន្ត្រីការិយាល័យស៊ីវិលរាប់ពាន់នាក់។

ភាពចលាចលនៅក្នុងរាជវាំងទាំងនេះ បានត្រឹមតែធ្វើឲ្យរដ្ឋាភិបាលកណ្តាលរបស់ហាន ចុះខ្សោយតែ ប៉ុណ្ណោះ ដូចដែលមេដឹកនាំយោធានៅតំបន់ខាងក្រោយកម្ចីតទុកដាក់តិចទៅៗចំពោះ “ចៅហ្វាយនាយ” របស់ពួក គេនៅក្នុងរាជធានី ហើយគ្រួសារអ្នកមានទ្រព្យសម្បត្តិស្តុកស្តម្ភស្វែងរកវិធីកាន់តែច្រើនទៅៗដើម្បីគេចពីការបង់ពន្ធ។ ការផ្លាស់ប្តូររចនាសម្ព័ន្ធ 2 នៅក្នុងសម័យហានខាងកើតបានបង្ហាញពីភាពវិនាសនៃសន្តតិវង្សនេះ។ រាជវាំងបញ្ចប់ ការអនុវត្តន៍ការកេណ្ឌប្រជាកសិករដើម្បីធ្វើជាទាហាន (ដោយសារតែមានព្រួយបារម្ភពីការបះបោរប្រឆាំងរបស់កង ទ័ពដែលជាប្រជាកសិករ) ជំនួសដោយ ការពឹងផ្អែកលើកងទ័ពជំនាញដែលបានមកពីការជ្រើសរើសដោយស្ម័គ្រចិត្ត, ទណ្ឌិត, និងពួកចរកជនមិនមែនជនជាតិចិន និងតាំងមូលដ្ឋាននៅក្នុងកំពែងព្រំដែន។ កងទ័ពជំនាញទាំងអស់នេះ មានភាពងាយស្រួលនៅក្នុងការបង្កើតភក្តីភាពរយៈពេលវែងចំពោះមេបញ្ជាការផ្ទាល់របស់ពួកគេ ជាជាងរាជវាំងហាន។ ដូច្នេះ នៅពេលដែលភាពរីករវើកឡើងនៅក្នុងតំបន់ណាមួយ កងទ័ពហាក់ដូចជាជាចូលរួមជាមួយនិងក្រុមបះបោរ នោះ ជាជាងគាំទ្រការព្យាយាមបង្ក្រាបរបស់រាជវាំង។

ជាមួយនិងភាពច្របូកច្របល់របស់រដ្ឋាភិបាលកណ្តាល ពួកគេបានបាត់បង់សមត្ថភាពនៅក្នុងការផ្តល់ ជំនួយសង្គ្រោះប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាពនៅអំឡុងពេលដែលមានគ្រោះធម្មជាតិ។ នៅក្នុងឆ្នាំ 184 មានការបះបោរ មួយបានផ្ទុះឡើងក្នុងចំណោមអ្នកដើរតាមលិទ្ធិសាសនាតាមួយ ដែលមានឈ្មោះថា ក្រុមឈ្នួតលឿង ដែលជា សញ្ញាណនៃចុងបញ្ចប់នៃសន្តតិវង្សហាន។ ប្រទេសទាំងមូលធ្លាក់ទៅក្នុងសង្គ្រាមស៊ីវិល ដូចដែលឧត្តមសេនីយ យោធាមួយចំនួនបានប្រកាសឯករាជ្យរបស់ពួកគេពីសន្តតិវង្សហាន និងប្រាថ្នានៅក្នុងការបង្កើតសន្តតិវង្សថ្មីមួយ សម្រាប់ខ្លួនពួកគេផ្ទាល់។ ក្នុងចំណោមពួកគេ មិនមាននណាម្នាក់មានសមត្ថភាពគ្រប់គ្រាន់នៅក្នុងការបង្កើតសន្តិ វង្សថ្មីតែម្នាក់ឯងឡើយ ដូច្នេះហើយ បានជាសន្តតិវង្សហាន ត្រូវបានបែងចែកទៅជាព្រះរាជណាចក្រ 3 ដែលប្រជែង ជាមួយគ្នា ហើយព្រះរាជណាចក្រនីមួយៗដឹកនាំដោយឧត្តមសេនីយ ឬស្តេចត្រាញ់មួយរូប។

សន្តតិវង្សហាន ជាផ្លូវការ ត្រូវបានបញ្ចប់នៅក្នុងឆ្នាំ 220 នៃគ.ស ប៉ុន្តែកេរ្តិ៍ដំណែលរបស់ពួកគេនៅតែបន្ត រហូតមកដល់សតវត្សទី 20 ។ ដោយមានអាយុកាលជាង 4 សតវត្ស ទម្រង់ស្ថាប័ននីតិនិយមរបស់សន្តតិវង្សហាន ដោយធ្វើកែការសម្រួលដោយមនោគមន៍ខុងធីនីយម ត្រូវបានអនុវត្តបន្តដោយសន្តតិវង្សបន្តបន្ទាប់រហូតដល់សន្តតិវង្ស ចុងក្រោយ (លឿង) ដែលបានដួលរលំនៅក្នុងឆ្នាំ 1911។ នៅពេលដែលរីកចម្រើនបំផុត រាជវាំងហាន បានគ្រប់គ្រង ចក្រភពមួយដែលមានទំហំប្រហែល 4.25 លានគីឡូម៉ែត្រការ៉េ (ប្រហែលជា 70 ភាគរយនៃផ្ទៃដីសហរដ្ឋអាមេរិកនា

ពេលបច្ចុប្បន្ន) ដែលមានប្រជាជន 60 លាននាក់ស្ថិតនៅក្រោមការត្រួតត្រាដោយផ្ទាល់របស់ពួកគេ។ ហាន ជាញឹកញាយត្រូវបានគេប្រៀបធៀបជាមួយនិងចក្រភព រ៉ូម ដូចដែលចក្រភពទាំង 2 កើតឡើងដំណាលគ្នា និងមានទំហំស្មើប៉ុនគ្នា។ សន្តតិវង្ស ហាន របស់ចិន ស្ទើរតែបិទជិត និងពឹងផ្អែកជាសំខាន់លើវិស័យកសិកម្ម ខុសពីចក្រភពរ៉ូម (ដែលជនជាតិចិនហៅថា តាលីន ឬចក្រភពលីនដ៍អស្ចារ្យ) ដែលមានផ្លូវពាណិជ្ជកម្មជាច្រើននៅលើសមុទ្រមេឌីទែរ៉ានេ។ សន្តតិវង្សហាន របស់ចិនមានទម្រង់វប្បធម៌រួមមួយ ជាមួយនិងប្រព័ន្ធសំណេរតែមួយ, ទស្សនៈខុងជឺនិយម, និងវប្បធម៌ដូចគ្នារបស់ពួកវាជន។ រដ្ឋាភិបាល និងយោធាហាន ត្រូវបានគ្រប់គ្រងយ៉ាងតឹងរឹងដោយគ្រួសារមួយ និងមន្ត្រីស៊ីវិលរបស់ពួកគេខុសពីនៅចក្រភពរ៉ូម។ ចុងក្រោយ បើទោះបីជាវាជានីមួយៗ របស់ហាន ដួលរលំ 2 សតវត្សមុនការបំផ្លិចបំផ្លាញរ៉ូមក៏ដោយ ផ្ទុយពីចក្រភពរ៉ូម ដែលជៀសមិនផុតពីការបាក់បែក ទម្រង់នៃចក្រភពរ៉ូមរួមដ៏ធំមួយរបស់ហាន ត្រូវបាន បន្តអនុវត្តម្តងហើយម្តងទៀតនៅក្នុងប្រទេសចិនរហូតដល់សតវត្សទី 20 (Paul S. Ropp, 2010: 35-36) ។

1.3. យុគសម័យនៃការបែងចែក (220-589 នៃគ.ស)

1.3.1. សម័យនគរ 3

នៅពេលដែលអធិរាជចុងក្រោយរបស់ហាន ត្រូវបានសម្លាប់នៅក្នុងឆ្នាំ 220 មានគ្រួសារស្តេចត្រាញ់ដ៏មានឥទ្ធិពលចំនួន 3 ដោយគ្រួសារនីមួយៗសង្ឃឹមនៅក្នុងការស្តារសណ្តាប់ធ្នាប់ឡើងវិញឲ្យបានឆាប់រហ័ស និងបង្កើតចក្រភពមួយថ្មីនៅក្នុងដែនដីរបស់ខ្លួន។ នៅភាគខាងជើង គ្រួសារចាវ ដែលជាមន្ត្រីរបស់ហាន បន្តិចម្តងៗទទួលបានអំណាចសម្រាប់ខ្លួនគេផ្ទាល់ ហើយនៅក្នុងឆ្នាំ 220 ពួកគេបានប្រកាសសន្តតិវង្សថ្មីមួយដែលមានឈ្មោះថា វ៉ៃ ។ នៅភាគនិរតី (បច្ចុប្បន្នខេត្តស៊ីឆួន) លូប៉ឺ ញាតិសាច់ថ្វាយមួយរបស់រាជវង្សគ្រប់គ្រងអំណាចហាន ប្រកាសបង្កើតសន្តតិវង្សស៊ូហាន (ស្វិត្តិជាឈ្មោះតំបន់នោះ) ដែលទ្រង់យល់ថា ទ្រង់គឺជាអ្នកស្នងរាជ្យស្របច្បាប់បន្តពីសន្តតិវង្សហាន ។ នៅច្រលងទន្លេយង់សេខាងក្រោម ស៊ុនឈាន ដែលជាឧត្តមសេនីយមានអំណាចមួយរូប បានប្រកាសបង្កើតសន្តតិវង្សវ៉ៃ ។

គូរប្រជែងទាំង 3 នេះ ក្រោមមកត្រូវបានត្រួតត្រានៅក្នុងប្រលោមលោកដ៏ល្បីល្បាញបំផុតរបស់ចិន ប្រលោមលោកនៃព្រះរាជាណាចក្រ 3 ដែលបានច្របាច់រឿងនិទានបែបប្រវត្តិសាស្ត្រ និងរឿងព្រេងបែបប្រជាប្រិយជាច្រើនបញ្ចូលគ្នា ឲ្យទៅជាសៀវភៅតំរូវរូបភាពនៅសតវត្សទី 3 នៃគ.ស ជាពេលវេលាដែលកើតមានវិវាទ និងសេចក្តីក្លាហាន ក៏ដូចជាភាពរៀបរវៃ និងអំពើក្តៅក្នុងវិស័យយោធា។ ប្រជាជនចិនទាំងអស់នាសម័យបច្ចុប្បន្នចាប់ពីកុមារនៅបឋមសិក្សារហូតដល់ប្រជាកសិករមិនចេះអក្សរ និងសិល្បៈករ ដឹងច្បាស់អំពីវិវិះបុរសដ៏អស្ចារ្យនានានៅក្នុង ប្រើលោមលោកនៃព្រះរាជាណាចក្រ 3 ។ នៅក្នុងប្រលោមលោកនេះក៏មាននូវការប្រើកលល្បិចដ៏ពិសពុលផងដែរ ដែលវាបានបង្ហាញថា អ្នកដែលមានគុណធម៌មិនមែនសុទ្ធតែឈ្នះលើគូសត្រូវរបស់ពួកគេឡើយ ហើយវាបានទុន្ទានថា អាណត្តិនៃឋានសួគ៌ ហាក់ដូចជាត្រូវបានផ្តល់ឲ្យឧត្តមសេនីយដែលមានភាពវៃឆ្លាត និងមានភាពខ្លាំងក្លានៅក្នុងសមរភូមិ ជាជាងមេដឹកនាំដែលប្រកបដោយគតិបណ្ឌិត និងសិលធម៌ខ្ពស់។ ប្រលោមលោកនៃព្រះរាជាណាចក្រ 3 ប្រហែលជាសៀវភៅដែលមានសារៈសំខាន់បំផុតទី 2 បន្ទាប់ពីសៀវភៅ អក្សរសាស្ត្រខុងជឺ សម្រាប់យល់ដឹងពីវប្បធម៌របស់ចិន។

បើទោះបីជាស្តេចត្រាញ់ទាំងឡាយនៅក្នុងសម័យព្រះរាជាណាចក្រ 3 មានសេចក្តីក្លាហាន, រឹងមាំ, និងមានកលល្បិចជាច្រើនក៏ដោយ គ្មានស្តេចត្រាញ់មួយណាអាចដណ្តើមកាន់កាប់ដែនដីទាំងអស់របស់អតីតសន្តតិវង្ស

ហាន បានឡើយ។ ផ្ទុយទៅវិញពួកគេបានត្រឹមតែបំផ្លាញសណ្តាប់ធ្នាប់របស់សន្តតិវង្សហាន ចាស់ប៉ុណ្ណោះ។ នៅក្នុង ឆ្នាំ 263 កងកម្លាំងរបស់វ៉ៃ បានយកជ័យជំនះលើស៊ូហាន នៅភាគនីវតិ ប៉ុន្តែ 2 ឆ្នាំក្រោយមក អតីតឧត្តមសេនីយវ៉ៃ មួយរូបបានដកអធិរាជវ៉ៃ ចេញពីអំណាច និងបានប្រកាសបង្កើតសន្តតិវង្សជិន។ នៅក្នុងឆ្នាំ 280 សន្តតិវង្សជិន បាន យកជ័យជំនះលើវង្សវ៉ៃ ដែលស្ថិតនៅច្រលងទន្លេយង់សេភាគកណ្តាលនៃប្រទេសចិន ដែលជាការបង្រួបបង្រួមចក្រភព ដាក់ឲ្យស្ថិតនៅក្រោមអំណាចកណ្តាលមួយរយៈពេលខ្លី។ ប៉ុន្តែ សន្តតិវង្សខ្លួនឯងមានអាយុកាលខ្លី ដូចដែលក្រុម កុលសម្ព័ន្ធស៊ុងនូ ជាមួយនិងការពង្រឹងសមត្ថភាពតាមរយៈការបង្កើតឈ្នាន់ជើងសេះថ្មី បានវាយកម្ទេចរាជធានីលូយ៉ាង របស់ជិន នៅក្នុងឆ្នាំ 311។ អស់រយៈពេលជាងមួយសតវត្សក្រោយមក ប្រទេសចិនភាគខាងជើងបានញ៉ាំងដោយ សង្គ្រាមក្នុងចំណោមក្រុមប្រកួតប្រជែងនានា ដោយក្នុងនោះមានទាំងពួកកុលសម្ព័ន្ធចរកជនមិនមែនជនជាតិចិន ដែលមានដើមកំណើតមកពីតំបន់ភាគខាងជើង និងខាងលិចប្រទេសចិន។

ការញែកចេញពីគ្នាដំបូងរវាងជនជាតិចិនហាន និងពួក “មនុស្សព្រៃ” មិនមែនហាន ត្រូវបានលុបបំបាត់ ចោលទាំងស្រុងអំឡុងសម័យនៃការផ្លាស់ប្តូរដ៏ខ្លាំងក្លានេះ។ ក្រុមចរកជនមួយចំនួន បានរស់នៅក្នុងមហាកំពែងអស់ រយៈពេលជាច្រើនទសវត្ស ហើយពួកគេបានដើរតួនាទី បើទោះបីជាសម្ព័ន្ធមិត្ត ឬគូសត្រូវរបស់សន្តតិវង្សហាន នៅ ក្នុងការបង្កើនសារៈសំខាន់នៃការគ្រប់គ្រងនយោបាយ និងស្ថាប័ននានានៅច្រលងទន្លេលឿង។ ក្រុមនេះជាច្រើន បានរៀនភាសាចិន, រៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍ជាមួយជនជាតិចិន, និងប្រើប្រាស់ម៉ូតសំលៀកបំពាក់ និងចំណីអាហារចិន, ខណៈពេលនៅតែបន្តមានកត្តិភាពជាមួយនិងវប្បធម៌ដើមរបស់ពួកគេ។ និយមន័យនៃពាក្យថា “ចិន” ត្រូវបានពន្យល់ យ៉ាងក្បោះក្បាយនៅអំឡុងសម័យនេះ ដើម្បីរួមបញ្ចូលប្រជាជនដែលមិនមែនជាប្រជាជនហាន ជាច្រើន ក៏ដូចជា សម្ភារៈវប្បធម៌ និងប្រពៃណីសង្គមផងដែរ។ នៅក្នុងដំណើរការនេះ ប្រជាជនចិនហាន ជាច្រើន ក៏បានផ្លាស់ប្តូរគំនិត របស់ពួកគេពីមុនអំពី “មនុស្សព្រៃ” ដោយរួមមានទាំងរស់ជាតិនៅក្នុងអាហាររបស់ពួកគេ, ម៉ូតសម្លៀកបំពាក់, តន្ត្រី, និងសិល្បៈ។ ក្រៅតែពីការញែកចេញពីគ្នារវាងវប្បធម៌ហាន និងមិនមែនហាន បច្ចេកពាក្យ “មនុស្សព្រៃ” ត្រូវបានប្រើ ប្រាស់ដោយក្រុមជាច្រើនផ្សេងទៀតដើម្បីហៅគូប្រជែងរបស់ពួកគេ។ ពួកភាគខាងជើង និងពួកខាងត្បូងមានការវិវត្តន៍ នៅក្នុងវិធីផ្សេងៗគ្នា ប៉ុន្តែទាំងពីរក្រុមនេះ ឥឡូវនេះចាត់ទុកខ្លួនពួកគេថាជា “ប្រជាជនចិនដែលស៊ីវិល័យ” ហើយ ក្រុមទាំង 2 អាចប្រាថ្នាចង់បានត្រឡប់មកវិញនូវទស្សនចាស់របស់ហាន អំពីចក្រភពមជ្ឈការអំណាច (Paul S. Ropp, 2010: 37)។

1.3.2. ការធ្វើអន្តោប្រវេសន៍មកភាពខាងត្បូង

ដើម្បីគេចចេញពីការបង្ខំឈាម និងភាពចលាចលនៅចិនភាគខាងជើង បន្ទាប់ពីការជួលលំនៃសន្តតិវង្ស ហាន មានមនុស្សជាង 2 លាននាក់ ដោយក្នុងនោះរួមមានទាំងគ្រួសារដែលមានទ្រព្យសម្បត្តិស្តុកស្តម្ភនៅភាគខាង ជើងផងនោះ បានរត់ភៀសខ្លួនមកកាន់ច្រលងទន្លេយង់សេ ជាទីកន្លែងដែលពួកគេព្យាយាម ប៉ុន្តែទទួលបាន ជោគជ័យតិចតួច ក្នុងការបង្កើតរដ្ឋាភិបាលកណ្តាលដ៏មានប្រសិទ្ធភាពមួយ ជាមួយនិងយោធាដ៏ខ្លាំងក្លាមួយដើម្បី បង្រួបបង្រួមប្រទេស។ ទាំងនៅភាគខាងជើង និងភាគខាងត្បូង សង្គមមានការកើនឡើងនៃការបែកចែកវណ្ណៈ ដូចដែលគ្រួសារអ្នកមានទ្រព្យសម្បត្តិស្តុកស្តម្ភនានាបានបង្កើតកងទ័ពឯកជនផ្តល់ខ្លួនរបស់ពួកគេដើម្បីការពារខ្លួន ហើយប្រជាកសិករដែលគ្មានដីធ្លីបានធ្វើដំណើរទៅកាន់ដែនដីរបស់ម្ចាស់កម្មសិទ្ធិដីធ្លីទាំងនេះ ដើម្បីធ្វើជាធ្វើជាខ្ញុំ បម្រើដើម្បីទទួលបានត្រឡប់មកវិញនូវចំណីអាហារ និងការការពារប្រឆាំងជាមួយការឆក់ប្លន់របស់ពួកយោធា។ សន្តតិវង្សខ្សោយៗមួយចំនួនត្រូវបានបង្កើតឡើងនៅជៀនកាង (បច្ចុប្បន្នណានជើង) នៅតំបន់ទន្លេយង់សេ ប៉ុន្តែមិន

មានមេដឹកនាំនយោបាយរូបណា មានសមត្ថភាពនៅក្នុងការបង្កើតបង្កើតដែនដីប្រមូលពន្ធវិងមាំមួយ ជាមួយនិង រដ្ឋាភិបាលកណ្តាលដែលមានស្ថេរភាព និងវិងមាំបានឡើយ។

អំឡុងសម័យសន្តតិវង្សហាន មានប្រជាជនប្រហែលជា 10 ភាគរយប៉ុណ្ណោះដែលរស់នៅតំបន់ច្រលងទន្លេ យង់សេ។ បន្ទាប់ពីសម័យហាន ការធ្វើអន្តោប្រវេសន៍ទ្រង់ទ្រាយធំមកកាន់ភាគខាងត្បូង ដែលនឹងផ្លាស់ប្តូរតំបន់ ច្រលងទន្លេយង់សេឲ្យទៅជាតំបន់រុងរៀងបំផុតរបស់ចិន។ គ្រួសារអ្នកមានទ្រព្យសម្បត្តិស្តុកស្តម្ភ បានរត់ភៀសខ្លួន មកកាន់ភាគខាងត្បូង ចាប់ផ្តើមឡើងនៅរង្វង់ឆ្នាំ 200 នៃគ.ស ដោយបាននាំមកជាមួយ ពួកគេនូវកម្មករធ្វើស្រែចំ ការរាប់ពាន់នាក់ និងបានប្រមូលផ្តុំពួកគេដើម្បីធ្វើបង្កោកតំបន់វាលភក់ និងលើកភ្លឺស្រែ។ ការធ្វើដូចនេះ នាំឲ្យគេ អាចគ្រប់គ្រងភាពជនលិច និងភាពរាំងស្ងួតតាមតំបន់វាលស្រែបាន ដែលនាំឲ្យភាគខាងត្បូង ដែលសម្បូរភ្លៀងធ្លាក់ និងស្ទឹងអូរច្រើន និងទន្លេយង់សេហូរកាត់ ក្លាយជាតំបន់ផលិតស្រូវបានច្រើនបំផុតនៅក្នុងប្រទេសចិន។ ទន្លេ និង ស្ទឹងអូរជាច្រើននៅចិនភាគកណ្តាល និងខាងត្បូង បានធ្វើការការដឹកជញ្ជូនមានប្រសិទ្ធភាពខ្ពស់ ហើយការធ្វើ ពាណិជ្ជកម្មរយៈចម្ងាយឆ្ងាយកាន់តែមានភាពងាយស្រួលជាងភាគខាងជើង។

ជាងនេះទៅទៀត គ្រួសារអ្នកមានទ្រព្យសម្បត្តិស្តុកស្តម្ភនៅតំបន់ទន្លេយង់សេ ពេលខ្លះជាមួយនិងការទំនុប បម្រុងពីសំណាក់រដ្ឋាភិបាល អាចធ្វើវិនិយោគរយៈពេលវែងទៅលើការដាំដុះដើមមន ដែលសំខាន់បំផុតសម្រាប់ការ ផលិតសូត្រ។ ដង្កូវនាងមានទំហំតូចបំផុតនៅពេលដែលវាញាស់ដំបូង ដោយក្នុង 0.45 គីឡូក្រាម មានចំនួនរហូត ដល់ 700,000 ក្បាល។ នៅក្នុងរយៈពេល 5 សប្តាហ៍ដង្កូវទាំងនេះនឹងស៊ីស្លឹកមនចំនួន 12 តោន ហើយទម្ងន់របស់ ពួកវានឹងកើនដល់ 5 តោន។ ដង្កូវនាងនីមួយៗ មានប្រវែងពី 10 ទៅ 12 សង់ទីម៉ែត្រនៅពេលដែលវាចាស់ បន្ទាប់ មកគេអាចហូតយកសរសៃសូត្រពីវាបានប្រហែល 1,700 ម៉ែត្រ ដែលមាន លក្ខណៈល្អដូចសរសៃពីងពាង។ ការ ផលិតសូត្របានបង្កើនកម្លាំងការងារយ៉ាងច្រើន សំបុកកូននាងនីមួយៗត្រូវបានបន្ទន់យ៉ាងយកចិត្តទុកដាក់ជាមួយ ទឹកក្តៅ និងរំលែកសរសៃអម្បោះទុកនៅក្នុងហុងមួយ។ សរសៃអម្បោះទាំងនេះ ត្រូវបានគេមូលបញ្ចូលគ្នាដើម្បីធ្វើជា សរសៃអម្បោះសូត្រវិងមាំមួយ ដែលអាចប្រុងប្រៀបដើម្បីត្បាញជាសម្លៀកបំពាក់បាន។ សំបុកកូននាង 5 តោន បន្ទាប់ពីច្រលក់ព័ណ៌ហើយ អាចផលិតទៅជាសរសៃសូត្រសម្រេចប្រមាណតែ 67.5 គីឡូក្រាមប៉ុណ្ណោះ។

នៅក្នុងយុគសម័យដែលមានការបែងចែកនយោបាយ និងភាពចុះខ្សោយផ្ទៃក្នុង ពាណិជ្ជកម្មរយៈចម្ងាយ ឆ្ងាយបានរីកចម្រើនខ្លាំងដែលមិនធ្លាប់មានពីមុនមក ហើយសូត្រគឺជាកម្លាំងដ៏សំខាន់មួយនៅក្នុងការអភិវឌ្ឍនៃ នេះ។ ពួកពាណិជ្ជករបាននាំយកមាស, ប្រាក់, និងទំនិញប្រណិតៗ ដែលមានដូចជា ក្រណាត់មកពីពែក្ស និងគុជ ខ្យង, ភ្នក, ធូបក្រអូប, និងផ្កាថ្មមកពីអាស៊ីខាងត្បូង និងអាស៊ីអាគ្នេយ៍ ដើម្បីដោះដូរជាមួយសូត្រចិន, ក៏ដូចជា ឧបករណ៍ធ្វើពីលង្ហិន និងម្រ័ក្សណ៍ខ្ទុក។ ហ្នឹងចូរ ដែលស្ថិតនៅចុងឆ្នេរភាគអាគ្នេយ៍នៃប្រទេសចិន បានក្លាយជា មជ្ឈមណ្ឌលពាណិជ្ជកម្មអន្តរជាតិដ៏ជឿនលឿនមួយ ហើយនៅត្រឹមដើមសតវត្សទី 6 រាជធានីរបស់សន្តតិវង្ស លៀង ខាងត្បូង ជៀនកាង ដែលស្ថិតនៅតំបន់ទន្លេយង់សេ, ចិនភាគកណ្តាល គឺជាទីក្រុងដែលធំ និងប្រណិតបំផុតនៅលើ ពិភពលោក ដែលមានប្រជាជនសរុប 1 លាននាក់។

ខុសពីទីក្រុងនានាដែលស្ថិតនៅភាគខាងជើង ដែលត្រូវបានបែងចែកដោយរដ្ឋាភិបាលទៅជាតំបន់រដ្ឋបាល ដាច់ៗពីគ្នារវាងបួនជ្រុង ដើម្បីកំណត់ព្រំដែនផ្សារលក់ដូរសម្រាប់តំបន់ជាក់លាក់មួយ, ផ្សារលក់ដូរនៅជៀនកាង រាយប៉ាយពាសពេញទីក្រុង ដូច្នេះ ពាណិជ្ជកម្មបានជ្រួតជ្រាបក្នុងជីវិតរស់នៅក្នុងទីក្រុង។ ទន្លេយង់សេ និងស្ទឹងអូរ ជាច្រើនរបស់វា បានជួយសម្រួលដល់ការដឹកជញ្ជូនទំនិញទៅ និងមកពីភាគនិរតី និងតំបន់ឆ្នេរភាគខាងកើត។

បន្តិចម្តងៗ ជៀសកាង ក្លាយជាមជ្ឈមណ្ឌលបណ្តាញពាណិជ្ជកម្មដ៏ធំមួយ ដែលពង្រីកឆ្ពោះទៅភាគខាងលិចរហូតដល់ ស៊ីឈួន និង ទីបេ និងភាគខាងកើតចាប់ពីតំបន់ឆ្នេរភាគអាគ្នេយ៍ប្រទេសចិនរហូតដល់តំបន់អាស៊ីអាគ្នេយ៍ និងអាស៊ីខាងត្បូង។ នៅទីនោះ ជាមួយនិងជំនួយពីពាណិជ្ជករឥណ្ឌា និងម៉ូស្លីម ទំនិញរបស់ចិនត្រូវបាននាំយកទៅភាគខាងលិចរហូតដល់ស៊ីរី និងរ៉ូម។ ជាលិទ្ធផលនៃការប្រែប្រួលសេដ្ឋកិច្ចដ៏ខ្លាំងក្លានេះ ការស្ថាបនាចក្រភពឡើងវិញដែលបានបញ្ចប់យុគសម័យនៃការបែងចែកនៅក្នុងឆ្នាំ 589 គឺជាចក្រភពដែលមានភាពរុងរឿងយ៉ាងខ្លាំង និងមានការអភិវឌ្ឍន៍សេដ្ឋកិច្ចខ្លាំងក្លាជាងសម័យហាន ទៅទៀត។

1.3.3. ការរីកចម្រើននៃសិល្បៈ, វប្បធម៌, និងសាសនា

អំឡុងយុគសម័យនៃការបែងចែក ប្រទេសចិនក៏មានការប្រែប្រួលយ៉ាងខ្លាំងនូវសិល្បៈ, វប្បធម៌, និង សាសនា។ នៅពេលដែលសន្តតិវង្សហាន ដួលរលំ ជំនឿដែលអ្នកប្រាជ្ញ និងមន្ត្រីជាច្រើនបញ្ចូលនៅក្នុងទ្រឹស្តីខុងជឺ ដើម្បីថែរក្សានិងពង្រឹងសណ្តាប់ធ្នាប់របស់ហាន ក៏បានដួលរលំផងដែរ។ ដូចដែលខុងជឺនិយមហាក់ដូចជាមិនមានសមត្ថភាពនៅក្នុងរក្សាសណ្តាប់ធ្នាប់ មនុស្សជាច្រើនចាប់ផ្តើមត្រឡប់ទៅរកទស្សនៈ និងសាសនាផ្សេងៗ។

នៅពេលដែលហានដួលរលំ តាវនិយមបានប្រែខ្លួននៅក្នុងតំបន់មួយចំនួនទៅជាសាសនាដ៏ធំមួយ ដែលភាគច្រើនបង្កើតឡើងដោយប្រជាកសិករ ដែលដឹកនាំដោយគ្រូពេទ្យបុរាណ អ្នកដែលបានសន្យាថា វិទ្យាសកម្មនៃសន្តតិវង្សហាន នឹងនាំទៅដល់យុគសម័យមាសមួយនៃសន្តិភាព និងរុងរឿងស្ថិតនៅក្រោមការដឹកនាំរបស់អ្នកតាវនិយម។ អ្នកតាវនិយមដែលស្រមើលស្រមៃខ្ពស់មួយរូប ដែលជាមេដឹកនាំចលនាបះបោរឈ្នួតលឿង បានទាក់ទាញអ្នកដើរតាមលោកបានរហូតដល់ 360,000 ដើម្បីងើបឡើងប្រឆាំងជាមួយសន្តតិវង្សហាន នៅក្នុងឆ្នាំ 184 ប៉ុន្តែចលនានេះ ត្រូវបានបោសសម្អាតដោយកងកម្លាំងហានក្លាមៗ។ និកាយតាវមួយផ្សេងទៀត គ្រូនៃឋានសួគ៌ បានរីកចម្រើនជិតមួយសតវត្សនៅចិនភាគនិរតី និងបានគេចពីការសង្កត់សង្កិនតាមរយៈការបំបែកគ្នាទៅកាន់តំបន់ជាប់ស្រយាល ជិតខ្លួនចេញពីការប្រកួតប្រជែងនយោបាយ និងយោធា និង ផ្ដោតការយកចិត្តទុកដាក់លើការប្រតិបត្តិសាសនារបស់ពួកគេក្នុងការការពារខ្មោចបិសាច និងជំងឺ។ និកាយគ្រូនៃឋានសួគ៌ បានបន្តស្ថិតនៅជានិកាយដ៏សំខាន់មួយនៃសាសនាតាវរហូតមកដល់បច្ចុប្បន្ន។ និកាយនេះបានរក្សានូវប្រជាប្រិយភាពរបស់ខ្លួន ជាពិសេសនៅតៃវ៉ាន់, និងការអនុវត្តន៍ក្បួនពិធីសម្រាប់កិច្ចបញ្ចុះសព និងក្បួនពិធីសម្រាប់ការរស់នៅ ដើម្បីនាំមកនូវសុខដុម, ភាពបរិសុទ្ធ, និងព្យាបាលជំងឺ។

នៅក្នុងរង្វង់បញ្ញវន្ត, អ្នកប្រាជ្ញ, និងមន្ត្រីជាច្រើនចាប់ផ្តើមចោទជាសំណួរពីទ្រឹស្តីខុងជឺដែលគាំទ្រដោយរដ្ឋនៅក្នុងសម័យហាន និងស្វែងរកទ្រឹស្តីថ្មីដែលទាក់ទងទៅនឹងការអប់រំរបស់តាវចាស់ តាវទេវីង និងសៀវភៅរបស់ចុងហ្សឺ។ ទស្សនៈវិទូទាំងនេះមិនចង់បោះបង់ទស្សនៈខុងជឺនិយមឡើយ ប៉ុន្តែ ពួកគេតែងតែមើលឃើញថាមេដឹកនាំក្រោយសម័យហាន ជាញឹកញយអនុវត្តទស្សនៈខុងជឺតិចតួចប៉ុណ្ណោះ ប៉ុន្តែបានអនុវត្តគោលនយោបាយយោធានិងអសីលធម៌ជាច្រើន។

នៅក្នុងសតវត្សទី 3 នៃគ.ស បញ្ញវន្តដែលល្បីល្បាញបំផុត ត្រូវបានគេស្គាល់ថា បណ្ឌិតគុម្ពឬស្សីទាំង 7 ។ ឈ្មោះនេះត្រូវបានគេយកតាមទឹកនៃជួបប្រជុំមួយ ដែលជាទឹកនៃដងដែលពួកគេមានគោលបំណងជួបជុំគ្នាដើម្បីដឹកស្រា, លេងតន្ត្រី, និងសរសេរកំណាព្យ, ពួកគេក៏ជជែកត្រួសៗអំពីបញ្ហានានាដែលមិនជាប់ពាក់ព័ន្ធនយោបាយដែលក្នុងនោះមានដូចជា ធម្មជាតិនៃភាពពិតប្រាកដ, ឬភាពមានជីវិត ឬភាពឥតជីវិត, នៅក្នុងទម្រង់កិច្ចសន្ទនាមួយ

ដែលគេហៅថា “ការនិយាយដោយបរិសុទ្ធ”។ បើទោះបីជាមិនមានភស្តុតាងរឹងមាំបង្ហាញថាមនុស្សទាំងនេះបានស្គាល់គ្នាពិតប្រាកដក៏ដោយ ក៏រឿងរ៉ាវនៃជំនួបរបស់ពួកគេបានរីកសាយភាយធំធេង និងបានជួយនៅក្នុងការបង្កើតទស្សនៈនៃបញ្ញវន្តវណ្ណគតិ (ឬ អ្នកប្រាជ្ញ-សិល្បៈករ) ថ្មីមួយ ដែលពួកគេសំលឹងទៅរកការចូលរួមមិនត្រឹមតែនយោបាយប៉ុណ្ណោះទេ ប៉ុន្តែពួកគេក៏សំលឹងទៅរកការកំសាន្ត និងសិល្បៈជាលក្ខណៈឯកជនផងដែរ។

បណ្ឌិតមួយរូបក្នុងចំណោមបណ្ឌិតទាំង 7 ឈ្មោះ ជីកាង ដែលជាកវីដ៏ប៉ុនប្រសព្វមួយរូប, អ្នកដេញពិណ, និងជាអ្នកថ្លែងដែលបានពិសោធន៍ពីការបំបែកនៃសារធាតុលោហៈនានាដើម្បីស្វែងរកថ្នាំធ្វើឲ្យអាយុវែង។ ជីកាងបានរិះគន់លើជីវិតរស់នៅរបស់មន្ត្រីរាជការថាជាជីវិតដែលធុញទ្រាំ និងអសីលធម៌។ លោកបាននិយាយថា លោកមិនជឿសេរីសយកការក្បត់ខុសគតិនៅក្នុងរាជវាំងឡើយ ផ្ទុយទៅវិញលោករីករាយជាមួយនិងសេរីភាពនៃជីវិតឯកជន និងសម្រស់នៃធម្មជាតិ ដែលជៀសឆ្ងាយពីសម្ពាធនៃនយោបាយ។ នៅពេលដែលមិត្តភក្តិម្នាក់របស់លោកទទួលយកតំណែងជាមន្ត្រីរាជការ និងបានសរសេរលិខិតមួយច្បាប់មក ជីកាង ដើម្បីផ្តល់យោបល់ឲ្យលោកធ្វើដូច្នេះដែរ ប៉ុន្តែលោកបានឆ្លើយតបជាមួយនិងការវាយប្រហារយ៉ាងខ្លាំងមួយលើអ្នករាជការ។ លោកបានអះអាងនៅក្នុងសំបុត្រលោកថា៖ “អ្វីដែលខ្ញុំត្រូវការនៅពេលនេះគឺបន្តស្ថិតនៅក្នុងខ្ទមចាស់របស់ខ្ញុំ, ថែរក្សាកូន និងចៅរបស់ខ្ញុំ, ដើរលំហែជាមួយនឹងមិត្តភក្តិចាស់, ដឹកស្រាមួយពែង, និងលេងភ្លេងមួយបទជាមួយនឹងពិណរបស់ខ្ញុំ។ ទាំងនេះគឺជាអ្វីដែលខ្ញុំប្រាថ្នា”។ សំបុត្ររបស់លោកបានធ្លាក់ដល់ដៃរបស់ព្រះអង្គម្ចាស់ជិន អ្នកដែលបានជួលមិត្តភក្តិរបស់ជីកាងឱ្យធ្វើការ ហើយព្រះអង្គម្ចាស់មានការខឹងសម្បាញយ៉ាងខ្លាំងជាមួយនិងការវាយប្រហារលើមជ្ឈដ្ឋានមន្ត្រីរាជការ ដូច្នេះទ្រង់បានកាត់ទោសប្រហារជីវិតជីកាង នៅក្នុងឆ្នាំ 263 ។ សិស្ស និងអ្នកដើរតាមលោកចំនួន 3 ពាន់នាក់បានចុះហត្ថលេខាលើញត្តិមួយផ្ញើទៅកាន់ព្រះអង្គម្ចាស់ជិន ដើម្បីស្នើសុំទ្រង់លើកលែងទោសដល់ជីកាង ប៉ុន្តែញត្តិនោះមិនអាចជួយលោកបានឡើយ។ ពីក្នុងគុក ជីកាង បានសរសេរពិបណ្ឌននៅក្នុងការចងរស់បន្ត ប៉ុន្តែក៏នៅតែបង្ហាញការរិះគន់ចំពោះការធ្វើទុក្ខមកម្និញលើលោក។ នៅតាមផ្លូវដែលគេយកលោកទៅប្រហារជីវិត លោកបានលំលឹងមើលស្រមើលព្រះអាទិត្យ និងបានលេងភ្លេងដ៏សោកសង្រេកជាមួយនិងពិណរបស់លោក។

អ្នកនាំមុខគេនៅក្នុងក្រុមនេះម្នាក់ទៀតគឺមិត្តភក្តិរបស់ជីកាង ឈ្មោះ រន់ជី អ្នកដែលបានសរសេរកំណាព្យបែបស្រមើលស្រមៃ ដែលរៀបរាប់ពីសម្រស់នៃធម្មជាតិ បានស្នើឲ្យមានក្បួនពិធីជាលក្ខណៈបែបធម្មជាតិ និងការកើតឡើងដោយខ្លួនឯង និងបានចំអកដល់ឥរិយាបថអសីលធម៌របស់អ្នកប្រាជ្ញខុងជីនានា។ នៅពេលដែលលោកត្រូវបានដាក់ទោសដោយនរណាម្នាក់ ដោយសារតែការដើរនៅទីសាធារណជាមួយនិងបងថ្លៃស្រីរបស់លោក(ដោយសារបុរស និងស្ត្រីមិនត្រូវបង្ហាញខ្លួននៅទីសាធារណឡើងបើទោះបីជាសាច់ញាតិជិតស្និទ្ធក៏ដោយ) លោកឆ្លើយតបថា “អ្នកត្រូវច្បាស់ថា អ្នកមិនបានយកច្បាប់នៃភាពសមរម្យ [ខុងជី] យកមកឲ្យខ្ញុំអនុវត្តឡើយ”។ មនុស្សម្នាក់ទៀតក្នុងចំណោមបណ្ឌិតទាំង 7 ឈ្មោះ លីលីង អ្នកដែលតែងតែអាក្រាយកាយនៅមាត់ទ្វារផ្ទះលោកដើម្បីស្វាគមន៍ភ្ញៀវ។ នៅពេលដែលមើលឃើញពីភាពភ្ញាក់ផ្អើលរបស់ពួកគេ លោកបានពន្យល់ថា “ឋានសួគ៌ និងផែនដីគឺជាទីលំនៅរបស់ខ្ញុំ ហើយបន្ទប់នេះគឺជាខោរបស់ខ្ញុំ។ អ្នកណាហៅអ្នកដែលជាសុភាពបុរសមកក្នុងខោរបស់ខ្ញុំ? ហើយថាតើវាបានបង្កគ្រោះអន្តរាយអ្វីខ្លះដល់អ្នក?”

នៅក្នុងសម័យកាលដ៏គ្រោះថ្នាក់មួយ នៅពេលដែលមេដឹកនាំធ្វើសង្គ្រាមមិនចេះចប់មិនចេះហើយ ហើយជាញឹកញយតែងតែប្រហារជីវិតមន្ត្រី និងប្រជារាស្ត្របើទោះបីជាពួកគេធ្វើខុសតិចតួចក៏ដោយ, មនុស្សជាច្រើនចាប់ផ្តើមចោទសួរអំពីគោលការណ៍របស់ខុងជី ដែលនិយាយអំពីការត្រួតពិនិត្យចំបងរបស់មនុស្សល្អម្នាក់គឺការបម្រើប្រទេស។ និន្នាការនៃការមិនអនុលោមតាម, ដកខ្លួនចេញពីមន្ត្រីបម្រើរដ្ឋាភិបាល, និងការចាប់អារម្មណ៍ជាថ្មីលើតម្លៃរបស់

ទស្សនៈវិទូតាវដំបូង និងចលនាសាសនាតាវក្រោយមក ទាំងអស់នេះបានជួយក្នុងការផ្តល់ដីជាតិសម្រាប់ការលិច ឡើងនៃពុទ្ធសាសនានៅក្នុងប្រទេសចិន។ ការមកដល់នៃពុទ្ធសាសនា នាំឲ្យការផ្លាស់ប្តូរសំខាន់ៗនៅអំឡុងសម័យ នៃការបែងចែកដ៏វែងមួយ។

ប្រៀបធៀបជាមួយនិងសាសនាសំខាន់ៗនៅលើពិភពលោក ការទូន្មានដំបូងរបស់ព្រះពុទ្ធមាន លក្ខណៈ ពិសេស ដែលព្រះអង្គមិនជឿលើអព្ភហេតុ, ដោយមិនជឿលើព្រះ ឬអាទិទេពមានអំណាចលើសពីធម្មជាតិឡើយ, ហើយមិនពឹងលើការអធិប្បាយបែបទេវតា ឬអាទិទេពធ្វើជាមូលដ្ឋាននៅក្នុងការអប់រំរបស់ព្រះអង្គឡើយ។ ទ្រង់បាន អះអាងថាបានត្រាស់ដឹងអំពីធម្មជាតិនៃភាពឈឺចាប់របស់មនុស្សលោក និងវិធីនានានៅក្នុងការដោះស្រាយវា។ ប្រសូត្រជាព្រះអង្គម្ចាស់ឥណ្ឌាមួយអង្គ ព្រះសិទ្ធក្ត ដែលស្ថិតក្នុងក្រុមកុសម្ព័ន្ធភោគម ដំណាល់គ្នាជាមួយនិងខុងជឺ ដែរ, ការរស់នៅរបស់ទ្រង់ប្រកបដោយភាពបរិបូណ៌។ ប្រទេសឥណ្ឌាគឺជាប្រទេសដែលមានអរិយធម៌ចំណាស់មួយ រួចមកហើយ ជាមួយនិងភាពសម្បូរបែបនៃគម្ពីរសាសនា និងការអប់រំបែបហិណ្ឌូអំពីតម្រូវការក្នុងការពុះពារ ឬផ្លាស់ទី ពីពិភពនៃមនុស្សសាមញ្ញទៅរកពិភពនៃព្រលឹងបរិសុទ្ធ។ ជំងឺដ៏ក្តីនៅក្នុងភាពប្រណីត និងបានរៀបអភិសេកជាមួយ ម្ចាស់ក្សត្រីដ៏ស្រស់ស្អាតមួយអង្គ និងបានប្រសូត្របុត្រាមួយអង្គ ព្រះសិទ្ធក្តបានបោះបង់របស់ទាំងអស់នេះចោល នៅពេលដែលទ្រង់មានព្រះជន្ម 29 ព្រះវស្សា នៅពេលដែលទ្រង់ប្តេជ្ញានៅក្នុងការចេញដំណើរដើម្បីស្វែងរកការ ត្រាស់ដឹង ជាពិសេស ទ្រង់ប្រាថ្នាចង់ដោះស្រាយភាពឈឺចាប់របស់មនុស្សលោក។ ទ្រង់បានសិក្សាជាមួយនិងគ្រូ និងបណ្ឌិតហិណ្ឌូជាច្រើនអស់រយៈពេល 6 ឆ្នាំ។ នៅពេលដែលទ្រង់មានព្រះជន្ម 35 ព្រះវស្សា ខណៈពេលដែលកំពុង ធ្វើសម្មាធិនៅក្រោមដើមពោធិមួយដើមដែលស្ថិតនៅក្នុងរដ្ឋបិហារ នៅឥណ្ឌាកាត់ខាងជើង ទ្រង់ត្រាស់ដឹងដ៏អស្ចារ្យ មួយ(ក្នុងន័យព្រះពុទ្ធុៈការត្រាស់ដឹងដំបូង) និងយល់ថា ចុងក្រោយទ្រង់បានយល់ដឹងអំពីមូលហេតុដែលនាំឲ្យ មនុស្សឈឺចាប់។ បន្ទាប់ពីនេះមក នៅក្នុងការទេសនាដំបូងរបស់ទ្រង់ ព្រះអង្គបានសង្ខេបពីការត្រាស់ដឹងថ្មីរបស់ ព្រះអង្គ ដែលត្រូវបានគេស្គាល់នៅក្នុងពុទ្ធសាសនាអរិយសច្ចៈទាំង 4 ។ ទី 1 គឺ ទុក្ខ ដែលជាបច្ចេកពាក្យភាសាសំស្ក្រឹត មួយដែលមានន័យថា ឈឺចាប់, សៅហ្មង, ខ្វះខាត, ឬថប់បារម្ភ មិនអាចជៀសផុតនៅក្នុងជីវិតរស់នៅជីវិតរបស់ មនុស្សឡើយ។ ទី 2 គឺទុក្ខបណ្តាលមកពីចំណង់ ឬភាពលោភលន់របស់មនុស្ស។ យើងប្រាថ្នាចង់ជៀសផុតពីសេចក្តី ឈឺចាប់ និងមិនចង់បែកចេញពីមនុស្សដែលយើងស្រឡាញ់ ប៉ុន្តែភាពឈឺចាប់នៅក្នុងជីវិត និងការបែកចេញពីគ្នា តាមរយៈសេចក្តីស្លាប់គឺមិនអាចជៀសវាងបានឡើយ។ អរិយសច្ចៈទី 3 គឺថា យើងអាចបញ្ចប់សេចក្តីឈឺចាប់របស់ យើងបានប្រសិនបើយើងយល់ដឹង និងទទួលយកពីភាពមិនប្រក្រតីនៃរបស់អ្វីមួយ ហើយលុបបំបាត់ចោលនូវចំណង់ ជាច្រើននៅក្នុងជីវិតរស់នៅរបស់យើង ដើម្បីធ្វើឲ្យមានលក្ខណៈខុសគ្នាពីអ្វីដែលមនុស្សគ្រប់រូបមាន។ អរិយសច្ចៈ ទី 4 គឺថា វិធីដើម្បីសម្រេចការទទួលយក និងការបញ្ចប់នៃសេចក្តីឈឺចាប់នេះ គឺត្រូវរស់នៅប្រកបដោយ សីលធម៌, មេត្តាករុណា, ការធ្វើសម្មាធិ, និងការរម្ងាប់ចិត្ត។

ក្នុងការបន្ថែមទៅនឹងការទូន្មានទាំងនេះ ពុទ្ធសាសនិកទាំងអស់សន្មត់រួមគ្នានៅពេលនោះថា រាល់ជីវិត មនុស្សទាំងឡាយ គឺមានព្រលឹងដែលកើតឡើងម្តងហើយម្តងទៀតដើម្បីបន្តរស់នៅក្នុងខ្លួនមនុស្ស ដើម្បីស្វែងរកផ្លូវ មួយឆ្ពោះទៅរកការត្រាស់ដឹង ដោយចំណាយពេលអស់ជាច្រើនជីវិត។ ការកើតឡើងវិញត្រូវបានគ្រប់គ្រងដោយ ច្បាប់នៃកម្ម ដែលថារាល់ទង្វើដែលយើងធ្វើនឹងផ្តល់ផលស្មើទង្វើនោះ។ ទង្វើល្អនឹងទទួលបានផលល្អនៅក្នុងជីវិត រស់នៅជាតិនេះ ឬជាតិក្រោយ ហើយទង្វើអាក្រក់នឹងផ្តល់ផលអាក្រក់។

ការទូន្មានរបស់ព្រះពុទ្ធគឺមានលក្ខណៈទូទៅ និងទូលំទូលាយ ដែលមនុស្សទាំងឡាយសន្មត់ផ្សេងៗគ្នាអំពី គំនិតរបស់ទ្រង់ ហើយនៅពេលដែលបេសកកម្មពុទ្ធសាសនានាំយកសាសនារបស់ពួកគេមកកាន់ប្រទេសចិន វាគឺ

ជាសាសនាដែលមានលក្ខណៈស្មុគស្មាញយ៉ាងខ្លាំង ដែលមានសាលា និងសាខាជាច្រើន។ នៅក្នុងពុទ្ធសាសនា ថេរវាទ ដែលជឿនលឿននៅក្នុងប្រទេសឥណ្ឌា និងជិះឥទ្ធិពលនៅក្នុងតំបន់អាស៊ីអាគ្នេយ៍ បទបញ្ញត្តិសម្រាប់ពុទ្ធសាសនិកត្រូវបានគេមើលឃើញថា ហាក់ដូចជាមានលក្ខណៈតឹងរឹង និងមានភាពលំបាក ដែលមានតែព្រះសង្ឃ និងដូនដីប៉ុណ្ណោះដែលសង្ឃឹមនៅក្នុងការត្រាស់ដឹងបាន។ នៅក្នុងពុទ្ធសាសនាបែបតន្ត្រ ដែលត្រូវបានអភិវឌ្ឍឡើងនៅទីបេ ដោយបានសង្កត់ធ្ងន់ទៅលើការបន់ស្រន់ និងក្បួនពិធីសំខាន់ៗនានាដើម្បីការពារវិញ្ញាណអាក្រក់។ នៅក្នុងពុទ្ធសាសនាមហាយាន ដែលបានក្លាយជានិកាយដែលមានប្រជាប្រិយភាពនៅក្នុងប្រទេសចិន គ្រហស្ថក៍នឹងរំពឹងនៅក្នុងការត្រាស់ដឹងបានដែរ តាមរយៈជំនឿលើអំណាចនៃរបស់ព្រះពុទ្ធ និងសាវ័កជាច្រើនរបស់ទ្រង់ (សាវ័ករបស់ព្រះពុទ្ធ គឺជាអ្នកដែលបានទទួលបានការយល់ដឹងផ្នែកវិញ្ញាណគ្រប់គ្រាន់ដើម្បីឆ្ពោះទៅរកឋាននិព្វាន ប៉ុន្តែអ្នកទាំងនោះនៅតែបន្តស្ថិតនៅឋានមនុស្សលោកដើម្បីជួយលុបបំបាត់សេចក្តីឈឺចាប់របស់មនុស្សលោក)។ បើទោះបីជាការបង្រៀននេះមិនទាក់ទងទៅនឹងព្រះពុទ្ធក៏ដោយ ក៏មានសាលាពុទ្ធសាសនាមួយចំនួនបានអភិវឌ្ឍអាទិទេពមួយក្រុមដែលមនុស្សអាចបន់ស្រន់សុំផ្តល់ការការពារ និងជំនួយសម្រាប់ជាតិនេះ និងជាតិបន្ទាប់។

មានឧបសគ្គជាច្រើនដែលរារាំងដល់ការរីកចម្រើនពុទ្ធសាសនានៅក្នុងប្រទេសចិន។ គំនិតរបស់ប្រជាជនចិនផ្ដោតសំខាន់លើឋានមនុស្សលោក និងកាតព្វកិច្ចចំពោះគ្រួសារ ចំណែកឯកទស្សនៈឥណ្ឌាមានលក្ខណៈជាទ្រឹស្តីបែបបរមត្ថ ដោយសំលឹងមើលទៅលើឋានផ្សេងៗជាច្រើនទៀតដែលនៅឆ្ងាយពីឋានមនុស្សលោក។ ភាសានៅក្នុងគម្ពីពុទ្ធសាសនា សំស្ក្រឹត និងបាលី មិនជាប់ទាក់ទងទល់តែសោះជាមួយនិងភាសាចិន ដែលនាំឲ្យការបកប្រែគោលគំនិតសំខាន់របស់ពុទ្ធសាសនាមានភាពលំបាកយ៉ាងខ្លាំង។ ភាពផ្ទុយគ្នាយ៉ាងខ្លាំងរវាងការប្រតិបត្តិបែបពុទ្ធសាសនា និងតម្លៃរបស់ជនជាតិចិនគឺថា ការបូជាដ៏សំខាន់បំផុតនៅក្នុងពុទ្ធសាសនាគឺការកោរសក់បួសធ្វើជាព្រះសង្ឃ ឬដូនដី។ ការធ្វើដូច្នេះហាក់ដូចជារំលោភយ៉ាងខ្លាំងទៅលើទ្រឹស្តីខុងធីអំពីកាតព្វកិច្ចរបស់កូន ដោយសារកាតព្វកិច្ចដំបូងរបស់មនុស្សម្នាក់គឺការបង្កើតកូន ដែលកូនទាំងនោះនឹងគោរពបូជាចំពោះប្រលឹងរបស់ពួកគេ បន្ទាប់ពីពួកគេស្លាប់។

បេសកកម្មពុទ្ធសាសនា និងជនជាតិចិនដែលជាអ្នកផ្លាស់ប្តូរសាសនាដំបូងបានប្រើគំនិតនៃការចាប់ជាតិឡើងវិញ និងច្បាប់នៃកម្មដើម្បីពន្យល់ពីជីវិតរបស់បុព្វជិតថាជាការអនុវត្តកាតព្វកិច្ចរបស់កូន៖ តាមរយៈការបួសជាព្រះសង្ឃ និងដូនដី មនុស្សម្នាក់អាចទទួលបាននូវផលបុណ្យសម្រាប់ឪពុកម្តាយរបស់ពួកគេដែលបានស្លាប់ទៅហើយ ដោយហេតុនេះ វានឹងជួយឲ្យឪពុកម្តាយរបស់ពួកគេចាប់ជាតិឡើងវិញក្លាយជាមនុស្សដែលប្រកបដោយវិចារណញ្ញាណខ្ពស់ ឬជាមនុស្សដែលមានសេដ្ឋកិច្ចខ្ពង់ខ្ពស់។ ដូចគ្នានេះដែរ តាមរយៈការរួមចំណែកលុយដើម្បីស្ថាបនាប្រាសាទពុទ្ធសាសនា, វត្ត, ឬការងារសិល្បៈផ្សេងៗ និងធ្វើឲ្យមនុស្សម្នាក់ទទួលបាននូវផលបុណ្យសម្រាប់ខ្លួនគេ និងសមាជិកគ្រួសារទាំងនៅក្នុងជាតិនេះ និងជាតិបន្ទាប់។

បើទោះបីជាមានឧបសគ្គនៅក្នុងការសាយភាយពុទ្ធសាសនា នៅក្នុងប្រទេសចិនច្រើនយ៉ាងណាក៏ដោយ មានកត្តាជាច្រើន ដែលធ្វើឲ្យប្រទេសចិន ប្រុងប្រៀបនៅក្នុងការផ្លាស់ប្តូរ និងអភិវឌ្ឍសាសនារបស់ឥណ្ឌាមួយនេះ។ ការបកប្រែពីបច្ចេកពាក្យឥណ្ឌាទៅជាភាសាចិន បានធ្វើឲ្យគោលគំនិតពុទ្ធសាសនាជាច្រើនត្រូវបានយល់ច្បាស់ដោយជនជាតិចិន។ បច្ចេកពាក្យសម្រាប់ការអប់រំរបស់ពុទ្ធសាសនា (ធម្ម) ត្រាស់ដឹង (ពុទ្ធិ) និងយូហ្គា ត្រូវបានបកប្រែជាភាសាចិនថា តាវ ដែលមានន័យថា ផ្លូវ ដែលធ្វើឲ្យគោលគំនិតនេះហាក់ដូចជាបស់ចិន។ បច្ចេកពាក្យរបស់ឥណ្ឌាដែលពិបាកយល់ដូចជាពាក្យ និព្វាន ត្រូវបានពន្យល់ជាភាសាចិនថា វូ ដែលជាបច្ចេកពាក្យបែបអវិជ្ជមានឧទាហរណ៍ដូចជាពាក្យវូវៃ ដែលមានន័យថា ភាពទទេស្មាត។ បច្ចេកពាក្យឥណ្ឌា សីល ត្រូវបានពន្យល់ជាភាសាចិន

ថា ហ្សាវហ៊្សិន ឬកាតព្វកិច្ចរបស់កូន ដែលធ្វើឲ្យបច្ចេកពាក្យសីលធម៌របស់ឥណ្ឌាមើលទៅដូចជាបស់ចិន និងស្របគ្នាយ៉ាងខ្លាំងជាមួយនិងទ្រឹស្តីរបស់ខុងជឺ។

បន្ទាប់ពីការដួលរលំនៃសន្តតិវង្សហាន មានប្រជាជនចិនជាច្រើនបានបានស្វែងរកជម្រើសថ្មីជំនួសខុងជឺនិយម ហើយពុទ្ធសាសនាគឺជាតម្រូវការដ៏សំខាន់មួយសម្រាប់សង្គមដែលប្រកបដោយភាពធុញច្របំបែបនេះ។ បន្ទាប់ពីការដួលរលំនៃសន្តតិវង្ស ហាន អ្នកដើរតាមតាមមួយចំនួនបានបង្ហាញពីតម្រូវការអាមេណូស្យប់មួយ ដើម្បីទប់ទល់ជាមួយភាពមិនច្បាស់លាស់នៅពេលនោះ។ សម្រាប់ប្រជាជនចិនភាគច្រើន ពុទ្ធសាសនាហាក់ដូចជាការបំរើបំរើមួយចេញមកពីទ្រឹស្តីរបស់តាវ ដែលមានសេចក្តីប៉ងប្រាថ្នាតិចតួច និងស្តាប់ស្តល់ជាមួយភាពសប្បាយរីករាយតូចមួយ។ ដូចដែលអ្នកប្រាជ្ញជាច្រើនចាប់ផ្តើមត្រឡប់ទៅប្រឆាំងជាមួយនិងទ្រឹស្តីរបស់ខុងជឺ និងធ្វើការពិភាក្សាដេញដោលអំពីធម្មជាតិនៃជីវិត និងឥតជីវិត ពួកគេបានត្រូវបានទាក់ទាញយ៉ាងខ្លាំងដោយភាពសម្បូរបែបនៃបញ្ញត្តិនានាដែលពិបាកយល់នៅក្នុងពុទ្ធសាសនារបស់ឥណ្ឌា។ បេសកទ្តសាសនាមួយចំនួន និងជនជាតិចិនដែលផ្លាស់ប្តូរមកកាន់ពុទ្ធសាសនាដំបូង មានភាពឆ្លាតវៃនៅក្នុងការបង្ហាញពីពុទ្ធសាសនាក្នុងអត្ថន័យស្រដៀងគ្នាជាមួយយុទ្ធសាស្ត្រ និងតាវ។

អ្នកបកប្រែគម្ពីរពុទ្ធសាសនាទៅជាភាសាចិនដ៏ល្បីល្បាញបំផុតគឺ គូម៉ាវ៉ាជឺវ៉ា (344-413) ដែលជាព្រះសង្ឃកូនកាត់ឥណ្ឌា រស់នៅទីប្រជុំជនមួយនៅគូតា ដែលបច្ចុប្បន្នគឺជាខេត្តស៊ីនជាន់។ ឪពុករបស់គូម៉ាវ៉ាជឺវ៉ា ដែលជាជនជាតិឥណ្ឌា បានធ្វើដំណើរមកកាន់តំបន់អាស៊ីកណ្តាលដើម្បីសិក្សាពីពុទ្ធសាសនា ហើយនៅពេលដែលគូម៉ាវ៉ាជឺវ៉ាមានអាយុ 7 ឆ្នាំ ម្តាយរបស់លោក ដែលជាម្ចាស់ក្សត្រីជនជាតិគូជៀន មួយរូប បានសម្រេចចិត្តថាព្រះនាងចង់បួលធ្វើជាដូនជី។ នៅពេលដែលស្វាមីរបស់ព្រះនាងបដិសេធ ព្រះនាងបដិសេធនៅក្នុងការសោយចំណីអាហារ បន្ទាប់ពីនោះមកបាន 6 ថ្ងៃឪពុករបស់លោកបានទង់ចិត្ត លោកជាមួយ និងម្តាយបានក្លាយជាបព្វជិករបស់ពុទ្ធសាសនា។ គូម៉ាវ៉ាជឺវ៉ា ដែលពេលនោះនៅវ័យក្មេងនៅឡើយ មានភាពប៉ិនប្រសព្វខាងភាសា លោកជាមួយម្តាយបានធ្វើដំណើរទៅកាន់តំបន់កាស្យៀវ ជាទីកន្លែងដែលលោកបានសិក្សាជាមួយនិងគ្រូពុទ្ធសាសនាដ៏អស្ចារ្យមួយរូប។ ក្រោយមកនៅពេលធ្វើដំណើរត្រឡប់មកកាន់អាស៊ីកណ្តាលវិញ លោកធ្វើការសិក្សាទាំងទ្រឹស្តីពុទ្ធសាសនាថេរវាទ និងមហាយាន និងក្រោយមកលោកបានក្លាយជាអ្នកជឿលើការទូន្មានរបស់មហាយាន។ នៅពេលដែលស្តេចត្រាញ់ចិននៅក្នុងតំបន់ចាប់បានលោក និងឃុំខ្លួនលោកអស់ជាច្រើនឆ្នាំដើម្បីការពារលោកកុំឲ្យផ្សព្វផ្សាយទ្រឹស្តីពុទ្ធសាសនារបស់លោកកាន់តែធំ ក្លាមៗនោះលោកចាប់ផ្តើមចេះភាសាចិនយ៉ាងស្ទាត់ជំនាញ។ នៅក្នុងឆ្នាំ 401 មេដឹកនាំក្នុងតំបន់មួយរូបរបស់ចិន បានឮពីភាពប៉ិនប្រសព្វរបស់លោក បានយកជ័យជំនះលើឧត្តមសេនីយដែលបានចាប់គូម៉ាវ៉ាជឺវ៉ា ដាក់ឃុំនិងបាននាំលោកទៅកាន់ទីក្រុងឆាងអាននិងបានដាក់លោកឲ្យធ្វើជាអ្នកដឹកនាំព្រះសង្ឃជិត 1,000 អង្គដើម្បីបកប្រែគម្ពីរពុទ្ធសាសនាសំខាន់ៗទៅជាភាសាចិន។ ការងារនេះទទួលបានជោគជ័យដ៏មហិមា។ ចាប់ពីឆ្នាំ 402 រហូតដល់លោកស្លាប់នៅក្នុងឆ្នាំ 413 គូម៉ាវ៉ាជឺវ៉ា ត្រួតពិនិត្យពីភាពត្រឹមត្រូវនៃការបកប្រែគម្ពីរពុទ្ធសាសនាទៅជាភាសាចិនបានច្រើនជាងអ្នកបកប្រែណាទាំងអស់។

អ្នកដើរតាមពុទ្ធសាសនា និងវិទ្យាស្ថានពុទ្ធសាសនា ហាត់ដូចជាវចនាយ៉ាងល្អប្រសើរដើម្បីឆ្លើយតបទៅនិងតម្រូវការដ៏ខ្លាំងក្លានៃសង្គម និងនយោបាយនៅក្នុងប្រទេសចិន។ នៅប្រទេសចិនភាគខាងត្បូង ជាទីកន្លែងដែលសង្គ្រាមស៊ីវិលកើតឡើងជាញឹកញយ ហើយការលួចប្លន់បានរីកសាយភាយនៅទីជនបទ កំពែងវត្តពុទ្ធសាសនាបានផ្តល់ការការពារ និងផ្តល់ចំណីអាហារ និងសុវត្ថភាពដល់មនុស្សទីទ័លក្រនានា។ ពុទ្ធសាសនិកបានស្ថាបនាសាលាសំណាក់នៅតាមបណ្តោយផ្លូវនានាដើម្បីផ្តល់ចំណីអាហារ និងកន្លែងស្នាក់អាស្រ័យដល់អ្នកធ្វើដំណើរ។ ពួកគេក៏

បើកហាងបញ្ចាំ ដែលជាទីកន្លែងដែលប្រជាជនក្រីក្រអាចដាក់បញ្ចាំរបស់មានតម្លៃនានាដើម្បីទទួលបានប្រាក់កម្ចី យកទៅចំណីអាហារដើម្បីចិញ្ចឹមគ្រួសារ ឬទិញគ្រាប់ពូជដើម្បីដាំដុះ។

1.3.4. សន្តតិវិធីនៃខាងលើ

នៅដើមសតវត្សទី 4 កុសម្ព័ន្ធមួយឈ្មោះ ទូបា ដែលជាផ្នែកមួយនៃសៀងតៃ ដែលជាក្រុមចរកជនដ៏ធំមួយ បានកាន់កាប់ផ្នែកមួយចំនួននៅចិនភាគពាយព្យ។ ពួកគេចាប់ផ្តើមរៀនកាសាចិន, រៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍ជាមួយជន ជាតិចិន, ប្រើប្រាស់ទីប្រឹក្សាចិន, និងអនុវត្តស្ថាបននយោបាយបែបចិន។ នៅក្នុងឆ្នាំ 386 ពួកគេបានប្រកាសបង្កើត សន្តតិវិធីវិវាហ៍ដើរដោយយកគំរូតាមចិន។ ដោយបង្កើតរាជធានីផ្លូវការនៅ ពីងឆេង (បច្ចុប្បន្នស្ថិតនៅខេត្តសានស៊ី ខាងជើង) មេដឹកនាំវៃ បានប្រើប្រាស់ក្រុមច្បាប់បែបចិន និងចាប់ផ្តើមប្រមូលពន្ធពីប្រជាកសិករចិនដែលស្ថិតនៅក្នុង ដែលដែនដីគ្រប់គ្រងរបស់ពួកគេ។ ត្រឹមឆ្នាំ 430 វិវាហ៍ដើរ គឺជាអង្គភាពរដ្ឋបាល និងខ្លាំងក្លាជាងគេនៅក្នុងប្រទេសចិន ដែលបានពង្រីកដែនដីគ្រប់ដណ្តប់លើតំបន់ច្រលងទន្លេលឿងទាំងមូល។

ចាប់ពីឆ្នាំ 425 ដល់ 494 អធិរាជវិវាហ៍ដើរ និងរាជវាំងរបស់ទ្រង់ (ជាមួយនិងការគាំទ្រពីមន្ត្រីនានា, ព្រះ សង្ឃ និងដូនជី, ក៏ដូចជាគ្រួសារនានា) បានឧបត្ថម្ភដល់ការធ្លាក់ពុទ្ធបដិមារាប់ពាន់នៅលើផ្ទាំងថ្មកក់តាមប្រាំង ចំណោទថ្ម និងធ្លាក់រូងមួយនៅយុងអាង (ស្ថិតនៅជិតរាជធានីពីងឆេង និងបច្ចុប្បន្នស្ថិតនៅជិតទីក្រុងតាតុង នៃ ខេត្តសានស៊ី។ នៅក្នុងរូងទាំងនេះរួមមានពុទ្ធបដិមាដ៏ធំចំនួន 5 (កម្ពស់ចាប់ពី 8 ម៉ែត្រដល់ 18 ម៉ែត្រ) ដែលត្រូវបាន ធ្លាក់តាមអធិរាជ 5 អង្គដំបូងរបស់សន្តតិវិធីវិវាហ៍ដើរ។ ស្នាដៃទាំងនេះ ភាគច្រើនត្រូវបានបញ្ចប់នៅក្នុងរយៈពេល តែប៉ុន្មានឆ្នាំប៉ុណ្ណោះ គឺចាប់ពីឆ្នាំ 483 ដល់ឆ្នាំ 490 ប្រហែលជាស្ថិតក្រោមការ ផ្តល់យោបល់របស់ព្រះសង្ឃមួយអង្គ អំពីរបៀបដែលរាជវាំងអាចបង្ហាញពីការសោកស្តាយរបស់ខ្លួន ចំពោះការព្យាយាមបង្ក្រាបលើការប្រតិបត្តិពុទ្ធសាសនា កាលពីដំបូង។ នៅក្នុងការចំណាយពេលដ៏ខ្លីនេះ នៅតាមជញ្ជាំងនៃរូងទាំង 53 នោះ ពោរពេញទៅដោយចម្លាក់តូច ជាង 50,000 ចម្លាក់។ នេះគឺជាកិច្ចការដ៏ធំមួយ ដែលត្រូវការជាងចម្លាក់ជំនាញរាប់រយនាក់ ដែលពួកគេកាកច្រើនគឺជា ទាសករ។ បញ្ជីឈ្មោះអ្នកឧបត្ថម្ភត្រូវបានគេរកឃើញនៅលើសិលាចារឹក យុងអាង ដែលក្នុងនោះមានឈ្មោះចំនួន 120 ។

នៅក្នុងឆ្នាំ 494 មេដឹកនាំវិវាហ៍ដើរ បានផ្លាស់ប្តូររាជធានីរបស់ពួកគេឆ្ពោះមកកាន់លូយ៉ាង ដែលស្ថិតនៅ ភាគខាងត្បូង ដែលពួកគេបានស្ថាបនាឡើងវិញនូវអតីតរាជធានីរបស់ហានខាងកើត ដែលបានក្លាយជាផេះផង់ ឲ្យ ក្លាយជារាជធានីរីកចម្រើនមួយ។ នៅកន្លែងមួយដែលគេហៅថា ឡុងមេន ដែលមានចម្ងាយប្រមាណ 17 គីឡូម៉ែត្រ ពីរាជធានីលូយ៉ាង ពួកគេបានប្រគល់កិច្ចការដល់វិចិត្រករក្នុងការធ្លាក់នូវរូងជាច្រើនទៀតនៅលើផ្ទាំងថ្មកក់។ ក្រោយ មកមេដឹកនាំសន្តតិវិធីវិវាហ៍ បានបន្តឧបត្ថម្ភដល់ការធ្លាក់ពុទ្ធបដិមានៅឡុងមេន បន្តទៀតអស់រយៈពេលប្រហែល 400 ឆ្នាំ។

បន្ថែមពីលើការធ្លាក់ ដែលជាប់ទាក់ទងជាមួយអធិរាជ និងអ្នកដែលនឹងក្លាយជាអធិរាជ ទាំងអស់នោះ ស្នាដៃសិល្បៈបែបពុទ្ធសាសនាជាច្រើនផ្សេងទៀតត្រូវបានបង្កើតឡើងអំឡុងយុគសម័យនៃការបែងចែកដែល បាន បន្សល់ទុករហូតមកដល់បច្ចុប្បន្ន។ នៅក្នុងភូមិដុនហាំង ដែលស្ថិតនៅចុងភាគពាយព្យ (បច្ចុប្បន្នស្ថិតនៅក្នុងខេត្ត កានស៊ូ ក្រុមអ្នកបុរាណវិទូសតវត្សទី 20 បានរកឃើញរូងជាច្រើន ដែលឧបត្ថម្ភដោយវត្តពុទ្ធសាសនាដ៏ធំនៅទីនោះ ជាមួយនិងពុទ្ធបដិមាច្រើនដែលត្រូវបានបង្កើតឡើងអស់រយៈពេលជាច្រើនសតវត្ស ដោយចាប់ផ្តើមដំបូងនៅ សតវត្សទី 4 ។ ប្រហែលជា 1,287 គីឡូម៉ែត្រភាគខាងលិចដុនហាំង ដែលស្ថិតនៅជិតគូបា ជាទីកន្លែងដែលគូម៉ារ៉ាដឹក

ធ្លាប់រស់នៅកាលពីក្មេង មានរូងជាច្រើនផ្សេងទៀតនៅក្នុងទីប្រជុំជនតូចមួយឈ្មោះ គឺហ្សឺល បានបង្ហាញពីប្រជាប្រិយភាពរបស់ពុទ្ធសាសនានៅអាស៊ីកណ្តាល (បច្ចុប្បន្នស្ថិតនៅជិតគីរីស្ថាន) ដោយបានចាប់ផ្តើមឡើងនៅសតវត្សទី 4 ។ រូងទាំងនេះត្រូវបានកត់សំគាល់ជាមួយនិងគំនូរចម្រុះពណ៌ដ៏ធំតែងឆាយបែបឥណ្ឌានៅលើជញ្ជាំងរបស់វា។ គំនូរមួយនៅ គឺហ្សឺល បានបង្ហាញពីទំនាក់ទំនងដ៏ជិតស្និទ្ធរវាងពាណិជ្ជករ និងការរីកសាយភាយនៃពុទ្ធសាសនាក្នុងប្រទេសចិន ដែលគំនូរនេះបានបង្ហាញពី ការបំភ្លឺផ្លូវរបស់ព្រះពុទ្ធដល់ពាណិជ្ជករដែលកំពុងធ្វើដំណើរ។ អន្តរពាណិជ្ជកម្មគឺជាកត្តាសំខាន់បំផុតដែលនាំឲ្យពុទ្ធសាសនាលេចឡើងនៅក្នុងប្រទេសចិន សម្រាប់ពាណិជ្ជករជាញឹកញយតែងតែនាំមកជាមួយពួកគេនូវរបស់កម្ពុតសាសនានៅពេលដែលពួកគេធ្វើដំណើរ និងបានចំណាយលើការចាយវាយរបស់ពួកគេ ដូច្នេះពួកគេអាចលះបង់ពេលវេលារបស់ពួកគេ និងយកចិត្តទុកដាក់លើការផ្សព្វផ្សាយសាសនា។

បើទោះបីជាមានកំណើននៃចំណាប់អារម្មណ៍លើពុទ្ធសាសនាក៏ដោយ ក៏ទ្រឹស្តីខុងធីមិនបានស្លាប់ ឬបាត់បង់វត្តមានសម្រាប់អ្នកដែលនៅតែសុបិនចង់ឃើញការបង្រួបបង្រួមចិនភាគខាងជើង និងខាងត្បូងឲ្យក្លាយជាចក្រភពដ៏ធំមួយ។ មេដឹកនាំវ៉ៃខាងជើង ដែលបានឧបត្ថម្ភដល់ការបង្កើតស្នាដៃសិល្បៈបែបពុទ្ធសាសនានៅយុងអាង និងឡុងមេន ក៏បានលះបង់ពេលវេលា និងយកចិត្តទុកដាក់នៅក្នុងការលើកកម្ពស់សង្គមខុងធី និងតម្លៃនៃនយោបាយនិងស្ថាបនារដ្ឋការិយាធិបតេយ្យអំណាចមជ្ឈការដ៏រឹងមាំមួយ ជាមួយនិងការប្រមូលពន្ធជាមូលដ្ឋាន។ នៅក្នុងឆ្នាំ 465 ម្ចាស់ក្សត្រីយានីហ្វេង បានឡើងគ្រប់គ្រងអំណាចបន្ទាប់ពីការសោយទីវង្គត់របស់អធិរាជ ដែលជាស្វាមីរបស់ទ្រង់។ ទ្រង់គ្រប់គ្រងលើអធិរាជថ្មី ដែលជាអាជ្ញាធរវ័យក្មេងរបស់ទ្រង់ ហើយបន្ទាប់ពីអាជ្ញាធររបស់ទ្រង់សុគត នៅក្នុងឆ្នាំ 476 ទ្រង់បានគ្រប់គ្រងរាជវាំងវ៉ៃខាងជើង ក្នុងនាមជាអាជ្ញាធរសិទ្ធិរបស់ចៅចិញ្ចឹមវ័យក្មេងរបស់ទ្រង់។ រហូតដល់ពេលដែលទ្រង់សុគតនៅក្នុងឆ្នាំ 490 ទ្រង់បានគ្រប់គ្រងរាជវាំង, ហើយព្រះនាងបានធ្វើកំណែទម្រង់ទ្រង់ទ្រាយធំមួយ ដែលបានផ្លាស់ប្តូរពីស្ថាប័នបែបពាក់កណ្តាលកុលម្ពន្ធរបស់រាជវាំង សៀនតៃ ទៅជាអាជ្ញាធរភិបាលការិយាធិបតេយ្យពេញលេញបែបចិន។ ទ្រង់តែងតាំងមន្ត្រីចិនជាច្រើនឲ្យធ្វើការនៅតំណែងសំខាន់របស់អាជ្ញាធរ ហើយទ្រង់បានពង្រីកការស្ថាបនាវត្តពុទ្ធសាសនា។

ការធ្វើកំណែទម្រង់សំខាន់បំផុតរបស់ម្ចាស់ក្សត្រីយានីហ្វេង គឺការបង្កើត “ប្រព័ន្ធដីស្រែស្មើគ្នា”។ ស្ថិតនៅក្រោមប្រព័ន្ធនេះ ដីទាំងអស់ជាកម្មសិទ្ធិរបស់រដ្ឋ ប៉ុន្តែរដ្ឋប្រគល់ជូនគ្រួសារនីមួយៗនូវចំនួនដី 20 ម៉ូ (មួយម៉ូស្មើនឹង 1,348 ម៉ែត្រការ៉េ) ជាអចិន្ត្រៃយ៍សម្រាប់ធ្វើការដាំដុះដើមមន និងដំណាំផ្សេងៗទៀត។ ក្នុងការបន្ថែម នៅក្នុងគ្រួសារនីមួយៗត្រូវបានប្រគល់សិទ្ធិគ្រប់គ្រងមួយដីវិវិតលើដីស្រែ 4 ម៉ូ ដល់មនុស្សពេញលក្ខណៈទាំងឡាយ (ដោយរួមទាំងទាសករផង) និង 30 ម៉ូសម្រាប់គ្រួសារណាដែលមានគោ។ មានតែគ្រួសាររបស់មន្ត្រីរាជការប៉ុណ្ណោះដែលអាចកាន់កាប់ដីធ្លីបានច្រើនជាងបទដ្ឋាននៃការបែងចែកនេះ។ នៅក្នុងការតបស្នងទៅនឹងការបែងចែកដីធ្លីដ៏ច្រើនទាំងនេះ គ្រួសារនីមួយៗមានការតព្វកិច្ចនៅក្នុងការបង់ពន្ធប្រចាំឆ្នាំនៅលើដីដែលពួកគេដាំដុះ។ ប្រព័ន្ធនេះត្រូវបានរចនាឡើងដើម្បីធានាថា ដីធ្លីដែលអាចប្រើប្រាស់បានទាំងអស់ត្រូវបានកាន់កាប់ដោយប្រជាកសិករដែលត្រូវបង់ពន្ធ ហើយគ្មានការម្នាក់អាចកាន់កាប់ដីធ្លីដោយសេរីដោយមិនបង់ពន្ធជូនរដ្ឋឡើយ។ វានៅតែជាប្រព័ន្ធនៃការប្រមូលពន្ធមួយរហូតដល់សតវត្សទី 8 ។

ចៅចិញ្ចឹមរបស់ម្ចាស់ក្សត្រីយានីហ្វេង គឺអធិរាជហ្សាវេន បានបន្តគោលនយោបាយរបស់ទ្រង់ ហើយនៅពេលដែលទ្រង់ផ្លាស់ប្តូររាជធានីរបស់វ៉ៃខាងជើងនៅក្នុងឆ្នាំ 494 ពីពឹងឆេង ទៅកាន់លូយ៉ាង ទ្រង់បានចាប់ផ្តើមធ្វើកំណែទម្រង់ជាច្រើនទៀត ដើម្បីបន្តដំណើរនៃការលើកកម្ពស់វប្បធម៌ និងតម្លៃនយោបាយចិន។ គ្រួសារដឹកនាំបានប្រើប្រាស់នាមត្រកូលជាភាសាចិនយិន ហើយអធិរាជបានបញ្ជាឲ្យគេបកប្រែអត្ថបទខុងធីបុរាណ វណ្ណគតិនៃករណី

កិច្ចក្នុងការគោរពឪពុកម្តាយ ទៅជាភាសារបស់ពួកសៀនព័ត ។ កត្តាដែលសំខាន់នៅក្នុងការជម្រុញទឹកចិត្តអធិរាជ ហូររវន ឲ្យធ្វើកំណែទម្រង់ទាំងនេះ គឺដើម្បីទប់ស្កាត់អំណាចរបស់យោធាដែលបានបង្កើតនៅក្នុងប្រព័ន្ធវិវាទដើម ការនេះបានធ្វើឲ្យឧត្តមសេនីយមួយចំនួនមានការព្រួយបារម្ភយ៉ាងខ្លាំង ហើយពួកគេបានងើបបះបោរប្រឆាំងជាមួយ ទ្រង់នៅក្នុងឆ្នាំ 496 ។ ទ្រង់បានបង្ក្រាបការបះបោរនេះ ប៉ុន្តែទ្រង់សុគត់នៅក្នុងឆ្នាំ 499 ហើយវិវាទដើម បានធ្លាក់ ចុះយ៉ាងឆាប់រហ័ស ដោយសារតែការបះបោរ និងការ ដណ្តើមអំណាចគ្នារវាងឧត្តមសេនីយជនជាតិសៀនព័ត, មន្ត្រី រាជការចិន, និងអធិរាជវ័យក្មេងជាមួយនិងរាជានុសិទ្ធិរបស់ពួកគេនៅក្នុងរាជវាំង។ នៅក្នុងឆ្នាំ 524 កងទ័ពសៀនព័ត បានងើបបះបោរនៅលូយ៉ាង ហើយកងទ័ពដែលបញ្ជូនទៅឲ្យបង្ក្រាបការបះបោរនោះ បែរជាងាកទៅប្រឆាំងគ្នាឯង។ លូយ៉ាង ត្រូវបានបំផ្លិចបំផ្លាញ ហើយវិវាទដើម ដួលរលំនៅក្នុងឆ្នាំ 534 ។ ឧត្តមសេនីយមួយចំនួនបានប្រកាស បង្កើត “សន្តតិវង្ស” នានាដែលមានអាយុកាលខ្លី ដោយក្នុងនោះមាន សន្តតិវង្សឈឺខាងដើម(552-77) និងសន្តតិវង្ស ចូវខាងដើម(557-81) ។ នៅក្នុងឆ្នាំ 581 ឧត្តមសេនីយរបស់សៀនព័ត មួយរូបដែលមានឈ្មោះជាភាសាចិនថា យ៉ាងជាន បានដណ្តើមអំណាចពីចូវ និងបានប្រកាសបង្កើតសន្តតិវង្សផ្ទាល់ខ្លួនមួយដែលមានឈ្មោះថា សួយ។ ដោយប្រើប្រាស់គោបមេធារជាភាសាចិនថា សួយវេនទី (អធិរាជប្រកបដោយចំណេះដឹង) ទ្រង់បានចំណាយពេល ដ៏ខ្លីមួយនៅក្នុងការដណ្តើមកាន់កាប់ភាគខាងត្បូង និងបានបង្រួបបង្រួមចិនភាគខាងដើម និងខាងត្បូងនៅក្នុងឆ្នាំ 589 ដែលជាការបង្រួបបង្រួមជាលើកដំបូងក្នុងរយៈពេល ៣ សតវត្សកន្លះកន្លងមក។

រយៈកាលនៃការបែកបាក់ចាប់ពីឆ្នាំ 220 រហូតដល់ឆ្នាំ 589 គឺជាពេលវេលានៃការផ្លាស់ប្តូរនយោបាយដ៏ ខ្លាំងក្លាមួយដែលសិទ្ធិឃើញតាមរយៈការលាយបញ្ចូលគ្នានូវជាតិពន្ធុ និងវប្បធម៌របស់ជនចិនហាន ជាមួយនិង ពួកចរកជន មិនមែនជនជាតិចិនហាន និងការបង្កើតស្ថាប័ននានានៅចិនភាគខាងដើម, និងការរួមបញ្ចូលច្រលង ទន្លេយង់សេទាំងមូលដែលស្ថិតនៅភាគខាងត្បូងឲ្យស្ថិតនៅក្រោមការត្រួតត្រារបស់ចិនហានជាលើកដំបូង។ អំឡុង ពេលនោះ តាវនិយមបានរីកចម្រើនក្លាយជាទស្សនៈវិជ្ជា និងសាសនាមួយ។ ពុទ្ធសាសនាបានក្លាយជាសាសនាគ្រប ដណ្តប់ទាំងនៅចិនភាគខាងដើម និងភាគខាងត្បូង ហើយសាសនានេះនាំឲ្យមានការអភិវឌ្ឍឡើងជាលើកដំបូងនៃ សិល្បៈចម្លាក់ និងការបង្កើតចម្លាក់ពុទ្ធសាសនាដ៏ធំឆ្លាយនៅយូងអាង, ឡុងមេន, និងដុនហ័ង។ យោងតាម កំណត់ត្រាប្រវត្តិសាស្ត្រមួយដែលសរសេរឡើងនៅពេលនោះ ត្រឹមចុងសតវត្សទី 5 មានប្រាសាទពុទ្ធសាសនាជិត 6,500 និងមានព្រះសង្ឃ និងដូនជីប្រមាណ 77,000 នៅចិនភាគខាងដើម។ ហើយនៅដើមសតវត្សទី 6 មានកំណត់ ត្រាបង្ហាញថា មានប្រាសាទពុទ្ធសាសនាច្រើនជាង 2,800 និងមានព្រះសង្ឃ និងដូនជីប្រមាណ 83,000 នៅចិន ភាគខាងត្បូង។

នៅក្នុងរយៈពេលនេះ បញ្ហាវន្តបានអភិវឌ្ឍទស្សនៈថ្មីមួយអំពីសិល្បៈករសេរី ដែលជាអ្នកដែលគេចចេញពី កាតព្វកិច្ច និងភាពឈឺក្បាលនៃមន្ត្រីរាជការ។ កវីនានាដែលបានបែកចេញពីគំនិតខុងដ៏ដំបូង ដែលមានគោល បំណងសំខាន់ក្នុងការទូន្មានអំពីមេរៀនសីលធម៌ ចាប់ផ្តើមគូសបញ្ជាក់អំពីសយមូភាព, ការច្នៃប្រឌិត និងការបង្ហាញ ពីអារម្មណ៍ពិតប្រាកដនៅក្នុងកំណាព្យ។ ទស្សនៈសិល្បៈថ្មីនេះបានជួយជម្រុញឲ្យមានការអភិវឌ្ឍនៃថ្មីមួយនៃកំណាព្យ, គំនូរ, និងអក្សរផ្ទុះ។ វាមិនមែនជារឿងចៃដន្យទេដែលអ្នកនិពន្ធនៅពេលនោះបានបង្កើតកម្រងអត្ថបទកវីនិពន្ធចិន លើកដំបូង ដោយផ្អែកលើគំនិតច្នៃប្រឌិតបែបសិល្បៈ មិនមែនជាការ ទូន្មានខាងសីលធម៌ទូទៅឡើយ។ ការសរសេរ រឿងប្រឌិតក៏បានអភិវឌ្ឍវិធីសាស្ត្រថ្មីផងដែរ ដូចដែលបេសកកម្មពុទ្ធសាសនាបានរកឃើញថា រឿងដែលមានមន្ទិល ទទួលបានជោគជ័យច្រើនជាងការអប់រំសីលធម៌។

ការផ្លាស់ប្តូរទាំងអស់នេះ ឆ្លុះបញ្ចាំងថា ប្រទេសចិននៅក្នុងឆ្នាំ 589 មានអរិយធម៌ខុសគ្នាឆ្ងាយពីអ្វីដែលធ្លាប់មាននៅក្នុងសម័យសន្តតិវង្សហាន ។ ប្រទេសចិនហាក់ដូចជាមានទ្រព្យសម្បត្តិច្រើនជាងមុន, ធ្វើនគរបនីយកម្មច្រើនជាងមុន, និងក្លាយជាដ្ឋាភិបាលដ៏ធំកម្រិតច្រើនជាងសម័យហាន ។ ជាលទ្ធផលនៃកំណើនភាពរុងរឿង, ពាណិជ្ជកម្មអន្តរជាតិ, គំនិតច្នៃប្រឌិតនៃវប្បធម៌នៅអំឡុងសម័យ ហាន និងកន្លះសតវត្សបន្ទាប់ពីការដួលរលំនៃសន្តតិវង្សហាន, សម័យ សួយ និង ហាំង គឺជាសម័យមួយដែលមានវប្បធម៌រស់រវើក និងសម្បូរបែបបំផុតនៅក្នុងប្រវត្តិសាស្ត្រចិន។

អំឡុងពេលនៅការបែកបាក់រយៈពេល 3 សតវត្សកន្លះ បន្ទាប់ពីការដួលរលំនៃសន្តតិវង្សហាន របបអន់ថយនៅភាគខាងត្បូងត្រូវបានក្របដណ្តប់ដោយគ្រួសារអភិជនមានអំណាច ដែលពួកគេគិតថាខ្លួនឯងគឺជាមគ្គុទេសក៍ និងជាអ្នកការពារដ៏ត្រឹមត្រូវចំពោះអរិយធម៌ចិន ។ ពួកគេមើលងាយលើរដ្ឋាភិបាលដែលមានអំណាចខ្លាំងនៅភាគខាងជើង និងសន្តតិវង្សដែលបន្តពីវិវត្តន៍ថាគ្រាន់តែជាមនុស្សព្រៃពាក់កណ្តាលស៊ីវិល័យ គ្មានចំណេះដឹងអំពីខុងជឺ និងល្បងខ្មៅអំពីច្បាប់ទម្លាប់, ក្បួនពិធី, និងឋានានុក្រមសង្គម។ ជាពិសេសវាបានធ្វើឲ្យពួកភាគខាងត្បូងមានការមិនសប្បាយចិត្ត ដោយសារតែនៅក្នុងវប្បធម៌របស់ពួកចកជននៅភាគខាងជើង ស្ត្រីមានសិទ្ធិក្នុងការនិយាយស្តី និងឯករាជ្យច្រើនជាងគ្រួសារអភិជនបែបខុងជឺនៅភាគខាងត្បូង។ ក្នុងការឆ្លើយតប មេដឹកនាំនៅភាគខាងជើង យល់ឃើញថារបបនយោបាយនៅភាគខាងត្បូងគ្មានប្រយោជន៍, វាយប្រក, និងក្រអឺតក្រទម។ ភាពខុសគ្នា និងការប្រកាន់ពូជសាសន៍ទាំងនេះ បានបង្ហាញថា ការព្យាយាមណាមួយនៅក្នុងការបង្រួបបង្រួមប្រទេសចិនឲ្យក្លាយជាចក្រភពបង្រួបបង្រួមមួយ ប្រឈមទៅនឹងបញ្ហាវប្បធម៌ ក៏ដូចជាយោធាផងដែរ (Paul S. Ropp, 2010:38-49)។

1.4. សន្តតិវង្សសួយ

អ្នកដែលទទួលជោគជ័យនៅក្នុងការបង្រួបបង្រួមភាគខាងជើង និងភាគខាងត្បូងគឺ យ៉ាងជាន ដែលបានកើតនៅក្នុងឆ្នាំ 541 នៅក្នុងគ្រួសារចិនកាត់ចកជនមួយ ជាមួយនិងត្រកូលជាភាសាចិន។ យ៉ាងជាន ជាមន្ត្រីយោធាដ៏មានអំណាចរបស់ចូវខាងជើង ដោយទ្រង់បានស្នងគោរមងារបន្តពីបិតារបស់ទ្រង់ថា ព្រះអង្គម្ចាស់សួយ នៅក្នុងឆ្នាំ 568។ ទ្រង់គឺជាមេដឹកនាំយោធាដែលអង់អាចក្លាហាន និងមានសមត្ថភាព ដែលមើលទៅមិនមានបដិវាទកម្មរវាងជំនឿពុទ្ធសាសនារបស់ទ្រង់ ជាមួយនឹងជីវិតរស់នៅបែបយោធារបស់ទ្រង់ឡើយ។ មហេសីរបស់យ៉ាងជាន គឺជាស្ត្រីដែលមកពីគ្រួសារដ៏លេចធ្លោមួយ ដោយមួយផ្នែកជាជនជាតិចិន និងមួយផ្នែកទៀតជាជនជាតិស៊ុងនូ ។ ព្រះនាងបន្តិចម្តងៗ ស្ទើរតែដើរតួនាទីជាសហ-អធិរាជជាមួយស្វាមីរបស់ព្រះនាង។ នៅពេលដែលពួកទ្រង់រៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍នៅពេលនោះយ៉ាងជាន មានព្រះជន្ម 16 ព្រះវស្សា និងមហេសីទ្រង់មានព្រះជន្ម 13 ព្រះវស្សា, យ៉ាងជានបានសន្យាថា ទ្រង់នឹងមិនតែងតាំងស្រីស្នំណាម្នាក់ឡើយ ហើយមហេសីរបស់ទ្រង់ក្លាមៗនោះបានក្លាយជាដៃគូដ៏រឹងមាំ និងជាទីប្រឹក្សាជិតស្និទ្ធរបស់ទ្រង់។

ទាក់ទងទៅនឹងការឡើងកាន់អំណាចរបស់ទ្រង់ យ៉ាងជាន គឺជាមនុស្សដែលមានសមត្ថភាព និងសំណាង។ ទ្រង់មានសមត្ថភាពគ្រប់គ្រាន់នៅក្នុងការជ្រើសរើសឧត្តមសេនីយយោធា និងមន្ត្រីស៊ីវិលដែលមានសមត្ថភាពខ្ពស់ដើម្បីបម្រើដល់កិច្ចការទ្រង់ ហើយទ្រង់មានសំណាងដោយសារតែសត្រូវដំបូងរបស់ទ្រង់គឺជាមនុស្សដែលហុំព័ទ្ធជុំវិញដោយមនុស្សដែលគ្មានសមត្ថភាព និងមន្ត្រីពុករលួយរបស់ចូវខាងជើង។ ត្រឹមឆ្នាំ 589 កងទ័ពដែលមានកត្តិភាពជាមួយយ៉ាងជាន បានកម្ចាត់នូវពួកមេដឹកនាំវេជនដែលនៅសៈសល់នៅចូវខាងជើង ដោយក្នុងនោះរួមមាន ព្រះអង្គម្ចាស់ចំនួន 59 អង្គ រួមជាមួយគ្រួសាររបស់ពួកគេ។ នៅក្នុងឆ្នាំជាមួយគ្នានោះ ពួកគេដណ្តើមកាន់កាប់ជៀនកាងដែលជាអាជ្ញាធររបស់ព្រះរាជាណាចក្រចេន ដែលស្ថិតនៅភាគខាងត្បូង និងដណ្តើមកាន់កាប់ច្រលងទន្លេយង់សេ

ដែលនាំយកភាគខាងជើង និងភាគខាងត្បូងដាក់ឱ្យស្ថិតក្រោមរដ្ឋាភិបាលកណ្តាលមួយ គឺសន្តតិវង្សសួយ ជាលើកដំបូងចាប់តាំងពីការដួលរលំនៃសន្តតិវង្សហាន នៅក្នុងឆ្នាំ 220 មក។

ដើម្បីបង្កើតសន្តតិវង្សដ៏ជោគជ័យមួយទាំងនៅភាគខាងជើង និងភាគខាងត្បូងត្រូវធ្វើរឿងជាច្រើន។ នៅក្នុងរយៈពេល 3 ទសវត្ស ដែលជាពេលវេលាដែលស្តុកស្តាញ ដូចគ្នាទៅនឹងពេលដែលសន្តតិវង្សឈិន ធ្វើការឈ្លានពានរដ្ឋនានា នៅអំឡុងសម័យសង្គ្រាមរវាងរដ្ឋនិងរដ្ឋ, កងទ័ពរបស់សន្តតិវង្ស សួយ និងរដ្ឋាភិបាលស៊ីវិលបាននាំមកនូវការបង្រួបបង្រួមយោធា និងនយោបាយកម្រិតខ្ពស់មួយដែលមិនធ្លាប់មានពីមុនមកនៅក្នុងប្រទេសចិន។ យ៉ាងជាន់ទទួលបានគោរមងារថា វេនទី ដែលមានន័យថា “អធិរាជប្រកបដោយចំណេះដឹង” ដោយអះអាងថា ទ្រង់យល់ដឹងច្បាស់ថា កត្តារប្បជ័យមានសារៈសំខាន់ដូចជាយោធាដែរនៅក្នុងការបង្រួបបង្រួមរវាងភាគខាងជើង និងភាគខាងត្បូង។ បន្ថែមពីលើកងទ័ពដ៏ខ្លាំងក្លារបស់ទ្រង់ ទ្រង់មានរដ្ឋមន្ត្រីដែលមានសមត្ថភាពជាច្រើន អ្នកដែលបានអនុវត្តតាមសកម្មភាពទាំងឡាយរបស់ទ្រង់ដែលជាប់ទាក់ទងជាមួយទ្រឹស្តីខុងធីបុរាណ, ជំនឿ និងការប្រតិបត្តិរបស់តាវនិយម និងពុទ្ធសាសនា។ ពួកគេបានរៀនរាប់លម្អិតអំពីបាបកម្មនៃរបប ចូវខាងជើង និងមេដឹកនាំ ជៀនកាង នៅភាគខាងត្បូង និងបានសន្យានៅក្នុងការនាំមកនូវសន្តិភាព, ស្ថេរភាព, និងភាពរុងរឿងដល់ដែនដីដែលទទួលបានជំនួយពីអាណត្តិនៃឋានសួគ៌។

សួយវេនទី អនុវត្តប្រព័ន្ធបែងចែកដីធ្លីរបស់សន្តតិវង្សវិខាងជើង នៅពាសពេញចក្រភពរបស់ទ្រង់។ មនុស្សប្រុសពេញវ័យទាំងអស់ត្រូវជាប់កំណែនការងាររដ្ឋចំនួនមួយខែក្នុងមួយឆ្នាំ ហើយសន្តតិវង្សសួយ ពេលនោះអាចប្រមូលកម្លាំងកម្មករបានរាប់លាននាក់ដើម្បីតភ្ជាប់ និងស្ថាបនាឡើងវិញនូវមហាកំពែងដែលស្ថិតនៅតាមព្រំដែនភាគខាងជើង និងភាគខាងលិច។ កាន់តែមានសារៈសំខាន់សម្រាប់ចក្រភពទៅថ្ងៃមុខ ពួកគេបានរៀបចំគម្រោងរាប់ម៉ឺនដើម្បីស្ថាបនាមហាព្រែក ដោយជំហានដំបូងតភ្ជាប់ទីក្រុងយ៉ាងចូវ ដែលស្ថិតនៅភាគខាងត្បូងទន្លេយ៉ាងសេជាមួយលូយ៉ាង និងបន្តិចម្តងៗ ធ្វើការពង្រីកឆ្ពោះទៅភាគខាងត្បូងរហូតដល់ហាងចូវ និងភាគឦសាន រហូតដល់ចំណុចមួយជិតទីក្រុងប៉េកាំង។ បន្ទាប់ពីបញ្ចប់គម្រោង ប្រវែងព្រែកបានពង្រីករហូតដល់ 1,930 គីឡូម៉ែត្រ ដែលមានទទឹងប្រវែង 40 ជំហាន និងមានជម្រៅសមស្របសម្រាប់អាចឱ្យទូកដឹកទំនិញបានពី 500 ទៅ 800 តោន។ មហាព្រែកបានធានាដល់ការដឹកជញ្ជូនគ្រាប់ធុញជាតិនានា ដែលជាពន្ធនាគារមកពីតំបន់រុងរឿងភាគខាងត្បូងមកកាន់មជ្ឈមណ្ឌលរបស់រដ្ឋាភិបាលដែលស្ថិតនៅភាគខាងជើង។

សួយវេនទី ក៏បានបញ្ជាឱ្យគេស្ថាបនាជណ្តើរថ្មីមួយនៅឆាងអាន នៅលើអតីតរាជធានីរបស់ហានខាងលិចផងដែរ។ ទីក្រុងនេះមានរាងជាចតុកោណកែង ជាមួយនិងរាងរាងអធិរាជនៅចំកណ្តាលផ្នែកខាងជើង។ ក្រៅពីនេះ ទីក្រុងរាងអក្សរអ៊ុយនេះត្រូវបានបែងចែកទៅជា 108 សង្កាត់ ដោយ 106 សង្កាត់គឺជាលំនៅដ្ឋាន និង 2 សង្កាត់គឺជាផ្សារ ដែលស្ថិតនៅក្រោមការគ្រប់គ្រងយ៉ាងម៉ត់ចត់ពីសំណាក់រដ្ឋាភិបាល។ នៅជុំវិញទីក្រុងទាំងមូលបំពេញដោយកំពែងដីដែលមានកំពស់ 5 ម៉ែត្រ ដែលពីកើតទៅលិចមានប្រវែងសរុបជិត 10 គីឡូម៉ែត្រ និងពីជើងទៅត្បូងមានប្រវែងជិត 8 គីឡូម៉ែត្រ។ បើទោះបីជាទីក្រុងឆាងអាន នៅតែជារាជធានីដែលមានតែសំបកក្រៅអំឡុងរាជរបស់វេនទីក៏ដោយ ក៏មួយសតវត្សក្រោយមកវាបានក្លាយជាទីក្រុងដែលធំ និងល្អជាងគេនៅលើពិភពលោក។

មហេសីរបស់យ៉ាងជាន សុគត់នៅក្នុងឆ្នាំ 602 ដោយបន្ទូលទុកឱ្យទ្រង់នូវអាម្មណ៍ឈឺ និងឯកោរ បន្ទាប់មកទ្រង់ខ្លួនឯងបានធ្លាក់ខ្លួនឈឺ និងសុគត់នៅក្នុងឆ្នាំ 604 ។ អ្នកស្នងតំណែងបន្តពីទ្រង់គឺជាជបុត្រាទី 2 ព្រះនាមយ៉ាងហ្គ័ង ដែលមាតារបស់ទ្រង់ពេញចិត្តទ្រង់ជាងគេក្នុងចំណោមបងប្អូនរបស់ទ្រង់ ដោយសារតែទ្រង់ជាអ្នកដែល

គោរពបូជាច្រើនចំពោះពុទ្ធសាសនា និងមានចំណង់តណ្ហាតិចតួច។ វាគឺជារឿងហួសចិត្តមួយដែលថា យ៉ាងហ្នឹង ដែលទទួលគោរពដោយថា ស្វយយ៉ាងទី បន្តិចម្តងៗ ត្រូវបានពណ៌នាដោយប្រវត្តិវិទូខុងដឺថាជាមនុស្សដែលផ្ទុយគ្នា ជាមួយនិងបិតារបស់ទ្រង់ ដោយបានហៅទ្រង់ថា “អធិរាជអាក្រក់ជាងគេ” មួយរូប ដែលបានបាត់បង់អាណត្តិនៃ ឋានសួគ៌យ៉ាងឆាប់រហ័ស។ ការពិតជាក់ស្តែងគឺមានលក្ខណៈស្មុកស្មាញជាងនេះ ប៉ុន្តែជារឿងដែលមិនអាចប្រកែក បាននោះគឺថា សន្តតិវង្សស្វយបានជួលរលំ 1 ទសវត្ស ក្រោយពេលដែល ស្វយយ៉ាងទី ឡើងគ្រងរាជ្យ។

នៅពេលដែលមានការវាយប្រហារជាលក្ខណៈទ្រង់ទ្រាយធំមួយ ប្រឆាំងជាមួយព្រះរាជាណាចក្រកូហ្គុយ (បច្ចុប្បន្នស្ថិតនៅក្នុងក្រុងខាងជើង) បានបរាជ័យនៅក្នុងឆ្នាំ 612 ស្វយយ៉ាងទី មិនអាចទទួលស្គាល់ការបរាជ័យ នេះបានឡើយ។ ផ្ទុយទៅវិញ ទ្រង់បានរៀបចំការវាយប្រហារទ្រង់ទ្រាយធំចំនួន 2 លើកទៀតនៅក្នុងឆ្នាំ 613 និង 614 ទៅលើព្រះរាជាណាចក្រកូហ្គុយ ហើយការវាយប្រហារទាំង 2 លើកនោះសុទ្ធតែបរាជ័យដូចគ្នា។ ការធ្វើសង្គ្រាម ដែលគ្មានប្រយោជន៍ទាំងនេះ នាំឱ្យការបង្កើនការយកពន្ធអូសប្រមាណ, បាត់បង់ការគាំទ្រពីសំណាក់ប្រជាជន ចំពោះសន្តតិវង្ស, និងបង្ហាញពីភាពអន់ខ្សោយនៃសន្តតិវង្សស្វយ។ ក្រុមកុសម្ព័ន្ធចរកជនមួយផ្សេងទៀត ដែលធ្លាប់ ជាសម្ព័ន្ធមិត្តរបស់ស្វយ ក្នុងការឈ្លានពានប្រទេសកូរ៉េ ចាប់ផ្តើមដាក់មកប្រឆាំងជាមួយនិងកងទ័ពស្វយ ហើយស្ទើរ តែចាប់ខ្លួនអធិរាជស្វយ បាននៅក្នុងឆ្នាំ 615 ។ ក្លាមៗនោះ សង្គ្រាមស៊ីវិលបានផ្ទុះឡើង ដូចដែលមេបញ្ជាការយោធា ស្វយ ជាច្រើនយល់ឃើញថា បើទោះបីជាស្តាប់បញ្ជាស្តេចស្វយទៀតក៏គ្មានប្រយោជន៍អ្វីដែរ ដូច្នេះ ពួកគេបដិសេធ នៅក្នុងការធ្វើសង្គ្រាមដែលគ្មានសង្ឃឹមជាមួយស្វយយ៉ាងទី បន្តទៀត (Paul S. Ropp, 2010:50-53)។

1.5. សន្តតិវង្សរាំង

នៅក្នុងឆ្នាំ 617 លីយ៉ាន ដែលជាមេបញ្ជាការយោធាជាន់ខ្ពស់មួយរូបនៅចិនភាគខាងជើង (និងជាដឹកនាំមួយ របស់ស្វយយ៉ាងទី បានដឹកនាំកងទ័ពរបស់ទ្រង់ធ្វើការបះបោរប្រឆាំងជាមួយសន្តតិវង្សស្វយ និងក្លាមៗនោះបាន ដណ្តើមកាន់កាប់រាជធានីឆាងអាន ។ នៅក្នុងរយៈពេល 6 ខែនៃការបះបោរបស់ទ្រង់ លីយ៉ាន បានប្រកាសបង្កើត សន្តតិវង្សថ្មីមួយគឺសន្តតិវង្សហាំង ហើយក្លាមៗនោះចាប់ផ្តើមវាយប្រហារលើគូប្រជែងនៅភាគខាងជើង។ កងទ័ព របស់ទ្រង់បានដណ្តើមកាន់កាប់ទីក្រុងលូយ៉ាង ដែលជាទីក្រុងទី 2 របស់ស្វយ នៅក្នុងឆ្នាំ 621 និងដណ្តើមកាន់កាប់ ទីក្រុងសំខាន់ៗនៅច្រលងទន្លេយ៉ង់សេត្រឹមឆ្នាំ 624 ។ នៅក្នុងឆ្នាំ 626 រាជបុត្រដែលមានបរិច្ចតាខ្ពស់របស់លីយ៉ាន ព្រះនាមលីស៊ីមីន បានបំពុលបិតារបស់ខ្លួនឯង, សម្លាប់ព្រះរាមរបស់ទ្រង់ទាំង 2 អង្គ ដោយក្នុងនោះរួមមានទាំង រាជទាយាទដែលត្រូវឡើងស្តង់តំណែងផងដែរ និងបានដណ្តើម រាជបល្ល័ង្កយកមកគ្រប់គ្រងដោយខ្លួនទ្រង់ ដោយ ទទួលគោរពដោយថា ហាំងថៃចុង។ ត្រឹមឆ្នាំ 628 រាល់ការបះបោរផ្ទៃក្នុងដែលនៅសេសសល់ ប្រឆាំងជាមួយកងកម្លាំង ហាំង ត្រូវបានកម្ចាត់ចោល ប៉ុន្តែ ហាំងថៃចុង នៅតែប្រឈមជាមួយពួកចរកជនដែលមានអំណាចខ្លាំងក្លា ខែតាន និង តួកខាងជើង ដែលស្ថិតនៅព្រំដែនភាគខាងជើង និងភាគពាយព្យនៃចក្រភព។ តាមរយៈជ័យជំនះយោធា និងយុទ្ធ សាស្ត្រនៅក្នុងការចងសម្ព័ន្ធភាពជាមួយពួកតួក, ហាំងថៃចុង ទទួលបានគោរពដោយថា ខានជីអស្ចារ្យ ដោយវាបាន សម្រួលដល់ការតភ្ជាប់កន្លែងដោះដូរទំនិញរវាងចិន និងតួក នៅតាមបណ្តាលទីក្រុងនានានៅអាស៊ីកណ្តាល និង ទីប្រជុំជននានានៅតាមវិបីសូត្រ ដែលបានពង្រីកអនុត្តរភាពរបស់ហាំង ឆ្ពោះទៅភាគខាងលិចរហូតដល់កាបុល, កាសការ, និងសាម៉ាកាន ត្រឹមពាក់កណ្តាលសតវត្សទី 7 ។

ហាំងថៃចុង ដឹកនាំប្រទេសចិនចាប់ពីឆ្នាំ 626 រហូតដល់ឆ្នាំ 649 ។ នៅត្រង់ចំណុចដែលស្វយយ៉ាងទី បរាជ័យ, ហាំងថៃចុង ទទួលបានជោគជ័យនៅក្នុងពេលបង្កើតសន្តតិវង្សមួយរបស់ទ្រង់ ដែលគ្រប់គ្រងលើតំបន់ដ៏ធំ

មួយ ដែលធំជាងអ្វីដែលហាន ធ្លាប់គ្រប់គ្រង និងបានធ្វើឲ្យសន្តតិវង្សប្តីនេះមានគ្រឹះយ៉ាងរឹងមាំ។ ស្ទើរតែដូចជាគ្នា ទៅនិងសន្តតិវង្សហាន ដែលបានចាប់ផ្តើមមុនខ្លួន សន្តតិវង្សហាំង បានរក្សាទុកនូវស្ថានប័ននានារបស់សន្តតិវង្ស មុនៗឲ្យនៅដដែល ហើយប្រើប្រាស់វាដោយមានប្រសិទ្ធភាព និងត្រឹមត្រូវតាមកាលៈទេសៈ។ ដើម្បីស្រូបយក អំណាចរបស់គ្រួសារអភិជននៅភាគខាងត្បូង មេដឹកនាំសួយ បានបង្ខំឲ្យគ្រួសារដែលដឹកនាំនៅភាគខាងត្បូងផ្លាស់ ទីមកកាន់រាជធានីឆាងអាន ដែលស្ថិតនៅភាគខាងជើង។ សន្តតិវង្សសួយ បានបង្កើតប្រព័ន្ធច្បាប់មួយដែលមាន ឈ្មោះថា “ច្បាប់នៅក្នុងការជៀសវាង” បន្តអនុវត្តដោយសន្តតិវង្សហាំង ដែលបានកំណត់ថា មិនមានមន្ត្រីរាជការ ណាអាចបម្រើការងាររដ្ឋនៅក្នុងស្រុកកំណើតរបស់ពួកគេបានឡើយ។ ច្បាប់នេះបានធានាយ៉ាងពិតប្រាកដថា រាជន ក្នុងតំបន់មិនអាចប្រើប្រាស់តួនាទីនៅក្នុងរដ្ឋាភិបាលរបស់ពួកគេដើម្បីផ្តល់ផលប្រយោជន៍ដល់គ្រួសាររបស់ពួកគេ បានឡើយ។ ប្រព័ន្ធបែងចែកដីធ្លីស្ទើរៗគ្នា ដែលត្រូវបានអនុវត្តដំបូងដោយសន្តតិវង្សវៃ ដែលស្ថិតនៅភាគខាងជើង និងដោយសន្តតិវង្សសួយ នៅភាគខាងត្បូង ក៏ត្រូវបានរក្សាទុកដោយសន្តតិវង្សហាំង ផងដែរ។ ហើយរាជវាំងហាំង បានកេណ្ឌ និងរក្សានូវកងទ័ព 2 ប្រភេទដូចគ្នាទៅនិងសន្តតិវង្សសួយដែរ គឺមួយក្រុមជាប្រជាកសិករ-កងទ័ពគ្មាន ប្រាក់ខែ ដែលត្រូវចូរបម្រើការនៅក្នុងវិស័យយោធានៅពេលណាដែលមានតម្រូវការ និងមួយក្រុមទៀតជា កងទ័ព ជំនាញ។

ចាំងថៃចុង ជាមនុស្សគ្មានមេត្តានៅក្នុងការដណ្តើមរាជ្យបល្ល័ង្ក ប៉ុន្តែទ្រង់ក៏ជាមនុស្សម្នាក់ដែលមានប្រាជ្ញា រៀងវិញនៅក្នុងការតែងតាំងមន្ត្រីដែលមានសមត្ថភាព និងភក្តីភាព។ អ្វីដែលសំខាន់នោះគឺថា ទ្រង់តែងតែត្រូវបាន ជម្រុញទឹកចិត្ត, ទទួលយក, និងរៀនសូត្រពីអ្នកដែលរិះគន់ទ្រង់។ ទ្រង់បានធ្វើឲ្យមានសន្តិភាពនៅតាមតំបន់ព្រំដែន របស់ចក្រភពចាប់ពីកូរ៉េ និងម៉ាន់ជូរីនៅភាគឦសាន និងព្រំដែនភាគខាងជើងចាប់ពីតំបន់អាងទឹកតារីម ទៅដល់ ព្រំដែនពែក្សនៅអាស៊ីកណ្តាល។ ទ្រង់ក៏បានបង្កើតសន្តិភាពនៅតាមព្រំដែនភាគខាងត្បូងចាប់ពីអាណាម (បច្ចុប្បន្ន ប្រទេសវៀតណាម) នៅភាគអាគ្នេយ៍ រហូតដល់តំបន់ទីបេនៅភាគនិរតី។ ភាពជោគជ័យនៃយោធាទាំងនេះ ទទួល បានដោយសារយុទ្ធសាស្ត្រចងសម្ព័ន្ធមិត្ត ដែលបានជួយធ្វើឲ្យកងកម្លាំងខ្លាំងៗនានាដែលអាចគំរាមកំហែងដល់ ចាំង នៅរក្សាភាពអព្យាក្រឹតជាមួយចាំង។ មេដឹកនាំចាំង មានបំណងនៅក្នុងការបង្កើតចក្រភពមួយដែលធំជាងគេ នៅលើពិភពលោកនៅពេលនោះ។ បំណងនេះគឺអាចទៅរួចដោយសារតែរដ្ឋាភិបាលកណ្តាលជីវីងមាំរបស់សន្តតិវង្ស ដំបូង ទទួលបានអត្ថប្រយោជន៍ពីការប្រមូលពន្ធ និងកំណើននៃភាពរុងរឿងនៅតាមតំបន់ច្រលងទន្លេយ៉ង់សេ ដោយពេលនោះបានភ្ជាប់ទំនាក់ទំនងយ៉ាងជិតស្និទ្ធជាមួយរាជធានីនៅភាគខាងជើងតាមរយៈមហាព្រែក។

ដោយចង់ឲ្យមានការអនុវត្តបទបញ្ជារបស់ទ្រង់នៅក្នុងចក្រភពទាំងមូល ចាំងថៃចុង បានបង្កើតក្រុមច្បាប់ដ៏ ទូលំទូលាយមួយនៅក្នុងឆ្នាំ 653 ដែលត្រូវបានកែប្រែ និងដាក់ឲ្យប្រើប្រាស់ឡើងវិញក្នុងរយៈពេល 15 ឆ្នាំម្តង។ ក្រុម ចាំង គឺជាក្រុមច្បាប់ចាស់ជាងគេដែលបន្សល់ទុកនៅក្នុងប្រទេសចិន។ បន្តពីអ្វីដែលសន្តតិវង្សឈិន និងហាន ធ្លាប់ មានពីមុនមក ក្រុមរបស់ចាំងបានចែងលម្អិតអំពីបទបញ្ញត្តិទូទៅមួយចំនួនធំ ដោយក្នុងនោះមាន 500 មាត្រា ដែល ជាបញ្ជីរៀបរាប់លម្អិតអំពីបទឧក្រិដ្ឋសំខាន់ៗ រួមជាមួយនិងការដាក់ទោសទណ្ឌ។ ក្រុមនេះត្រូវបានអនុវត្តនៅក្នុង ចក្រភពទាំងមូល ប៉ុន្តែដើម្បីការពារទ្រឹស្តីខុងជឺស្តីអំពីឋានានុក្រមសង្គម ការដាក់ទោសទណ្ឌមានលក្ខណៈខុសគ្នា ទៅតាមវណ្ណៈសង្គម និងឋានៈរបស់អ្នកប្រព្រឹត្តខុស។ ការដាក់ទោសមានចាប់ពីការវាយ ឬវាត់ 10 រំពត់ រហូតដល់ ការវាយ 100 ដំបង (ដែលអាចបង្ខំឲ្យស្លាប់បាន), ធ្វើជាទោសករចាប់ពី 2 ទៅ 3 ឆ្នាំរហូតដល់មួយជីវិត, ចាប់ពីការ និរទេសទៅព្រំដែនរហូតដល់ប្រហារជីវិត។ នៅក្នុងការថែរក្សាតម្លៃរបស់ខុងជឺ ឪពុកម្តាយមិនត្រូវបានគេដាក់ទោស

ដោយសារការវាយកូនប្រុសរបស់ខ្លួនឡើយ ប៉ុន្តែប្រសិនបើកូនប្រុសវាយឪពុករបស់ខ្លួនឯងពួកគេនៅទទួលទោស យ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរ។ ក្រុមហ៊ុនបានក្លាយជាគំរូច្បាប់សម្រាប់សន្តិវង្សនានាចាប់ពីសន្តតិវង្ស ហ៊ង មករហូតដល់សតវត្សទី 20 ។

នៅដើមសតវត្សទី 20 ការស្រាវជ្រាវរកឃើញផ្នែកបុរាណវិទ្យាមួយបានផ្តល់ឲ្យអ្នកប្រាជ្ញនានានូវព័ន្ធដ៏ច្បាស់ មួយ អំពីវិធីដែលសន្តតិវង្សហ៊ង ពង្រីកអំណាចទៅកាន់តំបន់ជាច្រើនស្រយាលនានានៅជ្វាចក្រភព។ នៅដុនហ៊ង (ជាទីកន្លែងដែលវិថីសូត្រចាប់ផ្តើម) រូងបិទជិតមួយត្រូវបានគេរកឃើញ ដោយបានតម្កល់ទុកឯកសាររាប់រយដែល បានបន្សល់ទុកតាំងពីសម័យហ៊ងមក។ ឯកសារជាច្រើនគឺជាគម្ពីរពុទ្ធសាសនា ប៉ុន្តែដោយសារតែក្រដាសក្រខ្វះនៅ ពេលនោះ គម្ពីរទាំងនោះជាទូទៅត្រូវបានគេចម្លងជាក់នៅខាងក្រោយខ្នងក្រដាសដែលគេសរសេរហើយនានា ដែល ក្នុងនោះរួមមានក្រដាសកិច្ចសន្យា, កិច្ចព្រមព្រៀងកម្ចី, រឿយបត្រសក់ទាសករ ឬដីធ្លី, កំណត់ត្រាអំពីការលែងលះ, ការសុំកូនចិញ្ចឹម ឬការបែងចែកគ្រួសារ, និងផ្សេងៗទៀត។ ជាងនេះទៅទៀត ឯកសាររដ្ឋាភិបាលជាច្រើនដែលត្រូវ បានរកឃើញនៅ ដុនហ៊ង បានបង្ហាញពីរបៀបដែល សូម្បីតែនៅតំបន់ជាច្រើនស្រយាល រដ្ឋាភិបាលហ៊ង កំណត់តម្លៃ នៅតាមផ្សារនានាក្នុងតំបន់ និងរក្សាទុកយ៉ាងប្រុងប្រយ័ត្ននូវសំបុត្រដីធ្លី, រឿយបត្រលក់ដូរ, និងបញ្ជីផ្ទេរកម្មសិទ្ធិតាម រយៈពេលនៃការបែងចែកដីធ្លីស្ទើរគ្នាដល់ប្រជាជនសាមញ្ញ។

សន្តតិវង្សហ៊ង កើតឡើងដោយលាយបញ្ចូលគ្នានៃសន្តតិវង្សទាំងឡាយរបស់ចិន។ គ្រួសារលី ដែលជា ស្ថាបនិកហ៊ង ក៏ដូចជាគ្រួសារយ៉ាង ដែលជាស្ថាបនិកសន្តតិវង្សស្នូល បានរៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍ជាមួយពួកសៀនពៃ និងកុលសម្ព័ន្ធចរកជនផ្សេងៗទៀតដែលស្ថិតនៅភាគខាងជើង និងខាងលិច។ សន្តិភាព និងភាពរុងរឿងរបស់ សន្តតិវង្សហ៊ង, ឬសគល់បរទេសនៃសន្តតិវង្សនេះ, និងសន្តិសុខនៅពាសពេញតំបន់អាស៊ី កណ្តាលដែលផ្តល់ដោយ កងកម្លាំងហ៊ង បានធ្វើឲ្យហ៊ង នូវសម័យកាលពាណិជ្ជកម្មអន្តរជាតិមួយដែលមិនធ្លាប់មានពីមុនមក។ វិថីសូត្របាន រីកចម្រើននៅក្នុងសម័យហ៊ង ដែលមិនធ្លាប់មាន ហើយពាណិជ្ជកម្មរវាងតំបន់ឆ្នេរភាគខាងកើត ជាមួយពាណិជ្ជករ អាវ៉ាប់ដែលធ្វើដំណើរតាមសមុទ្រមកពីភាគខាងត្បូង និងអាស៊ីអាគ្នេយ៍។ ឆាងអាន ដែលជាអាជនីរបស់ហ៊ង គឺជាទី ប្រសព្វអន្តរជាតិដ៏សំខាន់មួយនៅលើពិភពលោក។ ក្រុមអ្នកផ្សព្វផ្សាយសាសនាគ្រប់ប្រភេទបានធ្វើដំណើរមកដល់ ទីនោះ ដោយក្នុងនោះរួមមាន ពុទ្ធសាសនិកឥណ្ឌា, ជប៉ុន, កូរ៉េ, ទីបេ, បុព្វជិកព័ក្ស, ពួកគ្រីស្ទានេស្ទ, ហ្សូរូស្យៀន, និងពាណិជ្ជករដែលធ្វើដំណើរមកពីផ្សេងផ្សេងៗជាច្រើននៅលើពិភពលោក ជាពិសេសមកពីទូគី, អ៊ុយហ្គ័រ, សុតឡេន, ក៏ដូចជាពួកជ្វីប, អាវ៉ាប់, និងឥណ្ឌា។ មានក្រុមអ្នកសម្តែងល្ខោនដែលធ្វើដំណើរមកពី តាសកេន្ត និងតន្ត្រីករមកពី កូរ៉េ និងអាស៊ីអាគ្នេយ៍ ហើយតន្ត្រីដែលមានប្រជាប្រិយភាពជាងគេនៅ ឆាងអាន គឺតន្ត្រីរបស់អាស៊ីកណ្តាល។

ដោយសារតែមានចំណាប់អារម្មណ៍ខ្ពស់លើទំនិញនានា ដែលទាក់ទងនឹងពុទ្ធសាសនា ពាណិជ្ជកម្មចិន-ឥណ្ឌា បានរីកចម្រើននៅដើមសម័យហ៊ង ដែលមិនធ្លាប់មានពីមុនមក។ នៅក្នុងសតវត្សទី 7 និងទី 8 មានបេសកកម្មតស្នូល ឥណ្ឌា 40 ក្រុមបានធ្វើដំណើរមកទស្សនាដំរីហ៊ងហ៊ង ដោយបាននាំយកតង្វាយជាច្រើនមកថ្វាយអធិរាជ ដើម្បី ទទួលបានសិទ្ធិនៅក្នុងការធ្វើពាណិជ្ជកម្មលើទំនិញមួយចំនួនដូចជា គុជខ្យង, រមៀត, សារីរិកធាតុរបស់សាវកព្រះ ពុទ្ធ (ឆ្អឹងរបស់សាវកព្រះពុទ្ធត្រូវបានគេជឿថាមានអំណាចពិសេសក្នុងការព្យាបាលជំងឺ), ធូប, ចង្កៀង, និងវត្ថុ អនុស្សាវរីយ៍ផ្សេងៗដែលទាក់ទងពុទ្ធសាសនា ដោយដោះដូរទំនិញទាំងអស់នេះជាមួយសូត្រ, ព័រស៊ីឡែន, និង ផលិតផលផ្សេងៗទៀតដូចជា ស្បែកសត្វ, ផ្លែប៉េស, ដើមទេព្យូ របស់ចិន។ ក្នុងការឆ្លើយតប អ្នកធ្វើធម្មយាត្រា និង ពាណិជ្ជករចិនបានធ្វើដំណើរទៅកាន់ប្រទេសឥណ្ឌាដើម្បីផ្សព្វផ្សាយទ្រឹស្តីតាវនិយមដល់ប្រជាជនឥណ្ឌា ឬដើម្បី ស្វែងរកកម្ពីរពុទ្ធសាសនា, ព័ត៌មានវេជ្ជសាស្ត្រនៅក្នុងគម្ពីរ អាយុវេទ, ឬថ្នាំអាយុវេទរបស់ឥណ្ឌា។

សន្តតិវង្សហ៊ាំង ត្រូវបានគេស្គាល់ថាជាយុគសម័យប្រសើរបំផុតនៃពុទ្ធសាសនានៅក្នុងប្រវត្តិសាស្ត្រចិន។ សន្តតិវង្សស្អុយ និងហ៊ាំង សុទ្ធតែអះអាងថាមេដឹកនាំរបស់ពួកគេគឺជា សាវករបស់ព្រះពុទ្ធ ដែលបានលះបង់ជាច្រើន នៅក្នុងការសាយភាយសាសនានេះ, ហើយសន្តតិវង្សទាំង 2 នេះបានឧបត្ថម្ភដល់ពុទ្ធសាសនាតាមរយៈតង្វាយដីធ្លី ជាច្រើន និងការលើកលែងពន្ធសម្រាប់ប្រាសាទ និងវត្តអារាមនានា។ សន្តតិវង្សទាំង 2 បានបន្តកិច្ចការងារឆ្លាក់ពុទ្ធបដិមានៅលើផ្ទាំងថ្មកក់ និងក្នុងរូងភ្នំនៅឡុងមេន ដែលស្ថិតនៅខាងក្រៅទីក្រុងលូយ៉ាង ។ ដោយសារតែសាសនា នេះមានប្រជាប្រិយភាព ទាំងនៅក្នុងចំណោមពួកវេជនដែលទទួលបានការបណ្តុះបណ្តាលខ្ពង់ខ្ពស់ និងហ្វូងមហាជនដែលមិនចេះអក្សរ ពុទ្ធសាសនាមានអត្ថប្រយោជន៍យ៉ាងខ្លាំងសម្រាប់មេដឹកនាំស្អុយ និងហ៊ាំង នៅក្នុងការទាក់ទាញ មនុស្សគ្រប់ស្រទាប់វណ្ណៈទាំងអស់។

អំឡុងរាជ្យរបស់ហ៊ាំងថៃចុង អ្នកធ្វើធម្មយាត្រាពុទ្ធសាសនាចិនដ៏ល្បីល្បាញគ្រប់សម័យកាលក្នុងប្រវត្តិសាស្ត្រ ព្រះនាមសិនចាង បានធ្វើដំណើររយៈពេល 7 ឆ្នាំទៅកាន់ប្រទេសឥណ្ឌា និងត្រឡប់មកវិញ ដោយឆ្លងការតំបន់វាល ខ្សាច់នៅអាស៊ីកណ្តាល និងជួរភ្នំហិម៉ាល័យ ដោយនាំយកមកប្រទេសចិននូវកម្ចីពុទ្ធសាសនាដ៏មានតម្លៃ និងធ្វើឲ្យ ប្រជាជនចិនយល់ដឹងយ៉ាងច្បាស់អំពីសាលាពុទ្ធសាសនាសំខាន់ៗមួយចំនួន ដែលពួកគេមិនធ្លាប់ដឹងពីមុនមក។ ដំណើរធម្មយាត្រារបស់សិនចាង ក្រោយមកត្រូវបានគេមើលឡើងវិញនៅក្នុងរឿងមួយដែលជាស្នាដៃឯករបស់ចិន ដំណើរទៅភាគខាងលិច (ដែលត្រូវបានគេស្គាល់ថា ស្វា, ដែលជាចំណងជើងសង្ខេបខ្លីរបស់អ្នកនិពន្ធជាថ្មី ។ រឿង ប្រលោមលោកសតវត្សទី 16 នេះ បានរួមបញ្ចូលគ្នានូវរឿងព្រេងប្រពៃណី, កំណាព្យ, រឿងប្រឌិតតាមការស្រមើល ស្រមៃ, រឿងកម្លែងបែបវិចិត្ររដ្ឋាភិបាលចិន, សង្គម, និងសាសនា។ ដំណើរទៅភាគខាងលិច គឺជាប្រលោមលោក ដែលមានប្រជាប្រិយភាពបំផុតនៅក្នុងប្រទេសចិន ហើយដំណើរផ្សេងព្រេងបែបកម្លែងរបស់ សិនចាង ទទួលបាន ការពេញនិយមអស់រយៈពេលរាប់សតវត្សនៅក្នុងរោងល្ខោន និងការសម្តែងនានាច្រើនរាប់មិនអស់ និងបច្ចុប្បន្នមាន នៅក្នុងភាពយន្តគំនូរជីវចល និងកម្មវិធីទូរទស្សន៍។

ត្រឹមសតវត្សទី 8 ពុទ្ធសាសនាបានបញ្ចូលគ្នាយ៉ាងល្អប្រសើរស្ទើរតែគ្រប់ទម្រង់នៃជីវិតរស់នៅរបស់ប្រជាជន ចិន សាសនានេះបានក្លាយជាសាសនាវិញមាំមួននៅក្នុងប្រទេសចិន ដោយមានសាលាធំៗ, ទ្រឹស្តី, និងការទូន្មាន ផ្ទាល់ខ្លួន។ នៅដុងហ៊ាំង ជាទីកន្លែងដែលវិចិត្រចាប់ផ្តើម វត្តអារាមប្រមាណ ១៣ ជាទីកន្លែងច្រកកោនរបស់ប្រជាជន 1/10 ក្នុងចំណោមប្រជាជនសរុបនៅក្នុងតំបន់នេះ។ ចាប់ផ្តើមដំបូងដោយវិវាទដើម និងបន្តដោយសន្តតិវង្សហ៊ាំង វិចិត្រករពុទ្ធសាសនាបានចោះរូង និងឆ្លាក់ពុទ្ធរូបរាប់ពាន់អង្គនៅដុងហ៊ាំង ដោយបានបន្សល់ទុកប្រាសាទរូងភ្នំចំនួន 500 ជាមួយនិងជញ្ជាំងបាយអដែលពេញទៅដោយចម្លាក់ និងគំនូរ។

នៅក្នុងចំណោមប្រជាជនដែលមិនចេះអក្សរ ទឹកដីបរិសុទ្ធនៃពុទ្ធសាសនា បានសន្យាដល់សាសនិកថា នៅ ពេលអ្នកសាងបាបម្នាក់បានបន់ស្រន់ដល់ព្រះពុទ្ធអាមិតាភៈ (ព្រះពុទ្ធនៃពន្លឺដែលគ្មានទីបញ្ចប់) នោះពួកគេនឹងកើត ឡើងវិញនៅក្នុងទឹកដីបរិសុទ្ធនៃឋានសួគ៌ភាគខាងលិច ជាទីកន្លែងដែលព្រះពុទ្ធអាមិតាភៈ គ្រប់គ្រងនៅទីនោះ។ ពួកវណ្ណៈលើចាប់អារម្មណ៍ខ្លាំងទៅលើសាលានៃពុទ្ធសាសនាទាន់ទេ ដែលឈ្មោះនេះដាក់តាមភ្នំទានតែ ជាភ្នំមួយ ដែលស្ថាបនិកសាលាសាសនានេះឈ្មោះ ហ្ស៊ីយី រស់នៅ។ ជាមួយនិងការចាប់អារម្មណ៍របស់ជនជាតិចិនចំពោះ សកលភាព និងសណ្តាប់ធ្នាប់ ហ្ស៊ីយី បានអភិវឌ្ឍទ្រឹស្តីដ៏ស្មុកស្មាញមួយ ដោយបានបញ្ចូលនូវសាលាទ្រឹស្តី និងការ ប្រតិបត្តិពុទ្ធសាសនាទាំងអស់ដែលធ្លាប់មានទៅក្នុងរង្វង់ដ៏ស្មុកស្មាញមួយ ដោយជ្រើសរើសយកអត្ថន័យ និងគោល បំណងរបស់សាលាណាដែលមានសុពលភាព។

ចលនាពុទ្ធសាសនាដែលពេញនិយមបំផុតក្នុងចំណោមពួកវេជ្ជចេះដឹងគឺ សាលាចាន ដែលស្គាល់ដោយពួកបស្ចឹមប្រទេសថា ចេន ដោយអានតាមភាសាជប៉ុនថា ចាន ដែលមានន័យថា ការធ្វើសម្មាធិ។ ពុទ្ធសាសនាចាន ត្រូវបាននាំមកកាន់ប្រទេសចិននៅក្នុងសតវត្សទី 6 ដោយព្រះសង្ឃពុទ្ធជម៌ (ដែលមានន័យថាការទូន្មានអំពីការត្រាស់ដឹង) ឥណ្ឌាជីបម្លែកមួយអង្គ។ ព្រះអង្គអះអាងថាមនុស្សទាំងអស់មានពុទ្ធនៅក្នុងខ្លួនរបស់ពួកគេពីកំណើត ហើយវិធីដ៏មានប្រសិទ្ធភាពមួយដើម្បីដឹងច្បាស់អំពីពុទ្ធនៅក្នុងខ្លួនរបស់យើង គឺការធ្វើសម្មាធិ។ សាលាចាន បានរីកឡើងយ៉ាងឆាប់រហ័សនៅក្នុងប្រទេសចិន ហើយនៅក្នុងវិធីមួយចំនួន វាបានរួមបញ្ចូលធាតុនៃទស្សនៈតាវនិយមជាមួយនិងពុទ្ធសាសនា។ ប្រាសាទចាន ជាទូទៅត្រូវបានគេស្ថាបនានៅលើភ្នំដែលគេរៀបចំយ៉ាងស្រស់ស្អាត ជាមួយនិងការរៀបចំសួនច្បារ ដែលជាទីកន្លែងដែលមានធម្មជាតិស្ងប់ស្ងាត់ដែលជាជំនួយមួយសម្រាប់ការធ្វើសម្មាធិ។ គ្រូសាលាចាន បានដើរតាមពុទ្ធជម៌ ដោយបានអះអាងថា “តាវបានកុហកនៅក្នុងការពុះអុស និងវីកទឹក” មានន័យថា សាសនាពិតប្រាកដមួយនៅក្នុងជីវិតមិនស្ថិតនៅលើការរៀបចំក្បួនពិធី, បដិមាដែលមានតម្លៃ, ឬការងារសិល្បៈឡើយ ប៉ុន្តែគឺការងារទូទៅដែលយើងធ្វើប្រចាំថ្ងៃនៅក្នុងជីវិតរស់នៅរបស់យើង។ ជាមួយនិងការអះអាងនៅក្នុងការឧបត្ថម្ភ និងការស្រលាញ់ធម្មជាតិ, ពុទ្ធសាសនាចាន បានជួយជម្រុញឲ្យមានកំណាព្យ និងគំនូរល្អៗជាច្រើននៅក្នុងប្រទេសចិន ចាប់តាំងពីសម័យហ្វាំងរហូតមក។

ឥទ្ធិពលនៃពុទ្ធសាសនាលើសេដ្ឋកិច្ចមានលក្ខណៈល្អប្រសើរដូចជាឥទ្ធិពលលើសាសនា និងសិល្បៈផងដែរ។ វត្តអារាមពុទ្ធសាសនាចូលរួមនៅក្នុងសកម្មភាពសេដ្ឋកិច្ចជាច្រើន ដោយក្នុងនោះរួមមានការវែងឆ្ងាយមូលនិធិ, ផ្តល់ប្រាក់កម្ចី, និងបើកហាងបញ្ចាំ, រោងកិនម្សៅ, ចម្រាញ់ប្រេង, វត្តអារាមមួយចំនួនបានបើកសណ្ឋាគារដំបូងគេនៅលើពិភពលោក, ដែលអ្នកធ្វើដំណើរអាចស្វែងរកចំណីអាហារ និងគ្រែកក់ក្តៅជាមួយនិងតម្លៃសមរម្យ។ ពុទ្ធសាសនាក៏ជម្រុញឲ្យមានការរីកចម្រើនទីផ្សារសម្រាប់វត្ថុសាសនា និងវត្ថុអនុស្សាវរីយ៍ផងដែរ ហើយការធ្វើធម្មយាត្រា និងពិធីបុណ្យពុទ្ធសាសនាបានជម្រុញឲ្យសកម្មភាពឧស្សាហកម្មទេសចរណ៍។ ការលក់ដេញថ្លៃ, ការសន្សំប្រាក់ជាមួយអត្រាការប្រាក់ផ្សេងៗគ្នា, ការលក់ភាគហ៊ុន និងមូលបត្របំណុល បានចាប់ផ្តើមដំបូងជាមួយសហគ្រិនភាពរបស់ប្រាសាទ និងវត្តអារាមពុទ្ធសាសនា។

ប្រសិនបើពុទ្ធសាសនា គឺជាកត្តាសំខាន់មួយនៅក្នុងការឆ្លុះបញ្ចាំងពីឥទ្ធិពលបរទេសមកលើចិននៅក្នុងសម័យហ្វាំង កត្តាសំខាន់បន្ទាប់គឺគួនាទីដ៏មានអំណាចរបស់ស្រ្តី។ នៅក្នុងសង្គមរបស់ពួកចរកជនដែលស្ថិតនៅភាគខាងជើង ស្រ្តីជិះនៅលើខ្នងសេះច្រើនជាងបុរស ហើយនៅពេលដែលបុរសធ្វើដំណើរទៅឃ្វាលសត្វនៅតំបន់វាលស្មៅឆ្ងាយៗ ជាទូទៅស្រ្តីគឺជាអ្នកគ្រប់គ្រង និងចាត់ចែងគ្រួសារ។ នៅក្នុងគំនូរនានារបស់ហ្វាំង យើងអាចឃើញពីភាពមាំមួនរបស់ស្រ្តី ជាមួយនិងថ្ពាល់ពណ៌ផ្កាឈូក និងមាឌដ៏ល្អនាំឲ្យនឹកឃើញដល់សម្រស់ស្រ្តីអឺរ៉ុបខាងលិចនៅក្នុងយុគពន្លឺ ប៉ុន្តែចំណុចខុសគ្នានោះស្រ្តីចិនស្លៀកសំលៀកបំពាក់បិទជិត។ យើងក៏បានឃើញពីរូបគំនូររបស់ស្រ្តីវេជ្ជជិះនៅលើខ្នងសេះផងដែរ និងពេលខ្លះពួកគេលេងល្បែងទាក់សេះទៀតផង។

ទាក់ទងទៅនឹងគួនាទីខ្ពស់របស់ស្រ្តីនៅក្នុងសង្គមហ្វាំង វាមិនមែនជារឿងកើតឡើងដោយចៃដន្យនោះទេ ដែលស្រ្តីដែលមានអំណាចខ្លាំងបំផុតនៅក្នុងប្រវត្តិសាស្ត្រចិន គឺម្ចាស់ក្សត្រីវី របស់រាជវង្សហ្វាំង (នាមខ្លួនរបស់ទ្រង់ចាវ ហើយទ្រង់ត្រូវបានគេស្គាល់ជាទូទៅថា វិបុលីទាន)។ ទ្រង់បានចូលមកក្នុងរាជវាំងនៅក្នុងឆ្នាំប្រហែល 640 ដើម្បីធ្វើជាស្នំរបស់ស្តេចហ្វាំងថៃចុង នៅពេលនោះទ្រង់ទើបតែមានព្រះជន្ម 13 ព្រះវស្សាតែប៉ុណ្ណោះ។ នៅពេលស្តេចហ្វាំងថៃចុង សុគតនៅក្នុងឆ្នាំ 649 ស្នំទាំងអស់របស់ទ្រង់ត្រូវការសក់ក្បាលរបស់ពួកគេ និងធ្វើជាដូនដី ប៉ុន្តែ វិបុលី បាន

ព្យាយាមគេចវេរៈពីគ្រោះកម្មនេះ ហើយក្លាមៗនោះទ្រង់បានវិលត្រឡប់មកកាន់រាជវាំងវិញក្នុងនាមជាស្នំឋានៈតូច ទាបមួយរូបរបស់អធិរាជវ័យក្មេងព្រះនាមការពុង។

ត្រឹមចុងឆ្នាំ 652 រ៉ូបាវ បានប្រសូត្រាជបុត្រាមួយអង្គដល់អធិរាជ និងត្រូវបានតំឡើងតំណែងជាស្រីស្នំជាន់ ខ្ពស់នៅក្នុងរាជវាំង។ នៅក្នុងរយៈពេលតែប៉ុន្មានឆ្នាំប៉ុណ្ណោះ អធិរាជការពុង បានដកតំណែងម្ចាស់ក្សត្រីវាំង និងបាន ដាក់ម្ចាស់ក្សត្រីវាំង ជំនួសវិញ។ ក្រុមអ្នករិះគន់ម្ចាស់ក្សត្រីវិចារ បានអះអាងថា ជំបូងព្រះនាងបានទម្លាក់កំហុសលើ ម្ចាស់ក្សត្រីវាំង ដោយចោទ ម្ចាស់ក្សត្រីវាំង ថាបានសម្លាប់បុត្រីរបស់ខ្លួនឯង (បុត្រីរបស់ម្ចាស់ក្សត្រីវាំង) ហើយ បន្ទាប់មកទម្លាក់កំហុសលើទ្រង់ម្តងទៀត ដោយចោទថាទ្រង់ព្យាយាមនៅក្នុងការធ្វើឃាតអធិរាជការពុង ។ ក្រោយ មក រ៉ូបាវ បានឡើយក្លាយជាម្ចាស់ក្សត្រីនៅក្នុងឆ្នាំ ៦៥៦ ហើយបន្ទាប់ពីអធិរាជការពុង កើតជំងឺជាប់ស្នែងឈាមនៅ ក្នុងឆ្នាំ 660 មក ទ្រង់ចាប់ផ្តើមក្របដណ្តប់លើការធ្វើសេចក្តីសម្រេចចិត្តទាំងអស់នៅក្នុងរាជវាំង។

ម្ចាស់ក្សត្រីវាំង បានជ្រើសរើសអ្នកប្រាជ្ញមួយក្រុមដើម្បីធ្វើជាទីប្រឹក្សាផ្ទាល់ព្រះកាយរបស់ទ្រង់ ហើយនៅក្នុង ឆ្នាំ 666 ទ្រង់ជាមួយនិងស្រីនៅក្នុងរាជវាំងបានធ្វើជាអធិបតីនៅក្នុងពិធីពិធីមួយដែលរាជវាំងរៀបចំដើម្បីបូជាថ្វាយដល់ ឋានសួគ៌ ជាការចូលរួមរបស់ស្រីក្នុងចំនួនដ៏ច្រើនក្នុងពិធីបូជារបស់រាជវាំងមិនធ្លាប់មានទេពីមុនមក។ នៅក្នុងឆ្នាំ 674 អធិរាជ និងម្ចាស់ក្សត្រីទទួលបានគោរមងារថ្មីថា អធិរាជសួគ៌ និងម្ចាស់ក្សត្រីសួគ៌ ដែលបង្ហាញពីតួនាទីស្មើគ្នា របស់ទ្រង់ទាំងពីរនៅក្នុងដឹកនាំចក្រភព។ នៅពេលដែលមានការប្រឆាំងទៅនឹង ការវិវត្តន៍ទាំងនេះផ្ទុះឡើងនៅក្នុង រាជវាំង ទ្រង់បានដោះស្រាយជាមួយនិងការប្រឆាំងនេះដោយអំពើឃោឃៅបំផុត ដោយបានសម្លាប់ក្រុមអ្នកប្រឆាំង អស់ជាច្រើន ដោយក្នុងនោះមានទាំងបុត្រាបង្កើតរបស់ទ្រង់ 2 អង្គផង។ នៅពេលដែលអធិរាជ ការពុង សុគតនៅក្នុង ឆ្នាំ 683 រាជបុត្រាព្រះជន្ម 7 ព្រះវស្សារបស់ម្ចាស់ក្សត្រី រ៉ូ ព្រះនាម ចុងចុង បានឡើងធ្វើជាអធិរាជ ប៉ុន្តែតាមពិតទៅ អ្នកដែលគ្រប់គ្រងរដ្ឋាភិបាលពិតប្រាកដគឺម្ចាស់ក្សត្រីយានីវ៉ូ ។ នៅពេលដែលអធិរាជវ័យក្មេងប្រឆាំងជាមួយអំណាច របស់ព្រះមាតា បន្ទាប់ពីឡើងគ្រងរាជ្យបានមួយសប្តាហ៍ ម្ចាស់ក្សត្រីយានីវ៉ូ បានដក់ទ្រង់ចេញ និងបានដាក់ជំនួស ដោយអនុជរបស់ទ្រង់ គឺ អធិរាជ អួយចុង ចំណែកអធិរាជ ចុងចុង ត្រូវបានយកទៅដាក់នៅក្នុងរាជដំណាក់មួយដាច់ ដោយឡែក ដោយមិនឱ្យជាប់ព័ន្ធជាមួយរាជកិច្ចឡើយ។ បន្ទាប់ពីបង្ក្រាបការបះបោរមួយដែលរៀបចំឡើងដោយ ព្រះអង្គម្ចាស់មួយចំនួនមកម្ចាស់ក្សត្រីយានីវ៉ូឡើងគ្រប់គ្រងដោយផ្ទាល់នៅក្នុងឆ្នាំ 690 ដោយបានប្រកាសថា ឋានសួគ៌ បានប្រគល់អាណត្តិដល់សន្តតិវង្សថ្មីរបស់ទ្រង់គឺ សន្តតិវង្សចូវ ។

សន្តតិវង្សចូវ របស់ទ្រង់បន្តស្ថិតនៅអស់រយៈពេល 15 ឆ្នាំ រហូតដល់ទ្រង់មានព្រះជន្មជាង 80 ព្រះវស្សា មានជំងឺប្រចាំកាយ និងមានកម្លាំងខ្សោយ។ ទ្រង់ចុងក្រោយត្រូវបានបង្ខំឱ្យដាក់រាជ្យ និងប្រគល់អំណាចថ្វាយរាជ្យ បុត្រារបស់ទ្រង់ព្រះនាមចុងចុង វិញនៅក្នុងឆ្នាំ 705 ហើយបានសុគតប៉ុន្មានខែក្រោយមក។ បើទោះបីជាមានរឿង អាក្រក់មួយចំនួនអំពីបញ្ហាផ្លូវភេទរបស់ទ្រង់ និងការដាក់ទណ្ឌកម្មដ៏ឃោឃៅរបស់ទ្រង់ចំពោះសត្រូវនយោបាយ ក៏មានអ្នករិះគន់ទ្រង់មួយចំនួនបានទទួលស្គាល់ថា ទ្រង់គឺជាមេដឹកនាំស្រ្តីមួយអង្គដែលមានសមត្ថភាពជាងបុរសៗ ដែលធ្លាប់គ្រប់គ្រងអំណាចទៅទៀត។ ទ្រង់បាននាំមកនូវជំនាញថ្មីៗ និងចំនេះដឹងជាច្រើនដល់រដ្ឋាភិបាល តាមរយៈ ការលើកកម្ពស់ការប្រើប្រាស់ប្រព័ន្ធប្រឡងជ្រើសរើសមន្ត្រីរាជការ ហើយទ្រង់បានពង្រឹងអំណាចរបស់សន្តតិវង្ស ថាំង តាមរយៈការដកគ្រួសារអភិជនដែលចាក់ឫសនៅថាំង ចេញពីអំណាច។ ប្រវត្តិវិទូខុងជឺបានគូសបញ្ជាក់ពីបទ ពិសោធន៍របស់ម្ចាស់ក្សត្រីវ៉ូ ថា មេដឹកនាំបុរសទាំងឡាយមិនត្រូវភ្លេចពីអំណាចដ៏គ្រោះថ្នាក់របស់ស្រីស្អាតម្នាក់ដែល បោកបញ្ឆោតបុរសខ្សោយៗ និងបានកម្ទេច “ធម្មជាតិ” នៃសណ្តាប់ធ្នាប់សង្គម ដែលស្រ្តីតម្រូវឱ្យបម្រើបុរស មិនមែន

បុរសបម្រើស្រីឡើយ។ បើទោះបីជាទ្រង់នាំមកនូវការយល់ឃើញអវិជ្ជមានមួយចំនួនក៏ដោយ ផ្អែកលើទ្រង់ត្រូវបានបញ្ចុះក្បែរផ្ទះរបស់អធិរាជ ការចុង ដែលគេអាចទស្សនាបានរហូតដល់សព្វថ្ងៃ។

សន្តតិវង្សហាំង ត្រូវបានស្តារឡើងវិញជាផ្លូវការនៅក្នុងឆ្នាំ 705 ប៉ុន្តែរាជវាំងត្រូវបានពុះចែកដោយក្រុមផ្សេងៗដើម្បីដណ្តើមអំណាចគ្នារហូតដល់ឆ្នាំ 712 នៅពេលដែលចៅបុរសរបស់ម្ចាស់ក្សត្រីវិ ព្រះនាមស៊ិនចុង ឡើងគ្រប់គ្រងអំណាច និងបាននាំមកនូវស្ថេរភាពដល់រដ្ឋាភិបាល។ រាជ្យដ៏វែងរបស់ស៊ិនចុង ចាប់ពីឆ្នាំ 712 រហូតដល់ឆ្នាំ 756 បានធ្វើឲ្យអំណាច និងវប្បធម៌របស់ហាំង រីកចម្រើនដល់កម្រិតខ្ពស់មួយគួរឲ្យកត់សំគាល់ ហើយក៏ជាការចាប់ផ្តើមនៃការធ្លាក់ចុះដ៏វែង និងឈឺចាប់ផងដែរ។ នៅដើមឆ្នាំដំបូងៗនៃរាជ្យរបស់ទ្រង់ ស៊ិនចុង សំលឹងទៅរកការអនុវត្តន៍ រាល់ក្បួនពិធីទាំងឡាយដែលធ្វើឲ្យទ្រង់ក្លាយជាអធិរាជចិនដ៏អស្ចារ្យមួយអង្គ និងជាស្តេចទស្សនៈវិទូមួយអង្គ ដែលជាអ្នកដ្ឋបាលដែលមានមនសិការ និងបញ្ញាដ៏វៃឆ្លាត។ រាជវាំងរបស់ស៊ិនចុង បានក្លាយជាមជ្ឈមណ្ឌលវប្បធម៌ជាន់ខ្ពស់នៅពាក់កណ្តាលសម័យហាំង ។ ទ្រង់បានបង្កើតសាលារៀន និងបណ្ណាល័យ, ធ្វើជាអធិបតីនៅក្នុងកម្មវិធីធំៗ និងស្រស់ស្អាតរបស់រដ្ឋ, និងបានឧបត្ថម្ភដល់កវីនិពន្ធ និងសិល្បៈករ, កិច្ចការមួយដែលមនុស្សទាំងឡាយមិនអាចបំភ្លេចបានគឺការកម្រិតការយកពន្ធសមរម្យ, គ្រប់គ្រងការចំណាយរបស់រដ្ឋាភិបាល, និងរក្សាសណ្តាប់ធ្នាប់សង្គម និងសន្តិភាពនៅតាមព្រំដែន។

ជាអកុសល ក្នុងចំណោមពិធីទាំងឡាយនៅក្នុងរាជវាំង, មានការប្រកួតប្រជែងបញ្ញា និងការកំសាន្តដ៏ខ្លះខ្លាយនៅក្នុងរាជវាំងរបស់ស៊ិនចុង ដែលធ្វើឲ្យមានភាពងាយស្រួលនៅក្នុងការធ្វេសប្រហែសចំពោះសញ្ញាណគ្រោះថ្នាក់នានានៅតាមព្រំដែន។ ការធ្វេសប្រហែសមួយរបស់ស៊ិនចុង គឺថាទ្រង់បានធ្លាក់ក្នុងអន្លង់ស្នេហ៍ដ៏ជ្រៅជាមួយនិងស្ត្រីស្រស់ស្អាតមួយរូបឈ្មោះ យ៉ាងគួយហ្វី (ម្ចាស់ក្សត្រីដ៏មានតម្លៃយ៉ាង) ដូច្នេះទ្រង់ចាប់ផ្តើមផ្តល់ឯកសិទ្ធិ និងអំណាចសំខាន់ទាំងឡាយទៅសាច់ញាតិរបស់យ៉ាងគួយហ្វី ដោយមិនខ្វល់ខ្វាយអំពីការកើនឡើងនៃបញ្ហានៅក្នុងរដ្ឋាភិបាលឡើយ។ អធិរាជនឹងធ្វើអ្វីៗគ្រប់យ៉ាងដើម្បីបំពេញចិត្តស្នេហ៍យ៉ាងគួយហ្វីរបស់ទ្រង់ អ្នកដែលបានចូលរួមជាមួយទ្រង់នៅក្នុងការតែងកំណាព្យ, គូរគំនូរ, លេងតន្ត្រី, និងសម្តែងរបាំ។ ព្រះនាងយ៉ាងគួយហ្វី បានចាប់ចិត្តជាមួយអានលូសាន ដែលជាឧត្តមសេនីយមិនមែនជនជាតិចិនមួយរូប (ទូគី-សុកខៀន) អ្នកដែលបានគ្រប់គ្រងកងទ័ពដ៏ធំមួយនៅតំបន់ដែលបច្ចុប្បន្នទីក្រុងប៉េកាំង។ ព្រះនាងបានជួយអានលូសាន ទទួលបានកងទ័ពចំនួន 160,000 នាក់ដែលជាចំនួនកងទ័ពច្រើនជាងគេដែលស្ថិតនៅក្រោមមេបញ្ជាការម្នាក់នៅក្នុងចក្រភព។ ការចុះខ្សោយនៃសន្តតិវង្សបានចាប់ផ្តើមឡើងនៅក្នុងឆ្នាំ 75១ នៅពេលដែលកងទ័ពហាំងគ្រោះដោយការហាជ័យផ្លូវគ្នានៅភាគនិរតី (បច្ចុប្បន្នយួនណាន) , នៅចុងភាគខាងលិចដែលជាប់ជាមួយអាស៊ីកណ្តាល, និងតាមបណ្តោយព្រំដែនភាគឦសានជាមួយប្រទេសកូរ៉េ។

អ្វីដែលធ្វើឲ្យបញ្ហាកាន់តែលំបាកនោះគឺ នាយករដ្ឋមន្ត្រីចាស់វស្សារបស់ស៊ិនចុង ដែលបានត្រួតត្រារដ្ឋាភិបាលដ៏មានប្រសិទ្ធភាពអស់រយៈពេលយ៉ាងហោចណាស់ 1 ទសវត្សមកហើយ បានស្លាប់នៅក្នុងឆ្នាំ 752 ដែលជម្រុញឲ្យកើតមានជម្លោះថ្មីៗក្នុងចំណោមក្រុមនានានៅក្នុងរាជធានី។ សាច់ញាតិជាច្រើនរបស់យ៉ាងគួយហ្វី ទទួលបានអំណាច និងឥទ្ធិពលយ៉ាងខ្លាំងនៅក្នុងរាជវាំង ដោយសារតែទំនាក់ទំនងរបស់យ៉ាងគួយហ្វី ជាមួយនិងអធិរាជហើយពេលនោះពួកគេចាប់ផ្តើមក៏យន្តចំពោះអំណាចរបស់អានលូសាន និងបានរៀបចំគម្រោងដើម្បីបះបោរប្រឆាំងជាមួយអានលូសាន ។ នៅពេលដែលអធិរាជកោះហៅអានលូសាន ឲ្យមកចូលរួមពិធីអាពាហ៍ពិពាហ៍មួយនៅក្នុងរាជធានីនៅក្នុងឆ្នាំ 755 លោកបានសង្ស័យថានេះគឺជាអន្ទាក់ ហើយលោកក៏បានបដិសេធនៅក្នុងធ្វើតាម។

4 ខែក្រោយមក ឧត្តមសេនីយនេះបានដឹកនាំកងទ័ពរបស់លោកធ្វើការបះបោរមួយ និងក្លាមៗនោះបាន ដណ្តើមកាន់កាប់រាជធានីភាគខាងកើត ដែលស្ថិតនៅល្វយ៉ាង និងបានប្រកាសខ្លួនលោកធ្វើជាអធិរាជ។ ត្រឹមខែ កក្កដា ឆ្នាំ 756 កងកម្លាំងបះបោរបានធ្វើដំណើរមកដល់ទីក្រុងឆាងអាន ពេលនោះអធិរាជស៊ិនចុង និងម្ចាស់ក្សត្រីដ៏ មានតម្លៃយ៉ាងគួយហ្ន៎ ត្រូវបានបង្ខំឲ្យរត់កៀសខ្លួនចេញពីរាជធានីដើម្បីរក្សាជីវិត។ ជាមួយនិងកងទ័ពមួយចំនួន ពួក គេបានធ្វើដំណើរឆ្ពោះមកកាន់ភាគខាងត្បូង ប៉ុន្តែបន្ទាប់ពីធ្វើដំណើរបានចម្ងាយ 65 គីឡូម៉ែត្រចេញពីទីក្រុង នៅក្នុង ថ្ងៃទី 2 នៃការធ្វើដំណើរនេះ កងទ័ពនាំគ្នាបះបោរ និងបដិសេធនៅក្នុងការធ្វើដំណើរបន្តទៅមុខទៀត ដ៏រាបណា អធិរាជយល់ព្រមនៅក្នុងការសម្លាប់យ៉ាងគួយហ្ន៎ ។ ជាមួយនិងហេតុផលមួយចំនួន ពួកគេបានបន្ទោសយ៉ាងគួយហ្ន៎ និងក្រុមគ្រួសារ ថាជាអ្នកធ្វើឲ្យអានលូសាន បះបោរ ដែលនាំឲ្យពួកគេប្រឈមទៅនឹងគ្រោះថ្នាក់ដូចពេលបច្ចុប្បន្ន។ អធិរាជបានបញ្ជាប្រមុខមហាតាលិករបស់ទ្រង់ទាំងទឹកភ្នែកឲ្យល្អកស្ទឹងស្រស់ស្អាតរបស់ទ្រង់ ហើយក្បួនដង្ហែអធិរាជ ដ៏ក្រៀមក្រំបានបន្តដំណើរឆ្ពោះទៅភាគខាងត្បូងដើម្បីគេចចេញពីគ្រោះថ្នាក់។

អានលូសាន ត្រូវបានលួចធ្វើឃាតដោយមនុស្សរបស់ទ្រង់នៅក្នុងឆ្នាំ 757 ហើយកងទ័ពរបស់លោកបាន បែងចែកជា 2 ក្រុម និងចាប់ផ្តើមធ្វើការវាយប្រយុទ្ធគ្នាទៅវិញទៅមក។ រាជវាំងហាំង ពេលនោះស្ថិតក្រោមការ គ្រប់គ្រងអធិរាជស៊ិនចុង ដែលជាអាជ្ញាធររបស់ស៊ិនចុង បានប្រមូលផ្តុំកងទាហានស៊ីល្បូលមួយក្រុម ដែលភាគច្រើន ជាពួកអារ៉ាប់ និងអ៊ុយហ្គួរដែលមកពីអាស៊ីកណ្តាល។ ត្រឹមពាក់កណ្តាលឆ្នាំ 757 កងទ័ពរបស់ហាំង ទាំងនេះអាច ដណ្តើមកាន់កាប់ទីក្រុងឆាងអាន បានមកវិញ។ បើទោះបីជាដូច្នេះក៏ដោយ កងកម្លាំងបះបោរដែលនៅសេសសល់មិន ត្រូវបានកម្ចាត់ទាំងស្រុងឡើយ រហូតមកដល់ឆ្នាំ 763 នៅពេលដែលឧត្តមសេនីយដឹកនាំការបះបោរចុងក្រោយបាន សម្លាប់ខ្លួនឯង។ ដើម្បីសន្តិភាព អធិរាជហាំង ផ្តល់ការលើកលែងទោសជាទូទៅមួយសម្រាប់អ្នកទាំងឡាយណាដែល បានចូលរួមនៅក្នុងការបះបោរ ហើយបានប្រគល់ស្រុកមួយចំនួនឲ្យទៅឧត្តមសេនីយដែលបានដឹកនាំការបះបោរ គ្រប់គ្រង។

ការបះបោររបស់អានលូសាន គឺជាសញ្ញាណមួយនៃការបញ្ចប់ការគ្របសង្កត់របស់ហាំង លើប្រទេសជិតខាង។ ប្រជាកសិករជាច្រើនបានរត់កៀសខ្លួនពីតំបន់ដែលមានការប្រយុទ្ធគ្នា ហើយការប្រមូលពន្ធបានថយចុះ 2/3 ដែល ធ្វើឲ្យរតនាគាជាតិគ្មានប្រាក់ ហើយប្រព័ន្ធនៃការបែងចែកដីស្រែចំការក៏រលាយ។ មេបញ្ជាការយោធានៅក្នុង តំបន់ចាប់ផ្តើមទទួលបានឯករាជ្យកាន់តែច្រើន និងបដិសេធនៅក្នុងការបញ្ជូនស្វយសារអាកប្រចាំឆ្នាំទៅកាន់រដ្ឋាភិបាល កណ្តាល ឬក៏បដិសេធនៅក្នុងការស្តាប់បញ្ជារបស់រាជវាំង។ ទីបេគឺជាចក្រភពដ៏មានអំណាចមួយនៅក្នុងសតវត្សទី 8 ហើយកងកម្លាំងទីបេធ្វើការឈ្លានពាន និងដុតកម្ទេចទីក្រុងឆាងអាននៅក្នុងឆ្នាំ 763 និងបន្តធ្វើដូចនេះជាបន្តបន្ទាប់។ រឿងនេះបានក្លាយជារឿងទូទៅមួយនៅក្នុងសម័យហាំង។ កងទ័ពរបស់ពួកចក្រភពដែលស្ថិតនៅតាមព្រំដែនភាគ ខាងជើង និងខាងលិចចាប់ផ្តើមបង្កើនតម្លៃសេវាដែលមិនត្រូវការដើម្បីទុកការពារខ្លួន។ ពេលខ្លះពួកគេទាមទារការ បង់ប្រាក់ជាថ្លៃទៅនិងការមិនឈ្លានពាន ហើយនៅពេលដែលពួកគេមិនទទួលបាននូវអ្វីដែលពួកគេទាមទារ ពួកគេ បង្កើនការវាយឆ្មក់ទីក្រុងនានារបស់ចិន ដោយមិនភ័យខ្លាចពីការវាយបកវិញឡើយ។

បើទោះបីជាមានការធ្លាក់ចុះបន្តិចម្តងៗនៃអំណាចនយោបាយ និងយោធារបស់ហាំង ក៏ដោយ ក៏សង្គម និង សេដ្ឋកិច្ចរបស់ហាំង នៅតែបន្តរីកចម្រើន។ ដូចដែលប្រព័ន្ធនៃការយកពន្ធត្រូវបានខូចខាតដោយសារសង្គ្រាមនៅ ពាក់កណ្តាលសតវត្សទី 8 រដ្ឋាភិបាលបានផ្តោតការយកពន្ធទៅលើអំបិលដើម្បីបង្កើនចំណូល។ ការធ្វើពាណិជ្ជកម្ម ផ្សេងៗទៀត ភាគច្រើនមិនត្រូវយកពន្ធឡើយ ហើយបន្តិចម្តងៗ ការធ្វើពាណិជ្ជកម្មបានកើនឡើងយ៉ាងខ្លាំងក្លា ជាពិសេសការធ្វើពាណិជ្ជកម្មក្នុងស្រុក និងការធ្វើពាណិជ្ជកម្មតាមផ្លូវសមុទ្រជាមួយអាស៊ីខាងត្បូង និងអាស៊ីអាគ្នេយ៍។

នៅចុងសម័យហ៊ាំង ក្រុមចរកជននៅអាស៊ីកណ្តាល បានបង្កើនការវាយឆ្លក់របស់ខ្លួនកាន់តែច្រើនទៅលើក្បួនដឹក ទំនិញតាមផ្លូវសូត្រ ដែលផ្ទុកនូវក្រណាត់សូត្រ និងព័រហ្សឺឡែនឆ្ពោះទៅកាន់ភាគខាងលិច ឬវាឆ្លក់លើក្បួនដែលដឹក ទំនិញមកកាន់ប្រទេសចិនរួមមាន គ្រឿងអលង្កា, គ្រឿងទេស, សេះ, និងសសៃអម្បោះ។ ពាណិជ្ជកម្មចិន-ឥណ្ឌា បានបន្តរីកចម្រើន ជាមួយនិងការកើនឡើងនៃពាណិជ្ជកម្មតាមផ្លូវសមុទ្រពីតំបន់ឆ្នេរចិនភាគអាគ្នេយ៍ ជាមួយនិង តំបន់នានាដែលស្ថិតជុំវិញតំបន់អាស៊ីអាគ្នេយ៍ដីកោះ មួយផ្នែកនៃប្រទេសភូមា និងឥណ្ឌា។ កំពង់ផែហ្នឹងចូវ ដែល ស្ថិតនៅភាគខាងជើងពេញទៅដោយពាណិជ្ជករ ឥណ្ឌា, ពែក្ស, ជ្វា, ម៉ាឡេ, ចាម, ខ្មែរ, និងអាវ៉ាប់ ដែលពួកគេ បាននូវយកមកនូវ ឈើក្រអូប, ឱសថ, គ្រឿងទេស, និងធូបមកកាន់ប្រទេសចិន ដើម្បីដោះដូរជាមួយសូត្រ, ព័រហ្សឺឡែន, និងសូម្បីតែទាសករ។ ជាលទ្ធផលនៃកំណើនការធ្វើពាណិជ្ជកម្មនេះ ម្រេចខ្មៅដែលយកមកពីឥណ្ឌាបានក្លាយជា ផ្នែកមួយនៃចំណីអាហារទូទៅមួយរបស់ប្រជាជនចិននៅសម័យហ៊ាំង ហើយប្រជាជនចិនជាច្រើនចាប់ផ្តើមប្រើប្រាស់ គ្រឿងទេសរបស់អាស៊ីខាងត្បូង និងអាស៊ីអាគ្នេយ៍ ដោយក្នុងនោះរួមមាន ដូងចែម, ខ្លឹមច័ន្ទន៍, ជ័រកំពាន, លំអង្កា ដែលអាចធ្វើជាគ្រឿងបន្ថែមរស់ជាតិ និងសម្រាប់ផ្សំជាឱសថ។

ការរីកចម្រើននៃពាណិជ្ជកម្មតាមផ្លូវសមុទ្រជាមួយឥណ្ឌា និងអាស៊ីអាគ្នេយ៍បាននាំមកនូវភាពរុករៀងនៅ ប្រទេសភាគកណ្តាល និងភាគខាងត្បូងនៅក្នុងសតវត្សទី 8 និងទី 9 ។ ត្រឹមឆ្នាំ 742 ការធ្វើជំរឿនរបស់រដ្ឋាភិបាលបាន បង្ហាញថា ប្រជាជនពាក់កណ្តាល (ប្រហែលជា 60 លាននាក់) រស់នៅភាគខាងត្បូងប្រទេស។ មហាព្រែកបានជួយ ដល់ការធ្វើសមាហរណកម្មសេដ្ឋកិច្ចពាណិជ្ជកម្មនៅក្នុងប្រទេសចិន និងបានផ្តល់ឲ្យរដ្ឋាភិបាលហ៊ាំង នៅឆាងអាន និងលូយ៉ាង អាចចូលទៅកាន់តំបន់ដែលមានកំណើនទ្រព្យសម្បត្តិនៅភាគខាងត្បូង ជាពិសេសនៅក្នុងទម្រង់ជា គ្រាប់ធុញជាតិ និងសូត្រ។ តែ ក៏ជាទំនិញសំខាន់មួយនៅក្នុងការធ្វើពាណិជ្ជកម្មអន្តរជាតិផងដែរ។ ផលិតជំបូងនៅ ចុងភាពនិរតី តែបានរីកសាយភាយពាសពេញប្រទេសចិន ហើយនៅពាក់កណ្តាលសម័យហ៊ាំង វាបានក្លាយជាជម្រើសភេ សជ្ជៈរបស់ជាតិ។ ដោយសារវាតម្រូវឲ្យធុនជាមួយទឹកពុះ ការញ៉ាំតែមានអត្ថប្រយោជន៍ដ៏សំខាន់សម្រាប់សុខភាព សាធារណ ក៏ដូចជារួមចំណែកនៅក្នុងកំណើនប្រជាជនយ៉ាងខ្លាំងនៅក្នុងសម័យហ៊ាំង និងសម័យបន្តបន្ទាប់ទៀត។

នៅក្នុងសម័យហ៊ាំង វត្តពុទ្ធសាសនាបានក្លាយជាមជ្ឈមណ្ឌលនៃទ្រព្យសម្បត្តិ ជាមួយនិងការកាន់កាប់ដីធ្លី រួចពន្ធជាច្រើន និងរតនៈសម្បត្តិដ៏មានតម្លៃជាច្រើនទាក់ទងនិងសិល្បៈសាសនា។ ក្នុងការប៉ាន់ប្រមាណ មានព្រះ សង្ឃ និងដូនជី ចំនួន 260,000 អង្គ និងទាសករចំនួន 100,000 រស់នៅលើដីដែលរួចពន្ធទាំងអស់នេះ។ នៅក្នុងឆ្នាំ 845 អធិរាជវិចុង បានបញ្ជាឲ្យគេរឹបអូសយកទ្រព្យសម្បត្តិពីប្រាសាទ និងស្ថាបត្យកម្មសាសនាមួយភាគធំ ដោយទុក ប្រាសាទ 1 ក្នុងខេត្តនីមួយៗ និង 4 នៅក្នុងរាជធានីសំខាន់ៗទាំង 2 (ឆាងអាន និងលូយ៉ាង)។ ប្រាសាទដែលនៅ សេះសល់នីមួយៗ អាចមានព្រះសង្ឃ និងដូនជីចំនួន 30 អង្គ ហើយអ្នកដែលនៅសេះសល់ទាំងអស់ត្រូវបានបង្ខំឲ្យ ត្រឡប់ទៅរកជីវិតធម្មតាវិញ ដោយមិនមានការឧបត្ថម្ភទាំងឡាយពីសាសនាបន្តទៀត។ អធិរាជបានបញ្ជាឲ្យគេ រំលាយជួង និងបដិមាសិវិទូដែលរឹបអូសមកពីប្រាសាទ ធ្វើជាកាក់ ហើយបដិមាដែលធ្វើពីដែកត្រូវរំលាយ និងកែប្រែ ទៅជាការសម្ភារៈកសិកម្ម ចំណែកឯវត្ថុមានតម្លៃផ្សេងៗទៀតដូចជាមាស, ប្រាក់, និងថ្លើមថ្មត្រូវបានបញ្ជូនទៅ ការិយាល័យរតនៈសម្បត្តិសាធារណៈ។ អធិរាជវិចុង សុគតនៅក្នុងឆ្នាំ 846 ហើយអ្នកស្នងតំណែងបន្តពីទ្រង់បាន បញ្ចប់ការសង្កត់សង្កិននេះ ប៉ុន្តែនៅក្នុងរយៈពេលតែមួយឆ្នាំ ទ្រព្យសម្បត្តិពុទ្ធសាសនាមួយភាគធំត្រូវបានរឹបអូស ដោយរដ្ឋ ហើយពុទ្ធសាសនាមិនមានអំណាចខ្លាំងដូចដែលធ្លាប់មាននៅដើម និងពាក់កណ្តាលសម័យហ៊ាំង ឡើយ។

ត្រឹមឆ្នាំ 860 សន្តតិវង្សហ៊ាំង បានធ្លាក់ចុះយ៉ាងជាក់ច្បាស់ ដូចដែលមេបញ្ជាការយោធាក្នុងតំបន់ចាប់ផ្តើម ទទួលបានឯករាជ្យកាន់តែច្រើនពីរដ្ឋាភិបាលកណ្តាល ហើយនិងធ្វើការឆក់ប្លន់ដោយសេរីនៅតាមទីជនបទ។ ការបះ

បោរដែលធំជាងគេ ដឹកនាំដោយហ៊ឹងឆាវ ដែលជាអ្នកប្រាជ្ញមួយរូបដែលប្រឡងធ្លាក់ និងគ្មានការងារធ្វើ ដោយបាន ដឹកនាំកងទ័ពដំណើរកាន់កាប់ និងកម្ទេចកំពង់ផែកាតខាងត្បូងហ្នឹងចូរ នៅក្នុងឆ្នាំ ៨៧៩ មុនពេលធ្វើដំណើរបន្ត ឆ្ពោះទៅកាន់រាជធានីឆាងអាននៅក្នុងឆ្នាំ 881 ។ កងទ័ពរបស់លោកមានភាពសាហាវយោឃៈ និងគ្មានវិន័យ ហើយ លោកបានបរាជ័យ និងត្រូវវាយបណ្តេញចេញពីរាជធានីនៅក្នុងឆ្នាំ 883។ ហ៊ឹងឆាវ បានលាតត្រដាងពីភាពអន់ ខ្សោយយ៉ាងខ្លាំងរបស់រដ្ឋាភិបាលហ៊ាំង និងបានធ្វើជាគំរូសម្រាប់អ្នកផ្សេងៗទៀតក្នុងការបះបោរប្រឆាំងជាមួយរដ្ឋាភិបាល ហ៊ាំង។ សន្តតិវង្សហ៊ាំង ត្រូវបានជួលរំលំជាផ្លូវការនៅក្នុងឆ្នាំ 907 ប៉ុន្តែតាមពិតទៅសន្តតិវង្សនេះបានបាត់បង់សមត្ថ ភាព នៅក្នុងការគ្រប់គ្រងយ៉ាងហោចណាស់ 3 ទសវត្សមុនការជួលរំលំនេះ។

បើទោះបីជាសន្តតិវង្សនេះបញ្ចប់ដោយអាប័នឱកត្តិយសក៏ដោយ សម័យហ៊ាំង គឺជាសម័យការដ៏វែងមួយ ដែលត្រូវបានគេចាត់ទុកថាជាសម័យកាលដ៏អស្ចារ្យពិតប្រាកដមួយនៅក្នុងប្រវត្តិសាស្ត្រចិន។ ត្រឹមឆ្នាំ 700 រាជធានី ឆាងអាន ក្លាយជាទីក្រុងដែលធំជាងគេនៅលើពិភពលោក ដែលមានប្រជាជនរស់នៅជិត 2 លាននាក់។ វាបានដើរ តួនាទីជាមេដឹកនាំសម្រាប់ឆក់ពាណិជ្ជករ, អ្នកការទូត, និងអ្នកធ្វើធម្មយាត្រាសាសនានានាមកពីពាសពេញតំបន់ អាស៊ី។ ទាក់ទងទៅនឹងស្ថាប័ននយោបាយ, ភាពរុងរឿងនៃសេដ្ឋកិច្ច, និងភាពរីកចម្រើននៃវប្បធម៌, សន្តតិវង្សហ៊ាំង នៅដើមសតវត្សទី 8 គឺជាចក្រភពដែលអស្ចារ្យបំផុតនៅលើពិភពលោក។ ផ្ទុយពីអឺរ៉ុប ដែលចាស់ៗទៀត នៅក្នុង សតវត្សទី 6 និងឆ្នាំមាញ ៨ នៅក្នុងឆ្នាំ 800 បានព្យាយាមនៅពង្រីកដែនដី និងវិសាលភាពនៃអំណាចរបស់ ចក្រភពរ៉ូម ប៉ុន្តែបរាជ័យ សន្តតិវង្សហ៊ាំង របស់ចិន បានពង្រីកដែនដី, អំណាចគ្រប់គ្រងរបស់រដ្ឋាភិបាលកណ្តាល, ភាពរុងរឿង, ភាពរីកចម្រើននៃវប្បធម៌លើសសន្តតិវង្សហាន បានដោយងាយ។ ប្រទេសជប៉ុន, កូរ៉េ, និងវៀតណាម សុទ្ធតែទទួលយកផ្នត់គំនិតពីសន្តតិវង្សហ៊ាំង ដោយក្នុងនោះរួមមាន រាជធានីរបស់ពួកគេ, ទស្សនៈនយោបាយខុងជឺ របស់ពួកគេ, សាលាពុទ្ធសាសនារបស់ពួកគេ, សិល្បៈ និងស្ថាបត្យកម្មរបស់ពួកគេ, ឱសថបុរាណរបស់ពួកគេ, និង ភាសាចិនបុរាណរបស់ពួកគេ។ នៅក្នុងឆ្នាំ 640 មានប្រជាជនកូរ៉េ 8,000 នាក់រស់នៅក្នុងទីក្រុង ឆាងអាន ដើម្បីស្រូប យកវប្បធម៌ចិនឲ្យបានកាន់តែច្រើនតាមតែអាចធ្វើទៅបាន។ ប្រទេសជប៉ុននៅក្នុងសតវត្សទី 8 បានធ្វើកំណែទម្រង់ រដ្ឋាភិបាលរបស់ពួកគេ និងបានស្ថាបនារាជធានីអូចិន្ត្រែរបស់ពួកគេនៅក្បែរ ដោយយកគំរូដោយផ្ទាល់តាមរាជធានី ឆាងអាន។

ទម្រង់សិល្បៈមួយដែលត្រូវបានគេស្គាល់ច្បាស់ជាងគេនៅក្នុងសម័យហ៊ាំង នោះគឺ កវីនិពន្ធន៍ ដែលត្រូវបាន គេមើលឃើញនៅក្នុងវប្បធម៌ចិនថាមានភាពស្មោះត្រង់បំផុត និងជាវិធីបង្ហាញពីអារម្មណ៍ពិតប្រាកដរបស់មនុស្សម្នាក់ៗ នៅពេលញុំាអាហារពេលល្ងាច និងពិធីជប់លៀងអាហារ, អ្នករៀបចំ និងភ្ញៀវបានផ្លាស់ប្តូរកំណាព្យគ្នានៅក្នុងឱកាស នោះ។ បុរសបានផ្តោះប្តូរកំណាព្យញ្ជ័យរបស់ពួកគេជាមួយស្រីពេស្យាចេះដឹងនានា ដែលជាផ្នែកនៃដំណើរការ “ល្អងលោម” ដែលលទ្ធផល អាចត្រូវបាន ឬមិនត្រូវបាន “យល់ព្រម”។ មនុស្សនានាគត់ត្រាសកម្មភាពប្រចាំថ្ងៃរបស់ ពួកគេជាកំណាព្យ, សរសេរសំបុត្រជាកំណាព្យ, និងរំលឹកការចាកចេញរបស់ពួកគេពីមិត្តភក្តិជាមួយនិងកំណាព្យ អន្លង់អន្លោច។

កំណាព្យពេញលេញនៃសន្តតិវង្សហ៊ាំង ដែលជាស្នាដៃចងក្រងមួយធ្វើឡើងនៅដើមសតវត្សទី 18 មានផ្ទុក នូវកំណាព្យចំនួន 48,000 របស់កវីនិពន្ធក្នុងសម័យហ៊ាំង ចំនួន 2,200 នាក់។ សូម្បីតែនៅអំឡុងសម័យហ៊ាំង ជនជាតិ ចិនដែលទទួលបានការអប់រំត្រូវបានគេរំលឹកថានឹងអាចសរសេរ, អាច, និងតែងកំណាព្យបាន។ យុវជនវ័យក្មេងដែល

សិក្សាដើម្បីប្រឡងធ្វើជាមន្ត្រីរាជការ ដំបូងត្រូវរៀនកវីនិពន្ធន័តាមរយៈការទន្ទេញឲ្យចាំសៀវភៅកំណាព្យ 300 របស់ ហ៊ុន សែន ដែលជាសៀវភៅមួយរួមបញ្ចូលគំរូទាំងឡាយនៃកំណាព្យល្បីៗរបស់ហ៊ុន។

ក្រុមអ្នកវិះគន់កាតច្រើនបានយល់ស្របថា កវីចំនួន 2 រូបដែលអស្ចារ្យបំផុតនៅក្នុងប្រវត្តិសាស្ត្រចិនគឺ កវី នៅក្នុងសម័យហ៊ុន លីបូ និងឌូហ្វូ ដែលពេលខ្លះពួកគេមើលទៅហាក់ដូចជាយិន និងយ៉ាង នៅក្នុងកវីនិពន្ធចិន ឬ ម្ខាងជាអ្នកតារានិយម និងម្ខាងជាអ្នកខុងជីនិយមនៅក្នុងទស្សនៈវិជ្ជាចិន។ ការកំណត់មួយចំនួនមើលទៅហាក់ដូច ជាងាយៗ ប៉ុន្តែ វាបានបង្ហាញពីភាពខុសគ្នារវាងបុរសទាំងពីររូបនេះ។ លីបូ បានបង្កើតនូវទេព កោសល្យដោយដោយខ្លួនឯង ដោយតែងកំណាព្យអស្ចារ្យដោយមិនចាំបាច់ប្រើប្រាស់ឡើយ។ ជាគប់ជួន លោក បានរំលាយចោលនូវច្បាប់និពន្ធកំណាព្យ ដោយចាត់ទុកថាមានលក្ខណៈវិតត្យុតខ្លាំងពេកដល់ការបញ្ចេញគំនិត របស់លោក។ លោកចង់បង្ហាញចំណាប់អារម្មណ៍ថា លោកមិនបានយកចិត្តទុកដាក់ចំពោះកិត្តិនាម និងឋានៈក្នុងជួរ មន្ត្រីរាជការឡើង ហើយលោកនឹងបោះកំណាព្យអស្ចារ្យរបស់លោកភ្លាមៗទៅក្នុងទឹកអូរមួយដែលកំពុងហូរ បន្ទាប់ ពីលោកចម្លងវាចូលទៅក្នុងសៀវភៅកំណត់ហេតុមួយសម្រាប់អ្នកជំនាន់ក្រោយ។ លីបូ អាចប្រើប្រាស់កំណាព្យបែប ខុងជី ដើម្បីវិះគន់បញ្ជា និងអយុត្តិធម៌សង្គម, ប៉ុន្តែលោកហាក់ដូចជាផ្តល់តម្លៃដល់សម្រាស់នៃធម្មជាតិ និងរីករាយ ជាមួយនិងការផឹកស្រាជាមួយមិត្តភក្តិរបស់លោក។ ច្រើនជាងកំណាព្យចិនណាៗទាំងអស់ កំណាព្យរបស់លីបូ បាន ផ្តល់តម្លៃដល់ភាពផ្ទាល់ខ្លួនតែមួយគត់របស់លោក។

ផ្ទុយទៅនឹងលីបូ និងឌូហ្វូ បម្រើការនៅក្នុងតួនាទីជាច្រើនក្នុងនាមជាមន្ត្រីខុងជីដែលមានមនសិការមួយរូប ហើយលោកគឺជាអ្នកប្រុងប្រយ័ត្ននៅក្នុងការតាក់តែងកំណាព្យ, មិនដែលរំលោភទៅលើកូនទម្រង់កំណាព្យឡើយ។ លោកគឺជាកវីជនជាតិចិនដែលចេះសព្វគ្រប់ដែលមិនធ្លាប់មាន។ លោកមានចំណេះដឹងទូទៅជ្រៅជ្រះ, យល់ដឹងខ្ពស់ពី នយោបាយ, យល់ដឹងពីអំពើពុករលួយ និងវិសមភាព, លោកក៏ជាមនុស្សស្ងួតបូត, លេងសើចច្រើន, មានមេត្តាករុណា។ ឌូហ្វូ បានបង្ហាញជីវភាពរស់នៅប្រចាំថ្ងៃរបស់លោកនៅក្នុងកំណាព្យ ដោយសរសេរអំពីការស្រលាញ់ប្រពន្ធ និងកូន របស់លោក, មិត្តភក្តិរបស់លោក, និងទម្លាប់ប្រចាំថ្ងៃរបស់លោក។

កវីហ៊ុន ផ្សេងៗទៀតក៏ត្រូវបានគេចងចាំមិនភ្លេចនៅក្នុងវប្បធម៌ចិន។ ឧទាហរណ៍ដូចជា បូជូអ៊ី គឺជាកវីមួយ រូបដែលមានប្រជាប្រិយបំផុតអំឡុងសម័យហ៊ុន ចុងសតវត្សទី 8 និងដើមសតវត្សទី 9 និងរហូតមកដល់សព្វថ្ងៃ។ លោកសរសេរកំណាព្យនៅក្នុងទម្រង់ធម្មតា និងផ្ទាល់ៗ ដែលធ្វើឲ្យកំណាព្យរបស់លោកទទួលបានប្រជាប្រិយភាព ពីមនុស្សគ្រប់គ្នា មិនត្រឹមតែពីពួកអ្នកចេះដឹងឡើយ។ កំណាព្យរបស់លោក ដែលមានចំណងជើងថា “ចម្រៀងទុក ព្រួយជារៀងរហូត” ដែលបានពិពណ៌នាពីសោកនាដកម្មរបស់អធិរាជ សិនចុង និងម្ចាស់ក្សត្រីដ៏មានតម្លៃរបស់ទ្រង់ យ៉ាងដ៏ហ្មឺ ដែលបានធ្វើឲ្យព្រះនាងក្លាយជាស្នំក្នុងរាជវាំងដែលល្បីល្បាញបំផុតនៅក្នុងប្រវត្តិសាស្ត្រចិន។ មនុស្ស គ្រប់ស្រទាប់វណ្ណៈទាំងអស់បានទិញកំណាព្យរបស់លោកនៅតាមទីផ្សារក្នុងក្រុង ហើយស្រីពេស្យាបានយកកំណាព្យ របស់លោកទៅប្រគល់ត្រឡប់។ គាត់គឺជាជនជាតិចិនដំបូងដែលល្បីល្បាញក្នុងឆាកអន្តរជាតិ។ ប្រលោមលោកជប៉ុនដ៏ ល្បីល្បាញនៅសតវត្សទី 10 ដែលមានចំណងជើងថា រឿងនិទានហ្គេនដ៏ បានដកស្រង់កំណាព្យរាប់សិបរបស់បូជូអ៊ី និងមិត្តភក្តិរបស់លោក។

រាជវាំងហ៊ុន ក៏ដូចជារាជវាំងក្រោយៗមកទៀតរបស់ចិន បានឧបត្ថម្ភដល់វិចិត្រករជាច្រើន ហើយឆាងអាន បានក្លាយជាមេដឹកនាំស្រូបទាញវិចិត្រករល្បីៗនៅលើពិភពលោក។ នៅក្នុងសម័យហ៊ុន សមាជិកនៃគ្រួសារអភិជន បានបន្តបញ្ចុះបញ្ចូលការជនរបស់ពួកគេនៅក្នុងផ្ទះដែលមានគូរគំនូរនៅលើជញ្ជាំង, ប៉ុន្តែវិចិត្រករហ៊ុន ក៏គូរគំនូរនៅ

លើក្រដាសបញ្ជី ឬក្រដាសផ្នែក ដោយរចនាឡើងមិនមែនសម្រាប់ផ្លូវឡើង ប៉ុន្តែសម្រាប់ធ្វើជាកម្មសិទ្ធិឯកជន សម្រាប់អ្នកនៅរស់។ បើទោះបីជាមានគំនូរហាំង តិចតួចដែលនៅសេសសល់ពីបំផ្លិចបំផ្លាញដោយសង្គ្រាម និងពេល វេលា អ្នកប្រាជ្ញនាពេលបច្ចុប្បន្នចាត់ទុកថាហាំង គឺជាសម័យដំបូងនៅក្នុងប្រទេសចិនដែលគួរគំនូរបែបទេសភាព។ នៅក្នុងបរិយាកាសនៅ ឆាងអាន ដែលមានមនុស្សមកពីគ្រប់ទិសទី វិចិត្រករចិនយ៉ាងឆាប់រហ័សបានរៀនពីបច្ចេក វិទ្យាស្ថិតលោហៈរបស់ពួកពែក្ស ដើម្បីធ្វើវត្ថុមានតម្លៃនានាពីមាស និងប្រាក់។ ក្បួនដឹកទំនិញរបស់ពាណិជ្ជករមកពី ភាគខាងលិចបានដឹងជាទូទៅថា មនុស្សចាប់ផ្តើមដាក់នូវប័រហ្សឺឡែនថោកៗដែលមានគូររូបពាណិជ្ជករភាគខាង លិច និងអ្នកកំសាន្ត និងសត្វអូដូរបស់ពួកគេនៅក្នុងផ្ទះ។ តន្ត្រីដែលមានប្រភពមកពីអាស៊ីកណ្តាលបានក្លាយជាតន្ត្រី ពេញនិយមនៅក្នុងប្រទេសចិនផងដែរ ហើយបានផ្លាស់ប្តូរសាច់ក្លែង និងទម្រង់តន្ត្រីប្រជាប្រិយចិន។ ពីប៉ា ពិណខ្សែ 4 ដែលមានប្រភពដើមមកពីពែក្ស បានក្លាយជាឧបករណ៍តន្ត្រីដ៏ពេញនិយមមួយនៅក្នុងប្រទេសចិនអំឡុងសម័យ ហាំង ហើយនៅតែបន្តរហូតមកដល់បច្ចុប្បន្ន។

សម្រាប់ហេតុផលមួយចំនួន សម័យហាំង ត្រូវបានកត់សំគាល់ដោយការបើចំហរសម្រាប់ឥទ្ធិពលបរទេស ដែលកម្រនិងឃើញមាននៅក្នុងប្រទេសចិនពីមុន និងរហូតមកដល់បច្ចុប្បន្ន។ គ្រួសាររាជវង្សហាំងត្រូវបានលាយ បញ្ចូលគ្នា និងរៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍ជាមួយពួកចក្រជននៅភាគពាយព្យ។ ឥទ្ធិពលបរទេសជាច្រើនបានចូលមកក្នុង ប្រទេសចិនតាមរយៈពុទ្ធសាសនា ដែលទទួលបានប្រជាប្រិយភាពដែលមិនធ្លាប់មានពីមុនមក នៅអំឡុងសម័យ ហាំង ។ ហើយតាមរយៈការពង្រីកអំណាច និងឥទ្ធិពលរបស់ចិនទៅកាន់តំបន់អាស៊ីកណ្តាល ចក្រភព ហាំង បានជួយ ជម្រុញយ៉ាងខ្លាំងដល់ការរីកចម្រើននៃពាណិជ្ជកម្មតាមផ្លូវសូត្រ។ ក្នុងនាមជាចក្រភពដែលមានអំណាច, រុងរឿង, និងអភិធម៌រឿងលឿនបំផុតមួយនៅលើពិភពលោកនៅពេលនោះ សន្តតិវង្សហាំង គឺជាប្រភពដ៏សំខាន់មួយនៃមោទនភាព ផ្នែកវប្បធម៌របស់ប្រជាជនចិន។ ភាសាចិនកាតាំងសម្រាប់ហៅសង្កត់ចិននាពេលបច្ចុប្បន្ន មានន័យថា “វិចីនៃប្រជា ជនហាំង”។ ប្រហែលជាវិធីវាស់វែងច្បាស់លាស់បំផុតពីភាពជោគជ័យរបស់សន្តតិវង្សហាំង នៅក្នុងការស្ថាបនាចក្រភព មួយដែលផ្ទុយស្រឡះពីហាន, គឺបន្ទាប់ពីការដួលរលំនៃហាំង ក្នុងឆ្នាំ 907 សន្តតិវង្សថ្មីចំណាយពេលវេលាតែកន្លះ សតវត្សប៉ុណ្ណោះដើម្បីបង្រួបបង្រួមប្រទេសឡើងវិញដើម្បីឲ្យក្លាយជាចក្រភពរួបរួមមួយ (Paul S. Ropp, 2010:53-66)។

2. ប្រទេសក្សវ៉ែសម័យបង្រួបបង្រួម

2.1. សម័យព្រះរាជាណាចក្រ 3

ជាប្រពៃណី ប្រវត្តិសាស្ត្រក្សវ៉ែចាប់ពីឆ្នាំ 57 មុនគ.ស ដល់ឆ្នាំ 936 នៃគ.ស ត្រូវបានបែងចែកជាសម័យតូច ចំនួនពីរ៖ សម័យព្រះរាជាណាចក្រ 3 ដែលបានបញ្ចប់ជាមួយនិងការបង្រួបបង្រួមព្រះរាជាណាចក្រទាំង 3 របស់ស៊ីឡា នៅក្នុងឆ្នាំ 668 នៃគ.ស ហើយនិងសម័យបង្រួបបង្រួមស៊ីឡា ដែលបានបញ្ចប់នៅក្នុងឆ្នាំ 892 នៃគ.ស។ បន្ទាប់មក មានសម័យព្រះរាជាណាចក្រ 3 ដ៏ខ្លីមួយទៀតចាប់ពីឆ្នាំ 892 ដល់ឆ្នាំ 936 នៃគ.ស។

2.1.1. ការលេចឡើងដំបូង

ពេកឆេះ កាលបរិច្ឆេទប្រពៃណីអំពីការកើតឡើងនៃព្រះរាជាណាចក្រពេកឆេះ គឺឆ្នាំ 18 មុនគ.ស ហើយព្រះ រាជាណាចក្រមួយនេះមានក្សត្រសរុបចំនួន 31 អង្គ និងគ្រប់គ្រងរហូតដល់ឆ្នាំ 660 នៃគ.ស។ យោងទៅតាម សៀវភៅរបស់ព្រះសង្ឃអ៊ុយយុន ស្ថាបនិករបស់ពេកឆេះគឺអនជូដែលជាអាជ្ញាធររបស់តូមុង (ស្ថាបនិកនៃកូគូយ៉ូ) ដែលស្ថិតក្នុងត្រកូលពូយ៉ូនៃកុលសម្ព័ន្ធកេរូ ដែលបានរត់គេចខ្លួនពីកូគូយ៉ូ ទៅកាន់ពេកឆេះ។ នៅរវាងឆ្នាំ 28 និង

234 នៃគ.ស អ្នកស្នងតំណែងរបស់អនុជានុបតីនៃអំណាចនយោបាយ និងយោធា និងបានបង្កើតឲ្យមាន កុលសម្ព័ន្ធដ៏ខ្លាំងក្លាមួយឈ្មោះថា ពេកឆេ ដែលមានទីតាំងស្ថិតនៅតំបន់ដីមានដីជាតិភាគខាងត្បូងអាងទឹកទន្លេ ហាន។ ត្រឹមឆ្នាំ 235 នៃគ.ស អំណាចរបស់ពួកគេគឺមានលក្ខណៈល្អប្រសើរជាងស៊ីឡា។

កូតូយ៉ូ៖ យោងតាមសៀវភៅព្រះសង្ឃអ៊ីលយុន កូតូយ៉ូ ត្រូវបានស្ថាបនាឡើងនៅក្នុងឆ្នាំ 37 មុនគ.ស ដោយ ជូម៉ុង ដែលរស់នៅរដ្ឋពូយ៉ូ។ ជូម៉ុង ត្រូវបានគេនិយាយថាមានដើមកំណើតដ៏អស្ចារ្យមួយ។ មានរឿងព្រេងមួយបាន និយាយថា លោកមានដើមកំណើតចេញមកពីស្ថិតមួយ។ ក្រោយមកជូម៉ុង រួមជាមួយនិងក្រុមកុលសម្ព័ន្ធ 5 ទៀត ដែលស្មោះស្ម័គ្រជាមួយទ្រង់ បានរត់គេចពីរដ្ឋពូយ៉ូខាងជើង ឆ្ពោះទៅកាន់តំបន់យេ នៅទីនោះទ្រង់បានបង្កើតរដ្ឋថ្មី មួយដែលមានឈ្មោះថា កូតូយ៉ូ និងបានក្លាយជាស្តេចរបស់រដ្ឋនេះ។ ក្រោយមកប្រជាជនរបស់កូតូយ៉ូ បានផ្តល់ការ គោរពដល់ជូម៉ុង ដែលស្ថាបនិកព្រះរាជាណាចក្រថា តុងម៉ែង។ ទ្រង់បានបង្កើតមណ្ឌលនយោបាយរបស់ទ្រង់នៅ ទុងកូ (ភាសាកូរ៉េហៅថាតុងតូ ក្រោយមកប្តូរទៅជាតុងណេសុង) ស្ថិតនៅត្រើយភាគខាងជើងនៃតំបន់ភាគកណ្តាល នៃទន្លេយ៉ាលូ។ ជូម៉ុង និងអ្នកស្នងតំណែងបន្តពីទ្រង់បានស្ថាបនារដ្ឋដ៏រឹងមាំមួយបែបរាជាធិបតេយ្យ និងបានពង្រីក ទឹកដីរបស់កូតូយ៉ូ។ ដំបូងពួកគេឈ្លានពានតំបន់ឡាវតុងនៅក្នុងសតវត្សទី 1 នៃគ.ស ហើយបន្ទាប់មកឈ្លានពាន អុកចូ និងតុងយេ (យេភាគខាងកើត) នៅឆ្នេរសមុទ្រភាគឦសានកូរ៉េនៅក្នុងសតវត្សទី 2 នៃគ.ស ដែលបានធ្វើឲ្យ កូតូយ៉ូ ក្លាយជាព្រះរាជាណាចក្រកូរ៉េដ៏ធំមួយ។

ផ្ទុយពីរដ្ឋពូយ៉ូ ដែលមានអាយុកាលចាស់ជាង, មានការអភិវឌ្ឍសេដ្ឋកិច្ចប្រកបដោយគុណភាពល្អជាង, និង មានទីតាំងស្ថិតនៅតំបន់ទន្លេស៊ុនការី នៅម៉ាន់ជូរី ដែលជាតំបន់អំណោយផលដល់ការដាំដុះ និងសម្បូណ៍ទៅ ដោយដីវាលស្មៅ, កូតូយ៉ូ មានទីតាំងស្ថិតនៅភាគខាងត្បូងរដ្ឋពូយ៉ូ ដែលជាតំបន់សម្បូណ៍ទៅដោយភ្នំ ។ ដើម្បីអាច រស់នៅ និងការរីកចម្រើនកូតូយ៉ូត្រូវការអភិវឌ្ឍអំណាចយោធាឲ្យខ្លាំងក្លា និងក្លាយជារដ្ឋឈ្លានពានមួយ។

ស៊ីឡា៖ បើយោងតាមប្រវត្តិសាស្ត្រប្រពៃណីរបស់កូរ៉េ ព្រះរាជាណាចក្រស៊ីឡាត្រូវបានបង្កើតឡើងគឺឆ្នាំ 57 មុនគ.ស ហើយយោងតាមសៀវភៅ “អ្វីដែលគួរឲ្យចងចាំនៃព្រះរាជាណាចក្រ 3 ” របស់ព្រះសង្ឃអ៊ីលយុន បាន និយាយថា ស្ថាបនិកស៊ីឡាគឺយុគកូសេ។ រឿងនោះបាននិយាយថា លោកត្រូវបានគេរក ឃើញនៅក្នុងស្ថិតដ៏ធំមួយ ដែលការពារដោយសេះសមួយ ហើយលោកបានក្លាយជាបុព្វបុរសនៃក្រុមប៉ាក របស់កុលសម្ព័ន្ធសារ៉ូ ដែលជាកុលសម្ព័ន្ធ មួយក្នុងចំណោមកុលសម្ព័ន្ធទាំង 12 នៅឈិរហាន ។ នៅពេលដែលលោកត្រូវបានគេរកឃើញ ក្រុមប្រឹក្សានៃមេ ដឹកនាំទាំង 6 (វ៉ាបេក) របស់កុលសម្ព័ន្ធសារ៉ូ បានបោះឆ្នោតជ្រើសរើសលោកធ្វើជាមេដឹកនាំដំបូងរបស់រដ្ឋសារ៉ូ។ ប្រភពរឿងព្រេងដូចគ្នានេះបានចង្អុលបង្ហាញថា បុព្វបុរសដែលជាអ្នកស្ថាបនាក្រុមគីម គឺអាលឆី ដែលលោកត្រូវ បានគេរកឃើញនៅក្នុងប្រអប់មួយដែលការពារដោយបក្សីដ៏អាចកំបាំងមួយ និងបុព្វបុរសរបស់ក្រុមសុខ គឺតាលហេ ដែលត្រូវបានគេរកឃើញនៅក្នុងប្រអប់មួយនៅលើទូកដែលបានអណ្តែតតាមបណ្តោយច្រាំងសមុទ្រនៅស៊ីរ៉ូ ។ ទាំង បញ្ចជនរបស់អាលឆី(គីម) និងតាលហេ(សុខ) និងបញ្ចជនរបស់ យុគកូសេ(ប៉ាក)បានក្លាយជាអ្នកដឹកនាំរបស់ រដ្ឋសារ៉ូ។ ដូច្នេះ បុរសដើមកំណើតអាទិទេពដ៏ល្បីល្បាញទាំងអស់នេះបានក្លាយជាស្ថាបនិកនៃក្រុមរាជវង្សទាំង 3 ដែលបានដឹកនាំព្រះរាជាណាចក្រស៊ីឡា ដោយប្រើប្រាស់មូលដ្ឋាននៃការដឹកនាំបែបវិលដុំរហូតដល់ឆ្នាំ 356។

ក្នុងចំណោមអ្នកដឹកនាំ 50 នាក់របស់ព្រះរាជាណាចក្រស៊ីឡា មាន 11 នាក់មកពីប៉ាក, 8 នាក់មកពី កុលសម្ព័ន្ធសុខ, និងនៅសេសលស់ 36 នាក់ (រួមទាំងក្សត្រី 3 អង្គផង) គឺមកពីគីម។ យុគកូសេ គឺជាអ្នកដឹកនាំព្រះ រាជាណាចក្រស៊ីឡាដំបូងគេ, តាលហេ គឺជាអ្នកដឹកនាំទី 4, និងជាអ្នកដឹកនាំដំបូងដែលមកពី គីមគឺចៅប្រុសរបស់

អាណត្តិ ដែលជាស្តេចទី 13 របស់ស៊ីឡា។ ប្រវត្តិដើមរបស់ពួកកុលសម្ព័ន្ធសាវ្យ ដែលក្នុងនោះមានក្រុម 6 រូបរួមគ្នា មានទំនាក់ទំនងជាមួយទេវកថាមួយចំនួន ដោយពួកគេបានចាប់ផ្តើមតាំងទីលំនៅនៅតំបន់សម្បូរណ៍ដីជាតិស្វាហិបុល។ បន្តិចម្តងៗពួកគេបានបង្កើនអំណាច និងធ្វើការឈ្លានពានលើកុលសម្ព័ន្ធ ជិតខាងរបស់ពួកគេ ដែលនាំទៅដល់ការបញ្ចប់នូវសម័យឈិនហាន និងការរីកឡើងនៃរដ្ឋសាវ្យ (ក្រោយមកប្តូរឈ្មោះទៅជាស៊ីឡា)។ ជំនួសដោយការហៅថា “ស្តេច” មេដឹកនាំរបស់រដ្ឋសាវ្យ បានបង្កើតការរៀបរយមួយចំនួនដូចជា កូសុកាន, ឆាធន, អ៊ីសាកូម, និង ម៉ារីពកាន នៅក្នុងដើមសម័យព្រះរាជាណាចក្រស៊ីឡា។

2.1.2. ទេវកថា និងការអភិវឌ្ឍន៍

ពេកឆេះ ពេកឆេនៅតែរក្សាចំណងសន្តិភាពជាមួយនិងចិន ហើយនៅពេលនោះពួកគេបានខ្ចីគំរូនានារបស់ចិន។ នៅក្នុងឆ្នាំ 260 ស្តេចកូអ៊ី (សោយរាជ្យឆ្នាំ 234-286) អ្នកដែលត្រូវបានប្រជាជនពេកឆេចាត់ទុកថាជាស្តេចស្ថាបនិកពេកឆេ បានបង្កើតការិយាធិបតេយ្យតាមបែបចិនមួយ ជាមួយនិងរដ្ឋមន្ត្រីចំនួន 6 រូប ហើយទ្រង់បានបង្កើតប្រព័ន្ធប៉ានានុក្រមមន្ត្រីរាជការមួយដែលមាន 16 កម្រិត និងកំណត់អំពីពណ៌សំលៀកបំពាក់សម្រាប់មន្ត្រីទាំងអស់នេះ។ អំណាចរបស់ពេកឆេបានកើនឡើងអំឡុងរាជ្យរបស់ស្តេចគូនធុកូ (346-375) អ្នកដែលបានបង្កើតប្រព័ន្ធនៃការស្នងរាជ្យបន្តពីឪពុកមកកូនប្រុសជាអចិន្ត្រៃយ៍នៅពេកឆេ ។ អ្នកប្រាជ្ញមួយរូបឈ្មោះថា កូហ៊ុន ដែលបានចងក្រងប្រវត្តិសាស្ត្រពេកឆេ (ដែលគេស្គាល់ថាសូគី) បាននិយាយថា ទ្រង់រួមជាមួយនិងជំនួយរបស់ប្រជាជនវ៉ា (ជប៉ុន) នៅភាគខាងជើងកូស៊ូ បានវាយកម្ទេចឈិនហាន នៅក្នុងឆ្នាំ 369 ហើយនៅក្នុងឆ្នាំ 371 ទ្រង់បានវាយបំផ្លាញវ៉ាងកូសង និងបានសម្លាប់ស្តេចរបស់កូគូយ៉ូ នៅក្នុងសមរភូមិ។ ទ្រង់ក៏បានការពារការដណ្តើមយកតំបន់កាយ៉ា ពីសំណាក់ពួកវ៉ាផងដែរ។

ស្តេចរបស់ពេកឆេ នៅក្នុងសម័យកាលរវាងឆ្នាំ 375 និង 385 បានបង្កើនទំនាក់ទំនងរបស់ពេកឆេ ជាមួយនិងជប៉ុនតាមរយៈការបញ្ជូនសៀវភៅ, សិល្បៈករ, តន្ត្រីករ, និងព្រះសង្ឃពុទ្ធសាសនាទៅកាន់ប្រទេសនោះ និងបានយកព្រះពុទ្ធសាសនាធ្វើជាសាសនារបស់រដ្ឋនៅក្នុងឆ្នាំ 384 ។ ប៉ុន្តែ អ្នកបន្តរាជ្យពីទ្រង់ដែលភាគច្រើនជាស្តេចដែលមានរាជ្យខ្លី, កង្វះសមត្ថភាព, និងខ្វះការយល់ដឹងពីស្ថានភាព។ នៅក្នុងឆ្នាំ 475 កូគូយ៉ូ បានបើកការឈ្លានពានរបស់ពួកគេនៅក្នុងតំបន់ទន្លេហាន អំឡុងពេលនោះស្តេចពេកឆេ ត្រូវបានចាប់ខ្លួន និងកាត់ក្បាល។ នៅពេលនោះដែល កូគូយ៉ូ វាយយកបានរាជធានីអ៊ុងជីន (កុងជូ) បច្ចុប្បន្នស្ថិតនៅខេត្តឆុងឆុងខាងត្បូង។ អំឡុងឆ្នាំ 479-523 ពេកឆេ បានពង្រឹងអំណាចជាតិរបស់ពួកគេឡើងវិញ។ ពួកគេបានចងសម្ព័ន្ធភាពតាមរយៈការរៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍មួយជាមួយស៊ីឡា ដើម្បីប្រឆាំងជាមួយកូគូយ៉ូ ។ ពួកគេបានស្ថាបនាចរនាសម្ព័ន្ធយោធាជាច្រើន រៀបចំតំបន់រដ្ឋបាលជាតិទៅជា 22 តំបន់ ដណ្តើមកាន់កាប់កោះតាមណា (បច្ចុប្បន្នឆេជូជូ) និងបានពង្រឹងទំនាក់ទំនងរបស់ពួកគេជាមួយជប៉ុន។ បន្ទាប់ពីឆ្នាំ 523 នៅពេលដែល ពេកឆេ ប្រឈមទៅនឹងការវាយប្រហារកាន់តែខ្លាំងពីសំណាក់ពួកកូគូយ៉ូ ពួកគេបានផ្លាស់រាជធានីទៅភាគខាងត្បូងឆ្ពោះទៅកាន់សាប៊ី(ពូយ៉ូបច្ចុប្បន្ន)។ បន្ទាប់ពីឆ្នាំ 523 ស្តេចពេកឆេ បានព្យាយាមក្នុងការពង្រឹងនូវអំណាចរបស់ជាតិឡើងវិញ ដោយពួកគេបានផ្តោតសំខាន់ទៅលើមូលដ្ឋានគ្រឹះនៃផ្លូវអារម្មណ៍ (សាសនា) ជំនួសឲ្យអំណាចយោធា និងសេដ្ឋកិច្ច។ ពុទ្ធសាសនាបានរីកឡើង ពុទ្ធបដិមាប្រណិតៗជាច្រើនត្រូវបានគេស្ថាបនាឡើង ហើយប្រាសាទ និងវត្តល្បីៗជាច្រើនត្រូវបានស្ថាបនា ប៉ុន្តែប្រទេសជាតិមិនបានរីកចម្រើនឡើយ។ នៅក្នុងឆ្នាំ 554 ស៊ីឡា បានផ្តាច់មិត្តភាពអាពាហ៍ពិពាហ៍របស់ពួកគេ និងបានរុញច្រានពេកឆេ ឲ្យចេញពីតំបន់ទន្លេ

ហានខាងក្រោម។ ពេលនោះស្តេចពេកឆេ វាយបកវិញ ប៉ុន្តែទ្រង់ត្រូវបានគេសម្លាប់នៅក្នុងសមរភូមិ។ ចាប់ពីពេលនោះមកពេកឆេ បានធ្លាក់ចុះយ៉ាងឆាប់រហ័ស។

កូគុយ៉ុះ អំណាចរាជាធិបតេយ្យត្រូវបានពង្រឹងដោយអ្នកដឹកនាំទី 6 របស់កូគុយ៉ុ គឺស្តេចទេចូ (សោយរាជ្យចាប់ពីឆ្នាំ 53-146 នៃគ.ស) ទ្រង់បានស្ថាបនាកុលសម្ព័ន្ធក្សេរ ធ្វើជាចំណុចស្នូលនៃព្រះរាជាណាចក្រ, អនុវត្តការស្នងរាជ្យពីបិតាទៅកូន, និងបានពង្រីកទឹកដីរបស់គេទៅកាន់ឧបទ្វីបកូរ៉េ។ មេដឹកនាំទី 9 ស្តេចកូគុកធួន (សោយរាជ្យឆ្នាំ 179-196) បានពង្រឹងការិយាធិបតេយ្យកណ្តាល និងបានអភិវឌ្ឍកិច្ចការរដ្ឋបាលរបស់ព្រះរាជាណាចក្រ ដោយធ្វើការបែងចែកទៅជាខេត្តចំនួន 5 ។ ទ្រង់បានដាក់ប្រព័ន្ធស្នងរាជ្យពីបងទៅប្អូនជំនួសប្រព័ន្ធស្នងរាជ្យបិតាទៅបុត្រា។

រវាងឆ្នាំ 219 ដល់ឆ្នាំ 300 នៃគ.ស កូគុយ៉ុ បានប្រឈមទៅនឹងការគំរាមកំហែងយ៉ាងខ្លាំងក្លាពីរដ្ឋវ៉ៃ និងរដ្ឋឈិន របស់ចិនក៏ដូចជាក្រុមចរកជនសៀនប៊ី។ ប៉ុន្តែនៅពេលដែលស្តេចមីធួន (សោយរាជ្យឆ្នាំ 300-331) ឡើងសោយរាជ្យ កូគុយ៉ុ មិនត្រឹមតែបញ្ឈប់ការគំរាមកំហែងទាំងអស់នេះដោយជោគជ័យប៉ុណ្ណោះទេ ប៉ុន្តែទ្រង់បានឈ្លានពានការិយាល័យអគ្គមេបញ្ជាការចិននៅឡូឡាង ក្នុងឆ្នាំ 313 និងក្រោយមកបន្តិចធ្វើការឈ្លានពានតែហ្វាង។ ប៉ុន្តែ បន្ទាប់ពីឈ្លានពានតំបន់ទាំងអស់នេះ កូគុយ៉ុ បានទទួលរងគ្រោះដោយការវាយប្រហារដ៏ធ្ងន់ធ្ងរមួយក្រោមស្នាដៃរបស់រដ្ឋយេនជំបូង (រដ្ឋមួយដែលបានបង្កើតឡើងដោយសៀនប៊ី នៅប្រទេសចិនភាគខាងជើង)។ នៅក្នុងឆ្នាំ 342 កងទ័ពរបស់យេនជំបូងបានបំផ្លិចបំផ្លាញរាជធានីរបស់កូគុយ៉ុ។ ហើយក្រោយមកពួកពេកឆេ បានដឹកនាំកងទ័ពរបស់ពួកគេដណ្តើមកាន់កាប់ទឹកដីរបស់កូគុយ៉ុ និងបានសម្លាប់ស្តេចរបស់កូគុយ៉ុ នៅក្នុងសមរភូមិនៅក្នុងឆ្នាំ 371 ។

រវាងឆ្នាំ 371 និង 491 ស្តេចពីរអង្គ ក្លាងគេតូ និងឆាងស៊ូ បានពង្រឹងការការពារជាតិ និងពង្រីកទឹកដីឡើងវិញ។ នៅក្នុងឆ្នាំ 472 ទ្រង់បានផ្លាស់រាជធានីរបស់ព្រះរាជាណាចក្រពីទុងកូ ទៅកាន់វ៉ាងកូមសុង(បច្ចុប្បន្នព្យុងយ៉ាង) និងបានអភិវឌ្ឍរចនាសម្ព័ន្ធនយោបាយ តាមរយៈការអនុវត្តប្រព័ន្ធប៉ានៈមន្ត្រី 12 កម្រិត។ ទីប្រជុំជនយោធាកូមីភាគចំនួន 170 ត្រូវបានស្ថាបនាឡើងអំឡុងសម័យនោះ។ ដូចដែលសេដ្ឋកិច្ចមានការរីកចម្រើន ស្បៀងអាហារត្រូវបានផលិតយ៉ាងច្រើន ហើយអំបិល និងត្រីត្រូវបាននាំចេញទៅលក់ខាងក្រៅប្រទេស។

រវាងឆ្នាំ 491 ដល់ឆ្នាំ 660 កូគុយ៉ុ ត្រូវបានគ្រប់គ្រងដោយស្តេច 8 អង្គ ប៉ុន្តែពួកគេគឺជាអ្នកដឹកនាំអស់ ហើយពេលនោះអំណាចរបស់ព្រះរាជាណាចក្របានចាប់ផ្តើមធ្លាក់ចុះ។ នៅក្នុងឆ្នាំ 551 កូគុយ៉ុ បានបាត់បង់អាងទឹកទន្លេហាន ក៏ដូចជាតំបន់ភាគអាគ្នេយ៍ទៅព្រះរាជាណាចក្រស៊ីឡា ជាមួយគ្នានេះផងដែរ ពួកគេក៏ប្រឈមទៅនឹងការគំរាមកំហែងរបស់ចិនកាន់តែខ្លាំង។ នៅពេលនោះកូគុយ៉ុ បានចងសម្ព័ន្ធមិត្តជាមួយព្រះរាជាណាចក្រពេកឆេ និងបានរួមគ្នាក្នុងការធ្វើសង្គ្រាមមួយជាព្រះរាជាណាចក្រស៊ីឡា។

នៅក្នុងការធ្វើសង្គ្រាមជាមួយនិងកងកម្លាំងរបស់ចិននៅក្នុងឆ្នាំ 589 និង 612, ព្រះរាជាណាចក្រកូគុយ៉ុ បានទទួលជោគជ័យក្នុងការរាំងឱប់ការវាតទីនិយមរបស់ស្វយ។ ប៉ុន្តែ កូគុយ៉ុ នៅតែបន្តប្រឈមទៅនឹងមហិច្ឆិតារបស់សន្តតិវង្សតាង ដែលជាអ្នកបន្តអំណាចពីសន្តតិវង្សស្វយ។ បើទោះបីជាមានការបង្កូរឈាមគ្នារវាងស្តេចជាមួយគូសត្រូវរបស់ទ្រង់នៅក្នុងទស្សវត្សឆ្នាំ 620 និងរដ្ឋប្រហារយោធាមួយរបស់មេបញ្ជាការយោធាយុនគេសូមុន នៅក្នុងឆ្នាំ 642 ដែលបានទម្លាក់អំណាចរបស់ស្តេច និងបានអនុវត្តអំណាចយោធាផ្តាច់ការក៏ដោយ ក៏កូគុយ៉ុ អាចយកជ័យជំនះយោធាប្រឆាំងជាមួយកងកម្លាំងយោធារបស់តាង ដែលបានឈ្លានពានប្រទេសកូរ៉េជាច្រើនដងរវាងឆ្នាំ 645 និង 656 ។ ជ័យជំនះក្នុងការប្រឆាំងជាមួយចិនទាំងអស់នេះ បានរារាំងឧបទ្វីបកូរ៉េទាំងមូលមិនឲ្យធ្លាក់ក្រោមអាណានិគមរបស់សន្តតិវង្សតាង ប៉ុន្តែសង្គ្រាមទាំងអស់នេះបានធ្វើឲ្យធ្លាក់ចុះនូវភាពខ្លាំងក្លារបស់កូគុយ៉ុ ជាមួយគ្នានេះផងដែរ

ពួកគេក៏ត្រូវប្រឈមជាមួយសត្រូវពេកធ្ងន់ និងស៊ីឡា នៅភាគខាងត្បូង។ យើងត្រូវចងចាំថា ទាំងពេកធ្ងន់ ឬស៊ីឡា គ្មានរដ្ឋមួយណាអាចវាយទប់ទល់ជាមួយកងទ័ពរបស់ចិនបានឡើយនៅពាក់កណ្តាលសតវត្សទី 7 បានទេ។

ស៊ីឡា៖ ស៊ីឡា ដែលដំបូងឡើយស្ថិតនៅពីក្រោយកូគូយ៉ូ និងពេកធ្ងន់ នៅក្នុងការអភិវឌ្ឍជាតិបានរីកឡើង យ៉ាងឆាប់រហ័សអំឡុង និងបន្ទាប់ពីរាជរបស់ស្តេចទី 17 ព្រះនាមនៃមូលម៉ាវីតកាន(សោយរាជ្យ 354-402)។ ទ្រង់ គឺជាអ្នកពង្រឹងអំណាចរបស់រាជា និងអំណាចរបស់ដំណាក់កាល។ ទ្រង់បានចងសម្ព័ន្ធមិត្តជាមួយកូគូយ៉ូ និងបាន បញ្ឈប់ការពង្រីកអំណាចរបស់ពេកធ្ងន់ មកកាន់កាប់។ នៅពេលដែលកូគូយ៉ូ រីកចម្រើនក្លាយជាមហាអំណាចនៅ ឆ្នាំ 433 ស៊ីឡា បានចងសម្ព័ន្ធភាពជាមួយពេកធ្ងន់ ប្រឆាំងជាមួយកូគូយ៉ូភាគខាងជើង និងបានបង្កើនចំណងមិត្ត ភាពមួយជាមួយជប៉ុន ដោយបញ្ជូនតន្ត្រីករចំនួន 88 នាក់ទៅកាន់ប្រទេសនោះ។ បន្ទាប់មកពួកគេបានចងសម្ព័ន្ធ ភាពអាពាហ៍ពិពាហ៍មួយរវាងដំណាក់កាល របស់ស៊ីឡា ជាមួយពូយ៉ូ របស់ពេកធ្ងន់។

រវាងឆ្នាំ 458 ដល់ឆ្នាំ 600 អំណាចរដ្ឋាភិបាលកណ្តាលត្រូវបានពង្រឹងនៅពេលដែលសហគមន៍កុលសម្ព័ន្ធ សារ៉ូ ចំនួន 6 នៅស្វាហ្គាល ត្រូវបានដាក់ជំនួសដោយរដ្ឋបាលតំបន់ចំនួន 6។ ការបង្កើតឡើងនៃស្ថានីយ៍ប្រៃសណីយ នៅក្នុងឆ្នាំ 487 បានបង្កើនបណ្តាញនៃទំនាក់ទំនង និងគមនាគមន៍រវាងរាជធានី និងតំបន់សំខាន់នៅក្នុងព្រះរាជា ណាចក្រ។ នៅពេលដែលស្តេចទី 22 ព្រះនាមធីជួន (សោយរាជ្យ 500-514) ឡើងកាន់អំណាច ទ្រង់បានបង្កើត ឋានន្តរនាមរបស់ស្តេច (វាំង) និងបានលុបចោលនូវឋានន្តរនាមដែលបានប្រើមុនៗដូចជាម៉ាវីតកាន និងផ្សេងៗ ទៀត។ នៅក្នុងឆ្នាំ 512 ទ្រង់បានវាយបង្ក្រាបកោះអ៊ូលលុង នៅក្នុងសមុទ្រជប៉ុន។ នៅពេលនោះស៊ីឡា ត្រូវបានគេ ចាត់ទុកជាផ្លូវការថាជាឈ្មោះរបស់ព្រះរាជាណាចក្រ ជាមួយនិងតួសុង (បច្ចុប្បន្នក្បូងជូ) ជារាជធានី។ ដំណើរការ នៃការស្ថាបនាជាតិ បានកើនឡើងនៅអំឡុងរាជរបស់ស្តេចប៉ូពុង (សោយរាជ្យ 514-540)។ ទ្រង់បានបង្កើតក្រសួង ការពារជាតិនៅក្នុងឆ្នាំ 516។ នៅក្នុងឆ្នាំ 520 ទ្រង់បានបង្កើតច្បាប់រដ្ឋបាលថ្មីមួយ ដែលក្នុងនោះមានការបែបចែក រចនាសម្ព័ន្ធហ្មាវៈមន្ត្រីរដ្ឋាភិបាលកណ្តាលជា 17 កម្រិត និងការបែងចែកពណ៌នៃសំលៀកបំពាក់របស់មន្ត្រី។ តាមរយៈ ការឈ្លានពានលើពូនកាយ៉ា នៅក្នុងឆ្នាំ 532 ទ្រង់បានពង្រីកទឹកដីរបស់ស៊ីឡាលើតំបន់ដែលសម្បូណ៍ដីជាតិនៅទន្លេ ណាកតុង ខាងក្រោម។ អំឡុងរាជរបស់ស្តេចឆីនហុង (540-576) ស៊ីឡា បានពង្រីកទឹកដីរបស់ខ្លួនយ៉ាងធំ នៅ ពេលដែលពួកគេវាយយកបានតំបន់ត្រួតត្រារបស់កូគូយ៉ូ នៅតំបន់អាងទឹកទន្លេហានខាងលើ។ បន្ទាប់មកនៅក្នុងឆ្នាំ 562 ស៊ីឡា បានវាយផ្តួលរំលំតៃកាយ៉ា នៅក្នុងតំបន់សំបូណ៍ដីជាតិនៅភាគកណ្តាលទន្លេណាកតុង ដែលជាទីនៃង ដែរដែកជាច្រើនត្រូវបានគេផលិត។ ស្តេចឆីនហុង បានរំកិលព្រំដែនភាគខាងជើងរបស់ស៊ីឡាចូលទៅកាន់ភាគឦសាន កូរ៉េ និងវាយយកអតីតតំបន់អុកតូ និងតុងយេពីកូគូយ៉ូ។ ចុងបញ្ចប់ នៅក្នុងឆ្នាំ 584 សម្ព័ន្ធមិត្តអាពាហ៍ពិពាហ៍រវាង ស៊ីឡាជាមួយនឹងពេកធ្ងន់ត្រូវបែកបាក់ ហើយស៊ីឡាបានវាយកាន់កាប់តំបន់ទន្លេហានខាងក្រោមពីពេកធ្ងន់។

នៅក្នុងឆ្នាំ 642 ស៊ីឡា បានទទួលរងគ្រោះដោយការបរាជ័យផ្នែកយោធាមួយ នៅពេលដែលពេកធ្ងន់ បាន បើកសង្គ្រាមតស៊ូចុងក្រោយមួយប្រឆាំងជាមួយស៊ីឡា ដោយបានវាយយកបន្ទាយចំនួន 40 នៅក្នុងតំបន់អតីតកាយ៉ា ពីស៊ីឡា។ នៅក្នុងពេលនោះស៊ីឡាបានសំលឹងទៅរកជំនួយពីកូគូយ៉ូ ដោយពួកគេបានបញ្ជូនរាជ្យទាយាទរបស់ពួក គេមួយអង្គព្រះនាមគីមយុនលូ (ក្រោយមកបានក្លាយជាស្តេចមួយរយៈ) ទៅកាន់រាជធានីរបស់កូគូយ៉ូ។ ប៉ុន្តែ នៅ ពេលនោះបេសកកម្មរបស់ទ្រង់ត្រូវបរាជ័យ នៅពេលដែលកូគូយ៉ូ ទាមទារសម្បទានទឹកដីដ៏ធំមួយពីស៊ីឡា នៅក្នុង តំបន់ទន្លេហាន។ ស៊ីឡា ក៏បានសំលឹងទៅរកជំនួយពីចិន ហើយរដ្ឋាភិបាលតាង ក៏បានបញ្ជូនបេសកកម្មត្រួតត្រាសន្តិ ភាពមួយទៅកាន់កូរ៉េ ប៉ុន្តែពួកគេត្រូវបានចាប់ខ្លួន និងដាក់គុកនៅកូគូយ៉ូ។

2.2. ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាប្រជាមានិតកម្ពុជា

2.2.1. ការបង្កើនបង្កើន

បន្ទាប់ពីទទួលបានការគ្រោះដោយការបរាជ័យយោធាមួយក្រោមដៃរបស់ពេកឆេ នៅក្នុងឆ្នាំ 642 ស៊ីឡាចាប់ផ្តើម ពង្រឹងសមត្ថភាពយោធារបស់ពួកគេឡើងវិញ ហើយនៅខណៈពេលនោះពួកគេបានចុះកិច្ចព្រមព្រៀងមួយជាមួយ ចិន ដើម្បីទទួលបានជំនួយយោធាប្រឆាំងជាមួយពេកឆេ និងកូគូយ៉ូ។

សង្គ្រាមដ៏ខ្លាំងក្លាមួយប្រឆាំងជាមួយពេកឆេ បានចាប់ផ្តើមឡើងនៅក្នុងឆ្នាំ 660 នៅពេលដែលចិនបានបញ្ជូន កងកម្លាំងរបស់ពួកគេមកជួយស៊ីឡា ប្រឆាំងជាមួយពេកឆេ។ ខណៈពេលនោះកងកម្លាំងរបស់ស៊ីឡា ដែលស្ថិតនៅ ក្រោមការដឹកនាំរបស់គឹមយូស៊ីន បានបើកការឈ្លានពានរបស់ពួកគេតាមផ្លូវគោកពីភាគខាងកើត។ ពេកឆេពេល នោះ បើទោះបីជាទទួលបានជំនួយយោធាពីជប៉ុនក៏ដោយ ក៏មិនអាចតបទល់ជាមួយកងកម្លាំងឈ្លានពានបាន ឡើយ ចុងក្រោយស្តេចពេកឆេបានយល់ព្រមចុះចាញ់មេបញ្ជានៃកងកម្លាំងរួមគ្នារបស់ស៊ីឡា និងចិន។ បន្ទាប់ពីការ ដួលរលំនៃពេកឆេ នៅក្នុងឆ្នាំ 660 មក មានការតស៊ូដែលឥតប្រយោជន៍មួយចំនួនដែលបានធ្វើឡើងចន្លោះឆ្នាំ 660 ដល់ 663 ដោយក្រុមរាជវង្សរបស់ពេកឆេនៅក្នុងកិច្ចសហប្រតិបត្តិការជាមួយជប៉ុនដើម្បីស្តាររាជវង្សពេកឆេ ឡើងវិញ។

ខណៈពេលកំពុងវាយប្រយុទ្ធគ្នាជាមួយក្រុមដែលចង់ស្តាររាជវង្សពេកឆេឡើងវិញ, នៅក្នុងឆ្នាំ 661 កង កម្លាំងរបស់តាង បានវាយប្រហាររាជធានីរបស់កូគូយ៉ូ ក្នុងគោលបំណងទាមទារយកនូវទឹកដីភាគខាងជើងកូម៉េក ឲ្យចិនវិញ។ កងកម្លាំងតាងតែម្នាក់ឯងមិនអាចវាយដណ្តើមយកបានរាជធានីរបស់កូគូយ៉ូ បានឡើយ។ នៅក្នុងឆ្នាំ 667 កងកម្លាំងរបស់ស៊ីឡាបានមកដល់ និងបានរួមគ្នាជាមួយកងកម្លាំងតាងធ្វើការវាយប្រហារលើកូគូយ៉ូ និងបាន បង្ខំឲ្យស្តេចចុងក្រោយរបស់កូគូយ៉ូ ចុះចាញ់កងកម្លាំងសម្ព័ន្ធមិត្តនៅក្នុងឆ្នាំ 668 ។ ប៉ុន្តែ ការវាយប្រយុទ្ធគ្នាបានបន្ត អស់រយៈពេល 2 ឆ្នាំទៀត នៅពេលដែលពួកកូគូយ៉ូ មួយចំនួនបានបដិសេធក្នុងការចុះចាញ់ និងបានបន្តវាយប្រយុទ្ធ ជាចុងក្រោយមួយដើម្បីរក្សាជាតិរបស់ពួកគេ។ ជាមួយនិងជំនួយរបស់ចិន ស៊ីឡា អាចវាយបំផ្លាញទាំងពេកឆេ និង កូគូយ៉ូ បានទាំងស្រុង។

2.2.2. ជម្លោះរវាងស៊ីឡា និងតាង

ស៊ីឡា និងតាង របស់ចិនជាបន្តបន្ទាប់មានការប្រទាញប្រទង់គ្នានៅក្នុងការតស៊ូដើម្បីត្រួតត្រាលើទឹកដីមួយ ចំនួន។ រដ្ឋាភិបាលតាង បានបង្ហាញសញ្ញាយ៉ាងច្បាស់ថាពួកគេមិនចង់ឃើញការលេចឡើងនៃកូម៉េកមួយក្រោម ការគ្រប់គ្រងរបស់ស៊ីឡា ឡើយ។ ម្យ៉ាងទៀតពួកគេក៏មិនអនុញ្ញាតឲ្យព្រំប្រទល់របស់ស៊ីឡា រីកទៅដល់តំបន់ទន្លេ យ៉ាលូ-ទូមេនឡើយ ដែលជាហេតុ នាំឲ្យពួកគេអាចពង្រីកទៅកាន់តំបន់ម៉ាន់ជូវី។ ជម្លោះដែលប្រយោជន៍រវាង ស៊ីឡា និងចិនបានកើតឡើងនៅក្នុងតំបន់អតីតពេកឆេ សូម្បីតែមុនការដួលរលំនៃពួកកូគូយ៉ូទៅទៀត ។ នៅពេល នោះចិនបានបង្កើតការិយាល័យអគ្គមេបញ្ជាការចិនអ៊ុងជីន នៅក្នុងទឹកដីពេកឆេ ដែលទើបដណ្តើមកាន់កាប់បាន ជាមួយនិងការលើកអតីតក្សត្រមួយអង្គរបស់ពេកឆេឲ្យធ្វើជាអ្នកដឹកនាំនៅទីនោះ និងបានបង្ខំឲ្យស្តេចស៊ីឡា ចុះ សន្និសីទមិត្តភាពមួយជាមួយអតីតក្សត្រអង្គនោះ។ មិនត្រឹមតែប៉ុណ្ណោះទេ រដ្ឋាភិបាលតាងបានព្យាយាមក្នុងការ កាត់បន្ថយអំណាចរបស់ព្រះរាជាណាចក្រស៊ីឡា តាមរយៈការបង្កើតការិយាល័យអគ្គមេបញ្ជាការចិននៅកូម៉េ។ បន្ទាប់ពី ការដួលរលំនៃកូគូយ៉ូ មក ចិនបានបង្កើតការិយាល័យអគ្គមេបញ្ជាការចិនចំនួន 9 នៅក្នុងអតីតទឹកដីរបស់កូគូយ៉ូ។

បន្ទាប់មកពួកគេបានលើកឧត្តមសេនីយ៍អាណាព្យាបាលមួយរូប ឲ្យរក្សាសណ្តាប់ធ្នាប់នៅអតីតរាជធានីរបស់កូគុយ៉ូ (ពុងយ៉ាង) ដែលបានផ្តល់ដែនសមត្ថកិច្ចរបស់ពួកគេមិនត្រឹមតែលើការិយាល័យអគ្គមេបញ្ជាការទាំង ៩ នេះទេ ប៉ុន្តែលើស៊ីឡា និងតំបន់អតីតពេកធនផងដែរ។ ដោយមិនចាំបាច់និយាយ ការធ្វើបែបនេះ មិនត្រូវបានយល់ស្រប ដោយស៊ីឡា ឡើយ។ នៅចុងបញ្ចប់ស៊ីឡា បានចាប់ផ្តើមធ្វើសង្គ្រាមដ៏ធំមួយប្រឆាំងជាមួយកងកម្លាំងរបស់តាង និង អាយ៉ងរបស់ពួកគេ ដោយបានបណ្តេញពួកគេចេញពីកូរ៉េនៅក្នុងឆ្នាំ ៦៧៦ ។

ខណៈពេលនោះ ដោយចាប់យកឱកាសពីការប៉ះបោរមួយរបស់ពួកវ៉ៃតាន ប្រឆាំងជាមួយតាង អតីត ឧត្តមសេនីយ៍មួយរូបរបស់កូគុយ៉ូ អ្នកដែលត្រូវបានចាប់យកទៅកាន់តំបន់លីអាវ ដោយកងកម្លាំងរបស់តាងក្នុងនាម ជាអ្នកទោសម្នាក់ បានរត់គេចខ្លួនទៅកាន់តំបន់ភាគខាងកើតម៉ាន់ជូរី និងបានដឹកនាំក្រុមអ្នកស្មោះស្ម័គ្រជាមួយ លោកមួយក្រុម។ បន្ទាប់មក នៅក្នុងឆ្នាំ ៦៩៨ លោកបានបង្កើតរដ្ឋថ្មីមួយនៅក្នុងអតីតទឹកដីពូយ៉ូ ដែលត្រូវបានដណ្តើម យកដោយកូគុយ៉ូ នៅក្នុងសតវត្សទី ៤ ។ រដ្ឋនោះមានឈ្មោះថា ឈីន (ក្រោយមកប្តូរឈ្មោះថ្មីនៅក្នុងឆ្នាំ ៧១៣ ថា ប៉ាហៃ) ដោយពេលនោះទ្រង់បានប្រកាសខ្លួនទ្រង់ធ្វើជាស្តេច ។ ប្រជាជនរបស់ប៉ាហៃ រួមមានប្រជាជនរបស់កូគុយ៉ូ, ពួកវ៉ៃ តាន, និងពួកម៉ាលហ្គាលដ៏ច្រើន (បុព្វការីជនរបស់ពួកជូធន ក្រោយមកទៅជាម៉ាន់ជូ)។

ដូច្នេះ នៅក្នុងដំណើរការនៃការបង្រួបបង្រួមព្រះរាជាណាចក្រទាំង ៣ របស់ស៊ីឡា អតីតទឹកដីរបស់កូគុយ៉ូ នៅភាគខាងលិចម៉ាន់ជូរី ត្រូវបានបាត់បង់ទៅចិន ខណៈពេលដែលតំបន់ភាគខាងកើតរបស់គេ និងភាគឦសានកូរ៉េ បានក្លាយជាទឹកដីរបស់ប៉ាហៃ។ តំបន់ភាគខាងជើងទន្លេតៃដុង ស្ថិតនៅភាគពាយ័ព្យនៃប្រទេសកូរ៉េបានក្លាយជា តំបន់មួយដែលមានប្រជាជនម៉ាលហ្គាល រស់នៅជាច្រើន។

2.3.3. ស៊ីឡា បន្ទាប់ពីការបង្រួបបង្រួមកូរ៉េ

បន្ទាប់ពីការបង្រួបបង្រួមព្រះរាជាណាចក្រទាំង ៣ ក្រមច្បាប់របស់ស៊ីឡា ត្រូវបានគេសរសេរឡើងវិញ អំណាចរបស់ព្រះរាជាត្រូវបានគេពង្រឹងកាន់តែខ្លាំង ពួកអភិជនជាច្រើនត្រូវបានគេកំចាត់ចោល ហើយអំណាច របស់ប្រធានក្រុមប្រឹក្សាអភិជនត្រូវបានធ្វើឲ្យចុះខ្សោយដោយស្តេចនានានៅចុងសតវត្សទី ៧ និងសតវត្សទី ៨ ។

រចនាសម្ព័ន្ធនៃរដ្ឋាភិបាលកណ្តាលក៏ត្រូវបានពង្រីកតាមរយៈការបន្ថែមក្រសួង និងផ្នែកថ្មីៗ។ នៅក្នុងឆ្នាំ ៦៧៤ ប្រព័ន្ធនៃការចាត់ថ្នាក់មន្ត្រីតាមខេត្តទៅជា ១១ កម្រិតត្រូវបានបង្កើតឡើង ហើយនៅក្នុងឆ្នាំ ៦៨៥ ព្រះរាជាណាចក្រ បែងចែកជាថ្មីទៅជាខេត្តចំនួន ៩, ៣ ស្ថិតនៅក្នុងតំបន់អតីតទឹកដីស៊ីឡា-កាយ៉ា, ៣ ស្ថិតនៅក្នុងតំបន់អតីតទឹកដីពេក ធន, និង ៣ ទៀតស្ថិតនៅក្នុងអតីតទឹកដីរបស់កូគុយ៉ូ ។ ខេត្តនីមួយៗត្រូវបែងចែកទៅជាខេត្តរង ហើយខេត្តរង នីមួយៗត្រូវបែងចែកទៅជាស្រុក ហើយស្រុកនីមួយៗត្រូវបែងចែកទៅជាស្រុករង។ ស្ថិតនៅពីក្រោមស្រុករង មាន សង្កាត់តូចៗដែលគេហៅថា ហ្សាំងសូ និងពូកូក ដែលជាទីកន្លែងដែលពួកទាសករស្នាក់នៅ។ នៅពេលជាមួយគ្នា នោះ រាជធានីរងចំនួន៥ត្រូវបានបង្កើតឡើង ដើម្បីបង្កើនការត្រួតត្រាផ្នែករដ្ឋបាលរបស់រដ្ឋាភិបាលកណ្តាលលើព្រះ រាជាណាចក្រដ៏ធំនេះ។ នៅពេលដែលរាជធានីរងទាំងអស់នេះត្រូវបានបង្កើតឡើង គ្រួសារអភិជនដែលស្ថិតនៅ តំបន់ដែលគេដណ្តើមកាន់កាប់ ត្រូវបានគេបញ្ជូនមកកាន់តំបន់ទាំងអស់នេះក្នុងនាមជាអ្នកទោសសង្គ្រាម ជាមួយ គ្នានោះផងដែរក្រុមអ្នកប្រឆាំងដ៏ទៃទៀតត្រូវបានគេបង្ខំឲ្យក្លាយជាមនុស្សគ្មានសេរីភាព ឬទាសករ។

នៅក្នុងឆ្នាំ ៦៨៩ រដ្ឋាភិបាលរបស់ស៊ីឡា បានលុបចោលនូវប្រព័ន្ធនៃការផ្តល់រង្វាន់ “ប្រាក់ខែដី” ទៅដល់មន្ត្រី ក្នុងតំបន់ ដោយបានដាក់ជំនួសនូវប្រព័ន្ធ “ដីការងារ” ថ្មី ដោយហេតុនេះ មន្ត្រីនៅក្នុងតំបន់ត្រូវបានគេប្រគល់ឲ្យ

គ្រប់គ្រងលើដីដីតូចមួយសម្រាប់ជាប្រភពនៃចំណូលរបស់ពួកគេ ដោយពួកគេត្រូវប្រមូលពន្ធលើទិន្នផលកសិកម្មពី កសិករនៅក្នុងតំបន់ទាំងនោះ ជាជាងកាន់កាប់ដីដោយខ្លួនគេផ្ទាល់។ បន្ទាប់មកនៅដើមសតវត្សទី 8 ស្តេចបានចាប់ ផ្តើមបែងចែកដីស្រែចំការនៅទំនេរទៅដល់កសិករ ដែលមានអាយុចន្លោះពី 20 ទៅដល់ 60 ឆ្នាំ។ ជំហានមួយចំនួន ទៀតត្រូវបានអនុវត្ត ក្នុងគោលបំណងដើម្បីបង្កើនអំណាចនៃប្រមូលពន្ធដោយផ្ទាល់ពីសំណាក់រដ្ឋាភិបាលកណ្តាល ខណៈពេលដែលរដ្ឋាភិបាលព្យាយាមនៅក្នុងការកាត់បន្ថយការកើនឡើងនៃកម្មសិទ្ធិដីធ្លីឯកជន។ ការប្រមូលពន្ធ ដោយរដ្ឋាភិបាលកណ្តាលរួមមាន៖ ពន្ធលើផលិតផលកសិកម្ម, ពន្ធលើទំនិញយោធា, និងពន្ធលើការងារ។ ប្រព័ន្ធ ចាស់ដែលផ្តល់រង្វាន់ជាដីដីធ្លីមួយទៅដល់អ្នកដែលត្រូវទទួលរង្វាន់ត្រូវបានរក្សាទុកបានមួយរយៈ ប៉ុន្តែវាក៏ត្រូវបាន គេលុបចោលផងដែរនៅចុងសម័យស៊ីឡា។

តាមរយៈការបង្រួបបង្រួមព្រះរាជាណាចក្រទាំង 3 ស៊ីឡាបានបង្កើនទំនាក់ទំនងរបស់ពួកគេជាមួយសន្តតិវង្ស តាងរបស់ចិន និងជប៉ុន។ ស៊ីឡា និងជប៉ុនបានផ្លាស់ប្តូរបេសកកម្មរបស់ពួកគេរហូតដល់ដើមសតវត្សទី 8 គឺនៅ ពេលដែលក្រុមចោរឈ្នួលជប៉ុនបានចាប់ផ្តើមធ្វើឲ្យភាពរីករនៅតាមឆ្នេរសមុទ្រ។ ទំនាក់ទំនងរវាងស៊ីឡា និងជប៉ុនត្រូវ បានបង្កើតឡើងវិញនៅក្នុងឆ្នាំ 750 គឺនៅពេលដែលស្តេចឡើងសោយរាជ្យមួយអង្គរបស់ស៊ីឡា បានធ្វើទស្សនៈកិច្ច នៅជប៉ុន ប៉ុន្តែបន្ទាប់ពីឆ្នាំ 779 មករាល់ទំនាក់ទំនងផ្លូវការទាំងអស់រវាងស៊ីឡា និងជប៉ុនត្រូវបានផ្អាក។ គេបាន និយាយថា រហូតមកដល់ពេលនោះប្រជាជនស៊ីឡា ជាច្រើនបានធ្វើអន្តោប្រវេសន៍ទៅកាន់ជប៉ុន ហើយក៏បានក្លាយ ជាជនជាតិជប៉ុនផងដែរ។ ខណៈពេលនោះ ស៊ីឡា បានបង្កើតឲ្យមានគោលនយោបាយអភិរក្សអន្តរជាតិមួយជាមួយ ពួកប៉ាហៃ ដែលបានបង្កើតទំនាក់ទំនងពាណិជ្ជកម្មមួយជាមួយជប៉ុន។

2.2.4. ការឆ្លាក់ចុះ និងចុះបញ្ជប់នៃព្រះរាជាណាចក្របង្រួបបង្រួមស៊ីឡា

ស៊ីឡា បានចាប់ផ្តើមបង្ហាញពីសញ្ញាណនៃភាពយ៉ាប់យឺន និងការធ្លាក់ចុះ។ មូលហេតុបណ្តាលមកពីការ កើតមានឡើងនូវប្បវិធាននៃការស្នងរាជ្យនៅចន្លោះឆ្នាំ 779 ដល់ 798 និងការបះបោរប្រឆាំងដ៏ធំមួយដែលបានផ្ទុះ ឡើងបន្ទាប់ពីឆ្នាំ 822 ។

ស្ថានភាពនៅក្នុងព្រះរាជាណាចក្រស៊ីឡាកាន់តែយ៉ាប់យឺនខ្លាំងបន្ទាប់ពីឆ្នាំ 836 នៅពេលដែលបក្ខភាព សម្រាប់ស្នងរាជ្យបណ្តឹងមួយរូបត្រូវបានគេលួចធ្វើឃាត។ ស្តេចមួយអង្គដែលត្រូវបានគេលើកឡើងសោយរាជ្យនៅ ក្នុងឆ្នាំ 836 បានសម្លាប់ខ្លួននៅក្នុងឆ្នាំ 838 ហើយស្តេចមួយអង្គទៀតដែលត្រូវបានគេលើកឡើងសោយរាជ្យនៅ ក្នុងឆ្នាំ 838 ត្រូវបានទម្លាក់ពីរាជ្យនៅក្នុងឆ្នាំ 839។ អំឡុងពេល 100 ឆ្នាំបន្ទាប់ពីនោះ មានក្សត្រា 12 អង្គ និងស្តេច ស្រីមួយអង្គបានឡើងសោយរាជ្យ និងធ្លាក់ពីរាជ្យបណ្តឹងជាបន្តបន្ទាប់។ ដូចដែលរាជជំណាក់គឺមិនបានបាត់បង់សិទ្ធ អំណាចរបស់ខ្លួន រាជជំណាក់ប៉ាក បានគ្រប់ដណ្តប់លើកសិបល្វ័ង្ក និងបានលើកស្តេច 3 អង្គចុងក្រោយឡើងគ្រង រាជ្យនៅរវាងឆ្នាំ 912 ដល់ 936 ។ ខណៈពេលនោះការដណ្តើមអំណាចរវាងពួកអភិជនថ្នាក់លើ និងថ្នាក់ក្រោមបាន កើនឡើងយ៉ាងខ្លាំងក្លា។ ដោយសំលឹងឃើញពីស្ថានភាពនៃភាពរីករកើតមានឡើងនៅក្នុងរាជធានី ពួកកសិករបាន ងើបបះបោរក្រោមការដឹកនាំរបស់ពួកចោរព្រៃមួយចំនួន។ ព្រះរាជាណាចក្រត្រូវរងនូវគ្រោះវិនាសកម្ម។ ខណៈពេល នោះ ពាណិជ្ជកម្មអន្តរជាតិរបស់ស៊ីឡា ដែលបានរីកចម្រើនក្រោមការដឹកនាំរបស់ឆាងប៉ូ-កូ បានដួលរលំ ដោយសារ ការលួចធ្វើឃាតទ្រង់នៅក្នុងឆ្នាំ 846 នៅក្នុងជម្លោះដណ្តើមអំណាចមួយ។

ដោយទាញយកផលប្រយោជន៍អំពីស្ថានភាពបែបនេះ និងការញ៉ាំងដោយការតំឡើងពន្ធដោយរដ្ឋាភិបាល កណ្តាល ចំនួននៃក្រុមបោះពុម្ពបានកើនឡើង។ នៅក្នុងឆ្នាំ 839 ស៊ីឡា បានរងគ្រោះដោយការផ្ទុះឡើងនៃការបះបោរដ៏ ធំមួយនៅក្នុងតំបន់អតីតដែនដីពេកឆេ។ រដ្ឋាភិបាលស៊ីឡា មិនអាចដោះស្រាយស្ថានភាពនេះបានឡើយ ហើយ នៅក្នុងឆ្នាំ 892 ក្រុមប៉ះបោរមួយបានបង្កើតព្រះរាជាណាចក្រពេកឆេថ្មី។ នៅក្នុងឆ្នាំ 901 ក្រុមប៉ះបោរមួយក្រុមទៀត ដែលមានឈ្មោះថាគុនយេ បានបង្កើតព្រះរាជាណាចក្រកូឡុយ៉ូថ្មី នៅតំបន់កូរ៉េភាគកណ្តាល ដែលនាំឲ្យកើតមាន សម័យព្រះរាជាណាចក្រ 3 ថ្មី។

នៅក្នុងឆ្នាំ 918 វ៉ាងគុន មេដឹកនាំម្នាក់ដែលស្ថិតនៅក្រោមបង្គាប់របស់គុនយេ បានប៉ះបោរប្រឆាំងជាមួយ ចៅហ្វាយរបស់ខ្លួន បានផ្តួលរំលំព្រះរាជាណាចក្រកូឡុយ៉ូថ្មី។ នៅពេលដែលវ៉ាងគុន ដណ្តើមយកបានរាជ្យ បណ្តឹងទ្រង់ បានផ្លាស់ប្តូរឈ្មោះរបស់ព្រះរាជាណាចក្រទៅកូឡុយ៉ូ និងបានបង្កើតរាជធានីរបស់ទ្រង់នៅសុងអាក (ក្រោយមកប្តូរ ឈ្មោះទៅជាកៃយ៉ុង និងបច្ចុប្បន្នកៃសុង)។

សង្គ្រាមរវាងស៊ីឡា, ពេកឆេថ្មី, និងកូឡុយ៉ូបានផ្ទុះឡើង។ នៅក្នុងឆ្នាំ 927 ស្តេចពេកឆេថ្មី បានបំផ្លិចបំផ្លាញរាជ ធានីរបស់ស៊ីឡា និងសម្លាប់ស្តេចស៊ីឡា។ តាមរយៈសំណើរបស់ស្តេចថ្មីរបស់ស៊ីឡា វ៉ាងគុន នៃរដ្ឋកូឡុយ៉ូ បានបញ្ជូន កងទ័ពរបស់ទ្រង់ប្រឆាំងជាមួយកងទ័ពរបស់ពេកឆេថ្មី នៅក្នុងឆ្នាំ 935។ នៅក្នុងឆ្នាំនោះ ស្តេចថ្មីរបស់ស៊ីឡា បាន ស្ម័គ្រចិត្តចុះចូលជាមួយកូឡុយ៉ូ និងបានបញ្ចប់ប្រវត្តិសាស្ត្រដ៏វែងរបស់ព្រះរាជាណាចក្រស៊ីឡា។ នៅក្នុងឆ្នាំ 936 វ៉ាងគុន បានផ្តួលរំលំព្រះរាជាណាចក្រពេកឆេថ្មី ដោយកងកម្លាំងរបស់ទ្រង់ ដូច្នេះការបង្រួបបង្រួមកូរ៉េលើកនេះមិនមាន ជំនួយយោធាពីបរទេសឡើយ។

2.3. ការអភិវឌ្ឍសង្គម, សេដ្ឋកិច្ច, និងវប្បធម៌

2.3.1. ទម្រង់សង្គមថ្មី

ការរីកឡើងនៃវណ្ណៈអភិជន និងស្ថាប័ននានាដែលបានអភិវឌ្ឍនៅក្នុងព្រះរាជាណាចក្រនីមួយៗគឺជាការ ផ្លាស់ប្តូរសង្គមដ៏សំខាន់មួយក្នុងចំណោមការផ្លាស់ប្តូរនានា។ នៅកូឡុយ៉ូក្រុមកុលសម្ព័ន្ធទាំង 5 ដែលបានរួមគ្នាស្ថាបនា ព្រះរាជាណាចក្រថ្មី បានបង្កើតវណ្ណៈអភិជនថ្មីមួយឡើង។ ខណៈពេលដែលក្រុមអ្នកដែលត្រូវបានគេឈ្លានពាន មួយចំនួនតូចត្រូវបានគេប្រគល់តំណែងជាសាមញ្ញជន ចំនែកឯមួយភាគធំទៀត ក៏ដូចជាឧក្រិដ្ឋជនដែលត្រូវបាន គេយកមកធ្វើជាទាសករ។ នៅពេកឆេចនាសម្ព័ន្ធសង្គមដូចគ្នានេះបានលេចឡើងផងដែរ។ សមាជិកមេដឹកនាំ កុលសម្ព័ន្ធពេកឆេ និងសម្ព័ន្ធមិត្តទាំងឡាយរបស់ពួកគេបានបង្កើតវណ្ណៈអភិជនមួយឡើង។ ដូចដែលកុលសម្ព័ន្ធ ពេកឆេបានបង្កើនអំណាចរបស់ពួកគេ និងបានវាយដណ្តើមយកកុលសម្ព័ន្ធដ៏ទៃទៀត ក្រុមអ្នកដែលត្រូវបានគេឈ្លាន ពានមួយចំនួនបានក្លាយជាប្រជាជនសាមញ្ញខណៈពេលដែលអ្នកមួយចំនួនទៀតបានគេបញ្ចូលទៅក្នុងវណ្ណៈអភិជន។ ប៉ុន្តែ ភាគច្រើននៃក្រុមអ្នកដែលត្រូវបានគេឈ្លានពាន និងឧក្រិដ្ឋជនទាំងអស់ត្រូវបានគេយកមកធ្វើជាទាសករ។

នៅស៊ីឡា សមាជិកនៃកុលសម្ព័ន្ធទាំង 6 ដែលបានកាន់កាប់តំបន់ដែលគេស្គាល់ថា ស្វាបុល និងបានស្ថាបនា ព្រះរាជាណាចក្រថ្មីមួយឲ្យក្លាយទៅជាព្រះរាជាណាចក្របែបអភិជនធិបតេយ្យ ហើយសមាជិកភាគច្រើននៃកុលសម្ព័ន្ធ ផ្សេងៗទៀតដែលត្រូវបានវាយដណ្តើមយកដោយពួកគេ បានក្លាយជា “ប្រជាជនសាមញ្ញ” ខណៈពេលដែលពួកគេ មួយចំនួនត្រូវបានគេប្រគល់ឋានៈទាបមួយនៅក្នុងវណ្ណៈអភិជន។ នៅស៊ីឡាក៏ដូចជានៅកូឡុយ៉ូ និងពេកឆេ ដែរក្រុម

អ្នកដែលត្រូវគេឈ្លានពាន និងឧក្រិដ្ឋជនជាច្រើនបានក្លាយទៅជាទាសករ ដែលពួកគេរស់នៅ និងធ្វើការនៅក្នុង តំបន់មួយដែលហៅថា ហ្សាំងសូ និងពូគុក។

ទិដ្ឋភាពសំខាន់នៃការប្រែប្រួលសង្គមផ្សេងទៀតគឺ ការលេចឡើងនៃឈ្មោះរបស់ក្រុមនានា។ ចាប់តាំងពី សម័យកុលសម្ព័ន្ធ រហូតមកដល់ចុងសម័យសហព័ន្ធហានទាំង 3 ពួកកូរ៉េត្រូវបានគេសម្គាល់ដោយនាមខ្លួន និង ឈ្មោះរបស់កុលសម្ព័ន្ធដែលពួកគេស្ថិតនៅ។ ប៉ុន្តែជាមួយនិងកំណើននៃទំនាក់ទំនងជាមួយប្រទេសចិន និងការហូរ ចូលនៃប្រជាជនចិនមកក្នុងតំបន់ ឈ្មោះក្រុមថ្មីៗនៃគ្រួសារពួកអភិជនបានលេចឡើង។ បើទោះបីជាឈ្មោះក្រុមមួយ ចំនួនប្រើប្រាស់តួអក្សរចិនពីរ ក្រុមកូរ៉េជាច្រើនបានប្រើនាមត្រកូលអក្សរចិនតែមួយ។ ព្រះសង្ឃពុទ្ធសាសនាបាន បោះបង់ឈ្មោះដើមចោល និងបានប្រើឈ្មោះតាមសាសនា ប៉ុន្តែ ប្រជាជនសាមញ្ញ និងប្រជាជន “កំណើតទាប” មិន ត្រូវបានគេអនុញ្ញាតឲ្យប្រើនាមត្រកូលឡើយ។

ស្ថាបនិកនៃព្រះរាជាណាចក្រទាំង 3 និងស្តេចអង្គមុនៗមួយចំនួនរបស់ស៊ីឡាត្រូវបានគេស្គាល់តាមរយៈ ឈ្មោះក្រុមដែលបង្កើតឡើងដោយទេវកថា។ ក្នុងចំណោមក្រុមរាជ្យវង្សរបស់ស៊ីឡា មានឈ្មោះដូចជាប៉ាក, សុខ, និងគីម។ ចំណែកឯនៅកូឡុយ៉ូ វិញ, បន្ថែមពីលើនាមត្រកូលរបស់រាជ្យវង្សកូ ប្រភេទមួយចំនួននៃនាមត្រកូលចិនដូច ជាយ៉ុង និងតែក៏ត្រូវបានគេប្រើផងដែរ។ នៅពេកឆេ នាមត្រកូលមួយចំនួនរបស់គ្រួសារពួកអភិជន ដែលមានដូចជា គូក,មុក,ពែក, និងសាបានលេចឡើង បន្ថែមពីលើនាមត្រកូលនៃរាជ្យវង្សដំណាក់កុយ៉ូ ។

តាមរយៈការប្រើឈ្មោះក្រុមដោយរាជ្យវង្សដំណាក់របស់ស៊ីឡា នៅក្នុងឆ្នាំ 33 នៃគ្រឹស្តសករាជ ព្រះមហាក្សត្រ បានដាក់ឈ្មោះក្រុមថ្មីដល់ក្រុមកុលសម្ព័ន្ធសារ៉ូ ដែលនៅសេសសល់ 3 និងកុលសម្ព័ន្ធផ្សេងទៀត។ ឈ្មោះក្រុមមួយ ចំនួនដូចជាយី, ធុ, ធុង, និងសូលក៏បានលេចឡើងផងដែរ។ បន្ទាប់ពីនោះមកស្តេចបានដាក់នាមត្រកូលដល់ជន មានស្នាដៃមួយចំនួន ដែលនាំឲ្យមានការរីកឡើងនៃឈ្មោះក្រុមថ្មី ដែលក្នុងនោះមានដូចជាអាន,កូន,ណាម, និងវ៉ាង ។ ខណៈពេលនោះ មានប្រជាជនចិនដែលមានឈ្មោះក្រុមផ្សេងៗគ្នាបានធ្វើអន្តោប្រវេសន៍មកកាន់ឧបទ្វីបកូរ៉េ ហើយ បានជះឥទ្ធិពលដល់ប្រជាជនកូរ៉េផ្សេងទៀតឲ្យប្រើឈ្មោះក្រុមរបស់ចិនទាំងនេះ។ ជាលទ្ធផល ឈ្មោះក្រុមរបស់កូរ៉េ ជាច្រើនដូចគ្នាសុទ្ធសាធ្វើទៅនឹងឈ្មោះរបស់ចិនទាំងអស់នោះ ដែលបានលេចឡើងបន្ទាប់ពីឆ្នាំ 580 ។ ដូច្នេះ វាជា ការចាំបាច់សម្រាប់ប្រជាជនកូរ៉េក្នុងការកំណត់អត្តសញ្ញាណខ្លួនគេផ្ទាល់តាមរយៈឈាមជ័រ។ ការកំណត់អត្តសញ្ញាណ អំពីទំនាក់ទំនងឈាមជ័រជាទូទៅមានទំនាក់ទំនងជាមួយនិងតំបន់ (ពុងវ៉ាង) ដែលជាទីកន្លែងនៃដើមកំណើត ឈ្មោះក្រុម។ ការរៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍រវាងបុរសម្នាក់ និងស្ត្រីម្នាក់ដែលមានពុងវ៉ាងដូចគ្នាត្រូវបានហាមឃាត់ ដោយ មិនខ្វល់ពីគំលាតនៃឈាមជ័ររវាងពួកគេឡើយ។

ប្រព័ន្ធហានៈផ្ទឹងដែលត្រូវបានបង្កើតឡើងនៅក្នុងឆ្នាំ 516 នៅស៊ីឡា បានចាត់ថ្នាក់ពួកអភិជនស៊ីឡា ជាច្រើន ប្រភេទ ដូចគ្នានោះគេបែងចែកពីរផ្នែកៈ ឋានៈៈ “ផ្ទឹង” និងឋានៈៈ “គុណភាព”។ ប្រភេទផ្ទឹងរួមមានក្រុមផ្ទឹងពិសិដ្ឋ និង ក្រុមផ្ទឹងពិត។ ឋានៈៈ “គុណភាព” ត្រូវបានបែងចែកទៅជា 6 “ឋានៈៈនាំមុខ” ជាមួយនិងឋានៈៈនាំមុខទី 6 នៅខាងលើ បន្តដោយឋានៈៈទី 5 និងទី 4 ដែលត្រូវបានចាត់តាំងដល់ពួកអភិជនថ្នាក់ទាប។ បើទោះបីជាមានភាពមិនជាក់លាក់ ឋានៈៈនាំមុខទី 3, ទី 2, និងទី 1 ប្រហែលជាអាចត្រូវបានចាត់តាំងដល់ប្រជាជនសេរីផ្សេងទៀត ដែលមិនត្រូវបានគេ ផ្តល់ឯកសិទ្ធក្នុងការកាន់កាប់ការិយាល័យរដ្ឋាភិបាលឡើយ។ មានតែអ្នកដែលទទួលបានតួនាទីផ្ទឹងពិត និងអ្នក ទាំងឡាយណាដែលស្ថិតនៅឋានៈៈនាំមុខទី 6, ទី 5, និងទី 4 ប៉ុណ្ណោះ ដែលគ្រប់លក្ខណៈក្នុងការកាន់តំណែងរដ្ឋមន្ត្រី។

2.3.2. ទម្រង់នៃការអភិវឌ្ឍសេដ្ឋកិច្ច

ដូចដែលបានរាយនាមអភិវឌ្ឍន៍បានលេចឡើងនៅក្នុងព្រះរាជាណាចក្រទាំង 3 ទម្រង់នៃម្ចាស់កម្មសិទ្ធិដីធ្លីបានផ្លាស់ប្តូរ។ ជាមួយនិងផ្នត់គំនិតដែលថា ស្តេចជាម្ចាស់កម្មសិទ្ធិនៃដីធ្លីទាំងអស់ រដ្ឋាភិបាលនីមួយៗបានផ្តល់ដីទៅដល់សមាជិកនៃរាជ្យជំណាក់ និងដល់ជនទាំងឡាយណាដែលមានស្នាដៃក្នុងការជួយស្ថាបនា និងពង្រឹងសន្តតិវង្សថ្មីៗ ព្រះរាជ្យជំណាក់ខ្លួនគេផ្ទាល់នៅក្នុងព្រះរាជាណាចក្របានរក្សាទុកនូវចំនួនដីធ្លីដ៏ច្រើន ក៏ដូចជាការប្រមូលពន្ធលើដីទាំងនោះ។ ចំណែកដីធ្លីមួយចំនួនទៀតត្រូវបានរក្សាទុកក្នុងដៃរបស់រដ្ឋាភិបាលដើម្បីធ្វើការប្រមូលពន្ធលើដីទាំងនោះ។ ក្រោយមកនៅពេកឆេ និងស៊ីឡាប្រព័ន្ធផ្តល់ដីដែលគេស្គាល់ថា “ពន្ធក្នុងស្រុក” និង “ពន្ធប្រាក់ខែ” ត្រូវបានគេយកមកអនុវត្ត។ “ពន្ធក្នុងស្រុក” គឺជាដីដែលមានទំហំដ៏ធំមួយដែលរួមមានភូមិជាច្រើន ដែលត្រូវបានផ្តល់ឲ្យអ្នកដែលមានស្នាដៃម្នាក់ៗ។ “ពន្ធប្រាក់ខែ” គឺជាដីដែលមានទំហំតូចមួយដែលត្រូវបានប្រគល់ឲ្យមន្ត្រីរដ្ឋាភិបាលម្នាក់សម្រាប់ប្រភពចំណូលរបស់គេ សម្រាប់រយៈពេលនៃអនុវត្តការងាររបស់គេ។ នៅក្នុងឆ្នាំ 689 ប្រព័ន្ធ “ពន្ធប្រាក់ខែ” របស់ស៊ីឡា ត្រូវបានផ្លាស់ប្តូរដោយប្រព័ន្ធ “ដីការងារ” ដែលបានអនុញ្ញាតឲ្យអ្នកទទួលបានដីប្រមូលតែពន្ធពីអ្នកដែលរស់នៅលើដីនោះប៉ុណ្ណោះ។ ប្រាសាទពុទ្ធសាសនា និងវត្តអារាមនៅពេកឆេ និងស៊ីឡា ក៏ទទួលបានដីដ៏ច្រើនផងដែរ។ ការកាន់កាប់ដីរបស់ពួកគេបានកើនឡើង នៅពេលដែលគ្រួសារអភិជនមួយចំនួនដែលជាពុទ្ធសាសនិកបានផ្តល់អំណោយដីធ្លីដល់វត្តអារាមទាំងនោះ។ ក្នុងការបន្ថែម គ្រួសារអភិជនមួយចំនួនបានផ្តល់អំណោយដីធ្លីដើម្បីរួចផុតពីបន្ទុកពន្ធ។ ជាលទ្ធផល នៅក្នុងឆ្នាំ 622 ស្តេចស៊ីឡា មួយអង្គបានចេញបទបញ្ញត្តិដែលមិនមានប្រសិទ្ធភាពមួយ ហាមឃាត់ចំពោះការផ្តល់អំណោយដីធ្លី។

ការកាប់រានដីត្រូវបានធ្វើឡើងដោយរដ្ឋាភិបាល និងជនស៊ីវិលនៅក្នុងព្រះរាជាណាចក្រទាំង 3 ។ ដីធ្លីទាំងឡាយណាដែលត្រូវបានកាប់រានដោយជនស៊ីវិល ដីនោះនឹងបានក្លាយទៅជាដីកម្មសិទ្ធិរបស់ឯកជន។ ការផលិតអាហារបានកើនឡើងដោយសារការពង្រីកផ្ទៃដីដាំដុះ រួមជាមួយនិងរកឃើញនូវដីថ្មីរបស់អូសេន នៅក្នុងឆ្នាំ 562 នៅស៊ីឡា និងការស្ថាបនាប្រព័ន្ធប្រឡាយទឹកនៅស៊ីឡា និងពេកឆេ។ នៅក្នុងព្រះរាជាណាចក្រទាំង 3 បានលេចឡើងនូវចំនួនដីច្រើននៃអ្នកធ្វើកសិកម្មគ្រាប់ចរដែលត្រូវបានគេហៅថា “កសិកររសាត់អណ្តែត”។

ដោយសារមានការបង្កើតឡើងនៃស្ថានីយ៍ប្រៃសណីយ៍នៅស៊ីឡា នៅចុងពាក់កណ្តាលសតវត្សទី 5 វាបានបង្កើនទំនាក់ទំនង និងការដឹកជញ្ជូន និងជម្រុញឲ្យការកើនឡើងនៃផលិតផលជាច្រើន ដូចជា ផលិតផលធ្វើពីដែក និងស្បែក ដែលផលិតដោយប្រជាជនគ្មានសេរីភាពនៅតំបន់យ៉ាងស្ងួ និងពូកែ ដែលបានជម្រុញឲ្យមានកំណើនសេដ្ឋកិច្ចនៅស៊ីឡា។ ការចិញ្ចឹមសត្វ, ការងារផលិតស្បែក, និងផលិតកម្មជាទូទៅត្រូវបានធ្វើនៅក្នុងតំបន់ទាំងអស់នេះ។ ការបង្កើតឡើងនៃទីផ្សារ និងហាងលក់ទំនិញនៅក្នុងឆ្នាំ 490 នៅក្នុងរាជធានីរបស់ស៊ីឡាបានបង្ហាញយ៉ាងច្បាស់ថា ទីផ្សារសេដ្ឋកិច្ចមួយត្រូវបានអភិវឌ្ឍនៅក្នុងព្រះរាជាណាចក្រនេះ។

បើទោះបីជាព្រះរាជាណាចក្រទាំង 3 បានចូលរួមក្នុងការធ្វើពាណិជ្ជកម្មអន្តរជាតិក្នុងទម្រង់បេសកកម្មស្វយសាអាកររវាងរដ្ឋាភិបាលក៏ដោយក៏ស៊ីឡា បានជំរុញឲ្យមានការធ្វើពាណិជ្ជកម្មអន្តរជាតិមួយចំនួន មានដូចជាការអនុញ្ញាតឲ្យមានការធ្វើពាណិជ្ជកម្មឯកជនជាមួយចិន និងជប៉ុន។ ថ្វីបើមានការចេញបទបញ្ជាហាមឃាត់មួយដោយរាជវង្សតាង ហាមឃាត់ការធ្វើពាណិជ្ជកម្មឯកជននៅចុងសតវត្សទី 8 ក៏ដោយ ក៏ការធ្វើពាណិជ្ជកម្មឯកជនរវាងកូរ៉េ និងចិនបានរីកលូតលាស់ឡើងជាប្រចាំ។ កំពង់ផែប្រមាណ 30 ទៅ 40 នៅតាមឆ្នេរសមុទ្រកូរ៉េភាគខាងត្បូង និងខាងលិចបានចូលរួមក្នុងការធ្វើពាណិជ្ជកម្មអន្តរជាតិ។ កូរ៉េបាននាំចូលសៀវភៅ, ទំនិញសិប្បកម្ម (វត្ថុសិល្បៈ គ្រឿង

តុបតែង), និងសូត្រដែលមានគុណភាពខ្ពស់មកពីប្រទេសចិន ខណៈពេលដែលពួកគេធ្វើការនាំចេញទៅចិន និងជប៉ុន នូវទំនិញមួយចំនួនមានដូចជា វត្ថុធនធានដើម, មាស, ឧបករណ៍ធ្វើពីប្រាក់ និងដែក, អំបិល, ក្រណាត់វាយនភណ្ឌ ដោយរួមមានសំលៀកបំពាក់ដើមក្រចៅ និងកប្បាស។

2.3.3. ការអភិវឌ្ឍន៍ប្រជាជន

ពុទ្ធសាសនា៖ ការផ្លាស់ប្តូរដ៏ខ្លាំងក្លាមួយបានកើតមានឡើងនៅក្នុងប្រទេសកូរ៉េ អំឡុងសម័យព្រះរាជាណាចក្រ 3 និងសម័យព្រះរាជាណាចក្របង្រួបបង្រួមស៊ីឡា។ ខណៈពេលដែលសង្គមកាន់តែមានលក្ខណៈស្មុកស្មាញ ស្ថានភាព សេដ្ឋកិច្ចត្រូវបានអភិវឌ្ឍ។ លិទ្ធិខុងជឺ, លិទ្ធិតៅ, ពុទ្ធសាសនា, និងឥទ្ធិពលវប្បធម៌ផ្សេងៗទៀតដែលបានចូលមកខាង ក្រៅ ត្រូវបានគេរកឃើញថាមានភាពសម្បូណ៌សប្បាយ និងរីកចម្រើននៅក្នុងប្រទេសកូរ៉េ។ ខណៈពេលដែលអ្នក កាន់លិទ្ធិខុងជឺ និងលិទ្ធិតៅមួយចំនួនត្រូវបានគេរកឃើញនៅក្នុងជួរអ្នកដឹកនាំ, ពុទ្ធសាសនាបានក្លាយជាសាសនា ដែលគេគោរពកាតព្វកិច្ចនៅពេលនោះ។

ពុទ្ធសាសនាប្រហែលជាអាចចូលមកកូតយ៉ូ និងកាយ៉ា នៅប្រហែលជាសតវត្សទី 1 នៃគ.ស ។ ពុទ្ធសាសនា ដែលបានធ្វើដំណើរឆ្ពោះទៅកាន់ភាគខាងត្បូង បានក្លាយជាសាសនាដ៏រឹងមាំមួយនៅពេកឆ្នេរតាមរយៈការមកដល់ នៃព្រះសង្ឃចិនមួយអង្គនៅក្នុងឆ្នាំ 384 ។ ប្រាសាទពុទ្ធសាសនាដំបូងនៅពេកឆ្នេរ ត្រូវបានស្ថាបនាឡើងនៅក្នុងឆ្នាំ 385 ហើយពុទ្ធសាសនាបានក្លាយជាសាសនារបស់រដ្ឋពេកឆ្នេរ។ ពុទ្ធសាសនាត្រូវបាននាំមកកាន់ស៊ីឡាដោយ ព្រះសង្ឃកូតយ៉ូ នៅក្នុងសតវត្សទី 5 ប៉ុន្តែវាមិនទទួលបានការយល់ព្រមជាផ្លូវការរហូតដល់ការធ្វើទុក្ខរកិរិយារបស់ អ៊ីតាដូន នៅក្នុងឆ្នាំ 527 ។ បន្ទាប់ពីឆ្នាំ 551 ជាមួយនឹងការមកដល់នៃព្រះសង្ឃកូតយ៉ូ កាន់តែច្រើននៅស៊ីឡា ពុទ្ធ សាសនាបានក្លាយជាសាសនារបស់ក្រុមអ្នកដឹកនាំ។ នៅក្នុងឆ្នាំ 553 ប្រាសាទពូលតុក និងវត្តអារាមដ៏ទៃទៀតត្រូវ បានស្ថាបនាឡើង បន្តដោយការស្ថាបនាជាច្រើនផ្សេងទៀតនៅក្នុងសតវត្សទី 7 ។

ពុទ្ធសាសនាបានកើនប្រជាប្រិយភាព ដូចដែលសាសនានេះបានសន្យាចំពោះសាសនិក មិនត្រឹមតែជួយ ស្រោចស្រង់ឡើងវិញនូវទឹកដីសម្បូណ៌សប្បាយភាគខាងលិចប៉ុណ្ណោះទេ ប៉ុន្តែក៏បានផ្តល់ការឆ្លើយតបទៅនឹងសំណួរ ជាច្រើនអំពីការយល់ឃើញទៅលើកំណើត និងការកើតឡើងវិញ និងមូលហេតុនៃការឈឺចាប់ និងវិធីក្នុងការបំបាត់វា ក៏ដូចជាការការពាររដ្ឋ និងសុខុមាលភាពរបស់ប្រជាជន។ វាបានជម្រុញឲ្យមានការកើនឡើងនៃបញ្ញាវន្ត ពិធីបុណ្យ សន្យាទាំង 8 និងសន្និបាទសម្រាប់ការសូត្រមន្តដោយព្រះសង្ឃមួយរយអង្គ។ ម្យ៉ាងវិញទៀត ជាមួយនឹងការអភិវឌ្ឍ ពុទ្ធសាសនានៅពេកឆ្នេរ និងស៊ីឡា ទម្រង់ថ្មីនៃប្រភេទតន្ត្រី និងឧបករណ៍តន្ត្រី និងសិល្បៈ និងការអភិវឌ្ឍស្ថាបត្យកម្ម ក៏ត្រូវបានអភិវឌ្ឍផងដែរ។ ខណៈពេលនោះដែលរូបពុទ្ធបដិមាប្រណិត និងស្រស់សង្ហាច្រើនរាប់មិនអស់ត្រូវបានគេ ផលិត ដែលជាភស្តុតាងនៃការកើនឡើង មិនត្រឹមតែសាសនាប៉ុណ្ណោះទេ ប៉ុន្តែក៏ជាភស្តុតាងនៃការបិទប្រសព្វខាង សិល្បៈ និងលោហស្វាស្យកម្ម និងជំនាញវិស្វកម្ម។

ដូចដែលសកម្មភាពនៃបញ្ញាវន្ត និងការសិក្សាអំពីសាសនាបានរីកឡើងយ៉ាងខ្លាំងក្លា ព្រះសង្ឃឧត្តមជា ច្រើនបានលេចឡើងនៅក្នុងប្រទេសកូរ៉េ ហើយព្រះសង្ឃកូរ៉េជាច្រើនដែលបានធ្វើដំណើរទៅកាន់ប្រទេសចិន និង ឥណ្ឌាបាននាំយកមកជាមួយនូវលិទ្ធិថ្មីរបស់ពុទ្ធសាសនា ដែលបានបង្កើតនិកាយផ្សេងៗគ្នា។ ក្នុងចំណោមព្រះ សង្ឃទាំងអស់នោះមានព្រះសង្ឃរបស់ស៊ីឡា មានដូចជាហ្វេងតូដែលបានធ្វើដំណើរទៅកាន់ប្រទេសឥណ្ឌា និងបាន និពន្ធសៀវភៅ កំណត់ត្រានៃការធ្វើដំណើរទៅកាន់ព្រះរាជាណាចក្រ 5 របស់ឥណ្ឌា, យុងវ៉ាងដែលបាននាំមកនូវ

លិទ្ធិធុនតែ (កាសាចិនទៀនតែ), អ៊ូសាង ដែលបានសិក្សានៃប្រទេសចិន និងបាននាំយកមកនូវនិកាយវ៉ាអូម មកកាន់ស៊ីឡា, និងវនហ្សូ ដែលបានផ្សព្វផ្សាយលិទ្ធិនៃនិកាយធុនតូ (ទឹកដី បរិសុទ្ធ) និងបាននិពន្ធសៀវភៅជាច្រើនដោយរួមមាន សន្និសញ្ញាស្តីអំពីសុខដុមកម្មនៃជម្លោះក្នុងចំណោមសាលាពុទ្ធសាសនាទាំង 10 ដែលបានអំពាវនាវឲ្យមានការបង្រួបបង្រួមនៃនិកាយរបស់ពុទ្ធសាសនាទាំងអស់។ ក៏ដូចគ្នាជាមួយគ្រីស្ទសាសនានៅអឺរ៉ុបផងដែរ បន្ទាប់ពីសតវត្សទី 4 ពុទ្ធសាសនានៅក្នុងប្រទេសកូរ៉េបានក្លាយជាកម្លាំងមួយ ដែលបានបង្កើតការបង្រួបបង្រួមវប្បធម៌របស់ប្រជាជននៅក្នុងព្រះរាជាណាចក្រទាំង 3 ។

យុគសម័យមាសនៃពុទ្ធសាសនាបានមកដល់បន្តពីក្រោយ ការបង្រួបបង្រួមរបស់ស៊ីឡា លើព្រះរាជាណាចក្រទាំង 3 ដូចដែលនិកាយថ្មីបានលេចឡើង ចូលរួមជាមួយនិកាយផ្សេងទៀតដែលបានបង្កើតរួចមកហើយ។ ក្នុងចំណោមនិកាយថ្មីទាំងអស់នេះរួមមានសុន (កាសាជប៉ុនសេន), ឆីនអន (ពាក្យពិត), និងឈុនតូ (ទឹកដីបរិសុទ្ធ)។ ជាយថាហេតុសុនឬ “សាលានៃការសញ្ជឹងគិត” និងក្សូ ឬ “សាលាត្រឹមត្រូវតាមអត្ថបទ” បានក្លាយជានិកាយពីរផ្សេងគ្នានៃពុទ្ធសាសនារបស់កូរ៉េ។

ការស្ថាបនានៃប្រាសាទមួយចំនួនដូចជា ពូម៉ូ នៅក្នុងឆ្នាំ 671, ការស្ថាបនាឡើងវិញនៃប្រាសាទពូកគុក និងការស្ថាបនានៃប្រាសាទសុខគូរ៉ាម នៅក្នុងឆ្នាំ 751-790, និងការស្ថាបនានៃប្រាសាទពុងដូក នៅក្នុងឆ្នាំ 771 គឺជាឧទាហរណ៍ដែលបានឆ្លុះបញ្ចាំងយ៉ាងច្បាស់អំពីភាពខ្លាំងនៃពុទ្ធសាសនា និងការប្តូរជាប្រជាជនចំពោះសាសនានេះ។ នៅក្នុងឆ្នាំ 807 ប្រាសាទហៃអ៊ិន ដ៏ល្បីល្បាញនៅលើភ្នំកាយ៉ា ត្រូវបានស្ថាបនាឡើង ដែលជាមូលដ្ឋានរួមគ្នាមួយនៃមែកធាងពុទ្ធសាសនាសុន និងក្សូ ប៉ុន្តែការរួមបញ្ចូលគ្នានៃនិកាយទាំងពីរនេះមិនត្រូវបានធ្វើឡើងនៅពេលនោះឡើយ។ បន្ថែមទៅលើប្រាសាទជាច្រើន ចេតិយចំនួនរាប់រយត្រូវបានគេស្ថាបនាឡើងដើម្បីជាសក្ការបូជាដល់ព្រះសង្ឃមួយចំនួន ហើយជួងលង្ហិនធំៗជាច្រើនត្រូវបានស្ថិតឡើង និងបានឧទ្ទិសថ្វាយចំពោះប្រាសាទទាំងអស់នេះ។ ក្នុងចំណោមព្រះវិហារដែលល្បីល្បាញដែលត្រូវបានស្ថាបនាឡើងក្នុងនោះមាន ព្រះវិហារលីអាររបស់ប្រាសាទវ៉ាអូម, ព្រះវិហារប្រណិតតាបូ (ទ្រព្យសម្បត្តិស្តុកស្តម្ភ), ព្រះវិហារសុខកា (សាកយ៉ាមូនី), និងព្រះវិហារមួយុង (គ្មានស្រមោល) ដែលបានស្ថាបនាឡើងនៅក្នុងទីធ្លានៃប្រាសាទពូលគុក។

ខុងជី៖ លិទ្ធិខុងជីត្រូវបាននាំមកកាន់កូគូយ៉ូ នៅក្នុងសតវត្សទី 4 ហើយបណ្ឌិតសភាជាតិមួយសម្រាប់ការសិក្សាដែលគេស្គាល់ថាតែហាក ត្រូវបានស្ថាបនាឡើងនៅក្នុងឆ្នាំ 372 បន្តដោយសាលានៅក្នុងតំបន់ដែលគេហៅថាក្បុងដាង។ ប៉ុន្តែ កូគូយ៉ូ បានបដិសេធចំពោះចិននីយកម្ម និងចូលចិត្តពុទ្ធសាសនាជាង ផលប៉ះពាល់នៃលិទ្ធិខុងជីនៅកូគូយ៉ូ មានតិចតួចបំផុត។ ឥទ្ធិពលខុងជីត្រូវបានឆ្លុះបញ្ចាំងនៅលើការបោះពុម្ពនៅដើមសម័យនូវសៀវភៅប្រវត្តិសាស្ត្រកូគូយ៉ូ ចំនួន 100 ភាគ ដែលគេស្គាល់ថាយូគី (វិសាលភាពនៃកំណត់ត្រា) ហើយវាត្រូវបានកែឡើងវិញឲ្យទៅជា 5 ភាគដែលគេហៅថា ស៊ីនជីព (ការចងក្រងថ្មី) ដែលត្រូវបានបោះពុម្ពផ្សាយនៅក្នុងឆ្នាំ 600។

បើទោះបីជាយើងមិនបានដឹងថាពេកធនបានបង្កើតសាលាខុងជីឬក៏អត់ យ៉ាងណាក៏ដោយក៏ឥទ្ធិពលខុងជីបានហូរចូលយ៉ាងខ្លាំង។ សូគី (ឯកសារកំណត់ត្រា) តាមប្រភេទចិននៅពេលនោះ ត្រូវបានធ្វើឡើងនៅក្នុងសតវត្សទី 4 ហើយជាតិទាំងមូលហាក់ដូចជាឃើញពីការរីកឡើងនូវគ្រូខុងជីឧត្តម (បាក់សា) ជាច្រើន ក្នុងនោះមានដូចជាវ៉ាងអ៊ីន និងកូហ្វុង ជាដើម។ ពេកធន ក៏បានបញ្ជូនវ៉ាងអ៊ីម (កាសាជប៉ុនវ៉ានី) និងអ្នកប្រាជ្ញខុងជីដ៏ទៃទៀត ព្រះសង្ឃពុទ្ធសាសនា និងសិល្បៈករជាច្រើនទៅកាន់ប្រទេសជប៉ុន។

បើទោះបីជាលិខិតខ្មែរបានចូលមកស៊ីឡា ក្រោយព្រះរាជាណាចក្រទាំងពីរក៏ដោយ ប្រវត្តិសាស្ត្រជាតិរបស់ ស៊ីឡា ត្រូវបានសរសេរឡើងនៅឆ្នាំ 545 ។ ការបង្កើតឡើងនៃការិយាល័យរដ្ឋាភិបាលមួយទទួលបន្ទុកលើការសិក្សា ខុងជឺ និងបណ្ឌិតសភាជាតិ (គុកហាក់) នៅក្នុងឆ្នាំ 682 ជាសញ្ញាមួយបង្ហាញថាការសិក្សាខុងជឺក៏ដូចជាវិជ្ជាជ្រៅជ្រះ បានកើនឡើង។ អ្វីដែលគួរឲ្យកត់សំគាល់ វាបានបង្កើតនូវអ្នកប្រាជ្ញខុងជឺខ្លាំងៗជាច្រើន ក្នុងនោះមានដូចជា គ្រូអក្ខរ វិចិត្រសាស្ត្រមួយរូបឈ្មោះគឹមសែង និងតែមុន ដែលជាអ្នកនិពន្ធសៀវភៅជាច្រើន មានដូចជា កំណត់ត្រាផ្សេងៗអំពី ស៊ីឡា ជីវប្រវត្តិនៃព្រះសង្ឃឧត្តម និងទិវានុប្បវត្តិនៃវ៉ាវ៉ាង។ នៅក្នុងឆ្នាំ 717 គំនូររបស់ខុងជឺ និងសាវ័ករបស់លោកជា ច្រើនត្រូវបាននាំយកមកពីប្រទេសចិន និងបានដាក់នៅបណ្ឌិតសភាជាតិ ដែលកន្លែងនោះមិនត្រូវតែបង្រៀនវណ្ណគតិ ខុងជឺ ប៉ុន្តែក៏បង្រៀនប្រវត្តិសាស្ត្រ និងអក្សរសាស្ត្រចិនផងដែរ។ អ្នកប្រាជ្ញខុងជឺមួយរូបឈ្មោះធូធីន នៅចុងសតវត្ស ទី 9 មានមុខងារជាអ្នកគ្រប់គ្រងការរៀនសូត្រ និងគ្រប់គ្រងការសិក្សានៃវណ្ណគតិខុងជឺទាំង 5 និងប្រវត្តិសាស្ត្រចិន។

ប្រព័ន្ធនៃការសរសេរ៖ ដោយហេតុតែកង្វះខាតនៃការសរសេរផ្ទាល់របស់កូរ៉េ អ្នកប្រាជ្ញនៅក្នុងសម័យព្រះ រាជាណាចក្រទាំង 3 បានបង្កើតសៀវភៅ និងឯកសារជាច្រើនជាភាសាចិន។ ការប្រើប្រាស់ការសរសេរជាភាសាចិន បានកើតឡើងកំឡុងសតវត្សទី 4 ខណៈពេលដែលព្រះសង្ឃក៏បានចូលរួមក្នុងការសិក្សាភាសាសំស្ក្រឹតផងដែរ។ ការ ប្រើប្រាស់ប្រព័ន្ធអ៊ីឌូ នៅស៊ីឡា គឺជាការអភិវឌ្ឍនៃវប្បធម៌ដ៏សំខាន់មួយនៅដើមសតវត្សទី 7 ។ វាមិនអាចទៅរួចទេ ក្នុងការសរសេរអក្សរតាមភាសាកូរ៉េដោយប្រើប្រាស់តាមអក្សរចិននោះ។ បន្ទាប់ពីនោះមកវិធីសាស្ត្របន្ថែមត្រូវបាន គេប្រើប្រាស់ ដែលបានធ្វើឲ្យការអានអក្សរចិន និងការសរសេរប្រយោគកូរ៉េកាន់តែងាយស្រួល។ ប្រព័ន្ធអ៊ីឌូ របស់ ស៊ីឡា ត្រូវបានប្រើប្រាស់ដោយអ្នកប្រាជ្ញជប៉ុនដែលជាអ្នកអភិវឌ្ឍប្រព័ន្ធនៃការសរសេរជប៉ុនដំបូងដែលគេហៅថា ម៉ានយ៉ូកាណា។

2.3.4. សិល្បៈ, ស្ថាបត្យកម្ម, និងចម្លាក់

ស្ថាបត្យកម្មដែលបានបន្សល់ទុកនៃព្រះរាជាណាចក្រទាំង 3 និងព្រះរាជាណាចក្របង្រួបបង្រួមស៊ីឡា បាន បង្ហាញពីកម្រិតខ្ពស់មួយនៃស្នាដៃសិល្បៈរបស់សិល្បៈករ និងសិប្បករនៅក្នុងសម័យនោះ។ ភាគច្រើននៃវត្ថុដែលនៅ សេសសល់គឺជាការងារដែលមានទំហំធំ ស្តែងឲ្យឃើញពីលក្ខណៈនៃស្នាដៃសិល្បៈនៃប្រជាជនកូរ៉េដើម ដោយក្នុង នោះរួមមានប្រាសាទពុទ្ធសាសនា ព្រះវិហារ និងចេតិយ រូបពុទ្ធបដិមា ផ្ទាំងគំនូរព្យួរនៅតាមជញ្ជាំង និងការគូរនៅលើ ជញ្ជាំង, ផ្ទៃ, សេរ៉ាមិច និងកាដេន៍ធ្វើពីដី និងរូបចម្លាក់តូចៗ។

សិល្បៈ និងស្ថាបត្យកម្មរបស់កូគូយ៉ូ ដែលតំណាងដ៏ល្អបំផុតដោយផ្ទៃ និងការគូរនៅលើជញ្ជាំង និងពិតាន នៃបន្ទប់បញ្ចុះសាកសពនៃផ្នូរដែលត្រូវបានស្ថាបនាឡើងចាប់ពីសតវត្សទី 5 ទៅដល់ដើមសតវត្សទី 7 ដែលភាគ ច្រើនត្រូវបានស្ថាបនាឡើងនៅជិតរាជធានីចាស់ និងថ្មីរបស់កូគូយ៉ូ។

ផ្នូររបស់កូគូយ៉ូចំនួន 2 ប្រភេទត្រូវបានគេរកឃើញ។ ទីមួយគឺជាផ្នូរដែលមានរាងពីរ៉ាមីត ហើយត្រូវបាន ស្ថាបនាឡើងដោយការតម្រៀបផ្ទាំងថ្មធំៗបន្តបន្ទាប់លើគ្នា និងផ្នូរមួយប្រភេទទៀតគឺជាផ្នូរបន្ទាប់ថ្ម គ្រប់ពីលើដោយ ពំនូកដ៏ជាមួយនឹងផ្នូរចូលស្ថិតនៅកម្រិតស្មើគ្នា។ ភាពល្បីល្បាញគឺតំណាងដោយផ្នូររបស់ឧត្តមសេនីយ៍ និងក្រោយ មកតំណាងដោយផ្នូរកូគូយ៉ូ 7 ដែលត្រូវបានគេដឹករកឃើញនៅជិតទីក្រុងសម័យទំនើបព្យុងយ៉ាង ។ ក្នុងចំណោមផ្នូរ ទាំងអស់នោះ មានផ្នូរនៃព្រលឹង 4, ផ្នូរនៃអ្នកចម្បាំង, និងផ្នូរនៃអ្នកបាវដែលបានផ្ទុកនូវស្នាដៃឯកនៃទ្រព្យសម្បត្តិ សិល្បៈកូគូយ៉ូ។ គំនូរនៅលើជញ្ជាំងនៅក្នុងផ្នូរទាំងនេះមួយចំនួនពិពណ៌នាអំពីជីវិតរបស់អ្នកចម្បាំងអភិជន, មុខ

ដំណែងមន្ត្រីរាជការ, ផ្គត់ផ្គង់សាសនា, ជំនឿផ្សេងៗទៀត, និងប្រពៃណីនៅពេលនោះ។ ជាងនេះទៅទៀត ពួកគេ បានគូរជាមួយនឹងពណ៌ក្រហមចាស់, ពណ៌បៃតង, លឿង, ខៀវ, និងពណ៌ខ្មៅ ដែលអាចមានចំណងទាក់ទងមួយ ចំនួនជាមួយលិខិតសាម៉ាន។ ការគូបតែងកម្រិតខ្ពស់តាមបែបគណិតសាស្ត្រ និងការរចនាផ្កាអត្រូវបានប្រើដោយ វិចិត្រករ ដែលគូរនៅលើពិភាន, ធ្នឹម, និងសសរនៃផ្ទាំងអស់នេះ។

មានតែស្លាកស្នាមប្រវត្តិសាស្ត្របន្តិចបន្តួចប៉ុណ្ណោះដែលបានបន្សល់ទុកនៅពេកឆេះ ជាមួយនឹងអ្វីដែលត្រូវ សិក្សាអំពីសិល្បៈ និងស្ថាបត្យកម្ម។ ក្នុងចំណោមនោះគឺជាផ្ទាំងរបស់ស្តេចមួយ ហើយផ្ទាំងមួយត្រូវបានគេរុករកឃើញ នៅជិតពូយ៉ូ ។ ប៉ុន្តែ គេនិយាយថា ឧទាហរណ៍សំខាន់បំផុតនៃសិល្បៈរបស់ពេកឆេះ ត្រូវបានគេរុករកឃើញនៅលើ ជញ្ជាំងនៃសាលាសាសនានៃប្រាសាទហូយូជី ស្ថិតនៅជិតណាវ៉ា ប្រទេសជប៉ុន ដែលគេជឿជាក់ថាជាស្នាដៃរបស់ជាង គំនូរពេកឆេះ អាច្ឆា និងព្រះសង្ឃរបស់កូគូយ៉ូ តាមដឹង ។

វិចិត្រករស៊ីឡា ត្រូវតែគូរនៅលើជញ្ជាំងប្រាសាទ។ គេនិយាយថា ការគូររូបនៃដើមស្រស់មួយដោយ សូលកូ នៅលើជញ្ជាំងនៃប្រាសាទហ្សាំងយុង គឺមានលក្ខណៈដូចពិតប្រាកដ ដែលបក្សីគិតស្មានខុសថាជាដើមឈើពិតប្រាកដ និងបានព្យាយាមក្នុងការហើរចូលទៅទំលាក់។ ប៉ុន្តែ រចនាសម្ព័ន្ធលើ និងគំនូរដើមទាំងអស់នៅលើជញ្ជាំងនៃសំណង់ ប្រាសាទទាំងអស់នេះត្រូវបានបំផ្លាញ ហើយគ្មានវិធីណាដែលគេអាចស្គាល់ពីរចនាបទពិតប្រាកដនៃគំនូរស៊ីឡាឡើយ។

ផ្ទាំងច្រើននៅសម័យបុរេពុទ្ធសាសនារបស់ស៊ីឡា មានទីតាំងស្ថិតនៅក្នុង និងជុំវិញក្បុងដូ ហើយពួកវាមួយ ចំនួនត្រូវបានគេធ្វើកំណាយ ដែលបានបង្ហាញឲ្យឃើញពីរចនាបទសំណង់ផ្ទាំងរបស់ស៊ីឡា ។ ក៏ដូចជាផ្ទាំងរបស់កូគូយ៉ូ និងពេកឆេះ ដែរ ផ្ទាំងរបស់ស៊ីឡា មានបន្ទប់បញ្ចុះសព ប៉ុន្តែមិនដូចគេផ្សេងឡើយ វាមានលក្ខណៈតូច និងមិនមានផ្លូវ ចូលឡើយ ប៉ុន្តែផ្ទាំងរបស់ស៊ីឡា មានពំនូកដីដែលមានទំហំដ៏ធំនៅពីលើពំនូកថ្មដ៏ធំដែលគ្របពីលើបន្ទប់បញ្ចុះសព។ ពំនូកទាំងនេះមួយចំនួនមានបន្ទាត់ផ្ចិត 61 ម៉ែត្រ និងមានកំពស់ 18 ម៉ែត្រ។ ទ្រព្យសម្បត្តិសិល្បៈជាច្រើនត្រូវបានដឹក រកឃើញនៅក្នុងផ្ទាំងមួយចំនួន។

3. សម័យបន្ទោបបន្ទោមដំបូងនៅក្នុងប្រទេសជប៉ុន

3.1. សម័យកូហ្គុន ឬយ៉ាម៉ាតូ

រាជ្យរបស់ម្ចាស់ក្សត្រីហ៊ីមីកូ បានបង្ហាញពីការបញ្ចប់ដង្ហែនៅលើដែនកោះ ដែលទ្រង់ពេលនោះត្រូវបាន គេមើលឃើញថាជាម្ចាស់ក្សត្រីនៃព្រះរាជាណាចក្របង្រួបបង្រួមនៃចុងសម័យយ៉ាយ៉ូអ៊ី បន្ទាប់ពីឆ្លងកាត់ការវាយបង្គ្រាប រាប់សិបឆ្នាំ និងការបង្កើតទំនាក់ទំនងជាជួសជុលជាមួយប្រទេសចិន។ អ្នកប្រាជ្ញនានាបានបង្កើតទ្រឹស្តីជាច្រើនទាក់ ទងទៅនឹងការលេចឡើងនៃយុគសម័យកូហ្គុន និងការគ្រប់គ្រងបែបសហព័ន្ធរបស់យ៉ាម៉ាតូ (250-710 នៃគ.ស) ដែលបានលេចឡើងបន្ទាប់ពីការសោយទីវង្គត់របស់ម្ចាស់ក្សត្រីហ៊ីមីកូ។ ទ្រឹស្តីដែលគួរឲ្យចាប់អារម្មណ៍មួយបាន លើកឡើងទាក់ទងជាមួយនឹងការប្រែប្រួលអាកាសធាតុ និងបរិស្ថាន។

ប្រវត្តិវិទូបានដឹងតាមរយៈកំណត់របស់ចិនថា មានការប្រែប្រួលអាកាសធាតុយ៉ាងខ្លាំងនៅចុងសម័យយ៉ាយ៉ូអ៊ី និងដើមសម័យកូហ្គុន ជាពិសេសនៅអំឡុងឆ្នាំ 194 នៃគ.ស ដែលបង្កឲ្យមានគ្រោះអត់ឃ្លាន, ការស៊ីសាច់គ្នាជា ចំណីអាហារ, និងប្រហែលជារយៈពេលនៃការស្រងាកចិត្ត និងការងាកចេញពីអាទិទេពដែលគេធ្លាប់ជឿ។ ម្ចាស់ ក្សត្រីហ៊ីមីកូ គឺជាអ្នកលេចមុខលេចមាត់ជាគេក្នុងការប្រតិបត្តិជំនឿលើអាទិទេពដើម ដោយរំលាយចោលនូវអាវុធ និងជួងនានាដែលមានទំនាក់ទំនងជាមួយអាទិទេពចាស់ ហើយផ្ដោតលើកញ្ចក់ដែលជាសម្ភារៈទាក់ទងជាមួយអាទិទេព

ថ្មីៗ យ៉ាងហោចណាស់ មានកសិករតាងបុរាណវិទ្យា ដែលគេអាចបកស្រាយ រឿងទាំងនេះបាន។ ម្ចាស់ក្សត្រីហ៊ីមីកូ និង អាទិទេពថ្មីដែលទ្រង់និយាយទៅកាន់តាមរយៈពិធីបញ្ចូលរូប, ដោយសារទ្រង់ប្រតិបត្តិជំនឿអាបធ្មប់ និងពិធីអារក្ស, បានក្លាយជាចំណុចជំនួញឲ្យចាប់អារម្មណ៍មួយ។ ប្រជាជនបានសាងសង់ផ្នូរ និងគោរពបូជាកញ្ចក់ និងការបន់ស្រន់ ឲ្យមានសេចក្តីសុខទៅថ្ងៃមុខ។ ឧទាហរណ៍ នៅក្នុងខេត្តហ្សៀងហ្សូ បុរាណវិទ្យាបានរកឃើញជួរមួយដែលបែកជា 117 បំណែក។ មនុស្សមួយចំនួនបានបំបែកជួរ ដែលបុរាណវិទ្យាជឿជាក់ថា ការបំបែកនេះធ្វើឡើងក្នុងគោលបំណង អ្វីមួយ ប្រហែលជាពួកគេ លែងមានជំនឿលើអាទិទេពចាស់ ដែលពួកគេយល់ថាលែងមានអំណាច។ យើងអាចដឹង ច្បាស់ថា ម្ចាស់ក្សត្រីហ៊ីមីកូ បានប្រតិបត្តិអំពើអាបធ្មប់របស់ទ្រង់ធ្វើជាមធ្យោបាយសម្រាប់ធ្វើទំនាក់ទំនងជាមួយអាទិទេព ថ្មីៗ ដែលប្រមុខនៃអាទិទេពនេះគឺទេពធីតាព្រះអាទិត្យ អាម៉ាតេរ៉ាស៊ី អូមីកាមី ដែលជាអាទិទេពថែរក្សាគ្រួសារអធិរាជ។

ម្ចាស់ក្សត្រីហ៊ីមីកូ ក៏ជាតំណាងឲ្យការលេចឡើងនៃវណ្ណៈយោធាថ្មីមួយ វណ្ណៈដែលរីកចម្រើននៃសម័យ ចុងយ៉ាយ៉ូអ៊ី។ ពួកអភិជនយោធាទាំងអស់នេះបានរីកចម្រើននៅក្នុងសង្គមយ៉ាម៉ាតូ ដោយសារកំណើននៃទិន្នផល លើសក្នុងវិស័យកសិកម្ម ដែលបានបង្ហាញតាមរយៈការស្ថាបនាផ្នូរពន្ធករដ៏ធំៗមានទ្រង់ទ្រាយដូចរន្ទសោរ។ ជាង ដែកបានស្ថិតដែកទៅជាអាវុធនៃ ដែលកាត់ច្រើនត្រូវបានគេកប់នៅក្នុងផ្នូរជាមួយម្ចាស់វា។ ទីលំនៅនៅក្នុងសម័យកុហ្សុន បានលក្ខណៈធំទូលាយជាងសម័យយ៉ាយ៉ូអ៊ី ដែលជាទូទៅធ្វើឡើងពីឈើដែលមានទំហំធំៗដែលមានគូរទឹក ឬផ្ទាំង ថ្មព័ទ្ធជុំវិញ។ ការសាងសង់ផ្ទះប្រមូលផ្តុំគ្នា និងការសាងសង់ផ្ទះក្នុងរណ្តៅ បានបង្ហាញថា មានគ្រួសារជាច្រើនបាន រស់នៅជុំគ្នា។ នៅក្នុងគ្រួសារ ស្ត្រីបានដើរតួនាទីសំខាន់នៅក្នុងការគ្រប់គ្រង និងផលិតចំណីអាហារ៖ ផ្លូវជិតពាក់ កណ្តាលដែលគេបានធ្វើកំណាយមានផ្ទុកនូវសំណល់ឆ្អឹងរបស់ស្ត្រី ដែលបានបង្ហាញថាពួកគេអាចកាន់កាប់ទ្រព្យ សម្បត្តិនានា ក្នុងនោះមានដូចជាអាវុធជឿនដែក, និងអំណាចនយោបាយ ប្រហែលជាទាក់ទងជាមួយជំនឿកញ្ចក់ អាបធ្មប់។ ផ្ទះនានាក៏មានផ្ទុកផងដែរនូវគ្រឿងអលង្ការធ្វើពីមាស ក្នុងនោះរួមមានក្រវិល និងខ្សែក្រវ៉ាត់។ ហ៊ីមីកូ ក៏ តំណាងឲ្យការលេចឡើងនៃទម្រង់នៃស្តេចថ្មីមួយ ទម្រង់មួយដែលបានក្លាយជាចំណុចស្នូលនៃរដ្ឋយ៉ាម៉ាតូ និងជា ទម្រង់អធិរាជដំបូងបំផុតរបស់ជប៉ុន។ រដ្ឋយ៉ាម៉ាតូ ត្រូវបានគេពិពណ៌នាថាជារដ្ឋសហព័ន្ធមួយ ដែលស្តេចមាន អំណាចគ្រប់គ្រងលើស្តេចត្រាញ់ចំណុះនានា ហើយការថ្វាយតង្វាយ និងការប្រារព្ធពិធីដូចៗគ្នា បានបង្ហាញពីទំនាក់ ទំនងរវាងអំណាចកណ្តាល និងដែនដីជុំវិញ។

អ្នកប្រាជ្ញនានានៅតែជជែកគ្នាអំពីមជ្ឈមណ្ឌលអំណាចពិតប្រាកដរបស់យ៉ាម៉ាតូ ប៉ុន្តែប្រហែលជាស្ថិត នៅហុនស៊ូភាគខាងលិច ឬក៏គូស៊ូភាគខាងជើង ប្រហែលជាមានរាជធានីស្ថិតនៅមូលដ្ឋានយោធាយ៉ូស៊ីណូហ្គាវ៉ា។ មានផ្ទះមានរូបរាងរន្ទសោរជាច្រើន ដែលជាឈ្មោះគេហៅយុគសម័យផ្ទះ បានបង្ហាញពីភាពមិនច្បាស់លាស់នៃទី តាំងរបស់មជ្ឈមណ្ឌលអំណាចយ៉ាម៉ាតូ, ប៉ុន្តែរូបរាងនៃផ្ទះទាំងនេះបានបង្ហាញយ៉ាងច្បាស់ថា ស្តេចយ៉ាម៉ាតូ បានប្រើ ប្រាស់ក្បួនពិធីក្នុងការកប់សពដើម្បីកាន់កាប់អំណាចគ្រប់គ្រងលើដែនដីអំណាចក្រទាំងពេលមានព្រះជន្ម និងឋាន បន្ទាប់។ ប្រវត្តិវិទូបានកំណត់ផ្ទះទាំងនេះថា ជាផ្ទះរាងរន្ទសោរឋាននុក្រម ដែលផ្ទះដែលមានទំហំធំជាងគេត្រូវ បានស្ថាបនានៅមជ្ឈមណ្ឌលយ៉ាម៉ាតូ និងផ្ទះដែលតូចជាងគេត្រូវបានស្ថាបនាបរិមណ្ឌលជុំវិញ។ ប៉ុន្តែ ចំណុចដែល សំខាន់នោះគឺ រចនាបទផ្ទះរាងរន្ទសោរ ត្រូវបានគេប្រើប្រាស់ដូចគ្នានៅពាសពេញដែនកោះ ដែលបានបង្ហាញពីភាព ដូចគ្នានៃការបញ្ចុះសពដែលទទួលឥទ្ធិពលមកពីមជ្ឈមណ្ឌលកណ្តាល។ ផ្ទះដំបូងៗទាំងអស់នេះ ក្នុងនោះមានដូច ជាផ្ទះ ម៉ាគីមូតូ អ៊ីស៊ីហ្ស៊ិកា នៅខេត្តណាហ្គា បានបង្ហាញកសាងអំពីវណ្ណៈសង្គម, ភាពរីកចម្រើននៃពាណិជ្ជកម្ម, និង ការលេចឡើងនៃស្តេច។ តាមពិត ផ្ទះទាំងអស់នេះបានបង្ហាញពីអំណាចរបស់មេដឹកនាំនានានៅក្នុងសហព័ន្ធយ៉ាម៉ាតូ

ហើយវាបានបង្ហាញយ៉ាងច្បាស់ថាផ្ទះនៅខេត្តណាវ៉ា មានអំណាចខ្លាំងជាងផ្ទះនៅភូមិស្វីខាងជើង ដូច្នេះវាត្រូវបានគេ សន្និដ្ឋានថាជាមជ្ឈមណ្ឌលអំណាចរបស់យ៉ាម៉ាតូ។

ស្តេចដែលស្នងតំណែងបន្តបន្ទាប់របស់យ៉ាម៉ាតូ បានពង្រឹងអំណាចកណ្តាលរបស់ព្រះរាជាណាចក្រ ហើយការស្ថាបនាផ្ទះមិនមែនជាមធ្យោបាយតែមួយដើម្បីសម្រេចកិច្ចការនេះឡើយ។ យូរ៉ាគូ ដែលជាភូត្រមួយអង្គ គ្រប់គ្រងអំណាចនៅក្នុងសតវត្សទី 5 បានសរសេរលិខិតមួយច្បាប់ដែលផ្ញើរថ្វាយអធិរាជចិនថា ទ្រង់គឺជាព្រះមហាក្សត្រ របស់វ៉ា និងបានអ្នកពីអំណាចយោធារបស់ទ្រង់នៅក្នុងប្រទេសជប៉ុន និងឧបទ្វីបកូរ៉េ។ ទ្រង់បានសរសេរថា “តាំងពី ដើមមកបុព្វការីជនរបស់យើងបានបំពាក់ខ្លួនដោយគ្រឿងសឹក និងម្នកសុវត្ថភាព និងបានធ្វើដំណើរឆ្លងភ្នំ និងឆ្លង ទឹកដោយគ្មានពេលឈប់សម្រាក”។ “នៅភាគខាងកើត ពួកគេបានដណ្តើមកាន់កាប់ប្រទេសចំនួន 55, នៅភាគ ខាងលិច ពួកគេបានដាក់ប្រទេស 65 របស់មនុស្សព្រៃឲ្យស្ថិតនៅក្រោមអំណាចរបស់ពួកគេ។ ឆ្លងសមុទ្រទៅភាគ ខាងជើង ពួកគេបានដាក់ប្រទេសចំនួន 95 ឲ្យស្ថិតនៅក្រោមចំណុះ”។ ស្តេចយ៉ាម៉ាតូ នានា និងបុព្វការីជនរបស់ពួក គេបានក្លាយជាមេដឹកនាំយោធា។ អក្សរចារឹកនៅលើដាវដែលគេធ្វើកំណាយរកឃើញនៅក្នុងផ្ទះនានានៅជប៉ុនភាគ កណ្តាល ក្នុងនោះមានដូចជាដាវអ៊ីណារីយ៉ាម៉ា បានបង្ហាញពីទំនាក់ទំនងរបស់ស្តេចយ៉ូរ៉ាគូ ជាមួយស្តេចត្រាញ់នៅ ក្នុងតំបន់ត្រួតត្រារបស់ទ្រង់។ ផ្នែកមួយនៃអក្សរចារឹកនេះសរសេរថា “នៅពេលដែលព្រះមហាក្សត្រវ៉ាកាតាគេរ ស្ថិត នៅស៊ីគី ខ្ញុំបានជួយទ្រង់ក្នុងការគ្រប់គ្រងដែនដីក្នុងអាណាចក្រ និងបានផលិតដាវដែលជុំរាប់រយដងនេះដើម្បីកត់ ត្រាអំពីប្រវត្តិនៃការងាររបស់ខ្ញុំ”។

អមជាវប្បធម៌សឹកសង្គ្រាម និងរដ្ឋចំណុះ ការដឹកនាំបែបសហយ៉េនឌ័រនៅក្នុងព្រះរាជាណាចក្រវ៉ា បាន បង្ហាញពីចរិលក្ខណៈនៃការគ្រប់គ្រងរបស់ស្តេចនៅយ៉ាម៉ាតូ។ មិនត្រឹមតែម្ចាស់ក្សត្រីហ៊ីមីកូ ដែលដឹកនាំពីរនាក់អនុជ របស់ទ្រង់ឡើយ ប៉ុន្តែស្តេចក្រោយៗមកទៀត ក្នុងនោះមានដូចជាស្តេចគីត្សហ៊ីកូ និងគីត្សហ៊ីមេ, ស៊ីអ៊ីកូ និងព្រះអង្គ ម្ចាស់សូតូគូ, ជីតោ និងទេនម៉ូ សុទ្ធតែដឹកនាំរួមគ្នា។ ដោយអាចសន្មតបាន ការដឹកនាំបែបរួមគ្នានេះ បានធ្វើឲ្យព្រះ រាជាណាចក្រវ៉ា ស្ថិតនៅក្នុងស្ថានភាពមួយស្របគ្នាជាមួយធាតុឆ្លាស់គ្នាយ៉ាង-យ៉ាង ដែលជាទ្រឹស្តីលោកធាតុបង្កើត ឡើងដោយចិន, ហើយដោយសារតែទំនាក់ទំនងនៅក្នុងភូមិភាគអាស៊ីបូព៌ាបានកើតឡើង, បន្តិចម្តងៗគំនិតស្តីលោក ធាតុនេះបាន ជ្រាបចូលក្នុងគំនិតនយោបាយរបស់វ៉ា ។ តាមពិតទៅ មេដឹកនាំស្រ្តីនានា ដូចជាម្ចាស់ក្សត្រីហ៊ីមីកូ ជា ដើម បានបំពេញកិច្ចការពិសិដ្ឋៗសម្រាប់ដែនដីអាណាចក្រវ៉ា បានយ៉ាងល្អ។ ប៉ុន្តែ ដោយសារតែការកើនឡើងនៃ ទំនាក់ទំនងជាមួយតំបន់ផ្សេងៗទៀតនៅអាស៊ីបូព៌ា បណ្តាលឲ្យចំនួនអ្នកគ្រងរាជ្យជាបុរសបានកើនឡើង។ ភស្តុតាង ដ៏សំខាន់ដែលបង្ហាញថាព្រះរាជាណាចក្រវ៉ា ផ្លាស់ប្តូរទៅរកអ្នកគ្រប់គ្រងជាបុរសគឺ ការអភិវឌ្ឍនៃពុទ្ធសាសនារបស់ ម្ចាស់ក្សត្រីស៊ីអ៊ីកូ នៅដើមសតវត្សទី 7 ធ្វើជាឧបករណ៍មួយដើម្បីប្រយុទ្ធប្រឆាំងជាមួយការគ្រប់គ្រងបែបបិតាធិបតេយ្យ។ ម្ចាស់ក្សត្រីស៊ីអ៊ីកូ បានសិក្សាពីពុទ្ធសាសនា ជាពិសេសគម្ពីរមួយចំនួនដូចជា “សម្រែក សត្វតោនៃម្ចាស់ក្សត្រីស្រីម៉ាឡា” ដែលបានទូន្មានអំពីម្ចាស់ក្សត្រីដ៏គួរឲ្យគោរពស្រលាញ់ និងវ័យឆ្លាតមួយរូបរបស់ឥណ្ឌា និងបានពន្យល់ថា ព្រះពោធិសត្វ មួយអង្គអាចតាំងនៅក្នុងខ្លួនរបស់ស្រ្តីម្នាក់បាន។ ទ្រង់ក៏ជាអ្នកមើលការខុសត្រូវលើការស្ថាបនាព្រះពុទ្ធសាសនា នៅ ក្នុងឆ្នាំ 608 នៃគ.ស ដែលជាពុទ្ធបដិមាមួយអង្គមានកម្ពស់ 5 ម៉ែត្រ ដែលតំណាងឲ្យព្រះសក្យមុនី (ព្រះអង្គម្ចាស់ ឥណ្ឌាដែលបានប្រែក្លាយជាព្រះពុទ្ធ)។ អត្ថបទបានដាស់តឿនដល់ស្រ្តីទាំងឡាយដែលដឹកនាំសហព័ន្ធថា “បល្ល័ង្ក ពិសិដ្ឋ” ដែលពួកទ្រង់កំពុងគង់លើ បានធ្លាក់ទៅក្រោមឥទ្ធិពលនៃតម្លៃខ្ពង់ដី ដែលបានរៀបចំឡើងវិញនូវអំណាច នយោបាយឲ្យមានមានលក្ខណៈបិតាធិបតេយ្យកាន់តែខ្លាំង។ ម្ចាស់ក្សត្រីស៊ីអ៊ីកូ ក៏បានក៏សាងរាជធានីដំបូងរបស់

ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា នៅអូហារីដា នៅក្នុងឆ្នាំ 603 នៃគ.ស ដែលមានទីផ្សារធំទូលាយ, មហាវិធីនាគភ្ជាប់មកពីដែន ដីនាគក្នុងអាណាចក្រ, និងកំពង់ផែ។

ដំណាលគ្នាជាមួយនឹងការបង្កើតឲ្យមានព្រះរាជាណាចក្របែបពុទ្ធសាសនា ដែលដឹកនាំដោយស្រ្តីរបស់ ម្ចាស់ក្សត្រីស៊ីអ៊ីកូ, ព្រះអង្គម្ចាស់សុត្វគូ ដែលជាមេដឹកនាំព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា រួមគ្នាជាមួយជាមួយទ្រង់ បាននាំចូលនូវ ទស្សនៈខុងជឺស្តីអំពីរដ្ឋាភិបាលដើម្បីពង្រឹងអំណាចគ្រប់គ្រងរបស់យ៉ាម៉ាតូ។ បញ្ហានេះហើយ ដែលម្ចាស់ក្សត្រីស៊ីអ៊ីកូ ត្រូវប្រឈមជាមួយ។ “រដ្ឋធម្មនុញ្ញ 17 មាត្រា” ត្រូវបានពង្រាងដោយ ព្រះអង្គម្ចាស់សុត្វគូ នៅក្នុងឆ្នាំ 604 នៃគ.ស ដែលសង្កត់ធ្ងន់ទៅលើគោលការណ៍ការិយាធិតេយ្យ និងខុងជឺនិយម។ ជានេះទៅទៀត វាក៏បានផ្តល់នូវធម្មានុភាព ដល់មេដឹកនាំយ៉ាម៉ាតូ នូវអំណាចសិលធម៌ដែលមាននៅក្នុងធម្មជាតិ។ ព្រះអង្គម្ចាស់សុត្វគូ បានពន្យល់នៅក្នុងធម្មនុញ្ញ ថា “ព្រះមហាក្សត្រប្រៀបដូចជាឋានសួគ៌, ហើយប្រជានុរាស្ត្ររបស់ទ្រង់ប្រៀបដូចជាផែនដី”។ ធម្មនុញ្ញក៏បានគូស បញ្ជាក់អំពី “ភាពគួរសម” និង “ការផ្តល់នូវសេវាកម្មល្អ” គឺជាដែលការិយាធិបតេយ្យត្រូវមាន។ ឯកសារនេះ រួមផ្សំជាមួយការ កំណែទម្រង់តែកា ឆ្នាំ 645 នៃគ.ស និងក្រមតែហូ-យ៉ូរ៉ូ ឆ្នាំ 702 និង 718 នៃគ.ស បានរួមបញ្ចូលគ្នា បង្កើតឲ្យមានឡើងនូវវិស្វយ័ នៅក្នុងប្រទេសជប៉ុន ដែលសំដៅទៅលើច្បាប់ការិយាធិបតេយ្យមួយកំណត់ដោយក្រម ព្រហ្មទណ្ឌ និងក្រមរដ្ឋបាល។ នៅក្នុងសតវត្សទី 7 និងទី 8 ការគ្រប់គ្រងរដ្ឋបាលបែបការិយាធិបតេយ្យនេះបាន អភិវឌ្ឍឡើងនៅក្នុងព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា។

តេនម្វីដែលជាមេដឹកនាំនៅពាក់កណ្តាលសតវត្សទី 7 ហាក់ដូចជាអាទិទេពមួយអង្គ ឬ “ដូចទៅនឹងទេវតា មួយអង្គ” ដូចដែលបានពិពណ៌នានៅក្នុងកំណាព្យម៉ានយ៉ូស៊ូ ដែលជាសម្បត្តិមហាមន្ត្រី 1 ម៉ឺននាសតវត្សទី 8 ។ កំណាព្យផ្សេងទៀតបាននិយាយថា “ទ្រង់ដឹកនាំក្នុងនាមជាទេវតាមួយអង្គនៅក្នុងរាជវាំង គឺយ៉ូមីហាវ៉ា នៅអាស៊ូកា” ដែលជាការគូសបញ្ជាក់អំពីការលេចចេញជាបណ្តើរៗនូវទេវភាពរបស់មេដឹកនាំយ៉ាម៉ាតូ ជាកេរ្តិ៍ដំណែលមួយដែល បន្តស្ថិតនៅរហូតដល់សតវត្សទី 20 ។ ស្តេចយ៉ាម៉ាតូ បានប្រែខ្លួនទ្រង់ពីមេដឹកនាំដែលគ្រប់គ្រងរបស់ពិសិដ្ឋ ក្លាយជា របស់ពិសិដ្ឋតែម្តង។ តេនម្វី បានបង្កើតមជ្ឈមណ្ឌលសម្រាប់រៀបចំពិធីដ៏ធំបំផុតមួយនៅគឺយ៉ូមីហាវ៉ា ដែលរួមមាន ការសួរច្បារសម្រាប់រដ្ឋមន្ត្រី, សាលារាជបណ្ឌិត, សាលាបដិសណ្ឋារកិច្ច, ព្រះពន្លាខាងក្នុង។ នៅក្នុងឆ្នាំ 689 នៃគ.ស តេនម្វី បានប្រកាសឲ្យប្រើក្រម គឺយ៉ូមីហាវ៉ា ដែលបានគូសបញ្ជាក់ពីការត្រួតពិនិត្យសណ្តាប់ធ្នាប់វត្តអារាម, ប្រព័ន្ធ តុលាការ, ទំនាក់ទំនងជាមួយរដ្ឋចំណុះ, និងការដំឡើងឋានន្តរស័ក្តិដល់មន្ត្រីរាជការ។

ជីតូ ដែលបានដឹកនាំប្រទេសជប៉ុននៅចុងសតវត្សទី 7 គឺជាស្តេចទីមួយដែលគេចាត់ទុកថាជា “ព្រះមហា ក្សត្រនៃឋានសួគ៌” ឬតេនណូ ដែលជាព្រះនាមរបស់អធិរាជជប៉ុន។ ជីតូ បានផ្លាស់ប្តូរមជ្ឈមណ្ឌលរៀបចំពិធីទៅកាន់ រាជធានីថ្មីមួយភាគខាងលិចគឺយ៉ូមីហាវ៉ា បន្តគឺស្ថិតនៅហ្វូជីវ៉ា ជាទីក្រុងមួយយកគំរូតាមរាជធានីរបស់ចិន និងជា រាជធានីមួយដែលអនុលោមតាមគោលការណ៍ទស្សនវិជ្ជារបស់ចូរលីបុរាណ(ក្បួនពិធីចូរ)។ រាជវាំងស្ថិតនៅចំណុច កណ្តាលនៃទីក្រុងហ្វូជីវ៉ា ហើយគេអាចធ្វើដំណើរទៅដល់តាមមហាវិថីបក្សីក្រហមដ៏ធំមួយ។ នៅក្នុងរាជធានីថ្មីនេះ ពិធីមួយចំនួនដូចជា ពិធីចូលឆ្នាំថ្មី, ក្បួនពិធីប្រចាំឆ្នាំសម្រាប់ការភ្ជក់ផ្លែឈើថ្មី, និងក្បួនពិធីផ្សេងៗទៀតត្រូវបាន ប្រព្រឹត្តិឡើងក្នុងទ្រង់ទាយធំ។ បន្ទាប់មក នៅក្នុងឆ្នាំ 669 ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាត្រូវបានគេស្គាល់ថា “នីហុន” ដែលជា ឈ្មោះបច្ចុប្បន្នរបស់ប្រទេសជប៉ុន។

នៅដើមសតវត្សទី 8 ប្រទេសជប៉ុន និងព្រះមហាក្សត្រនៃឋានសួគ៌របស់ប្រទេសនេះលេចឡើងពីការ អភិវឌ្ឍដ៏ធ្វើដើម្បីបង្កើតជាសង្គមកសិកម្ម។ មិនតែប៉ុណ្ណោះ វាក៏បានអភិវឌ្ឍឡើងពីការប្រែប្រួលអាកាសធាតុចុះឡើង,

កង្វះខាតចំណីអាហារ, ភាពចលាចល និងសង្គ្រាមរវាងមេដឹកនាំក្នុងតំបន់, និងការលើកម្ពស់ជំនឿសាសនា។ ជាមួយគ្នានេះផងដែរ ពួកគេបានអភិវឌ្ឍពីការធ្វើទំនាក់ទំនងជាបន្តបន្ទាប់ជាមួយតំបន់ផ្សេងទៀតនៅអាស៊ីបូព៌ា ហើយធម្មនុភាពរបស់មេដឹកនាំជប៉ុន លេចឡើងតាមរយៈការធ្វើទំនាក់ទំនងជាមួយរាជវាំងចិន។ បន្ទាប់មកពួកគេទ្រង់លើកកម្ពស់ខ្លួនរបស់ពួកគេជាមួយនិងទៅកាន់, ការពាក់មង្គុតធ្វើអំពីត្បូង, និងគ្រឿងសម្រាប់ស្តេចផ្សេងៗទៀត។ អ្នកដើរតាមពួកគេទ្រង់បានបញ្ចុះពួកគេទ្រង់ និងរតនៈវត្ថុរបស់ពួកគេទ្រង់នៅក្នុងផ្ទះដ៏ធំដែលមានរូបរាងដូចរន្ទសោ ដែលជាការបង្ហាញពីទ្រព្យសម្បត្តិដ៏ច្រើនលើសលុប។ បន្តិចម្តងៗពួកគេទ្រង់បានហៅខ្លួនឯងថាព្រះអង្គម្ចាស់នៃឋានសួគ៌ និងអាណាចក្ររបស់ពួកគេថា នីហុន (មានដើមកំណើតមកពីព្រះអាទិត្យ)។ ក្រមដំបូងៗដូចជា ប្រព័ន្ធបែងចែកដីស្រែចំការរបស់តៃកា បានបង្កើតឲ្យមានកម្មសិទ្ធិរបស់រដ្ឋលើទ្រព្យសម្បត្តិ និងត្រួតត្រាលើការផ្ទេរកម្មសិទ្ធិ ដែលនាំទៅដល់ការបង្កើតឡើងនៃរដ្ឋបែបការិយាធិបតេយ្យដំបូង។

3.2. សម័យណាវ៉ា

មានមនុស្សជាង 17,000 នាក់បានឈរណែនតាន់តាបនៅក្នុងទីធ្លាប្រាសាទថ្មីស្រឡាងមួយនៅណាវ៉ាដែលមានឈ្មោះថា តូដាអ៊ីដ៍ ដែលត្រូវបានស្ថាបនាឡើងដើម្បីឧទ្ទិសថ្វាយដល់ពុទ្ធបដិមានមួយអង្គនៅនិទាយរដូវឆ្នាំ 752 ។ ហេតុផលដែលមានមនុស្សច្រើនកុះករបែបនេះ គឺដោយសារតែរូបដ៏មានលក្ខណៈពិសេសមិនធម្មតា។ ដោយមានកម្ពស់ជាង 20 ម៉ែត្រពីដីដើមទម្រ ពុទ្ធបដិមានជាអ៊ីបូតូរី ឬព្រះពុទ្ធជំ ត្រូវបានស្ថាបនាឡើងដោយលោហៈទម្ងន់ 1,500 តោន ដែលចូលរួមចំណែកដោយមនុស្ស 350,000 នាក់ និងស្រោបពីលើដោយមាស។ បដិមាននេះគង់នៅក្នុងទីសក្ការៈធ្វើពីឈើ ដែលមានកម្ពស់ 50 ម៉ែត្រ និងប្រវែង 150 ម៉ែត្រ គ្របពីលើដោយដំបូលប្រក់ក្បឿងពណ៌ខៀវ, ជញ្ជាំងពណ៌ស, និងសរសេរលាបម្រឹក្សណ៍ខ្មុក។ ក្នុងព្រះក័ត្រសូតបុត ពុទ្ធបដិមានបានសំលឹងទៅរកអ្នកមកទស្សនានានា ដែលក្នុងនោះរួមមានទាំងម្ចាស់ក្សត្រិកូកេន ជាមួយបិតារបស់ទ្រង់, អធិរាជដ៏មានអំណាចសូម្បី, និងកៀវនានាមកពីគ្រប់ទិសទី។ អ្នកមកប្រារព្ធពិធីនានាតែងតែងឿយឆ្ងល់ថាតើមានអ្វីកើតមានឡើងនៅក្នុងប្រទេសជប៉ុន។

ការពីមួយសតវត្សមុនការស្ថាបនាពុទ្ធបដិមាននេះ ប្រទេសនេះមិនទាំងមានរាជធានីអចិន្ត្រៃយ៍ផង។ មេដឹកនាំនានារបស់ប្រទេសនេះ បានដឹកនាំប្រទេសពីសាលតូចតាចមួយនៅតំបន់ភ្នំអាស៊ីកា ដែលមានចម្ងាយ 24 គីឡូម៉ែត្រភាគខាងត្បូងណាវ៉ា ហើយជាញឹកញយតែងតែមានជម្លោះនៅក្នុងការដណ្តើមរាជ្យបណ្តឹងគ្នា។ ប៉ុន្តែ មួយសតវត្សក្រោយមក តាមរយៈពិធីបុណ្យតូដាអ៊ីដ៍ មិនត្រឹមតែបង្ហាញថាពុទ្ធសាសនាជាសាសនាផ្លូវការមួយតែប៉ុណ្ណោះទេ ប៉ុន្តែ វាបានបញ្ជាក់ពីអំណាច, ភាពរុងរឿង និងភាពស្ថិតស្ថេរ, និងការគ្របដណ្តប់អំណាចរបស់មេដឹកនាំលើការិយាធិបតេយ្យដ៏ធំមួយ។ នៅពេលនោះ រដ្ឋាភិបាលបានក៏បានស្ថាបនារាជធានីមួយដែលមានប្រជាជនរបស់នៅប្រមាណ 100,000 ដោយរាជធានីនេះយកគម្រោងរាជធានីឆាងអាន របស់ចិន។

ក្រុមកុលសម្ព័ន្ធយ៉ាម៉ាតូ គឺជាអ្នកទទួលខុសត្រូវទាំងស្រុង លើការអភិវឌ្ឍន៍នៃវប្បធម៌ និងរដ្ឋាភិបាល (យ៉ាងហោចណាស់នៅអំឡុងពេលនៅការស្ថានបានពុទ្ធបដិមាននេះ) ដែលវានឹងក្លាយជាបទដ្ឋានមួយសម្រាប់អ្នកជំនាន់ក្រោយ។ ប៉ុន្តែ ការអភិវឌ្ឍន៍ទាំងនេះមិនបានកើតឡើងដោយងាយៗឡើយ។ នៅដើមទសវត្សឆ្នាំ 600 ក្រុមកុលសម្ព័ន្ធយ៉ាម៉ាតូ ហាក់ដូចជាស្ថិតនៅក្រោមការគ្រប់គ្រងរបស់ព្រះអង្គម្ចាស់ស៊ីអ៊ីកូ និងសូតូតូ តាអ៊ីស៊ី ដែលស្ថិតនៅគ្រួសារសូហ្គា ប៉ុន្តែនៅពាក់កណ្តាលទសវត្សឆ្នាំ 600 មានការកើនឡើងនៃការវាយប្រយុទ្ធគ្នានៅក្នុងចំណោមគ្រួសារមេដឹកនាំនៅក្នុងកុលសម្ព័ន្ធនេះ។ ថ្វីបើមាន “កំណែទម្រង់ជាច្រើន” ក៏ដោយ ក៏ការទម្លាក់គ្រួសារសូហ្គា ចេញពីអំណាច បានបង្កឱ្យមានអំពើហិង្សាដ៏យូរមួយរវាងក្រុមគ្រួសារលេចធ្លោនានាដើម្បីដណ្តើមរាជ្យបណ្តឹង។ ប្រជាជន

នៅចុងភាគខាងកើតតំបន់អាស៊ូកា បានច្រៀងចម្រៀងយ៉ាងលឺៗថា៖ “មើលទៅសត្រូវ ខណៈពេលកំពុងដើរកាត់ព្រៃ ... យើងធ្វើការប្រយុទ្ធ ប៉ុន្តែឥឡូវយើងកំពុងអត់ឃ្លាន”។

នៅក្នុងឆ្នាំ 672 គឺជាពេលប្រយុទ្ធគ្នាដ៏ខ្លាំងក្លាបំផុត នៅពេលដែលស្តេចតេមម៉ូ បានដណ្តើមអំណាចយកមកគ្រប់គ្រង តាមរយៈសង្គ្រាមស៊ីវិលដ៏យោឃោមួយ។ បន្ទាប់មក ទ្រង់រួមជាមួយនឹងមហេសី/អ្នកស្នងតំណែងបន្តពីទ្រង់ព្រះនាមជីតូ បានចាប់ផ្តើមធ្វើកំណែទម្រង់មួយចំនួន ដែលបានប្រែក្លាយរដ្ឋបែបរាជានិយមមួយនេះឱ្យក្លាយទៅជាអ្វីដែលលើសពីការស្រមើលស្រមៃរបស់ព្រះអង្គម្ចាស់ស៊ីអ៊ីកូ និងសូតូតូ។ ជម្រុញមួយផ្នែកដោយសារកំរើនខ្លាចការឈ្លានពានពីសំណាក់សន្តិវង្សថ្មីដ៏មានអំណាចនៅក្នុងប្រទេសចិន និងកូរ៉េ និងមួយផ្នែកទៀតដោយមហិច្ឆតាក្នុងការពង្រីកការគ្រប់គ្រងរបស់គ្រួសារមេជីកនាំ, ព្រះអង្គម្ចាស់តេមម៉ូ និងម្ចាស់ក្សត្រីជីតូ បានអនុវត្តកម្មវិធីមួយចំនួននៅចុងទសវត្សឆ្នាំ 600 ដែលបានបង្កើតបានជាវចនាសម្ព័ន្ធរដ្ឋ បាលអធិរាជគ្រប់គ្រងអំណាចកណ្តាលអចិន្ត្រៃយ៍បែបចិនមួយ។ ដំបូង ព្រះអង្គម្ចាស់តេមម៉ូ បានពង្រឹងកម្លាំងយោធារបស់ជប៉ុន តាមរយៈការធ្វើកំណែនយោធា និងដាក់ក្រុមមេជីកនាំនៅក្នុងតំបន់នានាឱ្យស្ថិតនៅក្រោមការគ្រប់គ្រងរបស់គ្រួសារមេជីកនាំ ដែលកម្រិតឋានៈរបស់ពួកគេអាស្រ័យលើទំនាក់ទំនងរបស់ពួកគេជាមួយគ្រួសាររាជវង្ស។ ទ្រង់ក៏ចាប់ផ្តើមចងក្រងក្រមអាស៊ូកា គឺយ៉ូមីហាវ៉ា ដែលជាក្រមច្បាប់ និងបទបញ្ញត្តិរដ្ឋបាលដំបូងរបស់ជប៉ុន ដែលបញ្ជាក់ពីបុព្វសិទ្ធិរបស់ស្តេច និងបទបញ្ញត្តិនៃការគ្រប់គ្រងរបស់រដ្ឋាភិបាល។ ទ្រង់ និងម្ចាស់ក្សត្រីជីតូ បានធ្វើដំណើរទៅឆ្ងាយជាងអ្នកកាន់តំណែងមុនៗរបស់ពួកទ្រង់ នៅក្នុងការអះអាងពីដើមកំណើតឋានសួគ៌របស់កុសម្ព័ន្ធទ្រង់។ តាមរយៈកំណត់ត្រាមួយចំនួន ដែលមានមិនច្បាស់លាស់បង្ហាញថា ព្រះអង្គម្ចាស់ទេមម៉ូ បានចាប់ផ្តើមទំនៀមទម្លាប់នៃការចេញបទបញ្ជាដោយប្រើគោរមងារសាសនាថា អាទិទេពបង្ហាញ ហើយម្ចាស់ក្សត្រីជីតូ ដែលបានអះអាងថា ទេមម៉ូ គឺជាបច្ចាជនរបស់អាទិទេពព្រះអាទិត្យ ដែលត្រូវបានគេចាត់ទុកថាជាមេជីកនាំដំបូងដែលបានប្រើប្រាស់គោរមងារបច្ចុប្បន្នសព្វថ្ងៃសម្រាប់អាធិរាជថា តេនណូ (ព្រះមហាក្សត្រឋានសួគ៌) ។

អមជាមួយនឹងការកើនឡើងនៃអំណាចរបស់អធិរាជ គឺការផ្លាស់ប្តូរទាំងនាក់ទំនងរបស់ជប៉ុនជាមួយពួកជីទ្វីប។ នៅក្នុងឆ្នាំ 661 មួយទសវត្សមុនការឡើងគ្រងរាជ្យរបស់ព្រះអង្គម្ចាស់ទេមម៉ូ នាវាជំនួយរបស់ជប៉ុនបានធ្វើដំណើរទៅកាន់ប្រទេសកូរ៉េ ក្នុងគោលបំណងដើម្បីជួយដល់ក្រុមកូរ៉េនានាដែលគាំទ្រជប៉ុន ដែលពេលនោះកំពុងវាយប្រយុទ្ធគ្នាដើម្បីដណ្តើមការត្រួតត្រាលើឧបទ្វីបកូរ៉េ។ ប៉ុន្តែ នាវានោះបានជួបគ្រោះមហន្តរាយ ក្រោមស្នាដៃរបស់កងកម្លាំង ចិន-កូរ៉េ នៅតំបន់ឆ្នេរសមុទ្រកូរ៉េភាគនិរតី ដូចដែលកាលប្បវត្តិបានពិពណ៌នាថា៖ “កងទ័ពរបស់យើងជាច្រើនត្រូវបានវាយទម្លាក់ និងលិចលង់ក្នុងទឹក, ហើយនាវារបស់យើងមិនអាចបើកទៅមុខបាន។ មេបញ្ជាការ អេលិណូតាកាត្ស៊ី បានបន់ស្រន់ដល់ឋានសួគ៌សុំឱ្យមានជ័យជំនះខ័ណ្ឌដោយកំហឹង... និងបានស្លាប់នៅក្នុងសមរភូមិ”។ ការបរាជ័យនេះ បាននាំទៅដល់ការបញ្ឈប់សកម្មភាពយោធាក្រៅប្រទេស ដែលមានរយៈពេលជិតមួយសហស្សវត្ស។ មេជីកនាំជប៉ុនក៏បាន បញ្ឈប់បេសកកម្មការទូត និងសិក្សានានាអស់រយៈពេលជាច្រើនទសវត្ស ដោយពួកទ្រង់ជឿថាការការពារត្រូវមានអាទិភាពជាងការពង្រីកអំណាច។ ពួកទ្រង់នឹងនៅតែបន្តយកលំនាំការដឹកនាំរបស់ជប៉ុនតាមចិន និងជួលជនអន្តោប្រវេសកូរ៉េធ្វើជាទីប្រឹក្សា, សិប្បករ, និងប្រជាកសិករ, ប៉ុន្តែ ពួកគេនឹងបញ្ឈប់ការចំណាយលុយដើម្បីធ្វើដំណើរផ្សេងទៀតទៅកាន់បរទេស។

ភស្តុតាងជាក់ស្តែងបំផុតដែលបង្ហាញតាមរយៈកំណើនការធ្វើមជ្ឈការអំណាច គឺការស្ថាបនារាជធានីអចិន្ត្រៃយ៍មួយ។ រាជវាំងមុនៗជាទូទៅត្រូវបានបោះបង់ចោលនៅពេលដែលមេជីកនាំមួយរូបបានចាកចេញពីរាជបល្ល័ង្ក។ ស្ថិតនៅក្រោមការគ្រប់គ្រងរបស់ម្ចាស់ក្សត្រីជីតូ តំបន់ដែលស្ថិតនៅភាគខាងជើងអាស៊ូកា ដែលមានឈ្មោះថា ហ្វូជីវ៉ាកា

ត្រូវបានជ្រើសរើសដោយទីប្រឹក្សាហ្វេស៊ីយ៉ា ធ្វើជាមូលដ្ឋានរបស់រដ្ឋាភិបាលនៅក្នុងឆ្នាំ 694 ។ ដោយយកលំនាំតាម រាជធានីរបស់ប៊ិន រាជធានីនេះលាទសន្ធិងនៅលើចក្រភពមួយ ដែលរាជវាំងស្ថិតនៅភាគខាងជើង, ផ្លូវធំៗចំនួន 7 ខ្សែ លាតសន្ធឹងពីជើងទៅត្បូង, ហើយវិថីចំនួន 12 ខ្សែទៀតលាតសន្ធឹងពីកើតទៅលិច។ រាជធានីនេះ មានប្រឡាយទឹក, ស្ពាន, ប្រាសាទ, សួនច្បារ, និងផ្សារ, និងមានប្រជាជនរស់នៅរហូតដល់ 40,000 នាក់។ នៅពេលដែលរាជធានីនេះ វាត្រូវបានដុតកម្ទេចនៅដើមសតវត្សទី 8 បន្ទាប់ពីបានធ្វើជារាជធានីរបស់អធិរាជ 3 អង្គមក វាមិនត្រូវបានគេស្ថាបនា ឡើងវិញឡើយ។

ជំនួសទៅនឹងរាជធានីនេះ ជប៉ុនបានស្ថាបនារាជធានីអចិន្ត្រៃយ៍ដំបូងរបស់ខ្លួននៅណាវ៉ា នៅក្នុងឆ្នាំ 710។ ទីតាំងនៃរាជធានីនេះ ត្រូវបានជ្រើសរើសដោយម្ចាស់ក្សត្រីជេមមេអ៊ី ជាមួយនឹងការប្រឹក្សាយោបល់ជាមួយហ្វូជីវ៉ាវ៉ា ហ្វូហ៊ីតូ ដែលជាទីប្រឹក្សាដ៏មានឥទ្ធិពលបំផុតរបស់អធិរាជ។ ជាថ្មីម្តងទៀត រាជធានីនេះលាតសន្ធឹងនៅលើផ្ទៃក្រឡាដី ចក្រភពមួយ ដែលមានរាជវាំងស្ថិតនៅភាគខាងជើង រាជធានីនេះត្រង់ដណ្តប់ដោយ ប្លុករាងការ៉េចំនួន 72 ដែលមាន ប្រវែង 13.6 គីឡូម៉ែត្រស្មើ ដែលមានប្រជាជនរស់នៅរហូតដល់ 100,000។ នៅក្នុងរាជធានីនេះមានប្រាសាទពុទ្ធ សាសនាចំនួន 40, មហាវិថីមួយដែលមានទទឹង 40 ម៉ែត្រ ដោយសាងសន្ធិងពីភាគខាងត្បូងទៅកាន់រាជវាំង, ទីផ្សារ មានសភាពអ៊ូអរ ជាមួយនឹងទំនាក់ទំនងច្រើនដូចជាគ្រឿងកែវ, ខ្នុរ, និងគ្រឿងបរិកោតដែលនាំយកមកទីតាំងបន្ទាយៗ ដូចជា ឆាងអាន និងពែក្សជាដើម, ហើយនៅតាមផ្លូវពេញដោយអ្នកទស្សនាដែលធ្វើដំណើរមកពីពាស ពេញតំបន់អាស៊ី។ លើកលែងតែកំពែងជុំវិញទីក្រុង ដែលជប៉ុនយល់ថាមិនមានភាពចាំបាច់ក្នុងការស្ថាបនា ការស្ថាបនារាជធានីនេះយកលំនាំតាមចិនស្ទើរគ្រប់យ៉ាង, ការដល់រូបរាជវាំងនៅលើផែនទី៖ គឺជាកសុតាងដ៏សំខាន់មួយ នៅការគោរព ដែលមេដឹកនាំជប៉ុននានាបានបន្តធ្វើនៅសម័យព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា។

ណាវ៉ា បានដើរតួនាទីជារាជធានីរបស់ជប៉ុនរយៈពេល 75 ឆ្នាំ នៅក្នុងរាជ្យរបស់អធិរាជ 8 អង្គ (ក្សត្រី 4 អង្គ ក្សត្រា 4 អង្គ) និងបានបង្កើតនូវភាពសំបូរបែបនៃក្រមច្បាប់, ការប្រតិបត្តិសាសនា, និងរចនាបថវប្បធម៌ថ្មីៗ។ នៅអំឡុងពេលនោះហាក់ដូចជាថា ប្រជាជនចាប់ផ្តើមហៅព្រះរាជាណាចក្ររបស់ពួកគេថា នីហុន។ ភាពជោគជ័យ របស់ណាវ៉ា មួយផ្នែកកើតចេញមកពីមេដឹកនាំដែលគួរឱ្យគត់សំគាល់ និងគួរឱ្យចាប់អារម្មណ៍មួយចំនួន។ មេដឹកនាំ ដំបូងពីររូបដែលសុទ្ធតែជាស្ត្រី គឺជាអ្នកដឹកនាំការដឹករ៉ឺម៉ង់ដំបូង, ការផលិតកាក់ជាលើកដំបូង, ការចងក្រង ក្រមច្បាប់ដ៏អស្ចារ្យយ៉ូរ៉ូ និងសៀវភៅនីហុន សូគី។ ម្ចាស់ក្សត្រីកូតេន ឡើងត្រង់រាជ្យអំណាចចំនួន 2 លើក លើកដំបូង នៅពេលដែលពុទ្ធបដិមានដ៏អស្ចារ្យត្រូវបានស្ថាបនាឡើង និងលើកទី 2 នៅអំឡុងយុគខ្មៅដឹកនៅចុងទសវត្សឆ្នាំ 760 នៅពេលដែលបុព្វជិកពុទ្ធសាសនាដ៏លេចធ្លោព្រះនាម ដូកូ បានធ្វើឱ្យព្រះនាងចាប់ចិត្ត ហើយស្ទើរតែលួចយក រាជបល្ល័ង្ករបស់ព្រះនាងបាន។

អធិរាជដែលមានឥទ្ធិពលបំផុតរបស់ណាវ៉ា គឺព្រះអង្គម្ចាស់សូម៉ិ ដែលជាបុត្រប្រសាររបស់ហ្វូជីវ៉ាវ៉ា ហ្វូហ៊ីតូ, ដែលបានឡើងត្រង់រាជ្យនៅក្នុងឆ្នាំ 724 នឹងគ្រប់គ្រងអំណាចជាង 30 ឆ្នាំ បើទោះបីជាទ្រង់បានដាក់រាជ្យនៅក្នុងឆ្នាំ 749 ។ ព្រះអង្គម្ចាស់សូម៉ិ គឺជាអ្នករដ្ឋបាលដ៏សកម្មមួយរូប ដែលទ្រង់បានប្រកាសពីអំណាចផ្តាច់មុខរបស់អធិរាជ (ទេនណូ)។ ទ្រង់បានប្រកាសនៅក្នុងឆ្នាំ 743 ថា “យើងគឺជាម្ចាស់នៃទ្រព្យសម្បត្តិនៅលើដែនដី, យើងគឺជាម្ចាស់នៃ អំណាចទាំងឡាយនៅលើដែនដី”។ ដើម្បីធ្វើឱ្យការប្រកាសនេះក្លាយជាការពិត ទ្រង់បានបញ្ជូនយោធាទៅភាគខាង ជើង ទៅកាន់តំបន់អេមីស៊ីភាគខាងត្បូង ក៏ដូចជាតំបន់មួយចំនួនដែលពេលនោះស្ថិតនៅក្រោមការគ្រប់គ្រងរបស់ គូស៊ូ។ ទ្រង់គឺជាអធិរាជដំបូងរបស់ជប៉ុនដែលស្លៀកអាវុធជាយ ស្តេចតាមបែបចិន។ ទ្រង់បានកំណត់ច្បាស់ជាងស្តេច មុនៗ (ចាប់តាំងពីរាជ្យរបស់ស្តេចសូតូគូ មក) នូវទំនាក់ទំនងរវាងអាជ្ញាធររដ្ឋ និងអាជ្ញាធរក្នុងតំបន់។

ជាអ្នកមានជំនឿយ៉ាងមុតមាំលើទាំងស៊ីនតូ និងពុទ្ធសាសនា ព្រះអង្គម្ចាស់សូម្បី ជឿជាក់ថា ភាគជោគជ័យ ក្នុងការដឹកនាំ អាស្រ័យលើឥរិយាបថប្រកបដោយគុណធម៌របស់មេដឹកនាំ ជាជំនឿមួយដែលត្រូវបានពង្រីកឱ្យ កាន់តែខ្លាំងតាមរយៈគ្រោះមហន្តរាយធម្មជាតិ និងបញ្ហាសេដ្ឋកិច្ចមួយចំនួនដែលបានកើតមានឡើងនៅអំឡុងទសវត្ស ឆ្នាំ 730 ដោយក្នុងនោះរួមមាន ការរីករាលដាលនៃជំងឺអុតស្វាយ ដែលបានសម្លាប់ជីវិតមនុស្សអស់ប្រមាណ 70 ភាគរយនៃចំនួនប្រជាជនសរុបនៅក្នុងតំបន់មួយចំនួន ដោយក្នុងនោះរួមមានទាំងរាជបុត្រ 4 អង្គរបស់ហ្វូហ៊ីតូ ផង ដែរ។ ទ្រង់បានបកស្រាយទុក្ខលំបាកទាំងអស់នេះថា ជាការដាក់ពិន័យលើការប្រព្រឹត្តិខុសគន្លងធម៌របស់ទ្រង់ ទ្រង់ បានកែប្រែនូវកំហុសឆ្គងទាំងនោះដោយយកលំនាំតាមមហេសីជីគួរឱ្យគោរពរបស់ទ្រង់ ដែលព្រះនាងត្រូវបានគេ ស្នើចសរសើរតាមរយៈការបើកមន្ទីរពេទ្យព្យាបាល និងថែទាំប្រជាជនដែលមានជីវភាពខ្វះខាត, នៅពេលនោះទ្រង់ ចាប់ផ្តើមលើកកម្ពស់ពុទ្ធសាសនា។ ទ្រង់បានស្ថាបនា ពុទ្ធបដិមាដ៏អស្ចារ្យ, ដោយបានបង្ខំឱ្យប្រជាជនប្រមាណ 2.6 លាននាក់ (ជិតពាក់កណ្តាលនៃប្រជាជនជប៉ុនសរុប) បរិច្ចាគថវិកាដើម្បីចំណាយលើការសាងសង និងបានបង្ខំឱ្យ ប្រជាកសិករធ្វើកម្មករ ដែលនាំឱ្យពួកគេមួយចំនួនមានការមិនសប្បាយចិត្ត និងពេលខ្លះនាំគ្នាងើបឡើងបះបោរ។ ទ្រង់ក៏បានឧបត្ថម្ភដល់វត្តអារាមរបស់ព្រះសង្ឃ និងអាស្រមរបស់ដូនជី, ផ្តល់នូវជីស្រែដល់ប្រាសាទ, បញ្ជាឱ្យខេត្ត នីមួយៗត្រូវស្ថាបនាប្រាសាទមួយ, និងធ្វើការបោះពុម្ពគម្ពីរនានា ដែលជាគំរូនៃការបោះពុម្ពដំបូងៗនៅលើពិភពលោក បែងចែក និងផ្សព្វផ្សាយពាសពេញប្រទេស។ ទ្រង់មិនបានប្រុងយកន្តើយជាមួយនិងស៊ីនតូ ឡើយ។ ទ្រង់បានអនុញ្ញាតិ ឱ្យមានការបន់ស្រន់ចំពោះកាមី (ព្រលឹងអាទិទេព) និងបានស្ថាបនាចេតិយមួយសម្រាប់អាទិទេពស៊ីតូ ហាលីម៉ាន ស្ថិតនៅខាងក្រៅទីធ្លាតូជាអ៊ីដឹ។ បន្ទាប់ពីការប្រកួតប្រជែងគ្នាអស់ជាច្រើនជំនាន់មក អ្នកមានជំនឿលើពុទ្ធសាសនា និងស៊ីនតូ ត្រូវបានលើកទឹកចិត្តឱ្យគាំទ្រគ្នាទៅវិញទៅមក ដែលជាផ្នែកមួយនៃប្រព័ន្ធសាសនាបំពេញបន្ថែមគ្នា ដែលក្រោយមកត្រូវបានគេហៅថា រូបូស៊ីនតូ (ស៊ីនតូមុខពីរ)។

ការរួមចំណែកដ៏សំខាន់បំផុតរបស់ណាវ៉ា នៅក្នុងប្រវត្តិសាស្ត្រជប៉ុន គឺការសម្រេចទាំងស្រុងនូវចនាសម្ព័ន្ធ ដឹកនាំមួយ ដែលត្រូវបានគេស្គាល់ថា ប្រព័ន្ធវិភូរូ ឬប្រព័ន្ធនៃក្រុមព្រហ្មទណ្ឌ និងក្រុមរដ្ឋប្បវេណី។ ការព្យាយាមជា ច្រើនលើកច្រើនសារនៅក្នុងសតវត្សទី 7 ដើម្បីរៀបចំ និងធ្វើឱ្យប្រសើរឡើងនៃច្បាប់ ត្រូវបានរៀបចំចប់សព្វគ្រប់នៅ ក្នុងសម័យណាវ៉ា ឱ្យទៅជាសំណុំបទបញ្ញត្តិដ៏ស្មុកស្មាញមួយ ដែលនឹងជះឥទ្ធិពលលើរដ្ឋាភិបាលជប៉ុនអស់រយៈ ពេលមួយសហស្សវត្ស។ ក្រុមយ៉ូរ៉ូ ដែលមាន 12 ភាគ ត្រូវបានព្រាងឡើងនៅក្នុងឆ្នាំ 718 ដោយផ្អែកលើសំណុំបទប្បញ្ញត្តិ មួយឈ្មោះតាអ៊ីហ្វូ ដែលត្រូវបានចងក្រងឡើងចាប់តាំងពីឆ្នាំ 701។ សេចក្តីព្រាងច្បាប់នេះស្ថិតនៅក្រោមការប្រឹក្សា យោបល់ពីសំណាក់ព្រះអង្គម្ចាស់ហ្វូជីវ៉ារ៉ា ហ្វូហ៊ីតូ ដែលត្រូវបានបែងចែកជាប្រភេទ រដ្ឋបាល និងព្រហ្មទណ្ឌ, ពួកគេ ព្យាយាមនៅក្នុងការដាក់បញ្ចូលគោលការណ៍នៃការដឹកនាំរបស់សន្តតិវង្សថាងរបស់ចិន ទៅក្នុងការដឹកនាំរបស់ជប៉ុន ខណៈពេលដែលមានចំណុចមួយចំនួនគឺជាការបង្កើតថ្មីសុទ្ធសាតដោយជប៉ុនខ្លួនឯង ដែលនេះចង់បង្ហាញថា ប្រទេសជប៉ុនមានឯករាជ្យភាពពីប្រទេសចិន។ គោលបំណងសំខាន់នៃក្រុមនេះគឺដើម្បីគាំទ្រប្រព័ន្ធហានុក្រម សង្គម និងរដ្ឋបាលទូទាំងប្រទេសមួយ ជាមួយនិងទេសណ្តា (អធិរាជ) ស្ថិតនៅពេលលើគេ ហើយបន្ទាប់មករដ្ឋាភិបាល ស្ថិតនៅកណ្តាល។ អំណាចបានហូរចេញមកពីអធិរាជ ដែលបម្រើការដោយក្រុមប្រឹក្សារដ្ឋ, ក្រុមប្រឹក្សាកិច្ចការ ចេតិយ, និងមន្ត្រីកណ្តាលជាច្រើននាក់ ដែលជាអ្នកមានតួនាទីប្រឹក្សាដល់មន្ត្រីថ្នាក់ក្រោមដែលស្ថិតនៅតាមគូន (ខេត្ត) ទាំង 66 និងស្រុកជាង 500 ។

មន្ត្រីរាជការត្រូវបានគេចាត់ថ្នាក់ដោយយោងទៅលើមុខតំណែងរបស់ពួកគេ។ ពន្ធ ឬសួយសារអាករត្រូវ បានគេប្រមូលដោយយោងទៅលើរូបមន្តដ៏ស្មុកស្មាញមួយ ដែលផ្អែកទៅទំហំដីធ្លីដែលត្រូវបានបែងចែកដល់ក្រុម

គ្រួសារនីមួយៗ, ដែលការបែងចែកនេះផ្អែកលើចំនួនមនុស្សប្រុសពេញវ័យ, ស្រី, កុមារ, និងអ្នកបម្រើនៅក្នុង គ្រួសារនោះ, ដោយគេបានសន្មត់ថា រាល់ជីវិតទាំងអស់ជាប់រាប់អំពី ដែលជាអ្នកមានសិទ្ធិនៅក្នុងការបែងចែកវា ទៅឱ្យប្រជាជន។ ការធ្វើជំរឿនជាប្រចាំមួយគឺជាមូលដ្ឋានមួយសម្រាប់ការបែងចែកជីវិតឡើងវិញ ហើយជីវិតរស់នៅ ក្នុងគ្រួសារក៏ត្រូវបានកំណត់ផងដែរ, មានតែបុរសប៉ុណ្ណោះដែលត្រូវបានអនុញ្ញាតឱ្យដាក់ពាក្យស្នើសុំលែងលះ, ប៉ុន្តែ ស្រី និងកូនរបស់ពួកគេត្រូវបានអនុញ្ញាតឱ្យរៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍ឡើងវិញបន្ទាប់ពីប្តីរបស់ពួកគេត្រូវបានគេ “ឃុំខ្លួន នៅក្រៅប្រទេសរយៈពេល 5 ឆ្នាំ” ឬបន្ទាប់ពីការរត់ចោលគ្រួសាររយៈពេល 3 ឆ្នាំ។ រដ្ឋមន្ត្រីមួយរូបនៃក្រសួងកិច្ចការ យោធាត្រូវបានលើកទំព័រជាតិទាំងមូល។ ការិយាល័យផ្សេងទៀតគ្រប់គ្រងទៅលើចេតិយ និងប្រាសាទ។ ចំពោះផ្នែក ព្រហ្មទណ្ឌវិញ ការដាក់ពិន័យលើប្រជាជនសាមញ្ញមានលក្ខណៈធ្ងន់ធ្ងរជាងមន្ត្រី និងបុព្វជិត, ជាមួយនឹងការដាក់ទោស ទណ្ឌមានចាប់ពីការវាត់ ឬវាយសម្រាប់បទល្មើសតូចតាច រហូតដល់ការដាក់គុក, ការនិរទេស, និងប្រហារជីវិត។ ក្រុម ប្រឹក្សារដ្ឋអាចចេញបទបញ្ជាប្រហារជីវិត ប៉ុន្តែសម្រាប់មន្ត្រីថ្នាក់ក្រោមអាចចេញបញ្ជាបានត្រឹមតែការវាយដុំប៉ុណ្ណោះ។

បទបញ្ញត្តិវិស្ស័យ មានលក្ខណៈស្មុគស្មាញយ៉ាងខ្លាំងសម្រាប់ការប្រតិបត្តិតាមឱ្យបានពេញលេញសម្រាប់ រយៈពេលយូរ។ បែបបទនៃការកាន់កាប់ជីវិតដាក់ស្នែងមានលក្ខណៈខុសគ្នាយ៉ាងខ្លាំងពីប្រព័ន្ធនៃការបែងចែកដែល មាននៅក្នុងក្រុម ហើយការបែងចែកឡើងវិញមានកាន់តែតិចទៅតិចទៅ។ ពន្ធត្រូវបានគេវាយតម្លៃមិនស្មើគ្នា ដូច ដែលមនុស្សមួយចំនួនបានកេងបន្លំ ឬប្រើកលល្បិច។ ប៉ុន្តែក្រុមទាំងនេះមានឥទ្ធិពលយូរអង្វែង។ ក្រុមទាំងនេះបាន ពង្រឹងគោលការណ៍នៃឋានានុក្រមទាំងមនុស្ស និងភូមិសាស្ត្រ ខណៈពេលដែលវាបានជម្រុញឱ្យមានការគោរពលើ នីតិវិធី។ ក្រុមទាំងនេះបានបង្កើតឱ្យមានមូលដ្ឋានគ្រោងច្បាប់ ដែលត្រូវបានប្រើប្រាស់យ៉ាងប្រសើរនៅយុគសម័យ កណ្តាល។ ប្រហែលជាមានសារៈសំខាន់ជាងគេ ក្រុមនេះបានបង្ហាញថា ខណៈពេលដែលរដ្ឋាភិបាលជប៉ុនប្រើ ប្រាស់វិធីសាស្ត្ររបស់ចិនធ្វើជាបទដ្ឋាន ទំនៀមទម្លាប់ប្រពៃណី និងតម្លៃរបស់ជប៉ុននៅតែមានឥទ្ធិពលដដែល។

ផ្ទុយពីប្រទេសចិន ប្រព័ន្ធវិស្ស័យ មិនបានផ្តល់នូវប្រព័ន្ធនៃការប្រឡងជ្រើសរើសមន្ត្រីស៊ីវិលឡើយ។ ហើយ អធិរាជជប៉ុនដែលជាមធ្យោបាយព្រះអាទិត្យ មិនអាចបាត់បង់សិទ្ធិនៅក្នុងការគ្រប់គ្រងអំណាច ដូចនៅក្នុងប្រទេសចិន ទេ។ ស្ត្រីទាំងឡាយដែលមានអាយុលើសពី 6 ឆ្នាំទទួលបានអំណោយជីវិត ខណៈពេលនៅប្រទេសចិន មានតែស្ត្រី ដែលរៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍រួចប៉ុណ្ណោះដែលទទួលបានជីវិត។ ចំណែកការបង្កើតឡើងនៃក្រុមប្រឹក្សាកិច្ចការចេតិយដ៏ មានឥទ្ធិពលមួយមិនមានទេនៅក្នុងប្រទេសចិន។ ភាពខុសគ្នាមួយទៀត គឺភាពខុសគ្នារវាងការយល់ឃើញរបស់ រដ្ឋាភិបាលអំពីអ្វីដែលនឹងត្រូវបានធ្វើ ជាមួយនឹងភាពដាក់ស្នែងនៅក្នុងមូលដ្ឋានរស់នៅរបស់ប្រជាជនសាមញ្ញ។ នៅ ម្ខាង ប្រជាកសិករបានផ្សារភ្ជាប់ខ្លួនយ៉ាងពេញលេញជាងពេលណាៗទាំងអស់ទៅនឹងប្រព័ន្ធដែលរដ្ឋបង្កើតឡើង ដូចដែលរដ្ឋាភិបាលណាវ៉ា បានស្ថាបនាមហាវិថីនានាទៅកាន់តំបន់សំខាន់ៗនៅក្នុងប្រទេស ដើម្បីជួយសម្រួលដល់ ការធ្វើទំនាក់ទំនង និងការគ្រប់គ្រង។ មានផ្លូវធំៗចំនួន 7 ខ្សែ ដែលមានចម្ងាយលាតសន្ធឹងចាប់ពីតំបន់ជាហ្សាអ៊ីងហ្គី នៅគូស៊ូភាគខាងត្បូង ទៅដល់តំបន់ព្រំដែនភាគខាងជើង។ ផ្លូវទាំងអស់នេះធ្វើឱ្យមានភាពងាយស្រួលនៅក្នុង ការបញ្ជូនកងទ័ព, ងាយស្រួលសម្រាប់ការធ្វើទំនាក់ទំនងផ្លូវការ, និងងាយស្រួលសម្រាប់ការប្រមូលពន្ធ, ហើយវា បានធ្វើឱ្យប្រជាជននៅតំបន់ឆ្ងាយៗពិបាកក្នុងការមិនអើពើចំពោះការទាមទារនៅក្នុងប្រព័ន្ធវិស្ស័យ។ នៅម្ខាងទៀត មហាវិថីទាំងនេះ គឺជាកសុតាងដ៏សំខាន់មួយដែលបានបង្ហាញដល់អ្នកធ្វើដំណើរទាំងឡាយ អំពីជីវភាពរស់នៅក្នុង មូលដ្ឋានដែលមានលក្ខណៈស្វាហាប់ និងប្រែប្រួលខុសពីអ្វីដែលអ្នកនៅរាជធានីធ្លាប់បានគិត។

នៅការយល់ឃើញរបស់ពួកអ្នកមានទ្រព្យសម្បត្តិ និងពួកអ្នកមានអំណាច, ប្រជាកសិករគឺជាអ្នកក្រីក្រ និងថោកទាប, គឺជាក្រុមអ្នកផលិតចំណីអាហារ និងបង់ពន្ធតែប៉ុណ្ណោះ គ្មានអ្វីលើសពីនេះទៀតឡើយ។ មិនមែនការ

យល់ឃើញនេះខុសទាំងស្រុងនោះឡើយ សម្រាប់ប្រជាកសិករបានស្គាល់នូវភាពលំបាកគ្រប់បែបយ៉ាង។ ពន្ធរបស់
ពួកគេមួយភាគធំបានបង់សម្រាប់ដំណើរការរបស់រដ្ឋាភិបាល។ ពួកគេត្រូវតែផ្តល់ចំណីអាហារ និងទីលំនៅដល់
មនុស្សជាមធ្យម 13 នាក់ក្នុងមួយគ្រួសារ។ ហើយពួកគេ ជាងនរណាៗទាំងអស់ បានដឹងអំពីភាពងាយរងគ្រោះនៃ
ការប្រែប្រួលនៃធម្មជាតិ និងការិយាធម៌យុទ្ធ, ពួកគេនឹងធ្លាក់ខ្លួនឈឺ ឬជួយគ្រោះអត់ឃ្លាន នៅពេលដែលអាកាសធាតុ
ក្លាយជាអាក្រក់ ឬក៏ការប្រមូលពន្ធមានលក្ខណៈធ្ងន់ធ្ងរ។

តាមរយៈកំណត់ត្រាអំពីពន្ធ និងដីធ្លីបានបង្ហាញថា វណ្ណៈអ្នកផ្តល់ប្រាក់កម្ចីនៅទីជនបទនាសម័យណាវ៉ា
បានក្លាយជាអ្នកមានតាមរយៈការកេងប្រវ័ញ្ចប្រជាកសិករក្រីក្រ, កំណត់ត្រានោះក៏បានបង្ហាញពីការផ្ទុះឡើងចំនួន
អ្នករត់ចោលទីលំនៅតាមទីជនបទ ដូចដែលគ្រួសារនានាបានរត់គេចទៅតំបន់ដែលគេមិនស្គាល់ដើម្បីគេចវេរពី
បំណុល និងការបង់ពន្ធ។ កំណាព្យរបស់មន្ត្រីថ្នាក់ខេត្តមួយរូបបាននិយាយថា “មិនមានផ្សែងហុយចេញ” ពីចង្រ្កាន
របស់ប្រជាកសិករឡើយ, “ពីងពាងកំពុងតែធ្វើសំណាញ់របស់វា” នៅក្នុងឆ្នាំងដាំបាយ, “ដែលគ្មានអង្ករសម្រាប់ដាំ”។
ប៉ុន្តែ ភាពក្រីក្រ និងភាពលំបាកនេះមិនត្រូវឆ្លុះបញ្ចាំងពីភាពអស់កម្ម ឬភាពថោកទាបរបស់ប្រជាកសិករឡើយ
ហើយកំណាព្យនោះក៏មិនបានប្រាប់ពីរឿងរ៉ាវពេញលេញឡើយ។ ប្រភពនានាដែលបានពិពណ៌នាពីស្ថានភាពរបស់
ប្រជាកសិករ ក៏បានបង្ហាញពីការតស៊ូ, ទប់ទល់, និងលេងកំសាន្តជាញឹកញាប់។ ច្បាប់ជាច្រើនប្រឆាំងជាមួយការ
ចាកចោលលំនៅឋាន ដោយក្នុងនោះរួមមានការកំណត់នៅក្នុងក្រម យ៉ូរ៉ូ ថា “នៅពេលដែលគ្រួសារណាមួយរត់គេច
ក្រុមទាំងមូលត្រូវទទួលខុសត្រូវនៅក្នុងការស្វែងរកពួកគេ” ដែលវាបានបង្ហាញថា ប្រជាកសិករធ្វើសកម្មភាពនានា
ក្រៅតែពីអង្គុយត្ងាញត្ងែរ, ពួកគេជាច្រើនឆ្លើយតបចំពោះបញ្ហាតាមរយៈការស្វែងរកការចាប់ផ្តើមជីវិតនៅលើទីតាំងថ្មី
មួយ ឬស្វែងរកវិធីដើម្បីគេចវេរពីការបង់ពន្ធ។ នៅក្នុងកំណត់ត្រាមួយនាសតវត្សទី 8 របស់មន្ត្រីរាជវាំង បានគូញត្រែរ
ថា “ក្រុមអ្នកបង្កបង្កើនផលបានរត់គេចខ្លួនទៅកាន់ចុងជ្រុងទាំង 4 នៃព្រះរាជាណាចក្រ គេចវេរពីការបង់ពន្ធ និង
សេវាការងារ, ហើយបានក្លាយជាអ្នកពឹងពាក់លើគ្រួសារស្តេចត្រាញ់ និងរដ្ឋមន្ត្រី...ប្រជាកសិករជាច្រើននៅក្នុងព្រះ
រាជាណាចក្របានបោះបង់ចោលទីលំនៅផ្លូវការរបស់ពួកគេ និងតាំងទីលំនៅនៅទីកន្លែងផ្សេងៗស្រេចតែពួកគេ
ចង់”។ អ្នកមួយចំនួនទៀតបានធ្វើអន្តោប្រវេសទៅកាន់តំបន់ព្រំដែន ពេលខ្លះធ្វើឡើងជាក្រុម ដែលមានចំនួនរហូត
ដល់មួយពាន់នាក់ ឬលើសពីនេះ។ ហើយបន្ទាប់មកមានក្រុមប្រជាកសិករដែលធ្វើការបះបោរ ដែលបង្កើតបានជា
បញ្ហាដល់រដ្ឋាភិបាលណាវ៉ា ផ្ទាល់។ បទបញ្ញត្តិមួយនៅក្នុងឆ្នាំ 731 បានគូញត្រែរថា ក្រុមអ្នកបះបោរអនាធិបតេយ្យ
“មានចំនួនរាប់ពាន់នាក់ និងបានបំភិតបំភ័យដល់ប្រជាជនដែលជឿលើអបិយជំនឿ”។ ហើយរឿងរ៉ាវអំពីជម្លោះរវាង
ប្រជាជនសាមញ្ញជាមួយមន្ត្រីតរាជការមានយ៉ាងច្រើន, មន្ត្រីរាជការមួយរូបឈ្មោះ តាស៊ូម៉ារ៉ូ ត្រូវបានគេរាយការណ៍
ថា បានសម្លាប់ខ្លួនឯង នៅពេលដែលលោកមិនអាចទ្រាំទ្រជាមួយនឹងភាពតានតឹង ដែលពាក់ព័ន្ធជាមួយនឹងការធ្វើ
ឱ្យមានតុល្យភាពរវាងការកំណត់ពន្ធរបស់អធិរាជ ជាមួយនឹងការទាមទាររបស់ប្រជាកសិករ។ ប្រជាកសិករប្រហែល
ជាមិនបានប្រមូលផ្តុំគ្នាដើម្បីទាមទារឱ្យមានការផ្លាស់ប្តូរប្រព័ន្ធពន្ធនេះឡើយ ប៉ុន្តែពួកគេក៏មិនលំបាកនៅក្នុងការធ្វើ
រឿងនេះឡើយ។

មានសញ្ញាណមួយទៀតដែលបានបង្ហាញថា ស្ថាប័នសាមញ្ញជាអ្នករួមចំណែកធ្វើឱ្យពុទ្ធសាសនាមាន
ប្រជាប្រិយភាពក្នុងចំណោមប្រជាកសិករ។ នៅត្រឹមដើមទសវត្សឆ្នាំ 700 ហ្វូងមនុស្សនៅក្នុងតំបន់ជាច្រើនបាន
ប្រមូលផ្តុំគ្នាដើម្បីស្តាប់ធម្មទេសនារបស់បុព្វជិតមួយចំនួន អ្នកដែលបានអះអាងខ្លួនជាបុព្វជិតដោយខ្លួនឯង និងមិន
មានទំនាក់ទំនងជាមួយនឹងប្រាសាទឡើយ។ អ្នកដែលល្បីល្បាញជាងគេនៅក្នុងចំណោមបុព្វជិតទាំងនេះគឺ បុព្វជិត
កូតី ព្រះអង្គគឺជាមនុស្សដ៏គួរឱ្យទាក់ទាញ និងជាកូនប្រុសនៅក្នុងគ្រួសារជនអន្តោប្រវេសកូរ៉េ ដែលព្រះអង្គបាន

ផ្សព្វផ្សាយគោលលទ្ធិព្រះពុទ្ធសាសនា ដែលបានផ្តល់ការសង្គ្រោះដល់មនុស្សទាំងឡាយ។ រហូតដល់ទ្រង់សុគតនៅក្នុងឆ្នាំ 749 នៅពេលដែលព្រះអង្គមានព្រះជន្ម 81 ព្រះវស្សា ព្រះអង្គបានទាក់ទាញអ្នកដើរទាមបានជាច្រើននៅពាលពេញតំបន់គីណាអ៊ី ដោយព្រះអង្គមានទេសនាទៅកាន់មនុស្សរហូតដល់ 10,000 នៅក្នុងមួយលើក, ព្រះអង្គក៏បានជួយព្យាបាលប្រជាជន, កសាងស្ពាន, និងពង្រីកផ្ទៃដីដាំដុះថ្មីៗ។ កាលបង្កើតផ្លូវការបាននិយាយថា ប្រជាជន “នឹងប្រជែងគ្នាដើម្បីរត់ទៅស្វាគមន៍ទ្រង់” ហើយអ្នកទាំងឡាយណាដែល “រត់ប្រញាប់ប្រញាល់តាមព្រះអង្គ ភាគច្រើនសុទ្ធតែជាអ្នកដែលមានបំណងចង់ក្លាយជាបុព្វជិត ដែលមានចំនួនរហូតដល់រាប់ពាន់នាក់”។ អាជ្ញាធរបានចោទប្រកាន់ព្រះអង្គថាបានរើអង្គាសប្រាក់ច្រើនហួសហេតុ និងបង្កឱ្យមានភាពច្របូកច្របល់, ប៉ុន្តែ ដោយសារព្រះអង្គមានប្រជាប្រិយភាពខ្លាំង អាជ្ញាធរពិបាកនៅក្នុងការបញ្ឈប់សកម្មភាពរបស់ទ្រង់ណាស់, ដោយថាហេតុ ព្រះអង្គម្ចាស់សូម្បី បានទទួលស្គាល់ថាព្រះអង្គមានស្មារតីល្អ និងជ្រើសរើសព្រះអង្គឱ្យជួយប្រមូលការគាំទ្រនានាដើម្បីស្ថាបនាពុទ្ធបដិមានដ៏អស្ចារ្យ។

នៅក្នុងបន្ថែមទៅលើការបង្កើតរាជធានីអចិន្ត្រៃយ៍ និងការបង្កើតប្រព័ន្ធវិទ្យាប្បវេណី, សម័យណាវ៉ា ក៏បង្កើតឱ្យមានយុគសម័យមាសនៃវប្បធម៌ផងដែរ, ដូចដែលអធិរាជបានចំណាយធនធានជាច្រើនដើម្បីស្ថាបនារាជធានី និងរដ្ឋាភិបាលមួយដែលធំដូចជាប្រទេសចិនដែរ។ ស្ថាបត្យកម្មដ៏អស្ចារ្យត្រូវបានបង្កើតឡើងដោយខ្លួនឯង, ប្រាសាទនានានៅក្នុងរាជធានីប្រកបទៅដោយភាពរុងរឿងនៃសិល្បៈ, ជាពិសេសចម្លាប់ព្រះពុទ្ធ។ បើទោះបីជាពុទ្ធបដិមានដ៏អស្ចារ្យមានទំហំធំក៏ដោយ មានមនុស្សតិចតួចណាស់ដែលគិតថាវាមានភាពភាពស្រស់ស្អាត។ ផ្ទុយទៅវិញ រូបចម្លាក់តូចៗជាច្រើនដែលបានរួមបញ្ចូលគ្នានូវលក្ខណៈធម្មជាតិ និងភាពសមសួរ ដែលក្លាយមកមនុស្សជំនាន់ក្រោយបានព្យាយាមនៅក្នុងការយកលំនាំតាម។ រាជវាំងក៏បានលើកកម្ពស់តន្ត្រី, របាំ, និងសៀក ជាមួយនឹងការិយាល័យតន្ត្រីរាជវាំងមួយដែលលើកកម្ពស់ការសិក្សាលក្ខណៈឯកជនអំពីឧបករណ៍តន្ត្រី និងការសម្តែងជាសាធារណៈនូវហ្គាហ្គាតូ (តន្ត្រីប្រណិត), ដែលជាទម្រង់តន្ត្រីបុរាណដ៏យូរអង្វែងមួយដែលប្រគំឡើងដោយប្រើខ្នុយ(រួមទាំង សាគូហាធី), ឧបករណ៍ផ្លុំ, គង, ស្តរ, ចាប៊ី, និងពិណខ្សែ 13 កូត។ ជាពិសេស នៅក្នុងចម្រៀង និងរបាំប្រចាំរាជវាំងដ៏ល្បីល្បាញបំផុតជាច្រើនក៏ត្រូវបានគេបញ្ចូលនូវឧបករណ៍ដែលមានប្រជាប្រិយភាពនៅតាមទីជនបទ។

អ្វីដែលគួរឱ្យចាប់អារម្មណ៍ជាងសិល្បៈរូបភាព និងសម្តែងទៅទៀតនោះគឺ កំណាព្យ។ បើទោះបីជា សំណេរដំបូងបំផុតនៅក្នុងសម័យណាវ៉ា គឺ កូជីគី និងនីហុន សូគី សរសេរឡើងជាពាក្យរាយក៏ដោយ ក៏ស្នាដៃឯកសម័យណាវ៉ា ដែលមានឈ្មោះថា ម៉ានយូស៊ូ ដែលជាសមូហកម្មនៃកំណាព្យជាង 4,500 របស់កវីបុរស និងស្ត្រីមកពីគ្រប់មជ្ឈដ្ឋានទាំងអស់ ចងក្រងឡើងក្នុងគោលបំណងធ្វើគ្រាប់តាមរាជអត្ថបទកំណាព្យសម្រាំងរបស់ចិន។ បើទោះបីជាកំណាព្យជាច្រើនត្រូវបានសរសេរឡើងក្នុងទម្រង់ 31 ព្យាង្គ ដែលគេហៅថា តានកា (កំណាព្យខ្លី) ប៉ុន្តែមានកំណាព្យមួយចំនួនវែង និងខុសទម្រង់។ មាតិកានៃកំណាព្យមានច្រើនប្រភេទអាស្រ័យទៅលើអ្នកនិពន្ធ។ មានកំណាព្យជាច្រើនសរសេរអំពីភាពមិនស្ថិតស្ថេរនៃជីវិត, មួយចំនួនទៀតសរសេរអំពីភាពស្រស់ស្អាតនៃធម្មជាតិក្នុងប្រទេសជប៉ុន។ មានកំណាព្យលើកសរសើរដល់ព្រះមហាក្សត្រ, កំណាព្យអំពីការធ្វើដំណើរ, ការជញ្ជឹងគិតអំពីការស្លាប់របស់មនុស្សជាទីស្រឡាញ់, កំណាព្យអំពីរដូវ, សេចក្តីស្នេហាស្រីប្រសាសន៍។ ផ្ទុយទៅនឹងកំណាព្យសម័យក្រោយៗ បានកម្រិតយ៉ាងតឹងរឹងលើទម្រង់ និងមាតិកា កំណាព្យម៉ានយូស៊ូ មានលក្ខណៈផ្សេងៗគ្នាជាច្រើនដោយសារអាយុកាលរបស់វា។

ខណៈពេលទាំងក្រុមរដ្ឋបាលដ៏ស្មុកស្មាញ និងភាពអស្ចារ្យនៃវប្បធម៌ មិនអាចធានាអំពីស្ថេរភាពនយោបាយ ប៉ុន្មានទេសវត្សបន្ទាប់ពីការសាយទីវង្គត់របស់ព្រះអង្គម្ចាស់សូម្បី ជាថ្មីម្តងទៀតរបបនេះបានធ្លាប់ទៅក្នុងជម្លោះ។ នៅក្នុងឆ្នាំ 769 ព្រះសង្ឃព្រះនាមដូកូ ហាក់ស្ទើរក្លាយជាតេនណូ ទៅហើយ ប៉ុន្តែ មេដឹកនាំនៅក្នុងរាជវាំង

បានបណ្តេញព្រះអង្គទៅកាន់ភាគខាងលិច។ អំឡុងទសវត្សឆ្នាំ 770 គូសត្រូវនានានៅក្នុងរាជវង្សបានកាប់សម្លាប់ និងប្រើឧបាយកលដាក់គ្នាទៅវិញទៅមកដើម្បីធ្វើយ៉ាងណាឱ្យសមាជិករបស់ពួកគេបានឡើងគ្រងរាជ្យ ខណៈពេល ដែលប្រាសាទប្រកួតប្រជែងគ្នាដើម្បីដណ្តើមឥទ្ធិពលនយោបាយ។ សង្គ្រាមបានកើតឡើងវិញមិនចេះចប់មិនចេះ ហើយនៅហុនស៊ូភាគខាងជើង ដូចដែលកងកម្លាំងយ៉ាម៉ាតូ ព្យាយាមនៅក្នុងការបង្ក្រាបលើអេមីស៊ី ដែលពេលនោះ បានដឹកនាំដៃក និងមាស និងបានចូលរួមនៅក្នុងការធ្វើពាណិជ្ជកម្មជាមួយពួកជីទ្វីប ក៏ដូចជាជាមួយពួកណាវ៉ា។ សង្គ្រាមជាមួយអេមីស៊ី មិនត្រូវបានបញ្ចប់ឡើយ រហូតដល់ដើមសតវត្សទី 9 បន្ទាប់ពីការបាត់បង់កងទ័ពជប៉ុនអស់ រាប់ពាន់នាក់, នៅពេលដែលជ័យជំនះត្រូវបានប្រកាសដោយឧត្តមសេនីយមួយរូបដែលមានគោរម្យងារគួរឱ្យខ្លាចថា “សេនាប្រមុខសញ្ជ័យនៃមនុស្សព្រៃ, មេទ័ពកណ្តាលស្តីទីនៃឆ្នាំកូន, ស្នងការប៉ូលីសរបស់ម៉ូតូ និងដេវ៉ា, ឋានៈលើ កម្រិតទី 4 វ័យក្មេង, អភិបាលនៃម៉ូតូ, ឈិនជូ សូហ្គុន”។ សូម្បីតែបន្ទាប់ពីនោះមក អេមីស៊ី នៅតែមានឯករាជ្យភាព ដែលជាបញ្ហាប្រឈមសម្រាប់កុលសម្ព័ន្ធយ៉ាម៉ាតូ ក្នុងការបង្រួបបង្រួមប្រទេសជប៉ុន។ នៅពេលដែលអំពើហិង្សា បានថមថយ អធិរាជកាមម៉ូ និងអ្នកគាំទ្រដ៏មានឥទ្ធិពលមួយរូបមកពីគ្រួសារហ្វីជីវ៉ា ព្រះនាមម៉ូម៉ូកាវ៉ា បានផ្លាស់ប្តូរ រាជធានីទៅកាន់រាជវាំងបណ្តុះអាសន្ននៅហេអ៊ីអាន ដែលមានចម្ងាយ 24 គីឡូម៉ែត្រភាគខាងជើងណាវ៉ា ជាទីកន្លែង ដែល ហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធនានាត្រូវបានសាងសង់យ៉ាងឆាប់រហ័ស។ ប៉ុន្តែ បើទោះបីជាជារាជវាំងបណ្តុះអាសន្នក៏ដោយ វាត្រូវបានប្រើប្រាស់ធ្វើជារាជធានីយ៉ាងយូរ ហើយក្នុងរយៈពេលជាងមួយសហស្សវត្សបន្ទាប់ រាជធានីដែលក្រោយមក គេហៅថា ក្យូតូ បានដើរតួនាទីជាលំនៅឋានរបស់អធិរាជ 74 អង្គ។

3.3. សម័យហេអ៊ីអាន

រយៈពេល 4 សតវត្សដែលយើងស្គាល់ថា សម័យហេអ៊ីអាន ចាប់ពីឆ្នាំ 794-1185 នៅតែជាសម័យការនៃ ការដឹកនាំតាមប្រព័ន្ធហានុក្រមវិស្សិម ដែលអំណាចកណ្តាលស្ថិតលើអធិរាជ។ ប៉ុន្តែ ក្រុមដែលប្រកួតប្រជែងគ្នាបាន ស្វែងរកឃើញវិធីថ្មីៗដើម្បីកែសម្រួលប្រព័ន្ធនេះ ហើយអំណាចជាក់ស្តែងបានផ្លាស់វេនគ្នានៅអំឡុងពេលនោះ៖ ជំបូង ផ្លាស់ពីអធិរាជទៅកាន់ទីប្រឹក្សាអភិជនរបស់ទ្រង់, បន្ទាប់មកផ្លាស់ទៅអធិរាជចូលនិវត្តន៍មួយចំនួន, រួមជាមួយ នឹងការប្រកួតប្រជែងយ៉ាងខ្លាំងក្លាពីសំណាក់ក្រុមផ្សេងៗ។ លទ្ធផលជារួមអំឡុងពេលនោះគឺជាសម័យកាលដែល មានសន្តិភាពរយៈពេល 400 ឆ្នាំ៖ ជាពេលមួយដែលការប្រកួតប្រជែងគ្នាត្រូវបានធ្វើឡើងតាមរយៈយុទ្ធសាស្ត្រ នយោបាយជាជាងការប្រើប្រាស់អំពើហិង្សា ហើយជាពេលដែលពន្ធករឬធម៌របស់ណាវ៉ា បានរីកលូលាស់ក្លាយជា តន្ត្រី, សិល្បៈ, និងអក្សរសិល្ប៍ដ៏អស្ចារ្យមួយ។

អត្តសញ្ញាវប្បធម៌មួយរបស់ហេអ៊ីអាន គឺការកើនឡើងនៃផ្តាច់ខ្លួនរបស់ប្រទេសជប៉ុនចេញពីជីទ្វីប។ ទំនាក់ទំនងជាមួយប្រទេសកូរ៉េមានភាពតានតឹងនៅក្នុងសតវត្សទី 9 ដូចដែលមន្ត្រីនានារបស់ជប៉ុនមានការព្រួយ បារម្ភថា មន្ត្រីនៅឧបទ្វីបកូរ៉េបានផែនការពង្រីកឥទ្ធិពលរបស់ខ្លួនមកលើប្រទេសជប៉ុន (របាយការណ៍ផ្លូវការនៅ ពាក់កណ្តាលសតវត្សទី 9 មួយបានចោទប្រកាន់កូរ៉េថា “មានចេតនាអាក្រក់” ហើយបាននិយាយថា មន្ត្រីកូរ៉េដែល ធ្វើដំណើរមកកាន់ប្រទេសជប៉ុន “មិនបានប្រគល់ដង្វាយដែលជាស្នូលសារអាក និងធ្វើបារកិច្ចលើកិច្ចការរបស់ រដ្ឋាភិបាលជប៉ុនក្រោមលេសធ្វើពាណិជ្ជកម្ម”។ ចំណែកនៅភាគខាងលិចវិញ សន្តតិវង្សចាំង របស់ចិននៅពេល នោះបានឈានដល់កម្រិតកំពូល ដែលនាំឱ្យចំណាប់អារម្មណ៍របស់ជប៉ុនលើប្រទេសចិនបានចុះថយ ជាមួយគ្នា នោះមន្ត្រី និងអ្នកចនាធានារបស់ជប៉ុន កាន់តែមានភាពជឿជាក់លើតម្លៃ និងប្រពៃណីរបស់ជប៉ុនខ្លួនឯង។ រាជវាំង ជប៉ុនបានបញ្ឈប់ការសរសេរប្រវត្តិសាស្ត្រតាមបែបចិននៅក្នុងឆ្នាំ 887 ហើយនៅក្នុងឆ្នាំ 894 ជប៉ុនបានផ្អាកស្ថានទូត ផ្លូវការរបស់ខ្លួននៅក្នុងប្រទេសចិន។ រដ្ឋាភិបាលក៏ចាប់ផ្តើមព្យាយាមយ៉ាងខ្លាំងនៅក្នុងការត្រួតពិនិត្យការធ្វើដំណើរ

ជាលក្ខណៈឯកជនទៅកាន់ និងមកពីដីទ្វីប ដោយបានបង្កើតការិយាល័យមួយនៅជាហ្សាំអ៊ីហ្វ ដែលស្ថិតនៅត្បូងភាគខាងជើង ដើម្បីគ្រប់គ្រងការផ្លាស់ប្តូរជាមួយបរទេស។ ជាលទ្ធផល ទំនាក់ទំនងភាគច្រើនត្រូវបានធ្វើឡើងនៅក្នុងទម្រង់ជាការធ្វើធម្មតាត្រារបស់បុព្វជិត និងការធ្វើពាណិជ្ជកម្ម ដែលបានអភិវឌ្ឍយ៉ាងខ្លាំងបន្ទាប់ពីសតវត្សទី 10 ឬជាពេលដែលបុព្វជិតតូរ៉េ និងបុព្វជិតចិនលួចយកសូត្រ និងរបស់របរប្រណិតៗមកកាន់ជប៉ុន។ ការធ្វើអន្តោប្រវេសមកពីអាស៊ីបានថយចុះយ៉ាងខ្លាំង។ ប្រហែលជារឿងដែលសំខាន់ជាងគេបំផុតនោះគឺ ជប៉ុនបានអភិវឌ្ឍតួអក្សរផ្ទាល់របស់ពួកគេ ដែលគេហៅថា កាណា ដោយពួកគេបានបង្កើតប្រព័ន្ធសំណេរដ៏ស្មុកស្មាញមួយ ដោយបានលាយបញ្ចូលតួអក្សរចិនជាមួយតួអក្សរកាណា ហើយនៅក្នុងដំណើរការនេះ វាបានជម្រុញឱ្យមានបន្ទុះនៃការសរសេរ។

បើទោះបីជាជប៉ុនមិនអាចកាត់ផ្តាច់ខ្លួនគេទាំងស្រុងពីអាស៊ី ប៉ុន្តែទំនួលឆ្ពោះទៅរកឯករាជ្យគឺជារឿងដែលមិនអាចប្រកែកបានឡើយ។ ការផ្លាស់ប្តូរនយោបាយដ៏ខ្លាំងក្លា ដែលបណ្តាលមកពីការបាត់បង់ឥទ្ធិពលបន្តិចម្តងៗរបស់អធិរាជ បើទោះបីជាទ្រង់បន្តគ្រងរាជ្យក៏ដោយ។ តេនណូ របស់យ៉ាម៉ាតូ នៅតែគ្រប់គ្រងរដ្ឋាភិបាលនៅដើមទសវត្សឆ្នាំ 800 ប៉ុន្តែត្រឹមពាក់កណ្តាលសតវត្ស ទីប្រាំមួយក៏ត្រូវបានហ្វូជីវ៉ា របស់ទ្រង់បានសម្រេចនៅក្នុងការដណ្តើមអំណាច ដោយបានអភិវឌ្ឍ និងកែសម្រួលប្រព័ន្ធវិស្វកម្ម នៅក្នុងវិធីមួយដែលទុកឱ្យអធិរាជបន្តនៅមានកិត្យានុភាព ប៉ុន្តែអំណាចត្រូវបានកម្រិត។ តាមពិតទៅ ត្រឹមពាក់កណ្តាលសតវត្សទី 10 គ្រួសារហ្វូជីវ៉ាក៏ភាគខាងជើង ឬក្រុមហុកកេ បានក្លាយជាក្រុមដែលគ្របដណ្តប់អំណាចផ្តាច់មុខនៅក្នុងរាជធានី។ នៅពេលនោះ មន្ត្រី និងប្រជាជនសាមញ្ញនៅទីជនបទបានកើនឡើងនូវឯករាជ្យពីអំណាចកណ្តាល, ជាទូទៅពួកគេត្រូវបង់ពន្ធ និងផ្តល់កម្លាំងពលកម្ម ប៉ុន្តែស្ថិតនៅក្រោមការសមត្ថកិច្ចរបស់អាជ្ញាធរក្នុងតំបន់៖ ការដាក់ទោសទណ្ឌលើអ្នកប្រព្រឹត្តិខុសនៅក្នុងវិធីរបស់ពួកគេផ្ទាល់ ហើយពួកគេអាចដោះស្រាយវដ្តនៃគ្រោះទុរ្ភិក្ស/ជម្ងឺឆ្លងរៀងរាល់ 3 ឆ្នាំម្តង ដែលបានរក្សាស្ថេរភាពនៃចំនួនប្រជាជននៅក្នុងរយៈពេលប៉ុន្មានសតវត្សនេះឱ្យស្ថិតនៅរង្វង់ 6 លាននាក់។

វប្បធម៌ និងភាពប្រណិតរបស់សមាជិកគ្រួសារហ្វូជីវ៉ា ទីលំនៅដ៏ប្រណិតរបស់ពួកគេ, ការឧបត្ថម្ភគាំទ្រដល់សិល្បៈ, ទម្រង់នៃការរួមសង្វាស់ដ៏ពិសេស, បានធ្វើឱ្យពួកគេមានលក្ខណៈខុសប្លែកពីមេដឹកនាំគ្រប់គ្រងអំណាចផ្សេងៗទៀតនៅក្នុងប្រវត្តិសាស្ត្រជប៉ុន ប៉ុន្តែ ភាពលេចធ្លោដ៏សំខាន់របស់ពួកគេ គឺសមត្ថភាពរបស់ពួកគេក្នុងការលេងល្បែងនយោបាយដ៏លំបាកមួយ។ ជាឧទាហរណ៍ នៅចុងសតវត្សទី 9 និងដើមសតវត្សទី 10 នៅពេលដែលអធិរាជ 2 អង្គព្យាយាមនៅក្នុងការប្រកួតប្រជែងជាមួយគ្រួសារហ្វូជីវ៉ា ដើម្បីគ្រប់គ្រងអំណាច តាមរយៈការប្រគល់ការិយាល័យជាន់ខ្ពស់ទៅឱ្យមីឈីហ្សានេ ដែលមកពីគ្រួសារស៊ីហ្គាវ៉ា ដែលជាគូប្រជែងជាមួយគ្រួសារហ្វូជីវ៉ា វ៉ា, គ្រួសារហ្វូជីវ៉ាបានឆ្លើយតបវិញយ៉ាងខ្លាំងក្លា ដោយចោទប្រកាន់ទ្រង់អំពីកក្តិភាពចំពោះរាជ្យបណ្ឌិត និងបាននិរទេសទ្រង់ទៅកាន់ត្បូស៊ូខាងជើង ជាទីកន្លែងដែលទ្រង់រស់នៅក្រោមការឃុំឃាំងនៅក្នុងរាជតំណាក់ ដោយទ្រង់បានត្អូញត្អែរថា៖ កុមារអ្នកស្រែចំការបានយកបន្លែមកឱ្យខ្ញុំ, ហើយអ្នកជួយធ្វើម្ហូបខ្ញុំបានធ្វើបបរ៉ាវឱ្យខ្ញុំ។ ខ្ញុំលាត់អណ្តែតដូចជាកូនក្រៀលឯកកោមួយដែលបែកចេញពីគូរបស់វា។ 2 ឆ្នាំក្រោយមកទ្រង់បានសុគត ប្រហែលជាបណ្តាលមកពីកង្វះអាហារូបត្ថម្ភ ហើយប្រជាជននៅក្នុងសម័យហេអ៊ីអាន ចាប់ផ្តើមស្លៀកបំពាក់ថ្មើរជើង ឬខ្យល់ព្យុះបណ្តាលមកពីវិញ្ញាណដ៏មានកំហឹងរបស់ទ្រង់។ ប៉ុន្តែ តាមរយៈបទពិសោធន៍របស់ទ្រង់ ធ្វើឱ្យប្រជាជនទាំងនោះគិតពិចារណាយ៉ាងហ្មត់ចត់ មុននឹងធ្វើការប្រជែងជាមួយគ្រួសារហ្វូជីវ៉ា។ ចំណុចសំខាន់មួយនៃការគ្រប់គ្រងអំណាចរបស់គ្រួសារនេះគឺ ជំនាញរបស់ពួកគេនៅក្នុងការបង្កើតសម្ព័ន្ធមិត្តដ៏មានឥទ្ធិពលនានា និងដាក់សាច់ញាតិរបស់ពួកគេឱ្យកាន់កាប់ការិយាល័យសំខាន់ៗ។ ពួកគេទទួលបានការគាំទ្រពីប្រាសាទដ៏មានឥទ្ធិពលមួយចំនួននៅក្នុងប្រទេសជប៉ុន ដោយក្នុងនោះរួមមានទាំងប្រាសាទកូហ្វឹគូជី នៅណាវ៉ា ផងដែរ។ គ្រួសារនេះ ចាប់ពីពាក់កណ្តាលទសវត្សឆ្នាំ

800 ទៅបានរៀបចំសមាជិកគ្រួសារខ្លួនឱ្យកាយជាអាណានិគមរបស់មេដឹកនាំជាច្រើន, ដំបូងធ្វើជាអាណានិគមរបស់ អធិរាជវ័យក្មេង, បន្ទាប់ពីទសវត្សឆ្នាំ 880 មក ធ្វើជាអាណានិគមរបស់អធិរាជពេញវ័យតែម្តង។ ហើយពួកគេគ្រប់គ្រង លើការិយាល័យប៉ូលីសរបស់ហេអ៊ីអាន ។ នៅត្រឹមសតវត្សទី 10 ពួកគេត្រួតត្រាលើកងកម្លាំងសន្តិសុខរាជធានី, ក្រុម ប្រឹក្សាភិបាលរាជធានី, និងតំណែងរដ្ឋបាលសំខាន់ៗក្នុងរាជធានី, ក៏ដូចជាសកម្មភាពទាំងឡាយ និងការធ្វើសេចក្តី សម្រេចចិត្តរបស់អធិរាជ។ ចំណុចសំខាន់ដូចគ្នានេះ គ្រួសារហ្វូជីវ៉ា បានរៀបអាទិសេកបុត្ររបស់ពួកគេដោយប្រុង ប្រយ័ត្ន។ ដោយធ្វើតាមប្រពៃណីមុនៗ ពួកគេបានខិតខំប្រឹងប្រែងក្នុងការដាក់កូនចៅគ្រួសារ ហ្វូជីវ៉ា នៅក្នុងរាជវាំង តាមរយៈការធ្វើជាមហេសីរបស់ព្រះអង្គម្ចាស់សំខាន់ៗមួយចំនួន។

ស្ត្រីមិនអាចឡើងគ្រងរាជ្យបានទៀតឡើយនៅក្នុងសម័យនេះ ហើយគួនាទីនៃយេនឌ័រត្រូវបានពិពណ៌នា យ៉ាងច្បាស់, ស្ត្រីមិនត្រូវបានគេផ្តល់សិទ្ធិនៅក្នុងការកាន់កាប់តំណែងក្នុងការិយាល័យ ឬចូលរួមនៅក្នុងពិធីនានា របស់រដ្ឋាភិបាលឡើយ។ ប៉ុន្តែ ការដកចេញពីសង្គ្រោះសាធារណមិនបានធ្វើឱ្យអំណាចរបស់ស្ត្រីចុះខ្សោយឡើយ ស្ត្រី នៅតែគ្របដណ្តប់លើកិច្ចការមិនផ្លូវការនានា ក្នុងនាមជាម្តាយ និងភរិយារបស់បុរសដែលមានឥទ្ធិពល ដែលជាទូទៅ តែងតែប្តូរមករស់នៅក្នុងគ្រួសារខាងប្រពន្ធបន្ទាប់ពីរៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍រួច។ ឧទាហរណ៍ ម្ចាស់ក្សត្រីហ្វូជីវ៉ា អនស៊ី ដែលជាកូនកូម៉ូ (មាតានៃប្រទេសជាតិ ឬសម្តេចម៉ែ) បានធ្វើដំណើរទៅកាន់រាជធានីរបស់រាជបុត្ររបស់ទ្រង់ដែល ជាអធិរាជដើម្បីទាមទារឱ្យទ្រង់តែងតាំងព្រះរាមរបស់ម្ចាស់ក្សត្រីព្រះនាមមីឈីណាហ្គា ធ្វើជាអាណានិគម។ មន្ត្រីនៅ សតវត្សទី 10 មួយរូបបាននិយាយថា “ម្ចាស់ក្សត្រីយានី គ្រប់គ្រងលើកិច្ចការរាជវាំងដោយខ្លួនទ្រង់ផ្ទាល់”។ ម្ចាស់ ក្សត្រីយានីដែលល្បីល្បាញបំផុតគឺម្ចាស់ក្សត្រីហ្វូជីវ៉ា សូស៊ី ដែលទ្រង់ជាអ្នកមានឥទ្ធិពលលើអធិរាជចំនួន 5 អង្គនៅ ក្នុងសតវត្សទី 11, ដោយក្នុងនាមមាន 2 អង្គជារាជបុត្រ, 2 អង្គជាចៅ, និង 1 អង្គជាចៅទួត, និងម្ចាស់ក្សត្រីម៉ូរ៉ាសាគី ស៊ីគីប៊ូ ដែលជាអ្នកនិពន្ធសៀវភៅ រឿងនិទានហ្គេនដី ដែលត្រូវបានគេចាត់ទុកថាជាប្រលោមលោកដំបូងនៅលើ ពិភពលោក។

គ្រួសារហ្វូជីវ៉ា ក៏បានប្រើប្រាស់ប្រព័ន្ធដីផ្លូវរបស់ហេអ៊ីអាន ដើម្បីពង្រឹងអំណាចរបស់ពួកគេផងដែរ។ គោលការណ៍ណាវ៉ា ដែលថារាល់ដីផ្លូវទាំងអស់គឺជាកម្មសិទ្ធិរបស់អធិរាជ ដែលតម្រូវឱ្យមានការធ្វើជំរឿន និងបែង ចែកដីផ្លូវឡើងវិញជាទៀងទាត់ ធ្វើដូច្នេះគឺដើម្បីងាយស្រួលក្នុងការវាយតម្លៃពន្ធ។ នៅត្រឹមដើមទសវត្សឆ្នាំ 800 ដំណើរការនេះមានលក្ខណៈស្មុកស្មាញដែលពិបាកនៅក្នុងការអនុវត្តឱ្យមានប្រសិទ្ធភាព។ ការធ្វើជំរឿនមិនត្រូវ បានគេធ្វើបន្ត, ការបែងចែកដីផ្លូវឡើងវិញបានធ្លាក់ចុះ, ហើយការត្រួតត្រាដីនៅក្នុងតំបន់ត្រូវបានពង្រីក។ ព្រមជា មួយគ្នានោះ ការអនុវត្តន៍មួយដែលបានចាប់ផ្តើមឡើងនៅក្នុងសម័យណាវ៉ា គឺការប្រមូលផ្តុំនៃអចលនទ្រព្យ “ឯកជន” ដោយប្រាសាទ និងគ្រួសារអភិជន ដែលគេហៅ សូអេន បានកើនឡើង។ ស្ថិតនៅក្រោមប្រព័ន្ធវិស្វកម្ម ដំបូង គំនិតអំពី កម្មសិទ្ធិជាអចិន្ត្រៃយ៍ត្រូវបានលេចឡើង នៅពេលដែលស្ថាប័នសាសនា និងម្ចាស់កម្មសិទ្ធិដីត្រូវបានសន្យានៅក្នុងការ ផ្តល់កម្មសិទ្ធិទៅលើដីដែលពួកគេបានមកពីការកាប់ឆ្ការព្រៃ នៅពេលដែលពួកគេបង់ពន្ធលើដីនោះ។ ឥឡូវនេះ នៅក្នុងសម័យហេអ៊ីអាន ក្រុមទាំងនេះបានប្រកួតប្រជែងគ្នាកាន់តែខ្លាំងក្លាក្នុងការស្វែងរកវិធីថ្មីៗដើម្បីទទួលបានដី ផ្លូវអចិន្ត្រៃយ៍ តាមរយៈការទទួលបានអំណោយសម្រាប់ស្នាដៃក្នុងការបម្រើអធិរាជ, តាមរយៈការទទួលបានរង្វាន់ សម្រាប់ការកាន់កាប់មុខដំណែងក្នុងរដ្ឋាភិបាល, ឬតាមរយៈការកាន់កាប់ដីផ្លូវរបស់ប្រជាកសិករក្រីក្រ ជាដើមទៅនឹង ការសន្យាថា អត្រាពន្ធនៃការជួលដីរបស់ប្រជាកសិករ នឹងទាបជាងមុន។ ត្រឹមពាក់កណ្តាលសម័យហេអ៊ីអាន ភាគ ច្រើននៃដីផ្លូវទាំងអស់នេះបានក្លាយជាដីផ្លូវដែលមិនចាំបាច់បង់ពន្ធ, និងរួចផុតពីការចូលធ្វើអធិការកិច្ចរបស់មន្ត្រី

រដ្ឋាភិបាល។ ដោយមិនចាំបាច់និយាយ ការពង្រីកដីធ្លីនៃប្រព័ន្ធនេះបានកាត់បន្ថយចំណូលរបស់រដ្ឋាភិបាល។ ប៉ុន្តែ វាបានផ្តល់ឱ្យគ្រួសារហ្វីវ៉ាវ៉ា ដែលកាន់កាប់សូអេន រាប់ពាន់នូវមូលដ្ឋានហិរញ្ញវត្ថុដើម្បីគ្របដណ្តប់លើអំណាចនយោបាយ។

ប្រព័ន្ធសូអេន ក៏បានបង្កឱ្យមានកំណើននៃឯករាជ្យភាព និងនានាភាពនៅក្នុងបណ្តាលខេត្តនានា។ ខណៈពេលអ្នកគ្រប់គ្រងដីធ្លីឆ្លើតតបចំពោះគ្រួសារអភិជន ឬប្រាសាទជាងជាងឆ្លើយតបចំពោះរដ្ឋាភិបាលកណ្តាល ពួកគេអាចធ្វើសកម្មភាពនានាដើម្បីបង្កើនស្វ័យភាពរបស់ពួកគេ៖ គ្រប់គ្រងទៅលើការដាំដុះ និងការប្រមូលផលប្រចាំឆ្នាំនៅលើដីធ្លី, ទិញ និងលក់ទន្ធផលទាំងនោះ, ផ្តល់នូវទីស្នាក់អាស្រ័យសម្រាប់អ្នកប្រមូលផល និងកម្មករ, និងធ្វើទំនាក់ទំនងជាមួយម្ចាស់កម្មសិទ្ធិដីនៅក្នុងរាជធានី។ ស្ថិតនៅក្រោមប្រព័ន្ធសូអេន ប្រាសាទ និងចេតិយក៏បានចូលរួមយ៉ាងសកម្មនៅក្នុងការកិច្ចការពាណិជ្ជកម្មនៅក្នុងតំបន់ផងដែរ ដោយបានបញ្ជូនភ្នាក់ងារទៅកាន់ទីផ្សារទំនិញថ្លៃ និងផ្តល់ប្រាក់កម្ចីក្នុងអត្រាការប្រាក់ខ្ពស់ដល់ប្រជាជនក្រីក្រ ឬថៅកែសហគ្រាស។ វណ្ណៈកសិករធូរធា បានលេចឡើងក្រោមប្រព័ន្ធសូអេន ផងដែរ ពួកគេដើរតួនាទីជាអ្នកសហការជាមួយអាជ្ញាធរក្នុងតំបន់ នៅក្នុងការផ្តល់ប្រាក់កម្ចី ឬធានាដល់ការបង់ពន្ធរបស់អ្នកជិតខាងរបស់ពួកគេ។ លទ្ធផលនៃសកម្មភាពទាំងអស់នេះ នាំឱ្យមានការកើនឡើងនូវភាពរឹងមាំ និងស្វ័យភាពនៅក្នុងតំបន់, និងការរីកសាយភាយដ៏គួរឱ្យគត់សំគាល់មួយនៃសកម្មភាពពាណិជ្ជកម្ម, ការធ្វើដំណើរ, និងការផ្តល់ប្រាក់កម្ចី។

ភស្តុតាងនៃភាពរីកចម្រើននៅក្នុងតំបន់ បានបង្ហាញនៅក្នុងកំណត់ត្រាជាច្រើននៅពាក់កណ្តាលសម័យហេអ៊ីអាន។ ឧទាហរណ៍ បណ្ណាសារនៃប្រាសាទកូហ្សានដី ដែលស្ថិតនៅក្រៅរាជធានីក្សត្វ បានរក្សាទុកនូវសំបុត្ររបស់អ្នកធ្វើដំណើរ ដែលបានពិពណ៌នាថា ព្រះសង្ឃបានត្រួតពិនិត្យជាភ្នាក់ងារពាណិជ្ជកម្ម, ទិញ និងលក់ផ្ទះរបស់ប្រជាជនក្នុងតំបន់, ម្ចាស់កម្មសិទ្ធិដីនានាបានប្រគល់ប្រដាប់ដើម្បីដើម្បីទទួលបានប្រាក់កម្ចីសម្រាប់ការដាំដុះនៅនិទាយរដូវ, អ្នកឧបត្ថម្ភក្នុងតំបន់ “បានធ្វើដំណើរមកដល់តាំងពីព្រឹកព្រលឹមដើម្បីទទួលបានកៅស៊ូល្អនៅក្បែរឆាកសម្តែង” នៅក្នុងប្រាសាទ និងសន្យា “ក្នុងការផ្តល់អំណោយដល់អ្នកសម្តែង” គ្រួសារអភិជនកម្រិតទាបបានធ្វើដំណើរទៅកាន់ទីជនបទ និងបាន “ដណ្តើមកាន់កាប់ដីស្រែចំការរបស់ប្រជាកសិករ ដើម្បីបញ្ចូលទៅក្នុងដីធ្លីដែលជាកម្មសិទ្ធិរបស់ពួកគេ”។ ដូចគ្នានេះ នៅក្នុងលិខិតបណ្តឹងមួយនាចុងសតវត្សទី 10 របស់អាជ្ញាធរក្នុងតំបន់អូរ៉ាវី ដែលមានចម្ងាយប្រមាណ 135 គីឡូម៉ែត្រភាគឦសាននៃហេអ៊ីអាន ដោយបានពិពណ៌នាមិនត្រឹមតែប្រព័ន្ធផ្លូវថ្នល់ដ៏ស្តុកស្តាញមួយដែលអភិបាលខេត្តមួយរូបបានបរាជ័យនៅក្នុងការថែទាំប៉ុណ្ណោះទេ ប៉ុន្តែក៏បានពិពណ៌នាពីផលិតផលក្នុងស្រុកដែលដាក់តម្រៀបគ្នាដ៏គួរឱ្យចាប់អារម្មណ៍ ដែលតម្រូវឱ្យលោកប្រមូលដើម្បីយកមកធ្វើជាពន្ធ។ លិខិតនេះសរសេរបន្តទៀតថា គាត់បាន “កេងប្រវ័ញ្ចយើង” តាមរយៈការយកសំពត់សូត្រ, សំលៀកបំពាក់ត្បាញពីសសៃក្រចៅ... ប្រេង, សំលៀកបំពាក់ត្បាញពីស្មៅចិន (កាវ៉ាម៉ូស៊ី), គ្រឿងទេសឥណ្ឌា, និងសសៃសូត្រ។ ក្នុងលិខិតនេះបាននិយាយថា ដើម្បីបំពេញនូវតម្រូវការរបស់គាត់ “យើងត្រូវតែលក់ទ្រព្យសម្បត្តិរបស់ជូនតាយើង ដែលនាំឱ្យអន្តរាយដល់ការរស់នៅរបស់កូន និងចៅរបស់យើង”។ ការកើនឡើងនៃអំណាចនៅតាមខេត្តត្រូវបានបង្ហាញឡើងតាមរយៈការដកអភិបាលខេត្តចេញពីតួនាទី មួយឆ្នាំបន្ទាប់ពីការដាក់ពាក្យបណ្តឹង។

ចំណែកនៅក្នុងរាជធានីវិញ ឥទ្ធិពលរបស់គ្រួសារហ្វីវ៉ាវ៉ា បានឡើងដល់កម្រិតកំពូលនៅដើមសតវត្សទី 11 ។ បើទោះបីជា ប៉ុន្មានទសវត្សនេះ នៅក្នុងរាជធានីហាក់ដូចជាមានភាពរីករវាងនៅតាមខេត្ត និងមានភ្លើងឆេះរាជវាំងជាញឹកញាប់ ដែលមួយចំនួនបណ្តាលមកពីឧប្បត្តិហេតុ និងមួយចំនួនបណ្តាលមកពីការដុតរបស់ពួកចោរក៏ដោយ, អំឡុងពេលនោះត្រូវបានគេចាត់ទុកថាជាពេលវេលាដ៏រុងរឿងរបស់រាជានុសិទ្ធិមីឈីណាហ្គា ព្រះអង្គម្ចាស់មួយអង្គដែលគេស្គាល់តាមរយៈវិជ្ជាជ្រៅជ្រះ, សុខភាពខ្សោយ, និងរឿងរ៉ាវស្នេហារបស់ទ្រង់, រួមជាមួយការប្រមូលផ្តុំ

អំណាចដ៏រឹងមាំរបស់ទ្រង់។ ទ្រង់គ្រប់គ្រងសង្គមបាន មិនមែនដោយសារគោលនយោបាយរឹងមាំ ឬរដ្ឋាភិបាល ប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាពឡើយ ប៉ុន្តែដោយសារទ្រង់បានត្រួតត្រាបណ្តាញនានានៅជុំវិញរាជបល្ល័ង្ក។ ទ្រង់គឺជាបិតា ក្មេករបស់អធិរាជ 3 អង្គ និងជាជីតារបស់អធិរាជ 2 អង្គ។ ទ្រង់មានទំនាក់ទំនងសាច់ឈាមជាមួយអ្នកធ្វើសេចក្តី សម្រេចចិត្តស្ទើរតែទាំងអស់។ ទ្រង់បានប្រើទំនាក់ទំនងរបស់ទ្រង់ដើម្បីដឹកនាំការពិភាក្សាសម្ងាត់ដើម្បីធ្វើសេចក្តី សម្រេចចិត្តនានា។ ទ្រង់បានសរសេរនៅក្នុងកំណាព្យមួយនៅក្នុងឆ្នាំ 1018 ថា “ខ្ញុំគិតថា ពិភពលោកនេះ គឺពិតជា របស់ខ្ញុំ”។ “ខ្ញុំដូចជាព្រះចន្ទពេញរងដែលកំពុងបញ្ចេញពន្លឺ ដោយមិនមានពពកណាបាំងឡើយ”។ “អធិរាជជាអ្នក រៀបចំពិធី និងគ្រប់គ្រងវត្ថុទាំងឡាយ, មន្ត្រីជាអ្នកពិភាក្សា និងប្រឹក្សាយោបល់, ការត្រួតត្រាស្ថិតនៅក្រោមមីធីណាហ្គា”។

វាមិនមែនជារឿងដែលគួរឲ្យភ្ញាក់ផ្អើលទេដែលថាមីធីណាហ្គា បានបង្ហាញពីភាពជឿជាក់លើខ្លួនទ្រង់នៅ ក្នុងកំណាព្យ ដោយសារតែសិល្បៈ និងវប្បធម៌មានការរីកចម្រើនយ៉ាងខ្លាំងអំឡុងរាជរបស់ទ្រង់។ ពួកអភិជនមាន ចំនួនតិចជាងកន្លះភាគរយនៃចំនួនប្រជាជនសរុប ប៉ុន្តែពួកគេមានចំណេះដឹងជ្រៅជ្រះ, ទទួលបានការអប់រំអក្សរសាស្ត្រ និងទស្សនវិជ្ជាចិន ក៏ដូចជាការកើនឡើងនៃការសរសេររបស់ជប៉ុន។ ពួកគេទទួលបានចំណូលគ្រប់គ្រាន់ពីសូអ្វី ដើម្បីស្ថាបនាលំនៅឋានប្រណិត និងចំណាយពេលជាមួយសិល្បៈ។ ហើយពួកគេបានដឹងយ៉ាងច្បាស់ថា ជំនាញ អក្សរសាស្ត្រ និងសិល្បៈនឹងផ្តល់ឲ្យពួកគេនូវការគោរព និងឥទ្ធិពលលើនយោបាយ។ ជាលទ្ធផល គឺការលេចឡើង នៃប្រជាជនទីក្រុងដែលជឿនលឿនមួយ ដែលជាអ្នកបង្កើតវប្បធម៌ដែលមានតម្លៃបំផុតនៅក្នុងប្រវត្តិសាស្ត្រ ក្នុងនោះ រួមមានរបាំ, ស្ថាបត្យកម្ម, គំនូរ, តន្ត្រី, និងអក្សរសិល្ប៍, ដែលត្រូវបានរៀបចំឡើងយ៉ាងយកចិត្តទុកដាក់បំផុត។

បុគ្គលិកលក្ខណៈមួយនៃវប្បធម៌របស់ហេអ៊ីអាន គឺ ការធ្វើឲ្យរួចផុតរបស់វិចិត្រករពីគំរូរបស់ចិន។ ប្រជាជន បន្តស្ទើរចសរសេរប្រទេសចិន, ហើយការសរសេរនៅទីសាធារណៈភាគច្រើនធ្វើឡើងជាភាសាចិន។ ក៏ដូចគ្នាដែរ ឯក សារផ្លូវការត្រូវបានធ្វើឡើងជាភាសាចិន។ ប៉ុន្តែ ត្រឹមសតវត្សទី 10 វប្បធម៌ភាគច្រើនត្រូវបានធ្វើឲ្យក្លាយជារបស់ជប៉ុន។ ឧទាហរណ៍ នៅក្នុងវិស័យស្ថាបត្យកម្ម រាជបុត្ររបស់មីធីណាហ្គា ព្រះនាមយ៉ូរីមីធី បានប្រឆាំងជាមួយនឹងរចនាបថ ផ្លូវការរបស់ចិននៅក្នុងទសវត្សឆ្នាំ 1050 នៅពេលដែលទ្រង់ស្ថាបនាអាគារតំណាងរដ្ឋាភិបាលមួយគឺ សាលហ្សូនិច ដែលស្ថិតនៅប្រជុំ ភាគអាគ្នេយ៍នៃទីក្រុងក្យូតូ សាលនេះហុំព័ទ្ធជុំវិញដោយទឹក និងមានស្ថាបត្ថកម្មបែបវែង, ប្រណិត, និងធំទូលាយ។ វប្បធម៌ដើមក៏ត្រូវបានបង្ហាញនៅក្នុងគំនូរថ្មីរចនាបទបែបជប៉ុន ដែលគេហៅថា យ៉ាម៉ាតូអេ (រូបភាព យ៉ាម៉ាតូ) ដែលជាទូទៅគេគូរនៅលើជញ្ជាំងទ្វារ និងរនាំងបត់នៅក្នុងផ្ទះរបស់ពួកអភិជន និងលម្អដោយកំណាព្យនៅ ក្នុងទម្រង់ជាអក្សរផ្ទាំងពីលើចុះក្រោម។ អ្វីដែលកាន់តែមានសភាពដើម និងភាពជាជប៉ុននោះគឺ អេម៉ាគីម៉ូណូ ឬមូល រូបភាពនៅចុងសម័យហេអ៊ីអាន។ ជាទូទៅមានប្រវែង 1 ទៅ 1.2 ម៉ែត្រ នៅពេលដែលគេលាវពីស្តាំទៅឆ្វេង មូលរូប ភាពទាំងនេះលម្អិតអំពីរឿងរ៉ាវនានាដោយរូបភាព និងពេលខ្លះអមជាមួយសំណេរ។ មូលរូបភាពមួយចំនួនទាក់ទង ជាមួយសាសនា, និងមួយចំនួនទៀតទាក់ទងជាមួយផ្លូវលោកដែលពេលខ្លះមានលក្ខណៈកម្រិតកម្រិត។ មូលហេតុដ៏ បង្ហាញពីរូបភាពនៃគូអង្គនានាដែលស្លៀកសំលៀកបំពាក់ដ៏ប្រណិតនៅក្នុងរឿងនិទានហ្គេដឌី ដែលស្នាដៃប្រលោម លោករបស់ម៉ូរ៉ាសាគី ដែលជាទូទៅគេចាត់ទុកថាជាមូលរូបភាពដែលល្អជាងគេ។ អ្វីដែលគួរឲ្យចាប់អារម្មណ៍នោះគឺ មូលរូបភាពដូចជាតុក្កតា ដែលគូឡើងដោយបញ្ចូលព័ត៌មានអង្គព្រះនាមតូបា ដែលព្រះអង្គបានគូរសត្វកំប្រុក, សត្វ ទន្សាយ, សត្វកង្កែប, និងសត្វស្វាដើរតួជាបញ្ចូលគ្នា, មន្ត្រី, និងសូម្បីតែព្រះពុទ្ធ។ ក្រុមអ្នកទស្សនាចិនមាក់ងាយទៅ លើស្នាដៃទាំងអស់នេះ ហើយនៅតែបន្តហៅប្រជាជនជនជាតិមនុស្សព្រៃ ប៉ុន្តែតាមរយៈគំនូរបានបង្ហាញពីការកើន ឡើងនៃទំនុកចិត្តលើខ្លួនឯង និងកម្រិតនៃសិល្បៈដែលត្រូវបានស្វែងរកដោយមនុស្សជំនាន់ក្រោយ។

ជីវិតវប្បធម៌ហេអ៊ីអាន ក៏ត្រូវបានកត់សំគាល់ដោយការជឿជាក់លើសាសនាយ៉ាងមុតមាំ។ រាជវាំងទំនុប បម្រុងដល់និកាយពីរគឺ និកាយតេនដៃ និងនិកាយស៊ីនហ្គូន ដែលនិកាយទាំងពីរនេះរីកសាយភាយការអប់រំរបស់ពួក គេចេញមកពីមជ្ឈមណ្ឌលនៅលើកំពូលភ្នំ។ ប៉ុន្តែនៅខណៈពេលដែលពួកអភិជនជាទូទៅដើរតាមនិកាយមួយ ឬ និកាយទាំងពីរនេះ ពួកគេក៏មិនបញ្ឈប់ជំនឿរបស់ពួកគេត្រឹមនេះណាស់។ ក៏ដូចជាប្រជាជនសាមញ្ញ ដែលភាគ ច្រើនប្រតិបត្តិជំនឿសាសនាផ្ទាល់ខ្លួនមួយ ដែលជាការលាយបញ្ចូលគ្នានៃជំនឿដែលទាក់ទងទៅនឹងការគោរពបូជា លើកាមី នៃជំនឿស៊ីនតូ, សោភ័ណនិយមដែលជាសាសនាថ្មីមួយនៅលើកំពូលភ្នំ ដែលគេហៅថា ស៊ីហ្គូនដូ, និង ជំនឿមន្តអាគមរបស់អ្នកស្រុក។ ពួកគេក៏ទទួលរងឥទ្ធិពលពីការរះឡើងនៃពុទ្ធសាសនាអាមីដា ដែលជាទ្រឹស្តីមួយ សន្យាក្នុងការនាំអ្នកទាំងឡាយណាដែលមានជំនឿលើព្រះពុទ្ធអមិតាកៈទៅកាន់ដែនដីបរិសុទ្ធនៅឋានសួគ៌ភាគខាង លិច។ ព្រះសង្ឃដែលធ្វើដំណើរមកពីមជ្ឈមណ្ឌលតេនដៃនៅលើភ្នំហ៊ីអេអ៊ី ដែលស្ថិតនៅភាគខាងជើងទីក្រុងតូក្យូ បន្តិច ចាប់ផ្តើមផ្សព្វផ្សាយជំនឿទៅកាន់ប្រជាជន ដូចគ្នានេះដែរគួរយ៉ា ដែលជាបញ្ចូលដ៏មានមន្តស្នេហ៍មួយអង្គនៅ ក្នុងទម្រង់ប្រពៃណីបែប ក្បួន បានធ្វើដំណើរនៅពេញប្រទេសដើម្បីជួយដល់ប្រជាជនក្រីក្រ និងទេសនាពីសេចក្តីសង្គ្រោះ។ សាសនាទាំងអស់នេះមានចំណុចពីរដូចគ្នា៖ មានលក្ខណៈសកលសកម្រាប់មនុស្សគ្រប់ស្រទាប់វណ្ណៈ, និងទស្សនៈទូលំទូលាយ។ បើទោះបីជាមន្ត្រីមានបំណងនៅក្នុងការរៀបចំចាក់ចែងសាសនានានាទៅជាគោលទ្ធិ និង និកាយផ្សេងៗគ្នាក៏ដោយ ប្រជាជន ហេអ៊ីអាន ក្នុងនោះរួមមានទាំងពួកអភិជន និងប្រជាជនសាមញ្ញ, បញ្ចូល និង គ្រហស្ថ, បានប្រតិបត្តិលាយបញ្ចូលគ្នាដោយមិនបានគិតអ្វីការបែងចែកឡើយ។

សាសនាទាំងនេះ បានដើរតួនាទីយ៉ាងសំខាន់មួយនៅក្នុងការបន្ថែមកម្លាំងដល់សិល្បៈរបស់ហេអ៊ីអាន។ ប្រាសាទគឺជាទីតាំងមួយសម្រាប់សំណង់ និងវត្ថុដ៏ស្រស់ស្អាតបំផុតនានានៃសម័យហេអ៊ីអាន ដោយក្នុងនោះរួមមាន សាលហ្គូនិច ផងដែរ។ បញ្ចូលបានគួររំលឹកនូវដែលទាក់ទងជាមួយសាសនា ក្នុងនោះរួមមាន រូបព្រះពុទ្ធអមិតាកៈ បានចុះមកលើផែនដីដោយធ្វើដំណើរតាមពពក, សាក្សីរបស់ព្រះពុទ្ធផ្សព្វផ្សាយអំពីការត្រាស់ដឹង, ទម្រង់ដែន ធរណីសង្ខេបដែលគេហៅថា ម៉ានដាឡា, ដែលតំណាងឲ្យធាតុទាំងឡាយនៃលោកធាតុ ដែលជាមធ្យោបាយមួយ ក្នុងការពន្យល់ពីគោលលិទ្ធិដល់អ្នកដែលមិនទាន់ដឹង។ ព្រះសង្ឃនានាដូចជា ព្រះអង្គគូកៃ ស្ថាបនិកពុទ្ធសាសនា ស៊ីនហ្គូន បានសរសេរអក្សរផ្ទុកនៅក្នុងទម្រង់សិល្បៈដ៏គួរឲ្យចាប់អារម្មណ៍មួយ។ ក្រុមអ្នកចម្លាក់បានធ្លាក់នូវរូបពុទ្ធ សាសនាជាច្រើន រាប់ចាប់តាំងពីអាទិទេពថែរក្សាកាចសាហាវ រហូតដល់អាទិទេពសុភាពរាបសារតំណាងឲ្យភាព ស្ងប់ស្ងាត់ និងពុទ្ធបដិមាអាមិតាកៈ។ ការបង្កើតថ្មីប្រសើរបំផុតនៃចម្លាក់ហេអ៊ីអាន គឺការប្រើប្រាស់ឈើ នៅដើម ដំបូងគេធ្លាក់រូបតូចៗធ្វើពីឈើមួយដុំ, ក្រោយមកនៅចុងសម័យហេអ៊ីអានគេធ្លាក់រូបធំប៉ុនទំហំមនុស្សដោយធ្លាក់ ឈើជាច្រើនដុំផ្គុំចូលគ្នា។

ការកើនឡើងគំនិតដែលចាត់ទុកថា ភាពស្ងប់ស្ងាត់ និងភាពសាមញ្ញ គឺជាធម្មជាតិនៃភាពស្រស់ស្អាត ប្រហែលជាលក្ខណៈពិសេសនៃទម្រង់វប្បធម៌របស់ជប៉ុនសម័យហេអ៊ីអាន។ វាច្បាស់ណាស់ថា ភាពទាក់ទាញបំផុត នៃសោភ័ណនៅក្នុងសម័យហេអ៊ីអាន ជាប់ទាក់ទងជាពណ៌ឆើតឆាយ និងរស់រវើកនៃវត្ថុទាំងឡាយ។ រាជវាំងបាន រៀបចំពិធីនានា ក្នុងនោះរួមមានពិធីដើរកំសាន្តតាមផ្លូវ។ ស្ត្រីក្នុងរាជវាំងស្លៀកនូវសំលៀកបំពាក់ក្នុងរាជវាំងដែល មានច្រើនស្រទាប់, លាបបូមាត់ពណ៌ក្រហម, ធ្វើធូញរបស់ពួកគេពណ៌ខ្មៅ, និងលាបមុខពណ៌ស, ចំណែកឯ បុរសស្លៀកសំលៀកបំពាក់ប្លែកៗគ្នា។ លើសពីនោះទៅទៀត ស្នាដៃអក្សរសិល្ប៍មួយចំនួនបង្ហាញពីចំណេះដឹងទូទៅ និងមួយចំនួនទៀតបង្ហាញពីកាមតណ្ហា។ ឧទាហរណ៍ ស្នាដៃដែលមានចំណងជើងថា សៀវភៅខ្នើយរបស់ស្ត្រី សៃ សូណាហ្គូន បានបង្ហាញថាគូស្នេហ៍ណាដែល “ចាប់ផ្តើមស្រមុក” ត្រូវបានចុះក្នុងបញ្ជីនៃ “រឿងដែលគួរឲ្យស្អប់” និង

បន្ថែមថា៖ “រញ្ជ្រំរញ្ជ្រំ, ក៏ដូចគ្នាគឺជារឿងគួរឲ្យស្តាប់។” ប៉ុន្តែ គេឲ្យតម្លៃលើឥរិយាបថសុភាពរាបសារ និងភាពសមសួន ដែលក្របដណ្តប់លើអក្សរសិល្ប៍ និងសិល្បៈហេអ៊ីអាន។ ដើម្បីទទួលបានការគោរព មនុស្សម្នាក់ត្រូវបង្ហាញពីភាព ថ្លៃថ្នូរ, សរសេរកំណាព្យប្រកបដោយអក្សរស្រស់ស្អាត និងពន្យល់ពីវត្ថុផ្សេងៗ។

កវីនិពន្ធគឺតូរ៉ាយូគី បានបង្ហាញពីតម្លៃសោភ័ណហេអ៊ីអាន នៅក្នុងអត្ថបទកំណាព្យដ៏ល្បីល្បាញរបស់លោក។ លោកបានសរសេរថា “កំណាព្យជប៉ុនមានគ្រប់ពូជ និងបេះដូងមនុស្ស...” អ្នកទាំងឡាយណាដែលមិនបានតែង កំណាព្យពេលខ្លួនកំពុងស្តាប់ចម្រៀងសត្វបក្សាបក្សីដែលទំលើផ្កា, ឬសត្វកង្កែបយំនៅក្នុងទឹក?”។ បទដ្ឋាននេះត្រូវ បានកំណត់ឡើងដោយស្រ្តីជាច្រើនដូចបុរសដែរ សម្រាប់ជីវិតវប្បធម៌របស់ហេអ៊ីអានត្រូវបានអនុវត្តន៍ដោយភេទទាំង ពីរនេះ ហើយគំនិតអក្សរសិល្ប៍របស់វាក្របសង្កត់ដោយស្រ្តី។ ស្នាដៃសំណេរនៅក្នុងសម័យហេអ៊ីអានមានភាពសម្បូរ បែប ដោយក្នុងនោះរួមមានកម្រងរឿងព្រេង, ការពិពណ៌នាអំពីការធ្វើដំណើរ, ការនិយាយខ្លីៗអំពីប្រវត្តិសាស្ត្រ, ជីវប្រវត្តិ, និងកំណត់ហេតុក្នុងរាជវាំង, ជាមួយនឹងការបង្កើតស្នាដៃដ៏ល្បីល្បាញបំផុតរបស់ស្រ្តី។ ឧទាហរណ៍ សៀវភៅខ្មើយ ដែលបានបង្ហាញពីការលាយបញ្ចូនគ្នានូវអ្វីៗគ្រប់យ៉ាង។ វាបានបង្ហាញនូវអត្ថបទផ្សេងៗរបស់ស្រ្តី សែ ជិត 200 ដែលនិយាយអំពីអ្វីៗទាំងអស់ ដោយក្នុងនោះរាប់ចាប់ពី “ព្រិលគ្របដណ្តប់លើខ្ទមរបស់ប្រជាកសិករ” រហូតដល់ “សំលៀកបំពាក់របស់បព្វជិត”, ចាប់ពី “របស់ដែលធ្លាក់ពីលើមេឃ”(តំណាក់ទឹក និងព្រិល) រហូតដល់ “របស់ដែលខ្លីៗ”(ការនិយាយរបស់ក្មេងស្រីម្នាក់) និងរបស់ដែល “ស្មោកគ្រោក”(របស់ដែលនៅក្នុងត្រចៀករបស់ឆ្មា)។

ភាពលេចធ្លោនៃអក្សរសិល្ប៍ហេអ៊ីអាន គឺរឿងព្រេង ជាពិសេសស្នាដៃដែលទាក់ទងជាមួយយុគសម័យនេះ រឿងព្រេងនៃហ្គេនដឺ ដែលត្រូវបានសរសេរឡើងនៅក្នុងសតវត្សទី 11 ដែលមានចំនួនជាងមួយពាន់ទំព័រ។ សាច់រឿង ភាគច្រើនពិពណ៌នាអំពីជីវិតរស់នៅ និងទំនាក់ទំនងរបស់ “ហ្គេនដឺ” ដែលជាអ្នកបម្រើក្នុងរាជវាំងម្នាក់ ដែលគេស្គាល់ តាមរយៈចំណេះដឹងដ៏អស្ចារ្យរបស់លោក, ការតុបតែងកាយដ៏ឆើតឆាយរបស់លោក, និងជំនាញសិល្បៈរបស់លោក , និងរឿងស្នេហារបស់លោក។ ចំណុចសំខាន់របស់ប្រលោមលោកនេះ មួយផ្នែកទាក់ទងជាមួយការបរិយាយយ៉ាង ល្អអំពីមីយ៉ាបឺ៖ ស្រីស្នំដ៏ប្រសព្វធ្វើដំព្រិលនៅពេលល្ងាចនាវេលាផ្សារ, ផ្កាឡើងលើជញ្ជាំងផ្ទះរបស់ស្រ្តីក្រីក្រម្នាក់, ហ្គេនដឺសរសេរកំណត់ត្រាស្នេហានៅលើស្លឹកឈើមួយ។ វាក៏បានបង្ហាញពីទំនាក់ទំនងដ៏ស្មុកស្មាញរវាងបុរស និង ស្រ្តីផងដែរ។ អ្នកសិល្បៈធម៌និយមពេលខ្លះបានរិះគន់ ហ្គេនដឺ និងចរិតមាយាចនៅក្នុងរាជវាំងរបស់លោកថា ពោរ ពេញដោយកាមតណ្ហា និងលោភលន់។ ធម្មតាជាងនេះ គឺអ្នកទាំងឡាយណាដែលមើលឃើញរូបលោកថា មនុស្ស គំរូម្នាក់សម្រាប់ពិភពលោក ដែលមិនត្រឹមតែថែរក្សាសន្តិភាពអស់រយៈពេលរាប់សតវត្សប៉ុណ្ណោះទេ ប៉ុន្តែបានបង្កើត ស្នាដៃសិល្បៈ និងអក្សរសិល្ប៍ប្រកបដោយភាពល្អឆើត និងថ្លៃថ្នូរខ្ពស់។

អំឡុងចុងសតវត្សទី 11 គ្រួសាររាជវង្សដណ្តើមអំណាចនយោបាយមកវិញ មិនមែនតាមរយៈអធិរាជដែល គ្រងរាជ្យទេ ប៉ុន្តែតាមរយៈសមាជិករាជវង្សដែលនឹងឡើងគ្រងរាជ្យបន្ត, បន្ទាប់មកដាក់រាជ្យនៅពីរថ្ងៃបន្ទាប់ និង ចូលនិវត្តន៍ទៅរស់នៅក្នុងវត្តអារាមមួយ, ជាទីកន្លែងដែលទ្រង់អាចដឹកនាំរាជកិច្ចពីចម្ងាយ នៅក្នុងប្រព័ន្ធមួយដែល គេស្គាល់ថា អ៊ិនសៃ (ដែលមានន័យថា “រដ្ឋាភិបាលក្នុងអារាម”)។ នៅពេលដែលហ្វូសានចូលក្លាយជាអធិរាជនៅក្នុងឆ្នាំ 1068 ក្នុងនាមជាមហាក្សត្រជំនាន់ទី 9 ដែលមានព្រះមាតាមិនមែនអ្នកហ្វូជីវ៉ា ទ្រង់បានដាក់ចេញនូវកម្មវិធីតឹងរឹង មួយដើម្បីទទួលបានមកវិញនូវកម្មសិទ្ធិត្រួតត្រាលើដីធ្លីឯកជន។ បើទោះ បីជា 5 ឆ្នាំក្រោយមកទ្រង់បានស្មគត់ មុន ពេលដែលទ្រង់សម្រេចគោលបំណងទាំងឡាយរបស់ទ្រង់ក៏ដោយ គោលនយោបាយរបស់ទ្រង់ត្រូវបានធ្វើបន្ត និង ពង្រីកដោយអធិរាជស្នងតំណែងបន្តពីទ្រង់ចំនួន 3 អង្គ, អ្នកទាំងឡាយដែលគ្រប់ដណ្តប់លើរដ្ឋាភិបាលបន្ទាប់ពីការ ចូលនិវត្តន៍។ នៅក្នុងរយៈពេល 75 ឆ្នាំបន្ទាប់ អ៊ិនសៃ ប្រមូលបាននូវកម្មសិទ្ធិដ៏ធ្លីជាច្រើនសម្រាប់គ្រួសាររាជវង្ស

បន្ទាប់មកប្រើប្រាស់ផលទុនដីធ្លីទាំងអស់នេះដើម្បីភ្ជាប់សម្ព័ន្ធភាពជាមួយគ្រួសារយោធាសំខាន់ៗគឺ តៃវ៉ាន់ និងមីណាម៉ូតូ និងស្ដារឡើងវិញនូវខ្សែស្រឡាយរាជវង្សដើម្បីគ្រប់ដណ្ដប់ការគ្រប់គ្រង។

អ្វីដែលរក្សាអ៊ីសៃ ពីការទទួលបានសិទ្ធិគ្រប់គ្រងពេញលេញ គឺភាគស្តុកស្មាញនៃជីវិតរស់នៅរបស់ប្រជាជនបន្ទាប់ពីពាក់កណ្តាលសតវត្សទី 11 ដែលជម្រុញឲ្យមានការធ្លាក់ចុះយ៉ាងខ្លាំងនៃរចនាសម្ព័ន្ធវិសទូស្យ។ ហូជីវ៉ាវ៉ាមិនបានងើបឡើងដោយស្រួលនោះឡើយ ដោយសារសូម្បីតែនៅក្នុងគ្រួសារខ្លួនគេផ្ទាល់មានការវាយប្រយុទ្ធគ្នាជាច្រើន, ពួកគេក៏មានសត្រូវមួយដែលជាកុលម្ពន្ធដែលមានឫសគល់នៅក្នុងតំបន់ហ៊ីរ៉េហ្សូមី ដែលជាតំបន់រីកចម្រើនមួយរបស់ពួកអេមីស៊ី ដែលមានចម្ងាយរាប់រយគីឡូម៉ែត្រភាគខាងជើងហេម៉ាអាន អស់រយៈពេលមួយសតវត្សបន្ទាប់ពីឆ្នាំ 1080 នៃគ.ស។ អធិរាជចូលនិវត្តក៏ត្រូវបានគំរាមកំហែងដោយការបង្កើតឡើងនៃពុទ្ធសាសនា ដែលបានប្រមូលផ្តុំនៅតាមប្រាសាទទេនដៃ ជាច្រើនដែលត្រូវបានគេស្ថាបនានៅតាមជម្រាលភ្នំហ៊ីរ៉េអៃ. ប្រាសាទពុទ្ធសាសនាតែងតែវាប្រយុទ្ធគ្នាទៅវិញទៅមកដោយសារបញ្ហាដែលទាក់ទងជាមួយនឹងការគ្រប់គ្រងដីធ្លី និងសិទ្ធិនៅក្នុងការបំបួសបព្វជិត។ ប៉ុន្តែ នៅចុងសតវត្សទី 11 ការប្រកួតប្រជែងគ្នារវាងប្រាសាទហេម៉ាអាន បានកាន់ឡើងកាន់តែខ្លាំងដែលនាំទៅដល់ការវាយប្រយុទ្ធគ្នារវាងក្រុមកងទ័ពរបស់ប្រាសាទ ដែលនាំឲ្យមានការដុតបំផ្លាញសំណង់នានា និងការបាត់បង់អាយុជីវិតច្រើន។ ប្រាសាទក៏បានបញ្ជូនកងទ័ពព្រះសង្ឃជាច្រើនទៅតាមដងផ្លូវហេម៉ាអាន ដើម្បីទាមទារឯកសិទ្ធិពីរដ្ឋាភិបាល។ បើទោះបីជាជម្លោះមិនបានគំរាមកំហែងដល់ភាពស្ថិតស្ថេរនៃអ៊ីសៃសែ ក៏ដោយ ក៏វាបានបង្កើនភាពលំបាកនៅក្នុងការអនុវត្តន៍ការគ្រប់គ្រង។

នៅចុងសម័យហេម៉ាអាន រដ្ឋាភិបាលក៏ប្រឈមជាមួយការរីករាយផាលនៃអំពើហិង្សានៅតាមខេត្ត៖ ឧទាហរណ៍ការព្យាយាមមួយនៅក្នុងឆ្នាំ 1030 ដោយអ្នកប្រយុទ្ធមួយរូបឈ្មោះ តៃវ៉ា តាជាតូ ដើម្បីដណ្តើមកាន់កាប់តំបន់ដីធ្លីមួយស្ថិតនៅភាគខាងជើង និងខាងកើតទីក្រុងបច្ចុប្បន្នតូក្យូ ក្រុមពីរដែលស្ថិតនៅចុងភាគខាងជើងតស៊ូប្រឆាំងជាមួយពួកអេមីស៊ី អស់រយៈពេលកន្លះសតវត្ស លើបញ្ហាទឹកដី និងការគ្រប់គ្រង, និងបញ្ហាដែលកើតឡើងជាប្រចាំជាមួយក្រុមចោរសមុទ្រនៅដើមទន្លេវត្សឆ្នាំ 1100 ។ រហូតមកដល់បច្ចុប្បន្នហេម៉ាអាន ជប៉ុនមិនមែនជាដែនដីមួយដែលមានសន្តិភាពពេញលេញឡើយ វាជាទីកន្លែងមួយដែលវប្បធម៌ និងគំនិតច្នៃប្រឌិតបង្កើតឲ្យមានជំនាញសឹកសង្គ្រាម, ជាប្រទេសមួយដែលបញ្ហានយោបាយកើតឡើងដោយសារចំណងអាពាហ៍ពិពាហ៍ និងកលល្បិច មិនមែនតាមរយៈការប្រយុទ្ធគ្នាឡើយ។ ក្រោយមក វាមិនមែនជារឿងដែលគួរឲ្យភ្ញាក់ផ្អើលឡើយដែលថា ជម្លោះទាំងនេះនឹងនាំទៅដល់សេចក្តីវិនាស។ ហើយវាក៏មិនមែនជារឿងដែលគួរឲ្យភ្ញាក់ផ្អើលទេដែលអធិរាជចូលនិវត្តយល់ថា វាមានសារៈសំខាន់ក្នុងការស្វែងរកជំនួយពី បណ្តាញគ្រួសារយោធា ដែលចាប់ផ្តើមអភិវឌ្ឍឡើងនៅតាមបណ្តាលខេត្តនានាក្នុងប្រទេសជប៉ុន។ ដោយសារកង្វះខាតយោធាផ្ទាល់ខ្លួន ការបារម្ភអំពីហូជីវ៉ាវ៉ា និងការគំរាមកំហែងដោយសាសនា និងអំពើហិង្សានៅតាមខេត្ត ពួកគេគ្មានជម្រើសអ្វីក្រៅពីស្នើសុំជំនួយពីក្រុមអ្នកប្រយុទ្ធតៃវ៉ាន់ និងមីណាម៉ូតូឡើយ។ វាជារឿងចាំបាច់ក្នុងការធ្វើដូច្នេះ។ ប៉ុន្តែ ការអភិវឌ្ឍន៍ពាក់កណ្តាលសតវត្សទី 12 នឹងបង្ហាញថាការធ្វើរឿងដូច្នេះគឺជារឿងគ្រោះថ្នាក់មួយ។

មេរៀនទី 5 ៖ ការអភិវឌ្ឍន៍ និងការឈ្លានពាន

1. ប្រទេសចិន

1.1. សន្តតិវង្សសុខ (960-1279)

កន្លះសតវត្សចម្លោះសន្តតិវង្សចាំង និងសន្តតិវង្សសុខ ត្រូវបានគេស្គាល់ថា ជាសម័យសន្តតិវង្ស 5 និងព្រះរាជណាមក្រ 10 ដោយសំដៅទៅលើរបបដែលមានអាយុកាលខ្លីៗ 5 នៅភាគខាងជើង និងព្រះរាជណាមក្រតូចៗ ចំនួន 10 ដែលប្រកួតប្រជែងគ្នានៅភាគខាងត្បូងនៅអំឡុងពេលនោះ។ ទីក្រុងឆាងអាន និងលូយ៉ាង ដែលជាមជ្ឈមណ្ឌលអំណាចរបស់ចាំង ត្រូវបានបំផ្លិចបំផ្លាញដោយសង្គ្រាមស៊ីវិល ដែលបានបញ្ចប់សន្តតិវង្សចាំង ហើយទីក្រុងខៃហ្វេង ដែលស្ថិតនៅមាត់មហាប្រឡាយ និងមានចម្ងាយ 482 គីឡូម៉ែត្រពីតំបន់ផលិតគ្រាប់ធុញជាតិ ភាគខាងត្បូងប្រទេសចិន បានក្លាយជាចំណុចកណ្តាលនៃការប្រកួតប្រជែងគ្នារវាងឧត្តមសេនីយនានានៅភាគខាងជើង។ នៅក្នុងឆ្នាំ 960 ឧត្តមសេនីយចាវគ្គអ៊ុន បានដណ្តើមកាន់កាប់ទីក្រុងខៃហ្វេង និងបានប្រកាសបង្កើតសន្តតិវង្សថ្មីមួយ ដែលមានឈ្មោះថា សុង។

ចាវគ្គអ៊ុន ត្រូវបានស្គាល់នៅក្នុងប្រវត្តិសាស្ត្រតាមរយៈគោរមងាររបស់ទ្រង់ថា សុងតៃជូ គឺជាអធិរាជសំខាន់មួយអង្គនៅក្នុងប្រវត្តិសាស្ត្រចិន ដោយសារទ្រង់បានបង្កើតមជ្ឈការអំណាចរបស់ចិនច្រើនជាសន្តតិវង្សមុនៗ។ ចាប់ពីឆ្នាំ 960 រហូតដល់ទ្រង់សុគតនៅក្នុងឆ្នាំ 976 ទ្រង់បានឈ្លានពានភាគខាងត្បូង និងដាក់កងទ័ពដែលសំខាន់ៗនៅក្នុងចក្រភពឱស្តិតនៅក្រោមការគ្រប់គ្រងរបស់ទ្រង់ដោយផ្ទាល់ដើម្បីការពាររាជធានី។ ទ្រង់បានបញ្ចុះបញ្ចូលឧត្តមសេនីយមានអំណាចខ្លាំងៗមួយចំនួន ឱ្យចូលនិវត្តន៍ជាមួយនឹងប្រាក់សោធនិវត្តន៍យ៉ាងច្រើន ហើយទ្រង់បានបញ្ជូនកងទ័ពរបស់ឧត្តមសេនីយទាំងនោះទៅកាន់ដែនដីខាងក្រៅ ដោយដាក់ឱ្យស្ថិតនៅក្រោមការគ្រប់គ្រងរបស់ការិយាល័យមន្ត្រីស៊ីវិលរបស់ទ្រង់។ គ្រួសារអភិជនមានអំណាចជាច្រើននៅក្នុងសម័យចាំង ត្រូវបានសម្លាប់ ឬក៏ធ្លាក់ចុះអំណាចយ៉ាងខ្លាំងដោយសារសង្គ្រាមស៊ីវិលដែលបានបញ្ចប់សន្តតិវង្សចាំង ដូច្នេះអធិរាជសុងមានគូរប្រកួតប្រជែងអំណាចតូចតូចជាងសន្តតិវង្សចាំង។ សន្តតិវង្សសុង នៅក្នុងការិយាល័យស៊ីវិល ការជ្រើសរើសមន្ត្រីរដ្ឋាភិបាល ត្រូវធ្វើឡើងតាមរយៈការប្រកួតប្រជែងតាមប្រព័ន្ធប្រឡងជ្រើសរើសមន្ត្រីស៊ីវិល ជាជាងជ្រើសរើសតាមរយៈសាច់សាលាហិតរបស់ពួកមន្ត្រី។

នៅក្នុងសម័យសុង ប្រទេសចិន កាន់តែខិតជិតទៅរកការគ្រប់គ្រងរដ្ឋតាមបែបការិយាល័យកណ្តាល របស់ខុងជឺ ដែលដឹកនាំដោយអធិរាជជាមួយនឹងការប្រឹក្សា និងការគ្រប់គ្រងរបស់ការិយាល័យស៊ីវិល ដែលជាអ្នកជឿជាក់យ៉ាងខ្លាំងក្លាលើទស្សនៈខុងជឺបុរាណ។ ប្រហែលដោយសារបានដឹងពីរឿងហេតុដែលបង្កើតឡើងដោយម្ចាស់ក្សត្រីវិរបស់ចាំង អធិរាជសុង បានការពារការគំរាមកំហែងដល់អំណាចរបស់ទ្រង់ពីសំណាក់មហាសី និងសាច់ថ្លៃរបស់ទ្រង់។ ខុសពីសន្តតិវង្សហាន និងសន្តតិវង្សចាំង សន្តតិវង្សបានលុបបំបាក់នូវការគំរាមកំហែងអំណាចរបស់ពួកគេពីសំណាក់ពួកមហាសាលិកដែលបម្រើនៅក្នុងរាជវាំងឡើយ។

ប៉ុន្តែ ដោយសារអធិរាជសុងតៃជូ និងអនុជរបស់ទ្រង់ ដែលស្ទង់តំណែងពីទ្រង់បានលើកតម្កើនមន្ត្រីអ្នកប្រាជ្ញខុងជឺរបស់ពួកទ្រង់ ឱ្យស្ថិតនៅពីលើមេបញ្ជាការយោធារបស់ពួកទ្រង់ សន្តតិវង្សសុង មិនមានអំណាចយោធាខ្លាំងក្លា ដែលអាចការពារការឈ្លានពានរបស់ប្រទេសជិតខាងបានដូចសន្តតិវង្សហាន និងចាំង ធ្លាប់បានធ្វើឡើយ។ ពួកចកជនមានដ៏មានអំណាចមួយក្រុម គឺពួកខៃតាន ដែលកាន់កាប់តំបន់ភាគនិរតីទាំងមូល រួមទាំងតំបន់ម៉ុងហ្គោល

និងម៉ាន់ជូរីមួយភាគធំ បានចាប់ផ្តើមអនុវត្តវិធីសាស្ត្រនៃការដឹកនាំតាមបែបចិន ដោយមានមេដឹកនាំរឹងមាំមួយរូប ឈ្មោះអាបារីដី អ្នកដែលឡើងកាន់អំណាចបន្ទាប់ពីសន្តតិវង្សចាំង ដួលរលំ។ នៅពេលដែលអាបារីដី សុគតនៅក្នុង ឆ្នាំ 926 ទីប្រឹក្សាខុងជីជនជាតិចិនរបស់ទ្រង់បានស្នើឲ្យមហេសីរបស់ទ្រង់គួរតែទៅរស់នៅជាមួយទ្រង់នៅក្នុងផ្ទះ។ ក្នុងការឆ្លើយតប ទ្រង់អះអាងថា ដោយសាររាជបុត្រដែលត្រូវឡើងគ្រងរាជ្យបន្តស្ថិតនៅ វ័យក្មេងពេក ដូច្នេះព្រះ នាងត្រូវបន្តរស់នៅដើម្បីជួយកិច្ចការងាររបស់ទ្រង់។ ប៉ុន្តែ អ្វីដែលធ្វើឲ្យមនុស្សគ្រប់គ្នាមានការភ្ញាក់ផ្អើលនោះ គឺព្រះ នាងបានកាត់ដៃម្ខាងរបស់ទ្រង់ដើម្បីដាក់បញ្ចុះជាមួយនិងសពអធិរាជ ដើម្បីបង្ហាញពីភក្តីភាពរបស់ទ្រង់ចំពោះ អធិរាជ បើទោះបីជាព្រះនាងបដិសេធនៅក្នុងការស្លាប់ជាមួយទ្រង់ក៏ដោយ។ បន្ទាប់មកព្រះនាងបានដឹកនាំខែតាន ទទួលជោគជ័យនៅក្នុងយុទ្ធនាការមួយដើម្បីដណ្តើមកាន់កាប់ខេត្តចំនួន 16 នៅក្នុងតំបន់មួយដែលបច្ចុប្បន្នស្ថិតនៅ ប៉េកាំង ហើយទ្រង់ប្រកាសបង្កើតសន្តតិវង្សថ្មីមួយរបស់ខែតាន ដែលមានឈ្មោះឡាវ។

ប៉ុន្មានទសវត្សរ៍ដំបូងនៃសន្តតិវង្សសុង, សន្តតិវង្សឡាវ របស់ពួកខែតាន បានគ្រប់គ្រងសហគមន៍នានារបស់ ចិនតាមបែបចិន ហើយសហគមន៍នានារបស់ពួកខែតាន គ្រប់គ្រងតាមបែបកុលសម្ព័ន្ធបាស់របស់ពួកគេ។ ពួកគេ នៅតែបន្តគំរាមកំហែងដល់ក្រុមអ្នកតាំងទីលំនៅជនជាតិចិននៅភាគខាងជើង ហើយបានរៀបចំវាយកម្ទេចអធិរាជ សុង នៅក្នុងឆ្នាំ 979 ទៀតផង។ នៅក្នុងឆ្នាំ 1004 បន្ទាប់ពីសន្តតិវង្សឡាវ ទទួលជោគជ័យនៅក្នុងការដណ្តើមកាន់ កាប់តំបន់ច្រលងទន្លេលឿងមួយភាគធំ រាជវាំងសុង និងឡាវ បានចុះសន្ធិសញ្ញាមួយ ដែលដាក់កិច្ចព្រមព្រៀងមួយ រវាងរដ្ឋ និងរដ្ឋ។ ឡាវ យល់ព្រមដកថយចេញពីដែនដីដែលខ្លួនទើបនិងដណ្តើមកាន់កាប់ ហើយរដ្ឋសុង យល់ព្រម នៅក្នុងការបង់ឲ្យរាជវាំងឡាវ នូវសូត្រចំនួន 200,000 ដុំ និងប្រាក់ចំនួន 2835 គឺឡូក្រាមជារៀងរាល់ឆ្នាំ។ នេះគឺជា ការជំរិតរបស់មហាអំណាចឡាវ មកលើរដ្ឋខ្សោយសុង ប៉ុន្តែការបង់ទាំងនេះមានទំហំតិចជាងការធ្វើសង្គ្រាម ហើយ ស្មើនឹងមួយភាគតូចនៃថវិកាយោធារបស់សុង (ដែលក្របដណ្តប់ 80 ភាគរយលើការចំណាយសរុបរបស់រដ្ឋ)។

សន្តតិវង្សឡាវ របស់ពួកខែតាន មិនមែនជាសន្តតិវង្សតែមួយដែលគំរាមកំហែងសុង ឡើយ។ ស្ថិតនៅភាគ និរតី ពួកតានហ្គូត ដែលជាក្រុមចរកជនមួយក្រុមផ្សេងទៀតដែលធ្វើដំណើរមកពីតំបន់ទីបេ បានដឹកនាំលើរដ្ឋផ្ទាល់ មួយរបស់ពួកគេដែលមានឈ្មោះថា ហ្ស៊ីហ្ស៊ី។ ក៏ដូចជាពួកខែតាន ដែរពួកតានហ្គូត ដឹកនាំដោយប្រើប្រាស់វិធីសាស្ត្រ លាយបញ្ចូលគ្នាតាមបែបចិន និងកុសម្ព័ន្ធចរកជន។ ហើយក៏ដូចជាពួកខែតាន ដែរពួកគេដណ្តើមកាន់កាប់ដែនដី ភាគខាងជើងដែលធ្លាប់កាន់កាប់ដោយសន្តតិវង្សចាំង ហើយក៏ជារដ្ឋដែលគំរាមកំហែងផ្នែកយោធាដល់សន្តតិវង្ស សុង ផងដែរ។ នៅក្នុងឆ្នាំ 1040 រាជវាំងសុង បានយល់ព្រមនៅក្នុងការបង់សួយប្រចាំឆ្នាំឲ្យរាជវាំងហ្ស៊ីហ្ស៊ី របស់ពួក តានហ្គូត ដើម្បីជាផ្លូវទៅនិងសន្តិភាពនៅតាមព្រំដែនភាគនិរតី។

ការគំរាមកំហែងនៅតាមព្រំដែនជាបន្តបន្ទាប់ តម្រូវឲ្យមានការបង្កើនការចំណាយលើវិស័យយោធារបស់ សុង ដោយចំនួនកងទ័ពបានកើនឡើងពី 387,000 នាក់នៅក្នុងឆ្នាំ 975 ដល់ 1,259,000 នាក់នៅក្នុងឆ្នាំ 1045 ។ ការចំណាយលើការហ្វឹកហ្វឺន និងសម្ភារៈយុទ្ធភណ្ឌសម្រាប់យោធាដ៏ធំបែបនេះ បន្ថែមពីលើការចំណាយយ៉ាងច្រើន សម្រាប់ធ្វើជា “ថ្នូរ” ដល់មេដឹកនាំឡាវ និងហ្ស៊ីហ្ស៊ី បានគំរាមកំហែងដល់ការរក្សាយុទ្ធជនរបស់រដ្ឋនៅក្នុងសតវត្សទី 11 ។ ដើម្បីឆ្លើយតបទៅនឹងវិបត្តិនេះ មន្ត្រីរបស់សុង នៅក្នុងរយៈពេលប៉ុន្មានឆ្នាំនោះ បានរៀបចំឲ្យមានការពិភាក្សាវែកញែក យ៉ាងខ្លាំងក្លាមួយដែលគេធ្លាប់ធ្វើនៅសម័យសង្គ្រាមរវាងរដ្ឋនិងរដ្ឋ អំពីធម្មជាតិនៃ “រដ្ឋាភិបាលល្អ” និងទំនាក់ទំនង យ៉ាងល្អប្រសើរមួយរវាងរដ្ឋ និងសង្គមដែលគេដឹកនាំ។ ជាលទ្ធផល គឺការឈ្លោះប្រកែក និងប្រយុទ្ធគ្នាក្នុងចំណោម ក្រុមមន្ត្រីការិយាល័យអស់រយៈពេលមួយជំនាន់ ហើយនាំឱ្យគេអាចស្តាប់ឮវានៅក្នុងសាលប្រជុំរបស់រដ្ឋាភិបាលចិន ជាហូហែរ។

អ្នកដែលលេចធ្លោជាងគេនៅក្នុងការពិភាក្សានេះគឺ វ៉ាងអានស៊ី (1021-1086) គឺជាអ្នកគំនិតនិយមដ៏ខ្លាំងក្លាមួយរូបដែលបានអះអាងថា រដ្ឋត្រូវការការធ្វើកំណែទម្រង់ទ្រង់ទ្រាយធំមួយដើម្បីបំពេញនូវករណីយកិច្ចក្នុងការបម្រើប្រជាពលរដ្ឋតាមទ្រឹស្តីខុងធីបុរាណ។ វ៉ាង ជឿជាក់ថា មន្ត្រីខុងធីភាគច្រើនបានបាត់បង់នូវការយល់ដឹងអំពីអត្ថន័យពិតប្រាកដនៃទ្រឹស្តីខុងធីបុរាណ និងមានភាពជឿជាក់ជ្រុលក្នុងការដោះស្រាយវិបត្តិដែលរដ្ឋប្រឈម។ នៅក្នុងឆ្នាំ 1069 វ៉ាងអានស៊ី បានឡើងតំណែងជាប្រមុខទីប្រឹក្សា (ដូចជានាយករដ្ឋមន្ត្រី) ដែលស្ថិតនៅក្រោមអធិបតេយ្យក្នុងនិងមានមហិច្ឆិតាសេនចុង។ វ៉ាង ក្លាមៗនោះបានប្រកាសពីការធ្វើកំណែទម្រង់មួយចំនួន ដោយចាប់ផ្តើមជាមួយនិងកម្មវិធីរបស់រដ្ឋាភិបាលមួយដើម្បីផ្តល់ប្រាក់កម្ចីក្នុងអត្រាការប្រាក់ទាបដល់ប្រជាកសិករក្រីក្រ ទាំងដើម្បីការពារការកេងប្រវ័ញ្ចពីសំណាក់ពួកអ្នក ផ្តល់ប្រាក់កម្ចីឯកជន និងដើម្បីប្រើប្រាស់ការផ្តល់ប្រាក់កម្ចីនេះក្នុងការបង្កើនថវិកាជាតិ។ ទ្រង់បានបញ្ជាឲ្យគេធ្វើការអង្កេតដ៏ថ្មីមួយ ដើម្បីកំណត់អត្រាពន្ធថ្មីដែលផ្អែកលើទិន្នផលដែលផលិតបានជាក់ស្តែងនៅលើដី។ លោកប្រកាសថា ពន្ធត្រូវប្រមូលជាលុយសុទ្ធ មិនមែនសេវាការងារ ដែលជាការផ្លាស់ប្តូរមួយសំដៅជាពិសេសនៅលើអ្នកមានទ្រព្យសម្បត្តិ។ លោកបានស្នើឲ្យមានការកាត់បន្ថយចំនួនកងទ័ពជំនាញដែលត្រូវចំណាយថ្លៃ និងធ្វើការបណ្តុះបណ្តាលប្រជាជនក្នុងតំបន់ឱ្យក្លាយជាប្រជាការពារ។ លោកបានស្នើឱ្យមានប្រព័ន្ធអប់រំទូទៅមួយដើម្បីអប់រំមនុស្សទាំងឡាយដែលក្រីក្រ ហើយបានស្នើឲ្យមានការផ្លាស់ប្តូរលក្ខខណ្ឌនៃការប្រឡងជ្រើសរើសមន្ត្រីស៊ីវិល ពីការតែងតាំងណាព្យ និងការទន្ទេញចាំពីចំណេះបុរាណ ទៅជាបញ្ហានយោបាយ និងសេដ្ឋកិច្ចបច្ចុប្បន្ន។ រដ្ឋាភិបាលរបស់វ៉ាង នឹងក្លាយជាជារដ្ឋាភិបាលដែលចូលរួមដោយផ្ទាល់ជាមួយសេដ្ឋកិច្ច ដោយប្រជែងជាមួយពាណិជ្ជករឯកជន ដោយបង្កើតហាងបញ្ជាទូទាំងចក្រភព និងទិញផលិតផលក្នុងស្រុកដើម្បីដឹកជញ្ជូនទៅលក់នៅទីកន្លែងនានា។ ការធ្វើដូច្នេះ វ៉ាងនឹងបង្កើនទ្រព្យសម្បត្តិជាតិ និងកាត់បន្ថយប្រាក់ចំពេញដ៏លើសលុបរបស់ពួកពាណិជ្ជករ។

នៅពេលដែលមន្ត្រីនានាប្រឆាំងជាមួយគំនិតរបស់វ៉ាង ក្លាមៗនោះលោកបានដកពួកគេចេញពីតំណែង។ សកម្មភាពរបស់លោកបានគំរាមកំហែងដល់អ្នកមានទ្រព្យសម្បត្តិ និងមនុស្សទាំងឡាយដែលគ្របដណ្តប់លើរដ្ឋាភិបាល។ លោកព្យាយាមនៅក្នុងការធ្វើឲ្យបានច្រើន និងឆាប់រហ័ស ហើយកម្មវិធីប្រាក់កម្ចីរបស់លោកបានបរាជ័យ ដោយសារមន្ត្រីក្នុងតំបន់បានតម្លើងអត្រាការប្រាក់ខ្ពស់ដូចជាអត្រាការប្រាក់កម្ចីឯកជនដែរ ដូច្នេះវាបានធ្វើឲ្យកម្មវិធីនេះបរាជ័យ។ វ៉ាង ធ្វើឲ្យបះពាល់ដល់មន្ត្រីជាន់ខ្ពស់មួយចំនួន ដែលនាំទៅដល់ការបង្ខំឱ្យលោកលាលែងពីតំណែងនៅក្នុងឆ្នាំ 1076 ។ បន្ទាប់ពីអធិបតេយ្យសេនចុង សុគតនៅក្នុងឆ្នាំ 1085 កំណែទម្រង់ទាំងអស់របស់វ៉ាង ត្រូវបានលុបចោល ហើយសន្តតិវង្សសុង បន្តធ្វើឲ្យហិរញ្ញវត្ថុជាតិចុះខ្សោយ ដោយមិនទទួលស្គាល់មហន្តរាយដែលនឹងឈានជិតចូលមកដល់។

អ្នកដែលរិះគន់ខ្លាំងក្លាបំផុតលើគោលនយោបាយរបស់វ៉ាងអានស៊ី គឺមន្ត្រីអ្នកប្រាជ្ញដ៏វៃឆ្លាតស៊ីស៊ី ដែលគេស្គាល់ច្បាស់ថា ស៊ីតុងប៉ូ (1036-1101)។ ស៊ី គឺជាមនុស្សម្នាក់ដែលមានអណ្តាតមុតស្រួច ហើយលោករងគ្រោះដោយការនិរទេសចំនួន 2 លើកដោយសារការប្រឆាំងរបស់លោកជាមួយនិងកំណែទម្រង់របស់វ៉ាង ប៉ុន្តែវាបានឆ្លុះបញ្ចាំងពីធម្មជាតិនៃសមរភូមិនយោបាយនៅក្នុងសម័យសុង ដែលលោកនៅតែបន្តធ្វើជាមិត្តរបស់វ៉ាង។ ពួកគេបានផ្លាស់ប្តូរកំណាព្យជាមួយគ្នាទៅវិញទៅមកសូម្បីតែពេលដែលពួកគេចាស់ៗហើយក្តី។ យោងទៅលើរឿងនេះ សន្តតិវង្សសុង តំណាងឲ្យការរីកចម្រើនលើពិភាក្សាពីនយោបាយដោយមន្ត្រីស៊ីវិលនៅក្នុងប្រទេសចិន។ ពីមុន និងបន្ទាប់ពីសន្តតិវង្សសុង ជម្លោះរវាងក្រុមអ្នកនយោបាយជាទូទៅតែងតែដោះស្រាយដោយកម្លាំងបាយ ដែលក្នុងនោះមានដូចជាការចាប់ខ្លួន, និរទេស, ឬការប្រហារជីវិតគួរទំនាស់របស់ខ្លួន។

បើទោះបីជាមានការធ្វើទុក្ខបុកម្នីញលើនយោបាយរបស់លោកក៏ដោយ ស៊ីតុងប៉ូ បានក្លាយជាអ្នកគួរឲ្យស្ងើចសរសើរនៅក្នុងចំណោមបញ្ញវន្តចិនទាំងឡាយ។ លោកគឺជាសិស្សមួយរូបនៃសៀវភៅនៃការផ្លាស់ប្តូរ និងកម្រងអក្សរសាស្ត្រនៃខុងជឺក៏ដូចជា ការផ្លាស់ប្តូររបស់តាវ និងការតាំងសម្មាធិរបស់ពុទ្ធសាសនាបាន។ សម្រាប់សេចក្តីមេត្តារបស់លោក លោកធ្វើការដោយមិនងឿយហត់ដើម្បីគ្រប់គ្រងទឹកជំនាន់ និងជំនួយសង្គ្រោះគ្រោះអត់ឃ្លាន, បង្កើតមណ្ឌលកុមារកំព្រា និងមន្ទីរពេទ្យ, និងផ្តល់ការថែទាំសុខភាពដល់អ្នកទោស។ កេរ្តិ៍ដ៏ណែនាំរបស់ស៊ី សម្រាប់វប្បធម៌ចិន គឺកំណាព្យ, អក្សរផ្ទៃ, សំណេរអំពីសិល្បៈរបស់លោក។ លោកយល់ឃើញថាកំណាព្យគឺជាវិធីមួយនៅក្នុងការគូរគំនូរ ការគូរគំនូរគឺជាកំណាព្យដែលមិនប្រើពាក្យ ហើយវិធីទាំង 2 នេះគឺជាយានដ៏មានតម្លៃមួយនៅក្នុងការបង្ហាញពីអារម្មណ៍របស់មនុស្សម្នាក់។ លោកបានបន្សល់ទុកកំណាព្យចំនួន 2,400 និងបទកាព្យចំនួន 300 ដែលជាប្រភេទថ្មីមួយនៃកំណាព្យដែលលោកបានធ្វើការងារជាច្រើនដើម្បីធ្វើឲ្យគេស្គាល់វា។ ជាបញ្ញវន្តមួយរូបក្នុងចំនួនបញ្ញវន្តមួយចំនួនតូចដែលមានជំនាញគ្រប់ទម្រង់កំណាព្យទាំងអស់ ក៏ដូចជាជំនាញនៅក្នុងការគូរគំនូរ និងសរសេរអក្សរផ្ទៃ, លោកបានបង្ហាញពីគំនិតមួយដែលបំផុសគំនិតដល់អ្នកប្រាជ្ញចិនចាប់ពីសម័យសុង រហូតដល់សតវត្សទី 20 ៖ អ្នកប្រាជ្ញវៃឈ្លាត, វិចិត្រករដែលចេះសព្វបែបយ៉ាង, និងមន្ត្រីដែលធ្វើការដោយយកចិត្តទុកដាក់អ្នកទាំងឡាយដែលនឹងប្រថុយទៅនឹងអាជីពនយោបាយរបស់ពួកគេដើម្បីធ្វើរឿងដែលត្រឹមត្រូវ, នៅពេលដែលបណ្តាញចេញពីអំណាច ពួកគេនឹងបន្តអារម្មណ៍ និងសប្បាយរីករាយជាមួយសម្រស់នៃធម្មជាតិ និងសិល្បៈ។

នៅក្នុងឆ្នាំ 1101 គឺជាឆ្នាំដែលស៊ីតុងប៉ូ ស្លាប់ អធិរាជថ្មីមួយអង្គទៀតព្រះនាមអ្នយចុង បានឡើងគ្រប់គ្រងអំណាច និងបានបង្ហាញពីគោលបំណងរបស់ទ្រង់នៅក្នុងការស្តារការធ្វើកំណែទម្រង់របស់វាំងអានស៊ី ឡើងវិញ។ ជាលទ្ធផលបានត្រឹមតែបង្កឲ្យមានការប្រគួតប្រជែង និងទំនាស់កាន់តែខ្លាំងនៅក្នុងចំណោមមន្ត្រីរបស់អធិរាជអ្នយចុងដោយនេះមិនទាន់និយាយដល់បញ្ហាសំខាន់ៗដូចជាបញ្ហាហិរញ្ញវត្ថុ និងភាពអន់ខ្សោយនៃយោធាផងនោះទេ។ តាមពិតទៅអធិរាជអ្នយចុង ចាប់អារម្មណ៍ទៅលើសិល្បៈ និងអក្សរសាស្ត្រជាជាងបញ្ហាសំខាន់នៅក្នុងរដ្ឋាភិបាល។ ទ្រង់គឺជាអ្នកជំនាញខាងគំនូរ និងអក្សរផ្ទៃ និងជាអ្នកចាប់អារម្មណ៍ខ្លាំងលើការប្រមូលគំនូរ, វត្ថុបុរាណធ្វើពីលង្ហិន, គ្រឿងកាដន់ពីរបៀបឡែន, និងត្បូងស្អាតៗ។ ទ្រង់ខ្លាំងពូកែខាងគូរគំនូរផ្កា និងសត្វចាប ហើយទ្រង់មានភាពល្អឥតខ្ចោះនៅក្នុងការសរសេរអក្សរផ្ទៃ ក្នុងទម្រង់មួយដែលគេហៅថា “មាសស្តើង”។ ទ្រង់បាននាំយកអ្នកគូរគំនូរជាច្រើនមកកាន់រាជវាំង ជាទីកន្លែងដែលទ្រង់បានផ្តល់ប្រឹក្សា និងបង្ហាញពួកគេថា អាយុជីវិតរបស់ចក្រភពទាំងមូលត្រូវពឹងផ្អែកលើសមត្ថភាពសិល្បៈរបស់ពួកគេ។ ជាអកុសល វាមិនមែនដូច្នេះឡើយ។

នៅដើមសតវត្សទី 12 ក្រុមចរកជនមួយក្រុមផ្សេងទៀត គឺពួកជូឆេន បានបង្កើតសម្ព័ន្ធភាពកុលសម្ព័ន្ធដ៏មានអំណាចមួយនៅភាគនិរតីនៃសន្តតិវង្សឡាវ របស់ពួកខៃតាន ឱ្យស្ថិតក្រោមការដឹកនាំរបស់មេដឹកនាំថ្មីមួយរូបឈ្មោះអាហូដា។ អាហូដា មានមហិច្ឆិតាខ្ពស់សម្រាប់សន្តតិវង្សរបស់ទ្រង់ និងបានប្រកាសខ្លួនទ្រង់ជាអធិរាជនៃសន្តតិវង្សជិន។ នៅពេលដែលកងកម្លាំងរបស់អាហូដា ធ្វើការវាយប្រហារទៅលើអ្នកជិតខាងដ៏មានគ្រោះថ្នាក់របស់សន្តតិវង្សសុង គឺ សន្តតិវង្សឡាវ របស់ពួកខៃតាន រាជវាំងរបស់អ្នយចុង បានចងសម្ព័ន្ធមិត្តជាមួយសន្តតិវង្សជិនដោយសង្ឃឹមនៅក្នុងកម្លាំងពួកចរកជនដែលគំរាមកំហែងខ្លាំងក្លាបំផុតដល់ពួកទ្រង់។ យុទ្ធសាស្ត្រនេះបានបរាជ័យបន្ទាប់ពីសន្តតិវង្សជិន យកជ័យជំនះលើសន្តតិវង្សឡាវ ជាមួយនិងជំនួយរបស់សន្តតិវង្សសុង នៅក្នុងឆ្នាំ 1127 ពួកគេបានបន្តធ្វើដំណើរឆ្ពោះមកកាន់ទីក្រុងខៃហ្វេង ដែលជារាជធានីរបស់សុង។ អធិរាជអ្នយចុង និងរាជបុត្ររបស់ទ្រង់ត្រូវបានចាប់ខ្លួនដោយពួកជិន ហើយក្រោយមកបានសុគតនៅក្នុងមន្ទីរឃុំឃាំង។ មន្ត្រីរាជវាំងជាច្រើន រួមជាមួយរាជបុត្រផ្សេងទៀតរបស់អធិរាជបានរត់ភៀសខ្លួនទៅកាន់ភាគខាងត្បូង។ ពួកគេបានបង្កើតរាជធានីថ្មីមួយនៅភាគ

ខាងត្បូងទន្លេយ៉ង់សេ ដែលស្ថិតនៅហ៊ាងចូវ ជាទីកន្លែងដែលមានទន្លេ និងព្រែក និងវាលស្រែលិចទឹកជាច្រើន ដែលជួយការពារការឈ្លានពានរបស់ពួកចកជនដែលជិះសេះ។ ដូច្នេះ សម័យសុង ត្រូវបានបែងចែកទៅជា សម័យ សុងខាងជើង(960-1127) និងសុងខាងត្បូង(1127-1279)។

បើមើកឡើងវិញ គេតែងតែបន្ទោសទៅលើអធិរាជវិចិត្រករអួយចុងដែលគិតតែពី “គួរគំនូរខណៈពេលខែហ្វេប្រាហ្វេ ត្រូវបានដុតបំផ្លាញ” ប៉ុន្តែ តាមពិតទៅការធ្លាក់ចុះនៅក្នុងរដ្ឋសុង ដែលកើតមានឡើងជាបន្តបន្ទាប់មុនរាជ្យរបស់ អធិរាជអួយចុង យូរមកហើយ ហើយក៏មិនមែនដោយសារភាពងងឹតលំអិតទៅនឹងសិល្បៈរបស់ទ្រង់ឡើយ។ ពួកសុង ខាងជើង មិនអាចគ្រប់គ្រងលើដែនដីភាគខាងជើង និងភាគនិរតីដែលធ្លាប់ត្រូវបានគ្រប់គ្រងដោយហាន និងហាំង, ដោយសារពួកគេខ្វះសមត្ថភាពនៅក្នុងការផលិតសេះក្នុងចំនួនដ៏ច្រើន តាមតម្រូវដើម្បីការពារពួកចកជនជិតខាង ដែលមានអំណាចខ្លាំង។ នៅក្នុងសម័យសុងខាងត្បូង ការពិភាក្សាដែលសំខាន់បំផុតក្នុងចំណោមមន្ត្រីខុងជឺ គឺថាតើ ត្រូវវាយបកប្រឆាំងជាមួយពួកឈ្លានពានជិន ដែលដណ្តើមកាន់កាប់នៅភាគខាងជើង ឬបន្តនៅស្ងៀមដើម្បីគ្រប់ គ្រងដែនដីចក្រភពដែលនៅសេសសល់ភាគខាងត្បូង។

នៅក្នុងឆ្នាំ 1139 រាជវាំងសុងខាងត្បូង ដែលស្ថិតនៅក្រោមការគ្រប់គ្រងរបស់ប្រមុខទីប្រឹក្សាល្មើសជូ បានចុះ សន្ធិសញ្ញាសន្តិភាពជាមួយសន្តតិវង្សជិន។ ឧត្តមសេនីយជ័យខ្លាំងក្លាមួយរូបរបស់សុងខាងត្បូង ឈ្មោះ យេហ្វី បានប្រឆាំងទៅនឹងគំនិតនៅក្នុងការយល់ព្រមប្រគល់ដែនដីភាគខាងជើងឲ្យទៅពួកមនុស្សព្រៃ ថាជាការក្បត់ទៅ និងផលប្រយោជន៍ដ៏សំខាន់របស់ជាតិ។ នៅពេលដែល សន្តតិវង្សជិន លុបចោលសន្ធិសញ្ញា និងបានបញ្ជូនកងទ័ព ឆ្ពោះមកកាន់ភាគខាងត្បូងនៅក្នុងឆ្នាំ 1140 យេហ្វី បានដឹកនាំកម្លាំងទ័ពសុង ប្រឆាំងជាមួយពួកគេ។ ប៉ុន្តែ ទង្វើ របស់លោក ត្រូវបានយល់ឃើញដោយរាជវាំងថាជារឿងគ្រោះថ្នាក់, ព្រហ័ស, និងបង្កឲ្យមានការឈ្លានពានពី សំណាក់ពួកជិន កាន់តែខ្លាំងក្លា ដែលគំរាមកំហែងដល់គ្រួសាររាជវង្សដែលដឹកនាំសុង។ លោកត្រូវបានបញ្ជាឲ្យដក ថយពីទីកន្លែងដែលលោកវាយយកបាននៅភាគខាងជើង។ លោកត្រូវបានហៅឱ្យត្រឡប់មកកាន់រាជធានីហ៊ាងចូវ និង ត្រូវបានគេចាប់ឃុំខ្លួននៅក្នុងផ្ទះ ហើយលោកត្រូវបានចោទប្រកាន់ពីបទបះបោរប្រឆាំងជាមួយអធិរាជ ហើយត្រូវ បានសម្លាប់នៅក្នុងគុកនៅដើមឆ្នាំ 1141 ។ អធិរាជល្មើសជូ ចុះសន្ធិសញ្ញាសន្តិភាពថ្មីមួយទៀតជាមួយនិងជិន បើ ទោះបីជាសន្ធិសញ្ញានេះមានអត្ថប្រយោជន៍តិចតួចដល់សុងខាងត្បូងក៏ដោយ។ ចាប់តាំងពីសម័យសុង មក ប្រជាជន ចិនចាត់ទុកយេហ្វី ថាជាវីរៈបុរសស្នេហាទឹកដីដ៏អស្ចារ្យ ហើយអធិរាជល្មើសជូ គឺជាជនក្បត់ចំពោះជាតិខ្លួនឯង។

គ្រោះកម្មរបស់ឧត្តមសេនីយយេហ្វី បានឆ្លុះបញ្ចាំងពីការគ្រប់គ្រងរបស់មន្ត្រីស៊ីវិលលើវិស័យយោធារបស់ សន្តតិវង្សសុង ហើយនិងការផ្លាស់ប្តូរលក្ខខណ្ឌមួយចំនួននៅសុង ដែលជួយការពារដល់ការបង្កើតយុទ្ធនាការយោធា មួយប្រឆាំងជាមួយរបបជិនភាគខាងជើង។ មន្ត្រីខុងជឺរបស់សុង បានបន្ទាបពួកចកជនជិតខាងរបស់ខ្លួន ខ្លាំងជាង អ្វីដែលសន្តតិវង្សហាំង ធ្លាប់ធ្វើ។ ពួកគេជាច្រើនមើលងាយក្បួនសឹកសង្គ្រាមរបស់ពួកចកជនជិតខាងរបស់ពួកគេ។ ពួកអភិជនហាំង ចាត់ទុកថា ការជិះសេះ និងបាញ់ព្រួញ គឺជាជំនាញដែលមានភាពល្អឥតខ្ចោះ ចំណែកពួកមន្ត្រីអ្នក ប្រាជ្ញរបស់សុង ចាប់អារម្មណ៍ជាមួយនិងចំណេះដឹងខុងជឺ, អក្សរសាស្ត្រ, និងសិល្បៈ។

មូលហេតុមួយសម្រាប់ការផ្លាស់ប្តូរវប្បធម៌នេះ គឺការប្រែប្រួលនៃសង្គមចិននៅអំឡុងសម័យសុង។ នៅក្នុង សម័យហាំង ពួកអភិជនមានអំណាចជាទូទៅ ទទួលបានមរតកតំណែងមន្ត្រីពីគ្រួសាររបស់ពួកគេ ប៉ុន្តែនៅក្នុង សម័យសុង ពួកវេជនចិនពឹងផ្អែកលើការប្រឡងជ្រើសរើសមន្ត្រីស៊ីវិលដើម្បីទទួលបានតំណែងនៅក្នុងរដ្ឋាភិបាល ។ បន្តិចម្តងៗ គ្រួសារដែលចង់រក្សាឋានៈវេជនរបស់ពួកគេនៅក្នុងសង្គម ត្រូវតែផ្តល់នូវការអប់រំចំណេះដឹងទូទៅមួយពី

សម័យបុរាណដល់កូនៗរបស់ពួកគេ។ ការប្រឡងមានការលំបាកយ៉ាងខ្លាំង វាតម្រូវឲ្យមានការប្រឹងប្រែងសិក្សារាប់ ឆ្នាំដើម្បីត្រៀម ហើយមានតែបេក្ខភាពតិចតួចប៉ុណ្ណោះដែលអាចប្រឡងជាប់ និងទទួលបានការតែងតាំងជាមន្ត្រី។ ការបង្កើតឧបករណ៍បោះពុម្ពនៅក្នុងសន្តិវង្សហ្វាំង និងការរីកសាយភាយរបស់វានៅក្នុងសម័យសុង ធ្វើឲ្យសៀវភៅ កាន់តែសម្បូរសម្រាប់គ្រួសារនានា ធ្វើឲ្យមានការប្រគូតប្រជែងគ្នាកាន់តែខ្លាំងដើម្បីចូលរួមប្រឡងជ្រើសរើសមន្ត្រី ស៊ីវិល។ មន្ត្រីអ្នកប្រាជ្ញខ្ពង់ដ៏យល់ថាការកិច្ចបំបងរបស់ពួកគេដែលទាក់ទងនឹងបញ្ញា និងវប្បធម៌ គឺធ្វើឲ្យសិល្បៈ, អក្សរសាស្ត្រ, និងទស្សនវិជ្ជាចិនមានលក្ខណៈល្អប្រសើរ។

ដោយយល់ខុសពីពួក “មនុស្សព្រៃ” ដែលគ្មានអរិយធម៌ នៅភាគខាងជើង មន្ត្រីចិនយល់ឃើញថាមនុស្ស ដែលមានប្រាជ្ញាឆ្លាតវៃដូចជា ស៊ូតុងប៉ូ និងធ្វើឲ្យវប្បធម៌របស់ចិនមានលក្ខណៈល្អប្រសើរជាងវប្បធម៌ទាំងឡាយ។ ប្រតិកម្មជាអវិជ្ជមានចំពោះការព្យាយាមធ្វើកំណែទម្រង់របស់វ៉ាងអានស៊ី អ្នកប្រាជ្ញខ្ពង់ដ៏របស់សុង បានបង្ហាញធ្វើ សេចក្តីសម្រេចចិត្តដ៏ច្បាស់លាស់មួយដោយបដិសេធការផ្លាស់ប្តូរដ៏ខ្លាំងក្លារបស់វ៉ាងអានស៊ី ដើម្បីស្ថាបនារដ្ឋវិទ្យាមួយ។ ផ្ទុយទៅវិញ ពួកគេជ្រើសរើសយកទម្រង់នៃការដឹកនាំមួយ បែបគំនិតនិយមខុងជឺ ដែលមិនសូវខ្វល់ខ្វាយអំពីស្ថាប័ន រដ្ឋាភិបាល ប៉ុន្តែយកចិត្តទុកដាក់ទៅលើអ្វីដែលយើងហៅថា សញ្ញាវុធសិលធម៌ និងគំនិតទាំងឡាយរបស់ចិន។

ធ្វើឲ្យជឿជាក់ដោយមេនហ្សឺ ដែលថា ភាពល្អប្រសើរនៃសីលធម៌គឺជាកម្លាំងដ៏មានអំណាចបំផុតនៅលើ ពិភពលោក អ្នកប្រាជ្ញខ្ពង់ដ៏សម័យថ្មី បានស្នើឱ្យមាន ការស្វែងយល់ដោយខ្លួនឯង និងការកែតម្រូវកំហុសសីលធម៌ តាមរយៈការសិក្សាពីទ្រឹស្តីខុងជឺបុរាណ និង “ការអង្គុយស្ងប់ស្ងៀម” ដែលជាទម្រង់សម្មាធិមួយទទួលឥទ្ធិពលពីពុទ្ធ សាសនា និងការត្រិះរិះពិចារណាពីខ្លួនឯង។ អ្នកប្រាជ្ញខ្ពង់ដ៏សម័យថ្មីដែលសំខាន់ជាងគេគឺ ហ្ស៊ីស៊ី (1130-1200) អ្នកដែលបានសំយោគកិច្ចការជាច្រើនរបស់ខុងជឺសម័យថ្មីឲ្យទៅជាប្រព័ន្ធទស្សនវិជ្ជាអស្ចារ្យមួយ។ លោកបានសរសេរ វិចារណកថា និងកែសម្រួលកិច្ចការខុងជឺបុរាណទាំងឡាយ។ ការបកស្រាយរបស់លោកបានក្លាយជាចម្លើយដែល ត្រឹមត្រូវតែមួយគត់ សម្រាប់ការប្រឡងជ្រើសរើសមន្ត្រីស៊ីវិលចាប់ពីចុងសម័យសុង រហូតដល់ប្រព័ន្ធប្រឡងនេះត្រូវ បានលុបចោលនៅក្នុងឆ្នាំ 1905។

ហេតុបច្ច័យមួយទៀត ដែលកើតឡើងដោយសារកំណើននៃការយកចិត្តទុកដាក់របស់សុង ដើម្បីធ្វើឲ្យ ប្រទេសចិនខុសគ្នាពីពួកចក្រភពជនជាតិខាងកើត ការប្រែប្រួលនៅក្នុងទំនាក់ទំនងយេនឌ័រ និងទស្សនៈអំពីយេនឌ័រ។ ជាការ កត់សំគាល់ ស្ត្រីនៅក្នុងរាជវាំងហ្វាំង តែងតែជាមនុស្សសកម្ម និងជឿជាក់លើខ្លួនឯង (ឧទាហរណ៍ ម្ចាស់ក្សត្រីវី)។ នៅក្នុងសម័យសុង អ្នកប្រាជ្ញខ្ពង់ដ៏ដែលជាបុរសធ្វើការវាយប្រហារលើវប្បធម៌របស់ពួកចក្រភពជន សម្រាប់ភាពអសីលធម៌ របស់ពួកគេក្នុងការអនុញ្ញាតឱ្យស្ត្រីមានឯករាជ្យយ៉ាងខ្លាំងនៅក្នុងការធ្វើចលនា និងទំនៀមទម្លាប់នៃការរៀបអាពាហ៍ ពិពាហ៍ជាមួយបងថ្លៃស្រីមេម៉ាយ ដែលស្ត្រីមេម៉ាយមួយរូបត្រូវបានគេរំពឹងថានឹងរៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍ជាមួយនិងប្អូន ប្រុសរបស់ស្វាមីខ្លួន។ បុរសខុងជឺសុង យល់ឃើញថា ការរៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍ជាមួយបងថ្លៃស្រីមេម៉ាយ គឺជាទម្រង់ មួយនៃសហស្ថាន និងត្រូវចាត់ទុកថាជារឿងខុសច្បាប់នៅក្នុងសង្គមចិន។ នៅក្នុងភាពស្អប់ខ្ពើមរបស់ពួកគេចំពោះ ការរៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍ជាមួយបងថ្លៃស្រីមេម៉ាយ អ្នកប្រាជ្ញមួយចំនួនបានអះអាងថា ស្ត្រីមេម៉ាយមិនត្រូវរៀបអាពាហ៍ ពិពាហ៍សារជាថ្មីឡើយ ហើយមានអ្នកមួយចំនួន ឈានរហូតទៅដល់ការលើកសរសើរស្ត្រីមេម៉ាយណាដែលសម្លាប់ ខ្លួនដើម្បីគេចពីការរៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍សារជាថ្មី។ នៅក្នុងប្រតិកម្មប្រឆាំងជាមួយពួកចក្រភពជនជាតិខាង “គ្មានអរិយធម៌” របស់ពួកគេ បញ្ញវន្តចិនជាច្រើនចាប់ផ្តើមអះអាងច្រើនជាងពេលណាៗទាំងអស់ថា ទឹកនៃសមរម្យរបស់ស្ត្រីម្នាក់ គ្មានកន្លែងណាផ្សេងក្រៅពីផ្ទះឡើយ។

ការចងពុតប្រអប់ជើង ដែលមានប្រជាប្រិយភាពជាលើកដំបូងនៅក្នុងសន្តតិវង្សសុង ប្រហែលជាចាប់ផ្តើម ដំបូងជាមួយអ្នកបាវជំរុំ អ្នកដែលបានចងប្រអប់ជើងរបស់ពួកគេ ដោយគេជឿថា ប្រអប់ជើងតូចធ្វើឲ្យគេចាប់ អារម្មណ៍កាន់តែខ្លាំងលើស្រ្តីបាមួយរូប។ នៅក្នុងសម័យសុង ម្តាយ និងជីដូចចាប់ផ្តើមចងពុតប្រអប់ជើងរបស់កូន ស្រីពួកគេនៅពេលដែលមានអាយុពី 4 ទៅ 6 ឆ្នាំ។ ពួកគេយកក្រណាត់វែងមួយមករុំព័ត៌មាមជើងតូចៗ 4 ផ្កាបដាប់ ជាមួយបាតជើងមុខ ទុកមាមជើងមេតែមួយឲ្យស្ថិតនៅកន្លែងដដែល ហើយនិងប្រអប់ជើងទាំងមូលឲ្យតឹង ដោយ សង្កត់ប្រអប់ជើងខាងមុខនិងក្រោយឲ្យអិបចូលគ្នា។ នៅពេលដែលប្រអប់ជើងរីកលូតលាស់វាសង្កត់ដោយក្រណាត់ ដែលរុំព័ត៌ ដែលនាំឲ្យប្រអប់ជើងកោង ហើយនិងបាក់ ហើយកែងជើងត្រូវបានរុញច្រានឱ្យទៅផ្កាបជាមួយបាតជើង ខាងមុខ ដើម្បីបង្កើតបានជាទម្រង់ “កែងជើងខ្ពស់ពីធម្មជាតិ”។ មាមជើងដែលគេរុំយ៉ាងតឹងនឹងស្វិត ដែលនាំឲ្យ ចលនាលាមចុះខ្សោយ ដែលជារឿងគ្រោះថ្នាក់មួយបណ្តាលមកពីការពុលឈាម។ ភាពឈឺចាប់ដ៏ខ្លាំងក្លាកើតមាន ឡើងយ៉ាងតិច 2 ឆ្នាំ ប៉ុន្តែលទ្ធផលគឺមានតិចតួច ដោយព័ត៌មាមជើងខ្ពស់ជាងមុន 7.5 ទៅ 15 សង់ទីម៉ែត្រ។

ហេតុអ្វីបានជាម្តាយ និងជីដូនធ្វើឲ្យកូនស្រីរបស់ពួកគេរងការឈឺចាប់ដោយសាររឿងមិនចាំបាច់បែបនេះ? អ្នកប្រាជ្ញនានានៅតែពិភាក្សាគ្នាអំពីរឿងនេះ ប៉ុន្តែមូលហេតុសំខាន់ប្រហែលដោយសារពួកគេចង់ទទួលបានឋានៈ នៅក្នុងសង្គម។ សង្គមសុង ប្រែប្រួលខ្លាំងជាងសង្គមចិនដែលធ្លាប់មាន ហើយគ្រួសារខ្ពង់ខ្ពស់នានាមានការយកចិត្ត ទុកដាក់ខ្ពស់ ចំពោះការរៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍កូនស្រីរបស់ពួកគេជាមួយគ្រួសារផ្សេងទៀតដែលមានឋានៈខ្ពស់ ឬស្មើ ពួកគេ។ ការរៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍ត្រូវបានរៀបចំឡើងដោយឪពុកម្តាយសម្រាប់អត្ថប្រយោជន៍ដល់គ្រួសារ ហើយការ រៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍ជាមួយមនុស្សដែលមានឋានៈខ្ពស់គឺជាអ្វីដែលស្រ្តី និងគ្រួសាររបស់នាងប្រាថ្នាចង់បាន។ នៅ ក្នុងបរិយាកាសនៃការប្រគូតប្រជែងបែបនេះ អ្វីៗដែលអាចធ្វើឲ្យកូនស្រីកាន់តែទាក់ទាញ, កាន់តែគួរឱ្យស្រឡាញ់, និងកាន់តែមានគុណធម៌ និងជួយបង្កើនភាពជោគជ័យនៃអាពាហ៍ពិពាហ៍របស់នាង។ ការព័ត៌មាមជើង មានទំនាក់ ទំនងជាមួយគុណធម៌ ដោយសារតែគេបានលើកឡើងថា ស្រ្តីដែលមានប្រអប់ជើងកោង មិនមែនជាស្រ្តីដែល “រត់ លេងផ្តេសផ្តាស់” ឡើយ ហើយវាបានបង្ហាញថា នាងមកពីគ្រួសារដែលល្អមួយដែលអាចអាចមានលទ្ធភាពបង្ហាត់នាង នៅក្នុងផ្ទះដូចជា “ស្រ្តីល្អ” មួយរូប។

ជារឿងហួសចិត្ត ប្រអប់ជើងកោងក៏ជាប់ទាក់ទងជាមួយនិងផ្លូវភេទផងដែរ។ ប្រអប់ជើងតែងតែមានរបាំង ហើយបុរសមួយចំនួនយល់ឃើញថាការដោះរបាំង, ស្ទាបអង្គុល, និងសូម្បីតែជញ្ជក់ប្រអប់ជើងកោងរបស់ស្រ្តីគឺជា អារម្មណ៍ផ្លូវភេទដ៏អស្ចារ្យមួយ។ ចុងក្រោយ ស្រ្តីចិបបាំងប្រអប់ជើងកោងរបស់ពួកគេជាមួយនិងស្បែកជើងក្រណាត់ ប៉ាក់ជ័រស្រល់ស្អាត ដើម្បីធ្វើឲ្យកាន់តែមានភាពទាក់ទាញ។ ដូច្នេះ ប្រអប់ជើងកោងរបស់ស្រ្តីបានក្លាយជានិមិត្តសញ្ញា ជាច្រើន៖ ទ្រព្យសម្បត្តិ, លំហែកាយ, សុភាពសារ, ជំនាញសិល្បៈ, ភាពស្រល់ស្អាត, គុណធម៌, និងភាពស៊ីចស៊ី ដែលជាការរួមបញ្ចូលគ្នានូវភាពវិជ្ជមានដ៏មានអំណាចមួយ។

នៅក្នុងវិធីមួយចំនួនទៀត ប្រព័ន្ធនៃការរៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍របស់សុង បានលើកម្ពស់ដល់ឱកាសរៀនសូត្រ ដល់ស្រ្តី ដូចដែលគ្រួសារអ្នកមានទ្រព្យសម្បត្តិស្តុកស្តម្ភចាប់ផ្តើមបង្រៀនកូនស្រីរបស់ពួកគេកាន់តែច្រើន ដូច្នេះនាង អាចបង្រៀនកូនប្រុសរបស់នាងនូវមូលដ្ឋានគ្រឹះនៃអក្សរសាស្ត្រ ដើម្បីឲ្យពួកគេមានគ្រឹះដំបូងក្នុងការបន្តឆ្ពោះទៅរក ការប្រឡងនាពេលខាងមុខ។ ដូច្នេះ ស្រ្តីដែលចេះអក្សរ បានក្លាយជាលក្ខខណ្ឌមួយទៀតនៅក្នុងការប្រគូតប្រជែង នៅក្នុងទីផ្សារអាពាហ៍ពិពាហ៍។ វាគឺជានិន្នាការមួយដែលបន្តហូតមកដល់សតវត្សទី 20 ។

កវីស្រីដែលល្បីល្បាញបំផុតរបស់ចិនគឺ លីយីងចាវ (1084-1151) ដែលរស់នៅក្នុងសម័យសុង។ នាងមានទំនាក់ទំនងជិតស្និទ្ធជាមួយស្វាមីរបស់នាងឈ្មោះ ចាវម៉ីងឆេង ហើយពួកគេទាំងពីរចូលចិត្តកំណាព្យ និងប្រមូលត្រា, គំនូរ, និងអក្សរចារឹកលើលង្ហិនចាស់ៗដូចគ្នា។ ដោយរួមគ្នា ពួកគេទាំងពីរបានចងក្រងបញ្ជីរាយឈ្មោះអក្សរចារឹកលើលង្ហិន និងចម្លាក់ថ្ម យ៉ាងទូលំទូលាយមួយ។ ពេលខ្លះនាងបង្ហាញពីសេចក្តីស្រឡាញ់របស់ពួកគេនៅក្នុងកំណាព្យ ៖ “តើខ្ញុំគួរតែប្រថុយសួរមនុស្សជាទីស្រឡាញ់របស់ខ្ញុំទេ/ប្រសិនបើមុខរបស់ខ្ញុំស្អាតដូចជាផ្កា/ខ្ញុំនឹងដាក់មួយទងនៅលើសក់របស់ខ្ញុំ/បន្ទាប់មកហៅគាត់ឲ្យមើល និងធ្វើការប្រៀបធៀប”។ នៅពេលដែលក្រុមអ្នកឈ្លានពានជិន បានមកដល់នៅក្នុងឆ្នាំ 1127 ផ្ទះរបស់ប្តីប្រពន្ធមួយគូរនេះត្រូវបានដុតបំផ្លាញ ហើយពួកគេបានបាត់បង់នូវស្នាដៃសិល្បៈដ៏មានតម្លៃដែលពួកគេបានប្រមូល។ ពួកគេបានរត់ភៀសខ្លួនទៅភាគខាងត្បូង 2 ឆ្នាំក្រោយមកចាវ បានស្លាប់ដោយបានបន្សល់ទុកឲ្យភរិយារបស់លោកក្លាយជាស្រ្តីមេម៉ាយអស់រយៈពេល 45 ឆ្នាំ ។ គេបានដឹងតិចតួចក្នុងរយៈពេល 22 ឆ្នាំចុងក្រោយរបស់នាង ក្រៅតែពីគេដឹងថា នាងបានរៀបអាពាហ៍ ពិពាហ៍ម្តងទៀតបានមួយរយៈពេលខ្លីជាមួយនិងបុរសទុរយសមួយរូប ហើយ 3 ខែក្រោយមកក៏បានលែងលះគ្នា។ ឥរិយាបថមួយចំនួន ត្រូវបានអ្នកប្រាជ្ញចិននៅចុងសម័យសុង ចាត់ទុកថាជារឿងអាស្រូវ នៅពេលដែលការរក្សាភាពបរិសុទ្ធត្រូវបានគេមើលឃើញថាជាសកម្មភាពត្រឹមត្រូវតែមួយគត់សម្រាប់ស្រ្តីមេម៉ាយ។

ចំពោះការអនុញ្ញាតឱ្យមន្ត្រីស៊ីវិលមានអំណាចលើមេដឹកនាំយោធារបស់សុង វាបានកាត់បន្ថយការយកចិត្តទុកដាក់ចំពោះការធ្វើសឹកសង្គ្រាម ហើយនិងមិនសូវខ្វល់ខ្វាយពីការកើនឡើងនៃអំណាចរបស់ពួកចរកជនជិកខាងរបស់ពួកគេ ហើយវាហាក់ដូចជារឿងគួរឲ្យភ្ញាក់ផ្អើលមួយដែលថាសន្តតិវង្សសុង អាចបន្តរស់រានបានយូរយ៉ាងដូច្នេះ។ មូលហេតុសំខាន់នៃរឿងនេះគឺ ការធ្វើបដិវត្តសេដ្ឋកិច្ចដ៏ខ្លាំងក្លាមួយដែលនាំឲ្យសន្តតិវង្សសុង ក្លាយជាសង្គមដែលមានភាពរុងរឿង និងមានការអភិវឌ្ឍន៍ខ្ពស់បំផុតនៅលើពិភពលោក។ ទិន្នផលកសិកម្មបានកើនឡើងយ៉ាងខ្លាំងនៅក្នុងសម័យសុង ដោយសារតែមានការពង្រីកផ្ទៃដីដាំដុះកាន់តែច្រើននៅពេលដែលប្រជាជនបន្តធ្វើដំណើរឆ្ពោះមកកាន់ភាគខាងត្បូង ដែលអនុញ្ញាតឲ្យពួកគេអាចដាំដុះស្រូវបាន 2 ដងក្នុងមួយឆ្នាំ។ រដ្ឋាភិបាលចាប់ផ្តើមបោះពុម្ពក្បួនធ្វើកសិកម្មដើម្បីផ្សព្វផ្សាយពីវិធីសាស្ត្រថ្មីបំផុតដែលបង្កើនទិន្នផលដាំដុះ។ ប្រជាកសិករចាប់ផ្តើមមានជំនាញជាមួយដំណាំមួយចំនួន ក្នុងនោះមានដូចជា ដើមមនសម្រាប់ដង្កូវនាង, តែ, អំពៅ, ឬស្សី, ដើមក្រចៅ, និងដើមរ៉ាមី ដើម្បីផលិតសសៃអម្បោះសម្រាប់សំលៀកបំពាក់, និងកប្បាស (នាំយកមកពីឥណ្ឌានៅក្នុងសម័យហាំង), ដែលបានក្លាយជាដំណាំជួញដូរនៅចុងសម័យសុង។ ពាណិជ្ជកម្មនៅក្នុងតំបន់ និងអន្តរជាតិត្រូវបានពង្រីក ដែលបានជម្រុញឲ្យមានកំណើនសេដ្ឋកិច្ច។ នៅក្នុងឆ្នាំ 1120 មុនពេលបាត់បង់ដែនដីភាគខាងជើងទៅពួកជូឆេន បន្តិច រដ្ឋាភិបាលសុង បានប្រមូលពន្ធប្រាក់កន្លះលានគីឡូក្រាម។

នៅដើមសម័យសុង ភាពរីកចម្រើនបានកើតមានឡើងនៅក្នុងបច្ចេកវិទ្យាស្ថិតិដែក ដោយរួមមានទាំងវិធីនៅក្នុងការប្រើប្រាស់គ្រឿងផ្ទុះដើម្បីដឹកយកវ៉ែដែក និងការប្រើប្រាស់ម៉ាស៊ីនប្រើកម្លាំងទឹកដើម្បីសំបូរស្នប់ដែលអាចបង្កើតសីតុណ្ហភាពខ្ពស់សម្រាប់ស្ថិតិដែក និងដែកថែប។ រដ្ឋាភិបាលសុង បានគាំទ្រដល់ឧស្សាហកម្មស្ថិតិដែកដែលធំជាងគេនៅលើពិភពលោក ដែលបានផលិតដែកបានចំនួន 125,000 តោននៅក្នុងឆ្នាំ 1078 (បរិមាណនេះមិនស្មើនឹងការផលិតនៅអឺរ៉ុបនៅក្នុងរយៈពេល 800 បន្ទាប់)។ ដែកមានសារៈសំខាន់នៅក្នុងការផលិតស្នូល, ឧបករណ៍កសិកម្មផ្សេងៗទៀត, សោរ, ដែកគោល, ឧបករណ៍តម្រី, និងខ្លះសម្រាប់ផលិតអំបិល។ ប្រជាកសិករចិននៅក្នុងសម័យ សុង នៅដើមសតវត្សទី 12 ប្រហែលជាប្រើប្រាស់ឧបករណ៍ប្រើប្រាស់ជាច្រើនដែលធ្វើពីដែក។

ឧស្សាហកម្មដែកកាតច្រើនផលិតអាវុធសម្រាប់ការពារ និងកាក់ដើម្បីធ្វើឲ្យមានកំណើនលុយនៅក្នុងសេដ្ឋកិច្ច។ កាក់ចិនមានរាងដូចមូលដាមួយនិងរន្ធរាងការនៅកណ្តាល ដូច្នេះគេអាចដោតកាក់បានចំនួន 1000 នៅក្នុងមួយខ្សែ។ នៅក្នុងឆ្នាំ 1041 រាជវាំងសុង បានបញ្ជាឱ្យកងទ័ពនៅក្នុងខេត្តសានស៊ី ប្រយុទ្ធទតល់ជាមួយពួកស៊ីសាដែលស្ថិតនៅតំបន់ព្រំដែនភាគពាយព្យ ដោយត្រូវចំណាយប្រាក់ចំនួន 3 លានខ្សែ (ដែលត្រូវការដែកចំនួន 29,000 តោន)។ ត្រឹមឆ្នាំ 1000 រដ្ឋាភិបាលបានដឹកដែកផលិតបានកាក់ចំនួន 800 លានកាក់ក្នុងមួយឆ្នាំ និង 6 កោដិកាក់នៅក្នុងឆ្នាំ 1085 ។ រដ្ឋាភិបាលក៏បានគាំទ្រដល់ការផលិតអាវុធធ្វើពីដែកនៅក្នុងបរិមាណដ៏ច្រើនមួយ។ នៅក្នុងឆ្នាំ 1084 រាជវាំងបានបញ្ជូនដាវចំនួន 35,000, ខែលចំនួន 8,000, លំពែងចំនួន 10,000, និងគ្រាប់ព្រួញចំនួន 1 លាន ដែលធ្វើពីដែក ទៅដល់កងទ័ពនៅតាមព្រំដែនភាគពាយព្យ។

ដូចដែលកសិកម្មកាន់តែមានភាពជឿនលឿន ហើយពាណិជ្ជកម្មក្នុងស្រុកក៏មានការរីកចម្រើន រដ្ឋាភិបាលនៅដើមសម័យសុង បានអនុញ្ញាតឲ្យពាណិជ្ជករមួយចំនួនតូច ចេញផ្សាយមូលបទានបត្រក្រដាសប្រាក់នៅក្នុងទីក្រុងមួយ ដែលអាចដូចជាសាច់ប្រាក់សុទ្ធនៅក្នុងទីក្រុងមួយផ្សេងទៀត ដែលនាំឲ្យមានភាពងាយស្រួលដល់ការធ្វើពាណិជ្ជកម្មផ្លូវឆ្ងាយ។ នៅដើមសតវត្សទី 12 រដ្ឋាភិបាលបានគ្រប់គ្រងការបោះពុម្ព និងចេញផ្សាយមូលបទានបត្រក្រដាសប្រាក់ទាំងនេះ ដែលជាការបង្កើតក្រដាសប្រាក់ជាលើកដំបូងនៅលើពិភពលោក។ ពាណិជ្ជករសុង បានរៀបចំជាសមាគម, បង្កើតដៃគូពាណិជ្ជកម្ម, និងប្រមូលលុយតាមរយៈការលក់ភាគហ៊ុននៅក្នុងសហគ្រាសរបស់ពួកគេ។ ការកើនឡើងនៃសេដ្ឋកិច្ចកសិកម្ម និងពាណិជ្ជកម្មនៅក្នុងសម័យ សុង អាចត្រូវបានគេមើលឃើញតាមរយៈកុងត្រានានាក្នុងសម័យសុង ដែលបន្សល់ទុករហូតមកដល់បច្ចុប្បន្ន ដោយក្នុងនោះរួមមានទាំងកុងត្រាដែលគេដាក់នៅក្នុងផ្នូរដែលអាចប្រើប្រាស់បានទាំងពេលរស់នៅ និងពេលស្លាប់។

រាជធានីខៃហ្វេង និងហាងចូវ របស់សុង បានដើរតួនាទីជាមជ្ឈមណ្ឌលពាណិជ្ជកម្មសំខាន់ជាងរាជធានីឆាងអាង និងលូយ៉ាង របស់ហាំង ទៅទៀត។ មុនពេលដែលវាធ្លាក់ក្រោមការគ្រប់គ្រងរបស់ពួកជិន នៅក្នុងឆ្នាំ 1127 រាជធានីខៃហ្វេង គឺជាទីក្រុងដែលធំជាងគេនៅលើពិភពលោក ដែលមានអ្នកតាំងទីលំនៅប្រហែល 1 លាននាក់។ បន្ទាប់ពីការដួលរលំនៅរាជធានីខៃហ្វេង រាជធានីរបស់សុងខាងត្បូង, ហាងចូវ បានក្លាតជាមជ្ឈមណ្ឌលពាណិជ្ជកម្មនិងការកំសាន្តដ៏រីកចម្រើនមួយដូចជារាជធានីខៃហ្វេង កាលពីមុនដួលរលំ។ សៀវភៅមគ្គុទេសក៍ទីក្រុងហាងចូវ មួយដែលសរសេរនៅក្នុងឆ្នាំ 1235 បានពិពណ៌នាអំពីទីផ្សារលក់ទំនិញគ្រប់ប្រភេទ, ហាងគំនូរបស់វិចិត្រករ, ហាងផឹកតែ, ផ្ទះសំណាក់, ហាងផឹកស្រា, ភោជនីយដ្ឋាន, កន្លែងធ្វើម្ហូបជំនាញ, កន្លែងកំសាន្តគ្រប់ប្រភេទ ដោយរួមមានទាំងការសម្តែងរបស់សត្វខ្លាឃ្មុំ និងសត្វល្អិតផ្សេងៗ, ក៏ដូចជាសួនច្បារសាធារណ និងឯកជន, និងស្ថាប័នស្ម័គ្រចិត្តជាច្រើនដែលផ្តល់ការកំសាន្តដល់ប្រជាជន ក្នុងនោះមានដូចជា ការប្រគំតន្ត្រី, ការសម្តែងកាយវិប្បកម្ម, ការធ្វើអាហារប្លែកៗ, និងកន្លែងប្រមូលផ្តុំវត្ថុបុរាណ និងកន្លែងផ្សេងៗជាច្រើនទៀត។

ភាពរុងរឿងរបស់សុង ក៏ជម្រុញឲ្យមានសកម្មភាពពាណិជ្ជកម្មអន្តរជាតិផងដែរ ជាពិសេសនៅតាមតំបន់ឆ្នេរភាគអាគ្នេយ៍ ជាទីកន្លែងដែលពួកពាណិជ្ជករម៉ូស្លីមអាចប្រើប្រាស់នាវាផលិតដោយចិនធំៗ ជាមួយនិងបន្ទប់ដែលបិទជិតដែលទឹកមិនចូល និងប្រើប្រាស់ត្រីវិស័យដែលបង្កើតឡើងដោយចិនដើម្បីជួយសម្រួលដល់ការធ្វើពាណិជ្ជកម្មរយៈចម្ងាយវែងរវាងចិន, អាស៊ីអាគ្នេយ៍, និងមហាសមុទ្រឥណ្ឌា។ នៅត្រឹមដើមសតវត្សទី 12 ហ្លាំងចូវដែលជាទីក្រុងឆ្នេរសមុទ្រមួយដែលស្ថិតនៅភាគខាងត្បូងហ្វីជាន មានមនុស្សតាំងទីលំនៅកន្លះលាននាក់។ ភាពរុងរឿងជាទូទៅនៅក្នុងសម័យសុង ក៏អាចត្រូវបានគេមើលឃើញតាមរយៈកំណើនប្រជាជនផងដែរ។ អ្នកប្រាជ្ញនានាបច្ចុប្បន្នបានប៉ាន់ប្រមាណថា ប្រជាជនចិនកើនពីប្រមាណ 70 លាននាក់នៅក្នុងឆ្នាំ 750 ទៅ 100 នាក់នៅក្នុងឆ្នាំ

1100 និងប្រហែល 110 លាននាក់ (ដោយរួមទាំងសងខាងត្បូង និងរដ្ឋ ជិន នៅភាគខាងជើង) ត្រឹមឆ្នាំ 1200 ដែលជាអាត្រាកំណើនប្រជាជនដែលមិនដែលកើតមានឡើងកន្លងមកនៅលើពិភពលោក។

ដោយឆ្លុះបញ្ចាំងពីភាពរុងរឿងនៅក្នុងរយៈពេលនោះ បច្ចេកទេសផលិតសូត្រចិន, ខ្នុរម្រៀល, និងព័រហ្សឺឡែនបានកើនឡើងដល់កម្រិតកំពូលនៅក្នុងសម័យសុង។ ត្រីងចុងសម័យចាំង សិប្បករចិនបាន ផលិតយ៉ាងល្អឥតខ្ចោះនូវផលិតផលព័រហ្សឺឡែន ដោយប្រើប្រាស់នូវដីឥដ្ឋបន្ទុក និងដុតនៅក្នុងសីតុណ្ហភាព 1,300 អង្សាសេ បន្ទាប់មកយកវាលាបថ្នាំរលោងពីលើ ដើម្បីធ្វើឲ្យផ្ទៃរបស់វាមានភាពរលោងស្អាត។ ព័រហ្សឺឡែនរបស់សុង គឺជា រតនៈសម្បត្តិដ៏មានតម្លៃសម្រាប់ក្រុមអ្នកប្រមូលវត្ថុបុរាណនៅជុំវិញពិភពលោក ដោយសារតែភាពរលោងបែបធម្មជាតិដ៏ស្រស់ស្អាត និងរូបរាងដ៏ប្រណិតរបស់វា។ ខណៈពេលរាជវាំងសុង គាំទ្រដល់ការផលិតព័រហ្សឺឡែនដ៏ស្រស់ស្អាតនៅក្នុងបរិមាណដ៏ច្រើន ជាលើកដំបូងនៅក្នុងសម័យ សុង សិប្បករជំនាញចាប់ផ្តើមផលិតឧបករណ៍ធ្វើពីព័រហ្សឺឡែន និងខ្នុរម្រៀល ក្នុងបរិមាណដ៏ច្រើនសម្រាប់តម្រូវការនៅលើទីផ្សារ។ អំឡុងសម័យសុង ព័រហ្សឺឡែនបាននាំមុខសូត្រក្នុងនាមជាទំនិញនាំចេញសំខាន់របស់ចិន ដោយនាំទៅលក់ដល់ចុងភាគខាងលិចនៅឈូងសមុទ្រពែក្ស និងឆ្នេរភាគខាងលិចទ្វីបអាហ្វ្រិក។

ប្រហែលជាគ្មានអត្តសញ្ញាណវប្បធម៌របស់សន្តតិវង្សសុង ណាសំខាន់ជាងគំនូរទេសភាពឡើយ។ វិចិត្រករសុង សង្កត់ធ្ងន់ទៅលើភាពស្រស់ស្អាត, សុខដុម, និងភាពងឺតឆាយនៃពិភពធម្មជាតិ ជាពិសេសដើមឈើនៅលើភ្នំនិងជ្រលងដងអូរ។ នៅក្នុងគំនូរជាច្រើន រូបមនុស្សមិនត្រូវបានគេគូរលាយបញ្ចូលគ្នាជាមួយភាពសុខដុមនៃធម្មជាតិឡើយ។ ប្រសិបបើគេគួរមានផ្ទះ វាបានលាយបញ្ចូលគ្នាជាមួយទេសភាពនៃធម្មជាតិ ហើយផ្ទះនោះមិនដែលលេចចេញរូបរាងច្បាស់លាស់ឡើយ។ មន្ត្រីដែលមាញឹកនៅក្នុងទីក្រុងបានចំណាយពេលវេលាទំនេរតិចតួចរបស់ពួកគេដើម្បីទៅតំបន់វាលភ្នំ និងទឹកជ្រោះដ៏ស្ងប់ស្ងាត់ ហើយរីករាយ និងសុខស្រួលជាមួយនិងទេសភាពដែលពួកគេនៅលើជញ្ជាំងរបស់ពួកគេ ឬក៏មូលវាទុកនៅក្នុងថតតុរបស់ពួកគេ ដើម្បីទុកយកវាមកចែករំលែកជាមួយមិត្តភក្តិនៅអំឡុងពេលផឹកស្រា និងតែងកំណាព្យ។ កំណាព្យ និងគំនូរត្រូវបានលាយបញ្ចូលគ្នាតែមួយនៅក្នុងទម្រង់មួយបែប ដោយវិចិត្រករ និងអ្នកអក្ខរវិចិត្រជាញឹកញយតែងតែសរសេរកំណាព្យនៅក្នុងផ្ទាំងគំនូរទេសភាព។ ភាសា និងអក្សរផ្ទាំងដ៏ស្រស់ស្អាតដែលគេសរសេរ ត្រូវបានគេមើលឃើញថាជាធាតុចំបាប់សម្រាប់ផ្ទាំងគំនូរមួយ។

បើទោះបីជាសេដ្ឋកិច្ចមានភាពរុងរឿង, បញ្ហាវន្តមានភាពវៃឆ្លាត, និងវិចិត្រករដែលអស្ចារ្យនៅក្នុងសន្តតិវង្សសុង ក៏ដោយ, ក៏ការគំរាមកំហែងផ្នែកយោធាពីសំណាក់ពួកចក្រពន្ធជិតខាងនៅភាគខាងជើង និងភាគខាងលិចនៅតែបន្ត ហើយនៅក្នុងសតវត្សទី 13 សន្តតិវង្សសុង សុខចិត្តចុះចាញ់កងកម្លាំងចក្រពន្ធជិតមួយមកពីតំបន់អាស៊ីកណ្តាល គឺពួកម៉ុងហ្គោល។

1.2. សន្តតិវង្សយន់ (1279-1368)

មុនពេលយកជ័យជំនះលើសុងខាងត្បូង ពួកម៉ុងហ្គោលបានបង្កើតកងកម្លាំងពូកែប្រយុទ្ធបំផុតមួយ និងចក្រភពដែលមានដែនដីធំបំផុតនៅលើពិភពលោក។ សកម្មភាពនេះចាប់ផ្តើមឡើងដំបូងនៅក្នុងឆ្នាំ 1203 ដោយអ្នកជំនាញខាងប្រយុទ្ធមួយរូបឈ្មោះ តេម៉ូឈិន ដោយលោកមានសមត្ថភាពនៅក្នុងការបង្រួបបង្រួមសហព័ន្ធម៉ុងហ្គោលទាំងមូល ជាមួយក្រុមកុសម្ព័ន្ធចក្រពន្ធផ្សេងៗទៀតឲ្យក្លាយជាកងកម្លាំងប្រយុទ្ធដ៏ធំមួយ។ នៅក្នុងឆ្នាំ 1206 តេម៉ូឈិនទទួលបានគោរមងារថា ជេនហ្គីសខាន់ ឬ “អ្នកដឹកនាំមហាសមុទ្រ” (អ្នកដឹកនាំពិភពលោក)។ អ្នកប្រយុទ្ធដែលមាន

ជំនាញ និងកាច់សាហាវរបស់ម៉ុងហ្គោល ដែលស្ថិតក្រោមការដឹកនាំរបស់ជេនហ្គីសខាន់ និងរាជបុត្ររបស់ទ្រង់អូហ្គូដៃ បានបង្កើតរាជធានីរបស់ពួកគេនៅទីប្រជុំជនកាកាវកូម ដែលបច្ចុប្បន្នស្ថិតនៅក្នុងប្រទេសម៉ុងហ្គោលី។ កងទ័ពរបស់ ម៉ុងហ្គោលត្រូវបានរៀបចំទៅជាក្រុមៗ ដែលមាន 100 នាក់, 1,000 នាក់, 10,000 នាក់ ដែលក្នុងនោះមានក្រុម យោធា ចំនួន 129,000 ក្រុមនៅពេលដែលជេនហ្គីសខាន់ សុគត់នៅក្នុងឆ្នាំ 1227 ។ កងទ័ពនីមួយៗធ្វើដំណើរ ជាមួយសេះពី 3 ទៅ 5 ក្បាល ដូច្នេះពួកគេអាចនាំយកឧបករណ៍ប្រើប្រាស់ និងអាវុធ, ផ្លាស់ប្តូរការជិះជាប្រចាំ, និង រក្សាការធ្វើដំណើរយ៉ាងឆាប់រហ័ស។ មេបញ្ជាការយោធាប្រើប្រាស់ទង់, ភ្លើងបំភ្លឺ, អ្នកនាំសារដើម្បីរក្សាការធ្វើទំនាក់ ទំនងប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាពនៅក្នុងចំណោមក្រុមទាំងអស់។ កងទ័ពអាវក្រោះស្រាលៗដែលធ្វើពីស្បែក ជាមួយ និងបន្ទះលោហៈ និងមួកធ្វើពីស្បែក ឬដែក និងកាន់ខែលការពារដែលស្រោបស្បែក។ កងទ័ពនីមួយៗនាំយកមក ជាមួយពួកគេនូវដងឆ្នុដ៏មានឥទ្ធិពលចំនួន 2 ជាមួយនិងបំពង់ព្រួញដែលមានគ្រាប់ក្បាលដែកយ៉ាងហោចណាស់ 60 គ្រាប់។ ជាមួយនិងការប្រើប្រាស់ឧបករណ៍សម្រាប់ដាក់ជើង ពេលជិះសេះធ្វើពីដែក កងទ័ពអាចបាញ់ព្រួញបាន យ៉ាងត្រង់ចំគោលដៅខណៈពេលដែលពួកគេកំពុងជិះនៅលើខ្នងសេះក្នុងល្បឿនដ៏លឿន។ ពួកទ័ពសេះធន់ស្រាល នាំយកមកជាមួយពួកគេនូវដាវខ្លីមួយ និងលំពែងស្រាលៗចំនួន 2 ឬ 3 ចំណែកពួកទ័ពសេះធន់ធ្ងន់នាំយកមក ជាមួយពួកគេនូវដំបូងច្រវាក់ដុំដែក, ដាវវែងកោង, និងលំពែងឈើប្រវែង 3.6 ម៉ែត្រផ្ទៃធ្វើពីលោហៈ។ ជាមួយនិងការ សំលឹងឃើញពីរង្វាន់ដ៏ច្រើនដែលដណ្តើមយកបានពីសត្រូវនៅក្នុងការធ្វើសង្គ្រាម ដែលប្រគល់ឱ្យដល់អ្នកដែល ស្មោះស្ម័គ្រជាមួយការងារ និងសុខចិត្តស្លាប់ដោយមិនព្រមចុះចូល, កងទ័ពម៉ុងហ្គោលប្រយុទ្ធដោយមិនភ័យខ្លាច និងគោរពវិន័យនៅក្នុងសមរភូមិ។

ជាមួយនិងភាពយោធា និងយោធាដ៏មានប្រសិទ្ធភាពដែលកម្រឃើញនៅក្នុងប្រវត្តិសាស្ត្រពិភពលោក ពួក គេប្រតិបត្តិការជាង 50 ឆ្នាំដើម្បីឈ្លានពានមិនត្រឹមតែគូសត្រូវរបស់សន្តតិវង្សសុង គឺពួក ជិន និងស៊ីស៊ា ដែលស្ថិត នៅភាគខាងជើងប៉ូណ្ណោះទេ ក៏ប៉ុន្តែពួកគេបានឈ្លានពានប្រទេសកូរ៉េ, តំបន់ទាំងមូលនៅអាស៊ីកណ្តាល, ទីក្រុងម៉ូស្កូ និងកៀវ របស់រូស្ស៊ីដែលស្ថិតនៅភាគពាយព្យ, ប្រទេសហុងគ្រី និងប៉ូឡូញនៅចុងភាគខាងលិច, និងទីក្រុងបាដាគ, អាឡេប៊ូ, ម៉ាសកូស, និងអូម៉ូស ស្ថិតនៅភាគនិរតី។

ដើម្បីទទួលជោគជ័យនៅក្នុងការបង្កើតចក្រភពមួយ ដែលមានដែនដីធំជាងគេនៅលើពិភពលោក ពួកម៉ុង ហ្គោល ដែលដំបូងមានកងទ័ពតែចំនួន 150,000 យ៉ាងឆាប់រហ័សបានបញ្ចូលក្រុមផ្សេងៗទៀតទៅក្នុងកងទ័ព និង រចនាសម្ព័ន្ធរដ្ឋាភិបាលរបស់ពួកគេ។ ដោយសារតែមានការចូលរួមដោយភាគីច្រើន ឬក្រុមទាំងទំនាស់ដែលកើត មាននៅក្នុងចំណោមបុព្វករីជនរបស់ជេនហ្គីសខាន់ វាមិនមែនជារឿងភ្ញាក់ផ្អើលឡើយដែលតំបន់ធំៗ 4 ដែល គ្រប់គ្រងដោយខាន់ យ៉ាងឆាប់រហ័សបានបែកចេញពីគ្នា ហើយមិនដែលត្រូវបានដាក់ឱ្យស្ថិតនៅក្រោមអំណាចកណ្តាល រួមឡើយ។ អ្វីដែលកាន់តែភ្ញាក់ផ្អើលជាងការបែកបាក់នេះគឺ ភាពជោគជ័យរបស់ចៅជេនហ្គីសខាន់ ឈ្មោះ ខូប៊ីឡៃ ខាន់ នៅក្នុងការឈ្លានពាន និងគ្រប់គ្រងប្រទេសចិនតាមលក្ខណៈបែបចិន។

នៅក្នុងឆ្នាំ 1264 ខូប៊ីឡៃខាន់ បានផ្លាស់រាជធានីរបស់ទ្រង់ពីម៉ុងហ្គោលមកកាន់ជាឡូ (បច្ចុប្បន្នទីក្រុងប៉េកាំង) ហើយនៅក្នុងឆ្នាំ 1271 ទ្រង់បានប្រកាសខ្លួនទ្រង់ជាអធិរាជនៃសន្តតិវង្សយ៉ាន់ និងជាអ្នកទទួលមរតកអាណត្តិនៃ ហានសួគ៌ស្របច្បាប់។ ក្នុងនាមជាអធិរាជរបស់យ៉ាន់ ដែលមានព្រះនាមថា ស៊ីហ្សូ, ខូប៊ីឡៃខាន់ បានជួលទីប្រឹក្សា និង មន្ត្រីចិនជាច្រើន ហើយភ្លាមៗនោះបានដាក់ឱ្យពួកគេទទួលបន្ទុកនៅក្នុងការ ដណ្តើមកាន់កាប់ចិនភាគខាងត្បូង ដោយជួលវិស្វករចិនដែលស្ទាត់ជំនាញក្នុងការប្រើរទេះបាញ់ដំបូ និងគ្រឿងផ្ទុះ និងដឹកនាំបញ្ជានាវា និងកម្មករនាវា ចិនដើម្បីយកជ័យជំនះលើកងនាវារបស់សុងខាងត្បូង។ តាមរយៈការប្រើប្រាស់ដ៏មានប្រសិទ្ធភាពនៃកងទ័ពចិន,

ខែតាន, ជូឆេន, កូរ៉េ, អ៊ុយហ្គ័រ, និងតៃក្យូ ម៉ុងហ្គោលអាចដណ្តើមកាន់កាប់ដែនដីមួយភាគធំរបស់ស្តង់ដារខាងត្បូងត្រឹម ឆ្នាំ 1276 ហើយនៅក្នុងឆ្នាំ 1279 អធិរាជសុង ចុងក្រោយត្រូវបានសម្លាប់នៅក្នុង សមរភូមិផ្លូវទឹកមួយនៅចុងភាគ ខាងត្បូង។

ហេតុផលសំខាន់មួយនៃភាពជោគជ័យរបស់កងយោធពលរបស់ម៉ុងហ្គោល គឺការប្រើប្រាស់អំពើកេរកម្មប្រកប ដោយប្រសិទ្ធភាពរបស់ពួកគេធ្វើជាអាវុធ។ ប្រសិនបើទីក្រុងមួយប្រឆាំង ឬបដិសេធនៅក្នុងការចុះចូលពួកម៉ុង ហ្គោល និងដុត, លួចប្លន់, សម្លាប់, និងរំលោភដោយមិនរើសមុខ និងចាប់អ្នកដែលនៅរស់ទាំងអស់ធ្វើជាទាសករ។ ប្រសិនបើទីក្រុងនោះយល់ព្រមចុះចូល ពួកម៉ុងហ្គោលមិនធ្វើបាបប្រជាជនដែលរស់នៅក្នុងទីក្រុងនោះឡើយ ហើយ ពួកគេត្រូវបានអនុញ្ញាតឲ្យបន្តរស់នៅជាធម្មតា។ ការគ្រប់គ្រងសង្គមមួយដែលមានភាពស្មុកស្មាញដូចជាសង្គមចិន គឺមានភាពលំបាកខ្លាំងជាការដណ្តើមកាន់កាប់វាទៅទៀត។ ប្រជាជនម៉ុងហ្គោលមានចំនួនសរុបប្រហែល 2 លាន នាក់ដឹកនាំលើប្រជាជនចិនប្រហែល 60 ទៅ 80 លាននាក់ ដែលជាការថយចុះយ៉ាងខ្លាំងដោយសារសង្គ្រាម ឈ្លានពាន ដែលពីមុនប្រជាជនសុង មានចំនួនប្រមាណ 115 លាននាក់។

ខូប៊ីឡែខាន់ បង្កើតរដ្ឋាភិបាលមួយដែលយកគំរូតាមស្ថាប័នរបស់សន្តតិវង្សចិន ដោយពួកម៉ុងហ្គោល និង សម្ព័ន្ធមិត្តអាស៊ីកណ្តាលរបស់ពួកគេកាន់តំណែងសំខាន់ៗថ្នាក់លើ ចំណែកពួកចិនភាគច្រើនកាន់តំណែងថ្នាក់ កណ្តាល និងថ្នាក់ក្រោម។ ពួកចិនត្រូវបានហាមឃាត់មិនឲ្យកាន់ទ័ពឡើយ ហើយដើម្បីដាក់ពិន័យបញ្ញត្តិចិនដែល ប្រឆាំងជាមួយនិងការឈ្លានពានរបស់ម៉ុងហ្គោល ពួកម៉ុងហ្គោលបានលុបបំបាត់ការប្រឡងជ្រើសរើសមន្ត្រីស៊ីវិល ចិនចោលរហូតដល់ឆ្នាំ 1315 ។ ដោយសារតែពួកភាគខាងត្បូងមានការងើបឡើងប្រឆាំងយ៉ាងខ្លាំងក្លាជាមួយនិង ពួកម៉ុងហ្គោល ពួកម៉ុងហ្គោលបានកម្រិតកូតាការប្រឡងដើម្បីការពារកុំឱ្យពួកភាគខាងត្បូងប្រឡងជាប់ច្រើន។ ខណៈពេលពួកម៉ុងហ្គោល ជាទូទៅតែងតែអត់ឱនចំពោះជំនឿសាសនាទាំងឡាយ ខូប៊ីឡែខាន់ ចាប់ផ្តើមឧបត្ថម្ភ និងគាំទ្រជាពិសេសដល់ពុទ្ធសាសនាឡាម៉ា របស់ពួកទីបេ ដែលជាទម្រង់ពុទ្ធសាសនាមួយដែលរួមបញ្ចូលក្បួនពិធី ជាច្រើន ហើយជឿថា បព្វជិកទាំងឡាយគឺជាឡាម៉ាមួយរូប ឬជាអ្នកដែលចាប់ជាតិបន្តពីព្រះពុទ្ធ។ ខូប៊ីឡែខាន់ និង អ្នកស្នងតំណែងបន្តពីទ្រង់ បានផ្តល់នូវឯកសិទ្ធិពិសេសដល់ពួកឡាម៉ាទីបេ និងអនុញ្ញាតឲ្យពួកគេផ្លាស់ប្តូររាជវាំង សុង មួយចំនួនទៅជាប្រាសាទពុទ្ធសាសនា ហើយសូម្បីតែអនុញ្ញាតឲ្យពួកគេជីកផ្លូវរបស់អធិរាជសុង នានាដើម្បី យករតនាសម្បត្តិនៅក្នុងផ្ទៃនោះទៅលក់ដើម្បីយកលុយទៅសាងសង់ប្រាសាទទៀតផង។

ការឈ្លានពានរបស់ពួកម៉ុងហ្គោលលើប្រទេសចិន បានបណ្តាលឱ្យសេដ្ឋកិច្ចងឿយយ៉ាងខ្លាំងក្លា។ ឧស្សាហកម្ម ដែករបស់សុង ត្រូវបានបំផ្លិចបំផ្លាញ ហើយមិនត្រូវបានធ្វើឲ្យកម្រិតផលិតកម្មបានដូចកាលពីសម័យសុង ឡើយ។ ការ ធ្វើសង្គ្រាមជាបន្តបន្ទាប់បានធ្វើឲ្យចំនួនប្រជាជនថយចុះយ៉ាងច្រើន ហើយការរីករាលដាលនៃជំងឺឆ្លង ដូចជាជម្ងឺ គ្រុនប៉េស្តពីតំបន់អាស៊ីកណ្តាលមកកាន់ប្រទេសចិន ដែលបណ្តាលឲ្យឆ្លងរាលដាលដ៏ខ្លាំងក្លា និងបានសម្លាប់ មនុស្សរាប់លាននាក់នៅពាក់កណ្តាលសតវត្សទី 14 (ហើយនៅខណៈពេលនោះវាបានកាន់បន្ថយចំនួនប្រជាជន អឺរ៉ុប 1/4)។ សង្គ្រាមបានបំផ្លិចបំផ្លាញដីស្រែចំការ និងប្រព័ន្ធធារាសាស្ត្រ ហើយនៅកន្លែងមួយចំនួនព្រះអង្គម្ចាស់ និងឧត្តមសេនីយម៉ុងហ្គោលមួយចំនួនបានកែប្រែជីវភាពធ្វើស្រែចំការទៅជាសួនច្បារ និងវាលស្មៅ។ ការបូកផ្សំគ្នា រវាងឥទ្ធិពលនៃសង្គ្រាម និងជម្ងឺឆ្លងបានការបន្ថយការប្រមូលពន្ធយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរ។ រដ្ឋាភិបាលយ៉ាន បានឆ្លើយតប ជាមួយនឹងបញ្ហានេះតាមរយៈការបោះពុម្ពលុយបន្ថែម ដែលវាបានត្រឹមតែបណ្តាលឲ្យមានអតិផរណា និងធ្វើឲ្យ អន្តរាយដល់ប្រព័ន្ធសេដ្ឋកិច្ចរបស់សន្តតិវង្សតែប៉ុណ្ណោះ។

បន្ទាប់ពីការឈ្លានពានរបស់ពួកគេដណ្តើមកាន់កាប់ចិនភាគខាងត្បូង ពួកម៉ុងហ្គោលដែលមានបរិច្ចិតាខ្ពស់ បានធ្វើដំណើរតាមផ្លូវទឹកដើម្បីបន្តឈ្លានពានជប៉ុននៅក្នុងឆ្នាំ 1274 និង 1281 នៅឈ្លានពានព្រះរាជាណាចក្របារាំង នៅតំបន់ប៉ាស៊ីហ្វិកខាងត្បូងនៅក្នុងឆ្នាំ 1292-1293។ ពួកគេក៏បានបើកការវាយប្រហារលើប្រទេសវៀតណាម និង កូរ៉េផងដែរ ដោយបរាជ័យនៅក្នុងការកាន់កាប់ទាំងរដ្ឋទាំងនេះ ប៉ុន្តែបានដាក់រដ្ឋទាំងនេះជា “រដ្ឋចំណុះ”របស់ “បុត្រានៃឋានសួគ៌” ខូប៊ីឡែខាន់។ សង្គ្រាមទាំងនេះបានធ្វើឲ្យធនធានរបស់រដ្ឋវិនិច្ឆ័យយ៉ាងខ្លាំង ហើយបានត្រឹមតែ ធ្វើឱ្យការស្តារសេដ្ឋកិច្ចឡើងវិញរបស់សន្តតិវង្សយ៉ន ដែលបានអន្តរាយពីប៉ុន្មានឆ្នាំដើមដំបូង ត្រូវបានពន្យារពេល។

បើទោះបីជាប្រជាជនចិនជួបប្រទះនូវទុក្ខវេទនាអំឡុងសម័យយ៉ន ក៏ដោយ ក៏ជីវិតរស់នៅរបស់ប្រជាជន ចិនមិនមានអ្វីប្រែប្រួលធំដុំឡើយ។ ពួកម៉ុងហ្គោលមិនចូលជ្រាត់ជ្រែកនៅក្នុងការប្រតិបត្តិវប្បធម៌ និងសាសនារបស់ ប្រជាជនចិនឡើយ។ ពាណិជ្ជករអឺរ៉ុបមកពីទីក្រុងវេនីស លោកម៉ាកូប៉ូឡូ បានអះអាងថាលោកបានចំណាយពេល 20 ឆ្នាំ (1275-1295) នៅក្នុងប្រទេសចិនអំឡុងសម័យនៃការគ្រប់គ្រងរបស់ពួកម៉ុងហ្គោល និងបានសរសេរ សៀវភៅដែលលក់ដាច់បំផុតមួយ អំពីការធ្វើដំណើររបស់លោក។ បើទោះបីជាមានមនុស្សមួយចំនួននៅមានភាព មន្ទិលចំពោះភាពត្រឹមត្រូវនៃរឿងដែលលោកសរសេរក៏ដោយ ក៏ការអង្កេតរបស់លោកភាគច្រើន ត្រូវបានបង្ហាញថា មានភាពពិតប្រាកដ ដោយប្រភពឯកសារផ្សេងៗ។ ឧទាហរណ៍ លោកបានសរសេររបាយការណ៍យ៉ាងត្រឹមត្រូវ ដោយថា ទំនាក់ទំនងរវាងពួកចិនហាន និងមេដឹកនាំម៉ុងហ្គោលរបស់ពួកគេគឺមានភាពតានតឹងយ៉ាងខ្លាំង ហើយ តំបន់ចិនភាគខាងត្បូងមានការអភិវឌ្ឍសេដ្ឋកិច្ចឆ្ងាយជាងប្រទេសផ្សេងៗនៅតំបន់អឺរ៉ុបនៅពេលនោះ។

ដោយសារតែការរើសអើងរបស់រដ្ឋាភិបាលយ៉ន ប្រឆាំងជាមួយពួកបញ្ញវន្តនៅភាគខាងត្បូង ពួកបញ្ញវន្តទាំង នោះត្រូវតែស្វែងរកជីវិតនៅផ្សេងក្រៅពីការធ្វើការជាមន្ត្រីរាជការស៊ីវិល។ មានពួកបញ្ញវន្តមួយចំនួនបានធ្វើការងារ ក្នុងវិស័យវេជ្ជសាស្ត្រ, ដែលជាប្រយោជន៍ដល់ការអភិវឌ្ឍន៍រយៈពេលវែងនៃឱសថចិន។ អ្នកមួយចំនួនបានក្លាយជា ស្មៀនកម្រិតទាប ដែលទទួលបានប្រាក់ខែទាប និងមិនមានឱកាសសម្រាប់ការតំឡើងតួនាទីឡើយ។ អ្នកមួយចំនួន នៅតែរក្សានូវរបៀបរស់នៅ និងប្រពៃណីរបស់បញ្ញវន្តស្តង់ និងធ្វើការងារជាអ្នកប្រាជ្ញ, វិចិត្រករ, និងកវីនិពន្ធ។

បញ្ញវន្តចិនមួយចំនួន បានបដិសេធនៅក្នុងការធ្វើការងារបម្រើក្រុមអ្នកឈ្លានពានម៉ុងហ្គោល។ ឧត្តមសេនីយ៍- អ្នកប្រាជ្ញ ជ័លល្បីល្បាញមួយរូបឈ្មោះ វេនធានស៊ាង ទទួលបានការកើតសរសើរអស់ជាច្រើនជំនាន់ តាមរយៈការ បដិសេធរបស់លោកចុះចូលជាមួយពួកម៉ុងហ្គោល បើទោះបីជាលោកដឹងខ្លួនថាលោកគ្មានសង្ឃឹមឈ្នះក៏ដោយ។ លោកត្រូវបានពួកម៉ុងហ្គោលចាប់ខ្លួននៅក្នុងឆ្នាំ 1275 ប៉ុន្តែលោកបានលូតរត់គេចរួច ហើយបន្តដឹកនាំកងទ័ព ប្រយុទ្ធទៀត ប៉ុន្តែលោកត្រូវបរាជ័យសារជាថ្មី ហើយបង្ខំឲ្យសមាជិកគ្រួសាររបស់លោកជាច្រើនត្រូវបានគេចាប់ខ្លួន។ លោកនៅតែមិនចុះចូល ដោយលោកបានរត់ភៀសខ្លួនទៅកាន់ខេត្តចុងភាគខាងត្បូងហ្គាំងឡុង ដែលជាទីកន្លែងដែល ជំងឺឆ្លងបានទាញយកជីវិត កងទ័ពជាច្រើនរបស់លោក ក៏ដូចជាម្តាយ និងកូនប្រុសរបស់លោកម្នាក់។ នៅពេលដែល លោកត្រូវបានចាប់ខ្លួន ហើយត្រូវបានគេដាក់ច្រវាក់នាំទៅជួបខូប៊ីឡែខាន់ លោកបានបដិសេធនៅក្នុងការទទួល ស្គាល់ថា ខូប៊ីឡែខាន់ គឺជាអធិរាជ ហើយបានស្នើគេឲ្យយកលោកទៅប្រហារជីវិត សំណើនេះត្រូវបានយល់ព្រមនៅ ក្នុងឆ្នាំ 1283 ។

បញ្ញវន្តចិនផ្សេងទៀតបន្តរស់នៅក្នុងជីវភាពធម្មតា ប៉ុន្តែចេញឆ្ងាយពីកិច្ចការនយោបាយ។ នៅពេលដែល ការប្រឡងជ្រើសរើសមន្ត្រីរាជការត្រូវបានធ្វើឡើងវិញនៅក្នុងឆ្នាំ 1315 វិញ្ញាសារផ្តោតសំខាន់លើការបកស្រាយខុងជឺ បុរាណរបស់ហ្សូហ្សឺ។ និន្នាការវប្បធម៌ដែលទាក់ទងនឹងគំនូរ, សេវ៉ាមិច, និងសូម្បីតែ ទស្សនៈវិជ្ជា និងកវីនិពន្ធ នៅ

តែបន្តពីសម័យសុដ ដោយមានការផ្លាស់ប្តូរតិចតួច ឬប្រែប្រួលតិចតួចប៉ុណ្ណោះ។ វិចិត្រកម្មយុបល្លោះ កុងខៃ បានបង្ហាញពីការប្រឆាំងរបស់លោកចំពោះការដឹកនាំរបស់យ៉ន នៅក្នុងវិធីដ៏ឈ្លាតវៃមួយ ដែលវាបានផ្តល់ជាគំរូមួយសម្រាប់អ្នកប្រឆាំងក្រោយពីការចាប់ខ្លួនរបស់ពួកម៉ុងហ្គោល។ នៅក្នុងសម័យសុដ, កុងខៃ បានបម្រើការងារជាមន្ត្រីតូចតាចមួយរូប លោកបានបដិសេធនៅក្នុងការធ្វើការងារឲ្យសន្តតិវង្សយ៉ន។ លោករស់នៅដោយក្រីក្របំផុត និងផ្គត់ផ្គង់គ្រួសាររបស់លោកតាមរយៈការលក់គំនូរ និងអក្សរផ្ទង់របស់លោក ឬក៏ដូរវាជាមួយនិងចំណីអាហារ។ គំនូររបស់លោកចំនួន 2 ប៉ុណ្ណោះដែលនៅសះសល់ មួយគឺគំនូរជើងនាគមួយអំពីសេះអត់ឃ្លានមួយក្បាល ដែលជានិមិត្តរូបនៃគ្រោះកម្មរបស់ចិនដែលស្ថិតក្រោមការគ្រប់គ្រងរបស់ពួកម៉ុងហ្គោល។

ផ្ទាំងគំនូរមួយទៀតជាប់ទាក់ទងសម័យយ៉ន ជាមួយវប្បធម៌ចិន នៅក្នុងទម្រង់នៃល្ខោនមួយដែលមានតួសម្តែង 4 ទៅ 5 នាក់ ដែលគេហៅថា ហ្សាដូ ដែលគេបច្ចេកពាក្យមួយជាញឹកញយគេបកប្រែថា “ល្ខោនយ៉ន”។ ដោយប្រើប្រាស់ចម្រៀងប្រជាប្រិយ និងទម្រង់សិល្បៈរបស់អាស៊ីកណ្តាល ជាមួយនិងសំលៀកបំពាក់ទាន់សម័យ និងការផាត់តុបតែងមុខ ល្ខោនយ៉ន បានរួមបញ្ចូលគ្នានូវ ការធ្វើគ្រាប់, ការច្រៀង, ការរាំ, និងការសម្តែងកាយវប្បកម្ម ដោយយកចិត្តទុកដាក់ ដើម្បីបង្ហាញពីរឿងដែលទាក់ទងនិងឧក្រិដ្ឋកម្ម, សេចក្តីស្រឡាញ់, សង្គ្រាម, និងនយោបាយ ដែលមានប្រជាប្រិយភាពយ៉ាងខ្លាំងក្នុងចំណោមអ្នកទស្សនាជនជាតិចិនគ្រប់ស្រទាប់វណ្ណៈទាំងអស់ ចាប់តាំងពីសម័យយ៉ន មក។

បើទោះបីជា និន្នាការនៃវប្បធម៌ចិនត្រូវបានធ្វើឱ្យមាននិរន្តរភាព ក្រោមការគ្រប់គ្រងរបស់ម៉ុងហ្គោលក៏ដោយ ក៏ប្រជាជនចិនមិនដែលទទួលស្គាល់ថាពួកគេជាប្រជានុរាស្ត្ររបស់អធិរាជដែលមិនមែនជាជនជាតិចិនឡើយ។ ពួកគេខឹងសម្បាដោយសារអតិផរណា, ការយកពន្ធខ្ពស់, និងប្រពន្ធកំណត់កូតា ដែលបានបដិសេធប្រជាជនចិនជាច្រើនមិនឲ្យធ្វើការនៅក្នុងតំណែងជាន់ខ្ពស់នៅក្នុងរដ្ឋាភិបាល។ ខណៈពេលដែលជំងឺឆ្លងបានរីករាលដាលពាល់ពេញប្រទេសចិន នៅក្នុងសតវត្សទី 14 ទឹកជំនន់ដ៏ខ្លាំងក្លាបានចាប់ផ្តើមឡើងនៅតាមបណ្តោយទន្លេលឿងនៅក្នុងឆ្នាំ 1344 និងបន្តអស់រយៈពេលជាច្រើនឆ្នាំ។ រដ្ឋាភិបាលបានបង្ខំប្រជាជនចិនសាមញ្ញចំនួន 150,000 នាក់ ឱ្យចូលទៅក្នុងកងការងារមួយដើម្បីជួសជុលទំនប់ទន្លេលឿង ហើយបានផ្តល់ឲ្យពួកគេនូវក្រដាសប្រាក់ដែលគ្មានតម្លៃ។ ត្រឹមឆ្នាំ 1351 ការបះបោរប្រឆាំងរដ្ឋាភិបាលបានចាប់ផ្តើមឡើង ដែលស្ថិតនៅក្រោមស្លាកនិកាយពុទ្ធសាសនាដ៏មានប្រជាប្រិយមួយ គឺ សង្គមផ្តាឈូកស ។ និកាយនេះបានប្រកាសថា ចុងបញ្ចប់នៃប្រវត្តិសាស្ត្រជិតមកដល់ហើយ នៅពេលដែលព្រះពុទ្ធនៃអនាគត សិអាវុមេត្រី និងលេចឡើងដើម្បីដាក់ទោសដល់មនុស្សអាក្រក់ (មេដឹកនាំយ៉ន) និងផ្តល់រង្វាន់ដល់មនុស្សល្អ (ប្រជាជនចិន)។ នៅក្នុងឆ្នាំ 1368 ក្រុមបះបោរមួយក្រុមចាប់ផ្តើមកើនអំណាចយ៉ាងខ្លាំង ដោយបានឈ្លានពានទីក្រុង ប៉េកាំង ប្រកាសបង្កើតសន្តតិវង្សថ្មីមួយម៉ឺង ។ អធិរាជចុងក្រោយរបស់ម៉ុងហ្គោល និងអ្នកគាំទ្រទ្រង់បានរត់កៀសខ្លួនឆ្លងមហាគម្ពីរទៅកាន់ទឹកដីដើមរបស់ពួកគេនៅម៉ុងហ្គោល។

ជារឿងហួសចិត្ត អំឡុងសម័យនៃការ “គ្រប់គ្រងដោយបរទេស” រាជវាំងម៉ុងហ្គោលបានគាំទ្រគំនិតទាំងឡាយរបស់អ្នកប្រាជ្ញខុងជឺថ្មីរបស់សុដ ដែលបានបរាជ័យនៅក្នុងការការពារការដួលរលំ និងការឈ្លានពានមកលើសុដភាគខាងត្បូង។ ប្រហែលជាអ្វីដែលសមខាន់បំផុតសម្រាប់អនាគតរបស់ចិននោះគឺថា ពួកម៉ុងហ្គោល បានបង្កើតដែនដីចក្រភពដ៏ធំមួយ ដែលធំជាងដែនដីរបស់សន្តតិវង្សហាន និងសន្តតិវង្សហាំង និងសន្តតិវង្សសុដខាងជើង។ តាមរយៈការប្រើប្រាស់យុទ្ធសាស្ត្រចងសម្ព័ន្ធមិត្តជាមួយពួកខៃតាង, ពួកតាងអ៊ូត, ពួកអ៊ុយហ្គ័រ, និងពួកទីបេ និងបានបញ្ចូលមន្ត្រីរបស់ក្រុមនីមួយៗទៅក្នុងរដ្ឋាភិបាលរបស់ពួកគេ ពួកម៉ុងហ្គោល បានរួមបញ្ចូលក្រុមមនុស្សទាំងនេះទៅជាចក្រភពដ៏ធំមួយនៅក្នុងវិធីដែលពួកចិនមិនដែលធ្លាប់ធ្វើនាពេលកន្លងមកឡើយ។ បន្តិម្តងៗ នៅពេលដែលសន្តតិវង្សយ៉ន

ដូចលំនៅក្នុងសតវត្សទី 14 សន្តតិវង្សនេះត្រូវបានជំនួសដោយសន្តតិវង្សចិនមួយដែលបានពង្រីកដែនដីចក្រភព យ៉ាងធំ ជាងអ្វីដែលអធិរាជសុង ធ្លាប់សុបិន្តទៅទៀត។

2. ប្រទេសកូរ៉េ

2.1. សម័យកូរ៉េ (918-1392)

សន្តតិវង្សថ្មី និងព្រះរាជាណាចក្រកូរ៉េ ដែលរវាងកូរ៉េ បានបង្កើតនៅក្នុងឆ្នាំ 918 ស្ថិតនៅរហូតដល់ឆ្នាំ 1392 ហើយ កូរ៉េ គឺជាឈ្មោះសម័យទំនើបដែលពួកលោកខាងលិចដំបូងហៅប្រទេសកូរ៉េ។ កំឡុងសម័យនោះស្តេច 34 អង្គបានដឹកនាំប្រទេសជាតិ, ទឹកដីរបស់ព្រះរាជាណាចក្រត្រូវបានពង្រីក, ហើយនយោបាយ, សង្គម, និងលំនាំសេដ្ឋកិច្ច ថ្មីបានលេចឡើង ដូចដែលវឌ្ឍនៈភាពនៃវប្បធម៌ត្រូវបាននាំមក។ ថ្វីបើការកើនរំលឹករបស់ វ៉ាន់កូនដែលថា ប្រជាជន កូរ៉េរស់នៅក្នុងទឹកដីមួយមានលក្ខណៈខុសគ្នាដាច់ពីចិន ហើយចរិតលក្ខណៈនៃប្រជាជនទាំងពីរមានលក្ខណៈខុស គ្នា ហើយថាវាគ្មានហេតុផលណាដែលកូរ៉េត្រូវចម្លងឬសម្របសម្រួលតាមពួកចិនក៏ដោយ យ៉ាងណាក៏ដោយកូរ៉េ បាន ខ្ចីយ៉ាងច្រើនពីចិន ដែលបានពន្លឿនដំណើរការនៃការធ្វើចិននីយកម្មដែលបានចាប់ផ្តើមឡើងនៅក្នុងយុគសម័យដំបូង។

2.1.1. លំនាំនយោបាយ និងនយោបាយ

ដោយអះអាងថាកូរ៉េ គឺជាអ្នកស្នងតំណែងបន្តពីកូរ៉េ វ៉ាន់កូន ដែលត្រូវបានផ្តល់បច្ច័យនាមថាតែចូ “បុព្វបុរសដ៏អស្ចារ្យ” (សោយរាជ្យឆ្នាំ 918-943) បានស្ថាបនាសុងអាក (ដូចឈ្មោះទៅជាកែងយុង បច្ចុប្បន្នកែសុង) ដែលជាស្រុកកំណើតរបស់ទ្រង់ ធ្វើជាអាជ្ញាធររបស់ព្រះរាជាណាចក្រ។ ទីតាំងជាច្រើននៃព្រះរាជវាំង, ប្រាសាទពុទ្ធ សាសនា, និងវត្តអារាមដែលត្រូវបានស្ថាបនាឡើងនៅក្នុងរាជធានី ត្រូវបានគេធ្វើការជ្រើសរើសដោយប្រុងប្រយ័ត្ន ដោយយោងទៅតាមទ្រឹស្តីមាត្រសាស្ត្រដែលបណ្តុះបណ្តាលដោយព្រះសង្ឃតូសុន។

វ៉ាន់កូន បានពង្រីកព្រំដែនភាគពាយព្យរបស់ព្រះរាជាណាចក្រ ទៅកាន់ភាគខាងជើងរហូតដល់ទន្លេឆូងឆុន បន្ទាប់មកទ្រង់បានស្ថាបនាព្រំយ៉ាង ឡើងវិញ។ នៅពេលដែលស្តេចចុងក្រោយរបស់ស៊ីឡា និងពួកអភិជនបាន ស្ម័គ្រចិត្តក្នុងការចុះចាញ់ទ្រង់នៅក្នុងឆ្នាំ 935 ទ្រង់បានតបស្នងឲ្យពួកគេវិញយ៉ាងគាប់ចិត្ត។ នៅក្នុងឆ្នាំបន្ទាប់ ទ្រង់ បានវាយកម្ទេចពេកឆេជី ដោយកម្លាំងយោធា និងធ្វើការបង្រួបបង្រួមកូរ៉េឡើងវិញ ការបង្រួបបង្រួមលើកនេះមិន មានជំនួយពីប្រទេសឡើយ។ នៅក្នុងឆ្នាំ 938 ទ្រង់បានឈ្លានពានកាន់កាប់កោះឆេជូ ដែលជាកន្លែងព្រះរាជាណាចក្រ តាមណា ស្ថិតនៅ។

តែចូ មានរាជិនី 3 អង្គ និងព្រះកស្តា 26 អង្គដែលមកពីគ្រួសារមួយចំនួនដែលមានវណ្ណៈ និងអំណាចខ្ពង់ ខ្ពស់នៅក្នុងតំបន់ផ្សេងៗគ្នា ដោយសារទ្រង់បានបង្កើតសម្ព័ន្ធភាពអាពាហ៍ពិពាហ៍ជាមួយពួកគេ និងទទួលបានការ គាំទ្រពីពួកគេ។ នៅពេលដែលទ្រង់សុគត ទ្រង់បានបន្សល់ទុកនូវពាក្យបង្គាប់បញ្ជា 10 សម្រាប់ បច្ច័យជនរបស់ទ្រង់ ដើម្បីដឹកនាំដោយស្មោះត្រង់សម្រាប់ផលប្រយោជន៍នៃសុខុមាលភាពនៃព្រះរាជាណាចក្រ និងភាពរុងរឿងនៃប្រជាជន។ នៅអំឡុងពេលដែលទ្រង់សុគត ឋានៈឆ្អឹងពិសិដ្ឋរបស់ស៊ីឡាត្រូវបានលុបបំបាត់ចោលទាំងស្រុង ហើយសមាជិកជា ច្រើននៅក្នុងកម្រិតឋានៈជាន់ខ្ពស់ទី 6 របស់ស៊ីឡា ត្រូវបានជ្រើសរើសឲ្យចូលបម្រើការនៅក្នុងរដ្ឋាភិបាលថ្មី។

នៅក្នុងឆ្នាំ 949 តាមរយៈសម័យនៃការប្រជែងអំណាចដ៏ខ្លីមួយនៅក្នុងក្រុម វ៉ាន់ និងអស្ថេរភាពនយោបាយ នៅក្នុងជុង រាជបុត្រាមួយអង្គរបស់វ៉ាន់កូន បានឡើងសោយរាជ្យ និងបានបង្កើតរាជ្យអំណាចរឹងមាំមួយ និងរចនាសម្ព័ន្ធ នយោបាយថ្មីមួយ និងបានស្ថាបនាសំណង់ព្រះរាជវាំងយ៉ាងច្រើន។ នៅក្នុងឆ្នាំ 956 ទ្រង់បានអនុវត្តប្រព័ន្ធមន្ត្រី 9

(បច្ចុប្បន្នក្នុងដូ)ត្រូវបានបង្កើតឡើង។ កែងយុទ្ធសាស្ត្រនីមួយៗរបស់ព្រះរាជាណាចក្រត្រូវបានគេហៅថាជាជានីកណ្តាល។ នៅក្នុងនោះមានតំបន់ទីបញ្ជាការយោធាចំនួន 5 ។

មណ្ឌលជុំវិញនីមួយៗត្រូវបានបែងចែកជាខេត្ត ខេត្តនីមួយៗត្រូវបែងចែកជាស្រុក ស្រុកនីមួយៗបែងចែក ជាការិយាល័យតំណាងស្រុក និងការិយាល័យតំណាងស្រុកនីមួយៗទៅជាភូមិ។ ស្ថិតនៅពីក្រោមភូមិគឺក្រុម ដែល គេហៅថាហ្វ្រាំងសូ និងពូគុក ដែលជាទីកន្លែងដែលពួកទាសករ និងប្រជាជនគ្មានសេរីភាពផ្សេងៗទៀតរស់នៅ និង ធ្វើការងារ។ តំបន់ទីបញ្ជាការយោធានីមួយៗមានយោធាភូមិជាច្រើន។

ទំនាក់ទំនងជាមួយបរទេស៖ សន្តតិវង្សកូយ៉ូ បានរក្សាទំនាក់ទំនងស្និតស្នាលជាមួយសង្គមរបស់ចិន ប៉ុន្តែ មានការកើនឡើងនៃការកំរាមកំហែងពីសំណាក់ពួកខៃតាន នៅម៉ាន់ជូវី ដែលបានបង្កើតរដ្ឋលីអាវ នៅក្នុងឆ្នាំ 907 និងបានផ្តួលរំលំរដ្ឋប៉ាហៃ នៅក្នុងឆ្នាំ 925 ។ ការឈ្លានពានលើកទីមួយរបស់ពួកខៃតាន នៅក្នុងឆ្នាំ 993 ដែលនាំទៅ រកការព្រមព្រៀងគ្នាមួយដោយមធ្យោបាយការទូត ប៉ុន្តែនៅពេលដែលរដ្ឋាភិបាលកូយ៉ូ ធ្វើការស្ថាបនាយោធាភូមិ 6 នៅរវាងទន្លេយ៉ាលូ និងឆុងឆូន ជម្លោះព្រំដែនថ្មីមួយបានកើតឡើងរវាងកូយ៉ូ និងលីអាវ ដែលបាននាំឲ្យមានការ ឈ្លានពានលើកទី 2 របស់ពួកខៃតាន នៅក្នុងឆ្នាំ 1010។ នៅក្នុងគ្រានោះដែរកូយ៉ូបានប្រឈមមុខយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរពីការ បង្ខូរឈាមផ្ទៃក្នុងនៅពេលដែលមេបញ្ជាការយោធាមួយរូប ដែលមានឈ្មោះថាកាងធូ បានធ្វើឃាតស្តេចម្នាក់ផង នៅ ក្នុងឆ្នាំ 1009 និងលើកឲ្យឡើងសោយរាជ្យនូវស្តេចមួយអង្គដែលគេបានជ្រើសរើស។

នៅពេលដែលពួកខៃតាន ឈ្លានពានកូរ៉េនៅក្នុងឆ្នាំ 1010 និងបានវាយបំផ្លាញកែងយុទ្ធ ដុតបំផ្លាញសំណង់ រាជវាំងជាច្រើន ស្តេចត្រូវបានបង្ខំឲ្យរត់គេចខ្លួនទៅកាន់តំបន់ភាគខាងត្បូង។ បន្ទាប់មកពួកខៃតាន បានដកថយពីកូរ៉េ ដើម្បីយាមទៅលើប្រទេសចិន ប៉ុន្តែពួកគេបានត្រឡប់មកឈ្លានពានកូរ៉េជាលើកទី 3 នៅក្នុងឆ្នាំ1018-1019 ។ នៅ លើនេះ កូយ៉ូ បានរៀបចំយ៉ាងល្អ ហើយមេបញ្ជាការរបស់គេមួយរូបកាងកាមឆាន បានវាយកម្ទេចពួកខៃតាន នៅក្នុង សមរភូមិគូជូ (បច្ចុប្បន្នគូសុង) ចុងក្រោយបានបញ្ចប់ការកំរាមកំហែងរបស់ពួកខៃតាន ។ បន្តពីព្រឹត្តិការណ៍នេះ រចនាសម្ព័ន្ធការពារនៃតំបន់ព្រំដែនភាគខាងជើង (ក៏ត្រូវបានគេហៅថាតំបន់ព្រំដែនលោកខាងលិច) ត្រូវបានពង្រឹង។ នៅក្នុងគ្រានោះ ការស្ថាបនាឡើងនូវជញ្ជាំងការពារជុំវិញរាជធានីដែលបានចាប់ផ្តើមឡើងដំបូងនៅក្នុងឆ្នាំ 993 ត្រូវ បានសាងសង់បញ្ចប់នៅក្នុងឆ្នាំ 1019 ហើយការស្ថាបនានៃជញ្ជាំងដ៏វែងពីមានទន្លេយ៉ាលូ ទៅដល់សមុទ្រជប៉ុននៅ តំបន់បច្ចុប្បន្នយុងប៉ូ ដែលបានចាប់ផ្តើមឡើងនៅក្នុងឆ្នាំ 1033 ដែលបានបញ្ចប់នៅក្នុងឆ្នាំ 1044 ។

ការកំរាមកំហែងថ្មីមួយពីពួកជូឆេន អ្នកដែលបានកាន់កាប់តំបន់ភាគពាយព្យនៃឧបទ្វីបកូរ៉េបានកើនឡើង ហើយនៅក្នុងឆ្នាំ 1007 មេបញ្ជាការកូយ៉ូ យូនក្វាន បានឈ្លានពានតំបន់ភាគខាងជើងដោយបានបង្កើតបន្ទាយចំនួន 9 នៅទីនោះ។ ប៉ុន្តែ នៅពេលដែលពួកជូឆេន ត្រូវបានបង្រួបបង្រួមទៅជាជួនឈិន នៅក្នុងឆ្នាំ 1115 ដែលស្ថិតនៅ ក្រោមការគ្រប់គ្រងរបស់មេដឹកនាំអាហ្គូដា, កូយ៉ូ បានយល់ព្រមចំពោះសំណើរបស់ពួកគេ និងបានយល់ព្រមធ្វើជា រដ្ឋចំណុះរបស់ឈិន ដែលជាយថាហេតុបានដឹកនាំចិនខាងជើងរហូតដល់ឆ្នាំ 1234 ។

2.1.2. ការអភិវឌ្ឍន៍សេដ្ឋកិច្ច

ការផ្លាស់ប្តូរដ៏សំខាន់មួយនៅក្នុងប្រព័ន្ធសេដ្ឋកិច្ចនៃកូយ៉ូ គឺការធ្វើជាតូបនីយកម្មទៅលើដីធ្លី។ ជាមួយកិច្ចការ នេះ រាជអចលនទ្រព្យដីធ្លីត្រូវបានទុកមួយឡែកដើម្បី បន្តបន្ថយការចំណាយរបស់រាជវាំង ហើយដីរបស់រដ្ឋត្រូវបាន ទុកមួយឡែកជាប្រភពនៃចំណូលមួយដើម្បីបន្តបន្ថយការចំណាយរបស់រដ្ឋាភិបាល។ នៅក្នុងឆ្នាំ 940 ស្តេចបាន

បែងចែក “ដីបុណ្យ” ជារៀងរហូតដល់អ្នកទាំងឡាយណាដែលមានស្នាដៃក្នុងការផ្តល់សេវាកម្មក្នុងការស្ថាបនាសន្តតិវង្ស ថ្មី ដោយមិនគិតពីឋានៈមន្ត្រីរបស់ពួកគេ ហើយស្ថិតនៅក្រោមច្បាប់ដីស្រែចំការ និងច្បាប់ដីឥន្ទ្រនៈឆ្នាំ ១៧៦ អំណោយ ដីត្រូវបានគេផ្តល់ឲ្យមន្ត្រីរាជការដែលស្ថិតនៅក្នុងឋានៈខ្ពស់ទាំង ៥ ។

ដូចដែលការិយាធិបតេយ្យខ្មែរបានលេចឡើង ច្បាប់ដីស្រែចំការ និងច្បាប់ដីឥន្ទ្រនៈត្រូវបានកែប្រែនៅក្នុង ឆ្នាំ ១១៩៨ ដូចដែលច្បាប់ដីប្រាក់ខែ (កែតម្រូវឡើងវិញនៅក្នុងឆ្នាំ ១០៣៤ និងឆ្នាំ ១០៧៦) ហើយអំណោយដីត្រូវបានគេ ផ្តល់ឲ្យមន្ត្រីរាជការដែលស្ថិតនៅក្នុងឋានៈទាំង ១៩ កម្រិត សម្រាប់រយៈពេលនៃការកាន់មុខដំណែងរបស់ពួកគេ។ ដី ប្រាក់ខែទាំងអស់នេះត្រូវបានរៀបចំគ្រប់គ្រងដោយរដ្ឋ ដែលក៏បានប្រមូលថ្លៃដីជួល (២៥% នៃដំណាំ) និងថ្លៃពន្ធដី (១០%នៃដំណាំ) ពីប្រជាកសិករដែលបានបង្កបង្កើនផលនៅលើដីទាំងអស់នេះ។ ចំពោះអ្នកដែលកាន់កាប់ដីបុណ្យ មិនត្រូវបានគេយកពន្ធឡើយ ប៉ុន្តែត្រូវគេប្រមូលយក ៥០% នៃដំណាំដែលគេទទួលបានពីអ្នកជួលដីរបស់ពួកគេ។ ស្ថិតនៅក្រោមប្រព័ន្ធនេះ គ្រួសារកសិករទាំងឡាយណាដែលបានចូលរួមក្នុង “ថ្នាក់យោធា” ត្រូវបានគេផ្តល់ “ដីយោធា” អ្នកទាំងឡាយណាដែលស្ថិតនៅក្នុងរដ្ឋាភិបាលក្នុងតំបន់ត្រូវបានគេផ្តល់ “ដីសេវាក្នុងតំបន់” ហើយប្រាសាទពុទ្ធ សាសនាក៏ត្រូវបានគេផ្តល់ដីអំណោយដែរ។ អំណោយដីក៏ត្រូវបានគេផ្តល់ដល់មន្ត្រីស៊ីវិល និងទាហានដែលស្លាប់ក៏ ដូចជាស្ត្រីពោះម៉ាយដោយសារសង្គ្រាមផងដែរ។ ដំណាំធុញជាតិចំបងដែលគេដាំដុះគឺ ស្រូវ, ស្រូវមីយេ, និងស្រូវបាទ្យោ ហើយផ្ទៃដីដ៏ធំមួយត្រូវបានគេប្រើដើម្បីដាំដើមក្រចៅ និងដើមមន ដែលស្លឹករបស់វាត្រូវបានគេប្រើសម្រាប់ចិញ្ចឹម ដង្កូវនាង។

ជាមួយនឹងការរីកឡើងនៃវណ្ណៈអភិជន និងភាពកាន់តែយ៉ាប់យឺននៃការគ្រប់គ្រងរបស់រដ្ឋាភិបាល ចំនួនអ្នក កាន់កាប់អចលនទ្រព្យដីធ្លីធំៗបានកើនឡើងចាប់ពីសតវត្សទី ១២ ជាពិសេសអំឡុងសម័យនៃការគ្របសង្កត់របស់ ពួកម៉ុងហ្គោល ដូច្នេះកម្មសិទ្ធិដីធ្លីត្រូវបានប្រផ្ញើនៅក្នុងដៃរបស់មនុស្សមួយក្រុមតូចដែលជាគ្រួសារមន្ត្រីរាជការជាន់ខ្ពស់។ ដូច្នេះ ទំហំនៃដីកម្មសិទ្ធិឯកជនបានរីកឡើងយ៉ាងធំធេង ក៏ដូចជាកើនឡើងនៃចំនួនអ្នកដែលពីមុនជាប្រជាកសិករ មានសេរីភាព បានក្លាយជាកសិករជួលដី និងខ្ញុំកញ្ចះគេ។ មានអ្នកកាន់កាប់អចលនទ្រព្យដីធ្លីធំៗប្រមាណ ៣៦០ នៅ ដើមសតវត្សទី ១២ ហើយវានៅតែមានការកើនឡើងជាដរាប បើទោះបីជាមានការប្រឹងប្រែងរបស់រដ្ឋាភិបាលដើម្បី កាត់បន្ថយការបំពានអំណាចរបស់ពួកអភិជន។ នៅក្នុងស្ថានភាពណាមួយចំនួន ការកើនឡើងនៃចំនួនប្រជាកសិករ ដែលក្រីក្រអស់សង្ឃឹម និងទាសករមានបន្ទុកធ្ងន់ធ្ងរ រត់គេចពីតំបន់ដែលគេរស់នៅទៅកាន់តំបន់ភ្នំ។

អំឡុងសម័យកួយ៉ូ ទ្រព្យសម្បត្តិគិត ឬច្រើនដែលកាន់កាប់ដោយពួកអភិជនត្រូវបានបែងចែកដល់កូន ៗ របស់ពួកគេ ដោយក្នុងនោះរួមមានទាំងកូនចៅស្រីផងដែរដោយស្មើគ្នា។ ស្រីមេម៉ាយទទួលបានសិទ្ធិក្នុងការទទួល ទ្រព្យសម្បត្តិពីប្តីរបស់ពួកគេ។ ផលិតកម្មភាគច្រើនស្ថិតនៅក្នុងដៃរបស់រដ្ឋាភិបាល ដែលបានបង្កើតរោងចក្រនៅ ហ្ស៉ាងសូ និងពូគុកនៅពាសពេញប្រទេសដែលជាទីកន្លែងដែលពួកទាសករធ្វើការ។ រោងចក្រទាំងអស់នេះបានចូល រួមនៅក្នុងការផលិតវត្ថុធាតុដើម និងមាស ប្រាក់ ដែក សសៃអម្បោះ សំលៀកបំពាក់សូត្រ គ្រឿងតុបតែង ធុងថ្ម អំបិល ថ្មខ្មៅ ប្រេង និងសេរ៉ាមិច។ ទាសករសាធារណៈបានចូលរួមជាមួយក្រុមកម្មករដ៏ធំនៅក្នុងរោងចក្រទាំងអស់នេះ។

ដោយសារតែពាណិជ្ជកម្មជាទូទៅមិនត្រូវបានគេអភិវឌ្ឍន៍ឡើយ ដូច្នេះមិនមានតម្រូវការចំបាច់ក្នុងការប្រើ រូបិយវត្ថុ។ ប៉ុន្តែ កាក់ដែកត្រូវបានគេធ្វើឡើងនៅក្នុងឆ្នាំ ១១៩៦ កាក់ទង់ដែងនៅក្នុងឆ្នាំ ១០៩៧ ហើយនៅក្នុងឆ្នាំ ១១០១ លុយប្រាក់នៅក្នុងទ្រង់ទ្រាយដូចជាថ្មមួយត្រូវបានគេផលិតឡើង ហើយនៅក្នុងឆ្នាំ ១១០២ កាក់ទង់ដែងថ្មីដែលគេ ហៅថាហៃដុងតុងតុងត្រូវបានគេធ្វើ។ នៅក្នុងគ្រានោះដែរ កាក់ចិនត្រូវបានគេនាំចូលមកដាក់ឲ្យចរាចរណ៍។

រដ្ឋាភិបាលបានធ្វើការប្រមូលពន្ធជាច្រើនប្រភេទ។ ពន្ធលើដីធ្លីត្រូវបានប្រមូលយកលើដីទាំងអស់លើកលែងតែដីដែលជាកម្មសិទ្ធិរបស់អ្នកបុណ្យ ដីសាធារណៈ ដីប្រាសាទ និងដីផ្តល់អំណោយដល់គ្រួសារនៃមន្ត្រីស៊ីវិល និងទាហានដែលបានស្លាប់ ឬស្រ្តីមេម៉ាយ។ ដីធ្លីត្រូវបានគេបែងចែកជាពាក្យម្រិតដោយយោងទៅតាមសមត្ថភាពនៃការផលិតរបស់វា ហើយ 1/10 នៃដំណាំត្រូវបានគេប្រមូលយកសម្រាប់ពន្ធដី។ ពន្ធលើមនុស្សត្រូវបានប្រមូលយោងទៅលើចំនួននៃមនុស្សពេញវ័យដែលត្រូវបង់ពន្ធនៅក្នុងគ្រួសារ។ ពន្ធកំណែនការងារត្រូវជាប់ទៅលើមនុស្សពេញវ័យបុរសដែលជាប្រជាកសិករដែលមានអាយុរវាង 16 ទៅ 59 ឆ្នាំនៅក្នុងទម្រង់នៃសេវាកម្មការងារ ផ្សេងៗ។ ពន្ធអំបិលពន្ធដំនួញ និងពន្ធលើនាវា ក៏ត្រូវបានគេប្រមូលផងដែរ។ រាល់ពន្ធទាំងអស់ លើកលែងតែពន្ធកំណែនការងារ ត្រូវបានបង់ជាទំនិញ។

ពាណិជ្ជកម្មបរទេសស្ថិតនៅក្នុងកម្រិតទាបមួយ បន្ទាប់ពីការដួលរលំនៃពាណិជ្ជកម្មបរទេសរបស់កូរ៉េក្រោយពីការស្លាប់នៃឆាងប៉ូកូ របស់ស៊ីឡានៅក្នុងឆ្នាំ 847 ។ ប៉ុន្តែ កំពង់ផែនានានៅទន្លេយេសុង ជិតកែងយ៉ុង កន្លែងដែលពួកពាណិជ្ជករចិនក៏ដូចជាពួកពាណិជ្ជករអារ៉ាប់បានដើរតួនាទីយ៉ាងសំខាន់។ ផ្ទះសំណាក់ត្រូវបានគេស្ថាបនាឡើងនៅក្នុងរាជធានី ក៏ដូចជាកន្លែងដទៃផ្សេងទៀតសម្រាប់អ្នកការទូត និងពាណិជ្ជករមកពីប្រទេសចិន។ វត្ថុនាំចេញចំបងរបស់កូរ៉េគឺ មាស និងគ្រឿងប្រាក់, ទង់ដែង, ស្រា, សំលៀកបំពាក់ក្រចៅ, ក្រដាល, ថ្មខ្មៅ, សំពត់, ផ្លិត, និងដាវ។ ប្រទេសកូរ៉េនាំចូលតែ គ្រឿងខ្នុកម្រ័ក្សណ៍, សៀវភៅ, ប្រដាប់ជ្រលក់ពណ៌, និងថ្នាំពេទ្យ។

នៅពេលដែលកប្បាសត្រូវបានគេនាំចូលមកពីប្រទេសចិននៅក្នុងឆ្នាំ 1362 កប្បាសត្រូវបានដាំដុះ ហើយផលិតផលសំលៀកបំពាក់កប្បាសបានចាប់ផ្តើមឡើង។ ប៉ុន្តែ ផលិតផលសំលៀកបំពាក់ក្រចៅ និងសូត្រនៅតែជាឧស្សាហកម្មតម្បាញដ៏សំខាន់ដែលផលិតដោយប្រជាកសិករ។ រំសេវ ដែលបាននាំយកមកប្រទេសកូរ៉េនៅកំឡុងឆ្នាំ 1370 បាននាំទៅរកការផលិតកាំភ្លើង ប៉ុន្តែ វាមិនបានចូលរួមចំណែកច្រើនក្នុងការបង្កើនសេដ្ឋកិច្ចឡើយ។

2.1.3. ការប៉ះបោរប្រឆាំង ការដណ្តើមអំណាច និងភាពចលាចល

គ្រប់យ៉ាងគឺមិនមានលក្ខណៈប្រសើរឡើយជាមួយសន្តតិវង្សកូរ៉េ។ ពួកអភិជនដែលដឹកនាំនៅកូរ៉េ គឺពឹងផ្អែកទៅលើអំណាចស៊ីវិល ហើយមន្ត្រីយោធាត្រូវបានដាក់នៅក្នុងតំណែងថ្នាក់ក្រោមតែងតែទទួលរងគ្រោះដោយការប្រមាថយ៉ាងអាម៉ាស់មុខនៅក្រោមដៃរបស់មន្ត្រីស៊ីវិល។ ជាលិទ្ធផល ការប្រឆាំងរបស់ពួកយោធាជាមួយនឹងពួកមន្ត្រីស៊ីវិល បាននាំទៅរកសង្គ្រាមនៅក្នុងសតវត្សទី 12 ដែលបានបង្កើតឲ្យស្ថានភាពនយោបាយមាន អស្ថេរភាពយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរ។ អ្វីដែលធ្វើឲ្យស្ថានភាពកាន់តែធ្ងន់ធ្ងរនោះគឺអំពើក្បត់ជាតិ និងការប៉ះបោរប្រឆាំងបានកើតឡើងជាបន្តបន្ទាប់ ដោយរួមមកជាមួយនូវភាពចលាចលរបស់ប្រជាជន បាននាំឲ្យមានការធ្លាក់ចុះយ៉ាងលឿននៃសន្តតិវង្ស កូរ៉េ ។

ភាពចលាចលផ្ទៃក្នុងដ៏ធ្ងន់ធ្ងរដំបូង បានកើតឡើងនៅពេលដែលស្តេចមុកធុងត្រូវបានធ្វើឃាតនៅក្នុងឆ្នាំ 1009 ដោយកាងតូ ដែលជាមេបញ្ជាការយោធានៃតំបន់ព្រំដែនភាគពាយព្យ។ ក្លាមៗបន្ទាប់ពីនោះមកកាងតូក៏ត្រូវបានគេសម្លាប់វិញអំឡុងពេលនៃការឈ្លានពានរបស់ពួកខៃតាន ហើយស្ថេរភាពនយោបាយត្រូវបានស្តារឡើងវិញដូចដែលកូរ៉េបានធ្វើសង្គ្រាមជាលើកដំបូងជាមួយពួកខៃតាន និងបន្ទាប់មកជាមួយពួក ជូឆេននៅដើមសតវត្សទី 12 ។

អំពើក្បត់ជាតិរបស់យីធាក្យម នៅដើមសតវត្សទី 12 បានបង្កើតឲ្យមានវិបត្តិក្នុងស្រុកយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរ។ ក្រុមយីរបស់អ៊ីជូ បានដណ្តើមយកអំណាចផ្តាច់មុខពីក្រុមគីម របស់អានសាន ហើយអំឡុងសម័យកាលចន្លោះពីឆ្នាំ 1046 ដល់ 1122 ក្រុមយី បានទទួលបានអំណាចផ្តាច់មុខដោយសារការផ្តល់រាជិនីទៅដល់ស្តេច 7 អង្គ ។ យីធាក្យម ដែល

ជាមិត្តាក្នុងរូបស្តេច បានក្លាយជាមនុស្សដែលមានមហិច្ឆិតា ហើយទ្រង់បានផ្លាស់ស្តេចចេញតាមរយៈការរៀបចំ គម្រោងការមួយ ដោយដាក់ចៅប្រុសរបស់ទ្រង់ឲ្យឡើងសោយរាជ្យនៅក្នុងឆ្នាំ 1122 ហើយទ្រង់បានរៀបចំគម្រោង ក្បត់ដើម្បីលើកខ្លួនទ្រង់ធ្វើជាស្តេច។ ការរៀបចំគម្រោងក្បត់បកវិញរបស់ស្តេចដើម្បីទម្លាក់បិតាក្នុងរូបស្តេចទ្រង់បាន បរាជ័យ។ ស្តេចត្រូវបានឃុំខ្លួននៅក្នុងផ្ទះ ហើយអ្នកគាំទ្ររបស់ទ្រង់ត្រូវបានគេសម្លាប់។ អំឡុងពេលនៃការវាយបក វិញរបស់កងកម្លាំងរបស់យី សំណង់ជាច្រើននៅក្នុងព្រះរាជវាំងត្រូវបានបំផ្លាញដោយអគ្គិភ័យ។ នៅពេលដែលយី មានគំនិតសម្លឹងទៅរកការសម្លាប់ស្តេច មេទ័ពរបស់ទ្រង់ម្នាក់បានក្បត់ទ្រង់នៅក្នុងឆ្នាំ 1127 ហើយយីត្រូវបានគេ និរទេសទៅឆ្ងាយ និងបានស្លាប់។ ជាមួយនឹងហេតុការណ៍នេះ អំណាចរបស់ដំណាក់យីបានដួលរលំ។

ស្តេចអ៊ិនចូ អ្នកដែលបានរស់ពីការក្បត់របស់យី និងបានរត់គេចទៅព្យុងយ៉ាង បានចេញច្បាប់ធ្វើកំណែ ទម្រង់ 14 ចំណុច និងបានត្រឡប់ទៅកាន់កែក្បុង វិញ។ ប៉ុន្តែ ទ្រង់បានប្រឈមទៅនឹងការគំរាមកំហែងទៅលើ សន្តតិវង្សរបស់ទ្រង់ នៅពេលដែលមនុស្សមួយចំនួននៅព្យុងយ៉ាងបានព្យាយាមក្នុងការដណ្តើមអំណាចពីទ្រង់។ ដើម្បីដណ្តើមអំណាច មនុស្សទាំងអស់នោះដែលដឹកនាំដោយព្រះសង្ឃម្យុតុង បានលើកឡើងពីទ្រឹស្តីមាត្រសាស្ត្រ មួយចំនួន និងជម្រុញឲ្យអ៊ីដុង ឲ្យបោះបង់កែក្បុង ចោល ហើយបានយក ព្យុងយ៉ាង ធ្វើជារាជធានីថ្មី។ នៅពេលដែល អ៊ិនចូ បានបដិសេធក្នុងការផ្លាស់ប្តូរនេះនៅក្នុងឆ្នាំ 1135 ម្យុតុង បានងើបបះបោរប្រឆាំង ដោយបានបង្កើតរដ្ឋថ្មីមួយ ដែលមានឈ្មោះថា ស្នាដៃដ៏អស្ចារ្យ (តៃវី) និងបានបង្កើតគោបរម្យងារមួយថា ដើមកំណើតនៃឋានសួគ៌ (ធុនកែ)។ ប៉ុន្តែ រាជ្យកងកម្លាំងមួយក្រុមដែលដឹកនាំដោយគឹមពូស៊ីក ដែលបានប្រឆាំងទៅនឹងការផ្លាស់រាជធានីទៅកាន់ព្យុងយ៉ាង កាលពីដើមដំបូង បានផ្តួលរំលំរដ្ឋរបស់ម្យុតុង និងបានស្តារសន្តិភាពឡើងវិញ។

នៅក្នុងឆ្នាំ 1170 ក្រុមមន្ត្រីយោធាដឹកនាំដោយធុងឈូងប៊ូ ដែលមានការមិនសប្បាយចិត្ត បាននាំមកនូវការ ធ្វើរដ្ឋប្រហារដ៏បង្ក្រាបមួយប្រឆាំងជាមួយមន្ត្រីស៊ីវិល។ ពួកគេបានទម្លាក់ស្តេចចេញពីរាជ្យបណ្តឹង និងបានដាក់ ស្តេចថ្មីមួយអង្គឲ្យឡើងសោយរាជ្យ និងបានសម្លឹងអំណាចជាមួយក្រុមកងអង្គរក្សឯកជនរបស់ទ្រង់ដែលគេហៅថា តូបាង។ នៅក្នុងដំណើរការនេះ មន្ត្រីស៊ីវិលជាច្រើននាក់ត្រូវបានគេសម្លាប់រង្គាល់។ ការព្យាយាមមួយត្រូវបានធ្វើឡើង ដើម្បីស្តារអំណាចឲ្យស្តេចដែលត្រូវបានគេទម្លាក់ត្រូវបរាជ័យ ដែលនាំឲ្យមានការបង្ក្រាបកាន់តែច្រើន។

នៅក្នុងគ្រានោះ នៅក្នុងឆ្នាំ 1172 មានការបះបោរដ៏បង្ក្រាបមួយរបស់ប្រជាកសិករ ដំបូងនៅក្នុងតំបន់ព្រំ ដែនខាងជើង នៅពេលដែលប្រជាជនក្នុងតំបន់ដែលត្រូវបានគេដឹះជាន់ផ្នែកនយោបាយ និងបន្ទុកដ៏ធ្ងន់ធ្ងរជាមួយ នឹងការបង់ពន្ធ បានងើបឡើងបះបោរប្រឆាំង។ ហើយវាត្រូវបន្តដោយការបះបោរនៅក្នុងតំបន់កុងជូ មណ្ឌលយ៉ាងក្លាង នៅក្នុងឆ្នាំ 1182 ។ ហេតុការណ៍ក្រោយនេះ គឺជាគ្រោះថ្នាក់ដ៏ធ្ងន់ធ្ងរបំផុតដោយសារវាបានកើតឡើងដោយសារការ ចូលរួមរបស់ទាសករ។ ឆុង អ្នកដែលបានដណ្តើមអំណាចពីមន្ត្រីស៊ីវិល ត្រូវបានគេឃាតនៅក្នុងឆ្នាំ 1179 ដោយ ក្រុមអ្នកបះបោរ។ មន្ត្រីយោធាផ្សេងទៀតដែលបានឡើងបន្តអំណាចពីឆុង ត្រូវបានឃាតនៅក្នុងឆ្នាំ 1197 ដោយ ឆែលូងហុន អ្នកដែលបានបង្កើតអំណាចផ្តាច់ការរបស់ដំណាក់ឆែ ។

ឆែលូងហុន បានកម្ចាត់ដោយគ្មានមេត្តាទៅលើគូរប្រជែងផ្សេងៗទៀត ដោយរួមមានទាំងបងប្អូនបង្កើត របស់ទ្រង់ និងក្មួយម្នាក់របស់ទ្រង់។ បន្ទាប់ពីបានបង្កើតការិយាល័យបង្កើនភាពសុខសាន្ត ឆែលូងហុន បានគ្របដណ្តប់ លើអំណាចព្រះរាជា។ នៅក្នុងឆ្នាំ 1209 នៅពេលដែលទ្រង់បញ្ចេញរកឃើញនូវគម្រោងការក្បត់មួយដើម្បីផ្តួលរំលំ អំណាចផ្តាច់ការរបស់ទ្រង់ ទ្រង់បានបង្កើតស្ថាប័នមួយផ្សេងទៀតដែលមានឈ្មោះថា អ្នកគ្រប់គ្រងលើការអនុម័ត បទបញ្ញត្តិ ដែលជាស្ថាប័នកំពូលរបស់រដ្ឋាភិបាលដែលស្ថិតនៅក្រោមការគ្រប់គ្រងដោយទ្រង់ផ្ទាល់។

អំណាចផ្តាច់ការរបស់ដំណាក់កែស្ថិតនៅបន្តទៀតអស់រយៈពេល 60 ឆ្នាំ រហូតដល់ឆ្នាំ 1258 ហើយអំឡុងពេលនោះសមាជិក 4 រូបនៃដំណាក់កែបានដឹកនាំព្រះរាជាណាចក្រក្រោមអំណាចផ្តាច់ការ។ ក្នុងចំណោមពួកគេមានឆែលឈូងហុន ផ្ទាល់, រាជបុត្ររបស់ទ្រង់ យូ, និងបច្ឆាជនរបស់យូ គឺ ហាង និងយូអ៊ី ។ ជាមួយរយៈពេល 16 ឆ្នាំគឺចាប់ពីឆ្នាំ 1197 ដល់ 1213 ឆែ បានទម្លាក់ស្តេចពីអង្គ និងបានលើកឲ្យសោយរាជ្យស្តេច 4 អង្គ។ ដូចដែលស្តេចបានក្លាយជាអាយ៉ងរបស់ឆែ, ឆែបានផ្តល់រំលឹកអំណាចរបស់ប្រាសាទពុទ្ធសាសនា និងបុព្វជិក និងបានវាយបំបែកកងទាហានព្រះសង្ឃ ដែលបានវាយលុកមកលើរាជធានីដើម្បីផ្តល់រំលឹកយោធាផ្តាច់ការរបស់ដំណាក់កែ ។

ឆែយូ ជនផ្តាច់ការទី 2 បានបង្កើតស្ថាប័នថ្មីមួយទៀតដែលមានឈ្មោះថា អាជ្ញាធរបុគ្គលិក នៅនិវេសដ្ឋានរបស់ទ្រង់ផ្ទាល់ ក្តាប់ជាប់នូវរាល់ស្ថានការណ៍ដែលទាក់ទងជាមួយបុគ្គលិករដ្ឋាភិបាល និងបានបង្ក្រាបការបះបោររបស់ប្រជាកសិករ និងទាសករនៅក្នុងឆ្នាំ 1193 នៅមណ្ឌលក្បូងសាង និងនៅក្នុងឆ្នាំ 1198 នៅក្នុងរាជធានី ឆ្នាំ 1199 នៅតំបន់ព្រំដែនភាគខាងកើត ឆ្នាំ 1200 នៅឆឹងជូ និងនៅឆ្នាំ 1202 នៅតំបន់ក្បូងជូ មណ្ឌលក្បូងសាង។ នៅក្នុងការបះបោរមួយឆ្នាំ នៅមណ្ឌលក្បូងសាង នៅឆ្នាំ 1193 តែមួយ ក្រុមអ្នកបះបោរចំនួន 7,000 នាក់ត្រូវបានសម្លាប់។ ឆែយូ ក៏បានបង្កើតក្រុមកងអង្គរក្សឯកជនចំនួន 6 ក្រុម និងបានបង្កើនចំនួនកងពលនៅក្នុងជួរកងទ័ពឯកជនរបស់ទ្រង់ទៅដល់ 36 ។ ក្នុងការបន្ថែម ទ្រង់បានបង្កើតក្រុមទាហានសេះឯកជនដែលគេហៅថាសេះវេជន និងក្រុមទាហានល្បាត 3 ក្រុម(ក្រុមទាហានល្បាតពេលយប់ពីរក្រុម និងទាហានឧត្តមមួយក្រុមសម្រាប់ប្រយុទ្ធ) ដែលគេស្គាល់ជាកាសាកូរ៉េថា សាមប្បូលឆូ។ តម្រូវការផ្នែកហិរញ្ញវត្ថុរបស់អំណាចផ្តាច់ការឆែ និងយោធាត្រូវបានផ្គត់ផ្គង់តាមរយៈចំណូលពីតំបន់ដ៏ធំមួយនៅឆឹងជូ នៅមណ្ឌលក្បូងសាង ដែលផ្តល់អំណោយដោយស្តេចទៅដល់គ្រួសារឆែក៏ដូចជាទទួលបានពីចំណូលជាតិ។

ឆែយូ បានបង្កើនទំនាក់ទំនងជាមួយរាជរដ្ឋាភិបាល។ ទ្រង់បានប្រគល់ត្រឡប់វិញនូវអតីតទ្រព្យសម្បត្តិផ្ទាល់ខ្លួនដែលបិតារបស់ទ្រង់បានរឹបអូសយកដោយកម្លាំង ដោយទទួលបានផលចំណេញនូវភាពស្របច្បាប់នៃរបបផ្តាច់ការរបស់ទ្រង់។ ដំណាក់កែ មិនបានព្យាយាមក្នុងការលុបបំបាត់សន្តតិវង្សវាំង ដោយខ្លួនឯងទេ ប៉ុន្តែគ្រាន់តែបានកាត់បន្ថយអំណាចរបស់សន្តតិវង្សនេះឲ្យក្លាយជាអាយ៉ងរបស់ទ្រង់ប៉ុណ្ណោះ។

2.2. ការឈ្លានពានរបស់ពួកម៉ុងហ្គោល និងការដួលរលំកូយ៉ូ

កូយ៉ូ អាចការពារទឹកដីថ្មីភាគពាយព្យបានពីការឈ្លានពានរបស់ពួកខៃតាន បន្ទាប់ពីពួកគេទទួលជោគជ័យនៅក្នុងសមរភូមិគូជូនៅក្នុងឆ្នាំ 1019 និងបានការពារការឈ្លានពានពីសំណាក់ពួកជូឆេន អ្នកដែលបានបង្កើតរដ្ឋឈិន នៅក្នុងតំបន់ម៉ាន់ជូរី និងបានកម្ទេចរដ្ឋស៊ីអារ របស់ពួកខៃតាន នៅក្នុងឆ្នាំ 1215 និងបានផ្តល់រំលឹករដ្ឋសុងខាងជើង ក្នុងប្រទេសចិននៅក្នុងឆ្នាំ 1127 ។ ប៉ុន្តែ នៅដើមសតវត្សទី 13 ពួកគេជួបប្រទះជាមួយនឹងការកើនឡើងនៃការគំរាមកំហែងរបស់ពួកម៉ុងហ្គោល ដែលបានផ្តល់រំលឹករដ្ឋឈិន នៅក្នុងឆ្នាំ 1215 ។

2.2.1. ការឈ្លានពានរបស់ពួកម៉ុងហ្គោល

នៅពេលដែលកូយ៉ូ បានបដិសេធក្នុងការផ្តល់ឲ្យនូវអ្វីដែលពួកម៉ុងហ្គោលទាមទារ ដោយរួមមានទាំងសួយសារអាករប្រចាំឆ្នាំដ៏ច្រើនសន្លឹកសន្លប់ ហើយនៅពេលដែលបេសកកម្មយូរបរបស់ម៉ុងហ្គោល មកកាន់កូយ៉ូ ត្រូវបានគេសម្លាប់នៅក្នុងឆ្នាំ 1225 នៅតាមផ្លូវដែលលោកត្រឡប់មកពីបំពេញបេសកកម្មនៅកូយ៉ូ ពួកម៉ុងហ្គោលបានបើកការឈ្លានពានជាលើកទីមួយមកលើកូយ៉ូ នៅក្នុងឆ្នាំ 1231 ដោយបានបង្ខំឲ្យរាជវាំងកូយ៉ូ ចុះចាញ់ដើម្បីសន្តិភាព។

ប៉ុន្តែនៅពេលដែលអំណាចផ្តាច់ការផែនការ សម្រេចចិត្តក្នុងការតស៊ូប្រឆាំងជាមួយម៉ុងហ្គោល និងផ្លាស់រាជវាំងកូយ៉ូ ទៅកាន់កោះកាងវ៉ា នៅក្នុងឆ្នាំ 1232 ពួកម៉ុងហ្គោលបានឈ្លានពានកូរ៉េម្តងទៀត។ អំឡុងពេល 3 ឆ្នាំក្រោយមកទៀត ពួកម៉ុងហ្គោលបានឈ្លានពានប្រទេសកូរ៉េចំនួន 6 លើក ដែលបង្កឲ្យមានវិនាសកម្មយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរដល់រចនាសម្ព័ន្ធប្រវត្តិសាស្ត្រ និងទ្រព្យសម្បត្តិជាតិ ក៏ដូចជាស្រែចំការ និងលំនៅដ្ឋាន។ នៅក្នុងឆ្នាំ 1254 តែមួយ ប្រជាជនកូរ៉េប្រមាណ 200,000 នាក់ត្រូវបានគេចាប់ធ្វើជាឈ្មើយសឹក និងចំនួនប្រជាជនដែលបានស្លាប់អំឡុងពេលនៃការឈ្លានពានរបស់ពួកម៉ុងហ្គោល ត្រូវបានគេនិយាយថាមានប្រហែលជាកន្លះលាននាក់។ អំឡុងពេលនៃការឈ្លានពានទាំងនេះ ឈុតដំបូងនៃបន្ទះឈើព្រះត្រៃបិដកត្រូវបានបំផ្លាញរួមជាមួយនឹងប្រាសាទជាច្រើន។ ឈុតទី 2 នៃបន្ទះឈើព្រះត្រៃបិដកដែលបានឆ្លាក់អំឡុងពេលដែលរាជវាំងកូយ៉ូ តាំងនៅកោះកាងវ៉ា ដែលជាការថ្វាយមួយដល់អ្នកសូត្រធម៌ឧទ្ទិលដល់ព្រះពុទ្ធ សម្រាប់ការពាររបស់ព្រះអង្គចំពោះប្រទេសជាតិ។ ប៉ុន្តែ សមត្ថភាពរបស់កូរ៉េក្នុងការប្រឆាំងជាមួយពួកម៉ុងហ្គោលមិនត្រូវបានបង្កើនឡើយ។

នៅពេលដែលប្រទេសកូរ៉េរួមទាំងរាជធានីរបស់គេ ស្ថិតនៅក្រោមការកាន់កាប់របស់ម៉ុងហ្គោល មន្ត្រីស៊ីវិលដែលមានទំនោរក្នុងការបង្កើតសន្តិភាពជាមួយម៉ុងហ្គោល បានធ្វើឃាតអ្នកកាន់អំណាចផ្តាច់ការចុងក្រោយរបស់គេនៅក្នុងឆ្នាំ 1258 និងបានចុះសន្ធិសញ្ញាសន្តិភាពជាមួយពួកម៉ុងហ្គោល ដោយបានយល់ព្រមដាក់ប្រទេសកូរ៉េជារដ្ឋចំណុះរបស់ចក្រភពម៉ុងហ្គោល។ ប៉ុន្តែ មេដឹកនាំយោធាមួយរូបដែលបានប្រឆាំងជាមួយគោលនយោបាយគាំទ្រម៉ុងហ្គោល បានកម្ចាត់ក្រុមមន្ត្រីស៊ីវិលដែលគាំទ្រម៉ុងហ្គោល និងបានទម្លាក់ស្តេចដែលបានអនុវត្តគោលនយោបាយគាំទ្រម៉ុងហ្គោលចេញពីអំណាច។ នៅក្នុងស្ថានភាពណែបបែបនោះ នៅក្នុងឆ្នាំ 1270 ពួកម៉ុងហ្គោលបានចូលអន្តរាគមន៍ និងស្តារឡើងវិញនូវអំណាចរបស់ស្តេចដែលត្រូវបានគេទម្លាក់ និងបានសម្លាប់មន្ត្រីយោធាជាច្រើនដែលជាអ្នកប្រឆាំងជាមួយម៉ុងហ្គោល។ ជាមួយនោះ រាជវាំងកូយ៉ូត្រូវបានលើកត្រឡប់ទៅកាន់កែក្បែរវិញ និងបានបញ្ចប់ការតស៊ូរបស់ពួកអ្នកប្រឆាំងជាមួយម៉ុងហ្គោល ។

ការបះបោរប្រឆាំងរបស់សាមប្យូលធូ ៖ នៅពេលដែលស្តេចកូយ៉ូ បានចុះក្លាយជាមួយពួកម៉ុងហ្គោល និងបានផ្លាស់ប្តូររាជធានីត្រឡប់មកកែក្បែរ វិញ មេដឹកនាំនៃកងទ័ពទាហានល្បាតទាំង 3 (សាមប្យូលធូ) ដែលមានទីតាំងមូលដ្ឋាននៅកោះកាងវ៉ា បានបដិសេធក្នុងការធ្វើតាមរាជបញ្ជាក្នុងការរំលាយក្រុម។ នៅក្នុងឆ្នាំ 1270 ស្ថិតនៅក្រោមការដឹកនាំរបស់ពេលយូងសុន ពួកគេបានបង្កើតរដ្ឋាភិបាលថ្មីមួយជាមួយនឹងរាជវង្សមួយរូបព្រះនាមវ៉ាងអន ឲ្យធ្វើជាស្តេច និងបានបង្កឲ្យមាននូវអ្វីដែលគេស្គាល់ថា ការបះបោរបស់កងទ័ពទាហានល្បាតទាំង 3 ប្រឆាំងជាមួយរាជវាំងកូយ៉ូ និងពួកម៉ុងហ្គោល។ ដើម្បីពង្រឹងតួនាទីរបស់ពួកគេ ពួកបះបោរបានធ្វើដំណើរទៅកាន់កោះ ជិនដូ ចុងឆ្នេរភាគនិរតីនៃមណ្ឌលកូរ៉េ។ នៅក្នុងឆ្នាំ 1271 កងទ័ពរួមគ្នាមួយរវាងកូយ៉ូ និងម៉ុងហ្គោលបានវាយបង្ខំឲ្យពួកបះបោររត់គេចទៅកាន់កោះឆេដូ ដែលជាទីកន្លែងមួយដែលពួកគេបានស្ថាបនាសំណង់ការពារសត្រូវមួយ។ ប៉ុន្តែ ពួកបះបោរបានជួលរលំនៅក្នុងឆ្នាំ 1273 បន្ទាប់ពីមានការប្រយុទ្ធគ្នាជ័យជម្នះរយាមមួយចំនួនមក។

2.2.2. ការគ្របសង្កត់របស់ម៉ុងហ្គោល

ផលបះពាល់៖ បើទោះបីជាកូយ៉ូ អាចរក្សាឯករាជ្យភាពរបស់ពួកគេបានក៏ដោយ ក៏គេនៅតែជារដ្ឋចំណុះមួយរបស់អាណាចក្រម៉ុងហ្គោល និងទទួលរងគ្រោះដោយការគ្របសង្កត់របស់ពួកម៉ុងហ្គោលអស់រយៈពេលដ៏វែងមួយ។ យើងត្រូវដឹងច្បាស់ថា រាជដំណាក់កូយ៉ូ និងអាណាចក្រម៉ុងហ្គោល គឺជាសម្ព័ន្ធមិត្តជាមួយគ្នាតាមរយៈអាពាហ៍ពិពាហ៍(រាជបុត្ររបស់វ៉ុនជុង បានរៀបអភិសេកជាមួយបុត្រីរបស់ខូប៊ីឡេខាន់ ហើយក្សត្រផ្សេងទៀតបានរៀបអភិសេក

ជាមួយក្រុមម៉ឺងហ្គោល និងបានបន្តស្ថិតនៅជាថ្មីនៅប៉េកាំង រហូតដល់ពួកគេត្រូវបានលើកឲ្យឡើងសោយរាជ្យ) ហើយស្តេចរបស់កូឡូ តែងតែធ្វើដំណើរទៅធ្វើទស្សនៈកិច្ចនៅរាជធានីរបស់អាណាចក្រម៉ឺងហ្គោល។ ដើម្បីបង្ហាញថាកូឡូគឺជាអ្នកដឹកនាំដែលស្ថិតនៅក្រោមបង្គាប់គេ ស្តេចរបស់កូឡូ ត្រូវបានហាមឃាត់ពីការប្រើប្រាស់បរមងារ ឆុង (បុព្វបុរស) ឬឆូ (បុព្វជន) ដោយជំនួស ពួកគេអាចហៅខ្លួនគេថា “ស្តេចកក្កិភាត” (វ៉ាង) តែប៉ុណ្ណោះ។ ដូច្នេះ រាល់ស្តេចកូឡូ ទាំងអស់ចាប់ពីឆ្នាំ 1274 ដល់ 1351 មានរាជគោបរមងារថា “ស្តេចកក្កិភាត” ដែលមានន័យថា ពួកគេមានកក្កិភាតចំពោះចក្រភពម៉ឺងហ្គោល ។ ម្យ៉ាងវិញទៀត ស្តេចកូឡូ បានប្រើឈ្មោះម៉ឺងហ្គោល ធ្វើសក់តែបែបម៉ឺងហ្គោល ស្លៀកសំលៀកបំពាក់ម៉ឺងហ្គោល និងប្រើប្រាស់ភាសាម៉ឺងហ្គោល ។

រចនាសម្ព័ន្ធរដ្ឋាភិបាលរបស់កូឡូ ក៏ត្រូវបានកែតម្រូវឡើងវិញ ដើម្បីធ្វើឲ្យខុសគ្នាពីសន្តតិវង្សយ៉ន។ ដូច្នេះ អធិការបតី 3 រូបបានរួមបញ្ចូលគ្នាដើម្បីបង្កើតក្រុមប្រឹក្សារដ្ឋតែមួយ ហើយរាជលេខាធិការត្រូវបានគេប្តូរឈ្មោះជាមីលឆីកសា ដែលជាឈ្មោះដែលគេចាត់ទុកថាបានបន្ថយសារៈសំខាន់។ នៅគ្រានោះពួកម៉ឺងហ្គោលបានដាក់កូរ៉េភាគ្យសាន និងកោះឆេជូ ឲ្យស្ថិតនៅក្រោមការគ្រប់គ្រងរដ្ឋបាលដោយផ្ទាល់របស់ពួកគេ។ ក្រសួងទាំង 6 ត្រូវបានកាត់បន្ថយទៅកាវិយាល័យចំនួន 4 : ក្រសួងបុគ្គលិក និងក្បួនត្រូវបានរួមបញ្ចូលគ្នាទៅក្នុងកាវិយាល័យទ្រព្យសម្បត្តិ, ក្រសួងចំណូលបានក្លាយជាកាវិយាល័យជំរឿន, ក្រសួងកិច្ចការយោធាត្រូវបានប្តូរឈ្មោះទៅជាកាវិយាល័យបញ្ជីឈ្មោះយោធា, ក្រសួងទណ្ឌកម្មត្រូវបានប្តូរឈ្មោះទៅជាកាវិយាល័យច្បាប់រដ្ឋបាល និងក្រសួងកិច្ចការសាធារណៈត្រូវបានលុបចោល។

ជាមួយគ្នានោះផងដែរ ប្រទេសកូរ៉េក៏ត្រូវបានបង្ខំឲ្យបញ្ជូនទំនិញស្នូលសារអាករដ៏ច្រើនមួយទៅកាន់រាជវាំងម៉ឺងហ្គោល។ ទំនិញទាំងអស់នោះរួមមាន, មាស, ប្រាក់, ក្រណាត់តម្បាញ, គ្រាប់ធុញជាតិ គ្រឿងកាជីន, សត្វស្លាំង, និងអ្នកបម្រើក្នុងរាជវាំង និងស្រីក្រមុំ ដែលបានបណ្តាលឲ្យស្ថានភាពសេដ្ឋកិច្ចកាន់តែធ្ងន់ធ្ងរចំពោះប្រជាជនជាពិសេសចំពោះប្រជាកសិករ។ អំឡុងពេលនៃការក្របសង្កត់របស់ម៉ឺងហ្គោល គ្រួសារមានអំណាចដែលបានចងសម្ព័ន្ធមិត្តជាមួយម៉ឺងហ្គោល បានទទួលឯកសិទ្ធិផ្នែកនយោបាយ ក្នុងនោះមានដូចជា ចូលរួមនៅក្នុងការពិភាក្សានៃក្រុមប្រឹក្សាឯកជន ដូចដែលពួកគេបានពង្រីកការកាន់កាប់ដីរបស់ពួកគេ និងបានបង្កើនចំនួនទាសកររបស់ពួកគេ។ សមាជិកជាច្រើននៃគ្រួសារមានអំណាចទាំងអស់នេះបានក្លាយជា មន្ត្រីរដ្ឋាភិបាល ដោយទទួលបានដីធ្លីដែលស្ថិតនៅក្រោមប្រព័ន្ធដីប្រាក់បៀវត្សដែលត្រូវបានដាក់ជំនួសនៅក្នុងឆ្នាំ 1271 លើប្រព័ន្ធដីតាមឋានៈមន្ត្រី ដែលស្ថិតនៅក្រោមច្បាប់ប្រាក់ខែដី ។

ការបរាជ័យនៃការឈ្លានពានរបស់ម៉ឺងហ្គោលមកលើប្រទេសជប៉ុននៅក្នុងឆ្នាំ 1274 និងឆ្នាំ 1281 ជាលិទ្ធផលដែលបាននាំឲ្យមានមហន្តរាយដល់កូឡូ។ នៅពេលដែលម៉ឺងហ្គោល បើកការឈ្លានពានរបស់ពួកគេលើកដំបូងនៅក្នុងខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ 1274 ជាមួយនឹងកងទ័ពចំនួន 25,000 នាក់ កូឡូ ត្រូវបានបង្ខំឲ្យផ្តល់កងកម្លាំងចំនួន 7,000 នាក់ និងនាវាទាំងអស់ដើម្បីជីកកងទ័ព។ អាកាសធាតុអាក្រក់ និងភាពស្ងួតស្ងាញ់របស់កងកម្លាំងជប៉ុន នាំឲ្យកងទ័ពឈ្លានពានដកថយចេញបន្ទាប់ពីបានបាត់បង់កងទ័ពប្រមាណចំនួន 13,000 នាក់ដែលស្លាប់ភាគច្រើនដោយសារការលង់ទឹក។

នៅក្នុងគ្រានោះដែរ នៅក្នុងឆ្នាំ 1280 ពួកម៉ឺងហ្គោលបានបង្កើតទីបញ្ជាការតំបន់បេសកកម្មភាគខាងកើតនៅក្នុងប្រទេសកូរ៉េដើម្បីបើកការឈ្លានពានជាលើកទី 2 ។ នៅក្នុងការឈ្លានពានលើកទី 2 ដែលបានចាប់ផ្តើមឡើងនៅក្នុងខែមិថុនា ឆ្នាំ 1281 ពួកម៉ឺងហ្គោលបានបញ្ជូនកងទ័ពចំនួន 140,000 នាក់ពីប្រទេសចិន និងកូរ៉េទៅកាន់

ប្រទេសជប៉ុន។ ជាថ្មីម្តងទៀត កួយ៉ូ ត្រូវបានគេបង្ខំឲ្យផ្តល់នាវាចំនួន ៩០០ គ្រឿង កម្មករនាវាចំនួន ១៥,០០០នាក់ កង កម្លាំងចំនួន ១០,០០០ នាក់ និងជាងឈើជាច្រើនដើម្បីជួលជុលនាវា ក៏ដូចជាចំនួនដ៏ច្រើននៃទំនិញ គ្រឿងបរិក្ខារ និង អាវុធផងដែរ។

ការឈ្លានពានលើកទី ២ ត្រូវបានជួបជាមួយនឹងការរៀបចំទប់ទល់ដ៏ល្អពីសំណាក់កងទ័ពជប៉ុន ហើយជា លទ្ធផលនាំឲ្យមានសមរភូមិដ៏បង្កូរឈាមនៅលើដី និងសមុទ្រនៅជិតប្រាង្គសមុទ្រភាគពាយព្យគូស្វី ។ បន្ទាប់មក ព្យុះសង្ឃ័យបានមកចំកណ្តាលទឹកនៃដងដែលកំពុងតែប្រយុទ្ធគ្នាដ៏សាហាវនៅពាក់កណ្តាលខែសីហា បានបំផ្លាញនាវា ស្ទើរតែទាំងស្រុង។ វាគឺជាការបរាជ័យទាំងស្រុងមួយដែលចំនួនកងទ័ពឈ្លានពានចំនួន ១០០,០០០ នាក់ត្រូវបានគេ រាយការណ៍ថាបានស្លាប់ ពាក់កណ្តាលនៃពួកគេស្លាប់ដោយសារលង់ទឹក។ បន្ទាប់ពីបរាជ័យក្នុងការឈ្លានពានកាន់ កាប់ប្រទេសជប៉ុន ទីបញ្ជាការតំបន់បេសកកម្មភាគខាងកើតត្រូវបានរក្សាទុកជាស្ថាប័នសហប្រតិបត្តិការជាមួយម៉ុង ហ្គោល ដែលបានចូលជ្រាតជ្រែកនៅក្នុងកិច្ចការផ្ទៃក្នុងរបស់កួយ៉ូ ។

ចលនាជាតិនិយម៖ បើទោះបីជាប្រទេសកូរ៉េបានទទួលរងគ្រោះមហន្តរាយជាច្រើនលើ និងគ្របសង្កត់ ដោយពួកម៉ុងហ្គោលក៏ដោយ ក៏ស្នាដៃវិជ្ជមានមួយចំនួនត្រូវបានគេបង្កើតឡើង។ ស្តេចឈុនក្យូល (សោយរាជ្យឆ្នាំ ១២៧៥-១៣០៨) បានពង្រីកបណ្ឌិតសភាជាតិ និងបានបង្កើតវិទ្យាស្ថានសម្រាប់បង្រៀនវណ្ណកតតិ និងប្រវត្តិសាស្ត្រដល់ កូនរបស់មន្ត្រីដែលស្ថិតនៅឋានៈក្រោមមកម្រិតទី ៧ ។ នៅក្នុងឆ្នាំ ១២៩៨ ទ្រង់បានព្យាយាមមួយក្នុងការយកមកវិញនូវ អធិបតេយ្យជាតិ និងអនុវត្តវិធានការធ្វើកំណែទម្រង់។ អ្នកស្នងរាជបន្តពីទ្រង់ស្តេចឈុនសុន (សោយរាជ្យឆ្នាំ ១៣០៨- ១៣១៣) បានបង្កើតរាជបណ្ឌិតសភាមួយដែលគេហៅថា សាលនៃសៀវភៅមួយម៉ឺនក្បាល ក៏ដូចជាសៀវភៅខុងជឺថ្មី របស់ឈុនស៊ី ត្រូវបាននាំមកប្រទេសកូរ៉េដោយអ្នកប្រាជ្ញកូរ៉េម្នាក់ឈ្មោះថា អានយូ អ្នកដែលបានទៅសិក្សានៅក្នុង ប្រទេសចិននៅចុងសតវត្សទី ១៣ ដែលជាការដាស់តឿនឲ្យមានការចាប់អារម្មណ៍ជាថ្មីមួយលើការសិក្សា។ នៅក្នុង គ្រានោះដែរ អ្នកបោះពុម្ពបានប្រើពុម្ពលោហៈដែលអាចដោះដូរបាន ហើយនៅរវាងឆ្នាំ ១២៣៤ និង ១៣១៣ សៀវភៅជា ច្រើនស្តីអំពីប្រវត្តិសាស្ត្រ និងវេជ្ជសាស្ត្រក៏ដូចជាកំណាព្យត្រូវបានបោះពុម្ពផ្សាយ។

ស្តេចកុងមីន(សោយរាជ្យឆ្នាំ ១៣៥២-១៣៧៤) ដែលជាអ្នកបង្កើតចលនាយកប្រទេសជាតិមកវិញ។ កិច្ចការ ដំបូងរបស់ទ្រង់គឺ លុបចោលនូវស្ថាប័នសម្ព័ន្ធយ៉ន (ទីបញ្ជាការតំបន់បេសកកម្មភាគខាងកើត) បោសសម្អាតក្រុម អ្នកគាំទ្រយ៉ន។ បន្ទាប់មក ទ្រង់បានស្ថាបនារចនាសម្ព័ន្ធរដ្ឋាភិបាលចាស់ឡើងវិញ និងបានយកមកវិញនូវទឹកដីភាគ ឦសាន និងកោះឆេជូ ដែលត្រូវបានគ្រប់គ្រងដោយពួកម៉ុងហ្គោល។ តាមរយៈការវាយប្រហារលើមូលដ្ឋានយោធា ម៉ុងហ្គោលនៅតំបន់ម៉ាន់ជូរី ទ្រង់បានធ្វើឲ្យក្រុមអ្នកគាំទ្រម៉ុងហ្គោលមានការខឹងសម្បាជាមួយទ្រង់ និងបានព្យាយាម ក្នុងការធ្វើឃាតទ្រង់។ ដូចដែលបានផ្តល់រំលឹកសន្តតិវង្សយ៉ន របស់ម៉ុងហ្គោល និងបានបង្កើយសន្តតិវង្សម៉ុង នៅ ក្នុងឆ្នាំ ១៣៦៨ ស្តេចកុងមីន ភ្លាមៗបានប្រកាសពីគោលនយោបាយគាំទ្រម៉ុង។

ស្តេចកុងមីន បានលុបបំបាត់ចោលនូវការិយាល័យបុគ្គលិក ដែលអំណាចផ្តាច់ការធ្វើ បានបង្កើតឡើង ស្ដារ អំណាចរបស់រាជាលើកិច្ចការទំនាក់ទំនងជាមួយបុគ្គលិកឡើងវិញ។ ជាមួយនឹងការតែងតាំងព្រះសង្ឃមួយអង្គព្រះ នាមស៊ីនតុន ជាគ្រូបាឡាយជាតិ និងជានាយកមន្ត្រី-បុណ្ណទូតកុងមីន បានបង្កើតឲ្យមានការស្ថាបនាឡើងវិញនៃ រដ្ឋាភិបាល និងអនុវត្តវិធានការធ្វើកំណែទម្រង់។ ស៊ីនតុន បណ្តេញចេញនូវរាល់មន្ត្រីគាំទ្រម៉ុងហ្គោលទាំងអស់ ជ្រើសតាំងមនុស្សថ្មីឲ្យធ្វើការនៅក្នុងរដ្ឋាភិបាល និងបានបង្កើតឲ្យមានកំណែទម្រង់ដ៏ស្ថិតនៅក្រោមទិសដៅ ដែលទើបតែបង្កើតថ្មី គឺការគ្រប់គ្រងសម្រាប់ការបែងចែកជាថ្មីនៃដឹកសិកម្ម និងប្រជាកសិក ប្រគល់ត្រឡប់មកវិញ

នូវដី និងទាសករដែលរឹបអូសដោយគ្រួសារមានអំណាច ដល់ម្ចាស់កម្មសិទ្ធិដើមវិញ។ ចំនួនប្រជាជនមានសេរីភាពជាច្រើន អ្នកដែលធ្លាប់ត្រូវបានគេយកធ្វើជាទាសករទទួលបានមកវិញនូវតួនាទីចាស់របស់ពួកគេវិញ ហើយទាសករជាច្រើនត្រូវបានគេផ្តល់សេរីភាព។ កិច្ចការកំណែទម្រង់របស់ស៊ីនតុន បានជម្រុញឲ្យមានប្រតិកម្មយ៉ាងខ្លាំងក្លាពីសំណាក់គ្រួសារអ្នកមានអំណាច ដែលនាំមកនូវមិនត្រឹមតែការវិនាស និងស្លាប់ខ្លួនទ្រង់ប៉ុណ្ណោះទេ ប៉ុន្តែបាននាំឲ្យមានការធ្វើឃាតស្តេចក្នុងមិន នៅក្រោមស្នាដៃរបស់អ្នកប្រតិកិរិយា។

2.2.3. ការជួលលំនៅសន្តតិវង្សក្រុម

ក្រុមចោរប្លង់ជប៉ុន ដែលបានចាប់ផ្តើមធ្វើដំណើរមកតំបន់ឆ្នេរសមុទ្រភាគខាងត្បូងនៃប្រទេសកូរ៉េនៅដើមសតវត្សទី 13 បានបង្កើនភាពរីករកាន់តែខ្លាំងក្លាបន្ទាប់ពីឆ្នាំ 1350 ហើយវាបានជះឥទ្ធិពលលើតំបន់ឆ្នេរសមុទ្រភាគខាងត្បូង និងភាគខាងលិចទាំងមូល។ បញ្ហាដែលចោរប្លង់ជប៉ុនបានបង្កឡើង មិនត្រូវបានដាក់ឲ្យស្ថិតនៅក្រោមការគ្រប់គ្រងឡើយ រហូតដល់មូលដ្ឋានរបស់ពួកគេនៅកោះស៊ីស៊ីម៉ា ត្រូវបានកម្ទេចដោយកងកម្លាំងហ៊ីសរបស់កូរ៉េនៅក្នុងឆ្នាំ 1389 ។

នៅក្នុងគ្រានោះដែរ នៅក្នុងឆ្នាំ 1359 និង 1361 ប្រទេសកូរ៉េត្រូវបានឈ្លានពានដោយក្រុមចោរប្លង់ជប៉ុនដែលគេហៅថាពួកឈ្នួតក្រហម។ ពួកគេបានរឹបអូសយករាជធានីនៅក្នុងឆ្នាំ 1361 បង្ខំឲ្យស្តេចរត់គេចខ្លួនទៅកាន់អានដុង នៅមណ្ឌលក្បែរសាង ។ ពួកឈ្នួតក្រហម ចុងក្រោយត្រូវបានវាយបណ្តេញចេញ ប៉ុន្តែទ្រព្យសម្បត្តិជាច្រើនដែលនៅសេសសល់ពីការឈ្លានពានរបស់ម៉ុងហ្គោលត្រូវបានបំផ្លិចបំផ្លាញ។

វិវាទផ្នែកនយោបាយដែលបានអភិវឌ្ឍឡើងជាមួយនឹងរាជវាំងកូរ៉េ តាមរយៈពួកម៉ុងហ្គោល និងចិន បានបង្កើតឲ្យមានវិបត្តិមួយដែលជាសញ្ញាណមួយនៃការបញ្ចប់នូវសន្តតិវង្សដែលគ្រប់គ្រងអំណាចក្រុមវាំង។ ដោយហេតុតែស្តេចត្រូវបានផ្តល់យោបល់ដោយមន្ត្រីយោធាជាន់ខ្ពស់មួយរូបយីអ៊ីនអ៊ីម ឲ្យបោះបង់ចោលនូវគោលនយោបាយគាំទ្រម៉ុង និងយកមកវិញគោលនយោបាយគាំទ្រម៉ុងហ្គោល មេដឹកនាំយោធាជាន់ខ្ពស់ 2 រូបទៀតគឺ ឆៃយុង និងយីសុងក្សេ បានប្រឆាំងយ៉ាងខ្លាំងចំពោះគោលនយោបាយរបស់យីអ៊ីនអ៊ីម ហើយពួកគេបានរួមសហការគ្នាក្នុងការបណ្តេញយីអ៊ីនអ៊ីម ចេញពីអំណាច។ ប៉ុន្តែ នៅក្នុងឆ្នាំ 1388 នៅពេលដែលសន្តតិវង្សម៉ុង មានបំណងក្នុងការបង្កើតការិយាល័យអគ្គបញ្ជាការចិនមួយនៅភាគឦសានកូរ៉េ ឆៃយុង និងយីសុងក្សេ បានបែកផ្លូវគ្នា។ ឆៃ បានបង្កើតកងបេសកកម្មយោធាមួយ ជាមួយនឹងការយល់ព្រមពីព្រះមហាក្សត្រប្រឆាំងជាមួយមូលដ្ឋានយោធាចិននៅក្នុងតំបន់លីអាវូន ហើយយីសុងក្សេ បានតែងតាំងជាអគ្គបញ្ជាការមួយក្នុងចំណោមអគ្គបញ្ជាការ 2 នៅកងបេសកកម្មរបស់ឆៃ។ យី បាននាំកងទ័ពរបស់គេទៅកាន់កោះវីវ៉ា នៅមាត់ទន្លេយ៉ាលូ ប៉ុន្តែបើទោះបីជាលោកមានកំហឹងយ៉ាងខ្លាំងទៅលើចេតនារបស់សន្តតិវង្សម៉ុង ក្នុងការបង្កើតការិយាល័យអគ្គបញ្ជាការរបស់គេនៅក្នុងប្រទេសកូរ៉េក៏ដោយ ក៏លោកមិនមានការពេញចិត្តទាំងស្រុងទៅលើគោលនយោបាយប្រឆាំងម៉ុង និងបានប្រឆាំងទៅនឹងគម្រោងបេសកកម្មរបស់រដ្ឋ។ យី បានដឹកនាំកងទ័ពរបស់លោកត្រឡប់ទៅកែក្បង វិញ និងបានបណ្តេញស្តេច និងឆៃ ចេញពីអំណាច រឹបអូសយកការត្រួតត្រានយោបាយដោយខ្លួនលោកផ្ទាល់។

ជាមួយនឹងជំនួយពីសំណាក់មន្ត្រីស៊ីវិលខ្លាំងៗជាច្រើន មានដូចជាឆុងតូជុន យីសុងក្សេ បានជ្រើសរើសស្តេច 2 អង្គឡើងគ្រងរាជ្យនៅក្នុងឆ្នាំ 1388 និង 1389 និងបានធ្វើកំណែទម្រង់ដីធ្លី ដូចដែលលោកបានកម្ចាត់គូរសត្រូវរបស់លោកម្តងមួយៗ។ នៅក្នុងឆ្នាំ 1391 បន្ទាប់ពីលុបចោលនូវរាល់បញ្ជីដីធ្លីសាធារណៈ និងឯកជនដែលនៅសេស

សល់ នៅក្នុងឆ្នាំ 1390 លោកបានបញ្ចូលច្បាប់ឋានៈដ៏ថ្មីមួយ បែងចែកឡើងវិញតែដីនៅក្នុងស្រុកក្បុងគឺ ប៉ុណ្ណោះ ទៅដល់មន្ត្រីដែលកំពុងកាន់តំណែង និងអតីតមន្ត្រី ដោយយោងទៅតាមឋានៈដែលពួកគេមាននៅក្នុងជួររដ្ឋាភិបាល សម្រាប់រយៈពេលនៃការរស់នៅរបស់អ្នកដែលទទួលបាន។ វាក៏បានអនុញ្ញាតឲ្យស្ត្រីមេម៉ាយដែលជាភរិយារបស់មន្ត្រី ដែលមិនបានរៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍ម្តងទៀតរក្សានូវចំណែកនៃដីរបស់ប្តីរបស់គេជា “ដីស្វាមីភក្តី” ។ ដីដ៏ទៃទៀតត្រូវ ដាក់ឲ្យស្ថិតនៅក្រោមការគ្រប់គ្រងរបស់រដ្ឋ។ ការធ្វើកំណែទម្រង់មួយចំនួនបាននាំឲ្យវិនាសនូវគ្រួសារដែលមាន អំណាចដែលជាអ្នកចេះដឹង ហើយវាក៏បានបង្កើនចលនាប្រឆាំងជាមួយយី។ ដោយប្រឈមមុខជាមួយស្ថានភាពការណ៍ នេះ យី សម្រេចក្នុងការផ្លូវលំសន្តតិវង្សក្យូយ៉ូ ហើយនៅក្នុងដំណើរការនេះក្រុមរាជវង្សជាច្រើន ដោយរួមមានទាំងអ្នក ប្រាជ្ញដ៏គួរឲ្យគោរពចុងមុងជូ ត្រូវបានធ្វើឃាត។ នៅក្នុងឆ្នាំ 1392 យីសុងកៀ បានបញ្ចប់នូវសន្តតិវង្សក្យូយ៉ូ ដែល ញាំញីដោយការប្រកួតប្រជែង និងការបះបោរផ្ទៃក្នុង ក៏ដូចជាអន្តរាគមន៍ពីបរទេសអស់រយៈពេលប្រមាណ 300 ឆ្នាំ។

3. ប្រទេសជប៉ុនយុគសម័យអ្នកចម្បាំង

3.1. ការលេចឡើងនៃអ្នកចម្បាំង

រឿងព្រេងបាស់មួយរបស់ជប៉ុនបានពិពណ៌នាអ្នកចម្បាំងគូម៉ាហ្គៃ ណាអូហ្សាន បានវាយប្រយុទ្ធជាមួយជា អ្នកជិះសេះនៅលើឆ្នេរសមុទ្រមួយនៅក្នុងឆ្នាំ 1184 នៃគ.ស។ នៅពេលដែលលោកដកម្នកសុវត្ថិភាពរបស់អ្នកជិះ សេះចេញ លោកបានដឹងថាអ្នកជិះសេះនោះគឺជាក្មេងជំទង់មួយរូប ដែលមានភាពស្រស់សង្ហាដែលលោកស្ទើរតែ រកកន្លែងវាយប្រហារមិនបាន ហើយលោកស្ទើរតែសម្រេចចិត្តនៅក្នុងការទុកដីវិតឲ្យអ្នកជិះសេះនោះ។ ប៉ុន្តែ នៅ ពេលដែលលោកឃើញកងទ័ពរបស់ក្មេងជំទង់នោះចំនួន 50 នាក់ធ្វើដំណើរមករកលោក លោកសម្រេចចិត្តថា លោកគ្នាជម្រើសឡើយ “ទាំងទឹកភ្នែក លោកបានកាត់ក្បាលអ្នកជិះសេះនោះ” ។ នៅក្នុងសាច់រឿងនេះបានបង្ហាញ ថា ក្មេងជំទង់នោះឈ្មោះ អាត្សម៉ូរី។ “បន្ទាប់ពីការសម្លាប់អាត្សម៉ូរី មក ណាអូហ្សាន គិតថាខ្លួនចង់ក្លាយជាព្រះសង្ឃ មួយអង្គ”។ រឿងព្រេងនេះ ត្រូវបានកត់ត្រានៅក្នុង រឿងព្រេងរបស់ហៃគេ ដែលជាជនពិការភ្នែក ដើរត្រាច់ចរច្រៀង ចម្រៀងគ្មានទិសដៅ ត្រូវបាននិទានឡើងអំឡុងសម័យកណ្តាល និងក្រោយមកបានក្លាយជារឿងព្រេងពេញនិយម សម្រាប់កុមារ។

នៅក្នុងការស្តាប់របស់អាត្សម៉ូរី យើងមើលឃើញសង្គ្រាមបានកើតមានឡើងដែលមិនអាចគ្រប់គ្រងបាន ជាសង្គ្រាមមួយដែលគេមិននឹងស្មានដល់កាលពីមួយសតវត្សមុន យើងឃើញអ្នកចម្បាំងឈ្លក់រង្វេងនឹងភាពស្រស់ ស្អាត(គាត់មិនត្រឹមតែស្រស់សង្ហា ប៉ុន្តែគាត់បានផាត់មុខ) ហើយយើងឃើញទាហានស្វែងរកការធ្វើឲ្យស្លាប់ចិត្ត ជាមួយសាសនា។ យើងក៏បានឃើញ ការចង្អុលបង្ហាញនៃយុគសម័យមួយនៅពេលដែលសកម្មភាពនៅក្នុងប្រទេស បានផ្លាស់ប្តូរ នៅពេលអំណាចរបស់អធិរាជ និងមន្ត្រីនឹងត្រូវដណ្តើមយកដោយក្រុមមនុស្សនៅដែនដីខាងក្រៅ ជាទី កន្លែងដែលគូសត្រូវស្វែងរកឥទ្ធិពលតាមរយៈផ្លែដាវ, ប្រជាកសិកររស់នៅប្រមូលផ្តុំគ្នានៅក្នុងភូមិ និងដាំដុះនូវ ដំណាំថ្មីៗ, ពាណិជ្ជករ និងអ្នកលក់ដូរបង្កើតឲ្យមានបដិវត្តន៍ពាណិជ្ជកម្មគួរឲ្យកត់សំគាល់មួយ, ហើយបញ្ចូល ហ្សេន បង្កើតទម្រង់សិល្បៈថ្មីមួយ។

សម័យកណ្តាលនេះក៏បានឃើញពីការធ្វើទំនាក់ទំនងថ្មីជាមួយដីទី១។ សញ្ញាណនៃការផ្លាស់ប្តូរដែលត្រូវ បានជម្រុញដោយអំពើហិង្សានៅចុងទសវត្សឆ្នាំ 1150 បានបណ្តាលឲ្យហេអ៊ីអាន (បច្ចុប្បន្នហៅថា ក្យូតូ ឬ“រាជធានី”) ជួបនូវបទពិសោធន៍ដំបូងនៃការបះទង្គិចយោធាពេញលេញមួយ រវាងក្រុមអ្នកប្រជែងអំណាចគ្នា។ កុលសម្ព័ន្ធអ្នក ចម្បាំងដែលចាប់ផ្តើមប្រកាសខ្លួនគេនៅចុងសម័យហេអ៊ីអាន ក្នុងនោះរួមមានក្រុមតៃវ៉ា និងមីណាម៉ូតូ ចាប់ផ្តើម

ប្រជែងគ្នា។ បន្ទាប់ពីការធ្វើសង្គ្រាមធំៗចំនួន២ លើកក្រុមតែវ៉ា បានក្លាយអ្នកគ្រប់គ្រងអំណាចនៅក្បួត នៅក្នុងឆ្នាំ 1160 ។ ពួកគេបានប្រើប្រាស់យុទ្ធសាស្ត្រក្នុងការដឹកនាំដ៏មានប្រសិទ្ធភាពមួយតាមហូជីវ៉ា និងអ៊ីសេ។ គឺយ៉ូម៉ូរី ដែលជាប្រមុខក្រុមតែវ៉ា បានគ្រប់គ្រងលើការិយាល័យសំខាន់ៗ, មានតំណែងជាន់ខ្ពស់នៅក្នុងរាជវាំង, រៀបអាពាហ៍ ពិពាហ៍បុត្រីរបស់ទ្រង់ជាមួយគ្រួសារអភិជន បង្កើនទ្រព្យសម្បត្តិតាមរយៈការធ្វើពាណិជ្ជកម្ម និងការទទួលបានដីធ្លី។ បើទោះបីទ្រង់មិនទទួលបានជោគជ័យនៅក្នុងការពង្រឹងអំណាចដូចមេដឹកនាំមុនៗក៏ដោយ ទ្រង់បានក្របដណ្តប់ អំណាចលើរាជធានីអស់រយៈពេល 2 ទសវត្សរ៍។ ទ្រង់ក៏បានកម្ចាត់មនុស្សតាមវិធីយោឃោមួយ ដែលក្នុងនោះរួមមាន ការចាប់ខ្លួនអធិរាជចូលនិវត្តហូស៊ីវ៉ាកាវ៉ា នៅក្នុងឆ្នាំ 1179 ដោយសារតែទ្រង់បានរួមគំនិតប្រឆាំងជាមួយគ្រួសារតែវ៉ា។

វិធានការណ៍យោឃោរបស់គឺយ៉ូម៉ូរី បានបង្កឲ្យមានសត្រូវជាច្រើន ត្រឹមឆ្នាំ 1180 ការបះបោរទូទាំងប្រទេស មួយដែលគេហៅថា សង្គ្រាមហ្គេនតែ បានកើតឡើង ដែលដឹកនាំដោយ យ៉ូរីតូម៉ូ មកពីក្រុមមីណាម៉ូតូ ដែលមានវ័យ 33 ឆ្នាំ អ្នកដែលត្រូវបានគឺយ៉ូម៉ូរី និរទេសតាំងពីវ័យកុមារទៅកាន់កាម៉ាគូរ៉ា ដែលមានចម្ងាយប្រមាណ 480 គីឡូម៉ែត្រ ភាគខាងកើតក្បួត។ ការប្រយុទ្ធគ្នាមានលក្ខណៈយោឃោ ប៉ុន្តែដំបូងឡើយការប្រយុទ្ធមានលក្ខណៈមិនស្រុះគ្នា ដូចដែលប្រមុខដឹកនាំនានាក្នុងក្រុមមីណាម៉ូតូ ប្រយុទ្ធគ្នាឯងច្រើនជាងប្រយុទ្ធជាមួយក្រុមតែវ៉ា។ ប៉ុន្តែ បន្តិចម្តងៗ ក្រុមមីណាម៉ូតូ ចាប់ផ្តើមបង្រួបបង្រួមគ្នា ហើយនៅក្នុងឆ្នាំ 1185 ពួកគេទទួលបានជ័យជំនះនៅក្នុងសមរភូមិជាន ណូអ៊ូរ៉ា ចុងភាគខាងលិចកោះហុនស៊ូ។

យោងតាមរឿងព្រេងហៃគេ សង្គ្រាមបានបញ្ចប់នៅពេលដែលស្រ្តីនីអ៊ី ចាប់យកអធិរាជអានតូតូ ដែលមាន ព្រះជន្ម 8 ព្រះវស្សា ត្រូវជាចៅប្រុសរបស់គឺយ៉ូម៉ូរី លោតចូលទៅក្នុងសមុទ្រ ជាមួយនឹងសេចក្តីប្រកាសថា “នៅក្នុង បាតសមុទ្រយើងមានរាជធានីមួយ”។ ក្នុងរយៈពេល 150 ឆ្នាំបន្ទាប់ រដ្ឋាភិបាលមានមជ្ឈមណ្ឌលអំណាច 2 ដោយ ក្រុមរាជវង្សគ្រប់គ្រងលើកិច្ចការស៊ីវិលនៅក្បួត ខណៈពេលគ្រួសារយោធាគ្រប់គ្រងនៅកាម៉ាគូរ៉ា ។ បើទោះបីជាការ ចងសម្ព័ន្ធភាពជាមួយយោធាបានបង្កើតឲ្យមានបញ្ហាជាច្រើនក៏ដោយ ជីវិតរស់នៅរបស់មន្ត្រីក្នុងទីក្រុងក្បួត នៅតែ ដូចកាលពីប៉ុន្មានសតវត្សមុនដដែល៖ មន្ត្រីប្រមូលពន្ធ, រាជវាំងតែងតាំងមន្ត្រី និងវិនិច្ឆ័យលើជម្លោះស៊ីវិល, អធិរាជ ជាអ្នកបែងចែកឋានៈ។

1 សតវត្សបន្ទាប់ពី សង្គ្រាមហ្គេនតែ អ្នកគ្រប់គ្រងអំណាចនៅក្បួត ម្ចាស់ក្សត្រីនីចូ បានពិពណ៌នាអំពីការ រៀបចំពិធីស្វាគមន៍ដំណើរទស្សនៈកិច្ចរបស់ព្រះនាង ដោយពួកសូហ្គូ នៅកាម៉ាគូរ៉ា, មានមនុស្សឈរជាជួរនៅតាម ដងផ្លូវ, មន្ត្រីស្លៀកសំលៀកបំពាក់ពាណិជ្ជកម្ម និងស, ស្តេចត្រាញ់យោធា “ស្លៀកសំលៀកបំពាក់យ៉ាងរៀបរយ”, “មានការបង្ហាញក្បួនសេះដ៏អស្ចារ្យមួយ”។ ព្រះនាងមានការចាប់អារម្មណ៍ចំពោះភាពរុងរឿងនេះ ដោយបាននិយាយ ថា “ព្រឹត្តិការណ៍នេះធ្វើឲ្យខ្ញុំនឹកឃើញដល់រឿងដ៏គួរឲ្យធុញនៅក្នុងរាជវាំង”។ ដូច្នេះមានន័យថា ភាពរុងរឿងបានរីក លូតលាស់យ៉ាងខ្លាំងនៅកាម៉ាគូរ៉ា។ ត្រឹមទសវត្សឆ្នាំ 1200 នៃគ.ស ការិយាល័យរដ្ឋបាលរបស់កាម៉ាគូរ៉ា ធ្វើការ ទាក់ទងជាមួយការផ្តល់ដី, ការពារសុវត្ថិភាព, និងវិនិច្ឆ័យជម្លោះរវាងគ្រួសារអ្នកចម្បាំងនៅពេលពេញប្រទេសជប៉ុន។ ពួកគេក៏បានបង្កើតយន្តការនានាដើម្បីធានាដល់កិច្ចសហប្រតិបត្តិការជាមួយរាជវង្សនៅក្បួត ដូចដែលពួកអភិជន ហូជីវ៉ា ធ្លាប់បានធ្វើកាលពីប៉ុន្មានសតវត្សមុន។ ភាពខុសគ្នានោះគឺថា ឥឡូវនេះអធិរាជមិនចាំបាច់ធ្វើការជាមួយពួក អភិជនក្បួត ទៀតឡើង ប៉ុន្តែត្រូវធ្វើការជាមួយក្រុមអ្នកចម្បាំងភាគខាងកើត ដែលជាវណ្ណៈរីកចម្រើនមួយត្រូវបានគេ ហៅថា សាម៉ូរ៉ៃ ឬប៊ូស៊ី។

ការកំណត់ថ្មីនេះ នឹងបណ្តាលឲ្យមានផលប៉ះពាល់មួយចំនួន។ ទីមួយ បន្ទាប់ពីការក្របដណ្តប់អស់រយៈពេល 500 ឆ្នាំនៅតំបន់ភាគខាងលិច ឥឡូវប្រទេសជប៉ុនមានមណ្ឌលអំណាចមួយទៀតនៅភាគខាងកើត ។ ទីពីរ ការប្រជែងអំណាចជាញឹកញយបង្កឲ្យមានអំពើហិង្សា។ យុវវិវត្តន៍ នៃក្រុមមីណាម៉ូតូ បានកម្ចាត់គូប្រជែងនៅក្នុងគ្រួសារផ្ទាល់របស់ទ្រង់យ៉ាងសាហាវយោឃោ និងគ្មានមនោសញ្ចេតនា ក្នុងនោះរួមមានអនុជរបស់ទ្រង់ និងវីរបុរសជ័យល្បីល្បាញយុស្សិតុនេ។ នៅក្នុងឆ្នាំ 1189 នៃគ.ស ទ្រង់បានកម្ចាត់ហ៊ីរ៉ូហ្សឹមី ដែលជាសាខាហ្វូជីវ៉ាភាគខាងកើត។ ហើយនៅពេលដែលអធិរាជចូលនិវត្តហូតុចា ប្រឆាំងជាមួយរដ្ឋាភិបាលទ្រង់នៅកាម៉ាគូរ៉ា នៅក្នុងឆ្នាំ 1221 ភរិយាមេម៉ាយរបស់យុវវិវត្តន៍ ព្រះនាម ហូចូ ម៉ាសាកូ បានដឹកនាំការបះបោរដ៏ហិង្សា និងដកហូតយកដីធ្លីរបស់អ្នកគាំទ្រទ្រង់នៅក្បែរ។ គោលបំណងដ៏ធំរបស់រដ្ឋបាលកាម៉ាគូរ៉ា គឺការពារកុំឲ្យមានសង្គ្រាម ប៉ុន្តែការពិតជាក់ស្តែងការប្រឆាំងទាំងឡាយត្រូវបានបញ្ចប់ដោយហិង្សា។ លទ្ធផលទី 3 នៃការគ្រប់គ្រងរួមគ្នា គឺការបន្តអភិវឌ្ឍ ឬការធ្លាក់ចុះនៃប្រព័ន្ធវិស្វកម្ម។ ខណៈពេលដែលគោលគំនិតសំខាន់ក្នុងការគ្រប់គ្រងដោយច្បាប់ដែលបង្កើតឡើងដោយរាជវាំងនៅតៃបន្ត មេដឹកនាំយោធាថ្មីបានចាប់ផ្តើមដំណើរការថ្មីមួយ ដែលនឹងកម្ទេចរដ្ឋាភិបាលបែបប្រពៃណី។

សញ្ញាណនៃការផ្លាស់ប្តូរមួយគឺឈ្មោះដែលយុវវិវត្តន៍ ដាក់ឲ្យទីបញ្ជាការកាម៉ាគូរ៉ា របស់ទ្រង់៖ បាគូហ្សឹ(រដ្ឋាភិបាលជំរុំ) ជាបច្ចេកពាក្យប្រពៃណីមួយ ដែលត្រូវបានគេហៅសំដៅលើការិយាល័យរបស់ឧត្តសេនីយ៍មួយរូបដែលត្រូវបានគេបញ្ជូនឲ្យទៅប្រយុទ្ធជាមួយពួកអេមីស៊ី និងក្រុម “មនុស្សព្រៃ” ផ្សេងៗទៀត។ សូហ្គូន (មេបញ្ជាការនៃកងកម្លាំងរួម) ដែលយុវវិវត្តន៍ បានប្រើនៅក្នុងឆ្នាំ 1192 មានកិត្យានុកាបយ៉ាងខ្លាំងនៅពេលនោះ វាមិនមែនជាឈ្មោះ ហើយក៏មិនមែនជាគោរមងារដែរ។ ការប្រើប្រាស់បច្ចេកពាក្យយោធាសម្រាប់ហៅការិយាល័យរដ្ឋបាលសំខាន់ៗ បានបង្ហាញពីការផ្លាស់ប្តូរជាមូលដ្ឋាននៃរដ្ឋាភិបាល។ អ្វីដែលសំខាន់នោះគឺ ការលេចឡើងនៃការិយាល័យយោធាថ្មី។ រដ្ឋាភិបាលកាម៉ាគូរ៉ា ចាប់ផ្តើមតែងតាំងស៊ូហ្សូ(តម្រួត) នៅតាមខេត្តនីមួយៗដើម្បីដាក់ទណ្ឌកម្មចំពោះបទឧក្រិដ្ឋ និងកំណត់ថាគ្រួសារណាដែលស្ថិតនៅក្រោមចំណុះរបស់ក្រុមមីណាម៉ូតូ។ អ្វីដែលកាន់តែសំខាន់ជាងនេះទៅទៀតគឺ ការចាប់ផ្តើមផ្តល់តួនាទីដល់បុរស និងស្ត្រីនៅពាសពេញប្រទេសជប៉ុន ជា ជីតូ (អ្នកបម្រើអចលនទ្រព្យ) ដោយឲ្យពួកគេទទួលខុសត្រូវលើការគ្រប់គ្រងដីធ្លី, ប្រមូលពន្ធ, អនុវត្តន៍ច្បាប់ដែលទាក់ទងនឹងដីធ្លី, ដែលការនេះគឺជាការប្រជែងជាមួយប្រព័ន្ធការកាប់អចលនទ្រព្យរបស់អភិជននៅក្បែរ។

ជាលទ្ធផល ការអនុវត្តន៍ថ្មីនេះ បានធ្វើឲ្យកើនឡើងនៃការបែងចែករវាងប្រជាជននានានៅទីជនបទ។ ការលេចឡើងនៃមណ្ឌលអំណាច 2 ដែលប្រជែងគ្នាគឺ កាម៉ាគូរ៉ា និងក្បួតុ បានជម្រុញឲ្យមានរីកឡើងនៃផ្លូវថ្នល់ និងផ្លូវសមុទ្រ, ដែលទាក់ទងដល់ការធ្វើដំណើររបស់ប្រជាជន៖ អ្នកនិទានរឿង, ឈ្មួញលក់សេះ, អ្នកដើរលក់ដូរអីវ៉ាន់, និងអ្នកលេងសៀក, រួមជាមួយក្រុមចោរលួច និងស្រីពស្យា។ វាគឺជារឿងធម្មតាមួយ នៅក្នុងការមើលឃើញបញ្ចូលពីការភ្នែកមួយអង្គបាំងឆ័ត្រនិមន្តត្រាប់ចរនៅតាមដងផ្លូវ និទានរឿងល្បីៗដែលដកស្រង់ចេញមកពីសៀវភៅរឿងព្រេងរបស់ ហៃគេ ដល់ហ្វូងមហាជននៅតាមខេត្ត។ ជាមួយគ្នានោះផងដែរ អ្នកបរចាញ់, សិប្បករ, និងពាណិជ្ជករបានធ្វើដំណើរយ៉ាងកុះករដើម្បីលក់សាច់ និងទំនិញរបស់ពួកគេដល់វត្តធំៗ និងគ្រួសារអភិជននៅក្នុងទីក្រុង។ នៅតាមចិញ្ចើមផ្លូវក៏មានផងដែរនូវទីធ្លាសម្រាប់ទីផ្សារដំបូងបំផុតរបស់ជប៉ុន និងសម្រាប់ផ្ទះសំណាក់ជាមួយបន្ទាប់ទឹកសាធារណៈ។ ហើយពួកគេមានភាពងាយស្រួលនៅក្នុងការធ្វើដំណើរទៅ និងមកពីភូមិជាប់ឆ្នេរសមុទ្រ ជាទីកន្លែងដែលបុរសធ្វើអំបិល និងធ្វើដំណើរទៅនេសាទ ខណៈពេលដែលស្ត្រីរៀបចំត្រីសម្រាប់យកទៅលក់នៅក្នុងទីក្រុង។ បើទោះបីជាក្រុមមន្ត្រីហាក់ដូចជាគិតថាជប៉ុនមានលក្ខណៈសាមញ្ញ ដោយក្នុងនោះមានការបែងចែកតែរវាងដែនកសិកម្ម និងដែនរដ្ឋាភិបាលក៏ដោយ ក៏ជីវិតរស់នៅតាមដងផ្លូវបានបង្ហាញថា អ្វីៗហេតុដូចជាស្តុកស្តាញជាងនេះ។

ក្រុមអ្នកត្រាច់ចរ, ក្រុមអ្នកដើរលក់របស់បេតាមផ្លូវ, ស្ត្រីអ្នកលក់ត្រី, និងអ្នកបរាញ់ដែលបានធ្វើដំណើរតាមផ្លូវថ្នល់នានានៅក្នុងប្រទេសបង្កើតបានជាផ្នែកដ៏សំខាន់មួយនៃសង្គមជប៉ុននាសតវត្សទី13 ដោយ ពួកគេបានផ្សព្វផ្សាយរបៀបរបប និងវប្បធម៌ ហើយពួកគេបានផ្តល់នូវទំនិញដែលធ្វើឲ្យជីវិតមានភាពងាយស្រួលនៅក្នុងការរស់នៅ។ ទម្រង់នៃការអនុវត្តន៍មួយនៃប្រព័ន្ធបាស់ដែលមិនបានផ្លាស់ប្តូរគឺ ឥទ្ធិពលដ៏ខ្លាំងក្លានៃរាជានុសិទ្ធិ ឬមនុស្សដែលមានតួនាទីលើសពីការមង្គារ។ ឧទាហរណ៍ ម្ចាស់ក្សត្រីម៉ាសាកូ ដែលជាបហេស៊ីរបស់យ៉ូរីតូម៉ូ ដែលកាន់កាប់អំណាចនៅក្នុងឆ្នាំ 1199 បន្ទាប់ពីស្វាមីរបស់ទ្រង់សុគត់ដោយសារធ្លាក់ពីលើសេះ។ រាជបុត្រាពីរអង្គបានស្នងតំណែងបន្តពីទ្រង់ក្នុងនាមជា សូហ្គូន ប៉ុន្តែអំណាចពិតប្រាកដស្ថិតនៅក្នុងដៃរបស់ម្ចាស់ក្សត្រីម៉ាសាកូ។ ទ្រង់បានគ្របដណ្តប់អំណាចលើការិយាល័យកាម៉ាគូរ៉ា ចេញសេចក្តីណែនាំដល់កងទ័ព និងសម្រេចអំពីសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លី, ហើយនៅក្នុងករណីចាំបាច់ទ្រង់នឹងរៀបចំគម្រោងក្បត់មួយដើម្បីសម្លាប់រាជបុត្រផ្ទាល់របស់ទ្រង់។ បន្ទាប់ពីទ្រង់សុគត់នៅក្នុងឆ្នាំ 1225 គ្រួសារហូចូ របស់បិតាព្រះនាងម៉ាសាកូ បានគ្របដណ្តប់លើកាម៉ាគូរ៉ា អស់ជាច្រើនជំនាន់ ជាមួយនឹងអំណាចពិតប្រាកដមិនស្ថិតនៅលើអធិរាជដែលគ្រងរាជ្យ ឬសូហ្គូន ឡើង ប៉ុន្តែស្ថិតនៅរាជានុសិទ្ធិសូហ្គូន។

ម៉ាសាកូ មិនមែនជាស្ត្រីតែម្នាក់ដែលមានឥទ្ធិពលនៅក្នុងសម័យរបស់ទ្រង់ឡើយ។ នៅពេលដែលបព្វជិតប្រវត្តិវិទូសតវត្សទី 13 ព្រះនាមដឺអេន ពិពណ៌នាប្រទេសជប៉ុនថា “រដ្ឋមួយដែលស្ត្រីគឺជាអ្នកបះពាល់ចុងក្រោយ” ព្រះអង្គយល់ថា ទាំងម្ចាស់ក្សត្រីម៉ាសាកូ និងគូប្រជែងរបស់ទ្រង់នៅក្សត្រី គឺម្ចាស់ក្សត្រីហ្វូជីវ៉ារ៉ា កានេកូ គឺជាអ្នកដែលមានឥទ្ធិពលលើការតែងតាំងតួនាទីសំខាន់ៗ និងគោលនយោបាយរបស់រាជវាំង។ ស្ត្រីនៅក្សត្រី មួយរូបទៀត គឺស្ត្រីរបស់អធិរាជហ្វូស៊ីវ៉ារ៉ា ព្រះនាម តានហ្គូ តូហ្គូនេ ត្រូវបានគេស្គាល់នៅក្នុងទសវត្សឆ្នាំ 1100 ដោយសារជំនាញដ៏ប៉ិនប្រសព្វរបស់ទ្រង់នៅក្នុងលុបបំបាត់ចោលនូវកិច្ចការជាច្រើនរបស់យ៉ូរីតូម៉ូ និងម៉ាសាកា។ ស្ត្រីក៏មានសារៈសំខាន់នៅក្នុងសមរភូមិប្រយុទ្ធផងដែរ បើទោះបីជា អ្នកចម្បាំងស្ត្រីដ៏អង់អាច និងល្បីល្បាញមួយរូបឈ្មោះ តូម៉ូអេ ប្រហែលជាទេវកថាក៏ដោយ ក៏ស្ត្រីអ្នកដឹកនាំជាច្រើនផ្សេងទៀតត្រូវបានគេកត់ត្រានៅក្នុងប្រវត្តិសាស្ត្រផងដែរ បើទោះជាវាមិនបានរៀបរាប់លម្អិតក៏ដោយ។ ហើយស្ថិតនៅក្រោមក្របច្បាប់សំខាន់មួយរបស់កាម៉ាគូរ៉ា គឺរូបមន្តនៃការវិនិច្ឆ័យសេចក្តីស្ត្រីនៅតែបន្តកាន់កាប់ដីធ្លី និងជាមេគ្រួសារ។ សម័យនេះមានករណីល្បីល្បាញជាស្ត្រីតិចតួចប៉ុណ្ណោះ ប៉ុន្តែក៏ដូចជាសម័យហេអ៊ីអាន ដែរស្ត្រីបានចូលរួមជាគំនិតជាមួយបុរសដើម្បីបង្ហាញពីអារម្មណ៍។

ប្រសិនបើជាអ្នកនាំឲ្យក្រុមមីណាម៉ូតូ និង គ្រួសារហូចូ មានឥទ្ធិពល វាក៏បានពន្លឿការធ្លាក់ចុះរបស់ពួកគេផងដែរ។ ត្រឹមពាក់កណ្តាលទីពីរនៃសតវត្សទី 13 បាគូហ្វី របស់កាម៉ាគូរ៉ា ចាប់ផ្តើមមានភាពរីករ, អំណាចរបស់ពួកគេត្រូវបានធ្វើឲ្យចុះខ្សោយដោយសារការបែងចែកបក្សពួក, ការកើនឡើងនៃឯករាជ្យរបស់ដីតូ ជាច្រើន, និងដោយសារជាជីវិតឆើតឆាយរបស់មន្ត្រី។ ភាគលំបាកបានកើនឡើងដោយសារការគំរាមកំហែងរបស់ប្រទេសដោយផ្ទាល់ជាលើកដំបូងមកលើប្រទេសជប៉ុនក្នុងរយៈពេល 500 ឆ្នាំ នៅពេលដែលបេសកកម្មរបស់ម៉ុងហ្គោល ដែលបានដណ្តើមកាន់កាប់ប្រទេសកូរ៉េ និងចិន មានវត្តមាននៅកាម៉ាគូរ៉ា នៅក្នុងឆ្នាំ 1268 ជាមួយសារមួយរបស់គូប៉ៃឡេខាន់ដែលចង់ឲ្យមាន “ទំនាក់ទំនងមិត្តភាព” ប៉ុន្តែ ក៏បានព្រមានថា៖ “មិនមាននរណាម្នាក់អាចស្ថាបនានយោធាបានឡើយ” ។ នៅពេលដែលកាម៉ាគូរ៉ា ធ្វើមិនដឹងមិនលឺចំពោះការស្នើសុំជាច្រើនលើកច្រើនសារនេះ ពួកម៉ុងហ្គោលបានធ្វើការគំរាមកំហែង តាមរយៈការបញ្ជូនកងទ័ពរាប់ពាន់នាក់មកកាន់ប្រទេសជប៉ុននៅក្នុងខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ1274 ។ ពួកជប៉ុនធ្វើការវាយប្រយុទ្ធយ៉ាងអង់អាចក្លាហាន ហើយនៅពេលនោះមានជំនួយពីខ្យល់ព្យុះដ៏ខ្លាំងមួយ ជាអ្វីដែលអ្នកធ្វើការក្នុងរាជវាំងចាត់ទុកថាជា “ខ្យល់ពីទិសខាងកើត” ដែល “ដែលបានកើតមានឡើងដោយសារតែការជួយការពារពីអាទិទេព” ដែលខ្យល់ព្យុះនោះបានធ្វើឲ្យពួកម៉ុងហ្គោលដកថយ ដោយបានបាត់បង់កងទ័ពរបស់ខ្លួន 1/3 ។ ក្រោយ

មកប៉ុន្មានឆ្នាំ ហូច បានរៀបចំដើម្បីទប់ទល់ជាមួយនឹងការឈ្លានពានមួយផ្សេងទៀត ដោយបានបង្កើតកងកម្លាំងថ្មី និងស្ថាបនាកំពែងដែលមានប្រវែង 19 គីឡូម៉ែត្រតាមបណ្តោយតំបន់គូស៊ូភាគខាងជើង ដែលជាតំបន់ទទួលរកការឈ្លានពាន។ នៅពេលដែលពួកម៉ុងហ្គោល បានត្រឡប់មកសារជាថ្មីជាមួយនឹងកងទ័ពកាន់តែច្រើនជាងមុននៅដើមរដូវក្តៅឆ្នាំ 1281 ជប៉ុនបានវាយប្រយុទ្ធជាមួយក្រុមអ្នកឈ្លានពានដោយមិនឈ្នះមិនបាញ់ មុនពេលដែលធម្មជាតិជួយពួកគេម្តងទៀត ជាមួយនឹងខ្យល់ព្យុះដែលធ្វើឲ្យពួកម៉ុងហ្គោលជួបគ្រោះ។

របបហូច ទទួលបានអត្ថប្រយោជន៍ពីជ័យជំនះទាំងនេះនៅក្នុងរយៈពេលខ្លី។ ការរកកម្លាំងអំឡុងសម័យសង្គ្រាមបានពង្រីកមូលដ្ឋានអំណាចរបស់ពួកគេ ហើយមនុស្សជាច្រើនគិតថា កាមីកាហ្សេ(អាទិទេពខ្យល់) គឺជាកស្ថុតាងដែលបង្ហាញពីការការពាររបស់អាទិទេពដល់ប្រទេសជប៉ុន និងមេដឹកនាំរបស់ប្រទេសនេះ។ ប៉ុន្តែ ក្នុងរយៈពេលវែង ការឈ្លានពាននេះបានធ្វើឲ្យអន្តរាយដល់របបនេះ។ ការប្រឹងប្រែងនៅក្នុងការពារបានធ្វើឲ្យទ្រព្យសម្បត្តិរដ្ឋាភិបាលរឹងហ្មត់ ហើយសង្គ្រាមបានរំខានដល់ការធ្វើកសិកម្ម។ ការទាមទាររបស់សម្ព័ន្ធមិត្តបាតូហ្គី សម្រាប់ជាការតបស្នងបន្ទាប់បញ្ចប់ការប្រយុទ្ធគ្នាជាមួយពួកម៉ុងហ្គោល បានធ្វើឲ្យសេដ្ឋកិច្ចកាន់តែជួបការលំបាក។ ជាប្រពៃណី កងទ័ពត្រូវទទួលបានរង្វាន់ពីរបស់របបដែលរឹបអូលបានពីសង្គ្រាម ប៉ុន្តែ ក្រុមអ្នកឈ្លានពានទាំងអស់នេះមិនបានបន្សល់ទុករបស់របរអ្វីឡើយ។ ដូច្នេះ ក្រុមកាម៉ាតូរ៉ា ត្រូវបានបង្ខំឲ្យយកទ្រព្យសម្បត្តិផ្ទាល់ខ្លួនផ្តល់ឲ្យដល់អ្នកគាំទ្ររបស់ខ្លួន ដោយក្នុងនោះរួមមានទាំងពួកបព្វជិតដែលបន់ស្រន់ឲ្យទេវតាជួយអន្តរាគមន៍។ នៅពេលដែលឈានដល់ដំណាក់កាលពិបាក រដ្ឋាភិបាលបានបញ្ឈប់ការផ្តល់នានា ដែលជាហេតុនាំឲ្យមានការមិនពេញចិត្ត។ អ្នកប្រយុទ្ធមួយរូប ក្លាហាននៅក្នុងការរិះគន់អាជ្ញាធរ៖ “ខ្ញុំត្រូវបានគេបង្ខំឲ្យចុះគុណសម្បត្តិ, ទុក្ខព្រួយរបស់ខ្ញុំមានលក្ខណៈធំធេង”។

ការលេចឡើងនៃភាពគ្មានច្បាប់ទម្លាប់ដែលកើតមានឡើងក្រោយការឈ្លានពាន គឺជាការគំរាមកំហែងដ៏គ្រោះថ្នាក់មួយ ជាពិសេសការលេចឡើងនៃចំនួនអាគុត ឬ “ក្រុមមនុស្សឃោឃោ” ដែលបានប្រើប្រាស់អំពើហិង្សាបែបយោធានៅពេលពេញទីជនបទ ក្នុងនោះមានដូចជា កម្ទេចស្រែចំការ, ដុតផ្ទះ, និងទាមទារសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លី និងបញ្ចុះការយកពន្ធ។ ក្រុមនេះចូលរួមដោយប្រជាជនក្រីក្រដែលត្រូវបានគេដកហូតដីស្រែចំការ និងក្រុមសាមូរ៉ៃ ពួកគេប្រើប្រាស់អាវុធជាច្រើនប្រភេទ ចាប់ពីចំពាមកៅស៊ូ និងដំបងឈើ រហូតដល់ដាវ និងរទេះចោលដុំថ្ម នៅក្នុងការប្រឹងប្រែងមួយដើម្បីទទួលបានសំណងពីវត្តដែលមានទ្រព្យសម្បត្តិស្តុកស្តម្ភ, មន្ត្រីប្រមូលពន្ធរបស់រដ្ឋាភិបាល, និងក្រុមផ្សេងៗទៀត។ ពួកគេទាំងអស់បង្កឲ្យមានការភ័យខ្លាចយ៉ាងខ្លាំង ដែលនាំប្រទេសនេះខិតជិតទៅរកមហន្តរាយ។ រដ្ឋាភិបាលហូច បានតស៊ូប្រយុទ្ធរហូតដល់ទសវត្សឆ្នាំ 1330 នៅពេលដែលសង្គ្រាមស៊ីវិលមួយផ្សេងទៀតឈ្មោះថា ការស្តារឡើងវិញគេម៉ូ បានកើតមានឡើងក្នុងគោលដៅដើម្បីបញ្ចប់រដ្ឋាភិបាលហូច និងស្តារឡើងវិញនូវមុខងាររដ្ឋបាលនៅក្បួត។ កត្តាដែលនាំឲ្យមានការស្តារឡើងវិញគឺ ការកើនឡើងដល់កម្រិតកំពូលនៃជម្លោះដែលកើតមានឡើងជាបន្តបន្ទាប់រវាងគូប្រជែងរាជ្យបល្ល័ង្ក។ គូប្រជែងសំខាន់ជាងគេគឺ ហ្វូដៃហ្វូ មិនត្រឹមតែចង់ក្លាយជាអធិរាជប៉ុណ្ណោះទេ ប៉ុន្តែក៏ចង់កាន់កាប់អំណាចនៅកាម៉ាតូរ៉ា ផងដែរ។ នៅក្នុងឆ្នាំ 1331 ទ្រង់ត្រូវរដ្ឋាភិបាលហូច និរទ្ទេសទៅកាន់កោះអូគី ដែលស្ថិតនៅចុងខាងលិចហុនស៊ូ ។ ការធ្វើដូច្នេះមិនអាចបញ្ចប់រឿងបានទេ។ មួយឆ្នាំក្រោយមកទ្រង់បានរត់គេចខ្លួន ហើយក្លាមៗនោះទទួលបានការគាំទ្រពីគ្រួសារអ្នកចម្បាំងមួយចំនួន ដោយក្នុងនោះរួមមានទាំងអាស៊ីកាហ្គា ផងដែរ។ សម្ព័ន្ធមិត្តថ្មីរបស់លោកដំបូងឡើយប្រមូលផ្តុំគ្នាដើម្បីបណ្តេញហូច ចេញពីអំណាច ហើយបន្ទាប់មកអាស៊ីកាហ្គា បានប្រកាសខ្លួនជាអធិរាជ ដែលបង្កឲ្យមានភាពរីករស់ជាច្រើនឆ្នាំ។ នៅក្នុងឆ្នាំ 1338 ហ្វូដៃហ្វូ ជាថ្មីម្តងទៀតត្រូវបានកម្ចាត់ ហើយអាស៊ីកាហ្គា តាកាអ៊ូដឹ បានក្លាយជាសូហ្គូន។ អ្នកអង្កេតការណ៍អនាមិកមួយរូប បានបង្ហាញសញ្ញាមួយនៅក្បួត អត្ថាធិប្បាយថាមានបញ្ហាកើតឡើងជាប្រចាំថ្ងៃ ក្នុងនោះរួមមាន “ការវាយប្រហារ

ពេលយប់, ការប្តូរប្រជាបំរុងអាវុធ, ឯកសារក្លែងក្លាយ, ស្ត្រីចិត្តងាយ...ការកាត់ក្បាល, ព្រះសង្ឃផ្សិតខ្លួនឯង និង ឧបាសកការសក់របស់ពួកគេ។

ការស្តារឡើងវិញនៃគេមម្ល បានបង្កើតឲ្យមានរចនាសម្ព័ន្ធរដ្ឋាភិបាលថ្មីមួយនៅក្នុងប្រទេសជប៉ុន។ ប្រព័ន្ធរដ្ឋាភិបាល 2 មួយភាគធំត្រូវបានលុបបំបាត់ ដូចដែលរដ្ឋបាលយោធាត្រូវបានផ្លាស់មកក្បួន ដើម្បីកាន់កាប់ផ្នែកមួយនៅក្នុងទីក្រុងដែលគេហៅថា ម្ស៊ីម៉ាធី។ ដូចដែលសង្គ្រាមបានរីកដុះជាល ខេត្តនានាបានបង្កើនឯករាជ្យភាពរបស់ខ្លួន។ នៅត្រឹមពាក់កណ្តាលសតវត្សទី 14 គ្រួសារអាស៊ីកាហ្គា បានទទួលការគាំទ្រគ្រប់គ្រាន់ពីយោធា និងសាសនាដើម្បីបង្កើតការត្រួតត្រាវិញមួយនៅតំបន់ភាគកណ្តាល ជាទីកន្លែងដែលពួកគេបង្កើតប្រព័ន្ធប្រាក់ចំណូល និងការវិយាធិបតេយ្យដែលមានប្រសិទ្ធភាពមួយ។ នៅក្នុងឆ្នាំ 1392 ពួកគេបានបញ្ចប់ជម្លោះក្នុងការឡើងគ្រងរាជ្យប្លង់ ដំបូងធ្វើឲ្យការស្រុះស្រួលគ្នារវាងគូប្រជែង, បន្ទាប់មកទទួលស្គាល់ និងបដិសេធសិទ្ធិអំណាចរបស់គ្រួសារហ្គេដៃហ្គេ។ ប៉ុន្តែពួកគេមិនអាចទទួលបានអំណាចវិញមាំនៅតាមខេត្តឡើយ។ គន្លឹះសំខាន់សម្រាប់ម្ស៊ីម៉ាធី គឺការផ្តោតយ៉ាងខ្លាំងរបស់ អាស៊ីកាហ្គា លើក្បួន ផ្តោតលើការធ្វើការជាមួយមេដឹកនាំស៊ីវិលចាស់ៗ និងកម្លាំងពួកគេចេញ។ យកតាមគំរូហ្វូជីវ៉ា ពួកគេបានភ្ជាប់ទំនាក់ទំនងនយោបាយតាមរយៈការរៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍។ នៅក្នុងពេលជាមួយគ្នានេះ ពួកគេបានអភិវឌ្ឍរចនាសម្ព័ន្ធរដ្ឋបាលមួយ ដែលប្រមុខគ្រួសារអាស៊ីកាហ្គា ដើរតួនាទីដូចជា សូហ្គូន ខណៈពេលដែលកាន់ ឬ អនុសូហ្គូន មួយរូបមកពីគ្រួសារមួយក្នុងចំណោមគ្រួសារសម្ព័ន្ធមិត្តទទួលបានអំណាចពីមួយថ្ងៃទៅមួយថ្ងៃ។

ខណៈពេលដែលយោធារបស់ពួកគេនៅមានចំនួនតិចតួច ពួកគេចុះកិច្ចព្រមព្រៀងជាមួយមេដឹកនាំក្នុងតំបន់ ដែលពួកគេមួយចំនួនត្រូវបានគេហៅថា ដៃម្ស៊ី (ឈ្មោះអស្ចារ្យ) ដោយទទួលបានស្វាមីភ័ក្ត្រពីស្តេចត្រាញ់ក្នុងតំបន់ទាំងអស់នេះតាមរយៈការផ្តល់ឲ្យពួកគេនូវស្វ័យភាព និងសិទ្ធិនៅក្នុងដកហូតពាក់កណ្តាលនៃថ្លៃឈ្នួលដីដែលពួកគេប្រមូល។ ជាលទ្ធផលនៃគោលនយោបាយនេះគឺ សម្ព័ន្ធមិត្តយោធាក្នុងតំបន់បានកើនឡើងនៅចុងសតវត្សទី 14, មួយទៀតគឺការកើនឡើងនៃអំណាចរបស់ពួកជីតូ ដូចដែលអ្នកគ្រប់គ្រងដីក្នុងតំបន់ទាំងនេះមិនសូវយកចិត្តទុកដាក់ចំពោះការទាមទាររបស់ក្បួន, មួយទៀតគឺការបន្តពង្រីកឥទ្ធិពលរបស់ ក្បួន ទៅខាងក្រៅតំបន់រាជធានី។

លទ្ធផលនៃការធ្លាក់ចុះប្រាក់ចំណូលពីវិស័យដីធ្លីឯកជន បង្កឲ្យមានភាពលំបាកជាច្រើនសម្រាប់បាគូហ្វូ ប៉ុន្តែការស្វែងរកប្រភពចំណូលផ្សេងៗទៀតរបស់អ្នកគ្រប់គ្រងអំណាចនៅក្បួន បានជះឥទ្ធិពលយ៉ាងល្អមួយដល់សេដ្ឋកិច្ចប្រទេសទាំងមូល, ដែលនាំឲ្យមានការសាយភាយទ្រព្យសម្បត្តិនៅក្នុងវិជ្ជាជីវ្ជ និងការជម្រុញឲ្យមានលេចឡើងនៃមូលធននិយមកម្រិតទាបមួយ។ គ្រួសារអភិជនចាស់ៗបានតស៊ូនៅក្នុងការរក្សាទ្រព្យសម្បត្តិរបស់ពួកគេ តាមរយៈការប្រែក្លាយខ្លួនរបស់ពួកគេឲ្យក្លាយជាស្ថាប័នហិរញ្ញវត្ថុ, ផ្តល់ប្រាក់កម្ចីក្នុងអត្រាការប្រាក់ខ្ពស់ និងហូតយកកម្រៃជើងសារជាថ្នូរទៅនឹងការផ្តល់ការការពារចំពោះក្រុមពាណិជ្ជករ។ វត្ថុធំៗបានបង្កើតនូវមធ្យោបាយជាច្រើនដើម្បីបង្កើនប្រាក់ចំណូល៖ ដើរតួនាទីជាអ្នកប្រមូលពន្ធ, ផ្តល់ប្រាក់កម្ចីក្នុងអត្រាការប្រាក់ខ្ពស់, ត្រួតត្រាលើការដឹកជញ្ជូននៅក្នុងបឹង បឹង ដែលស្ថិតនៅភាគខាងជើងទីក្រុង ក្បួន។ អាជ្ញាធរបានបំពេញបន្ថែមចំពោះការធ្លាក់ចុះនៃចំណូលពន្ធដីធ្លីជាមួយនឹងពន្ធល្អងកាត់ផ្លូវធ្វើដំណើរ, ថ្លៃឈ្នួលដែលបានមកពីវត្តសម្រាប់ការទទួលបានសិទ្ធិបួសបញ្ចេញ, ហើយប្រហែលជាអ្វីដែលសំខាន់ជាងគេនោះ គឺការយកថ្លៃខ្ពស់ចំពោះអ្នករកស៊ីចងការប្រាក់។ គ្រួសារឯកជនទាំងឡាយដែលមិនធ្លាប់មានទំនាក់ទំនងជាមួយគ្រួសារអ្នកដឹកនាំចាស់ៗ បង្កើតវិធីក្នុងការស្វែងរកប្រាក់ដោយខ្លួនពួកគេផ្ទាល់។ ឧទាហរណ៍ ធនាគារបានចាប់ផ្តើមឡើងនៅក្នុងសម័យនេះ ហើយចំនួនអ្នកខ្ចីប្រាក់បានកើនឡើង។ ត្រឹមទសវត្សឆ្នាំ 1400 សម័យកាល ក្បួន-ណាវ៉ា បានបង្កើតឲ្យមានស្ថាប័នផ្តល់ប្រាក់កម្ចី និងកន្លែងផលិតស្រាបៀរជាងមួយពាន់។

សម័យនេះក៏បានបង្កើតឲ្យមានពាណិជ្ជកម្មឯកជនថ្មីមួយ៖ អ៊ុតូគូនីន ដែលមានន័យពីរគឺ “មនុស្សប្រកប ដោយ គុណធម៌” និង “អ្នករកប្រាក់ចំណេញ”។

វិធីស្វែងរកប្រាក់ចំណូលដែលចម្រុះចម្រាស់បំផុតត្រូវបានបង្កើតឡើងដោយអាស៊ីកាហ្គា យ៉ូស៊ីមីត្សូ អ្នក ដែលបានដើរតួនាទីជាសូហ្គូន ចាប់ពីឆ្នាំ 1369 រហូតដល់ឆ្នាំ 1395 ហើយបន្ទាប់មកក្របដណ្តប់លើកិច្ចការនានានៅ ពេលដែលទ្រង់ចូលនិវត្តរហូតដល់ពេលដែលទ្រង់សុគតនៅក្នុងឆ្នាំ 1408 នៃគ.ស។ ជាអ្នករដ្ឋបាលដ៏សកម្មមួយរូប, ជាអធិរាជជំនួយរាយការណ៍, និងជាអ្នកចំណាយច្រើនលើការសាងសង់មួយរូប ក្នុងនោះមានដូចជាកូមីគ្រឹះគីនកាតូ ជី ដែលស្រោបដោយមាស, ទ្រង់បានយល់ស្របនៅក្នុងឆ្នាំ 1402 ថា បាតូហ្ស៊ី គួរតែបញ្ជូនបេកទ្ទតស្វយសារអាករទៅ កាន់ប្រទេសចិន ដើម្បីទទួលបានមកវិញនូវការទទួលស្គាល់របស់រាជវង្សម៉ុង ទូរ៉ាណាចរបស់អាស៊ីកាហ្គា នៅក្នុង ប្រទេសជប៉ុន។ អមជាមួយនាវាដឹកអំណោយដ៏ធំ ទ្រង់បានផ្ញើររាជសារមួយសរសើរអធិរាជយុងលី ថា “ជាពន្លឺ...នៃ ព្រះអាទិត្យដែលពោរពេញដោយរស្មី” មេដឹកនាំចិនបានឆ្លើយតបវិញដោយបានហៅទ្រង់ថា “ស្តេចនៃប្រទេសជប៉ុន”។ ទំនាក់ទំនងនេះបានបង្កឲ្យមានកំណើនពាណិជ្ជកម្មដ៏សំខាន់មួយ ដែលអាចរក្សានូវទំនាក់ទំនងស្វយសារអាករនេះ បាន 150 ឆ្នាំទៅមុខទៀត បើទោះបីជាប្រជាជនជប៉ុនជាច្រើនបានបរិហារ យ៉ូស៊ីមីត្សូ ចំពោះការដាក់ប្រទេសជប៉ុនឲ្យ ស្ថិតនៅក្រោមចំណុះរបស់ចិន។

យ៉ូស៊ីមីត្សូ ប្រហែលជាមេដឹកនាំអាស៊ីកាហ្គា ដែលខ្លាំងក្លាបំផុត បើទោះបីជាអ្នកស្នងតំណែងបន្តពីទ្រង់មួយ ចំនួនបានធ្វើការយ៉ាងខ្លាំងក្លាដើម្បីពង្រឹងអំណាចកណ្តាលក៏ដោយ ក៏និន្នាការជាទូទៅឆ្ពោះទៅរកការគ្រប់គ្រង អំណាចបែបវិសាមជ្ឈការ។ គ្រួសារនៅតាមខេត្តចំណុះនានាបានវាយប្រយុទ្ធគ្នាទៅវិញទៅមក, ការបះបោរនៅក្នុង តំបន់ដើម្បីប្រឆាំងជាមួយការប្រមូលបំណុល និងការយកពន្ធដោយអយុត្តិធម៌ បានរីករាលដាលដល់ក្បួត ហើយអ្នក ស្នងរាជ្យបន្តពីយ៉ូស៊ីមីត្សូ ដ៏មានឥទ្ធិពលបំផុតមួយអង្គត្រូវបានគេធ្វើគត់នៅក្នុងពិធីបុណ្យលៀងមួយនៅក្នុងឆ្នាំ 1441 ។ កិច្ចការទាំងឡាយបានឈានដល់វប្បធម៌មួយអំឡុងទសវត្សឆ្នាំ 1460 ដែលស្ថិតនៅក្រោមអំណាចរបស់សូហ្គូន យ៉ូស៊ី ម៉ាសា អ្នកដែលស្រលាញ់ចំពោះសិល្បៈច្រើនជាងចំណាប់អារម្មណ៍របស់ទ្រង់ចំពោះការដឹកនាំ។ បព្វជិតហ្សេន មួយ អង្គបានកត់ត្រានូវព្រឹត្តិការណ៍ទាំងនេះនៅក្នុងកំណត់ហេតុមួយអំឡុងនិទាយរដូវឆ្នាំ 1460 ។ ព្រះអង្គមានឃើញស្ត្រី ចំណាស់ម្នាក់បីកូនស្លាប់ម្នាក់យំរៀបរាប់នៅចំពោះមុខមន្ត្រីលោកលន់ដែលមិនបានជួយដល់គាត់ឡើយ៖ “ខណៈពេល ដែលខ្ញុំនៅតែមិនសប្បាយចិត្តអំពីរឿងរ៉ាវដ៏ក្រៀមក្រំរបស់នាង ខ្ញុំបានហៅពួកអភិជនមួយក្រុមចេញមកក្រៅដើម្បី ទស្សនាផ្ការីក។ អ្នកខ្លះសម្តែងការមើលងាយចំពោះមនុស្សនៅតាមដងផ្លូវ, អ្នកដ៏ទៃទៀតជេរប្រទិចដល់ពួកបាវព្រាវ នៅតាមផ្លូវធ្វើដំណើរ, អ្នកខ្លះទៀតគួរឲ្យអស់សំណើចបានលួចបេះផ្កា, អ្នកផ្សេងទៀតស្រវឹងស្រាចៀងរាំក្រវីដាវ”។

នៅពេលដែលជម្លោះមួយអំពីថាតើនរណាជានិមិត្តរូបឡើងធ្វើជាសូហ្គូនបន្ទាប់ បានកើតឡើងនៅពាក់កណ្តាល ទសវត្សឆ្នាំ 1460 របបនេះមានធនធានតិចតួចនៅក្នុងការដោះស្រាយបញ្ហានេះ ហើយជាលទ្ធផលនោះគឺសង្គ្រាម ដ៏មហន្តរាយមួយដែលមានឈ្មោះថា៖ ការបះបោរអូនីន។ ភាគច្រើននៃគ្រួសារសាម៉ូរ៉ៃ លេចធ្លោនានាបានចូលរួមនៅ ក្នុងអ្វីដែលគេហៅថា អំពើហិង្សា, ការដុតបំផ្លាញវត្ថុ, ការលួចប្លន់ហាងទំនិញ, ការសម្លាប់ចំណាប់ខ្មាំង, និងរំលោភ សាកសព។ នៅពេលដែលសង្គ្រាមបញ្ចប់នៅក្នុងឆ្នាំ 1477 ការវាយប្រយុទ្ធគ្នាបានបន្តទៅកាន់ទីជនបទ ដោយសារ រាល់មជ្ឈមណ្ឌលគ្រប់គ្រងទាំងអស់ត្រូវបានកម្ទេច ហើយទីក្រុងក្បួត ត្រូវបានបំផ្លាញទាំងស្រុង។ អ្នកកាលប្បវត្តិ លេចធ្លោមួយរូបបាននិយាយថា “សម្រាប់តំបន់ដែលទើបបញ្ចប់ការប្រយុទ្ធ, មានតែសំលេងសត្វចាប់ប៉ុណ្ណោះដែល នៅសេសសល់”។ ជារឿងគួរឲ្យហួសចិត្ត ការបះបោរនេះមិនមាននរណាម្នាក់ឈ្នះនោះទេ។ គ្រួសារដែលចូលរួមក្នុង សង្គ្រាមជាទូទៅបាត់បង់ធនធានប្រាក់ចំណូល និងឥទ្ធិពលរបស់ពួកគេ ខណៈពេលដែលសូហ្គូន យ៉ូស៊ីម៉ាសា បាន

ត្រឡប់ទៅរកជីវិតសិល្បៈ ហើយអ្នកបន្តតំណែងពីទ្រង់ពីមួយជំនាន់ទៅមួយជំនាន់ដឹកនាំខ្សោយទៅៗ។ គ្រួសាររាជវាំង ធ្លាក់ទៅក្នុងភាពក្រីក្រ។

តួអង្គមួយដែលទទួលបានអត្ថប្រយោជន៍ពីគ្រោះបរិហស្សន៍នេះគឺ ដៃម្យូ នៅតាមទីជនបទ។ ដោយបានជំនួសកន្លែងពួកជីតូ, ពួកស៊ូហ្វ, និងបាតូហ្វ ជាអ្នកកាន់កាប់អំណាចក្នុងតំបន់ ពួកស្តេចត្រាញ់ទាំងអស់នេះនឹងទទួលបានអត្ថប្រយោជន៍ពីសម័យកាលមួយដែលគ្មានមជ្ឈមណ្ឌលអំណាចកណ្តាល ដែលជាយុគសម័យថ្មីមួយមានឈ្មោះថា សេនហ្គូតូ (សម័យសង្គ្រាមរវាងរដ្ឋនិងរដ្ឋ) នៅក្នុងអ្វីដែលអំណាចនៅតាមខេត្តត្រូវបានកាន់កាប់ដោយប្រមុខយោធា ហើយការវាយប្រយុទ្ធគ្នាទៅវិញទៅហើយកើតមានដដែលៗ រវាងភាព និងសកម្មភាពហឹង្សារបស់មេដឹកនាំសម័យនោះបានបង្កឲ្យដកដាក់ក្នុងអាមេណ៍របស់ប្រជាជនអស់ជាច្រើនសតវត្ស ដែលជាហេតុនាំឲ្យមានការលេចឡើងនៃរឿងព្រេង, ភាពយន្ត, និងគំនូរជីវចលអំពីក្រុមសាម៉ូរ៉ៃ។ តាមរយៈការគ្រប់គ្រងអំណាចបែបវិសហមជ្ឈការ, អំណាចស្ថិតនៅលើអ្នកចម្បាំងនៅមូលដ្ឋាន, ប្រទេសជប៉ុន ពេលនោះហាក់ដូចគ្នាទៅនឹងរបបសក្តិភូមិនៅអឺរ៉ុប។ នៅពេលនោះ ប្រទេសជប៉ុនមិនទាន់មានថាមវន្តគ្រប់គ្រាន់ក្នុងការបង្រួបបង្រួមប្រទេស ដែលជាថាមពលសំខាន់មួយនៅក្នុងបង្កើតស្ថាប័នថ្មីមួយដូចដែលពួកគេធ្លាប់មានពីមុនមក៖ អំណាចរាជវង្ស, អំណាចបាតូហ្វ, ក្រុមយោធាជាតិ។

បើទោះបីជាស្ថាប័នទាំងនោះជួបប្រទះនូវបញ្ហាក៏ដោយ, ក៏កម្លាំងនៅក្នុងតំបន់បានបង្កើតឲ្យមានរបៀបរបបរស់នៅថ្មីមួយដែលបានធ្វើឲ្យសង្គមជប៉ុនពេលនោះមានការរីកចម្រើន។ ភូមិទាំងឡាយចាប់ផ្តើមមានរបៀបរៀបរយជាងមុននៅអំឡុងពេលនោះ, កសិកម្ម និងពាណិជ្ជកម្មបានរីកលូតលាស់នៅក្នុងវិធីដ៏រស់រវើក និងមិននឹងស្មានដល់, សាសនា និងសិល្បៈលេចឡើងនៅក្នុងទម្រង់ផ្សេងៗគ្នាជាច្រើន, បទដ្ឋាននៃការរស់នៅបានលើកកម្ពស់នៅពាសពេញប្រទេស។ ប្រភពនៃការផ្លាស់ប្តូរដ៏សំខាន់ទាំងនេះកើតឡើងដោយសារ ពួក ដៃម្យូ ដែលបានគ្រប់គ្រងតាមរយៈការកាន់កាប់ដីធ្លីនៅជុំវិញពួកគេ។ ស្តេចត្រាញ់យោធាក្នុងតំបន់រួមជាមួយសម្ព័ន្ធមិត្តរបស់ពួកគេ (ឬគូប្រជែងរបស់ពួកគេ) បានធ្វើការអភិវឌ្ឍលើការដាំដុះ, សាសនា, និងពាណិជ្ជកម្ម ដែលជាហេតុនាំឲ្យ សេនហ្គូតូ ក្លាយជាយុគសម័យនៃការបង្កើតថ្មីមួយ។ ក្រុមនេះផងដែរដែលបានផ្តល់ឲ្យសម័យកាលនេះនូវ ភាពអស្ចារ្យមួយអំឡុងនៃការបែកបាក់ (ហេតុគូចូ) នៅពេលដែលអំណាចកើតចេញពីសមត្ថភាពជាជាងពូជពង្ស។

ពួកសេនហ្គូតូ ដៃម្យូ ភាគច្រើន ដំបូងឡើយរស់នៅបន្ទាយទាហាននៅតាមតំបន់វាយទំនាប ប៉ុន្តែដោយសារតែការអភិវឌ្ឍន៍ ពួកគេជាច្រើនចាប់ផ្តើមស្ថាបនាប្រាសាទធំៗ និងរឹងមាំនៅលើកំពូលភ្នំ។ ហំព័ទ្ធជុំវិញដោយលេណដ្ឋាន និងបំបែកការពារ រចនាសម្ព័ន្ធទាំងនេះបានក្លាយលំនាំរបស់ប្រាសាទដែលមានច្រើនជាន់ដែលត្រូវបានគេប្រើប្រាស់សម្រាប់ធ្វើជាកន្លែងការពារ និងកន្លែងរដ្ឋបាលនៅដើមសតវត្សទី 17។ ប្រាក់ចំណូលបានមកពីពាណិជ្ជកម្ម, ជំនួញ, និងពន្ធលើប្រជាកសិករនៅក្នុងដែនដី។ សន្តិសុខបានមកពីដាវ ដូចដែលសេនហ្គូតូ ដៃម្យូ ត្រួតត្រាលើកងទ័ពក្នុងចំនួនដ៏ច្រើនដើម្បីការពារ និងពង្រីកដែនដី។ នៅពេលនោះពួកគេចាប់ផ្តើមតម្រូវឲ្យពួកភូមិចំណុះរបស់ពួកគេផ្លាស់ប្តូរភូមិ និងស្រែចំការរបស់ពួកគេទៅកាន់ដែនដីទីបញ្ជាការ ជាទីកន្លែងដែកក្អីភាពងាយស្រួលនៅក្នុងថែរក្សា។ មេដឹកនាំទាំងអស់នេះក៏បានពង្រឹងក្រុមច្បាប់លម្អិតនានាសម្រាប់ភូមិចំណុះរបស់ពួកគេ ដែលជាការបង្ហាញថា ពួកគេជឿជាក់លើការដឹកនាំដោយប្រើច្បាប់។

សង្គ្រាមកើតមានឥតឈប់ឈរនៅអំឡុងពេលនោះ ប៉ុន្តែរបៀបនៃការប្រយុទ្ធគ្នាមានការប្រែប្រួល។ បន្ទាប់ពីជម្លោះអូនីន ដែលជាសម័យកាលមួយដែលមានការប្រយុទ្ធគ្នាទៅវិញទៅមក កងកម្លាំងស្តេចត្រាញ់នីមួយៗធម្មតាមានចំនួនតែប៉ុន្មានរយនាក់ប៉ុណ្ណោះ ប៉ុន្តែត្រឹមពាក់កណ្តាលសតវត្សទី 17 ដែនដីមួយចំនួនមានចំនួនអ្នកប្រយុទ្ធ

រហូតដល់រាប់ម៉ឺននាក់។ កងទ័ពចាប់ផ្តើមមានភាពស្មុកស្មាញ កងទ័ពថ្មើរជើងស្លៀកបំពាក់ស្រាលៗ ដែលគេហៅថា អាស៊ីហ្គារូ ត្រូវបានដឹកនាំដោយអង្គភាពទ័ពសេះរបស់វេជន និងគាំទ្រដោយកម្មករដែលជាអ្នកផ្តល់ចំណីអាហារ និងសម្ភារៈប្រើប្រាស់នានា។ អាវុធស្រាលៗត្រូវបានអភិវឌ្ឍ ដើម្បីសម្រួលដល់ការធ្វើបម្លាស់ទី៖ ពូថៅ, លំពែង, និងកាំភ្លើងបុរាណ។ ការលេចឡើងនៃក្តីភាព និងវិន័យនាំទៅដល់ការបង្កើតឡើងនៃទ្រព្យកថា ប៊ូស៊ីដូ មួយសតវត្សក្រោយមក។ នៅក្នុងពេលជាមួយគ្នានេះដែរ សម័យកាលនេះដៃម្ស នីមួយៗបានប្រើប្រាស់ឧបាយកលដល់គ្នាទៅវិញទៅមក ដូចដែលពួកគេលំបឹងទៅរកការប្រើប្រាស់គ្រប់មធ្យោបាយទាំងអស់ដើម្បីយកជ័យជំនះ។ នៅក្នុងរឿងនិទានមួយដែលគេតែងតែនិយាយដដែល អ្នកចម្បាំងហូច សូអ៊ិន នៃអ៊ីប្រូ បានប្រកាសថា ប្រជាជនដែលពិការភ្នែកនៅក្នុងតំបន់របស់លោកនឹងត្រូវសម្លាប់ចោល ដែលជាឧបាយកលមួយក្នុងការបញ្ជូនពួកគេទៅកាន់ដែនដីជិតខាងដើម្បីលួចស៊ើបការណ៍។

មានការប្រែប្រួលដ៏សំខាន់បំផុតជាច្រើនកើតឡើងនៅក្នុងសម័យកណ្តាល ជាពិសេសបន្ទាប់ពីការមកដល់នៃវិស័យកសិកម្មនាសតវត្សទី 14 ។ ផលិតផលបានកើនឡើងនៅក្នុងសម័យកម្ពុជា រួចទៅហើយ អរគុណដល់ប្រើប្រាស់ដីល្អៗ, ឧបករណ៍សម្រាប់បំបែកដី, និងការប្រើប្រាស់ការធ្វើចំការនៅតាមជើងភ្នំដែលត្រូវការទឹកតិច ជាមួយនឹងបទពិសោធន៍នៅក្នុងការដាំដុះដំណាំពីរមុខក្នុងមួយឆ្នាំនៅតាមតំបន់ឆ្នេរ។ ការដឹកជញ្ជូនឈើមកពីតំបន់ចុងកោះហុនស៊ូ មកកាន់វត្តនានានៅណាវ៉ា បង្ហាញពីទំនាក់ទំនងពាណិជ្ជកម្មរវាងតំបន់នានានៅក្នុងប្រទេសជប៉ុន។ ត្រឹមសតវត្សទី 12 មនុស្សពេញវ័យនៅក្នុងភូមិមួយចំនួនតូចត្រូវបានស្លាប់ដោយសារជម្ងឺរាតត្បាតនានា ដូចជាជំងឺអុតស្វាយ និងកញ្ជ្រើល។ ប៉ុន្តែ ការធ្វើបដិវត្តន៍ពិតប្រាកដនៃជីវិតរស់នៅតាមទីជនបទ បានកើតឡើងនៅក្នុងសតវត្សទី 14 និងទី 15 នៅពេលដែលការដាំដំណាំពីរមុខក្នុងមួយឆ្នាំបានរីកសាយភាយទៅកាន់ដែនដី 1/3 នៃប្រទេសទាំងមូល ដែលជាហេតុធ្វើឲ្យផលិតភាពកើនឡើង។

កត្តាដែលភ្ញាក់ផ្អើលបំផុតនោះគឺ ការលេចឡើងនៃភូមិ។ នៅអំឡុងសម័យកម្ពុជា ប្រជាកសិករជាទូទៅរស់នៅក្នុងលំនៅដ្ឋានរាយបាយនៅតាមច្រលងភ្នំ។ ឥឡូវ ប្រជាកសិករ និងក្រុមសាមូរ៉ៃ ឋានៈទាបចាប់ផ្តើមរស់នៅប្រមូលផ្តុំគ្នានៅក្នុងភូមិតូចដើម្បីសហការគ្នានៅក្នុងការដាំដុះ និងការពារខ្លួនពួកគេពីពួកចោរប្លន់។ ត្រឹមសតវត្សទី 15 គម្រោងសំណង់នៅក្នុងសហគមន៍នានាបានបង្កើតឲ្យមានភ្លឺរវាងស្រែនីមួយៗ, ប្រឡាយទឹកថ្មីបាននាំយកទឹកមកពីទន្លេក្បែរនោះ, កន្លែងស្នាក់នៅសម្រាប់បង្កើនភាពរុងរឿងដល់វណ្ណៈកសិករ។ ភូមិនានាចាប់ផ្តើមបង្កើតក្រុមប្រឹក្សាដឹកនាំផ្ទាល់ខ្លួន ដែលគេហៅថា សូ ដែលជួបប្រជុំគ្នានៅក្នុងវត្តក្នុងតំបន់ និងបង្កើតមុខងារមួយចំនួន ចាប់តាំងពីការការពារប្រជាជនពីការវាយប្រហាររបស់អ្នកខាងក្រៅ (រួមមានទាំងម្ចាស់ដីដែលរំលោភបំពាន) រហូតដល់ការសហការគ្នានៅក្នុងការប្រើប្រាស់ប្រព័ន្ធប្រឡាយទឹក និងរៀបចំពិធីបុណ្យនានាដើម្បីគោរពដល់ព្រលឹងក្នុងតំបន់។

ភូមិគឺគ្រប់គ្រងលើប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌របស់ពួកគេផ្ទាល់ផងដែរ។ បទបញ្ញត្តិរបស់ភូមិមួយនៅបឹងប៊ីវ៉ា ក្នុងឆ្នាំ 1492 បានបង្ហាញពីលក្ខណៈនៃបទបញ្ញត្តិនៃភូមិទាំងឡាយ។ បទបញ្ញត្តិនោះសរសេរថា ប្រជាជនណាដែលមិនបានបង់ពន្ធ និងត្រូវបណ្តេញចេញពីផ្ទះរបស់ពួកគេ និងមិនអនុញ្ញាតឲ្យនេសាទឡើយ ហើយ “ចំការនៅលើភ្នំ និងទ្រព្យសម្បត្តិរបស់ភូមិដែលបានជួលទៅឲ្យពួកគេនឹងត្រូវរឹបអូសមកវិញ”។ បទបញ្ញត្តិរបស់ភូមិមួយផ្សេងទៀតបានប្រមានថា៖ “មិនត្រូវផ្តល់លំនៅឋានឲ្យអ្នកដំណើរស្នាក់នៅឡើយ”។ “ការចិញ្ចឹមសត្វឆ្កែត្រូវបានហាមឃាត់”។ ភូមិតូចៗជាច្រើនក៏បានចូលរួមជាមួយគ្នានៅក្នុងអ៊ុកគី (សម្ព័ន្ធ) ឬ សូកូគូ (ឃុំក្នុងតំបន់) ដើម្បីការពារខ្លួនពួកគេពីអំណាចកណ្តាល។ ដឹកនាំដោយអ្នកចម្បាំងឋានៈទាប និងប្រជាកសិករលេចធ្លោនានា ក្រុមនេះប្រើប្រាស់កងទ័ពនិងយុទ្ធសាស្ត្រនយោបាយជាច្រើនទសវត្សបន្ទាប់ពីការបះបោរអូនីន ដើម្បីរក្សានូវស្វ័យភាពរបស់ពួកគេ និងទទួល

បានការបន្តបន្ថយបំណុល និងថ្លៃឈ្នួល។ ច្បាប់ជាច្រើនត្រូវបានសរសេរឡើង។ ពួកវាបានត្រួតពិនិត្យសំខាន់ៗមួយអំឡុង ដើមសតវត្សទី 16 នៅក្នុងការពន្យារពេលនៃការលេចឡើងវិញនូវអំណាចកណ្តាល។ អ៊ីកកូ គឺជាសម្ព័ន្ធដែលធំជាងគេ បានឲ្យមានការរួមគ្នារវាងពុទ្ធសាសនិកដែនដី បរិសុទ្ធ, ប្រជាកសិករ, និងសាមី ក្នុងតំបន់ បង្កើតបាននូវអ្វីដែល មេដឹកនាំរបស់ពួកគេហៅថា “ដែនដីព្រះពុទ្ធ” មួយ ដែលក្នុងរយៈពេលជិតមួយសតវត្សបន្ទាប់ពីឆ្នាំ 1470 បាន ត្រួតត្រាខេត្ត 2 នៅតាមតំបន់ឆ្នេរសមុទ្រជប៉ុន។

ជាមួយនឹងការលេចឡើងនៃភូមិនិរន្តរភាពជាខ្ញុំកញ្ចះត្រូវបានបញ្ចប់ ដូចដែលប្រជាកសិករអ្នកដែល បានព្រមព្រៀងធ្វើជាទាសកររបស់អ្នកគ្រប់គ្រងសូអេន នៅប៉ុន្មានឆ្នាំមុន ឥឡូវនេះបានក្លាយជាប្រជាកសិករតូចតាច ទទួលបានសេរីភាពរបស់ពួកគេមកវិញតាមរយៈការបង្កើតសម្ព័ន្ធការពារភូមិ និងចំណូលដែលបានមកពីការដាំដុះ ដំណាំថ្មីៗដូចជាបន្លែ និងធុញជាតិនានា។ នេះមិនមានន័យថាជីវិតរស់នៅរបស់អតីតទាសករ ឬអ្នកភូមិជិតខាង របស់ពួកគេមានភាពងាយស្រួលឡើយ។ គ្រោះធម្មជាតិនៅតែបង្កឲ្យមានគ្រោះអត់ឃ្លាន, រោគយូង និងជំងឺឆ្លងបាន បំផ្លិចបំផ្លាញគ្រួសារនានា, ហើយពន្ធដែនដី ឬពន្ធកូមមានលក្ខណៈធ្ងន់ធ្ងរ។ ក៏ដូចគ្នាដែរ ទីជនបទសំបូរទៅដល់ អំពើហិង្សា ហើយទំនាស់តែងតែកើតឡើងរវាងអ្នកភូមិជាមួយមនុស្សក្រៅវណ្ណៈ ជាក្រុមមនុស្សដែលគេហៅថា ហ៊ីនីន (មិនមែនមនុស្ស) ឬអេតា (មនុស្សកខ្វក់) ដោយសារពួកគេធ្វើការងារដែលគេមិនឲ្យតម្លៃមួយចំនួនដូចជា អ្នក ពន្លាត់ស្បែក, អ្នកប្រមូលលាមក, និងពេជ្ឈយាត។ យ៉ាងណាក៏ដោយ ជីវិតរស់នៅតាមទីជនបទមានស្ថេរភាព កាន់តែច្រើនសម្រាប់មនុស្សជាច្រើននៅអំឡុងប៉ុន្មានសតវត្សនេះ ហើយផលិតផលនៅក្នុងភូមិបានកើនឡើងទាំង បរិមាណ និងប្រភេទ។

ស្ត្រីក៏ទទួលបាននូវបទពិសោធន៍ផ្ទះផងដែរ។ ស្ត្រីភាគច្រើនយល់ឃើញថាជីវិតរបស់ពួកគេកាន់តែរីកគួរិត ជាមុនបន្ទាប់ពីសម័យកាម៉ាគូរ៉ា ប៉ុន្តែស្ត្រីមួយចំនួន ជាពិសេសអ្នកទាំងឡាយណាដែលស្ថិតនៅក្នុងវិស័យសាសនា បានបោះជំហានទៅមុខ។ បទដ្ឋាននីយកម្មនៃការរៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍ និងតួនាទីរបស់ភរិយាជាអ្នកគ្រប់គ្រងគ្រួសារ បានធ្វើឲ្យស្ត្រីមានសុវត្ថិភាពច្រើននៅក្នុងគ្រួសារ ប៉ុន្តែឥឡូវពួកគេតម្រូវឲ្យផ្លាស់មករស់នៅក្នុងផ្ទះរបស់ស្វាមីដើម្បី បម្រើប្តី និងម្តាយក្មេក ដែលការនេះវាបានដកហូតនូវឯករាជ្យរបស់ពួកគេ។ ភរិយាជាច្រើនទទួលបានទ្រព្យសម្បត្តិ តិចតួចប៉ុណ្ណោះ។ ក៏ដូចគ្នាដែរ ស្ត្រីក៏ទទួលរងភាពឈឺចាប់ដោយសារតែការកើនឡើងនៃភាពជាកូនច្បង ដែលជា ប្រព័ន្ធមួយរចនាឡើងដើម្បីរក្សាទ្រព្យសម្បត្តិគ្រួសារឲ្យនៅដដែល ដោយឲ្យកូនប្រុសច្បងជាអ្នកស្នងមរតកគ្រប់បែប យ៉ាង។ ចំពោះផ្នែកវិជ្ជមានវិញ ស្ត្រីនៅតែកាន់កាប់ និងគ្រប់គ្រងទ្រព្យសម្បត្តិនៅក្នុងគ្រួសារមួយចំនួន ដោយរួមមាន ទាំងគេហដ្ឋានរបស់ពួកអភិជននៅ កូតូ ផងដែរ។ ស្ត្រីដែលស្ថិតនៅក្នុងវណ្ណៈជាន់ខ្ពស់ក៏នៅតែបន្តបង្កើតស្នាដៃអក្សរ សិល្ប៍ល្អៗ បើទោះបីជាមិនមានភាពល្បីល្បាញដូចមុនក៏ដោយ។ ហើយស្ត្រីបានចូលរួមយ៉ាងពេញលេញជាមួយ និកាយពុទ្ធសាសនានានា ជាទូទៅស្ថិតនៅក្នុងតួនាទីសំខាន់ៗ។ ជាឧទាហរណ៍ ដូនដីមូហ្គៃ ណាហ្គៃ ដឹកនាំបណ្តាញ ដូនដីមួយនៅក្នុងសហគមន៍ជំនឿនិហ្សូ ហ្សេន គាំទ្រយ៉ាងខ្លាំងចំពោះការអះអាងរបស់បព្វជិតដូហ្គេន ដែលថា “ការសិក្សាអំពីច្បាប់ព្រះពុទ្ធ និងការសម្រេចបាននូវការកម្ចាត់ភាពកាន់ច្រឡំទាំងឡាយមិនជាប់ទាក់ទងរឿងដែល ថាពួកគេជាបុរស ឬស្ត្រីឡើយ”។

ប្រទេសជប៉ុនក៏ទទួលបានបទពិសោធន៍នៃការប្រែប្រួលសេដ្ឋកិច្ចយ៉ាងខ្លាំងនៅអំឡុងសម័យសេនហ្គូតូ ។ ទីប្រជុំ ជន និងទីក្រុងនានាបានរីកឡើង ហើយត្រឹមឆ្នាំ 1500 ប្រទេសទាំងមូលពោរពេញទៅដោយទីប្រជុំជនប្រាសាទ អម ជាមួយទីក្រុងពាណិជ្ជកម្មនានាដូចជា សាកៃ ដែលស្ថិតនៅទំបន់ឆ្នេរ និងតំបន់ហាកាតា នៃគូស្សូ។ ភាគច្រើននៃទី ប្រជុំជនទាំងអស់នេះ ដែលមានប្រជាជនច្រើនរហូតដល់ 30,000 នាក់ បានក្លាយជាមជ្ឈមណ្ឌលពាណិជ្ជកម្ម និងរដ្ឋបាល

រស់នៅដោយមន្ត្រីតូចតាច, កម្មករសំណង់, អ្នកសម្លេងតាមផ្លូវ, និងពាណិជ្ជករ។ នៅទីជនបទ នៅដើមសម័យម្យ៉ាង មានការលេចឡើងនៃទីផ្សារក្នុងតំបន់ដែលបើកលក់ 3 ដងក្នុងមួយខែ, ដោយមានលក់នូវអ្វីៗគ្រប់យ៉ាងរាប់ចាប់ពី គ្រាប់ល្ងរហូតដល់ស្រូវសាលី និងពីត្រីរហូតដល់កាំបិត ហើយនៅក្នុងតំបន់ដែលរុងរឿង សូត្រដែលនាំយកមកពី ប្រទេសចិន និងបានបែកចែកដែលនាំយកមកពីប្រទេសកូរ៉េ។ នៅត្រឹមចុងសម័យនេះ ផ្សារជាច្រើនត្រូវបានបើករៀង រាល់ 6 ថ្ងៃម្តង។ ផ្លូវថ្នល់នៅក្នុងប្រទេសឥឡូវនេះបានប្រទាក់ក្រឡាខ្ទាត់ខ្ទែងរវាង ហុនស៊ូ និង គូស៊ូ។ កាក់ ដែលនាំ ចូលមកពីរាជវង្ស ម៉ីញ របស់ចិន ជាទូទៅបានគេប្រើប្រាស់ធ្វើជាប្រាក់ប្រើប្រាស់រវាងទំនិញនិងទំនិញ ហើយ ការផ្តល់ប្រាក់កម្ចីបានធ្វើឲ្យវត្ថុ និងគ្រួសារឯកជនក្លាយជាអ្នកមាន ដែលអត្រាការប្រាក់ប្រចាំឆ្នាំខ្ពស់រហូតដល់ 300 ភាគរយ។

ការធ្វើជំនួញត្រូវបានជួយសម្រួលដោយការរីកសាយភាយនៃហ្សា (សមាគមអ្នកជំនួញ) ដែលជាទូទៅ បង្កើតឡើងដោយក្រុមហ៊ុន 10 ទៅ 100 នៅក្នុងជំនាញ ឬឯកទេសណាមួយ។ គោលបំណងដើមនៃសមាគមអ្នក ជំនួញនេះគឺដើម្បីទទួលបានបរិបាលកិច្ច ប្រហែលពីវត្តមានអំណាចមួយ ឬដៃម្យ៉ាងមួយ ដែលនឹងលើកលែងការយក ពន្ធពីពួកគេ និងថ្លៃធ្វើដំណើរតាមផ្លូវថ្នល់ និងផ្តល់ឲ្យពួកគេនូវការរកស៊ីផ្តាច់មុខលើដែនដីរបស់ពួកគេ ប៉ុន្តែឥទ្ធិពល ជាក់ស្តែងនៃវត្តមានរបស់ពួកគេគឺការកើនឡើងនៃឯកទេសនីយកម្ម និងពាណិជ្ជកម្ម។ ជំនួញដែលរៀបចំឡើង ដោយសមាគមអ្នកជំនួញទាំងនេះក្របដណ្តប់លើការផលិត និងលក់អ្វីៗគ្រប់យ៉ាង៖ ប្រេង, កប្បាស, ដាវ, ត្រី, ទឹក ថ្នាំ, សំលៀកបំពាក់។ សូម្បីតែតួល្ខានក៏បានបង្កើតហ្សា ដើម្បីធានាអំពីភាពផ្តាច់មុខរបស់ពួកគេនៅក្នុងរោងល្ខោន នៅក្នុងតំបន់ជាក់លាក់ណាមួយ។ ករីបពូជិតសូត្រ បានបង្ហាញពីគោលបំណងនៃសមាគមអ្នកជំនួញនៅក្នុងសៀវភៅ កប្បាសឆ្នាំ 1525 របស់ព្រះអង្គថា អ្នកទាំងឡាយដែលចូលទៅក្នុង “ជំនួញដើម្បីប្រាក់ចំណេញ...មិនដែលនិយាយ អំពីអាទិទេព ឬព្រះពុទ្ធឡើយ” ប៉ុន្តែ “ពួកគេចំណាយពេលទាំងអស់របស់ពួកគេគិតអំពីការស្វែងរកប្រាក់”។ ព្រះអង្គ បន្តទៀតថា “នេះហើយគឺជាវិធីក្នុងការរស់នៅលើភពផែនដី”។

ការរីកចម្រើននៃសេដ្ឋកិច្ចនេះចូលរួមដោយការពង្រីកទំនាក់ទំនងពាណិជ្ជកម្មអន្តរជាតិ។ ការធ្វើទំនាក់ ទំនងជាមួយដីទ្វីបនៅចុងសម័យហេម៉ាស បានធ្វើឲ្យពាណិជ្ជករឯកជនរស់ឡើងវិញ អ្នកទាំងឡាយដែលបានធ្វើ ពាណិជ្ជកម្មគ្រប់បែបយ៉ាងរាប់ចាប់ពីក្រណាត់ និងឱសថរហូតដល់បក្សីកម្រ និងគ្រឿងសេវ៉ាមិច។ នៅត្រឹមសម័យ កាម៉ាតូរ៉ា នាវាដែលដឹកទំនិញបាន 30 តោនបានធ្វើដំណើរឆ្ពោះមកកាន់ប្រទេសជប៉ុនភាគខាងកើត ផ្តោះប្តូរឈើ របស់ជប៉ុនជាមួយនឹងកាក់, កប្បាស, សូត្រ, និងរបស់របបប្រណិតៗរបស់ចិន។ បន្ទាប់មក នៅក្នុងសម័យម្យ៉ាង ផ្លូវ ទឹកនៅអាស៊ីបានក្លាយជាផ្លូវទឹកអន្តរជាតិ។ ឥឡូវនេះមជ្ឈមណ្ឌលពាណិជ្ជកម្មមានតិចតួចនៅក្នុងប្រទេសចិន ដោយសារតែការព្យាយាមរបស់សន្តតិវង្សម៉ីញ ក្នុងការហាមឃាត់ការធ្វើពាណិជ្ជកម្មឯកជន ដែលវាបានបង្កឲ្យមាន កំណើននៃការផ្តោះប្តូរជាមួយកូរ៉េ និងអាស៊ីអាគ្នេយ៍។ ក៏ដូចគ្នាដែរ អូគីណាវ៉ា បានក្លាយជាផ្នែកដ៏សំខាន់មួយនៃ ទំនាក់ទំនងពាណិជ្ជកម្មរបស់ជប៉ុនជាមួយពិភពលោក ដូចដែលពាណិជ្ជករមកពីព្រះរាជាណាចក្រកោះរ្យូគូ បានធ្វើ ដំណើរមកកំពង់ផែជប៉ុនដើម្បីស្វែងរកដាវ និងទង់ដែង, ហើយពេលនោះបានផ្តល់ឲ្យជប៉ុននូវនាវានាសម្រាប់ធ្វើ ពាណិជ្ជដោយផ្ទាល់ជាមួយប្រទេសជប៉ុន។ នៅក្នុងឆ្នាំ 1458 ព្រះរាជាណាចក្រនេះបានផលិតជួងមួយដែលមានចរិក អក្សរថា “តាមរយៈការធ្វើដំណើរតាមនាវារបស់ពួកយើង យើងត្រូវធ្វើឲ្យអូគីណាវ៉ា ក្លាយជាស្ថានមួយរវាងប្រទេសយើង”។

ការផ្លាស់ប្តូរនេះបាននាំទៅដល់ការកើនឡើងនៃការយល់ដឹងរបស់ជប៉ុន អំពីធម្មជាតិនៃពិភពអាស៊ី។ ពួកគេ ក៏បាននាំមកនូវទ្រព្យសម្បត្តិថ្មីៗមកកាន់បណ្តាញវត្ថុដៃម្យ៉ាង និងគ្រួសារពាណិជ្ជករ ជាពិសេសនៅគូស៊ូ និងតំបន់ បណ្តោយតំបន់ឆ្នេរ។ អ្នកមួយចំនួនបានបញ្ជូននាវាដែលដឹកទំនិញបាន 250 តោន នាំយកទំនិញជាច្រើនដើម្បីផ្តោះ

ប្តូរជាមួយទំនិញដែលទទួលបានផលចំណេញច្រើន។ នាវាសតវត្សទី 14 សុនកែន ដែលត្រូវបានរកឃើញនៅជិត ប្រទេសកូរ៉េនៅក្នុងឆ្នាំ 1976 បានផ្តល់នូវព័ត៌មានមួយចំនួនអំពីកម្រិតនៃការធ្វើពាណិជ្ជកម្មនេះ។ ច្បាស់ណាស់ថា ការធ្វើដំណើរពីប្រទេសចិនមកកាន់ប្រទេសជប៉ុន នាវាដែលមានប្រវែង 30 ម៉ែត្រត្រូវបានគ្រប់ គ្រងដោយជនជាតិជប៉ុន មួយរូប មាននាវិកចម្រុះជាតិសាសន៍ និងបាននាំយកគ្រឿងសេវ៉ាមីចជាង 18,000 ជាមួយនឹងកាក់ចិនរាប់ពាន់ដោន។ ផលចំណេញដែលបានមកពីការដឹកជញ្ជូនដ៏ច្រើននេះមានទំហំធំធេង ឧទាហរណ៍ ជាមួយនឹងការលក់សូត្រចិននៅ ក្នុងប្រទេសជប៉ុនមានតម្លៃលើថ្លៃដើម 20 ដង ហើយជាវិជប៉ុនលក់នៅក្នុងប្រទេសចិនទទួលបានប្រាក់ចំណេញ 500 ភាគរយ។

ពាណិជ្ជកម្មឯកជនត្រូវបានបំពេញបន្ថែមដោយពាណិជ្ជកម្មស្វយសារអាករ ដែលយ៉ូស៊ីមីត្សូ បានបង្កើតឡើង។ នៅកម្រិតមួយ បេសកកម្មស្វយសារអាករបានដើរតួនាទីការទូតមួយ ពង្រឹងនូវប្រព័ន្ធទំនាក់ទំនងអន្តរជាតិនៅក្នុង តំបន់ នៅកម្រិតមួយទៀត ពួកគេគឺជាបេសកកម្មពាណិជ្ជកម្ម។ អំឡុងសម័យយ៉ូស៊ីមីត្សូ ក្នុងមួយឆ្នាំមាននាវា 2 គ្រឿងធ្វើដំណើរទៅនិងត្រឡប់មកពីប្រទេសចិន នាំយកដាវ និងមាសពីប្រទេសជប៉ុន ដើម្បីដោះដូរកាក់ និងក្រណាត់ ជាមួយចិន។ បន្ទាប់ពីការសុគតរបស់យ៉ូស៊ីមីត្សូ មន្ត្រីបេសកកម្មត្រូវបានបញ្ចូលទៅប្រទេសចិនជាញឹកញាប់ ដូចដែល ដែម្សូ និងវត្តបានបង្កើនការត្រួតត្រាលើពាណិជ្ជកម្មស្វយសារអាករ ប៉ុន្តែបេសកកម្មនៅតែបន្តរហូតដល់ពាក់កណ្តាល សតវត្សទី 16 ។ ការរីកចម្រើននៃពាណិជ្ជកម្មក៏បានអភិវឌ្ឍឡើងជាមួយប្រទេសកូរ៉េផងដែរ ដូចដែលស្តេចនានា របស់សន្តតិវង្សធូសុន បានចុះកិច្ចព្រមព្រៀងជាមួយបាគូហ្វូ និងក្រុមដែម្សូ ផ្សេងៗទៀត ក៏ដូចជាគ្រួសារសូ នៅលើ កោះត្សូស៊ីម៉ា។ ជនជាតិជប៉ុនមានបំណងចង់បានកប្បាសរបស់កូរ៉េ (ជិត 6 លានយ៉ាតត្រូវបានទិញនៅក្នុងឆ្នាំ 1486) និងឈុតគម្ពីរពុទ្ធសាសនា ដែលត្រូវបានបោះពុម្ពនៅក្នុងប្រទេសកូរ៉េប៉ុន្តែបញ្ចូលគ្នានៅក្នុងប្រទេសជប៉ុន។ នៅត្រឹមសតវត្សទី 15 ពួកគេបានលើកសរសើរខ្លួនគេដែលអាចរក្សាឈុតគម្ពីរពុទ្ធសាសនាពេញលេញចំនួន 43 ឈុត។

មន្ត្រីបានតស៊ូជាយូរមកហើយដើម្បីប្រឆាំងជាមួយក្រុមចោរប្លន់ដែលបានប្លន់នាវា (ពេលខ្លះក្រោមការ បញ្ជារបស់វត្តជប៉ុននានា) ប៉ុន្តែបញ្ហានៅតែអាចគ្រប់គ្រងបានរហូតដល់ពាក់កណ្តាលសតវត្សទី 14 នៅពេលដែល ក្រុមចោរប្លន់បានកើនឡើង។ ត្រឹងចុងទសវត្សឆ្នាំ 1370 ក្រុមចោរប្លន់បានធ្វើការវាយឆ្លក់ជាង 40 ឆ្នាំ មកលើតំបន់នានានៅតាមបណ្តោយឆ្នេរសមុទ្រកូរ៉េ ដែលមាននាវារហូតដល់ 400 និងមនុស្សចំនួន 3,000 នាក់, និង សេះមួយហ្វូងសម្រាប់ធ្វើការវាយឆ្លក់កម្មវិធីជប់លៀងនានា។ ពេលខ្លះពួកគេចាប់ចំណាប់ខ្លាំងសម្រាប់យកទៅធ្វើ ការងារនៅក្នុងប្រទេសជប៉ុន។ ពេលខ្លះពួកគេចាប់យកនាវាដឹកអង្ករដែលត្រូវបានគេបញ្ជូនទៅកាន់រាជធានីជាការ បង់ពន្ធ។ ស្តេចនានារបស់កូរ៉េ និងចិនបានធ្វើការតវ៉ា បន្ទាប់ពីក្រុមចោរប្លន់ទាំងនោះធ្វើការវាយប្រហារយ៉ាងខ្លាំង គ្នានៅចុងសតវត្សទី 14 ប៉ុន្តែមន្ត្រីម្យ៉ាង មានអំណាចតិចតួចក្នុងការបង្ក្រាបពួកគេ។ អធិរាជយុងលី របស់ម៉ិង មាន ការមិនសប្បាយចិត្តនិងបានអត្ថាធិប្បាយថា៖ “នាវាមិនអាចធ្វើដំណើរទៅដល់ពួកគេទេ ហើយលំពែង ឬព្រួញក៏មិន អាចបះពួកគេបានដែរ។ ពួកយើងមិនអាចបណ្តេញពួកគេតាមរយៈការផ្តល់ផលចំណេញដល់ពួកគេបានឡើយ, ហើយពួកយើងក៏មិនអាចធ្វើឲ្យពួកគេភ័យខ្លាចតាមរយៈការបង្ក្រាបជាមួយនឹងកម្លាំងរបស់យើងបានឡើយ”។

គ្មានផ្នែកណាមួយនៃជីវិតរស់មានភាពសុំជាមួយនឹងការប្រែប្រួលដ៏ធំមួយនៃសង្គមឡើយ សូម្បីតែសាសនា ដែលមានប្រជាប្រិយភាពយ៉ាងខ្លាំងមួយនៅក្នុងសម័យនោះក៏ដោយ, បញ្ចូលពុទ្ធសាសនាទាំងឡាយក៏បានកែប្រែឲ្យ មានទម្រង់ថ្មីៗនៃសិល្បៈផងដែរ។ នៅដើមដំបូង ស្ថាបន៍ដែលបង្កើតឡើងនៅតែមានអំណាច និងមានទ្រព្យសម្បត្តិ ស្តុកស្តម្ភ ធ្វើសកម្មភាពដោយស្មើគ្នានៅក្នុងពិភពជំនួញ, នយោបាយ, និងសាសនា, ប៉ុន្តែដោយសារតែមានការប្រែ ប្រួលដ៏ធំមួយ ជាពិសេសនៅក្នុងសម័យ កាម៉ាតូរ៉ា ដែលបានចាប់ផ្តើមឡើងជាមួយការកើនឡើងនៃប្រជាប្រិយ

ភាពរបស់និកាយនានាក្នុងពុទ្ធសាសនាជាពិសេស ចលនាដែនដីបរិសុទ្ធ និងនិកាយពិសេស នីតិវេទ ។ និកាយទាំងនេះបានផ្សព្វផ្សាយអំពីទស្សនវិស័យពុទ្ធសាសនាម៉ាប៉ូ (ចុងបញ្ចប់នៃធម៌) ដែលបានអះអាងថាមនុស្សលោកបានឈានទៅដល់ថ្ងៃចុងក្រោយរបស់ពួកគេ។ ពួកគេក៏បានរក្សាជំនឿមួយ មិនថាព្រះពុទ្ធអាមីតាកៈ ឬគម្ពីរពុទ្ធសាសនានោះទេ សាស្ត្រាផ្កាឈូក នឹងនាំមនុស្សទៅរកការត្រាស់ដឹង។ ហើយពួកគេទទួលបានជោគជ័យសង្គ្រោះនឹងមានសម្រាប់មនុស្សទាំងឡាយអ្នកក្រ និងអ្នកមាន, ស្រ្តី និងបុរស។ ការកើនឡើងនៃនិកាយទាំងនេះដោយសារតែពួកគេត្រូវបានយោសនាបញ្ចុះបញ្ចូលដោយមេដឹកនាំដែលខ្វែងគំនិតគ្នា។ ស្ថាបនិកដែនដីបរិសុទ្ធហុនអេន អ្នកដែលបាននិយាយថា មនុស្សគួរតែត្រូវសូត្រជាប្រចាំនូវធម៌សរសើរដល់ព្រះពុទ្ធអាមីតាកៈ (នេមប៊ូត្ស) ដោយសារការអំពាវរបស់លោកទៅកាន់មហាជន លោកត្រូវបានគេនិទានទៅកាន់កោះស៊ីកូគូ។ អ្នកស្នងជំនឿបន្តពីលោកស៊ីនរ៉ាន ដែលជាស្ថាបនិកនិកាយដែនដីបរិសុទ្ធពិតប្រាកដ ផ្សព្វផ្សាយកាន់តែឆ្ងាយជាងនេះ ដោយបានអះអាងថា ការសូត្រធម៌នេមប៊ូត្ស តែម្តង គឺគ្រប់គ្រាន់នៅក្នុងការកើតឡើងវិញនៅដែនដីបរិសុទ្ធ។ លោកនិយាយថា “ប្រសិនបើមនុស្សល្អម្នាក់អាចទទួលបានសេចក្តីសង្គ្រោះ, មនុស្សអ្នកក្រទាំងឡាយនឹងទទួលបានសេចក្តីសង្គ្រោះផងដែរ” ដូច្នេះការសង្គ្រោះទាំងអស់នេះគឺជាអំណាចនៃសេចក្តីមេត្តារបស់ព្រះពុទ្ធអាមីតាកៈ។ ព្រះអង្គជាបព្វជិតពុទ្ធសាសនាដំបូងដែលរៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍ជាសាធារណ ដូចគ្នាដែរ ព្រះអង្គត្រូវបាននិរទេស។ វិធីសាស្ត្ររបស់នីលីវេន មានលក្ខណៈខុសពីនេះ។ ខណៈពេលដែលព្រះអង្គយល់ស្របថាសេចក្តីសង្គ្រោះមានសម្រាប់មនុស្សគ្រប់រូប ព្រះអង្គបានលើកទ្រឹស្តីសាសនាដាច់ដោយឡែកមួយរិះគន់លើសាសនា ផ្សេងៗ និងបទបញ្ញត្តិរបស់អាជ្ញាធរ និងបានអះអាងថា សេចក្តីសង្គ្រោះមានតាមរយៈតែជំនឿលើសាស្ត្រាផ្កាឈូកប៉ុណ្ណោះ។ ព្រះអង្គសើចចំអកថា “នេមប៊ូត្ស នាំមនុស្សទៅកាន់នរក” និងបានស្នើឲ្យ “ដុតកម្ទេចវត្ថុដែនដីបរិសុទ្ធ និងកាត់ក្បាលបព្វជិតនៅក្នុងវត្តនេះ”។ ព្រះអង្គក៏ដូចគ្នា ត្រូវបានគេនិរទេសចំនួន 2 លើក។ មនុស្សទាំង 3 នាក់នេះបានទាក់ទងអ្នកដើរតាមបានយ៉ាងច្រើន។

ហ្សេន និកាយមួយផ្សេងទៀតដែលបានលេចឡើងនៅក្នុងសម័យកាម៉ាគូរ៉ា បានរីកចម្រើននៅក្នុងសម័យម៉ូរ៉ាធី នៅពេលដែលសាខាវិនហ្ស របស់ពួកគេបង្កើតវត្តប្រមាណ 300 ។ អប់រំដោយបព្វជិតដែលសិក្សានៅប្រទេសចិន ហ្សេន រក្សានូវការទូន្មានបែបប្រពៃណីរបស់ពុទ្ធសាសនាអំពីសារៈសំខាន់នៃវត្ថុ និងផ្ដោតលើបញ្ញាច្រើនជាងនិកាយអាមីតាកៈ, ដើម្បីទទួលបានការត្រាស់ដឹងមនុស្សត្រូវស្វែងរកនៅក្នុងខ្លួនពួកគេដោយខ្លួនឯងតាមរយៈការធ្វើសមាធិ និងវិន័យ។ ដូចដែល ហ្សេន ដូហ្គេត បានលើកឡើងថា៖ “ការត្រាស់ដឹងគឺជាពន្លឺព្រះចន្ទដែលឆ្លុះនៅក្នុងទឹក...បើទោះបីជាពន្លឺរបស់ព្រះចន្ទមានទំហំធំ និងបរិមាណយ៉ាងណាក៏ដោយ ក៏គេអាចមើលឃើញវានៅក្នុងទឹកដែលមានបណ្តោយ 3 តឺង និងទទឹង 2 ទឹកកន្លះ”។ មូលហេតុដែលហ្សេន រីកចម្រើនដោយសារតែពួកគេប្រើប្រាស់បញ្ញានិយមតិចតួច ដែលអ្នកចម្បាំងជាច្រើនគិតថាពិបាកនៅក្នុងការយល់ បន្ទាប់មកពួកគេភ្ជាប់ទំនាក់ទំនងជាមួយក្រុមសាម៉ូរ៉ៃ។

គ្មានការរីកសាយភាយនៃឥទ្ធិពលពុទ្ធសាសនាលេចឡើងខ្លាំងជាងសិល្បៈ និងអក្សរសិល្ប៍សម័យកណ្តាលឡើយ។ ទស្សនវិស័យពុទ្ធសាសនាដូចជា ភាពមិនស្ថិតស្ថេរ និងការមិនមានចំណង់ បានជ្រួតជ្រាបស្ទើរតែគ្រប់សំណេរនៅក្នុងសម័យកាម៉ាគូរ៉ា។ ឧទាហរណ៍ រឿងព្រេងរបស់ហៃគេ ដែលជាកាលប្បវត្តិនិយាយអំពីការដួលរលំនៃគ្រួសារតែវ៉ា លើកឡើងថា៖ “សំលេងជួងចេតាវ៉ាណា បន្តិចភាពមិនទៀងទាត់នូវអ្វីៗទាំងអស់...អ្វីដែលរីកឡើងត្រូវតែធ្លាក់ចុះទៅវិញ”។ រឿងរ៉ាវនៃខ្លួនរបស់ខ្ញុំ របស់កាម៉ូធូមី ទាក់ទងជាមួយការស្វែងរកសេចក្តីស្ងប់របស់បព្វជិតមួយអង្គនៅក្នុងខ្លួនតូចមួយនៅលើភ្នំ បន្ទាប់ពីព្រះអង្គមិនសប្បាយចិត្តជាមួយនឹងបញ្ហានានាដែលកើតឡើង។ ព្រះអង្គនិយាយថា “ខ្ញុំរីករាយនៅពេលដែលគ្មានសេចក្តីសោកសៅ”។ ព្រះអង្គស្រលាញ់ខ្លួនដ៏តូចរបស់ព្រះអង្គ ហើយនៅដង្ហើមចុងក្រោយ

របស់ព្រះអង្គ៖ “ការជាប់ចិត្តរបស់ខ្ញុំក្នុងការរស់តែនៅក្នុងខ្លួននេះក៏អាចជាការរារាំងដល់សេចក្តីសង្គ្រោះផងដែរ។”
រឿងទាំងនេះបង្ហាញពីបញ្ហានៅក្នុងអារម្មណ៍ដ៏ធ្ងន់ធ្ងរមួយ ដែលមិនធ្លាប់មាននៅក្នុងសំណេរសម័យហេម្មីអាន ឡើយ។

ទម្រង់ស្រដៀងគ្នាត្រូវបានបង្ហាញនៅក្នុងស្នាដៃអក្សរសិល្ប៍ម្យ៉ាងទៀត។ តែងសេចក្តីអំពីភាពខ្វល់ខ្វាយច្រអូសបាន
ឆ្លុះបញ្ចាំងពីសារៈសំខាន់នៃ សៀវភៅខ្មើយ ដែលពោរពេញទៅដោយភាពឆ្លើបឆ្លង ដោយបានលើកឡើងយ៉ាងកំសត់ថា៖
ស្ថិតនៅក្នុងឆាកជីវិតដ៏ខ្លី, ស្ថិតនៅក្នុងភាពឆោតល្ងង់នៃការផឹកស្រាច្រើន, ជាវិធីដែលយើងបំភ្លេចអ្នកដែលបានស្លាប់។
ស្នាដៃដែលលេចធ្លោជាងគេនៅក្នុងសម័យនេះគឺ សំណេរល្ខោនល្អ ដែលបានប្រើប្រាស់ពាក្យរាយដើម្បីនិទានរឿង
ដែលទាក់ទងទៅនឹងការស្លាប់របស់អ្នកចម្បាំង, បព្វជិត, និងមន្ត្រី អ្នកដែលបានវិលត្រឡប់មកវិញក្នុងនាមជា
ព្រលឹងខ្មោច ជាទូទៅដើម្បីជួបជាមួយមនុស្សដែលខ្លួនស្រឡាញ់ ឬដើម្បីសងសឹក។ ជួរដំបូងនៃល្ខោនអាត្មាម្ចី មាន
លក្ខណៈសាមញ្ញ។ អ្នកចម្បាំងដែលបានកាត់ក្បាលយុវជនផ្អែម បាននិយាយថា៖ “ជីវិតគឺជាសុបិន្តក្លែងក្លាយមួយ,
យើងនឹងភ្ញាក់ពីសុបិន្តនេះនៅពេលណាដែលយើងទុកពិភពលោកចោលមួយឡែក។” ល្ខោនបញ្ចប់ជាមួយព្រលឹង
ខ្មោចអាត្មាម្ចី អង្វរករដល់គូម៉ាហ្គោ (ពេលនោះក្លាយជាបព្វជិត)៖ “ប្អូនស្វែងសម្រាប់ខ្ញុំម្តងទៀត, សូមប្អូនស្វែង
សម្រាប់ខ្ញុំម្តងទៀត។” មិនមែនរាល់គ្រប់អក្សរសិល្ប៍ម្យ៉ាងទៀត សុទ្ធតែទុក្ខព្រួយនោះទេ។ ល្ខោនខ្លីក្បូរក្បាច់ ដែល
ប្រកបដោយគំនិតឆ្លើបឆ្លងត្រូវបាន សម្តែងអំឡុងពេលនៃការសំរាករបស់ល្ខោនល្អ ហើយអ្នកនិទានរឿងដើរចុះ
ឡើងរៀបរាប់អំពីរឿងព្រេងដើម្បីជាការកំសាន្តដល់ទស្សនិកជន។ ប៉ុន្តែ ស្នាដៃសំខាន់ៗភាគច្រើនបានឆ្លុះបញ្ចាំងអំពី
ការទូន្មានក្នុងពុទ្ធសាសនាអំពីភាពមិនស្ថិតស្ថេរ ឬក៏ផ្សំជាមួយពេលវេលាដ៏អាប់អួរនៅអំឡុងពេលដែលពួកគេសរសេរ។

ឥទ្ធិពលដ៏សំខាន់បំផុតរបស់ហ្សេន អាចជាប់ទាក់ទងជាមួយនឹងរូបភាព ដែលការផ្តោតរបស់ពួកគេលើការ
ធ្វើសមាធិ និងវិន័យបានជម្រុញឲ្យមានការបង្កើតឡើងនៃទម្រង់សិល្បៈដែលប្រកបដោយគំនិតច្នៃប្រឌិតជាច្រើន
របស់ជប៉ុន។ បព្វជិតមួយចំនួនដូចជា សេសស៊ូ និងស៊ូប៊ុន បានបង្ហាញពីទេសភាពព្រៃភ្នំ រួមជាមួយផ្ទាំងគំនូរទឹកខ្មៅ
ដ៏សម្បូរបែប។ ព្រះសង្ឃក៏បានបង្ហាញពីសិល្បៈរៀបចំផ្កា, អក្សរផ្ទាំង, ភាជន៍បានតែ, និងកម្រាលកន្ទេលតាតាមី នៅ
ក្នុងផ្ទះអភិជនម្យ៉ាងទៀត។ វប្បធម៌រូបភាពនៅក្នុងសម័យនេះមិនកាត់ផ្តាច់ចេញពីពិភព ឬឆើតឆាយឡើយ, ក្នុងនោះ
មានដូចជាបានមាសគឺនកាគូដី របស់យ៉ូស៊ីមីត្សូ ឬផ្ទាំងគំនូរពិភពឆើតឆាយរបស់សាលាកាណូ ចុងសម័យម្យ៉ាងទៀត។
ប៉ុន្តែ ភាពលេចធ្លោជាងគេគឺភាពសាមញ្ញដែលជាប់ទាក់ទងជាមួយទីជនបទ។ ការតុបតែងសួនច្បារ និងពិធីបុណ្យ
តែ បានឆ្លុះបញ្ចាំងពីឥទ្ធិពលរបស់ហ្សេន ទៅលើកិច្ចការមួយចំនួន។ ប្រជាជនជប៉ុនបានស្ថាបនាសួនច្បារអស់រយៈ
ពេលជាច្រើនសតវត្សមកហើយ ប៉ុន្តែបព្វជិតរ៉ូម៉ានី និងសិប្បករ បានស្ថាបនាវានៅក្នុងវិធីសំខាន់មួយ។ គោលបំណង
នៃការគយគន់សួនច្បាររបស់ហ្សេន គឺដើម្បីជម្រុញឲ្យមានភាពស្ងប់ស្ងាត់តាមរយៈនិមិត្តរូបនៃពិភពធម្មជាតិនៅក្នុង
លំហតូចមួយ។ ក្រោយមក ពួកអភិជនសតវត្សទី 15 បានផ្តល់កម្រៃឲ្យប្រជាសាមញ្ញ ដែលគេហៅថា “ប្រជាជនបាត
ទន្លេស្ទាត” (ជាទីកន្លែងរស់នៅរបស់បុព្វការីជនក្រីក្ររបស់ពួកគេ) ដើម្បីរចនាតំបន់ដែលសាមញ្ញទាំងនេះឲ្យក្លាយជា
ចក្រវាធីដ៏មួយ៖ ដោយរៀបចំជួរដំបូងដើម្បីធ្វើទឹកជ្រោះ និងក្រាលដុំគ្រួសដើម្បីឲ្យទឹកហូរពីលើ។ សួនច្បារដែល
ល្បីល្បាញបំផុតរបស់ម្យ៉ាឈី ដែលបន្តរហូតមកដល់សព្វថ្ងៃគឺ សួនច្បារថ្មនៃវត្តអានជី នៅក្បែរ ជាទីតាំងមួយ
ដែលមិនមានអ្វីទាំងអស់ ប៉ុន្តែមានតែថ្ម 15 ដុំនៅលើខ្សាច់រាងចតុកោណកែងមួយ ហុំព័ទ្ធជុំវិញដោយជញ្ជាំងធ្វើអំពី
ដីឥដ្ឋ និងសរសរគោលដ៏ខ្ពស់មួយ។ សួនច្បារទាំងអស់នេះក៏បានដើរតួនាទីនៅក្នុងឱកាសជាច្រើន ធ្វើជាកន្លែង
រៀបចំពិធីបុណ្យផឹកតែ ដែលអ្នកមួយចំនួនយល់ថាជាសិល្បៈដ៏សាមញ្ញរបស់ជប៉ុន។ ការផឹកតែមានប្រជាប្រិយភាព
ចាប់តាំងពីសតវត្សទី 12 មក ហើយនៅក្នុងសតវត្សទី 14 គ្រួសារអ្នកមានបានរៀបចំពិធីដប់លៀងផឹកតែធំៗ។ ឥឡូវ
នេះ នៅក្នុងសម័យហិរ៉ូសេនហ្គូគូ កិច្ចការត្រូវបានប្រែក្លាយជាសិល្បៈនៃការសញ្ជឹងគិត៖ មនុស្សមួយចំនួនតូច

អង្គុយនៅលើរនាបនៃខ្នងតូចមួយ ដឹកទឹកល្វឹងចំនួន ៣ ជីបកន្លះ, បន្ទាប់មកញ៉ាំងផ្អែមមួយដុំតូច ដូចដែលខ្យល់បក់ ខាងក្រៅរំព្យកអំពីការប្រែប្រួលនៃជីវិត។ ហៀន និងយាយថា អត្ថន័យដ៏ជ្រាលជ្រៅរបស់ជីវិតគឺស្ថិតនៅក្នុងភាពសាមញ្ញ ដូច្នេះវាគឺជាព្រលឹងនៃសិល្បៈ។

និយាយជាមួយ យុគសម័យកណ្តាលបានបង្កើតឲ្យមានបដិវត្តដ៏ស្មុគស្មាញមួយនៃជីវិតរស់នៅរបស់ប្រជាជន ជប៉ុន, បន្ថែមកម្ល៉ាងដោយការលេចឡើងនៃវណ្ណៈអ្នកចម្បាំង និងការបង្កើតថ្មីរបស់ពាណិជ្ជករ, អ្នកភូមិ, និង បព្វជិត។ ជាងនេះទៅទៀត ប្រព័ន្ធនយោបាយបានផ្លាស់ប្តូរដ៏សំខាន់មួយ៖ ពីរដ្ឋាភិបាលដែលដឹកនាំមគ្គុទ្ទេសក៍ដោយស៊ីវិលទៅ យោធានៅក្នុងសតវត្សទី ១៣ តាមរយៈការធ្លាក់ចុះនៃអំណាចកណ្តាលក្រោមការដឹកនាំរបស់អាស៊ីកាហ្គា រហូតដល់ ការដួលរលំនៃអំណាចកណ្តាលបន្ទាប់ពីការបះបោរអូនីន។ អ្វីដែលមានសារៈសំខាន់នោះគឺការប្រែប្រួលនៃសង្គម និងវប្បធម៌ដែលទាញចេញមួយផ្នែកមកប្រព័ន្ធចាស់។ ជំនួញបានរីកចម្រើនតាមរយៈការស្ថាបនាផ្លូវដឹកជញ្ជូន និង ទីក្រុងថ្មីៗ។ ឥទ្ធិពល និងប្រាក់ចំណូលមកពីដីទ្វីបបានផ្តល់នូវគំនិត និងទ្រព្យសម្បត្តិ។ ប្រជាកសិករបង្កើតភូមិ និង ទីផ្សារ។ សាសនាបានក្លាយជាកម្មសិទ្ធិរបស់អ្នកទន់ខ្សោយក៏ដូចជាខ្លាំងពូកែ។ ហើយសិល្បៈបានបង្កើតទម្រង់ថ្មីៗ ជាច្រើន។ ប្រជាជនទាំងឡាយណាដែលគ្មានចំណាប់អារម្មណ៍ចំពោះស្ថាប័នរដ្ឋាភិបាល ដោយយល់ថាជារឿងគួរឲ្យធុញ នៅក្នុងសម័យកណ្តាល ពួកគេផ្តោតសំខាន់លើទីជនបទដើម្បីស្វែងរកការបង្កើតថ្មី និងពោរពេញទៅដោយថាមពល។

មេរៀនទី 6 ៖ អាស៊ីបូព៌ាដើមសម័យទំនើប

1. ប្រទេសចិន

1.1. សន្តតិវង្ស ម៉ុង (1368-1644)

ជួយន់ចាង ដែលជាស្ថាបនិកសន្តតិវង្សម៉ុង គឺជាអ្នកដែលកើតនៅក្នុងត្រកូលគ្រួសារកសិករក្រីក្រតាមយ៉ាកមួយ។ លោកគឺជាកុមារមួយរូបដែលមានជំងឺច្រើន ដែលជាហេតុនាំឱ្យឪពុកម្តាយរបស់លោកបានប្រគល់លោកឱ្យទៅព្រះពុទ្ធ ដើម្បីឱ្យជីវិតរបស់លោកអាចបន្តរស់បានទៀត។ នៅពេលដែលលោកមានអាយុ 16 ឆ្នាំ អំឡុងពេលមានគ្រោះទឹកជំនន់នៅក្នុងឆ្នាំ 1344 ឪពុកម្តាយ និងបងប្អូនប្រុសរបស់លោក 2 នាក់បានស្លាប់ដោយសារជំងឺឆ្លង ដោយបន្សល់ទុកលោក និងប្អូនប្រុសម្នាក់ទៀតឱ្យនៅតែលតោលគ្មានអ្នកទំនប់បម្រុង។ ដោយទទួលបានការស្នាក់អាស្រ័យនៅក្នុងប្រាសាទពុទ្ធសាសនាមួយ លោកបានចូលរួមជាមួយព្រះសង្ឃដើរចិណ្ឌបាទចំណីអាហារនៅតាមផ្លូវ និងរៀនសូត្រអក្ខរកម្មមូលដ្ឋានពីព្រះសង្ឃមួយចំនួន។ នៅក្នុងឆ្នាំ 1352 ប្រាសាទពុទ្ធសាសនាដែលលោកស្នាក់នៅត្រូវបានវាយប្រហារ និងដុតកម្ទេចដោយកងទ័ពរបស់យ៉ន ដោយសារតែពួកគេយល់ឃើញថា ប្រាសាទពុទ្ធសាសនានេះជាផ្នែកមួយនៃចលនាឈ្នួតក្រហម ដែលជាកងទ័ពរបស់សង្គមផ្តាឈូកស ដែលទើបតែងើបឡើងបះបោរប្រឆាំងជាមួយរដ្ឋាភិបាលយ៉ន។

ជាមួយនឹងការដុតប្រាសាទរាបដល់ដី ជួយន់ចាង ដែលមានអាយុ 24 ឆ្នាំ បានចូលរួមជាមួយកងទ័ពឈ្នួតក្រហម។ មានរាងកាយរឹងមាំ, មានបញ្ញាឆ្លាតវៃ, និងមិនខ្លាចសត្រូវនៅក្នុងសមរភូមិ យ៉ាងចាប់អារម្មណ៍ ជួយន់ចាងបានទាក់ទាញការចាប់អារម្មណ៍ពីមេបញ្ជាការរបស់លោក អ្នកដែលបានលើកលោកឱ្យក្លាយជាជំនួយការជាន់ខ្ពស់មួយរូប ហើយបន្ទាប់មកអនុញ្ញាឱ្យលោកធ្វើជាមេបញ្ជាការកងទ័ពដែលលោកធ្លាប់ធ្វើការជាមួយ។ ជួយន់ចាង ភ្លាមៗបានរៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍ជាមួយកូនស្រីធម៌របស់មេបញ្ជាការ ហើយនៅពេលដែលមេបញ្ជាការត្រូវបានសម្លាប់នៅក្នុងសមរភូមិមួយនៅក្នុងឆ្នាំ 1355 ជួយន់ចាង បានជំនួសតំណែងរបស់លោក។ នៅក្នុងឆ្នាំ 1356 កងទ័ពរបស់លោកបានដណ្តើមកាន់កាប់ណានជីង ដែលទីក្រុងដ៏សំខាន់មួយក្នុងតំបន់ ដែលជាមូលដ្ឋានរបស់ព្រះរាជាណាចក្រភាគត្បូងមួយចំនួន។ លោកជ្រើសរើសនូវមនុស្សដែលមានចំណេះដឹង និងបទពិសោធន៍ និងមានស្វាមីភក្តីមួយចំនួន ជាជាងយកមនុស្សដែលពូកែល្អ និងឆក់ប្លន់។ លោកជាមួយនិងកងកម្លាំងរបស់លោកចាប់ផ្តើមគ្រប់គ្រងដែនដីជុំវិញទីក្រុងណានជីង និងបង្កើតសន្តិភាព និងសណ្តាប់ធ្នាប់នៅក្នុងតំបន់ដែលធ្លាប់មានភាពចលាចលអស់រយៈពេលជាងមួយទសវត្សមកហើយ។

ជាមួយនិងភាពជោគជ័យរបស់លោក មហិច្ឆិតារបស់ជួយន់ចាង បានកើនឡើង លោកចាប់ផ្តើមមើលឃើញពីចំណុចខ្សោយរបស់ក្រុមឈ្នួតក្រហម ដែលជាកងទ័ពបែកខ្ញែក និងគ្មានវិន័យ។ ជាផ្លូវការលោកបានបំបែកខ្លួនចេញពីក្រុមឈ្នួតក្រហមនៅក្នុងឆ្នាំ 1366 ហើយនៅក្នុងរយៈពេល 2 ឆ្នាំលោកបានកម្ចាត់គូសតម្រូវទាំងឡាយរបស់លោកក្នុងចំណោមពួកមេបញ្ជាការឈ្នួតក្រហម។ បន្ទាប់មកលោកបានប្រកាសបង្កើតសន្តតិវង្សមួយដែលមានឈ្មោះថា ម៉ុង ដែលមានន័យថា “ពន្លឺ”, ហើយនៅក្នុងឆ្នាំ 1368 លោកបានបញ្ជូនក៏ទ័ពដ៏ធំរបស់លោកធ្វើការឈ្លានពាន និងដណ្តើមកាន់កាប់រាជធានីរបស់សន្តតិវង្សយ៉ន ដែលលោកបានប្តូរឈ្មោះទៅជាព័ងជីង ដែលមានន័យថា “សន្តិភាពខាងជើង”។ ការឡើងកាន់អំណាចរបស់ជួយន់ចាង ពីកុមារកំព្រាដែលដើរចិណ្ឌបាទជាមួយព្រះសង្ឃនៅពេលដែលមានអាយុ 16 ឆ្នាំ ទៅជារាជបុត្រនៃឋានសួគ៌ និងអធិរាជចិននៅពេលដែលមានអាយុ 40 ឆ្នាំ ប្រហែលជាភាពជោគជ័យដ៏ខ្លាំងបំផុតនៅក្នុងប្រវត្តិសាស្ត្រចិន។ ប៉ុន្តែ ការឡើងកាន់អំណាចរបស់លោកគ្រាន់តែជាការចាប់

ផ្ដើមប៉ុណ្ណោះ ដោយសារតែជួយនិយម បានអនុវត្តន្ទះដែកនៅក្នុងប្រទេស និងរដ្ឋាភិបាលរបស់ទ្រង់ 30 ឆ្នាំបន្ថែម ទៀត។ ប្រសិនបើលោកសាគេសៀវ គឺជាជនជាតិចិន ខ្សែជីវិតរស់នៅរបស់ជួយនិយម នឹងជាល្ខោនសោកនាដកម្ម ដ៏ល្អបំផុតរបស់លោក។

នៅក្នុងឆ្នាំ 1368 គ្មាននរណាម្នាក់អាចដឹងមុនថា តើនឹងមានបញ្ហាអ្វីកើតឡើងនាពេលខាងមុខឡើយ។ ដើម្បីបណ្ដេញពួកម៉ុងហ្គោល និងបង្រួបបង្រួមចក្រភពដ៏រឹងមាំមួយឱ្យស្ថិតក្រោមការគ្រប់គ្រងរបស់ជនជាតិចិនជា លើកដំបូងអស់រយៈពេល 250 ឆ្នាំ បានផ្តល់ឱ្យ ជួយនិយម និងមេបញ្ជាការ និងមន្ត្រីនានារបស់ទ្រង់មានមោទនភាព យ៉ាងខ្លាំង ដែលនាំឱ្យកើតមាននូវគំនិតសុទ្ធិនិយម។ អធិរាជប្ដីទទួលគោរមងារថា ហុងវ៉ូ (ពោរពេញដោយសឹកសង្គ្រាម) ហើយទ្រង់ក៏ត្រូវបានគេស្គាល់នៅក្នុងប្រវត្តិសាស្ត្រថា ម៉ុងតៃជូ (បុព្វបុរសដ៏អស្ចារ្យរបស់ម៉ុង)។ ទ្រង់ជាមនុស្ស ស្មាហាប់, ឆ្លាតវៃ, លះបង់ខ្ពស់, និងធានាថាប្រជាជនចិននឹងមិនរងការពលីចាប់ដូចគ្រួសាររបស់ទ្រង់ដែលធ្លាប់ឈឺ ចាប់ឡើយ។ គ្មានអធិរាជចិនអង្គណាមួយលំបាកដូចម្នាក់ក្រដូចទ្រង់ឡើយ។ ទ្រង់បានបញ្ជាឱ្យមានការអង្កេតដីធ្លី និង ប្រជាជននៅក្នុងចក្រភពណាទាំងមូល រក្សាការចំណាចរបស់រដ្ឋាភិបាលកណ្តាលឱ្យនៅទាប និងធ្វើឱ្យហិរញ្ញវត្ថុរបស់ សន្តតិវង្សមានភាពរឹងមាំ។ ទ្រង់បានស្ថាបនាជានិមួយនៅណានជីង ដែលហុំព័ទ្ធជុំវិញដោយកំពែង ដែលមាន ប្រវែង 38 គីឡូម៉ែត្រ កម្ពស់ប្រវែង 12 ម៉ែត្រ និងទទឹងប្រវែង 6 ម៉ែត្រ និងមានក្លោងទ្វារចេញចូលចំនួន 13 ។ ទ្រង់ បដិសេធនៅក្នុងការជួលមហាតាលិកក្នុងចំនួនច្រើន និងស្នើឱ្យមានកម្រិតចំនួនស្នំនៅក្នុងរាងកាយរបស់ទ្រង់(ទ្រង់ ទទួលជោគជ័យនៅក្នុងការកម្រិតចំនួនមហាតាលិក ប៉ុន្តែនៅតែមានស្នំរហូតដល់ 40 នាក់)។ ទ្រង់បានបញ្ជាឱ្យកុមី នានាត្រូវកម្រិតដោយខ្លួនឯង ដោយក្នុងមួយកុមីមាន 110 ខ្នងផ្ទះ ជាមួយនិងមេកុមីមួយរូបទទួលខុសត្រូវក្នុងការ ប្រមូលពន្ធ និង សរសេរកំណត់ត្រា។ ទ្រង់ក៏បានបញ្ជាថា ការទូន្មាន និងការអប់រំខ្ពង់ដ៏របស់ទ្រង់ត្រូវតែអានឱ្យឮជា រៀងរាល់ខែនៅគ្រប់កុមីទាំងអស់នៅក្នុងចក្រភព ធ្វើដូច្នេះ ប្រជាជនទាំងមូលអាចរៀនពីក្បួនពិធី ករណីកិច្ចរបស់កូន ប្រុសចំពោះឪពុកម្តាយ របស់ខ្មងជី និងភក្តីភាពចំពោះអធិរាជ។

បើទោះបីជាទ្រង់ធ្វើរឿងទាំងនេះក៏ដោយ មិនថាដោយសារអត្ថចរិតអវិជ្ជមាន ដោយសារទ្រង់ឆ្លងកាត់ភាព អសន្តិសុខដែលគួរឱ្យក្លាយខ្លាចនៅពេលដែលទ្រង់នៅយុវវ័យ ឬដោយសារទ្រង់ក្រាញ់ទៅនិងអំណាចរបស់ទ្រង់ អធិរាជ ដ៏កាច់សាហាវមួយអង្គ ដែលតស៊ូដល់តំណក់ឈាមចុងក្រោយក្នុងការត្រួតត្រាអំណាចតាមរយៈការប្រើប្រាស់ កម្លាំង និងភេរវកម្ម។ ជាមួយនិងអំណាចនៅពេញព្រះហត្ថរបស់ទ្រង់ ទ្រង់យល់ឃើញថា វាជាការមានភាពលំបាក កាន់តែខ្លាំងនៅក្នុងការជឿជាក់លើអ្នកនៅក្រោមបង្គាប់របស់ទ្រង់។ នៅក្នុងឆ្នាំ 1376 ទ្រង់ភ្លាមៗបានបញ្ជាឱ្យគេ សម្លាប់មន្ត្រីរបស់ទ្រង់ចំនួនជាង 1,000 នាក់ក្រោមហេតុផលថាបានប្រព្រឹត្តបទឧក្រិដ្ឋ ដោយបាន “បោះត្រាជាមុន” លើឯកសារពន្ធរដ្ឋាភិបាល មុនពេលវាត្រូវបានសរសេរបំពេញ។ ដែលវាជាដំណើរការធម្មតាមួយដើម្បីឆ្ពោះទៅរក ប្រសិទ្ធភាពការងារ ប៉ុន្តែ អធិរាជហុងវ៉ូ បានបកស្រាយថា វាគឺជាកស្មតាងនៃអំពើពុករលួយ។

នៅក្នុងឆ្នាំ 1380 ទ្រង់បានរកឃើញថា ប្រមុខទីប្រឹក្សា និងជាប្រធានការិយាល័យខុងជីរបស់ទ្រង់ ឈ្មោះ ហ៊ូ វ៉ៃយុង បានរៀបចំគម្រោងក្បត់ទ្រង់ ដូច្នេះទ្រង់បានសម្លាប់ប្រមុខទីប្រឹក្សានោះ ជាមួយនិងមន្ត្រី 15,000 នាក់ផ្សេង ទៀត ដោយក្នុងនោះរួមមានទាំងអ្នកទាំងឡាយណាដែលមានទំនាក់ទំនងជាមួយជនក្បត់នេះ។ ទ្រង់បានលុប បំបាត់គូនាទីប្រមុខទីប្រឹក្សា និងសម្រេចនៅក្នុងការគ្រប់គ្រងការិយាល័យខុងជីដោយខ្លួនទ្រង់ផ្ទាល់។

មានតែមនុស្សម្នាក់គត់ដែលអធិរាជហុងវ៉ូ ជឿទុកចិត្ត នោះគឺ មហេសីរបស់ទ្រង់ព្រះនាម ម្ចាស់ក្សត្រីម៉ា ហើយបន្ទាប់ពីព្រះនាងសុគត់នៅក្នុងឆ្នាំ 1382 ទ្រង់បានក្លាយជាមនុស្សកាន់តែកាច់សាហាវ។ ទ្រង់បានសរសេរនៅ

ក្នុងសេចក្តីក្រាវក្រោធរបស់ទ្រង់ថា “នៅពេលព្រឹកខ្ញុំបានដាក់ពិន័យមនុស្សមួយចំនួន ដល់ពេលរសៀលមនុស្ស ផ្សេងទៀតប្រព្រឹត្តបទឧក្រិដ្ឋដែលទៀត។ ខ្ញុំបានដាក់ទោលមនុស្សទាំងនេះនៅពេលរសៀល ហើយស្នែកឡើង ពេលព្រឹក ជាថ្មីម្តងទៀតពួកគេនៅតែល្មើសដដែល។ បើទោះបីជាសាកសពរបស់អ្នកដំបូងមិនទាន់ត្រូវបានយក ចេញផង មានអ្នកផ្សេងទៀតបានបន្តតាមកន្លងរបស់ពួកគេ។ កាន់តែដាក់ទោសកាន់តែធ្ងន់ កាន់តែមានអ្នកល្មើស កាន់តែច្រើន”។ ជាអកុសល ទ្រង់មិនបានបន្តរស់នៅចាំមើលគោលនយោបាយដែលបំផ្លាញខ្លួនឯងរបស់ទ្រង់។ អធិរាជ “ពោរពេញដោយសឹកសង្គ្រាម” ប្រហែលជាប្រហារជីវិតមន្ត្រីអស់ចំនួន 100,000 នាក់អំឡុងពេលដែលទ្រង់ កាន់អំណាច 30 ឆ្នាំ។

នៅពេលដែលស្ថាបនិសន្តតិវង្សម្យ៉ាង សុគត់នៅក្នុងឆ្នាំ 1398 មិនមានមន្ទិលឡើយថា វាគឺជារឿងដែលធ្វើឲ្យ មន្ត្រីទាំងឡាយមានអារម្មណ៍ធូស្បើយ ប៉ុន្តែ ឈាមកាន់តែច្រើននឹងហូរនៅពេលខាងមុខឆាប់ៗ។ អធិរាជហុងរ្យ បាន លើកចោលប្រុសរបស់ទ្រង់ដែលមានព្រះជន្ម 21 ព្រះវស្សា ដែលជាបុត្ររបស់រាជបុត្រាច្បងរបស់ទ្រង់ដែលបាន សុគត់មុននេះ, ឱ្យឡើងគ្រងរាជ្យ។ ប៉ុន្តែ រាជបុត្រាទី 4 របស់ទ្រង់ ព្រះអង្គម្ចាស់យ៉ាន ដែលជាមេបញ្ជាការកងទ័ពដ៏ធំ មួយនៅជុំវិញដែនដីអតីតរាជធានីរបស់ម៉ុងហ្គោល ដែលបានប្តូរទៅជាតែក្តី មានភារៈកិច្ចក្នុងការការពារតាមព្រំ ដែនសំខាន់ៗទាំងឡាយនៅភាគខាងជើងរបស់ចក្រភព។ ដូចដែលរាជបុត្រផ្សេងៗទៀតរបស់អធិរាជ បានគិតថា ទ្រង់គួរតែទទួលបានរាជបល្ល័ង្ក។ នៅក្នុងខែ សីហា ឆ្នាំ 1399 ទ្រង់បានប្រកាសថា ទ្រង់មានបំណងចង់ “ជួយសង្គ្រោះ” ក្លាយប្រុសរបស់ទ្រង់ពីកណ្តាប់ដៃរបស់ទីប្រឹក្សា និងមេបញ្ជាការពុករលួយ ដូច្នេះទ្រង់បានចល័តកងទ័ពរបស់ទ្រង់ មកកាន់រាជធានីណានជីង។

អធិរាជវ័យក្មេងមិនមែនជាដៃគូប្រយុទ្ធជាមួយពូជដែលជាមានជំនាញក្នុងការប្រយុទ្ធឡើយ ដូច្នេះកងទ័ព របស់ព្រះអង្គម្ចាស់យ៉ាន បានជណ្តើមកាន់កាប់ទីក្រុងណានជីង នៅក្នុងឆ្នាំ 1402 ដោយបានដុតកម្ទេចរាជវាំងរួម ជាមួយអធិរាជវ័យក្មេង និងមាតារបស់ទ្រង់នៅក្នុងនោះផង។ ព្រះអង្គម្ចាស់យ៉ាន បានប្រកាសខ្លួនឯងថាជា អធិរាជ យុងឡី (អធិរាជនៃសុភមង្គលជានិរន្តរ) ធ្វើជាអធិបតីជំនួសក្លាយរបស់ទ្រង់ដែលត្រូវដុតសម្លាប់ និងបានលុបឈ្មោះ ទ្រង់ចេញពីកំណត់ត្រាផ្លូវការរបស់សន្តតិវង្ស។ ទ្រង់បានបញ្ចុះបញ្ចូលមន្ត្រីជាន់ខ្ពស់ជាច្រើន ដែលជាអតីតមន្ត្រីរបស់ អធិរាជវ័យក្មេងឲ្យបន្តបម្រើការឱ្យទ្រង់ ប៉ុន្តែពួកគេបានបដិសេធយ៉ាងដាច់អហង្ការ ដោយជ្រើសរើសយកការស្លាប់ (និងកិត្តិយសក្រោយការស្លាប់) ជំនួសវិញ។

ភាពភ័យខ្លាចអំពីភាពស្របច្បាប់នៃការឡើងកាន់អំណាចរបស់ទ្រង់ បានតាមលងបន្ទាចអធិរាជយុងឡី ពេញមួយជីវិតរបស់ទ្រង់ ប៉ុន្តែបើទោះបីជាទ្រង់បានប្រើប្រាស់អំពើហិង្សានៅដើមដំបូងនៃរាជ្យរបស់ទ្រង់ក៏ដោយ បន្ទាប់ពីការកម្ចាត់មន្ត្រីដែលស្មោះស្ម័គ្រជាមួយក្លាយរបស់ទ្រង់រួចមក ទ្រង់មិនបានធ្វើឲ្យមានបញ្ហា ឬការធ្វើវិសុទ្ធកម្ម ជីវិតនាសតាមចិត្តរបស់ទ្រង់ឡើយ។ ទ្រង់គឺអធិរាជមួយរូបដែលស្វាហាប់ និងកម្លាំងខ្លាំងក្លា អ្នកដែលបានបង្រួប បង្រួមអំណាចរបស់សន្តតិវង្សម្យ៉ាង អំឡុងរាជ្យរបស់ទ្រង់រយៈពេល 22 ឆ្នាំ និងបានព្យាយាមយ៉ាងខ្លាំងនៅក្នុងអនុវត្ត តាមទ្រឹស្តីខុងជឺស្តីអំពីអធិរាជដ៏ល្អមួយអង្គ។ ទ្រង់បានបញ្ជាឱ្យអ្នកប្រាជ្ញរៀបចំការបោះពុម្ពផ្សាយសៀវភៅមួយដែល មានចំណងជើងថា សៀវភៅបួនក្បាល (អក្សរសាស្ត្រ, មេនហ្សី, ពាក្យប្រៀនប្រដៅរបស់ មាន, និង ការរៀនសូត្រដ៏ អស្ចារ្យ) ឱ្យរួចរាល់ សៀវភៅនេះប្រកបដោយដូហ្សី សម្រាប់ប្រើប្រាស់នៅក្នុងការប្រឡងជ្រើសរើសមន្ត្រីរាជការស៊ីវិល។ ទ្រង់ក៏បានបញ្ជាឲ្យគេចងក្រងនូវស្នាដៃមួយដែលប្រជាជនចិនជាទូទៅស្គាល់ថា សព្វវចនាធិប្បាយយុងឡី ដែល មានចំនួន 22,000 ជំពូក និង 50 លានពាក្យ ដែលសព្វវចនាធិប្បាយក្រាស់បំផុតនៅក្នុងសតវត្សទី 15 ។

អធិរាជយុទ្ធិ បានដឹកនាំយុទ្ធនាការយោធាចំនួន 5 លើកទៅកាន់ម៉ុងហ្គោល ដើម្បីការពារការគំរាមកំហែង ពីសំណាក់សហព័ន្ធម៉ុងហ្គោលមកលើប្រទេសចិន។ ទ្រង់បានស្ថាបនាមហាព្រែកឡើងវិញ ហើយនៅចុងរាជ្យរបស់ ទ្រង់ទ្រង់បានស្ថាបនារាជធានីថ្មីដ៏អស្ចារ្យមួយ (ជាមួយនិងកំពែងព័ទ្ធជុំវិញ 3 ជាន់) នៅព្រៃជើង ដែលបច្ចុប្បន្នដូច ឈ្មោះថា ព្រៃជើង (រាជធានីភាគខាងជើង)។ ទ្រង់បានរចនារាជវាំងដ៏អស្ចារ្យមួយនៅចំកណ្តាលរាជធានី។ នៅក្នុង រាជវាំងមានទីធ្លាដ៏ធំមួយដែលស្ថិតនៅពីមុខ សាលារៀបចំពីដីដ៏ធំស្តីមស្តុសាងសង់ឡើងនៅលើខឿនធ្វើពីថ្មម៉ាប ដោយក្នុងសាលានោះរួមមានរាជវាំងខាងក្រៅ ដែលជាទីកន្លែងដែលអធិរាជជួបជាមួយមន្ត្រីរបស់ទ្រង់ និងប្រើក្នុងកិច្ច ការសាធារណៈរបស់អធិរាជ។ ស្ថិតនៅភាគខាងជើងនៃសាលារៀបចំកម្មវិធី មានអាគារ និងទីធ្លាតូចៗ ដែលជារាជវាំង ខាងក្នុង ជាទីកន្លែងដែលអធិរាជរស់នៅជាមួយនិងអ្នកបម្រើ និងស្នំជាច្រើនរបស់ទ្រង់។ ជាមួយនិងបន្ទប់ចំនួន 9,000 ទំហំរាជវាំងទាំងមូល ពីជើងទៅត្បូងមានប្រវែង 961 ម៉ែត្រ និងពីកើតទៅលិចមានប្រវែង 753 ម៉ែត្រ។ ចាប់ពី ឆ្នាំ 1421 ដល់ឆ្នាំ 1911 អធិរាជទាំងឡាយរបស់សន្តតិវង្សម៉ុង និងឈីង បានគង់នៅក្នុងរាជវាំងដ៏ធំស្តីមស្តុនេះ ដែលជាទូទៅគេស្គាល់ថា ទីក្រុងហាមយាត់ ។

កិច្ចការដ៏អស្ចារ្យបំផុតរបស់អធិរាជយុទ្ធិ គឺការបញ្ជាឲ្យចេញហ្វឹក ដែលជាឧត្តមនារីមូស្លីមមួយរូប ដឹកនាំក្បួន នាវាដ៏ធំបំផុតមួយលើលោក ដែលមិនដែលធ្លាប់ឃើញពីមុន ឬដែលនឹងឃើញក្នុងរយៈពេល 500 ឆ្នាំបន្ទាប់។ នៅក្នុង ឆ្នាំ 1405 ចេញហ្វឹក បានដឹកនាំក្បួននាវាដ៏ធំមួយដែលរួមមាន នាវាដឹកទ្រព្យសម្បត្តិធំៗចំនួន 62 គ្រឿង និងនាវាតូចៗ ចំនួន 225 គ្រឿងដែលបានដឹកកងទ័ពចំនួន 28,000 នាក់ ឆ្ពោះទៅកាន់ភាគខាងត្បូងកាត់ប្រទេសវៀតណាម និង ឆ្លងកាត់ដែនកោះឥណ្ឌូនេស៊ី និងចូលទៅកាន់មហាសមុទ្រឥណ្ឌា ដោយធ្វើដំណើររហូតដល់ប្រទេសស៊ីឡុន (បច្ចុប្បន្នប្រទេសស្រីលង្កា) និងតំបន់ឆ្នេរភាគខាងត្បូងប្រទេសឥណ្ឌា។ នាវាដឹកទ្រព្យសម្បត្តិមួយចំនួនមានប្រវែង បណ្តោយរហូតដល់ 121 ម៉ែត្រ និងទទឹង 48 ម៉ែត្រ ធំជាងនាវារបស់កូឡុំប៊ីស 10 ដង ដែលលោកបានប្រើដើម្បីធ្វើ ដំណើរទៅកាន់ដែនដីថ្មីជិតមួយសតវត្សក្រោយមកទៀត។ ចាប់ពីឆ្នាំ 1405 ដល់ឆ្នាំ 1433 ឧត្តមនារីចេញហ្វឹក បាន ដឹកនាំបេសកកម្មជាច្រើនលើក បេសកកម្មនីមួយៗមានទំហំប្រហាក់ប្រហែលគ្នា និងបេសកកម្មមួយចំនួនធ្វើដំណើរទៅ ឆ្ងាយរហូតដល់ឧបទ្វីបអាវ៉ាប៉ូ និងតំបន់ឆ្នេរភាគខាងកើតទ្វីបអាហ្វ្រិក។ អធិរាជយុទ្ធិ អះអាងថា បេសកកម្មទាំងនេះគឺ ដើម្បីស្វែងរកអធិរាជវ័យក្មេងដែលទ្រង់បានទម្លាក់ពីតំណែង ដូចដែលមានពាក្យចាមអាមាជាយូរមកហើយថា ទ្រង់បានកៀសខ្លួននៅពេលដែល រាជវាំងរបស់ទ្រង់ត្រូវបានដុតកម្ទេចនៅក្នុងឆ្នាំ 1402 ។ ប៉ុន្តែ មូលហេតុពិតប្រាកដ នៃបេសកកម្មនេះ គឺដើម្បីបង្ហាញពីអំណាចរបស់សន្តតិវង្សម៉ុង របស់ទ្រង់ និងដើម្បីប្រមូលរដ្ឋចំណុះឲ្យបានច្រើន ដើម្បីឲ្យពួកគេបញ្ជូនសួយសារអាករទៅកាន់រាជវាំងម៉ុង។

ឧត្តមនារីចេញហ្វឹក បានបង្ហាញមេដឹកនាំបរទេសនូវទំនិញប្រណិតៗរបស់ចិន ដែលមានដូចជា សូត្រ និងព័រហ្ស៊ីឡែន ក៏ដូចជាទំនិញប្រើប្រាស់ប្រចាំថ្ងៃ ក្នុងនោះរួមមាន សំលៀកបំពាក់, ប្រតិទិន, សៀវភៅ, និងលុយចិន។ មេដឹកនាំ បរទេសក៏បានបង្ហាញចេញហ្វឹក នូវទំនិញប្រណិតៗរបស់ប្រទេសពួកគេផងដែរ ហើយនៅក្នុងករណីនៅទ្វីបអាហ្វ្រិក រួមមានសត្វកម្រមួយចំនួនដូចជា សត្វកវែង, សេះបង្កង់, តោ, ខ្លា, រមាស, និងអូទ្រីស។ ជនជាតិចិនបានចាត់ទុក សត្វកវែង ថាជាសត្វសេះដុសស្នែងនៅក្នុងរឿងព្រេងប្រពៃណីចិន ដែលបានលេចឡើងដោយកម្រនៅក្នុងប្រវត្តិសាស្ត្រ ដើម្បីបង្ហាញពីអធិរាជប្រកបដោយគតិបណ្ឌិតមួយអង្គ។ ខណៈពេលដែលគោលបំណងសំខាន់នៃដំណើរទាំងនេះ គឺដើម្បីបង្ហាញពីអំណាច និងភាពរុងរឿងនៃរាជវាំង ម៉ុង វាមិនមែនជាការធ្វើដំណើរដែលទទួលបានប្រាក់ចំណេញ ឡើយ ហើយនៅពេលដែលឧត្តមនារីចេញហ្វឹក ស្លាប់ បេសកកម្មនេះមិនត្រូវបានបន្តទៀតឡើយ។ យើងគ្រាន់តែអាច ស្ទង់មើលថា តើពិភពលោកសម័យទំនើបនឹងមានលក្ខណៈខុសគ្នាយ៉ាងដូចម្តេច ប្រសិនបើចិននៅតែបន្តប្រើប្រាស់

ក្បួននាវាដ៏អស្ចារ្យរបស់ពួកគេនៅក្នុងសតវត្សទី 15 ដូចដែលពួកអឺរ៉ុបបានធ្វើ 2 ទៅ 3 សតវត្សក្រោយនោះដើម្បីដណ្តើម កាន់កាប់មនុស្ស និងទឹកដី និងដណ្តើមការត្រួតត្រាពាណិជ្ជកម្មអន្តរជាតិ។

ជាអកុសល បន្ទាប់ពីអធិរាជយុងឡឺ គ្មានអធិរាជអង្គណាគឺជាមេដឹកនាំដែលមានភាពខ្លាំងក្លាផ្នែកនយោបាយ ឬយោធាឡើយ។ នៅក្នុងករណីពិសេសមួយ អធិរាជវ៉ានលី បានចំណាយពេលមួយភាគធំនៃរាជ្យរបស់ទ្រង់រយៈ ពេលជិត 50 ឆ្នាំ ចាប់ពីឆ្នាំ 1572 ដល់ឆ្នាំ 1620 ធ្វើសង្គ្រាមចិត្តសាស្ត្រ និងនយោបាយជាមួយមន្ត្រីខ្ពង់ដ៏របស់ទ្រង់។ បន្ទាប់ពីមន្ត្រីរបស់ទ្រង់បដិសេធនៅក្នុងការអនុញ្ញាតឱ្យទ្រង់លើកស្នំ ដែលទ្រង់ស្រលាញ់ខ្លាំងជាងគេធ្វើជាមហេសី ដោយសារទ្រង់មានមហេសីរួចហើយ ទ្រង់បានបដិសេធនៅក្នុងការចូលសវនាការ, អានរាជកិច្ច, ឬធ្វើសេចក្តី សម្រេចចិត្តចំពោះគោលនយោបាយរដ្ឋាភិបាលអស់ 2 ទសវត្ស។ មន្ត្រី និងមហាតាលិករបស់ទ្រង់ត្រូវបានបង្ខំចិត្តធ្វើ ការងារជាធម្មតា ខណៈពេលដែលអធិរាជបានចំណាយពេលរបស់ទ្រង់ ជាមួយនិងភាពសប្បាយរីករាយជាលក្ខណៈ ឯកជននៅក្នុងរាជវាំង។ នៅខណៈពេលនោះ កំណើននៃការបែងចែកបក្សពួកនៅក្នុងការិយាល័យ អមជាមួយការ ប្រជែងអំណាចគ្នាយ៉ាងខ្លាំងក្លារវាងការិយាល័យខុងដី និងក្រុមមហាតាលិករាជវាំង ដែលបានកើនចំនួន និងមានឥទ្ធិពល នៅពាក់កណ្តាល និងចុងសម័យម៉ុង។ នៅចុងសម័យម៉ុង រដ្ឋាភិបាលបានទំនុកបម្រុងមហាតាលិកប្រហែល 100,000 នាក់ និងសមាជិកគ្រួសាររាជវង្សប្រមាណ 100,000 នាក់ទៀត។

នៅក្នុងទម្រង់មួយដែលខុសគ្នាពីសម័យសុង បញ្ហានយោបាយរបស់សន្តតិវង្សម៉ុង មិនបានរារាំងដល់ការ ប្រែប្រួលសង្គមចិនដោយសារបដិវត្តពាណិជ្ជកម្មលើកទី 2 ឡើយ។ អំឡុងសម័យម៉ុង ដីធ្លីជាច្រើនត្រូវបានគេដាំដុះ នៃចិនភាគនិរតី ហើយត្រឹមចុងសតវត្សទី 16 ដំណាំថ្មីៗមួយចំនួននៅទ្វីបអាមេរិក ដែលក្នុងនោះមានដូចជា ថ្នាំជក់, ពោត, សណ្តែកដី, ប៉េងប៉ោះ, ដំឡូងជ្វា, ដំឡូងបារាំង, និងដំឡូងបារាំងផ្អែម ត្រូវបាននាំយកមកកាន់ប្រទេសចិន។ ដំណាំទាំងអស់នេះជាទូទៅត្រូវបានគេដាំនៅតាមជើងភ្នំ ឬតំបន់ដីខ្សាច់ច្រើន ដែលជាដីមិនធ្លាប់ដុះដាំពីមុនមក។ វា បានជួយឲ្យមានកំណើនប្រជាជនយ៉ាងខ្លាំងក្លានៅចុងសម័យម៉ុង និងដើមសម័យឈឹង។ ពាណិជ្ជកម្មនៅក្នុងតំបន់ បានកើនឡើងយ៉ាងខ្លាំង ហើយដូចដែលពាណិជ្ជករបានបង្កើនទ្រព្យសម្បត្តិរបស់ពួកគេយ៉ាងច្រើន ពួកគេចាប់ផ្តើម ប្រឆាំង, នៅក្នុងការអនុវត្តន៍បើទោះបីជាមិនមែនទ្រឹស្តី, ការរើសអើងប្រឆាំងជាមួយពាណិជ្ជកររបស់ខុងដីបុរាណ។

តំបន់ច្រលងទន្លេយង់សេខាងក្រោម នៅជុំវិញណានជីង, ស៊ូចូវ, និងហ៊ាងចូវ បានក្លាយជាតំបន់ដែលមាន រុងរឿងជាងគេនៅក្នុងប្រទេសចិន។ ផលិតផលកប្បាសបានកើនឡើងយ៉ាងខ្លាំងនៅអំឡុងសម័យម៉ុង។ ប្រជាកសិករ បានបង្កើនជំនាញនៅក្នុងការដាំដុះដំណាំសេដ្ឋកិច្ចមួយចំនួនដូចជា ផ្លែឈើ, បន្លែ, ស្រូវអង្ករ, ស្រូវ សាលី, អំពៅ, កប្បាស, តែ, និងថ្នាំជក់, ហើយប្រាក់បានក្លាយជាមធ្យោបាយនៅក្នុងការដោះដូរនៅក្នុងសេដ្ឋកិច្ច។ បរិមាណដ៏ច្រើន នៃប្រាក់បានហូរចូលមកក្នុងប្រទេសចិនពីប្រទេសជប៉ុន ហើយចាប់ពីឆ្នាំ 1570 មក ប្រាក់ដែលផលិតដោយពួកអេស្ប៉ាញ នៅប្រទេសប៉េរូ និងម៉ិចស៊ិកូ បានហូរចូលប្រទេសចិន។ ពួកអេស្ប៉ាញបាននាំយកប្រាក់មកកាន់ម៉ានីឡា ជាទីកន្លែង ដែលពួកគេបានទិញទំនិញរបស់ចិន ជាពិសេស សូត្រ និងព័រហ្សឺន។ ពាណិជ្ជកម្មនាំចេញបានកើនឡើងយ៉ាង ខ្លាំង ដូចដែលពិភពលោកបានដឹងពីភាពទាក់ទាញនៃសូត្រ, តែ, និងព័រហ្សឺនរបស់ចិន។ ឡឺតឆ្នាំនៅទីក្រុងភាគ ខាងត្បូង ដឹងតិជន ត្រូវបានបង្កើតឡើងនៅក្នុងសម័យម៉ុង ដោយបានប្រើប្រាស់កម្មករចំនួនជាង 10,000 នាក់។ ដោយប្រើប្រាស់ដីឥដ្ឋពិសេសមួយនៅក្នុងតំបន់នោះ និងដុតវានៅក្រោមសីតុណ្ហភាព 1,300 អង្សាសេ ពួកគេបានផលិត កាដន៍ព័រហ្សឺនពណ៌ខៀន និងសង្ហ័ប្រណិត ដែលល្បីល្បាញនៅលើពិភពលោក។

នៅចុងសម័យម៉ុង ប្រទេសចិនត្រូវបានគេមើលឃើញជាទូទៅថា ជាប្រទេសដែលមានភាពរុងរឿងបំផុតនៅ លើភពផែនដី។ ប្រវត្តិវិទូសេដ្ឋកិច្ចមួយចំនួន បានប៉ាន់ប្រមាណថា 3/4 នៃផលិតផលប្រាក់ទាំងអស់នៅដែនដីថ្មី

ចាប់ពីឆ្នាំ 1500 ដល់ឆ្នាំ 1800 ត្រូវបាននាំមកកាន់ប្រទេសចិន ដោយសារតែសេដ្ឋកិច្ចចិនមានការអភិវឌ្ឍន៍ខ្ពស់ បំផុតនៅលើពិភពលោក ហើយផលិតផលរបស់ពួកគេមានលក្ខណៈល្អប្រសើរ និងថោកជាងប្រទេសនានា។ ជាងនេះទៅទៀត ពាណិជ្ជករពីរទុយហ្គាលបានចូលរួមនៅក្នុងការធ្វើពាណិជ្ជកម្មជាមួយចិននៅក្នុងទសវត្សឆ្នាំ 1540 រួចមកហើយ នៅពេលដែលពួកគេកាន់កាប់ឧបទ្វីបតូចមួយនៅម៉ាកាវ ដែលស្ថិតនៅតំបន់ឆ្នេរសមុទ្រចិនភាគអាគ្នេយ៍ ហើយនៅក្នុងឆ្នាំ 1619 ពួកគេបានបង្កើតបន្ទាយមួយ និងកំពង់ផែពាណិជ្ជកម្មនៅឆ្នេរភាគខាងត្បូងតៃវ៉ាន់។ ចាប់ពីសតវត្សទី 16 មក ពាណិជ្ជករចិនចាប់ផ្តើមធ្វើចំណាក់ស្រុកទៅពាសពេញតំបន់អាស៊ីអាគ្នេយ៍ ជាទីកន្លែងដែលនៅត្រឹមចុងសតវត្សទី 19 ពួកគេបានបង្កើតសហគមន៍ជនជាតិភាគតិចដ៏រុងរឿងនៅស្ទើរតែគ្រប់ប្រទេសទាំងអស់នៅទីនោះ។ ដូចដែលភាពរុងរឿងបានកើនឡើង ប្រជាជនចិនកើនឡើងជាង 2 ដងអំឡុងសម័យម៉ិង។

ជាមួយនឹងភាពរុងរឿងមិនស្មើគ្នានៅក្នុងប្រទេសចិននៅក្នុងសតវត្សទី 16 នាំឲ្យមានការសង្គម និងវប្បធម៌ជាច្រើនមានការផ្លាស់ប្តូរ។ នៅក្នុងសតវត្សទី 16 និងទី 17 ដោយសារការកើនឡើងនៃបដិវត្តន៍កម្មនៅក្នុងជីវិតរស់នៅរបស់បញ្ញវន្តចិន បានជួយជម្រុញឲ្យមានការវិភាគបែបទស្សនៈ ប្រកបដោយគំនិតច្នៃប្រឌិតជាងសម័យណាៗទាំងអស់ ចាប់តាំងពីមានការបង្កើតទ្រឹស្តីខុងជឺថ្មីនៅក្នុងសន្តតិវង្សសុង ។ អ្នកប្រាជ្ញទាំង ឡាយគោរពលើទស្សនៈខុងជឺស្តីអំពីមន្ត្រីសាធារណ ប៉ុន្តែផ្លូវមួយគត់ដែលនាំឲ្យពួកគេអាចក្លាយជាមន្ត្រីសាធារណបាននោះគឺ ការទទួលបានជោគជ័យក្នុងការប្រឡង ដែលតម្រូវឲ្យពួកគេត្រូវទន្ទេញចាំ និងពូកែបំបែកពាក្យរាយជ័យស្មុកស្មាញមួយដែលគេហៅថា តែងសេចក្តីជើង 8 ។ មន្ត្រីខុងជឺល្អមួយរូបមានការកិច្ចក្នុងការរិះគន់អធិរាជប្រសិនបើទ្រង់ប្រព្រឹត្តិកំហុស ហើយនៅក្នុងសម័យម៉ិងជាញឹកញយអធិរាជតែងតែប្រព្រឹត្តិកំហុស បើទោះបីជាដូច្នេះក៏ដោយមន្ត្រីម៉ិង រូបណាដែលហ៊ានចេញមុខរិះគន់អធិរាជពួកគេអាចនឹងត្រូវបានគេវាយនៅទីសាធារណក្បែរៗស្លាប់, ឬត្រូវនិរទ្ទេស, ឬត្រូវប្រហារជីវិតក៏មាន។ ក្នុងការឆ្លើយតបអ្នកមួយចំនួនចង់ជៀសវាងពីការធ្វើជាមន្ត្រីសាធារណ អ្នកមួយចំនួនទៀតព្យាយាមនៅក្នុងគិតឡើងវិញអំពីទស្សនៈខុងជឺបុរាណទាំងមូល។

ទស្សនៈវិទូខុងជឺតែមួយរូបគត់ដែលហ៊ានប្រជែងជាមួយទស្សនៈវិទូខុងជឺដ៏អស្ចារ្យហ្សូស៊ី គឺមន្ត្រីអ្នកប្រាជ្ញម៉ិង និងជាអ្នកមានទស្សនៈវែងឆ្ងាយវ៉ាងយ៉ាងម៉ិង ។ សូម្បីតែពេលដែលលោកនៅក្មេង វ៉ាងយ៉ាងម៉ិង មានមហិច្ឆតាចង់ក្លាយជាទស្សនៈវិទូខុងជឺដ៏ល្បីល្បាញមួយរូប។ លោកបានប្រឡងជាប់ និងបម្រើការជាមន្ត្រីរាជការក្នុងតំណែងសមរម្យមួយ ប៉ុន្តែតំណែងនេះមិនគ្រប់គ្រាន់សម្រាប់លោកឡើយ។ នៅក្នុងឆ្នាំ 1506 នៅពេលដែលលោកមានអាយុ 30 ឆ្នាំ លោកបានសរសេរកំណត់ហេតុមួយរិះគន់អធិរាជដែលបានការពារពួកមហាតាលិកពុករលួយ។ អធិរាជបានបញ្ជាឲ្យគេវាយវ៉ាងយ៉ាងម៉ិង ចំនួន 40 ដំបងឬស្សី និងនិរទ្ទេសលោកទៅកាន់តំបន់ដាច់ស្រយាលមួយនៅចិនភាគខាងត្បូង។ ខណៈកំពុងនិរទ្ទេសខ្លួន វ៉ាងយ៉ាងម៉ិង ទទួលបានបទពិសោធន៍នៅក្នុងការស្វែងយល់រឿងនានាដូចជាអ្វីដែលពុទ្ធសាសនិកហៅថា ត្រាស់ដឹង។

វ៉ាងយ៉ាងម៉ិង បានប្រើប្រាស់គំនិតនិយមរបស់មេនហ្សឺ ដែលបានអះអាងអំពីភាពល្អរបស់មនុស្សទាំងឡាយ និងប្រើប្រាស់ពុទ្ធសាសនាបាន ដែលបានអប់រំថា មនុស្សទាំងអស់ជាធម្មជាតិតែងមានពុទ្ធសាសនានៅក្នុងខ្លួនរបស់ពួកគេ។ វ៉ាងយ៉ាងម៉ិង ប្រកាសថា ដើម្បីស្វែងរកសីលធម៌ពិតប្រាកដ មនុស្សម្នាក់ត្រូវការទស្សនៈខាងលើដើម្បីពិនិត្យមើលចិត្តរបស់ពួកគេដោយខ្លួនឯង។ តាមទស្សនៈរបស់វ៉ាងយ៉ាងម៉ិង, អ្នកដើរតាមលោកហ្សូស៊ី បានធ្វើឲ្យខុងជឺនិយមក្លាយជាទស្សនៈអរូបីមួយដែលពឹងផ្អែកលើការសិក្សាសម្ភិតអំពីគម្ពីរបុរាណ។ លោកអះអាងថា ការដឹង និងការប្រព្រឹត្តត្រឹមត្រូវ និងដូចគ្នា៖ “ខ្ញុំធ្លាប់បាននិយាយថា ការដឹងគឺជាទំនោរនៃការប្រព្រឹត្ត ហើយការប្រព្រឹត្តគឺជា

សកម្មភាពដែលចេញមកពីការដឹង ដូច្នេះការដឹងគឺជាការចាប់ផ្តើមដំបូងនៃការប្រព្រឹត្ត ហើយការប្រព្រឹត្តគឺជាការបំពេញនូវការដឹង។

ទស្សនៈថ្មីរបស់វាងយ៉ាងម៉ឺង មានលក្ខណៈស្មុគស្មាញយ៉ាងខ្លាំង។ ប្រសិនបើមនុស្សទាំងឡាយមានគ្រាប់ពូជល្អនៅក្នុងខ្លួនរបស់ពួកគេ ពួកគេអាចបណ្តុះភាពល្អ ឬក៏ភាពល្អអស្ចារ្យរបស់ពួកគេ ដោយមិនចាំបាច់ត្រូវការអ្នកប្រាជ្ញវិជ្ជាធម៌ឡើយ។ អ្នកដើរតាមវាងយ៉ាងម៉ឺង មួយចំនួន អះអាងថា គោលការណ៍នេះក៏អនុវត្តចំពោះស្ត្រីដូចបុរសផងដែរ ដែលជាការប្រឆាំងជាមួយការសន្មត់របស់ខុងធីបុរាណស្តីអំពីភាពខុសគ្នាខុសគ្នាមនុស្ស។ អ្នកដើរតាមលោកមួយចំនួនបានទទួលទស្សនៈរបស់លោកទៅកាន់មនុស្សសាមញ្ញ និងបដិសេធនៅក្នុងការស្លៀកអាវុធជាដូចសត្វ និងម្នាក់មន្ត្រីអ្នកប្រាជ្ញ។ ទស្សនៈវិជ្ជារបស់ វាងយ៉ាងម៉ឺង ហាក់ដូចជារីកដុះដាលយ៉ាងឆាប់រហ័ស មនុស្សកាន់តែច្រើនបានក្លាយជាបញ្ញវន្ត, ហើយសង្គមដែលមានទ្រព្យសម្បត្តិ និងរុងរឿងបានផ្តល់នូវច្រកចេញថ្មីសម្រាប់ការបង្កើតថ្មីក្រៅតែពីការទទួលបានជោគជ័យក្នុងការប្រឡង និង មប្រើការជាមន្ត្រីរដ្ឋាភិបាល។

ឧស្សាហកម្មបោះពុម្ពផ្សាយបានរីកចម្រើននៅក្នុងសម័យម៉ឺង មិនដែលធ្លាប់មានពីមុនមក ដោយបានផលិតសៀវភៅមគ្គុទេសទីក្រុង, សៀវភៅសម្រាប់ត្រៀមប្រឡង, សៀវភៅសីលធម៌សម្រាប់បុរស និងស្ត្រី, ប្រតិទិន, រឿងប្រជាប្រិយដែលសរសេរជាគ្រាមភាសាចិន (ជាជាងភាសាបុរាណដែលពិបាក), ចម្រៀងប្រជាប្រិយ, កំណាព្យ, និងល្ខោនសម្រាប់ការអាន និងការសម្តែង។ សៀវភៅ ប្រលោមលោក ឬរឿងប្រឌិតវែងៗចំនួន 4 ត្រូវបានបោះពុម្ពផ្សាយនៅក្នុងសតវត្សទី 16 ដោយក្នុងនោះរួមមាន ប្រលោមលោកនៃព្រះរាជាណាចក្រ 3, មាត់ទឹក, រឿងមួយស្រដៀងគ្នាទៅនឹងរឿងហ៊ុដ អំពីក្រុមមនុស្សសុចរិត 1 ក្រុមនៅក្នុងសម័យសុង ដំណើរផ្សេងព្រេងទៅភាគខាងលិច, និងរឿងផ្លូវនៅក្នុងថ្ងៃមាស ដែលជារឿងរិះគន់សង្គម និងជារឿងរ៉ាវកាមតណ្ហារបស់អ្នកមាន, ការស្រែកឃ្លានតណ្ហារបស់ពាណិជ្ជករទីក្រុងជាមួយភរិយា និងអ្នកបម្រើស្រីទាំង 5 នាក់របស់ពួកគេ។

នៅចុងសម័យម៉ឺង មានការប្រកួតប្រជែងគ្នានៅក្នុងទម្រង់ដែលគេស្គាល់ច្បាស់មួយចំនួន ដោយក្នុងនោះរួមមានការប្រមូលសិល្បៈ, អក្សរផ្ទាំង, និងវត្ថុបុរាណធ្វើពីលង្ហិន, ថ្មមានរូបរាងប្លែក, សៀវភៅចាស់ៗ, និងការបោះពុម្ពផ្សាយថ្មីដែលថ្លៃៗ។ ពាណិជ្ជករនៅក្នុងទីក្រុង និងមន្ត្រីអ្នកប្រាជ្ញបានជួលវិចិត្រករទេសភាព និងស្ថាបត្យករដើម្បីស្ថាបនា សួនច្បារដ៏ប្រណិត ដែលរួមមានស្រះទឹក, ថ្ម, ដើមឈើ, ដើមឫស្សី, កញ្ចុះ, ស្ពាន, និងផ្លូវខ្វាត់ខ្វែងទៅកាន់កូនក្នុងសហគមន៍តូចមួយដែលមានសួនច្បារ និងព្រៃឈើបែបធម្មជាតិដ៏ស្រស់ស្អាត។ សួនច្បារទាំងនេះគឺជាកន្លែងសម្រាប់អានកំណាព្យ, បង្ហាញអក្សរផ្ទាំង, ផលិតផលគ្រួសារចាប់អារម្មណ៍, និងការពិភាក្សាបែបទស្សនវិជ្ជា។ អ្នកជំនាញនីមួយៗថែមទាំងបានប្រកួតប្រជែងគ្នាដើម្បីស្វែងរកថា នណាអាចប្រមូលផ្តុំក្រុមមិត្តភក្តិដែលមានចំណេះដឹងខ្ពង់ខ្ពស់បំផុត។

វិចិត្រករទេសភាពសម័យម៉ឺង គឺវិចិត្រករដែលមានជំនាញខ្ពស់បំផុតនៅក្នុងប្រវត្តិសាស្ត្រចិន។ នៅដើមដំបូងនៃសតវត្សទី 17 រាជវាំងបានជួលវិចិត្រករជាច្រើនដើម្បីគូររូបគំនូររបស់រាជវង្ស, ផ្គត់ផ្គង់ផ្ទាំងគំនូរតាមជញ្ជាំងរាជវាំង និងប្រាសាទ, រៀបចំពិធីផ្លូវការនានាដើម្បីរំលឹកដល់វិចិត្រករទាំងឡាយ។ វិចិត្រករម៉ឺង ដែលល្បីល្បាញបំផុតគឺ វិចិត្រករកីរីនានា ដែលមកពីភាគកណ្តាលប្រទេសចិន ដែលស្ថិតនៅភាគខាងត្បូងនៃជ្រលងទន្លេយង់សេក្រោម ជាពិសេសអ្នកដែលស្ថិតនៅទីក្រុងស៊ូចូវ ដែលមានប្រឡាយទឹកហូរកាត់ដ៏ស្រស់ស្អាត ជាទីកន្លែងដែលបញ្ញវន្តជាច្រើនស្ថាបនាផ្ទះ និងសួនច្បារឯកជនរបស់ពួកគេ។ នៅអំឡុងសម័យសន្តិភាព និងរុងរឿងរបស់ម៉ឺង បានអនុញ្ញាតឱ្យវិចិត្រករដែលរស់នៅក្នុងតំបន់ទាំងនេះ ធ្វើដំណើរយ៉ាងទូលំទូលាយដើម្បីមើលស្នាដៃគំនូររបស់វិចិត្រករមុនៗ ដែលបច្ចុប្បន្នត្រូវ

បានប្រមូលផ្តុំដោយឯកជនជាជាងការប្រមូលដោយរដ្ឋ។ វិចិត្រករទេសភាពរបស់ម៉ឺង មានការយល់ដឹងយ៉ាងច្រើន អំពីប្រពៃណីរបស់សុង និងយ៉ន ហើយតែងតែយោងកិច្ចការរបស់ពួកគេដោយផ្ទាល់ទៅលើវិចិត្រករមុនៗ។ នៅក្នុង ពេលជាមួយគ្នានោះ សិល្បៈកម្ពុជា មួយចំនួន បានលាយបញ្ចូលប្រពៃណីមុនៗទៅក្នុងគំនូរ ដើម្បីប្រើប្រាស់គំនូរធ្វើ ជាយានមួយសម្រាប់បង្កើតគំនិតផ្នែកប្រឌិតសិល្បៈផ្ទាល់របស់ពួកគេ។

ស្ត្រីនៅក្នុងសម័យម៉ឺង បានបង្ហាញពីលក្ខណៈពិសេសដ៏គួរឲ្យចាប់អារម្មណ៍មួយ។ នៅម្ខាង អធិរាជហុងរ៉ូ ព្យាយាមនៅក្នុងការលើកកម្ពស់ក្រុមខ្មែរជីប្រកាន់វិន័យចាស់ដ៏តឹងរឹងមួយដែលបានគូសបញ្ជាក់អំពី “ចំណង 3” របស់ ស្ត្រី គឺការស្ថិតនៅក្រោមបង្គាប់របស់ឪពុកនាង, ប្តីនាង, និងកូនប្រុសពេញវ័យរបស់នាង។ រដ្ឋាភិបាលម៉ឺង ចាប់ផ្តើម ផ្តល់រង្វាន់ជាលុយដល់គ្រួសារទាំងឡាយណាដែលមានស្ត្រីមេម៉ាយសម្លាប់ខ្លួន ឬបន្តរស់តែម្នាក់ឯងក្នុងភាពជាស្ត្រី មេម៉ាយ។ អ្នកប្រាជ្ញបានចងក្រងស្ត្រីមេម៉ាយដែលមានគុណធម៌នានា និងចាប់ផ្តើមគូសបញ្ជាក់ថា ភាពត្រឹមត្រូវនៃ ការរួមភេទ និងភាពបរិសុទ្ធ គឺជាគុណធម៌ដ៏ល្អបំផុតរបស់ស្ត្រីទាំងឡាយ។ អ្នកមួយចំនួនបានលើកទឹកចិត្ត និងអបអរ សារទចំពោះការស្ថិតនៅបរិសុទ្ធរយៈពេលវែង ឬការសម្លាប់ខ្លួនរបស់ស្ត្រីមេម៉ាយខាន់ស្លាក្មេងៗ ដែលមិនបានរៀប អាពាហ៍ពិពាហ៍ ដោយសារតែគូរដណ្តឹងរបស់នាងបានស្លាប់។

ចំណែកឯម្ខាងទៀតវិញ ជាមួយនិងបន្ទុះនៃការបោះពុម្ពផ្សាយនៅក្នុងសម័យម៉ឺង ស្ត្រីកាន់តែច្រើនបាន ក្លាយជាអ្នកចេះដឹង ហើយអ្នកទាំងឡាយណាដែលស្ថិតនៅក្នុងវណ្ណៈអ្នកប្រាជ្ញ, ម្ចាស់ដីធ្លី, និងពាណិជ្ជករ ចាប់ផ្តើម អភិវឌ្ឍចំនូលចិត្តរបស់ពួកគេដូចគ្នាទៅនឹងបញ្ញវន្តបុរស ចំពោះសិល្បៈ និងអក្សរសាស្ត្រ។ នៅក្នុងសម័យម៉ឺង កំណាព្យ, រឿងប្រឌិត, និងល្ខោន, ប្រលោមលោកស្រីបស្រាលគឺជាប្រធានបទដែលមានប្រជាប្រិយបំផុតមួយ។ បញ្ញវន្តដែលលេចធ្លោជាងគេមួយចំនួននៅក្នុងប្រទេសបានលេចឡើង ដែលមួយភាគធំធ្លាប់ធ្វើការជាស្រីពេស្យា ជាន់ខ្ពស់ដែលបម្រើការបែបពាក់កណ្តាលទាសភាព ប៉ុន្តែពួកគេទទួលបានកត្តិនាមថាជាកវី, វិចិត្រករ, អ្នកអក្ខរ វិចិត្រ, និងតន្ត្រីករដ៏ខ្លាំងពូកែ។

នៅក្នុងចំណោមនោះ ស្រីពេស្យាម្នាក់ដែលល្បីល្បាញជាគេ លីស៊ី អ្នកដែលត្រូវបានគេលក់ឲ្យហាងស្រី ពេស្យាមួយ (ពាក្យអសុរជាងនេះគេហៅថា បនស្រីខូច) នៅពេលដែលនាងនៅវ័យក្មេង។ រឿងនេះតែងតែកើតមាន ឡើងចំពោះស្ត្រីក្មេងៗដែលស្ថិតនៅក្នុងគ្រួសារក្រីក្រ។ ដំបូងពួកគេធ្វើការជាអ្នកបម្រើនៅក្នុងបនស្រីខូច ហើយនៅ ពេលដែលពួកគេមានវ័យធំល្មមហើយ ពួកគេត្រូវបានបង្រៀនពីរបៀប “បម្រើ” ភ្ញៀវប្រុសៗ។ នៅពេលដែលមានវ័យ 14 ឆ្នាំ លីស៊ី ត្រូវបានលក់ទៅឱ្យរដ្ឋមន្ត្រីមួយរូបដើម្បីក្លាយជាអ្នកបម្រើរបស់លោក។ ក្លាមៗនាងបានក្លាយជាមនុស្ស ជំនិតរបស់លោក ហើយលោកបានចំណាយពេលជាច្រើនម៉ោងដើម្បីបង្រៀននាងអំពីកំណាព្យ, គំនូរ, និងអក្សរផ្ទេង។ ដូច្នេះវាបានជាធ្វើឱ្យនាងក្លាយជាមនុស្សដែលគេមិនសូវចូលចិត្តក្នុងចំណោមមនុស្សនៅក្នុងផ្ទះ ដែលជាហេតុនាំឱ្យ រដ្ឋមន្ត្រីនោះលក់នាងត្រឡប់ទៅកាន់បនស្រីខូចវិញ។

ក្នុងនាមជាអ្នកបម្រើរដ្ឋមន្ត្រីដ៏ល្បីល្បាញមួយរូប នាងបានក្លាយជាស្រីពេស្យាដែលមានតម្លៃថ្លៃបំផុតនៅ តំបន់សុងជាង (ទីក្រុមមួយដែលស្ថិតនៅភាគខាងត្បូងនៃទន្លេយង់សេ ដែលជាទីកន្លែងដែលមន្ត្រីរដ្ឋាភិបាលជា ច្រើនរស់នៅទីនោះ)។ នៅក្នុងឆ្នាំបន្ទាប់ៗមក លីស៊ី បានទំនាក់ទំនងស្នេហ៍ជាមួយបុរសល្បីល្បាញបំផុតមួយចំនួន ក្នុងនោះរួមមាន ចេងហ៊ឺឡុង និងឈានឈានអ៊ី ដែលជាមន្ត្រីអ្នកប្រាជ្ញកំណាព្យដ៏ល្បីល្បាញបំផុតនៅក្នុងសម័យម៉ឺង។ អំឡុងពេលជិះទូកធ្វើដំណើរកំសាន្តដែលមានរយៈពេលរាប់ខែ ឈានឈានអ៊ី បានរៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍ជាមួយលីស៊ី ដោយពួកគេបានរៀបចំពិធីជាផ្លូវការមួយ បើទោះបីជាលោកបានប្រពន្ធច្រើនហើយក្តី។ ការនេះបង្កឲ្យមានរឿងអាស្រូវ

ដ៏ធំមួយ ប៉ុន្តែ ដោយសារកិត្តិនាមដ៏ល្បីល្បាញរបស់ឈានឈានអ៊ី ហេតុការនេះមិនបានបះពាល់ដល់តួនាទីរបស់លោកឡើយ។

នៅពេលដែលសន្តតិវង្សម៉ឺង ដួលរលំនៅក្នុងឆ្នាំ 1644 លីស៊ី បានបង្ខំឲ្យឈានឈានអ៊ី សម្លាប់ខ្លួន ដូចអ្វីដែលគេរំពឹងថាមន្ត្រីដែលមានកិត្តិភាពនឹងធ្វើនៅក្នុងកាលៈទេសៈមួយចំនួន។ ដោយមិនអាចអនុវត្តតាមយោបល់របស់នាង ឈានឈានអ៊ី បានចុះចូលជាមួយពួកម៉ានធូ និងទទួលបានតំណែងជាមន្ត្រីអស់រយៈពេល 2-3 ឆ្នាំ មុនពេលដែលលោកលាវែងពីតំណែង។ សម្រាប់ភាពស្ងាត់ស្ងៀមទាំងនេះ លោកត្រូវបានគេរិះគន់ជាទូទៅ។ លោកជាមួយនិងលីស៊ី ចាប់ផ្តើមត្រឡប់ទៅជឿលើពុទ្ធសាសនានៅក្នុងរយៈពេលប៉ុន្មានឆ្នាំចុងក្រោយនៃជីវិតរបស់ពួកគេដើម្បីរងាប់ទុក្ខសោកពីការបាត់បង់សន្តតិវង្សរបស់ពួកគេ។ នៅក្នុងឆ្នាំ 1663, 2 ឆ្នាំបន្ទាប់ពីកូនស្រីរបស់នាងបានរៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍លីស៊ី បានកោរសក់ដូចជាដូនជីមួយរូបរបស់ពុទ្ធសាសនា។ មួយឆ្នាំក្រោយមក ឈានឈានអ៊ីបានស្លាប់។ នៅពេលដែលសាច់ញាតិរបស់ឈានឈានអ៊ី នាំគ្នាដណ្តើមកាន់កាប់ទ្រព្យសម្បត្តិរបស់លោក លីស៊ីបានបញ្ចប់ជីវិតខ្លួនឯងតាមរយៈការចងក។ កូនប្រុសរបស់ឈានឈានអ៊ី បានបញ្ចុះសពរបស់នាងជាមួយឈានឈានអ៊ី ក្នុងនាមជាប្រពន្ធទី 2 របស់លោក។

បើទោះបីជាស្រីពេស្យា និងស្រីអ្នកបម្រើ មានឋានៈតូចទាបនៅក្នុងវប្បធម៌ចិនក៏ដោយ ក៏លីស៊ី ត្រូវបានគេស្នើចូលរួមស៊ើបជាទូទៅចំពោះទេពកោសល្យកំណាព្យ និងគំនូរដ៏អស្ចារ្យរបស់នាង និងបុគ្គលិកលក្ខណៈដ៏ក្លាហាននិងរឹងមាំរបស់នាង ដូចដែលយើងបានឃើញពីកិត្តិភាពដ៏ខ្ជាប់ខ្ជួនរបស់នាងចំពោះសន្តតិវង្សម៉ឺង និងសកម្មភាពនៃការសម្លាប់ខ្លួនរបស់នាងដើម្បីតវ៉ាទៅនឹងសេចក្តីលោកលន់, ក្រអឺតក្រទម, និងព្យាបាទនៃសាច់ញាតិរបស់ប្តីនាង។ នាងបានបង្ហាញទៅមនុស្សទាំងឡាយថា ត្រឹមជាស្រីពេស្យាមួយរូប នាងអាចធ្វើជាដៃគូជាមួយបញ្ញវន្តសិល្បៈដ៏ល្បីល្បាញបំផុតរបស់ចិន និងទស្សនៈវិទូដ៏ល្បីល្បាញបំផុតនៃអរិយធម៌ចិន។

គោលរឿងដែលទាក់ទងនឹងមនោសញ្ចេតនាស្នេហានៅក្នុងអក្សរសិល្ប៍ បានចាប់ផ្តើមឡើងតាមរយៈការរីកលូតលាស់នៃវប្បធម៌ស្រីពេស្យារបស់ម៉ឺង ប៉ុន្តែកិរិយាស្របច្បាប់របស់មន្ត្រីអ្នកប្រាជ្ញ ក៏រីករាយជាមួយអក្សរសិល្ប៍បែបមនោសញ្ចេតនាជាមួយប្តីរបស់នាងផងដែរ ហើយអ្នកមួយចំនួនបង្កើតការរៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍ ដោយព្រមព្រៀងគ្នាដែលប្តី និងប្រពន្ធមានចំនូលចិត្តលើបញ្ញា និងវប្បធម៌ដូចគ្នា និងបានបង្កើតទំនាក់ទំនងអារម្មណ៍យ៉ាងជ្រាលជ្រៅទាំងក្នុងន័យស្នេហា និងមិត្តភក្តិ។

ក្រៅតែជាពេលវេលាមួយដែលវប្បធម៌មានការលាយបញ្ចូលគ្នាដ៏ខ្លាំងក្លា ចុងសម័យម៉ឺង ក៏ជួបប្រទះបញ្ហានយោបាយ និងសេដ្ឋកិច្ចផងដែរ។ ក្នុងសតវត្សទី 16 ភាពរុងរឿងដ៏ខ្លាំងក្លា បានប្រមូលផ្តុំនៅតាមតំបន់ច្រលងទន្លេយង់សេក្រោម ដោយមិនបានពង្រីកឆ្ពោះទៅភាគខាងជើង និងភាគនិរតីនៃប្រទេសចិនឡើយ។ អ្នកមានទ្រព្យសម្បត្តិស្តុកស្តម្ភបានស្វែងរកវិធីនៅក្នុងការជៀសវាងការបង់ពន្ធ និងបានបង្វែរបន្ទុកនៃការបង់ពន្ធនេះទៅឱ្យប្រជាជនក្រីក្រ។ ដោយសារតែកំណើននៃភាពក្រីក្រ បានបង្ខំឲ្យប្រជាកសិករជាច្រើនក្លាយខ្លួនជាអ្នកជួលដីរបស់ម្ចាស់កម្មសិទ្ធិដី ដែលមានទ្រព្យសម្បត្តិស្តុកស្តម្ភ នៅក្នុងតម្លៃដីខ្ពស់មួយ។ ការធ្វើកំណែទម្រង់ពន្ធដ៏ធំមួយនៅក្នុងសតវត្សទី 16 ដែលគេហៅថា “កំណែទម្រង់ការប្រមូលពន្ធតែមួយលើក” ដោយបានរួមបញ្ចូលពន្ធដីធ្លី និងពន្ធការងារទៅជាការបង់ពន្ធប្រចាំឆ្នាំតែមួយលើក ជាប្រាក់សុទ្ធ ដោយបានបង្កើនប្រសិទ្ធភាពនៃការប្រមូលពន្ធ ប៉ុន្តែវាបានជួយកាត់បន្ថយបន្ទុកនៃការបង់ពន្ធរបស់ប្រជាជនក្រីក្របានតិចតួចប៉ុណ្ណោះ។

អ្វីដែលធ្វើឲ្យស្ថាបការណ៍កាន់តែអាក្រក់នោះគឺ រដ្ឋាភិបាលម៉ឺង នៅដើមសតវត្សទី 17 ចាប់ផ្តើមកើនឡើង ភាពចុះអន់ថយ ដោយសារការប្រគូតប្រជែងគ្នាយ៉ាងខ្លាំងក្លារវាងក្រុមមហាតាលិកដែលមានអំណាច និងក្រុមអ្នកតស៊ូ ប្រយុទ្ធស្រ្តី-អ្នកប្រាជ្ញ។ វ៉ែចុងហ្សិន ជាមហាតាលិកដែលល្បីល្បាញបំផុតនៅចុងសម័យម៉ឺង ទទួលបានអំណាចនៅ ក្នុងការគ្រប់គ្រងរាជវាំងនៅក្នុងឆ្នាំ 1625 ។ លោកបានវាយប្រហារប្រឆាំងជាមួយចលនាដុងលីន (ជាឈ្មោះមួយ ដែលដាក់តាមសាលាជាន់ខ្ពស់ដុងលីន) ជាទីនឹងដែលអ្នកប្រាជ្ញសីលធម៌និយម និងកំណែទម្រង់និយមសិក្សានៅ ទីនោះ ហើយលោកបានចាប់មន្ត្រី-អ្នកប្រាជ្ញរាប់ពាន់នាក់ដាក់គុក, ធ្វើទារុណកម្ម, និងសម្លាប់។ នៅពេលដែល អធិរាជជឿ ដែលមានព្រះជន្ម 16 ព្រះវស្សាឡើងគ្រងរាជ្យនៅក្នុងឆ្នាំ 1627 ភ្លាមៗនោះទ្រង់បានចាប់ខ្លួនវ៉ែចុងហ្សិន ដែលក្រោយមកលោកបានចងកសម្លាប់ខ្លួនឯងនៅក្នុងគុក។ ការធ្វើដូច្នេះ នាំឲ្យមន្ត្រីនានាមានសង្ឃឹមថា សន្តតិវង្ស នឹងត្រូវជួយសង្គ្រោះ ប៉ុន្តែការធ្លាក់ចុះនៃសន្តតិវង្សម៉ឺង បានដើរទៅមុខយ៉ាងឆ្ងាយ ដែលពិបាកនៅក្នុងការជួយសង្គ្រោះ។ រដ្ឋស្ទើរតែក្ស័យធនទៅហើយនៅក្នុងទសវត្សឆ្នាំ 1590 តាមរយៈការផ្តល់ជំនួយទៅកាន់ប្រទេសកូរ៉េ ដើម្បីជួយពួកគេ ប្រឆាំងជាមួយនិងការវាយប្រហារពីសំណាក់ប្រទេសជប៉ុន, ហើយនៅត្រឹមទសវត្សឆ្នាំ 1620 រដ្ឋាភិបាលម៉ឺង បាន បាត់បង់សមត្ថភាពនៅក្នុងការរក្សាសន្តិភាពនៅតាមព្រំដែនរបស់ខ្លួន។

គ្រោះឡិក្សនៅចិនភាគពាយព្យ បណ្តាលឱ្យប្រជាកសិករងើបឡើងបះបោរជាលើកដំបូងនៅក្នុងឆ្នាំ 1628 ហើយត្រឹមឆ្នាំ 1634 តំបន់ជាច្រើនធ្លាក់ទៅក្រោមការគ្រប់គ្រងរបស់ក្រុមកងទ័ពប្រជាកសិករដែលបះបោរ ដែល ដឹកនាំដោយមេបោរឈ្នួល 2 រូប គឺលីស៊ីចេង និងចាងហ្សិនចុង ។ នៅក្នុងឆ្នាំ 1639 ពាណិជ្ជករជប៉ុន និងអេស្ប៉ាញ បានបញ្ឈប់ការដឹកប្រាក់មកកាន់ប្រទេសចិន ដែលនាំឲ្យតម្លៃប្រាក់បានកើនឡើងយ៉ាងឆាប់រហ័ស និងនាំទៅដល់ ការងើបឡើងរបស់ប្រជាកសិករប្រឆាំងជាមួយតម្លៃជួលដី និងពន្ធខ្ពស់។ នៅក្នុងឆ្នាំ 1642 ចលនាបះបោរប្រឆាំង ម៉ឺង បានកម្ទេចទំនប់ទឹកនៅទន្លេយង់សេ ដែលបណ្តាលឱ្យកើតមានទឹកជំនន់, គ្រោះឡិក្ស, និងជំងឺឆ្លងនានា។

1.2. សន្តតិវង្សនិងម៉ូង (1644-1800)

ភាពចលាចលបានកើតមានឡើងទូទាំងប្រទេសនៅក្នុងឆ្នាំ 1644 នៅពេលដែលកងកម្លាំងរបស់លីស៊ីចេង ដណ្តើមកាន់កាប់ទីក្រុងពៃជីង (ប៉េកាំង) ហើយអធិរាជចុងក្រោយរបស់ម៉ឺង បានចងកសម្លាប់ខ្លួននៅលើកូនភ្នំតូច មួយសម្រាប់គយគន់ទីក្រុងហាមយាត់។ កងកម្លាំងរបស់លីស៊ីចេង គ្មានវិន័យ និងបង្កឱ្យមានការភ័យខ្លាចដល់ប្រជាជន នៅទីក្រុងពៃជីង និងតំបន់ជុំវិញនោះ។ មេបញ្ជាការយោធាខ្លាំងបំផុតរបស់សន្តតិវង្សម៉ឺង ឈ្មោះ វ៉ូសានដី នៅយាម មហាកំពែងភាគខាងជើងទីក្រុងពៃជីង។ បើទោះបីជាមិនបានស្គាល់លម្អិតពីពួកគេក៏ដោយ ក៏វ៉ូសានដី បានអញ្ជើញ កងទ័ពម៉ាន់ជូដ៏មានអំណាចខ្លាំងក្លា ចូលរួមជាមួយលោកដើម្បីដណ្តើមទីក្រុងពៃជីង ពីកងកម្លាំងបះបោរត្រឡប់មក វិញ។ ពួកម៉ាន់ជូ គឺជាបច្ចាជនរបស់ពួកមេដឹកនាំសន្តតិវង្សជិន របស់ពួកជូឆេន អ្នកដែលធ្លាប់ដណ្តើមកាន់កាប់ប្រទេស ចិនភាគខាងត្បូងអំឡុងសម័យសុង។ ពួកគេបានប្រកាសបង្កើតសន្តតិវង្សជិន ដែលយកលំនាំតាមចិន នៅក្នុងឆ្នាំ 1616 ហើយនៅក្នុងឆ្នាំ 1636 ពួកគេបានផ្លាស់ប្តូរឈ្មោះសន្តតិវង្សរបស់ពួកគេទៅជាឈ្មាំងដែលមានន័យថាបរិសុទ្ធ។

វ៉ូសានដី បានដឹងយ៉ាងច្បាស់អំពីអំណាច និងបរិច្ចាគរបស់ពួកម៉ាន់ជូ ដូច្នេះគំនិតផ្តួចផ្តើមក្នុងការអញ្ជើញ ពួកគេឱ្យឆ្លងមហាកំពែង គឺដើម្បីជាច្រើនទៅនិងការទទួលបានទ្រព្យសម្បត្តិតែប៉ុណ្ណោះ មិនមែនដើម្បីជួយការពារ សន្តតិវង្សម៉ឺង ឡើយ។ នៅក្នុងករណីមួយចំនួន វាហាក់ដូចជាបង្ហាញយ៉ាងច្បាស់ថា កងកម្លាំងរបស់ម៉ាន់ជូ គឺជាកង កម្លាំងដែលមានសមត្ថភាព និងវិន័យខ្ពស់ជាងគេនៅក្នុងចក្រភព។ កងយោធព៌នាព្រះបរមពួកម៉ាន់ជូ ត្រូវបាន រៀបចំឲ្យស្ថិតនៅក្រោមទង់ ឬបដាពណ៌ខុសៗចំនួន 8 (4 ពណ៌ជិត និង 4 ទៀតពណ៌ស្រាល)។ ក្នុងនោះមានកង

ទំព័រ ៨ ចំនួន ៨ កងពល, កងម្ខាងចំនួន ៨ កងពល, និងកងកម្លាំង ម៉ុងហ្គោលចំនួន ៨ កងពល, កងពលទាំង អស់មានជំនាញនៅក្នុងការដឹកសេះ និងបាញ់ព្រួញ ហើយកងពលទាំងអស់ស្ថិតនៅក្រោមការដឹកនាំរបស់ពួកម៉ានជូ។ ពួកគេដណ្តើមកាន់កាប់ទីក្រុងព័រស៊ីង បានយ៉ាងឆាប់រហ័ស, ស្ដារសណ្តាប់ធ្នាប់ឡើងវិញ, និងប្រកាសថា ឋានសួគ៌ បានប្រគល់អាណត្តិទៅឱ្យសន្តតិវង្សឈឹង។

នៅទីកន្លែងណាដែលប្រជាជនចិនយល់ព្រមចុះចូល ពួកម៉ានជូ ធានាថា ជីវិតរស់នៅ និងវប្បធម៌របស់ពួក គេនឹងនៅបន្តមានសន្តិភាព និងរុងរឿង។ ប្រសិនបើពួកគេប្រឆាំងពួកគេនឹងត្រូវសម្លាប់ ដូចដែលបានបង្ហាញយ៉ាង ច្បាស់នៅពេលដែលទីក្រុងភាគខាងត្បូងយ៉ាងច្រើន ដែលបានបដិសេធនៅក្នុងការចុះចូល។ កងកម្លាំងម៉ានជូ បានដណ្តើម កាន់កាប់ទីក្រុងនេះ ហើយក្នុងរយៈពេល 10 ថ្ងៃ ពួកគេត្រូវបានអនុញ្ញាតឱ្យរំលោភ, លួចប្លន់, និងសម្លាប់ប្រជាជន ទាំងឡាយនៅក្នុងទីក្រុង។ មន្ត្រីចិនមួយចំនួនបានជ្រើសរើសការប្រឆាំង ដោយសម្លាប់ខ្លួនឯង និងក្រុមគ្រួសាររបស់ ពួកគេដើម្បីការពារលោកបំពានដោយកងទ័ពឈ្លានពានមកលើពួកគេ។ ប៉ុន្តែប្រជាជនចិនផ្សេងទៀតជាច្រើន ដោយ រួមទាំងវិស្វានជី ផង បានជ្រើសរើសយកការសហការជិតស្និទ្ធ និងពេញលេញជាមួយក្រុមអ្នកឈ្លានពានម៉ានជូ។ ពួកគេមើលឃើញថា បញ្ហារបស់ម៉ឺង មិនមានសង្ឃឹមនៅក្នុងការដោះស្រាយឡើយ ចំណែកការដឹកនាំប្រកបដោយ វិន័យរបស់ពួកម៉ានជូ បានផ្តល់ឱ្យពួកគេនូវឱកាសដ៏ល្អមួយក្នុងការទទួលបាន អនាគតដ៏ល្អប្រសើរមួយ។ ការបះ បោររបស់ប្រជាកសិករ និងកុហ្សកម្មនៅចុងសម័យម៉ឺង បានបង្ហាញពីការបញ្ចប់ភាពភ័យខ្លាចរបស់ពួកគេចំពោះពួកវេជន អ្នកប្រាជ្ញម្ចាស់ដីធ្លី ជាជាងការភ័យខ្លាចការគ្រប់គ្រងរបស់ពួកម៉ានជូ។

ការអន្តរាគមន៍ដ៏សំខាន់មួយរបស់ពួកម៉ានជូ នៅក្នុងជីវិតរស់នៅរបស់ប្រជាជនចិនគឺ រាល់ប្រជាជនចិនប្រុសៗ ទាំងអស់ត្រូវតែកាត់សក់តាមមូដរបស់ពួកម៉ានជូ ដោយត្រូវការ ពាក់កណ្តាលក្បាលខាងមុខ និងទុកសក់នៅខាង ក្រោយពាក់កណ្តាលឱវ៉ែង និងក្រង។ មូដសក់អាចជានិមិត្តសញ្ញាដ៏មានឥទ្ធិពលមួយ ហើយបុរសជនជាតិចិនតែង តែមានមោទនភាពចំពោះសក់ដ៏វែងរបស់ពួកគេ ដែលចង់ដាក់ប៉ោយទៅលើ (ដូចទៅនឹងអ្នកលេងបោកចំបាប់ស៊ីម៉ូ ជប៉ុននាពេលបច្ចុប្បន្ន)។ ការបង្ខំឱ្យបុរសជនជាតិចិនក្រងសក់ទម្លាក់ទៅក្រោយ ប្រហែលជាកត្តាមួយនាំឱ្យមានការ កើនឡើងនៃការបះបោរក្នុងចំណោមប្រជាជនចិន ប៉ុន្តែវាក៏ជាសញ្ញាណដ៏ច្បាស់លាស់មួយដែលបង្ហាញពីការចុះញ៉ាំ របស់ជនជាតិចិនចំពោះអំណាចគ្រប់គ្រងរបស់ពួកម៉ានជូ។

បើទោះបីជាកងកម្លាំងម៉ានជូ និងដៃគូសហការជនជាតិចិនរបស់ពួកគេ ប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាពក៏ដោយ ក៏ពួកគេត្រូវចំណាយពេលមួយជំនាន់ពេញដើម្បីធ្វើឱ្យសន្តតិវង្សឈឹង មានជំហររឹងមាំ។ នៅក្នុងព្រះជន្ម 15 ព្រះ វស្សា អធិរាជកាងស៊ី ទទួលបានអំណាចនៅក្នុងការត្រួតត្រាភូមិបាលនៅក្នុងឆ្នាំ 1669 តាមរយៈការចាប់ខ្លួនរាជនុសិទ្ធិ របស់ទ្រង់ ព្រះអង្គម្ចាស់ដ៏មានឥទ្ធិពលអូប៊ីអ៊ី ដោយទ្រង់ជឿថា ព្រះអង្គម្ចាស់អូប៊ីអ៊ី ចង់ក្បត់ទ្រង់។ 4 ឆ្នាំក្រោយមក នៅពេលដែលអធិរាជមានព្រះជន្ម 19 ព្រះវស្សា អតីតឧត្តមសេនីយម៉ឺង 3 រូប ដោយរួមមានទាំងវិស្វានជី អ្នកដែល ត្រូវបានផ្តល់ទឹកដីដល់ជំនួយឱ្យគ្រប់គ្រងនៅភាគខាងត្បូង បានងើបឡើងបះបោរប្រឆាំងជាមួយសន្តតិវង្ស។ ត្រឹម ឆ្នាំ 1681 អធិរាជកាងស៊ី បានដឹកនាំការបង្ក្រាបការបះបោរទាំងនេះប្រកបដោយជោគជ័យ ហើយ 2 ឆ្នាំក្រោយមក កងទ័ពឈឹង បានដណ្តើមកាន់កាប់កោះតៃវ៉ាន់, កម្ចាត់ក្រុមអ្នកស្មោះស្ម័គ្រជាមួយសន្តតិវង្សម៉ឺង ចុងក្រោយ ដែល ប្រឆាំងជាមួយអំណាចម៉ានជូ។

ជាទូទៅគេតែងតែប្រៀបធៀបទ្រង់ជាមួយកីឡា វិន័យក្រកពុស្សី, អធិរាជកាងស៊ី គឺជាមេដឹកនាំដ៏មានឥទ្ធិពល បំផុតមួយអង្គដែលមិនធ្លាប់មាននៅក្នុងប្រទេសចិន។ ទ្រង់អាចគ្រងរាជ្យអស់រយៈពេល 60 ឆ្នាំ រហូតដល់ពេលទ្រង់

សុគត់នៅក្នុងឆ្នាំ 1722 គឺជាការគ្រងរាជ្យដែលរងជាងគេនៅក្នុងប្រវត្តិសាស្ត្រចិន។ នៅក្នុងឆ្នាំ 1712 ទ្រង់បានបញ្ឈប់ការវាយតម្លៃពន្ធសារជាថ្មី (ផ្អែកលើចំនួនបុរសពេញវ័យនៅក្នុងតំបន់នីមួយៗ) ដូច្នេះ ពន្ធមិនត្រូវបានបង្កើននាពេលអនាគតឡើយ បើទោះបីជាតំបន់នោះមានកំណើនប្រជាជនក៏ដោយ។ ទ្រង់បានពង្រីកដែនដីចក្រភពឆ្ពោះទៅភាគខាងជើង និងបានបង្កើតព្រំដែនជាមួយប្រទេសកូរ៉េ និង រុស្ស៊ី ដែលបន្តស្ថិតនៅ (ជាមួយនិងតំបន់មួយចំនួនកំពុងមានជម្លោះ) រហូតមកដល់សព្វថ្ងៃ។ ទ្រង់ក៏ទទួលបានជោគជ័យនៅក្នុងការដឹកនាំយុទ្ធ នាការនានាប្រឆាំងជាមួយពួកម៉ុងហ្គោលនៅអាស៊ីកណ្តាល ហើយកងទ័ពរបស់ទ្រង់បានដណ្តើមកាន់កាប់ទីបេ ដោយបានពង្រីកព្រំដែនរបស់សន្តតិវង្សឆ្ពោះទៅភាគខាងលិចឆ្ងាយលើសពីការស្រមៃស្រមៃរបស់សន្តតិវង្សហាន និងថាង។

អ្វីដែលធ្វើឲ្យកាងស៊ី ក្លាយជាអធិរាជដ៏អស្ចារ្យមួយរូបនោះ មិនមែនត្រឹមតែសមត្ថភាពនៅការឈ្លានពានយោធារបស់ទ្រង់ឡើយ ប៉ុន្តែសមត្ថភាពរបស់ទ្រង់នៅក្នុងការជ្រើសរើសមន្ត្រីចិនដែលមានសមត្ថភាព និងលះបង់ខ្ពស់ចំពោះការបម្រើសន្តតិវង្សរបស់ទ្រង់។ ទ្រង់ជាមនុស្សឧស្សាហ៍មួយអង្គ, ជាអធិរាជធ្វើការងារយ៉ាងសកម្ម និងជាអធិរាជមួយអង្គដែលមានបុគ្គលិកលក្ខណៈប្រកដដោយសុភ័ក្ត្រវិនិច្ឆ័យ ដោយបានផ្តល់តម្លៃ និងផ្តល់រង្វាន់ចំពោះចម្លើយដ៏ស្មោះត្រង់ពីសំណាក់មន្ត្រីរបស់ទ្រង់។ ការធ្វើដូច្នេះវាបានជម្រុញឲ្យពួកគេមានភក្តីភាព និងលះ បង់ចំពោះទ្រង់។ អធិរាជកាងស៊ី នៅតែផ្តល់កត្តិយសចំពោះអ្នកមានភក្តីភាពចំពោះសន្តតិវង្សម៉ឺង ដែលបានបដិសេធនៅក្នុងការបម្រើសន្តតិវង្សឈឹង ដ៏រាបណាពួកគេមិនចូលរួមជាមួយកងកម្លាំងបះបោរ។ ទ្រង់បានរៀបចំការប្រឡងពិសេសនានាដើម្បីជ្រើសរើសអ្នកប្រាជ្ញលេចធ្លោនានារបស់ចិនដើម្បីសរសេរប្រវត្តិសាស្ត្រផ្លូវការរបស់សន្តតិវង្សម៉ឺង ជាវិធីដ៏មានប្រសិទ្ធភាពមួយនៅក្នុងការបង្កើនមោទនភាពរបស់ចិនចំពោះកិច្ចប្រឹងប្រែងរបស់ម៉ាន់ជូ។ ទ្រង់បានបើកឱ្យដំណើរការឡើងវិញនូវប្រព័ន្ធប្រឡងជ្រើសរើសមន្ត្រីរាជការសម្រាប់ប្រជាជនភាគខាងត្បូង ដែលជាទីកន្លែងដែលការបះបោរប្រឆាំងជាមួយម៉ាន់ជូ បានកើតឡើងជាទូទៅ។ ទ្រង់ក៏បានឧបត្ថម្ភដល់សិល្បៈ, ទស្សនៈ, និងកំណាព្យចិន តាមរយៈការជ្រើសរើសអ្នកប្រាជ្ញ និងមន្ត្រីនានា ដើម្បីរៀបចំសព្វវចនាធិប្បាយដ៏ធំមួយ, វចនានុក្រមចិនជាច្រើនប្រភេទ, ការបោះពុម្ពផ្សាយជាផ្លូវការនូវស្នាដៃទស្សនវិជ្ជាសំខាន់ៗ, និងបង្កើយស្នាដៃកំណាព្យនានារបស់សន្តតិវង្សថាង។

អធិរាជកាងស៊ី មានចំណាប់អារម្មណ៍ចំពោះការសិក្សាពីលោកខាងលិច ដែលបេសកកម្មយេស៊ូនិកបាននាំមកកាន់ប្រទេសចិន ដោយចាប់ផ្តើមដំបូងនៅក្នុងសតវត្សទី 16 ។ យេស៊ូនិកមួយចំនួនបានធ្វើការនៅក្នុងរាជវាំងឈឹង បានពន្យល់ពីទ្រឹស្តីតារាសាស្ត្រ, ការគណនាប្រតិទិន, គណិតសាស្ត្រ, ភូមិវិទ្យា, និងបច្ចេកវិទ្យាយោធារបស់លោកខាងលិច។ ពួកយេស៊ូនិកយល់ឃើញថា ការគោរពបូជារបស់ជនជាតិចិនចំពោះដូនតាគ្រាន់តែជាពិធីគោរពជាលក្ខណៈឯកជនមិនមែនជាក្បួនគោរពបូជាដល់ទេវតាដែលប្រឆាំងជាមួយព្រះយេស៊ូឡើយ។ ដូច្នេះ ពួកគេអនុញ្ញាតអ្នកបូសាសនាចិនរបស់ពួកគេ អាចរក្សាកាតព្វកិច្ចសង្គមរបស់ពួកគេក្រោមជំនឿ និងប្រពៃណីចិន។ នៅដើមសតវត្សទី 18 ប្រេស៊ីតរបស់សម្តេចប៉ាបប្រចាំនៅរាជវាំងឈឹង បានប្រកាសថា គ្រឹស្តសាសនិកចិនទាំងអស់មិនអាចប្រតិបត្តិការគោរពបូជាចំពោះដូនតាបានឡើយ។ ការមិនយោគយល់នេះ បូករួមជាមួយសេចក្តីច្រណែន និងការប្រគួតប្រជែងគ្នាក្នុងចំណោមបេសកកម្មសាសនាគ្រឹស្តលោកខាងលិច នាំឱ្យអធិរាជកាងស៊ី ដាក់ការកម្រិតកាន់តែខ្លាំងលើសកម្មភាពនានារបស់បេសកកម្មទាំងនោះ ដែលជាការបញ្ចប់សុបិន្តរបស់យេស៊ូនិកក្នុងការផ្លាស់ប្តូរជំនឿរបស់អធិរាជចិន។

នៅក្នុងឆ្នាំ 1722 អធិរាជកាងស៊ី បានសុគត់ និងស្នងរាជ្យបន្តដោយមេដឹកនាំដែលមានអំណាច និងសមត្ថភាពមួយអង្គផ្សេងទៀត គឺ អធិរាជយុងចេង ។ មនុស្សមួយចំនួនបានចោទប្រកាន់ អធិរាជយុងចេង ថាបានបំពុលបិតារបស់ទ្រង់ដើម្បីដណ្តើមអំណាច។ បើទោះបីវាជារឿងពិត ឬមិនពិតក៏ដោយ ទ្រង់គឺជាមនុស្សដែលមានប្រុងប្រយ័ត្ន និងសង្ស័យច្រើនជាងបិតារបស់ទ្រង់។ ទ្រង់បានប្រើវិធីនានាដើម្បីការបន្ថយអំណាចរបស់មន្ត្រីចិន និងធ្វើឲ្យរដ្ឋាភិបាល

របស់ទ្រង់ស្តាប់បញ្ជាអធិរាជកាន់តែច្រើន។ ទ្រង់បានពង្រីកប្រព័ន្ធចងបាំងសម្ងាត់មួយ (ចាប់ផ្តើមដំបូងដោយបិតារបស់ទ្រង់) ដែលជាប្រព័ន្ធមួយ ដែលមន្ត្រីជាន់ខ្ពស់នានាអាចបញ្ជូនសារសម្ងាត់ដល់ទ្រង់យ៉ាងឆាប់រហ័សតាមរយៈប្រព័ន្ធដឹកជញ្ជូនរហ័សដោយប្រើសេះនៅទូទាំងចក្រភព។ ទ្រង់ក៏បានដាក់ចេញនូវការធ្វើកំណែទម្រង់ពន្ធដ៏លម្អិតមួយ ដើម្បីព្យាយាមនៅក្នុងការលុបបំបាត់គេចវេសក្នុងការបង់ពន្ធពីសំណាក់ពួកអ្នកមានទ្រព្យសម្បត្តិ និងឯកសិទ្ធិពិសេស។

អធិរាជយុងចេង សុគត់នៅក្នុងឆ្នាំ 1736 និងស្នងរាជ្យបន្តដោយអធិរាជឈានឡុង ដែលជាអធិរាជដែលគ្រងរាជ្យរយៈពេល 60 ឆ្នាំដូចគ្នាទៅនឹងជីវិតរបស់ទ្រង់ គឺអធិរាជកាងស៊ី ។ ទ្រង់បានប្រើប្រាស់មធ្យោបាយមួយចំនួនដើម្បីប្រណាំងប្រជែងជាមួយជីវិតរបស់ទ្រង់។ ទ្រង់បានធ្វើដំណើរទស្សនៈកិច្ចជាច្រើនលើកទៅកាន់ភាគខាងត្បូងនៃចក្រភព ដូចដែលអធិរាជកាងស៊ី ធ្លាប់បានធ្វើ។ ទ្រង់បានបង្កើនការជ្រាបចូលរបស់ឈឹង ទៅកាន់តំបន់ទីបេ និងបានបញ្ជូនកងទ័ពទៅកាន់ទីនោះបន្ថែមទៀតនៅចុងសតវត្សទី 18 ដើម្បីជួយការពារការវាយប្រហាររបស់ពួកហ្គូខា របស់នេប៉ាល់មកលើពួកទីបេ។ ទ្រង់ក៏បានពង្រីកការគ្រប់គ្រងរបស់ឈឹង ឆ្ពោះទៅភាគខាងលិច ទៅកាន់តំបន់ម៉ុងហ្គោល នៅទូកេស្ថាន (បច្ចុប្បន្នតំបន់ស្វយ័តស៊ីនដាង)។ ព្រំដែនរបស់ចិនសព្វថ្ងៃគឺយោងមួយភាគធំលើព្រំដែនរបស់ឈឹង ដែលបានបង្កើតឡើងនៅក្នុងរាជ្យរបស់អធិរាជឈានឡុង។

អធិរាជឈានឡុង ក៏បានយកគំរូតាមជីវិតរបស់ទ្រង់ក្នុងការឧបត្ថម្ភដល់វប្បធម៌ចិន ដោយក្នុងនោះរួមមានសិល្បៈ, ទស្សនៈវិជ្ជា, និងកំណាព្យ។ ទ្រង់បានក្លាយជាអ្នកចូលចិត្តប្រមូលស្នាដៃសិល្បៈ និងបានឧបត្ថម្ភដល់ការស្ថាបនាបណ្ណាល័យប្រវត្តិសាស្ត្រចិនដ៏ធំបំផុតមួយ។ ស្នាដៃសម្រេចនៃរតនៈសម្បត្តិទាំង 4 គឺជាសៀវភៅដែលបានបញ្ចូលស្នាដៃសំខាន់ៗទាំងឡាយដែលបានបោះពុម្ពផ្សាយជាភាសាចិន។ ផ្នែកមួយនៃការយកចិត្តទុកដាក់របស់អធិរាជ គឺការប្រមូលស្នាដៃសៀវភៅទាំងឡាយដែលទ្រង់យល់ឃើញថា បានគំរាមកំហែងដល់សន្តតិវង្ស ឬសីលធម៌សង្គម។ ដូច្នេះ ស្នាដៃយោធាមួយចំនួន, ស្នាដៃសៀវភៅទាំងឡាយដែលសរសេរប្រឆាំងជាមួយម៉ានជូ, ស្នាដៃដែលត្រូវបានវាយតម្លៃថា មានលក្ខណៈអាសអាភាស ឬ ប្រឆាំងជាមួយខុងជឺនិយម ត្រូវបានហាមឃាត់។ អ្នកទាំងឡាយណាដែលរក្សាទុកសំណេរបែបវិទ្យុស្សនាទាំងនេះ និងត្រូវប្រឈមជាមួយទោសប្រហារជីវិត ប៉ុន្តែប្រសិនបើពួកគេប្រគល់ស្នាដៃទាំងនោះចេញមក ពួកគេនឹងមិនត្រូវបានគេដាក់ពិន័យឡើយ។

អធិរាជដ៏អស្ចារ្យទាំង 3 របស់ឈឹង អធិរាជកាងស៊ី, អធិរាជយុងចេង, និងអធិរាជឈានឡុង យល់ថាខ្លួនទ្រង់គឺជាស្តេចគតិបណ្ឌិត ដោយសារតែទ្រង់បានពង្រីកគំរូភាពជាអធិរាជរបស់ចិន ឆ្ងាយហួសពីដែនដីដែលនិយាយភាសាចិន។ ពួកទ្រង់គ្រប់គ្រងលើចក្រភពមួយដែលមានជាតិសាសន៍ជម្រុះ, បង្រួបបង្រួមពួកម៉ានជូ ជាមួយពួកចិន, ម៉ុងហ្គោល, អ៊ុយហ្គ័រ, ទីបេ, និងក្រុមកុលសម្ព័ន្ធជាតិភាគតិចជាច្រើនទៀតនៅភាគខាងត្បូង និងភាគនិរតីនៃប្រទេសចិន។ ពួកទ្រង់បានយល់ដឹង និងស្គាល់យ៉ាងច្បាស់អំពីទំនៀមទម្លាប់ប្រពៃណីរបស់ខុងជឺ និងពុទ្ធសាសនា និងមិនអត់ឱនដល់ការរិះគន់ដល់ជនណាមេដឹកនាំរបស់ខ្លួនឯងឡើយ។

អធិរាជម៉ានជូ និងមន្ត្រីចិនរបស់ពួកទ្រង់បានយល់ឃើញថា សតវត្សទី 18 គឺជាសករាជនៃសន្តិភាព និងភាពរុងរឿងដ៏អស្ចារ្យមួយរបស់ប្រទេសចិន។ វាគឺជាយុគសម័យនៃការអភិរក្សវប្បធម៌ និងនយោបាយ ផ្នែកខ្លះធ្វើឡើងដោយអធិរាជ និងផ្នែកខ្លះទៀតធ្វើឡើងដោយមន្ត្រី-អ្នកប្រាជ្ញចិន ដែលបានប្រឆាំងទៅនឹងការឯកត្តនិយម និងការច្នៃប្រឌិតនៃទស្សនវិជ្ជា និងសិល្បៈ នៅចុងសម័យ ម៉ុង ដែលពេលខ្លះដែលជាមូលហេតុដែលនាំឱ្យសន្តតិវង្សម៉ុង ដួលរលំ និងការឈ្លានពានរបស់ម៉ានជូ។ សាលារៀនយ៉ាងម៉ុង បានបាត់បង់ប្រជាប្រិយភាពនៅដើមសម័យឈឹង ប៉ុន្តែ

ក៏នៅតែមានការអភិវឌ្ឍនៃគំនិតច្នៃប្រឌិតនៃសិល្បៈ និងទស្សនវិជ្ជានានា បើទោះបីជាមិនសូវ សម្បូណ៌ដូចនៅចុង សម័យម៉ុង ក៏ដោយ។ វិចិត្រករ និងអ្នកនិពន្ធមួយចំនួនបានរកឃើញកលល្បិចរបស់ពួកគេ នៅក្នុងការបង្ហាញពីភាព មិនសប្បាយចិត្តរបស់ពួកគេជាមួយនិងការដឹកនាំរបស់ពួកម៉ាន់ដូ ឬមិនសប្បាយចិត្តជាមួយសង្គមមិន។

រឿងប្រលោមលោកដ៏ល្បីល្បាញបំផុត 2 របស់មិន ត្រូវបានសរសេរឡើងនៅពាក់កណ្តាលសតវត្សទី 18 ។ រឿងដ៏ស៊ី ជាបេក្ខភាពដែលប្រឡងធ្លាក់ បានសរសេរប្រលោមលោកបែបជៀសគ្នាដ៏អស្ចារ្យមួយដែលមានចំណងជើង ថា ប្រវត្តិសាស្ត្រមិនផ្លូវការរបស់អ្នកប្រាជ្ញ ដោយចំអកដល់អ្នកប្រាជ្ញដែលល្ងង់ខ្លៅ និងអ្នកអាង ដែលគិតតែពីភាព ជោគជ័យនៅក្នុងការប្រឡង, ទ្រព្យសម្បត្តិ, និងឋានៈ។ បាវហ្ស៊ូឈីន ដែលមានជីវិតជាជនជាតិមិន បានក្លាយជាអ្នក បម្រើផ្ទាល់ដ៏ជិតស្និទ្ធមួយរូបរបស់អធិរាជកាងស៊ី បានសរសេរប្រលោមលោកមួយដែលមានចំណងជើងថា សុបិន្ត នៅក្នុងបន្ទប់ក្រហម ក៏ត្រូវបានគេស្គាល់ថា រឿងរ៉ាវនៃថ្ម ដែលត្រូវបានគេស្គាល់ជាទូទៅថា ជាប្រលោមលោកដ៏ល្អ បំផុតរបស់មិន។ ដោយសរសេរឡើងផ្ដោតលើការចាប់ជាតិសារជាថ្មីនៅក្នុងទ្រឹស្តីរបស់ពុទ្ធសាសនា និងបង្ហាញពី ភាពបំភ័ន្តភ្នែកនៃសម្ភារៈជីវិត ប្រលោមលោកសុបិន្តនៅក្នុងបន្ទប់ក្រហម គឺជារូបភាពចិត្តសាស្ត្រដ៏គួរឱ្យទាក់ទាញនៃ គ្រួសារដ៏ធំ និងមានអំណាចមួយ បន្តិចម្តងៗបានធ្លាក់ទៅក្នុងភាពក្រីក្រ និងភាពអាម៉ាស់។

ប្រលោមលោកទាំង 2 នេះ មើលទៅហាក់ដូចជាបានទាយទុកជាមុនថា រាជ្យរបស់អធិរាជឈានឡុង សំបកក្រៅមានភាពរីកចម្រើន ប៉ុន្តែតាមពិតវាបានបង្ហាញពីចុងបញ្ចប់ និងសញ្ញាណយ៉ាងច្បាស់នៃការធ្លាក់ចុះនៃ សន្តតិវង្ស។ ស្ថាប័ន និងចំណូលរបស់រដ្ឋាភិបាល មិនស៊ីគ្នាជាមួយនិងកំណើនយ៉ាងខ្លាំងក្លានៃប្រជាជននៅក្នុងសតវត្ស ទី 18 ឡើយ។ នៅក្នុងរយៈពេល 20 ឆ្នាំចុងក្រោយ អធិរាជឈានឡុង បានទុកចិត្តខ្លាំងជ្រុលលើអង្គរក្សជនជាតិម៉ាន់ដូ មួយរូបរបស់ទ្រង់ ដែលមានឈ្មោះថា ហ៊ីសេន អ្នកដែលបានប្រើប្រាស់ឯកសិទ្ធិពិសេសរបស់លោក ដើម្បីលួចបន្លំ ប្រាក់រាល់លានតម្លឹងដើម្បីធ្វើជាប្រយោជន៍ផ្ទាល់ខ្លួនរបស់លោក។ បញ្ហានេះរួមផ្សំជាមួយការបន្តយុទ្ធនាការយោធា របស់អធិរាជឈានឡុង នៅប៉ុន្មានឆ្នាំចុងក្រោយ នាំឱ្យរដ្ឋស្ទើរតែក្ស័យធននៅចុងរាជ្យរបស់ទ្រង់។

នៅពេលដែលអធិរាជឈានឡុង សុគតនៅក្នុងឆ្នាំ 1799 មន្ត្រីនានាចុងក្រោយអាចមានសេរីភាពនៅក្នុង ការបរិហារប្រឆាំងជាមួយហ៊ីសេន។ រាជបុត្រារបស់ អធិរាជឈានឡុង គឺអធិរាជជាលីង បានចាប់ហ៊ីសេន ដាក់គុក កាត់ទោសពីបទពុករលួយ និងបង្ខំឱ្យលោកចងកសម្លាប់ខ្លួនឯង។ គេប៉ាន់ប្រមាណថាទ្រព្យសម្បត្តិរបស់លោក ស្មើ នឹងពាក់កណ្តាលនៃទ្រព្យសម្បត្តិរបស់រដ្ឋសរុបក្នុងរយៈពេល 20 ចុងក្រោយ។ ហ៊ីសេន គឺជាភោគសញ្ញាមួយនៃការ ធ្លាក់ចុះនៃសន្តតិវង្សយើង នៅប៉ុន្មានឆ្នាំចុងក្រោយនៃរាជ្យរបស់អធិរាជឈានឡុង។ ហើយភោគសញ្ញាដែលកាន់តែ មានគ្រោះថ្នាក់ខ្លាំងជាងនេះទៅទៀតនោះគឺ ការបះបោរដ៏ខ្លាំងក្លាមួយរបស់ប្រជាសិករ ដែលកើតមានឡើងមួយ ទសវត្សមកហើយ និងក្របដណ្តប់លើខេត្តចំនួន 5 ដែលស្ថិតនៅក្រោមការដឹកនាំរបស់ក្រុមផ្តាឡែកស ដែលជាអ្នក បើកផ្លូវឱ្យសន្តតិវង្សយើង ដួលរលំ។ ការបះបោរនេះត្រូវបានបង្ក្រាបត្រឹមឆ្នាំ 1804 ប៉ុន្តែ ភាពលំបាកយ៉ាងខ្លាំងរបស់ កងកម្លាំងយើង នៅក្នុងការបង្ក្រាបការបះបោរនេះ បានបង្ហាញពីភាពធ្លាក់ចុះនៃប្រសិទ្ធភាពនៃការប្រយុទ្ធរបស់កង កម្លាំងម៉ាន់ដូ នៅក្នុងចក្រភពទាំងមូល។

2. ប្រទេសគូរ៉េ

2.1. សន្តតិវង្សយី (1392-1910)

សន្តតិវង្សយី នៃព្រះរាជាណាចក្រឥសាន ដែលត្រូវបានបង្កើតឡើងដោយយីសុងកៀ នៅក្នុងក្នុងឆ្នាំ 1392 បានបន្តរហូតដល់ឆ្នាំ 1910។ អំឡុងពេលដ៏វែងនេះ ស្តេចសរុបមានចំនួន 27 អង្គបានដឹកនាំព្រះរាជាណាចក្រមួយ

នេះ ដែលបានប្រែក្លាយប្រទេសកូរ៉េទាំងមូលឲ្យក្លាយជាអង្គការមួយដែលគ្របដណ្តប់ដោយក្រុមសង្គមអភិជន មួយក្រុមដែលគេហៅថា យ៉ាងបាន។

2.1.1. លំនាំនៃនយោបាយ និងយោធាថ្មី

យីសុងក្សេ អ្នកបានក្លាយជាតែចូ (“បុព្វបុរសដ៏អស្ចារ្យ”សោយរាជឆ្នាំ 1392-1398) នៃសន្តតិវង្សយី បាន ដាក់ឈ្មោះព្រះរាជាណាចក្រថ្មីថា ឆូសុន (ទឹកដីនៃភាពស្ងប់ស្ងាត់ពេលប្រលឹម) ដែលជាឈ្មោះរដ្ឋដំបូងរបស់ ប្រទេសកូរ៉េ។ ហានយ៉ាង ត្រូវបានជ្រើសរើសជាអាជ្ញាធរនីមួយៗរបស់ព្រះរាជាណាចក្រដោយយោងទៅតាមទ្រឹស្តីមាត្រសាស្ត្រ ដែលគេសង្ឃឹមថា ព្រះរាជាណាចក្រនឹងបន្តស្ថិតនៅ 1 ម៉ឺនឆ្នាំ។ ហានយ៉ាង ត្រូវបានប្តូរឈ្មោះទៅជាហានសុង ដោយថា ហេតុត្រូវបានគេស្គាល់ជាទូទៅថា សេអ៊ូ ដែលភាសាកូរ៉េមានន័យថា “រាជាធានី”។

បន្ទាប់ពីជ្រើសរើសទីតាំងរាជាធានីថ្មី តែចូ បានចាត់ចែងស្ថាបនាព្រះរាជវាំងដ៏ល្អឆើតឆាយ និងជញ្ជាំងការ ពារខាងក្នុង និងក្រៅ ដែលមានទំហំធំ និងមានច្រកទ្វារចូលតូចនៅជុំវិញរាជាធានី, ឆាងអាន ដែលជាអាជ្ញាធរនីមួយៗ មួយរបស់ចិន ត្រូវបានគេប្រើប្រាស់ជាគំរូមួយសម្រាប់ការស្ថាបនារាជាធានីថ្មី។ នៅក្នុងគ្រានោះ តែចូ បានវាយបង្គ្រាប តំបន់ភាគពាយព្យកូរ៉េដែលតាំងទីលំនៅដោយពួកជូឆេន និងតំបន់ភាគពាយព្យនៃទន្លេតៃជុង ដែលជាទឹកដីមាន ជម្លោះ ដូច្នេះវាបានធ្វើឲ្យទន្លេយ៉ាលូ និងទូម៉ាន ជាព្រំដែនភាគខាងជើងថ្មីរបស់កូរ៉េ។ តែចូ ក៏បានដាក់ប្រទេសកូរ៉េឲ្យ ក្លាយជាអង្គការរបស់សន្តតិវង្សម៉ុង របស់ចិន និងបានបញ្ជូនបេសកកម្មតាមរូបទៅកាន់ប្រទេសជប៉ុន ដោយបាន បង្កើតទំនាក់ទំនងថ្មីមួយជាមួយប្រទេសនោះ។

នៅក្នុងដំណើរការនៃការបង្កើតសន្តតិវង្សថ្មី អ្នកបន្តអំណាចពីតែចូ បានបង្កើត ក្រមច្បាប់រដ្ឋបាលរបស់ឆូសុន នៅដើមឆ្នាំ 1400 និងក្រមច្បាប់អភិបាលកិច្ច 6 ក្រោមជំនួយរបស់អ្នកប្រាជ្ញមួយចំនួនដូចជា ឆុងតូជុន។ ក្រមច្បាប់ អភិបាលកិច្ច 6 ក៏ត្រូវបានកែប្រែឡើងវិញ និងបន្ថែមដោយអ្នកបន្តតំណែងរបស់ទ្រង់ គឺស្តេចតៃជុង (សោយរាជ្យឆ្នាំ 1400-1418) ទៅជា ក្រមច្បាប់មូលដ្ឋាន 6 និង ក្រមច្បាប់បន្ថែម 6 ។ ក្រមច្បាប់ជាតិផ្សេងៗទៀតក៏ត្រូវបានបង្កើត ដោយអ្នកបន្តតំណែងពីតែចូ ក្នុងនោះមាន ក្រមច្បាប់វិន័យចាស់ អំឡុងរាជ្យរបស់ស្តេចសេចូ (1418-1450) និង ក្រមច្បាប់ជាតិ ដោយស្តេចសុងចុង (សោយរាជ្យឆ្នាំ 1469-1494)។ តាមរយៈការបោះពុម្ពផ្សាយ ក្បួនក្រមសីលធម៌ ខុងជឺ មួយដែលគេហៅថា ការប្រព្រឹត្តនៃចំណង 3 នៅក្នុងឆ្នាំ 1432 ដែលជាក្បួនសម្រាប់ពិធីបុណ្យជាតិ ដែលគេ ដាក់ចំណងជើងថា ក្បួន 5 របស់រដ្ឋ ត្រូវបានបោះពុម្ពផ្សាយនៅក្នុងឆ្នាំ 1474 ។ សៀវភៅក្បួននយោបាយ ដែលមាន ចំណងជើងថា គំរូនៃរដ្ឋាភិបាលមានសមត្ថភាព ត្រូវបានបោះពុម្ពផ្សាយនៅក្នុងឆ្នាំ 1441 ដើម្បីផ្តល់ការណែនាំ ដល់មន្ត្រីរាជការ។

រចនាសម្ព័ន្ធនយោបាយ៖ ស្ថាប័នកំពូលរបស់រដ្ឋគឺ ក្រុមប្រឹក្សារដ្ឋ ដែលជាស្ថាប័នបង្កើតគោលនយោបាយ ដែលរួមមានអធិការបតីចំនួន 3 រូប។ ប្រធានរបស់ក្រុមប្រឹក្សានេះ ដែលត្រូវបានគេហៅថា យុងយូអ៊ីជុង គឺមានឋានៈ ស្មើនាយករដ្ឋមន្ត្រី។ រាជអគ្គលេខា ជាអ្នកព្រាង និងបញ្ជូនរាជក្រឹត្យ និងឯកសាររបស់ស្តេច និងបញ្ជូនការធ្វើទំនាក់ ទំនងនានាពី ឬមកស្តេច។ ដើម្បីការពារការរំលោភ នៅក្នុងការអនុវត្តនៃអំណាចនយោបាយ និងរដ្ឋបាល ការិយាល័យអប់រំពិសេស ការិយាល័យអគ្គអធិការកិច្ច និងការិយាល័យអគ្គត្រួតពិនិត្យ ត្រូវបានបង្កើតឡើង។ ការិយាល័យទាំងនេះត្រូវបានគេហៅជារួមថា សាមសា ។

មុខតំណែងរដ្ឋបាលត្រូវបានគេប្រគល់ដល់ក្រសួងចំនួន 6 មានក្រសួងបុគ្គលិក ចំណូល(ពន្ធដារ) កូន (ពិធីបុណ្យ) សង្គ្រាម (កិច្ចការយោធា) ទណ្ឌកម្ម (យុត្តិធម៌) និងកិច្ចការសាធារណៈ។ ជាទូទៅ ប្រធាននៃក្រសួងទាំង 6 នេះក៏មានមុខតំណែងជាទីប្រឹក្សារបស់ស្តេចផងដែរ ដែលស្ថិតនៅពីលើក្រុមប្រឹក្សារដ្ឋ។ មុខតំណែងសំខាន់ៗទាំងអស់របស់រដ្ឋាភិបាលត្រូវបានកាន់កាប់ដំបូងដោយអ្នកបុណ្យ ប៉ុន្តែក្រោយមកមន្ត្រី រដ្ឋាភិបាលទាំងអស់ ត្រូវបានគេជ្រើសរើសចេញពីអ្នកដែលបានប្រឡងជាប់ការប្រលងប្រជែងមន្ត្រីស៊ីវិល។ ស្ថាប័នយោធាកំពូលគឺ អគ្គបញ្ជាការនៃយោធាត្រឹមត្រូវទាំង 3 ។

តំបន់រដ្ឋបាល និងអាជ្ញាធរក្នុងតំបន់៖ ព្រះរាជាណាចក្រត្រូវបានបែងចែកដំបូងទៅជា 7 ខេត្ត ហើយបន្ទាប់មកទៅជា 8 ខេត្ត នៅពេលដែលខេត្តមួយដែលបានរួមបញ្ចូលនូវរាល់ទឹកដីដែលឈ្លានពានបាននៅតំបន់ភាគខាងជើង ត្រូវបានបែងចែកជា 2 ។ ក្នុងបន្ថែមទៅលើទីក្រុងនានានៅតាមបណ្តាខេត្ត ព្រះរាជាណាចក្រនេះមានតំបន់រដ្ឋបាលពិសេសចំនួន 4 អគ្គបញ្ជាការសន្តិសុខ 4 និងអគ្គបញ្ជាការសន្តិសុខរងចំនួន 44 ។ ខេត្តនីមួយៗត្រូវបានបែងចែកជាខេត្តរង ខេត្តរងនីមួយៗត្រូវបានបែងចែកទៅជាស្រុក ហើយស្រុកនីមួយៗត្រូវបានបែងចែកទៅជាស្រុករង។ នៅពីក្រោមស្រុករងមានភូមិ និងភូមិរង ហើយនៅក្រោមភូមិមានតំបន់ ដែលជាកន្លែងដែលពួកទាសកររស់នៅ និងធ្វើការ។ អ្នករដ្ឋបាលទាំងអស់ ដោយរួមទាំងអាជ្ញាធរ និងអគ្គបញ្ជាការយោធរកូមិភាគ ត្រូវបានតែងតាំងដោយរដ្ឋាភិបាលកណ្តាលទៅលើកន្លែងធ្វើការជាក់លាក់ ហើយមេភូមិត្រូវបានជ្រើសរើសពីគ្រួសារដែលមានវណ្ណៈខ្ពង់ខ្ពស់នៅក្នុងតំបន់។ ក៏ដូចជាកូយ៉ូ ដែរ សន្តតិវង្សយី ក៏មិនអនុញ្ញាតឲ្យអ្នករដ្ឋបាលបម្រើការនៅក្នុងតំបន់ស្រុកកំណើរបស់ពួកគេឡើយ។ ស្រុកនីមួយៗមានទីភ្នាក់ងារអភិជនក្នុងតំបន់របស់គេផ្ទាល់ ដែលពួកគេជាអ្នកជួយដល់ការគ្រប់គ្រងស្រុក ដែលគេហៅថា “ភ្នាក់ងារត្រួតត្រាប្រជាជន”។ គួនាទីតូចតាចនៅក្នុងស្ថាប័នរដ្ឋាភិបាលក្នុងតំបន់ត្រូវបានគេហៅថា អាជុន ឬយ៉ាងនី ។ ដូចដែរនៅកូយ៉ូ ប្រព័ន្ធបានៈមន្ត្រី 9 កម្រិតសម្រាប់មន្ត្រីជាន់ខ្ពស់ត្រូវបានបង្កើតឡើង នៅក្នុងកម្រិតនីមួយៗត្រូវបានបែងចែកជាកម្រិត “ចាស់” និង “ក្មេង” ដែលបានធ្វើឲ្យចំនួនសរុបនៃកម្រិតមន្ត្រីមានរហូតដល់ 18 ។ កម្រិតទាំងអស់នេះត្រូវបានផ្តល់ឲ្យដល់សមាជិកយ៉ាងបាន ទាំងឡាយដែលបានប្រឡងជាប់មន្ត្រីស៊ីវិល ហើយត្រូវបានប្រគល់តំណែងរដ្ឋបាលជាន់ខ្ពស់។ មិនមានមន្ត្រីរដ្ឋាភិបាលដែលធ្វើការជាអ្នកអនុវត្តន៍ការងារ (អ្នកធ្វើការងារខាងបច្ចេកទេស) ឬមន្ត្រីតូចតាចត្រូវបានគេចាត់ចូលក្នុងកម្រិតទាំងអស់នេះឡើយ។

ស្ថាប័នយោធា៖ គេត្រូវការពេលវេលាជាច្រើនដើម្បីកំណត់កងយោធាឯកជនរបស់អ្នកបុណ្យ និងអ្នកផ្សេងទៀតដែលបានបង្កើតឡើងនៃចុងសម័យកូយ៉ូ ។ ប៉ុន្តែ នៅក្នុងឆ្នាំ 1400 កងយោធាឯកជនទាំងអស់នេះត្រូវបានលុបចោល ឬក៏បញ្ចូលទៅក្នុងកងយោធាជាតិ ហើយអគ្គបញ្ជាការនៃកងយោធាត្រឹមត្រូវទាំង 3 ត្រូវបានបង្កើតឡើង ដែលជាស្ថាប័នយោធាកំពូលរបស់រដ្ឋ។ ការបង្កើតនេះត្រូវបានបន្តដោយការបង្កើតទីបញ្ជាការយោធា 5 នៅក្នុងឆ្នាំ 1464 ។ នៅក្នុងឆ្នាំ 1530 បន្ទាយយោធរកូមិភាគចំនួន 6 ត្រូវបានគេស្ថាបនាឡើងនៅក្នុងតំបន់ទន្លេទូមេន ខាងក្រោម ហើយប៉ុស្តិ៍យោធាចំនួន 4 ត្រូវបានសាងសង់ឡើងនៅភាគកណ្តាលនៃតំបន់ទន្លេយ៉ាលូ ។ នៅគ្រាបន្ទាប់មក អគ្គបញ្ជាការយោធាក្នុងតំបន់ និងអគ្គបញ្ជាការយោធាជើងទឹកត្រូវបានបង្កើតឡើងនៅតំបន់យុទ្ធសាស្ត្រ ដូចដែលយោធរកូមិភាគក្នុងតំបន់ជាច្រើនត្រូវបានដាក់នៅទីនោះ។

បុគ្គលិកនៃកងកម្លាំងយោធារួមមាន មន្ត្រីដែលមានប្រឡងជាប់មន្ត្រីស៊ីវិល កងទាហានដែលមានជំនាញ និងប្រជាកសិករដែលត្រូវបានកេណ្ឌចូលបម្រើការងារយោធា ដែលជា“កងយោធាកំណែន”(ពូបយុង) ឈរលើមូលដ្ឋានឆ្លាស់គ្នា។ ដើម្បីធ្វើការសម្របសម្រួលទំនាក់ទំនងដ៏ឆាប់រហ័សរវាងរាជធានី និងអគ្គបញ្ជាការយោធាក្នុងតំបន់បណ្តាញនៃស្ថានីយ៍ភ្លើងសញ្ញាមួយ និងស្ថានីយ៍ប្រៃសណីយ៍ត្រូវបានបង្កើតឡើង។

ភាពចលាចលក្នុងតំបន់ជាលើកដំបូង និងបញ្ហាជប៉ុន៖ ជោគវាសនាជំងឺរបស់សន្តតិវង្សយី ត្រូវបានបំផ្លិចបំផ្លាញដោយការដណ្តើមអំណាចដ៏បង្កូរឈាមក្នុងចំណោមសមាជិកនៅក្នុងរាជជំណាក់។ ស្ថានការណ៍ដំបូងមួយចំនួនបានកើតឡើងនៅពេលដែលតែចូ បានប្រកាសអ្នកស្នងរាជបន្តពីទ្រង់។ តែចូ មានបុត្រស្របច្បាប់ចំនួន ៨ អង្គតាមរយៈមហេសីពីរអង្គរបស់ទ្រង់ ហើយបុត្រទី ៨ របស់ទ្រង់មានការមិនពេញចិត្ត ចំពោះការជ្រើសរើសព្រះរាមរបស់ទ្រង់ឲ្យឡើងស្នងរាជបន្តពីទ្រង់ឡើយ ដោយទ្រង់បានបះបោរប្រឆាំង និងបានសម្លាប់ព្រះរាមរបស់ទ្រង់ពីរអង្គដោយរួមទាំងព្រះមហាក្សត្រ និងអ្នកប្រាជ្ញឧត្តមឈ្មោះថា ឆុងតូជុន។ ការរង្គួលរង្គើដោយការបង្កូរឈាមគ្នា តែចូបានដាក់រាជ្យនៅក្នុងឆ្នាំ 1398 ដោយថ្វាយរាជដល់រាជបុត្រទី 2 របស់ទ្រង់ និងបានចូលនិវត្តធ្វើជាបុព្វជិកពុទ្ធសាសនាមួយអង្គ។

ស្តេចថ្មី (ឆុងជុង) បានអនុវត្តតាមការណែនាំនានាដែលបានផ្តល់ដោយពួកហោរារបស់ទ្រង់ ដែលក៏ជាអ្នកអនុវត្តទ្រឹស្តីមាត្រសាស្ត្រ ដោយបានបោះបង់ចោលទីក្រុងសេអ៊ូ និងបានផ្លាស់រាជវាំងទៅកាន់កែក្បែរ ប៉ុន្តែ ទ្រង់ត្រូវប្រឈមទៅនឹងជម្លោះដ៏បង្កូរឈាមយ៉ាងខ្លាំងក្លាមួយក្នុងចំណោមបងប្អូនរបស់ទ្រង់ ដែលនាំឲ្យទ្រង់ដាក់រាជ្យថ្វាយអនុជរបស់ទ្រង់អ្នកដែលបានក្លាយទៅជាស្តេចតែជុង ។

តែជុង (បុព្វជនដ៏អស្ចារ្យ) គឺជាស្តេចមានសមត្ថភាពមួយអង្គ ដែលបានសោយរាជ្យពីឆ្នាំ 1400 ដល់ 1418 ។ ទ្រង់បានផ្លាស់រាជវាំងត្រឡប់មកសេអ៊ូ វិញ ពង្រឹងអំណាចរបស់រាជា ធ្វើឲ្យប្រសើរនូវចរនាសម្ព័ន្ធរដ្ឋាភិបាល កាត់បន្ថយអំណាចរបស់ពុទ្ធសាសនិកតាមរយៈការកាត់បន្ថយចំនួនប្រាសាទ និងបុព្វជិក និងរឹបអូសយកដីពីមន្ត្រីអាក្រក់ ឲ្យសេរីភាពដល់ទាសករទាំងអស់ដែលពួកមន្ត្រីទាំងនោះបានកាន់កាប់។ អ្នកស្នងរាជ្យបន្តពីទ្រង់ ដែលគេស្គាល់ថា សេជុងដ៏អស្ចារ្យ បានអនុវត្តន៍ការងារអស្ចារ្យជាច្រើន ដូចដែលយើងនឹងឃើញនៅខាងក្រោម។

នៅពេលដែលសេជុង សុគត ទ្រង់ត្រូវបានស្នងរាជ្យបន្តដោយស្តេចមួយអង្គដែលសោយរាជ្យបានតែពីរប៉ុណ្ណោះ។ នៅក្នុងឆ្នាំ 1452 តានចូ រាជបុត្រពៅម្នាក់របស់ស្តេចនោះត្រូវបានលើកឲ្យឡើងគ្រងរាជ្យដោយស្ថិតនៅក្រោមអំណាចរបស់ឪពុកមាដែលលោកលន់របស់ទ្រង់។ 7 ខែក្រោយមក ឪពុកមាម្នាក់របស់ទ្រង់ ព្រះអង្គម្ចាស់ស៊ូយ៉ាង បានបះបោរដ៏បង្កូរឈាមមួយ បង្ខំក្លាយរបស់ទ្រង់ឲ្យដាក់រាជ្យ និងបញ្ចូលទ្រង់និរទេសទៅខាងក្រៅ ដូចដែលទ្រង់បានសម្លាប់មន្ត្រីសំខាន់ៗទាំងឡាយដែលទ្រង់ចាត់ទុកថាជាសត្រូវរបស់ទ្រង់។ ស៊ូយ៉ាង បន្ទាប់មកឡើងគ្រងរាជ្យនៅក្នុងឆ្នាំ 1455 ដែលមាននាមថា សេចូ ។ ការធ្វើរដ្ឋប្រហារតបវិញរបស់អ្នកប្រាជ្ញឧត្តម 6 អ្នកនៅក្នុងឆ្នាំ 1456 ដើម្បីស្តារអំណាចតានជុង ឡើងវិញបានជួបគ្រោះមហន្តរាយ ដែលបានបង្កើត "សេចក្តីឈឺចាប់ទាំង 6" ។ នៅក្នុងគ្រានោះ រដ្ឋាភិបាលយី ដែលបានប្រឈមជាមួយការបះបោររបស់ពួកជូឆេន នៅក្នុងខេត្តហាមគីល នៅក្នុងទសវត្សឆ្នាំ 1420 និងបានបន្តរងគ្រោះដោយការរំដើបរំជួលនៅក្នុងតំបន់នោះ នៅពេលដែលយីឆីងអុក បានដឹកនាំការបះបោរមួយនៅក្នុងឆ្នាំ 1453 ។ អ្នកដឹកនាំរដ្ឋបាលក្នុងតំបន់មួយដែលយី បានបះបោរប្រឆាំងត្រូវបានគេផ្លាស់ប្តូរចេញ។ ការបះបោរប្រឆាំងនេះត្រូវបានធ្វើបន្តដោយការបះបោរមួយទៀតនៅហាមគីល ដែលដឹកនាំដោយយីស៊ីអៃ នៅក្នុងឆ្នាំ 1467 អ្នកដែលបានទទួលការគាំទ្រពីសំណាក់ប្រជាកសិករដ៏ច្រើន បានព្យាយាមក្នុងការបង្កើតរដ្ឋផ្ទាល់របស់ទ្រង់នៅទីនោះ។ ការបះបោរទាំងអស់នេះត្រូវបានបំបែក ប៉ុន្តែបញ្ហារបស់ពួកជូឆេន បានក្លាយជារឿងគ្រោះថ្នាក់ធ្ងន់ធ្ងរនៅក្នុងទសវត្សរ៍ឆ្នាំ 1580 ជាពិសេសនៅក្នុងឆ្នាំ 1583 ។

បញ្ហានៅភាគខាងជើងបានរួមផ្សំដោយវត្តមានរបស់ពួកចោរសមុទ្រជប៉ុន។ បើទោះបីជាកងបេសកកម្មមួយ ត្រូវបានគេបញ្ជូនទៅកាន់ស៊ីស៊ីម៉ា នៅក្នុងឆ្នាំ 1419 បានកម្ទេចទីតាំងមូលដ្ឋានរបស់ចោរសមុទ្រទាំងអស់នេះ ហើយប្រទេសកូរ៉េបានបើកកំពង់ផែរបស់គេចំនួន 3 នៅភាគខាងត្បូងដល់ជប៉ុនសម្រាប់ការធ្វើពាណិជ្ជកម្ម ក្រុមចោរ ប្លន់ជប៉ុនបានបន្តធ្វើឲ្យមានភាពវឹកវរនៅតំបន់ឆ្នេរសមុទ្រ។ ជាទូទៅនៅក្នុងឆ្នាំ 1510 ពួកជប៉ុនដែលតាំងទីលំនៅ នៅកំពង់ផែទាំង 3 បានបង្កការបះបោរ ដែលជាលទ្ធផលនាំឲ្យមានការបិទកំពង់ផែទាំងអស់នេះ និងបញ្ឈប់ជាបណ្តោះអាសន្ននៃការធ្វើពាណិជ្ជកម្មជាមួយប្រទេសជប៉ុនរហូតដល់ឆ្នាំ 1572 ។ នៅពេលដែលកើតមានបញ្ហានេះ ក្រុមប្រឹក្សាភិបាលព្រំដែន ថ្មីមួយត្រូវបានបង្កើតឡើង។

2.1.2. លំនាំសង្គម និងសេដ្ឋកិច្ច

សន្តតិវង្សយី បាននាំមកនូវការបែងចែកឋានៈនៅក្នុងសង្គម ដែលកម្រិតនៃវណ្ណៈត្រូវបានគេកម្រិតឡើង យ៉ាងច្បាស់លាស់ និងប្រកាន់យ៉ាងតឹងរឹង ដែលបានបង្កើតមរតកសង្គមមួយ ដែលជះឥទ្ធិពលយ៉ាងស្រួចស្រាវ ដោយគំនិតខុងជឺ។

រចនាសម្ព័ន្ធសង្គម៖ នៅកម្រិតកំពូលនៃរចនាសម្ព័ន្ធសង្គមគឺជា វណ្ណៈនៃអ្នកគ្រប់គ្រង ដែលគេហៅថា យ៉ាង បាន ឬ “ឋានៈទ្វេ” ដែលរួមមានសមាជិកនៃការិយាធិបតេយ្យដែលបានបម្រើការនៅក្នុងតួនាទីតាមលំដាប់ថ្នាក់នៅ ក្នុងការិយាធិបតេយ្យស៊ីវិល និងយោធា។ មន្ត្រីភាគច្រើនគឺជាអ្នកដែលទទួលបានការអប់រំកម្រិតបណ្ឌិតសភា ហើយ ពួកគេនិងសមាជិកគ្រួសាររបស់ពួកគេបានបន្តវណ្ណៈយ៉ាងបាន ។ ដូចនៅក្នុង កូយ៉ូ ឋានៈយោធា (មូបាន) ទទួល បានកិត្តិនាមតិចង្វាងឋានៈស៊ីវិល (មូនបាន)។ សមាជិកទាំងអស់នៃវណ្ណៈយ៉ាងបាន ត្រូវបានគេលើកលែងពីការអនុវត្ត កំណែនាំការងារ ឬកាតព្វកិច្ចយោធា។ ដោយមិនអនុញ្ញាតឲ្យចូលរួមនៅក្នុងកិច្ចការងារពលកម្មនានា ពួកគេត្រូវបាន ដាក់កម្រិតចំពោះការងាររដ្ឋាភិបាល ឬកម្រិតចំពោះកិច្ចការបញ្ញវន្ត និងវប្បធម៌។ សមាជិកនៃគ្រួសារយ៉ាងបាន បាន រៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍ក្នុងចំណោមពួកគេ ហើយពួកគេបានបដិសេធក្នុងការរាប់អានគ្រួសារដែលមិនស្ថិតនៅក្នុងវណ្ណៈ យ៉ាងបាន ។ ស្ថិតនៅក្រោមក្រមច្បាប់ ដែលចាប់ផ្តើមបង្កើតឡើងនៅក្នុងឆ្នាំ 1470 ស្ត្រីដែលស្ថិតនៅក្នុងវណ្ណៈ ខ្ពង់ខ្ពស់ត្រូវតែក្របមុខ និងក្បាលជាមួយនឹងរបាំងក្បាលជាច្រើនប្រភេទនៅពេលដែលពួកគេចេញក្រៅផ្ទះ។ ស្ត្រី មេម៉ាយនៅក្នុងគ្រួសារយ៉ាងបាន ត្រូវបានហាមឃាត់ដោយច្បាប់ក្នុងការរៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍ម្តងទៀត ហើយកូន ប្រុស ឬចៅប្រុសរបស់ស្ត្រីដែលរៀបការម្តងទៀតមិនមានសិទ្ធក្នុងការទទួលមុខនាទីនៅក្នុងរដ្ឋាភិបាលឡើយ។ នៅក្នុងរាជធានីសេអ៊ូ ផ្នែកខាងជើង និងត្បូង ត្រូវបានរក្សាទុកសម្រាប់ការតាំងទីលំនៅរបស់គ្រួសារយ៉ាងបាន ។ ស្ថិត នៅពីក្រោមវណ្ណៈយ៉ាងបាន គឺជាក្រុម “ប្រជាជនកណ្តាល” (ឈូងអ៊ីន) ដែលរួមមានតួនាទីតូចតាចមួយចំនួនដូចជា បុគ្គលិក វេជ្ជសាស្ត្រ អ្នកជំនាញភាសា និងបច្ចេកទេស និងសមាជិកយោធា។ មុខដំណែងបន្តពីឪពុកទៅកូនទាំង អស់នេះត្រូវបានគេទុកបម្រុងសម្រាប់សមាជិកនៅក្រុមនេះ។

ប្រជាជនសាមញ្ញ ដែលគេហៅថា សាងអ៊ីន ឬសាងមីន ត្រូវបានគេចាត់ថ្នាក់ទៅជា 3 កម្រិតសង្គម ជាមួយ នឹងប្រជាកសិករនៅកម្រិតកំពូល បន្ទាប់មកវិចិត្រករ និងពាណិជ្ជករ។ ស្ថិតនៅពីក្រោមវណ្ណៈប្រជាជនសាមញ្ញគឺក្រុម “កំណើតទាប” (ធុនមីន) ដែលរួមមាន ទាសករ អ្នកបម្រើក្នុងស្រុក អ្នកសម្លាប់សត្វ អ្នកសម្លាប់ស្បែក និងកម្មករ ផលិតស្បែក អ្នកកាប់ខ្មោច អ្នកសំដែង ស្រីពេស្យា និងអ្នកដទៃទៀតដែលបានចូលរួមនៅក្នុង “ការងារដែលមិន គប្បី”។ រចនាសម្ព័ន្ធសង្គមនេះបានគ្របសង្កត់ដោយវណ្ណៈយ៉ាងបាន ដែលបានបន្តស្ទើរតែទាំងស្រុងរហូតដល់សតវត្ស

ទី 18 នៅពេលដែលកម្លាំងសង្គម និងសេដ្ឋកិច្ចបាននាំឲ្យមានការផ្លាស់ប្តូរដែលជៀសមិនរួចដែលយើងនៅឃើញនៅ ខាងក្រោម។

ប្រជាកសិករគឺមានលក្ខណៈដូចគ្នាទៅនឹងខ្ញុំកញ្ចះ អ្នកដែលត្រូវបានចងក្លាប់ទៅនឹងដី ប្រជាកសិករនីមួយៗ ត្រូវដាក់កត់សំគាល់ខ្លួនគ្រាប់ពេលវេលា និងមិនមានសេរីភាពក្នុងការដើរហើរឡើយ។ ស្ថិតនៅក្រោមច្បាប់ ពួកគេ មិនមានសេរីភាពក្នុងការផ្លាស់ប្តូរទីកន្លែងស្នាក់នៅរបស់ពួកគេឡើយ ហើយច្បាប់បានរៀបចំផ្ទះកសិករចំនួន 5 ទៅ ជាមួយក្រុមដែលត្រូវទទួលខុសត្រូវជាសមូហភាពក្នុងការប្រតិបត្តិច្បាប់ និងការបំពេញកិច្ចទទួលខុសត្រូវរបស់ពួក គេ មានដូចជាការបង់ពន្ធជាដើម។

ក៏ដូចជាសង្គមកួយៗ សង្គមយី មានប្រជាជនដែលជាទាសករជាច្រើន។ ភាគច្រើននៃពួកគេគឺជាទាសករ សាធារណៈ ដែលជាអ្នកធ្វើការកាប់គាស់នៅលើដីសាធារណៈ ឬធ្វើការនៅក្នុងរោងចក្ររដ្ឋាភិបាល។ ភាគច្រើននៃ ទាសករឯកជនគឺជាអ្នកដែលមានផ្ទះខ្លួនគេផ្ទាល់ និងធ្វើការកាប់គាស់នៅលើដីដែលជាកម្មសិទ្ធិរបស់ម្ចាស់របស់ពួក គេ ដូចជាខ្ញុំកញ្ចះ ហើយអ្នកដទៃទៀតជាទាសករនៅក្នុងតំបន់អ្នកក៏ធ្វើការកាប់គាស់នៅលើដីមួយចំនួន។ គួនាទី របស់ទាសករត្រូវបានបន្តពីឪពុកមកកូន ហើយទាសករត្រូវបានគេទិញ និងលក់ដូរ។ មានទាសករចំនួនប្រមាណ 350,000 នាក់នៅដើមសម័យសន្តតិវង្សយី ប៉ុន្តែ ចំនួននេះត្រូវបានធ្លាក់ចុះទៅដល់តិចជាង 200,000 នៅចុងសតវត្ស ទី 17 តាមរយៈការឈ្លានពានរបស់ជប៉ុន និងម៉ាន់ជូ។ ទាសករជាច្រើនបានទទួលសេរីភាពទាំងពីការបង់ពន្ធនៅ កន្លែងធ្វើការ និងបម្រើការយោធា។ ទាសករមួយចំនួនបានទិញសេរីភាពរបស់ពួកគេពីម្ចាស់កម្មសិទ្ធិឯកជន ខណៈ ពេលអ្នកដទៃទៀតបានរត់គេច និងបានក្លាយជាចោរឬនរ។ នៅក្នុងឆ្នាំ 1801 ទាសកររបស់រដ្ឋាភិបាលជាច្រើនត្រូវ បានគេផ្តល់សេរីភាព។

ដូចដែលការជះឥទ្ធិពលនៃលិទ្ធិខុងដីបានកើនឡើង លំនាំសង្គមកុរុវេបានក្លាយជាចិននីយកម្មយោងទៅ តាមច្បាប់របស់ខុងដី។ ដូច្នេះ សីលធម៌សង្គម និងស្ថាប័នសង្គមខុងដីត្រូវបានបណ្តុះឡើង ហើយការប្រតិបត្តិនៃ គោលការណ៍ខុងដីទាំង 5 ដែលបានគ្រប់គ្រងលើទំនាក់ទំនងរបស់មនុស្សត្រូវបានកត់សំគាល់។ គោលការណ៍ទាំង 5 នេះរួមមាន៖ ភក្តីភាពយ៉ាងស្មោះត្រង់របស់ប្រជាជនចំពោះអ្នកដឹកនាំ ករណីកិច្ចរបស់កូនចៅក្នុងការស្រលាញ់ និង គោរពសាសនា ដែលជាការស្តាប់ឱវាទ និងការគោរពរបស់កូនចំពោះឪពុក (ឪពុកម្តាយ) សេចក្តីស្រលាញ់រវាងប្តី និងប្រពន្ធ ការគោរពរបស់ក្មេងចំពោះមនុស្សចាស់ និងភាពស្មោះត្រង់រវាងមិត្តភក្តិ។ ស្ត្រីត្រូវបានគេអប់រំអំពីភាពស្ងប់ ស្ងាត់ និងស្តាប់ឱវាទ និងភាពបរិសុទ្ធ។ ការចេះស្តាប់បង្គាប់ត្រូវបានគេចាត់ទុកថាជាគុណធម៌ខ្ពស់មួយរបស់ស្ត្រី ហើយជីវិតរបស់ពួកគេត្រូវបានដឹកនាំដោយគោលការណ៍នៃការស្តាប់ឱវាទ 3 : ចំពោះឪពុករបស់គេក្នុងនាមជាកូន ចំពោះប្តីរបស់គេក្នុងនាមជាប្រពន្ធ និងចំពោះកូនដំបូងរបស់ពួកគេក្នុងនាមជាស្ត្រីមេម៉ាយម្នាក់ៗ តម្លៃរបស់ពួកគេ ត្រូវបានវិនិច្ឆ័យដោយសមត្ថភាពរបស់ពួកគេក្នុងការភ្ជាប់ទំនាក់ទំនងខ្លួនជាមួយគ្រួសារ និងផ្តល់ការថែរក្សា របស់ពួកគេចំពោះប្តី និងឪពុកម្តាយរបស់គេ។ ជា “ម្តាយគតិបណ្ឌិត និងម្តាយល្អ” ម្នាក់គឺជាគោលបំណងសំខាន់ បំផុតរបស់ពួកគេនៅក្នុងជីវិត។ ស្ថិតនៅក្រោមលំនាំមួយចំនួន គួនាទីរបស់ស្ត្រីត្រូវបានធ្លាក់ចុះ ហើយចាប់ពីឆ្នាំ 1470 ពួកគេបានបាត់បង់សិទ្ធិកាន់កាប់ទ្រព្យសម្បត្តិដែលពួកគេធ្លាប់បានកាន់កាប់ពីមុន។

មិនមានផ្ទុកនៅក្នុងសម័យនេះត្រូវបានគេដឹករកឃើញឡើយ។ ប៉ុន្តែ គេជឿជាក់ថា រចនាបថសំណង់ផ្ទុកពី មុនត្រូវបានគេបោះបង់ចោល ខណៈពេលដែលទំហំនៃពន្ធដីនៅលើកន្លែងបញ្ចុះសពរបស់ស្តេច និងមហេសី ក៏ដូច ជាប្រជាជនសាមញ្ញ កាន់តែតូចទៅ។

ប្រព័ន្ធសេដ្ឋកិច្ចដំបូង៖ ក៏ដូចជាកូយ៉ូ ដែរការស្ថាបនាសេដ្ឋកិច្ចរបស់ធួសុន នៃសន្តតិវង្សយី គឺកសិកម្ម ហើយ ទ្រព្យសម្បត្តិរបស់បុគ្គលម្នាក់ត្រូវបានគេវាស់តាមរយៈចំនួននៃដីស្រែចំការ និងដីព្រៃដុតដែលពួកគេបានកាន់កាប់។ ដូចដែលពេលវេលាបានកន្លងទៅ ចំនួននៃវិចិត្រការ និងសិប្បករដែលមានសេរីភាព ដែលបានចូលរួមនៅក្នុង ឧស្សាហកម្មកម្មន្តសាលបានបង្កើតឡើង ដែលនាំឲ្យពាណិជ្ជកម្មកើនឡើង និងបានផ្លាស់ប្តូរចរនាសម្ព័ន្ធសេដ្ឋកិច្ចនៃ ព្រះរាជាណាចក្រ។

នៅពេលដែលសន្តតិវង្សយី បានចាប់ផ្តើមឡើង អំណោយដីត្រូវបានគេផ្តល់ឲ្យដល់អ្នកដែលមានស្នាដៃ នៅ គ្រាដែល ច្បាប់ដីតាមឋានៈ ដែលយីសុងក្សេ បានដាក់ឲ្យដំណើរការនៅក្នុងឆ្នាំ 1391 ។ ទាំងអ្នកដែលកំពុងកាន់ តំណែង និងអតីតមន្ត្រីត្រូវបានគេផ្តល់ដីនៅក្នុងតំបន់ក្បែរគឺ ដីធំ ដោយយោងទៅលើឋានៈរបស់ពួកគេ។ បើទោះបី ជាដីតាមឋានៈ ត្រូវបានគេផ្តល់ឲ្យដល់អ្នកទទួលនៅពេលដែលគេមានជីវិតក៏ដោយ ក៏ចំនួនដីច្រើននៃទំហំទាំង អស់នេះ បានក្លាយជាទ្រព្យសម្បត្តិឯកជនរបស់គ្រួសារគេ។ ដីជាច្រើនត្រូវបានរក្សាទុកដើម្បីបង្កើនចំណូលដើម្បី បំពេញតម្រូវការរបស់ព្រះរាជវាំង និងរដ្ឋាភិបាលកណ្តាល ហើយការផ្តល់ដីត្រូវបានផ្តល់ដល់អាជ្ញាធរក្នុងតំបន់ និង ស្ថាប័នអប់រំដើម្បីបង្កើនចំណូលដើម្បីចំណាយទៅលើការចាយវាយរបស់ពួកគេ។ យោធាភូមិភាគនីមួយៗក៏ត្រូវបាន គេផ្តល់ដីមួយចំនួនដើម្បីបំពេញតម្រូវការហិរញ្ញវត្ថុរបស់ពួកគេ។

នៅក្នុងឆ្នាំ 1466 ច្បាប់ដីតាមឋានៈ ត្រូវបានដាក់ជំនួសដោយ ការិយាល័យច្បាប់ដីធ្លី ដែលការផ្តល់ដីត្រូវ បានធ្វើឡើងតែចំពោះគ្រួសារមន្ត្រីដែលកំពុងកាន់តំណែងតែប៉ុណ្ណោះ។ ច្បាប់នេះត្រូវបានលុបចោលនៅក្នុងឆ្នាំ 1556 ហើយបន្ទាប់មកមន្ត្រីត្រូវបានគេផ្តល់ប្រាក់បៀវត្សរ៍ជាសាច់ប្រាក់ និងទំនិញជាជាងដីធ្លី។ រហូតមកដល់ឆ្នាំ 1556 អំណោយដីចំពោះអ្នកដែលមានស្នាដៃ និងការផ្តល់ដីទៅដល់មន្ត្រីយោធា ដែលជាទ្រព្យសម្បត្តិបន្តពីឪពុក ទៅកូនត្រូវបានធ្វើឡើង ប៉ុន្តែ ជាទូទៅប្រព័ន្ធនៃការផ្តល់ប្រាក់បៀវត្សរ៍ត្រូវបានដាក់ជំនួសប្រព័ន្ធនៃការផ្តល់ដី។ មាន និន្នាការដាក់លាក់មួយ ក្នុងការកាត់បន្ថយនូវដីដែលកាន់កាប់ដោយរដ្ឋ ដូចដែលចំនួនដីធ្លីដែលកាន់កាប់ដោយ គ្រួសារ យ៉ាងបាន បានកើនឡើងជាលំដាប់។ ដីស្រែចំការទាំងអស់ ដែលមិនមែនជាទ្រព្យសម្បត្តិសាធារណៈ ឬកាន់ កាប់ដោយមន្ត្រីស៊ីវិល និងយោធា និងគ្រួសារយ៉ាងបាន ទេ ត្រូវដាំដុះដោយប្រជាកសិករ អ្នកដែលត្រូវបង់ពន្ធដីស្មើ និង 1/10 នៃទិន្នផលរបស់ពួកគេ។ អត្រានៃពន្ធដីត្រូវបានកាត់បន្ថយទៅដល់ 1/20 ស្ថិតនៅក្រោម ច្បាប់ពន្ធអាករ ដែលត្រូវបានអនុម័តនៅក្នុងឆ្នាំ 1444 ហើយផ្ទៃដីដាំដុះត្រូវបានគេបែងចែកទៅជា 6 កម្រិតអាស្រ័យទៅលើគុណ ភាពរបស់វា។ ចំនួននៃក្បាល ឬចំនួនផលិតផល ត្រូវបានកំណត់ដោយយោងទៅលើគុណភាពរបស់ដី ហើយអត្រាពន្ធ ត្រូវផ្អែកទៅលើចំនួននៃក្បាល មិនមែនទំហំរបស់ដីទេ។

ក្នុងការបន្ថែមទៅលើពន្ធដី ប្រជាកសិករដែលដាំដុះលើដីដែលជួលគេត្រូវបង់ថ្លៃជួល ដែលមានចំនួន 50 ភាគរយនៃទិន្នផល ដល់ម្ចាស់កម្មសិទ្ធិឯកជន។ ក្នុងករណីទ្រព្យសម្បត្តិរបស់រដ្ឋាភិបាល តម្លៃជួលគឺ 25 ភាគរយនៃ ទិន្នផល។ ប៉ុន្តែ ម្ចាស់កម្មសិទ្ធិដីធ្លី ជាទូទៅតែងតែយកទិន្នផលច្រើនជាងពាក់កណ្តាលពីអ្នកជួលដី។ ម្យ៉ាងទៀត ប្រជាកសិករមានកាតព្វកិច្ចក្នុងការបង់ពន្ធក្នុងតំបន់ជាទំនិញក៏ដូចជាពន្ធការងារ (ពលកម្ម) ហើយក៏ត្រូវអនុវត្ត ការងារយោធា ក្នុងនាមជាទាហានកំណែនឈរលើគោលការវិលជុំ។ ដើម្បីធ្វើឲ្យប្រជាកសិករមានទំនួលខុសត្រូវ ជាសមូហភាពទៅលើកាតព្វកិច្ចរបស់ពួកគេចំពោះរដ្ឋ គ្រួសារប្រជាកសិករត្រូវបានគេរៀបចំទៅជាក្រុមដែលមាន សមាជិក 5 គ្រួសារក្នុងមួយក្រុម។

ដើម្បីបង្កើនជីវភាពរស់នៅរបស់ពួកគេ ប្រជាកសិករបានបង្កើនបច្ចេកវិទ្យាក្នុងការដឹកប្រឡាយទឹក និងបង្កើនការប្រើប្រាស់ដី។ នៅក្នុងពេលជាមួយគ្នានោះ ពួកគេបានរានជីកកំ និងផ្លាស់ប្តូរវាឲ្យក្លាយជាចំការស្រូវ។ ពួកគេក៏បានផលិតសំលៀកបំពាក់កប្បាស និងដើមក្រហៅ ក៏ដូចជាសូត្រផងដែរ។ ផលិតផលនៃឧបករណ៍កសិកម្មគ្រឿងស្ពាន់ គ្រឿងតុទូ ជក់ និងក្រដាស និងគ្រឿងអាវុធក៏ត្រូវបានបង្កើនផងដែរ ដើម្បីបំពេញកំណើនតម្រូវការ។ នៅត្រង់ចំណុចមួយ កម្មករសូត្រប្រមាណ 6,300 នាក់ត្រូវបានជួលដោយ រដ្ឋាភិបាលនៅ សេអ៊ូ និងនៅក្នុងខេត្តមួយចំនួនទៀត។

បើទោះបីជាកំណើននៃពាណិជ្ជកម្ម ត្រូវបានធ្វើឲ្យខូចខាតនៅក្រោមគំនិតមួយចំនួនរបស់អ្នកខ្មែរជំនួយមកដោយ ក៏ក្រុមហ៊ុនពាណិជ្ជកម្មជាច្រើនបានរីកឡើងនៅក្នុងរាជធានី ដែលបានបង្កើតហាង លក់ដុំ និងលក់រាយនៅក្នុងតំបន់មួយចំនួននៅក្នុងទីក្រុង។ ក្នុងចំណោមហាងទាំងនេះរួមមាន ហាងអាជ្ញាបណ្ណ 6 ដែលគ្រប់គ្រងដោយរដ្ឋាភិបាលដើម្បីចែកចាយសូត្រ សំលៀកបំពាក់កប្បាស ជក់សរសេរ ក្រដាស សំលៀកបំពាក់ស្បែក និងផលិតផលគ្រឿងសមុទ្រដូចជាត្រីជៀត និងសារាយសមុទ្រ។ ឈ្មួញរកស៊ីគ្រាប់ធុញជាតិមួយចំនួនបានក្លាយភ្នាក់ងាររបស់រដ្ឋាភិបាល និងគ្រួសារយ៉ាងបាន។ ផ្សារលក់រាយក្នុងតំបន់បានចាប់ផ្តើមឡើង គឺជាទីកន្លែងដែលពាណិជ្ជករលក់រាយ និងអ្នកដើរលក់ដូរអីវ៉ាន់បានលក់ទំនិញរបស់ពួកគេដល់អ្នករស់នៅក្នុង តំបន់។ នៅក្នុងពេលជាមួយគ្នានោះ ទីផ្សារលក់ដុំបានលេចឡើងនៅទីនោះ ហើយនៅក្នុងតំបន់ភាគខាងត្បូងដែលជាទីកន្លែងដែលបរិមាណដ៏ច្រើននៃថ្នាំក្រូជាតិ និងគោត្រូវបានគេលក់ដូរ។

2.1.3. ការអភិវឌ្ឍន៍ប្រជាជន

លិទ្ធិខ្មែរជំនី និងពុទ្ធសាសនា៖ លិទ្ធិខ្មែរជំនី បានក្លាយជាលិទ្ធិរបស់រដ្ឋដែលប្រកាន់និយមចាស់នៃយី របស់កូរ៉េ។ វាត្រូវបាននាំមកដោយអានយូ អ្នកដែលបានសិក្សានៅក្នុងប្រទេសចិន និងបានត្រឡប់មកកាន់ប្រទេសកូរ៉េនៅដើមសតវត្សទី 14 ។ ភាពមិនអត់ឱន និងគំនិតទ្រីស្តី និងពាក្យប្រៀនប្រដៅយ៉ាងតឹងរឹង លិទ្ធិខ្មែរជំនីគឺជាសាខាមួយរបស់លិទ្ធិខ្មែរជំនីដែលទាក់ទងជាមួយធម្មជាតិនៃមនុស្ស និងអំណាចស្តេចផែនដី ហើយវាព្យាយាមក្នុងការពន្យល់អំពីឋានៈជាទូទៅតាមពាក្យបរមត្ថវិជ្ជា។ នៅក្នុងសីលធម៌នយោបាយ វាបានអះអាងអំពីអំណាចស្តេចផែនដី និងកក្កដាភាពយ៉ាងពិតប្រាកដរបស់ប្រជារាស្ត្រចំពោះអ្នកដឹកនាំរបស់គេ។ នៅក្នុងពាក្យប្រៀនប្រដៅក្នុងសង្គមរបស់វា វាបានថ្លែងអំពីការប្រតិបត្តិនៃគោលការណ៍សីលធម៌ទាំង 5 នៅក្នុងទំនាក់ទំនងរបស់មនុស្ស ដែលបានបង្ហាញនៅខាងលើ។ ការប្រតិបត្តិក្បួនពិធីបុណ្យនានាមានដូចជា ពិធីគោរពបុព្វបុរសត្រូវបានគេចាត់ទុកថាជាគុណធម៌ដ៏សំខាន់។ ការរីកឡើងនូវពាក្យប្រៀនប្រដៅមួយចំនួន ជាយថាហេតុបាននាំឲ្យមានជម្លោះដ៏ជូរជ្រកក្នុងចំណោមអ្នកប្រាជ្ញខ្មែរជំនីជាលទ្ធផលនាំឲ្យមានការធ្វើវិស្សតកម្មអ្នកប្រាជ្ញចំនួន 4 ដង (សាវ៉ា) រវាងឆ្នាំ 1498 និង 1545 ។

ក្នុងចំណោមអ្នកប្រាជ្ញខ្មែរជំនីដែលមានអំណាចមានគឺមធ្យងជីក (1431-1492) និងសាវ៉ាសំខាន់របស់ទ្រង់ គឺមុលសុន អ្នកដែលត្រូវបានគេសម្លាប់នៅក្នុងការធ្វើវិស្សតកម្មអ្នកប្រាជ្ញនៅក្នុងឆ្នាំ 1504 ។ អ្នកប្រាជ្ញខ្មែរជំនីដែលមានអំណាចផ្សេងទៀតគឺ ឆូក្វាងចូ (1482-1519) អ្នកដែលបានផ្សព្វផ្សាយអំពី ចលនាក្រមភូមិ (យ៉ាងយាក) មុនពេលបន្តិចដែលលោកត្រូវបានគេសម្លាប់នៅក្នុងឆ្នាំ 1519 យីវ៉ាង (តៃក្សេ 1501-1570) អ្នកដែលបានថ្លែងអំពីសារៈសំខាន់នៃគោលការណ៍មួយដែលគេហៅថា អ៊ី ដែលលោកជឿជាក់ថាអ្នកគ្រប់គ្រងធម្មជាតិ និងឥរិយាបថរបស់មនុស្ស និងយីអ៊ី (យូលគុក 1536-1584) អ្នកដែលបានអះអាងអំពីគោលការណ៍នៃធាតុដែលធ្វើឲ្យមានកម្លាំងដែលគេហៅថា គី ។ តំណាងដោយយីវ៉ាង និងយីអ៊ី សាលាលិទ្ធិខ្មែរជំនីអ៊ី និងគី បានរួមបញ្ចូលក្រុមវណ្ណគតិលេចធ្លោ

មួយចំនួនដែលគេហៅថា សារីម នៅក្នុងសតវត្សរ៍ទី 16 និង 17 អ្នកដែលបានចូលរួមនៅក្នុងការពិភាក្សារវាងពួកអ្នកប្រាជ្ញ។ ពួកគេមួយចំនួនបានគាំទ្រលើការប្រតិបត្តិនៃក្បួនគ្រួសារដែលបានថ្លែងដោយឈូស៊ី ក្នុងអត្ថបទរបស់លោកដែលមានចំណងជើងថាក្បួនគ្រួសារ ។

ខុងជឺនីយកម្មនៅក្នុងប្រទេសកូរ៉េបាននាំទៅដល់កាន់ធ្លាក់ចុះយ៉ាងឆាប់រហ័សនៃពុទ្ធសាសនា។ ស្តេចតៃជុងបានចាប់ផ្តើមរួមមកហើយនៅក្នុងឆ្នាំ 1406 នូវគោលនយោបាយមួយប្រឆាំងជាមួយពុទ្ធសាសនា ដោយកាត់បន្ថយយ៉ាងច្រើននូវចំនួនប្រាសាទ និងបុព្វដិក និងវិបស្សនដីថ្មី និងទាសកររបស់ពួកគេ។ ស្តេចដែលមានវប្បធម៌ត្រាប្រណីសេដ្ឋន៍ និងស្តេចស្នងរាជ្យបន្តពីទ្រង់ ដែលមានជំនឿផ្ទាល់ខ្លួនទៅលើពុទ្ធសាសនា បានត្រាប្រណីចំពោះពុទ្ធសាសនាដែលជាលិទ្ធិដែលនាំឲ្យប្រាសាទរុករាន ដ៏ល្បីល្បាញត្រូវបានស្ថាបនាឡើងនៅសេអ៊ូ នៅក្នុងតសវត្សរ៍ឆ្នាំ 1450 ។ ប៉ុន្តែ បន្ទាប់ពីឆ្នាំ 1468 គោលនយោបាយនៃការសង្កត់សង្កិនមួយត្រូវបានអនុវត្ត ដែលនាំឲ្យមានការបដិសេធទាំងស្រុងទៅលើប្រព័ន្ធនៃការចុះបញ្ជីព្រះសង្ឃ និងការហាមឃាត់ទាំងស្រុងទៅលើការបួសជាសាមណេ។

នៅពាក់កណ្តាលសតវត្សរ៍ទី 16 ពុទ្ធសាសនាបានស្តារភាពខ្លាំងរបស់ខ្លួនឡើងវិញបានបន្តិចបន្តួច ដូចដែលប្រាសាទពុងអ៊ុន ត្រូវបានគេធ្វើជាទីចាត់ការរបស់សាលាសុន និងប្រាសាទពុងសុន ជាទីចាត់ការរបស់សាលាក្យ។ ប៉ុន្តែ ការរស់ឡើងវិញនៃពុទ្ធសាសនិកគឺមានអាយុកាលតែមួយរយៈប៉ុណ្ណោះ ហើយពុទ្ធសាសនាបានក្លាយជាសាសនាសម្រាប់តែអ្នកមិនទទួលបានការអប់រំ និងប្រជាជននៅតាមទីជនបទប៉ុណ្ណោះ។

ការអភិវឌ្ឍវិស័យអប់រំ និងការប្រឡងជ្រើសរើសមន្ត្រីស៊ីវិល៖ ដើម្បីលើកកម្ពស់ការអប់រំ បណ្ឌិតសភាជាតិខុងជឺ ដែលគេហៅថា សុងក្យុងវ៉ាង ត្រូវបានបង្កើតឡើងនៅសេអ៊ូ ។ នៅពីក្រោមវា មានសាលាចំនួន 4 នៅសេអ៊ូសម្រាប់ការសិក្សាខុងជឺ។ នៅក្នុងតំបន់ សាលាក្នុងស្រុក ដែលគេហៅថា យ៉ាងក្យូ ត្រូវបានគេបង្កើតឡើង។ សាលាបឋមសិក្សា ដែលគេហៅថា សូដាង ដែលជាទីកន្លែងដែលតួអក្សរគោលរបស់ចិន និងប្រវត្តិខុងជឺមួយចំនួនត្រូវបានបង្រៀន ហើយក៏ជាសាលាដែលត្រូវបានបង្កើតនៅតាមភូមិដោយអ្នកប្រាជ្ញ។ សាលាទាំងអស់នេះគឺសម្រាប់កូនប្រុសរបស់គ្រួសារយ៉ាងបាន ។ ការអប់រំបឋមបានចាប់ផ្តើមនៅអាយុ 4 ឆ្នាំ ហើយនៅពេលដែលមានអាយុ 7 ឆ្នាំសិស្សត្រូវបានគេជ្រើសរើសឲ្យបន្តការសិក្សានៅសាលា 4 នៅសេអ៊ូ ឬទៅសិក្សានៅសាលាក្នុងស្រុក។ ហើយមួយចំនួនតូចនៃអ្នកដែលបានបញ្ចប់ការសិក្សានៅកម្រិតអនុវិទ្យាល័យនេះ ត្រូវបានគេអនុញ្ញាតឲ្យចូលរៀននៅក្នុងបណ្ឌិតសភាជាតិនៅសេអ៊ូ ។

ប្រព័ន្ធនៃការប្រឡងជ្រើសរើសមន្ត្រីរាជការដែលត្រូវបាននាំចូលមកពីប្រទេសចិន ត្រូវបានគេធ្វើការប្រឡងចំនួន 2 កម្រិត៖ អ្នកបរិញ្ញបត្រ (កម្រិតទាប) និងអ្នកមានវិជ្ជាជ្រៅជ្រះ (កម្រិតខ្ពស់)។ សម្រាប់ការប្រឡងនីមួយៗ ភាគកំណត់ 33 នាក់ត្រូវបានគេកំណត់។ បេក្ខភាពដែលទទួលបានជោគជ័យ ត្រូវបានគេអនុញ្ញាតចូលទៅប្រឡងនៅក្នុងព្រះរាជវាំងដោយមានវត្តមានរបស់ស្តេច។ បេក្ខភាពដែលប្រឡងជាប់ការប្រឡងនៅព្រះរាជវាំងជាមួយនឹងពិន្ទុខ្ពស់ ត្រូវបានគេប្រគល់របស់ដែលគេចង់បាន និងកិត្តិនាមជាឆាន់រុន និងត្រូវបានផ្តល់ឲ្យនូវការយកចិត្តទុកដាក់ពិសេសជាមួយនឹងឱកាសមួយក្នុងការឈានទៅដល់ឋានៈខ្ពង់ខ្ពស់មួយនៅលើជណ្តើរការិយាធិបតេយ្យ។ ការប្រឡងទាំងអស់នេះត្រូវធ្វើឡើងរាល់ 3 ឆ្នាំម្តង ប៉ុន្តែជួនពេលខ្លះការប្រឡងពិសេសត្រូវបានធ្វើឡើង ដែលបានបន្ថយសារៈសំខាន់នៃការប្រឡង 3 ឆ្នាំម្តង។

ប្រភេទនៃការប្រឡងជ្រើសរើសមន្ត្រីស៊ីវិលទាំងអស់នេះមាន 3 ក្នុងនោះរួមមាន៖ ការប្រឡងបរិញ្ញាបត្រប្រវត្តិសាស្ត្រ ការប្រឡងផ្នែកយោធា និងការប្រឡងព័ត៌មានទូទៅ។ ដំណែង ការប្រឡងបរិញ្ញាបត្រប្រវត្តិសាស្ត្រ ទាក់ទងជាមួយមុខវិជ្ជាខុងដី និងគុណសម្បត្តិការចេះអាន និងសរសេរ ការប្រឡងផ្នែកទាំងនេះគឺដើម្បីសាកល្បងជំនាញនៅក្នុងសិល្បៈយោធា ក៏ដូចជាចំណេះដឹងប្រវត្តិសាស្ត្រខុងដី និងឯកសារយោធា។ ការប្រឡងព័ត៌មានទូទៅត្រូវបានគេធ្វើឡើងជាមួយ ការប្រឡងភាសាបរទេស វេជ្ជសាស្ត្រ តារាសាស្ត្រ (ដោយរួមមានការទស្សន៍ទាយ និងការសូត្រធម៌) និងច្បាប់។ ដោយមិនចាំបាច់និយាយ ការប្រឡងប្រវត្តិសាស្ត្រមានឯកសិទ្ធខ្ពស់ជាងគេ បន្ទាប់មកការប្រឡងផ្នែកយោធា និងការប្រឡងព័ត៌មានទូទៅនៅក្នុងលំដាប់នៃឋានន្តរស័ក្ត។ ចំណែកអ្នកទាំងឡាយណាដែលប្រឡងមុខវិជ្ជាខាងលើទាំងពីរគឺមកពីគ្រួសារ យ៉ាងបាន អ្នកដែលប្រឡងព័ត៌មានទូទៅគឺមកពីក្រុម “ប្រជាជនកណ្តាល” (ឈូងអ៊ិន) និងនៅតែស្ថិតនៅក្នុងវណ្ណៈសង្គមនោះ។

បើទោះបីជាឱកាសអប់រំត្រូវបានកម្រិតជាសំខាន់ទៅលើកូនប្រុសដែលមកពីគ្រួសារយ៉ាងបាន ក៏ដោយ ក៏កូនប្រុសជាច្រើននៅក្នុងគ្រួសារ “ប្រជាជនកណ្តាល” និងគ្រួសារសាមញ្ញទទួលបានការអប់រំធម្មតា។ បន្ទាប់ពីសតវត្សទី 16 បាតុកូតចម្លែកនេះបានលេចឡើងយ៉ាងច្រើន ដូចដែលកូនប្រុសដែលមកពីគ្រួសារសាមញ្ញទទួលបានតំណែងថ្នាក់ក្រោមនៅក្នុងជួររដ្ឋាភិបាល។ ស្ត្រីវ័យក្មេងនៅក្នុងគ្រួសារយ៉ាងបាន ទទួលបានការអប់រំនៅផ្ទះ ដែលភាគច្រើនស្ថិតនៅក្រោមការណែនាំពុកឪពុក ឬជីតារបស់ពួកគេ។

ស្តេចសេចូ និងការអភិវឌ្ឍន៍វប្បធម៌៖ អំឡុងរាជ្យរបស់ស្តេចសេចូ (1418-1450) ការរីកចម្រើនដ៏អស្ចារ្យនូវវប្បធម៌ និងវិទ្យាសាស្ត្រត្រូវបានកើតឡើង។ ការរីកចម្រើនដ៏សំខាន់បំផុតគឺ ការបង្កើតឡើងនូវអក្សរក្រមកូរ៉េ ដែលគេហៅជាទូទៅថា ហានគូល ដោយអ្នកប្រាជ្ញនៃសាលាដ៏មានតម្លៃ ដែលត្រូវបានប្រគល់អំណាចឲ្យដោយស្តេចក្នុងការធ្វើ។ សេចូ អ្នកដែលបានជឿជាក់ថា កូរ៉េ ត្រូវតែមានភាសាសរសេរដោយខ្លួនឯងផ្ទាល់ បានបង្កើតអក្សរកូរ៉េថ្មី និងបានប្រកាសឲ្យប្រើវានៅក្នុងឆ្នាំ 1446 ដែលមានឈ្មោះថា ហ៊ុនមីងធុងអ៊ូម ឬ “សំលេងត្រឹមត្រូវដើម្បីបង្រៀនប្រជាជន”។ នៅក្នុងភាសាផ្ទាល់រួមមាន ស្រះ ស្រះផ្សំ (ស្រះពីរ) ព្យញ្ជនៈ និងព្យញ្ជនៈពីរ។

បើទោះបីក្រុមមន្ត្រីអភិរក្សនៃ វណ្ណគតិបែបចិន បានហៅវាថា អូនមូន ឬ “ភាសាក្នុងស្រុក” និងបានបដិសេធក្នុងការប្រើប្រាស់វាក៏ដោយ ក៏សេចូ បានបង្កើតការិយាល័យសម្រាប់ការបោះពុម្ពជាភាសាហានគូល ដែលបានបោះពុម្ពស្នាដៃមួយចំនួនដូចជា ចម្រៀងនៃនាគដែលហោះទៅឋានសួគ៌ ដែលជាវិភាគទានមួយដល់គុណធម៌នៃរាជបុព្វបុរស និងវចនានុក្រមនៃការបញ្ចេញសំលេងជាក់លាក់របស់កូរ៉េ ។ ប្រព័ន្ធនៃការសរសេរធម្មតាថ្មីនេះអាចជួយឲ្យស្ត្រីនៅក្នុងគ្រួសារយ៉ាងបាន និងគ្រួសារសាមញ្ញអាចចេះអាន និងចេះសរសេរ ដែលចូលរួមចំណែកដល់ការរីកឡើងនៃវប្បធម៌ថ្មីមួយនៅក្នុងប្រទេសកូរ៉េ ដូចដែលអ្នកនឹងបានឃើញនៅពេលក្រោយ។ ក្នុងការបន្ថែម សេចូ បានស្ថាបនាកន្លែងសង្កេតមួយនៅក្នុងទីធ្លាព្រះរាជវាំងនៅក្នុងឆ្នាំ 1443 និងបានលើកទឹកចិត្តដល់អ្នកវិទ្យាសាស្ត្រក្នុងការផលិតរបស់របបថ្មី។ ជាលទ្ធផលមួយក្នុងការផលិតប្រដាប់វាស់ទឹកភ្លៀងនៅក្នុងឆ្នាំ 1442 ម៉ោងតារាសាស្ត្រ នាឡិកាព្រះអាទិត្យ និងនាឡិកាទឹក។ មួយឆ្នាំបន្ទាប់ពីទ្រង់សុគត យានសម្រាប់បាញ់គ្រាប់មួយត្រូវបានផលិតឡើង បន្ទាប់មកមានការផលិតគ្រាប់កាំជ្រួច និងឧបករណ៍សម្រាប់វាស់កំពស់ និងប្រវែងដី។

វិជ្ជាជ្រៅជ្រះដំបូង៖ ជាមួយនឹងការអភិវឌ្ឍន៍ការអប់រំដែលស្ថិតនៅក្រោមទំនុកចិត្តរបស់រដ្ឋ និងតាមរយៈការខំប្រឹងដែលធ្វើឡើងដោយអ្នកប្រាជ្ញដែលបានចូលនិវត្តន៍ពីមន្ត្រីរដ្ឋាភិបាល និងការបង្កើតសាលាឯកជន វិជ្ជាជ្រៅជ្រះបានអភិវឌ្ឍន៍យ៉ាងឆាប់រហ័ស។ ជាមួយនឹងការចាប់ផ្តើមឡើងនៃការផលិតឲ្យកាន់តែប្រសើរឡើងនៃប្រភេទពុម្ព

ស្ថានដែលអាចរកបាននៅក្នុងឆ្នាំ 1403 សៀវភៅជាច្រើនដែលនិពន្ធឡើងដោយអ្នកប្រាជ្ញត្រូវបានបោះពុម្ពផ្សាយ ធ្វើឲ្យលូតលាស់ដល់វប្បធម៌ជាតិ។ ភាគច្រើនសៀវភៅទាំងអស់នេះគឺជាសៀវភៅប្រវត្តិសាស្ត្រ ដែលមានដូចជា កំណត់ត្រាប្រវត្តិសាស្ត្ររបស់ស្តេច តែចូ ដែលត្រូវបានបោះពុម្ពឡើងនៅក្នុងឆ្នាំ 1413 ។ បន្ទាប់ពីការបោះពុម្ពផ្សាយ សៀវភៅនេះ កំណត់ត្រាប្រវត្តិសាស្ត្រមួយក្រុម (ស៊ីលឡុក) ដែលបានកត់ត្រាពីរាជវាំង និងព្រឹត្តិការណ៍ជាតិ ទាំងឡាយដែលបានគ្របដណ្តប់ទៅលើសម័យ យី ទាំងមូល ត្រូវបានបោះពុម្ពផ្សាយ។

ការបង្កើតនូវភាសាសរសេរកូរ៉េ បានជំរុញឲ្យមានការកើនឡើងនៃការសិក្សាអំពីស្រុកទេស។ ដូច្នេះ រវាង ឆ្នាំ 1432 ដល់ឆ្នាំ 1485 សៀវភៅប្រវត្តិសាស្ត្រ និងភូមិវិទ្យាកូរ៉េជាច្រើនត្រូវបានគេបោះពុម្ព។ ក្នុងចំណោមនោះមាន កញ្ចក់មានតម្លៃសម្រាប់បន្តសោយរាជ្យ, ប្រវត្តិសាស្ត្រកូរ៉េ ថ្មីមួយ សារៈសំខាន់នៃប្រវត្តិសាស្ត្រកូរ៉េ, កញ្ចក់ទូលំ ទូលាយនៃកូរ៉េ, ការពិពណ៌នាអំពីទីតាំងភូមិសាស្ត្រនៃខេត្តទាំង 8, និង ការអង្កេតបន្ថែមទៅលើទីតាំងភូមិសាស្ត្រកូរ៉េ ។ នៅក្នុងពេលជាមួយគ្នានោះ សៀវភៅមួយចំនួនដូចជា ការនិយាយច្បាស់អំពីការធ្វើស្រែចំការ, ការចងក្រងបទបញ្ញត្តិ ក្នុងស្រុក, គំរូនៃវេជ្ជសាស្ត្រកូរ៉េ, ការគណនាអំពីចលនាភាពជាក់ស្តែងនៃផ្ទៃអាកាសទាំង 7, និង កំណត់ត្រាស្តីអំពី អាវុធគ្រាប់រំសេវ ត្រូវបានបោះពុម្ពផ្សាយ។

កំណាព្យ និងចម្រៀង៖ ខណៈពេលដែល វណ្ណគតិខុងជឺ ត្រូវបានគេបញ្ចូលនៅក្នុងការសរសេរកំណាព្យតាម បែបចិន (ហានស៊ី) កំណាព្យខ្លីរបស់កូរ៉េ ដែលមាន 4 ព្យាង្គថ្មីពីក្រុមដែលគេហៅថា ភាសា ត្រូវបានចាប់ផ្តើមសរសេរ ដោយកវីមួយចំនួនដូចជា ឆុងឆូល នៅក្នុងសតវត្សទី 16 អ្នកដែលបានបង្កើតកំណាព្យមួយចំនួនដូចជា ក្បួនដុងថ្មី និងសាមីអ៊ិនគុក ។ នៅក្នុងគ្រានោះដែរ កវីមួយចំនួនដូចជា ប៉ាកអ៊ីលឡូ និងយូនសុនដូ នៅចុងសតវត្សទី 16 និង ដើមសតវត្សទី 17 បានធ្វើឲ្យកាន់តែប្រសើរ និងធ្វើឲ្យគេស្គាល់នូវ កំណាព្យស៊ីចូ ដែលត្រូវបានអភិវឌ្ឍន៍ឡើងនៅចុង សម័យកូរ៉េ ។ ក្នុងចំណោមស្នាដៃឯករបស់ស៊ីចូ រួមមាន ចម្រៀងចំពោះសហជីវិនទាំង 5 និង ចម្រៀងថ្មីពីភ្នំលឿន របស់ខ្ញុំ របស់យូនសុនដូ ។ មិនត្រឹមតែមនុស្សប្រុសទេ ប៉ុន្តែក៏មានស្រ្តីផងដែរមានដូចជា ស៊ីនសែមដាង ម្តាយរបស់ អ្នកប្រាជ្ញខុងជឺឧត្តមយីអ៊ី (យូលគុក) បានក្លាយជាអ្នកតែងកំណាព្យស៊ីចូ ។ កំណាព្យស៊ីចូ មួយចំនួនគឺជាការអប់រំ ដោយធម្មជាតិ ប៉ុន្តែភាគច្រើននៃកំណាព្យទាំងនេះបានបង្ហាញអារម្មណ៍ និងការជឿជាក់ខាងក្នុង។ កំណាព្យមួយ ចំនួនបានសំដែងអំពីគំនិតសមភាពនិយម ឬជីវិតរស់នៅដោយឥតកង្វល់មួយ ខណៈពេលដែលកំណាព្យមួយចំនួន ទៀតបាននិយាយជឿលក្ខៈទៅលើចរិត។ ស្តេចឆុនតែក អ្នកដែលអ្នកតែងកំណាព្យស៊ីចូ ដែលខ្លួនទ្រង់ផ្ទាល់ចងក្រង បញ្ជីមួយនៃចម្រៀងមួយដែលមានចំណងជើងថា ភាពបិតបេនៃកំណាព្យកូរ៉េ នៅក្នុងឆ្នាំ 1728 ហើយស្តេចស៊ូដាង កវីស៊ីចូ ផ្សេងទៀតបានបោះពុម្ពមាលីបទមួយដែលមានចំណងជើងថា ចម្រៀងកូរ៉េ នៅក្នុងឆ្នាំ 1763 ។ មាលីបទ កំណាព្យកូរ៉េ ដែលត្រូវបានចងក្រងដោយប៉ាកយូក្វាន និងអានមីនយុង ត្រូវបានបោះពុម្ពនៅក្នុងឆ្នាំ 1876 ។

គំនូរ៖ ទឹកខ្មៅ និងដក់បានគូររូប ភាគច្រើនគឺជាទេសភាពដែលគេស្គាល់ថា “គំនូរវណ្ណគតិ” ដែលត្រូវបាន អភិវឌ្ឍន៍ឡើងនៅកូរ៉េ បានកើនប្រជាប្រិយភាពក្នុងចំណោមអ្នកប្រាជ្ញយ៉ាងបាន នៅក្នុងសម័យយី អ្នកដែលបាន ក្លាយជាវិចិត្រករដោយការងារដ៏ច្រើន។ ក្នុងចំណោមពួកគេគឺកាងហ្គាន (1419-1465)។ នៅក្នុងការបន្ថែម វិចិត្រករ របស់រដ្ឋាភិបាលមានដូចជា អានក្យុន នៅពាក់កណ្តាលសតវត្សទី 15 ឆៃក្យុង នៅចុងសតវត្សទី 15 និងយីសាងច្វា នៅដើមសតវត្សទី 16 ដែលដាក់ឈ្មោះសម្រាប់ខ្លួនគេផ្ទាល់។ គំនូររបស់គេភាគច្រើនធ្វើតាមគំនិតនៃគំនូរទេសភាព តាមបែបចិន។ ដូច្នេះ គំនូរ “សុបិន្តនៃការលំហែកាយនៅក្នុងសួនផ្លែឈើមួយ” របស់អានក្យុន គឺជាគំនូរដ៏ល្បីល្បាញ បំផុត។ នៅក្នុងពេលជាមួយគ្នានោះ គំនូរនៃអ្វីដែលវិចិត្រករបានហៅថា “សុភាពបុរសទាំង 4” បានកើនប្រជាប្រិយភាព។ “សុភាពបុរសទាំង 4” ទាំងនេះរួមមាន ផ្លែឈើ ផ្កាកេសរ ផ្កាឈើ និងឫស្សី។ នៅក្នុងការបន្ថែម គំនូរផ្កាផ្សេងៗទៀត

មានដូចជាកម្មករ, ដើមឆ្នោត និងដើមចេក, សត្វស្លាប មានដូចជា សត្វបាប និងសត្វបក្សីផ្សេងៗ, និងសត្វពាហនៈ ជាពិសេសឆ្កែ និងឆ្កែ បានកើនឡើងនូវប្រជាប្រិយភាព។ ជាមួយនឹងវិចិត្រករវណ្ណគតិ និងផ្សេងៗទៀត អ្នកអក្ខរវិចិត្រ ល្បីល្បាញនានាបានលេចឡើង ដែលជួលគំនូរ និងអក្ខរវិចិត្រសាស្ត្រត្រូវបានគេចាត់ទុកថាជាទម្រង់តែមួយគត់នៃ វិចិត្រសិល្បៈ។

សិល្បៈភាជន៍៖ អ្នកផលិតគ្រឿងភាជន៍នៅក្នុងសម័យយើ បានអភិវឌ្ឍន៍សិល្បៈភាជន៍ថ្មីមួយ ដោយបានផលិត គ្រឿងពិសេសមួយដែលគេស្គាល់ថា “ម្សៅពណ៌បៃតង” (ពូនធុង) ដែលមានច្រើនទំហំ និងទ្រង់ទ្រាយ និងមានលក្ខណៈ ធម្មតា។ ពែងតែ “ម្សៅពណ៌បៃតង” ត្រូវបានឲ្យតម្លៃយ៉ាងខ្ពស់មិនត្រឹមតែនៅក្នុងប្រទេសកូរ៉េប៉ុណ្ណោះទេ ប៉ុន្តែនៅក្នុង ប្រទេសជប៉ុនក៏បានឲ្យតម្លៃខ្ពស់ផងដែរ។ ខណៈពេលដែលគ្រឿងពណ៌សឡែន (ពែកតា) ដែលបានជំនួសគ្រឿងភាជន៍ យកថ្មបៃតងនៅក្នុងសម័យកុយ៉ូ មានទម្រង់ធម្មតា និងបានរចនាជាសត្វស្លាប ត្រី ផ្កា ឬស្សី ផ្កាអ័រគីដេ និងទេសភាព ពណ៌ខៀវ។ នៅដើមសម័យយើ គ្រឿងពណ៌សឡែនពណ៌ស និង “ម្សៅពណ៌បៃតង” បានផលិតភាគច្រើនសម្រាប់វណ្ណៈ យ៉ាងបាន ។

ប៉ុន្តែ ជាអកុសល ឧស្សាហកម្មភាជន៍ត្រូវបានបំផ្លាញទាំងស្រុងកំឡុងពេលនៃការឈ្លានពានរបស់ជប៉ុននៅ ចុងសតវត្សរ៍ទី 16 ដូចដែលឡូសំខាន់ៗត្រូវបានកម្ទេច និងកម្មករភាជន៍ជាច្រើនត្រូវបានចាប់ធ្វើជាឈ្មើយទៅ ប្រទេសជប៉ុន។ វាបានចំណាយពេលជាច្រើនសម្រាប់ការស្ថាបនាឧស្សាហកម្មនេះឡើងវិញ។ នៅពេលដែលមាន ការស្តារឡើងវិញ សិល្បៈនៃគ្រឿង “ម្សៅពណ៌បៃតង” ត្រូវបាត់បង់ និងផលិតផលនៃគ្រឿងពណ៌សឡែនពណ៌សបាន គ្របដណ្តប់លើឧស្សាហកម្មភាជន៍។ សម្រាប់ប្រជាសាមញ្ញ គេបានផលិតគ្រឿងភាជន៍ពណ៌ឆ្នោតនៅក្នុងទ្រង់ទ្រាយ និងទំហំជាច្រើនប្រភេទ។

ចម្រៀង និងរាំក្នុងក្បួនខុងដឺ៖ ចម្រៀងចិនដែលគេស្គាល់នៅក្នុងប្រទេសកូរ៉េថា តាងអាក ឬអាអាក ដែល មានន័យថា តន្ត្រីសមរម្យ បានអភិវឌ្ឍន៍យ៉ាងឆាប់រហ័សជាមួយនឹងការបង្កើតឡើងនៃពិធីបុណ្យខុងដឺបែបចិន និង ពិធីបុណ្យក្នុងព្រះរាជវាំង។ ចម្រៀង និងរាំចិនត្រូវបានគេប្រើប្រាស់សម្រាប់ក្បួនចេតិយខុងដឺ និងពិធីបុណ្យក្នុង ព្រះរាជវាំង។ ខណៈពេលកំពុងប្រើប្រាស់កំណត់ត្រាចម្រៀង និងឧបករណ៍ភ្លេងចិន តន្ត្រីកូរ៉េបានរៀបរៀង ចម្រៀងដោយរួមមានតន្ត្រីដែលបច្ចុប្បន្នគេស្គាល់ជាទូទៅ ដូចជា របាំចោលបាល់, សត្វបក្សីមួយច្រៀងនៅល្ងាច និងទាយរដូវមួយ, និង របាំអ៊ុក។

ក្នុងការបន្ថែមទៅលើអាអាក ដែលត្រូវបានគេប្រើភាគច្រើនសម្រាប់ក្បួននានា ទម្រង់ផ្សេងទៀតដែលគេ ហៅថា ធុងអាក ឬតន្ត្រីពិតប្រាកដ បានអភិវឌ្ឍឡើងសម្រាប់ការសប្បាយរីករាយរបស់ពួកយ៉ាងបាន ។ ដោយមិន ចាំបាច់និយាយ អ្នកចូលរូប អ្នករាំម៉ាស់ និងអ្នកលំដែងសាធារណៈបានធ្វើឲ្យវិចិត្រថេរជានិច្ចនូវតន្ត្រី និងរាំក្នុង ស្រុក ខណៈពេលដែលព្រះសង្ឃពុទ្ធសាសនាបានរក្សាតន្ត្រី និងរបាំប្រពៃណីសាសនារបស់ពួកគេ។

2.1.4. ការឆ្លាក់ចុះនៃសន្តតិវង្ស យី

ការធ្វើវិស្សតកម្មវណ្ណគតិ និងលទ្ធិរបស់ពួកគេ ជម្លោះរវាងស្តេច និងមន្ត្រីនៅក្នុង ការិយាល័យការត្រួតពិនិត្យ និងការិយាល័យបង្រៀនពិសេស និងការដណ្តើមអំណាចរវាងពួកអភិជនដែលមានស្នាដៃជាមួយនឹងពួកវណ្ណគតិខុងដឺថ្មី បាននាំឲ្យមានសោកនាដកម្មបង្ករឈាមគ្នាមួយចំនួនដែលគេស្គាល់ថា សាវ៉ា ឬ “ការធ្វើវិស្សតកម្មវណ្ណគតិ” រវាងឆ្នាំ 1498 ដល់ឆ្នាំ 1545 ។ ការធ្វើវិស្សតកម្មទាំងអស់នេះបាននាំឲ្យស្ថានភាពនយោបាយមានភាពរីករ ដែលបានរួម

ចំណែកនៃការធ្លាក់ចុះនៃសន្តតិវង្សយី ។ ការធ្វើវិស្សតកម្មពីរលើកដំបូង ត្រូវបានបង្កើតឡើងដោយស្តេចដែលមាន គំនិតមិនទៀងទាត់យុទ្ធសាស្ត្រនៅក្នុងឆ្នាំ 1498 និង 1504 គឺជាពេលដែលពួកវណ្ណគតិខុងជីថ្មីជ្រើសមួយ ក៏ដូច ជាពួកអភិជនមានស្នាដៃជាច្រើនត្រូវបានគេសម្លាប់។ ការធ្វើវិស្សតកម្មលើកទី 3 បានធ្វើឡើងនៅក្នុងឆ្នាំ 1506 នៅ ពេលដែលស្តេចថ្មី សម្ព័ន្ធមិត្តជាមួយពួកអ្នកបុណ្យ បានកម្ចាត់ពួកអ្នកប្រាជ្ញខុងជីថ្មីអស់ជាច្រើន។ ដូច្នេះ នៅក្នុងរយៈ ពេលកន្លះសតវត្សរ៍ អ្នកប្រាជ្ញខុងជីថ្មីល្បីៗជាច្រើនបានក្លាយជាជនរងគ្រោះនៃការធ្វើវិស្សតកម្ម ខណៈពេលដែល ខ្លួនស្តេចផ្ទាល់ក្លាយជាអ្នកមានឥទ្ធិពលតិចតួចក្នុងការគ្រប់គ្រងអាណាចក្ររបស់ពួកគេ។ ដោយមិនចាំបាច់និយាយ ការធ្វើវិស្សតកម្មទាំងអស់នេះ បានធ្វើឲ្យចុះខ្សោយយ៉ាងខ្លាំងដល់ការស្ថាបនានៃសន្តតិវង្សយី ។ បើទោះបីជាពួកវណ្ណគតិ ខុងជីថ្មីបានរងគ្រោះជាទូទៅនៅក្នុងការធ្វើវិស្សតកម្មបន្តបន្ទាប់ក៏ដោយ ក៏អំណាចរបស់ពួកគេនៅក្នុងតំបន់បានបន្តកើន ឡើង ដូចដែលពួកគេជាច្រើនបានចូលនិវត្តន៍ពីរដ្ឋាភិបាល និងបានបង្កើតបណ្ឌិតសភាឯកជន។ ដូច្នេះ ពួកគេអាច ទទួលបានមកវិញនូវភាពខ្លាំងក្លារបស់ពួកគេនៅពាក់កណ្តាលនៃសតវត្សទី 16 ។

បណ្ឌិតសភាឯកជនដែលលេចធ្លោដំបូង (សូស៊ី ស៊ុន) ដែលត្រូវបានបង្កើតឡើងនៅក្នុងឆ្នាំ 1543 ត្រូវបាន បន្តពីក្រោយដោយបណ្ឌិតសភាឯកជនមួយរយនៅត្រឹមឆ្នាំ 1608 ដែលបាននាំឲ្យមានការស្តារឡើងវិញនូវក្រុមខុងជីថ្មី ខណៈពេលដែលនៅពេលជាមួយគ្នានោះមានការលើកតម្កើនការអប់រំនៅក្នុងតំបន់ជនបទ។ ក្នុងចំណោមបណ្ឌិត សភាទាំងនោះរួមមាន តួសានស៊ុន របស់យីវ៉ាង (តូក្យូ) ។ ចលនាដ៏សំខាន់មួយដែលស្ថាបនិកនៃបណ្ឌិតសភាទាំង អស់នេះបានធ្វើឡើងនៅចុងសតវត្សទី 16 គឺ យ៉ាងយាក ឬចលនា “ក្រមច្បាប់ភូមិ” ។ តំណាងនៃវត្ថុបំណងទាំង 4 សម្រាប់ផ្សព្វផ្សាយ ការលើកទឹកចិត្តទៅវិញទៅមកចំពោះសីលធម៌ ការណែនាំទៅវិញទៅមកចំពោះការប្រព្រឹត្តិខុស ការគួរសមទៅវិញទៅមកនៅក្នុងទំនាក់ទំនងសង្គម និងការជួយគ្នាទៅវិញទៅមកនៅក្នុងពេលមានគ្រោះមហន្តរាយ ឬក្នុងពេលលំបាក ពួកគេបានបង្កើនសាមគ្គីភាពក្នុងចំណោមពួកវណ្ណគតិខុងជីថ្មី និងរវាងពួកគេជាមួយប្រជាជន នៅក្នុងតំបន់។

ការកើនឡើងនៃវិវាទផ្ទៃក្នុង៖ គ្រាមួយដែលស្ថាបនិកនៃការធ្វើវិស្សតកម្មបានសាបរលាប ជម្លោះនៃបញ្ញវន្ត និងការដណ្តើមអំណាចរវាងក្រុមអ្នកអភិរក្សខុងជីវិន័យចាស់ និងពួកអ្នកប្រាជ្ញខុងជីថ្មី ឬក្រុមជាមួយការប្រគួតប្រជែងគ្នា ជាលក្ខណៈបុគ្គលនៅក្នុងចំណោមមន្ត្រីជាន់ខ្ពស់របស់រដ្ឋាភិបាល ដែលបានតំណាងផលប្រយោជន៍ក្នុងតំបន់ផ្ទាល់ របស់គេ បាននាំឲ្យមានវិវាទនៅក្នុងបក្សដ៏យូរអង្វែងមួយដែលបានចាប់ផ្តើមឡើងនៅក្នុងឆ្នាំ ១៥៧៥ ។ នៅក្នុង ជំពូកដ៏អាក្រក់នៅក្នុងប្រវត្តិសាស្ត្ររបស់សន្តតិវង្សយី ត្រូវបានបើកឡើងដោយមន្ត្រីពីររូប ស៊ីមយូអ៊ីក្យុម និងគីមយូន។ ស៊ីម រស់នៅសង្កាត់ខាងលិចនៃសេអ៊ូ ហេតុនេះអ្នកគាំទ្រលោកត្រូវបានគេហៅថា មនុស្សខាងលិច ។ កន្លែងស្នាក់ នៅរបស់គីម គឺស្ថិតនៅសង្កាត់ខាងកើតនៃសេអ៊ូ ហើយអ្នកគាំទ្រលោកត្រូវបានគេហៅថា មនុស្សខាងកើត។ ភាគ ច្រើននៃមនុស្សខាងកើតគឺជាអ្នកគាំទ្រយីវ៉ាង អ្នកដែលបានអះអាងអំពីសារៈសំខាន់នៃគោលសីលធម៌នៃធម្មជាតិនៃ ការគ្រប់គ្រង និងធម្មជាតិមនុស្សដែលគេហៅថា អ៊ី ចំណែកឯភាគច្រើននៃមនុស្សខាងលិចគឺជាអ្នកគាំទ្រយីអ៊ី អ្នក ដែលបានអះអាងអំពីសារៈសំខាន់នៃធាតុដែលធ្វើឲ្យមានកម្លាំងដែលគេហៅថា គឺ ។ ដូចដែលវិវាទក្នុងបក្សបានកើន ឡើង បណ្ឌិតសភាឯកជនជាច្រើនបានចូលរួមនៅក្នុងវិវាទនេះ ដែលនាំសហគមន៍បណ្ឌិតសភាទាំងមូលចូលទៅក្នុង ភាពច្របូលច្របល់យ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរ។ ជ័យជំនះនៃក្រុមមនុស្សខាងកើតនៅក្នុងការដណ្តើមអំណាចនេះ បានស្ថាបនា សន្តិភាពដ៏លំបាក នៅក្នុងពិភពនយោបាយមួយឡើងវិញ។ ប៉ុន្តែ ក្រុមមនុស្សខាងកើតត្រូវបានបែកទៅជាក្រុម មនុស្សខាងជើង និងក្រុមមនុស្សខាងត្បូង ខណៈពេលដែលក្រុមមនុស្សខាងលិចត្រូវបានបែងចែកទៅជាក្រុមលិទ្ធិ ចាស់ និងក្រុមលិទ្ធិថ្មី ដែលនាំមកនូវភាពរីករវៃផ្នែកនយោបាយដ៏យូរអង្វែងមួយ ដែលបានបង្កើតឡើងដោយ មនុស្ស

“ពណ៌ 4” មានន័យថា ក្រុម 4 ។ ជាយថាហេតុ ក្រុមលិខិតចាស់ ទទួលជ័យជំនះជាលើកដំបូងនៅចុងសតវត្សទី 18 ប៉ុន្តែវាមិនបានស្ថាបនាស្ថេរភាពនយោបាយឡើងវិញឡើយ។

ការបះបោរប្រឆាំង៖ ដូចដែលក្រុមវណ្ណៈអ្នកដឹកនាំកំពុងមានភាពប្របូកប្របល់នៅក្នុងការដណ្តើមអំណាច គ្នាមួយ ប្រព័ន្ធការពារជាតិធ្លាក់ទៅក្នុងសភាពកាន់តែយ៉ាប់យឺន ដូចជាប្រព័ន្ធធើរភូមិមានស្ថេរភាពនៃជង្រុក ដែលត្រូវបានស្ថាបនាឡើងដើម្បីរក្សាកម្រិតតម្លៃនៃគ្រាប់ធុញជាតិ បានរាំងស្ទះមិនដំណើរការនៅពេលដែលចំនួនលើសនៃធុញជាតិបានធ្លាក់ចុះ។ ប្រព័ន្ធនៃជង្រុកមេត្តាករុណាបានថយចុះយ៉ាងខ្លាំងក្លានូវការផ្តល់ផ្នែកហិរញ្ញវត្ថុដល់ប្រជាកសិករនៅពេលដែលអ្នកប្រើប្រាស់ (អ្នកទាំងឡាយដែលទទួលបានកម្ចីគ្រាប់ធុញជាតិកំឡុងរដូវស្រែកឃ្លាននិទាយរដូវ) ត្រូវបានស្នើឲ្យបង់ថ្លៃប្រើប្រាស់ 10 ភាគរយ ដែលបានបង្កើនបន្ទុកដល់ប្រជាកសិករដែលក្រីក្រ។ ជាលទ្ធផល ប្រជាកសិករជាច្រើនបានចាកចេញពីភូមិរបស់ពួកគេ ហើយបានក្លាយជាអ្នកគ្រាប់ចរ ឬប្រជាជន “ចំការព្រៃដុត” ដែលបានដុតព្រៃនៅតាមជម្រាលភ្នំ និងបានដាំដុះអាហារសម្រាប់ការទ្រទ្រង់ជីវិត។ ឯអ្នកមួយចំនួនទៀតបានក្លាយជាចោរប្លន់។

នៅក្នុងស្ថានភាពណាមួយចំនួន នៅក្នុងឆ្នាំ 1562 មេដឹកនាំក្រុមចោរប្លន់ម្នាក់ដែលគេហៅថា លីមកូដុង (យីមគុតតុង) នៅក្នុងខេត្តវ៉ាងហៃ បាននាំមកនូវការបះបោរដ៏ខ្លាំងក្លាជាលើកដំបូងរបស់ប្រជាកសិករ នៅក្នុងសម័យយី ដោយបានសម្លាប់ជីវិតមនុស្សអស់ជាច្រើន និងបានបំផ្លិចបំផ្លាញទីក្រុង និងភូមិអស់ជាច្រើន។ ភ្លាមៗបន្ទាប់ពីនោះ អ្នកបះបោរម្នាក់មានឈ្មោះថា ឆុងយ៉ូរីព នៅក្នុងខេត្តឆូលឡា បានរៀបចំគម្រោងក្នុងការផ្តល់លំរដ្ឋាភិបាលប៉ុន្តែគម្រោងក្បត់នេះត្រូវបានរកឃើញនៅក្នុងឆ្នាំ 1589 ហើយលោកត្រូវបានគេសម្លាប់។ បន្ទាប់មកនៅក្នុងឆ្នាំ 1624 មន្ត្រីម្នាក់មានឈ្មោះថា យីក្វាល បានបង្កើតឲ្យមានការបះបោរមួយ។ យី បានជួយស្តេចអ៊ិនចូ ឲ្យឡើងសោយរាជ្យ ដែលស្តេចក្នុងហៃគូន បានលាលែងនៅក្នុងឆ្នាំ 1623 ដែលស្ថិតនៅក្រោមសម្ពាធរបស់ក្រុមមនុស្សខាងលិច។ យី មានការមិនពេញចិត្តនៅពេលលោកបានដឹងថាអំណោយដែលស្តេចបានផ្តល់ទៅឲ្យអ្នកដែលបានចូលរួមជាមួយទ្រង់គឺមានកម្រិតតិចតួច។ ដូច្នេះ លោកបានបង្កើតកម្លាំងបះបោរមួយនៅក្នុងខេត្តព្យុងយ៉ាង និងបានវាយលុកសេដ្ឋីបង្ខំឲ្យស្តេចរត់គេចទៅកាន់ភាគខាងជើងទីក្រុងកុងដូ ។ ការបះបោររបស់លោកត្រូវបានវាយបំបែកដោយកងទ័ពរាជា ប៉ុន្តែស្ថានភាពនយោបាយនៅតែអស្ថេរភាព។

ការឈ្លានពានពីបរទេស៖ រវាងឆ្នាំ 1592 ដល់ឆ្នាំ 1636 ប្រទេសកូរ៉េបានរងគ្រោះដោយការឈ្លានពានរបស់ពួកបរទេសចំនួន 2 លើក ដែលជាការបង្ហាញឲ្យឃើញពីចម្លោះផ្ទៃក្នុងមិនចេះចប់មិនចេះហើយ។ ការឈ្លានពានដ៏មហន្តរាយរបស់បរទេសលើកដំបូងបានកើតឡើងនៅពេលដែលកូរ៉េ មិនអនុញ្ញាតឲ្យកងទ័ពជប៉ុនឆ្លងកាត់ប្រទេសរបស់ខ្លួនដើម្បីធ្វើដំណើរទៅឈ្លានពានប្រទេសចិន។ នៅក្នុងឆ្នាំ 1592 កងទ័ពរបស់ជប៉ុនជាច្រើនស្ថិតនៅក្រោមការដឹកនាំរបស់តូយូតឹមី ហ៊ីដេយ៉ូស៊ី បានឈ្លានពានឆ្នេរភាគខាងត្បូងរបស់កូរ៉េ ហើយបានធ្វើដំណើរចូលមកដីឆ្ងាយពីសមុទ្រ។ ជាមួយនឹងជ័យជំនះផ្នែកជើងទឹកដ៏អស្ចារ្យរបស់ឧត្តមនាវីកូរ៉េយ៉ីស៊ិនស៊ិន នៅក្នុងសមរភូមិសមុទ្រហានសាន ដែលការប្រើអាវុធស្រាបដែកដែលជាការបង្កើតថ្មីរបស់លោកជាមួយនឹងអាវុធធន់ធ្ងន់ “ទុកអណ្តើក” ជាមួយនឹងការងើបឡើងនៃប្រជាជនដែលប្តូរជីវិតប្រឆាំងជាមួយក្រុមអ្នកឈ្លានពាន ដំណើរស្វប្បស្ថាភូមិមួយត្រូវបានអភិវឌ្ឍឡើងដូចដែលការកាន់កាប់ទឹកដីត្រូវបានស្តារឡើងវិញ។ នៅក្នុងឆ្នាំ 1597 ពួកជប៉ុនបានបើកការឈ្លានពានជាលើកទី 2 នៅពេលដែលការចរចាផ្អាកសង្គ្រាមត្រូវបរាជ័យ។ ប៉ុន្តែ កងទ័ពកូរ៉េដែលបានរៀបចំយ៉ាងល្អប្រសើរ ជាមួយនឹងកងទ័ពចិន ដែលបានធ្វើដំណើរមកដើម្បីជួយដល់កូរ៉េ បានការពារពីការកាន់កាប់របស់ពួកជប៉ុនមកលើទឹកដីកូរ៉េ ខណៈពេលដែលឧត្តមនាវីយី បានយកជ័យជំនះម្តងទៀតនៅសមុទ្រ ជាមួយនឹងមរណៈភាពរបស់តូយូតឹមី ហ៊ីដេយ៉ូស៊ី កងទ័ពជប៉ុនបានដកចេញពីប្រទេសកូរ៉េនៅក្នុងឆ្នាំ 1598 ។

សង្គ្រាមរយៈពេល 7 ឆ្នាំជាមួយជប៉ុនបានបន្សល់ទុកនូវស្លាកស្នាមយ៉ាងជ្រៅនៅក្នុងប្រទេសកូរ៉េ។ ការខូចខាតនូវទ្រព្យសម្បត្តិយ៉ាងខ្លាំងក្លាត្រូវបានបង្កឡើងដោយពួកជប៉ុន។ ទំហំនៃពន្ធដី បានធ្លាក់ចុះពី 1.7 លានក្បាលមកនូវត្រឹម 540,000 ក្បាល។ រាជវាំងជាច្រើន ដោយរួមទាំងរាជវាំងក្បុងបុក នៅសេអ៊ូ និងរចនាសម្ព័ន្ធប្រវត្តិសាស្ត្រជាច្រើនត្រូវបានបំផ្លិចបំផ្លាញ ដីស្រែចំការត្រូវបានធ្វើឲ្យហិនហោច និងប្រជាជនរាប់ម៉ឺននាក់ត្រូវបានសម្លាប់។ ចំនួនប្រជាជនត្រូវបានកាត់បន្ថយដូចដែល កម្មករជំនាញប្រមាណ 200,000 នាក់ជាពិសេសកម្មករធ្វើកាជីវត្រូវបានចាប់ធ្វើជាឈ្លីយយកទៅប្រទេសជប៉ុន ដែលបានបំផ្លិចបំផ្លាញឧស្សាហកម្មកាជីវរបស់កូរ៉េ។ ជាលទ្ធផល ការស្តាប់ខ្ពើមរបស់កូរ៉េចំពោះជប៉ុនបានចាប់ផ្តើមចាក់រឹសយ៉ាងជ្រៅ។

មុនពេលដែលកូរ៉េអាចស្ថាបនាឡើងវិញនូវស្ថាប័នរួសរៀបរៀងដែលបង្កឡើងដោយពួកជប៉ុន ជម្លោះផ្ទៃក្នុងបានកើតឡើងសារជាថ្មី ដូចដែលកូរ៉េបានជួបប្រទះការកំរាមកំហែងពីពួកជូឆេន (ម៉ាន់ជូ) ដែលបានបង្កើតរដ្ឋឈិនថ្មី (ក្រោយមកប្តូរឈ្មោះទៅជាឆូង) នៅក្នុងតំបន់ម៉ាន់ជូរី និងបានបង្ខំឲ្យកូរ៉េបង្កើតគោលនយោបាយប្រឆាំងម៉ឺង និងគាំទ្រម៉ាន់ជូ ។ នៅពេលដែលស្តេចថ្មីរបស់កូរ៉េបានលុបចោលនូវគោលនយោបាយគាំទ្រម៉ាន់ជូ របស់អ្នកស្នងរាជ្យមុនរបស់ទ្រង់ពួកម៉ាន់ជូ បានបង្កើនការកំរាមកំហែងរបស់ពួកគេមកលើប្រទេសកូរ៉េ។ នៅត្រង់កន្លែងនេះ ការបះបោរដែលបាននិយាយរួចមកហើយរបស់យីក្វាល បានចាប់ផ្តើមឡើងជាមួយទីក្រុងសេអ៊ូ ត្រូវបានកាន់កាប់ដោយពួកបះបោរ។ ក្រុមបះបោរត្រូវបានបង្ក្រាប ប៉ុន្តែកូរ៉េបានជួបប្រទះការឈ្លានពានជាលើកទី ២ របស់ប្រទេសនៅក្នុងឆ្នាំ 1672 ដូចដែលកងទ័ពរបស់ម៉ាន់ជូ បានឡោមព័ទ្ធរហូតដល់ភាគខាងត្បូងខេត្តវ៉ាងហៃ ដោយបង្ខំឲ្យរាជវាំងយី សំលឹងទៅរកសន្តិភាពដោយយល់ព្រមលើតួនាទីរបស់ប្អូនប្រុសលើឈិនថ្មី។ ។

នៅពេលដែលប្រទេសកូរ៉េបដិសេធក្នុងទទួលស្គាល់អធិបតេយ្យភាពរបស់អាណាចក្រឈិនថ្មី (បច្ចុប្បន្នប្តូរឈ្មោះទៅជាឈីង) ពួកម៉ាន់ជូ បានបើកការឈ្លានពានលើកទី 2 របស់ពួកគេនៅក្នុងឆ្នាំ 1636 ដោយបានបង្ក្រាបកូរ៉េនិងដាក់ប្រទេសនេះឲ្យស្ថិតនៅជាជួរជួរមួយរបស់សន្តតិវង្សឈីង ដែលបានក្លាយជាសន្តតិវង្សជីកនាំប្រទេសចិននៅក្នុងឆ្នាំ 1644 ។ បើទោះបីជាសង្គ្រាមលើកទី 2 ជាមួយម៉ាន់ជូ មានរយៈពេលខ្លីក៏ដោយ វាក៏បានបន្សល់ទុកនូវស្លាកស្នាមជ្រៅនៅក្នុងប្រទេសកូរ៉េដែរ ដោយលើកនេះស្ថិតនៅភាគខាងជើង។ ទ្រព្យសម្បត្តិស្រែចំការត្រូវបានបំផ្លិចបំផ្លាញ ហើយប្រជាជនរាប់ម៉ឺននាក់ត្រូវបានចាប់យកទៅតំបន់ម៉ាន់ជូរី ក្នុងនាមជាឈ្លីយសឹក។ ចំនួនដ៏ច្រើននៃមាស ប្រាក់ គ្រាប់ធុញជាតិ និងផលិតផលផ្សេងទៀតត្រូវបានបញ្ជូនទៅកាន់រាជវាំង ឈីង តាមរយៈសួយសារអាករ។

នៅរវាងឆ្នាំ 1654 និងឆ្នាំ 1658 ពួកម៉ាន់ជូ បានប៉ះទង្គិចជាមួយពួករូស៊ី នៅតំបន់ទន្លេអាម៉រ (នាគខ្មៅ) រដ្ឋាភិបាលកូរ៉េបានបញ្ជូនក្រុមទាហានកាន់កាំភ្លើងមួយកងពលទៅជួយដល់ពួកម៉ាន់ជូ ។ នៅក្នុងឆ្នាំ 1712 ការចរចាបានធ្វើឡើងរវាងប្រទេសកូរ៉េ និងចិន ដែលបានបង្កើតព្រំដែនថ្មីរវាងប្រទេសទាំងពីរ។ ជាមួយនេះ កូរ៉េ បានបោះបង់ចោលនូវការទាមទារទឹកដីរបស់ពួកគេនៅភាគខាងត្បូងម៉ាន់ជូរី ។

2.1.5. ការធ្វើកំណែទម្រង់

នៅក្នុងឆ្នាំ 1628 នាវាមួយរបស់ពួកហូឡង់ បានបុកគ្នានៅជិតកោះឆេដូ ហើយកម្មករនៅក្នុងនាវា ដែលត្រូវបានជួយសង្គ្រោះត្រូវបានគេរក្សាទុកនៅក្នុងប្រទេសកូរ៉េ ដើម្បីជួយពួកគេក្នុងការធ្វើអាវុធ។ ក្រុមនេះបានចូលរួមដោយកម្មករនៅលើនាវារបស់ពួកហូឡង់ ផ្សេងទៀត ស្តារហាក់ ដែលបានបុកគ្នានៅជិតកោះឆេដូ នៅក្នុងឆ្នាំ 1653 ។ កម្មករនៅក្នុងនាវាទាំងអស់នោះត្រូវបានគេរក្សាទុកជាឈ្លីយសម្រាប់ផលិតអាវុធ។

រដ្ឋាភិបាលកូរ៉េគួរតែផ្តល់ឲ្យពួកគេយ៉ាងល្អប្រសើរ និងទទួលបានជំនួយរបស់ពួកគេនៅក្នុងការទទួលបាន ព័ត៌មាននានាដែលទាក់ទងជាមួយលោកខាងលិច ដោយនាំចូលនូវបច្ចេកវិទ្យារបស់ពួកគេមួយចំនួន និងលើកតម្កើន ការសិក្សាពីលោកខាងលិច ដូចដែលពួកជប៉ុនបានធ្វើនៅដើមដំបូង។ ផ្ទុយទៅវិញ រដ្ឋាភិបាលកូរ៉េបានដាក់គុកពួក មនុស្សទាំងអស់នោះ បង្ខំឲ្យពួកគេធ្វើការដូចជាទាសករ និងបានបង្ហាញពីការមិនចាប់អារម្មណ៍ពីការសិក្សាអ្វីទាំង អស់ពីលោកខាងលិច។ ខណៈពេលដែលកម្មករទាំងនោះមួយចំនួនបានស្លាប់នៅក្នុងប្រទេសកូរ៉េ ហើយនៅកំឡុង សង្គ្រាមជាមួយពួកម៉ាន់ជូ ហេនជ្រឹក ហាមែល ប្រធាននាវាស្ត្រហាក់ និងសហជីវិនរបស់គេមួយចំនួន ជាយថាហេតុ បានរត់គេចខ្លួនពីប្រទេសកូរ៉េទៅកាន់ណាកាសាគី ប្រទេសជប៉ុន។ នៅក្នុងឆ្នាំ 1668 បន្ទាប់ពីហាមែល វិលត្រឡប់ ទៅប្រទេសហូឡង់ វិញ លោកបានសរសេរសៀវភៅមួយក្បាលបង្ហាញពីប្រទេសកូរ៉េដល់លោកខាងលិច។

ដូចដែលអាច មានស្តេច និងអ្នកប្រាជ្ញមួយចំនួនដែលមានគំនិតធ្វើកំណែទម្រង់ ដែលបានគាំទ្រដល់ការ ពង្រឹងប្រទេសជាតិ និងបានបង្កើតការផ្លាស់ប្តូរមួយនៅក្នុងគោលបំណងនេះ។ នៅក្នុងពេលជាមួយគ្នានោះ និន្នាការ សេដ្ឋកិច្ច សង្គម និងវប្បធម៌ថ្មីត្រូវបានអភិវឌ្ឍន៍ឡើងចាប់ពីចុងសតវត្សទី 17 ទៅ។

ចលនានៃការធ្វើកំណែទម្រង់៖ បន្ទាប់ពីបានទទួលរងគ្រោះដោយការបំផ្លិចបំផ្លាញនៃការឈ្លានពានរបស់ ពួកបរទេស និងការប៉ះទង្គិចគ្នានៅក្នុងស្រុកយ៉ាងខ្លាំងក្លា រដ្ឋាភិបាលកូរ៉េបានដាក់ចេញនូវវិធានការធ្វើកំណែទម្រង់ មួយចំនួន។ ស្តេចស៊ីកធុង ដែលបានសោយរាជ្យឆ្នាំ 1674-1720 បានរៀបចំឡើងវិញនូវយោធា ដោយបានបង្កើត កងយុទ្ធកម្មភាគ 5 នៅក្នុងតំបន់រាជធានី និងទីបញ្ជាការបណ្តុះបណ្តាលយោធាមួយ។ ទ្រង់ក៏បានផ្លាស់ប្តូរទម្រង់នៃ យោធាកុម្មភាគតាមខេត្ត។ ទ្រង់បានបង្កើតការិយាល័យការងារទំនប់ទឹក និងបានអនុវត្តគម្រោងការណ៍មួយចំនួន ដោយដឹកស្រះ និងស្ថាបនាអាងទឹកក្នុងទិសដៅសម្រាប់ការបង្កើនទឹក។ ទ្រង់ក៏បានបោះពុម្ពរូបវិវត្តថ្មី ដែលគេហៅថា សាងព្យុងតុងបូ និងបាននាំមកនូវការអភិវឌ្ឍន៍ផ្នែកពាណិជ្ជកម្ម។ ប៉ុន្តែ ទ្រង់បានប្រឈមទៅនឹងការកើតឡើងវិញនូវ ជម្លោះព្យាបាទក្នុងបក្ស ដែលបានបណ្តាលឲ្យមន្ត្រីដែលជាអ្នកប្រាជ្ញជាច្រើនបានស្លាប់ ដោយរួមមានទាំងសុងស៊ីយ៉ូល ផងដែរ។ ការស្តារតិចតួចឡើងវិញនូវសេដ្ឋកិច្ចដែលបានអនុវត្តន៍បន្ទាប់ពីទសវត្សរ៍ឆ្នាំ 1630 ត្រូវបានបោះបង់ចោល។ អ្វីដែលធ្វើឲ្យស្ថានភាពកាន់តែអាក្រក់ ប្រជាជនបានកើនឡើងពី 5 លាននាក់នៅក្នុងឆ្នាំ 1668 ទៅដល់ 6.8 លាន នាក់នៅក្នុងឆ្នាំ 1717 ដែលនាំឲ្យមានកង្វះស្បៀងអាហារកាន់តែធ្ងន់ធ្ងរ។ នៅក្នុងឆ្នាំ 1671 តែមួយឆ្នាំ មានប្រជាជន ប្រមាណ 300,00 ត្រូវបានគេរាយការណ៍ថាបានស្លាប់ដោយការអត់ឃ្លាន។

ដោយប្រឈមទៅនឹងបញ្ហាទាំងអស់នេះ អ្នកប្រាជ្ញដែលមានគំនិតក្នុងការធ្វើកំណែទម្រង់មួយក្រុមដែល បានលេចឡើងនៅក្នុងសតវត្សរ៍ទី 17 ធ្វើការប្រៀនប្រដៅនូវអ្វីដែលគេស្គាល់ថា “ការរៀនអនុវត្តន៍” (ស៊ីហាក់)។ នៅ ក្នុងចំណោមពួកគេមាន យីស៊ីក្វាង (ឆីបង) យូយុងរុន (ប៉ានក្សេ) យីអ៊ីក (សុងហូ) និងយូស៊ីរុន។ យីស៊ីក្វាង នៅ ក្នុងសៀវភៅ ការថ្លែងពីទឹកនៃង, យូយុងរុន នៅក្នុងសៀវភៅស្មារតីប៉ានក្សេ, យីអ៊ីក នៅក្នុងសៀវភៅការថ្លែងពីសុងហូ និងកំណត់ត្រានៃការព្រួយបារម្ភរបស់មនុស្សដែលគ្មានឯកសិទ្ធិ, និងយូស៊ីរុន នៅក្នុងសៀវភៅ ការពិនិត្យទៅលើភាព ខ្ជិលច្រអូសក្នុងការកត់ត្រា និងបានវិវត្តន៍ស្ថានភាពយោបាយរបស់សន្តតិវង្សយី ប្រព័ន្ធដីឆ្នី និងពន្ធ និងដំណើរ សង្គមទូទៅ និងបានស្នើឲ្យមានការផ្លាស់ប្តូរ។ អ្នកប្រាជ្ញស៊ីហាក់ ទាំងអស់នេះ បានវិវត្តទៅលើ “ការមិននិយាយស្តី” អំពីទ្រឹស្តីដឹកនាំរបស់ក្រុមអ្នកប្រាជ្ញខុងជឺថ្មី។ ពួកគេបានទទួលថា រាល់គំនិត និងការអនុវត្តទាំងអស់នឹងត្រូវវិនិច្ឆ័យ ទៅលើផលប្រយោជន៍បុណ្យរបស់ពួកគេ។ គោលគំនិតសំខាន់របស់ពួកគេគឺ ការធ្វើឲ្យកាន់តែប្រសើរនូវសុខុមាល

ភាពរបស់ជាតិ និងប្រជាជន។ នៅក្នុងគ្រានោះ ហានពែកក្រុម បានសរសេរសៀវភៅ សន្និសីទស្តីពីកូមិសាស្ត្រ របស់កូរ៉េ ហើយប៉ាកសេដាង បាននិពន្ធសៀវភៅ ក្បួននៃការធ្វើកសិកម្ម ។

អ្នកប្រាជ្ញស៊ីហាក់ ដែលបានលេចឡើងនៅក្នុងសតវត្សទី 18 ធ្វើការយ៉ាងខ្លាំងក្លានៅក្នុងការផ្សព្វផ្សាយ គំនិតថ្មីមួយចំនួន ដូចដែលពួកគេបានចូលរួមឆ្ពោះទៅរកការអភិវឌ្ឍន៍នៃចំណាប់អារម្មណ៍ទៅលើការអប់រំនៅក្នុង មុខវិជ្ជាទាំងអស់។ ពួកគេបានគាំទ្រដល់ការជម្រះចោលនូវវិធីបែបប្រពៃណី និងស្វែងរកវិធីថ្មីសម្រាប់ដោះស្រាយ បញ្ហាជាតិ និងជំងឺសង្គម និងជំងឺសេដ្ឋកិច្ច។ ការធ្វើបដិវត្តន៍គំនិតមួយដែលពួកគេបានបង្កើត ដែលថា ស្តេចមិនអាច រស់នៅដោយគ្មានប្រជាជនឡើយ ប៉ុន្តែប្រជាជនអាចរស់នៅដោយគ្មានស្តេចបាន។ ពួកគេមួយចំនួនដែលបានគាំទ្រ នូវអ្វីដែលគេស្គាល់ថា “ការសិក្សាខាងជើង” គឺទាក់ទងជាពិសេសជាមួយសេដ្ឋកិច្ច និងការស្ថាបនាសង្គមឡើងវិញ ដោយបានសម្តែងការរិះគន់យ៉ាងខ្លាំងក្លាទៅលើលំនាំសង្គម និងប្រព័ន្ធសេដ្ឋកិច្ច។ ពួកគេជាច្រើនបានធ្វើដំណើរទៅ កាន់ ពេតឺង ប្រទេសចិន ដែលបានមើលឃើញពីការផ្លាស់ប្តូរជាច្រើននៅទីនោះ។ រហូតដល់ពេលដែលពួកគេត្រឡប់ មកប្រទេសកូរ៉េវិញ ពួកគេបានសរសេរសារណា របស់ពួកគេ នៅក្នុងអ្វីដែលពួកគេបានប្រៀនប្រដៅអំពីតម្រូវការក្នុង ការផ្លាស់ប្តូររបស់កូរ៉េ។ ក្នុងចំណោមពួកគេមាន ហុងតៃយុង អ្នកដែលបានសរសេរសៀវភៅ កំណត់ហេតុ ពេតឺង និង ប៉ាកធីរ៉ុន ដែលជាអ្នកនិពន្ធសៀវ ភៅកំណត់ហេតុជេហូល ។ នៅក្នុងគ្រានោះដែរ ប៉ាកធីកា បានសរសេរសៀវភៅ មួយដែលមាចំណងជើងថា សេចក្តីថ្លៃថ្នូរអំពីការសិក្សាភាគខាងជើង ដែលលោកបានរិះគន់យ៉ាងខ្លាំងក្លាទៅលើប្រពៃណី និយមរបស់កូរ៉េ។

អ្នកប្រាជ្ញទាំងអស់នេះ និងអ្នកដែលបានមកដល់បន្ទាប់ពីពួកគេបានដាស់តឿនឲ្យមានការរីកឡើងនៃការ ចាប់អារម្មណ៍ថ្មីមួយនៅក្នុងការសិក្សានៃប្រវត្តិសាស្ត្រ កូមិវិទ្យា និងវប្បធម៌របស់កូរ៉េ ហើយនៅក្នុងពេលជាមួយគ្នា នោះបានបង្កើតសៀវភៅជាច្រើនដែលទាក់ទងជាមួយនយោបាយ សេដ្ឋកិច្ច និងរឿងរ៉ាវក្នុងសង្គម។ ក្នុងចំណោម ការសរសេរប្រវត្តិសាស្ត្ររួមមាន សព្វវចនាធិប្បាយនៃការសិក្សាពីកូរ៉េមួយដែលមានចំណងជើងថា ការចងក្រងនៃ ឯកសារយោងអំពីកូរ៉េ ដែលត្រូវបានបោះពុម្ពនៅក្នុងឆ្នាំ 1770 បញ្ជីអធិប្បាយបន្ថែមនៃប្រវត្តិសាស្ត្រកូរ៉េ, កំណត់ត្រា ទូទៅនៃរាជ្យដែលបន្តគ្នា ដែលទាក់ទងជាមួយប្រវត្តិសាស្ត្រនៃស្តេចយី រហូតដល់យុងចូ និងសៀវភៅពីរដែលមាន ចំណងជើងថា ប្រវត្តិសាស្ត្រកូរ៉េ ។

ការសិក្សាអំពីទីតាំងកូមិសាស្ត្រជាច្រើនក៏ត្រូវបានគេបោះពុម្ពផ្សាយដែរ។ ក្នុងចំណោមនោះរួមមាន សិក្សា អំពីកូមិវិទ្យាប្រវត្តិសាស្ត្រនៃប្រទេសកូរ៉េ និងសិក្សាអំពីទឹកដីរបស់យើង ។ ការសរសេរឡើងនៃសៀវភៅមួយចំនួនដូច ជាមគ្គុទ្ទេសក៍នៃបរិស្ថានរបស់កូរ៉េ, សិក្សាអំពីវិធី និងផ្លូវ និងការសិក្សាអំពីភ្នំ និងទន្លេ ដែលបានឆ្លុះបញ្ចាំងអំពីការ ចាប់អារម្មណ៍លើការសិក្សាយ៉ាងទូលំទូលាយរបស់ពួកអ្នកប្រាជ្ញ ស៊ីហាក់ ។ ការបង្កើតនៃ ផែនទីរបស់កូរ៉េ ដោយឆុង សាងគី គឺជាស្នាដៃដ៏សំខាន់មួយ។ ការសិក្សាអំពីភាសាកូរ៉េក៏ត្រូវបានលូតទៅមុខនៅពេលដែល សេចក្តីពន្យល់នៃ សូរស័ព្ទវិទ្យាកូរ៉េ និងអត្ថបទអំពីអក្សរកូរ៉េ ត្រូវបានបោះពុម្ព។

ឆុងយ៉ាកយុង (តាសាន) គឺជាអ្នកប្រាជ្ញដែលមានស្នាដៃជាច្រើន អ្នកដែលបានផ្លាស់ប្តូរទៅជាអ្នកកាន់ សាសនាគ្រិស្ត។ ក្នុងនាមជាអ្នកប្រាជ្ញស៊ីហាក់ ឈានមុខម្នាក់ លោកបាននិពន្ធសៀវភៅ និងអត្ថបទជាច្រើនអំពី នយោបាយ សេដ្ឋកិច្ច អប់រំ និងរឿងរ៉ាវផ្សេងៗទៀត។ ក្នុងចំណោមស្នាដៃរបស់គាត់រួមមាន៖ ការទូន្មានអំពីការ ដឹកនាំប្រជាជន, អត្ថបទអំពីដីស្រែចំការ, ប្លង់សម្រាប់រដ្ឋាភិបាលល្អ, និង ឆ្ពោះទៅរកនីតិសាស្ត្រថ្មីមួយ ដែលទាក់ទង

ជាមួយរឿងរ៉ាវនយោបាយ និងសេដ្ឋកិច្ច។ លោកក៏បានសរសេរសៀវភៅ សិក្សាអំពីទឹកដីរបស់យើង ក៏ដូចជា បញ្ជីនៃ ត្រីនៅកោះឆាសាន និងអត្ថបទទូទៅអំពីអុជតូចៗ ដែលបានឆ្លុះបញ្ចាំងអំពីចំណាប់អារម្មណ៍នានារបស់លោក។

ក្នុងចំណោមសៀវភៅផ្សេងៗដែលក្រុមអ្នកប្រាជ្ញស៊ីហាក់ និងអ្នកដទៃទៀតបាននិពន្ធរួមមានជីវៈប្រវត្តិនៃ ឧត្តមសេនីយ៍កូរ៉េដែលមានកិត្តិនាម ។ បន្ទាប់មកមានការបោះពុម្ពសៀវភៅមួយក្បាលដែលមានចំណងជើងថា ការ ធ្វើស្រែចំការនៅក្នុងប្រទេសកូរ៉េ ហើយដូចដែលការដាំដុះដំឡូងបារាំងផ្អែមបានកើនឡើង សៀវភៅ 3 ក្បាលដែល ទាក់ទងជាមួយការដាំដុះដំឡូងបារាំងផ្អែមត្រូវបានគេបោះពុម្ពផ្សេងៗ។

ស្តេចកំណែទម្រង់៖ នៅក្នុងឆ្នាំ 1724 យុងចូ បានឡើងគ្រងរាជ ហើយទ្រង់បានធ្វើឲ្យមានស្ថានភាព នយោបាយមានស្ថេរភាព កាត់បន្ថយជម្លោះផ្ទៃក្នុង និងបានធ្វើឲ្យប្រសើរឡើងនៃស្ថានភាពសេដ្ឋកិច្ច។ នៅក្រោម គោលនយោបាយ “ឱកាសស្មើគ្នា” ទ្រង់បាននាំយកក្រុមអ្នកប្រាជ្ញចូលមកបម្រើការនៅក្នុងរដ្ឋាភិបាលដោយមិនគិត ពីការជាប់ទាក់ទងជាមួយក្រុមណាឡើយ ហើយថ្វីបើមានវិបត្តិដែលបង្កើតឡើងដោយការបះបោរបស់ យីអ៊ីនវ៉ា នៅ ក្នុងឆ្នាំ 1728 ក៏ដោយ ក៏ទ្រង់បានអនុម័ត ច្បាប់ពន្ធដីឆ្លើមិនចំពោះមុខ ។ នៅក្រោយច្បាប់របស់ទ្រង់ ប្រហែលជាមួយ ភាគរយនៃទិន្នផលដែលបានមកពីក្បាល នីមួយៗត្រូវបង់ដោយប្រជាកសិករក្នុងនាមជាពន្ធដីឆ្លើដោយពួកគេអាចបង់ ជាសំលៀកបំពាក់កប្បាស ឬកាក់ ក៏ដូចជាគ្រាប់ធុញជាតិ។ ជាមួយនេះដែរ ច្បាប់ពន្ធអាករ ដែលជាបន្ទុកដ៏ធ្ងន់ធ្ងរ មួយដែលប្រជាកសិករ ត្រូវបានលុបបំបាត់ចោល។ ដើម្បីគ្រប់គ្រងទៅលើច្បាប់ថ្មី ទីភ្នាក់ងារផ្តល់អំណោយមេត្តា ករុណា ត្រូវបានបង្កើតឡើង។

នៅក្នុងឆ្នាំ 1750 ច្បាប់ពន្ធស្មើភាព ត្រូវបានអនុម័ត ដោយបានកាត់បន្ថយការចំណាយទៅលើពន្ធសំលៀក បំពាក់ពី 2 រមូលទៅ 1 រមូល ដូចដែលពន្ធថ្មីលើ សម្ភារៈនេសាទ និងកប៉ាល កប៉ាលធ្វើពាណិជ្ជកម្ម និងអំបិលត្រូវ បានបង្កើតឡើង។ ដូចជាពេលមុនដែរពួកយ៉ាងបាន ត្រូវបានលើកលែងពីការបង់ពន្ធទាំងអស់នេះ។ នៅក្នុងពេល ជាមួយគ្នានោះ ដើម្បីត្រួតពិនិត្យមើលទៅលើការរំលោភលើអំណាចរបស់អាជ្ញាធរ និងអ្នកដឹកនាំតូចតាចក្នុងតំបន់ ប្រព័ន្ធនៃអធិការកិច្ចសម្ងាត់របស់ស្តេចត្រូវបានបង្កើតឡើង។

វិធានការនៃការធ្វើកំណែទម្រង់ទាំងអស់នេះ បានធ្វើឲ្យប្រជាកសិករមានស្បៀងអាហារច្រើនជាងមុន ដូច ដែលច្បាប់ថ្មីបានជំរុញឲ្យមានកំណើននៃឧស្សាហកម្មតូចនៅទីជនបទ និងសកម្មភាពពាណិជ្ជកម្ម។ នៅត្រង់ចំណុចនេះ ក្រុមពាណិជ្ជករបានលេចឡើង និងបានផ្សព្វផ្សាយអំពីពាណិជ្ជកម្ម។ ក្នុងចំណោមក្រុមទាំងនោះមាន ក្រុមពាណិជ្ជករ នៅសេអ៊ូ ដែលគេហៅថា ក្បុងសាង និងក្រុមពាណិជ្ជករនៅកែងយុង ដែលត្រូវបានគេហៅថា សុងសាង និងក្រុម ពាណិជ្ជករដែលគេហៅថា ម៉ានសាង នៅទីក្រុងមួយចំនួននៅតាមព្រំដែនភាគខាងជើងរបស់កូរ៉េ អ្នកដែលបានចូល រួមក្នុងការធ្វើពាណិជ្ជកម្មនៅម៉ាន់ជូរី ។ នៅក្នុងគ្រានោះដែរ សហព័ន្ធអ្នកដើរលក់ដូរទំនិញ នៃក្រុមអ្នកដើរលក់ជា បង្វិច និងស្តាយពីក្រោយត្រូវបានបង្កើតឡើង ក៏ដូចជាសហព័ន្ធផ្សេងៗដែរ ហើយស្ថាប័នផ្តល់ជំនួយហិរញ្ញវត្ថុទៅ វិញទៅមកត្រូវបានបង្កើតឡើងនៅពាសពេញប្រទេស។

ស្តេចធុងចូ អ្នកដែលស្នងរាជ្យបន្តពីស្តេចយុងចូ នៅក្នុងឆ្នាំ 1776 បានបង្កើតកម្មវិធីជំនួយមេត្តាករុណា សម្រាប់អ្នកក្រ និរទ្ទេសក្រុមអ្នកពុករលួយដែលចេញពីរាជវាំង និងបន្តវិធានការធ្វើកំណែទម្រង់ដែលអ្នកជំនាន់មុន របស់ទ្រង់បានអនុវត្ត។ ទ្រង់បានបង្កើតស្ថាប័នរាជ្យវង្សមួយដែលគេហៅថា គូបាងកាក ដែលលើកទឹកចិត្តឲ្យមាន ការអភិវឌ្ឍន៍នូវការអប់រំជ្រៅជ្រះ។ ការផ្តល់សេរីភាពដល់ទាសកររបស់រដ្ឋាភិបាលនៅក្នុងឆ្នាំ 1801 លើកលែងតែអ្នក

ទាំងឡាយណាដែលធ្វើការនៅក្នុងរោងចក្រអាវុធ និងគ្រឿងចិនរបស់រដ្ឋាភិបាល ដែលជំរុញឲ្យមានការកើនឡើងនៃ វណ្ណៈសិល្បៈករ និងបានបង្កើនឧស្សាហកម្មសិល្បៈ ដូចដែលអតីតទាសករទាំងអស់នេះជាមួយនឹងជំនាញមួយ ចំនួនបានក្លាយជាសិល្បៈករដែរមានសេរីភាព និងធ្វើការនៅក្នុងរោងចក្រក្រដាស ទំនិញធ្វើពីដែក និងគ្រឿងទង់ដែង។ ការស្ថាបនាឡើងវិញនៃឧស្សាហកម្មកាដានគឺមានភាពយឺតយ៉ាវ។ ប៉ុន្តែ ក្រុមអ្នកផលិតកាដានបានជួលជុលឡើងវិញ នូវឡដែលបែកបាក់ និងបានចាប់ផ្តើមផលិតនូវកាដានពណ៌សដ៏ច្រើន ជាមួយនិងគ្រឿងពណ៌ត្នោត។

2.1.6. ប្រទេសគូរ៉េនេវ៉េដ៍មសតវត្សទី 19

ស្ថានភាពនយោបាយ និងសង្គម៖ បន្ទាប់ពីការសុគតរបស់ធុងចូ ស្តេចវ័យក្មេង 2 អង្គត្រូវបានលើកឡើង គ្រងរាជ្យនៅព្រះជន្ម 11 នៅក្នុងឆ្នាំ 1801 និង 8 ព្រះវស្សានៅក្នុងឆ្នាំ 1834 ។ អំឡុងសម័យនោះ អ្វីដែលធ្លាប់បានធ្វើ សម្រេចនៅក្នុងសម័យមុនស្ទើរតែទាំងស្រុង មិនត្រូវបានធ្វើឲ្យបានសម្រេចនៅក្នុងសម័យនេះឡើង ដូចដែលឥទ្ធិពលរបស់ រាជនី និងគ្រួសាររាជ្យវង្សបានកើនឡើង ដែលបាននាំមកនូវអ្វីដែលគេស្គាល់ថា “អំណាចនយោបាយ” (សេដ្ឋីធុងឆី)។

ស្ថានភាពនយោបាយ សេដ្ឋកិច្ច និងសង្គមត្រូវបានធ្វើឲ្យកាន់តែយ៉ាប់យឺតនៅដើមសតវត្សទី 19 ដូចដែល អំណាចនយោបាយរបស់រាជនី និងសមាជិកគ្រួសាររបស់ទ្រង់បានឡើងដល់កម្រិតដែលមិនអាចគ្រប់គ្រងបាន ហើយជម្លោះផ្ទៃក្នុងថ្មីមួយបានអភិវឌ្ឍឡើង ដែលបានបង្កើតអស្ថេរភាពស្ថានភាពនយោបាយយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរ។ សេដ្ឋ ធុងឆី បានសំដៅទៅលើអំណាចនយោបាយផ្តាច់មុខ ហើយវាត្រូវបានរលោកដោយគ្រួសារ 2 (គឹម និងធុ) ដែលជា អ្នកផ្តល់រាជនី។ ក្រុមគឹម និងធុ ដ៏ច្រើន និងសម្ព័ន្ធមិត្តរបស់ពួកគេបានកាន់កាប់តួនាទីសំខាន់ៗនៅក្នុងរដ្ឋាភិបាល និងបានរំលោភឯកសិទ្ធិរបស់ពួកគេ ដែលបានបង្កើតឲ្យមានការកើនឡើងនូវការអន់ចិត្ត និងភាពគ្មានឯកភាពគ្នាក្នុង ចំណោមសមាជិកនៃក្រុមអ្នកដឹកនាំ។ មន្ត្រីជាច្រើន ជាពិសេសមន្ត្រីដែលប្រមូលពន្ធ ត្រូវបានគេទិញ និងលក់ដូច ដែលអ្នកកាន់អំណាចរដ្ឋាភិបាលមិនពេញលក្ខណៈមួយចំនួនត្រូវបានគេចាត់តាំង។

នៅត្រង់ចំណុចនេះ ជម្លោះផ្ទៃក្នុងថ្មីមួយបានកើតឡើងសារជាថ្មី នៅពេលដែល “គណបក្សគោលការណ៍” (ពូកប៉ា) នៃក្រុមមនុស្សខាងជើងបានបើកការវាយប្រហារដ៏ជួរជត់មួយប្រឆាំងជាមួយ “គណបក្សកាលានុវត្តន៍” (ស៊ីប៉ា) ដើម្បីបណ្តេញពួក “គណបក្សគោលការណ៍” ចេញដែលពួកនេះភាគច្រើនគឺជាក្រុមមនុស្សខាងត្បូងដែល ជាអ្នកកាន់មានចិត្តទូលាយ និងត្រាប្រណីចំពោះសាសនាគ្រីស្ទ។ ដោយហេតុតែក្រុមមនុស្សនៃ “គណបក្សកាលានុវត្តន៍” អាណិតអាសូរចំពោះសកម្មភាពយោធា និងការធ្វើទណ្ឌកម្មដែលធ្វើឡើងដោយស្តេចគ្មានមេត្តាយុងចូ ដែលបណ្តាល ឲ្យស្លាប់ដោយការអត់ឃ្លាននៃរាជបុត្រមានចិត្តមិនសមរម្យរបស់ទ្រង់ (ព្រះអង្គម្ចាស់ឆាងហុន) មនុស្សនៃ “គណបក្ស គោលការណ៍” គាំទ្រការប្រព្រឹត្តិរបស់ស្តេច។ នៅពេលដែលផុលផុត ដែលបានសោយរាជ្យឆ្នាំ 1845-1863 បាន ឡើងគ្រងរាជ្យ គោលនយោបាយប្រឆាំងកាតូលិកត្រូវបានផ្អាក ប៉ុន្តែ ក្រុមគឹម នៅអាជុង បានក្តោបក្តាប់អំណាច។ នៅឆ្នាំ 1854 ភាគច្រើននៃមនុស្សខាងត្បូងអ្នកដែលស្ថិតនៅក្នុង “គណបក្សកាលានុវត្តន៍” ត្រូវបានគេបណ្តេញចេញ ពីអំណាច។

នៅក្នុងគ្រានោះ អ្វីដែលប្រវត្តិវិទូហៅថា “ភាពច្របូកច្របល់នៃរដ្ឋបាលទាំង 3 ” បានកើតឡើង។ 2 ជំហ្លងគឺ សំដៅទៅលើការចាត់ការមិនបានល្អដោយអ្នកប្រមូលពន្ធនៅក្នុងតំបន់ អ្នកដែលបានទិញតួនាទីមន្ត្រីរបស់គេ ក្នុង ការអនុវត្តន៍ការប្រមូលពន្ធដ៏ថ្មី និងពន្ធបម្រើការយោធា ទី 3 ទាក់ទងជាមួយការចាត់ការមិនបានល្អនៃជង្រុករដ្ឋ។ ភាពច្របូកច្របល់នៅក្នុងប្រព័ន្ធពន្ធដ៏បានមកដល់ នៅពេលដែលអ្នកប្រមូលពន្ធក្នុងតំបន់បានបូកបញ្ចូលនូវថ្លៃ

បន្ថែម និងថ្លៃអនុវត្ត និងបានហូតពន្ធទៅលើដីស្រែចំការដែលគេបោះបង់ចោល។ ក្នុងការបន្ថែម ពួកគេកំរាមកំហែង ឲ្យមានការចំណាយប្រាក់ពីប្រជាកសិករ ដើម្បីយកមកវិញនូវលុយដែលពួកគេបានចំណាយដើម្បីទិញតំណែងរបស់ ពួកគេ។ ប៉ុន្តែ ពួកគេបានប្រមូលពន្ធបម្រើការយោធា (ចំណាយលើសំលៀកបំពាក់) ពីប្រជាកសិករក្នុងនាមជា សមាជិកនៃគ្រួសារ “ឋានៈទាហាន” ដែលបានទទួលមរណៈភាព។

ភាពច្របូកច្របល់ទី 3 លំដៅទៅលើការចាត់ការមិនបានល្អនៃប្រពន្ធកម្មគ្រាប់ធុញជាតិ។ មន្ត្រីដែលទទួល បន្ទុកលើជង្រុករដ្ឋបានប្រមូលថ្លៃប្រើប្រាស់ 10 ភាគរយដោយខុសច្បាប់ពីប្រជាកសិករដែលបានខ្ចីគ្រាប់ធុញជាតិពី ជង្រុករដ្ឋ។ នៅក្នុងការបន្ថែម ពួកគេបានបង្ខំឲ្យប្រជាកសិករខ្ចីច្រើនជាងតម្រូវការរបស់ពួកគេ ដូច្នេះពួកគេអាច ប្រមូលថ្លៃប្រើប្រាស់ដោយខុសច្បាប់បានច្រើន។ ដោយមិនចាំបាច់និយាយ ការរំលោភដោយមន្ត្រីក្នុងតំបន់ទាំងនេះ ក្នុងការបន្ថែមបន្ទុកហិរញ្ញវត្ថុមួយលើប្រជាកសិករ ខណៈពេលដែលបានផ្សព្វផ្សាយការប្រឆាំងរបស់ពួកគេជាមួយ រដ្ឋាភិបាល។ នៅក្នុងស្ថានភាពណាមួយចំនួន ក្រុមចោរប្លន់មានដូចជា “ក្រុមចោរព្រៃភ្លើង” និង “ក្រុមចោរព្រៃទឹក” ត្រូវ បានបង្កើតឡើងនៅគ្រាប់ទឹកនៃឆ្នាំ។ ដូចដែលរដ្ឋាភិបាលបានក្ស័យធុន និងមិនមានវិធានការសង្គ្រោះណាមួយត្រូវធ្វើ ឡើយ ភាពទោមនស្ស និងភាពអន្ទះអន្ទែងនៃប្រជាជនក្រីក្របានឈានដល់ចំណុចរិះគន់មួយ។

ក្នុងចំណោមកិច្ចការសោកសៅរបស់រដ្ឋនេះ នៅក្នុងឆ្នាំ 1812 ការបះបោរបស់ហុងកុងនៃ បានបែកធ្លាយ នៅក្នុងខេត្តព្យុងអាន បន្តពីក្រោយដោយការបះបោរមួយទៀតនៅកោះឆេដូ នៅក្នុងឆ្នាំ 1813 និងការបះបោរមួយនៃ ក្រុមចោរប្លន់មួយក្រុមនៅក្នុងឆ្នាំ 1816 ។ អ្វីដែលធ្វើឲ្យស្ថានភាពកាន់តែអាក្រក់ ទឹកជំនន់ដ៏ខ្លាំងក្លានៅឆ្នាំ 1810 និងឆ្នាំ 1811 នៅភាគខាងត្បូង ហើយនៅក្នុងឆ្នាំ 1820 ដែលបានវាយប្រហារមកលើផ្ទៃប្រទេសទាំងមូល និងត្រូវ បានបន្តដោយគ្រោះទឹកជំនន់ចំនួន 5 ដងទៀតរវាងឆ្នាំ 1822 និង1832 ។ ទឹកជំនន់នេះបានកាត់បន្ថយចំនួនប្រជា ជនពី 7.5 លាននាក់នៅក្នុងឆ្នាំ 1807 ទៅដល់ 6.7 លាននាក់នៅក្នុងឆ្នាំ 1832 ។ នៅក្នុងនិទាយរដូវឆ្នាំ 1862 អតីត មន្ត្រីដែលមានការមិនពេញចិត្តម្នាក់បាននាំមកនូវការបះបោរមួយ នៅ ឆឹងដូ ខេត្ត ក្បុងសាង ដែលបន្តដោយការបះ បោរមួយនៅកោះឆេដូ និងអ៊ីសាន ខេត្តតូឡា ពន្លឺប្រទេសទៅក្នុងភាពរីករវៃ។

ដូចដែលសណ្តាប់ធ្នាប់នយោបាយកាន់តែយ៉ាប់យឺន ភាពស្ងប់ស្ងៀមនៃសេដ្ឋកិច្ចកាន់តែអាក្រក់ ហើយ ស្ថានភាពសង្គមកាន់តែមានភាពរីករវៃ ការប្រែប្រួលមួយចំនួនបានកើតឡើងនៅក្នុងប្រព័ន្ធយ៉ាងបាន ។ ជំបូង ចំនួន នៃយ៉ាងបាន ដែលបានដួលរលំបានកើនឡើងដោយសារមូលហេតុមួយចំនួន។ ការឈ្លានពានរបស់ពួកជប៉ុន និង ម៉ាន់ជូ បានជះឥទ្ធិពលយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងររួចមកហើយមកលើវណ្ណៈយ៉ាងបាន ដោយបានបំផ្លិចបំផ្លាញទ្រព្យសម្បត្តិរបស់ ពួកគេ និងអនុញ្ញាតឲ្យទាសកររបស់ពួកគេរត់គេច។ គេបាននិយាយថា ពួកយ៉ាងបាន មួយចំនួនត្រូវបានបង្ខំឲ្យលក់ មុខតំណែងរបស់ពួកគេទៅដល់ប្រជាជនសាមញ្ញដោយសារហេតុផលសេដ្ឋកិច្ច។

រចនាសម្ព័ន្ធវណ្ណៈតឹងរឹងបានចាប់ផ្តើមខូចខាត។ ខណៈពេលដែលក្រុម “ប្រជាជនកណ្តាល” ដែលមាន បច្ចេកទេសបន្តពីឪពុកមកកូន និងការងារជាក់លាក់នៅក្នុងជួររដ្ឋាភិបាលកណ្តាល បានធ្វើឲ្យប្រសើរឡើងនូវតួនាទី សង្គមរបស់ពួកគេ និងបានបង្កើនចំនួនកូនប្រុសរបស់ប្រជាជនសាមញ្ញទិញ និងផ្លាស់ចូលទៅបម្រើការនៅក្នុង ជួររដ្ឋាភិបាលកម្រិតទាប ដែលទទួលបានតួនាទីពាក់កណ្តាលយ៉ាងបាន ។

ទិដ្ឋភាពសំខាន់មួយនៃការផ្លាស់ប្តូរសង្គមគឺ ការកើនឡើងនៃចំនួនបេក្ខភាពទទួលបានជោគជ័យនៅក្នុងការ ប្រលងជ្រើសរើសមន្ត្រីស៊ីវិលជាន់ខ្ពស់ពីខេត្តព្យុងអាន នៅក្នុងតំបន់មួយដែលត្រូវបានធ្វើទុក្ខបុកម្និញដោយរដ្ឋាភិបាល

កណ្តាល។ ការផ្លាស់ប្តូរសង្គមដ៏សំខាន់មួយផ្សេងទៀតគឺ ការលុបបំបាត់នូវរបបទាសភាពយ៉ាងច្រើន។ ចំនួនទាសករ បានធ្លាក់ចុះពី 35,000 នាក់នៅក្នុងសតវត្សទី 15 មកនូវតិចជាង 20,000 នាក់នៅក្នុងសតវត្សទី 17 ដោយសារតែ សង្គ្រាមជាមួយពួកជប៉ុន និងពួកម៉ាន់ជូ ។ ចំនួននេះបានបន្តធ្លាក់ចុះនៅក្នុងសតវត្សទី 17 ហើយការផ្តល់សេរីភាព ដល់ទាសកររបស់រដ្ឋាភិបាលនៅក្នុងឆ្នាំ 1801 បានបន្ថយចំនួនទាសករកាន់តែច្រើនទៀត។ ចំណែកឯទាសករដែល បានអនុញ្ញាតឲ្យបម្រើការនៅក្នុងផ្នែកយោធា ទទួលបានសេរីភាពនៅពេលក្រោយមកទៀត ដោយពួកគេជាច្រើន ទទួលបានសេរីភាពពីការដួលរលំនៃគ្រួសារយ៉ាងបាន ឬពីរដ្ឋាភិបាលតាមរយៈការចំណាយទៅលើពន្ធការងារ។

ចលនាសាសនាថ្មីមួយ៖ នៅក្នុងសតវត្សទី 18 សាសនាកាតូលិក ដែលគេស្គាល់នៅក្នុងប្រទេសកូរ៉េថា “ការ សិក្សាពីលោកខាងលិច” ដែលត្រូវបាននាំយកមកនៅក្នុងសតវត្សទី 17 ទទួលជោគជ័យក្នុងការបង្កើនចំនួនអ្នក ផ្លាស់សាសនា ដោយរួមទាំងអ្នកប្រាជ្ញមួយចំនួនដែលមានគំនិតក្នុងការធ្វើកំណែទម្រង់។ មេដឹកនាំចលនាកាតូលិក ម្នាក់ឈ្មោះយីសូងហ៊ិន កូនប្រុសរបស់មន្ត្រីរដ្ឋាភិបាលជាន់ខ្ពស់ អ្នកដែលបានសិក្សាពីសាសនានៅប៉េកាំង។ បន្ទាប់ពី ត្រលប់មកប្រទេសកូរ៉េវិញ យី បានស្ថាបនាព្រះវិហារកាតូលិកដំបូងនៅសេអ៊ូ ដោយទទួលបានអ្នកផ្លាស់សាសនាជា ច្រើនក្នុងចំណោមអ្នកប្រាជ្ញខ្មងជីវីយក្មេង។ ក្នុងចំណោមពួកគេមាន ធុងយ៉ាកយុង និងប្អូនប្រុសរបស់លោក។ បន្ទាប់ពីបុព្វជិកចិនម្នាក់បានចូលមកក្នុងប្រទេសកូរ៉េជាសម្ងាត់នៅក្នុងឆ្នាំ 1795 បន្តពីក្រោយដោយបុព្វបារាំងជា ច្រើន និងបុព្វជិកកូរ៉េម្នាក់នៅក្នុងទសវត្សរ៍ឆ្នាំ 1830 និង 1840 ដែលមានឈ្មោះថា គីមតៃកូន ដែលក្រោយមកបាន ក្លាយសន្តបុគ្គលកូរ៉េដំបូងអ្នកដែលបានបួសនៅម៉ាកាវ ដែលបានចូលជាសមាគមក្នុងប្រទេសកូរ៉េ។ សាសនាកាតូលិក បានកើនឡើងជាពិសេសនៅក្នុងចំណោមប្រជាជនសាមញ្ញដែលគ្មានឯកសិទ្ធិ ដោយរួមទាំងស្រ្តីដែលគេធ្វើបាបជាច្រើន។

ការកើនឡើងនៃសាសនាកាតូលិកត្រូវបានចាត់ទុកដោយអ្នកប្រតិកិរិយា ដែលជាមន្ត្រីអ្នកប្រាជ្ញខ្មងជី អភិរក្សនិយមថា “អញ្ញបដិបន្តអាក្រក់មួយ” និងបានប្រឈមជាមួយប្រតិកម្មយ៉ាងខ្លាំងក្លារបស់ពួកគេ។ ការធ្វើទុក្ខ បុកម្និញប្រឆាំងជាមួយកាតូលិកមួយចំនួនបានចាប់ផ្តើមឡើងនៅក្នុងឆ្នាំ 1801 ដែលបានបង្កើតឲ្យមានការកើន ឡើងនៃចំនួនអ្នករងទុក្ខជាច្រើន។ ក្នុងចំណោមអ្នកដែលត្រូវបានគេសម្លាប់នៅដើមដំបូងនៃការធ្វើទុក្ខបុកម្និញគឺ បុព្វជិកចិន និងស្រ្តីជាច្រើន។ លោកឌីពុក គីមតៃកូន ខ្លួនលោកផ្ទាល់ស្ថិតនៅក្នុងចំណោមអ្នកដែលរងទុក្ខនៅក្នុងឆ្នាំ 1846 ។ ថ្វីបើមានការធ្វើទុក្ខបុកម្និញក៏ដោយ ក៏ចំនួននៃអ្នកផ្លាស់សាសនាបានកើនឡើងប្រហែល 200,000 នាក់ នៅក្នុងទសវត្សរ៍ឆ្នាំ 1850 ។

ដូចដែលរដ្ឋាភិបាលបានចូលរួមនៅក្នុងការធ្វើទុក្ខបុកម្និញប្រឆាំងជាមួយកាតូលិក ជនជាតិកូរ៉េម្នាក់ឈ្មោះ ឆៃឆេយូ អ្នកដែលបានគាំទ្រការធ្វើកំណែទម្រង់សង្គម ជាពិសេសសមភាពរវាងមនុស្ស និងភេទ បានបង្កើតសាសនា មួយដែលគេហៅថា ការសិក្សាពីលោកខាងកើតតុងហាក់ ប្រៀនប្រដៅក្នុងចំណោមវត្ថុទាំងឡាយ គោលគំនិតនៃការ បង្រួបបង្រួមរវាងមនុស្ស និងព្រះ។ ទស្សនៈកថារបស់លោកគឺថា មនុស្សជាតិ និងព្រះអាទិទេពគឺតែមួយ និងដូចគ្នា ដូច្នេះ មនុស្សម្នាក់ៗត្រូវគោរពមនុស្សដូចជាអាទិទេពមួយ។ នៅក្នុងពេលជាមួយគ្នានោះឆៃ បានសម្តែងអំពីគំនិត អវិជ្ជមានរបស់លោកចំពោះសាសនាកាតូលិក ក៏ដូចជាការអប់រំរបស់ខ្មងជី និងស្ថាប័នសង្គមហួសសម័យ។

ស្ថាបនិកនៃសាសនាតុងហាក់ ត្រូវបានចាប់ខ្លួន និងសម្លាប់ដោយរដ្ឋាភិបាលនៅក្នុងឆ្នាំ1864 ក្នុងនាម ជាអញ្ញាទិដ្ឋកជនម្នាក់ ប៉ុន្តែការអប់រំសាសនា និងចលនាធ្វើកំណែទម្រង់សង្គមរបស់លោកនៅតែបន្តស្ថិតនៅ ដោយ ទទួលបានអ្នកផ្លាស់ប្តូរសាសនាជាច្រើនក្នុងចំណោមអ្នកដែលត្រូវបានគេសង្កត់សង្កិន និងកេងប្រវ័ញ្ចលើ។

2.2. ការផ្តល់លំនែសន្តតិវង្ស (1860-1910)

នៅពាក់កណ្តាលសតវត្សទី 19 ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា បានចូលទៅក្នុងសម័យទំនើបមួយដែលមិនទាន់ បានប្រុងប្រៀបជាមុនក្នុងការប្រឈមជាមួយនឹងអ្វីដែលវាជំនាមក។ ប្រុងប្រៀបជាមុន ឬអត់ ក៏បានកំណត់ទុកជា មុននូវព្យុះភ្លៀងនៅដើមដំបូងនៃសម័យថ្មី។ ក្នុងការប្រុងប្រៀបនោះ អ្នកបង្កើតគោលនយោបាយរបស់ក្រុង ដែលមាន ទំនោរទៅរកប្រពៃណីបុរាណ មិនច្បាស់លាស់ និងការបែកខ្ញែក ដែលនាំឲ្យមានការកាន់ច្រឡំមួយចំនួនក្នុងការដោះ ស្រាយជាមួយបញ្ហាដែលគេមិនស្គាល់ច្បាស់មួយចំនួន ដែលនាំឲ្យមាន មិនត្រឹមតែបាត់បង់សន្តតិវង្ស យី ប៉ុណ្ណោះទេ ប៉ុន្តែវាក៏បាននាំមកនូវគ្រោះមហន្តរាយនៃការបញ្ចប់នៃឯករាជ្យភាពរបស់ក្រុង។

2.2.1. ប្រទេសក្រវ៉ែមុនសម័យទំនើប

ស្តេចថ្មី រាជានុសិទ្ធិ និងការធ្វើកំណែទម្រង់៖ នៅដើមឆ្នាំ 1864 ក្សត្រមួយអង្គដែលមានព្រះជន្ម 12 វស្សា អ្នកដែលជាសាច់ឆ្ងាយនៃស្តេចមុនត្រូវបានគេលើកឲ្យឡើងសោយរាជ្យដែលមានព្រះនាមថា ក្សត្រ ។ រាជ្យរបស់ទ្រង់ បន្តរហូតដល់ឆ្នាំ 1907 ។ អំឡុងពេលដែលទ្រង់នៅក្មេង បិតារបស់ទ្រង់ត្រូវបានគេប្រគល់តំណែងរាជានុសិទ្ធិ ដោយ មានគោរមងារថា ហុងសុនតែវនគរ ។ មិនមានការរៀបចំពិធីសម្រាប់ការឡើងសោយរាជ្យរបស់ក្សត្រ មុនដែលអ្នក ទទួលបានរាជានុសិទ្ធិបានបើកកម្មវិធីកំណែទម្រង់យ៉ាងខ្លាំងក្លាក្នុងគោលបំណងពង្រឹងរាជានិយម និងការស្តារឡើង វិញនូវភាពរុងរឿងនៃសន្តតិវង្សយី ។

ជំហានដំបូងរបស់រាជានុសិទ្ធិដែលបានប្រើដើម្បីសម្រេចគោលបំណងគឺ ការតែងតាំងមន្ត្រីជាន់ខ្ពស់ថ្មី ដោយមិនគិតពីការជាប់ទាក់ទងជាមួយក្រុមណា ឬសាវតារសង្គមណាឡើយ។ បន្ទាប់មកទ្រង់បានឈានទៅរកការ ផ្លាស់ប្តូរការបង់ពន្ធសំលៀកបំពាក់យោធា ដែលជាបន្ទុកទៅលើប្រជាជនសាមញ្ញ ជាមួយនឹងការបង់ពន្ធតាមគ្រួសារ ទាំងអស់ ដោយរួមទាំងគ្រួសារយ៉ាងបាន ផងដែរ។ ទ្រង់បានបង្កើត ជង្រុកតាមភូមិ ពិនិត្យមើលការស្តុបទុកគ្រាប់ធុញជាតិ នៅក្នុងជង្រុករដ្ឋាភិបាល និងបានដាក់ទោសប្រហារជីវិត ឬនិរទេសចំពោះមន្ត្រីណាដែលយកគ្រាប់ធុញជាតិមកធ្វើ ជាទ្រព្យសម្បត្តិផ្ទាល់ខ្លួនដោយខុសច្បាប់។

គម្រោងមួយដែលជាមហិច្ឆិតាខ្ពស់បំផុតរបស់រាជានុសិទ្ធិគឺ ការស្ថាបនាឡើងវិញនៃរាជវាំងក្បែរបុក ដែល ត្រូវបានបំផ្លាញឲ្យវិនាសដោយពួកជប៉ុន។ ដើម្បីធ្វើដូច្នោះ ទ្រង់បានស្ថាបនាពន្ធដីបន្ថែមពិសេសមួយទៅលើម្ចាស់ កម្មសិទ្ធិដីទាំងអស់ ការយកពន្ធក្លោងទ្វារ (ជីកជញ្ជូន) ទៅលើពាណិជ្ជករដែលបានដឹកទំនិញចេញ និងចូលសេដ្ឋី និងបានបោះកាក់ប្រាក់ថ្មីដែលគេហៅថា តាងបែកធុន ធ្វើឲ្យកាក់ថ្មីមួយមានតម្លៃ 100 ដងថ្លៃជាងកាក់ទង់ដែងចាស់ និងបានរែអង្គាស “ស្ម័គ្រចិត្ត” ប្រាក់វិភាគទានសម្រាប់គម្រោងការណ៍នេះ។ គម្រោងស្ថាបនាព្រះរាជវាំងដែលបាន ចាប់ផ្តើមឡើងនៅក្នុងឆ្នាំ 1865 ត្រូវបានបញ្ចប់នៅក្នុងឆ្នាំ 1867 ។ ប៉ុន្តែ វិធីសាស្ត្រនៃការបង្កើនប្រាក់ចំណូលរដ្ឋ និង មូលនិធិសម្រាប់គម្រោងស្ថាបនាព្រះរាជវាំងឡើងវិញ ជាមួយនឹងវិធានការធ្វើកំណែទម្រង់ផ្សេងៗទៀតដែលរាជានុសិទ្ធិ បានអនុវត្ត បាននាំឲ្យមានការបោះបោរយ៉ាងខ្លាំងក្លាមួយ ជាពិសេសចំពោះពួក វណ្ណគតិ យ៉ាងបាន និងពួកពាណិជ្ជករ ដែលជាហេតុធ្វើឲ្យ រាជានុសិទ្ធិបានក្លាយទៅជាអ្នកដែលមិនគេមិនពេញចិត្តយ៉ាងខ្លាំងក្លា។

អ្វីដែលធ្វើឲ្យស្ថានភាពកាន់តែធ្ងន់ធ្ងរ រាជានុសិទ្ធិដំបូងបានហាមប្រាមការស្ថាបនាឡើងវិញ ឬការបង្កើត ឡើងនូវបណ្ឌិតសភាឯកជនថ្មី និងចេតិយ ហើយបន្ទាប់មកបានយកពន្ធលើដីធ្លីកន្លែងទាំងនោះចាប់ពីឆ្នាំ 1868 និង បានបិទបញ្ចប់ទាំងស្រុងនៅក្នុងឆ្នាំ 1871 ប៉ុន្តែបណ្ឌិតសភាឯកជនចំនួន 47 ត្រូវបានគេរឹបអូសយកដីទាំងអស់

ដែលពួកគេបានកាន់កាប់ និងផ្តល់សេរីភាពដល់ទាសកររបស់គេទាំងអស់។ សកម្មភាពមួយចំនួនដែលជាផ្នែកមួយ ដែលនាំឲ្យមានការប្រឆាំងតបតពួកខុងដ៏អភិរក្សនិយម ជាពិសេសអ្នកដែលប្រកាន់លិទ្ធិចាស់ និងក្រុមមនុស្សខាងជើង។

ដូចដែលពិភពលោកកាន់តែតូចទៅៗ ហើយទំនាក់ទំនងកាទូត និងទំនាក់ទំនងពាណិជ្ជកម្មរវាងរដ្ឋភាគ ខាងកើត និងរដ្ឋភាគខាងលិចបានកើតឡើង រាជានុសិទ្ធិបានអនុវត្តនូវគោលនយោបាយផ្តាច់ខ្លួនដើម្បីការពារ ប្រទេសកូរ៉េពីការជាប់ពាក់ព័ន្ធនៅក្នុងទំនាក់ទំនងការបរទេសដែលមិនធ្លាប់មានពីមុនមក ជាមួយនឹងការចម្លងនូវ ភាពមិនស្អាតដោយអ្វីដែលទ្រង់បានហៅថា “អនាធួនលោកខាងលិច”។ ប៉ុន្តែ ចាប់ពីឆ្នាំ 1832 មកលោកខាងលិច បានអភិវឌ្ឍការចាប់អារម្មណ៍មួយក្នុងការបើកធ្វើពាណិជ្ជកម្មរបស់កូរ៉េ។ បន្ទាប់ពីនាវាពាណិជ្ជកម្មចក្រភពអង់គ្លេស បានធ្វើដំណើរមកទស្សនាប្រទេសកូរ៉េដើម្បីស្វែងរកការធ្វើពាណិជ្ជកម្មនៅក្នុងឆ្នាំ 1845 នាវាចម្បាំងមួយរបស់ ចក្រភពអង់គ្លេសបានត្រួតត្រាលើដែនទឹកកូរ៉េនៅជិតកោះឆេជូ ។ បន្ទាប់មក នៅក្នុងឆ្នាំ 1846 នាវាចម្បាំងបារាំង មួយគ្រឿងបានចាប់ផ្តើមធ្វើដំណើរមកកូរ៉េដើម្បីពាណិជ្ជកម្ម បន្តពីក្រោយដោយនាវាចម្បាំងរុស្ស៊ីចំនួន 2 គ្រឿងដែល ធ្វើដូចគ្នានេះនៅក្នុងឆ្នាំ 1854 ដែលបណ្តាលឲ្យស្លាប់ និងរបួសដល់ប្រជាជនកូរ៉េ។

នៅគ្រានោះផងដែរ រាជានុសិទ្ធិបានដឹងយ៉ាងច្បាស់អំពីអ្វីដែលជាការបែកធ្លាយនៅក្នុងប្រទេសចិននៅក្នុង ទសវត្សឆ្នាំ 1840 និង 1850 ។ សង្គ្រាមទាំងនោះ មានដូចជាសង្គ្រាមអាគៀន និងព្រួញ ដែលចិនបានបង្ខំឲ្យប្រយុទ្ធ ប្រឆាំងជាមួយអង់គ្លេសនៅត្រាជំបូង ហើយបន្ទាប់មកប្រយុទ្ធជាមួយកងកម្លាំងរួមគ្នារបស់អង់គ្លេស និងបារាំង បាន ធ្វើឲ្យរាជានុសិទ្ធិប្តេជ្ញាចិត្តកាន់តែខ្លាំងក្លាក្នុងការមិនអនុញ្ញាតឲ្យប្រទេសកូរ៉េ ជាប់ពាក់ព័ន្ធជាមួយនឹងអំណាចលោក ខាងលិច។ ដូចដែលការបំពានទៅលើគោលនយោបាយរបស់ទ្រង់ នៅក្នុងឆ្នាំ 1866 លោកអ័រនេស ដេ អូតពីត ជនជាតិ អាឡឺម៉ង់ម្នាក់ដែលមានសញ្ជាតិអាមេរិក បានធ្វើដំណើរពីរលើកមកកាន់ប្រទេសកូរ៉េតាម រយៈនាវាពាណិជ្ជកម្មអាមេរិក ដើម្បីស្វែងរកការធ្វើពាណិជ្ជកម្ម។ នេះគឺជាពេលវេលាមួយនៅពេលដែលមានការធ្វើទុក្ខបុកម្និញដ៏ខ្លាំងក្លាមួយ ប្រឆាំងជាមួយពួកកាតូលិកដែលធ្លាប់មានពីមុន បានចាប់ដំណើរការឡើង ដោយបានបង្កឲ្យមានជនរងទុក្ខកូរ៉េ ចំនួន 7,000 នាក់។ ក្នុងចំណោមអ្នកដែលត្រូវបានគេសម្លាប់ក្នុងនោះមានបុព្វជិកបារាំងចំនួន 9 នាក់ដែលបានចូល មកក្នុងប្រទេសកូរ៉េដោយសម្ងាត់ ។

ការប៉ះទង្គិចរបស់កូរ៉េជាមួយអំណាចលោកខាងលិច៖ ខណៈពេលដែលការធ្វើទុក្ខបុកម្និញប្រឆាំងជាមួយ ពួកកាតូលិកដ៏បង្អួចឈាមមួយកំពុងដំណើរការ នាវាពាណិជ្ជកម្មអាមេរិកមួយឈ្មោះថា ឧត្តមសេនីយ៍ស័រមែន បាន ធ្វើដំណើរតាមទន្លេតៃជុង ទៅកាន់ព្យុងយ៉ាង ដោយបានជឿជាក់ថាពួកគេអាចធ្វើដំណើរតាមទន្លេហាន ទៅដល់សេអ៊ូ។ នាវានោះបានជាប់កៀងនៅពេលដែលទឹកនាច ហើយនៅពេលនោះ ដោយសារតែការអនុវត្តមិនត្រឹមត្រូវរបស់ពួក កម្មករនៅលើនាវាបានធ្វើឲ្យក្រោតខឹងដល់អាជ្ញាធរនៅព្យុងយ៉ាង និងប្រជាជនដែលរស់នៅក្នុងតំបន់ជិតកោះយ៉ាងកាក នាវាត្រូវបានគេដុតបំផ្លាញ ហើយកម្មករនាវាត្រូវបានគេសម្លាប់។ នេះគឺជា ឧបទ្វហៈហេតុស័រមែន ខែ សីហា ឆ្នាំ 1866 ។

នៅពេលរដ្ឋមន្ត្រីបារាំងនៅក្នុងប្រទេសចិនបានសិក្សាពីបុព្វជិកបារាំងម្នាក់ ដែលបានរត់គេចពីកូរ៉េមកកាន់ ប្រទេសចិន ដែលជាបុព្វជិកបារាំងជាច្រើនត្រូវបានគេសម្លាប់នៅក្នុងប្រទេសកូរ៉េ លោកបានបញ្ជាឲ្យកងកម្លាំងជើង ទឹកបារាំងឈ្លានពានកូរ៉េដើម្បីដាក់ទោសពួកកូរ៉េ ដោយសំលឹងទៅរកការសុំទោសមួយ និងទាមទារឲ្យមានការចុះ សន្ធិសញ្ញាមួយពីកូរ៉េ។ កងនាវាចម្បាំងបារាំងអាស៊ីចំនួន 7 បានលុកលុយប្រទេសកូរ៉េនៅក្នុងឆ្នាំ 1866 ដោយធ្វើការ វាយប្រហារកោះកាងវ៉ា និងបានរៀបចំការការពារនៅតាមដងទន្លេហាន ដើម្បីប្រុងប្រៀបសម្រាប់ការវាយប្រហារ មួយទៅលើសេអ៊ូ ។ ការតស៊ូរបស់កងយោធាកូរ៉េបាននាំឲ្យបារាំងមិនអាចធ្វើដំណើរឡើងតាមទន្លេហាន ហើយកង

កម្លាំងដែលឈ្លានពានក៏បានចាកចេញពីប្រទេសកូរ៉េនៅក្នុងខែវិច្ឆិកា ហើយក៏បានត្រឡប់ទៅកាន់ប្រទេសចិនវិញ។ នៅក្នុងគ្រានោះ នៅក្នុងឆ្នាំ 1868 អូពីត បានធ្វើដំណើរម្តងទៀតមកកាន់ប្រទេសកូរ៉េ លើកនេះគឺដើម្បីចូលលួចគាស់ផ្ទុរបស់ស្តេចនៅក្នុងខេត្តឈូងឆុង ។ ក្រុមរបស់គាត់ត្រូវបានចាប់ជាប់ ដូចដែលពួកគេបានចូលរួមនៅក្នុងការប្រថុយលួចគាស់ផ្ទុរ ប៉ុន្តែពួកគេបានរៀបចំឲ្យរត់គេចខ្លួន។ ផ្ទុរមួយដែលត្រូវបានពួកគេបានបំពាននោះមិនមានផ្ទុរណាមួយដែលផ្ទុរបិតារបស់វាជានុសិទ្ធិឡើយ។

“ការរំខានពីប្រទេស” លើកទី 2 បានកើតឡើងនៅក្នុងឆ្នាំ 1871 នៅពេលដែលរដ្ឋាភិបាលសហរដ្ឋអាមេរិកបានបដិសេធក្នុងការបញ្ជូនកងបេសកកម្មមន្ត្រីមួយជាមួយបារាំងមកកាន់ប្រទេសកូរ៉េនៅក្នុងឆ្នាំ 1866 បានស្នើរដ្ឋមន្ត្រីរបស់ខ្លួននៅក្នុងប្រទេសចិនបើកការវាយប្រហារយោធាមួយប្រឆាំងជាមួយកូរ៉េ ដើម្បីទទួលបានការសុំទោសមួយពីរដ្ឋាភិបាលកូរ៉េសម្រាប់ការបំផ្លិចបំផ្លាញ ឧត្តមសេនីយ៍សម័ន និងទាមទារឲ្យមានការចុះសន្ធិសញ្ញាមួយពីប្រទេសកូរ៉េ។ ជាលទ្ធផល ឧត្តមនាវិកដ៏ មេបញ្ជាការកងយោធពលសហរដ្ឋអាមេរិក អាស៊ី ត្រូវបានស្នើឲ្យទៅកាន់ប្រទេសកូរ៉េ។ ការមកដល់ប្រទេសកូរ៉េនៅក្នុងខែឧសភា ឆ្នាំ 1871 ជាមួយនឹងនាវាចម្បាំងចំនួន 5 គ្រឿង កងយោធពលអាមេរិកបានវាយប្រហារសំណង់ការពារសឹកនៅលើកោះកាងរ៉ា និងបានដណ្តើមបានបន្ទាយសំខាន់មួយបន្ទាប់ពីបានសម្លាប់កងយោធាកូរ៉េទាំងអស់ ខណៈពេលដែលពួកគេបានបាត់បង់កងទ័ពជើងទឹកអស់មួយចំនួនតូច។ ដោយប្រឈមទៅនឹងការតស៊ូយ៉ាងខ្លាំងក្លារបស់ប្រជាជនកូរ៉េ កងទ័ពអាមេរិកបានដកចេញពីដែនទឹកកូរ៉េ និងបានវិលត្រឡប់ទៅកាន់ប្រទេសចិនវិញនៅដើមខែកក្កដា ។

សង្គ្រាមទាំង 2 លើកនេះ ដែលមហាអំណាចលោកខាងលិចពីរ វាយបង្ខំមកលើប្រទេសកូរ៉េគឺមិនទទួលបានជោគជ័យអ្វីទាំងអស់។ ប្រសិនបើទទួលបាន សកម្មភាពទាំងអស់នេះបានត្រឹមតែបង្កើនអារម្មណ៍ប្រឆាំងជាមួយប្រទេសរបស់ប្រជាជនកូរ៉េ និងពង្រឹងគោលនយោបាយផ្តាច់ខ្លួនរបស់រដ្ឋាភិបាលកូរ៉េតែប៉ុណ្ណោះ។ នៅពេលនោះ រាជានុសិទ្ធិ បានស្នើឲ្យមានការសាងសង់បូជនីយដ្ឋានថ្មីមួយចំនួននៅសេអ៊ូ និងនៅពាសពេញផ្ទៃប្រទេស ដែលបានដាស់តឿនឲ្យមានការប្រឆាំងជាមួយការគំរាមកំហែងរបស់លោកខាងលិចមកលើប្រទេសជាតិ។ បូជនីយដ្ឋានថ្មីទាំងអស់នេះមានបទបញ្ញត្តិរបស់រដ្ឋាភិបាលធ្លាក់នៅលើនោះ។ វាបាននិយាយថា “ពួកមនុស្សព្រៃផ្សៃលោកខាងលិចបានឈ្លានពានទឹកដីរបស់យើង។ បើមិនវាយប្រឆាំងតបទេ វានឹងនាំឲ្យមានការវាយប្រហារនៅពេលខាងមុខ។ ការលក់ចេញក្រៅប្រទេសជាមួយនឹងការចោទសន្តិភាពគឺជារឿងគ្រោះថ្នាក់បំផុតក្នុងការការពារប្រឆាំងជាមួយ...” ជាមួយនិងបទបញ្ញត្តិនេះគោលនយោបាយផ្តាច់ខ្លួនត្រូវបានប្រកាសជាផ្លូវការ។

ការដកពិភាក្សាអំពីជាតិ៖ នៅដើមដំបូងនៃចុងសតវត្សរ៍ទី 18 អ្នកប្រាជ្ញស៊ីហាក់ ដែលមានឈ្មោះថា ប៉ាកឆេកា នៃសាលាខាងជើង ជជែកគាំទ្រការអភិវឌ្ឍន៍ទំនាក់ទំនងពាណិជ្ជកម្មជាមួយប្រទេសជប៉ុន និងប្រទេសលោកខាងលិច ដែលជាបំណងមួយក្នុងការពង្រឹងប្រទេសជាតិ។ អ្នកដែលបានចូលរួមចំណែកក្នុងការផ្តល់មតិយោបល់មួយចំនួន ក្នុងការគាំទ្រការបើករបស់ប្រទេសកូរ៉េទៅកាន់លោកខាងលិចនៅក្នុងទសវត្សឆ្នាំ 1830 ។ ក្នុងចំណោមពួកគេមាន ធូហានគឺ អ្នកដែលបាននិពន្ធសៀវភៅមួយចំនួនដូចជា ការពិពណ៌នាអំពីជាតិនានានៅលើពិភពលោក។

នៅពេលដែលសម្ពាធពីលោកខាងលិចបានកើនឡើង អ្នកប្រាជ្ញស៊ីហាក់ ក្រោយៗ មានដូចជា ប៉ាកកូស៊ូ ដែលជាចៅរបស់អ្នកប្រាជ្ញស៊ីហាក់ ប៉ាកឆីន, អ្នកបកប្រែម្នាក់របស់រដ្ឋាភិបាលអូកូសុខ អ្នកដែលបានធ្វើដំណើរទៅកាន់ប្រទេសចិនជាច្រើនលើក, និងព្រះសង្ឃពុទ្ធសាសនាព្រះនាមយូតៃឆី បានទាមទារឲ្យមានការបញ្ចប់នៃការផ្តាច់ខ្លួនរបស់កូរ៉េ ហើយការនាំចូលនៃឥទ្ធិពលវប្បធម៌ថ្មីសម្រាប់ធ្វើឲ្យប្រទេសជាតិប្រសើរឡើង។ នៅពេលដែលការ

លុកលុយរបស់ពួកបារាំង និងអាមេរិកបានមកដល់ មនុស្សទាំងអស់នេះកាន់តែជឿជាក់ថា ប្រទេសកូរ៉េមិនអាចបន្ត ភាពរីករាយជាមួយគោលជំហរផ្តាច់ខ្លួន និងការរក្សានូវ “ព្រះរាជាណាចក្រឯករាស្ត្រ” ឡើយ។

ប៉ុន្តែ រាជានុសិទ្ធិ និងអ្នករិះគន់ចំពោះកម្មវិធីកំណែទម្រង់របស់លោក បានប្តេជ្ញាចិត្តក្នុងរក្សាការបិទទ្វាររបស់ កូរ៉េចំពោះលោកខាងលិច ប្រៀនប្រដៅអំពីអ្វីដែលគេហៅថា ឆុកសា ឬ “បដិសេធអ្នកនៅក្រៅសាសនា”។ នៅពេល នោះ ក៏ដូចអ្នកជាតិនិយមជប៉ុនស៊ីនតូ ជាច្រើនទៀតដែរ មនុស្សទាំងនេះបានចាត់ទុកប្រជាជនលោកខាងលិចថា “មនុស្សព្រៃផ្សៃ” ហើយការបើកប្រទេសជាតិដល់ពួកគេនឹងជាការស្លាប់រស់ដល់ “គំនិត និងវិធីអាក្រក់” របស់ពួកគេ។

នៅក្នុងគ្រានោះដែរ ទំនាក់ទំនងរវាង រាជានុសិទ្ធិតៃវ៉ាន់ និងរាជនីមីន (មហេសីស្តេចកូរ៉េ) និងរាជនី មេម៉ាយធូ កាត់តែយ៉ាបយ៉ីន។ គាំទ្រដោយអ្នករិះគន់ចំពោះ រាជានុសិទ្ធិ មានដូចជា ធុរិកយុន អ្នកផ្តាច់ខ្លួននិយម ម្នាក់ដែលបានស្នើឲ្យការរំលឹកការបរិហាររាជានុសិទ្ធិ មួយ ពួកគេនាំឲ្យមានការចូលនិវត្តរបស់ រាជានុសិទ្ធិ នៅក្នុងឆ្នាំ 1873 នៅពេលដែលស្តេចបានឈានដល់វ័យចាស់ទុំ។ ជាមួយនឹងរាជនីមីន និងសាច់ញាតិរបស់ទ្រង់នៅក្នុងជួរ រដ្ឋាភិបាលដែលបានទទួលអំណាចផ្តាច់មុខមួយ ជាមួយនឹងការចងសម្ព័ន្ធមិត្តជាមួយពួកអភិរក្សនិយមទាំងក្នុង និង ក្រៅរដ្ឋាភិបាល។

2.2.2. ការបើកឡើងនៃប្រទេសកូរ៉េ ទំនើបនិយម និងនយោបាយក្នុងស្រុក

ទំនាក់ទំនងថ្មីជាមួយប្រទេសជប៉ុន៖ ប្រទេសជប៉ុនបានបើកម្ល៉ឹងយោធា ដើម្បីសម្រេចគោលបំណងរបស់ ពួកគេ។ ដូចជានៅដើមឆ្នាំ 1869 រដ្ឋាភិបាលមីអ៊ីយិ របស់ជប៉ុន ដែលបានទម្លាក់ព្រះចៅអធិរាជតូគូហ្គាវ៉ា បានស្នើឲ្យ មានការស្ថាបនានូវទំនាក់ទំនងថ្មីរវាងប្រទេសកូរ៉េ និងប្រទេសជប៉ុន ដូចដែលគេបានបង្ហាញប្រាប់រដ្ឋាភិបាលកូរ៉េអំពី ការស្ថាបនាឡើងវិញរបស់មីអ៊ីយិ។ នៅពេលដែលរដ្ឋាភិបាលកូរ៉េមិនមានបំណងក្នុងការឆ្លើយតបយល់ព្រមចំពោះ សំណើរបស់ជប៉ុន នៅក្នុងឆ្នាំ 1875 រដ្ឋាភិបាលជប៉ុនបានបញ្ជូននាវាចម្បាំងរបស់ពួកគេមកកាន់ប្រទេសកូរ៉េ។ នៅ ពេលដែលនាវាចម្បាំងជប៉ុនយូនយូកាន បានចូលមកក្នុងដែនទឹកកូរ៉េដោយខុសច្បាប់នៅជិតអ៊ីនធុន ពួកគេបាន វាយប្រហារដោយកងយោធពលកូមិមកលើកោះកាងរ៉ា ។ ដោយប្រើឧបទ្វីបហេតុនេះជាលេសមួយ រដ្ឋាភិបាលជប៉ុនបាន បញ្ជូនទាហានមួយកងពលធំនៃនាវាចម្បាំង មកកាន់ប្រទេសកូរ៉េនៅដើមឆ្នាំ 1876 ដែលបានគំរាមកំហែងប្រទេសកូរ៉េ ខណៈពេលដែលធ្វើឲ្យជួរស្រាលដល់ជនជាតិជប៉ុនដែលត្រូវបានធ្វើឲ្យរងទុក្ខនៅក្នុង សង្គ្រាមជាមួយកូរ៉េនៅអំឡុង ឆ្នាំ 1869 ។

ដោយប្រឈមទៅនឹងការគំរាមកំហែង ជាមួយសង្គ្រាមមួយដែលនាំយកមកដោយពួកជប៉ុននៅក្នុងឆ្នាំ1876 រ ដ្ឋាភិបាលកូរ៉េ ថ្វីបើមានការប្រឆាំងយ៉ាងកងរឹង និងខ្លាំងក្លានៃរាជានុសិទ្ធិ និងអ្នកដទៃទៀតក៏ដោយ បានចុះសន្ធិ សញ្ញាកាងរ៉ា នៅក្នុងខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ 1876 បង្កើតទំនាក់ទំនងការទូត និងពាណិជ្ជកម្មថ្មីជាមួយប្រទេសជប៉ុន ។ ស្ថិតនៅ ក្រោមសន្ធិសញ្ញានេះ ជាមួយនឹងកិច្ចព្រមព្រៀងបន្ថែមផ្សេងៗទៀត ប្រទេសជប៉ុនបានបង្ខំឲ្យកូរ៉េផ្តល់ឯកសិទ្ធិពិសេស ដល់ប្រទេសជប៉ុន ដែលនាំឲ្យប្រទេសកូរ៉េជាដំណោះមួយរបស់ជប៉ុន ដូចដែលពួកលោកខាងលិចបានធ្វើមកលើ ប្រទេសចិន និងជប៉ុននៅដើមដំបូង។ ក្នុងចំណោមឯកសិទ្ធិពិសេសនោះមាន ការយកពន្ធទំនិញនាំចូលទាប និងផ្តល់ សិទ្ធិក្រៅដែនដីដល់ប្រជាជនជប៉ុននៅក្នុងប្រទេសកូរ៉េ។

ការកើនឡើងនៃអ្នកទំនើបនិយម៖ វិធីដែលពួកជប៉ុនបានបង្ខំកូរ៉េក្នុងការចុះហត្ថលេខាលើសន្ធិសញ្ញាកាងរ៉ា និងកិច្ចព្រមព្រៀងផ្សេងៗទៀត បានជំរុញទឹកចិត្តអ្នកប្រាជ្ញជាតិនិយមដែលយល់ស្របទៅនឹងគំនិតដែលធ្វើឲ្យកើតចម្រើន។

អ្នកប្រាជ្ញខ្ពង់ដ៏វ័យក្មេងទាំងអស់នេះ មានដូចជា គឹមអុកក្សន្ធ និងប៉ាកយុងយូ (បងថ្មីរបស់ស្តេច) បានទទួលឥទ្ធិពលនៃគំនិតរីកចម្រើនដោយអ្នកប្រាជ្ញស៊ីហាក់ ក្រោយៗ ហើយពួកគេបានជឿជាក់ថា វិធីមួយគត់ក្នុងការពង្រឹងជាតិ និងការការពារឯករាជ្យជាតិរបស់កូរ៉េគឺ ធ្វើទំនើបនីយកម្មប្រពន្ធនយោបាយ សេដ្ឋកិច្ច និងសង្គម ក៏ដូចជាវប្បធម៌របស់ពួកគេដោយការនាំចូលនូវប្រព័ន្ធ និងវប្បធម៌ពីប្រទេសលោកខាងលិចដែលរីកចម្រើន។ ហេតុដូច្នេះហើយ មានការលេចឡើងនៃក្រុមអ្នកជាតិនិយមមួយក្រុមដែលគាំទ្រការធ្វើកំណែទម្រង់ ដែលគេហៅជាទូទៅថា កែវ៉ាដាង ឬ“បក្សគាំទ្រដល់ការរីកចម្រើន និងការបំភ្លឺ”។

ការរីកចម្រើនក៏បានរងឥទ្ធិពលដោយកូនសៀវភៅមួយដែលមានចំណងជើងថា យុទ្ធសាស្ត្រកូរ៉េ ដែលសរសេរឡើងដោយអ្នកកាតូលិកមួយរូបនៅក្នុងប្រទេសជប៉ុន អ្នកដែលបានណែនាំដល់កូរ៉េឲ្យរក្សាគោលនយោបាយគាំទ្រចិន ខណៈពេលដែលបណ្តុះទំនាក់ទំនងមិត្តភាពជាមួយប្រទេសជប៉ុនដើម្បីបើកទ្វារដល់លោកខាងលិច និងនាំចូលនូវវប្បធម៌ជឿនលឿន និងបច្ចេកវិទ្យា។ កូនសៀវភៅនេះត្រូវបានប្រគល់ទៅឲ្យបេសកជនកូរ៉េមួយរូបដែលបានធ្វើដំណើរទៅកាន់ប្រទេសជប៉ុននៅឆ្នាំ 1880 ហើយបន្ទាប់ពីលោកត្រលប់មកវិញ បេសកជននោះបានបង្ហាញកូនសៀវភៅនោះដល់ស្តេច ដែលនាំឲ្យមានវិវាទនយោបាយយ៉ាងខ្លាំងក្លា។ ដូចដែលវាអាច ការរីកចម្រើនជាឯកជន ឬជាក្រុម នូវការគាំទ្រលើការបើកឡើងនៃប្រទេសកូរ៉េទៅកាន់លោកខាងលិច ការពង្រឹងសេដ្ឋកិច្ច និងយោធារបស់ជាតិ និងកំណែទម្រង់នយោបាយ សង្គម និងវប្បធម៌។ ពួកគេមានការចាប់អារម្មណ៍ទៅលើវិធីនានានៅក្នុងអ្វីដែលជប៉ុនបានធ្វើទំនើបនីយកម្ម និងពង្រឹងប្រទេសរបស់ពួកគេ។

ការធ្វើទំនើបនីយកម្ម និងប្រតិកម្មរបស់ក្រុមអ្នកអភិរក្សនិយម៖ ការចុះសន្ធិសញ្ញាជាមួយប្រទេសជប៉ុន និងការបង្ហាញឡើងនៃកូនសៀវភៅដល់ស្តេចដែលបាននិយាយរួចមកហើយ ជាមួយនឹងកើនឡើងនៃសម្ពាធពីលោកខាងលិច បាននាំឲ្យមានប្រតិកម្មយ៉ាងខ្លាំងក្លាមួយក្នុងចំណោមពួកអ្នកអភិរក្ស។ ម្នាក់ក្នុងចំណោមពួកគេបានទាមទារថា បេសកជនដែលបាននាំយកមកនូវកូនសៀវភៅមកប្រទេសកូរ៉េត្រូវពិន័យ ដោយបានបង្កើតចលនាមួយដែលគេស្គាល់ថា “បដិសេធគំនិតកាមមុច្ឆា និងវាយប្រាសពួកមនុស្សព្រៃផ្សៃនៅខាងក្រៅ”។

ថ្វីបើមានការប្រឆាំងមួយចំនួនក៏ដោយ នៅក្នុងខែតុលា ឆ្នាំ 1880 ការធ្វើទំនើបនៅក្នុងរដ្ឋាភិបាលបានជះឥទ្ធិពលដល់ស្តេចក្មេង ឲ្យអនុម័តសេចក្តីសម្រេចដ៏សំខាន់មួយក្នុងការបង្កើតទំនាក់ទំនងការទូតជា មួយនឹងសហរដ្ឋអាមេរិក និងបានបង្កើតឲ្យមានវិធានការកំណែទម្រង់មួយចំនួន។ នៅដើមឆ្នាំ 1881 ការិយាល័យ ថ្មីសម្រាប់គ្រប់គ្រងកិច្ចការរដ្ឋត្រូវបានបង្កើត ហើយនៅក្នុងខែកុម្ភៈ ស្តេចបានបញ្ជូនក្រុមបេសកកម្មទី 3 របស់ទ្រង់ទៅកាន់ប្រទេសជប៉ុន ហើយបានបញ្ជូននិស្សិត និងវិចិត្រករមួយក្រុមនៅក្នុងបេសកកម្មអប់រំមួយទៅកាន់ប្រទេសចិន។ នៅក្នុងគ្រានោះដែរ ស្តេចបានបញ្ជូនព្រះសង្ឃពុទ្ធសាសនាមួយអង្គជាសមាជិក ទៅកាន់ប្រទេសជប៉ុនដើម្បីធ្វើការចរចាជាមួយពួកអាមេរិកនៅទីនោះ និងបានអនុញ្ញាតឲ្យ គឹមអុកក្សន្ធ ធ្វើដំណើរទៅកាន់ប្រទេសជប៉ុនដើម្បីសិក្សាអំពីអ្វីដែលជប៉ុនបានធ្វើនៅកំឡុងឆ្នាំ 1868 ។ ក្លាមៗនោះបន្ទាប់ពីក្រុមបេសកកម្ម ទី 3 ទៅកាន់ប្រទេសជប៉ុនបានត្រឡប់មកកាន់ប្រទេសកូរ៉េវិញនៅក្នុងឆ្នាំ 1881 មន្ត្រីយោធាជប៉ុនមួយរូបបានមកដល់ និងបានបង្កើតកងយោធព៌មួយដែលគេហៅថា កងកម្លាំងជំនាញពិសេស ដែលបានបង្កើតឲ្យមានការធ្វើទំនើបនីយកម្មផ្នែកយោធា។

ការបញ្ជូនបេសកកម្មទូតទៅកាន់ប្រទេសជប៉ុន និងកម្មវិធីយោធាថ្មី បានបង្កឲ្យមានប្រតិកម្មយ៉ាងខ្លាំងក្លាមួយពីសំណាក់ពួកអ្នកអភិរក្សនិយម មានដូចជា ធួអ៊ីយុន អ្នកដែលបានបង្ហាញពីតែងសេចក្តីមួយដែលមានចំណងជើងថា “មូលហេតុចំនួន 5 ក្នុងការប្រឆាំងការបើកឡើងនៃប្រទេសកូរ៉េ”។ នៅក្នុងតែងសេចក្តីនោះ ធួ បានបង្ហាញថា ពួក

ជប៉ុនមិនខុសគ្នាពីពួកព្រៃផ្សៃលោកខាងលិចឡើយ ហើយការបើកទ្វាររបស់កូរ៉េនឹងអនុញ្ញាតឲ្យមានការអប់រំអាក្រក់នៃ ជំនឿបរទេសចូលមកកាន់ប្រទេសកូរ៉េ។ នៅក្នុងគ្រានោះដែរ ក្រុមអ្នកអភិរក្សនិយមកណ្តាលបានគាំទ្រគំនិតនៃការ បញ្ចូល “សីលធម៌ពួកខាងកើត ជាមួយនឹងរាងកាយលោកខាងលិច” ដើម្បីពង្រឹងប្រទេសជាតិ និងការពារការគំរាម កំហែងរបស់បរទេស។ គំនិតស្រដៀងគ្នាត្រូវបានអនុវត្តនៅក្នុងប្រទេសចិន និងជប៉ុន។

ការបើកឡើងនៃប្រទេសកូរ៉េទៅកាន់លោកខាងលិច៖ សហរដ្ឋអាមេរិក ដែលបានទទួលបរាជ័យនៅក្នុងការ បង្ក្រាបជាមួយកូរ៉េដោយកម្លាំងដោយសំអាងទៅលើឧបទ្វីបហេតុសមែន បានបង្កើតគោលបំណងសន្តិភាពមួយ ក្នុងការបើកកូរ៉េ និងសំលឹងរកជំនួយពីចិន និងជប៉ុន។ ខណៈពេលដែលជប៉ុនបដិសេធក្នុងការផ្តល់មន្ត្រីល្អរបស់គេ, លីហ៊ិនឆាង អ្នកដែលទទួលបន្ទុកលើកិច្ចការបរទេសនៃរដ្ឋាភិបាលចិន និងជាអ្នករៀបចំជាសម្ងាត់ក្នុងការនាំឲ្យសហរដ្ឋ អាមេរិកទទួលស្គាល់អធិបតេយ្យភាពរបស់ចិនលើប្រទេសកូរ៉េ និងកម្ទេចសញ្ញាណរបស់ជប៉ុនដែលកូរ៉េគឺជា រដ្ឋអធិបតេយ្យ និងឯករាជ្យមួយ បានស្នើមន្ត្រីល្អរបស់លោកទៅកាន់សហរដ្ឋអាមេរិក។ នៅពេលនោះ លោកបានផ្តល់ យោបល់ដល់ស្តេចកូរ៉េដើម្បីបង្កើតសន្ធិសញ្ញាមួយជាមួយសហរដ្ឋអាមេរិក ហើយក្នុងនាមជា “បុណ្ណទូត” ម្នាក់លោក បានចរចាសម្រាប់ប្រទេសកូរ៉េជាមួយអ្នកតំណាងអាមេរិកម្នាក់(មេបញ្ជាការរូបីត ដីម៉ាយ ស៊ីហ្វេដ្យូ) នៅតៀនស៊ីន ប្រទេសចិន។

សន្ធិសញ្ញានៃមិត្តភាព និងពាណិជ្ជកម្ម (តែងតែត្រូវបានគេហៅថាសន្ធិសញ្ញាស៊ីហ្វេដ្យូ ឬឆេមូលប៉ូ) រវាង សហរដ្ឋអាមេរិក និងកូរ៉េត្រូវបានចុះហត្ថលេខានៅថ្ងៃទី 23 ខែ ឧសភា ឆ្នាំ 1882 នៅឆេមូលប៉ូ (បច្ចុប្បន្នអ៊ីធុន) ប្រទេសកូរ៉េ ដោយបានបញ្ចប់គោលនយោបាយផ្តាច់ខ្លួនរបស់កូរ៉េ។ បើទោះបីជាសហរដ្ឋអាមេរិក មិនបានទទួល ស្គាល់កូរ៉េជារដ្ឋចំណុះរបស់ចិននៅក្នុងសន្ធិសញ្ញាក៏ដោយ វាគឺជាសន្ធិសញ្ញាមិនស្មើភាពមួយ ដោយហេតុតែសហរដ្ឋ អាមេរិកទទួលបានឯកសិទ្ធិពិសេសមួយចំនួនដូចជា កម្រិតពន្ធនាំចូលទាប និងសិទ្ធិក្រៅប្រទេសសម្រាប់ប្រជាជន អាមេរិកនៅក្នុងប្រទេសកូរ៉េ ខណៈពេលដែលមិនមានឯកសិទ្ធិណាមួយត្រូវបានផ្តល់ឲ្យប្រជាជនកូរ៉េនៅក្នុងសហរដ្ឋ អាមេរិកឡើយ។ បន្ទាប់ពីនោះមក ប្រទេសកូរ៉េបានចុះសន្ធិសញ្ញាស្រដៀងគ្នានេះជាមួយអង់គ្លេស និងរុស្ស៊ីនៅក្នុងឆ្នាំ 1884 ជាមួយបារាំងនៅក្នុងឆ្នាំ 1886 និងពួកលោកខាងលិចនានាជាបន្តបន្ទាប់ទៀត។ ដោយមិនចាំបាច់និយាយ ការចុះហត្ថលេខាលើសន្ធិសញ្ញាទាំងអស់នេះបានធ្វើឲ្យមានការប្រឆាំងពីសំណាក់ពួកអ្នកអភិរក្សនិយម ដោយរួម មានទាំងអតីត រាជានុសិទ្ធិ ដែលបានព្យាយាមរួមមកហើយនៅក្នុងឆ្នាំ 1881 ក្នុងការផ្លាស់ចេញនូវស្តេចកូរ៉េ ជំនួស ដោយព្រះរាជបុត្រផ្សេងទៀតរបស់ទ្រង់។

2.2.3. ភាពចលាចលនៅក្នុងស្រុក និងការប្រឆាំងជាមួយបរទេស

ការបះបោរបស់យោធាអ៊ីម៉ូ៖ នៅក្នុងខែកក្កដា ឆ្នាំ 1882 កងទាហានដែលស្ថិតនៅក្នុងកងយោធពលចាស់នៅ សេអ៊ូ អ្នកដែលមិនសប្បាយចិត្តចំពោះភាពលំអៀងក្នុងការផ្តល់ឲ្យពួកកងទ័ពដែលស្ថិតនៅក្នុងកងកម្លាំងជំនាញ ពិសេស និងជាអ្នកដែលមិនត្រូវបានគេផ្តល់ប្រាក់បៀវត្សរ៍អស់រយៈពេលមួយឆ្នាំ បាននាំឲ្យមានភាពរីករាយនៅសេអ៊ូ ។ ដោយទាញយកផលប្រយោជន៍ពីស្ថានភាពនេះ អតីតរាជានុសិទ្ធិតែរុនតូន បានបង្កឲ្យភាពរីករាយទៅជាការ បះបោរមួយដោយចង់សម្ព័ន្ធភាពជាមួយមេដឹកនាំរបស់គេ។ កំឡុងពេលនៃការបះបោរ អ្នកបង្ហាត់យោធាជប៉ុនត្រូវ បានសម្លាប់ ហើយនៅពេលដែលកងទាហានបះបោរ និងហ្វូងមនុស្សបះបោរបានវាយប្រហារស្ថានឯកអគ្គរាជទូត ជប៉ុន រដ្ឋមន្ត្រីជប៉ុនត្រូវបានដុតបំផ្លាញនៅក្នុងអាគារស្ថានឯកអគ្គរាជទូត និងបានរត់ទៅកាន់ប្រទេសជប៉ុនតាមរយៈ អ៊ីនធុន ។ រាជិនីមីន បានគេចផុតពីសេចក្តីស្លាប់ដោយបានក្លែងខ្លួនរត់ចេញពីព្រះរាជវាំង ប៉ុន្តែសាច់ញាតិរបស់ទ្រង់

ម្នាក់ ដែលជាមន្ត្រីជាន់ខ្ពស់ម្នាក់ ត្រូវបានសម្លាប់ ហើយអ្នកគាំទ្ររាជានិមិត្ត ជាច្រើនក៏ត្រូវបានគេសម្លាប់។ បន្ទាប់ពី វាយយកបានព្រះរាជវាំង អតីតរាជានុសិទ្ធ ជាមួយនឹងការអនុញ្ញាតពីស្តេច បានទទួលកាន់កាប់រដ្ឋាភិបាល។

មិនមានអ្វីកើតឡើងនៅក្នុងរដ្ឋាភិបាលលឿនជាងការដែលអតីតរាជានុសិទ្ធ បានរុះរើកងកម្លាំងជំនាញ ពិសេស ស្ថាបនាឡើងវិញនូវអតីតប្រព័ន្ធកងយោធព៌កម្ពុជា 5 និងបានលុបចោលនូវការិយាល័យសម្រាប់ការគ្រប់ គ្រងកិច្ចការរដ្ឋ ទុកជាមោឃៈនូវវិធានការធ្វើកំណែទម្រង់ដំបូងដែលបានអនុវត្តន៍ដោយរដ្ឋាភិបាល។

ការធ្វើឲ្យដឹងពីអ្វីដែលបានកើតឡើងនៅសេអ៊ូ និងការភ្ញាក់ផ្អើលដោយការបញ្ជូនកងទ័ពរបស់ជប៉ុនមកកាន់ ប្រទេសកូរ៉េ លីហ៊ុនឆាង ជាមួយនឹងការអនុញ្ញាតពីបេសកកម្មតូក្យូនៅទៀនស៊ីន បានបញ្ជូនកងទ័ពចិនប្រមាណ 4,500 នាក់មកកាន់ប្រទេសកូរ៉េដើម្បីស្ដារឡើងវិញនូវច្បាប់ និងសណ្តាប់នៅសេអ៊ូ និងដើម្បីសម្រេចនូវអ្វីដែលលោក ហង់ជ័យក្នុងការអនុវត្តកាលពីដើមដំបូងដែលគេស្គាល់ថា ការអះអាងឡើងវិញអំពីអធិបតេយ្យភាពរបស់ចិនលើ ប្រទេសកូរ៉េ។ ដោយមកដល់ប្រទេសកូរ៉េនៅក្នុងខែសីហា មេបញ្ជាការចិនបានចាប់ខ្លួនតែវ៉ាន់គូន និងនាំខ្លួនទៅកាន់ ប្រទេសចិន។ អ្នកដែលបង្កការបះបោរត្រូវបានបង្ក្រាប ហើយរាជានិមិត្ត បានវិលត្រឡប់ពីកន្លែងដែលទ្រង់លាក់ខ្លួន នៅទីជនបទមកកាន់សេអ៊ូ វិញ ដែលបានស្ថាបនាឡើងវិញពីការត្រួតត្រារបស់ទ្រង់លើរដ្ឋាភិបាល។ នៅក្នុងគ្រានោះ ដែរ ជប៉ុនបានបង្ខំឲ្យរដ្ឋាភិបាលកូរ៉េក្នុងការចុះហត្ថលេខាលើសន្ធិសញ្ញាមួយនៅថ្ងៃទី 10 ខែសីហា ឆ្នាំ 1882 បង់ ប្រាក់សំណងចំនួន 550,000 យេនដែលការបាត់បង់ជីវិត និងទ្រព្យសម្បត្តិរបស់ជនជាតិជប៉ុនកំឡុងការបះបោរ និង បានអនុញ្ញាតឲ្យមានការតាំងនូវកងអនុសេនាជំនែកទ័ពកូរ៉េមួយដើម្បីការពារស្ថានឯកអគ្គរាជទូតជប៉ុននៅសេអ៊ូ ។

បន្ទាប់ពីសម្រេចជោគជ័យលើគោលបំណងដំបូងរបស់គេ រដ្ឋាភិបាលចិនបានបញ្ជូនមន្ត្រីជាន់ខ្ពស់មួយរូប មកកាន់ប្រទេសកូរ៉េ ក្នុងនាមជាប្រធានគណៈកម្មការកិច្ចការកាទូត និងពាណិជ្ជកម្ម ដើម្បីបង្កើតការត្រួតត្រាដោយ ផ្ទាល់របស់ចិនមកលើប្រទេសកូរ៉េ។ នៅក្នុងពេលជាមួយគ្នានោះ កិច្ចព្រមព្រៀងពាណិជ្ជកម្មថ្មីមួយត្រូវបានចុះហត្ថ លេខារវាងកូរ៉េ និងចិន ដោយផ្តល់ឲ្យចិននូវឯកសិទ្ធិពិសេស ហើយរដ្ឋាភិបាលចិនបានបញ្ជូនភ្នាក់ងាររបស់គេដែល ជាជនជាតិអាឡឺម៉ង់ម្នាក់ឈ្មោះ ពោល ហ្សក វ៉ាន់ ម៉ូលឡេនដូហ្វ មកកាន់ប្រទេសកូរ៉េក្នុងនាមជាប្រធាននៃសេវាកម្ម បញ្ជាទិញតាមជើងទឹករបស់កូរ៉េ និងជាទីប្រឹក្សាដល់ការិយាល័យការបរទេសកូរ៉េ។ មេបញ្ជាការចិនមួយរូបឈ្មោះ យ៉ិនស៊ីញខាយ បានត្រួតត្រាលើពួកកូរ៉េ និងចិនដែលត្រួតត្រានៅកូរ៉េ ការគាំទ្រលើការធ្វើកំណែទម្រង់កណ្តាលលើ រដ្ឋាភិបាលបាននាំឲ្យមានសកម្មភាពវិជ្ជមានមួយចំនួន។ នៅក្នុងខែមករា ឆ្នាំ 1883 ការិយាល័យសម្រាប់ការ គ្រប់គ្រងកិច្ចការរដ្ឋត្រូវបានធ្វើឲ្យដូចដើមឡើងវិញ ក្នុងនាមជាការិយាល័យការបរទេស ហើយការិយាល័យសម្រាប់ ការគ្រប់គ្រងកិច្ចការផ្ទៃក្នុងត្រូវបានប្តូរឈ្មោះទៅជា ការិយាល័យសម្រាប់ការគ្រប់គ្រងកិច្ចការជាតិ និងកិច្ចការយោធា។ នៅក្នុងខែកញ្ញា ឆ្នាំ 1883 រដ្ឋាភិបាលបានបង្កើតសាលាភាសាអង់គ្លេសមួយនៅសេអ៊ូ ដើម្បីបណ្តុះបណ្តាលអ្នកបក ប្រែដែលស្ថិតនៅក្រោមការបង្រៀនរបស់គ្រូអាមេរិក។

ដូចដែលសេវាកម្មបញ្ជាទិញតាមជើងទឹកកូរ៉េបានចាប់ផ្តើមដំណើរការ ស្តេចបានបញ្ជូនបេសកកម្មពិសេស មួយទៅកាន់ប្រទេសជប៉ុននៅក្នុងខែតុលា ឆ្នាំ 1883 និងទទួលបានប្រាក់កម្ចីចំនួន 170,000 យេនពីធនាគារជប៉ុន មួយដើម្បីផ្គត់ផ្គង់គម្រោងការកំណែទម្រង់ ហើយនៅក្នុងខែកក្កដា ឆ្នាំ 1883 ទ្រង់បានបញ្ជូនបេសកកម្មពិសេសមួយ ក្រុមដោយរួមមានទាំងអស់រីកចម្រើននិយមមួយចំនួនទៅកាន់សហរដ្ឋអាមេរិក។ នៅក្នុងឆ្នាំ 1882 នៅពេលដែល បេសកកម្មពិសេសបានធ្វើដំណើរទៅកាន់ប្រទេសជប៉ុនដែលមេដឹកនាំប្រតិកូនៈ ប៉ាកយុងយ៉ូ បានបង្កើតយ៉ាងប្រញាប់ ប្រញាល់នូវទង់ជាតិរបស់កូរ៉េ ដែលជាទង់ជាតិបច្ចុប្បន្នរបស់កូរ៉េ។

បន្ទាប់ពីបេសកកម្មពិសេសត្រឡប់មកពីប្រទេសជប៉ុនវិញ និងស្វិតមួយក្រុមត្រូវបានបញ្ជូនទៅកាន់ប្រទេសជប៉ុនដើម្បីទទួលការអប់រំយោធាទំនើប ក៏ដូចជាទទួលការបណ្តុះបណ្តាលផ្សេងៗទៀតនៅបណ្ឌិតសភាយោធាជប៉ុន និងសាកលវិទ្យាល័យកៃអូ ហើយនៅពេលដែលអាមេរិកគ្រាប់ពូជស្រូវសាលី និងបសុសត្វបានមកដល់បន្ទាប់ពីការទស្សនៈកិច្ចរបស់បេសកកម្មពិសេសទៅកាន់សហរដ្ឋអាមេរិក ស្តេចបានបង្កើតកសិដ្ឋានពិសោធន៍មួយដែលគេហៅថា “កសិដ្ឋានអាមេរិក”។ នៅក្នុងគ្រានោះដែរ នៅក្នុងខែតុលា ឆ្នាំ 1883 ប៉ាកយុងយ៉ូ និងអ្នករីកចម្រើននិយមដ៏ទៃទៀតបានបោះពុម្ពកាសែតសម័យទំនើបដំបូងដែលគេហៅថា ហានសុង ស៊ិនបូ ជាមួយនឹងជំនួយពីជប៉ុន។ ហានសុង ស៊ិនបូ គឺជាកាសែតដែលចេញផ្សាយ 3 ដងក្នុងមួយខែត្រូវបានបោះពុម្ពដោយការិយាល័យដែលទើបតែបានបង្កើតថ្មីគឺ ការិយាល័យវប្បធម៌ និងព័ត៌មាននៃរដ្ឋាភិបាលទីក្រុងសេអ៊ូ នៅពេលដែលប៉ាកយុងយ៉ូ គឺជាចៅហ្វាយក្រុង។ នៅក្នុងពេលជាមួយគ្នានោះគឺមកក្បែរ និងអ្នករីកចម្រើននិយមផ្សេងទៀតត្រូវបានប្រគល់តំណែងតូចតាចនៅក្នុងជួររដ្ឋាភិបាល។

ប៉ុន្តែ ការដណ្តើមអំណាចរវាងក្រុមអ្នកអភិរក្សនិយម ដែលតំណាងដោយរាជិនីមីន និងក្លាយរបស់ទ្រង់មីនយុងអ៊ុក និងអ្នករីកចម្រើននិយមបានកើនឡើងយ៉ាងខ្លាំងក្លានៅក្នុងឆ្នាំ 1883 ។ ដោយហេតុតែ អ្នករីកចម្រើននិយមប្រាថ្នាក្នុងការនាំមកនូវការធ្វើទំនើបនីយកម្មឲ្យបានឆាប់រហ័ស និងបង្កើតឯករាជ្យរបស់កូរ៉េវិបូរណ៍ជាមួយជំនួយរបស់ជប៉ុន និងសហរដ្ឋអាមេរិក អ្នកអភិរក្សនិយមមិនស្ម័គ្រចិត្តក្នុងការធ្វើបែបនេះឡើយខណៈពេលដែលនៅតែរក្សាគោលជំហរគាំទ្រចិនមួយ។ នៅក្នុងគ្រានោះដែរ ជម្លោះផ្ទាល់ខ្លួនរវាងមីនយុងអ៊ុក នៅភាគីម្ខាង និងប៉ាកយុងយ៉ូ នៅភាគីម្ខាងទៀតបានកើនឡើងយ៉ាងជួរចត់ ដូចដែលអ្នករីកចម្រើននិយមបានក្លាយជាអ្នកជាតិនិយមកាន់តែខ្លាំង (ប្រឆាំងចិន) និងបានបង្កើនការឈ្លានពាននៅក្នុងន័យដើម្បីពង្រឹង និងទំនើបនីយកម្មជាតិ។ ការដួលរលំនៃប្រទេសវៀតណាមនៅក្នុងដែនរបស់បារាំង នៅពេលដែលបារាំងទទួលជ័យជំនះលើប្រទេសចិននៅក្នុងសង្គ្រាមមួយនៅក្នុងឆ្នាំ 1883-1884 ដែលធ្វើឲ្យពួកគេកាន់តែខ្វល់ខ្វាយ។ ពួកគេបានជឿជាក់ថា ការគ្របសង្កត់របស់ចិនមកលើប្រទេសកូរ៉េ ដោយហេតុនឹងនាំទៅរកការធ្លាក់របស់កូរ៉េនៅក្នុងដែនរបស់អំណាចបរទេសមួយ ដូចជាករណីប្រទេសវៀតណាម។ នៅក្នុងស្ថានភាពមួយចំនួន អ្នករីកចម្រើននិយមបានព្រមព្រៀងក្នុងការអនុវត្តន៍សកម្មភាពសំខាន់ៗមួយចំនួន។ ដើម្បីធ្វើដូចនេះ ពួកគេបានសំលឹងទៅរកជំនួយពីរដ្ឋាភិបាលជប៉ុន ហើយបើទោះបីជាក្រោយមកមានការស្ទាក់ស្ទើរក៏ដោយ ក៏អ្នករីកចម្រើននិយមអាចទទួលបានការសន្យាមួយនៃកិច្ចសហប្រតិបត្តិការយោធាពីរដ្ឋមិត្តជប៉ុននៅសេអ៊ូ ។ ជាមួយនឹងការធានាអះអាងរបស់លោក ពួកគេបានសម្រេចក្នុងការធ្វើការវាយប្រហារមួយប្រឆាំងអ្នកគាំទ្រចិនដែលប្រឆាំងការរីកចម្រើន និងពួកអ្នកអភិរក្សនិយម មុនពេលដែលពួកគេប្រឆាំងជាមួយពួកគេមុន។

នៅល្ងាចថ្ងៃទី 4 ខែធ្នូ ឆ្នាំ 1884 ពួកអ្នករីកចម្រើននិយមបានធ្វើរដ្ឋប្រហារមួយ ដោយបានធ្វើឃាតមន្ត្រីជាន់ខ្ពស់សំខាន់ៗមួយចំនួនរបស់រដ្ឋាភិបាល និងធ្វើឲ្យមីនយុងអ៊ុក របួសយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរ។ កងយោធាជប៉ុន និងទាហានកូរ៉េដែលជាភាគីជាមួយពួកអ្នករីកចម្រើននិយម បានឡោមព័ទ្ធព្រះរាជវាំងយ៉ាងប្រញាប់ប្រញាល់ ហើយពួកអ្នករីកចម្រើននិយមបានបញ្ចុះបញ្ចូលស្តេច និងរាជិនីឲ្យរលំព្រមលើសកម្មភាពរបស់ពួកគេ និងបង្កើតក្រុមប្រឹក្សារដ្ឋថ្មីមួយនៅក្នុងដែនរបស់អ្នករីកចម្រើននិយម និងអ្នកដ៏ទៃទៀតដែលបានចូលរួមយោបល់ និងកង្វល់។ ព្រឹត្តិការណ៍នេះត្រូវបានគេស្គាល់ថា កាបស៊ីនធុងប្យូន នៅក្នុងប្រវត្តិសាស្ត្រកូរ៉េ។

នៅព្រឹកថ្ងៃទី 5 ខែធ្នូ ឆ្នាំ 1884 ក្រុមប្រឹក្សារដ្ឋថ្មីបានលេចឡើង ហើយកម្មវិធីកំណែទម្រង់ 14 ចំណុចមួយត្រូវបានគេប្រកាស។ នៅក្នុងការប្រកាសរបស់ពួកគេ ដែលបានរក្សាទុកនៅក្នុងទិន្នន័យវប្បវត្តិរបស់គឺមកក្បែរ នៅ

ក្នុងឆ្នាំ 1884 ដែលលោកបានសរសេរនៅពេលដែលលោកនិទ្ទេសខ្លួននៅក្នុងប្រទេសជប៉ុន ពួកគេបានទាមទារឲ្យ មានការដោះលែង និងការវិលត្រលប់របស់លោកតែវ៉ាន់គូន មកពីប្រទេសចិនវិញ និងបញ្ចប់នូវទំនាក់ទំនងក្រោម អំណាចរបស់ចិន។ នៅក្នុងចំណោមវិធានការធ្វើកំណែទម្រង់ដែលបានរួមបញ្ចូល រួមមាន៖ ការលុបចោលនូវឯកសិទ្ធ របស់វណ្ណៈអ្នកដឹកនាំ និងការបង្កើតនៃសិទ្ធស្មើគ្នាទាំងអស់, ការតែងតាំងអ្នកដែលមានទេពកោសល្យនៅក្នុងរដ្ឋាភិបាលដោយមិនគិតពីជើងកំណើតសង្គម, ការកែប្រែឡើងវិញនូវច្បាប់ពន្ធដីផ្ទៃ និងការកម្ចាត់ចោលនូវការគំរាម កំហែងរបស់មន្ត្រីតូចតាច, ការពិន័យទៅលើមន្ត្រីទាំងឡាយណាដែលយោរយោ និងធ្វើការទទួលសំណូកដែលបាន នាំជាតិទៅរកកិច្ចការជាតិបច្ចុប្បន្នរបស់គេ, ការលុបចោលនូវរាល់បំណុលគ្រាប់ធុញជាតិរបស់ប្រជាកសិកដែលមិន ទាន់សងទៅរដ្ឋាភិបាល, ការលុបចោលនូវរាល់ទីភ្នាក់ងារដើម្រើនហ្មសហេតុរបស់រដ្ឋាភិបាល, និងការបង្កើតវិធីសាស្ត្រថ្មី មួយសម្រាប់ការបង្កើតនៃគោលនយោបាយជាតិមួយ។

គ្រប់យ៉ាងមើលទៅហាក់ដូចជាប្រសើរសម្រាប់អ្នករីកចម្រើននិយម។ ប៉ុន្តែវាមិនមែនឡើយ ខណៈពេល ដែលពួកគេកំពុងជាប់រវល់ក្នុងបង្កើតរដ្ឋាភិបាលថ្មីមួយ នៅថ្ងៃទី 6 ខែធ្នូ ឆ្នាំ 1884 មេបញ្ជាការយោធាចិនយ៉ានស៊ីខាយ ដោយយុបយិតជាមួយឧត្តមសេនីយ៍កូរ៉េដែលប្រឆាំងនយោបាយនៃការអភិវឌ្ឍន៍ បានប្រើវិធានការប្រឆាំងតបវិញ។ ក្លាមៗនោះ ព្រះរាជវាំងបានធ្លាក់ក្នុងដៃរបស់ពួកគេ អ្នករីកចម្រើននិយមជាងមួយរយនាក់ត្រូវបានសម្លាប់ ហើយស្តេច ត្រូវបានដាក់ឲ្យស្ថិតនៅក្រោមអាណាព្យាបាលចិន។ រដ្ឋមន្ត្រីជប៉ុនបានរត់ភៀសខ្លួនទៅកាន់ប្រទេសជប៉ុន បាននាំ យកដោយស្នាក់ស្នើរនូវអ្នកទំនើបនិយម 6 នាក់ដោយរួមមានទាំង គឹមអុកក្យុង និងប៉ាកយុងយ៉ូ ទៅជាមួយលោកដែរ។ ជាមួយនេះ ឱកាសក្នុងការនាំមកនូវការធ្វើទំនើបនិយមកម្ពុយ៉ាងឆាប់រហ័សត្រូវបានបរាជ័យ។

តាមរយៈការបរាជ័យនៃអ្នកទំនើបនិយម ចិនបានរឹតបន្តឹងការត្រួតត្រារបស់ពួកគេលើប្រទេសកូរ៉េ ដោយ ដាក់រាជិនីមីន និងសាច់ញាតិរបស់ទ្រង់ទទួលបន្ទុកក្នុងរដ្ឋាភិបាល។ នៅក្នុងខែមករា ឆ្នាំ 1885 រដ្ឋាភិបាលជប៉ុនបាន បង្ខំឲ្យរដ្ឋាភិបាលកូរ៉េចុះហត្ថលេខាលើកិច្ចព្រមព្រៀងមួយ ដោយហេតុនេះកូរ៉េបានយល់ព្រមក្នុងការបង់លុយចំនួន ដ៏ច្រើនមួយសម្រាប់ជាសំណងសម្រាប់ការបាត់បង់ជីវិត និងការបំផ្លិចបំផ្លាញទ្រព្យសម្បត្តិ និងបានពិន័យដល់អ្នក ទាំងឡាយណាដែល “ទទួលខុសត្រូវ” លើអំពើទាំងនោះ។

ប្រទេសចិន និងជប៉ុនស្ថិតក្នុងស្ថានភាពនៃការឈានទៅរកសង្គ្រាម។ ប៉ុន្តែ ភាគីទាំងសងខាងមិនបានប្រុងប្រៀប ក្នុងការធ្វើសង្គ្រាមនៅពេលនោះឡើយ ហើយនៅក្នុងខែមេសា ឆ្នាំ 1885 តំណាងរបស់ប្រទេសជប៉ុន និងចិនបាន ជួបគ្នានៅ ភៀនស៊ីន ដើម្បីចុះហត្ថលេខាលើសន្ធិសញ្ញាមួយដែលទាក់ទងជាមួយកូរ៉េ។ ពួកគេបានយល់ស្របគ្នាក្នុង ការដកចេញនូវយោធាទាំងអស់ពីកូរ៉េ លើកលែងតែកងអង្គរក្សស្ថានឯកអគ្គរាជទូត, មិនត្រូវបញ្ជូនកងទ័ពមកកាន់ ប្រទេសកូរ៉េឡើយលើកលែងតែក្នុងករណីដើម្បីការពារជីវិត និងទ្រព្យសម្បត្តិនៃជាតិរបស់ពួកគេនៅក្នុងព្រឹត្តិការណ៍ នៃការបះបោរ ឬការបះបោរដ៏ខ្លាំងក្លាមួយ ហើយនៅពេលដែលភាគីទាំងពីរចង់ធ្វើ ពួកគេត្រូវប្រាប់ដំណឹងទៅដល់ ភាគីមួយទៀត។

ការអភិវឌ្ឍន៍សម័យទំនើប៖ ថ្វីបើមានព្រឹត្តិការណ៍ជ្រួលច្របល់ទាំងនេះក៏ដោយ ក៏ការធ្វើទំនើបនិយមកម្មនៃ ប្រទេសបានធ្វើដំណើរទៅមុខ។ ដំបូងគឺការអភិវឌ្ឍន៍ការអប់រំសម័យទំនើប។ បន្ទាប់ពីសាលាសម័យទំនើបមួយបាន បង្កើតឡើងដោយជនជាតិកូរ៉េម្នាក់បានលេចឡើងនៅ វ៉ាន់សាន ក្នុងឆ្នាំ 1883 សាលាសាសនាចំនួន 2 សម្រាប់បុរស ត្រូវបានបង្កើតឡើងនៅក្នុងឆ្នាំ 1885 ដោយបេសកកម្មសាសនាអាមេរិក បន្តដោយការបង្កើតនៃសាលាដំបូងសម្រាប់ស្ត្រី ដោយបេសកកម្មសាសនាស្ត្រីអាមេរិកនៅក្នុងឆ្នាំ 1886 ។ សាលារបស់ស្ត្រីនេះ ជាហេតុបានក្លាយជាវិទ្យាល័យ

ដ៏មានកិត្តិនាម (ក្រោយមកក្លាយជាមហាវិទ្យាល័យ) សម្រាប់ស្ត្រីដែលមានឈ្មោះថា អ៊ីវ៉ា។ សាលាសាសនាបឋមសិក្សា និងអនុវិទ្យាល័យសម្រាប់បុរស និងស្ត្រីជាច្រើនត្រូវបានបង្កើតឡើងបន្ទាប់ពីឆ្នាំ 1886 ។ ដំណើរការសំខាន់គឺថា សាលាទាំងនេះគឺសម្រាប់កូនរបស់ប្រជាជនសាមញ្ញ អ្នកដែលមិនមានឱកាសក្នុងការទទួលបានការអប់រំទាល់តែសោះ កាលពីមុន។ នៅក្នុងគ្រានោះដែរ នៅក្នុងខែកក្កដា ឆ្នាំ 1886 រដ្ឋាភិបាលបានបង្កើតសាលាពាណិជ្ជកម្មមានឈ្មោះថា យូកយុងកុងវុន ដើម្បីផ្តល់ដល់ការអប់រំសម័យទំនើបទៅដល់កូនប្រុសរបស់គ្រួសារយ៉ាងបាន ជាន់ខ្ពស់។

សាសនាប្រូតេស្តង់ត្រូវបាននាំយកមកដោយវេជ្ជបណ្ឌិតហូរស្ស អែន អាឡេន ដែលជាបេសកកម្មសាសនា វេជ្ជសាស្ត្រអាមេរិក អ្នកដែលបានមកដល់ក្នុងឆ្នាំ 1884 ។ បន្ទាប់ពីការមកដល់របស់លោក បេសកកម្មសាសនាប្រូតេស្តង់កាន់តែច្រើនមកពីកាណាដា អង់គ្លេស និងសហរដ្ឋអាមេរិក ជាមួយនឹងបុព្វជិក និងដូនជីកាតូលិកមកពីអឺរ៉ុប បានមកដល់ ដោយទទួលបានជោគជ័យនៅក្នុងការកើនឡើងនៃអ្នកចូលសាសនា។ គ្លីនិកវេជ្ជសាស្ត្រសម័យទំនើប ដំបូងត្រូវបានបង្កើតឡើងនៅក្នុងឆ្នាំ 1885 ដោយវេជ្ជបណ្ឌិតអាឡេន។ ប្រជាប្រិយភាពនៃគ្រីស្ទសាសនាដែលគេ ចាត់ទុកថាជាការកើនឡើងនៃអរិយធម៌សម័យទំនើប ដែលបានទាក់ ទងអ្នកចូលសាសនាកាន់តែច្រើន។

ជាមួយនឹងការកើនឡើងនៃគ្រីស្ទសាសនា វប្បធម៌ថ្មីមួយបានរីកចម្រើនឡើង។ ការច្រៀងចម្រៀងថ្វាយព្រះ គ្រីស្ទ និងចម្រៀងលោកខាងលិចផ្សេងៗទៀតបានរីករាលដាល ដូចដែលការអានគម្ពីរសាសនាគ្រីស្ទបានបង្កើនការ ចេះអានអក្សរក្នុងចំណោមបុរស និងស្ត្រីដែលស្ថិតនៅក្នុងវណ្ណៈសាមញ្ញ។ តាមពិត បទភ្លេងនៅក្នុងទំនុកភ្លេង ស្កុតឡែនមួយ អូលូ ឡាង ស៊ីន បានក្លាយជាបទភ្លេងនៃចម្រៀងស្នេហាជាតិមាតុភូមិថ្មី ដែលបទកាព្យត្រូវបាន សរសេរឡើងដោយអ្នកស្នេហាជាតិមាតុភូមិកូរ៉េមួយរូបឈ្មោះយូនធីហ្វ ។ ការនាំមកនូវព្យាណូខ្យល់ និងឧបករណ៍ តន្ត្រីលោកខាងលិចដ៏ទៃទៀតបានឲ្យមានការអភិវឌ្ឍយ៉ាងឆាប់រហ័សនៃតន្ត្រីសម័យ ទំនើប។ ការចែករំលែកដែល គ្រីស្ទសាសនា និងបេសកកម្មសាសនាបរទេសបានធ្វើសំដៅទៅរកការធ្វើទំនើបនីយកម្មវប្បធម៌មានភាពធំធេង ដូចដែលមេដឹកនាំកូរ៉េមួយចំនួនធំបានលេចឡើងដោយបានបញ្ចប់ការសិក្សានៅក្នុងសាលាសាសនាទាំងអស់នោះ។

សារព័ត៌មានសម័យទំនើបក៏បានលេចឡើង បើទោះបីជាការសែតមួយខែចេញ 3 ដង ហានសុងស៊ីនបូ ដែលអ្នករីកចម្រើននិយមបានចេញផ្សាយត្រូវបានបោះបង់ចោលនៅក្នុងឆ្នាំ 1885 ក៏ដោយ ក៏នៅក្នុងឆ្នាំ 1886 រដ្ឋាភិបាល បានបោះពុម្ពផ្សាយកាសែតថ្មីមួយដែលមានឈ្មោះថា ហានសុង ឈូបូ (ការសែតប្រចាំសប្តាហ៍សេអ៊ូ) ដោយប្រើ ទាំងកាសាកូរ៉េ និងចិនរហូតដល់ពេលដែលវាត្រូវបានបោះបង់ចោលដោយចិននៅក្នុងឆ្នាំ 1888 ។ បន្ទាប់មក មិនមាន កាសែតកាសាកូរ៉េរហូតដល់ឆ្នាំ 1896 បើទោះបីជាកាសែតកាសាជប៉ុនជាច្រើនបានលេចឡើងនៅក្នុងប្រទេសកូរ៉េ នៅក្នុងឆ្នាំ 1893 និង 1894 ក៏ដោយ។ នៅក្នុងគ្រានោះដែរ យូគីលឈុន អ្នកដែលបានត្រលប់មកកាន់ប្រទេសកូរ៉េ បន្ទាប់ពីបានសិក្សានៅបណ្ឌិតសភាមួយនៅក្នុងសហរដ្ឋអាមេរិកនៅក្នុងឆ្នាំ 1885 មានការយឺតយ៉ាវក្នុងការចូលរួម នៅក្នុងការធ្វើរដ្ឋប្រហារនៅក្នុងឆ្នាំ 1884 លោកបានបោះពុម្ពសៀវភៅមួយក្បាលនៅក្នុងឆ្នាំ 1889 ដែលមានចំណង ជើងថា ការប្រតិបត្តិតាមលោកខាងលិច គាំទ្រឲ្យមានការធ្វើទំនើបនីយកម្មឆាប់រហ័សនៅក្នុងប្រទេសកូរ៉េ។

ការធ្វើទំនើបនីយកម្មផែនការយោធាក៏ត្រូវបានធ្វើឡើងនៅក្នុងឆ្នាំ 1883 ដូចដែលរដ្ឋាភិបាលបានបង្កើត ការិយាល័យសិក្សា និងបណ្តុះបណ្តាលផ្នែកយោធា ខណៈពេលដែលបានបញ្ជូននិស្សិតវ័យក្មេងមួយក្រុមទៅកាន់ ប្រទេសជប៉ុនដើម្បីសិក្សាផ្នែកយោធា និងមុខវិជ្ជាផ្សេងទៀតនៅសាលាជប៉ុន។ អាវុធសម័យទំនើបត្រូវបាននាំចូល មកពីសហរដ្ឋអាមេរិក និងជប៉ុន ហើយរោងចក្រយោធាមួយត្រូវបានបង្កើតឡើង។ ឧត្តមសេនីយ៍អាមេរិកម្នាក់ និង មន្ត្រីពីររូបត្រូវបានយកមកបម្រើការងារនៅក្នុងឆ្នាំ 1888 ដើម្បីបណ្តុះបណ្តាលមេដឹកនាំយោធាកូរ៉េនៅសាលាយោធា

ដែលទើបតែបង្កើតថ្មី។ បើទោះបីជាការធ្វើទំនើបនីយកម្មផ្នែកសេដ្ឋកិច្ច និងសង្គមស្ថិតនៅកម្រិតទាបក៏ដោយ ក៏ការបង្កើតឡើងនៃសេវាកម្មពន្ធគយផ្លូវទឹកកូរ៉េនៅក្នុងឆ្នាំ 1883 និងការលេចឡើងនៃក្រុមហ៊ុនពាណិជ្ជកម្មកូរ៉េចំនួន 2 នៅក្នុងឆ្នាំជាមួយគ្នានោះ បូករួមទាំងការបោះពុម្ពប៊ិយរត្នថ្មី ការជួលជនជាតិអាឡឺម៉ង់នៅក្នុងឆ្នាំ 1884 ដើម្បីលើកតម្កើនកសិកម្មសម័យទំនើប និងការបង្កើតឡើងនៃកសិដ្ឋានពិសោធន៍មួយដែលបង្ហាញពីការផ្លាស់ប្តូរសេដ្ឋកិច្ចមួយចំនួន។

ការបង្កើតឡើងនៃបណ្តាញតេឡេក្រាមរវាងប្រទេសកូរ៉េ និងចិននៅក្នុងឆ្នាំ 1883 និង 1885 បានជួយសម្របសម្រួលដល់ការធ្វើទំនាក់ទំនងសម័យទំនើប ដូចដែលការតម្កើងនៃចង្កៀងហ្គាសនៅក្នុងព្រះរាជវាំងបាននាំឲ្យមានសញ្ញាណច្បាស់នៅការធ្វើទំនើបនីយកម្ម។

ការបោះបោរនៃតុងហាក និងប្រជាកសិករ៖ ប្រជាជនកូរ៉េមានការខឹងសម្បា និងរំជួលចិត្តយ៉ាងខ្លាំងនៅពេលដែលអង់គ្លេស-រុស្ស៊ី បានប្រកួតប្រជែងនៅចុងបូព៌ាដែលនាំដល់ការកាន់កាប់របស់ចក្រភពអង់គ្លេសលើដែនកោះតូចៗរបស់កូរ៉េមួយក្រុម ដែលគេហៅជារួមថា កូមុនដូ ចុងខាងត្បូងឆ្នេរភាគខាងលិចនៅក្នុងឆ្នាំ 1885 ដោយគ្មានការអនុញ្ញាត ឬការផ្តល់ព័ត៌មានជាមុនដល់រដ្ឋាភិបាលកូរ៉េ។ យុទ្ធសាស្ត្ររបស់ចក្រភពអង់គ្លេសគឺដើម្បីចាំខាននាវាដឹកទំនិញរបស់រុស្ស៊ីធ្វើដំណើរទៅកាន់ និងមកពីវ៉ាន់ស្យូក ដែលមានទីតាំងស្ថិតនៅចុងភាគខាងត្បូងនៃខេត្តជិតសមុទ្រដែលរុស្ស៊ីបានដណ្តើមយកពីប្រទេសចិននៅក្នុងឆ្នាំ 1860 ។ ការព្យាយាមដែលធ្វើឡើងដោយរដ្ឋាភិបាលកូរ៉េ និងចិនអំពីការដកចេញនូវកងកម្លាំងជើងទឹកចក្រភពអង់គ្លេសពីកោះកូមុន នៅក្នុងឆ្នាំ 1887 និងការយកចេញនូវការគំរាមកំហែងរបស់រុស្ស៊ីក្នុងការកាន់កាប់ទឹកដីកូរ៉េ។ នៅក្នុងស្ថានភាពនោះ សំណើរនានាសម្រាប់ការធ្វើអព្យាក្រឹត្យនីយកម្ម ដែលត្រូវបានធ្វើឡើងដោយជនជាតិអាឡឺម៉ង់មួយរូប និងជនជាតិជប៉ុនមួយរូបមិនទទួលបានលទ្ធផល។

ពួកកូរ៉េក៏ត្រូវបានរំខានដោយការកើនឡើងនៃការប្រកួតប្រជែងរវាងចិន-ជប៉ុននៅក្នុងនយោបាយ និងសេដ្ឋកិច្ចរបស់កូរ៉េ។ នៅក្នុងផ្នែកនយោបាយ ពួកគេបានចូលរួមនៅក្នុងជម្លោះផ្នែកច្បាប់មួយ ដោយចាត់ទុកអធិបតេយ្យភាពរបស់កូរ៉េ ដែលចិនបានបដិសេធមិនទទួលស្គាល់ ប៉ុន្តែជប៉ុនទទួលបានចង់ឲ្យមាន។ ដូចដែលចិនបានបដិសេធក្នុងការទទួលស្គាល់អធិបតេយ្យភាពរបស់កូរ៉េ មេបញ្ជាការចិនយិនស៊ីខាយ នៅក្នុងប្រទេសកូរ៉េ បានអះអាងថា លោកគឺជា “អ្នកដឹកនាំ” របស់ចិន នៅក្នុងប្រទេសកូរ៉េ ខណៈពេលដែលលីហ៊ិនឆាង អ្នកដែលជាប្រធាននៃកិច្ចការបរទេសនៅក្នុងរដ្ឋាភិបាលចិនធ្វើការងារដូចជាស្តេចរបស់កូរ៉េ។

នៅក្នុងផ្នែកសេដ្ឋកិច្ច ទាំងចិន និងជប៉ុនបានប្រកួតប្រជែងគ្នាសម្រាប់ទីផ្សារកូរ៉េ។ កំឡុងនៃការចុះសន្ធិសញ្ញាកូរ៉េ-ជប៉ុនឆ្នាំ 1876 និង 1877 និងការបើកឡើងនៃកំពង់ផែរបស់កូរ៉េទៅកាន់ជប៉ុន ចិនដែលបានកាន់កាប់ផ្តាច់មុខនូវពាណិជ្ជកម្មក្រៅស្រុករបស់កូរ៉េបានចាប់ផ្តើមបាត់បង់មូលដ្ឋាន ដូចដែលជប៉ុនបានបង្កើនការនាំចូលរបស់ពួកគេមកកាន់ប្រទេសកូរ៉េ។ ការជ្រាតចូលនៃសេដ្ឋកិច្ចរបស់ជប៉ុនមិនត្រឹមតែធ្វើឲ្យចរិលដល់សេដ្ឋកិច្ចក្នុងស្រុករបស់កូរ៉េប៉ុណ្ណោះទេ ប៉ុន្តែវាក៏បានបង្កើនការនាំចូលរបស់កូរ៉េផងដែរ។ នៅក្នុងឆ្នាំ 1893 ប្រទេសកូរ៉េបាននាំចូលទំនិញដែលមានតម្លៃចំនួន 3.8 លានយេន (1.9 លានមកពីចិន និង 1.9 លានមកពីជប៉ុន) ខណៈពេលដែលការនាំចេញរបស់គេមានតម្លៃត្រឹមតែ 1.7 លានយេនប៉ុណ្ណោះ (1.5 លានទៅកាន់ប្រទេសជប៉ុន និង 134,645 យេនទៅកាន់ប្រទេសចិន)។ ស្ថានភាពផ្ទៃក្នុង និងខាងក្រៅរបស់ប្រទេសស្ថិតនៅក្នុងសភាពគ្រោះថ្នាក់មួយ។

បញ្ហាក្នុងស្រុក និងក្រៅស្រុកទាំងអស់នេះ ការរីកឡើងនៃគ្រីស្ទសាសនា ការធ្លាក់ចុះនៃសេដ្ឋកិច្ចក្នុងស្រុក និងចាត់ការមិនបានល្អមួយចំនួនរបស់រដ្ឋាភិបាលបាននាំទៅរកការអភិវឌ្ឍន៍នៃគំនិតប្រឆាំងរដ្ឋាភិបាល និងប្រឆាំង

បរទេសយ៉ាងខ្លាំងក្លានៃក្រុមអ្នកវណ្ណគតិខុងជីអភិរក្សនិយម ក៏ដូចជាអ្នកដែលជឿលើ តុងហាក់ ។ ក្រុមអ្នកជឿលើ តុងហាក់ ធ្លាប់បានស្វែងរកភាពស្របច្បាប់នៃសាសនារបស់ពួកគេ ការលើកលែងទោសដល់ធូឆេយ្យ ដែលជា ស្ថាបនិកនៃនិកាយតុងហាក់ អ្នកដែលត្រូវបានប្រហារជីវិតនៅក្នុងឆ្នាំ 1864 និងការការពារដល់ការរីករាលដាលនៃ សាសនាបរទេស។ នៅក្នុងពេលជាមួយគ្នានោះ ពួកគេបានធ្វើការតស៊ូប្រឆាំងជាមួយនឹងទារពន្ធខុសច្បាប់ដែលមន្ត្រី នៅក្នុងតំបន់បានប្រមូលពីប្រជាកសិករ។

នៅក្នុងឆ្នាំ 1892 អ្នកជឿលើតុងហាក់ បានប្រមូលផ្តុំគ្នាយ៉ាងធំមួយ ធ្វើការទាមទារឲ្យមានការដោះលែង ធូឆេយ្យ និងបញ្ចប់ការសង្កត់សង្កិនមកលើនិកាយរបស់ពួកគេ និងបានបញ្ជូនលិខិតមួយទៅសេអ៊ូ ។ ការទាមទាររបស់ពួកគេ ត្រូវបានបដិសេធ ប៉ុន្តែរដ្ឋាភិបាលបានសន្យាក្នុងការបញ្ជាឲ្យមន្ត្រីក្នុងតំបន់បញ្ឈប់ការធ្វើទុក្ខបុកម្និញទៅលើអ្នកជឿ លើតុងហាក់ ។ ដោយមិនពេញចិត្តជាមួយនេះ ពួកគេបានជួបប្រជុំគ្នាដ៏ធំមួយទៀតនៅក្នុងខែមេសា ឆ្នាំ 1893 សម្រេចចិត្តក្នុងការចូលរួមនៅក្នុងប្រយុទ្ធមួយជាមួយរដ្ឋាភិបាល។

អ្វីដែលធ្វើឲ្យស្ថានភាពកាន់តែអាក្រក់ ការសង្កត់សង្កិននៃមន្ត្រីរដ្ឋបាលនៅស្រុកកូបូ ខេត្តធុឡា ដោយ បានប្រមូលយកប្រាក់ក្នុងចំនួនដ៏ច្រើនពីប្រជាកសិករដោយខុសច្បាប់នៅក្នុងឆ្នាំ 1894 និងបានបដិសេធក្នុងការផ្តល់ ប្រាក់ឲ្យប្រជាកសិករដែលបានធ្វើការឲ្យរដ្ឋាភិបាល បណ្តាលឲ្យមានការបះបោរមួយទាំងអស់អ្នកជឿលើតុងហាក់ និង ប្រជាកសិករ។ នៅពេលដែលប្រជាកសិករនៅក្នុងតំបន់កូបូ បានចូលរួមម្ខាងជាមួយ តុងហាក់ ដែលស្ថិតនៅក្រោម ការដឹកនាំរបស់ធុនពងជួន និងបានចាប់ផ្តើមការតស៊ូប្រឆាំងអាវុធរបស់ពួកគេប្រឆាំងជាមួយរដ្ឋាភិបាលនៅក្នុងខែ មេសា ឆ្នាំ 1894 ពួកប្រជាកសិករ និងអ្នកជឿលើតុងហាក់ នៅក្នុងខេត្តឈូងឆ្មុង ក៏បានងើបឡើងធ្វើការប្រឆាំង ប្រឆាំងអាវុធដែលបាននាំមកនូវអ្វីដែលគេស្គាល់ថា ការបះបោរតុងហាក់ ។ ត្រូវដឹងច្បាស់ថា យុវជនភាគច្រើនដែល ចូលរួមនៅក្នុងការបះបោរ ដែលជាទូទៅគេហៅថា ការបះបោរតុងហាក់ សង្គ្រាមមួយរបស់ប្រជាកសិករ ឬបដិវត្តន៍ មួយរបស់ប្រជាកសិករ គឺជាពួកអ្នកជឿលើតុងហាក់ ផ្ទាល់ ប៉ុន្តែនៅពេលដែលធុន បានបង្កើតការប្រឆាំងដោយអាវុធ ពួកគេត្រូវបានចូលរួមដោយប្រជាកសិករយ៉ាងច្រើន ក៏ដូចជាការជួលលំនៃយ៉ាងបាន និងកូនប្រុសខុសច្បាប់របស់ យ៉ាងបាន ជាច្រើនអ្នក ដែលត្រូវបានរើសអើងនៅក្នុងសង្គម។ ដូច្នេះ ធុន បានបង្កើនកម្លាំងឲ្យក្រុមអ្នកដែលអាក់អន់ ចិត្តចូលទៅក្នុងការបះបោរធំបំផុតមួយនៅក្នុងប្រវត្តិសាស្ត្រកូរ៉េ។ ទិដ្ឋភាពសំខាន់មួយនៃព្រឹត្តិការណ៍ប្រវត្តិសាស្ត្រគឺ ការបះបោរដែលបានចាប់ផ្តើមឡើង ដូចដែលចលនាធ្វើកំណែទម្រង់ក្នុងស្រុកមួយបានក្លាយជាសង្គ្រាមប្រឆាំងជា មួយជប៉ុន នៅពេលដែលកម្លាំងរដ្ឋាភិបាល និងពួកជប៉ុនបានបើកយុទ្ធនាការរួមគ្នាមួយប្រឆាំងជាមួយពួកបះបោរ នៅចុងឆ្នាំ 1894 ។

ដូចដែលការបះបោរបានរីកឡើង មេដឹកនាំតុងហាក់ បានចេញសេចក្តីប្រកាសមួយដែលបានថ្លែងថា “ប្រជាជនគឺ ជាប្រសគល់នៃជាតិ...ជាតិទាំងមូលគឺ...ការបង្រួបបង្រួមការប្តេជ្ញាចិត្តរបស់ពួកគេដើម្បីបង្កើនបទដ្ឋាននៃការបះបោរ ដ៏ត្រឹមត្រូវ និងដើម្បីសន្យាដល់ការរស់នៅរបស់ពួកគេឲ្យមានជេរភាពរដ្ឋ និងផ្តល់សម្រាប់ការរស់នៅរបស់ប្រជាពល រដ្ឋ”។ សេចក្តីប្រកាស 4 ចំនុះដែលចេញផ្សាយដោយមេដឹកនាំតុងហាក់ បានរួមបញ្ចូលចំណុចមួយដែលបានថ្លែងថា “មនុស្សព្រៃផ្សៃជប៉ុន” ត្រូវតែបណ្តេញចេញ។ ដូច្នេះ បើទោះបីជាការបះបោរយ៉ាងបាន កើតឡើងជាការធ្វើបាបទៅ លើសង្គមមួយ ការកេងប្រវ័ញ្ចផ្នែកសេដ្ឋកិច្ចមកលើវណ្ណៈប្រជាកសិករដោយបន្ទុកយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរនៃពន្ធ និងការយកពន្ធ ផ្សេងៗទៀត និងធ្វើទុក្ខបុកម្និញផ្នែកសាសនាលើប្រជាជនក៏ដោយ វាក៏ជាការបះបោរជាតិនិយមមួយប្រឆាំងជាមួយ មហាអំណាចបរទេស។

2.2.4. ទសវត្សប្រកបដោយគ្រោះថ្នាក់

សម័យកាលរវាងឆ្នាំ 1894 និង 1904 គឺជាទសវត្សប្រកបដោយគ្រោះថ្នាក់មួយសម្រាប់ប្រទេសកូរ៉េ។ នៅ អំឡុងពេលនោះ សង្គ្រាមរវាងចិន និងជប៉ុន បានកើតឡើងនៅក្នុង និងជុំវិញប្រទេសកូរ៉េ ហើយសង្គ្រាមរវាងជប៉ុន និងរុស្ស៊ីបានចាប់ផ្តើមឡើងនៅចុងសម័យនោះ។

សង្គ្រាមចិន-ជប៉ុន និងផលប៉ះពាល់របស់វា៖ នៅពេលដែលការបះបោរក្នុងហាក់ បានចាប់ផ្តើមក្លាយជាការ បះបោរប្រឆាំងមួយ រដ្ឋាភិបាលកូរ៉េដ៏ទន់ខ្សោយបានស្នើសុំជំនួយពីប្រទេសចិន។ នៅក្នុងគ្រានោះ ការផ្អាកសង្គ្រាម បានត្រូវបានធ្វើឡើងបន្ទាប់ពីការជួលរំលំនៃធុនជួរ ទីក្រុងរបស់ខេត្តឡាខាងជើង ហើយដូចដែលរដ្ឋាភិបាលបាន យល់ស្របក្នុងការការពារមន្ត្រី និងយ៉ាងបាន ពីការបង្ខូលយាមប្រជាកសិករដោយការគំរាមកំហែងយកប្រាក់ដោយ ខុសច្បាប់របស់ពួកគេ ពួកអ្នកបះបោរបានដកខ្លួនចេញពីធុនជួរ។ បន្ទាប់មក មេដឹកនាំក្នុងតំបន់ដែលរួមមានពួក យ៉ាងបាន ដែលបានជួលរំលំ និងមេដឹកនាំក្នុងហាក់ ត្រូវបានបង្កើតឡើង ហើយទីបញ្ជាការមេដឹកនាំដែលស្ថិតនៅ ក្រោមការគ្រប់គ្រងរបស់ធុន បានចេញផ្សាយកម្មវិធីកំណែទម្រង់ចំនួន 12 ចំណុច ដែលរួមមាន៖ (1) កាបំបាត់ ចោលនៃការមិនទុកចិត្តគ្នាដ៏រ៉ាំរ៉ៃរវាងក្រុមអ្នកជឿលើតុលាការ និងរដ្ឋាភិបាល, (2) ដាក់ពិន័យទៅលើមន្ត្រីពុករលួយ, (3) ត្រួតពិនិត្យទៅលើការប្រព្រឹត្តិខុសឆ្គងរបស់យ៉ាងបាន, (4) ដុតបំផ្លាញចោទនូវឯកសារទាំងឡាយដែលជាប់ ទាក់ទងជាមួយទាសករ, (5) បញ្ឈប់នូវរាល់ការប្រមូលពន្ធដោយខុសច្បាប់ និងមិនស្មើភាព, (6) “ដាក់ពិន័យ យ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរ” ទៅលើអ្នកទាំងឡាយណាដែលបានសហការជាមួយជប៉ុន, (7) ការលុបចោលនូវប្រាក់បំណុលដែល មិនទាន់សងទាំងអស់, និង (8) ការបែងចែកដីធ្លី។

រដ្ឋាភិបាលចិនដែលមានបំណងក្នុងការពង្រឹងការត្រួតត្រារបស់ពួកគេលើប្រទេសកូរ៉េ បានបញ្ជូនកងទាហាន ចំនួន 3,000 នាក់កងកម្លាំងជើងទឹកមួយមកកាន់ប្រទេសកូរ៉េ ដោយបានល្មើសទៅនឹងកិច្ចព្រមព្រៀងដែលបានចុះ ហត្ថលេខាជាមួយជប៉ុននៅក្នុងឆ្នាំខែមេសា ឆ្នាំ 1885 ។ កងកម្លាំងចិនបានមកដល់ប្រទេសកូរ៉េនៅក្នុងខែមិថុនា ឆ្នាំ 1894 ។ នៅគ្រានោះ រដ្ឋាភិបាលជប៉ុនបានសម្រេចថា ឥឡូវខ្លួនមានហេតុផលស្របច្បាប់មួយក្នុងការធ្វើសង្គ្រាម មួយជាមួយចិន ហើយពេលវេលាគឺសមស្រប។ ដោយហេតុនេះ ពួកគេបានបញ្ជូនកងទ័ពចំនួន 8,000 នាក់និងកង កម្លាំងជើងទឹកមួយក្រុមទៅកាន់ប្រទេសកូរ៉េ។ កងកម្លាំងជប៉ុនបានមកដល់ក្លាមបន្ទាប់ពីការមកដល់របស់កងកម្លាំង ចិនបន្តិច។

ការប្រឹងប្រែងដែលបានធ្វើឡើងដោយរដ្ឋាភិបាលកូរ៉េក្នុងការនាំឲ្យមានការដកកងទ័ពរបស់ចិន និងជប៉ុន ចេញត្រូវបរាជ័យ។ ដូចដែលសង្គ្រាមបានគ្របដណ្តប់យ៉ាងខ្លាំងក្លានៅសេអ៊ូ តៃវ៉ាន់គូន អ្នកដែលត្រូវបានដោះលែង ដោយចិន និងត្រូវបានគេអនុញ្ញាតឲ្យត្រឡប់មកកាន់ប្រទេសកូរ៉េវិញនៅក្នុងឆ្នាំ 1885 ព្យាយាមក្នុងការទម្លាក់រាជ្យស្តេច និងដាក់កូនប្រុសរបស់លោកមួយផ្សេងទៀតឲ្យធ្វើជាស្តេចដោយសហការជាមួយមេបញ្ជាការចិននៅព្យុងយ៉ាង ។

សង្គ្រាមចិន-ជប៉ុនបានចាប់ផ្តើមឡើងនៅចុងខែកក្កដា ឆ្នាំ 1894 ។ នៅដើមដំបូងនៃចម្បាំងរវាងចិន និង ជប៉ុន ជប៉ុនបានដាក់សេអ៊ូ ឲ្យស្ថិតនៅក្រោមការឡោមព័ទ្ធ និងបានបង្ខំឲ្យរដ្ឋាភិបាលកូរ៉េលុបចោលនូវសន្ធិសញ្ញា ដែលបានចុះជាមួយចិន និងចុះកិច្ចព្រមព្រៀងមួយចំនួនជាមួយជប៉ុន។ ជាមួយនេះ ជប៉ុនបានបង្ខំឲ្យរដ្ឋាភិបាលកូរ៉េ បើកកិច្ចប្រតិបត្តិការយោធារួមគ្នាមួយប្រឆាំងជាមួយពួកបះបោរ តុងហាក់ ដូចដែលពួកគេបានបង្ខំឲ្យរដ្ឋាភិបាលកូរ៉េ អនុវត្តកំណែទម្រង់មួយចំនួន។

កំណែទម្រង់កាបូ ៖ កំណែទម្រង់ដែលរដ្ឋាភិបាលកូរ៉េបានអនុវត្តរវាងខែកក្កដា ឆ្នាំ 1894 ដល់ខែមករា ឆ្នាំ 1896 ត្រូវបានគេហៅជាទូទៅថា កំណែទម្រង់កាបូ ដែលបានយកឈ្មោះពីរយៈពេលនៃឆ្នាំដែលពួកគេបានចាប់ផ្តើមធ្វើកំណែទម្រង់។ កំណែទម្រង់នេះត្រូវបានអនុវត្តស្ថិតនៅក្រោមការដឹកនាំរបស់នាយករដ្ឋមន្ត្រីគឹមហុងជីព។ នៅក្នុងខែធ្នូ ឆ្នាំ 1894 អតីតសមាជិកនៃបក្សអ្នករីកចម្រើននិយមអ្នកដែលបានរត់ទៅកាន់ប្រទេសជប៉ុននៅក្នុងខែធ្នូ ឆ្នាំ 1884 ត្រូវបាននាំយកមកប្រទេសកូរ៉េវិញ។

បន្ទាប់ពីការមកដល់នៃអ្នករីកចម្រើននិយមពីប្រទេសជប៉ុន គណៈរដ្ឋមន្ត្រីចម្រុះមួយរបស់គឹមហុងជីព និងពួករីកចម្រើននិយមត្រូវបានបង្កើតឡើង។ បាកយុងយ៉ូ ត្រូវបានតែងតាំងជារដ្ឋមន្ត្រីកិច្ចការជាតិ ខណៈពេលដែលសូក្វាងបូម បានក្លាយជារដ្ឋមន្ត្រីយុត្តិធម៌ ហើយពួកជប៉ុនជាច្រើន និងជនជាតិអាមេរិកម្នាក់ត្រូវបានជួលឱ្យធ្វើជាទីប្រឹក្សារបស់រដ្ឋាភិបាល។ នៅត្រង់ចំណុចនេះ ក្រុមប្រឹក្សាពិគ្រោះយោបល់ត្រូវបានបង្កើតឡើងក្នុងនាមជាស្ថាប័នបង្កើតគោលនយោបាយកំពូលមួយ។ នៅថ្ងៃទី 7 ខែ មករា ឆ្នាំ 1895 ស្តេចកូជុង បានធ្វើសច្ចាប្រណិធាននៅមុខព្រះរាជចេតីយដូនតានៅសេអ៊ូ។ ពាក្យសម្បថរបស់ទ្រង់ “គោលការណ៍ណែនាំសម្រាប់ជាតិ” 14 ចំណុច ដែលជាទូទៅគេហៅថា “ធម្មនុញ្ញ 14 ជំពូក”។ នៅក្នុងពាក្យសម្បថនោះ ទ្រង់បានសន្យាថា ទ្រង់នឹងបង្កើតឯករាជ្យជាតិដ៏រឹងមាំ, លើកកម្ពស់ការអប់រំ និងបណ្តុះបណ្តាលបច្ចេកទេស, ពង្រឹងវិស័យយោធា, កែសម្រួលឡើងវិញនូវក្រមច្បាប់, និងលុបចោលការបែងចែកវណ្ណៈ។ ក្លាមៗបន្ទាប់ពីនោះ ក្រុមប្រឹក្សារដ្ឋត្រូវបានដាក់ជំនួសដោយគណៈរដ្ឋមន្ត្រីសម័យទំនើបមួយដែលរួមមានក្រសួងចំនួន 8 រួមមាន៖ ការបរទេស, កិច្ចការដំណាក់, កិច្ចការយោធា, យុត្តិធម៌, អប់រំ, ហិរញ្ញវត្ថុ, កសិកម្ម និងពាណិជ្ជកម្ម, និងឧស្សាហកម្ម។ ស្ថិតនៅពីក្រោមក្រសួងកិច្ចការប្រទេស នគរបាលមាតុដានីត្រូវបានបង្កើតឡើង និងការិយាល័យសេវាកម្មប្រៃសណីយ៍ត្រូវបានភ្ជាប់ជាមួយក្រសួងឧស្សាហកម្ម។ នៅក្នុងខែមេសា តំបន់រដ្ឋបាលរបស់ជាតិត្រូវបានបែងចែកឡើងវិញ ហើយខេត្តចំនួន 8 ត្រូវបានដាក់ជំនួសដោយខេត្តចំនួន 13 ដោយបែកចែងខេត្តធំៗ (ព្យុងអាន, ហាមក្យុង, ធុឡា, និង ក្យុងសាង) ទៅជាខេត្តខាងជើងនិងខាងត្បូង។ នៅក្នុងគ្រានោះ ការិយាល័យកិច្ចការរាជរាំង ថ្មីមួយត្រូវបានបង្កើតឡើង ដោយបែងចែកឱ្យជាប់ពីគ្នានៃហិរញ្ញវត្ថុរបស់ព្រះរាជរាំងពីស្ថាប័នប្រតិបត្តិ ហើយកិច្ចការយុត្តិធម៌ ត្រូវបានធ្វើទំនើបនីយកម្មដោយការបង្កើតតុលាការឯករាជ្យសម័យទំនើបនៃស្ថាប័នប្រតិបត្តិ និងលុបចោលការធ្វើទារុណកម្ម។ សាលាធម្មតាមួយត្រូវបានបង្កើតនៅ សេអ៊ូ នៅក្នុងខែមេសា ឆ្នាំ 1895 បន្តដោយសាលាបឋមសិក្សារដ្ឋសម័យទំនើបចំនួន 5 នៅសេអ៊ូ នៅចុងឆ្នាំនោះ។ នៅក្នុងគ្រានោះ ប្រព័ន្ធចាស់នៃការប្រលងជ្រើសរើសមន្ត្រីរាជការស៊ីវិលត្រូវបានលុបចោល។

នៅក្នុងកំណែទម្រង់សង្គម ច្បាប់ត្រូវបានអនុម័ត បោះបង់ចោលរចនាសម្ព័ន្ធសង្គមចាស់ និងបែបទាសភាព ហើយការរៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍របស់កុមារត្រូវបានច្បាប់ហាមឃាត់ ដូចដែលការរៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍របស់អ្នកមេម៉ាយត្រូវបានអនុញ្ញាត។ នៅក្នុងការធ្វើកំណែទម្រង់ផ្នែកយោធានៅចុងឆ្នាំ 1895 កងវរសេនាតូចអង្គរក្សាការពារទីក្រុង 2 និងកងវរសេនាតូចយោធភូមិតំបន់ 4 ត្រូវបានបង្កើតឡើង ដាក់ជំនួសកងយោធាចាស់។ ប៉ុន្តែ ជាអកុសលពួករីកចម្រើននិយមត្រូវបានបង្ខំម្តងទៀតឱ្យរត់គេចចេញពីប្រទេសកូរ៉េនៅក្នុងខែកក្កដា ឆ្នាំ 1895 សម្រាប់ ការនិយាយអំពីគម្រោងក្បត់របស់ពួកគេក្នុងការទម្លាក់រាជ្យស្តេចកូជុង ហើយសមាសភាពគាំទ្រស្ម័គ្រត្រូវបានតែងតាំងនៅក្នុងគណៈរដ្ឋមន្ត្រី។

ថ្វីបើមានកើតឡើងព្រឹត្តិការណ៍អកុសលមួយចំនួននៅក្នុងឆ្នាំ 1895 ក៏ដោយ ដែលនឹងត្រូវពិភាក្សានៅក្នុងផ្នែកក្រោយ គំនិតនៃការធ្វើកំណែទម្រង់គឺស្ថិតនៅជានិច្ច ដូចដែលស្តេចបានបង្កើតសម័យឈ្មោះនៃការគ្រប់គ្រងថ្មីមួយ និងបានចេញរាជក្រឹត្យមួយនៅថ្ងៃទី 30 ខែធ្នូ ឆ្នាំ 1895 ជំរុញឱ្យអ្នកដទៃទៀត ធ្វើការកាត់សក់កំប៉ោយបែប

បុរាណរបស់ពួកគេចោលដូចដែលខ្លួនទ្រង់ផ្ទាល់បានកាត់សក់កំប៉ោយរបស់ទ្រង់ចោល និងកាត់សក់បែបសម័យទំនើប មួយ។ ព្រះរាជក្រឹត្យអំពីការកាត់សក់បានធ្វើឲ្យខឹងសម្បាយខ្លាំងក្លាពីពួកអ្នកអភិរក្សនិយមខុងជឺ ក៏ដូចជាកុប្បកម្ម ជាច្រើន។ នៅក្នុងថ្ងៃទី 1 ខែមករា ឆ្នាំ 1896 ប្រតិទិនត្រូវបានគេអនុវត្ត។

មរណៈភាពនៃរាជនីមីន និងការវាយប្រយុទ្ធរបស់ស្តេចចំពោះស្ថានឯកអគ្គរាជទូតរូស្ស៊ី៖ ជប៉ុនទទួលបាន ជោគជ័យនៅក្នុងការយកជ័យជំនះលើប្រទេសចិនទៅលើជី និងសមុទ្រ ហើយកងកម្លាំងរបស់ពួកគេ និងរដ្ឋាភិបាល ក៏បានវាយកម្ទេចក្រុមអ្នកបះបោរតុងហាក់ នៅដើមឆ្នាំ 1895 ។ ឆុនពុងជួន និងអ្នកដឹកនាំផ្សេងៗទៀតនៃក្រុមបះ បោរត្រូវបានចាប់ខ្លួននៅក្នុងខែមករា ឆ្នាំ 1895 និងត្រូវបានប្រហារជីវិត ឬក៏និរទេសខ្លួន។ ជ័យជំនះរបស់ជប៉ុនបាន បង្ខំឲ្យចិនចុះហត្ថលេខាលើសន្ធិសញ្ញាសន្តិភាពនៅស៊ីម៉ូណូសេគី ប្រទេសជប៉ុន នៅក្នុងខែមេសា ឆ្នាំ 1895 ដោយ ប្រមូលបានប្រាក់សំណងសង្គ្រាមដ៏ច្រើនមួយ, ជួលឧបទ្វីបឡាវតុង ពីចិន យកតៃវ៉ាន់ និងកោះជិតៗនោះ និងបាន បង្ខំចិនឲ្យទទួលឯករាជ្យភាពរបស់កូរ៉េ។

ប៉ុន្តែ ឥទ្ធិពលរបស់ជប៉ុនបានជួលរំលំនៅក្នុងខែឧសភា ឆ្នាំ 1895 យ៉ាងឆាប់រហ័សដូចដែលពួកគេបាន បង្កើតឡើងនៅក្នុងប្រទេសកូរ៉េនៅក្នុងឆ្នាំ 1894 នៅពេលដែលបារាំង និងអាឡឺម៉ង់ ស្ថិតនៅក្រោមការដាក់កំហិត របស់រូស្ស៊ី បាននាំមកនូវអ្វីដែលហៅថា ការអន្តរាគមន៍ទាំង 3 លើជប៉ុន បានបង្ខំឲ្យជប៉ុនលុបចោលការជួលនៃ ឧបទ្វីបឡាវតុង ពីប្រទេសចិន។ ប្រទេសជប៉ុន ដែលបានឈ្នះសង្គ្រាមប្រឆាំងជាមួយចិន មិនអាចជំទាស់ទៅនឹង សម្ពាធរបស់គ្នារបស់ប្រទេសមហាអំណាចទាំងនេះបានទេ។

នៅពេលដែលជប៉ុនសុខចិត្តធ្វើតាមការទាមទារនៃមហាអំណាចលោកខាងលិច បានសម្តែងឲ្យឃើញពីភាព ខ្សោយរបស់ពួកគេ ការផ្លាស់ប្តូរដ៏វិនាសកម្មមួយបានកើតឡើងនៅក្នុងចំណោមប្រជាជនកូរ៉េ។ ខណៈពេលដែលអ្នក មួយចំនួននៅតែរក្សាអព្យាក្រឹត អ្នកមួយចំនួនទៀតបានចាប់ផ្តើមគាំទ្ររូស្ស៊ី។ ក្នុងចំណោមពួកគេមានរាជនីមីន អ្នក ដែលបានសំលឹងរកជំនួយពីរូស្ស៊ីនៅក្នុងការយកចេញនូវការគ្របសង្កត់នៅក្នុងប្រទេសកូរ៉េ ខណៈពេលដែលស្តេច ផ្ទាល់បានប្រែប្រួល។

ដោយប្រឈមទៅនឹងការកើនឡើងនៃអារម្មណ៍ប្រឆាំងជាមួយជប៉ុន រដ្ឋមន្ត្រីជប៉ុនមីយ៉ូតា ហ្សូ បានបង្កើត ដំណោះស្រាយធម្មតាមួយសម្រាប់ទ្វេគ្រោះរបស់ជប៉ុននៅក្នុងប្រទេសកូរ៉េ ហើយនៅក្នុងការឃុបឃិតជាមួយអ្នក វាទទីនិយមជប៉ុន (ហៅថាស៊ីស៊ី) ដែលស្ថិតនៅក្នុងប្រទេសកូរ៉េ ពួកគេបានធ្វើឃាតរាជនីមីន នៅក្នុងរាជ្យដំណាក់ របស់ទ្រង់នៅយប់ថ្ងៃទី 8 ខែតុលា ឆ្នាំ 1895 ។ នៅពេលដែលការពិតអំពីមរណៈភាពរបស់រាជនីកូរ៉េត្រូវបានគេធ្វើ ឲ្យដឹង រដ្ឋាភិបាលជប៉ុនបានកោះហៅរដ្ឋមន្ត្រីរបស់គេនៅក្នុងប្រទេសកូរ៉េត្រឡប់មកវិញ ដូចដែលឥទ្ធិពលរបស់ជប៉ុន នៅក្នុងប្រទេសកូរ៉េបានធ្លាក់ចុះយ៉ាងឆាប់រហ័ស។

ប្រទេសជាតិត្រូវបានធ្វើឲ្យតក់ស្លុត ដូចដែលគំនិតប្រឆាំងជប៉ុនកាន់តែខ្លាំងក្លាឡើង។ កងទ័ពរបស់កូរ៉េ ដែលគេស្គាល់ថា កងទ័ពត្រីមត្រូវ បានរីកឡើងពាសពេញផ្ទៃប្រទេស រំខានដល់កងទ័ពជប៉ុនដែលនៅសេសសល់ ក្នុងប្រទេសកូរ៉េ។ ប៉ុន្តែ រាជវាំងរបស់ស្តេចត្រូវបានឡោមព័ទ្ធដោយកងទ័ពរបស់ជប៉ុនមិនមានជំនួយអ្វីឡើយ។ ភាព មិនព្រមព្រៀងគ្នាបានរីកឡើងនៅសេអ៊ូ ហើយប្រហែលជាការគិតទុកជាមួយអំពីការមកដល់របស់ស្តេចនៅស្ថានឯក អគ្គរាជទូតរបស់ទ្រង់ រដ្ឋមន្ត្រីរូស្ស៊ីបាននាំយកទាហានជើងទឹករូស្ស៊ីបន្ថែមពីអ៊ីនឆុន មកកាន់សេអ៊ូ ដើម្បីធ្វើការពង្រឹង សន្តិសុខដល់ស្ថានឯកអគ្គរាជទូតរូស្ស៊ី។

នៅយប់ថ្ងៃទី 11 ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ 1896 ពួកកូរ៉េដែលគាំទ្រស្រីបានជំរុញទឹកចិត្តស្តេច និងម្ចាស់ក្សត្រីរបស់ទ្រង់ ឲ្យចេញពីរាជវាំងរបស់ទ្រង់ទៅកាន់ស្ថានឯកអគ្គរាជទូតស្រី។ រឿងនេះបានបន្តដោយការវាយប្រហារដ៏បង្ក្រាបមួយប្រឆាំងជាមួយគណៈរដ្ឋមន្ត្រីគាំទ្រជប៉ុន។ នាយករដ្ឋមន្ត្រីគឹមហុងជីព និងមន្ត្រីដ៏ទៃទៀតត្រូវបានសម្លាប់ ខណៈពេលដែលអ្នកមួយចំនួនទៀតបានរត់គេចខ្លួនទៅប្រទេសជប៉ុន ដែលបាននាំឲ្យមានការដួលរលំយ៉ាងឆាប់រហ័សនៃការគ្របសង្កត់របស់ជប៉ុននៅក្នុងប្រទេសកូរ៉េ និងការលេចឡើងនៃគណៈរដ្ឋមន្ត្រីគាំទ្រស្រីមួយ។ ស្តេចបានគង់នៅស្ថានឯកអគ្គរាជទូតស្រីរហូតដល់ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ 1897 ។

អំឡុងឆ្នាំដែលស្តេចគង់នៅក្នុងស្ថានឯកអគ្គរាជទូតស្រី រដ្ឋាភិបាលកូរ៉េបានកើតឡើងក្រោមឥទ្ធិពលដ៏ខ្លាំងក្លារបស់ស្រី ដូចដែលកម្មវិធីកំណែទម្រង់ដែលគាំទ្រដោយជប៉ុនជាច្រើនត្រូវបានបោះបង់ចោល។ ស្តេចបានបញ្ជូនបេសកកម្មតសម្ងាត់មួយរូបទៅកាន់ប្រទេសស្រី និងបានចុះកិច្ចព្រមព្រៀងឆ្នាំ 1896 ជាមួយរដ្ឋាភិបាលស្រីនៅក្នុងអ្វីដែលស្រីបានសន្យាក្នុងការផ្តល់ជំនួយទាំងហិរញ្ញវត្ថុ និងយោធា ប៉ុន្តែការប្រឆាំងជាមួយពួកគេក៏ត្រូវបានធ្វើផងដែរ។ នៅក្នុងគ្រានោះ អំណាចចក្រព័ទ្ធនិយមអង់គ្លេស បារាំង ស្រី និងសហរដ្ឋអាមេរិកទទួលបានការសម្បទានមួយចំនួនពីរដ្ឋាភិបាលកូរ៉េ ជាមួយនឹងជំនួយរបស់រដ្ឋមន្ត្រីស្រី។ ដូចដែលមហាអំណាចទាំងនោះទទួលបានការសម្បទានរ៉េ, ព្រៃឈើ, និងការនេសាទ ក៏ដូចជាសិទ្ធិក្នុងការស្ថាបនាផ្លូវថ្នល់ ទីប្រឹក្សាស្រី និងអ្នកបណ្តុះបណ្តាលយោធាបានមកដល់ ដែលនាំឲ្យមានប្រតិកម្មយ៉ាងខ្លាំងមិនត្រឹមតែពីសំណាក់ជប៉ុនប៉ុណ្ណោះទេ ប៉ុន្តែក៏ពីអ្នកជាតិនិយមកូរ៉េផងដែរ។

ការលេចឡើងនៃអ្នកជាតិនិយមថ្មី៖ ការមើលឃើញអំពីសញ្ញាណនៃការគំរាមកំហែងបានលេចឡើងគ្រប់ទីកន្លែង អ្នកជាតិនិយមថ្មីបានកើតឡើង គាំទ្រការលើកតម្កើនគំនិតឯករាជ្យ និងចលនាកំណែទម្រង់វប្បធម៌ និងសង្គម។ ក្នុងចំណោមអង្គការអ្នកជាតិនិយមមួយចំនួនដែលគាំទ្រការធ្វើកំណែទម្រង់ថ្មី អ្នកដែលសកម្មបំផុតមួយគឺ ក្លឹបឯករាជ្យភាព ដែលត្រូវបានបង្កើតឡើងនៅក្នុងខែកក្កដាឆ្នាំ 1896 ហើយអ្នកណែនាំរបស់គេគឺជាអតីតអ្នករីកចម្រើននិយមមួយរូបឈ្មោះថា សូឆេពីល អ្នកដែលបានរត់ទៅប្រទេសជប៉ុននៅក្នុងឆ្នាំ 1884 ហើយបន្ទាប់មកធ្វើអន្តោប្រវេសន៍ទៅសហរដ្ឋអាមេរិក និងទទួលបានសញ្ញាបត្រវេជ្ជបណ្ឌិត និងបានក្លាយជាប្រជាជនអាមេរិកជាមួយឈ្មោះជាភាសាអង់គ្លេសថា ហ្វីលីព ចែសិន ។

វេជ្ជបណ្ឌិតចែសិន បានត្រឡប់មកប្រទេសកូរ៉េវិញនៅក្នុងខែមករា ឆ្នាំ 1896 “ដើម្បីបង្រៀនប្រជាជន និងបណ្តុះអ្នកដឹកនាំថ្មី” នៅក្នុងប្រទេសកូរ៉េ។ បន្ទាប់ពីការមកដល់ប្រទេសកូរ៉េ លោកបានបង្កើតកាសែតភាសាកូរ៉េមួយដែលមានឈ្មោះថា ឯករាជ្យភាព ជាមួយនឹងការចេញផ្សាយជាភាសាអង់គ្លេសនៅក្នុងខែមេសា និងបានជួយដល់អ្នកជាតិនិយមវ័យក្មេងគាំទ្រការធ្វើកំណែទម្រង់ដែលមកពីក្លឹបឯករាជ្យ ដែលរុះរើយ៉ាងឆាប់រហ័សនូវក្លោងទ្វារដែលសំគាល់ភាពចំណុះរបស់កូរ៉េនៅក្រោមប្រទេសចិន និងសាងសង់នៅលើទីតាំងចាស់របស់វានូវក្លោងទ្វារថ្មីមួយ ដោយដាក់ឈ្មោះវាថា ក្លោងទ្វារឯករាជ្យ។ មេដឹកនាំក្លឹបឯករាជ្យបានប្រែត្រឡប់ សាលស្រលាញ់ប្រទេសចិនទៅជាសាលាបង្រៀនមួយ បង្រៀនពីជាតិនិយម និងគំនិតនៃការបំភ្លឺ។ វេជ្ជបណ្ឌិត ចែសិន ត្រូវបានតែងតាំងជាអ្នកប្រឹក្សាឯកជន។

ក្លឹបឯករាជ្យ និងអង្គការអ្នកជាតិនិយមផ្សេងៗទៀតជាច្រើនបានរិះគន់យ៉ាងខ្លាំងក្លាទៅលើសកម្មភាពរបស់ស្តេចដែលបានធ្វើបន្ទាប់ពីខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ 1896 ហើយពួកគេបានជំរុញឲ្យស្តេចត្រឡប់ទៅកាន់ព្រះរាជវាំងរបស់ទ្រង់វិញ, បោះបង់ចោលការពឹងពាក់របស់ទ្រង់លើជំនួយរបស់ស្រី ដែលពួកគេយល់ឃើញថាជាគ្រោះថ្នាក់មួយដល់ឯករាជ្យភាពរបស់កូរ៉េ, និងបង្កើតគោលនយោបាយអភិវឌ្ឍក្នុងស្រុក និងបរទេសដើម្បីស្ថាបនាឡើងវិញនូវឯកភាពក្នុងស្រុក

និងអភិវឌ្ឍន៍ទំនាក់ទំនងមិត្តភាពជាមួយប្រទេសជាតិទាំងអស់នៅលើពិភពលោក។ ពួកគេជឿជាក់ថា ការពឹងពាក់របស់កូរ៉េលើរូស្ស៊ីនឹងគ្រាន់តែធ្វើឲ្យទៅជាសត្រូវជាមួយជប៉ុនប៉ុណ្ណោះ ហើយនឹងនាំឲ្យមានគ្រោះថ្នាក់ដល់ប្រទេសកូរ៉េ។

ខណៈពេលដែលកំពុងជម្រុញឲ្យមានការវិលត្រឡប់របស់ស្តេច ពីស្ថានឯកអគ្គរាជទូតរូស្ស៊ី ពួកគេបានប្រឹក្សាទ្រង់ដើម្បីធ្វើឲ្យប្រទេសកូរ៉េជាចក្រភពមួយ ដាក់ប្រទេសមួយនេះឲ្យស្ថិតនៅស្មើជាមួយចក្រភពផ្សេងៗទៀត និងពង្រឹងសមត្ថភាពរបស់ជាតិក្នុងការរក្សាអធិបតេយ្យភាព និងឯករាជភាពរបស់គេ ខណៈពេលដែលនាំយកមកនូវការរីកចម្រើនសេដ្ឋកិច្ច សង្គម និងវប្បធម៌។ ពាក្យស្លោករបស់ពួកគេគឺ ឯករាជ្យជាតិ ការបំភ្លឺវប្បធម៌ និងការស្ថាបនាសេដ្ឋកិច្ច និងវប្បធម៌ឡើងវិញ។

ក្លឹបឯករាជ្យបានគាំទ្រដល់ក្រុមអ្នកអប់រំ និងការជួបប្រជុំសាធារណៈកំឡុងពេលនៃការចាប់ផ្តើមដំបូងរបស់ពួកគេ ដែលបានជម្រុញរដ្ឋាភិបាលឲ្យបង្កើតកម្មវិធីកំណែទម្រង់។ ប៉ុន្តែ រដ្ឋាភិបាលនៅក្នុងដៃរបស់អ្នកអភិរក្សនិយម និងអ្នកប្រឆាំងការអភិវឌ្ឍន៍បានបដិសេធក្នុងការធ្វើដូចនេះ បើទោះបីជាស្តេចបានចាកចេញពីស្ថានឯកអគ្គរាជទូតរូស្ស៊ី និងបានបង្កើតព្រះរាជ្យដំណាក់នៅក្នុងរាជវាំង តូកស៊ូ នៅក្នុងខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ 1897 និងលើកខ្លួនទ្រង់ផ្ទាល់ជាអធិរាជ ដោយបានប្តូរឈ្មោះកូរ៉េ ទៅជា ចក្រភពហានជ័យអស្ចារ្យ នៅក្នុងខែតុលា ។ នៅត្រង់ចំណុចនេះ សមាជិកជាច្រើននៃក្លឹបឯករាជ្យត្រូវបានតែងតាំងជាអ្នកប្រឹក្សាឯកជន។

ខណៈពេលដែលសមាជិកនៃក្លឹបឯករាជ្យបានប្រៀបប្រដៅពីការពង្រឹងខ្លួនឯង អ្នកប្រឹក្សាហិរញ្ញវត្ថុ រូស្ស៊ីត្រូវបានដកចេញ ធនាគាររូស្ស៊ី-កូរ៉េបានបិទទ្វារ និងអ្នកបណ្តុះបណ្តាលយោធារូស្ស៊ីបានចាក់ចេញពីប្រទេសកូរ៉េ។ នៅក្នុងគ្រានោះដែរ ក្លឹបឯករាជ្យបានរៀបចំជំនួបដ៏ធំមួយរវាងមន្ត្រី និងប្រជាជននៅសេអ៊ូ (ការបែងចែកធុងណូ) នៅក្នុងខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ 1898 ដោយបានដាក់សម្ពាធលើរដ្ឋាភិបាលក្នុងការអនុវត្តន៍ដំណោះស្រាយ 6 ចំណុចដែលអ្នកប្រជុំដ៏ធំនោះមានបង្កើតឡើង។

ស្តេចបានយល់ស្របក្នុងការបង្កើតសំណើជាច្រើនដែលធ្វើឡើងដោយកិច្ចប្រជុំដ៏ធំ ប៉ុន្តែពួកអ្នកប្រឆាំងជាមួយការអភិវឌ្ឍន៍មិនបានយល់ស្របទេ ហើយពួកគេបានកេណ្ឌសមាជិកនៃក្រុមអ្នកដើរលក់ទំនិញដើម្បីវាយប្រហារទៅលើការគាំទ្រការធ្វើកំណែទម្រង់ និងបំបែករាល់ការជួបជុំរបស់ពួកគេ។ នៅក្នុងគ្រានោះ រដ្ឋាភិបាលកូរ៉េស្នើដល់រដ្ឋាភិបាលសហរដ្ឋអាមេរិកក្នុងការផ្លាស់វេជ្ជបណ្ឌិតចៃសិន ចេញពីប្រទេសកូរ៉េ ហើយលោក និងភរិយារបស់លោកបានចាកចេញពីកូរ៉េនៅខែឧសភា។ ប៉ុន្តែ មន្ត្រីប្រឆាំងជាមួយក្លឹបឯករាជ្យនៅក្នុងរដ្ឋាភិបាល បាននាំឲ្យមានការវាយសម្រុកប្រឆាំងជាមួយសមាជិកនៃក្លឹបឯករាជ្យ សម្រាប់ការនិយាយអំពីគម្រោងក្បត់របស់ពួកគេ ក្នុងការបង្កើតរបបសាធារណៈរដ្ឋមួយ បណ្តេញសមាជិករបស់ពួកគេពីទីប្រឹក្សាឯកជន និងចាប់ខ្លួនពួកគេជាច្រើន។ ជាមួយនេះ ឱកាសជាចុងក្រោយសម្រាប់ប្រទេសកូរ៉េក្នុងការនាំមកនូវការផ្លាស់ប្តូរជាថ្មីដោយខ្លួនឯង និងសម្រាប់ការការពារឯករាជ្យរបស់គេត្រូវបានបរាជ័យ។ អ្នកអង្កេតការបរទេសនៅ សេអ៊ូ នៅពេលនោះហាក់ដូចជាមើលឃើញថា មានការជួលរលំទាំងស្រុងនៃគំនិតកំណែទម្រង់នៅក្នុងរដ្ឋាភិបាលកូរ៉េ និងថា ស្ថានភាពគឺជាការអស់សង្ឃឹម។ បន្ទាប់ការធ្វើដំណើរចាកចេញរបស់វេជ្ជបណ្ឌិតចៃសិន យូនធីហ្វ បានបន្តការបោះពុម្ពផ្សាយកាសែត ឯករាជ្យភាព អស់មួយរយៈពេលជាមួយនឹងជំនួយពីបេសកកម្មទូតសាសនារបស់អាមេរិក ប៉ុន្តែវាត្រូវបានបោះបង់ចោលភ្លាមៗ។ នៅក្នុងគ្រានោះ នៅក្នុងឆ្នាំ 1898 សមាសភាពគាំទ្ររូស្ស៊ីបានព្យាយាមក្នុងការផ្លាស់ចេញនូវអធិរាជ កូជុង ជំនួសដោយកូនប្រុសរបស់ទ្រង់ ឬក៏ធ្វើឃាតទ្រង់ ដូចដែលរដ្ឋាភិបាលកូរ៉េបានបន្តក្នុងការផ្តល់សម្បទានការយកវី និងនេសាទដល់ជនបរទេស។

នៅត្រង់ចំណុចនេះ និស្សិតកូរ៉េបានចូលប្រឡូកក្នុងនយោបាយ ដូចដែលកាសែតកាសាកូរ៉េថ្មី និងកាសែត សាសនាគ្រីស្ទបានលេចឡើង។ សាលាសាសនា និងសាលាឯកជនជាច្រើនទៀតត្រូវបានបង្កើតឡើង។ នៅក្នុងគ្រា នោះ ផ្លូវថ្នល់ភ្លើងដំបូងដែលស្ថាបនាឡើងដោយពួកជប៉ុនបានចាប់ផ្តើមកិច្ចដំណើរការរបស់វាពីសេអ៊ូ ទៅអ៊ីនធឺន នៅ ក្នុងខែមករា ឆ្នាំ 1899 ដូចដែលការស្ថាបនាឡើងរបស់ជប៉ុននៃផ្លូវថ្នល់ភ្លើងពីរខ្សែពីសេអ៊ូ ទៅពូសាន និងពីសេអ៊ូ ទៅ ស៊ីនឡីដូ បានចាប់ផ្តើមឡើង។ ប្រទេសកូរ៉េត្រូវបានធ្វើទំនើបនីយកម្ម ចម្រៀងស្នេហាជាតិមាតុភូមិថ្មីត្រូវបានគេច្រៀង ឡើង ប៉ុន្តែ ការរស់រានរបស់ជាតិបានចងព្យុរនៅក្នុងជញ្ជាំងដែលមិនទៀងទាត់មួយ។

2.2.5. មុខបញ្ចប់នៃសន្តតិវិធី យី និងការបាត់បង់អាកាសយានរបស់កូរ៉េ

មេដឹកនាំល្បីល្បើរបស់រដ្ឋាភិបាលកូរ៉េ បានបរាជ័យនៅក្នុងការកាត់សំគាល់អំពីសញ្ញាណនៃពេលវេលា ដូច ដែលពពកសង្គ្រាមបានប្រមូលផ្តុំនៅក្នុងតំបន់អាស៊ីខាងកើត។ ដោយមិនបានប្រុងប្រៀបជាមុន ពួកគេមិនអាច ការពារការកាន់កាប់ 2 ដងក្នុងរយៈពេល 10 ឆ្នាំរបស់យោធាចក្រព័ត៌មានជប៉ុនមកលើប្រទេស។ ការតស៊ូដ៏អង់អាចរបស់ ប្រជាជនកូរ៉េ មិនគ្រប់គ្រាន់ក្នុងការការពារការកើនឡើងនៃការគ្របសង្កត់របស់ជប៉ុននៅពេលដំបូង ហើយបន្ទាប់មក ការបង្ខំរបស់ពួកគេឲ្យប្រទេសកូរ៉េក្លាយជាឧបសម្ព័ន្ធរបស់គេ។

ការបាត់បង់របស់កូរ៉េនូវអធិបតេយ្យភាពរបស់ពួកគេ ជប៉ុន និងរុស្ស៊ីបានចុះសារណាៈយោគយល់មួយនៅ ក្នុងខែមេសា ឆ្នាំ 1896 និងកិច្ចព្រមព្រៀងមួយផ្សេងទៀតនៅក្នុងខែមករា ឆ្នាំ 1898 ដើម្បីជៀសវាងការប្រឈមមុខ ដាក់គ្នាលើបញ្ហាប្រទេសកូរ៉េ។ ប៉ុន្តែ ការជួលរបស់រុស្ស៊ីនូវឧបទ្វីបឡាវតុង ពីប្រទេសចិននៅក្នុងឆ្នាំ 1898 បន្ទាប់ពី ប្រឈមជាមួយប្រទេសជប៉ុននៅក្នុងឆ្នាំ 1895 ដើម្បីលុបចោលនូវការជួលរបស់គេ ទៅលើតំបន់ដូចគ្នានេះពីប្រទេស ចិននៅក្នុងនាមនៃការលើកតម្កើនសន្តិភាពអន្តរជាតិ និងស្ថេរភាពនៅចុងបូព៌ា ដែលបានបណ្តាលឲ្យពួកជប៉ុនមាន គំនិតប្រឆាំងជាមួយរុស្ស៊ី និងការភ័យខ្លាចរបស់ពួកគេចំពោះការវាទទីនិយមរបស់រុស្ស៊ី។

បើទោះបីជារុស្ស៊ីមិនបានគូសចេញនូវទឹកដីជាក់លាក់នៅក្នុងប្រទេសកូរ៉េក៏ដោយ ក៏វានឹងមិនអនុញ្ញាតឲ្យ ជប៉ុនទទួលបានមកវិញនូវតួនាទីក្នុងការគ្របសង្កត់មកលើប្រទេសនេះឡើយ។ ដូច្នេះ រដ្ឋាភិបាលរុស្ស៊ីនាមបដិសេធ សំណើជាច្រើនដែលធ្វើឡើងដោយជប៉ុនបន្ទាប់ពីឆ្នាំ 1896 ដោយរួមមានទាំងសំណើក្នុងការបែងចែកប្រទេសកូរ៉េ ទៅជាតំបន់ទទួលឥទ្ធិពលចំនួន 2 ។ រដ្ឋាភិបាលជប៉ុនបានសម្តែងការយល់ស្របរបស់ពួកគេក្នុងការទទួលស្គាល់ តំបន់ម៉ាន់ជូរី គឺជាតំបន់ទទួលឥទ្ធិពលរបស់រុស្ស៊ីប្រសិនបើរុស្ស៊ីទទួលស្គាល់ប្រទេសកូរ៉េជាតំបន់ដែលទទួលឥទ្ធិពល របស់ជប៉ុន។ សំណើត្រូវបានគេហៅថា ម៉ាន់កាន កូកាន ផែនការណ៍របស់ជប៉ុន។

ការកាន់កាប់តំបន់ម៉ាន់ជូរីដោយកងទ័ពរុស្ស៊ីនៅក្នុងឆ្នាំ 1901 បានបង្កើនការប្រឆាំងរបស់ជប៉ុន។ បន្ទាប់ពី មានកងកម្លាំងបេសកកម្មអន្តរជាតិមួយ ដោយរួមមានចំនួនដ៏ច្រើននៃកងទ័ពរុស្ស៊ី និងជប៉ុន បានវាយបង្ក្រាបការបះ បោររបស់អ្នកប្រដាល់នៅក្នុងប្រទេសចិននៅក្នុងឆ្នាំ 1900 រុស្ស៊ីមិនបានដកកងទ័ពរបស់គេចេញពីប្រទេសចិនដូច ប្រទេសផ្សេងទៀតបានធ្វើឡើយ។ ដោយផ្ទុយទៅវិញ កងទ័ពរុស្ស៊ីត្រូវបានផ្លាស់ទីទៅកាន់តំបន់ម៉ាន់ជូរី ចូលរួម ជាមួយកងអង្គរក្សផ្លូវថ្នល់ភ្លើងរុស្ស៊ី អ្នកដែលបានស្ថិតនៅទីនោះរួចជាស្រេច។ ជាងនេះទៅទៀត រុស្ស៊ីបានបញ្ជូនកង ទ័ពកាន់តែច្រើនមកកាន់តំបន់ម៉ាន់ជូរីបន្ទាប់ពីឆ្នាំ 1901។

ខណៈពេលដែលកំពុងដាក់សម្ពាធរុស្ស៊ីឲ្យដកកងទ័ពរបស់គេចេញពីតំបន់ ម៉ាន់ជូរី ជប៉ុនបានចងសម្ព័ន្ធមិត្ត អង់គ្លេស-ជប៉ុន នៅក្នុងឆ្នាំ 1902 និងទទួលបានការគាំទ្រពីសហរដ្ឋអាមេរិកសម្រាប់គម្រោងការណ៍របស់គេនៅក្នុង

ប្រទេសកូរ៉េ។ ដោយទទួលបានការគាំទ្ររបស់ពួកអង់គ្លេស និងសហរដ្ឋអាមេរិក ជប៉ុនមានភាពក្លាហាន ដោយបានដាក់ឱសានវាទដល់រូស្ស៊ីនៅចុងឆ្នាំ 1903។ នៅពេលដែលមិនមានចម្លើយសមស្របណាមួយត្រូវបានទទួល កងនាវីជប៉ុនមួយបានវាយប្រហារមូលដ្ឋាននាវីរូស្ស៊ីនៅកំពង់ផែ អាតស្សរ នៅឧបទ្វីបឡាវតុង នៅថ្ងៃទី 8 ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ 1904 ដោយមិនបានប្រកាសសង្គ្រាម។ នេះគឺជាការចាប់ផ្តើមឡើងនៃសង្គ្រាមរវាងរូស្ស៊ី និងជប៉ុន។

ខណៈពេលដែលកំពុងធ្វើសង្គ្រាម កងទ័ពជប៉ុនបានដាក់ប្រទេសកូរ៉េឲ្យស្ថិតនៅក្រោមការកាន់កាប់របស់យោធាពួកគេម្តងទៀត និងបានបង្ខំឲ្យរដ្ឋាភិបាលកូរ៉េចុះកិច្ចព្រមព្រៀងមួយចំនួន។ នៅក្នុងពេលជាមួយគ្នានោះ នៅក្នុងឆ្នាំ 1904 ជប៉ុនទទួលបានពីប្រធានាធិបតីសហរដ្ឋអាមេរិកថេដ្វរ រ៉ូស្វែល មិនត្រឹមតែសេរីភាពក្នុងការធ្វើតាមចិត្តប៉ុណ្ណោះទេ ប៉ុន្តែថែមទាំងទទួលបានការលើកទឹកចិត្តដល់ការបង្កើតការត្រួតត្រារបស់ពួកគេមកលើប្រទេសកូរ៉េផងដែរ។ បន្ទាប់មកនៅក្នុងខែកក្កដា ឆ្នាំ 1905 រដ្ឋលេខាធិការសហរដ្ឋអាមេរិកស្តីអំពីសង្គ្រាមរ៉ៃលៀម អេដ តាហ្វ បានជួបជាមួយនាយករដ្ឋមន្ត្រីជប៉ុនកាស៊ីរ៉ា តារ៉ូ នៅក្នុងទីក្រុងតូក្យូ និងបានផ្លាស់ប្តូរគំនិតរបស់ពួកគេលើប្រទេសកូរ៉េ និងហ្វីលីពីន។ ការយល់ឃើញរបស់ពួកគេត្រូវបានកត់ត្រានៅក្នុងកិច្ចសារណៈយោគយល់ តាហ្វ-កាស៊ីរ៉ា នៅក្នុងអ្វីដែលតាហ្វ បានសម្តែងគំនិតរបស់លោក ដែលក្រោយមកត្រូវបានគាំទ្រដោយរ៉ូស្វែល ដែលថាការត្រួតត្រារបស់ជប៉ុនមកលើប្រទេសកូរ៉េគឺជាការគួរឲ្យចង់បាន។

បើទោះបីជាជប៉ុនបានបង្ខំឲ្យរូស្ស៊ីទទួលស្គាល់ឯករាជ្យភាពរបស់កូរ៉េ នៅក្នុងការចុះហត្ថលេខាលើសន្ធិសញ្ញាមិត្តភាពរវាងពួកគេនៅផ្ទៃស្នូល នៅក្នុងខែកញ្ញា ឆ្នាំ 1905 ដែលនាំឲ្យបញ្ចប់សង្គ្រាមក៏ដោយ ក៏ជប៉ុនមិនបានតាំងចិត្តក្នុងការអនុញ្ញាតឲ្យប្រទេសកូរ៉េទទួលបានសិទ្ធិនៃធិបតេយ្យភាព និងឯករាជ្យរបស់ពួកគេឡើយ។ ជ័យជំនះលើសង្គ្រាមប្រឆាំងជាមួយរូស្ស៊ី គ្រាន់តែបញ្ចាំងឲ្យជប៉ុនសម្រេចជោគជ័យលើគម្រោងការឈ្លានពានរបស់ខ្លួនមកលើប្រទេសកូរ៉េតែប៉ុណ្ណោះ។ ប្រជាជនជប៉ុនមួយចំនួនបានគាំទ្រការបញ្ចូលប្រទេសកូរ៉េទាំងស្រុងមកជាឧបសម្ព័ន្ធរបស់ជប៉ុន ប៉ុន្តែរដ្ឋាភិបាលជប៉ុនបានធ្វើជាជំហានៗដោយប្រុងប្រយ័ត្ន។ ដូច្នេះ នៅថ្ងៃទី 17 ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ 1905 ជប៉ុនបានបង្ខំឲ្យរដ្ឋាភិបាលកូរ៉េចុះសន្ធិសញ្ញាមួយ ដាក់ប្រទេសកូរ៉េក្រោមអាណាព្យាបាលរបស់ជប៉ុន។ ប៉ុន្តែ អធិរាជកូរ៉េបានបដិសេធក្នុងការឲ្យសច្ចាប័នលើសន្ធិសញ្ញានោះ។

ការវាយប្រយុទ្ធដើម្បីការរស់រានរបស់ជាតិ៖ អ្នកស្នេហាជាតិមាតុភូមិកូរ៉េត្រូវបានធ្វើឲ្យខឹងសម្បាញនៅពេលដែលជប៉ុនបានបង្កើតដំណាក់កាលសេនីយ៍ រំលោភទៅលើអធិបតេយ្យរបស់កូរ៉េក្នុងការអនុវត្តន៍កិច្ចការផ្ទាល់ខ្លួនរបស់គេ ដែលបានធ្វើឲ្យរដ្ឋាភិបាលកូរ៉េជាអាយ៉ងរបស់ជប៉ុននៅក្នុងឆ្នាំ 1905 និងបានលុបចោលនូវយោធារបស់កូរ៉េ និងបានកាន់កាប់រដ្ឋបាលយោធា និងយុត្តិធម៌នៅក្នុងឆ្នាំ 1907 ។ អ្នកស្នេហាជាតិមាតុភូមិមួយចំនួនបានធ្វើអត្តឃាតខណៈពេលដែលអ្នកមួយចំនួនទៀតកាន់អាវុធដើម្បីប្រឆាំងជាមួយជប៉ុន ដោយបានបង្កើតក្រុមទាហានត្រឹមត្រូវ។ នៅក្នុងគ្រានោះដែរ ប្រជាជនកូរ៉េរាប់ម៉ឺននាក់បានធ្វើចំណាកស្រុកពីកូរ៉េទៅកាន់ខេត្តដែលនៅជាប់សមុទ្ររបស់រូស្ស៊ី តំបន់ម៉ាន់ជូរី និងសហរដ្ឋអាមេរិក។

អ្នកទាំងឡាយដែលបន្តស្ថិតនៅក្នុងប្រទេសកូរ៉េ បានបង្កើតការធ្វើកំណែទម្រង់សង្គមជាច្រើន មានដូចជាសង្គមសម្រាប់ចិញ្ចឹមអ្នកដឹកនាំ, សង្គមរបស់ប្រជាជនថ្មី, និងសមាគមន៍អប់រំទិសពាយ័ព្យ និងសមាគមអប់រំក្នុងតំបន់ជាច្រើនទៀត, ក៏ដូចជាសមាគមន៍សម្រាប់ការអប់រំរបស់ស្ត្រី, ដោយបានប្រៀនប្រដៅអំពីសេចក្តីពិតនៃជាតិនិយម ដូចដែលពួកគេបានលើកតម្កើងចលនាពង្រឹងខ្លួនឯង។ អ្នកប្រាជ្ញនានាបានបោះពុម្ពផ្សាយសៀវភៅប្រវត្តិសាស្ត្រ និងដ៏ប្រវត្តិរិះបុរសយោធាដ៏ល្បីល្បាញកាលពីអតីតកាល មានដូចជា អូលធី មូនដុក របស់កូតូយ៉ូ, កាងកាមធាន

របស់កូរ៉េ, និងយីសូនស៊ីន នៅចុងសតវត្សទី 16 ដែលបានដាស់តឿនឲ្យមានគំនិតជាតិនិយម។ នៅពេលដែល កាសែតប្រចាំសប្តាហ៍កូរ៉េ របស់យ៉ាងគីតាក បានបង្កើតចលនារំដោះបំណុលជាតិមួយនៅក្នុងឆ្នាំ 1907 អ្នកស្នេហាជាតិ មាតុភូមិកូរ៉េ ដោយរួមមានចំនួនស្រ្តីជ្រើស បានចូលរួមនៅក្នុងចលនាអង្គាសថវិកាដើម្បីសងបំណុល 3 លានយេន របស់កូរ៉េដែលជំពាក់ប្រទេសជប៉ុន។

សៀវភៅប្រទេសជាច្រើនមានដូចជា ប្រវត្តិនៃការដួលរលំនៃប្រទេសប៉ូឡូញ និងប្រវត្តិនៃការដួលរលំប្រទេស វៀតណាម ត្រូវបានបកប្រែទៅជាភាសាកូរ៉េ ដើម្បីដាស់តឿនអ្នកជាតិនិយមឲ្យយកចិត្តទុកដាក់ពីប្រជាជន ប្រមាណ ពីគ្រោះថ្នាក់ដែលនឹងមកដល់អ្នករស់នៅក្នុងប្រទេសកូរ៉េដែលជាប្រទេសឯករាជ្យមួយ។ ខណៈពេលអ្នកប្រាជ្ញជាតិ និយម ឈូស៊ីកុង បានបង្កើតសង្គមសម្រាប់បទដ្ឋាននីយកម្មការសរសេររបស់កូរ៉េ និងបានសរសេរសៀវភៅជាច្រើន ដើម្បីលើកតម្កើនការសិក្សាភាសាកូរ៉េ អ្នកដទៃទៀតមាញឹកក្នុងការបង្កើតសាលារៀនដើម្បីអប់រំប្រជាជនកូរ៉េវិញក្នុង ដើម្បីឲ្យពួកគេពង្រឹងប្រទេសជាតិ។ នៅក្នុងឆ្នាំ 1910 សាលាឯកជនចំនួនប្រមាណ 2,230 បានលេចឡើង។

នៅក្នុងដំណើរនៃការជ្រួលអារម្មណ៍ស្នេហាជាតិមាតុភូមិមួយចំនួន នៅក្នុងឆ្នាំ 1907 អធិរាជកូរ៉េ បាន បញ្ជូនបេសកកម្មសម្ងាត់មួយចំនួនទៅកាន់សហរដ្ឋអាមេរិក និងទីក្រុងហេត ដែលជាទីកន្លែងដែលសន្តិសុខស្តីពី សន្តិភាពអន្តរជាតិមួយបានធ្វើឡើង។ គណៈប្រតិភូរបស់កូរ៉េ បានធ្វើដំណើរទស្សនៈកិច្ចនៅកន្លែងទាំងនេះ ប៉ុន្តែ ទាំងរដ្ឋាភិបាលអាមេរិក ទាំងមហាអំណាចអឺរ៉ុបមិនបានយល់ព្រមក្នុង ការផ្តល់ជំនួយនានាដល់ប្រទេសកូរ៉េដើម្បី យកមកវិញនូវអធិបតេយ្យភាពរបស់ពួកគេឡើយ។ ដោយបានរកឃើញពីអ្វីដែលអធិរាជបានធ្វើ ពួកជប៉ុនបានបង្ខំ ឲ្យទ្រង់ដាក់រាជ្យថ្វាយរាជបុត្ររបស់ទ្រង់ អ្នកដែលបានឡើងសោយរាជ្យនៅក្នុងឆ្នាំ 1907 ក្នុងនាមជាស៊ុនជុង និងក្លាម។ បានក្លាយជាចំណាប់ខ្លាំងរបស់ជប៉ុន។

ខណៈពេលដែលអ្នកបះបោរកងទ័ពត្រឹមត្រូវចំនួនប្រមាណ 176,690 នាក់បានលះបង់ជីវិតរបស់ពួកគេ សម្រាប់ប្រទេសកូរ៉េនៅក្នុងការប៉ះទង្គិចគ្នាជាង 2,800 ដងជាមួយកងទ័ពជប៉ុនរវាងឆ្នាំ 1907 ដល់ឆ្នាំ 1910 អ្នក ស្នេហាជាតិមាតុភូមិផ្សេងទៀតដូចជា ធួណាមសុន អ្នកដែលបានបង្កើតរោងពុម្ពមួយនៅក្នុងឆ្នាំ 1906 ដោយបាន បោះពុម្ពជាលើកទីមួយនូវទស្សនាវដ្តីកុមារ ដែលមានឈ្មោះថា សុនយុន នៅក្នុងអ្វីដែលលោកបានបោះពុម្ពកំណាព្យ មួយដែលមានចំណងជើងថា “ចាប់ពីសមុទ្រទៅដល់កុមារ” ដោយមានបង្ហាញពីទម្រង់ថ្មីមួយនៃកំណាព្យ។ នៅគ្រង់ ចំណុចនេះ អ្នកប្រលោមលោកយីអ៊ុនជីក បានបោះពុម្ពផ្សាយសៀវភៅប្រលោមលោក ទឹកភ្នែកឈាម និងប្រលោម លោកផ្សេងៗទៀត ខណៈពេលដែលយីហៃជូ បានបោះពុម្ពប្រលោមលោករបស់លោក ជួងសេរីភាព និងប្រលោម លោកផ្សេងៗទៀត។ នៅក្នុងខែមីនា ឆ្នាំ 1908 នៅក្នុងទីក្រុងសាន់ប្រេនស៊ីស្កូ និស្សិតកូរ៉េ 2 នាក់បានធ្វើឃាតលោក ឌូហាម ដ៏មាំមួន ស្ទើររង ជនជាតិអាមេរិកម្នាក់ដែលធ្លាប់ត្រូវបានជួលដោយរដ្ឋាភិបាលកូរ៉េនៅក្នុងឆ្នាំ 1905 ប៉ុន្តែតាម ពិតបានធ្វើការប្រឆាំងជាមួយកូរ៉េក្នុងនាមជាភ្នាក់ងារសម្ងាត់ម្នាក់របស់ជប៉ុន។ នៅក្នុងខែតុលា ឆ្នាំ 1908 នៅហាប៊ីន តំបន់ម៉ាន់ជូរី អ្នកស្នេហាជាតិមាតុភូមិកូរ៉េមួយរូបឈ្មោះ អានឈុងគុន បានធ្វើឃាតអ៊ីតូ ហ៊ីរ៉ូបូមី អ្នកដែលត្រូវបានគេ ចាត់ទុកថាជាប្រធានអ្នកតាក់តែងសម្រាប់គម្រោងការឈ្លានពានរបស់ជប៉ុននៅក្នុងប្រទេសកូរ៉េ និងបម្រើការជា ឧត្តមសេនីយប្រចាំការដំបូងចាប់ពីឆ្នាំ 1905 ដល់ 1909 ។ ការសម្លាប់អ៊ីតូ ត្រឹមតែធ្វើឲ្យពួកចក្រពត្តិជប៉ុនកាន់តែ មានគំនិតក្នុងការបញ្ចប់ការស្ថិតនៅរបស់កូរ៉េជាជាតិមួយ។

រឿងហេតុចុងក្រោយនៃសោកនាដកម្មរបស់កូរ៉េបានកើតឡើងនៅថ្ងៃទី 22 ខែសីហា ឆ្នាំ 1910 នៅពេល ដែលមេបញ្ជាការយោធាកូរ៉េបានបញ្ចេញកងទ័ពឡោមព័ទ្ធព្រះរាជវាំង និងបានបង្ខំឲ្យអធិរាជសុនជុង យល់ព្រមលើ

សន្និសីទក្នុងកំឡុងពេលប្រាំបួន ដែលបានចុះហត្ថលេខារួចជាស្រេចដោយរដ្ឋមន្ត្រីរបស់គេតាំងពីប៉ុន្មានថ្ងៃមុន។ ជាមួយនឹងហេតុការណ៍នេះ វាបានបញ្ចប់នូវសន្តតិវង្សយី និងឯករាជ្យរបស់កូរ៉េ។

3. ប្រទេសជប៉ុនលើសម័យទំនើប

3.1. យុគសម័យសន្តិភាព (1550-1850)

នៅក្នុងខែមេសា ឆ្នាំ 1771 វេជ្ជបណ្ឌិតស៊ូហ្គឹតា ហ្គេនបាគូ មើល, ផ្ដោតការយកចិត្តទុកដាក់ ខណៈពេលដែលបុរសចំណាស់ម្នាក់ដែលស្ថិតនៅក្រៅវិញ្ញ្ញៈធ្វើការវះកាត់សាកសពឧក្រឆ្នើមមួយរូបដែលគេស្គាល់ថា ម្ដាយចាស់តែបែតង។ នៅប៉ុន្មានថ្ងៃមុនស៊ូហ្គឹតា បានទទួលសៀវភៅកាយវិទ្យាហ្សឡង់ចំនួន 2 ក្បាលដែលពេញទៅដោយគំនូរនៃសិក្ខាមនុស្សដែល “មើលទៅខុសគ្នាឆ្ងាយពីរូបភាពនៅក្នុងសៀវភៅកាយវិទ្យារបស់ចិន” ដែលលោកបានសម្រេចចិត្តថាលោកត្រូវតែពិនិត្យមើលគ្រឿងក្នុងរបស់មនុស្សដោយខ្លួនឯង។ លោកនិយាយថា “ប្រៀបធៀបជាមួយអ្វីៗដែលយើងឃើញនៅក្នុងរូបភាពនៅក្នុងសៀវភៅសៀវភៅហ្សឡង់ យើងមានការភ្ញាក់ផ្អើលពីភាពដូចគ្នាឥតខ្ចោះជាមួយនឹងរបស់ពិត”។ លោក ជាមួយនឹងមិត្តភក្តិរបស់លោកសម្រេចចិត្តនៅក្នុងការបកប្រែសៀវភៅមួយដែលមានចំណងជើងថា តារាងកាយវិទ្យា ទៅជាភាសាជប៉ុន បើទោះបីជាពួកគេមិនចេះភាសាហ្សឡង់ក៏ដោយ សកម្មភាពនេះបាននាំទៅដល់ការកើនឡើងនៃចលនាបញ្ញវន្ត ដែលគេស្គាល់ថា ការសិក្សាពីហ្សឡង់។ ការរកឃើញរបស់ស៊ូហ្គឹតាបង្ហាញពីការផ្លាស់ប្តូរនៅក្នុងវិធីជាច្រើនក្នុងប្រទេសជប៉ុនចាប់តាំងពីគ្រួសារតូគូហ្គាវ៉ា ទទួលបានការគ្រប់គ្រងរដ្ឋាភិបាលនៅក្នុងឆ្នាំ 1600 ។ វត្តមាននៃសៀវភៅរបស់ហ្សឡង់បានបង្ហាញថាប្រទេសជប៉ុនបានក្លាយជាផ្នែកមួយនៃពិភពលោកដ៏ធំទូលាយ ខណៈពេលការភាពអវិជ្ជានៃកាយវិទ្យា បានបង្ហាញពីសង្គមមួយដែលមិនបានទទួលឥទ្ធិពលពីពួកបស្ចឹមប្រទេស។ ការប្តេជ្ញាចិត្តរបស់វេជ្ជបណ្ឌិតនៅក្នុងការទទួលយកភាពត្រឹមត្រូវនៃចំណេះដឹង ដែលបានជម្រុញឲ្យមានការកើនឡើងនៃបញ្ញវន្តក្នុងប្រទេសជប៉ុន ចំណែកឯភាពលំបាករបស់លោកក្នុងបោះពុម្ពសៀវភៅការបកប្រែនេះ បានបង្ហាញពីការប្តេជ្ញាចិត្តរបស់រដ្ឋាភិបាលក្នុងការគ្រប់គ្រងគំនិត។ អ្នកវះកាត់សពដែលមានប្រភពដើមមនុស្សពីក្រៅវិញ្ញ្ញៈ បានបង្ហាញពីសង្គមមួយដែលវិញ្ញ្ញៈ និងក្រុមនានានៅក្នុងសង្គមត្រូវបានគេកំណត់យ៉ាងតឹងរឹង សូម្បីតែមនុស្សនោះត្រូវបានសមាហរណកម្មទៅក្នុងរបៀបរបបថ្មីទាំងស្រុងក៏ដោយ។ ការពិតដែលថា ស៊ូហ្គឹតា លេចចេញពីតំបន់ឆ្នេរសមុទ្រជប៉ុន និងជំងឺឆ្លងក្តៅនៅក្នុងរាជធានី បានបង្ហាញពីលក្ខណៈនៃទំនាក់ទំនងនៅក្នុងប្រទេស។

ប្រព័ន្ធតូគូហ្គាវ៉ា បាននាំប្រទេសជប៉ុនទៅរកសន្តិភាពរយៈពេល 250 ឆ្នាំ វាក៏បានផ្តល់នូវថាមពលរយៈពេលសតវត្សដល់ពាណិជ្ជកម្ម និងបញ្ញវន្ត អមជាមួយនឹងវិធីថ្មីមួយនៅក្នុងការមើលឃើញពិភពលោក និងប្រព័ន្ធរដ្ឋាភិបាលទូលំទូលាយបំផុតមួយ។ នៅអំឡុងពេលនោះប្រទេសជប៉ុន ជាលើកដំបូង បាននាំមកនូវការបង្រួបបង្រួមជាតិពិតប្រាកដមួយ។ ផ្ទៃខាងក្រោយនៃសម័យនេះគឺ សង្គ្រាមយ៉ាងខ្លាំងក្លាមួយរយៈពេលកន្លះសតវត្ស, ដែលនាំឆ្ពោះទៅរកការបង្រួបបង្រួម។ ត្រឹមពាក់កណ្តាលសតវត្សទី 18 តំបន់មួយចំនួនបានសហការគ្នាជាមួយដៃម្យ៉ាង ដែលបានលេចឡើងចាប់ពីពេលដែលមានភាពចលាចលនយោបាយក្នុងសម័យសេនហ្គូគូ មក ហើយបន្ទាប់ពីទសវត្សឆ្នាំ 1560 ដៃម្យ៉ាង 2 រូបជាមួយនិងកូនរបស់យោធាច្រើរដឹងមួយរូប ដែលគេស្គាល់នៅក្នុងប្រវត្តិសាស្ត្រថា “អ្នកបង្រួបបង្រួមទាំង 3 ” ទទួលបានជោគជ័យនៅក្នុងការត្រួតត្រាលើដំបូងលើដែនដីដ៏ធំមួយ រហូតមកដល់ឆ្នាំ 1600 នៃគ.ស ប្រទេសជប៉ុនបានក្លាយជាតំបន់នយោបាយតែមួយ។ មនុស្សដំបូងក្នុងចំណោមពួកគេទាំង 3 នាក់គឺបុរសទាបម្នាក់ឈ្មោះ អូដា ណូហ្គិណាហ្គា អ្នកដែលរស់នៅជាមួយនឹងពាក្យស្លោកមួយថា “ដឹកនាំដោយកម្លាំង”។ លោកបានបណ្តេញស្លាប អាស៊ីកាហ្គា ចុងក្រោយចេញពីក្បួត នៅក្នុងឆ្នាំ 1573, បំផ្លាញវត្តពុទ្ធសាសនាតេនដៃ ដ៏មានឥទ្ធិពលនៅលើភ្នំហ៊ីអ៊ី និងសម្ព័ន្ធអ៊ីកកូ នៅសមុទ្រជប៉ុន ដោយបានសម្លាប់បព្វជិត និងទាហានការពារនៅទីនោះអស់រាប់ពាន់នាក់, ស្ថាបនា

ប្រាសាទដ៏ធំមួយនៅភាគខាងជើងក្បូន, និងត្រួតត្រាលើដែនដីមួយភាគធំនៅហុនស៊ីភាគកណ្តាល និងភាគខាងលិច។ នៅក្នុងឆ្នាំ 1582 លោកត្រូវលួចធ្វើឃាតដោយកងទ័ពផ្ទាល់ខ្លួនម្នាក់របស់លោកនៅអំឡុងពេលដែលលោកកំពុងដឹកនាំការឈ្លានពានថ្មីមួយនៅភាគខាងលិច, ខណៈពេលនោះកូនប្រុសរបស់កងទ័ពថ្មីរើសមួយរូបឈ្មោះតូយ៉ូតូមីហ៊ីដេយ៉ូស៊ី ដែលពេលនោះជាឧត្តមសេនីយ៍មួយរូបបានឡើងត្រួតត្រាកងកម្លាំងរបស់ អូដា។ តូយ៉ូតូមី អ្នកដែល អូដាដាក់រហឹសនាមឲ្យថា “ស្វា” ប្រើពេលតិចជាងមួយទសវត្សរ៍ដើម្បីបង្រួបបង្រួមប្រទេសជប៉ុនទាំងស្រុង ដោយបានបញ្ជូនកងទ័ពរហូតដល់ 200,000 នាក់ទៅវាយប្រយុទ្ធប្រឆាំងជាមួយគូសត្រូវនៅគូស៊ី, ស៊ីកូតូ, និងចុងក្រោយសេនដៃដែលស្ថិតនៅចុងភាគខាងជើង។ ដោយនៅមិនទាន់ពេញចិត្តជាមួយនឹងជោគជ័យរបស់លោក លោកបានបញ្ជូនកងទ័ពទៅកាន់ប្រទេសកូរ៉េនៅក្នុងឆ្នាំ 1592 និងម្តងទៀតនៅក្នុងឆ្នាំ 1597 ដោយមានមហិច្ឆតាចង់ក្លាជាមេដឹកនាំនៅតំបន់អាស៊ីបូព៌ា។ ការធ្វើដំណើរផ្សេងទៀតទៅកាន់ប្រទេសកូរ៉េធ្វើឲ្យកើតមានគ្រោះមហន្តរាយគ្រប់ទិដ្ឋភាពទាំងអស់ ៖ សន្តតិវង្សម៉ឺង របស់ចិនបានឈរធ្វើខ្ទង់បង្អែក ដោយបានចំណាយសព្វបែបយ៉ាងដើម្បីការពារកូរ៉េ, ដែលជាហេតុនាំឲ្យជប៉ុនបរាជ័យក្នុងការកាន់កាប់កូរ៉េ និងធ្វើឲ្យហ៊ីដេយ៉ូស៊ី អាម៉ាស់មុខ។

អ្វីដែលកាន់តែទទួលជោគជ័យនោះគឺ ការបង្កើតរដ្ឋបាលគ្រប់គ្រងរបស់លោកនៅក្នុងប្រទេស ដែលនាំទៅដល់ការបង្កើតឲ្យមានស្ថេរភាពនៃការគ្រប់គ្រងអស់ជាច្រើនសតវត្សរ៍។ លោកបានប្រើប្រាស់ការអង្កេតដី និងកំណត់ត្រាទិន្នផលស្រូវដើម្បីបង្កើតប្រព័ន្ធពន្ធដា ដោយផ្អែកលើទិន្នន័យអំពីថាតើអ្នកណាស់នៅទីណា តើពួកគេដាំដុះអ្វី។ លោកបានដណ្តើមការគ្រប់គ្រងលើការដឹកជញ្ជូន និងប្រាក់ និងបានលើកកម្ពស់ពាណិជ្ជកម្មអន្តរជាតិ។ នៅក្នុងតស៊ូដើម្បីត្រួតត្រាលើកងទ័ព លោកបានបដិសេធសិទ្ធិប្រជាកសិករ “ក្នុងការផលិតដាំវែង, ដាំវឌ្ឍ, ផ្លែ, លំពែង, កាំភ្លើង, ឬទម្រង់នៃអាវុធផ្សេងៗទៀត” ហើយបន្ទាប់មករំលាយអាវុធដែលរឹបអូលបានធ្វើជាជួងសម្រាប់ប្រាសាទ និងឧបករណ៍ប្រើប្រាស់ផ្សេងៗ។ លោកបានឧបត្ថម្ភគាំទ្រដល់សិល្បៈ ជាពិសេសពិធីបុណ្យផឹកតែ។ ភាពចម្រុះនៃបុរសដែលក្នុងនោះរួមមានអ្នកចង់ធ្វើយោធា, អ្នកចង់កាន់កាប់អំណាច, អ្នកស្រលាញ់សម្រស់, អ្នកស្រលាញ់សិល្បៈ, អ្នករដ្ឋបាល, ត្រូវបានសំគាល់ដោយកន្លែងផឹកតែចំនួន 2 ដែលលោករក្សាទុក ទីមួយគឺខ្ទមស្រែមួយដែលឆ្លុះបញ្ចាំងពីភាពសាមញ្ញរបស់ ហ្សេន និងមួយទៀតគឺសំណង់ប្រណិតដែលស្រោបមាសទាំងក្នុងនិងក្រៅ។

ការបរាជ័យនៅកូរ៉េមិនមែនជាបញ្ហាតែមួយសម្រាប់មហិច្ឆតារយៈពេលវែងរបស់ហ៊ីដេយ៉ូស៊ី ឡើយ បញ្ហាមួយទៀតគឺអសមត្ថភាពរបស់ទ្រង់នៅក្នុងការបង្កើតឲ្យមានអ្នកស្នងតំណែងរឹងមាំមួយ។ នៅពេលដែលទ្រង់សុគតនៅក្នុងឆ្នាំ 1598 រាជបុត្រាដែលមានសក្តានុពលក្នុងស្នងរាជ្យបន្តពីទ្រង់តែម្នាក់គត់ទើបតែមានព្រះជន្ម 5 ព្រះ វស្សា។ ជាលទ្ធផល 2 ឆ្នាំក្រោយមក សម្ព័ន្ធមិត្តរបស់ទ្រង់តូគូហ្គាវ៉ា អ៊ីអេយ៉ាស៊ី បានដណ្តើមអំណាចពីគ្រួសារតូយ៉ូតូមី និងបានបង្កើតរបបមួយថ្មីនៅអេដូ ដែលមានចម្ងាយ 480 គីឡូម៉ែត្រទៅភាគខាងកើត ដែលស្ថិតទីក្រុង តូក្យូនាពេលបច្ចុប្បន្ន។ រឿងព្រេងសម្រាប់កុមារដែលមានប្រជាប្រិយមួយបាននិយាយថា ប្រសិនបើសត្វស្លាបមួយបដិសេធនៅក្នុងការប្រៀងអូដា និងកម្ទេចវា, តូយ៉ូតូមី នឹងបញ្ចុះបញ្ចូលវាឲ្យច្រៀង, ហើយតូគូហ្គាវ៉ា នឹងរងចាំរហូតដល់វាច្រៀង។ វាគឺយុទ្ធសាស្ត្រដែលទទួលបានជោគជ័យមួយ។ ប៉ុន្តែ វាមិនមែនជាយុទ្ធសាស្ត្រមួយដែលធានាដល់សមត្ថភាពក្នុងការដឹកនាំរបស់ តូគូហ្គាវ៉ា ឡើយ។ បន្ទាប់ពីនោះមក ប្រទេសជប៉ុនប្រឈមជាមួយបញ្ហាធំៗជាច្រើននៅក្នុងឆ្នាំ 1600 ។ ប្រទេសនេះនៅតែបន្តញ័ញ័ដោយសង្គ្រាម។ ស្ថាប័នរាជវង្សនៅតែបាក់បែក។ មានគំរូបែបបទរដ្ឋបាលថ្មីមួយចំនួនបានលេចឡើងក្នុងប្រទេស។ ហើយនៅពេលនោះមានការគំរាមកំហែងថ្មីមួយ ដែលនឹងជះឥទ្ធិពលដ៏សំខាន់មួយដល់របៀបដឹកនាំរបស់តូគូហ្គាវ៉ា ៖ កាំភ្លើងរាបរយ និងពួកបស្ចឹមលោកដែលកាន់គម្ពីគ្រីស្ទសាសនា បានធ្វើដំណើរមកកាន់ប្រទេសជប៉ុនដើម្បីស្វែងរកប្រាក់ចំណេញ និងសង្គ្រោះវិញ្ញាណ។

ជនជាតិអឺរ៉ុបដំបូងបានធ្វើដំណើរមកដល់ប្រទេសជប៉ុនដោយចៃដន្យនៅក្នុងឆ្នាំ 1593 ចូលសំចតនៅ តាណេហ្គាស៊ីម៉ា ដែលជាកោះមួយស្ថិតនៅចុងខាងត្បូងត្បូងស៊ូ។ ពេញមួយសតវត្សទី 16 ពាណិជ្ជករ និងបេសកកម្ម ផ្សព្វផ្សាយជាច្រើនបានធ្វើដំណើរមកប្រទេសជប៉ុន ដែលជាការបើកទ្វាសម្រាប់ប្រទេសមិនមែនអាស៊ីបង្កើនទ្រព្យ សម្បត្តិទ្រព្យជាច្រើនដល់ពួកដៃម្យ នៅតំបន់ឆ្នេរតាមរយៈការធ្វើពាណិជ្ជកម្ម និងបានប្តូរជនជាតិជប៉ុនប្រហែល 300,000 នាក់ឲ្យជឿលើសាសនាគ្រីស្ទ។ ពួកអឺរ៉ុបភាគច្រើនមានត្រូវបានធ្វើឲ្យចាប់អារម្មណ៍ដោយជនជាតិជប៉ុន ដោយពួកគេបាននាំយកព័ត៌មាននេះទៅប្រាប់មេដឹកនាំសាសនា ហ្វូដូស៊ី ហ្សាយ៉ូ ដែលពេលនោះទ្រង់បានហៅ ជនជាតិជប៉ុន “មនុស្សល្អបំផុតដែលមិនទាន់បានរកឃើញ” ប្រជាជនមួយដែល “មានចរិយាមាយាចល្អ, ល្អជាទូទៅ, និងមិនចេះព្យាបាទ”។

ការឆ្លើយតបរបស់ប្រជាជនជប៉ុនភាគច្រើន ត្រូវបានឆ្លុះបញ្ចាំងនៅក្នុងការហៅរបស់ពួកគេចំពោះអ្នកមក ដល់ថ្មី៖ មនុស្សព្រៃភាគខាងត្បូង។ ខណៈពេលដែលអូដូប្រើប្រាស់កាំភ្លើងរបស់ពួកគេ និងពួកដៃម្យតាមតំបន់ឆ្នេរ បានជួលនាវារបស់ពួកគេដើម្បីធ្វើពាណិជ្ជកម្មជាមួយអាស៊ីអាគ្នេយ៍ និងចិន, គោនយោបាយ និងសាសនារបស់ពួក អឺរ៉ុបបានធ្វើឲ្យពួកគេមានការព្រួយបារម្ភ។ សម្រាប់ហ៊ីដេយ៉ូស៊ី, ទ្រង់បានប្រឆាំងជាមួយពួកបេសកកម្មប្រទេសនៅក្នុងឆ្នាំ 1587 បើទោះជាទ្រង់មានចំណូលចិត្តចំពោះពាណិជ្ជកម្មក៏ដោយ ហើយទ្រង់បានស្នើឲ្យពួក គ្រីស្ទសាសនិកបរទេស ទាំងអស់ចាកចេញពីប្រទេស ដោយភ័យខ្លាចចំពោះបរិច្ចាគព្រឹក្សាដែលដឹកនាំរបស់ពួកគេ។ ទ្រង់មិនដែលបង្ខំឲ្យអនុវត្ត បទបញ្ជានេះឡើយ ប៉ុន្តែប៉ុន្មានឆ្នាំក្រោយមកទ្រង់បានសម្លាប់គ្រីស្ទសាសនិក 26 នាក់(ដោយរួមមានទាំងបព្វជិត ជនជាតិអឺរ៉ុប 6 នាក់ផង) បន្ទាប់ពីលើកក្សត្រចាមអាវ៉ាម៉ា បព្វជិតអេស្ប៉ាញបានរៀបចំធ្វើការដណ្តើមកាន់កាប់ តំបន់មួយ។ អ៊ីអេយ៉ាស៊ូ កើតមានភាពមិនទុកចិត្តដូចគ្នា និងបានធ្វើសកម្មភាពដោយបង្ខំ និងយោឃៅនៅពេលនោះ ដើម្បីគ្រប់គ្រងការគំរាមកំហែងរបស់បរទេស។

បើទោះជាមានការគំរាមកំហែងច្រើនក៏ដោយ តូគូហ្គាវ៉ា ទទួលបានជោគជ័យនៅក្នុងការបង្កើតរដ្ឋដែលមាន ស្ថេរភាពមួយ។ ភាពខុសគ្នារវាងយុគសម័យរបស់ពួកគេ និងយុគសម័យសេនហ្គោតូ មានលក្ខណៈខុសគ្នាយ៉ាងខ្លាំង។ សម័យសន្តិភាព 2 សតវត្សកន្លះបានជំនួសសម័យសង្គ្រាម។ រាជធានីរដ្ឋបាលត្រូវបានផ្លាស់ប្តូរទៅកាន់អេដូ ដែលជា មូលដ្ឋានរបស់តូគូហ្គាវ៉ា។ សង្គ្រាមនៅក្នុងតំបន់ដៃម្យ បានបង្កើតឲ្យមានរចនាសម្ព័ន្ធសំប្រែប្រួលដែលបានបែងចែក អំណាចរវាងមជ្ឈមណ្ឌលអំណាចកណ្តាល និងដែនដីជុំវិញ។ នៅខណៈពេលដែលប្រទេសជប៉ុនបានបណ្តេញជន បរទេសយ៉ាងខ្លាំងក្លាដែលមិនធ្លាប់មានពីមុនមក ប្រទេសនេះបានចូលរួមកាន់តែខ្លាំងជាមួយសកលលោក។ ការ ផ្លាស់ប្តូរនេះគឺជាការវិវត្តច្រើនជាងការធ្វើបដិវត្ត ដោយសារតែគោលបំណងរបស់អ៊ីអេយ៉ាស៊ូ គឺដើម្បីបង្ហាត់បង្រៀន ជាជាងកម្ចាត់សត្រូវ ឬរក្សាអំណាចផ្តាច់មុខនៅលើដែនដីរបស់ដៃម្យនីមួយៗ។ យ៉ាងណាក៏ដោយ ត្រឹមពាក់កណ្តាល សតវត្សទី 17 ទ្រង់ និងអ្នកស្នងរាជបន្តពីទ្រង់បានបង្កើតរចនាសម្ព័ន្ធរដ្ឋបាលបែបមជ្ឈការអំណាចបំផុតដែលមិន ធ្លាប់មាននៅក្នុងប្រទេសជប៉ុន ដែលជាមូលដ្ឋានមួយដែលអនុញ្ញាតឲ្យតំបន់ចំនួន 250 (ដែលគេនៅថា ហាន បន្ទាប់ពីដើមសតវត្សទី 18) ស៊ីនៅរួមគ្នាប្រកបដោយសន្តិភាពអស់រយៈពេល 3 សតវត្ស ខណៈពេលដែលពាណិជ្ជកម្ម និងវប្បធម៌មានការអភិវឌ្ឍន៍យ៉ាងខ្លាំង។

គោលបំណងចំបងរបស់រដ្ឋាភិបាលតូគូហ្គាវ៉ា គឺថែរក្សាសន្តិភាព។ ដោយចាប់អារម្មណ៍លើសណ្តាប់ធ្នាប់ ជាងការបង្កើតថ្មី អ៊ីអេយ៉ាស៊ូ និងអ្នកបន្តតំណែងពីទ្រង់បង្ហាញពីការចាប់អារម្មណ៍តិចតួចនៅក្នុងការអភិវឌ្ឍន៍ប្រព័ន្ធ ពន្ធដារ, យោធា, ឬតុលាការ ប៉ុន្តែជំនួសមកវិញ ទ្រង់ព្យាយាមនៅក្នុងរក្សាការពារអំណាចរាជវង្សខ្លួននៅក្នុងប្រព័ន្ធ វិមជ្ឈការ។ នៅទីបញ្ចប់ ពួកគេបានលើកអធិរាជឲ្យឡើងគ្រងរាជ្យនៅក្បួត ធានាដល់ដល់សុខុមាលភាពរបស់ពួក

ទ្រង់ ខណៈពេលដែលទទួលបានក្បួន ធ្វើតាមបំណងរបស់តួគូហ្នាវ៉ា។ ពួកគេបានថែរក្សាស្ថាប័នសាសនាប្រពៃណី ប៉ុន្តែបានប្រែត្រឡប់វត្តទៅជាសាខាជំរឿនរបស់រដ្ឋាភិបាល។ ហើយពួកគេបានបង្កើតរចនាសម្ព័ន្ធរដ្ឋបាលមួយដែល ប្រើឈ្មោះចាស់សូហ្គុន និងបាគូហ្វ ដើម្បីបង្កើតឲ្យមានអារម្មណ៍បែបបុរាណ និងស្របច្បាប់ ដោយបង្កើតយន្តការ ថ្មីៗដើម្បីផ្តល់ឲ្យដៃម្យ៉ាងនីមួយៗនូវស្វ័យភាពនៅក្នុងដែនដីផ្ទាល់របស់ទ្រង់ ខណៈពេលពួកអេដូ គ្រប់គ្រងដីធ្លីរបស់ តួគូហ្នាវ៉ា និងដោះស្រាយការកិច្ចសំខាន់របស់ប្រទេស ក្នុងនោះមានដូចជា គ្រប់គ្រងទំនាក់ទំនងអន្តរជាតិ និងថែ រក្សាផ្លូវថ្នល់, អណ្តូងរ៉ែ, និងកាក់។ អ្នកប្រាជ្ញបានហៅប្រព័ន្ធនេះថា បាគូហ្វ ដោយសារតែប្រព័ន្ធនេះរក្សានូវ តុល្យភាពរវាងអេដូបាគូហ្វ និងហាន ក្នុងតំបន់។ តួគូហ្នាវ៉ា បានរក្សាសិទ្ធិនៅក្នុងការរំលាយ ឬប្តូរទីតាំងដៃម្យ៉ាង ប៉ុន្តែពួក គេមិនដែលគិតអំពីការកម្ចាត់គូរប្រជែងដ៏សំខាន់របស់ពួកគេចោលឡើយ ហើយបន្ទាប់ពីសម័យនៃការរៀបចំឡើង វិញ និងបង្រួបបង្រួម ពួកគេបានអនុញ្ញាតឲ្យតំបន់នានាស្ថិតនៅដដែល។ ហាន នីមួយៗមានសិទ្ធិនៅក្នុងការរក្សា ប្រព័ន្ធឃោធា និងពន្ធដាររបស់ពួកគេផ្ទាល់ និងបង្កើតច្បាប់ផ្ទាល់ខ្លួន, នៅពេលដែលពួកគេអនុលោមតាមច្បាប់មួយ ចំនួន ដែលរួមមាន ការសុំការអនុញ្ញាតពីអេដូ សម្រាប់ការរៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍នៅក្នុងគ្រួសារដៃម្យ៉ាង និងផ្តល់នូវ លុយ និងកម្លាំងដើម្បីគាំទ្រគម្រោងនានារបស់ អេដូ ក្នុងនោះមានដូចជាការស្ថាបនាជំរំ និងការការពារទឹកជំនាន់។ ជាលទ្ធផល តំបន់នានានៅក្នុងប្រទេសជប៉ុនមានការរីកចម្រើន និងមានលក្ខណៈចម្រុះ ខណៈពេលដែលបច្ចាជន របស់ អ៊ីអេយ៉ាស៊ិ ទទួលបាននូវស្ថេរភាពដូចអ្វីដែលពួកគេចង់បាន។

ចំណុចដែលមានប្រសិទ្ធភាព និងចាប់អារម្មណ៍នៃការរក្សាកិច្ចសហប្រតិបត្តិការជាមួយដៃម្យ៉ាង គឺ សានគីនកូតៃ ឬប្រព័ន្ធចូលរួមផ្លាស់គ្នា ដែលត្រឹមឆ្នាំ 1635 តម្រូវឲ្យស្តេចត្រាញ់ត្រូវចាក់ចេញពីប្រពន្ធ និងកូនៗរបស់ពួកគេមករស់ នៅអចិន្ត្រៃនៅអេដូ ដូចជាចំណាប់ខ្មាំង ហើយចំណាយពេលផ្លាស់គ្នា (ជាទូទៅរយៈពេលមួយឆ្នាំ) ដើម្បីជួយដល់ សូហ្គុន។ ប្រព័ន្ធនេះមានប្រសិទ្ធភាពក្នុងនាមជាយុទ្ធសាស្ត្រក្នុងការគ្រប់គ្រង ធ្វើឲ្យស្តេចត្រាញ់នៅឆ្ងាយពីហាន របស់ពួកគេអស់រយៈពេលពាក់កណ្តាល និងដាក់បន្ទុកដល់ពួកគេជាមួយនឹងការចំណាយលើការថែរក្សាលំនៅឋាន ធំៗនៅអេដូ និងធ្វើដំណើរជាទៀងទាត់ជាមួយអ្នកបម្រើរាប់រយនាក់ទៅ និងមករាជធានី។ ឥទ្ធិពលរបស់វានៅក្នុង ការជម្រុញឲ្យមានការអភិវឌ្ឍន៍ប្រទេសជាតិក៏មានសារៈសំខាន់ផងដែរ។ ការធ្វើដំណើរមិនឈប់ឈរនៃដៃម្យ៉ាងរាប់រយ តម្រូវឲ្យមានបណ្តាញផ្លូវទូទាំងប្រទេសធំទូលាយជាមុន និងទីប្រជុំជនធំសម្រាប់ការស្នាក់អាស្រ័យ, ការហូបចុក, និងការកំសាន្ត។ ការលាយបញ្ចូលគ្នានៃអភិជនហាន នៅអេដូ ជាទីកន្លែងដែលពួកគេប្រជែងគ្នាដើម្បីកិត្តិសាម និងឋានៈ បានបង្កើតឲ្យមានម៉ូដ និងរស់ជាតិទូទៅមួយ។ តាមពិតទៅ ដៃម្យ៉ាងស្ទើរតែទាំងស្រុងរស់នៅធំធាត់នៅអេដូ ដែលជា ផ្នែកមួយនៃប្រព័ន្ធចំណាត់ខ្មាំង បានបង្កើនគំនិតរបស់ពួកគេអំពីវប្បធម៌រួមមួយ។

គំនិតនេះក៏ត្រូវបានលើកទឹកចិត្តដោយ កិច្ចប្រឹងប្រែងរបស់បាគូហ្វ នៅក្នុងការបង្កើតមន្ទីរមួយ និង ការគ្រប់គ្រងកិច្ចការបរទេសនៅកម្រិតថ្នាក់ជាតិ។ របបនេះបានប្រើប្រាស់សាសនាដើម្បីគាំទ្ររដ្ឋនៅដើមដំបូង ដោយតម្រូវឲ្យអ៊ីអេយ៉ាស៊ិ ឬសធ្វើជាអវតាមួយរូបរបស់ព្រះពុទ្ធនៅព្រះវិហារស៊ីនតូ ដ៏ធំមួយនៅនឹកកូ។ ក្រោយមក ជំនឿបានត្រឡប់ទៅផ្ដោតលើខុងជឺនិយមថ្មី ដែលជាប្រព័ន្ធមួយស្ទើរតែគ្មានណាស្គាល់សោះនៅក្នុងប្រទេសជប៉ុន រហូតដល់ចុងសតវត្សទី 16។ ស្ថិតនៅក្រោមក្រុមប្រឹក្សារដ្ឋ ដោយក្នុងនោះរួមមានទាំងទស្សនវិទូខុងជឺដ៏វិវាទមួយ រូបដែលមានឈ្មោះថា អ៊ូគូស្ស៊ិ វ៉េ នៅដើមសតវត្សទី 18 តួគូហ្នាវ៉ា មើលទៅហាក់ដូចជាអ្នកថែរក្សាដ៏ត្រឹមត្រូវមួយនៃ “ផ្លូវស្ម័គ្រ” ធ្វើឲ្យស្របច្បាប់ដោយសមត្ថភាពរបស់ពួកគេនៅក្នុងការយល់ដឹង និងអនុវត្តគោលការណ៍ចាំបាច់សម្រាប់ ថែរក្សាសណ្តាប់ធ្នាប់សង្គម។ អ៊ូគូ បានសរសេរថា “ការចាប់អារម្មណ៍ដំបូងរបស់មនុស្សម្នាក់គួរតែ រដ្ឋាភិបាលដែល មានមេត្តា”។ លោកបាននិយាយថា “ស្តេចត្រាញ់នៅតាមខេត្តគួរតែចាត់ទុកអ្នកចម្បាំងរបស់ពួកគេ និងមនុស្សទូទៅ

ថាជាគ្រួសារតែមួយ ដែលត្រូវបានប្រគល់ឲ្យពួកគេដោយឯកភាព គ្រួសារមួយដែលពួកគេមិនអាចបោះបង់ចោលបានឡើយ។ លោកបានបន្ថែមថា កាតព្វកិច្ចរបស់ប្រជារាស្ត្រម្នាក់គឺក៏ភាព៖ “បម្រើដល់ស្តេចត្រាញ់ និងចិញ្ចឹមបីបាច់ និងផ្តល់ភាពងាយស្រួលដល់ទ្រង់”។ នៅក្នុងកម្រិតអនុវត្ត មនោគមន៍នេះបានបែងចែកសង្គមទៅជាវណ្ណៈ ឬឋានៈ ៤ កម្រិត៖ សាមូរេ, ប្រជាកសិករ, សិប្បករ, និងពាណិជ្ជករ និងបានផ្តល់នូវបច្ចេកពាក្យថ្មីមួយ ប៊ុស៊ីដូដែលបានបង្ហាញថា “វិធីរបស់អ្នកចម្បាំង” គឺជីកនាំសង្គម និងរស់នៅតាមរយៈក្រមសីលធម៌សាសនាមួយ។

នៅក្នុងទំនាក់ទំនងការបរទេស របបនេះមានគោលដៅចំនួន ២ ៖ សន្តិសុខ និងភាពរុងរឿង។ ដើម្បីធានាដល់រឿងនេះ មន្ត្រីបាគូហ្វី បានបង្កើតណាហ្គាសាគី ធ្វើជាមជ្ឈមណ្ឌលពាណិជ្ជកម្មមួយជាមួយប្រទេសចិន និងអឺរ៉ុប ហើយពួកគេបានបង្កើនទំនាក់ទំនងជាមួយប្រទេសកូរ៉េ និងដែនកោះហ្សូគូ តាមរយៈដៃម្សៅនៅកោះតូស៊ីម៉ា និងតំបន់សាតូម៉ាកាគខាងត្បូង។ ទាំងប្រទេសកូរ៉េ និងហ្សូគូ បានបញ្ជូនបេសកកម្មដល់ជំងឺមកកាន់អេដូ ដើម្បីចូលរួមនៅក្នុងព្រឹត្តិការណ៍សំខាន់ៗ ដែលក្នុងនោះមានដូចជា ការតែងតាំងសូហ្គូនថ្មី ដែលជាទូទៅគណៈប្រតិភូរបស់ប្រទេសកូរ៉េ មានសមាជិកច្រើនជាង ៤០០ នាក់។ នៅក្នុងកាលៈទេសៈខ្លះ តូគូហ្គាវ៉ា ក៏ប្រើប្រាស់កម្លាំងផងដែរ ដើម្បីធានាដល់កិច្ចសហប្រតិបត្តិការជាមួយពួកដែនកោះហ្សូគូ និងប្រជាជនដើមអែនូ នៅហុកកៃដូកាគខាងជើង។ សកម្មភាពទាំងនេះនាំឲ្យមានសកម្មភាពផ្ដោះប្តូរពាណិជ្ជកម្មកើនឡើងនៅក្នុងសតវត្សទី ១៧ ជាមួយនឹងការហូរចេញនូវប្រាក់ និងមាស និងហូរចូលមកវិញនូវក្រណាត់សូត្រ។ ប៉ុន្តែ នៅចុងសតវត្សទី ១៧ រដ្ឋាភិបាលចាប់ផ្ដើមផ្ដោតសំខាន់លើសន្តិសុខ និងកាត់បន្ថយការផ្ដោតរបស់ពួកគេលើប្រាក់ចំណេញ ដែលនាំឲ្យបានការធ្លាក់ចុះនៃពាណិជ្ជកម្មបន្ទាប់ពីឆ្នាំ ១៧០០ ។

វិធានការសន្តិសុខត្រូវបានគេរឹតបន្តឹងនៅណាហ្គាសាគី។ មួយភាគគឺដើម្បីជៀសវាងតំបន់នេះក្លាយជាមជ្ឈមណ្ឌលមួយរបស់ចិននៅអាស៊ី និងមួយផ្នែកទៀតគឺដើម្បីការពារការឈ្លានពានរបស់ពួកលោកខាងលិច។ ត្រឹមទសវត្សឆ្នាំ ១៦៣០ បាគូហ្វី បានចេញបទបញ្ញត្តិមួយចំនួនដែលកម្រិតចំនួនពាណិជ្ជករចិននៅត្រឹមតែ ២,០០០ នាក់ ប៉ុណ្ណោះនៅក្នុងសហគមន៍ណាហ្គាសាគី, កម្រិតការធ្វើពាណិជ្ជកម្មជាមួយពួកបស្ចឹមប្រទេសឲ្យធ្វើឡើងតែនៅលើកោះមួយដែលបង្កើតឡើងដោយដេប៉ូននៅក្បែរកំពង់ផែណាហ្គាសាគី ដែលមានឈ្មោះថា ដេជីម៉ា ។ គោលដៅសំខាន់នៃច្បាប់នេះគឺ សាសនាគ្រីស្ទ ដែលត្រូវបានហាមឃាត់។ ស្ថិតនៅក្រោមការគ្រប់គ្រងរបស់ចៅអឺអេយ៉ាស៊ី ដែលមានឈ្មោះថា អឺអេមីត្សូ មានគ្រីស្ទសាសនិកប្រមាណ ៥,០០០ នាក់ត្រូវបានសម្លាប់ ដោយក្នុងនោះមានមួយចំនួនត្រូវបានសម្លាប់តាមរយៈការចងនៅលើឈើឆ្កាង។

នៅក្នុងឆ្នាំ ១៦៣៥ បទបញ្ញត្តិដ៏សំខាន់មួយត្រូវបានប្រកាស “គ្មានជនជាតិជប៉ុនណាម្នាក់ត្រូវបានអនុញ្ញាតឲ្យធ្វើដំណើរទៅក្រៅប្រទេសឡើយ” ហើយ “ប្រសិនបើជនជាតិជប៉ុនណាម្នាក់ត្រឡប់ពីក្រៅប្រទេសមកកាន់ប្រទេសជប៉ុនបន្ទាប់ពីរស់នៅទីនោះ ពួកគេនឹងត្រូវសម្លាប់”។ ២ ឆ្នាំក្រោយមកមានការបោះបោរដែលមិនទទួលបានជោគជ័យមួយ ដែលចូលរួមដោយប្រជាជនសាមញ្ញចំនួន ២៥,០០០ នាក់ ដើរកាន់បដិស្តសាសនានៅឧបទ្វីបស៊ីម៉ាបាវ៉ា នៃ គូស៊ូ ដែលនាំឲ៹មានការព្រួយបារម្ភណ៍អំពីសន្តិសុខរបស់ តូគូហ្គាវ៉ា និងជម្រុញឲ្យមានគោលនយោបាយកាន់តែតឹងរឹង។

ត្រឹមឆ្នាំ ១៦៤១ ពួកពាណិជ្ជករអេស្ប៉ាញ និងព័រទុយហ្គាលត្រូវបានហាមឃាត់ ហើយជនជាតិអង់គ្លេសបានបញ្ឈប់ការធ្វើដំណើរមក ដែលនាំឲ្យជនជាតិហូឡង់ គឺជាជនជាតិអឺរ៉ុបតែមួយគត់ដែលមានវត្តមាននៅជប៉ុន។ សូម្បីតែពួកហូឡង់ក៏ត្រូវបានគ្រប់គ្រងយ៉ាងតឹងរឹងផងដែរ ពួកគេត្រូវបានកម្រិតឲ្យស្ថិតនៅតំបន់តូចមួយនៅដេជីម៉ា ជាទីកន្លែងដែលពួកគេត្រូវបានដាក់នៅជាប់នឹងដាច់ពីប្រជាជនសាមញ្ញ។ ជាមធ្យមមានតែនាវាពាណិជ្ជកម្មចំនួន ៣ គ្រឿងប៉ុណ្ណោះដែលបានធ្វើដំណើរមកកាន់ប្រទេសជប៉ុន ពួកវាបាននាំទៅដល់ជីវិតរស់នៅឯកោ។ លោកអ៊ីងលេប៊ីត

តែមហ្វីរ ដែលជាគ្រូពេទ្យមួយរូបនៅជើងម៉ា នៅដើមទសវត្សឆ្នាំ 1690 បានបន្តចំណង់នៅលើកោះនេះទៅនឹង រោងពពែ ហើយអ្នកតាំងទីលំនៅនៅលើកោះនេះត្រូវបានគេចាត់ទុកថា “មិនមែនជាមនុស្សស្មោះត្រង់ ប៉ុន្តែហាក់ដូច ជាជនឧក្រិដ្ឋ, ជនក្បត់, ចារកិច្ច, អ្នកទោស, ឬអាចនិយាយបានថាជាចំណាត់ខ្លាំងរបស់ពួកស្លាប ដូចដែលប្រជាជន នៅក្នុងតំបន់តែងតែគិត និងហៅពួកយើង”។ ប៉ុន្តែ ដោយសារតែប្រាក់ចំណេញ ពាណិជ្ជករនៅតែធ្វើដំណើរមក ហើយព័ត៌មានអំពីអីប៉ូដែលពួកគេបានផ្តល់តាមរយៈទស្សនកិច្ចប្រចាំឆ្នាំរបស់ពួកគេមកកាន់អេដូ បានធ្វើឲ្យមន្ត្រី ទាំងឡាយជឿថាប្រព័ន្ធបិទខ្ទប់នេះគួរតែត្រូវថែរក្សា។ ម្យ៉ាងទៀត ពួកហូឡង់ និងចិនបានផ្តល់ឲ្យពួកបាគូហ្វី នូវអ្វី ដែលពួកគេចង់បាននៅចុងសតវត្សទី 17 ៖ កាពុងរឿង និងចំណេះ ជាមួយនឹងប្រព័ន្ធពាណិជ្ជកម្មដែលមាន ស្ថេរភាពមួយ។

ការគ្របសង្កត់របស់របបនេះមានលក្ខណៈតិចតួចនៅកម្រិតក្នុងស្រុក ដូចដែលពួកគេធ្វើការបានយ៉ាងល្អ មួយ សម្រាប់លើកកម្ពស់សន្តិសុខជាជាងគ្រប់គ្រងជីវិតរស់របស់ប្រជាជននៅក្នុងប្រទេស។ អស់ជាច្រើនសតវត្ស គំនិតផ្តួចផ្តើមនៅក្នុងការអភិវឌ្ឍន៍ត្រូវបានបង្កើតឡើងដោយភូមិ, ទីប្រជុំជន, និងតំបន់។ បើទោះបីជាគោល នយោបាយបាគូហ្វី នៅតែមានសារៈសំខាន់រហូតដល់ចុងសម័យកាលនេះ ក៏ការផ្លាស់ប្តូរដ៏ខ្លាំងក្លាបំផុតមួយនៅក្នុង ប្រទេសជប៉ុន ត្រូវបានបង្កើតឡើងដោយប្រជាជននៅក្រៅរាជធានី គឺប្រជាជនសាមញ្ញ និងអភិជននៅតំបន់ឆ្ងាយៗ អ្នកដែលបានបង្កើតឲ្យមានការផ្លាស់ប្តូរសេដ្ឋកិច្ច, អក្សរសិល្ប៍, និងវប្បធម៌ ដែលគេមិនអាចប៉ាន់ស្មានបាននៅក្នុងឆ្នាំ 1600 ។ ការផ្លាស់ប្តូរទាំងនេះគឺជារឿងសំខាន់មួយនៅក្នុងការនាំប្រទេសជប៉ុនឆ្ពោះទៅរកប្រទេសជាតិមួយ។ សតវត្សទី 17 បង្ហាញពីកំណើនដ៏គួរឲ្យកត់សំគាល់ស្ទើរតែគ្រប់វិស័យនៃសង្គម ហើយបើទោះ បីជាសន្ទុះបានថយចុះបន្ទាប់ពី នោះក៏ដោយ ក៏ការរីកចម្រើននៅក្នុងតំបន់មួយចំនួននៅតែបន្តដល់សតវត្សទី 19 ។

ឧទាហរណ៍ ប្រជាជនបានកើនឡើងយ៉ាងខ្លាំងនៅក្នុងសតវត្សទី 17 ចាប់ពី 12 លាននាក់ដល់ប្រហែល 25 លាននាក់។ ផ្ទៃដីសម្រាប់ការដាំដុះស្រូវបានកើនឡើងទ្វេដង។ បទដ្ឋាននៃការរស់នៅបានកើនឡើងនៅគ្រប់កម្រិត ទាំងអស់(បើទោះបីជាមិនមែនទាំងអស់គ្នាក៏ដោយ) ដែលនាំឲ្យមានផ្ទះធំៗជាងមុន, ចំណីអាហារប្រសើរជាងមុន, សំលៀកបំពាក់សម្បជាន់មុន, និងអាយុវែងជាងមុន។ ប្រព័ន្ធដឹកជញ្ជូននៅក្នុងប្រទេសមានការរីកចម្រើន៖ ផ្លូវហាយវេ នានាដូចជាផ្លូវតូកៃដូ ពីអេដូ ទៅក្បូតូ ពោរពេញដោយហ្វូងអ្នកធ្វើធម្មយាត្រាទៅកាន់ព្រះវិហារ, អ្នកភូមិធ្វើដំណើរទៅ កាន់កន្លែងទឹកក្តៅ, អ្នកដើរលក់ដូរអីវ៉ាន់រុញទំនិញរបស់ពួកគេ, ក្បួនដង្ហែររបស់ពួកដៃម្សៅ ទៅនិងមករាជធានី, រួម ជាមួយដូដីដើរបិណ្ឌបាទ និងចោរលុកហោប៉ាវ។ តែមហ្វីរ បាននិយាយថា ផ្លូវថ្នល់ “ពោរពេញទៅហ្វូងមនុស្សដូចជា ផ្លូវនៅទីក្រុងពេញនិយមមួយរបស់ពួកអឺរ៉ុប” ដោយសារ “ប្រជាជនជប៉ុនធ្វើដំណើរច្រើនជាងជនជាតិដទៃទៀត”។ ម្យ៉ាងទៀត ការធ្វើដំណើរពេលនោះមានសុវត្ថិភាពជាងការធ្វើដំណើរនៅក្នុងសម័យកណ្តាល ដូចដែលសាម៉ូរ៉ៃ សតវត្សទី 18 មួយរូបបានសរសេរថា៖ “នៅគ្រប់ទីកន្លែងដែលខ្ញុំបានទៅដល់ (កន្លែងដែលមានមនុស្សតាំងទីលំនៅ) ចាប់ពី ស្តេចត្រាញ់ និងមន្ត្រីដល់អ្នកនេសាទ និងអ្នកកាប់អុសក្រីក្រ ពួកគេប្រព្រឹត្តចំពោះខ្ញុំដោយក្តីគោរព ខ្ញុំអាចដើរត្រាច់ចរ ជាមួយនឹងភាពងាយស្រួលនេះ”។

ហាន បានបង្កើតឲ្យមានការផ្លាស់ប្តូរសំខាន់ៗជាច្រើននៅក្នុងសម័យនោះ។ ស្វ័យភាពបានអនុញ្ញាតឲ្យ តំបន់នីមួយៗអភិវឌ្ឍពាណិជ្ជកម្ម និងប្រព័ន្ធរដ្ឋបាលផ្ទាល់របស់ពួកគេរៀងៗខ្លួន ដោយហេតុនេះវាបាន ជម្រុញឲ្យ មានកំណើនសេដ្ឋកិច្ច និងភាពខុសគ្នាតាមតំបន់។ ពាណិជ្ជកម្មរវាងតំបន់មួយទៅតំបន់មួយបានបង្កើតឲ្យមានបណ្តាញ ពាណិជ្ជកម្ម និងប្រព័ន្ធតំណទានជាតិ, ក៏ដូចជាប្រព័ន្ធសាច់ប្រាក់មួយ, ប៉ុន្តែតំបន់នីមួយៗបានបង្កើតរូបិយវត្ថុរបស់ ខ្លួនគេផ្ទាល់។ នៅពេលដែលមានកង្វះខាតកម្លាំងពលកម្ម តំបន់មួយនឹងលើកទឹកចិត្តឲ្យអ្នកខាងក្រៅធ្វើអន្តោប្រវេសន៍

មកកាន់តំបន់របស់ពួកគេ ខណៈពេលដែលតំបន់ខ្លះបានឧបត្ថម្ភដល់ប្រជាជនរបស់ពួកគេដើម្បីកុំឲ្យពួកគេធ្វើអន្តោប្រវេសន៍។ នៅពេលដែលការលំបាកកើតមានឡើង ហាន បានលើកទឹកចិត្តឲ្យការិយាល័យរបស់សាម៉ូរ៉េ ធ្វើការងារជាអ្នកត្បាញសូត្រ, អ្នកមួយចំនួនបានបង្ហាញថាអ្នកចម្បាំងបានក្លាយជាប្រជាកសិករ សកម្មភាពទាំង ២ នេះគឺជាការងាកចេញពីមនោគមវិជ្ជាខុងជឺថ្មី។ សូម្បីតែបច្ចេកស័ព្ទរបស់សម័យនេះក៏បានបង្ហាញពីឯករាជ្យភាពនៅក្នុងតំបន់៖ តំបន់នានាជាទូទៅមិនបានហៅខ្លួនពួកគេហាន ឡើយ ប៉ុន្តែពួកគេហៅខ្លួនឯងថា គូនី(ប្រទេស)។ នៅពេលដែលស្តេចត្រាញ់តំបន់យ៉ូនេហ្សាវ៉ា ដែលស្ថិតនៅចុងភាគខាងជើងអះអាងថាគាត់បានគិត “អំពីប្រទេស (គូនី) ទាំងមូលថាជាគ្រួសារតែមួយ” លោកមិនមែនសំដៅទៅលើប្រទេសជប៉ុនឡើង ប៉ុន្តែលោកសំដៅលើហាន របស់លោកប៉ុណ្ណោះ។

ការបង្ហាញយ៉ាងច្បាស់អំពីការផ្លាស់ប្តូរ ដែលបានប្រែក្លាយតំបន់នានានៅក្នុងប្រទេសជប៉ុនទៅជាតំបន់ដែលមានការរីកចម្រើនយ៉ាងឆាប់រហ័ស ដោយតំបន់តូចៗមួយចំនួនបានផ្លាស់ប្តូរខ្លាំងក្លាជាទីក្រុងទៅទៀត។ អ្នកភូមិមានចំនួនស្មើនឹង ៨០ ភាគរយនៃប្រជាជនជប៉ុននៅក្នុងសម័យតូគូហ្គាវ៉ា ។ ពួកគេបានបញ្ចូលទឹកចូលក្នុងស្រែនៅនិទាយរដូវ, ស្ទឹងសំណាបនៅក្នុងវាលស្រែ, ប្រមូលផលនៅសរទរដូវ, ហើយបន្ទាប់មកបង់ពន្ធ និងថ្លៃឈ្នួលដែលបានមកពីការប្រមូលផល។ អ្នកភូមិផ្សេងទៀតនេសាទត្រីនៅតាមឆ្នេរសមុទ្រ, ដឹកវ៉ែនៅលើភ្នំ, បេះស្លឹកមនឲ្យដង្កូវនាងស៊ី។ ពួកគេបានឆ្លុះបញ្ចាំងរឿងពីរទាក់ទងទៅនឹងការអភិវឌ្ឍន៍នៅក្នុងសម័យតូគូហ្គាវ៉ា ៖ មួយបង្ហាញពីភាពក្រីក្រនៅតែបន្តសម្រាប់មនុស្សជាច្រើន, និងមួយទៀតបង្ហាញការរីកចម្រើនគួរឲ្យកត់សំគាល់តាមរយៈការកើនឡើងនៃចំនួនប្រជាជននៅទីជនបទ។

ភាពលំបាកនៃជីវិតរស់នៅក្នុងភូមិបានលេចឡើងនៅគ្រប់ទីកន្លែង។ តាមរយៈការពិនិត្យមើលលើបទបញ្ញត្តិក្នុងភូមិនៅដើមសម័យអេដូ បានបង្ហាញអំពីការរឹតត្បិត និងភាពតឹងរឹងនៃជីវិតរស់នៅក្នុងភូមិ៖ “ស្រាមិនត្រូវបិទនៅក្នុងភូមិឡើយ”, “ការចេញសម្លៀកបំពាក់របស់ប្រជាកសិករមិនត្រូវបានអនុញ្ញាតឡើយ”, “នំប៉័ងស្នូលសណ្តែកដី, តៅហ៊ូ, និងរបស់ដូចនេះផ្សេងៗទៀតមិនត្រូវបានអនុញ្ញាតឲ្យជួញដូរឡើយ”។ តថភាពពិតនៃសេដ្ឋកិច្ចជាទូទៅបានប្រព្រឹត្តចុះត្រចង់ទៅខ្មោងជិត។ ភាពក្រីក្រកើតមានឡើងនៅគ្រប់ទីកន្លែង។ គ្រោះទុរភិក្ស ក៏ដូចជាជម្ងឺឆ្លងអុតស្វាយ និងជម្ងឺរោគបានរីករាលដាលនៅក្នុងតំបន់។ ពន្ធជាធ្វើឲ្យប្រជាជនកាន់តែក្រីក្រ។ ហើយការបំពុលបរិយាកាសបានកើនឡើងនៅតំបន់ជីកវ៉ែ។ នៅក្នុងញាតិរបស់ប្រជាកសិករមួយរូបនៅក្នុងឆ្នាំ ១៧៤៥ នៅក្នុងភូមិសាធីយូ ដែលស្ថិតនៅភាគឦសានបាននិយាយថា៖ ទឹកពុលបានហូរមកកាន់វាលស្រែ ហើយប្រជាកសិករបានរងគ្រោះពីផលប៉ះពាល់នេះយ៉ាងខ្លាំង ដោយសារស្រូវមិនទុំ។ នៅពេលដែលការជីកវ៉ែត្រូវបានគេធ្វើឡើងនៅក្នុងតំបន់នេះ វាលស្រែទាំងឡាយបានក្លាយជាដីស្ងួតហែងគ្មានជីជាតិ។

បញ្ហាក៏បានរីករាលដាលចេញមកពីប្រព័ន្ធហ្វាងៈមួយ ដែលបានបង្កឲ្យមានជម្លោះរវាងអ្នកភូមិជាមួយក្រុមអ្នកក្រៅវណ្ណៈនានាដូចជាកម្មករដេរស្បែក, បុគ្គលិកពន្ធនាគារ, អ្នកស៊ីឈ្នួលកប់ខ្មោច ដែលភាគច្រើនរស់នៅក្បែរៗនោះ។ បើទោះបីជា អេតា និងហ៊ីននីន ទទួលបានស្វ័យភាពនៅក្នុងការរៀនចំរើននាសម័យនៅក្នុងក្រុមរបស់ពួកគេកាន់តែច្រើន ការដឹកនាំរបស់តូគូហ្គាវ៉ា បានធ្វើឲ្យមានការបែងចែកគ្នារវាងប្រជាជនសាមញ្ញ និងប្រជាជនក្រៅវណ្ណៈកើនឡើងច្រើនជាងសតវត្សមុនៗ។ ពួកគេតម្រូវឲ្យអេតា និងហ៊ីននីន រស់នៅក្នុងតំបន់របស់ពួកគេផ្ទាល់ ស្ថិតនៅខាងក្រៅភូមិកសិកម្ម, ហើយហាមឃាត់ពួកគេមិនឲ្យចូលផ្ទះរបស់ប្រជាជនសាមញ្ញ, ធ្វើទំនាក់ទំនងសង្គមជាមួយពួកគេ, ឬក៏ស្លៀកពាក់ដូចពួកគេ។ ធ្វើដូច្នេះក៏មិនអាចហាមឃាត់ពួកក្រៅវណ្ណៈទាំងអស់នេះពីការរីកចម្រើនផ្នែកហិរញ្ញវត្ថុខណៈពេលដែលកិច្ចការជាច្រើនដែលពួកគេធ្វើសុទ្ធតែមានតម្រូវការខ្ពស់។ ប៉ុន្តែ វាបានបង្កឲ្យមានជម្លោះរវាងក្រុមនានាជាមួយនិងពួកគេ និងការមាក់ងាយកាន់តែខ្លាំងឡើងទៅលើពួកក្រៅវណ្ណៈ។

អ្វីដែលកាន់តែភ្ញាក់ផ្អើល និងគួរឲ្យកត់សំគាល់នោះគឺថាមវន្តនៃជីវិតរស់នៅក្នុងភូមិនៅក្នុងសម័យតូតូហ្គាវ។ ថ្វីបើមានបទបញ្ញត្តិក៏ដោយ ក៏អ្នកភូមិភាគច្រើនអាចរស់នៅតាមរយៈដែលពួកគេចង់រស់នៅ ដ៏រាបណាពួកគេនៅតែបន្តបង់ពន្ធ និងរៀបរៀងនៅក្នុងការបង្កឲ្យមានបញ្ហាដល់ខ្លួនពួកគេ។ ដូចដែលមេភូមិមួយសរសេរថា៖ “ដ៏រាបណាគាត់អាចធ្វើដំណើរទៅដល់ស្រែ និងចំការរបស់គាត់ដើម្បីធ្វើការ, គាត់អាចធ្វើឲ្យជីវិតរស់នៅរបស់គាត់គ្មានការលំបាក។ មានតែមនុស្សម្នាក់គត់ដែលអាចប្រាប់គាត់ឲ្យធ្វើអ្វីៗគ្រប់បែបយ៉ាងនោះគឺ ប្រជាកសិករ” ។ ក្នុងការជួយជម្រុញនៅក្នុងសតវត្សទី 17 ភូមិនានានៅតែរក្សាកំណើននៅក្នុងសតវត្សទី 18 បន្ទាប់ពីទីក្រុងនានាបានបាត់បង់សន្ទុះរបស់ពួកគេ។ ភស្តុតាងមួយដែលជាប់ទាក់ទងជាមួយរឿងនេះគឺ ការកើនឡើងនៃផលិតកម្មរបស់ភូមិ។ បើទោះបីជាចំនួនផ្ទៃដីបង្កើនផលមិនមានប្រែប្រួលនៅក្នុងសតវត្សទី 18 ក៏ដោយ ក៏ទិន្នផលនៅតែបន្តកើនឡើង ដោយសារតែការអភិវឌ្ឍន៍បច្ចេកទេសកសិកម្ម។ ប្រភេទផ្សេងៗនៃពូជដំណាំត្រូវបានពង្រីកដូចដែលប្រជាកសិករដាំដំណាំពោត, ដំឡូងជ្វា, កប្បាស, មន, អំពៅ, និងថ្នាំជក់បន្ថែមពីលើដំណាំស្រូវ។ ភូមិជាច្រើនបានអភិវឌ្ឍអាជីវកម្មមិនមែនកសិកម្មផងដែរ។ ឧទាហរណ៍ ប្រជាជនតំបន់ភ្នំស៊ីម៉ូអ៊ីណា នៅណាហ្គាលូ រីកចម្រើនរុងរឿងពីការដឹកជញ្ជូនតាមសេះ និងផលិតផលឈើ។ ប្រជានេសាទនៅហុកកែដូ បានលក់ជីសាច់ត្រីសមុទ្រសម្រាប់ដំណាំកប្បាស។

តាមពិត ភាពលេចធ្លោរបស់ទីជនបទ អាចជាប់ទាក់ទងជាមួយគំនិតពាណិជ្ជកម្ម ដូចដែលប្រជាកសិករគ្រប់ទីកន្លែងធ្វើការដាំដុះតាមបច្ចេកទេសកសិកម្ម, ធ្វើការដើម្បីបង្កើនកម្រិតសេដ្ឋកិច្ច, និងធ្វើការខ្ជិលខ្ជាយដើម្បីទិញគ្រាប់ពូជ និងដើម្បីធ្វើឲ្យជីវភាពរស់នៅកាន់តែប្រសើរ។ អ្នកសិលធម៌និយមដែលមិនសប្បាយចិត្តមួយរូបបាននិយាយនៅដើមសតវត្សទី 19 ថា៖ “ការរំលោភបំពានដ៏គួរឲ្យហួលចិត្តបំផុតក្នុងចំណោមប្រជាកសិករនាពេលបច្ចុប្បន្ន គឺអ្នកទាំងឡាយណាដែលបានក្លាយជាអ្នកមានទ្រព្យសម្បត្តិហើយបានបំភ្លេចឋានៈរបស់ពួកគេ ហើយរស់នៅបែបប្រណិតភាពដូចជាពួកអភិជននៅក្នុងទីក្រុង”។ មានអ្នកខ្លះឆ្ងល់ថា តើគាត់ក៏នឹងខឹងសម្បាចំពោះការមុជទឹក និងបោកសំលៀកបំពាក់ត្រូវបានគេធ្វើឡើងជាទូទៅ។ ឬក៏ថា ប្រជាជនសាមញ្ញនៅក្នុងទីប្រជុំជនតូចមួយមិនអាចធ្វើដំណើរទៅទស្សនាការប្រកួតគឺឡាស៊ីម៉ូ?

កំណើននៅក្នុងទីក្រុងនានាមិនមានលក្ខណៈយូរអង្វែងឡើយ ប៉ុន្តែវាមានលក្ខណៈគួរឲ្យចាប់អារម្មណ៍ ជាពិសេសនៅដើមសម័យតូតូហ្គាវ។ អំឡុងសតវត្សទី 17 ទីក្រុងនានាបានរីកសាយភាយនៅពេញប្រទេសភាគច្រើនបណ្តាលមកពីរចនាសម្ព័ន្ធនយោបាយថ្មី។ តំបន់នីមួយៗមានទីក្រុងប្រាសាទរបស់ពួកគេផ្ទាល់ ដែលជាទូទៅមានប្រជាជនរស់នៅច្រើនជាង 10,000 នាក់ ហើយភូមិបានពង្រីកទៅជាទីប្រជុំជននៅតាមបណ្តោយផ្លូវហាយវេមួយភាគគឺដើម្បីបម្រើសេវាកម្មដល់ក្បួនដំណើរសាងគីនកូតៃ។ មជ្ឈមណ្ឌល សំខាន់ៗដូចជា អូសាកា(មជ្ឈមណ្ឌលពាណិជ្ជកម្ម) និងក្យូតូ(មជ្ឈមណ្ឌលកម្មន្តសាល) បានរីកចម្រើនយ៉ាងខ្លាំងនៅក្នុងសតវត្សទី 17 ដែលមានកំណើនប្រជាជនរហូតដល់ 375,000 នាក់នៅទីក្រុងក្យូតូ និង 500,000 នាក់នៅទីក្រុង អូសាកា នៅត្រឹមដើមសតវត្សទី 18 ។ ការពង្រីកដ៏អស្ចារ្យបំផុតកើតមានឡើងនៅអេដូ ដែលជាតំបន់ច្រកវាលទំនាបដែលអ៊ីអេយ៉ាស៊ិ ជ្រើសរើសធ្វើជាមជ្ឈមណ្ឌលរដ្ឋបាលរបស់ទ្រង់។ នៅក្នុងរយៈពេលប៉ុន្មានទសវត្ស ផ្នែកផ្សេងៗនៃតំបន់នេះខ្វែងខ្វាត់ដោយប្រឡាយភ្ជាប់គ្នាដោយស្ពាន, អមដោយទីបញ្ជាការរបស់ដៃម្យូ និងប្រមូលផ្តុំដោយពួកសាម៉ូរ៉ៃ និងប្រជាជនសាមញ្ញរាប់ម៉ឺននាក់ដែលបានធ្វើដំណើរទៅធ្វើការឲ្យហាគូហ្វិ។ ត្រឹមសតវត្សទី 18 ប្រជាជននៅក្នុងទីក្រុងអេដូ មានចំនួនលើសពីមួយលាននាក់ ធ្វើឲ្យវាក្លាយជាទីក្រុងដែលធំជាងគេនៅលើពិភពលោក។ យោងតាមការប៉ាន់ស្មាន ទីប្រជុំជន និងទីក្រុង ដែលគ្របដណ្តប់លើប្រជាជនជប៉ុនប្រមាណ 1 ភាគរយនៅក្នុងឆ្នាំ 1600 បានកើនឡើងរហូតដល់ 15 ភាគរយនៅដើមសតវត្សទី 18។

ក្រុមសាមីរ គឺជាក្រុមដែលសំខាន់ជាងគេនៅក្នុងចំណោមប្រជាជននៅក្នុងទីក្រុង បើទោះបីជាពួកគេមាន ចំនួនតែ 7 ភាគរយនៅក្នុងចំណោមប្រជាជនជប៉ុនសរុបក៏ដោយ។ នៅក្នុងទ្រឹស្តី ក្រុមអ្នកចម្បាំងទាំងនេះរស់នៅពីង លើប្រាក់ឈ្នួលរបស់រដ្ឋាភិបាល ជាថ្មីទៅនឹងការគ្រប់គ្រងសណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈរបស់ពួកគេ។ តាមការពិតជាក់ ស្តែង រដ្ឋាភិបាលមិនមានការងារគ្រប់គ្រាន់ដើម្បីឲ្យពួកគេធ្វើឡើយ ហើយប្រាក់ចំណូលផ្លូវការរបស់ពួកគេជាទូទៅ មានចំនួនតិចតួច។ ជាលទ្ធផល ពួកគេជាច្រើនបានស្វែងរកការងារនៅកន្លែងផ្សេងទៀតដើម្បីស្វែងរកប្រាក់ចំណូល។ អ្នកមួយចំនួនបានក្លាយជាគ្រូពេទ្យ, អ្នកមួយចំនួនបើកសាលារៀន, អ្នកមួយចំនួនវិជ្ជាកាប់ដាវ, អ្នកមួយចំនួនចូល រួមនៅក្នុងការងារមួយចំនួនដែលជាការងារស្ថិតនៅក្រោមវណ្ណៈរបស់ពួកគេ, ពួកគេភាគច្រើនជាអ្នកខ្ចីលុយ។ ភាព ក្រីក្រគឺជារឿងទូទៅ។ កាតូ កូគីធី ដែលជាសាមីរអេដូ មកពីគ្រួសារលេចធ្លោមួយ បានសរសេរអំពីការចងចាំមួយ អំពីជីវិតរស់នៅរបស់លោកថា ជាមនុស្សចោលម្សៀតមួយរូបនៅដើមសតវត្សទី 19 ។ លោកបានសរសេរថា នៅ ពេលដែលលោកមានអាយុ 21 ឆ្នាំ លោក “រកតែលុយមួយសេនគ្មាន។ ខ្ញុំគ្មានជម្រើសអ្វីឡើងក្រៅតែពីលក់ដាវជា រៀងរាល់ថ្ងៃ... ខ្ញុំមានតែសំលៀកបំពាក់ប៉ុណ្ណោះនៅក្នុងកាបូបរបស់ខ្ញុំ។ ដើម្បីលុបបំពាក់ទុក្ខសោករបស់ខ្ញុំ ខ្ញុំបានធ្វើ ដំណើរទៅមណ្ឌលកំសាន្តយ៉ូស៊ីវ៉ាវ៉ា”។ នៅក្នុងតំបន់មួយចំនួន អ្នកចម្បាំងទាំងនេះប្រមាណ 70 ភាគរយស្វែងប្រាក់ ចំណូលសម្រាប់ទិញចំណីអាហារតាមរយៈសកម្មភាពមិនត្រឹមត្រូវតាមឋានៈមួយចំនួន ពួកគេធ្វើអ្វីៗគ្រប់យ៉ាងរាប់ ចាប់ពីការធ្វើតុក្កតា រហូតដល់ជួលកូនស្រីរបស់ពួកគេឲ្យទៅធ្វើជាអ្នកបម្រើ។ ហើយពួកគេជាច្រើនបានធ្វើដំណើរ ទៅកន្លែងលេងល្បែងស៊ីសង ដែលបានរីកដុះដាលពាសពេញប្រទេសនៅក្នុងសតវត្សទី 18។

ភាគច្រើននៃការចំណាយរបស់ពួកសាមីរ បានហូរចូលទៅក្នុងហិបបុរេរបស់ពួកគេនិង ឬវណ្ណៈអ្នកទី ក្រុង អ្នកដែលបានផ្តល់ប្រភពចំណីអាហារសម្រាប់ទីក្រុង។ ជាបច្ចេកទេស បច្ចេកពាក្យនិង ត្រូវបានគេប្រើដើម្បី ហៅសំដៅទៅលើអ្នករស់នៅទីប្រជុំជនទាំងឡាយដែលមិនមែនជាពួកសាមីរ, ដែលយ៉ាងហោចណាស់ពាក់កណ្តាល នៃពួកគេជាកម្មករដែលជាអ្នកសាងសង់ផ្ទះ, ជាអ្នកដឹកលាមក, អ្នកពន្លត់ភ្លើង, និងជាអ្នកដឹកជញ្ជូន ដែលធ្វើឲ្យជីវិត អ្នកនៅក្នុងទីប្រជុំជនដំណើរការ។ ប៉ុន្តែ នៅក្នុងប្រើប្រាស់ជាទូទៅ បច្ចេកពាក្យនេះសំដៅទៅលើពួកពាណិជ្ជករ និង សិប្បករអ្នកដែលរួចផុតពីការបង់ពន្ធ និងបទបញ្ញត្តិនៃការស្វែងរកប្រាក់ចំណូល ដែលជាហេតុនាំឲ្យពួកគេអាចកេង ប្រវ័ញ្ចលើប្រជាជនទាំងឡាយនៅក្នុងទីក្រុង។ បើទោះបីជាពួកគេនិង មួយចំនួនក្រីក្រក៏ដោយ ក៏ពួកគេមួយចំនួន ទៀតគឺជាសហគ្រិន។ នៅក្នុងទីក្រុងអូសាកា ពួកគេបានបង្កើតទីផ្សារលក់ដូរទំនិញដំបូងបំផុតនៅលើពិភពលោក និងសម្របសម្រួលការធ្វើពាណិជ្ជកម្មស្រូវនៅក្នុងប្រទេសទាំងមូល។ នៅក្នុងទីក្រុងក្យូតូ ពួកគេគ្រប់គ្រងលើហិរញ្ញ វត្ថុរបស់សូហ្គូន និងផលិតក្រណាត់ល្អបំផុតរបស់ជប៉ុន។ នៅក្នុងទីក្រុងអេដូ ពួកគេបានរចនាទីលំនៅរបស់ដៃម្ស, បើករោងចក្រ, និងធ្វើការឲ្យពួកសាមីរ។ នៅតាមទីប្រជុំជននានា ពួកគេផ្តោះប្តូរ ទំនិញរវាងទីក្រុង និងទីជនបទ។ ហើយនៅគ្រប់ទីកន្លែង ក្រុមហ៊ុននានាដែលមានឈ្មោះដូចជា មីតូអ៊ី និងណូដា សូយូ (ក្រោយមក គឺគូម៉ាន) បាន បើកដំណើរការរោងចក្រផលិតទឹកស៊ីអ៊ីវ៉ា, ផលិតឧបករណ៍ជីកវ៉ែ, ផលិតស្រាបៀរ, និងដំណើរការទីផ្សារគ្រី និង មជ្ឈមណ្ឌលកំសាន្ត។ ពួកគេក៏បានលក់វត្ថុបុរាណដែលទាក់ទងជាមួយពុទ្ធសាសនា, បើកផ្ទះមុជទឹក, រៀបចំឲ្យមាន សមាគមន៍ពាណិជ្ជកម្មជំនាញ, ហើយជាទូទៅពួកគេបានប្រែក្លាយទីក្រុងនានារបស់ជប៉ុនឲ្យក្លាយជាម៉ាស៊ីនបង្កើត ប្រាក់ចំណូល។

ពួកគេនិង ក៏បានជម្រុញឲ្យមានភាពស្មើគ្នានៅក្នុងសង្គមគួរឲ្យគត់សំគាល់មួយ បើទោះបីយ៉ាងណាក៏ ដោយ នៅតែមានការបែងចែកវណ្ណៈសង្គម។ មិនមាននរណាម្នាក់មានការសង្ស័យទេថា អ្នកនឹងបានឃើញការផ្លាស់ ប្តូរសង្គមមួយចំនួនកំពុងប្រព្រឹត្តទៅ នៅពេលដែលអ្នកកំពុងដើរតាមផ្សារនៅពេលព្រឹក និងពេលរសៀលនៅតាម

ស្ថាននានានៅ អូសាកា និង អេដូ, ប្រមូលផ្តុំអ្នកដើរទិញទំនិញមកពីគ្រប់ស្រទាប់វណ្ណៈទាំងអស់, ដែលមានលក់របស់ របបផ្សេងៗរាប់ចាប់ពីថ្ងៃថាវហូតដល់ស្តុក្រាប់, ចាប់ពីការកំសាន្តនៅតាមដងផ្លូវហូតដល់ត្រីឆ្នើរ ឬនៅពេលដែល អង្កេតមើលស្នាមសាក់ជម្រុះពណ៌នៅលើខ្លួនរបស់អ្នកដើរទិញទំនិញស្ទើរតែគ្រប់ស្រទាប់វណ្ណៈទាំងអស់ លើកលែង តែពួកសាមូរ៉ៃបន្ទាប់ពីដើមសតវត្សទី 19។

យន្តការដែលសំខាន់បំផុតមួយនៃការផ្លាស់ប្តូរនេះគឺការផ្ទុះឡើងនៃម៉ាស៊ីនបោះពុម្ព ភាគច្រើនធ្វើពីបន្ទះ ឈើ ប៉ុន្តែក៏មានប្រភេទដែលអាចដោះដូរបានដែរ, នៅដើមសម័យតូគូហ្គាវ៉ា។ សម័យនេះសំបូរហូហៀរទៅដោយ ស្នាដៃបោះពុម្ពផ្សាយ៖ មគ្គុទេសសម្រាប់ការធ្វើដំណើរ, សៀវភៅណែនាំសម្រាប់ប្រជាកសិករ, កម្រងសេចក្តី អធិប្បាយ, សៀវភៅកម្លែង, អត្ថបទមួយទំព័រ ដែលគេហៅថា កាវ៉ាវ៉ាបាន ដែលបានផ្តល់ឲ្យប្រទេសជប៉ុននូវរបបសារ ព័ត៌មានជាលើកដំបូង ជាមួយរឿងរ៉ាវដ៏គួរឲ្យចាប់អារម្មណ៍អំពីអត្ថិក័យប្រាសាទ និងរឿងអាស្រូវផ្លូវភេទនៅប្រាសាទ ស្នាដៃទាំងអស់នេះត្រូវបានបោះពុម្ពឡើងដើម្បីស្វែងរកប្រាក់ចំណេញ។ ជាមធ្យម មានស្នាដៃបោះពុម្ពផ្សាយចំនួន 3,000 ក្នុងមួយឆ្នាំ ដែលបានផ្សាភ្ជាប់មនុស្សជាមួយគ្នានៅក្នុងសហគមន៍ចេះដឹងមួយ។

ដូចគ្នាដែរ ការផ្លាស់ប្តូរសង្គមក៏កើនឡើងផងដែរតាមរយៈការរីកសាយភាយនៃសាលារៀន។ រហូតមក ដល់ឆ្នាំ 1600 ការអប់រំនៅមានកម្រិតសម្រាប់ពួកអភិជន។ ឥឡូវនេះ ការពង្រីកពាណិជ្ជកម្ម និងការបោះពុម្ពអម ជាមួយប្រព័ន្ធនយោបាយដែលមានសារៈសំខាន់មួយ បានផ្តល់អត្ថប្រយោជន៍សម្រាប់ការសិក្សាគ្រប់ទីកន្លែង និង ញ៉ាំងឲ្យមានការរីកដុះដាលនៃសាលារៀន៖ សាលាឯកជនបង្កើតឡើងដោយបញ្ញវន្ត, វិទ្យាស្ថានរបស់មន្ត្រីហាន និងបាគូហ្សិ, និងសាលារៀនរាប់រយដែលបង្កើតឡើងដោយបព្វជិត, ក្រុមប្តី និងប្រពន្ធ, ឬសាមូរ៉ៃដែលទទួលបាន ប្រាក់ខែទាប។ គ្រូបង្រៀន ដែលភាគច្រើនគឺជាស្រ្តី ហើយជីកពាក់កណ្តាលគឺជាប្រជាជនសាមញ្ញ ត្រូវបានគេផ្តល់ ប្រាក់ខែឲ្យជាអំណោយជាជាងការផ្តល់ជាសាច់ប្រាក់, ហើយការអប់រំនេះរួមបញ្ចូលទាំងការចម្លងអក្សររាប់ម៉ោងដែល គួរឲ្យធុញទ្រាន់។ នៅត្រឹមដើមសតវត្សទី 19 មានបុរសជប៉ុន 40 ភាគរយ និងស្រ្តី 10 ភាគរយចេះអាន និងសរ អក្សរ ដែលជាគូលេខគួរឲ្យកត់សំគាល់មួយនៅក្នុងពិភពលោកនាសតវត្សទី 19។

ឥទ្ធិពលនៃសាលារៀនទាំងនេះលើឥរិយាបថសង្គម ត្រូវបានបង្ហាញឲ្យឃើញច្បាស់នៅក្នុងបទបញ្ជាបាគូហ្សិ ឆ្នាំ 1843 មួយ៖ “គ្រូបង្រៀនដែលបានបើកសាលានៅក្នុងទីក្រុងអេដូ និងនៅក្រៅក្រុងគួរតែអប់រំកុមារដោយពេញ ចិត្ត និងអនុវត្តចំពោះពួកគេដោយស្មើភាពគ្នា។ កុមារទាំងឡាយ ទាំងកុមារី និងកុមារ, ទាប និងខ្ពស់ គួរតែអាចអាន និងសរសេរបានសមរម្យទៅតាមស្ថានភាពរបស់ពួកគេ”។ វណ្ណៈ និងតួនាទីនៅតែជាបញ្ហា ប៉ុន្តែមានតិចតួចជាមុន។ មានមនុស្សជាច្រើនបានទៅសាលារៀនដើម្បីសិក្សាគណនេយ្យ ឬអានសេចក្តីណែនាំ។ ប៉ុន្តែ សម្រាប់សាលារៀន ក៏ បានគាំទ្រដល់ជីវិតរស់នៅប្រកបដោយបញ្ញរបស់ពួកអភិជន ឆូនីន និង សាមូរ៉ៃ ផងដែរ។ តាមពិត នៅចុងសតវត្ស ទី 2 នៃការគ្រប់គ្រងរបស់ តូគូហ្គាវ៉ា ប្រព័ន្ធអប់រំបានបង្កើតឲ្យមានចំនួនអ្នកប្រាជ្ញ និងអ្នកអត្ថាធិប្បាយជាច្រើន ដែល ពួកគេបានចូលរួមនៅក្នុងផ្លាស់ប្តូរទិសដៅនៃរបៀបរបបរស់នៅក្នុងប្រទេសជប៉ុន។ ក្នុងនោះមានអ្នកប្រាជ្ញខុងជឺ នានាបានសំលឹងទៅរកការយកគំរូតាមប្រទេសចិន។ ការពិភាក្សាកូគូហ្គាគូ (ការសិក្សាថ្នាក់ជាតិ) ដែលបានស្វែងរក ទិសដៅរបស់ជប៉ុនកាលពីអតីតកាល, ក្រមសីលធម៌ពាណិជ្ជករអ្នកដែលធ្វើការងារយ៉ាងសកម្ម, និងសិស្សដែល “សិក្សាភាសាហូឡង់” ដែលសំដៅទៅលើការសិក្សាពីអ្វីៗគ្រប់យ៉ាងរបស់ពួកលោកខាងលិច។ ក្រុមចុងក្រោយគេនៅ បន្តមានចំនួនតិចតួចរហូតដល់ចុងសតវត្សទី 18 ដោយសារមានការហាមឃាត់ការសិក្សាអ្វីៗទាំងឡាយដែលទាក់ទង ជាមួយសាសនាគ្រីស្ទបន្ទាប់ពីនោះមកស្នាដៃមួយចំនួនដូចជា សៀវភៅកាយវិទ្យាហូឡង់ របស់ស៊ូហ្គីតា ទទួលបាន

ការចាប់អារម្មណ៍យ៉ាងខ្លាំងសូម្បីតែពីសំណាក់មន្ត្រី។ បន្ទាប់មកគឺសិល្បៈ ជាវិធានការដែលឆ្លងនឹង យកចិត្តទុកដាក់ យ៉ាងខ្លាំង។

នៅក្នុងវណ្ណៈអ្នកគ្រប់គ្រង និងក្នុងចំណោមគ្រួសារនានាដែលយកចិត្តទុកដាក់អំពីពូជពង្សវង់ត្រកូលនៅ តែផ្ដោតការយកចិត្តទុកដាក់លើសិល្បៈល្បីល្បាញដែលគេហៅថា ហ្គា ដែលជាទម្រង់សិល្បៈបែបប្រពៃណីដូចជា ល្ខោនល្អ និងពិធីបុណ្យតែ។ ប៉ុន្តែ ការស្វែងរកការកំសាន្តរបស់មនុស្សក្នុងទីក្រុង ជាសកម្មភាពមួយដែលក្រុមសាមី ហៅថា ហ្សូតូ ដែលបានផ្តល់ថាមពលយ៉ាងខ្លាំងភ្ជាប់ផុតមួយដល់រោងកុន, អក្សរសិល្ប៍, និងសិល្បៈរូបភាព, ដែលនាំ ឲ្យវប្បធម៌ទីក្រុងមានការប្រែប្រួលដូចជាការអប់រំដែរ។ មជ្ឈមណ្ឌលកំសាន្តរបស់ទីក្រុង ឬមជ្ឈមណ្ឌលលំហែ បង្កើត ឲ្យមានការអភិវឌ្ឍន៍សិល្បៈហ្សូតូ ជាច្រើន។ នៅត្រឹមចុងសតវត្សទី 17 ទីក្រុងធំៗទាំងឡាយបង្កើតតំបន់មួយដែល គេហៅថា អ៊ូតិយ៉ូ ឬ “ពិភពអណ្តែត” ជាទីកន្លែងដែលបុរស (និងស្ត្រីមួយចំនួនតូច) មកពីគ្រប់វណ្ណៈទាំងអស់ស្វែង រកការកាត់បន្ថយភាពតានតឹងនៅក្នុងជីវិតរស់នៅប្រចាំថ្ងៃ។ នៅត្រង់ចំណុចកណ្តាលនៃមជ្ឈមណ្ឌលនេះ ស៊ីនម៉ាទី នៅអូសាកា, ស៊ីម៉ាបារ៉ា នៅក្យូតូ, យ៉ូស៊ីវ៉ា នៅអេដូ គឺជាបណ្តុំនៃផ្ទះមុជទឹក, រោងកុន, ផ្ទះតែ, និងផ្ទះបនដែលផ្តល់ ការលំហែដល់មនុស្សគ្រប់ស្រទាប់វណ្ណៈទាំងអស់។ តួអង្គសំខាន់គឺអ្នកសម្តែងស្រី ដែលគេស្គាល់បន្ទាប់ពីពាក់កណ្តាល សតវត្សទី 18 ថា ហ្គីសា ដែលជាអ្នករាំ, ច្រៀង, និងនិយាយលេងជាមួយអ្នកទស្សនាជាបុរស។ អ៊ូអ៊ីវ៉ាន ឬស្រីពេស្យា ក៏មានសារៈសំខាន់សម្រាប់តំបន់កំសាន្តទាំងឡាយផងដែរ ដែលជម្រុញឲ្យកំរើតនេចរហ៊ីរ៉ាហ្គា ហ្គេននៃ រៀបរាប់នៅ ក្នុងទសវត្សឆ្នាំ 1760 ថា៖ “ចង្អៀងគោមបានបញ្ចេញពន្លឺភ្លឺជាងពន្លឺថ្ងៃ, ដែលបានបំភ្លឺដល់ស្រីពេស្យាដែលអង្គុយ ប្រមូលផ្តុំគ្នាជុំកំពារី ឬសរសេរសំបុត្រ។ សក់វែងពណ៌ខ្មៅរបស់ពួកគេក្របពីលើកអាវពណ៌សរបស់ពួកគេ... ស្ត្រីទាំង អស់នេះគួរឲ្យចាប់អារម្មណ៍ខ្លាំងណាស់”។

នៅមជ្ឈមណ្ឌលអ៊ូតិយ៉ូ គឺជាបណ្តុំនៃសិល្បៈ និងទម្រង់អក្សរសិល្ប៍។ នៅលើឆាក ទស្សនីយភាពដ៏រស់រវើក និងផ្នែកផ្សេងៗនៃកាបូគី បានទាក់ទាញវត្តមានរបស់ទស្សនិកជនពីគ្រប់ស្រទាប់វណ្ណៈទាំងអស់ បើទោះបីជាវត្តមាន របស់ពួកសាមី មើលតាមទ្រឹស្តីត្រូវបានហាមឃាត់ដ៏ដោយ។ ការសម្តែងកាបូគី ដែលមានដើមកំណើតមកពីការរាំបែប សិចស៊ីរបស់ស្ត្រីនៅតាមទន្លេកាម៉ូ នៅក្យូតូ នៅចុងសតវត្សទី 16 ត្រូវបានគេហាមឃាត់សម្រាប់បុរសដ៏ទង់បន្ទាប់ពី ទសវត្សឆ្នាំ 1650 ហើយជាយថាហេតុ អនណាហ្គាតា ឬបុរសតែងខ្លួនជាស្ត្រី គឺជាតួអង្គដែលមានប្រជាប្រិយភាព បំផុតមួយក្នុងចំណោមតួអង្គនានា។ ភាពរស់រវើក ក៏បានផ្តល់ឲ្យប៊ុនរ៉ាគូ (រោងល្ខោនអាយ៉ង) នូវភាពទាក់ទាញ ជាមួយ នឹងបុរសស្លៀកពាក់ពណ៌ខ្មៅធ្វើចលនារូបអាយ៉ងយ៉ាងរស់រវើកឲ្យទស្សនិកជនទស្សនា។ ក៏ដូចជាកាបូគី ដែរ ប៊ុនរ៉ាគូ ទាក់ទាញយុវជនពីគ្រប់ស្រទាប់វណ្ណៈទាំងអស់ ហើយអ្នកនិពន្ធរឿងដ៏អស្ចារ្យបំផុតគឺ ឆីកាម៉ាតូ ម៉ុនហ្សាអេម៉ុន បាន បង្កើតស្នាដៃអក្សរសិល្ប៍ជាច្រើន ដោយក្នុងនោះរួមមាន ស្នេហាអត្តឃាតនៅសូណេហ្សាគី ដែលនៅក្នុងរឿងនេះស្បៀន មួយរូប និងស្ត្រីពេស្យាមួយរូបបានស្លាប់ជាមួយគ្នាជាជាងទទួលយកការហាមឃាត់ការរៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍ឆ្លងវណ្ណៈ។

ការបង្កើតថ្មីនៃផ្ទាំងរូបភាពដ៏ខាន់សំខាន់របស់សម័យនេះគឺ ការបង្កើតឧបករណ៍បោះពុម្ពធ្វើពីឈើ ដោយ ត្រូវបានគេហៅឈ្មោះ និងមាតិការបំប៉ងរបស់វាថា យូគីយ៉ូ ។ ត្រូវបានគេស្គាល់ថា យូគីយ៉ូ-អេ ឬ រូបភាពពិភពអណ្តែត” ដែលជាការបោះពុម្ពលើកដំបូងនៃឧបករណ៍បោះពុម្ពនេះ គឺជារូបបញ្ញររបស់ស្រីពេស្យាដែលល្បីល្បាញមួយរូបនៅ ក្នុងពិភពកំសាន្ត, ក្រោយមកឧបករណ៍ដុំឈើត្រូវបានគេធ្លាក់ជារូបភាពផ្សេងៗ ក្នុងនោះមានដូចជា ជីវិតរស់នៅបែប សាមញ្ញ និងទេសភាព។ បើទោះបីជាវាមិនត្រូវបានគេចាត់ទុកថាជាសិល្បៈពិតប្រាកដនៅពេលនោះក៏ដោយ វាមាន ប្រជាប្រិយភាពខ្លាំង ដោយត្រូវបានគេយកទៅដាក់តាំងនៅលើជញ្ជាំងខ្ទម ក៏ដូចជាផ្ទះធំៗផងដែរ។ ក៏ដូចគ្នាដែរ អក្សរសិល្ប៍ដែលមានលក្ខណៈល្បីល្បាញបំផុតនៅសម័យនោះចេញមកពីសង្គមឆ្លងនឹង។

ខណៈពេលដែលក្រុមមន្ត្រីបានលើកតំកើនធម្មទេសនាព្រះពុទ្ធសាសនា និងសេចក្តីអធិប្បាយរបស់ខ្មែរដ៏ ក្រុមអ្នកប្រកបរបរនៅមជ្ឈមណ្ឌលកំសាន្តនានា បានបង្កើតឡើងនូវស្នាដៃរបស់ពួកគេ ដោយបានកែច្នៃភាពប្រាកដ និងមថ្មីទៅជារឿងប្រឌិត និងលើកកម្ពស់ការលក់ក្នុងទំហំធំមួយ ដែលអាចឲ្យកម្រិតស្វែងរកប្រាក់ចំណូលសមស្រប មួយសម្រាប់ការរស់នៅរបស់ពួកគេជាលើកដំបូងតាមរយៈការប្រើប្រាស់ជាក់។ អ្នកសរសេរប្រលោមលោកល្បីល្បាញ ជាងគេនៅក្នុងសម័យនោះ គឺជាអ្នកមានដើមកំណើតនៅអូសាកា ឈ្មោះថា អ៊ីហារ៉ា សៃកាគូ ដែលដំបូងឡើងលោក ទទួលបានកេរ្តិ៍ឈ្មោះតាមរយៈកំណាព្យ, បន្ទាប់មកលោកបានសរសេរសៀវភៅជាង 20 ក្បាលអំពីស្នេហា, សាមូរ៉ៃ, និងពាណិជ្ជករ។ ស្នាដៃដ៏ល្បីល្បាញដំបូងរបស់លោកគឺ បុរសម្នាក់ដែលជ្រើសរើសយកស្នេហា ដោយបាននិយាយ រៀបរាប់អំពីបទពិសោធន៍ស្នេហារបស់មនុស្សប្រុសម្នាក់អ្នកដែលបានចូលនិវត្តន៍នៅពេលដែលមានអាយុ 60 ឆ្នាំនៅ លើកោះមួយដែលមានតែស្ត្រីម្នាក់។ ស្នាដៃមួយទៀត ស្ត្រីប្រាំនាក់ដែលជ្រើសរើសស្នេហា ហើយអំពីភាពស្រីប្រសាល របស់ស្ត្រីនៅក្នុងសង្គមខ្ពង់ខ្ពស់មួយ។ ប្រលោមលោកដែលល្បីបំផុតរបស់លោកប្រហែលជា ហាងទំនិញដែលគ្មាន ទីបញ្ចប់របស់ជប៉ុន ដែលជាការពិពណ៌នាមួយអំពីការស្វែងរកប្រាក់របស់ពាណិជ្ជករ។ នៅក្នុងឈុតមួយ អ្នកទស្សនា មួយចំនួនបានអង្គុយនៅក្នុងផ្ទះរបស់ហ្វូជី-អ៊ីតី ដែលមានទ្រព្យសម្បត្តិស្តុកស្តម្ភពិភាក្សាគ្នាថា តើម្ហូបអ្វីដែលគេកំពុង តែរៀបចំនៅក្នុងផ្ទះបាយ។ បន្ទាប់ពីការពិភាក្សាគ្នាមួយអំពីការសន្សំសំចៃ ហ្វូជី-អ៊ីតី បានលើកឡើងថា៖ “ការបម្រើ អាហារជារឿងដែលគេតែងតែធ្វើនាពេលកន្លងមក។ ប៉ុន្តែការមិនបម្រើអាហារគឺជាវិធីមួយដែលធ្វើឲ្យអ្នកក្លាយជាសេដ្ឋី។ សំលេងត្បាល់បុកដែលអ្នកបានឮ គឺជាការបុកម្សៅបាយអស់សម្រាប់បិទពីលើសៀវភៅគណនេយ្យ។

នៅសម័យកាលទំនើបហ្គេនរ៉ូគូ របស់សៃកាគូ, លោកម៉ាតូអូ បាសូ ក៏បានបង្ហាញពីការផ្លាស់ប្តូរសង្គមផង ដែរ។ ឪពុករបស់លោកគឺជា សាមូរ៉ៃ មួយរូប ប៉ុន្តែស្ថិតនៅក្នុងឋានៈទាបមួយ ដោយជីវភាពពឹងផ្អែកទៅលើការ បង្រៀន និងធ្វើកសិកម្ម។ កិច្ចការល្បីល្បាញបំផុតរបស់បាសូ គឺកំណាព្យ និងការសរសេរអំពីការធ្វើដំណើរ។ ត្រូវបាន គេស្គាល់ថាជាការរស់នៅកំណាព្យនៅក្នុងទម្រង់អក្សររឿងបន្ទាត់ហៃគូ ដ៏ល្បីល្បាញបំផុតនៅក្នុងប្រវត្តិសាស្ត្រ, លោក ត្រូវបានគេស្គាល់ច្បាស់តាមរយៈស្នាដៃ “កំណាព្យកង្កែប”។ ប្រជាប្រិយភាពនៃកំណាព្យហៃគូ នៅក្នុងចំណោមប្រជាជន នៅក្នុងប្រទេសត្រូវបានបង្ហាញនៅក្នុងរឿងនិទានមួយស្តីអំពីដំណើរកំសាន្តរបស់បាសូ, នៅពេលដែលលោកបាន ចូលរួមជាមួយអ្នកភូមិមួយក្រុមតែងកំណាព្យក្រោមពន្លឺព្រះចន្ទពេញរំង។ ប្រជាកសិករមានការភ្ញាក់ផ្អើលយ៉ាងខ្លាំង នៅពេលដែលពួកគេបានដឹងថាអ្នកដែលមកលេងពួកគេគឺបាសូ “អ្នកដែលមានកេរ្តិ៍ឈ្មោះល្បីល្បាញនៅពាសពេញ ពិភពលោក”។ សតវត្សបន្ទាប់ បានបង្កើតឲ្យមានយ៉ាងច្រើននូវកំណាព្យហៃគូ ដ៏មានប្រជាប្រិយភាព អមជាមួយ ភាពកំប្លោកក្នុងប្លែងដែលយកលំនាំតាមសៃកាគូ ដែលជារឿងប្រឌិតអំពីមនុស្សលោក។

សម្រាប់រាល់ថាមភាពនៅក្នុងរយៈពេល 2 សតវត្សដំបូងនៃសម័យតូគូហ្គាវ៉ា គំនិតមួយអំពីបញ្ហាប្រទេស ជាតិបានក្របដណ្តប់លើការពិភាក្សាជាសាធារណ ដូចដែលសតវត្សទី 19 បានមកដល់។ ការដឹកនាំបានគូហ្វិ បាន បរាជ័យនៅក្នុងការទប់ស្កាត់ការផ្លាស់ប្តូរសង្គម, ហើយមន្ត្រីហាក់ដូចជាបណ្តែតបណ្តោយ, ការអភិវឌ្ឍន៍សេដ្ឋកិច្ច ហាក់ដូចជាស្ងប់ស្ងាត់, ជាពិសេសនៅក្នុងតំបន់ទីប្រជុំជន, ហើយករីនានាបានចាប់ផ្តើមលើកឡើងពីសេចក្តីរីកសាស ដែលនឹងចូលមកដល់ ដោយបង្ហាញពីគោលគំនិតចិនអំពី នៃយូហ្គោកាន “ភាពរីករកើតឡើង, គ្រោះថ្នាក់មិនកើត មានឡើង”។ ចំពោះបញ្ហានៅក្នុងស្រុកវិញ បញ្ហាហិរញ្ញវត្ថុជាច្រើនបានកើតឡើងដែលបណ្តាលមកពីបញ្ហានានា។ ទោះជាយ៉ាងណាក៏ដោយ មន្ត្រីបានបង្ហាញពីការសន្សំសំចៃ ត្រឹមដើមសតវត្សទី 19 រដ្ឋាភិបាលរបស់សូហ្គូ បាន ចំណាយកាត់មាសដែលគេហៅថា រ្យូ ចំនួន 500,000 ដែលជាចំនួនតិចជាងការចំណាយនាំពេលកន្លងមក។ តំបន់ មួយចំនួនធ្វើបានល្អប្រសើរជាងតូគូហ្គាវ៉ា ប៉ុន្តែពួកគេភាគច្រើនក៏ជួបប្រទះបញ្ហាដូចគ្នា ឧទាហរណ៍ ក្រុមអ្នកមាន

ទ្រព្យសម្បត្តិស្តុកស្តម្ភធូស្វិហាន បានផ្តល់ពន្ធលើប្រាក់ចំណូលក្នុងឆ្នាំ 1940 ទាំងអស់ដល់ពួកពាណិជ្ជករទាំងឡាយ ដែលពួកគេបានខ្ចីលុយ។ ក្រុមអ្នកគ្រប់គ្រងបានកែប្រែវិធានការស្វែងរកប្រាក់ចំណូល៖ កាត់បន្ថយសារធាតុលោហៈ ដែលមាននៅក្នុងកាក់, បង្ខំឲ្យពាណិជ្ជករផ្តល់ប្រាក់កម្ចីដល់ពួកគេ, ការបន្ថយប្រាក់ឈ្នួលរបស់ពួកសាម៉ូរ៉េ, ហើយ ម្តងម្កាលបានដាក់ចេញនូវកម្មវិធីធ្វើកំណែទម្រង់មួយចំនួន ដូចជាការកាត់បន្ថយការចំណាយលើរដ្ឋបាលជាន់ខ្ពស់ ក្រុមប្រឹក្សាបាគូហ្វី មីហ្ស៊ីណូ តាដាគូនី នៅដើមទសវត្សឆ្នាំ 1840 ជាដើម។

ប៉ុន្តែវិបត្តិសារពើពន្ធកានតែអាក្រក់ទៅៗនាពេលក្រោយមកទៀត។ រូបភាពអំពីវិបត្តិក្នុងស្រុកត្រូវបានរួម ផ្សំដោយការកើនឡើងនៃការបះបោរបស់ប្រជាជនសាមញ្ញបន្ទាប់ពីទសវត្សឆ្នាំ 1780 ពេលខ្លះបង្កឡើងដោយគ្រោះ អត់ឃ្លាន, ពេលខ្លះដោយសារពន្ធ, និងពេលខ្លះដោយសារអំពើពុករលួយ ឬមន្ត្រីយោធា។ ការដើរបះបោរខ្លាំងក្លា បំផុតមួយដឹកនាំដោយចៅក្រមជាន់ទាបមួយរូបនៅអូសាកាដែលមានឈ្មោះថា អូស៊ីអូ ហ៊ីហាឆីរ៉ូ នៅក្នុងឆ្នាំ1837 ប្រឆាំងជាមួយនឹងអ្វីដែលលោកយល់ថា រដ្ឋាភិបាលមិនបានយកចិត្តទុកដាក់ចំពោះប្រជាជននៅអំឡុងពេលជួប គ្រោះអត់ឃ្លាន។ បន្ទាប់ពីការឆក់ប្លន់ចំណីអាហារពីឃ្លាំងនានារបស់ពួកអ្នកមាន ក្រុមអ្នកដើរតាមលោកបានបង្កជា កុប្បកម្ម និងវាយកម្ទេចអាគារនានានៅក្នុងទីក្រុងមុនពេលដែលពួកគេត្រូវបានបង្ក្រាបយ៉ាងហ័ង្ស។ ការបះបោរ ផ្សេងទៀតធ្វើឡើងដោយស្ងប់ស្ងាត់, ដូចជាករណីនៅក្នុងភូមិមួយចំនួននៅភាគខាងជើង ដែលបានស្វាគមន៍មន្ត្រី នានាដែលបានមកទស្សនានៅក្នុងឆ្នាំ 1788 យ៉ាងសោះកគ្រោះ៖ “អ្នកខ្លះបង្ហាញខ្លួនដោយស្រាតនណគរ, អ្នកដទៃ ទៀតឱក្សាលទយគូទ, ហើយអ្នកមួយចំនួនទៀតបន្តនៅក្នុងខ្ទមរបស់ពួកគេដេកកងអន្ទាក់ខ្លា”។ មានអ្នកមួយចំនួន ទៀតបះបោរតាមរយៈការដាក់ញាតិ, ការធ្វើបាតុកម្មដោយសន្តិវិធី, ឬការវាយបំផ្លាញទ្រព្យសម្បត្តិរបស់មេភូមិ។ ការ បះបោរនានា ដែលកើតមានឡើងជាង 30 ដងក្នុងមួយឆ្នាំនៅអំឡុងទសវត្សឆ្នាំ 1780 បានសំលឹងទៅរកការដោះ ស្រាយបញ្ហារយៈខ្លួនមួយប៉ុណ្ណោះ ជាជាងសំលឹងទៅរកការផ្លាស់ប្តូរជាប្រព័ន្ធ ប៉ុន្តែវាបានបង្កឲ្យមានការរីករាលដាល នៃគំនិតដែលថា សណ្តាប់ធ្នាប់សង្គមកំពុងតែបែកបាក់។

ការគំរាមកំហែងរបស់ពួកបរទេសក៏បានជម្រុញឲ្យមានវិបត្តិផងដែរ ដូចដែលនាវារបស់ពួកបស្ចឹមប្រទេស ចាប់ផ្តើមប្រឆាំងជាមួយគោលនយោបាយនៅដាច់ពីគេរបស់បាគូហ្វី។ នៅក្នុងទសវត្សឆ្នាំ 1790 និងដើមសតវត្សទី 19 នាវារបស់រុស្ស៊ី និងអាមេរិកមួយចំនួនបានរំលោភចូលដែនទឹករបស់ជប៉ុន, ដើម្បីស្វែងរកការធ្វើពាណិជ្ជកម្ម និង គេចពីខ្យល់ព្យុះ។ នៅក្នុងឆ្នាំ 1808 ភាពចលាចលបានកើតមានឡើងបន្ទាប់ពីនាវារបស់ចក្រភពអង់គ្លេសឈ្មោះ ផែតុន បានចូលលំចតនៅកំពង់ផែណាហ្គាសាគី ដែលជម្រុញឲ្យស្នងការក្រុងធ្វើអត្តឃាត។ នៅក្នុងឆ្នាំ 1825 បន្ទាប់ ពីឧប្បត្តិហេតុមួយផ្សេងទៀត បាគូហ្វី បានចេញបទបញ្ញត្តិថា “ មិនថាពេលណាឡើយ នៅពេលដែលមាននាវា បរទេសណាមួយធ្វើដំណើរឆ្ពោះមកកាន់ឆ្នេររបស់យើង មនុស្សទាំងឡាយដែលមានកាំភ្លើងក្នុងដៃប៉ាញ់ និងបណ្តាញ ពួកគេចេញ...ដោយមិនត្រូវស្ទាក់ស្ទើរ។ វាយប្រហារពួកគេកុំឲ្យដឹងខ្លួនជាមុន”។ បទបញ្ញត្តិនេះមិនត្រូវបានគេអនុវត្ត ពេញលេញឡើយ, ហើយមួយទសវត្សក្រោយមកគោលនយោបាយនេះត្រូវបានបន្តបន្ទុយ។ ប៉ុន្តែការរំលោភបំពាន បានបង្កឲ្យមានការពិភាក្សាកាន់តែខ្លាំងឡើងថាតើរដ្ឋបាលតូគូហ្គាវ៉ា កំពុងតែតស៊ូដើម្បីដោះស្រាយជាមួយការគំរាម កំហែងរបស់ពួកបរទេស ឬការគំរាមកំហែងក្នុងស្រុក។ នៅពេលដែលចក្រភពអង់គ្លេស បង្ហាញពីយោធារបស់ពួកគេ ដែលបានទទួលជ័យជំនះលើប្រទេសចិននៅក្នុងសង្គ្រាមអាកៀននៅដើមទសវត្សឆ្នាំ 1840 ការពិភាក្សាកាន់តែកើនឡើង។

ការវិភាគអំពីមូលហេតុនៃវិបត្តិទាំងនេះមានលក្ខណៈផ្សេងៗគ្នាជាច្រើន ដូចជាបណ្តុំមនោគមន៍ដែលអ្នក និពន្ធរបស់ពួកគេបានបង្កើតឡើង។ អ្នកប្រពៃណីនិយមបានលើកឡើងពីការធ្លាក់ចុះនៃសិលធម៌របស់ពួកមេដឹកនាំ, ដោយបានអះអាងថា “ពួកសាម៉ូរ៉េ បានធ្លាក់ទន់ខ្សោយ និងប្រហែលទៅនឹងរាងកាយដែលឆ្លងជម្ងឺបន្ទាប់ពីឆ្លងកាត់

អាកាលធាតុត្រជាក់, ខ្យល់, និងកម្ដៅ។ សាម៉ូរ៉ៃ វ័យក្មេងមួយចំនួនបានបន្ទោសទៅលើការិយាធិបតេយ្យ ដែលគ្មានសមត្ថភាព ដោយបានហៅមន្ត្រីទាំងឡាយថា “សត្វស្វាលើ” ហាក់ដូចជា “មើលមិនឃើញអំពីអាក្រក់, ស្ដាប់មិនឮអំពីអាក្រក់, មិននិយាយអំពីអំពើអាក្រក់” និងបានទាមទារឲ្យការដឹកនាំម៉ឺងម៉ាត់ជាងមុន។ ផ្ទុយទៅនឹងតួគូហ្គាវ៉ា ដែម្យូនៅក្នុងតំបន់ខាងក្រៅមួយចំនួនចាប់ផ្ដើមបង្ហាញ(ដោយការប្រុងប្រយ័ត្ន)ពីការកើនឡើងនៃឯករាជ្យភាព និងការយល់ព្រមតិចតួចក្នុងការអនុវត្តន៍បទបញ្ជារបស់បាគូហ្គី។ អ្នកប្រាជ្ញខុងជីមួយចំនួនបានជម្រុញការអនុវត្តន៍ និងការបង្កើតថ្មីនៅក្នុងវិស័យពាណិជ្ជកម្ម និងហិរញ្ញវត្ថុ ខណៈអ្នកទាំងឡាយដែលស្ថិតនៅក្នុងក្រុមសិក្សាពីហ្គូឡុង ទាមទារឲ្យមានការយកលំនាំយោធាតាមបែបបស្ចិមប្រទេស និងធ្វើទំនាក់ទំនងកាន់តែច្រើនជាមួយពួកលោកខាងលិច។ ប៉ុន្តែ ការរិះគន់បានធ្វើឡើងដូចគ្នានៅក្នុងការទទួលថា មនុស្សទាំងអស់គ្នាស្ថិតនៅក្នុងអាណាចក្រតែមួយ ហើយការអះអាងផ្សេងៗរបស់ពួកគេគឺជាសញ្ញាណមួយដែលបង្ហាញពីលេចឡើងនូវអ្វីដែលគេហៅថា គំនិតជាតិនិយមដំបូង។

ដូចដែលបានគូហាន និងប្រព័ន្ធពាណិជ្ជកម្មត្រូវបានគេប្រើធ្វើជាមធ្យោបាយដើម្បីរួមបញ្ចូលតំបន់ឆ្ងាយៗ គំនិតអំពីគ្រោះថ្នាក់ថ្មីមួយ បានបង្រួបបង្រួមផ្នត់គំនិតរបស់ប្រជាជន។ អ្នកខុងជីនិយមបានប៉ាន់ប្រមាណថាមានការចូលរួមពីកម្លាំងសកលលោកតិចតួច ប៉ុន្តែវាបានកើតមានឡើងដោយលក្ខណៈពិសេសរបស់ជប៉ុន។ អ្នកសិក្សាភាសាហ្គូឡុងបាននិយាយអំពីតម្រូវការចាំបាច់នៃបច្ចេកពាក្យជាតិ។ អ្នកប្រាជ្ញតួគូហ្គាគូ និយាយអំពីអ្វីដែលធ្វើឲ្យប្រទេសជប៉ុនមានភាពអស្ចារ្យ, ជាពិសេស ខ្សែរាជវង្សដែលជាបុព្វការីជនរបស់ឋានសួគ៌ ដែលធ្វើឲ្យប្រទេសនេះខុសពីប្រទេសផ្សេងៗ, ហើយតាមរយៈការចោទជាសំណួរអំពីភាពស្របច្បាប់នៃការគ្រប់គ្រងរបស់ តួគូហ្គាវ៉ា។ នៅពេលដែលអ្នកប្រាជ្ញជាតិនិយម អែហ្សាវ៉ា ស៊ីស៊ីសៃ ចាប់ផ្ដើមសម្ភាសន៍អត្ថបទដ៏មានឥទ្ធិពលរបស់លោកនៅក្នុងឆ្នាំ 1825 ដែលមានឈ្មោះថា ថ្មីៗទាំងនេះ ជាមួយនឹងការអះអាងថា “អាណាចក្រជ័ល្លតខ្លោះរបស់យើងគឺជាទីកន្លែងដែលព្រះអាទិត្យរះឡើង” ជាទីកន្លែងមួយដែល “បង្កើតយ៉ាងត្រឹមត្រូវនូវក្បាយ និងស្មារបស់ពិភពលោក និងត្រួតត្រាលើប្រទេសជាតិទាំងអស់” លោកបានបង្ហាញគំនិតរួមមួយអំពីភាពប្រសើរជាងគេរបស់ជប៉ុនដែលគេមិនដែលគិតដល់នៅមុនសម័យតួគូហ្គាវ៉ា។ សន្តិភាព ការរួបរួមគ្នានៃប្រទេសជាតិកម្រិតថ្មី និងការកើនឡើងនៃភាពរុងរឿងបានកើតឡើងនៅលើកោះនេះនៅអំឡុង 2 សតវត្សដំបូងនៃសម័យតួគូហ្គាវ៉ា វាអាចកើតមានឡើងបានមួយផ្នែកដោយសាររបបគ្រប់គ្រងដែលមានស្ថេរភាពមួយនៅអេដូ។ ឥឡូវនេះរបបនេះហាក់ដូចជាខ្សោយថាមពល និងគ្មានប្រសិទ្ធភាព ហើយអ្នកប្រាជ្ញនានាបានបង្កើតវាក្យសព្ទជាតិមួយដើម្បីបង្ហាញពីការកើនឡើងនៃការព្រួយបារម្ភរបស់ពួកគេអំពីសុខភាពរបស់ប្រទេស, ជាវាក្យសព្ទមួយដែលនឹងជម្រុញឲ្យមានការប្រឈមរបស់ជប៉ុនជាមួយពិភពលោកបន្ទាប់ពីឆ្នាំ 1850។

មេរៀនទី 7 ៖ អាស៊ីបូព៌ាឃុតសម័យអាណានិគម

1. ប្រទេសចិន

1.1. ការធ្លាក់ចុះ និងការជួបរស់នៃសន្តតិវង្សឈីង (1800-1920)

វាគឺឧបទ្វីបហេតុដ៏ធំជាប់មួយនៅក្នុងប្រវត្តិសាស្ត្រដែលសន្តតិវង្សឈីង បានធ្លាក់ចុះតំណាលគ្នាជាមួយនិងការចាប់ផ្តើមឡើងដំបូងនៃបដិវត្តឧស្សាហកម្ម និងការលេចឡើងនៃការប្រកួតប្រជែងរវាងមហាអំណាចអឺរ៉ុបខាងលិចដើម្បីត្រួតត្រាពិភពលោក តាមរយៈសកម្មភាពសំខាន់ 2 គឺ ពាណិជ្ជកម្ម និងការធ្វើសង្គ្រាម។ ពួកអេស្ប៉ាញ និងព័រទុយហ្គាល ជាក្រុមដំបូង ដែលបានត្រួតត្រាពាណិជ្ជកម្មក្នុងតំបន់អាស៊ីនៅក្នុងសតវត្សទី 15 និងទី 16, ពួកហូឡង់បានត្រួតត្រាពាណិជ្ជកម្មនៅក្នុងសតវត្សទី 17, និងចក្រភពអង់គ្លេសបានលេចឡើងជាអ្នកត្រួតត្រាពាណិជ្ជកម្មនៅសតវត្សទី 18 ។ ដូចដែលពួកអឺរ៉ុបខាងលិចបានប្រកួតប្រជែងពាណិជ្ជកម្ម និងធ្វើសង្គ្រាមជាមួយគ្នាអំឡុងពេលនោះ ពួកគេចាប់ផ្តើមចាប់ពួកអាហ្វ្រិកជាច្រើនលាននាក់ធ្វើជាទាសករ និងចាប់ផ្តើមដណ្តើមកាន់កាប់ និងដាក់អាណានិគមដែនដីថ្មី, ទ្វីបអាហ្វ្រិក, និងប្រទេសឥណ្ឌា។ រាជវាំងឈីង មិនយកចិត្តទុកដាក់លើបញ្ហាទាំងនេះឡើយ។

នៅចុងសតវត្សទី 18 ពាណិជ្ជករអង់គ្លេសចាប់ផ្តើមមើលឃើញពីការខាតបង់ប្រយោជន៍នៅក្នុងការធ្វើទំនាក់ទំនងពាណិជ្ជជាមួយចិន។ អង់គ្លេសបានចាប់ចិត្តយ៉ាងខ្លាំងទៅលើសូត្រ, ព័រហ្សីវឡែន, និងតែរបស់ចិន ដែលជាហេតុនាំឲ្យពួកគេខាងបង់ប្រាក់រាប់លានតំឡើងជារៀងរាល់ឆ្នាំ តាមរយៈការធ្វើពាណិជ្ជកម្មជាមួយចិន។ ពាណិជ្ជកម្មត្រូវបានចាត់ថ្នាក់យ៉ាងទាបនៅក្នុងប្រព័ន្ធតម្លៃរបស់ខុងជឺ ហើយរដ្ឋាភិបាលឈីង យល់ឃើញថា ពាណិជ្ជកម្មអន្តរជាតិមិនមែនជាមធ្យោបាយមួយសម្រាប់ទទួលបានទ្រព្យសម្បត្តិថ្មីឡើយ ប៉ុន្តែវាជាការផ្តល់ឯកសិទ្ធិពិសេសមួយដល់ពួក “មនុស្សព្រៃ” ដែលមានការអភិវឌ្ឍន៍តិចតួច ជាមួយនិងការគោរពចំពោះរាជបុត្រនៃឋានសួគ៌ និងរាជវាំងរបស់ទ្រង់។ ពាណិជ្ជករអង់គ្លេសត្រូវបានអនុញ្ញាតឲ្យធ្វើពាណិជ្ជកម្មតែនៅកំពង់ផែភាគខាងត្បូងហ្គ័ងចូវ (ដែលពួកលោកខាងលិចស្គាល់ថា កាន់តុន) ជាទីកន្លែងដែលពួកគេត្រូវបានអនុញ្ញាតឲ្យមានឃ្លាំងស្តុកទំនិញមួយចំនួនតូច និងត្រូវបានអនុញ្ញាតឱ្យស្នាក់នៅជាបណ្តោះអាសន្នប៉ុណ្ណោះដើម្បីលើក និងទម្លាក់ទំនិញពីនាវារបស់ពួកគេ។

ដោយសារការមិនសប្បាយ រដ្ឋាភិបាលអង់គ្លេសបានបញ្ជូនបេសកកម្មតំបន់ 2 លើកមកកាន់រាជវាំងឈីងនៅទីក្រុងព័រជឺង នៅក្នុងឆ្នាំ 1793 និងឆ្នាំ 1816 ដើម្បីស្វែងរកការបើកកំពង់ផែពាណិជ្ជកម្មថ្មីៗសម្រាប់ពាណិជ្ជករអង់គ្លេស និងដើម្បីស្នើសុំឱ្យរដ្ឋាភិបាលឈីង អនុញ្ញាតឲ្យមន្ត្រីប្រេសិតរបស់រដ្ឋាភិបាលអង់គ្លេសមួយរូបអាចតាំងទីលំនៅនៅក្នុងទីក្រុងព័រជឺង ។ បេសកកម្មទាំង 2 លើកនេះបញ្ចប់ជាមួយនិងភាពមិនពេញចិត្ត។ នៅក្នុងឆ្នាំ 1793 អធិរាជឈានឡុង បានបដិសេធរាល់សំណើរបស់ចក្រភពអង់គ្លេស ដោយចាត់ទុកថាវាគឺជារឿងគួរឱ្យអស់សំណើច និងបានគំរាមនៅក្នុងការបណ្តេញពាណិជ្ជករអង់គ្លេសទាំងអស់ចេញពីប្រទេសចិន ប្រសិនបើពួកគេព្យាយាមនៅក្នុងការធ្វើដំណើរចេញពីតំបន់កំពង់ផែហ្គ័ងចូវ ហើយចុងក្រោយទ្រង់បានលើកឡើងជាមួយនឹងយោបល់មួយ ដែលទ្រង់តែងតែនិយាយទៅកាន់ប្រជានុរាស្ត្ររបស់ទ្រង់ថា៖ “ត្រូវគោរពឱ្យបានខ្ជាប់ខ្ជួន និងមិនត្រូវធ្វេសប្រហែសឡើយ!”។

ឥរិយាបថក្រអឺតក្រទមរបស់អធិរាជ បានឆ្លុះបញ្ចាំងពីការយល់ដឹងតិចតួចរបស់ទ្រង់ អំពីអំណាចពិតប្រាកដនៅលើពិភពលោកនៅចុងសតវត្សទី 18 ។ ប្រេសិតអង់គ្លេសឈ្មោះ លដ ម៉ាខាតនី ដែលត្រូវបានបញ្ជូនមកកាន់រាជវាំងរបស់អធិរាជឈានឡុង នៅក្នុងឆ្នាំ 1793 មានការភ្ញាក់ផ្អើលជាមួយនិងអប្រសិទ្ធភាព និងភាពផុយស្រួយនៃរដ្ឋាភិបាលចិន ដូចដែលលោកបានមើលឃើញថា នាវារបស់រដ្ឋាភិបាលចិនមានលក្ខណៈទ្រុឌទ្រោមយ៉ាងខ្លាំង។ “នាវានេះមិន

លិចទាំងស្រុងទេ, ពេលខ្លះវាអណ្តែតដូចជានាវាដែលខូចដោយការបុកគ្នា, ហើយវាអាចនឹងត្រូវបោកកម្ទេចជាមួយ និងបាំងសមុទ្រ, ប៉ុន្តែនាវានោះមិនដែលត្រូវបានគេជួលជុសបាតវាឡើងវិញឡើយ។”

បញ្ហានៅក្នុងការធ្វើពាណិជ្ជកម្មរបស់ចិន នៅតែជាបញ្ហាតូចមួយសម្រាប់ការពង្រីកចក្រភពអង់គ្លេសនៅឡើយ នៅដើមសតវត្សទី 19 ប៉ុន្តែភាពមិនសប្បាយចិត្តបានកើនឡើងយ៉ាងខ្លាំងរវាងកាតីទាំង 2 នៅប៉ុន្មានទសវត្សខាងមុខ ដែលជាប់ពាក់ព័ន្ធជាមួយកត្តាមួយគឺ អាគៀន។ ចាប់ពីឆ្នាំ 1800 ដល់ឆ្នាំ 1810 ប្រទេសចិនបានប្រមូលប្រាក់ប្រមាណ 70 ម៉ឺនគីឡូក្រាម តាមរយៈការធ្វើពាណិជ្ជកម្មរបស់ពួកគេជាមួយពួកពាណិជ្ជករលោកខាងលិច (ជាពិសេសជាមួយ អង់គ្លេស) ដោយសារតែអង់គ្លេសក្លាយជាប្រទេសមួយដែលមានប្រជាជាតិដែលមានប្រជាជនជីកតែច្រើន, ខណៈពេលដែលប្រជាជនចិនមួយភាគច្រើននៅតែមិនចូលចិត្តផលិតផលរបស់អង់គ្លេស។ ពាណិជ្ជករអង់គ្លេសបានរកឃើញ មធ្យោបាយមួយនៅក្នុងការដោះស្រាយបញ្ហាសេដ្ឋកិច្ចនេះ តាមរយៈការដាំដុះ និងលក់គ្រឿងញៀនអាគៀន។ ពួកគេចាប់ផ្តើមដាំអាគៀននៅលើដីចំការដែលគ្រប់គ្រងដោយអង់គ្លេសនៅក្នុងប្រទេសឥណ្ឌា និងបានដឹកគ្រឿងញៀនទាំងនេះមកកាន់ប្រទេសចិន ដើម្បីដោះដូរជាមួយការនាំចូលតែ, សូត្រ, និងព័រហ្សីឡែនជាមួយចិន។

អាគៀនត្រូវបានផលិតចេញមកពីដើមអាគៀន ដែលត្រូវបានគេស្គាល់ជាយូរមកហើយនៅក្នុងប្រទេសចិន ថាជាថ្នាំសម្រាប់កាត់បន្ថយការឈឺចាប់ ឬព្យាបាលជំងឺរាត, ប៉ុន្តែប្រទេសចិនមិនដែលធ្លាប់ជួបប្រទេសបញ្ចាសង្គម ដោយសារការញៀនអាគៀនឡើយ។ នៅក្នុងសតវត្សទី 18 វាត្រូវបានរកឃើញថា ការស្រូវ ផ្សែងនៃរុក្ខជាតិអាគៀន និងការបឺតផ្សែងអាគៀនពីបំពង់វែងធ្វើពីដើមឈើមួយ វាអាចចូលទៅក្នុងសរសៃឈាម ដែលបង្កឱ្យអារម្មណ៍របស់យើងរើរវាយ។ ការដកអាគៀនទាំងនេះ ធ្វើឲ្យធូរស្រាលភាពធុញដប់ រួមជាមួយការឈឺចាប់រូបរាងកាយ និងចិត្ត។ វាក៏ធ្វើឲ្យមនុស្សញៀនខ្លាំងផងដែរ ហើយប្រសិនបើមិនបានប្រើប្រាស់វា វានឹងធ្វើឲ្យយើងត្រជាក់ចុងដៃចុងជើង, ញ័រខ្លួន, រមួលក្រពើធ្ងន់ធ្ងរ, និងក្អកចង្ហោរ។ ដូចដែលពាណិជ្ជករអង់គ្លេសបានរកឃើញពីដំណោះស្រាយដ៏ល្អនេះ សម្រាប់បញ្ហាអតុល្យភាពនៃការចំណាយរបស់ពួកគេជាមួយប្រទេសចិន ការញៀនអាគៀនបានរីករាលដាលយ៉ាងឆាប់រហ័សនៅក្នុងចំណោមប្រជាជនចិន ដែលពួកគេមានការយល់ដឹងតិចតួចអំពីគ្រោះថ្នាក់នៃការពុលគ្រឿងញៀននេះ។

ផលប៉ះពាល់នៃកំណើនពាណិជ្ជកម្មអាគៀនលើសេដ្ឋកិច្ច មានភាពអាក្រក់ដូចទៅនឹងផលប៉ះពាល់សង្គមដែរ។ ត្រឹមពាក់កណ្តាលទសវត្សឆ្នាំ 1820 អតិរេកពាណិជ្ជកម្មរបស់ចិនជាមួយលោកខាងលិចបានបាត់បង់រូបរាង។ រវាងឆ្នាំ 1831 ដល់ឆ្នាំ 1833 ប្រាក់ប្រមាណ 28 ម៉ឺនគីឡូក្រាម បានហូរចេញពីប្រទេសចិន ដូចដែលអង់គ្លេសបានចំណាយប្រាក់លើការនាំចូលតែ, សូត្រ, និងព័រហ្សីឡែនរបស់ពួកគេ ជាមួយនិងផលចំណេញនៃការលក់អាគៀន។ ត្រឹមឆ្នាំ 1836 ពាណិជ្ជករអង់គ្លេសបានលក់អាគៀនក្នុងតម្លៃ 18 លានដុល្លារសហរដ្ឋអាមេរិកទៅឱ្យប្រទេសចិន និងទិញតែពីចិនមកវិញក្នុងតម្លៃ 17 លានដុល្លារសហរដ្ឋអាមេរិក។ រាជវាំងឈឹង បានដឹងពីបញ្ហានៃអាគៀនតាំងពីឆ្នាំ 1807 មកម្ល៉េះ នៅពេលដែលមន្ត្រីរដ្ឋាភិបាលមួយរូបបានអះអាងថា ច្បាប់របស់ចិនប្រឆាំងជាមួយការដកអាគៀន មានលក្ខណៈធូរលុងយ៉ាងខ្លាំង។ ពេលខ្លះ ឈ្មួញអាគៀនបរទេសត្រូវបានចាប់ខ្លួននៅ ហ្គីងចូវ ប៉ុន្តែដោយសារប្រាក់ខែរបស់រដ្ឋាភិបាលឈឹង ទាបពេក ធ្វើឱ្យពួកបរទេសជាទូទៅអាចស្តុកមន្ត្រីចិននៅក្នុងតំបន់ឲ្យធ្វើមិនដឹងមិនឮ។ នៅពាក់កណ្តាលទសវត្សឆ្នាំ 1830 មន្ត្រីចិនមួយចំនួនបានទទួលខុសត្រូវស្របច្បាប់ចំពោះពាណិជ្ជកម្មអាគៀន ដូច្នេះយ៉ាងហោចណាស់ក៏រដ្ឋាភិបាលឈឹង អាចទទួលបានពន្ធពីការធ្វើពាណិជ្ជកម្មនេះដែរ។ មន្ត្រីមួយចំនួនទៀតបានបង្ហាញពីសីលធម៌ខ្ពស់ ក្នុងការប្រឆាំងជាមួយការផ្តល់ភាពស្របច្បាប់ចំពោះគ្រឿងញៀនដ៏មានគ្រោះថ្នាក់ទាំងនេះ ហើយនៅពេលនោះពួកគេទទួលបានជ័យជំនះ។

នៅដើមឆ្នាំ 1839 មន្ត្រីស្ថាតស្តម្ភរូបឈ្មោះ លីនហ្សឺហ្សឺ បានក្លាយជាអ្នកមើលការខុសត្រូវលើការធ្វើ ពាណិជ្ជកម្មនៅហ្គីងចូវ ជាទីកន្លែងដែលលោកប្តេជ្ញានៅក្នុងការបង្ក្រាបការធ្វើពាណិជ្ជកម្មអាកៀន។ នៅពេលដែល លោកប្រកាសនៅក្នុងការហាមឃាត់ការជួញដូរអាកៀន ពួកពាណិជ្ជករលោកខាងលិចបានប្រគល់អាកៀនជាង 1,000 កេះចេញមក ដែលជាចំនួនមួយភាគតូចនៃទំនិញអាកៀនសរុបនៅក្នុងដែនទឹកជុំវិញទីក្រុងហ្គីងចូវ ។ លីនហ្សឺហ្សឺ ឆ្លើយតបជាមួយនិងការចាប់ខ្លួនពួកលោកខាងលិចចំនួន 350 នាក់ ហើយឃុំខ្លួនពួកគេ ដោយមិនមានអ្នកបម្រើនៅ ក្នុងរោងចក្រ (ឃ្លាំងទំនិញ) របស់ពួកគេ។ លោកបានប្រកាសថា ពួកគេនឹងត្រូវដោះលែង នៅពេលណាដែលពួកគេ ប្រគល់នូវអាកៀនទាំងអស់ដែលពួកគេគ្រប់គ្រង។ ក្នុងរយៈពេល 2 ខែ អភិបាលលីនហ្សឺហ្សឺ ប្រមូលបានអាកៀន ចំនួនជាង 21,000 កេះ(ដោយមួយកេះមានទម្ងន់ប្រហែល 225 គីឡូក្រាម) ដែលមានចំនួនប្រហែលពាក់កណ្តាល នៃចំនួននៃការធ្វើពាណិជ្ជកម្មសរុបប្រចាំឆ្នាំ។ ជាការភ្ញាក់ផ្អើលដល់ពាណិជ្ជករលោកខាងលិច និងរដ្ឋាភិបាលអង់គ្លេស នៅទីក្រុងឡុងដ៍ លីនហ្សឺហ្សឺ បានសម្រេចនៅក្នុងការកម្ទេចអាកៀនទាំងអស់នៅទីសាធារណៈ ដែលគេអាចលក់វា បានក្នុងតម្លៃចម្លោះពី 10 ទៅ 20 លានដុល្លារអាមេរិក។

អភិបាលលីនហ្សឺហ្សឺ និងរដ្ឋាភិបាលយើង យល់ឃើញថា វាគឺជាអនុវត្តច្បាប់ ចំណែករដ្ឋាភិបាល អង់គ្លេស យល់ឃើញថា វាគឺជាសកម្មភាពមួយធ្លាក់ប្លន់មួយប្រឆាំងជាមួយនិងពាណិជ្ជកម្មសេរី វាគឺជាវិធានដ៏ធ្ងន់ធ្ងរដល់សិទ្ធិ របស់ប្រជាជនអង់គ្លេស និងជាការប្រមាថមួយដល់មហាក្សត្រអង់គ្លេស។ ចក្រភពអង់គ្លេសបានបញ្ជូនកងកម្លាំង អន្តរាគមន៍រហ័សមួយក្រុម ដែលមាននាវាចម្បាំងចំនួន 16 គ្រឿង, នាវាប្រើចំហាយទឹក 4 គ្រឿង, នាវាដឹកជញ្ជូន ចំនួន 27 គ្រឿង, និងនាវាដឹកកងទ័ពចំនួន 1 គ្រឿងមកកាន់ប្រទេសចិននៅក្នុងឆ្នាំ 1840 ដោយក្នុងនោះមានកង ទ័ពអង់គ្លេសសរុបទាំងអស់ចំនួន 4,000 នាក់។ នៅពេលនោះ ចិនមិនមានកងកម្លាំងផ្លូវទឹកដែលមានសមត្ថភាព អាចយកជ័យជំនះលើកងកម្លាំងរបស់អង់គ្លេសឡើយ ហើយការយល់ដឹងតិចតួច ថាតើរដ្ឋាភិបាលអង់គ្លេសប្តេជ្ញាចិត្ត កម្រិតណា នៅក្នុងការប្រើកម្លាំងដើម្បីបន្ត និងពង្រីកការធ្វើពាណិជ្ជកម្មអាកៀន។

2 ឆ្នាំ បន្ទាប់ពីបរាជ័យនៅក្នុងការចោទប្រកាស ភាគីទាំងពីរបានប្រយុទ្ធគ្នា កងកម្លាំងអង់គ្លេស (ក្រោយមកបង្កើន ដល់ 10,000) បន្តិចម្តងៗ បានរាំងខ្ទប់ទីក្រុងកំពង់ផែភាគខាងកើតនានារបស់ចិន និងបានធ្វើដំណើរតាមទន្លេយ៉ង់សេ ទៅដល់ទីក្រុងណានជីង ដោយគំរាមកំហែងនៅក្នុងការកាត់ផ្តាច់ដែនដីពាក់កណ្តាលរបស់ចក្រភពយើង ។ រាជវាំង នៅពេលនោះគ្មានជម្រើសឡើយ ដោយយល់ព្រមនៅក្នុងការចុះចាញ់ និងទទួលយកភាពអាម៉ាស់គ្រប់បែបយ៉ាង ដែលអង់គ្លេសទាមទារ។ ជាលទ្ធផលសន្ធិសញ្ញាណានជីង ត្រូវបានធ្វើឡើងនៅក្នុងឆ្នាំ 1842 ដែលបានចែងថា ប្រទេសចិននឹងសងរាល់ការចំណាយរបស់អង់គ្លេសនៅក្នុងសង្គ្រាមអាកៀន (12 លានដុល្លារអាមេរិក), ថ្លៃខូចខាតនៃ ការកម្ទេចអាកៀន (ថ្លៃដើម 6 លានដុល្លារអាមេរិក), និងសរុបបំណុលដែលមន្ត្រីចិនបានជំពាក់ពាណិជ្ជករអង់គ្លេស (3 លានដុល្លារអាមេរិក)។ ជាងនេះទៅទៀត ចក្រភពអង់គ្លេសបានគ្រប់គ្រងហុងកុង ដែលជាកោះភូមិនេសាទមួយស្ថិត នៅចុងឆ្នេរភាគខាងត្បូងប្រទេសចិន ដែលក្រោយមកបានក្លាយជាកំពង់ផែទឹកជ្រៅល្អជាងគេនៅលើពិភពលោក។ ទីក្រុងឆ្នេរសមុទ្រថ្មីចំនួន 4 បានបើកការធ្វើពាណិជ្ជកម្មជាមួយអង់គ្លេស ហើយទៅថ្ងៃខាងមុខ ប្រទេសចិនសន្យានៅ ក្នុងការដោះស្រាយដោយស្មើភាពគ្នាជាមួយរដ្ឋាភិបាលលោកខាងលិច។

នៅក្នុងសន្ធិសញ្ញាបន្ថែមមួយទៀតបន្ទាប់ពីសង្គ្រាមអាកៀន ប្រទេសចិនយល់ព្រមនៅក្នុងការកំណត់អត្រា ពន្ធជាក់លាក់មួយសកម្រាប់ការធ្វើពាណិជ្ជកម្មជាមួយពួកលោកខាងលិច ពង្រីកបន្ថែមកិច្ចព្រមព្រៀងរបស់ពួកគេ ជាមួយអង់គ្លេស ទៅដល់បណ្តាប្រទេសលោកខាងលិចផ្សេងទៀត, ហើយអនុញ្ញាតឲ្យពួកលោកខាងលិចដែលស្នាក់ នៅក្នុងប្រទេសចិន មិនចាំបាច់ស្ថិតនៅក្រោមច្បាប់របស់ចិនឡើយ ប៉ុន្តែត្រូវស្ថិតនៅក្រោមច្បាប់របស់លោកខាងលិច

នៅក្រោមអ្វីដែលគេហៅថា ដែនដីខាងក្រៅ។ រាជវាំងឈឹង បានយល់ព្រមជាមួយលក្ខន្តិកៈទាំងនេះដោយមិនបាន ដឹងច្បាស់ថា ការទាមទារទាំងនេះនាំឲ្យពួកគេបាត់បង់សិទ្ធិក្នុងការត្រួតត្រានយោបាយពាណិជ្ជកម្ម និងនយោបាយ ការបរទេសរបស់ពួកគេ។ ជាការគួរសម អាគៀនមិនត្រូវបានលើកឡើងនៅក្នុងកិច្ចព្រមព្រៀងទាំងអស់នេះឡើយ ប៉ុន្តែគាត់ទាំងសងខាងសុទ្ធតែបានដឹងច្បាស់ថា ពាណិជ្ជកម្មអាគៀននឹងនៅតែបន្តដោយមិនមានការកម្រិត ឬយក ពន្ធឡើយ។ ត្រឹមឆ្នាំ 1880 ប្រទេសចិនបាននាំចូលអាគៀនប្រមាណ 80,000 កេះក្នុងមួយឆ្នាំ ដែលចំនួននេះកើន ឡើងគុណនិង 2 បើធៀបទៅនឹងការនាំចូលនៅចុងទសវត្សឆ្នាំ 1830 ។

ដោយផ្អែកលើភាពឈឺចាប់ដែលវាបានបង្កឡើង សង្គ្រាមអាគៀនគ្រាន់តែជាការចាប់ផ្តើមនៃភាពរីករាលដាល រាជវាំងឈឹង នៅក្នុងសតវត្សទី 19 តែប៉ុណ្ណោះ។ បញ្ហាសេដ្ឋកិច្ច និងការប្រែប្រួលសង្គមដែលបណ្តាល មកពីសង្គ្រាម និងពាណិជ្ជកម្មអាគៀន បានបង្កើតស្ថានភាពពេញលេញមួយសម្រាប់ការបះបោរ។ នៅក្នុងឆ្នាំ 1850 ការងើប ប្រឆាំងរបស់សាសនា និងយោធាមួយ ដែលបានគំរាមកំហែងដល់អាយុជីវិតរបស់សន្តតិវង្សឈឹង មានឈ្មោះថា ការ បះបោរតៃពីង ដែលជាឈ្មោះប្រើសម្រាប់ចលនាប្រជាកសិករមួយ ដែលគេហៅថា តៃពីងទៀនហ្គូ (ព្រះរាជាណា ចក្រនៃឋានសួគ៌ដែលប្រកបដោយសន្តិភាព) ដែលបង្កើតឡើងដោយហុងស៊ីឈួន ដែលជាបេក្ខជនប្រឡងធ្លាក់មួយ រូបមកពីចិនភាគខាងត្បូង។ ហុងស៊ីឈួន គឺជាប្រជាជនហាក់កា ដែលជាក្រុមជនជាតិភាគតិចតូចមួយនៅចិនភាគ ខាងត្បូង ដែលស្រ្តីនៅក្នុងក្រុមនេះមិនបានពត់ប្រអប់ជើងឲ្យកោងឡើយ។ លោកបានខូចស្បែកស្រសាទ និងមាន បញ្ហាផ្លូវចិត្តបន្ទាប់ពីធ្លាក់ការប្រឡងជ្រើសរើសមន្ត្រីរាជការស៊ីវិលជាច្រើនលើក។ នៅពេលដែលលោកជាឡើងវិញ លោកបាននឹងឃើញថាលោកបានអានលិខិតមួយរបស់បេសកកម្មទូតសាសនាគ្រីស្ទ ដែលលោកមានអារម្មណ៍ថា វាបាន ពន្យល់ពីទស្សនៈដែលលោកធ្លាប់មាន។ លោកជឿថា លោកគឺជាបុគ្គលទី 2 របស់ព្រះនៅក្នុងសាសនាគ្រីស្ទរបស់ ពួកលោកខាងលិច និងជាប្អូនប្រុសរបស់ព្រះយេស៊ូ។

ហុងស៊ីឈួន បានបំផុសឱ្យអ្នកដើរតាមលោកប្រមូលទ្រព្យសម្បត្តិរបស់ពួកគេចូលគ្នា, គោរពបូជាព្រះថ្មី របស់លោកខាងលិចយេហូវ៉ា, និងកម្ទេចប្រាសាទខុងជឺ និងដូនតាដែលជាព្រះក្លែងក្លាយ។ នៅពេលដែលមន្ត្រីរដ្ឋាភិបាល ក្នុងតំបន់ព្យាយាមនៅក្នុងការបង្ក្រាបចលនានេះទាំងក្នុងឆ្នាំ 1850 ហុងស៊ីឈួន និងអ្នកដើរតាមលោកបានងើប ឡើងបះបោរប្រឆាំងជាមួយសន្តតិវង្សឈឹង។ ពួកគេបានកេណ្ឌប្រជាកសិករដែលអស់សង្ឃឹម និងកម្មករដែលគ្មាន ការងារធ្វើ បានយ៉ាងឆាប់រហ័ស ដើម្បីបុព្វហេតុរបស់ពួកគេ, ធ្វើការបណ្តុះបណ្តាលពួកគេឱ្យចេះវាយប្រយុទ្ធ, ហើយ ត្រឹមឆ្នាំ 1854 ពួកគេបានដណ្តើមកាន់កាប់ទីក្រុងណានជឺង នៅទន្លេយ៉ង់សេ ជាទីកន្លែងដែលពួកគេបានបង្កើត រាជធានីមួយសម្រាប់ព្រះរាជាណាចក្រនៃឋានសួគ៌របស់ពួកគេ។ ពួកគេបានអះអាងថាបានគ្រប់គ្រងតំបន់ច្រលង យ៉ង់សេជ័រងរឿង ហើយនៅក្នុងឆ្នាំ 1855 កងទ័ពរបស់ពួកគេបានធ្វើដំណើរទៅជិតដល់ទីក្រុងតៃពីង ប៉ុន្តែដោយសារ តែពួកគេមិនបានត្រៀមសម្រាប់ភាពត្រជាក់នៅភាគខាងជើង ហើយកងម្ខាងរបស់ពួកគេបានបែកខ្ញែកជាច្រើនទិស ដៅ ដែលជាហេតុនាំឲ្យការព្យាយាមរបស់ពួកគេត្រូវបរាជ័យ។

ចលនាតៃពីង គឺជាការលាយបញ្ចូលគ្នារវាងគ្រីស្ទសាសនារបស់លោកខាងលិច ជាមួយប្រពៃណីជាច្រើន របស់ចិន។ ហុងស៊ីឈួន រស់នៅបែបអធិរាជចិននៅក្នុងទីក្រុងណានជឺង នៅក្នុងវិមានដ៏ធំស្តីមស្តែជាមួយនិងស្នំជា ច្រើន ខណៈពេលចលនារបស់លោកបានចាត់ទុកការប្រើប្រាស់អាគៀនគឺជារឿងខុសច្បាប់ ប្រកាសពីភាពស្មើគ្នានៃ កម្មសិទ្ធិដីធ្លី និងការបង់ពន្ធ, ហើយលុបបំបាត់ចោលប្រពៃណីពត់ប្រអប់ជើង ដ៏ឈឺចាប់មួយសម្រាប់ស្រ្តី។ បេសកកម្ម ទូតសាសនាលោកខាងលិចដំបូងមានភាពភ្ញាក់ផ្អើរ និងសប្បាយរីករាយចំពោះការងើបបះបោររបស់គ្រីស្ទសាសនិកចិន ដែលនឹងផ្តល់លំហូរសន្តតិវង្សឈឹង។ ប៉ុន្តែនៅពេលដែលពួកគេបានឮពីការអះអាងរបស់ហុងស៊ីឈួន ថា លោកគឺជា

ប្អូនប្រុសរបស់ព្រះយេស៊ូ ហើយលោកទទួលបានគំនិតដោយផ្ទាល់ពីព្រះជាម្ចាស់ ពួកគេក្លាមៗនោះចាប់ផ្តើមបាត់បង់ នូវភាពរីករាយរបស់ពួកគេ។ ពាណិជ្ជលោកខាងលិចទទួលបានជោគជ័យនៅក្នុងការដាក់សម្ភាសលើរដ្ឋាភិបាលរបស់ ពួកគេ ឱ្យគាំទ្រកងកម្លាំងឈើ ដើម្បីប្រយុទ្ធជាមួយក្រុមបះបោរ ដូចដែលពួកគេមានការភ័យខ្លាចចំពោះចលនាតែពីង ដែលគំរាមកំហែងដល់ពាណិជ្ជកម្មអាកៀន។

អំណាចរបស់ហុងស៊ីឈួន ពឹងផ្អែកសំខាន់លើការធ្វើទំនាក់ទំនងដោយផ្ទាល់របស់លោកជាមួយទេវតា តាមរយៈញាណរបស់លោក, ហើយក្លាមៗនោះ មេដឹកនាំតែពីង មួយរូបទៀតឈ្មោះ យ៉ាងស៊ីឈីង ចាប់ផ្តើមមាន ញាណផ្ទាល់ខ្លួនរបស់លោក ដែលបានគំរាមកំហែងដល់អំណាចរបស់ហុងស៊ីឈួន។ ការនេះនាំទៅដល់ការប្រជែង អំណាចគ្នាជុំវិញរយាមមួយនៅក្នុងទីក្រុងណានជីង ដែលបានបំផ្លាញរចនាសម្ព័ន្ធគ្រប់គ្រងចលនាតែពីង នៅក្នុងឆ្នាំ 1856 ។ បើទោះបីជាមានការធ្លាក់ចុះយ៉ាងនេះក៏ដោយ រដ្ឋាភិបាលឈើ នៅតែមិនអាចដណ្តើមទីក្រុងណានជីង បានមកវិញ រហូតដល់ឆ្នាំ 1864 ។ ត្រឹមពាក់កណ្តាលសតវត្សទី 19 កងកម្លាំងម៉ានជូ មានភាពទន់ខ្សោយយ៉ាងខ្លាំង និងខ្វះការហ្វឹកហ្វឺន ដូច្នេះរាជវាំងឈើ ត្រូវបង្ខំចិត្តក្នុងការផ្តល់អំណាច និងការត្រួតត្រាយោធាកាន់តែច្រើនដល់ មន្ត្រីចិន ដែលច្រើនជាងសម័យមុនៗ។ បុរសដែលទទួលខុសត្រូវខ្លាំងជាងគេសម្រាប់ការយកជ័យជំនះរបស់រាជវាំង ឈើ លើកងកម្លាំងតែពីង គឺចេងចាវហ្វាន ដែលជាអ្នកអភិរក្សនិយមខុងជឺមួយរូប ដែលបានមើលឃើញថា ចលនា តែពីង មានការគំរាមកំហែងដល់ជីវភាពរស់នៅរបស់ប្រជាជនចិនច្រើនជាងពួកម៉ានជូ ទៅទៀត។ ចេងចាវហ្វាន និង មន្ត្រីចិនជាច្រើនទៀតបានជ្រើសរើស និងហ្វឹកហ្វឺនកងទ័ពផ្ទាល់ខ្លួនរបស់ពួកគេចេញពីស្រុកកំណើតរបស់ពួកគេ។ កងទ័ពចិនទាំងនេះអាចបង្កគ្រោះថ្នាក់ដ៏ធ្ងន់ធ្ងរមួយសម្រាប់រាជវាំងឈើ ប៉ុន្តែដោយសារតែស្ថិតនៅក្រោមការគំរាម កំហែងរបស់ចលនាបះបោរតែពីង រាជវាំងឈើ គ្មានជម្រើសអ្វីក្រៅតែពីផ្តល់អំណាច និងស្វ័យភាពកាន់តែច្រើន ដល់មន្ត្រីជាន់ខ្ពស់ចិន។

ក្នុងការប៉ាន់ប្រមាណ មនុស្សចំនួន 2 លាននាក់បានស្លាប់នៅអំឡុងនៃការបះបោរតែពីង ហើយមានចលនា បះបោរផ្សេងៗទៀតបានលេចឡើងនៅអំឡុង និងក្រោយការបះបោរតែពីង។ នៅអំឡុងពាក់កណ្តាលនៃការបះបោរ ទាំងនេះ គឺនៅក្នុងឆ្នាំ 1858-1860 អ្វីដែលគេអាចហៅថា សង្គ្រាមអាកៀនលើកទី 2 បានផ្ទុះឡើង នៅពេលដែលកង កម្លាំងរួមគ្នាមួយរបស់អង់គ្លេស-បារាំង បានធ្វើការឈ្លានពានទីក្រុងពែជីង ដុតបំផ្លាញរាជវាំងរដ្ឋប្បវេណីរបស់អធិរាជ និងបានបង្ខំឱ្យសន្តិវង្សឈើ ចុះសន្ធិសញ្ញាមិនស្មើភាពគ្នាមួយចំនួន។ នេះជាសញ្ញាណនៃការប្រែប្រួលនៃទាំង នាក់ទំនងរវាងឈើ ជាមួយនិងលោកខាងលិច ដូចដែលរដ្ឋាភិបាលលោកខាងលិចទទួលបានអ្វីៗស្ទើរគ្រប់យ៉ាង ដែលពួកគេចង់បានពីរាជវាំងឈើ ដោយក្នុងនោះរួមមានទាំងសិទ្ធិនៅក្នុងតាំងទីលំនៅជាអចិន្ត្រៃយ៍របស់អ្នកការ ទូតនៅក្នុងរាជធានី។ កំពង់ផែចំនួន 40 ដែលមានចែងនៅក្នុងសន្ធិសញ្ញា ត្រូវបានបើកសម្រាប់ការធ្វើពាណិជ្ជកម្ម ជាមួយលោកខាងលិច ដែលកំពង់ផែទាំងនោះស្ថិតនៅក្រោមការគ្រប់គ្រងរបស់លោកខាងលិចទាំងស្រុង។ បន្ទាប់ពី ឆ្នាំ 1860 ពួកលោកខាងលិចក៏ដណ្តើមកាន់កាប់ប្រព័ន្ធរដ្ឋបាលពន្ធពាណិជ្ជកម្ម និងជំនួញរបស់ចិនទាំងមូល។ ចក្រ ភពឈើ ដ៏អស្ចារ្យមួយ បានក្លាយជាប្រទេសពាក់កណ្តាលអាណានិគមរបស់លោកខាងលិច។

ពាណិជ្ជករ “កូលី” (យកតាមពាក្យចិនថា “កម្មករដូជត់”) លោកខាងលិច បានជ្រើសរើសបុរសជនជាតិចិន ក្រីក្រមិនចេះអក្សរ ជាមួយនិងការសន្យាមិនពិត ឬចាប់ពង្រត់ពួកគេដាក់នៅក្នុងនាវាទាសករ និងបញ្ជូនពួកគេទៅធ្វើ ការនៅក្នុងអណ្តូងរ៉ែមាស, ស្ថាបនាផ្លូវថ្នល់ក្លើងនៅសហរដ្ឋអាមេរិកភាគខាងលិច, ឬធ្វើការនៅក្នុងចំការអំពៅ ឬចំ ការដំណាំផ្សេងៗនៅក្នុងដែនដីអាណានិគមរបស់ពួកលោកខាងលិចនៅតំបន់អាស៊ីអាគ្នេយ៍, តំបន់ការីប៊ីន, និងអាមេរិក ខាងត្បូង។ ដោយចាត់ទុកពួកគេដូចជាអ្នកបម្រើជាប់កិច្ចសន្យា កម្មករទាំងនេះត្រូវបានគិតថ្លៃអាហារ និងការធ្វើ

ដំណើរ និងបានបង្ខំឲ្យពួកគេធ្វើការរាប់ឆ្នាំដើម្បីបង់ “បំណុល” របស់ពួកគេដល់ចៅហ្វាយរបស់ពួកគេ។ រដ្ឋាភិបាល ឈឹង មានអំណាចតិចតួចនៅក្នុងការការពារប្រជាជនរបស់ពួកគេពីការកេងប្រវ័ញ្ចទាំងអស់នេះ។

ការបោះបោរផ្ទៃក្នុង និងការធ្វើសង្គ្រាមជាមួយបរទេសនៅក្នុងសតវត្សទី 19 បណ្តាលឲ្យរាជវាំងឈឹង ប្រឈម ទៅនឹងការរស់រានមួយថ្ងៃគិតមួយថ្ងៃ ដែលជាហេតុធ្វើឲ្យគ្មានពេល ឬថាមពលសម្រាប់គិតអំពីបញ្ហាកំណែទម្រង់នយោបាយ និងសេដ្ឋកិច្ចរបស់សន្តតិវង្សឡើយ។ នៅក្នុងសតវត្សទី 19 មានមន្ត្រីខុងជីមួយចំនួនបានស្នើឲ្យមាន “ការពង្រឹងខ្លួន ឯង” ដោយរៀនតាមពួកលោកខាងលិច ដែលជាអ្នកស្ថាបនាអាជ្ញាធរនីមួយៗ, នាវាប្រើចំហាយទឹក, ផ្លូវថ្នល់, និងបណ្តាញ តេឡេក្រាម។ ប៉ុន្តែ ឈឹង ជាចក្រភពដែលមានទំហំធំ, ក្រីក្រ, ភាគច្រើនជាដែនដីកសិកម្ម និងមានប្រជាជនច្រើន ហួសប្រមាណ, មានរដ្ឋាភិបាលខ្សោយ, ហើយការធ្វើទំនើបកម្មកើតមានឡើងតែនៅតំបន់តំបន់ឆ្នេរបន្តិបន្តួច ដែល បានជះឥទ្ធិពលតិចតួចប៉ុណ្ណោះដល់ដែនដីខាងក្នុង។

នៅក្នុងសតវត្សទី 19 មិនមានអធិរាជឈឹង រូបណាមានសមត្ថភាពខ្លាំង ហើយពេលខ្លះបញ្ហាដែលសន្តតិ វង្សប្រឈមមានទំហំធំធេង និងស្មុកស្មាញ ដែលសូម្បីតែអធិរាជដែលមានសមត្ថភាពមួយអង្គក៏មានភាពលំបាកនៅ ក្នុងការប្រឈមជាមួយបញ្ហាការបោះបោរផ្ទៃក្នុង និងការឈ្លានពានរបស់បរទេស ដែលបានកើតឡើងតំណាលគ្នានេះ ផងដែរ។ នៅក្នុងឆ្នាំ 1860 អធិរាជតុងហ្សឺ បានឡើងគ្រងរាជ្យក្នុងនាមជាត្រកូលក្មេងមួយអង្គ ខណៈពេលដែល អំណាចពិតប្រាកដស្ថិតនៅក្នុងដៃពូជរបស់ទ្រង់ ព្រះអង្គម្ចាស់ចុង និងមាតារបស់ទ្រង់ ម្ចាស់ក្សត្រីយានីស៊ីហ្សឺ ។ ចូល ក្នុងរាជវាំងដំបូងក្នុងនាមជាស្នំតូចតាចមួយរូប ស៊ីហ្សឺ (តាមរយៈភាពស្រល់ស្អាត, មហិច្ឆិតា, និងប្រាជ្ញាវាងវៃនៅក្នុង ការបង្កើតសម្ព័ន្ធមិត្តនៅក្នុងចំណោមមន្ត្រីនានារបស់នាង បានក្លាយជាមនុស្សម្នាក់ដែលមានអំណាចបំផុតនៅក្នុង រាជវាំងឈឹង ចាប់ពីពេលដែលទ្រង់បានក្លាយជាម្ចាស់ក្សត្រីយានីនៅក្នុងឆ្នាំ 1860 រហូតដល់ពេលដែលទ្រង់សុគត នៅក្នុងឆ្នាំ 1908 ។ មិនមានស្រ្តីរូបណា ចាប់តាំងពី ម្ចាស់ក្សត្រី វិ នៅក្នុងសម័យថ្មី មានអំណាច និងមានឥទ្ធិពល យ៉ាងខ្លាំងនៅក្នុងនយោបាយចិនដូចម្ចាស់ក្សត្រីយានីស៊ីហ្សឺ ឡើយ។

ម្ចាស់ក្សត្រីយានីស៊ីហ្សឺ តែងតែត្រូវបានស្តីបន្ទោសដោយអ្នកជាតិនិយមចិនសម័យទំនើប ចំពោះការមិន ខ្វល់ខ្វាយទៅនឹងផលប្រយោជន៍ប្រជាជនចិន ដោយរស់នៅក្នុងរាជវាំងដ៏ប្រណិតខណៈពេលដែលពួកបរទេសបន្ត បង្កើនអំណាច និងឥទ្ធិពលរបស់ពួកគេមកលើប្រទេសចិន។ ទ្រង់បានស្ថាបនារាជវាំងរដូវក្តៅឡើងវិញ ដែលវាត្រូវ បានដុតកម្ទេចដោយកងទ័ពលោកខាងលិចនៅក្នុងឆ្នាំ 1860 ហើយនៅក្នុងចំណោមភាពខ្វះខាតផ្សេងៗទៀតរបស់ ទ្រង់ ទ្រង់បានប្រើប្រាស់ថវិកាដែលបម្រុងទុកសម្រាប់ពង្រីកវិស័យយោធាជើងទឹក យកទៅធ្វើចម្លាក់ទុកធ្វើពីថ្មម៉ាប សម្រាប់តាំងលម្អ បើទោះជាបីជាបានដឹងថាថវិកាមានការខ្វះខាតក៏ដោយ។ បច្ចុប្បន្ន នាវានេះ ត្រូវបានគេបង្ហាញ ដល់ក្រុមភ្ញៀវទេសចរនានាដែលមកពីគ្រប់ទិសទី ថាជានិមិត្តរូបមួយនៃភាពអាត្មានិយមដ៏គួរឱ្យស្តាប់ខ្ពើមរបស់ស៊ីហ្សឺ និងអំពើពុករលួយរបស់រាជវាំងឈឹង។ បើយើងក្រឡេកទៅមើលអតីតកាល ព្រះនាងលើសពីមេរោគមួយដែលបណ្តាល ឲ្យសន្តតិវង្សឈឹង ចុះខ្សោយ។ នៅក្នុងរាជវាំងឈឹង មានការប្រគូតប្រជែងគ្នារវាងមន្ត្រីអភិរក្សនិយម ជាមួយមន្ត្រី កំណែទម្រង់និយម ហើយទ្រង់រក្សាអំណាចរបស់ទ្រង់តាមរយៈម្តងគាំទ្រក្រុមនេះ ម្តងគាំទ្រក្រុមនោះ ដោយមិន អនុញ្ញាតឲ្យក្រុមមួយណាមានឥទ្ធិពលរយៈពេលយូរឡើយ។

នៅក្នុងឆ្នាំ 1894-1895 នៅក្នុងការប្រយុទ្ធគ្នាដើម្បីប្រជែងឥទ្ធិពលលើប្រទេសកូរ៉េ កងទ័ពជប៉ុនបានយក ជ័យជំនះយ៉ាងឆាប់រហ័ស និងយ៉ាងងាយស្រួលលើកងកម្លាំងរបស់ឈឹង។ នេះគឺជាការរន្ធត់មួយសម្លាប់ប្រទេស ចិន និងពិភពលោកទាំងមូល ដូចដែលប្រទេសជប៉ុនដែលជាកោះតូចមួយ បានដណ្តើមកាន់កាប់បានយ៉ាងងាយរុំ

ខេត្តមួយរបស់ចិន ហើយដែលត្រូវបានគេចាត់ទុកជាយូរមកហើយថាជាជនជាតិខ្មែរមួយ។ រាជវាំងឈឹង យល់ព្រម នៅក្នុងការបង់ប្រាក់ដល់ជប៉ុនចំនួន 2 រយលានឱន (1 ឱនស្មើនឹង 0.028 គីឡូក្រាម) និងប្រគល់ឱ្យជប៉ុននូវកោះតៃ វ៉ាន់ និងប្រជុំកោះប៉េស្តាដូរេស ។ ភ្លាមៗនោះ ប្រទេសលោកខាងលិចទាំងឡាយមានការភ័យខ្លាចចំពោះការផ្តួលរំលំ នៃសន្តិវិស័យឈឹង នាពេលខាងមុខ ដូច្នេះប្រទេសនីមួយៗមានដាក់សម្ពាធរាជវាំងឈឹង ឱ្យផ្តល់ឯកសិទ្ធិពិសេសនៅ ក្នុងការធ្វើពាណិជ្ជកម្ម និងការប្រមូលពន្ធនៅក្នុង “ដែនរង្វង់ឥទ្ធិពល” របស់ពួកគេ ដែលជាអ្វីដែលគេស្គាល់ថា “ការ ប្រវេសប្រវាសដើម្បីទាមទារសម្បទាន”។

ដោយជាប់រវល់ជាមួយនិងចលនាបះបោរប្រឆាំងអេស្ប៉ាញនៅតុយបា និងសង្គ្រាមអេស្ប៉ាញ-អាមេរិក, សហរដ្ឋ អាមេរិកមិនបានប្រវេសប្រវាសដើម្បីទាមទារសម្បទានពីរាជវាំងឈឹង ឡើយ ប៉ុន្តែបន្ទាប់ពីយកជ័យជំនះលើអេស្ប៉ាញ និងដណ្តើមកាន់កាប់ប្រទេសហ្វីលីពីននៅក្នុងឆ្នាំ 1899 មក រដ្ឋាភិបាលរបស់សហរដ្ឋអាមេរិកព្រួយបារម្ភថា មហា អំណាចអឺរ៉ុប និងជប៉ុននឹងចាប់ផ្តើមប្រយុទ្ធគ្នានៅក្នុងប្រទេសចិនដើម្បីដណ្តើមដែនដីអាណានិគម។ នៅក្នុងខែ កញ្ញា ឆ្នាំ 1899 លោកចនហេ រដ្ឋលេខាធិការអាមេរិក បានចេញនូវ “កំណត់ហេតុស្តីពីការបើកទ្វារ” មួយទៅកាន់ អង់គ្លេស, បារាំង, អាឡឺម៉ង់, រុស្ស៊ី, អ៊ីតាលី, និងជប៉ុន ដោយបានស្នើឱ្យមហាអំណាចប្រទេសទាំងអស់ដែលស្ថិតនៅ ក្នុងប្រទេសចិនអនុញ្ញាតឱ្យមានការធ្វើពាណិជ្ជកម្មសេរីនៅគ្រប់ដែនរង្វង់ឥទ្ធិពលទាំងអស់។ ការប្រវេសប្រវាស ដើម្បីទាមទារសម្បទានភ្លាមៗនោះត្រូវបានស្ងប់ទៅវិញ នេះមិនមែនបណ្តាលមកពី “កំណត់ ហេតុស្តីពីការបើកទ្វារ” របស់ចនហេ ឡើយ ប៉ុន្តែដោយសារមហាអំណាចប្រទេសទាំងនោះសម្រេចចិត្តនៅក្នុងការកាត់បន្ថយសម្ពាធលើរាជវាំង ឈឹង ដោយសារតែពួកគេក៏មានការព្រួយបារម្ភចំពោះការក្លែងប្លែងរបស់ចិនផងដែរ។

បរាជ័យដ៏អាម៉ាស់របស់កងកម្លាំងឈឹង នៅក្រោមស្នាដៃរបស់ជប៉ុន បានរុញច្រានឱ្យជនជាតិចិនមួយចំនួន ចាប់ផ្តើមអំពាវនាវឱ្យមានការផ្តួលរំលំសន្តិវិស័យឈឹង ខណៈពេលដែលអ្នកមួយចំនួនទៀតស្នើឱ្យមានការធ្វើកំណែ ទម្រង់ដ៏ទូលំទូលាយមួយនៅក្នុងប្រព័ន្ធគ្រប់គ្រងរបស់សន្តិវិស័យ។ នៅក្នុងរដូវក្តៅ ឆ្នាំ 1898 លោកកាងយូវ៉ៃ អ្នក ប្រាជ្ញខុងជឺជឺត្រាតវ៉ៃមួយរូប ដែលបានស្នើសុំសេចក្តីប្រទេសជប៉ុន ចំពោះការទទួលយកការគ្រប់គ្រង និងឧស្សាហូបនីយកម្ម តាមលោកខាងលិចរបស់ពួកគេ, ទទួលបានការចាប់អារម្មណ៍ពីសំណាក់អធិរាជវ័យក្មេងហ្គ័ងហ្ស៊ី ដែលមានការមិន ពេញចិត្តកាន់តែខ្លាំងចំពោះការស្ថិតនៅក្រោមបង្គាប់បញ្ជារបស់ម្ចាស់ក្សត្រីយានីស៊ីហ្ស៊ី។ នៅក្នុងរយៈពេលដ៏ខ្លីមួយ គឺរយៈពេលតែ 100 ថ្ងៃប៉ុណ្ណោះដែល អធិរាជហ្គ័ងហ្ស៊ី បានធ្វើការជាមួយកាងយូវ៉ៃ ទ្រង់បានចេញបទបញ្ញត្តិជាបន្ត បន្ទាប់ ប្រកាសពីការធ្វើកំណែទម្រង់ដ៏ធំមួយ ដោយក្នុងនោះរួមមាន ការប្រើប្រាស់មុខវិជ្ជាលោកខាងលិចនៅក្នុង ប្រព័ន្ធអប់រំចិន, លុបបំបាត់ចោលតួនាទីមិនចាំបាច់រាប់ពាន់, បង្ក្រាបអំពើពុករលួយនៅក្នុងជួររដ្ឋាភិបាល, និងកម្មវិធី ជាច្រើនទាក់ទងនឹងឧស្សាហូបនីយកម្ម និងបស្ចិមនីយកម្ម។

មន្ត្រីអភិរក្សនិយម ភ្លាមៗនោះចាប់ផ្តើមព្រួយបារម្ភចំពោះសេចក្តីសម្រេចទាំងអស់នេះ និងបានស្នើឱ្យម្ចាស់ ក្សត្រីយានីធ្វើអន្តរាគមន៍។ នៅពេលដែលគាំទ្រកំណែទម្រង់របស់កាងយូវ៉ៃ ធ្វើការឆ្លើយតប ដោយបានស្នើយំនសីខាយ ដែលជាមន្ត្រីយោធាដ៏លេចធ្លោមួយរូបនៅក្នុងចក្រភព ឱ្យគាំទ្រក្រុមអ្នកធ្វើកំណែទម្រង់ នៅពេលដែលពួកគេមាន ជម្លោះជាមួយពួកអភិរក្សនិយមនៅក្នុងរាជវាំង យំនសីខាយ បានរាយការណ៍សកម្មភាពនេះទៅកាន់ម្ចាស់ក្សត្រីយានី ស៊ីហ្ស៊ី ហើយភ្លាមៗនេះត្រូវបានបញ្ជាឱ្យបញ្ឈប់រាល់ការធ្វើកំណែទម្រង់ទាំងឡាយ។ អធិរាជហ្គ័ងហ្ស៊ី ត្រូវបានឃុំ ខ្លួននៅលើកូនកោះតូចមួយនៅក្នុងបឹងនៃរាជវាំងរដូវក្តៅ ហើយ កាងយូវ៉ៃ និងអ្នកគាំទ្រជិតជិតរបស់លោកម្នាក់ ឈ្មោះ លាងឈីចាវ បានរត់ភៀសខ្លួនទៅកាន់ប្រទេសជប៉ុន ដើម្បីគេចពីការចាប់ខ្លួន និងប្រហារជីវិត។ អ្នកគាំទ្រជិត ជិតរបស់កាងយូវ៉ៃ ចំនួន 6 នាក់ ដោយរួមមានទាំងប្អូនស្រីរបស់លោកផង ត្រូវបានចាប់ខ្លួន និងប្រហារជីវិត។ ម្នាក់

នៅក្នុងចំណោមពួកគេ បានបដិសេធនៅក្នុងការរត់ភៀសខ្លួននៅពេលដែលមានឱកាសនៅក្នុងរត់ ដោយលោកបាននិយាយថា ការផ្លាស់ប្តូរដ៏មានប្រសិទ្ធភាពនៅក្នុងប្រទេសចិន តម្រូវឱ្យមានឈាមរបស់ទុក្ខរៈបុគ្គល។

ជាមួយនិងការបង្ក្រាបលើក្រុមអ្នកធ្វើកំណែទម្រង់បន្ទាប់ពីវាអនុវត្តបានរយៈពេលតែ 100 ថ្ងៃ ពួកអភិរក្សនិយមបានដណ្តើមការគ្រប់គ្រងរបស់ខ្លួននៅក្នុងរាជវាំង ជាព្រឹត្តិការណ៍ប្រកបដោយគ្រោះថ្នាក់មួយ បូកផ្សំជាមួយអាម្មណ៍ក្តៅក្រហាយ និងការខកចិត្តរបស់ប្រជាជននៅតាមទីជនបទនៅភាគខាងជើង។ អំឡុងពេលដែលមានគ្រោះរាំងស្ងួតធ្ងន់ធ្ងរនៅក្នុងរដូវក្តៅ ឆ្នាំ 1899 ក្រុមសង្គមសម្ងាត់របស់ប្រជាកសិករ និងកម្មករមិនចេះអក្សរដែលគេហៅថា ក្រុមអ្នកប្រដាល់ ចាប់ផ្តើមខឹងច្រឡោត ចាប់ខ្លួន និងសម្លាប់ជនបរទេសទាំងឡាយណាពួកគេឃើញ។ កំហឹងទាំងនេះ មួយភាគធំជាប់ពាក់ព័ន្ធជាមួយក្រុមបេសកកម្មសាសនាគ្រីស្ទលោកខាងលិច ដែលបានធ្វើដំណើរទៅកាន់ផ្នែកជាច្រើននៃទីជនបទនៅក្នុងប្រទេសចិននៅចុងសតវត្សទី 19 ។ បេសកកម្មសាសនាលោកខាងលិចគឺជាមនុស្សអង់អាចក្លាហាន ពួកគេមួយចំនួនបានផ្តល់សេវាវេជ្ជសាស្ត្រ និងសង្គមកិច្ចក៏អស្ចារ្យនៅក្នុងប្រទេសចិន ។ ចលនារបស់ស្ត្រីដំបូងប្រឆាំងជាមួយការពត់ប្រអប់ជើង ត្រូវបានជម្រុញឡើងដោយបេសកកម្មសាសនាលោកខាងលិចស្ត្រី។ ប៉ុន្តែ ប្រជាជនចិនជាច្រើនមិនអាចអត់ឱនចំពោះការពិតដែលថា គ្រីស្ទសាសនាលោកខាងលិច និងអារៀនត្រូវបាននាំមកកាន់ប្រទេសចិននៅក្នុងពេលជាមួយគ្នា និងនៅក្នុងវិធីដូចគ្នា គាំទ្រពីក្រោយដោយកាំភ្លើងលោកខាងលិចក្នុងសំដៅមកលើក្បាលរបស់ជនជាតិចិន។ បេសកកម្មសាសនាលោកខាងលិចមានទ្រព្យសម្បត្តិច្រើនជាងប្រជាកសិករចិន ពួកគេរបស់នៅក្នុងបរិវេណរបស់ពួកគេដែលមានរបងព័ទ្ធជុំវិញដាច់ដោយឡែកពីជនជាតិចិន ដែលស្ថិតនៅក្រោមការការពារដោយឯកសិទ្ធិដែនដីខាងក្រៅ។ ប្រជាជនក្រីក្រចិនមួយចំនួនបានផ្លាស់ប្តូរទៅកាន់សាសនាគ្រីស្ទក្រោមហេតុផលសេដ្ឋកិច្ច ដែលទទួលបាន “ស្រូវសម្រាប់គ្រីស្ទសាសនិក” ហើយអាជ្ញាធរសង្ស័យថា អ្នកប្រព្រឹត្តបទឧក្រិដ្ឋមួយចំនួនបានក្លាយគ្រីស្ទសាសនិកតែនាមប៉ុណ្ណោះ ដើម្បីប្រើប្រាស់ឯកសិទ្ធិដែនដីខាងក្រៅដើម្បីជៀសវាងការកាត់ទោសពីសំណាក់អាជ្ញាចិន។ ទង្វើទាំងអស់នេះ ក៏ដូចជាការធ្វើសង្គ្រាមទាំង ឡាយរបស់ពួកបរទេស និងការចុះសន្និសីទដែលមិនស្មើភាពនានាក្នុងរយៈពេលកន្លះសតវត្សចុងក្រោយនេះ បានបង្កឱ្យប្រជាកសិករក្រីក្រមានកំហឹងយ៉ាងខ្លាំង។

បន្ទាប់ពីការព្យាយាមនៅក្នុងការបង្ក្រាប ការវាយប្រហាររបស់ចលនាអ្នកប្រដាល់លើជនបរទេសមក នៅក្នុងរដូវក្តៅ ឆ្នាំ 1900 រាជវាំងលីង បានសម្រេចចិត្តនៅក្នុងការគាំទ្រចលនាអ្នកប្រដាល់ ហើយព្យាយាមនៅក្នុងការប្រើប្រាស់ពួកគេបណ្តេញពួកបរទេសចេញពីប្រទេសចិនម្តងមួយៗរហូតដល់អស់។ កត្តាមួយដែលជម្រុញឱ្យម្ចាស់ក្សត្រីយានីធ្វើសេចក្តីសម្រេចចិត្ត នៅក្នុងការគាំទ្រចលនាអ្នកប្រដាល់យ៉ាងដូច្នេះ គឺដោយសារតែរដ្ឋាភិបាលបរទេសបដិសេធយ៉ាងដាច់អហង្កាចំពោះផែនការរបស់ទ្រង់នៅក្នុងការដកតំណែងអធិរាជហ្វាំងហ្ស៊ី នៅក្នុងឆ្នាំ 1898 ដែលជាសកម្មភាពមួយដែលទ្រង់យល់ឃើញថាជាការជ្រៀតជ្រែកក្នុងកិច្ចការរបស់ចិនរបស់រដ្ឋាភិបាលបរទេស ដែលមិនអាចលើកលែងឱ្យឡើយ។ មន្ត្រីរាជវាំងមួយចំនួនក៏បានទូលទ្រង់ថា ក្បួនពិធីសាសនារបស់ចលនាអ្នកប្រដាល់ ធ្វើឱ្យគ្រាប់កាំភ្លើងរបស់ពួកលោកខាងលិចបាញ់មិនត្រូវពួកគេឡើយ ហើយរឿងនេះគឺជាការពិតនៅពេលដែលពួកគេបានពិសោធន៍ឱ្យទ្រង់ទត (ជាមួយនិងការបាញ់ដែលប្រើកាំភ្លើងគ្មានគ្រាប់)។

អ្វីដែលអាចរក្សាសន្តតិវង្សមិនឱ្យដួលរលំនៅពេលនោះគឺ តាមពីទៅគឺដោយសារតែការមិនស្តាប់បទបញ្ជារបស់រាជវាំងពីសំណាក់មន្ត្រីចិននៅភាគខាងត្បូង ក្នុងការប្រកាសសង្គ្រាមពេញទីជាមួយជនបរទេសទាំងឡាយ។ កងកម្លាំងឈ្លានពានទាំង 8 ប្រទេស(មហាអំណាចលោកខាងលិចបូកជាមួយប្រទេសជប៉ុន) ភ្លាមៗបានដណ្តើមកាន់កាប់ទីក្រុងពែជីង នៅក្នុងឆ្នាំ 1901 ហើយម្ចាស់ក្សត្រីយានីបានរៀបចំកាយចេញពីរាជធានីដោយក្លែងខ្លួនធ្វើ

ជាដូនជីពុទ្ធសាសនាមួយរូប។ នៅតាមផ្លូវធ្វើដំណើររបស់ទ្រង់កាត់តាមទីជនបទ ទ្រង់បានឃើញដោយផ្ទាល់ព្រះ កក្កដាបស់ទ្រង់ជាលើកដំបូងពីភាគក្រក្រី និងអន់ខ្សោយរបស់សន្តតិវង្សឈឹង។ នៅពេលដែលកិច្ចព្រមព្រៀងថ្មីមួយ ត្រូវបានចេញចេញ ដោយប្រទេសចិនយល់ព្រមនៅក្នុងការបង់ប្រាក់ 400 លានឱនថ្លៃខូចខាត ម្ចាស់ក្សត្រីយានីបាន យាងត្រឡប់មកកាន់ទីក្រុងព្រៃជើង វិញ ដោយបានអញ្ជើញកិរិយារបស់មន្ត្រីការទូតលោកខាងលិច មកកាន់រាជវាំង របស់ទ្រង់ដើម្បីផឹកតែ និងលើកកម្ពស់យ៉ាងខ្លាំងក្លាការធ្វើកំណែទម្រង់ឆ្ពោះទៅរកការធ្វើទំនើបកម្ម ដូចគ្នាទៅនឹងការ ធ្វើកំណែទម្រង់កាលពី 3 ឆ្នាំមុនដែលទ្រង់បានបង្ក្រាបយ៉ាងហ័ងហ្ម។

ចលនាបះបោរអ្នកប្រដាល់បាននាំឱ្យកិត្តិនាមរបស់សន្តតិវង្សឈឹង ធ្លាក់ដល់កម្រិតទាបមួយជាងគេនៅលើ ពិភពលោក។ ប្រទេសចិនត្រូវបានគេមើលឃើញថាជាប្រទេសដើរថយក្រោយ, គ្រោះថ្នាក់, និងជាទីកន្លែងដែលយោឃៅ។ ពួកលោកខាងលិចមួយរូបដែលបានដឹងច្បាស់អំពីព្រឹត្តិការណ៍សំខាន់នេះគឺ លោក រ៉ូប៊ីតហាត ដែលជាជនជាតិអៀកឡង់ អ្នកដែលមើលការខុសត្រូវលើការិយាល័យពន្ធគយផ្លូវទឹកចិនចាប់ពីឆ្នាំ 1865 ដល់ 1908 ។ លទ្ធផលបន្ទាប់ពីការបះ បោររបស់អ្នកប្រដាល់ លោក រ៉ូប៊ីតហាត ព្យាករយ៉ាងត្រឹមត្រូវសឹងមិនគួរឱ្យជឿថា ក្នុងរយៈពេល 50 ឆ្នាំ អ្នកប្រដាល់ 20 លាននាក់ ឬលើសពីនេះ “នឹងធ្វើឱ្យពួកប្រទេសមិនអាចតាំងទីលំនៅបាននៅក្នុងប្រទេសចិន, និងយកត្រឡប់ពី ពួកប្រទេសមកវិញនូវអ្វីៗគ្រប់យ៉ាងដែលពួកគេបានយកពីប្រទេសចិន, ហើយនឹងនាំយកទង់ជាតិចិន និងកងទ័ព ចិនទៅកាន់កន្លែងជាច្រើនដែលគ្មានអ្នកណានឹកស្រមៃដល់...”។

នៅទសវត្សរ៍ដំបូងនៃសតវត្សទី 20 រដ្ឋាភិបាលឈឹង ព្យាយាមនៅក្នុងការលើកកម្ពស់ការធ្វើកំណែ ទម្រង់ ដែលនឹងអាចជួយសង្គ្រោះសន្តតិវង្សបាន។ ប៉ុន្តែ ការធ្វើកំណែទម្រង់ទាំងនេះនៅមានកម្រិតតិចតួច, ហួសពេល, ដូចដែលជនជាតិចិនកាន់តែច្រើនទៅៗយល់ឃើញថា ពួកម៉ានជូ បានក្បត់ចិន តាមរយៈការផ្តល់ឱ្យពួកលោកខាង លិចនូវអ្វីដែលពួកគេទាមទារ ដើម្បីរក្សាអំណាចរបស់ពួកគេ។ ជនជាតិចិនវ័យក្មេងជាច្រើនចាប់ផ្តើមសិក្សានៅក្នុង ប្រទេសជប៉ុន, អឺរ៉ុបខាងលិច, និងសហរដ្ឋអាមេរិក ខណៈពេលដែល ស៊ុនយ៉ាតសេន និងអ្នកមួយចំនួនទៀតរំជើបរំជួល ជាមួយនិងការផ្តល់លំអំណាចគ្រប់គ្រងរបស់ឈឹង។ រាជវាំងសន្យានៅក្នុងការអនុវត្តន៍របបនយោបាយ រាជាធិបតេយ្យ អាស្រ័យធម្មនុញ្ញ (គឺជាអ្វីដែលលោក កាងយូវ៉ៃ បានស្នើនៅក្នុងឆ្នាំ 1898) ប៉ុន្តែដោយសារតែសភាថ្នាក់ខេត្តត្រូវបាន បង្កើតឡើងបន្ទាប់ពីឆ្នាំ 1908 ពួកគេបានក្លាយជាចំណុចស្តុលនៃការប្រឆាំង ជាជាងការគាំទ្រប្រព័ន្ធរាជាធិបតេយ្យ។

ស៊ុនយ៉ាតសេន គឺជាអ្នកដែលទស្សនៈវិស័យគួរឱ្យចាប់អារម្មណ៍មួយរូបមកពីហ្គ័ងចូវ ដែលបានធ្វើដំណើរ ទៅហាវ៉ៃ នៅពេលដែលលោកមានអាយុ 13 ឆ្នាំដើម្បីរស់នៅជាមួយបងប្រុសរបស់លោក។ លោកបានក្លាយជាគ្រីស្ទ សាសនិក ដោយបានចូលរៀននៅក្នុងសាលាវេជ្ជសាស្ត្រអង់គ្លេសមួយនៅហុងកុង និងអនុវត្តការលក់ឱសថមួយរយៈ ពេលខ្លីនៅម៉ាកាវ។ ប៉ុន្តែអ្វីដែលលោកចាប់អារម្មណ៍ពិតប្រាកដគឺនយោបាយ ហើយបំណងធំបំផុតរបស់លោកគឺ ជួយសង្គ្រោះប្រទេសចិន។ បន្ទាប់ពីសង្គ្រាមចិន-ជប៉ុន លោកយល់ឃើញថាសេចក្តីសង្ឃឹមតែមួយគត់របស់ប្រទេសចិន គឺ ផ្តល់លំអំណាចសន្តតិវង្សឈឹង និងដាក់ជំនួសដោយសាធារណរដ្ឋប្រជាធិបតេយ្យមួយ។ នៅក្នុងឆ្នាំ 1895 ស៊ុនយ៉ាតសេន និងមិត្តភក្តិរបស់លោកមួយចំនួនត្រូវបានគេរកឃើញថារៀបចំគម្រោងបះបោរប្រដាប់អាវុធមួយនៅហ្គ័ងចូវ ហើយ លោកបានរត់គេចខ្លួនទៅកាន់ប្រទេសជប៉ុន។ លោកបានកាត់សក់ក្រងរបស់លោក, បណ្តុះពុកមាត់ (នៅពេលនោះ មានប្រជាប្រិយនៅក្នុងប្រទេសជប៉ុន), ប្រើឈ្មោះជាភាសាជប៉ុនថា ណាកាយ៉ាម៉ា (ជាភាសាចិនចុងសាន មានន័យ ថា “ភ្នំកណ្តាល”), និងចាប់ផ្តើមស្លៀកសំលៀកបំពាក់លោកខាងលិច។ លោកបានទាស់ទាញនិស្សិតចិនដែលសិក្សា នៅក្នុងប្រទេសជប៉ុនឱ្យដើរតាមលោក ហើយបានបំផុតគំនិតពួកគេតាមរយៈទស្សនៈរបស់លោកអំពីប្រជាធិបតេ យ្យសម័យទំនើបមួយនៅក្នុងប្រទេសចិន។ លោកបានស្នើឱ្យមានគោលការណ៍សំខាន់ 3 សម្រាប់មនុស្ស៖ (1) ជាតិ

សាសន៍និយម មានន័យថាប្រទេសចិនសម្រាប់ប្រជាជនចិនមិនមែនសម្រាប់ពួកម៉ានជូ ឬសម្រាប់បរទេសឡើយ, (2) ប្រជាធិបតេយ្យ ឬសិទ្ធិមនុស្ស, (3) សង្គមនិយម ឬសុខុមាលភាពរបស់ប្រជាជន។ ដើម្បីឆ្លើយទៅនឹងការអះអាង ដែលថាប្រទេសចិនមិនទាន់បានប្រុងប្រៀបសម្រាប់ប្រជាធិបតេយ្យ ស៊ុនយ៉ាតសេន បានលើកឡើង ពីសម័យកាល បុរាណមួយ គឺ សម័យ “អ្នកត្រួតត្រា” ដែលអំឡុងពេលនោះ មេដឹកនាំយោធានានាបានធានាថានឹងប្រគល់អំណាច ទៅដល់រដ្ឋាភិបាលមួយដែលចេញមកពីការបោះឆ្នោត។

ការងាររបស់ស៊ុនយ៉ាតសេន ស្ទើរតែត្រូវបានបញ្ចប់ទៅហើយនៅក្នុងឆ្នាំ 1896 នៅពេលដែលលោកត្រូវ បានឡោមព័ទ្ធ និងចាប់ខ្លួននៅក្នុងស្ថានទូកឈើ នៅក្នុងទីក្រុងឡុងដ៍ នៅពេលដែលមន្ត្រីនៅទីនោះមានចំណាំ លោកថាជាអ្នកធ្វើបដិវត្តន៍មួយរូប។ ជាសំណាងល្អសម្រាប់ស៊ុនយ៉ាតសេន មិត្តភក្តិជនជាតិអង់គ្លេសរបស់លោក ទទួលបានជោគជ័យនៅក្នុងការបញ្ចុះបញ្ចូលរដ្ឋាភិបាលអង់គ្លេស ឱ្យដាក់សម្ពាធដល់ស្ថានទូតឱ្យដោះលែងលោក។ តាំងពីពេលនោះមក ស៊ុនយ៉ាតសេន បន្តស្ថិតនៅក្រៅប្រទេសចិន និងអង្គាសលុយសម្រាប់បុព្វហេតុនៃការធ្វើ បដិវត្តន៍របស់លោក នៅក្នុងចំណោមសហគមន៍ចិនក្រៅប្រទេសនៅជុំវិញពិភពលោក។ លោកបានរៀបចំឱ្យមាន ការងើបឡើងបះបោរជាច្រើនប្រឆាំងជាមួយរដ្ឋាភិបាលឈើ នៅក្នុងទសវត្សដំបូងនៃសតវត្សទី 20 ហើយអ្នករួម គំនិតជាមួយលោកមួយចំនួនត្រូវបានចាប់ខ្លួន និងប្រហារជីវិត។

អ្នកដែលគួរឱ្យចាប់អារម្មណ៍ខ្លាំងជាងគេនៅក្នុងការធ្វើបដិវត្តន៍ប្រឆាំងជាមួយពួកម៉ានជូ គឺជាស្រ្តីម្នាក់ ឈ្មោះ ឈីជីន។ នៅពេលដែលប្តីរបស់នាងជាពាណិជ្ជករចង់យកប្រព័ន្ធចុងនៅក្នុងឆ្នាំ 1904 នាងបានចាកចេញពីគាត់ ដោយសារសេចក្តីស្អប់ខ្ពើម និងបានបញ្ជូនកូនទាំង 2 របស់នាងទៅឱ្យឪពុកម្តាយរបស់នាងមើលថែ និងបានលក់ គ្រឿងអលង្ការដែលជាចំណង់ដៃរបស់នាង ដើម្បីយកប្រាក់ធ្វើដំណើរទៅកាន់ប្រទេសជប៉ុនដើម្បីសិក្សា។ នាងស្លៀក ពាក់ដូចជាបុរស, កាន់ដាវមួយតាមខ្លួន, និងបានសរសេរអត្ថបទនានាស្ទើរឱ្យមានការធ្វើបដិវត្តន៍មួយប្រឆាំងជាមួយ ពួកម៉ានជូ និងប្រព័ន្ធគ្រួសារចិនបុរាណ។ នាងបានត្រឡប់មកកាន់ប្រទេសចិននៅក្នុងឆ្នាំ 1906 ដើម្បីធ្វើបដិវត្ត បញ្ចប់ការដឹកនាំរបស់ឈីន។ នៅក្នុងសប្តាហ៍ទី 2 នៅក្នុងខែ កក្កដា ឆ្នាំ 1907 នាងបានឮដំណឹងថា ជីដូនមួយរបស់ នាងត្រូវបានចាប់ខ្លួនពីបទរៀបចំគម្រោងធ្វើឃាតអភិបាលខេត្តម៉ានជូ មួយរូប ហើយបានដឹងថា ពួកគេនឹងមកចាប់ ខ្លួននាង។ នាងបានបដិសេធនៅក្នុងការរត់គេចខ្លួន ហើយជំនួសមកពីបានសរសេរកំណាព្យប៉ុន្មានឃ្លានេះទៅកាន់ មិត្តភក្តិរបស់នាងថា “ព្រះអាទិត្យកំពុងលិចដោយ សារគ្មានផ្លូវទៅខាងមុខ/ វាជារឿងឥតបានការ ប្រសិនបើខ្ញុំយំ ដោយសារការបាត់បង់ប្រទេសមួយនេះ/ បើទោះបីជាខ្ញុំស្លាប់ក៏ដោយ ប៉ុន្តែឆន្ទៈខ្ញុំនៅតែរស់/ តាមរយៈការធ្វើពិធីកម្ម ដែលជាកាតព្វកិច្ចរបស់ខ្ញុំ”។ ឈីជីន ភ្លាមៗនោះត្រូវបានចាប់ខ្លួន និងកាត់ក្បាលពីបទក្បាត់ជាតិ។ ការស្លាប់របស់ នាង បានធ្វើឱ្យនាងល្បីល្បាញនៅក្នុងប្រទេស ហើយបានត្រឹមតែជម្រុញឱ្យមានកំណើនសេចក្តីក្រោធខឹងចំពោះ មេដឹកនាំម៉ានជូ តែប៉ុណ្ណោះ។

ចុងក្រោយ នៅពេលដែលសន្តតិវង្សឈីន បានដួលរលំ មួយសតវត្សបន្ទាប់ពីការធ្លាក់ចុះ, កាបះបោរ, ភាព អាម៉ាស់ ប្រទេសចិនហាក់ដូចជាស្ថិតនៅក្នុងភាពគ្រោះថ្នាក់មួយ។ ប្រព័ន្ធប្រឡង់ជ្រើសរើសមន្ត្រីរាជការត្រូវបានលុប ចោលនៅក្នុងឆ្នាំ 1905 ដែលនាំឱ្យជនជាតិចិនវណ្ណៈខ្ពស់ៗមួយចំនួន ស្ថិតនៅក្នុងភាពមិនច្បាស់លាស់ថាតើពួកគេ ត្រូវធ្វើយ៉ាងដូចម្តេចដើម្បីភ្ជាប់ខ្លួនជាមួយរដ្ឋាភិបាលឈើ ដែលបានសន្យាថានឹងអនុវត្តប្រព័ន្ធរាជាធិបតេយ្យអាស្រ័យ ធម្មនុញ្ញ ប៉ុន្តែពួកគេពេលនេះហាក់ដូចជាកំពុងតែដើរអូសដើង។ ម្ចាស់ក្សត្រិយានី បានសុគត់នៅក្នុងឆ្នាំ 1908 មួយ ថ្ងៃបន្ទាប់ពីការសុគត់របស់អធិរាជ ហ្គ័ងហ្សឺ (ដែលមានពាក្យ ចមាមអាមថា ព្រះនាងបានបំពុលទ្រង់ដើម្បីកុំឱ្យ ទ្រង់ឡើងកាន់អំណាច)។ រាជបល្ល័ង្កត្រូវបានប្រគល់ទៅឱ្យព្រះអង្គម្ចាស់ដែលមានព្រះជន្មទើបតែ 3 ព្រះវស្សា ព្រះនាម

ពូជី ដែលក្រោយមានក្លាយជាអធិរាជហ្សិនតុង។ រាជវាំងយីង ពេលនោះបានធ្លាក់ចុះខ្សោយបំផុតនៅក្នុងអំឡុង ពេល 2 សតវត្សកន្លះកន្លងមក។

នៅថ្ងៃទី 9 ខែ តុលា ឆ្នាំ 1911 នៅទីក្រុងវ៉ូឆាង ដែលស្ថិតនៅចិនភាគកណ្តាល អ្នកធ្វើបដិវត្តន៍មួយក្រុម មានទំនាក់ទំនងតិចតួចជាមួយស៊ុនយ៉ាតសេន បានប្រុងប្រៀបនៅក្នុងការងើបឡើងដើម្បីបះបោរ នៅពេលដែលគ្នា គេមួយរូបមិនបានប្រុងប្រយ័ត្នធ្វើឲ្យភ្លើងបារីរបស់គេធ្លាក់ទៅក្នុងរំសេវ ដែលកំពុងញាត់ចូលក្នុងសំបកគ្រាប់ ដែលនាំ ឲ្យផ្ទុះបង្កទៅជាផ្សែងឡើងលើ ដូចជាជាសញ្ញាប្រកាសឱ្យធ្វើសង្គ្រាម។ ការផ្ទុះនេះ នាំឱ្យអាជ្ញាធរធ្វើការស៊ើបអង្កេត ហើយពួកគេបានរកឃើញខ្សែរយៈពួកបដិវត្ត និងគម្រោងនៃការបះបោរ។ ប្រឈមមុខទៅនឹងការចាប់ខ្លួន និងការ ប្រហារជីវិត ក្រុមអ្នកធ្វើបដិវត្តនៅតំបន់វ៉ូឆាង បានសម្រេចចិត្តនៅក្នុងការប្រកាសសង្គ្រាមជាមួយរដ្ឋាភិបាលយីង នៅថ្ងៃទី 10 ខែ តុលា ។ ឧត្តមសេនីយគ្រប់គ្រងនៅក្នុងតំបន់ ថ្មីៗនេះទើបតែបានបញ្ជូនកងទ័ពល្អៗទៅកាន់តំបន់ ហ៊ូណាន ដែលស្ថិតនៅភាគខាងលិច ដើម្បីបង្ក្រាបកុប្បកម្មដែលកើតឡើងដោយសារឆ្មោះកម្មសិទ្ធិផ្លូវថ្នល់ភ្លើងនៅ ក្នុងតំបន់។ ជាជាង បញ្ហាឱ្យមានការបង្ក្រាបការងើបបះបោរជំរឿននេះ លោកបានរត់ភៀសខ្លួនចេញពីវ៉ូឆាង ហើយនៅពេលនោះពួកបះបោរបានត្រួតត្រាលើទីក្រុងដ៏ធំមួយនេះ។

ពាក្យចាមអាមាស្តីពីការបះបោរក្នុងតំបន់នេះបានរីកសាយភាយយ៉ាងឆាប់រហ័ស ហើយសភាថ្នាក់ខេត្ត មួយចំនួនចាប់ផ្តើមប្រកាសឯករាជ្យពីរដ្ឋាភិបាលយីង ខណៈពេលដែលកងទ័ពមួយចំនួន ដែលទើបតែទទួលការ ហ្វឹកហ្វឺនថ្មីៗតាមបែបលោកខាងលិច បដិសេធនៅក្នុងការគាំទ្ររដ្ឋាភិបាលយីង ហើយជំនួសមកវិញចាប់ផ្តើមចូល រួមជាមួយក្រុមបះបោរ។ ស៊ុនយ៉ាតសេន បានអានព័ត៌មានអំពីការបះបោរនៅវ៉ូឆាង នៅលើរថភ្លើងមួយខាងក្រៅទីក្រុង ជេនវ៉ៃ រដ្ឋឧឡូរ៉ាដូ ជាទីកន្លែងដែលលោកកំពុងអង្គុយលុយពីប្រជាជនចិនដែលរស់នៅសហរដ្ឋអាមេរិក។ ដោយ ដឹងច្បាស់ថា សមភូមិនៅប្រទេសចិនគ្រាន់តែជាការចាប់ផ្តើម លោកបានធ្វើដំណើរទៅទីក្រុងឡុងដ៍ ជាទីកន្លែង ដែលលោកសង្ឃឹមថាលោកអាចអង្គុយបានច្រើនសម្រាប់បុព្វហេតុនៃការធ្វើបដិវត្តន៍។ នៅត្រង់ចំណុចនេះ រាជវាំងម៉ានជូ បានសំលឹងរកការជ័យពីមន្ត្រីយោធាជាន់ខ្ពស់ជនជាតិចិនយ៉នស៊ីខៃ អ្នកដែលបានចូលដៃខាងម្ចាស់ ក្សត្រីយានីប្រឆាំងជាមួយក្រុមអ្នកធ្វើកំណែទម្រង់នៅក្នុងឆ្នាំ 1898 ។ ប៉ុន្តែ ពួកអ្នកធ្វើបដិវត្តន៍ក៏បានស្នើសុំឲ្យយ៉នស៊ីខៃ គាំទ្រពួកគេដើម្បីបង្កើតសាធារណរដ្ឋចិនមួយ ដែលឯករាជ្យពីការដឹកនាំរបស់ពួកម៉ានជូ ។ យ៉នស៊ីខៃ បានរៀបចំឲ្យ មានការចរចាបញ្ចប់សន្តិវិវាទយីង ។

រាជវាំងយីង បានយល់ព្រមឱ្យអធិរាជហ្សិនតុង ដែលមានព្រះជន្ម 6 ព្រះវស្សាដាក់រាជ្យជាថ្នូរទៅនឹងការ សន្យាអនុញ្ញាតឲ្យទ្រង់ និងរាជវង្សបន្តរស់នៅក្នុងរាជវាំងជាមួយនិងប្រាក់ឧបត្ថម្ភប្រចាំឆ្នាំ ខណៈពេលដែលបន្តថែរក្សា រតនសម្បត្តិសិល្បៈនានានៅក្នុងរាជវាំង។ ការទម្លាក់សន្តិវិវាទយីង នៅក្នុងប្រទេសចិន មួយភាគធំពាក់ព័ន្ធជាមួយ និងក្រុមអ្នកធ្វើបដិវត្តន៍ ដោយមិនមែនបណ្តាលមកពីភាពចលាចល ឬមហាអំណាចលោកខាងលិចឡើយ ហើយ ប្រទេសជប៉ុនកំពុងពុះប្រទេសនេះទៅជាចំណាត់ដូចផ្លែឌឺឡឹក។ ដោយសារតែ យ៉នស៊ីខៃ ត្រួតត្រាលើកម្លាំងយោធា របស់រដ្ឋថ្មីនេះ តំណែងជាប្រធានាធិបតេយ្យនៃសាធារណរដ្ឋថ្មីនេះត្រូវបានគេប្រគល់ឱ្យលោកនៅថ្ងៃទី 12 ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ 1912 ជាជាងប្រគល់ឱ្យស៊ុនយ៉ាតសេន។

ខណៈពេលដែលក្រុមអ្នកធ្វើបដិវត្តប្រឆាំងជាមួយយីង មានគោលបំណងរួមគ្នាក្នុងការទម្លាក់សន្តិវិវាទ នេះចេញពីអំណាច ក៏មានមានបញ្ហាមួយចំនួនធំផងដែរ ដែលបានធ្វើឲ្យពួកគេបែកបាក់គ្នា។ ស៊ុនយ៉ាតសេន និងអ្នកដើរតាមលោកបានបង្កើតគណបក្សនយោបាយថ្មីមួយដែលមានឈ្មោះថា គូមិនតាង (គណបក្សអ្នកជាតិនិយម)

ដែលពួកគេយល់ឃើញថា ជាគណបក្ស “ជំទាស់ដឹកក្តី” មួយ ដែលនឹងប្រកួតប្រជែងនៅក្នុងការបោះឆ្នោតជាមួយ និងអ្នកដើរតាមយ៉ាងស៊ីវិល។ គណបក្សនយោបាយផ្សេងៗទៀតជាច្រើនក៏ត្រូវបានបង្កើតឡើងផងដែរ, ហើយការបោះឆ្នោតជ្រើសរើសតំណាងរាស្ត្រត្រូវបានប្រព្រឹត្តិឡើងនៅក្នុងខែ ធ្នូ ឆ្នាំ 1912 ។ មានតែបុរសដែលកាន់កាប់ទ្រព្យសម្បត្តិ, បង់ពន្ធ, និងទទួលបានការបណ្តុះបណ្តាលកម្រិតបឋមសិក្សាប៉ុណ្ណោះ ដែលអាចបោះឆ្នោតបាន។ បុរសប្រមាណ 40 លាននាក់មានសិទ្ធិនៅក្នុងការបោះឆ្នោត ប្រហែលជា 10 ភាគរយនៃប្រជាជនទាំងមូល។ ដោយសារតែប្រទេសចិនខ្វះនូវបទពិសោធន៍នៅក្នុងការរៀបចំការបោះឆ្នោតនយោបាយអស់រយៈពេល 2,000 ឆ្នាំមកហើយនោះ ការបោះឆ្នោតលើកនេះគឺជាការចាប់ផ្តើមដំបូងដ៏គួរឲ្យចាប់អារម្មណ៍មួយ ហើយការបោះឆ្នោតនៅក្នុងឆ្នាំ 1912 បានដំណើរការទៅយ៉ាងល្អ។ អ្នកគ្រប់គ្រងការធ្វើយុទ្ធនាការគណបក្សអ្នកជាតិនិយមគឺលោកសុងចាវអេន ដែលជាអ្នកតស៊ូដើម្បីប្រជាធិបតេយ្យ មកពីហ៊ូណាន អ្នកដែលគេសង្ឃឹមថានឹងក្លាយជានាយករដ្ឋមន្ត្រីនៅក្នុងគណៈរដ្ឋមន្ត្រីរបស់ប្រធានាធិបតីយ៉ាន់ស៊ីខៃ។ គណបក្សជាតិនិយម ឈ្នះបានសំលេងឆ្នោត 43 ភាគរយ ដោយឈ្នះដាច់ឆ្ងាយជាងគណបក្សផ្សេងៗទៀត ហើយស៊ុនយ៉ាតសេន អ្នកដែលបានយល់ព្រមនៅក្នុងការធ្វើជាប្រធាននៃអគ្គនាយកដ្ឋានអភិវឌ្ឍន៍រដ្ឋបាល។

សម្រាប់យ៉ាន់ស៊ីខៃ បច្ចេកពាក្យ “ជំទាស់ដោយក្តី” គឺជាការប្រឆាំង, លោកយល់ឃើញថា ការរឹតតែរឹតរបស់គណបក្សអ្នកជាតិនិយមទៅលើនយោបាយរបស់លោក និងជោគជ័យនៅក្នុងការបោះឆ្នោតរបស់ពួកគេ គឺជាការគំរាមកំហែងមួយដល់ការប៉ុនប៉ងរបស់លោក ក្នុងការបង្កើតរដ្ឋាភិបាលអំណាចមជ្ឈការដ៏រឹងមាំមួយ។ សុងចាវអេន បាននិយាយរិះគន់លើជម្រើសគណៈរដ្ឋមន្ត្រី និងគោលនយោបាយរបស់យ៉ាន់ស៊ីខៃ។ នៅពេលដែលសុងចាវអេន កំពុងរងចាំឡើងរថភ្លើងពីសៀងហៃ ដើម្បីធ្វើដំណើរទៅតៃប៉េង នៅថ្ងៃទី 20 ខែ មីនា ឆ្នាំ 1913 មនុស្សចម្លែកម្នាក់មានដើរមកក្បែរលោក និងបានបាញ់លោកចំនួន 2 គ្រាប់។ 2 ថ្ងៃបន្ទាប់មក លោកបានស្លាប់នៅក្នុងមន្ទីរពេទ្យសៀងហៃ ដោយខ្វះ 2 សប្តាហ៍ទៀតដល់គម្រប់ខួប 31 ឆ្នាំរបស់លោក។ ខ្មាន់កាំភ្លើងមិនដែលត្រូវបានគេចាប់បានឡើយ ប៉ុន្តែមនុស្សភាគច្រើនអះអាង, ជាមួយហេតុផលដ៏ត្រឹមត្រូវ, ថាយ៉ាន់ស៊ីខៃ ជាអ្នកបញ្ជាឲ្យគេធ្វើឃាតលោក។

ប្រធានាធិបតីយ៉ាន់ស៊ីខៃ ជាមនុស្សចូលចិត្តជួបជុំគ្នាច្រើន និងចូលចិត្តសប្បាយរីករាយ លោកបានធ្វើឱ្យភ្ញៀវអាហារពេសល្ងាចរបស់លោកមានចាប់ចិត្តជាមួយនិងពាក្យបែបកំលែងរបស់លោក ប៉ុន្តែលោកជាមនុស្សមានគំនិតអភិរក្សនិយម (មានប្រព័ន្ធចុង 1 ឡ) និងគ្មានក្តីមេត្តាចំពោះគូរសត្រូវនយោបាយរបស់លោកឡើយ។ គណបក្សអ្នកជាតិនិយមបានឆ្លើយតបចំពោះការលួចធ្វើឃាតសុងចាវអេន ជាមួយនិងការស្នើឱ្យ យ៉ាន់ស៊ីខៃ លាលែងពីតំណែង និងភ្លាមៗនោះពួកគេចាប់ផ្តើមងើបឡើងដើម្បីបះបោរ។ ក្នុងនាមជាមនុស្សម្នាក់ដែលជាអ្នកទទួលខុសត្រូវលើកម្មវិធីទំនើបកម្មយោធាបន្ទាប់ពីសន្តិវង្សយ៉ាង ដួលរលំយ៉ាន់ស៊ីខៃ ទទួលបានកិត្តិភាពពីសំណាក់មេបញ្ជាការយោធាភាគច្រើននៅក្នុងប្រទេស។ នៅក្នុងឆ្នាំ 1913 លោកបានបញ្ចប់ការបះបោររបស់គណបក្សអ្នកជាតិនិយម ដោយវាយបង្គ្រាបកងកម្លាំងរបស់ពួកគេយ៉ាងឆាប់រហ័ស និងនិរទេសស៊ុនយ៉ាតសេន ជាថ្មីម្តងទៀតទៅកាន់ប្រទេសជប៉ុន។

យ៉ាន់ស៊ីខៃ ប្រមូលអំណាចទាំងឡាយដែលលោកអ្នកប្រមូលបានសម្រាប់ខ្លួនលោកផ្ទាល់ និងបានខ្ជិលខ្ជាយក្នុងបរិមាណដ៏ច្រើនពីធនាគារបរទេស និងរដ្ឋាភិបាល ដើម្បីទិញអាវុធសម្រាប់យោធារបស់លោក។ លោកចង់បានរដ្ឋមួយដែលខ្លាំង និងឧស្សាហកម្មទំនើប ប៉ុន្តែលោកមិនបានគិតស្រមៃអំពីប្រព័ន្ធនយោបាយដែលមានប្រសិទ្ធភាពនានាណា ក្រៅពីជានិយមដែលលោកបានស្គាល់អំឡុងពេលលោកធ្វើជាមន្ត្រីរបស់យ៉ាន់ស៊ីខៃ ឡើយ។ នៅក្នុងឆ្នាំ 1915 លោកបានរៀបចំគម្រោងក្បត់មួយជាមួយទីប្រឹក្សារបស់លោក ដើម្បីស្តាររបបរាជានិយមមួយ ដោយលោកបានតាំងខ្លួនជាអធិរាជ។ ប៉ុន្តែ អ្វីៗបានប្រែប្រួលយ៉ាងខ្លាំងចាប់តាំងពីឆ្នាំ 1911 មក ហើយស្ទើរតែគ្មាននរណាម្នាក់ក្រៅពីបក្ស

ពួករបស់លោក គាំទ្រសកម្មភាពនេះឡើយ។ យ៉ែនស៊ីខៃ ស្លាប់ដោយសារបញ្ហាក្រលៀននៅក្នុងឆ្នាំ 1916 ដោយបានបន្សល់ទុកអំណាចចោល ដោយគ្មានការធ្វើប្រជាមាតិថ្នាក់ជាតិជាតើប្រព័ន្ធនយោបាយរបៀបណាដែលត្រូវបង្កើត និងអនុវត្តជាថ្មី។

អំឡុងពេលចាប់ពីការស្លាប់របស់យ៉ែនស៊ីខៃ នៅក្នុងឆ្នាំ 1916 រហូតដល់ឆ្នាំ 1927 គឺជាសម័យកាលខ្មៅងងឹត និងហឹង្សាបំផុតនៅក្នុងប្រវត្តិសាស្ត្រយុវលង់របស់ប្រទេសចិន។ អតីតឧត្តមសេនីយរបស់យ៉ែនស៊ីខៃ មិនបានរួបរួមគ្នាដើម្បីជ្រើសរើសមេដឹកនាំមួយរូបឡើយ ប៉ុន្តែពួកគេចាប់ផ្តើមប្រគល់ប្រជែងគ្នាទៅវិញទៅមក និងបានប្រើប្រាស់កងទ័ពរបស់ពួកគេធ្វើជាកងទ័ពផ្ទាល់ខ្លួន។ សម័យកាលដែលគេស្គាល់ថា សម័យអ្នកត្រាញ នៅក្នុងប្រទេសចិន នៅពេលដែលប្រទេសបានបែងចែកទៅជាព្រះរាជាណាចក្ររបស់ស្តេចត្រាញជាច្រើន។ អ្នកដែលគ្រប់គ្រងទីក្រុងពែជីង ត្រូវបានគេទទួលស្គាល់ថាជា “ប្រធានាធិបតីនៃសាធារណរដ្ឋ” ប៉ុន្តែ សាធារណរដ្ឋនេះតាមពិតទៅមានតែឈ្មោះតែប៉ុណ្ណោះ ដូចដែលព្រះរាជាណាចក្រធំតូចរបស់ស្តេចត្រាញបានប្រកួតប្រជែងគ្នាតាមរយៈការវាយធ្មត់, លួចប្លន់, និងការយកពន្ធជូនជូនលើតំបន់ដែលពួកគេត្រួតត្រា។ ចំនួនកងកម្លាំងយោធានៅក្នុងប្រទេសចិនកើនឡើងពីចំនួន 500,000 នាក់នៅក្នុងឆ្នាំ 1913 រហូតដល់ចំនួន 2.2 លាននាក់នៅក្នុងឆ្នាំ 1928 ។ ទ្រព្យសម្បត្តិដែលបានបង្កើតនៅពេលនោះ គឺប្រមូលបានមកពីការហ្វឹកហ្វឺន និងបំពាក់សម្ភារៈដល់យោធាទាំងនេះ។

ស្តេចត្រាញមួយចំនួនមានលក្ខណៈខុសពីមេចៅតែបន្តិបន្តប៉ុណ្ណោះ ខណៈពេលអ្នកមួយចំនួនទៀតព្យាយាមនៅក្នុងការស្ថាបនារដ្ឋាភិបាលស្ថិតស្ថេរមួយនៅក្នុងតំបន់ដែលពួកគេត្រួតត្រា។ ម្នាក់ដែលលេចធ្លោជាងគេនៅក្នុងចំណោមនោះគឺ ហ្វេងយូសៀង អ្នកដែលកើតចេញមកពីប្រជាកសិករតូចទាបមួយ បានក្លាយមេបញ្ជា ការយោធាដ៏មានអំណាចខ្លាំងបំផុតមួយនៅក្នុងប្រទេសចិន។ ដែលគេស្គាល់ជាទូទៅថា ឧត្តមសេនីត្រីស្តសាសនិក លោកបានទទួលកងទ័ពរបស់លោកតាមបែបគ្រីស្តសាសនា ក៏ដូចជារ៉ឺនយោធា, កសាងមណ្ឌលកុមារកំព្រា និងសាលារៀន, ហើយពេលខ្លះបានរៀបចំពិធីលាងបាបដល់កងទ័ពរបស់លោក ដោយប្រើប្រាស់ទុយយោទឹកសម្រាប់បោះទៅលើពួកគេ។ ចាងជូលីន អតីតមេចៅមួយរូបមកពីតំបន់ម៉ានជូរី ដែលលោកបានគ្រប់គ្រងនៅទីនោះជាមួយនិងកណ្តាប់ដៃដែកមួយ, យ៉ានហ្សឺសាន ត្រួតត្រាខេត្តសានហ្សឺ ដែលស្ថិតនៅភាគពាយព្យ, ជាទីកន្លែងដែលលោកលើកកម្ពស់សីលធម៌សាធារណ និងឧស្សាហូបនីយកម្ម។

ជាមួយនិងការបែកខ្ញែកអំណាចស្ទើរតែទាំងស្រុង រដ្ឋាភិបាលមានអំណាចតិចតួចនៅក្នុងការត្រួតត្រាតំបន់នានាខាងក្រៅរដ្ឋធានីពែជីង ហើយគ្មានមធ្យោបាយក្នុងការប្រមូលពន្ធពីតំបន់នានានៅក្នុងប្រទេសឡើយ។ អំឡុងសង្គ្រាមលោកលើកទី 1 ពាណិជ្ជករចិនទទួលបានជោគជ័យនៅក្នុងការធ្វើទំនើបកម្មឧស្សាហកម្មដោយសារតែពួកលោកខាងលិចកំពុងតែគ្របដណ្តប់ទៅដោយសង្គ្រាម។ ជប៉ុនបានទាញយកប្រយោជន៍ពីសង្គ្រាមលោកលើកទី 1 តាមរយៈការចេញសេចក្តីប្រកាសមួយដល់រដ្ឋាភិបាលចិនអំពី “ការទាមទារ 21 ចំណុច” នៅក្នុងឆ្នាំ 1915 ជាការទាមទារដែលនឹងផ្តល់ឱ្យជប៉ុនគ្រប់គ្រងលើរដ្ឋាភិបាលចិន។ នៅពេលដែលសាធារណជនងើបឡើងប្រឆាំងជាមួយជប៉ុន ជប៉ុនបានដកចេញនូវការទាមទារដោយបំពានជាច្រើនចំណុច និងបានព្រមព្រៀងលើការទាមទារមួយចំនួនដែលបានបង្កើនសិទ្ធិសេដ្ឋកិច្ច និងឯកសិទ្ធិពិសេសមួយចំនួន។

បន្ទាប់ពីសហរដ្ឋអាមេរិក, ចក្រភពអង់គ្លេស, បារាំងបានយកជ័យជំនះលើអាឡឺម៉ង់ ដោយបានបញ្ចប់សង្គ្រាមលោកលើកទី 1 ក្រុមអ្នកទទួលជ័យជំនះបានសម្រេច នៅក្នុងការចោទសន្តិភាពនៅទីក្រុងវែរសៃ ថា អតីតដែនដីដែលចិនធ្លាប់សម្បទានឱ្យអាឡឺម៉ង់កាន់កាប់នៅប្រទេសចិនភាគខាងជើង នឹងត្រូវប្រគល់ទៅឱ្យជប៉ុនជាអ្នកត្រួតត្រា

ជំនួសវិញ។ ព័ត៌មានស្តីពីការសម្រេចចិត្តនេះបានវាយប្រហារលើនិស្សិត, សាស្ត្រាចារ្យ, និងពាណិជ្ជករចិនដូចជា រន្ទះបាញ់។ ចិនបានចងសម្ព័ន្ធមិត្តជាមួយសហរដ្ឋអាមេរិក, ចក្រភពអង់គ្លេស, និងបារាំងនៅក្នុងសង្គ្រាមលោកលើក ទី 1 និងបានបញ្ចូលកម្មករចំនួន 100,000 នាក់ទៅកាន់ទ្វីបអឺរ៉ុបដើម្បីគាំទ្រដល់មហាអំណាច សម្ព័ន្ធមិត្ត។ រ៉ូម៉ានូវីល ស៊ុន បាននាំសហរដ្ឋអាមេរិកចូលទៅក្នុងសង្គ្រាមលោកលើកទី 1 ដោយបានប្រកាសពីគោលបំណងប្រាកដនិយម របស់លោកក្នុងការធ្វើឲ្យពិភពលោកមានប្រជាធិបតេយ្យ និងលើកកម្ពស់ការធ្វើសេចក្តីសម្រេចចិត្តដោយខ្លួនឯង សម្រាប់ប្រទេសទាំងអស់នៅលើពិភពលោក។ សម្រេចពួកប្រជាធិបតេយ្យលោកខាងលិចដែលបានផ្តល់រង្វាន់ដល់ ប្រទេសជប៉ុននូវអតីតទ្រព្យសម្បត្តិរបស់អាឡឺម៉ង់ នៅក្នុងប្រទេសចិនបានបង្ហាញប្រាប់ប្រជាជនជាតិចិនទាំងឡាយ ថា ពួកគេគឺជាមនុស្សពូកែលាក់ពុត ដូចដែលពួកគេធ្លាប់បានអះអាងថា ការធ្វើសង្គ្រាមអាគៀន គឺគ្រាន់តែជាការ ការពារ “ការធ្វើពាណិជ្ជកម្មសេរី” មួយតែប៉ុណ្ណោះ។

សេចក្តីសម្រេចចិត្តនេះបានឮដល់ទីក្រុងព័រតឺង នៅល្វាចថ្ងៃទី 3 ខែឧសភា ឆ្នាំ 1919 ហើយនៅថ្ងៃបន្ទាប់ និស្សិតចិន 3,000 បានហែរក្បួនទៅកាន់ខ្លោងទ្វារសន្តិភាពនៃឋានសួគ៌ ដែលស្ថិតនៅមុខទីក្រុងហាមយាត់ ដើម្បីធ្វើ បាតុកម្មប្រឆាំងទៅនឹងសន្ធិសញ្ញាសន្តិភាពទីក្រុងវីរីសេ។ ពួកគេហែរក្បួនទៅកាន់ផ្ទះមន្ត្រីរដ្ឋាភិបាលមួយរូបដែលគាំទ្រ ជប៉ុន ដោយបានលួចប្លន់ និងដុតកម្ទេចរាបដល់ដី។ អ្នកធ្វើបាតុកម្មជាង 20 នាក់ត្រូវបានចាប់ខ្លួន ហើយប៉ុន្មានខែ បន្តបន្ទាប់មកទៀត និស្សិត, សាស្ត្រាចារ្យ, អ្នកជំនួញ, និងកម្មករសុទ្ធតែបានរៀបចំការធ្វើបាតុកម្ម និងកុប្បកម្ម និង ធ្វើពហិការប្រឆាំងជប៉ុន។ ចលនា 4 ឧសភា ត្រូវបានគេយកមកដាក់ឈ្មោះការធ្វើបាតុកម្មទាំងនេះ ហើយចលនា ទាំងមូលនេះ បានលើកកម្ពស់ឱ្យមានការផ្លាស់ប្តូរវប្បធម៌មួយ ដែលបានចាប់ផ្តើមប៉ុន្មានឆ្នាំកន្លងមកហើយ។

4 ឆ្នាំមុននេះ គឺនៅក្នុងឆ្នាំ 1915 សាស្ត្រាចារ្យនៅសាកលវិទ្យាល័យព័រតឺង 2 រូប គឺសាស្ត្រាចារ្យចេនទូស៊ី និង សាស្ត្រាចារ្យហ្វីស៊ី បានចាប់ផ្តើមសរសេរព្រឹត្តិបត្រមួយដែលមានឈ្មោះថា យុវជនថ្មី។ នៅក្នុងការចុះផ្សាយលើកទី 1 ចេនទូស៊ី សរសេរអត្ថបទមួយស្នើឲ្យយុវជនចិនទាំងឡាយបដិសេធប្រពៃណីបុរាណរបស់ចិន, ស្នើឱ្យពួកគេអនុវត្ត តាមគោលការណ៍ទាំង 6 នេះ៖ (1) ត្រូវឯករាជ្យ មិនត្រូវធ្វើជាខ្ញុំបម្រើគេ, (2) ត្រូវជឿនលឿន មិនត្រូវអភិរក្សឡើយ, (3) ត្រូវកាច មិនត្រូវស្អប់បូកពេកឡើយ, (4) ត្រូវមានគំនិតសាកលនិយម មិនត្រូវឯកនិយមឡើយ, (5) ត្រូវអនុវត្ត មិនត្រូវមានតែទ្រឹស្តីឡើយ, និង (6) ត្រូវតែវិទ្យាសាស្ត្រ មិនត្រូវស្រមើលស្រមៃឡើយ។ លោកចេនទូស៊ី អះអាងថា ប្រទេសចិនបានដើរថយក្រោយ ដោយសារប្រទេសនេះមានការអភិរក្សខ្លាំងពេក និងផ្តល់ការគោរពខ្លាំងពេកដល់ ប្រពៃណី និងមនុស្សចាស់។ មនុស្សក្មេងគួរតែបោះប្រឆាំងជាមួយអំណាចរបស់មនុស្សចាស់, បដិសេធ “គតិ បណ្ឌិតពីអតីតកាល” និងប្រកាន់យកឯករាជ្យ, អាត្មានិយម, និងសេរីភាព។

ព្រឹត្តិការណ៍ឆ្នាំ 1919 ភ្លាមៗបាននាំយុវជនចិនជាច្រើនឱ្យរិះគន់ប្រពៃណីចិន។ នៅក្នុងការវិភាគអំពីវិបត្តិ ដែលកើតឡើងដោយប្រទេស និងវប្បធម៌កើតឡើងក្នុងស្រុកនៅក្នុងសម័យស្តេចត្រាញ់, និស្សិត, គ្រូបង្រៀន, អ្នកនិពន្ធ, និងអ្នកកាសែត បានបោះពុម្ពផ្សាយព្រឹត្តិបត្រ, រឿងខ្លីៗ, កំណាព្យ, និងផ្ទាំងរូបភាពយោសនា ដោយបានបន្ទោសទៅ លើភាពអន់ខ្សោយរបស់ប្រទេសចិន 2 ចំណុច៖ ចក្រព័ត៌មានរបស់ប្រទេស និង ប្រពៃណីចិនដែលអនុវត្តតាមវប្បធម៌ អភិរក្សនិយមរបស់ខ្មែរ។ ឥឡូវ លឿននៃការផ្លាស់ប្តូរបានចាប់ផ្តើមបង្កើន។

2. ប្រទេសកូរ៉េ

2.1. ការតស៊ូដើម្បីបង្រួបបង្រួម និងការស្ថាបនាជាតិឡើងវិញ

ការចុះសន្ធិសញ្ញាដើម្បីបញ្ចូលប្រទេសកូរ៉េ ទៅជាឧបសម្ព័ន្ធមួយរបស់ប្រទេសជប៉ុនត្រូវបានធ្វើឡើងនៅ ថ្ងៃទី 22 ខែសីហា ឆ្នាំ 1910។ នៅក្នុងសន្ធិសញ្ញានេះបានថ្លែងថា ការរួបរួមរវាងប្រទេសជប៉ុន និងកូរ៉េ គឺដើម្បីរក្សា

សន្តិភាព ស្ថេរភាព និងដើម្បីជួយលើកតម្កើងដល់ការអភិវឌ្ឍន៍ និងសុខុមាលភាពនៃប្រជាជនកូរ៉េ។ ប៉ុន្តែ តាមពិតទៅ ជប៉ុនមិនបានបញ្ចូលប្រទេសកូរ៉េអោយទៅជាផ្នែកមួយនៃអាណាចក្ររបស់ខ្លួន និងមិនបានជួយលើកតម្កើងដល់ការអភិវឌ្ឍន៍ និងសុខុមាលភាពនៃប្រជាជនកូរ៉េឡើយ។ ម្យ៉ាងទៀត ផ្ទុយគ្នាទៅនឹងសេចក្តីថ្លែងជាសាធារណៈរបស់អធិរាជជប៉ុនមីអ៊ិយ៉ិ ដែលបានធ្វើឡើងនៅក្នុងពិធីចុះសន្ធិសញ្ញានៃការបញ្ចូលប្រទេសកូរ៉េជាឧបសម្ព័ន្ធ។ ក្នុងនោះទ្រង់បានថ្លែងថា ប្រទេសកូរ៉េនឹងត្រូវបានគេគោរពប្រសិនណាជាប្រទេសមួយនេះស្ថិតនៅក្រោមអំណាចរបស់ប្រទេសជប៉ុន ហើយពួកគេអាចមានសិទ្ធិ និងឯកសិទ្ធិនៅក្រោមច្បាប់យោគយល់មួយរបស់ជប៉ុន។ ផ្ទុយពីការអះអាងនេះ ប្រទេសកូរ៉េមិនបានទទួលអ្វីទាំងអស់ពីការសន្យានេះ។ ដោយជំនួសមកវិញ ពួកគេត្រូវបានដាក់អោយនៅក្រោមច្បាប់ទាហានជើយោរយោមួយ ដែលច្បាប់នេះបន្តអនុវត្តរហូតដល់ថ្ងៃទី 11 ខែ សីហា ឆ្នាំ 1945 ។ ចាប់ពីឆ្នាំ 1905 មកកងទ័ពរបស់ជប៉ុនចំនួនមួយកងពលកន្លះ ដែលមានគ្នាប្រមាណ 16,000 នាក់ត្រូវបានគេដាក់ពង្រាយនៅសេអ៊ូល និងនៅតាមកន្លែងសំខាន់ៗមួយចំនួនទៀតនៅក្នុងប្រទេសកូរ៉េ។ រហូតមកដល់ឆ្នាំ 1916 មានកងទាហានពីរកងពលថ្មីទៀតត្រូវបានគេបញ្ជូនមកកាន់ប្រទេសកូរ៉េ ហើយកងពលទាំងពីរនេះមានទីបញ្ជាការរៀងៗខ្លួននៅព្យុងយ៉ាង និងណាណាម ។

ការឈឺចាប់ក្នុងរយៈកាលដ៏វែងមួយចំពោះប្រជាជនកូរ៉េ ដោយសារការគ្រប់គ្រង និងដាក់អាណានិគមន៍របស់ជប៉ុន មានឥទ្ធិពលទៅលើគ្រប់ទម្រង់ទាំងអស់នៃជីវិតរស់នៅរបស់ប្រជាជនកូរ៉េ ដែលនឹងត្រូវប្រើប្រាស់ធ្វើជាឥទ្ធិពលដ៏ខ្លាំងក្លាមួយដល់ការអភិវឌ្ឍន៍ ក្រោយសង្គ្រាមលោកលើកទី 2 នៅក្នុងប្រទេសកូរ៉េ។ ប្រជាជនកូរ៉េបានទទួលនូវភាពអាម៉ាស់ និងការធ្វើបាប។ ប្រទេសជប៉ុនបានទាញយកនូវកំលាំងពលកម្ម និងធនធានធម្មជាតិយ៉ាងច្រើនពីប្រទេសកូរ៉េ។ នៅក្នុងកាលៈទេសៈមួយចំនួន ប្រជាជនកូរ៉េដែលរស់នៅក្នុង និងក្រៅប្រទេសបានចូលរួមក្នុងការប្រយុទ្ធព្រះពារដើម្បីការរួបរួមជាតិ និងការស្ថាបនាជាតិឡើងវិញ។

2.1.1. ការគ្រប់គ្រងអាណានិគមន៍ដំបូងរបស់ជប៉ុន

រដ្ឋាភិបាលអាណានិគមន៍ជប៉ុន និងតំបន់គ្រប់គ្រងរដ្ឋបាល៖ នៅពេលដែលជប៉ុន វាយយកបានប្រទេសកូរ៉េ ពួកគេបានប្តូរឈ្មោះប្រទេសនេះទៅជាតូសេន និងបានប្តូរឈ្មោះសេអ៊ូស ទៅជាគីដូ ឬរាជធានី។ ប្រទេសកូរ៉េត្រូវបានគេគិតថាជាបាយដី មានន័យថា ដែនដីខាងក្រៅ។

ជប៉ុនបានបង្កើតរដ្ឋាភិបាលមួយមានឈ្មោះថា រដ្ឋាភិបាលទូទៅនៃកូរ៉េ ហើយរដ្ឋាភិបាលនេះជា រដ្ឋាភិបាលអាណានិគមន៍របស់ពួកជប៉ុននៅក្នុងប្រទេសកូរ៉េ។ រដ្ឋាភិបាលនេះដឹកនាំដោយឧត្តមសេនីយ៍កូរ៉េមួយរូប ដែលត្រូវបានតែងតាំងឡើងដោយអធិរាជជប៉ុន និងមានមុខតំណែងទទួលខុសត្រូវដូចជានាយករដ្ឋមន្ត្រីជប៉ុនដែរ។ រដ្ឋាភិបាលទូទៅ ត្រូវបានគេផ្តល់សិទ្ធិអោយបង្កើតច្បាប់ និងបទបញ្ជា និងកេណ្ឌទ័ពនៅក្នុងប្រទេសកូរ៉េ បញ្ជូនពួកគេទៅកាន់តំបន់ម៉ាន់ជូរី ។ ដូច្នេះ គ្រប់ថ្នាក់ដឹកនាំរដ្ឋាភិបាលទាំងអស់ លើកលែងតែឧត្តមនារីដែលចូលនិវត្តន៍មួយចេញ សល់ពីនេះត្រូវមានករណីកិច្ចបំរើកងទ័ព។ អ្វីដែលជាការអាម៉ាស់មុខចំពោះប្រជាជនកូរ៉េនោះគឺ ជប៉ុនបានសាងសង់អាគាររដ្ឋាភិបាលទូទៅដ៏ធំមួយទល់មុខអាគារប្រពៃណីនៃព្រះរាជវាំងក្បែរបុក របស់កូរ៉េ និងប្តូរឈ្មោះក្លោងទ្វារក្លោងរ៉ាដែលក្លោងទ្វារនេះជាច្រកចូលទៅកាន់រាជវាំង មិនតែប៉ុណ្ណោះជប៉ុនបានបង្កើតអោយមានស្ថានសួនសត្វមួយនៅក្នុងបរិវេណព្រះរាជវាំងឆាងយ៉ុង ។

គ្រប់ថ្នាក់ដឹកនាំរដ្ឋាភិបាលទាំងអស់ ទទួលបានការឧបត្ថម្ភពីថ្នាក់ដឹកនាំរដ្ឋបាលដែលជាអ្នកគ្រប់គ្រង
លេខាធិការដ្ឋាននៃរដ្ឋាភិបាលទូទៅ។ ក្រសួងនីមួយៗត្រូវបានគេដាក់អោយនៅដាច់ដោយឡែកពីគ្នា ដែលការធ្វើ
បែបនេះគឺជាការអនុវត្តន៍គោលនយោបាយ និងកម្មវិធីអាណានិគមន៍របស់ជប៉ុន។ តំណែងថ្នាក់ដឹកនាំ ថ្នាក់គ្រប់
គ្រងក្រសួង ថ្នាក់គ្រប់គ្រងផ្នែកទាំងអស់ បូករួមទាំងតំណែងស្មៀនជាងពាក់កណ្តាលនៅក្នុងរដ្ឋាភិបាលទូទៅ ត្រូវ
គ្រប់គ្រងដោយជនជាតិជប៉ុន។ នៅចុងឆ្នាំ 1937 ក្នុងចំណោមមន្ត្រីបម្រើការនៅតាមខេត្ត ក្រុង និងទីភ្នាក់ងារចំនួន
87,552 នាក់មាន 52,270 នាក់ជាជនជាតិជប៉ុន។

ក្រៅពីការដាក់បន្ថែមកងពលនៃកងទ័ពអធិរាជជប៉ុននៅក្នុងប្រទេសកូរ៉េ រដ្ឋាភិបាលអាណានិគមន៍ជប៉ុន
បានបង្កើតកងឈ្លបមួយដែលមានទាហានជប៉ុនចំនួន 40,000 នាក់ និងប៉ូលីសស៊ីវិលសម្រាប់ប្រើប្រាស់ដើម្បីរក្សាច្បាប់
និងសណ្តាប់ធ្នាប់។ ចំនួននៃប៉ូលីសស៊ីវិលបានកើនឡើងពី 5,683 នាក់នៅឆ្នាំ 1910 ទៅដល់ 7,100 នាក់ នៅឆ្នាំ 1912 ។

ក្រុមប្រឹក្សាផ្តល់យោបល់មួយត្រូវបានបង្កើតឡើងនៅខែកញ្ញា ឆ្នាំ 1910 ដើម្បីជួយប្រឹក្សាដល់រដ្ឋាភិបាល
ទូទៅ និងជនជាតិកូរ៉េមួយចំនួនដែលបានសហការជាមួយជប៉ុន ហើយពួកគេត្រូវបានតែងតាំងជាសមាជិកក្រុមប្រឹក្សា
ទាំង 65 រូប។ រាល់មន្ត្រីតុលាការទាំងអស់ (ចៅក្រម និងរដ្ឋអាជ្ញា) បូករួមទាំងមេធាវីផងសុទ្ធតែជាជនជាតិជប៉ុន។
ប្រឈមមុខទៅនឹងបញ្ហាសំខាន់មួយគឺថា គ្មានមន្ត្រីជប៉ុនណាមួយដែលបម្រើការនៅគ្រប់ផ្នែក ឬគ្រប់កំរិតនៃរដ្ឋបាល
អាណានិគមន៍អាចនិយាយ ឬចេះភាសាកូរ៉េឡើយ។

ប្រទេសកូរ៉េត្រូវបានបែងចែកជា 13 ខេត្ត និងគីចូ (សេអ៊ូល) ត្រូវបានគេកំណត់ថាជាទីក្រុងពិសេសមួយ
របស់កូរ៉េ ហើយប្រជាជនជប៉ុនហៅទីក្រុងនេះថា ហ្វូ ។ ចៅហ្វាយក្រុងគីចូ (ហ្វូ) និងថ្នាក់ដឹកនាំសំខាន់ៗនៅតាម
ខេត្តទាំងអស់សុទ្ធតែជាជនជាតិជប៉ុន។ នៅពេលក្រោយមកទៀតមានជនជាតិកូរ៉េម្នាក់ ឬពីរនាក់ប៉ុណ្ណោះដែលត្រូវ
បានតែងតាំងជាចៅហ្វាយខេត្ត។ មានថ្នាក់ដឹកនាំនៅតាមតំបន់ជនបទមួយចំនួនជាជនជាតិកូរ៉េ ក្នុងនោះមេឃុំ និង
ចៅហ្វាយស្រុកទាំងអស់ជាជនជាតិកូរ៉េ។ ដោយមិនចាំបាច់និយាយ មេប៉ូលីស និងអ្នកគ្រប់គ្រងការអប់រំទាំងអស់ក៏
ជាជនជាតិជប៉ុនផងដែរ។

គោលនយោបាយ វប្បធម៌ និងការអប់រំ៖ គោលនយោបាយវប្បធម៌ដំបូងរបស់ជប៉ុនគឺ សំដៅទៅរកការ
បំផ្លាញគំនិតជាតិនិយម និងស្មារតីជាតិសាសន៍នៃជនជាតិកូរ៉េ ។ ដូច្នេះ ច្បាប់សារពត៌មានមួយត្រូវបានបង្កើតឡើង
នៅក្នុងខែ មេសា ឆ្នាំ 1908 ហើយត្រូវបានប្រកាសអោយប្រើអំឡុងសម័យអាណាព្យាបាល ដោយច្បាប់នោះចែងថា
៖ គ្រប់កាសែត និងទស្សនាវដ្តីទាំងអស់ត្រូវបានលុបចោល និងរាល់ការប្រជុំជាលក្ខណៈសាធារណៈត្រូវបានហាម
ឃាត់។ ការប្រជុំគ្នាច្រៀងចម្រៀងជាតិនិយមកូរ៉េត្រូវបានចាត់ទុកថាខុសច្បាប់ និងការដាក់តាំងទង់ជាតិកូរ៉េត្រូវបាន
ហាមឃាត់។ មានតែកាសែតតែប៉ុណ្ណោះដែលត្រូវបានគេអនុញ្ញាតិអោយបោះពុម្ពនៅក្នុងប្រទេសកូរ៉េ ហើយកាសែត
ទាំងអស់នោះបោះពុម្ពឡើងដោយជនជាតិជប៉ុន និងជាភាសា ជប៉ុន។ មានការសង្កត់សង្កិនទៅលើសេរីភាពនៃការ
និយាយស្តី សេរីភាពសារពត៌មាន និងការប្រជុំ ដែលទាំងនេះជាការការអះអាងរបស់អ្នកកាសែតជប៉ុនម្នាក់ ដែលធ្វើ
ការអោយកាសែតឈ្មោះ តូក្យូ នីជី នីជីស៊ីមប៉ុន។

សកម្មភាពជាច្រើន និងសាលាឯកជនផ្សេងទៀតដែលជាកន្លែងផ្សព្វផ្សាយគំនិតជាតិនិយម ដោយលោក
គ្រូ អ្នកគ្រូ ឬសិស្សត្រូវបានបិទទ្វារ។ គ្រប់អ្នកនយោបាយកូរ៉េ និងអង្គការសង្គមទាំងអស់ត្រូវបានរំលាយចោល ក្នុង

នោះសេវាសាសនាត្រូវបានដាក់អោយស្ថិតនៅក្រោមការពិនិត្យមើលរបស់ប៉ូលីស។ នៅពេលជាមួយគ្នានោះដែរ ជនជាតិកូរ៉េទាំងអស់មិនត្រូវបានគេអនុញ្ញាតិអោយប្រើប្រាស់កាំភ្លើង ឬអាវុធផ្សេងៗឡើយ។

មានប្រជាជនកូរ៉េជាច្រើនពាន់នាក់រួចមកហើយ ត្រូវបានជាប់គុកដោយសារការនិយាយប្រឆាំងជាមួយនិងជប៉ុន។ ក្រោយមកទៀតរវាងខែ ធ្នូ ឆ្នាំ 1910 ដល់ខែ មករា ឆ្នាំ 1911 មានថ្នាក់ដឹកនាំកូរ៉េជាង 700 នាក់ (ក្នុងនោះភាគច្រើនមេដឹកនាំសាសនា) ត្រូវបានចាប់ខ្លួន ដោយសារការចោទប្រកាន់ដោយគ្មានភស្តុតាងពីសំណាក់ជប៉ុន ថាមានផែនការសំងាត់ក្នុងការធ្វើឃាតកម្មអ្នកនយោបាយគាំទ្ររដ្ឋាភិបាល។ នៅក្នុងចំណោមអ្នកទោសទាំងនេះមានមនុស្ស 105 នាក់ ត្រូវបានយកមកកាត់ទោស និងដាក់គុក ហើយរដ្ឋាភិបាល បានបង្កើតបន្ទប់ឃុំឃាំងចំនួន 105 ។ រវាងឆ្នាំ 1910 ដល់ឆ្នាំ 1918 មានប្រជាជនកូរ៉េច្រើនជាង 200,000 នាក់ ត្រូវបានគេឃុំឃាំង (ក្នុងចំណោមពួកគេភាគច្រើនជាអ្នកចេះដឹង និងមេដឹកនាំសាសនា) ពួកគេត្រូវបានគេចាត់ទុកថាជាក្រុមមនុស្សដែលបង្កអស្ថេរភាពសង្គម។

បទបញ្ញត្តិនៃការអប់រំរបស់រដ្ឋាភិបាលអាណានិគមន៍ខែសីហា ឆ្នាំ 1911 បានប្រកាសថា គោលបំណងនៃការអប់រំនៅក្នុងប្រទេសកូរ៉េគឺ ការបង្កើតកិត្តិភាព និងស្តាប់បង្គាប់ ដែលជាមុខងារមានប្រយោជន៍សម្រាប់អធិរាជ ជប៉ុន។ បន្ទាប់ពីពេលនោះមក ពួកជប៉ុនបានជ្រើសរើស យកប្រព័ន្ធអប់រំកម្រិតបឋមសិក្សាដែលមានរយៈពេលសិក្សា 4 ឆ្នាំ និងប្រព័ន្ធអប់រំកម្រិតអនុវិទ្យាល័យ ដែលមានរយៈពេលសិក្សា 4 ឆ្នាំសម្រាប់បុរស និង 3 ឆ្នាំសម្រាប់នារី។ គោលនយោបាយរបស់ជប៉ុនគឺគ្មានបំណងអប់រំប្រជាជនកូរ៉េអោយចេះដឹងច្រើនពេកទេ និងគ្មានបំណងចង់ហ្វឹកហ្វឺនពួកគេអំពីវិទ្យាសាស្ត្រ និងបច្ចេកវិទ្យាឡើយ។ ដូច្នេះ នៅក្នុងប្រទេសកូរ៉េមានតែសាលារៀនដើម្បីយកចំនួនតូចប៉ុណ្ណោះដែលត្រូវបានបង្កើតឡើង មិនដូចនៅក្នុងប្រទេសជប៉ុន ដែលជាកន្លែងមានការបង្កើតឡើងដោយខានមិនបាននូវប្រព័ន្ធអប់រំកំរិតបឋមសិក្សាដែល មានរយៈពេលសិក្សា 6 ឆ្នាំ។ ហេតុដូច្នេះហើយ នៅក្នុងឆ្នាំ 1919 នៅពេលដែលប្រជាជនកូរ៉េមានចំនួនប្រមាណ 17 លាននាក់ មានតែមនុស្សចំនួន 84,306 នាក់ ឬ 3.6 ភាគរយនៃកុមារកូរ៉េបានរៀននៅសាលាបឋមសិក្សារដ្ឋ ខណៈពេលដែលកុមារកូរ៉េប្រមាណ 245,000 នាក់ទៀតបានត្រឹមតែរៀននៅក្នុងសាលាតាមភូមិដែលគេហៅថា សូដាង ។ ក្នុងឆ្នាំ 1919 នៅក្នុងប្រទេសកូរ៉េមានតែសាលាអនុវិទ្យាល័យ រដ្ឋ ចំនួន 5 សម្រាប់បុរស និងចំនួន 2 សម្រាប់នារី និងអនុវិទ្យាល័យឯកជន ចំនួន 7 សម្រាប់បុរស និងចំនួន 4 សម្រាប់នារី។ នៅគ្រាដែលនោះ ចំនួននៃសាលាឯកជនបានថយចុះពី 1317 ក្នុងឆ្នាំ 1912 មកនៅ 690 ក្នុងឆ្នាំ 1919 ។ នៅពេលនោះ មានតែមហាវិទ្យាល័យសិល្បៈសេរី តូចៗចំនួនពីរតែប៉ុណ្ណោះ (ស៊ិនស៊ីល និង យ៉ុងហ្គ្យូ) និងមានមហាវិទ្យាល័យវេជ្ជសាស្ត្រឯកជនមួយសម្រាប់ប្រជាជនកូរ៉េ។ មហាវិទ្យាល័យទាំង 3 នេះ ត្រូវបានបង្កើតឡើងដោយក្រុមប្រឹក្សាបេសកកម្មបរទេស។ នៅក្នុងឆ្នាំ 1918 សាលាវិជ្ជាជីវៈរដ្ឋ 3 (សាលាច្បាប់, វេជ្ជសាស្ត្រ, ការរុករករ៉ែ) ដែលបាន បង្កើតឡើងមុនឆ្នាំ 1910 ត្រូវបានគេតំឡើងអោយទៅជាមហាវិទ្យាល័យ ប៉ុន្តែការតំឡើងនេះគឺសម្រាប់បម្រើគោលបំណងអោយជប៉ុន។ មហាវិទ្យាល័យឯកជនមួយដែលបានបើកឡើងជាលើកដំបូងសម្រាប់និស្សិតកូរ៉េ គឺមហាវិទ្យាល័យកសិកម្ម និងរុក្ខសាស្ត្រ។ ដោយសារមិនទទួលបានឱកាសក្នុងការសិក្សាបន្តនៅក្នុងប្រទេសកូរ៉េ រវាងឆ្នាំ 1910 ដល់ឆ្នាំ 1919 មាននិស្សិតកូរ៉េប្រមាណ 3,471 នាក់ បានទៅប្រទេសជប៉ុន ដើម្បីចូលរៀននៅតាមមហាវិទ្យាល័យ និងសាកលវិទ្យាល័យនានានៅទីនោះ។

រាល់សៀវភៅពុម្ព និងកម្មវិធីអប់រំរបស់សាលាទាំងអស់ ត្រូវបានរៀបចំឡើងដោយក្រសួងអប់រំនៃរដ្ឋាភិបាលទូទៅ។ ការបញ្ចូលកម្មវិធីសិក្សាភាសា និងប្រវត្តិសាស្ត្រជប៉ុនត្រូវបានធ្វើឡើងជាចាំបាច់នៅក្នុងកម្មវិធីអប់រំកំរិតបឋមសិក្សា និងអនុវិទ្យាល័យ ហើយភាសាជប៉ុនពេលនោះត្រូវបានចាត់ទុកជាភាសាប្រើប្រាស់ផ្លូវការនៅក្នុងប្រទេសកូរ៉េ។ ទោះជាយ៉ាងណាក៏ដោយ ភាសាកូរ៉េក៏ត្រូវបានគេបង្រៀនផងដែរនៅតាមសាលាកំរិតបឋមសិក្សា និងអនុវិទ្យាល័យ

រហូតដល់ឆ្នាំ 1938 ប៉ុន្តែគេមិនបានបង្រៀនប្រវត្តិសាស្ត្រកូរ៉េនៅតាមសាលាទាំងនោះឡើយ។ គ្រូបង្រៀនកំរិតបឋម សិក្សា និងអនុវិទ្យាល័យភាគច្រើនសុទ្ធតែជាជនជាតិជប៉ុន ។

ឥទ្ធិពលនៃគោលនយោបាយសេដ្ឋកិច្ចដំបូង៖ ក្នុងឆ្នាំ 1910 ការិយាល័យត្រួតពិនិត្យដីធ្លី ត្រូវបានគេបង្កើត ឡើង ហើយច្បាប់ត្រួតពិនិត្យដីធ្លីក៏ត្រូវបានអនុវត្តភ្លាមៗនោះដែរ។ រដ្ឋាភិបាលអាណានិគមន៍បានរឹបអូសយកដីធ្លី មួយចំនួនធំ ឬក្រុមទាំងដីព្រៃផង ដែលពីមុនដីទាំងនោះ កាន់កាប់ដោយរាជវង្ស ។ គោលបំណងនៃការត្រួតពិនិត្យ ដីធ្លីគឺ ដើម្បីធ្វើចំណាត់ថ្នាក់ដីទាំងនោះតាមទំហំនៃការកាន់កាប់ ហើយបន្ទាប់មកបង្កើតកម្មសិទ្ធិដីធ្លី ឬផ្តល់សិទ្ធិ កាន់កាប់ដីធ្លីដល់ប្រជាជនដើម្បីអោយពួកគេធ្វើស្រែចំការ។ ការត្រួតពិនិត្យដីធ្លី មានអត្ថប្រយោជន៍សម្រាប់រដ្ឋាភិបាល ក្នុងការប្រមូលពន្ធដីធ្លីប្រជាជនកូរ៉េ។ ស្ថិតនៅក្រោមច្បាប់នេះ ដើម្បីធ្វើស្រែចំការបានគ្រប់ម្ចាស់កម្មសិទ្ធិដីធ្លី និង កសិករទាំងអស់តម្រូវអោយបង្ហាញប័ណ្ណកម្មសិទ្ធិដីធ្លី ឬច្បាប់កាន់កាប់ដីធ្លីរបស់ពួកគេ។ មានម្ចាស់កម្មសិទ្ធិដីធ្លីធំៗ ជាច្រើនអាចទទួលបានប័ណ្ណកាន់កាប់ដីធ្លីរបស់ពួកគេ ប៉ុន្តែម្ចាស់កម្មសិទ្ធិដីធ្លីតូចៗមួយចំនួនធំ ឬក្រុមទាំងអតីតអ្នក ជួលដីផងនោះ មិនទទួលបានប័ណ្ណកម្មសិទ្ធិដីធ្លីរបស់ពួកគេបានឡើយ ដោយសារម្តងបញ្ហានេះម្តងបញ្ហានោះ។ រាល់ដីធ្លីទាំងឡាយណាដែលម្ចាស់របស់ពួកគេមិនអាចបង្ហាញប័ណ្ណកាន់កាប់ដីធ្លីទេនោះ ដីធ្លីទាំងនោះនឹងត្រូវរឹបអូស ដោយរដ្ឋាភិបាល។ ក្នុងឆ្នាំ 1918 ការត្រួតពិនិត្យដីធ្លីបានចប់សព្វគ្រប់ ជាហេតុនាំអោយរដ្ឋាភិបាលរឹបអូស និងកាន់ កាប់ផ្ទៃដីបានចំនួន 8,72 លានហិចតា ឬស្មើ 40 ភាគរយនៃដីស្រែ និងដីព្រៃក្នុងប្រទេសកូរ៉េសរុប។ មានផ្ទៃដី ប្រមាណ 270,000 អេក្រាត្រូវបានប្រគល់ទៅអោយស្ថាប័នពាក់កណ្តាលរដ្ឋាភិបាលរបស់ជប៉ុនហៅថា ក្រុមហ៊ុនអភិវឌ្ឍ អាស៊ីខាងកើត។ ក្រុមហ៊ុនជប៉ុនមួយចំនួនទៀតក៏ទទួលបានដីសម្បទានផងដែរ។ ក្រុមហ៊ុនអភិវឌ្ឍអាស៊ីខាងកើត បានបង្វែរដីទាំងនេះលក់ទៅអោយជនជាតិជប៉ុនទាំងឡាយណាដែលបានមករស់នៅក្នុងប្រទេសកូរ៉េ។ មានការកើន ឡើងនៃប្រជាជនជប៉ុនក្នុងប្រទេសកូរ៉េពី 171,500 នាក់ក្នុងឆ្នាំ 1910 ដល់ 346,000 នាក់ក្នុងឆ្នាំ 1920 ។ ជាលិទ្ធផល ខណៈពេលដែលមានការកើនឡើងនៃចំនួននៃម្ចាស់កម្មសិទ្ធិស្រែចំការជាជនជាតិជប៉ុន ចំនួនអ្នកជួលដីដែលជា ជនជាតិកូរ៉េក៏មានការកើនឡើងផងដែរ។ ប្រជាជនជប៉ុនភាគច្រើនមានសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លីច្រើនជាង 20 ហិចតា ខណៈ ពេលដែល ភាគច្រើននៃម្ចាស់កម្មសិទ្ធិជនជាតិកូរ៉េមានសិទ្ធិកាន់កាប់ដីត្រឹមតែ 0.8 ទៅ 1.2 ហិចតាតែប៉ុណ្ណោះ។ ក្នុងឆ្នាំ 1910 ក្នុងចំណោមម្ចាស់កម្មសិទ្ធិដីធ្លីជាជនជាតិកូរ៉េចំនួន 2,672,669 នាក់ មាន 66,331 នាក់បានបាត់បង់ កម្មសិទ្ធិដីធ្លីរបស់ពួកគេ ហើយ 533,135 នាក់ទទួលបានសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លីតូចៗ។

រដ្ឋាភិបាលទូទៅបានប្រកាសអំពីច្បាប់ការពារក្រុមហ៊ុនក្នុងខែធ្នូ ឆ្នាំ 1910។ ច្បាប់នេះតម្រូវអោយក្រុមហ៊ុន ពាណិជ្ជកម្ម និងឧស្សាហកម្មទាំងអស់ត្រូវតែមានដើមទុននៃទ្រព្យសម្បត្តិអប្បបរមា និងត្រូវមានចំនួនជាក់លាក់នៃ នាយក និងបុគ្គលិករដ្ឋបាលជាជនជាតិជប៉ុន និងហាមឃាត់រាល់ការបង្កើតក្រុមហ៊ុនកូរ៉េថ្មី។ ជាលិទ្ធផល ខណៈពេល ដែលក្រុមហ៊ុនជប៉ុនមានការកើនឡើងពី 109 ក្នុងឆ្នាំ 1911 ដល់ 262 ក្នុងឆ្នាំ 1918 ចំនួនក្រុមហ៊ុនកូរ៉េកើនឡើងពី 27 ក្នុងឆ្នាំ 1911 មកត្រឹមតែ 39 ប៉ុណ្ណោះអំឡុងដូចគ្នានោះ។ ចំនួននៃម្ចាស់កម្មសិទ្ធិរោងចក្រជាជនជាតិជប៉ុនបាន កើនឡើងពី 185 នាក់ ក្នុងឆ្នាំ 1911 ដល់ 650 នាក់ ក្នុងឆ្នាំ 1916 ខណៈពេលដែលចំនួនរោងចក្រកូរ៉េកើនឡើងពី 66 ដល់ 416 អំឡុងពេលជាមួយគ្នានោះ។ ប៉ុន្តែភាគច្រើននៃរោងចក្រកូរ៉េមានទំហំតូចៗ មាននាក់ធ្វើការតិចជាង 50 នាក់ និងដំណើរការជាលក្ខណៈឧស្សាហកម្មធុនស្រាល។ ការយកពន្ធថ្មីមួយចំនួនមានដូចជា ថ្នាំជក់ និងស្រាត្រូវ បានគេបញ្ចូល ដែលជាហេតុនាំអោយមានបន្ទុកពន្ធកាន់តែច្រើនដល់ប្រជាជន។ ដើម្បីអភិវឌ្ឍសេដ្ឋកិច្ច រវាងឆ្នាំ 1910 និងឆ្នាំ 1920 គម្រោងសាងសង់ផ្លូវដែកជាច្រើនត្រូវបានបញ្ចប់ ដោយបង្កើនចម្ងាយផ្លូវដែកពី 1,000 គីឡូម៉ែត្រ ដល់ 1,513 គីឡូម៉ែត្រ។ ផ្លូវដែកដែលសំខាន់បំផុតគឺ ផ្លូវដែកសេអ៊ូល-ពូសាន, សេអ៊ូល-ស៊ីន្ទូជូ, និងសេអ៊ូល-វ៉ានសាន។

2.1.2. ចលនាទាមទារជាលើកដំបូង និងលិខ្ខណ៍

ចលនាទាមទារជាលើកដំបូង៖ ដោយមានការសង្កត់សង្កិនយ៉ាងខ្លាំងក្លា និងស្ថានភាពកាន់តែអាក្រក់នៃ សេដ្ឋកិច្ច ញ៉ាំងអោយប្រជាជនកូរ៉េនៅក្នុងស្រុកចាប់ផ្តើមធ្វើចលនាទាមទារឯករាជ្យ។ មានអង្គការសាសនាល្បីលាក់ មួយចំនួនត្រូវបានបង្កើតឡើង ដោយក្នុងចំណោមនោះមាន ក្រុមប្រឹក្សានៃកងទ័ពដើម្បីឯករាជ្យ, សហគមន៍ដើម្បី ការស្ថាបនាកូរ៉េឡើងវិញ, សម្ព័ន្ធដើម្បីស្ថាបនាស្វ័យភាពឡើងវិញ, និងសហគមន៍មួយរបស់ស្រ្តីដែលមានឈ្មោះថា សហគមន៍ស្រស់ថ្លា និងឫស្សី។ ក៏មានផងដែរនូវសាខាក្រុមសហគមន៍ជាតិនិយមកូរ៉េនៅក្រៅប្រទេស។

នៅចុងឆ្នាំ 1918 ប្រជាជនកូរ៉េមួយចំនួនបានរៀនសូត្រពីរូបមន្ត 40 ចំណុច របស់ប្រធានាធិបតីអាមេរិក វូឡែ វិលសុន អំពីការស្ថាបនាឡើងវិញនូវសណ្តាប់ធ្នាប់ពិភពលោក។ ពួកគេបានទទួលរងឥទ្ធិពល និងការលើកទឹកចិត្ត យ៉ាងខ្លាំងពីគំនិតរបស់លោក វិលសុន ដោយរួមទាំងគោលការណ៍នៃសិទ្ធិស្វ័យសម្រេចរបស់ប្រជាពលរដ្ឋដែលស្ថិត នៅក្រោមច្បាប់អាណានិគមន៍។ ជនជាតិកូរ៉េជាច្រើនក្រុមបានចាប់ផ្តើមបង្កើតចលនាទាមទារឯករាជ្យជាតិមួយក្នុង ឆ្នាំ 1918 ដែលគេស្គាល់ថា ដំណើរការនៃចលនាទាមទារជាលើកដំបូង។

ដំណើរការនៃចលនាទាមទារជាលើកដំបូង ត្រូវបានដឹកនាំដោយក្រុមអ្នកជាតិនិយម ដែលពួកគេកាត់ច្រើន ជាបញ្ញាវន្ត និងមេដឹកនាំសាសនានៅក្នុងប្រទេសកូរ៉េ និងជាអ្នកដែលធ្លាប់បានរៀនសូត្រនូវវិធីផ្សេងៗជាច្រើនដើម្បី យកជ័យជំនះលើការទាមទារឯករាជ្យ។ ក្នុងខែមករា ឆ្នាំ 1919 នៅខណៈពេលនិស្សិតកូរ៉េក្នុងប្រទេសជប៉ុនបម្រុង នឹងធ្វើសកម្មភាពអតីតអធិរាជកូរ៉េឈ្មោះ កូជុង បានទទួលមរណៈភាព ហើយពិធីដង្ហែសពរបស់ទ្រង់ត្រូវបានគេកំណត់ យកថ្ងៃទី 3 ខែមីនា។ ពួកអ្នកទាមទារឯករាជ្យបានដឹងច្បាស់ថា ជាជនជាតិកូរ៉េដែលកាន់ទុក្ខជាច្រើននឹងធ្វើដំណើរ មកកាន់សេអ៊ូលនៅដើមខែមីនា ជាហេតុនាំឲ្យមេដឹកនាំចលនាទាមទារឯករាជ្យជាតិ សម្រេចយកថ្ងៃទី 1 ខែមីនា ដើម្បីធ្វើការទាមទារឯករាជ្យជាតិដ៏ធំមួយ។ ពួកគេបានស្នើឲ្យបញ្ញាវន្តវ័យក្មេងម្នាក់ឈ្មោះ ដេណាមសុន សរសេរសេចក្តី ប្រកាសទាមទារឯករាជ្យ ដោយភ្ជាប់ជាមួយនិងហត្ថលេខារបស់មេដឹកនាំចំនួន 13 នាក់នៅលើសេចក្តីប្រកាសនោះ នៅពេលដែលវាត្រូវបានគេសរសេររួច។ សំណៅនៃសេចក្តីប្រកាសទាម ទារឯករាជ្យនៅពេលនោះត្រូវបានគេចត់ចម្លង និងចែកចាយទៅកាន់ថ្នាក់ដឹកនាំទាំងឡាយនៅតាមមូលដ្ឋាន។

សេចក្តីប្រកាសទាមទារឯករាជ្យ បានបង្ហាញពីការប្តេជ្ញានៃប្រជាជនកូរ៉េដើម្បីទទួលបានឯករាជ្យ និងបាន បង្ហាញកំហុសរបស់ជប៉ុនជាច្រើនចំណុច។ នៅក្នុងសេចក្តីប្រកាសនោះមានភ្ជាប់ជាមួយបទបញ្ជាចំនួន 3 ដែលទទួល មនុស្សត្រូវនាំមកនូវតែសន្តិភាព, កិត្តិយស, និងសកម្មភាពទៀងត្រង់។ សេចក្តីប្រកាសនោះ មានសេចក្តីអធិប្បាយ ដូចខាងក្រោម៖

តាមរយៈសេចក្តីប្រកាសទាមទារឯករាជ្យសម្រាប់ប្រទេសកូរ៉េ និងសេរីភាពនៃប្រជាជនកូរ៉េ យើងប្រាប់ ដំណឹងនេះដល់ជាតិសាសន៍ទាំងអស់លើពិភពលោក ដើម្បីសម្តែងពីគោលការណ៍នៃសមភាពសម្រាប់មនុស្សជាតិ យើងនិងបន្តទៅអ្នកជំនាន់ក្រោយដើម្បីរក្សាជារៀងរហូតនូវសិទ្ធិរបស់យើង ក្នុងការបង្កាត់ដោយខ្លួនឯង... ដោយពិនិត្យ មើលនូវពាក្យថ្មីមួយដែលបានលាតត្រដាងនៅចំពោះមុខរបស់យើង។ សម័យកាលនៃការដោះដានត្រូវបានបញ្ចប់ ហើយសម័យកាលនៃសន្តិភាព និងយុត្តិធម៌បានមកដល់។ ព្រលឹងនៃសីលធម៌ និងមនុស្សធម៌...គឺដើម្បីឆ្លុះបញ្ចាំង ពន្លឺនៃអរិយធម៌ថ្មី ផ្នែកលើកិច្ចការនៃមនុស្សជាតិ... ស្វែងរកដោយខ្លួនរបស់យើងក្នុងចំណោមសម័យកាលនៃការ ស្ថាបនាជាតិឡើងវិញ និងការផ្សះផ្សារជាតិ ហើយពួកយើងមិនស្ទាក់ស្ទើរ និងមិនខ្លាចឡើយក្នុងការលុបបំបាត់វាជា

មួយនឹងការផ្លាស់ប្តូរភាពប្រែប្រួលនៃពិភពលោក ដើម្បីសំរេចកិច្ចការរបស់យើង...។ ពួកយើងគួរតែការពារសិទ្ធិ និងសេរីភាព និងស្វែងរកនូវសុភមង្គលពេញមួយជីវិតរបស់យើង... វាគឺជាកិច្ចការចាំបាច់ដើម្បីបង្ហាញពីការបង្កើតកម្លាំងប្រកួតដើមរបស់យើង និងធ្វើអោយមានពន្លឺ និងសម្រេចបាននូវអារម្មណ៍រុងរឿងរបស់ប្រជាជនយើង នៅក្នុងពិភពលោកបន្ថែមជាមួយនឹងការរីកលូតលាស់។ ដោយសារមូលហេតុនេះហើយ ទើបពួកយើងដាស់តឿន...។ គោលការណ៍ចំនួន 3 ដែលប្រជាជនកូរ៉េបានទាមទារ៖ (1) បង្ហាញអំពីព្រលឹងនៃសេរីភាពនៃប្រជាជនកូរ៉េ។ (2) ការឆ្លុះបញ្ចាំងអំពីសិទ្ធិប្រាថ្នា និងសម្រេចចិត្តរបស់ប្រជាជនកូរ៉េ។ (3) ទទួលយកសកម្មភាពគោរពច្បាប់ និងជាឱឡារិកដូច្នេះការសម្រេចចិត្ត និងឥរិយាបថរបស់យើងអាចនឹងប្រកបដោយកិត្តិយស និងទៀងត្រង់។

នៅថ្ងៃទី 1 ខែ មីនា ឆ្នាំ 1919 ប្រជាពលជនកូរ៉េនៅសេអ៊ូលចំនួន 1 ម៉ឺននាក់ប្រមូលផ្តុំគ្នាពាសពេញផ្លូវចំណែកឯនៅសួនច្បារវត្តនៅកណ្តាលទីក្រុង សេចក្តីប្រកាសទាមទារឯករាជ្យត្រូវបានគេប្រកាសជាមួយនឹងការក្រវីទង់ជាតិកូរ៉េ។ ហ្វុងមនុស្សបានធ្វើដំណើរចេញពីសួនច្បារវត្តទៅចូលរួមជាមួយក្រុមផ្សេងទៀតនៅតាមដងផ្លូវ ជាមួយនឹងដៃកាន់ពាក្យស្លោក សន្តិភាពនៃបំណងប្រាថ្នាជាតិ ពួកគេស្រែកថា ជ័យយោកូរ៉េ និងជ័យយោឯករាជ្យរបស់កូរ៉េ។

នៅគ្រានោះដែរ ប៉ូលីសជប៉ុនបានចាប់ពួកអ្នកចុះហត្ថលេខាលើសេចក្តីប្រកាសទាមទារឯករាជ្យ ព្រមទាំងអ្នកដែលជាប់ពាក់ព័ន្ធមួយចំនួនទៀត និងបានចាប់ផ្តើមការសង្កត់សង្កិនដ៏យោធន៍យោរយោរបស់ពួកគេទៅលើប្រជាសិករកូរ៉េ។ នៅតាមទីក្រុង និងទីប្រជុំជនសំខាន់ៗមួយចំនួន មានចលនាដូចគ្នានេះ បានកើតឡើង ហើយបានរីករាលដាលទៅដល់តំបន់ជនបទ។ ចលនានេះបន្តរហូតដល់ជាងមួយខែ និងមានប្រជាជនកូរ៉េច្រើនជាង 2 លានបានចូលរួម។

ជួនពេលជាមួយនិងល្បឿននៃដំណើរការទាមទារជាលើកដំបូង អ្នកដែលបានចូលរួមជាមួយគ្នានោះបានចាប់ផ្តើមបង្វែរពីចលនាសន្តិភាពទៅជាអំពើយោធន៍យោរយោរមួយ ដូចដែលកងល្បាត និងប៉ូលីសជប៉ុនចាប់ផ្តើមសកម្មភាពយោធន៍ប្រឆាំងនឹងពួកបាតុករ បង្កើតអោយមានគ្រោះថ្នាក់ធ្ងន់ធ្ងរ។ តាមរយៈរបាយការណ៍ជប៉ុន មានប្រជាជនកូរ៉េ 55 នាក់បានស្លាប់, 1,409 នាក់របួស, និង 12,522 នាក់ត្រូវបានចាប់ខ្លួន។ (ប៉ុន្តែបើតាមការវាយតម្លៃរបស់អ្នកជាតិនិយមកូរ៉េមួយរូបបាននិយាយថា មានប្រជាជនកូរ៉េ 7,500 នាក់ត្រូវបានសម្លាប់, 15,000 នាក់រងរបួស, និងប្រហែល 45,000 នាក់ត្រូវបានចាប់ខ្លួន)។ ផ្ទះសរុបចំនួន 715 ខ្នងបានឆេះ ហើយសំណង់វិហារចំនួន 447 និងសាលារៀនកូរ៉េមួយចំនួនត្រូវបានកម្ទេច។ ផ្ទុយទៅវិញមានតែកងអាវុធហត្ថជប៉ុន 6 នាក់ និងប៉ូលីស 2 នាក់ប៉ុណ្ណោះរងរបួស។

ដំណើរការទាមទារជាលើកដំបូង មិនទទួលបានជោគជ័យក្នុងការស្ថាបនាឡើងវិញនូវឯករាជ្យរបស់កូរ៉េឡើយ ប៉ុន្តែវាបានធ្វើអោយពិភពលោកទាំងមូលដឹងថា ប្រជាជនកូរ៉េមិនសប្បាយចិត្តចំពោះការស្ថិតនៅក្រោមអំណាចជប៉ុន ហើយពួកគេចង់បានសេរីភាព និងឯករាជ្យ។ ដោយសារជប៉ុនខ្លួនគេផ្ទាល់បានបង្ក្រាបយ៉ាងយោធន៍លើចលនានេះ វាបានបង្កចក្ខុវិស័យនៃការបដិសេធនៅចំពោះមុខពួកមេដឹកនាំបច្ច័យប្រទេស។ បើទោះជាមានការផ្លាស់ប្តូរក្រុមអភិរក្សលិទ្ធិខុងជឺដើម្បីទាមទារ នៅចុងក្រោយនៃដំណើរការទាមទារជាលើកដំបូងរបស់កូរ៉េ ក្នុងការអនុញ្ញាតជាមួយគោលបំណងរបស់ឋានសួគ៌។ ដូច្នេះ ដំណើរការទាមទារជាលើកដំបូងបង្ខំអោយជប៉ុន ធ្វើការកែប្រែនូវគោលនយោបាយអាណានិគមន៍របស់ពួកគេនៅក្នុងប្រទេសកូរ៉េ។ នៅគ្រានោះដែរ មានជនជាតិកូរ៉េរាប់ម៉ឺននាក់ ក្នុងនោះរួមមានមេដឹកនាំជាតិនិយមមួយចំនួនធំ បានចាប់ផ្តើមភៀសខ្លួនពីកូរ៉េទៅកាន់ប្រទេសចិន និងប្រទេសជប៉ុនទៀត។

វាពិបាកដណាស់ដែលថា ការផ្លាស់ប្តូរគោលនយោបាយដែលជាមូលដ្ឋានគ្រឹះមួយ នឹងទទួលបានជោគជ័យ ដូច្នេះរដ្ឋាភិបាលជប៉ុនបានផ្លាស់ប្តូរសេរីភាពនៃបទបញ្ជារដ្ឋាភិបាលទូទៅរបស់ប្រទេសកូរ៉េនៅក្នុងខែ សីហា និងជា

លើកដំបូង ដែលឧត្តមសេនីយ៍គ្មានអំណាចកងទ័ពមួយរូបឈ្មោះ សែតូមុកូតូ (ឧត្តមនាវីឯកចូលនិវត្តន៍មួយរូប) ត្រូវបានតែងតាំងជាថ្នាក់ដឹកនាំរបស់រដ្ឋាភិបាលថ្មី។

នៅពេលមកដល់សេអ៊ូល ក្នុងខែកញ្ញា ឆ្នាំ 1919 ថ្នាក់ដឹកនាំរដ្ឋាភិបាលសែតូ ត្រូវបានស្វាគមន៍ដោយអ្នកជាតិនិយមកូរ៉េម្នាក់ ដែលបានប៉ុនប៉ងធ្វើឃាតគាត់នៅស្ថានីយ៍រថភ្លើងសេអ៊ូល។ ដោយមិនព្រួយ គាត់បានប្រកាសថា គាត់អាចស្វែងរកច្បាប់ធ្វើអោយរីកចម្រើនមួយ និងចាប់ផ្តើមយកចេញនូវការប្រឆាំងជាច្រើននៅខាងក្រៅ ការកែលំអរនៃច្បាប់អាណានិគមន៍ ខណៈពេលដែលជួយជ្រោមជ្រែងការពារជុំវិញច្បាប់អាណានិគមន៍ជប៉ុន។ សែតូ បានអនុញ្ញាតិអោយមានការបោះពុម្ពកាសែត និងទស្សនាវដ្តីជាភាសាកូរ៉េ។ ប៉ុន្តែ កាសែត និងទស្សនាវដ្តីទាំងនោះត្រូវដាក់អោយស្ថិតនៅក្រោមការត្រួតពិនិត្យយ៉ាងម៉ត់ចត់របស់រដ្ឋាភិបាល និងគ្រប់លេខទស្សនាវដ្តី និងសៀវភៅដែលបានបោះផ្សាយជាភាសាកូរ៉េតម្រូវអោយមានការត្រួតពិនិត្យជាមុនសិនមុននឹងធ្វើចរាចរណ៍។ ជាញឹកញយផ្នែកសំខាន់ៗមួយចំនួននៃកាសែតត្រូវបានកាត់ចេញ ហើយអត្ថបទចេញផ្សាយប្រចាំថ្ងៃ និងប្រចាំខែនៃកាសែត និងទស្សនាវដ្តីមួយចំនួនត្រូវបានរឹបអូស។ សេរីភាពនៃសមាគមន៍ត្រូវពន្យារអស់រយៈពេលជាយូរ ដោយសារអង្គការមួយចំនួនប្រឆាំងទៅនឹងច្បាប់អាណានិគមន៍របស់ជប៉ុនក្នុងប្រទេសកូរ៉េ។

សែតូ បានលុបចោលនូវការត្រួតពិនិត្យនៃក្រុមកងអាវុធហត្ថមកលើប្រជាជនស៊ីវិល ប៉ុន្តែរដ្ឋាភិបាលអាណានិគមន៍ជប៉ុនបានបន្ថែមកងកំលាំងប៉ូលីស ដោយក្នុងនោះបន្ថែមចំនួនប៉ូលីសដល់ 15,300 នាក់ក្នុងឆ្នាំ 1920 និងចំនួនស្ថានីយ៍ប៉ូលីសពី 151 ក្នុងឆ្នាំ 1919 ដល់ 251 ក្នុងឆ្នាំ 1920 និងស្ថានីយ៍រថពី 686 ទៅដល់ 2,495 នៅអំឡុងពេលជាមួយគ្នានោះ។ ចំនួននៃប៉ូលីសពិតប្រាកដកើនឡើងរហូតដល់ 21,800 នាក់ក្នុងឆ្នាំ 1930 ។ ម្យ៉ាងវិញទៀត ដើម្បីរឹតបន្តឹងការត្រួតពិនិត្យទាំងមូល រដ្ឋាភិបាលបានបង្កើត ផ្នែកជាន់ខ្ពស់មួយក្នុងកងកម្លាំងប៉ូលីស ដោយផ្តល់សិទ្ធិអោយផ្នែកនេះមានអំណាចពេញលេញទៅលើសារពត៌មាន, ការជួបប្រជុំ, និងត្រួតពិនិត្យរាល់ជំនួយទាំងឡាយដែលចូលមកក្នុងប្រទេសកូរ៉េ។

សែតូ បង្កើតគំរោងមួយដែលមានរយៈពេលបួនឆ្នាំ ដើម្បីបង្កើតអោយមានសាលាបឋមសិក្សាមួយនៅគ្រប់ឃុំទាំងអស់ ហើយគាត់បានសន្យាថា សាលាអនុវិទ្យាល័យសម្រាប់កូរ៉េជាច្រើនទៀតអាចនឹងត្រូវសាងសង់។ ក្រោយមកទៀត ចំនួននៃសាលាបឋមសិក្សារដ្ឋបានកើនឡើងពី 595 ក្នុងឆ្នាំ 1920 ដល់ 1,330 ក្នុងឆ្នាំ 1935 ។ ប៉ុន្តែ មានតែសិស្សប្រមាណ 439,000 នាក់ប៉ុណ្ណោះបានចូលរៀននៅសាលាទាំងនេះនៅគ្រានោះ។ ផ្ទុយទៅវិញ ចំនួននៃសាលាបឋមសិក្សាឯកជនបានបន្តថយចុះពី 603 ក្នុងឆ្នាំ 1925 ដល់ 342 ក្នុងឆ្នាំ 1935 ។

ចំនួននៃវិទ្យាល័យរដ្ឋសម្រាប់បុរសបានកើនឡើងរហូតដល់ 15 នៅខណៈពេលដែលវិទ្យាល័យ សម្រាប់ស្ត្រីមាន 9 ប៉ុណ្ណោះនៅក្នុងឆ្នាំ 1935។ មានសិស្សប្រមាណ 1 ម៉ឺននាក់បានចូលរៀននៅសាលាទាំងនោះ។ នៅគ្រានោះដែរ ដោយសារសាលាអនុវិទ្យាល័យឯកជនបានកើនឡើង មានសិស្សប្រមាណ 10,133 នាក់បានចុះឈ្មោះចូលរៀននៅក្នុងសាលាវិទ្យាល័យឯកជននានាចំនួន 31 ។ នៅក្នុងឆ្នាំ 1935 តែមួយឆ្នាំប៉ុណ្ណោះមានយុវវ័យកូរ៉េចំនួន 2,200 នាក់បានចូលរៀននៅសាលាអនុវិទ្យាល័យ។

បទបញ្ញត្តិនៃការអប់រំថ្មីក្នុងឆ្នាំ 1920 បានអនុញ្ញាតិអោយបើកឡើងវិញនូវមហាវិទ្យាល័យបេសកកម្មមួយ (ស៊ីងស៊ីល) និងការស្ថាបនានៃមហាវិទ្យាល័យបេសកកម្មថ្មីមួយសម្រាប់ស្ត្រី (អ៊ីវ៉ា) និងមហាវិទ្យាល័យ ឯកជនទាំងពីរភេទមួយ (ពូសុង)។ ក្នុងឆ្នាំ 1924 ការរៀបចំផ្នែកតូចមួយនៃសាកលវិទ្យាល័យអធិរាជគេជូ ត្រូវបានបើក និងក្នុងឆ្នាំ

1926 សាកលវិទ្យាល័យឯកជនបានបើកឡើង។ ទោះជាយ៉ាងណាក៏ដោយ សាកលវិទ្យាល័យតូចមួយនេះជា សាកលវិទ្យាល័យលើកដំបូងសម្រាប់សិស្សជប៉ុន។ នៅពេលដែលសាកលវិទ្យាល័យឯកជនបានបើក មានតែសិស្ស កូរ៉េចំនួន 89 នាក់ប៉ុណ្ណោះដែលបានអនុញ្ញាតិអោយចូលរៀន ខណៈពេលដែលមានសិស្សជប៉ុនចំនួន 220 នាក់ បានចូលរៀន។ នៅក្នុងឆ្នាំ 1935 មានតែសិស្សកូរ៉េចំនួន 210 នាក់ប៉ុណ្ណោះក្នុងចំណោមសិស្សសរុប 538 នាក់ដែល បានចុះឈ្មោះចូលរៀននៅតាមសាកលវិទ្យាល័យនានា។ ចំនួនមិនស្មើភាពគ្នានេះនៅតែបន្តមានរហូតដល់ចុងបញ្ចប់នៃ ការគ្រប់គ្រងរបស់ជប៉ុននៅកូរ៉េ។

ថ្នាក់ដឹកនាំរដ្ឋាភិបាលសៃតូ បាននាំមកនូវកំណែទម្រង់នៃច្បាប់ក្រុមហ៊ុនក្នុងខែមេសា ឆ្នាំ 1920 ដោយបន្ថយ តម្រូវការទ្រព្យដើមទុនសម្រាប់ក្រុមហ៊ុនកូរ៉េ និងបានលុបចោលនូវតម្រូវការត្រូវតែមាននាយក ឬបុគ្គលិកជាជនជាតិ ជប៉ុន។ ហេតុដូច្នេះហើយ ចំនួននៃក្រុមហ៊ុនកូរ៉េបានកើនឡើងដល់ 363 ខណៈពេលដែលចំនួនក្រុមហ៊ុនជប៉ុនបាន កើនឡើងដល់ 1,237 ។ ចំនួននៃរោងចក្រកូរ៉េបានកើនឡើង ប៉ុន្តែភាគច្រើននៃរោងចក្រទាំងនោះមានទ្រង់ទ្រាយ តូច និងជាឧស្សាហកម្មធន់ស្រាល។ ក្នុងចំណោមរោងចក្រឧស្សាហកម្មសំខាន់ៗមួយចំនួនរបស់កូរ៉េ រួមមាន រោង ចក្រអំបោះ និងគ្បាញក្បុងសុង, ក្រុមហ៊ុនអំបោះក្បុងដី, ក្រុមហ៊ុនជីវកៅស៊ូមូកពូ, ក្រុមហ៊ុនស្រោមជើងក្បុងស៊ីង, ក្រុមហ៊ុនជីវកៅស៊ូក្បុងងាន និងអាគារលក់ប្រាក់ហ្វាស៊ីន។ សៃតូ បានសម្រេចជ្រើសយកគំរោងដ៏ធំមួយដើម្បីបង្កើន ការផលិតអង្ករ និងនាំចេញអង្ករទាំងនោះទៅជប៉ុន ដែលនៅទីនោះតម្លៃអង្ករកាំជ្រួចមានតម្លៃថ្លៃជាងគេក្នុងឆ្នាំ 1918 ។ គោលបំណងរបស់គាត់គឺផលិតអង្ករ 45 លានតោសម្រាប់ប្រជាជនជប៉ុន និងនាំចេញ 25 លានតោទៅប្រទេសជប៉ុន។ ជាលិទ្ធផល ចំនួនមធ្យមភាគប្រចាំឆ្នាំនៃផលិតផលអង្ករនៅក្នុងប្រទេសកូរ៉េបានកើនឡើងដល់ 72.5 លានតោនៅ ចន្លោះឆ្នាំ 1922 ដល់ 1926 និង 85 លានតោ នៅចន្លោះឆ្នាំ 1932 ដល់ 1936 ។ នៅចន្លោះឆ្នាំ 1922 ដល់ 1926 អង្ករចំនួន 20 លានតោបាននាំចេញជាប្រចាំឆ្នាំ និងនៅចន្លោះឆ្នាំ 1932 ដល់ 1936 ការនាំចេញផលិតផលអង្ករ ប្រចាំឆ្នាំមានការកើនឡើងដល់ 47,5 លានតោ។ ដូច្នេះ ផលិតផលអង្ករនៅក្នុងប្រទេសកូរ៉េបានកើនឡើងដល់ 40 ភាគរយ ចន្លោះពីឆ្នាំ 1922 ដល់ 1936 ប៉ុន្តែការនាំចេញអង្ករទៅជប៉ុនមានការកើនឡើងច្រើនជាង 8 ដង។ ការពិត ទៅ វាក៏មានការកើនឡើងនូវការខ្វះខាតចំណីអាហារនៅក្នុងប្រទេសកូរ៉េ។ ម្យ៉ាងទៀត ដោយសារតែតម្លៃអង្ករកូរ៉េដែល នាំចូលប្រទេសជប៉ុនមានការធ្លាក់ថ្លៃនៅក្នុងឆ្នាំ 1934 រដ្ឋាភិបាលកូរ៉េបានសម្រេចលុបចោលគំរោងបង្កើនផលិតផល អង្ករក្នុងប្រទេសកូរ៉េ។

2.1.3. បុព្វបទនៃការគ្រប់គ្រងអាណានិគមន៍

ជប៉ុនឈ្លានពានតំបន់ម៉ាន់ជូរី នៅក្នុងខែ កញ្ញា ឆ្នាំ 1931 និងរុករានប្រទេសចិនក្នុងខែកក្កដា ឆ្នាំ 1937 ដែលបាននាំមកនូវអ្វីដែលជប៉ុនបានហៅថា ពេលវេលាប្រកបដោយគ្រោះថ្នាក់។ ស្ថានភាពកាន់តែប្រកបដោយ គ្រោះថ្នាក់ថែមទៀត នៅពេលដែលជប៉ុនចាប់ផ្តើមសង្គ្រាមប្រឆាំងសហរដ្ឋអាមេរិកក្នុងខែ កញ្ញា ឆ្នាំ 1941 ។ ដូច្នេះ រយៈពេល 15 ឆ្នាំ គឺចាប់ពីឆ្នាំ 1931 ដល់ចុងបញ្ចប់នៃសង្គ្រាមលោកលើទី 2 គឺជាពេលវេលាដ៏ពិបាកខុសប្រក្រតី មួយសម្រាប់ប្រជាជនកូរ៉េ ដោយសារពួកនាយទុនជប៉ុនបានបន្តជញ្ជក់យកប្រយោជន៍ដោយគ្មានមេត្តាទៅលើកម្លាំង ពលកម្ម និងធនធានធម្មជាតិរបស់កូរ៉េ ហើយរដ្ឋាភិបាលអាណានិគមន៍ជប៉ុន បានបង្កើតការខំប្រឹងរបស់ខ្លួនក្នុងការ បង្កើតកត្តាភាពរបស់ប្រជាជនកូរ៉េចំពោះអធិរាជជប៉ុន ដើម្បីជួយជប៉ុនអោយសម្រេចគម្រោងការណ៍ចក្រពត្តិនិយម របស់គេ។ ប្រទេសកូរ៉េបានផ្លាស់ប្តូរជាច្រើននៅអំឡុងពេលនោះ ប៉ុន្តែចលនាជាតិនិយមកូរ៉េមិនបានថយចុះឡើយ និងពួកគេចង់បានសេរីភាពពីអាណានិគមន៍និយមជប៉ុន។

ការគ្រប់គ្រងរបស់ជប៉ុននៅក្នុងពេលវេលាប្រកបដោយគ្រោះថ្នាក់៖ នៅក្នុងខែកក្កដា ឆ្នាំ 1931 ឧត្តម សេនីយ៍យូហ្គាគីកាស៊ីស៊ីតេ បានក្លាយជាថ្នាក់ដឹកនាំរដ្ឋាភិបាលទូទៅ។ គាត់បានរឹតបន្តឹងការត្រួតពិនិត្យសកម្មភាព នយោបាយ ជាពិសេសត្រួតពិនិត្យគំនិតដូចដែល គាត់បានប្រតិបត្តិលើគម្រោងសេដ្ឋកិច្ចនីមួយៗសម្រាប់ការបំពេញ នៃបំណងដ៏ពិសិដ្ឋនៃអធិរាជជប៉ុន។ ពាក្យស្លាករបស់គាត់មួយបាននិយាយថា ឯកភាពក្នុងគំនិត និងបង្កើនផលិតផល។ គាត់បានជម្រុញឲ្យប្រជាជនកូរ៉េចេះសន្សំសំចៃ និងនាំមកនូវការច្នៃប្រឌិតដោយខ្លួនឯង និងព្យាយាមក្នុងការបង្ខំ ប្រជាជនកូរ៉េឲ្យពាក់នូវសំលៀកបំពាក់ចម្រុះពណ៌ និងបានលុបបំបាត់ចោលនូវសំលៀកបំពាក់ប្រពៃណីពណ៌ស របស់ពួកគេ ដែលសំលៀកបំពាក់នេះជានិមិត្តរូបជនជាតិដើមកូរ៉េ។

ស្ថាប័នជាច្រើនត្រូវបានគេបង្កើតឡើង និងបញ្ចូលទៅក្នុងរដ្ឋាភិបាលទូទៅ ដោយក្នុងនោះរួមមានទាំង សមាគមន៍មួយចំនួនផងដែរ ក្នុងនោះរួមមានសមាគមន៍កូរ៉េសម្រាប់ជំនួយការគ្រប់គ្រងនៃអធិរាជត្រូវបានបង្កើតឡើង។ ខណៈពេលដែលមានការកើនឡើងនៃផ្ទៃដីដាំដុះដំណាំកប្បាសដល់ 95,200 ហិចតាភ្នំឆ្នាំ 1937 រដ្ឋាភិបាលលោក អ៊ូហ្គាគី បានបង្កើតតំបន់កែ្បរខ្ពង់រាបកេនម៉ា ធ្វើជាតំបន់ចិញ្ចឹមសត្វចៀម ហើយរដ្ឋាភិបាលបាននាំចូលសត្វចៀមជា ច្រើនរយក្បាលមកពីប្រទេសអូស្ត្រាលី និងញូវហ្សេឡែន ដើម្បីយកមកចិញ្ចឹមនៅទីនោះ។

នៅពេលដែលឧត្តមសេនីយ៍មីណាមីដ៏រូ ឡើងបន្តតំណែងពីលោកអ៊ូហ្គាគី ក្នុងខែសីហា ឆ្នាំ 1936 គាត់បាន បញ្ជាក់ពីសារៈសំខាន់នៃការប្រតិបត្តិគំនិតនៃវាលវដ្តសង្សារនៃជីវិត និងវាលវដ្តសង្សារនៃភាពរុងរឿង, ឯកភាព, និង ភាពចុះសម្រុងគ្នារវាងប្រជាជនជប៉ុន និងប្រជាជនកូរ៉េ នាំមកនូវការផ្សះផ្សាររវាងពួកគេ។ នៅពេលជាមួយគ្នានោះ គាត់បានបង្កើតបទបញ្ជា ដាក់លាក់មួយដើម្បីប្រតិបត្តិ ការយល់ដឹងច្បាស់នៃអង្គការជាតិនៃជប៉ុនដោយប្រជាជនកូរ៉េ។

បន្ទាប់ពីការរៀបចំសមាគមន៍កូរ៉េសម្រាប់ជាតិទូទៅ ដើម្បីធ្វើកំណែទម្រង់ផ្លូវចិត្តក្នុងឆ្នាំ 1937 គាត់បាន បង្កើតកងសង្គ្រោះការងារជាតិចំនួន 750,000 ក្រុម និងធ្វើកំណែទម្រង់ប្រជាជនកូរ៉េសម្រាប់សេវាកម្មការងារមួយចំនួន និងបានបង្កើតទិវាស្នេហាមាតុភូមិ, ទិវានៃការងើបឡើងនៃសេវាកម្មអាស៊ី, និងបានបង្កើតសមាគមន៍ស្នេហាមាតុភូមិ និងអ្នកជិតខាងចំនួន 350,000 ក្រុម ក្រុមសមាជិកទាំងនោះយាមគ្នាទៅវិញទៅមកអំឡុងពេលរៀបចំពិធីស្នេហាមាតុភូមិ មួយចំនួន មានដូចជាប្រមូលលុយវិភាគទាន និងបន្ទះដែក និងកំណត់ចំនួនទំនិញដែលត្រូវចែកដូចជាសាប៊ូ និងកន្សែង។

ក្នុងឆ្នាំ 1939 មីនាមី បានស្ថាបនាកំលាំងសមាហរណកម្មនៃកូរ៉េមួយដែលមានឈ្មោះថា កូមីនកា ឬបរិវត្តន៍ កូរ៉េអោយស្ថិតនៅក្រោមអំណាចអធិរាជជប៉ុន។ ការរៀបចំរបស់គាត់គឺ មានបំណងចង់លុបបំបាត់អត្តសញ្ញាណជាតិ ពន្ធរបស់កូរ៉េ និងកម្ទេចគំនិតនៃការស្ថាបនាឡើងវិញនូវឯករាជ្យភាពកូរ៉េ។ ដើម្បីសម្រេចគោលបំណងទាំងអស់នេះ ក្នុងឆ្នាំ 1938 គាត់បានលុបចោលការសិក្សាភាសាកូរ៉េនៅគ្រប់សាលាទាំងអស់ និងបានបង្ខំអោយពួកកូរ៉េប្រើប្រាស់ នាមខ្លួន នាមត្រកូលជាភាសាជប៉ុន ទន្ទេញ និងសូត្រពាក្យសន្យាក្នុងការការពារអំណាចអធិរាជជប៉ុននៅកន្លែងជួប ប្រជុំសាធារណៈ។ គាត់បានបង្ខំអោយពួកកូរ៉េយកចិត្តទុកដាក់ចំពោះពិធីបុណ្យស៊ីនតូ និងបង្ហាញគំនិតស្នេហាមាតុភូមិ និងភក្តីភាពរបស់ពួកគេចំពោះអធិរាជជប៉ុន។ នៅគ្រានោះដែរ គាត់បានចាប់ផ្តើមធ្វើទុក្ខបុកម្និញលើពួកបុព្វជិកគ្រីស្ទ ស្ទៀន ដោយបានបិទអស់ជាច្រើននូវព្រះវិហារ និងសាលាបេសកកម្ម ហើយនៅក្នុងឆ្នាំ 1940 ច្បាប់អនុញ្ញាតិអោយ ចេញផ្សាយកាសែតកូរ៉េត្រូវបានលុបចោល។

ជាមួយការអនុវត្តច្បាប់ការពារសន្តិភាពថ្មីរបស់ជប៉ុនដែលបានបង្កើតឡើងនៅខែធ្នូ ឆ្នាំ 1941 រដ្ឋាភិបាល ទូទៅបានរឹតបន្តឹងការត្រួតពិនិត្យនូវរាល់សកម្មភាពនានា និងសកម្មភាពប្រឆាំងជប៉ុន។ រាល់សញ្ញា ឬសកម្មភាព

ណាមួយក្នុងការប្រឆាំងសង្គ្រាមរបស់ជនជាតិកូរ៉េ ត្រូវបានសង្កត់សង្កិនដោយគ្មានមេត្តា។ ជនជាតិកូរ៉េជាច្រើនត្រូវបានគេចាប់ដាក់គុក នៅពេលដែលរកឃើងកំហុសនៃអំពើឧក្រិដ្ឋកម្មមួយចំនួន។ នៅក្នុងស្ថានភាពណាមួយចំនួនប្រទេសកូរ៉េបានក្លាយទៅជាប្រទេសមួយដែលស្ថិតនៅក្រោមការគ្រប់គ្រងអាណានិគមន៍របស់ពួកហ្វាស៊ីស។ ការផ្ទុះឡើងនៃសង្គ្រាមលោកលើកទី 2 ក្នុងឆ្នាំ 1941 បានធ្វើអោយស្ថានភាពកាន់តែអាក្រក់។

ថ្នាក់ដឹកនាំពីរនាក់ចុងក្រោយទៀត គឺឧត្តមសេនីយ៍កូអិសូគូនីអាគី និងអ្នកស្នងតំណែងគាត់ ឧត្តមសេនីយ៍អាបេណូហ៊ិយូគី បានបន្តអនុវត្តគោលនយោបាយរបស់មីនាមី។ បន្ទាប់ពីការអនុវត្តបទបញ្ញត្តិសន្តិសុខបណ្តោះអាសន្នរបស់កូរ៉េ ដែលត្រូវបានបង្កើតឡើងក្នុង ខែធ្នូ ឆ្នាំ 1941 មានប្រជាជនកូរ៉េប្រមាណ 5,600 នាក់ត្រូវបានគេចាប់ដាក់គុក ពីបទប្រព្រឹត្តអំពើឧក្រិដ្ឋកម្ម ឬអ្នកបង្កពាក្យចោមអាក្រក់។ នៅគ្រានោះដែរ កំណែនការងារដែលបានធ្វើឡើងដំបូងដោយមីនាមី ត្រូវបានបង្កើនល្បឿន ហើយពេលនោះមានកម្មករកូរ៉េប្រមាណ 900,000 នាក់ត្រូវបាននាំយកទៅប្រទេសជប៉ុនដើម្បីធ្វើការនៅក្នុងរោងចក្រអណ្តូងដែក ដែលជាហេតុនាំអោយមានការកើនឡើងចំនួននៃជនជាតិកូរ៉េនៅក្នុងប្រទេសជប៉ុនរហូតដល់ 1.8 លាននាក់ក្នុងឆ្នាំ 1943 ។

បន្ទាប់ពីមានការអនុញ្ញាតឲ្យជនជាតិកូរ៉េ បម្រើការស្ម័គ្រចិត្តនៅក្នុងកងនាវាអធិរាជជប៉ុន ក្នុងឆ្នាំ 1938 មាននិស្សិតកូរ៉េក្នុងប្រទេសជប៉ុនចំនួន 6,500 នាក់ត្រូវបានគេកេណ្ឌទៅធ្វើកងទ័ពអធិរាជជប៉ុន។ ក្នុងឆ្នាំ 1944 ច្បាប់កាតព្វកិច្ចយាធានុទៅមួយត្រូវបាននាំយកមកកាន់ប្រទេសកូរ៉េ ដោយបានកេណ្ឌយុវជនកូរ៉េចំនួន 214,000 នាក់អោយចូលធ្វើទាហាន។ នៅពេលនោះផងដែរ មានស្រ្តីកូរ៉េរាប់ពាន់នាក់ ត្រូវបានកេណ្ឌឲ្យធ្វើជាសមាជិកកងលើកទឹកចិត្ត និងបានបញ្ជូនតាមកប៉ាល់ទៅកាន់តំបន់សង្គ្រាម ដើម្បីផ្តល់នូវសេវាកម្មផ្លូវភេទដល់កងទ័ពជប៉ុន។ ជាមួយគ្នានោះដែរក្នុងឆ្នាំ 1944 មន្ត្រីជប៉ុនជាច្រើនត្រូវបាន គេកេណ្ឌអោយបំរើការកងទ័ព ដោយបានដាក់ជំនួសកំណែនដែលបានផ្លាស់ចេញទាំងនោះដោយជនជាតិកូរ៉េ។ ជាលទ្ធផល នាំអោយមានការកើនឡើងនូវចំនួនមន្ត្រីកូរ៉េទៅដល់ 50 ភាគរយនៃមន្ត្រី 87,552 នាក់ នៅតាមខេត្ត-ក្រុង និងមន្ត្រីបម្រើការរាជការ។ យ៉ាងណាក៏ដោយ 80 ភាគរយនៃតំណែងកំពូល និងជាង 60 ភាគរយនៃតំណែងមធ្យមនៅតែគ្របដណ្តប់ដោយជនជាតិជប៉ុនដដែល។ ក្នុងឆ្នាំ 1944 មានតែអភិបាលខេត្តតែពីរនាក់ប៉ុណ្ណោះ ដែលជាជនជាតិកូរ៉េក្នុង ចំណោមអភិបាលខេត្តសរុបទាំង 13 រូប។

ក្នុងឆ្នាំ 1944 បទបញ្ញត្តិធ្វើកំណែនកំលាំងការងារនិស្សិតត្រូវបានប្រកាសអោយប្រើ ហើយកម្មវិធីសិក្សារយៈពេលកន្លះថ្ងៃត្រូវបានដាក់អោយប្រើប្រាស់។ ស្ថិតនៅក្រោមបទបញ្ញត្តិនេះ និស្សិតកូរ៉េត្រូវបានគេកេណ្ឌទៅធ្វើការនៅតាមក្រុមហ៊ុន, រោងចក្រ, និងកន្លែងសាងសង់មួយចំនួន។ ជាមួយគ្នានោះ កសិករវ័យក្មេងជាច្រើនត្រូវបានគេបង្ខំអោយទៅធ្វើការក្នុងប្រទេសជប៉ុន ឬក៏បញ្ជូនទៅធ្វើការនៅរោងចក្រឧស្សាហកម្មធុនធំនៅក្នុងប្រទេសជប៉ុនលើកលែងតែមនុស្សចាស់ ស្រ្តី និងកុមារនៅតាមទីជនបទ។

2.1.4. ចលនាជាតិនិយមនៅក្នុង និងក្រៅប្រទេស

ចលនាជាតិនិយម និងកំណែទម្រង់ថ្មីក្រោយឆ្នាំ 1919៖ បន្ទាប់ពីបានភ្ញាក់នូវរស់ជាតិដ៏ជូរជត់ក្នុង ខែមីនា ឆ្នាំ 1919 ប្រជាជនកូរ៉េចាប់ផ្តើមដឹងខ្លួននៅចំពោះមុខថា ប្រសិនបើពួកគេចង់រស់នៅ និងថែរក្សាកេរ្តិ៍តំណែលដូនតា របស់ពួកគេ និងបង្កើនឋានៈរបស់ពួកគេក្នុងសង្គម ពួកគេត្រូវតែអនុវត្តនូវវិធីសាស្ត្រផ្សេងៗមួយចំនួន។ ជាលិទ្ធផល ពួកគេបានបង្កើត ចលនាជីវិតថ្មីមួយ ដែលចលនានេះបានបញ្ជាក់ពីកម្លាំងខ្លួនឯង។ ករិវិយក្មេងម្នាក់ឈ្មោះ អ៊ីក្វានស៊ូ បាននិយាយក្នុងអត្ថបទរបស់គាត់ថា ឯករាជ្យកូរ៉េមិនអាចសម្រេចដោយការជួយពីអ្នកក្រៅ ឬដោយកង្វល់ណាង

ឡើយ និងប្រសិនបើសុភមង្គលនៃប្រជាជនកូរ៉េត្រូវបានតែងតែមួយទៅលើគោលនយោបាយឯករាជ្យ រាល់ប្រជាជនកូរ៉េនីមួយៗ ឬជាតិមួយនេះត្រូវតែមានសមត្ថភាពនាំយកមកនូវ ជីវភាពខ្ពង់ខ្ពស់មួយ និងសម្រេចចិត្តថា ទោះជាយ៉ាងណាក៏ពួកគេអាចយល់ជាក់ ស្វ័យរាជទទួលបានឯករាជ្យ ឬក៏នាំចេញនូវចលនាមួយនៃប្រវត្តិសាស្ត្រដ៏សំខាន់ល្អមួយ។ ដូច្នេះការជឿជាក់មួយបាននាំអោយអ្នកជាតិនិយមមួយចំនួន អ្នកដែលសេសសល់ក្នុងប្រទេសកូរ៉េប្រតិបត្តិជាតិពន្ធនិយម និងចលនាដើម្បីការផ្លាស់ប្តូរថ្មីដោយខ្លួនឯង ក៏ដូចជាការតស៊ូដោយគ្មានអំពើហឹង្សា។

ដើម្បីសម្រេចបំណងថ្មីទាំងអស់នេះ ពួកអ្នកជាតិនិយមកូរ៉េបានបង្កើតសហគមន៍ជាច្រើន ដែលក្នុងនោះមានដូចជា សហគមន៍ផលិតផលផ្ទាល់ខ្លួន និងសហគមន៍ស្ត្រីកូរ៉េ។ បន្ទាប់មក មានសហគមន៍ជាច្រើនទៀតបានផុសចេញ ដោយបាននាំយកមកនូវចំនួននៃអង្គការកូរ៉េគ្រប់ប្រភេទដល់ទៅ 5,728 ក្នុងឆ្នាំ 1922 ។ ក្រុមដែលធំជាងគេបំផុតគឺត្រូវបានបង្កើតឡើងដោយអង្គការសាសនា (2,381នាក់) បន្ទាប់មកទៀតមានអង្គការយុវជនដែលមិនទាក់ទងនឹងសាសនា (1,185 នាក់)។ នៅគ្រានោះ ការបង្កើតថ្មីៗនូវ តុងអា អ៊ីលបូ បានបង្រៀនអំពីការភ្ញាក់ខ្លួនដោយខ្លួនឯង និងការរឹងប៉ឹងដោយខ្លួនឯងតាមរយៈការបង្រៀនវប្បធម៌។

បញ្ញវន្ត អ្នកនិពន្ធ និងសារពត៌មាន៖ បញ្ញវន្តកូរ៉េប្រញាប់ប្រញាល់ទាញយកនូវគុណប្រយោជន៍នៃគោលនយោបាយថ្មីរបស់ថ្នាក់ដឹកនាំ សៃតូ។ ជេ ណាមស៊ុន អ្នកដែលត្រូវបាន គេដោះលែងបន្ទាប់ពីបានជាប់នៅក្នុងគុកមួយរយៈ ដោយសារទំនាក់ទំនងរបស់គាត់ជាមួយ ដំណើរការចលនាទាមទារជាលើកដំបូង។ គាត់បានចាប់ដំណើរការឡើងវិញនូវការងារបោះពុម្ពទស្សនាវដ្តីមួយសម្រាប់យុវជនកូរ៉េដែលមានឈ្មោះថា ជុងនុន (យុវជន)។ គាត់បានជឿជាក់ថា ប្រវត្តិសាស្ត្រវប្បធម៌របស់កូរ៉េគឺសំខាន់បំផុត និងមានតម្លៃសម្រាប់ប្រជាជន និងការធ្វើអោយរស់ឡើងវិញនូវកម្លាំងចិត្តរបស់ប្រជាជនកូរ៉េត្រូវធ្វើជាបន្ទាន់។ លោកគឺម ពូស៊ីក បានចេញផ្សាយឯកសារប្រវត្តិសាស្ត្រនៃព្រះរាជាណាចក្រទាំង 3 នៃសតវត្សទី 13 ។ ប៉ុន្តែ ដោយសារការបោះពុម្ពនូវសៀវភៅហាមឃាត់មួយចំនួនបាននាំអោយមានការរំលាយកន្លែងបោះពុម្ពរបស់គាត់។

អ្នកប្រាជ្ញជាតិនិយមផ្សេងទៀត មានដូចជា ឆាងធីយុន ត្រូវបានធ្វើឲ្យជឿជាក់ថា ភាសាកូរ៉េមិនត្រឹមតែត្រូវថែរក្សាប៉ុណ្ណោះទេ ប៉ុន្តែក៏ត្រូវធ្វើវិស្សតកម្ម និងរៀបចំជាប្រព័ន្ធផងដែរ។ សម្រាប់ហេតុផលនេះ ពួកគេបានរៀបចំសង្គមស្រាវជ្រាវភាសាកូរ៉េ នៅក្នុងឆ្នាំ 1921 និងបានបោះពុម្ពផ្សាយព្រឹត្តិប័ត្រមួយដែលគេហៅថា ហានគូល ។ នៅក្នុងឆ្នាំ 1931 វាត្រូវបានរៀបចំឡើងវិញឲ្យទៅជា សង្គមភាសាវិទ្យាកូរ៉េ ។ នៅក្នុងគ្រានោះដែរ នៅក្នុងឆ្នាំ 1924 អ្នកប្រាជ្ញជាតិនិយមប្រមាណ 24 នាក់បានបង្កើតសង្គមបណ្ឌិតសក្យមួយ ដែលមានឈ្មោះថា បណ្ឌិតសកាធីនជានដើម្បីលើកកម្ពស់ការសិក្សាអក្សរសាស្ត្រ និងប្រវត្តិសាស្ត្រកូរ៉េ និងបានបោះពុម្ពផ្សាយព្រឹត្តិប័ត្រមួយផងដែរ។ ប៉ុន្តែជាអកុសល សង្គមទាំងពីរនេះត្រូវបានគេបង្ខំឲ្យបិទទ្វារនៅក្នុងឆ្នាំ 1943 ហើយមេដឹកនាំសង្គមនេះជាច្រើនត្រូវបានគេចាប់ជាក់គុក។

ដោយហេតុតែអ្នកនិពន្ធមួយចំនួន បានបោះបង់ចោលការតស៊ូផ្នែកនយោបាយរបស់ពួកគេដើម្បីប្រឆាំងជាមួយពួកជប៉ុន និងបានផ្សព្វផ្សាយអំពីភាពស្រីបចិត្តនិយម និងធម្មជាតិនិយមដែលជាយាននៃអក្សរសាស្ត្រ នាំឲ្យមានការបោះពុម្ពផ្សាយទស្សនាវដ្តីអក្សរសាស្ត្រមួយនៅក្នុងឆ្នាំ 1922 ដែលគេហៅថា ជំនោរពណ៌ស ហើយនៅក្នុងឆ្នាំ 1922 ពួកអ្នកនិពន្ធច្វេនិយមបានបង្កើតសង្គមភ្លើង និងបានបង្កើតឲ្យមានចលនាអក្សរសាស្ត្រពលជីព និង “ការតស៊ូដើម្បីសេរីភាពនៃវណ្ណៈពលជីព”។ ពួកអ្នកនិពន្ធមួយវិវដ្តទាំងអស់នេះបានបោះប្រឆាំងជាមួយ “សិល្បៈសម្រាប់ប្រយោជន៍របស់សិល្បៈ” និងបានបង្កើតឲ្យមានចលនាមួយសម្រាប់ “សិល្បៈនៃប្រជាជន” ។ ក្រុមនេះហើយគឺ

ជាអ្នកទទួលខុសត្រូវលើការបង្កើត សហព័ន្ធពលជីកសិល្បៈករកូរ៉េ ដែលគេស្គាល់ជាទូទៅដោយឈ្មោះអក្សរកាត់ជា កាសាបារាំងរបស់វាថា កាអាប៉េអេហ្វ ។

នៅក្នុងឆ្នាំ 1920 នៅពេលដែលច្បាប់សារព័ត៌មានថ្មីត្រូវបានគេបង្កើតឡើង ហើយការបោះពុម្ពផ្សាយនៃ កាសែតកាសាកូរ៉េត្រូវបានគេអនុញ្ញាត កាសែតកាសាកូរ៉េចេញផ្សាយប្រចាំថ្ងៃចំនួន 3 បានលេចឡើង។ កាសែតនោះ រួមមាន ឆូសុន អ៊ីលបូ, តុងអា អ៊ីលបូ, និងស៊ីដេ អ៊ីលបូ (ក្រោយមកប្តូរឈ្មោះទៅជា ឈុនអាង អ៊ីលបូ)។ បន្តពីនេះ ទស្សនាវដ្តីពេញនិយមជាច្រើន ដែលមានដូចជា ឆាងចូ (ការផ្ទៃប្រឌិត), ពន្លឺថ្មី, ពន្លឺខាងកើត, ស្រ្តីថ្មី, និង ពន្លឺនៃកូរ៉េ បានលេចឡើង។ កាសែត និងទស្សនាវដ្តីទាំងអស់នេះបានផ្សព្វផ្សាយដោយសម្ងាត់ និងដោយបើកជំហរនូវស្មារតី ជាតិនៃប្រជាជនកូរ៉េ និងបានប្រៀនប្រដៅអំពីភាពជាក់លាក់នៃវប្បធម៌ ដែលជាញឹកញយតែងតែទទួលរងគ្រោះ ដោយការត្រួតពិនិត្យពីសំណាក់ពួកជប៉ុន។ ជាឧទាហរណ៍ លេខចេញផ្សាយដំបូងរបស់កាសែត តុងអា អ៊ីលបូ បាន និយាយ គោលបំណងសំខាន់ 3 របស់ពួកគេគឺ: (1) បំពេញនូវកាតព្វកិច្ចរបស់គេជាសំលេងប្រជាជនកូរ៉េដែល បញ្ចេញដោយខ្លួន, (2) ផ្សព្វផ្សាយអំពីគំនិត និងប្រព័ន្ធប្រជាធិបតេយ្យ, និង (3) ផ្សព្វផ្សាយអំពីវប្បធម៌ និងគោល ការណ៍នៃសេចក្តីគួរសម។ កាសែត និងទស្សនាវដ្តីទាំងអស់នេះបានផ្តល់នូវច្រកចេញមួយសម្រាប់កវី និងអ្នកនិពន្ធ ក្នុងការបោះពុម្ពផ្សាយស្នាដៃរបស់ពួកគេ។ អ្នកវិះគន់នយោបាយ និងសង្គមជាច្រើន ក៏ដូចជាកវីដែលបានផ្សព្វផ្សាយ កំណាព្យស្តីអំពីការជិះជាន់ប្រជាជន បានប្រើវាជាឧបករណ៍ដ៏ស្រស់ស្អាតក្នុងការផ្សព្វផ្សាយ។ ប៉ុន្តែ កាសែត និង ទស្សនាវដ្តីទាំងនេះបានចាប់ផ្តើមបាត់បង់ម្តងមួយៗដោយសារតែពួកជប៉ុនបានបង្កើនការត្រួតពិនិត្យរបស់ពួកគេ។

រណៈសិរូបបង្រួបបង្រួម, និស្សិត, កសិករ, និងកម្មករ៖ សង្គមអ្នកស្តាំនិយម និងឆ្វេងនិយមនៃបុរស និងស្ត្រី ជាច្រើនដែលបានលេចឡើងនៅដើមទសវត្សរ៍ឆ្នាំ 1920 បានចូលរួមនៅក្នុងសកម្មភាពវប្បធម៌ និងសង្គមមួយចំនួន ជាញឹកញយតែងតែមានការប៉ះទង្គិចគ្នាជាមួយអ្នកដែលស្ថិតនៅម្ខាងទៀត។ ដោយដឹងថា ចលនាដាច់ដោយឡែកពី គ្នា និងភាពមិនសហការគ្នានៃពួកស្តាំ និងឆ្វេងនិយមធ្វើឲ្យខូចប្រយោជន៍ដល់ប្រជាប្រិយភាពនៃការតស៊ូប្រឆាំង ជាមួយជប៉ុនរបស់ពួកគេ ពួកអ្នកជាតិនិយមបានបង្កើតរណៈសិរូបបង្រួបបង្រួមមួយ ដោយការបង្កើតសង្គមមួយ ដែលមានឈ្មោះថា ស៊ីនកានហ្វុ (សង្គមពន្លកថ្មី) នៅក្នុងឆ្នាំ 1927 ។ ប៉ុន្តែ ក្រុមអ្នកអភិរក្សជាតិនិយមស្តាំ និងអ្នក មូលវិវដ្តឆ្វេងនិយមបានបដិសេធក្នុងការចូលរួមនៅក្នុងសង្គមនេះ។

ស៊ីនកានហ្វុ ភ្លាមៗបានបង្កើតសាខាតំបន់ប្រមាណ 140 ដោយបានបង្កើនសមាជិករបស់ពួកគេរហូតដល់ 22,000 នាក់នៅក្នុងរយៈពេល 2 ទៅ 3 ខែ និងបានបង្កើតចលនាថ្មីដ៏ធំមួយ។ រហូតមកដល់ត្រីមាស 1930 សាខា របស់វាបានកើនឡើងទៅដល់ 386 ហើយសមាជិករបស់វាបានកើនឡើងដល់ 76,939 នាក់។ គោលបំណងសំខាន់ របស់គេគឺ អនុវត្តន៍គម្រោងការប្រតិបត្តិសម្រាប់ “ដំណោះស្រាយល្អបំផុតលើបញ្ហានយោបាយ និងសេដ្ឋកិច្ចរបស់កូរ៉េ” តាមរយៈការបដិសេធលើមនោគមន៍វិជ្ជានៃការសម្រុះសម្រួល និងកាលានុវត្តន៍និយម ដែលនាំទៅរកការបិទបញ្ចប់ នៃការគ្រប់គ្រងអណានិតមរបស់ជប៉ុន។

មួយឆ្នាំបន្ទាប់ពីការបង្កើត ស៊ីនកានហ្វុ ស្ត្រីស្តាំនិយម និងឆ្វេងនិយមបានរួបរួមជាមួយគ្នា និងបានរៀបចំ រណៈសិរូបបង្រួបបង្រួមរបស់ពួកគេ ដោយការបង្កើតឡើងនូវសង្គមមួយដែលមានឈ្មោះថា គូនូហ្វុ (សង្គមមិត្តភាព នៃផ្កាកុលាបសារុន) នៅក្នុងខែមីនា ឆ្នាំ 1928 ។ ផ្កាកុលាបសារុន គឺជា (និងនៅតែជា) ផ្កាជាតិរបស់កូរ៉េ។ ដោយ ចូលរួមជាមួយសមាជិកបន្ថែមរបស់គេ គូនូហ្វុ បានរៀបចំឡើងនូវ អ្នកនិពន្ធ គ្រូ និស្សិត និងកម្មករស្ត្រី និងបាន ផ្សព្វផ្សាយអំពីស្មារតីជាតិក្នុងចំណោមស្ត្រីកូរ៉េ។ មេដឹកនាំរបស់គូនូហ្វុ បានយកចិត្តទុកដាក់ជាពិសេសទៅលើបញ្ហា

ថ្មីរបស់ស្រីកូរ៉េដែលជាម្ចាស់ក្រោម ក៏ដូចជាស្រីផ្សេងទៀតនៅតាមទីជនបទ ហើយនៅក្នុងការព្រមព្រៀងគ្នាជាមួយ YWCA របស់កូរ៉េ ពួកគេបានបង្កើតចលនានៃការកែប្រែជនបទថ្មីមួយ ដែលបានរួមបញ្ចូលនូវការអប់រំអំពីវប្បធម៌ដល់ស្រីជនបទ។

ដោយច្រណែនទៅនឹងការកើនឡើងនូវប្រជាប្រិយភាពនៃស្ថាប័នទាំងពីរនេះ ពួកមូលវិវត្តឆ្វេងនិយម (ពួកកុំម្មុយនីស្ត) អ្នកដែលបានបដិសេធតាំងពីដំបូងក្នុងការចូលរួមជាមួយស្ថាប័នទាំងនេះ បានសម្រេចក្នុងការចូលរួមជាមួយពួកគេ និងផ្លាស់ប្តូរឥរិយាបថនៃចលនារបស់ពួកគេដែលស្ថិតនៅក្រោមទិសដៅដែលផ្តល់ឲ្យដោយកូមីនតាង (កុំម្មុយនីស្តអន្តរជាតិទី 3) នៅមូស្កូ ។ ដើម្បីធ្វើដូច្នេះ ពួកគេបានចូលរួមជាមួយសង្គមទាំងនោះ ហើយដោយអនុវត្តតាមទស្សនកថា កូមីនតាង ខែធ្នូ ឆ្នាំ 1928 ពួកគេបានព្យាយាមក្នុងការបញ្ចូលមនោគមន៍វិជ្ជានៃការធ្វើបដិវត្តន៍របស់ពួកគេ ក្នុងចំណោមសមាជិកនៃក្រុមស៊ីនកានហូ និងគូសូហូ ។ ពួកគេក៏បានអនុវត្តចលនាស្រែចំការ និងការងារថ្មីមួយ ដោយបានបដិសេធអ្វីដែលពួកគេហៅថា មនោគមន៍វិជ្ជានៃ “ចលនាបដិវត្តន៍គហបតី”។ នៅត្រង់ចំណុចនេះ អ្នកជាតិនិយមស្តាំជាច្រើនបានចាក់ចេញពីសង្គមនេះ ដោយបានផ្តល់ការដឹកនាំដល់ពួកអ្នកមូលវិវត្តនិយម។

នៅក្នុងគ្រានោះដែរ អ្នកសង្គមនិយម អ្នកដែលបានបង្កើតសង្គមថ្ងៃសៅរ៍ និងថ្ងៃអង្គារ នៅក្នុងឆ្នាំ 1923 និងឆ្នាំ 1924 និងពួកកុំម្មុយនីស្តអ្នកដែលបានបង្កើតគណបក្សកុំម្មុយនីស្តកូរ៉េនៅក្នុងឆ្នាំ 1925 បានបង្កើតឲ្យមានការចូលរួមពីសំណាក់សិស្សវិទ្យាល័យ ដោយបានបង្កើតក្រុម និងក្លឹបអានសៀវភៅ និងបានអប់រំពួកគេអំពីមនោគមន៍វិជ្ជានៃការធ្វើបដិវត្តន៍មូលវិវត្តមួយ រួមផ្សំជាមួយគំនិតនៃការប្រឆាំងជាមួយជប៉ុន និងប្រឆាំងជាមួយមនោគមន៍ចក្រព័ត្តិនិយម។

ត្រូវដឹងច្បាស់ថា មានសិស្សកូរ៉េជាច្រើនបានត្អូញត្អែរអំពីបញ្ហាទាំងនេះ។ គ្រូរបស់ពួកគេមិនសូវមានតម្លៃ ហើយឱកាសល្អរបស់ពួកគេមានកម្រិតទាបបើប្រៀបធៀបជាមួយសាលាជប៉ុននានា។ ខណៈពេលដែលពួកគេត្រូវតែប្រឡងជាប់ការប្រឡងចូលមួយ ដើម្បីចូលរៀនសាលាអនុវិទ្យាល័យ សិស្សជប៉ុនទាំងអស់ត្រូវបានគេជួយសម្រួលឲ្យបានចូលរៀនដោយមិនមានការកម្រិតប្រឡងឡើយ។ ពួកគេក៏មានការមិនសប្បាយចិត្តចំពោះការដែលពួកគេមិនអាចសិក្សាអំពីប្រវត្តិសាស្ត្រកូរ៉េ។ បន្ទាប់មក ស្ថិតនៅក្រោមឥទ្ធិពលរបស់ពួកស្តាំនិយម និងពួកឆ្វេងនិយម សិស្សកូរ៉េដែលប្រឆាំងជាមួយជប៉ុនបានកើនឡើងកាន់តែច្រើន និងបានក្លាយជាសត្រូវជាមួយគ្រូកូរ៉េទាំងឡាយណាដែលសហការជាមួយពួកជប៉ុន។ ជាលទ្ធផល ជម្លោះ និងការធ្វើពហិការមិនចូលសាលាបានកើតឡើង។

នៅក្នុងស្ថានភាពណាមួយ ការធ្វើបាតុកម្មទាមទារឯករាជ្យ ត្រូវបានធ្វើឡើងនៅថ្ងៃទី 10 ខែមិថុនា ឆ្នាំ 1926 ដោយឆ្លៀតឱកាសទាញយកផលប្រយោជន៍ពីពិធីបុណ្យសពរបស់អធិរាជ ស៊ិនជុង ។ ពិធីបុណ្យសពរបស់ស៊ិនជុងដែលទ្រង់បានសុគតនៅក្នុងខែមេសា ត្រូវបានគេកំណត់ប្រារព្ធធ្វើឡើងនៅថ្ងៃទី 10 ខែមិថុនា ។ សមាជិកពួកមូលវិវត្តមួយចំនួនដែលមកពីក្រុម ធុនដូក្យូ (ដែលពីមុនជាក្រុម តុងហាក់) ស្ថិតនៅក្នុងចំណោមក្រុមអ្នករៀបចំគម្រោងប៉ុន្តែភាគច្រើននៃអ្នកដែលរៀបចំគម្រោងគឺពួកស្តាំនិយម និងពួកឆ្វេងនិយម។ ដូចដែលក្បួនពិធីបុណ្យសពមានហោរឆ្លងកាត់វិបិសំខាន់ៗនៅក្នុងទីក្រុង សេអ៊ូល ដែលជាផ្លូវធ្វើដំណើរទៅកាន់ទីកន្លែងបញ្ចុះសព សិស្សរាប់ពាន់នាក់បានចេញមកធ្វើបាតុកម្មប្រឆាំងជាមួយពួកជប៉ុន ដោយបានស្រែកថា “ជ័យយោឯករាជ្យភាពកូរ៉េ” “បណ្តាញសត្រូវចេញ” ឬ “ការវិនាសនៃពួកចក្រព័ត្តិនិយម”។ ខិត្តប័ណ្ណដែលពួកគេបានបាចរួមមានពាក្យស្លោកជាច្រើនរបស់ពួកសង្គមនិយម និងពួកកុំម្មុយនីស្ត។ ឧប្បត្តិហេតុនេះត្រូវបានគេហៅជាទូទៅថា “ចលនាដំបូងនៃការដើរក្បួនជាលើកទីពីរ”។

បន្ទាប់ពីការធ្វើបាតុកម្មថ្ងៃទី 10 សិស្សបានបង្កឲ្យមានជម្លោះនៅក្នុងសាលា ទាមទារឲ្យមានការដាក់ឡើងវិញនូវការបង្រៀនប្រវត្តិសាស្ត្រ និងភាសាកូរ៉េ។ ឧប្បត្តិហេតុក្នុងរដ្ឋ នៅក្នុងឆ្នាំ 1929 គឺជាការប្រឆាំងជាមួយជប៉ុនមួយផ្សេងទៀត គឺជាការតស៊ូប្រឆាំងជាមួយពួកចក្រព័ត្តិនិយមរបស់សិស្សកូរ៉េ ដែលត្រូវបានបញ្ចុះបញ្ចូលដោយពួកឆ្វេងនិយម។ វាបានចាប់ផ្តើមឡើងជាមួយនឹងការប្រយុទ្ធគ្នាដ៏បង្អួចរវាងសិស្សកូរ៉េ និងសិស្សជប៉ុននៅថ្ងៃទី 2 ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ 1929 នៅ ក្នុងរដ្ឋ ខេត្ត ឆូលឡាខាងត្បូង ប៉ុន្តែវាបានបង្កឲ្យមានជម្លោះនៅក្នុងសាលានៅទូទាំងប្រទេសជាមួយនឹងការធ្វើបាតុកម្មដែលមានការចូលរួមពីសំណាក់សិស្សទាំងពីរភេទប្រមាណ 54,000 ដែលមកពីសាលាចំនួន 194 ។ ពាក្យស្លោកមួយចំនួនដូចជា “ការវិនាសនៃពួកចក្រព័ត្តិនិយម” “ជ័យយោបដិវត្តន៍ពលដ៏ព” និង “ជ័យយោឯករាជ្យភាពកូរ៉េ” ត្រូវបានស្រែកឡើងដោយក្រុមអ្នកតវ៉ា ឬត្រូវបានបោះពុម្ពលើខិតប័ណ្ណ ដែលបានបង្ហាញយ៉ាងច្បាស់ថា មេដឹកនាំជម្លោះ និងបាតុកម្មទូទាំងប្រទេសទាំងនេះត្រូវបានបញ្ចុះបញ្ចូល និងដឹកនាំដោយពួកមូលវិវដ្ត។ ចលនារបស់សិស្សប្រឆាំងជាមួយជប៉ុនបានបន្ត ដោយបានបង្កឲ្យមានជនរងគ្រោះជាច្រើនក្នុងចំណោមសិស្សកូរ៉េ។ សិស្សប្រមាណ 1,640 នាក់ត្រូវបានចាប់ខ្លួន 582 នាក់ត្រូវបានបណ្តេញចេញពីសាលារបស់គេ និងជាង 2,300 នាក់ទៀតត្រូវបានដាក់ឲ្យស្ថិតនៅក្រោមការបញ្ឈប់ជាបណ្តោះអាសន្ន។

ចលនារបស់សិស្សត្រូវបានវាយបង្គ្រាបដោយនគរបាល ប៉ុន្តែសិស្សមិនបានបោះបង់ចោលសកម្មភាពជាតិនិយមរបស់ពួកគេឡើយ។ នៅពេលដែលកាសែតភាសាកូរ៉េមួយ ឆូសុន អ៊ីលបូ បានគាំទ្រដល់ “ចលនានៃការបង្រៀនឲ្យច្បាស់ និងប្រឆាំងការមិនចេះអក្សរ” នៅក្នុងឆ្នាំ 1929 ជាមួយនឹងពាក្យស្លោកថា “ចំនេះវិជ្ជាគឺជាកម្លាំងយើងត្រូវរៀនដើម្បីចជីវិត” សិស្សកូរ៉េទាំងពីរភេទដែលមានពីប្រទេសកូរ៉េ និងជប៉ុនបានចូលរួមជាមួយគ្នា និងបានធ្វើដំណើរទៅតាមភូមិ បង្រៀនកុមារនៅទីជនបទពីវិធីអាច និងសរសេរ និងបានបំផុសពួកគេឲ្យមានគំនិតជាតិនិយម។ នៅក្នុងឆ្នាំ 1931 កាសែតភាសាកូរ៉េមួយផ្សេងទៀតមានឈ្មោះថា តុងអា អ៊ីលបូ បានចាប់ផ្តើមចលនាប្រឆាំងការមិនចេះអក្សរមួយ ដែលគេហៅថា “ទៅក្នុងចំណោមប្រជាជន” ជាថ្មីម្តងទៀត សិស្សរាប់រយនាក់បានស្ម័គ្រចិត្តធ្វើជាគ្រូបង្រៀន និងបានធ្វើដំណើរទៅកាន់តំបន់ជនបទ បង្រៀនកុមារ និងមនុស្សពេញវ័យនៅទីជនបទអំពីវិធីក្នុងការអាន និងសរសេរ ដូចដែលពួកគេបានលើកទឹកចិត្តពួកកុមារ និងមនុស្សពេញវ័យទាំងនោះឲ្យអភិវឌ្ឍស្មារតីជាតិសាសន៍។ ចាប់តាំងពីឆ្នាំ 1929 រហូតដល់ចលនានេះត្រូវបានហាមឃាត់ដោយនគរបាលនៅក្នុងឆ្នាំ 1934 សិស្សកូរ៉េប្រមាណ 5,750 នាក់បានចូលរួមក្នុងការបង្រៀនបុរស ស្ត្រី និងកុមារប្រមាណ 83,000 នៅក្នុងតំបន់ចំនួន 1,323 កន្លែង។

ដោយបានដឹងអំពីការផ្លាស់ប្តូរ ភាពងើមនៃសង្គមពន្លកថ្មី និងសង្គមមិត្តភាពនៃផ្កាកុលាបសារុន ដោយបានរកឃើញអ្នកដែលស្ថិតនៅពីក្រោយព្រឹត្តិការណ៍ថ្ងៃទី 10 ខែមិថុនា ឆ្នាំ 1926 និងឧបទ្វីបហេតុ ក្នុងរដ្ឋ នៅក្នុងឆ្នាំ 1929 និងការលេចឡើងជាច្រើនជាថ្មីនៃគំនិតប្រឆាំងជាមួយជប៉ុនជាទូទៅ នគរបាលជប៉ុនបានចាត់វិធានការក្នុងការលុបបំបាត់លើស្ថាប័នរណៈសិរូបបង្រួបបង្រួមពីរ។ ដោយទទួលបានការបង្ក្រាបពីនគរបាល មេដឹកនាំមូលវិវដ្ត អ្នកដែលបានកាន់តួនាទីជាអ្នកដឹកនាំសង្គមទាំងនេះ បានសម្រេចក្នុងការរំសាយសង្គមទាំងពីរនេះនៅក្នុងខែឧសភា ឆ្នាំ 1931 និងបានប្រែក្លាយជាសង្គមល្អចលាក់។

កម្មករ និងប្រជាសិករកូរ៉េ អ្នកដែលទទួលឥទ្ធិពលពីមនោគមន៍វិជ្ជាឆ្វេងនិយម បានបង្កឲ្យមានអំពើហិង្សានៅកន្លែងការងារ និងជម្លោះ និងការវាយប្រយុទ្ធនៅកសិដ្ឋាននៅក្នុងទសវត្សរ៍ឆ្នាំ 1920 ។ មានស្ថាប័នការងារប្រមាណ 204 និងស្ថាប័នអ្នកជួលដីចំនួន 26 នៅក្នុងឆ្នាំ 1922 ។ ការវាយប្រយុទ្ធនៅក្នុងការងារនៅក្នុងឆ្នាំ 1927-1929 ទាំងនេះបានចូលរួមពីសំណាក់សាខាក្នុងតំបន់ចំនួន 32 នៃសហព័ន្ធការងារ។ មានជម្លោះការងារចំនួនប្រមាណ 6,000 នៅក្នុងឆ្នាំ 1927 និង 5,000 នៅក្នុងឆ្នាំ 1929 ។ ការវាយប្រយុទ្ធនៅកន្លែងការងារនៅក្នុងឆ្នាំ 1928

និង 1929 នៅ និសាន ឆ្នាំ 1930 នៅ ពូសាន ឆ្នាំ 1927 និងឆ្នាំ 1934 នៅ ហាមហ៊ិង គឺជាការវាយប្រយុទ្ធដ៏សំខាន់ មួយក្នុងចំណោមពួកកម្មកររបស់កូរ៉េ។ ប្រជាកសិករកូរ៉េក៏ត្រូវបានកេណ្ឌដោយពួកឆ្វេងនិយមប្រឆាំងជាមួយម្ចាស់ កម្មសិទ្ធិដីកូរ៉េ ក៏ដូចជាជប៉ុន ដូចដែលចំនួននៃជម្លោះអ្នកជួលដីបានកើនឡើង។ ការវាយប្រយុទ្ធរបស់គេបាន បរាជ័យ ប៉ុន្តែមានករណីមួយចំនួនដូចជានៅក្នុងឆ្នាំ 1929 នៅ តៃគូ និង កូហ៊ិង និងនៅក្នុងឆ្នាំ 1930 នៅតានធុន ដោយបានឆ្លុះបញ្ចាំងយ៉ាងច្បាស់ អំពីការកើនឡើងនៃឥទ្ធិពលនៃពួកឆ្វេងនិយមក្នុងចំណោមប្រជាកសិករកូរ៉េ។ បន្ទាប់ពីឆ្នាំ 1937 សហព័ន្ធស្រែចំការ និងសហព័ន្ធការងារទាំងអស់ត្រូវបានរំសាយ ហើយចលនាការងារ និងស្រែចំការ នៅក្នុងពេលជាមួយគ្នានោះបានបាត់ខ្លួន។

ចលនាជាតិនិយមនៅក្រៅប្រទេស៖ ខណៈពេលដែលជនរួមជាតិរបស់ពួកគេនៅក្នុងប្រទេសបានចូលរួម នៅក្នុងការតស៊ូរបស់ពួកគេប្រឆាំងជាមួយពួកជប៉ុន ប្រជាជនកូរ៉េនៅក្នុងប្រទេសចិន ម៉ាន់ជូរី ស៊ីប៉េរី និងសហរដ្ឋអាមេរិក និងសូម្បីតែនៅក្នុងប្រទេសជប៉ុនផងដែរនោះបានបង្កើតឲ្យមានចលនាជាតិនិយមមួយចំនួន។ ចលនាជាតិនិយម មួយបានចាប់ផ្តើមនៅក្នុងតំបន់ឡីស្តុក នៃស៊ីប៉េរី និងតំបន់ឈានតាវ (កានដូ) នៅម៉ាន់ជូរី ដែលជាទីកន្លែងដែល ប្រជាជនកូរ៉េជាច្រើនបានមករស់នៅកំឡុងឆ្នាំ 1910 ។ ស្ថាប័នប្រឆាំងជប៉ុនដំបូងដែលបានលេចឡើងនៅស៊ីប៉េរី ដែលជាទីកន្លែងដែលមានប្រជាជនកូរ៉េរស់នៅប្រមាណ 100,000 នាក់ គឺជា កងទាហានត្រឹមត្រូវរបស់យីពូមជីន ។ ក្រុមអ្នកជាតិនិយមនៅស៊ីប៉េរី ក៏បានបង្កើតសាលាសម្រាប់កុមារ និងកាសែត និងទស្សនាវដ្តីកូរ៉េ។ នៅក្នុងតំបន់ម៉ាន់ជូរី ដែលជាទីកន្លែងដែលមានប្រជាជនកូរ៉េប្រមាណ 300,000 នាក់រស់នៅ នៅទីនោះមានការកើនឡើងនៃសាលា កាសែត និងទស្សនាវដ្តីកូរ៉េ ។ ស្ថាប័ននយោបាយជាតិនិយមដំបូងរបស់កូរ៉េដែលបានលេចឡើងនៅម៉ាន់ជូរី គឺកង បដិវត្តន៍កូរ៉េរបស់បាកអ៊ុនស៊ុក និងយីតុងរី ដែលបានបង្កើតឡើងនៅក្នុងឆ្នាំ 1915 រហូតដល់ចុងឆ្នាំ 1919 ដូចដែល ចំនួនប្រជាជនកូរ៉េនៅស៊ីប៉េរី បានកើនឡើងទៅដល់ 200,000នាក់ ហើយនៅក្នុងតំបន់ម៉ាន់ជូរី កើនឡើងដល់ 600,000 នាក់ ស្ថាប័នប្រឆាំងជាមួយជប៉ុនកាន់តែច្រើនត្រូវបានគេបង្កើតឡើង។ អ្នកជាតិនិយមកូរ៉េនៅក្នុងតំបន់ ឈានតាវ បានបោះពុម្ពផ្សាយសេចក្តីប្រកាសឯករាជ្យកូរ៉េ របស់ពួកគេនៅក្នុងខែកុម្ភៈឆ្នាំ 1918 និងបានធ្វើបាតុកម្ម នៅក្នុងខែមីនា ឆ្នាំ 1919 ដោយភ្ជាប់គ្នាជាមួយចលនាដើរក្បួនដំបូងនៅក្នុងប្រទេសកូរ៉េ។ ការបង្កើតឡើងនៅក្នុងឆ្នាំ 1919 នៃ ទាហានឯករាជ្យកូរ៉េ ដោយ ហុងពូមជូ, ក្រុមប្រឹក្សានយោបាយទាហានថ្មើរជើងភាគខាងជើង ដោយគឹមឆ្វាជីន, កងវាយប្រយុទ្ធដ៏ត្រឹមត្រូវ ដោយគឹមរុនបង នៅក្នុងតំបន់ឈានតាវ, និងគណបក្សប្រជាមានិតសង្គមនិយមកូរ៉េ ដោយយីតុងរី នៅខាបាវ៉ូស្ត នៅតំបន់ស៊ីប៉េរី បានកើនឡើងយ៉ាងខ្លាំងក្លានូវការប៉ះទង្គិចផ្នែកយោធាជាញឹកញយ ជាមួយយោធាជប៉ុន អ្នកដែលបានព្យាយាមក្នុងការបង្ក្រាបអ្នកជាតិនិយមកូរ៉េ តាមរយៈការយុបយិតគ្នាជាមួយមេ បញ្ជាការនៅម៉ាន់ជូរី ឆាងសូលីន ។

ការប៉ះទង្គិចយោធាចំនួនប្រមាណ 7,000 លើកបានកើតឡើងរវាងអ្នកវាយប្រយុទ្ធដើម្បីសេរីភាពកូរ៉េដែល ស្ថិតនៅក្នុងស្ថាប័នជាតិនិយមមួយចំនួនជាមួយពួកជប៉ុន ហើយជួនពេលនោះនៅក្នុងទសវត្សរ៍ឆ្នាំ 1920 កងយោធា បង្រួបបង្រួមកូរ៉េមួយចំនួនបានធ្វើដំណើរឆ្លងកាត់ទន្លេទូម៉ាន ដើម្បីវិវាទដល់ពួកជប៉ុន។ នៅក្នុងខែតុលា ឆ្នាំ 1920 កងយោធានៃកងទ័ពសេរីភាពកូរ៉េ និងកងទ័ពថ្មើរជើងភាគខាងជើង បានទទួលជ័យជំនះយ៉ាងសំខាន់មួយប្រឆាំង កងកម្លាំងដ៏លើសលុបរបស់ជប៉ុន នៅឆឹងហានលី (ភាសាកូរ៉េឆុងសាន) នៅក្នុងតំបន់ឈានតាវ ។

បន្ទាប់ពីការបរាជ័យដ៏មហន្តរាយនៅក្រោមដៃរបស់ពួកកូរ៉េនេះមក ពួកជប៉ុនបានបង្កើតកម្លាំងយោធារបស់ ពួកគេនៅក្នុងតំបន់ម៉ាន់ជូរីភាគខាងកើត ដូចដែលពួកគេបានស្នើឲ្យមេបញ្ជាការនៅតំបន់ម៉ាន់ជូរី បង្កើនការវិវាទ ដល់ពួកកូរ៉េ។ ជាលទ្ធផល សកម្មភាពប្រឆាំងជាមួយជប៉ុនរបស់ប្រជាជនកូរ៉េបានធ្លាក់ចុះនៅក្នុងតំបន់ម៉ាន់ជូរី។ ប៉ុន្តែ

ពួកគេបានបង្កើតរណៈសិរ្សបង្រួបបង្រួមមួយ ដោយបានបង្កើតក្រុមប្រឹក្សាជាតិកូរ៉េ នៅក្នុងខែមេសា ឆ្នាំ 1929 ។ នៅក្នុងគ្រានោះដែរ ពួកអ្នកជាតិនិយមកូរ៉េ អ្នកដែលបានបដិសេធក្នុងការចូលរួមជាមួយរណៈសិរ្សបង្រួបបង្រួម បានបង្កើតគណបក្សឯករាជ្យកូរ៉េដោយខ្លួនគេផ្ទាល់នៅក្នុងខែកក្កដា ឆ្នាំ 1930 ដូចដែលពួកកុម្មុយនីស្តមូលវិវដ្តបានបង្កើត ដែលពួកគេបដិសេធក្នុងការចូលរួមជាមួយរណៈសិរ្សបង្រួបបង្រួម និងបានចូលរួមជាមួយកងយោធាកុម្មុយនីស្តចិននៅក្នុងតំបន់ម៉ាន់ជូរី ។ នៅក្នុងព្រឹត្តិការណ៍ទាំងឡាយបន្ទាប់ពីខែកញ្ញា ឆ្នាំ 1931 នៅពេលដែលពួកជប៉ុនបានបើកការឈ្លានពានរបស់គេទៅលើតំបន់ម៉ាន់ជូរី សកម្មភាពប្រឆាំងជាមួយជប៉ុនរបស់កូរ៉េនៅក្នុងតំបន់នោះបានធ្លាក់ចុះជាប្រចាំ។ គឺមីលសុង (គឺមីងសុង ឈ្មោះពិតគឺមីសុងជូ) មន្ត្រីយោធាកូរ៉េមួយរូបនៅក្នុងកងទ័ពកុម្មុយនីស្តចិន ជាយថាហេតុបានរត់គេចទៅកាន់តំបន់ស៊ីប៉េរី នៅក្នុងឆ្នាំ 1939 ជាមួយនឹងបក្សពួកប្រមាណ 300 នាក់ បានក្លាយជាមន្ត្រីយោធារបស់រ៉ូស៊ី។ នៅក្នុងគ្រានោះដែរ ប្រជាជនកូរ៉េប្រមាណ 260,000 នាក់នៅក្នុងតំបន់ស៊ីប៉េរី ត្រូវបានបង្ខំឲ្យផ្លាស់ប្តូរទីលំនៅដោយស្ម័គ្រចិត្ត នៅក្នុងឆ្នាំ 1939 ទៅកាន់តំបន់កាហ្សាក់ស្ថាន ដោយបានបញ្ចប់ចលនាប្រឆាំងជាមួយជប៉ុនរបស់កូរ៉េនៅក្នុងតំបន់ស៊ីប៉េរី ។

ក្រុមអ្នកជាតិនិយមទាំងឡាយដែលបានរត់គេចទៅកាន់ប្រទេសចិនមុនឆ្នាំ 1919 បានចូលរួមដោយពួកភៀសខ្លួនផ្នែកនយោបាយថ្មីពីប្រទេសកូរ៉េបន្ទាប់ពីខែមិនា ឆ្នាំ 1919 ដែលបានធ្វើឲ្យប្រទេសចិនក្លាយជាវេទិកាដ៏សំខាន់នៃចលនារំដោះជាតិកូរ៉េ។ នៅក្នុងខែមេសា ឆ្នាំ 1919 អ្នកជាតិនិយមកូរ៉េមួយក្រុម ក្រុមអ្នកដែលបានបង្កើតរដ្ឋាភិបាលកូរ៉េបណ្តោះអាសន្ន នៅសៀងហៃ និងបានបោះឆ្នោតជ្រើសរើសបណ្ឌិតស៊ីម៉ាន រី អ្នកដែលស្ថិតនៅក្នុងសហរដ្ឋអាមេរិក ជានាយករដ្ឋមន្ត្រី (ក្រោយមកជាប្រធានាធិបតី) របស់ពួកគេ។ នៅក្នុងពេលជាមួយគ្នានោះ ពួកគេបានបញ្ជូនគឺមកូស៊ីក ទៅចូលរួមសន្និសីទសន្តិភាពទីក្រុងប៉ារីសដើម្បីស្វែងរកជំនួយពីពួកលោកខាងលិចសម្រាប់ការរំដោះប្រទេសកូរ៉េ។ នៅពេលដែលគណៈប្រតិភូរបស់លោកត្រឡប់មកពីប៉ារីស វិញដោយមិនទទួលបានលទ្ធផលអ្វីទាំងអស់ គេបានបញ្ជូនគឺមកូស៊ីក ទៅកាន់សហរដ្ឋអាមេរិកក្នុងនាមជាមេដឹកនាំគណៈកម្មាការកូរ៉េដើម្បីស្វែងរកជំនួយពីអាមេរិកនៅក្នុងកិច្ចសហប្រតិបត្តិការជាមួយបណ្ឌិតរី ។

ជម្លោះមួយបានអភិវឌ្ឍឡើងរវាងបណ្ឌិតរី និងមេដឹកនាំនានានៅក្នុងរដ្ឋាភិបាលកូរ៉េបណ្តោះអាសន្នដែលកំពុងនិរទេសនៅសៀងហៃ ទៅលើការយល់ឃើញអំពីវិធីសាស្ត្រនៅក្នុងការសម្រេចជោគជ័យនៃឯករាជ្យរបស់កូរ៉េបណ្ឌិតរី បានលាលែងពីតំណែងនៅក្នុងឆ្នាំ 1922 ដោយបានបន្សល់ទុកឲ្យរដ្ឋាភិបាលស្ថិតនៅក្រោមការគ្រប់គ្រងរបស់សមាសភាពមួយចំនួន ដែលមានទំនោរទៅរកមូលបដិវដ្ត ហើយលោកបន្តស្ថិតនៅក្នុងសហរដ្ឋអាមេរិករហូតដល់ការរំដោះប្រទេសកូរ៉េ។ អ្នកនិយមកណ្តាលមួយចំនួនដូចជា អានធាងហូ បានព្យាយាមក្នុងការបង្រួបបង្រួមពួកស្តានិយម និងពួកធ្វេងនិយមសម្រាប់គោលបំណងដូចគ្នាមួយ ប៉ុន្តែការខំប្រឹងប្រែរបស់គេមិនទទួលបានផ្លែផ្កាអ្វីឡើយ។ នៅក្នុងគ្រានោះដែរ នៅក្នុងខែមករា ឆ្នាំ 1932 គឺមគូ ស្ថាបនិកនៃគណបក្សឯករាជ្យកូរ៉េ បានបញ្ជូនយុវជនកូរ៉េម្នាក់ទៅធ្វើជាជំនួយការអធិបតីជប៉ុន។ បន្ទាប់មកនៅក្នុងខែមេសា ឆ្នាំ 1932 អ្នកដើរតាមគឺមគូ មួយរូបបានគប់គ្រាប់បែកមួយគ្រាប់ចូលក្នុងសួនច្បារមួយនៅសៀងហៃ ដែលជាទីកន្លែងដែលពួកជប៉ុនកំពុងរៀបចំពិធីអបអរសាទរកំណើតរបស់អធិរាជរបស់ពួកគេ។ គឺមគូ អ្នកដែលបានក្លាយជាមេដឹកនាំថ្មីរបស់រដ្ឋាភិបាលកូរ៉េបណ្តោះអាសន្ន បានបង្កើតកងទ័ពស្ថាបនាកូរ៉េឡើងវិញ ដែលកងកម្លាំងនៅក្នុងកងនេះត្រូវបានបណ្តុះបណ្តាលនៅបណ្ឌិតសភាយោធាជាតិនិយមចិនមួយ។ នៅក្នុងគ្រានោះដែរគឺមុនបង បានធ្វើដំណើរមកពីតំបន់ម៉ាន់ជូរី និងបានបង្កើតកងស្ម័គ្រចិត្តកូរ៉េនៃពួកធ្វេងនិយមកណ្តាល។

នៅពេលដែលពួកជប៉ុនបានបើកការធ្វើសង្គ្រាមរបស់ពួកគេជាមួយចិននៅក្នុងខែកក្កដា ឆ្នាំ 1937 និងបាន ឈ្លានពានតំបន់សៀងហៃ-ណានគីង ទាំងរដ្ឋាភិបាលកូរ៉េបណ្តោះអាសន្ន និងរដ្ឋាភិបាលជាតិនិយមចិនបានរត់គេច ពីតំបន់ណានគីង ទៅកាន់ហានគូវហើយបន្ទាប់មកបានរត់គេចទៅកាន់ឈូងគីង ។ នៅត្រង់ចំណុចនេះ ពួកកុម្មុយនីស្ត កូរ៉េបានបង្កើតកងយោធពលខ្លួនរបស់ពួកគេ និងបានចូលរួមជាមួយម៉ៅសេងទុង នៅយេនអាន ដោយបានវាយ ប្រយុទ្ធជាមួយពួកជប៉ុននៅភាគខាងជើងប្រទេសចិន។ នៅក្នុងពេលជាមួយគ្នានោះ កងទ័ពហានស្តារកូរ៉េឡើងវិញ ត្រូវបានពង្រីកឡើងស្ថិតនៅក្រោមការដឹកនាំដែលមានសមត្ថភាពយឺតយ៉ាវ និងយឺតយ៉ាវសុខ ។

នៅពេលដែលសង្គ្រាមលោកលើកទីពីរបានចាប់ផ្តើមឡើងនៅក្នុងឆ្នាំ 1941 រដ្ឋាភិបាលកូរ៉េបណ្តោះអាសន្ន នៅឈូងគីង បានប្រកាសសង្គ្រាមជាមួយជប៉ុន ហើយកងយោធពលរបស់ពួកគេបានវាយប្រយុទ្ធជាមួយកងទ័ពហាន ជប៉ុន ដោយសហការជាមួយពួកជាតិនិយមចិននៅក្នុងប្រទេសចិន និងសហការជាមួយពួកអង់គ្លេសនៅក្នុងប្រទេស កូម៉ា។ ចលនាជាតិនិយមកូរ៉េនៅក្នុងសហរដ្ឋអាមេរិកបានចាប់ផ្តើមឡើងនៅក្នុងខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ 1909 ជាមួយនឹងការ បង្កើតឡើងនូវសមាគមន៍ជាតិកូរ៉េនៅហាវ៉ៃ ដែលជាទីកន្លែងដែលមានប្រជាជនកូរ៉េប្រមាណ 7,000 នាក់បានភៀស ខ្លួនទៅកាន់នៅរវាងឆ្នាំ 1902 ដល់ឆ្នាំ 1906 ។ មេដឹកនាំម្នាក់របស់សមាគមន៍នេះឈ្មោះថា ប៉ាកយុងម៉ាន បាន បង្កើតសាលាយោធាកូរ៉េនៅនេប្រាស្តា និងហាវ៉ៃ នៅដើមឆ្នាំ 1910 ដើម្បីបណ្តុះបណ្តាលអ្នកវាយប្រយុទ្ធដើម្បីសេរី ភាព។ បណ្ឌិតស៊ីងម៉ាន វី អ្នកដែលត្រូវបាននិទ្ទេសចេញពីប្រទេសកូរ៉េនៅក្នុងឆ្នាំ 1912 និងបន្ទាប់មកបានធ្វើដំណើរ មកកាន់សហរដ្ឋអាមេរិក បានក្លាយជាមេដឹកនាំថ្មីនៃចលនាជាតិនិយមកូរ៉េ។ នៅក្នុងខែមីនា ឆ្នាំ 1919 បណ្ឌិតវី បាន បញ្ជូនលិខិតមួយច្បាប់ទៅកាន់ប្រធានាធិបតី វូដ្រូវីសស៊ុន ដោយបានស្នើលោកអនុវត្តន៍ការប្រឹងប្រែងមួយចំនួននៅ សន្និសីទសន្តិភាពទីក្រុងប៉ារីស ដើម្បីដាក់ប្រទេសកូរ៉េឲ្យស្ថិតនៅជាតំណាងនៃសន្និបាតប្រជាជាតិ ដែលជាជំហាន ដំបូងមួយឆ្ពោះទៅរកការស្តារឯករាជ្យភាពរបស់កូរ៉េឡើងវិញ។ លិខិតនេះ ជាយថាហេតុបាននាំឲ្យមានការលាលែង របស់បណ្ឌិតវី ពីតំណែងប្រធានាធិបតីនៃរដ្ឋាភិបាលបណ្តោះអាសន្នរបស់កូរ៉េនៅក្នុងឆ្នាំ 1922 ។ ប៉ុន្តែ នៅពេល ដែលគឹមក្សស៊ីក បានមកដល់សហរដ្ឋអាមេរិក ក្នុងនាមជាប្រមុខដឹកនាំគណៈកម្មាធិការកូរ៉េនៃរដ្ឋាភិបាលបណ្តោះ អាសន្នរបស់កូរ៉េ បណ្ឌិតវី បានសហការជាមួយលោក ដើម្បីទទួលបានការទទួលស្គាល់របស់អាមេរិកនៃរដ្ឋាភិបាល បណ្តោះអាសន្នរបស់កូរ៉េនៅក្នុងប្រទេសចិន។ នៅក្នុងគ្រានោះដែរ បណ្ឌិតហ្វីលីប ចៃសុន អ្នកដែលបានរស់នៅក្នុង រដ្ឋហ្វីឡាដេលហ្វៀ និងអានធាងហ្វ អ្នកដែលបានមកពីប្រទេសចិន បានចូលរួមជាមួយបណ្ឌិតវី ក្នុងគោលបំណង ដូចគ្នា។ ដូចដែលអាចកើតឡើង ការប្រឹងប្រែងរបស់ពួកគេបាននាំមកនូវលទ្ធផលដែលមិនគួរជាទីពេញចិត្តឡើយ ដូច ដែលរដ្ឋាភិបាលអាមេរិកបានយកចិត្តទុកដាក់តិចតួចចំពោះការស្នើរបស់កូរ៉េរហូតដល់ឆ្នាំ 1943 ។

ដូចដែលបានមើលឃើញអំពីប្រជាជនកូរ៉េនៅក្នុងប្រទេសជប៉ុន វាមានការលំបាកជាទីបំផុតសម្រាប់ពួកគេ ក្នុងការផ្សព្វផ្សាយអំពីចលនាជាតិនិយមរបស់ពួកគេ។ ដោយមិនចាំបាច់និយាយ សិស្សកូរ៉េនៅតូក្យូ និងកន្លែងផ្សេងៗ ទៀតបានបង្កើតឲ្យមានចលនាមួយ។ នៅក្នុងខែមករា ឆ្នាំ 1919 ពួកគេបានរៀបចំឲ្យមាន កងឯករាជ្យយុវជនកូរ៉េ ហើយនៅក្នុងខែកុម្ភៈ នៅក្នុងឆ្នាំដដែលនោះមានសិស្សកូរ៉េប្រមាណ 600 នាក់បានជួបប្រជុំគ្នានៅតូក្យូ ដោយបាន ព្រាងសេចក្តីប្រកាសមួយនៃឯករាជ្យរបស់កូរ៉េ និងបានបញ្ជូនវាទៅកាន់រដ្ឋាភិបាលជប៉ុន និងស្ថានទូតពួកបច្ចឹម ប្រទេស។ នៅក្នុងពេលជាមួយគ្នានោះ ពួកគេជាច្រើនបានត្រឡប់មកកាន់ប្រទេសកូរ៉េវិញ ដើម្បីញុះញង់សិស្សកូរ៉េ នៅទីនោះ។ ថ្វីបើមានការលំបាកយ៉ាងណាក៏ដោយ ពួកគេបានបង្កើតឲ្យមានសកម្មភាពជាតិនិយមរបស់ពួកគេនៅ ចុងឆ្នាំ 1930 ដោយបានស្នើឲ្យមានការរំដោះប្រទេសកូរ៉េ។

នៅខណៈនោះដែរ ពួកអ្នកសង្គមនិយម ពួកកុម្មុយនីស្ត និងពួកអនាធិបតេយ្យកូរ៉េនៅក្នុងប្រទេសជប៉ុន បានបង្កើតស្ថាប័នលូចលាក់ និងបានបោះពុម្ពផ្សាយសេចក្តីប្រកាសនានា។ ក្នុងចំណោមពួកគេមាន សង្គមមង្គីត បច្ចុប្បន្ន ដែលបានលេចឡើងនៅក្នុងឆ្នាំ 1921 និងសង្គមខ្យល់ និងពន្លឺ ដែលបានបង្កើតឡើងនៅក្នុងឆ្នាំ 1922 ។ ផែនការណ៍ក្បត់មួយរបស់ជនអនាធិបតេយ្យកូរ៉េម្នាក់មានឈ្មោះថា ប៉ាកយូល អ្នកដែលមានគោលបំណងក្នុងការធ្វើ ឃាតករជ្វាហាយទជប៉ុនត្រូវបានរកឃើញនៅក្នុងឆ្នាំ 1923 ហើយអ្នកមូលវិវត្តកូរ៉េជាច្រើនត្រូវបានចាប់ឃុំខ្លួន។ នៅ ក្នុងឆ្នាំ 1933 ក្រុមសិស្សមូលវិវត្តកូរ៉េបានបង្កើត រណៈសិស្សប្រជាជនដើម្បីចលនាវប្បធម៌ ដោយបានក្លែងខ្លួនជា ចលនាអក្សរសាស្ត្រមួយ និងបានរៀបចំយ៉ាងប្រសើរនូវក្រុមសម្តែងនានា។ ប៉ុន្តែ សកម្មភាពរបស់ពួកគេត្រូវបានវាយ កម្ទេចយ៉ាងមានប្រសិទ្ធភាពដោយពួកជប៉ុន ជាពិសេសបន្ទាប់ពីឆ្នាំ 1931 ។

2.1.5. ដូចបញ្ចប់នៃការគ្រប់គ្រងអាណានិគមជប៉ុន

ដូចដែលធ្លាប់ក្រោយនៃការគ្រប់គ្រងអាណានិគមជប៉ុនបានមកដល់នៅក្នុងឆ្នាំ 1945 ក្នុងចំណោមប្រជាជនកូរ៉េ 25 លាននាក់មិនមាននរណាម្នាក់មានសិទ្ធិក្នុងការបោះឆ្នោតឡើយ។ មានតែជនជាតិកូរ៉េម្នាក់ប៉ុណ្ណោះត្រូវ បានតែងតាំងនៅក្នុងវិមានអភិជនជប៉ុន ហើយជនជាតិកូរ៉េម្នាក់ទៀតអ្នកដែលបានស្នាក់នៅក្នុងប្រទេសជប៉ុន ត្រូវ បានបោះឆ្នោតជ្រើសតាំងនៅក្នុងឆ្នាំ 1944 នៅក្នុង វិមានតំណាងស្បៀងអាហារជប៉ុន។

ប្រទេសកូរ៉េទទួលរងគ្រោះដោយចលនាកងទ័ពមួយចំនួន ដែលស្ថិតក្រោមការគ្រប់គ្រងអាណានិគមជប៉ុន ចាប់ពីឆ្នាំ 1910 ដល់ឆ្នាំ 1945 ហើយនៅកំឡុងពេលនោះ ការប្រែប្រួលជាច្រើនបានកើតឡើង បានធ្វើឲ្យប្រទេសកូរ៉េ ក្លាយជាប្រទេសពាក់កណ្តាលឧស្សាហកម្មមួយ អាណានិគមសម័យទំនើបមានតម្លៃដល់អាណាចក្រជប៉ុន។ ការ ផ្លាស់ប្តូរជាក់ស្តែងដោយរួមមាន ការអភិវឌ្ឍនៃឧស្សាហកម្ម និងទូរគមនាគមន៍។ នៅក្នុងពេលជាមួយគ្នានោះ ការរីក ប្រែសង្គមមួយចំនួនបានកើតឡើង ចំនួនប្រជាជនបានកើនឡើង ហើយទីក្រុងធំៗបានកើនឡើង។ ដំណើរការនៃ វប្បធម៌ និងការអប់រំត្រូវបានធ្វើឡើងតិចតួច ដោយសារតែគោលនយោបាយអាណានិគមន៍ដែលបានគិតទុកជាមុន ថានឹងមិនអប់រំវិទ្យាសាស្ត្រ ឬកម្មករជំនាញឡើយ។

ឧស្សាហកម្មធន់ស្រាលដែលបានចាប់ផ្តើមអភិវឌ្ឍឡើងក្លាមៗបន្ទាប់ពីឆ្នាំ 1910 បានបន្តរីកឡើង ដូចដែល ពលកម្មថោក និងកម្មករមិនមានជំនាញត្រូវបានលុបបំបាត់។ ការអភិវឌ្ឍឡើងនៃឧស្សាហកម្មធន់ធ្ងន់ត្រូវបានកើន ឡើងជាប្រចាំបន្ទាប់ពីការបង្កើតឡើងនៅក្នុងឆ្នាំ 1926 នៃរោងចក្រវ៉ែអគ្គីសនី និងរោងចក្រដីអាហ្សូតដោយក្រុមហ៊ុន ណូតូធី របស់ជប៉ុន និងជាពិសេសបន្ទាប់ពីជប៉ុនបានបង្កើតគម្រោងក្នុងការធ្វើឲ្យកូរ៉េក្លាយជា “មូលដ្ឋានដឹកនាំកងទ័ព” មួយសម្រាប់វិគ្គានិយមរបស់ពួកគេ បន្ទាប់ពីការកើតមានឡើងនៃឧប្បត្តិហេតុនៅម៉ាន់ជូរី នៅក្នុងឆ្នាំ 1931 ។ ជាលទ្ធ ផល ផលិតផលនៃជួរថ្ម ដែក និងដែកថែប អគ្គីសនី និងគ្រឿងម៉ាស៊ីន និងគ្រឿងបន្លាស់នានាបានរីកឡើង ដូចដែលទុនវិនិយោគដោយក្រុមហ៊ុនជប៉ុនមួយចំនួនមានដូចជា មីស៊ូអ៊ី និងមីស៊ូប៊ីស៊ី បានកើនឡើងយ៉ាងច្រើន។ ការអភិវឌ្ឍឡើងនៃឧស្សាហកម្មធន់ធ្ងន់នៅផ្នែកខាងជើងនៃប្រទេសកូរ៉េបានលេចឡើងយ៉ាងច្បាស់។

ដូចដែលឧស្សាហកម្មមានការអភិវឌ្ឍឡើង ចំនួនកម្មករដែលបម្រើការងារនៅក្នុងរោងចក្របានកើនឡើងពី 384,951 នៅក្នុងឆ្នាំ 1932 ទៅដល់ 1,375,669 នៅក្នុងឆ្នាំ 1943 ។ ក្នុងចំណោមកម្មករទាំងនេះមាន 591,494 នាក់ធ្វើការនៅក្នុងរោងចក្រកម្មន្តសាល, 437,753 នាក់ធ្វើការនៅក្នុងវិស័យសំណង់, និង 346,423 នាក់ធ្វើការនៅ

ក្នុងការងារដឹកនាំ។ កម្មករឧស្សាហកម្មកូរ៉េនៅក្នុងឆ្នាំ 1945 ទាំងអស់ទទួលបានប្រាក់ឈ្នួល 40 ភាគរយតិចជាងកម្មករជប៉ុនដែលធ្វើការជាមួយពួកគេ។ នៅក្នុងគ្រានោះដែរ ផលិតផលឧស្សាហកម្មបានកើនឡើងយ៉ាងខ្លាំងក្លា។

ផលិតផលមាសបានកើនឡើងពី 5,876 ឱននៅក្នុងឆ្នាំ 1930 ទៅដល់ 22,060 ឱននៅក្នុងឆ្នាំ 1940 បន្ទាប់មកបានធ្លាក់ចុះមកនៅត្រឹមតែ 598 ឱននៅក្នុងឆ្នាំ 1944 ។ ផលិតផលនៃថាមពលអគ្គិសនីបានកើនឡើងពី 146,000 គីឡូវ៉ាត់នៅក្នុងឆ្នាំ 1930 ទៅដល់ 1.5 លានគីឡូវ៉ាត់នៅក្នុងឆ្នាំ 1944 ។

លទ្ធផលនៃការកើនឡើងនៃការអភិវឌ្ឍឧស្សាហកម្មនៅក្នុងប្រទេសកូរ៉េ សេដ្ឋកិច្ចរបស់កូរ៉េបានក្លាយជាឧស្សាហកម្មចម្រុះជាមួយនឹងការផ្លាស់ប្តូរនូវឧស្សាហកម្មនៃទំនិញប្រើប្រាស់ដើម។ នៅក្នុងឆ្នាំ 1944 ទំនិញប្រើប្រាស់ដើមមាន៖ កសិកម្ម 42 ភាគរយ, នេសាទ 8 ភាគរយ, ព្រៃឈើ 5 ភាគរយ, រ៉ែ 6 ភាគរយ, និងកម្មន្តសាល 39 ភាគរយ។ ការអភិវឌ្ឍនៃឧស្សាហកម្មបានអមមកជាមួយនូវការពង្រីកចម្ងាយផ្លូវថ្នល់ក្លើងទៅដល់ 3,935 ម៉ាយនៅក្នុងឆ្នាំ 1944 និងផ្លូវថ្នល់ទៅដល់ 19,200 ម៉ាយ។ ផ្លូវថ្នល់ក្លើងទាំងអស់សុទ្ធតែជាផ្លូវដែលធ្វើដំណើរបានតែរថ្ងៃមួយលើកលែងតែផ្លូវពីសេអ៊ូល-ពូសាន និងសេអ៊ូល-ស៊ីនឡីដូ ។ ផ្លូវថ្នល់នៅក្នុងប្រទេសកូរ៉េទាំងអស់មិនមានក្រាលកៅស៊ូឡើយ ហើយប្រហែល 65 ភាគរយនៃផ្លូវទាំងអស់នោះជាផ្លូវដែលមានលក្ខណៈតូចចង្អៀតនៅតាមទីជនបទ។ ដូចដែលផ្លូវថ្នល់ថ្មី និងផ្លូវធំៗត្រូវបានស្ថាបនាឡើង កំពង់ផែដ៏សំខាន់សម្រាប់សម្រួលដល់ការចតនាវា ត្រូវបានធ្វើទំនើបកម្មដើម្បីជួយសម្រួលដល់ការដឹកជញ្ជូនទំនិញ និងវត្ថុធាតុដើមទៅកាន់ និងមកពីប្រទេសជប៉ុនដោយមានប្រសិទ្ធភាព។ នៅក្នុងឆ្នាំ 1943 ចំនួននៃផលិតផលអង្ករនៅក្នុងប្រទេសកូរ៉េមានចំនួន 83.4 លានតោ ប៉ុន្តែ ដូចដែលបាននិយាយរួចមកហើយ ទិន្នផលប្រមាណ 45 ភាគរយត្រូវបាននាំយកទៅកាន់ប្រទេសជប៉ុន ឬទៅកាន់តំបន់មានសង្គ្រាម។

ទិដ្ឋភាពដ៏អន្តរាយមួយនៃសេដ្ឋកិច្ចស្រែចំការរបស់កូរ៉េគឺ ការកើនឡើងនៃការជួលដីស្រែចំការ។ នៅក្នុងឆ្នាំ 1913 ម្ចាស់កម្មសិទ្ធិដីស្រែចំការ 22.8 ភាគរយគឺជាអ្នកដាំដុះលើដីស្រែរបស់ខ្លួនគេដោយផ្ទាល់ ប៉ុន្តែចំនួននេះបានធ្លាក់ចុះមកនៅ 14.2 ភាគរយនៅក្នុងឆ្នាំ 1944 ។ នៅក្នុងគ្រានោះដែរ ចំនួនភាគរយនៃអ្នកជួលដីខ្លះៗក៏បានធ្លាក់ចុះពី 32.4 ភាគរយនៅក្នុងឆ្នាំ 1913 ទៅដល់ 16.8 ភាគរយ នៅក្នុងឆ្នាំ 1944 ដូចដែលចំនួនភាគរយនៃអ្នកជួលដីសុទ្ធបានកើនឡើងពី 44.8 ភាគរយនៅក្នុងឆ្នាំ 1913 មកដល់ 59 ភាគរយនៅក្នុងឆ្នាំ 1944 ។ ចំនួននៃប្រជាជនធ្វើកសិកម្មព្រៃដុត អ្នកដែលបានបំពេញបន្ថែមការរស់នៅរបស់ពួកគេតាមរយៈការដាំដំណាំនៅតាមទីជម្រាលដោយបច្ចេកទេសកាប់ និងដុតព្រៃ បានកើនឡើងយ៉ាងខ្លាំងក្លាពីប្រហែល 100,000 នាក់នៅក្នុងឆ្នាំ 1916 មកដល់ប្រហែល 300,000 នាក់នៅក្នុងឆ្នាំ 1936 បើទោះបីជាបន្ទាប់ពីមានការធ្វើទំនើបកម្មការងារក៏ដោយ ចំនួនការងារបានធ្លាក់ចុះយ៉ាងខ្លាំងរហូតដល់ត្រឹមតែប៉ុន្មានរយប៉ុណ្ណោះ។

នៅក្នុងឆ្នាំ 1945 ក្រុមហ៊ុនធំៗរបស់ជប៉ុនបានត្រួតត្រាយ៉ាងខ្លាំងក្លាមកលើសេដ្ឋកិច្ចរបស់កូរ៉េ ប៉ុន្តែក្រុមហ៊ុនកម្មន្តសាលកូរ៉េមួយចំនួនលែងក្នុងការធ្វើឲ្យដំណើរការទៅមុខ តាមរយៈការផលិតទំនិញសម្រាប់តែប្រជាជនកូរ៉េ។ ទំនិញទាំងអស់នោះរួមមាន សម្ភារៈសំលៀកបំពាក់ ស្បែកជើងកៅស៊ូ និងគ្រឿងកាដេន។ ក្រុមហ៊ុនកូរ៉េជាច្រើនបានចូលរួមនៅក្នុងឧស្សាហកម្មកែច្នៃអាហារ។ មានតែមណ្ឌលលក់ទំនិញរបស់កូរ៉េតែមួយគត់ (វ៉ាស៊ីន) និងហាងទំនិញរបស់គេបានប្រកួតប្រជែងជាមួយមណ្ឌលលក់ទំនិញ 3 ធំៗរបស់ជប៉ុន។ មានតែធនាគារកូរ៉េតែមួយប៉ុណ្ណោះក្នុងចំណោមធនាគារធំៗជាច្រើននៅក្នុងប្រទេសកូរ៉េនៅក្នុងឆ្នាំ 1945 ។

សង្គមរបស់កូរ៉េនៅក្នុងឆ្នាំ 1945 គឺមានលក្ខណៈខុសគ្នាយ៉ាងខ្លាំងពីអ្វីដែលមាននៅក្នុងឆ្នាំ 1910 ។ ដំបូង ចំនួនប្រជាជនបានកើនឡើងពី 14.8 លាននាក់នៅក្នុងឆ្នាំ 1910 ទៅដល់ 25.1 លាននាក់នៅក្នុងឆ្នាំ 1945 ។ អត្រា នៃកំណើនប្រជាជនមានប្រហែល 2.6 ភាគរយ ហើយអត្រាអាយុរស់ជាមធ្យមគឺ 50 ឆ្នាំ។ ជាមួយនឹងការកើនឡើង នៃចំនួនប្រជាជន និងការអភិវឌ្ឍនៃសេដ្ឋកិច្ច ទីក្រុងធំៗបានលេចឡើង។ ចំនួនប្រជាជននៅក្នុងទីក្រុងសេអ៊ូល បាន កើនឡើងពី 250,000 នាក់នៅក្នុងឆ្នាំ 1910 ទៅដល់ប្រហែល 700,000 នៅក្នុងឆ្នាំ 1945 ។ ទីក្រុងធំៗផ្សេងទៀត មានពូសាន ព្យុងយ៉ាង តៃគូ រ៉ុនសាន និង អ៊ីនធុន ។

ទិដ្ឋភាពសំខាន់មួយនៃការផ្លាស់ប្តូរសង្គមគឺ ការដួលរលំនៃប្រព័ន្ធយ៉ាងបាន ។ ដូច្នេះ នៅក្នុងឆ្នាំ 1945 មេដឹកនាំកូរ៉េភាគច្រើនមានដើមកំណើតសង្គមរបស់ពួកគេជា “ក្រុមកណ្តាល” ឬវណ្ណៈប្រជាជនសាមញ្ញនៅក្នុង សម័យយី ។ បើទោះបីជាប្រព័ន្ធយ៉ាងបាន ត្រូវបានបញ្ចប់ ហើយបើទោះបីជាចំនួនស្ត្រីកូរ៉េជាច្រើនបានទទួលការ អប់រំ និងចូលរួមយ៉ាងសកម្មនៅក្នុងវិស័យសេដ្ឋកិច្ច និងសង្គមក៏ដោយ ក៏សមភាពសង្គមមិនត្រូវបានគេអភិវឌ្ឍ ឡើយ ដោយសារតែជាប្រពៃណី លំនាំសង្គមតម្រង់ទៅរកបុរស ដោយនៅតែរក្សាទុកដោយមិនមានការប្រែប្រួល ដូចដែលគោលការណ៍ខុងដឺ និងគោលគំនិតសង្គមត្រូវបានអនុវត្តន៍ដោយប្រជាជននៅទូទាំងប្រទេស។ ប៉ុន្តែ ការ រៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍កុមារទាំងអស់ត្រូវបានលុបបំបាត់ ហើយបើទោះបីស្ត្រីមេម៉ាយត្រូវបានផ្តល់សេរីភាពក្នុងការរៀប អាពាហ៍ពិពាហ៍ឡើងវិញក៏ដោយ ប៉ុន្តែភាគច្រើននៃពួកគេមិនបានរៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍ឡើងវិញឡើយ។ ការរៀប អាពាហ៍ពិពាហ៍តាមការចាត់ចែងនៅតែមានជាទូទៅដូចមុនឆ្នាំ 1910 ដដែល។

ស្ទើរតែមិនមានទំនាក់ទំនងសង្គមរវាងប្រជាជនកូរ៉េ និងជប៉ុន ហើយមានការរៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍លាយគ្នា តិចតួចប៉ុណ្ណោះរវាងពួកគេ។ ប្រជាជនជប៉ុន 712,600 នាក់បានរស់នៅជាប់ដោយឡែក ដោយទទួលបានឯកសិទ្ធិ ពិសេសស្ថិតនៅក្រោមការគ្រប់គ្រងរបស់ជប៉ុនរហូតដល់ឆ្នាំ 1945 ។

ប្រព័ន្ធទំនាក់ទំនងសម័យទំនើបត្រូវបានគេដាក់ឱ្យប្រតិបត្តិការនៅក្នុងប្រទេសកូរ៉េ បន្ទាប់ពីប្រព័ន្ធតេឡេក្រាម និងទូរស័ព្ទ និងប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយវិទ្យុរដ្ឋាភិបាលមួយត្រូវបានគេបង្កើតឡើង។ ប៉ុន្តែ នៅក្នុងឆ្នាំ 1945 ខណៈពេល ដែលនៅតាមផ្ទះរបស់ប្រជាជនកូរ៉េបន្តិចបន្តួចប៉ុណ្ណោះដែលមានទូរស័ព្ទ ភាគច្រើននៃពួកគេមានវិទ្យុ។ មានតែកាសែត ភាសាកូរ៉េតែមួយគត់ជាប្រជាជនរដ្ឋាភិបាល។

ឱកាសនៃការអប់រំសម្រាប់យុវជនកូរ៉េបានបង្កើតឡើងបន្តិចម្តងៗ រហូតដល់ការបញ្ចប់នៃការគ្រប់គ្រង អាណានិគមន៍របស់ជប៉ុន។ ដូច្នេះ នៅក្នុងឆ្នាំ 1945 កុមារកូរ៉េប្រមាណ 2.1 លាននាក់បានចូលរៀននៅសាលាបឋម សិក្សារដ្ឋ និងឯកជនដែលមានរយៈពេល 6 ឆ្នាំ ប៉ុន្តែចំនួននេះមានតែ 2.2 ភាគរយនៃចំនួនសរុបនៃកុមារកូរ៉េដែល មានអាយុត្រូវចូលរៀនប៉ុណ្ណោះ។ មានតែសិស្ស 73,000 ឬ 13 ភាគរយនៃអ្នកដែលបញ្ចប់ការសិក្សានៃកម្រិតបឋម សិក្សាបានចូលរៀនបន្តនៅសាលា អនុវិទ្យាល័យ និងវិទ្យាល័យ ប្រមាណ 151 សម្រាប់បុរស និងស្ត្រី។ ចំនួនសរុប នៃនិស្សិតមហាវិទ្យានៅក្នុងប្រទេសកូរ៉េមានតិចជាង 3,500 នាក់ប៉ុណ្ណោះ។ ចំនួននេះគឺតិចជាង 7 ភាគរយនៃអ្នក ដែលបានបញ្ចប់ការសិក្សានៅកម្រិតអនុវិទ្យាល័យ និងវិទ្យាល័យ។ នៅក្នុងឆ្នាំ 1944 មានតែនិស្សិតកូរ៉េប្រហែល 240 នាក់ប៉ុណ្ណោះបានចុះឈ្មោះចូលរៀននៅក្នុងមហាវិទ្យាល័យអាណាចក្រ កៃចូ ដែលមាននិស្សិតសរុប 600 នាក់។ សាលាបឋមសិក្សារយៈពេល 2 ឆ្នាំជាច្រើនត្រូវបានបង្កើតឡើងនៅតាមតំបន់ជនបទ ប៉ុន្តែចំនួនអត្រាអ្នកមិនចេះ អក្សរនៅក្នុងប្រទេសកូរ៉េនៅតែមានលើស 75 ភាគរយនៅក្នុងឆ្នាំ 1945 ។ យោងទៅតាមរបាយការណ៍របស់ជប៉ុន មានតែមួយភាគបីនៃប្រជាជនកូរ៉េទាំងអស់យល់ច្បាស់អំពីភាសាជប៉ុន ហើយមានតែ 13 ភាគរយប៉ុណ្ណោះអាច

និយាយភាសាជប៉ុន “ដោយមិនមានការលំបាក”។ ការបដិសេធក្នុងការសិក្សាភាសាជប៉ុនគឺជាទម្រង់មួយនៃការប្រឆាំងយ៉ាងខ្លាំងក្លា។

ការត្រួតត្រានយោបាយគឺមានលក្ខណៈរឹតបន្តឹង ហើយការកេងប្រវ័ញ្ចផ្នែកសេដ្ឋកិច្ចត្រូវបានពន្លឿនរហូតដល់ការបញ្ចប់នៃការគ្រប់គ្រងអាណានិគមន៍របស់ជប៉ុន។ នៅក្នុងឆ្នាំ 1944 អ៊ុនយុង បានបង្កើតសម្ព័ន្ធភាពសម្រាប់ឯករាជ្យកូរ៉េ លួចលាក់មួយ ដើម្បីទ្រទ្រង់ដល់ចលនារំដោះកូរ៉េ។

3. ប្រទេសជប៉ុន

3.1. ការផ្លាស់ប្តូរប្រទេសជាតិ (1850-1905)

វាគឺជារដូវក្តៅល្អម។ នៅលើកម្រាលនៃផ្ទះតូចមួយមានម្តាយម្នាក់អង្គុយដោយជើងទទេ, ខ្នងកោង, ស្លៀកសំលៀកបំពាក់គីម៉ូណូ, ទារកមួយនៅក្នុងដៃរបស់គាត់ និងក្មេងដែលស្លៀកសំលៀកបំពាក់ស្តើងៗនៅខាងស្តាំដៃរបស់គាត់។ នៅពីក្រោយគាត់ ស្វាមីដែលអស់កម្លាំងរបស់គាត់កំពុងសម្រាក, គ្មានអារ, ហើយនៅពីក្រោយបន្ទប់របស់គាត់គឺជាអ្វីដែលមើលទៅហាក់ដូចជាច្រកផ្លូវដែក ជាទីកន្លែងសម្រាប់ហាលសំលៀកបំពាក់។ ទំហំផ្ទះមានលក្ខណៈចង្អៀត, ទឹកមុខស្រងូតស្រងាត់, អ្នករាល់គ្នាមើលទៅហាក់ដូចជារឿយហត់ និងត្រូវការងូតទឹក។ រូបភាពនេះត្រូវបានពណ៌នានៅក្នុងឆ្នាំ 1908 នៅក្នុងគំនូរប្រេងសាហ្វី ណូ កាតិ (គ្រួសាររបស់អ្នកអូសរទេះ) ដែលគូរឡើងដោយមិត្តភាពនិ គូនីស៊ីរ៉ូ ទទួលបានចាប់អារម្មណ៍ពីសំណាក់ប្រជាជន មួយផ្នែកដោយសារវាបានបង្ហាញជីវិតរស់នៅដ៏លំបាកនៅក្នុងតំបន់អាណាធិបតេយ្យនៅក្នុងទីក្រុងតូក្យូ និងមួយផ្នែកទៀតដោយសារវាបានបង្ហាញពីចរិតលក្ខណៈមួយដែលមនុស្សទាំងឡាយបានស្គាល់៖ អ្នកអូសរទេះ។ មានអ្នកអូសរទេះច្រើនជាង 100,000 នាក់ធ្វើការនៅតាមផ្លូវនានានៅក្នុងទីក្រុងតូក្យូ នៅដើមទសវត្សឆ្នាំ 1890 ដែលបង្កឲ្យមានលំលេងក្រិកៗ, សំលេងចម្រៀង, និងសំលេងដេរប្រទិត, សំលេងស្រមុកធ្វើឲ្យក្តៅក្រហាយដល់មិត្តភក្តិកំពុងសម្រាកនៅក្នុងផ្ទះសំណាក់ថោកៗអំឡុងពេលឈប់សម្រាក, ដែលបង្កើតឲ្យមានរឿងព្រេងស្តីពីសេចក្តីអាណិតអាសូរ, បទឧក្រិដ្ឋ, និងភាពប្រហើនរបស់មនុស្សនៅក្នុងទីក្រុង។ អ្នកណាប្រើប្រាស់រទេះអូស? សួរសំណួរដោយអ្នកការសែតមួយរូបនៅក្នុងឆ្នាំ 1893 ៖ “មនុស្សចាស់, ទារក, ភាគច្រើននៃស្ត្រី, អ្នកស្រុកដែលរស់នៅជាចម្ងាយពីគេ, មនុស្សមិនសូវចូលចិត្តដើរ, មនុស្សដែលមានឋានន្តរសក្តិ, និងសូម្បីតែអ្នកក្រ។ មិនមានមនុស្សច្រើនទេដែលមិនជិះរទេះអូស...ខណៈពេលដែលមានអ្នកជិះខ្លះជាអ្នកសប្បាយរុងរឿង, អ្នកជិះខ្លះទៀតជាមនុស្សចាស់ និងទន់ខ្សោយ, អ្នកជិះខ្លះទៀតធាត់ដុះក្បាលពោះដូចជាសត្វជ្រូក, អ្នកខ្លះទៀតក្រីក្រ និងមានរូបរាងស្គមមានជើងដូចជាសត្វមូល”។

មធ្យោបាយក្នុងការធ្វើដំណើរដែលមានសារៈសំខាន់ក្នុងជីវភាពប្រចាំថ្ងៃនេះ បានបង្ហាញយើងយ៉ាងច្រើនអំពីយុគសម័យមីអ៊ីជី (1868-1912) នៅពេលដែលប្រទេសជប៉ុនផ្លាស់ប្តូរទៅកាន់ឋានៈមួយជាប្រទេសជាតិសម័យទំនើប។ កម្លាំងពលកម្មរបស់ពួកគេបានបង្ហាញពីការផ្លាស់ប្តូរយ៉ាងឆាប់រហ័ស៖ ការធ្វើអន្តោប្រវេសន៍របស់មនុស្សរាប់លាននាក់ចូលមកកាន់ទីក្រុង, ការបង្កើតឡើងនៃប្រព័ន្ធដឹកជញ្ជូនដែលមានប្រសិទ្ធភាព, សកលភាវូបនីយកម្មនៅលើដែនកោះ, ដូចដែលអតិថិជនរបស់អ្នកអូសរទេះមួយចំនួនគឺជាអ្នកដែលធ្វើដំណើរមកពីតំបន់ផ្សេងៗនៅលើពិភពលោក។ ពួកគេក៏បាននិយាយអំពីផ្នែកខ្មោងជីកនៃយុគសម័យនេះផងដែរ, ភាគច្រើននៃកម្មកររស់នៅក្នុងស្ថានភាពក្រីក្រ, រស់នៅក្នុងស្ថានភាពណែនណាន់តាន់តាប់, កខ្វក់, សំលេងឡូឡូដែលអមជាមួយនឹងវឌ្ឍនភាពនៃទីក្រុង, និងការបែងចែកវណ្ណៈដែលបណ្តាលឲ្យអ្នកមានចាត់ទុកអ្នកអូសរទេះដូចជាទាសករ។ មានរឿងជាច្រើនបាននិយាយអំពីការរះឡើងនៃយុគសម័យមីអ៊ីជី, ជាពេលវេលានៃការផ្លាស់ប្តូរដ៏ខ្លាំងក្លាមួយ, ប៉ុន្តែមានរឿងខ្លះក៏នៅតែផ្ដោត

សំខាន់ទៅលើផ្នែកខ្មៅងងឹត។ មិនមានវិធីណាមួយនៅក្នុងគណនាថា តើវិបត្តិនៅក្នុងសម័យតូតូហ្គាវ៉ាបន្តដល់ពេលណាឲ្យពិតប្រាកដ, នៅពេលនោះមានតែពួកការិយាល័យ និងអ្នកវិះគន់តែប៉ុណ្ណោះដែលនៅស្ថិតស្ថេរ, មុនពេលដែលប្រព័ន្ធបាតុភូតិយូលលំ។ ប៉ុន្តែ វាច្បាស់ណាស់ថា ការផ្លាស់ប្តូរប្រព័ន្ធល្បឿនតាមរយៈការមកដល់នៃសមាសធាតុថ្មីមួយ៖ ជនបរទេសសម្រេចចិត្តនៅក្នុងការបង្ខំឲ្យប្រទេសនេះបើកឡើងវិញ។

នៅថ្ងៃទី ៨ ខែកក្កដា ឆ្នាំ 1853 មេបញ្ជាការយោធាសហរដ្ឋអាមេរិក ម៉ាស៊ូ កីរី បានធ្វើដំណើរតាមនាវាមកកាន់ជ្រោយអេដូ, នាំឲ្យផ្ទុះឡើងនូវលកនៃការពិភាក្សាជាសាធារណៈអំពីការទាមទាររបស់លោកឲ្យប្រទេសជប៉ុនបើកកំពង់ផែរបស់ខ្លួនសម្រាប់នាវារបស់អាមេរិក។ នៅពេលដែលលោកត្រឡប់មកវិញដើម្បីទទួលយកចម្លើយនៅក្នុងខែកុម្ភៈ, ពេលនោះជាមួយនឹងកងកម្លាំងជើងទឹកអាមេរិកមួយកងពល (នាវាចម្បាំង ៨ គ្រឿង), ជប៉ុនបានធ្វើការចោទយ៉ាងឆាប់រហ័ស និងពេលនោះបានយល់ព្រមនៅក្នុងការចុះហត្ថលេខាលើសន្ធិសញ្ញាកាណាហ្គាវ៉ា ដែលបានបើកកំពង់ផែចំនួន ២ សម្រាប់នាវានាចូលចតជាបណ្តោះអាសន្ន(ប៉ុន្តែមិនមែនសម្រាប់ការធ្វើពាណិជ្ជកម្មឡើយ) និងផ្តល់នូវការផ្លាស់ប្តូរទំនាក់ទំនងការទូតមួយ។ កីរី និងម្ចាស់ផ្ទះបានផឹកស្រា និងផ្លាស់ប្តូរអំណោយ។ អំណោយមួយរបស់កីរី គឺគំរូរថ្មភ្លើងមួយ ដែលបានទាក់ទាញហ្វូងមហាជន ដែលនៅក្នុងកំណត់ត្រារបស់ក្រុមបេសកកម្មទូតបានសរសេរថា មើលចុះពួកគេ “ដើរជុំវិញវាចុះឡើងៗ...ប្រកប ដោយភាពរីករាយ និងភ្ញាក់ផ្អើល, មិនអាចទប់ការស្រែកហើកព្រៀងនៅពេលដែលសំលេងស៊ីត្រូប្រើចំហាយទឹកម្តងៗ”។

រថយង្គកក៏ជាហេតុមួយដែលនាំឲ្យមានការភ័យខ្លាច ដោយសារប្រទេសជប៉ុនឥឡូវនេះបានចូលទៅក្នុងពិភពព្រលឹមនិយមមួយ ដែលគោលនយោបាយការបរទេសរបស់តូតូហ្គាវ៉ា ត្រូវបានបញ្ចប់ដោយមិនបានត្រៀមទុកជាមុន។ ឥឡូវនេះបញ្ហាប្រឈមរបស់រដ្ឋាភិបាលសូហ្គូន បានកើតឡើងគ្រប់ទិសដៅទាំងអស់។ ទីមួយគឺការការកំរាមកំហែងរបស់ពួកបរទេស។ កុងស៊ុលសហរដ្ឋអាមេរិក ថោនសិនដ៍ ហាវីស បានធ្វើដំណើរមកដល់ប្រទេសជប៉ុននៅក្នុងខែសីហា ឆ្នាំ 1856 ដោយទាមទារឲ្យមានការចោទប្រកាសពីសន្ធិសញ្ញាពាណិជ្ជកម្មមួយ, ហើយចាប់ពីពេលនោះមកការទាមទារនោះមិនត្រូវបានបោះបង់ចោលឡើយ។ ត្រឹមឆ្នាំ 1858 ហាវីស ទទួលបានការយល់ព្រមទៅលើសន្ធិសញ្ញានេះ, អនុញ្ញាតឲ្យមានការធ្វើពាណិជ្ជកម្ម និងការកំណត់ពន្ធគយដែលប្រទេសជប៉ុនត្រូវយក, បន្ទាប់មកលោក និងបេសកកម្មទូតលោកខាងលិចផ្សេងទៀតទទួលបានការសន្យានៅក្នុងការចុះសន្ធិសញ្ញាបើកកំពង់ផែនានាចំនួន ៦ ទៀត។

ត្រឹមទសវត្សឆ្នាំ 1860 ពួកគេបានបង្កើតសហគមន៍ជនបរទេសនានានៅយ៉ូកូហាម៉ា, កូបេ, និងណាហ្គាសាគី ជាទីកន្លែងដែលពាណិជ្ជករភាគច្រើនលក់ដូរនៅពេលថ្ងៃ, ចូលបា និងផ្ទះសំណាក់នៅពេលយប់, និងទៅព្រះវិហារនៅថ្ងៃអាទិត្យ។ អ្វីដែលគួរឲ្យខ្លាចបំផុតសម្រាប់ជនជាតិជប៉ុន គឺចិត្តគំនិតរបស់ពួកបរទេសក្នុងការទទួលបានអ្វីដែលគេចង់បានតាមរយៈការប្រើកម្លាំង។ ឧទាហរណ៍ នៅពេលដែលតំបន់សាតស៊ូម៉ា បដិសេធនៅក្នុងការបង់ប្រាក់សំណងបន្ទាប់ពីការធ្វើឃាតលើប្រជាពលរដ្ឋអង់គ្លេសម្នាក់នៅក្នុងឆ្នាំ 1862 នាវាអង់គ្លេសចំនួន ៧ បានបាញ់កាំភ្លើងធំមកលើតំបន់កាហ្គូស៊ីម៉ា ដែលជាទីក្រុងរបស់សាតស៊ូម៉ា ដែលបង្កឲ្យមានការខូចខាតយ៉ាងច្រើន ដែលជាសកម្មភាពមួយដែលត្រូវបានពិពណ៌នាដោយអ្នកកាសែតអាមេរិកម្នាក់ថា “មិនមានការព្យាយាមណាមួយដើម្បីបង្កើតអាណានិគមឡើយ ...មើលទៅដូចជាគោលការណ៍នៃអរិយធម៌” ប៉ុន្តែ “ល្បិចកលទុច្ចរិតមួយត្រូវបានធ្វើឡើងដើម្បីផ្តល់អត្ថប្រយោជន៍ដល់ពាណិជ្ជកម្មរបស់អង់គ្លេស”។ នៅពីក្រោយការទាមទារទាំងឡាយរបស់ពួកបស្ចឹមប្រទេសបន្ទាប់ពីពាក់កណ្តាលសតវត្សទី 19 គឺការកំរាមកំហែងដោយប្រើប្រាស់អាវុធ។

រដ្ឋាភិបាលក៏បានស្គាល់អំពីភាពង្គោះរង្គើផងដែរ បន្ទាប់ពីលក់នៃការប្រឆាំងនៅក្នុងស្រុកនៅអំឡុងពេល ប៉ុន្មានឆ្នាំនោះ។ ប្រជាកសិករ និងប្រជាជនសាមញ្ញនៅក្នុងទីក្រុងបានទិញសៀវភៅមួយលានក្បាលស្តីអំពីជនបរទេស ពួកគេភាគច្រើនបានទាមទារឲ្យមានការបណ្តេញចេញនូវ “បិសាចបរទេស”។ នៅក្នុងទសវត្សឆ្នាំ 1860 ពួកគេបាន បង្កើតឲ្យមានការបោះបង្កើនជាង 800 ដង, ភាគច្រើនគឺដើម្បីតវ៉ាជាមួយបញ្ហាហិរញ្ញវត្ថុដែលញាំញីដោយការខូច ខាតដំណាំ, កង្វះខាតចំណីអាហារ, និងអតិថិជនណា។ នៅក្នុងឆ្នាំ 1866 នៅពេលដែលប្រជាកសិកររាប់ពាន់នាក់ធ្វើកុ ប្បកម្មដោយសារតែកង្វះខាតចំណីអាហារ, វាយកម្ទេចផ្ទះមីសូ, វាយកម្ទេចផ្ទះសំបែង, និងឆក់ប្លន់លុយនៅក្នុង តំបន់នានាដែលបច្ចុប្បន្នយើងស្គាល់ថាខេត្ត ហ្វីតស៊ីម៉ា, ប្រជាកសិករជាមួយរូបបានបន្ទោសទៅលើអត្រាការប្រាក់ ខ្ពស់ដែលយកដោយក្រុមអ្នកផ្តល់ប្រាក់កម្ចីដែលគ្មានបេះដូង(លោកបានហៅពួកគេថា “ឈ្លើង”), ខណៈពេលដែល មេភូមិម្នាក់បាននិយាយថា ក្រុមកុប្បករត្រូវបានជម្រុញទឹកចិត្តដោយការប្រណែនចំពោះវណ្ណៈផ្សេងៗ៖ “ពួកគេបាន ស្តាប់អ្នកដែលមានទ្រព្យសម្បត្តិ ហើយចង់ធ្វើឲ្យពួកគេក្លាយជាអ្នកក្រ”។

អ្វីដែលធ្វើឲ្យបែបនេះកាន់តែមានការព្រួយបារម្ភគឺការប្រឆាំងដ៏ហឹង្សាពីសំណាក់ពួកសាម៉ូរ៉ៃ ដែលមិន សប្បាយចិត្ត ដែលគេហៅថា ស៊ីស៊ី(មនុស្សក្លាហាន) ដែលពួកគេមួយចំនួនធំសិក្សានៅសាលាវិជ្ជាគុណនៅអេដូ និងក្បួន។ ការអាក់អន់ចិត្តដោយការឈ្លានពានរបស់បរទេស និងអសមត្ថភាពរបស់តូគូហ្គាវ៉ា, យ៉ូស៊ីដា សូអ៊ិន ដែល ជាគ្រូរបស់ស៊ីស៊ីជាច្រើនបានសរសេរថា “តើអ្នកដែលមានឈាមពណ៌ក្រហមទាំងឡាយអាចទ្រាំឈរមើលប្រទេស ជប៉ុនដ៏អស្ចារ្យរបស់យើង, ដែលមានឯករាជ្យ និងមិនធ្លាប់ត្រូវបានឈ្លានពានអស់ រយៈពេល ៣ ពាន់ឆ្នាំ, ភ្លាមៗ បានក្លាយជាទាសកររបស់ប្រទេសផ្សេង បានដែរឬទេ?”។ ស៊ីស៊ី មួយរូបឈ្មោះ សុនណូ ចូអ៊ី បានស្រែកយំ៖ “គោរព បូជាអធិរាជ, បណ្តេញពួកមនុស្សព្រៃចេញ!” ដែលជាបុព្វហេតុសំខាន់របស់ពួកគេ។ ពួកគេត្រូវបានគេស្គាល់នៅតាម ផ្លូវនានានៅក្នុងទីក្រុងតាមរយៈការមិនសម្អាតខ្លួនប្រាណ, ដែលជាបែបបទផ្ទាល់ខ្លួនរបស់ពួកគេ និងសកម្មភាពហឹង្សា របស់ពួកគេ។ ក៏ដូចជាពួកកេរវករនៅក្នុងសតវត្សទី 21 ពួកគេចុះហត្ថលេខាលើសម្បថឈាម និងលួចធ្វើឃាតអ្នក ទាំងឡាយណាដែលទទួលខុសត្រូវចំពោះភាពរីករនៅក្នុងប្រទេសជប៉ុនដោយក្នុងនោះរួមមាន រាជសិទ្ធិអ៊ីអ៊ី ណារ៉េ ស៊ុគេ អ្នកដែលបានចរចាសន្ធិសញ្ញាពាណិជ្ជកម្មឆ្នាំ 1858 ។ បើទោះបីជាអំពីកេរវកររបស់ពួកគេមិនបានគំរាម កំហែងដល់អត្ថិភាពរបស់បែបនេះក៏ដោយ ពួកគេបានបង្កើតបរិយាកាសមួយដែលបង្កឲ្យមានភាពរីករកាន់តែខ្លាំង ឡើងនាពេលខាងមុខ។

ការគំរាមកំហែងដ៏ខ្លាំងក្លាបំផុតមួយមកលើបែបនេះបានលេចឡើងពីវណ្ណៈមន្ត្រី, ជាពិសេសមេដឹកនាំនៅ ក្នុងតំបន់ធំៗមួយចំនួន។ នៅពេលដែលមន្ត្រីបាតូហ្វី ស្នើសុំយោបល់ពីដៃម្សៅអំពីវិធីដែលត្រូវឆ្លើយតបជាមួយជីវី, ពួក គេត្រូវបានចាត់ទុកថាមានភាពទន់ខ្សោយដោយសារការសុំយោបល់នេះ, ហើយនៅពេលក្រោយមក សកម្មភាព មួយចំនួនរបស់ដៃម្សៅ បានធ្វើឲ្យអន្តរាយកាន់តែខ្លាំងឡើងដល់អំណាចរបស់តូគូហ្គាវ៉ា។ ត្រឹមដើមទសវត្សឆ្នាំ 1860 ហាន ធំៗ ដូចជាតូស៊ូ ដែលស្ថិតនៅចុងភាគខាងលិចនៃហុនស៊ូ និងសាតស៊ូម៉ា ស្ថិតនៅភាគខាងត្បូងតូស៊ូ បាន បង្ហាញពីសញ្ញាណឯករាជ្យភាព, ហើយបន្ទាប់ពីការខ្វះខាតហិរញ្ញវត្ថុ បានបង្ខំឲ្យតូគូហ្គាវ៉ា បញ្ឈប់ប្រព័ន្ធផ្លាស់ប្តូរការ ចូលរួមនៅក្នុងឆ្នាំ 1862 ដោយស្តេចត្រាញ់នៅតាមតំបន់នានាបញ្ឈប់ការធ្វើដំណើររបស់ខ្លួនមកកាន់អេដូ ហើយពួក គេចាប់ផ្តើមទាមទារឯករាជ្យភាពរបស់ពួកគេ។ នៅក្នុងឆ្នាំ 1864 កងទ័ពដែលមានទំនាក់ទំនងជាមួយតូស៊ូ បានធ្វើ ការវាយប្រហារមួយលើទីក្រុងក្យូតូ, មានគោលបំណងនៅក្នុងការដកចេញនូវអធិរាជដែលកើតចេញពីប្រព័ន្ធតូគូហ្គាវ៉ា និងបានប្រែក្លាយទ្រង់ទៅជាឧបករណ៍មួយនៅក្នុងផែនការណ៍សម្រាប់ប្រឆាំងជាមួយតូគូហ្គាវ៉ា វិញ។ ពួកគេបាន បរាជ័យ, ប៉ុន្តែសេចក្តីក្លាហានរបស់ពួកគេបានជម្រុញទឹកចិត្តដល់អ្នកដទៃ, ហើយមួយឆ្នាំក្រោយមកកងកម្លាំងរួមគ្នា

មួយរវាងប្រជាកសិករ និងសាមូរ បានផ្តល់រំលឹកវិញនៅតំបន់ឆូស្ទី, ដោយបានដាក់តំបន់មួយក្នុងចំណោម តំបន់ហាន ធំបំផុតទាំង 5 របស់ប្រទេសជប៉ុនឲ្យស្ថិតនៅក្រោមការគ្រប់គ្រងរបស់ក្រុមអ្នកបះបោរ។ ក្រោយមក មេ ដឹកនាំសាតស៊ីម៉ា បានចុះហត្ថលេខាលើកិច្ចព្រមព្រៀងសម្ងាត់មួយដែលពួកគេនឹងមិនគាំទ្រដល់ការវាយប្រហារទាំង ឡាយរបស់បាគូហ្វី លើពួកបះបោរឡើយ, ហើយនៅពេលដែលតូគូហ្គាវ៉ា បញ្ជូនកងកម្លាំងបង្ក្រាបមួយក្រុមទៅកាន់ ឆូស្ទី នៅក្នុងរដូវក្តៅឆ្នាំ 1866 សាតស៊ីម៉ា នៅឈរម្ខាង, ដែលនាំឲ្យកងកម្លាំងបង្ក្រាបបរាជ័យ។ ការប្រជែងអំណាចក្នុង ការដឹកនាំនៅក្នុងប្រទេសជប៉ុនពេលនេះមានតុល្យភាព “បាល់មួយមានតុល្យភាពនៅលើកំពូលភ្នំ” លើកឡើងដោយ យុវជនបះបោរមួយរូបឈ្មោះ គីដូ តាកាយ៉ូស៊ី, ប្រុងប្រៀបនៅក្នុងការ “ធ្លាក់ចុះទៅក្រោមសម្រាប់ក្រុមអ្នកទាត់រាប់ ពាន់នាក់”។

ដំណាក់កាលចុងក្រោយនៃមរណភាពរបស់តូគូហ្គាវ៉ា ចាប់ផ្តើមជាមួយនឹងកំណែទម្រង់មីអ៊ីជី នៅថ្ងៃទី 3 ខែមករា ឆ្នាំ 1868 នៅពេលដែលកងទ័ពសាតស៊ីម៉ា ដណ្តើមកាន់កាប់បានរាជវាំង និងបានប្រកាស រដ្ឋាភិបាលថ្មី មួយនៅក្រោមព្រះនាមអធិរាជព្រះជន 15 ព្រះវង្សា មិត្តស្និទ្ធិ ដែលបច្ចុប្បន្នគេហៅទ្រង់ថា អធិរាជមីអ៊ីយិ ។ ពួកគេ បានផ្លាស់ប្តូរពួកសូហ្គូ ជាមួយនឹងក្រុមប្រឹក្សាអធិរាជបណ្តោះអាសន្នមួយ និងបានទាមទារថា ដែនដីតូគូហ្គាវ៉ា ត្រូវ តែប្រគល់ត្រឡប់ទៅឲ្យអធិរាជវិញ។ សូហ្គូតូគូហ្គាវ៉ា យុស៊ីណូប៊ូ បានលាលែងតំណែងបន្ទាប់ពីនោះបន្តិច, ហើយ បន្ទាប់មកបានធ្វើសម្រេចចិត្តមួយដែលនាំឲ្យអ្នកដើរតាមលោកជាច្រើនមានការស្រឡាញ់កាំង គឺយល់ព្រមទទួលស្គាល់ របបថ្មី ជាជាងនាំប្រទេសជប៉ុនឆ្ពោះទៅរកសង្គ្រាមស៊ីវិល។ លោកបានសរសេរនៅក្នុងសំបុត្រលាលែងរបស់លោកថា “បច្ចុប្បន្នការធ្វើទំនាក់ទំនងជាមួយបរទេសបានកើនឡើងជារៀងរាល់ថ្ងៃ, លើកលែងតែរដ្ឋាភិបាលត្រូវបានដឹកនាំ ដោយអំណាចកណ្តាលមួយ, បើពុំនោះទេមូលដ្ឋានគ្រឹះនៃរដ្ឋនិងក្លាយជាបំណែកៗ”។ លោកបាននិយាយថាការកិច្ច តម្រូវឲ្យលោកបោះបង់តួនាទីរបស់លោក ធ្វើដូចនេះភាពរូបរួមនិងនៅតែរក្សា។ មនុស្សមួយចំនួនតូចប៉ុណ្ណោះដែល រំពឹងថាការថ្លែងរបស់លោកអាចដោះស្រាយបញ្ហាបាន។ អ្នកដើរតាមលោកជាច្រើនបានបន្តប្រយុទ្ធដោយគ្មានរូប លោក, ដែលជាអ្វីដែលគេស្គាល់ថា សង្គ្រាមស៊ីវិល 8 ខែ ដែលបានបណ្តាលឲ្យមនុស្សចំនួន 8,200 នាក់បានស្លាប់។ ការគំរាមកំហែងរបស់បរទេស, ការកើនឡើងនៃបំណុល, ភាពរីករវៃនៃរចនាសម្ព័ន្ធហិរញ្ញវត្ថុ, ការប្រកួតប្រជែងក្នុង ចំណោមស្តេចត្រាញ់ក្នុងតំបន់, និងការបះបោររបស់ប្រជាជនសាមញ្ញ, និងបញ្ហាមួយចំនួនដែលនាំឲ្យអស្ថេរភាព កើតឡើងជៀសមិនរួច។

ប៉ុន្តែក្រុមអ្នកបះបោរមីអ៊ីយិ មិនបានធ្វើអ្វីដំបូងក្រៅតែពីរក្សាភាពរស់រានរបស់ខ្លួនឡើយ។ ពួកគេរីកលូត លាស់, ពួកគេបានរួមបញ្ចូលគ្នាបង្កើតបានជារដ្ឋបាលមួយដែលស្ថិតនៅក្រោមឈ្មោះអធិរាជវង្សាក្នុងមួយរូប និងប្រែ ក្លាយ “ការស្តារឡើងវិញ” មួយទៅជាបដិវត្តន៍មួយសម្រាប់គោលដៅ និងប្រព័ន្ធផ្ទុកជាតិ។ តើពួកគេធ្វើវាដោយ របៀបណា? ចម្លើយមួយជាប់ពាក់ព័ន្ធជាមួយកេរ្តិ៍ដ៏ណែលរបស់តូគូហ្គាវ៉ា។ ក្នុងនោះរួមមាន អត្រាខ្ពស់នៃអ្នកចេះ ដឹងនៅក្នុងសម័យនោះ, ការធ្វើបដិវត្តន៍ពាណិជ្ជកម្ម, ការរីកឡើងនៃទីក្រុង, និងដែនរង្វង់នៃបញ្ញាជាន់ខ្ពស់។ សូម្បីតែ នៅក្នុងសម័យនេះ, ទសវត្សនៃការធ្លាក់ចុះ, បាគូហ្វី បានចូលរួមជាមួយពួកបស្ចឹមប្រទេសជាជាងគ្រាន់តែប្រឆាំង ជាមួយពួកគេ, យកតាមគំរូរបស់ជនជាតិចិន។ អ្វីដែលសំខាន់នោះ ក្រុងអ្នកបង្កើតថ្មី មីអ៊ីយិ ទទួលបានមរតកពី តូគូហ្គាវ៉ា នូវរចនាសម្ព័ន្ធដឹកនាំដែលមានមូលដ្ឋានគ្រឹះរឹងមាំមួយ។ ការពន្យល់មួយទៀតជាប់ទាក់ទងជាមួយមនុស្ស មួយក្រុម ដែលជាសហគមន៍មួយត្រូវបានបង្កើតឡើងនៅក្នុងឆ្នាំ 1868 ដែលក្នុងនោះរួមមានពួកអភិជនក្នុងរាជវាំង មួយចំនួនតូច និងក្រុមយុវជនសាមូរ៉ៃ ជាច្រើននៅតំបន់ភាគខាងកើត និងភាគខាងលិច ជាពិសេសឆូស្ទី និងសាតស៊ី ម៉ា។ អ្នកចាស់ជាងគេគឺ ព្រះអង្គម្ចាស់អ៊ីវ៉ាគូរ៉ា តូម៉ូមី និងសាមូរ៉ៃ សាតស៊ីម៉ា សៃហ្គូ តាកាម៉ូរី ដែលទើបតែមានអាយុ

40 ឆ្នាំ ហើយមិនមាននរណាមានបទពិសោធន៍ការងាររដ្ឋបាលជាន់ខ្ពស់ឡើយ។ ប៉ុន្តែ អ្វីដែលពួកគេមានដូចគ្នានោះ គឺ ទស្សនៈវិស័យ, ទេពកោសល្យ, និងពិតប្រាកដកន្លឹក, រួមជាមួយការតាំងចិត្តនៅក្នុងការស្ថាបនាជាតិ។ ពាក្យ ស្លោកគាំទ្រមួយចំនួនដូចជា “គូនី ណូ តាមេ”(ដើម្បីភាពល្អដល់ប្រទេស) និង “ហ៊ូកូតូ ក្យូហេអ៊ី”(ប្រទេសរីក ចម្រើន/កងទ័ពរឹងមាំ), ពួកគេបានបង្រួបបង្រួមក្រុមរបស់ពួកគេជាមួយរបបថ្មី។ គោលនយោបាយជាក់ស្តែងរបស់ ពួកគេត្រូវបានបង្ហាញតាមរយៈយុទ្ធសាស្ត្ររបស់ពួកគេចំពោះលោកខាងលិច។ ភាគច្រើននៃក្រុមអ្នកដឹកនាំទាំងនេះ ធ្លាប់ ជាប់ពាក់ព័ន្ធជាមួយជីវិតសាធារណដូចជា ការប្រកាន់ខ្ជាប់នូវនិន្នាការនយោបាយដោយមិនបានគិតពិចារណា, សេចក្តី ភ្លៀវភ្លាជាមួយការបណ្តេញមនុស្សព្រៃចេញពីប្រទេសជប៉ុន។ ឥឡូវនេះ នៅពេលដែលពួកគេឡើងកាន់អំណាច ពួក គេយល់ដឹងយ៉ាងពិតប្រាកដថា ការបណ្តេញពួកបស្ចិមប្រទេសចេញគឺមិនអាចធ្វើទៅរួចឡើយ, ប្រទេសជប៉ុនគួរតែ ប្រកួតប្រជែងជាមួយពួកលោកខាងលិចជាមួយនឹងសមត្ថភាពរបស់យើង។ ដូច្នេះនៅពេលដែលពួកគេសរសេរ “ធម្ម នុញ្ញសម្បថ”មួយនៅថ្ងៃទី 6 ខែមេសា សង្ខេបអំពីគោលការណ៍របស់រដ្ឋាភិបាលមីអ៊ីយ៉ិ ពួកគេសន្យាថា៖ “ចំណេះ ដឹងត្រូវតែស្វែងរកនៅគ្រប់ទិសទីទាំងអស់នៅលើពិភពលោក”, រឿងរបស់ប្រទេសជាតិត្រូវតែសម្រេចដោយការពិភាក្សា ជាសាធារណៈ, និង “វណ្ណៈខ្លួន និងទាបទាំងអស់ត្រូវតែប្តូរមុខ”។ ពួកគេបានចេញសេចក្តីប្រកាសនៅក្នុងពិធីបុណ្យ ស៊ីនតូ ផ្លូវការមួយ ជាភស្តុតាងបង្ហាញថាពួកគេបានយល់ដឹងអំពីប្រាជ្ញានយោបាយដោយបំពាក់គោលនយោបាយ ទំនើបនៅលើអត្តសញ្ញាណបែបប្រពៃណី។

កិច្ចការសំខាន់មួយដែលមន្ត្រីបានអនុវត្តន៍អំឡុងទសវត្សរ៍ដំបូងនៃសម័យមីអ៊ីយ៉ិ បំផ្លាញរចនាសម្ព័ន្ធបាស់ និងស្ថាបនារចនាសម្ព័ន្ធថ្មីមួយ។ ដោយប្រឈមជាមួយពិភពមួយដែលតម្រូវឲ្យមានស្ថេរភាពប៉ុណ្ណោះទេ ប៉ុន្តែទំនាក់ ទំនងការទូត, ជំនួញ, និងយោធារឹងមាំ, មេដឹកនាំមីអ៊ីយ៉ិបានមើលឃើញយ៉ាងច្បាស់ពីរបៀបដឹកនាំរបស់តួគូហ្គាវ៉ា ដែលនឹងមិនដំណើរការ។ ឧទាហរណ៍ ភាពដាច់ចេញពីគ្នាដោយកត្តាទីតាំងភូមិសាស្ត្ររវាងព្រះរាជវាំង (ក្យូតូ) និង មជ្ឈមណ្ឌលរដ្ឋបាល (អេដូ) ដែលបង្កឲ្យមានភាពមិនទុកចិត្តគ្នា, ដូច្នេះពួកគេបាននាំយកអធិរាជទៅកាន់អេដូ ហើយផ្លាស់ប្តូរឈ្មោះទីក្រុងនេះថា តូក្យូ។ រចនាសម្ព័ន្ធបាន បានផ្តល់ភាពរីករ រីករ និងគំរាមកំហែងដល់ប្រទេសជាតិ ជាមួយនឹងរដ្ឋាភិបាលផ្ទាល់ខ្លួននៅក្នុងតំបន់, រដ្ឋាភិបាលនីមួយៗមានយោធា និងប្រព័ន្ធពន្ធដ្ទាល់ខ្លួន។ ដើម្បីដោះ ស្រាយបញ្ហានេះ ដំបូងមន្ត្រីបញ្ចុះបញ្ចូល បន្ទាប់មកបង្ខិតបង្ខំស្តេចត្រាញ់ក្នុងតំបន់ប្រគល់តំបន់របស់ពួកគេទៅ ឲ្យអធិរាជ និងបោះបង់ឋានៈដៃម្យូរបស់ពួកគេចោល។ ដំណើរការនៃការធ្វើកំណែទម្រង់នេះទទួលបានការប្រឆាំង ប៉ុន្តែតាមរយៈការធ្វើឲ្យមានតុល្យភាពរវាងការគំរាមកំហែងយោធា ជាមួយការគាំទ្រផ្នែកហិរញ្ញវត្ថុ, មេដឹកនាំមីអ៊ីយ៉ិ ទទួលបានជោគជ័យនៅក្នុងការប្រែក្លាយតំបន់ចំនួន 261 ទៅជាខេត្តចំនួន 302, ដែលក្រោយមកត្រូវបានកែប្រែ ឡើងវិញទៅជាខេត្តចំនួន 72 និងទីប្រជុំជនស្រុកចំនួន 3 ។

ឧបសគ្គក្នុងការធ្វើកំណែទម្រង់មួយទៀតគឺប្រព័ន្ធវណ្ណៈតូគូហ្គាវ៉ា, ដែលនៅក្នុងប្រព័ន្ធនេះមានក្រុមសាមូរ៉ៃ ចំនួន 2 លាននាក់រស់នៅដោយពឹងផ្អែកលើប្រាក់ខែរបស់រដ្ឋាភិបាល។ ពួកគេមិនត្រឹមតែប្រើប្រាស់ថវិកាជាតិអស់ ចំនួន 30 ភាគរយប៉ុណ្ណោះទេ ប៉ុន្តែពួកគេជម្រុញឲ្យមានការបែងចែកវណ្ណៈ។ រដ្ឋាភិបាលមីអ៊ីយ៉ិ ប្រឈមជាមួយបញ្ហា នេះអស់រយៈពេលជាច្រើនឆ្នាំ។ នៅក្នុងឆ្នាំ 1869 ពួកគេបានកែប្រែប្រព័ន្ធវណ្ណៈនេះទៅជា 3 ផ្នែក៖ អភិជន, សាមូរ៉ៃ, និងប្រជាជនសាមញ្ញ (ជាការចនាមួយដែលរាប់បញ្ចូលមនុស្សទាំងឡាយរាប់ចាប់ពីប្រជាជនសាមញ្ញរហូតដល់អតីត ប្រជាជនក្រៅវណ្ណៈ), ហើយនៅក្នុងឆ្នាំ 1870 ពួកគេបានអនុញ្ញាតឲ្យប្រជាជនសាមញ្ញប្រើប្រាស់នាមត្រកូល, ដែល ជាសិទ្ធិមួយពីមុនមកមានតែពួកសាមូរ៉ៃ ប៉ុណ្ណោះដែលទទួលបាន។ បន្ទាប់មករដ្ឋាភិបាលបានលុបបំបាត់ចោលនូវ វណ្ណៈអ្នកចម្បាំង, ដោយចេញរាជក្រិតមួយនៅក្នុងឆ្នាំ 1876 ដោយបញ្ឈប់ពួកអតីតសាមូរ៉ៃ មិនឲ្យបន្តប្រើប្រាស់ជា

ហើយបន្ទាប់ពីពួកគេទទួលបានប្រាក់សោធននិវត្តន៍ចុងក្រោយ ពួកគេនឹងលែងទទួលបានប្រាក់ខែពីរដ្ឋាភិបាលបន្តទៀត។ ខណៈពេលដែលពួកគេមួយចំនួនបានយល់ព្រមដោយមិនសប្បាយចិត្តចំពោះការធ្វើកំណែទម្រង់នេះ, ពួកសាម៉ូវ នៅតាមខេត្តមួយចំនួនបានងើតឡើងបះបោរ។ នៅក្នុងឆ្នាំ 1877 ពួកសែហ្គ ដែលកំពុងមានការមិនសប្បាយត្រូវបានបញ្ចុះបញ្ចូលដោយក្រុមអ្នកដើរតាម គូស៊ូ ឲ្យដឹកនាំការបះបោរដ៏ធំមួយនៅ សាតស៊ូម៉ា, ដែលមានរយៈពេល 8 ខែ និង បណ្តាលឲ្យមនុស្សចំនួន 30,000 បានស្លាប់។ នៅពេលដែលប្រមុខកងទ័ពយ៉ាម៉ាហ្គាតា អាវីតូម៉ូ ដែលកំពុងឈរមើលការដួលរលំរបស់សែហ្គ នៅក្នុងខែតុលា លោកបាននិយាយថា “ពេលនេះខ្ញុំស្ថិតនៅក្នុងសន្តិភាព”, លោកបានគិតគូរអំពីប្រទេសជប៉ុនច្រើនជាងគិតអំពីខ្លួនលោក, សម្រាប់ការស្លាប់របស់វីរៈបុរសនេះ ការបះបោរប្រដាប់អាវុធប្រឆាំងជាមួយរបបថ្មីត្រូវបានបញ្ចប់។

សូម្បីតែដំណើរផ្លាស់ប្តូរកំពុងដំណើរការ មេដឹកនាំមីអ៊ុយ បានបង្កើតស្ថាប័នថ្មីជាច្រើនដើម្បីធ្វើការអំណាច និងទំនើបកម្មប្រទេសជប៉ុន។ ពួកគេបានសាកល្បងជាមួយចន្លោះសម្ព័ន្ធដឹកនាំមួយចំនួន បន្តិចម្តងៗពួកគេបង្កើតបានក្រុមប្រឹក្សារដ្ឋមួយដែលស្ថិតនៅក្រោមអំណាចនីតិប្រតិបត្តិ។ ពួកគេបានស្ថាបនាផ្លូវថ្នល់ភ្លើង និងបណ្តាញទូរស័ព្ទ, បង្កើតរោងចក្រសាកល្បង, ប្រើប្រាស់ប្រតិទិនតាមលោកខាងលិច, ស្ថាបនាប្រព័ន្ធប្រៃសនីយ៍ដ៏មានប្រសិទ្ធភាពមួយ, បែងចែកចន្លោះសម្ព័ន្ធរដ្ឋបាលដើម្បីដាក់ខេត្តឆ្ងាយៗឲ្យស្ថិតនៅក្រោមការគ្រប់គ្រង, និងជម្រុញឲ្យមានកំណើនសារព័ត៌មាន, ខណៈពេលដែលពួកគេក៏កំពុងតែតស៊ូដើម្បីធ្វើឲ្យមានស្ថេរភាពហិរញ្ញវត្ថុដែលកំពុងស្ថិតនៅក្នុងស្ថានភាពមិនច្បាស់លាស់។ កត្តាដែលជម្រុញឲ្យមានការផ្លាស់ប្តូរនេះគឺប្រជាជនជប៉ុនទាំងមូល។ ផ្ទុយទៅវិញគំរូជាច្រើនត្រូវបានយកមកពីអឺរ៉ុប និងសហរដ្ឋអាមេរិក។ ដោយទទួលស្គាល់ថាភាគច្រើននៃទ្រព្យសម្បត្តិ និងអំណាចនៅក្នុងពិភពលោកស្ថិតនៅផ្នែកម្ខាងទៀតនៃភពផែនដី, រដ្ឋាភិបាលចាប់ផ្តើមពិនិត្យមើលលើទស្សនៈ និងស្ថាប័នរបស់ពួកបស្ចិមប្រទេសជាមួយនិងការចាប់អារម្មណ៍ ដែលនាំឲ្យគេនឹកឃើញដល់ស៊ីអ៊ីកូ និងសូតូគូ តែស៊ីដែលបានបញ្ជូនបេសកកម្មទៅកាន់ប្រទេសចិននៅសតវត្សទី 7 ។ អំឡុងទសវត្សឆ្នាំ 1870 ពួកគេបានអញ្ជើញជនបរទេសរាប់ពាន់នាក់ដោយផ្តល់ប្រាក់ឈ្នួលខ្ពស់ដើម្បីឲ្យពួកគេបង្រៀន និងផ្តល់ការប្រឹក្សា៖ អ្នកស្រាវជ្រាវ និងវិស្វករ, គ្រូបង្រៀនភាសាអង់គ្លេស និងភូគព្ភសាស្ត្រ, ទីប្រឹក្សាគោលនយោបាយអប់រំ, អ្នកជំនាញទ្រឹស្តីធម្មនុញ្ញ, អ្នកកែសម្រួលអត្ថបទកាសែត។ ប្រជាជនជប៉ុនក៏បានធ្វើដំណើរទៅបស្ចិមប្រទេសផងដែរ រដ្ឋាភិបាលបានបញ្ចូលយុវជនមានទេពកោសល្យ និងក្រោយមកយុវតីទៅសិក្សាកម្រិតអនុវិទ្យាល័យ និងវិទ្យាល័យនៅអាមេរិក និងអឺរ៉ុប, និងបានឧបត្ថម្ភក្រុមអ្នកជំនាញធ្វើដំណើររយៈពេលខ្លីទៅអង្កេតធនាគារ, សាលារៀន, និងរោងចក្រអាវុធ។

អ្វីដែលគួរឲ្យចាប់អារម្មណ៍បំផុតគឺបេសកកម្មរបស់អ៊ីវ៉ាគូរ នៅអំឡុងឆ្នាំ 1871-1873 ដែលមេដឹកនាំ 15រូបដោយក្នុងនោះរួមមានមន្ត្រីជាន់ខ្ពស់ 5 រូបបានចំណាយពេល 18 ខែធ្វើដំណើរនៅពាសពេញលោកខាងលិចដើម្បីអង្កេតកិច្ចការបរទេស, ចរចាសន្ធិសញ្ញានានា, និងរាយការណ៍ប្រាប់ពិភពលោកទាំងមូលអំពីភាពជឿនលឿនរបស់ប្រទេសជប៉ុន។ មានរឿងជាច្រើនដែលធ្វើឲ្យក្រុមអ្នកធ្វើដំណើរមានភាពស្រឡាត់តាំង ដោយក្នុងនោះរួមមាន ការគោរពបូជាលើឈើឆ្កាងរបស់ពួកគ្រីស្ទៀន “ដែលពោរពេញទៅដោយឈាម” និងស្រ្តី “ស្លៀកសំលៀកបំពាក់បុរស”។ បន្ទាប់ពីបានចូលរួមព្រឹត្តិការណ៍សង្គមមួយ អត្តលេខារបស់បេសកកម្មលោក គូមេ គូនីតាគេ បានគត់សំគាល់ថា៖ “សម្រាប់ការមើលឃើញរបស់យើង យុវជនរាំឱបគ្នាជាមួយស្រ្តីបន្ទាប់ពីតន្ត្រីបានបន្តឡើង គឺជារឿងមិនសមរម្យយ៉ាងខ្លាំង”។ លោកបាននិយាយថា ប្រសិនបើវាគឺជាវិធីដែលគេអនុវត្តទៅថ្ងៃអនាគត “មាត់នៃភក្តីភាព និងការគោរពចំពោះបុព្វវិជននឹងត្រូវស្ថិតក្នុងភាពគ្រោះថ្នាក់”។ ប៉ុន្តែទិដ្ឋភាពដែលសំខាន់បំផុតនៃដំណើរទស្សនៈកិច្ចនេះ ត្រូវបានបង្ហាញតាមរយៈ

ការស្នាក់នៅរបស់មន្ត្រីជប៉ុននៅបស្ចិមប្រទេសក្នុងរយៈពេលដ៏យូរមួយ ដែលឆ្លុះបញ្ចាំងថាពួកគេចាត់ទុកគំរូរបស់ ពួកបស្ចិមប្រទេសមានសារៈសំខាន់សម្រាប់ប្រទេសជប៉ុន។

ការសិក្សាទាំងអស់នេះបានជម្រុញឲ្យមានលកនៃបស្ចិមនីយកម្មនៅក្នុងទស្សវត្សឆ្នាំ 1870។ ដោយ សំដៅទៅលើប៉ុនម៉ី កែកា (អរិយធម៌ និងការត្រាស់ដឹង) បានជម្រុញឲ្យប្រទេសជប៉ុនពេញទៅដោយហាងកាត់ សក់, ការបកប្រែសៀវភៅនានា(គម្ពីរត្រីស្តសាសនា, ហ្វេរីកែស្តែរ និងជ្យូលឡេសវែន), សំណង់នានាធ្វើអំពីឥដ្ឋ, កន្លែងបិទស្រា, កសិដ្ឋានទឹកដោះគោ(សូម្បីតែនៅក្នុងទីក្រុង), គំនិតនានាដូចជា បុគ្គលនិយម និងសិទ្ធិធម្មជាតិ, នាឡិកាដៃ, និងសាលារៀនសម្រាប់ស្ត្រី ក៏ដូចជាសាលដែលឧបត្ថម្ភដោយរដ្ឋាភិបាល ជាទីកន្លែងមួយដែលគូម មានការព្រួយបារម្ភណ៍ ហាក់ដូចជាត្រូវបានគេយកចិត្តទុកដាក់ នៅពេលដែលជនជាតិជប៉ុន និងជនបរទេសប្រមូល ផ្គុំគ្នាដើម្បីរាំបំបា និងពាក់ម៉ាស់បែបបស្ចិមប្រទេស។ អ្នកតាំងទីលំនៅជនជាតិអង់គ្លេសមួយរូបនៅតូក្យូ បានលើក ឡើងថា “របស់ចាស់បានផ្លាស់ប្តូរក្នុងរយៈពេលតែមួយប៉ុណ្ណោះ។ ពួកជប៉ុនបានអួតអាងថា ពួកគេអាចសម្រេចបានក្នុងរយៈ ពេលតែ 30 ឬ 40 ឆ្នាំប៉ុណ្ណោះចំពោះអ្វីដែលពួកអឺរ៉ុបចំណាយពេលរាប់សតវត្សដើម្បីសម្រេច”។

អមជាមួយប៉ុនម៉ី កែកា គឺការបង្កើតឡើងនៃស្ថាប័ននានា ដើម្បីជួយប្រទេសជប៉ុនប្រវែងជាមួយលោក ខាងលិច។ ដំបូងពួកគេបង្កើតច្បាប់មួយនៅក្នុងឆ្នាំ 1872 ដែលជាច្បាប់ដំបូងដែលកំណត់កាតព្វកិច្ចសិក្សារយៈ ពេល 4 ឆ្នាំសម្រាប់កុមារី និងកុមារទាំងអស់។ ច្បាប់នេះត្រូវការពេលវេលារាប់ទសវត្សដើម្បីអនុវត្តឲ្យបានពេញ លេញ មួយផ្នែកដោយសារថ្លៃសិក្សាមានតម្លៃថ្លៃ និងមួយផ្នែកទៀតដោយសារប្រជាកសិករជាច្រើន បានជំទាស់ទៅ នឹងពេលវេលានៃការសិក្សា ដែលប៉ះពាល់ដល់ម៉ោងការងារនៅក្នុងគ្រួសាររបស់ពួកគេ មានអ្នកភូមិមួយចំនួនថែម ទាំងបានផុតសាលាថ្មីៗដែលទើបតែបង្កើតចោលទៀតផង។ ប៉ុន្តែ វិធានការនេះបានបង្ហាញពីការយល់ឃើញរបស់ អ្នកធ្វើទំនើបកម្មថា ការអប់រំគឺជាចំណុចសំខាន់មួយដើម្បីទទួលបានជោគជ័យនៅក្នុងការអភិវឌ្ឍន៍ជាតិ។ មានរឿង ចម្រោងចម្រាស់ចំនួន 2 ត្រូវបានផ្លាស់ប្តូរនៅក្នុងឆ្នាំ 1873 ៖ ពន្ធដី 3 ភាគរយ (ក្រោយមកកាត់បន្ថយមកនៅត្រឹម 2.5 ភាគរយ) ដើម្បីធ្វើឲ្យមានបទដ្ឋាននៃប្រព័ន្ធចំណូល, និងសេចក្តីព្រាងយោធាមួយ ដែលតម្រូវឲ្យបុរសទាំង ឡាយដែលមានអាយុ 20 ឆ្នាំត្រូវផ្តល់សេវាយោធាចំនួន 3 ឆ្នាំ និងបន្តដោយការធ្វើជាទាហានបម្រុងរយៈពេល 4 ឆ្នាំ។ សេចក្តីព្រាងនេះត្រូវបានប្រជាជនទូទៅចាត់ទុកថាជា “ពន្ធលាម” សម្រាប់ប្រជាជនសាមញ្ញ ដោយសារតែអ្នក មានអាចចំណាយលុយដើម្បីរួចផុតពីកាតព្វកិច្ចនេះ។ ប្រសិនបើការធ្វើកំណែទម្រង់ទាំងនេះត្រូវបានគេធ្វើឡើង ដើម្បីធ្វើជាមូលដ្ឋានសម្រាប់រដ្ឋសម័យទំនើបមួយ, ការបង្កើតថ្មីផ្សេងៗទៀតគឺត្រូវបានគេរចនាឡើងដើម្បីធានាដល់ ភក្តីភាព តាមរយៈការលេចឡើងនៃការអភិវឌ្ឍប្រពៃណីថ្មី។

អ្នកដឹកនាំការបោះឆ្នោតដំបូង ឥឡូវនេះបានក្លាយជាមេដឹកនាំនៅក្នុងរដ្ឋាភិបាលថ្មី បានសរសេរនៅក្នុងកំណត់ ហេតុរបស់លោកនៅថ្ងៃទី 11 ខែមីនា ឆ្នាំ 1868 ថា ដើម្បី “បង្កើតមូលដ្ឋានគ្រឹះសម្រាប់ចក្រភពមួយឲ្យមានភាពស្ថិត ស្ថេរ” លោក “បានប្រឹងប្រែងនៅក្នុងការបង្ហាញពីគោលការណ៍ មួយដែលថា ការផ្តាតលើភក្តីភាពកម្រិតខ្ពស់បំផុត ត្រូវតែនៅជាប់ជាមួយអធិការ”។ ដោយយល់ស្រមជាមួយលោក មេដឹកនាំ មីអ៊ុជី នានាបានបង្កើតពិធី និងស្ថាប័នជា ច្រើន ដែលភាគច្រើនជាការបង្កើតថ្មី ដើម្បីប្រែក្លាយអធិការក្នុងពេលជាមួយគ្នា ឲ្យក្លាយជាមេដឹកនាំមួយរូប, បុព្វដឹក ជាន់ខ្ពស់មួយរូប, និងជាឪពុកជាទីស្រឡាញ់មួយរូប។ ពួកគេបានប្រែក្លាយ ស៊ីនតូ ទៅជាសាសនាមួយរបស់រដ្ឋ, ដាក់ សម្ពាធឲ្យព្រះវិហារពុទ្ធសាសនាមួយចំនួនប្រែក្លាយជាចេតិយ៍ស៊ីនតូ និងតម្រូវឲ្យបុព្វដឹកបង្រៀនអំពីការគោរពជាតិ និងកាមី។ ពួកគេក៏បានបង្កើតថ្ងៃឈប់សម្រាប់បុណ្យជាតិនានា, បញ្ជូនអធិការឲ្យទៅធ្វើទស្សនកិច្ចប្រជាជន, តាក់តែង ចម្រៀងជាតិ, និងបង្កើតចេតិយ៍ថ្មីយ៉ាស៊ូគូនី ដើម្បីអ្នកដែលស្លាប់ដោយសារសង្គ្រាម។ ឥទ្ធិពលនៃកម្មវិធីទាំងនេះ

ដែលកាតព្រីនត្រូវបានយកកម្រិតម រដ្ឋាភិបាលប្រទេសលោកខាងលិចដែលប្រើប្រាស់សហគមន៍គ្រីស្ទសាសនា បានបន្តទៅមុខយូរអង្វែងទៀតបន្ទាប់ពីចុងបញ្ចប់នៃយុគសម័យមីអ៊ុយ ។

មន្ត្រីមីអ៊ុយ ដំបូងៗបានប្រឈមជាមួយនឹងភាពលំបាកខ្លាំងបំផុត ក្នុងការបង្កើតប្រព័ន្ធធម្មនុញ្ញមួយ។ នៅ ឆ្នាំ 1874 បន្ទាប់ពីសែហ្គ បានចាក់ចេញពីរដ្ឋាភិបាលជុំវិញការអនុវត្តនីតិកិច្ចការបរទេស និងការមិនយកចិត្តទុកដាក់ របស់រដ្ឋាភិបាលចំពោះកង្វល់របស់ពួក សាម៉ូអែ អ្នកគាំទ្ររបស់លោកមួយចំនួនបានបញ្ជូនលិខិតមួយទៅកាន់រាជវាំង ដើម្បីទាមទារឲ្យមានអង្គនីតិបញ្ញត្តិមួយ ដោយលើកឡើងថា “ប្រជាជនដែលមានកាតព្វកិច្ចនៅក្នុងការបងពន្ធដល់ រដ្ឋាភិបាលមានសិទ្ធិនៅក្នុងចែករំលែកកិច្ចការរបស់រដ្ឋាភិបាលពួកគេ”។ ព្រឹត្តិការណ៍នេះបានជម្រុញឲ្យមានការពិភាក្សាគ្នា ជ័រជុលមួយ ដែលនាំឲ្យមានការរះឡើងនៃបូជនីយកិច្ចដ៏យូរ មិនគេន (សេរីភាគ និងសិទ្ធិរបស់ប្រជាជន), ដែល ជាចលនានយោបាយមានប្រជាប្រិយភាពដំបូងរបស់ជប៉ុន។ អស់រយៈពេលមួយទសវត្ស អតីតពួកសាម៉ូអែ និងប្រជា កសិករមានទ្រព្យសម្បត្តិស្តុកស្តម្ភបានបំផុសបំផុលឲ្យមានសភាពមួយ និងធម្មនុញ្ញមួយ, ខណៈពេលដែលមន្ត្រី នានាធ្វើការពិភាក្សាអ្វីប្រព័ន្ធធម្មនុញ្ញមួយណាដែលប្រទេសជប៉ុនគួរយកមកប្រើ។ ដូចដែលអ្នកកាសែតហ្វីតូលី ហ្គេន អ៊ុយរ៉ូ បានសរសេរថា “ការពិភាក្សាអំពីអំពីសភាពពេញនិយមមួយត្រូវបានធ្វើឡើងដូចទៅនឹងរឿង អ្នកជម្លាំងដែល មានរបៀបរៀបរយចំនួន 47 នាក់ នៅក្នុងរោងកូនដូច្នេះដែរ, មិនថាពេលវេលាណា ឬអាកាសធាតុយ៉ាងណាឡើយ, តែងតែមានមន្ត្រីនៅពេលសាលប្រជុំ”។ ចំណុចរបស់មួយបានកើតឡើងនៅពាក់កណ្តាលឆ្នាំ 1881 នៅពេលដែល រឿងអាស្រូវពុករលួយមួយអំពីការលក់ដីគម្រោងអភិវឌ្ឍរបស់រដ្ឋាភិបាលនៅហុកកៃដូ នាំឲ្យផ្ទុះការពិភាក្សាមួយផ្សេងៗ ទៀត ជាមួយនឹងការប្រកាសរបស់សកម្មជនដ៏យូរ មិនគេន ថា ប្រសិនបើគ្មាធម្មនុញ្ញ ឬស្ថាប័ននីតិបញ្ញត្តិមួយទេ រដ្ឋាភិបាល នឹងមិនមានគណនេយ្យភាពឡើយ។ ដោយសារតែការផ្ទុះឡើងនៃកំហឹងនេះ មន្ត្រីនានាបានបញ្ឈប់ការលក់ដីទាំង នោះ និងសន្យានៅក្នុងការបង្កើតសភាមួយនៅក្នុងឆ្នាំ 1890។ ពួកសកម្មជនពេលនោះបានចាប់ផ្តើមបង្កើតគណបក្ស នយោបាយនានាដើម្បីចូលរួមនៅក្នុងការបោះឆ្នោតនាពេលខាងមុខ, ខណៈពេលដែលមន្ត្រីចាប់ផ្តើមរៀបចំធម្មនុញ្ញ មួយដែលស្ថិតនៅក្រោមការប្រឹក្សាយោបល់របស់អ៊ីតូ ហ៊ីរ៉ូហ៊ីម៉ិ (អ្នកបះបោរមួយរូបទៀតដែលបានក្លាយជាមន្ត្រី) ជាមួយនឹងជំនួយរបស់ទីប្រឹក្សាជនជាតិអាឡឺម៉ង់មួយចំនួន។ បន្ថែមពីលើការសរសេរសេចក្តីព្រាងធម្មនុញ្ញ មន្ត្រី នានាក៏បានបង្កើតស្ថាប័នថ្មីៗ, ដូចជា គណៈរដ្ឋមន្ត្រីមួយ និងប្រព័ន្ធហ្វាន់ស្មើគ្នាមួយ, ដើម្បីធានាឲ្យមានភាពរលូន មួយឆ្ពោះទៅរករដ្ឋាភិបាលអាស្រ័យធម្មនុញ្ញ។ ការបង្កើតដ៏ចម្រូងចម្រាស់ និងបង្កបញ្ហាខ្លាំងបំផុតនោះគឺ បទបញ្ញត្តិ សន្តិភាពខែ ធ្នូ 1887 ដែលបានបណ្តាញសកម្មជនចំនួន 570 នាក់ចេញពីតូក្យូ ក្រោយហេតុផលថាពួកគេគំរាម កំហែងដល់សណ្តាប់ធ្នាប់ជាតិ។

អធិរាជមីអ៊ុយ បានប្រកាសឲ្យប្រើធម្មនុញ្ញ ដែលជាធម្មនុញ្ញដំបូងគេនៅអាស៊ី នៅថ្ងៃទី 11 ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ 1889 ដែលជាថ្ងៃមួយដែលត្រូវបានគេរៀបចំពិធីបុណ្យទាំងនៅក្នុងប្រទេស និងក្រៅស្រុក។ ធម្មនុញ្ញនេះមានលក្ខណៈ អភិរក្សល្មម ដោយបានបង្កើតអធិរាជប្រមុខរដ្ឋមួយអង្គ ដែលទ្រង់គឺជាអ្នកតែងតាំងសមាជិកគណៈរដ្ឋមន្ត្រី និងមាន សិទ្ធិអំណាចលើការសម្រេចចិត្តចុងក្រោយរបស់ស្ថាប័ននីតិបញ្ញត្តិលើច្បាប់គ្រប់យ៉ាង លើកលែងតែច្បាប់ថវិកាជាតិ។ នៅក្នុងពេលជាមួយគ្នានោះ ធម្មនុញ្ញនេះបានបង្កើតស្ថាប័ននីតិបញ្ញត្តិមួយតាមរយៈការបោះឆ្នោត ដែលគេហៅថា កុកកៃ, អបជាមួយនឹងតុលាការឯករាជ្យ, ហើយវាបានផ្តល់ឲ្យកុកកៃ នូវសិទ្ធិនៅក្នុងបដិសេធសំណើរច្បាប់ថវិកាជាតិ។ ប្រជាជននៅតែជជែកគ្នាអស់រយៈពេលរាប់ទសវត្សអំពីប្រជាធិបតេយ្យនៃធម្មនុញ្ញនេះ ប៉ុន្តែទាំងអស់គ្នាសុទ្ធតែចាត់ ទុកវាថាជាជំហានដ៏សំខាន់មួយឆ្ពោះទៅរកទំហើបកម្ម។ អ្នកនិពន្ធវិចារណកថាខេត្តម្នាក់បានសរសេរថា “ទីណាមាន ប្រទេសជាតិមួយទីនោះចាំបាច់ត្រូវតែមានធម្មនុញ្ញមួយ”។ ជប៉ុនបានក្លាយជាជាតិមួយ ហើយជាលើកដំបូង ប្រជាជន

នឹងមានសំលេងនៅក្នុងការធ្វើសេចក្តីសម្រេចចិត្តនានារបស់ជាតិ ដែលជាសំលេងលឺខ្លាំង និងរឹងមាំមួយ ដែលដែល ទស្សវត្សឆ្នាំ 1890 បានបង្ហាញ។

ហេតុផលមួយដែលមនុស្សជាច្រើនយល់ឃើញថា រដ្ឋាភិបាលអាស្រ័យធម្មនុញ្ញមានសារៈសំខាន់គឺដោយសារ ពេលនោះភាពទំនើបបានរីកសាយភាយស្ទើរតែគ្រប់ផ្នែកទាំងអស់នៃសង្គម, ដែលត្រូវបានអភិវឌ្ឍឡើងយ៉ាងខ្លាំង ក្លាយដោយឯកជនក៏ដូចជាជាមន្ត្រីរបស់រដ្ឋាភិបាល។ អ្នកជំនាញបានស្ថាបនារោងចក្រ និងតំឡើងអំពូលអេឡិចត្រូនិច នៅអំឡុងពាក់កណ្តាលយុគសម័យ មីអ៊ីយ៉ូ ដូច្នេះពួកកម្មករវេលយប់អាចធ្វើការបាន។ មេដឹកនាំនៅតំបន់ឆ្ងាយៗបាន បង្កើតសាលាភាសាអង់គ្លេស និងបានប្រមូលមូលនិធិដើម្បីស្ថាបនាទំនប់នានា។ សកម្មជាតិជាស្ត្រីចូលរួមជាមួយ ចលនាសិទ្ធិមនុស្ស និងរៀនចំគ្រោងការណ៍នាំយក “អរិយធម៌” ទៅកាន់ប្រទេសកូរ៉េ។ អ្នកសាព័ត៌មានមូលធននិយម បានបន្ថែមភាពទាក់ទាញនានាដើម្បីរក្សាអ្នកអាន។ ប្រជាកសិករតូចៗត្រូវបានប្រតិទិនសូរ្យគតិ ប៉ុន្តែ បានប្រើប្រាស់ ឧបករណ៍ និងដីសម័យទំនើបដើម្បីបង្កើន ទិន្នផលប្រចាំឆ្នាំរបស់ពួកគេ។ កុមារនៅតាមខេត្តជនបទ និយាយពាក្យ ចាមអាមាមដដែលៗថា ការបរិភោគសាច់បានធ្វើឲ្យជនបរទេសក្លាយជា “សត្វចម្លែកដ៏ខ្លាំង” មួយ, បន្ទាប់មក នៅពេល ដែលពួកគេកំពុងខំសាច់នោះជាលើកដំបូង “ពួកគេបង្ហាញប្រាប់គ្នាថាពួកគេចូលចិត្តរស់ជាតិនេះ”។

សម្រាប់ក្រុមជាច្រើន ការផ្លាស់ប្តូររបស់សម័យកាលនេះបាននាំមកនូវភាពលំបាកច្រើនជាងអត្ថប្រយោជន៍ យ៉ាងហោចណាស់ក៏ក្នុងរយៈពេលខ្លីមួយដែរ។ ឧទាហរណ៍ ខណៈពេលដែលស្ត្រីមួយចំនួនរីករាយជាមួយឱកាស នយោបាយថ្មី ស្ត្រីរាប់ម៉ឺននាក់ផ្សេងទៀតត្រូវបានគេបញ្ជូនទៅធ្វើការនៅក្នុងរោងចក្រតម្បាញ, ជាទីកន្លែងដែល មានប្រាក់ខែតិចតួច, ស្ថានភាពការងារមានលក្ខណៈអាក្រក់, ហើយទីកន្លែងស្នាក់នៅមាន លក្ខណៈតូចចង្អៀត និង កង្វះ។ ការសម្លាប់ខ្លួន និងការរត់ចេញគឺជារឿងដែលកើតឡើងទូទៅ ហើយស្ត្រីកម្មករនីភាគច្រើន ដែលភាគច្រើន ស្ថិតនៅក្នុងវ័យជំទង់ សុទ្ធតែធ្លាប់អះអាងថា “ខ្ញុំមិនដឹងថា ប៉ុន្មានដងទេដែលខ្ញុំចង់លោតចូលនៅក្នុងបឹងស្ទឹង”។ សូម្បី តែស្ត្រីស្ថិតនៅក្នុងវណ្ណៈកណ្តាលក៏យល់ថាជីវិតរស់នៅរបស់ពួកគេមានលក្ខណៈកាន់តែរឹតត្បិតជាងមុន, ដូចដែលម ន្ត្រីផ្តោតសំខាន់លើការបង្កើតប្រព័ន្ធស្ថេរភាពមួយ ដោយចាប់ផ្តើមទាមទារឲ្យស្ត្រីដែលរៀបការ និងនៅផ្ទះ “ធ្វើជា ប្រពន្ធ និងម្តាយល្អ”។ បន្ទាប់ពីឆ្នាំ 1890 ការចូលរួមរបស់ស្ត្រីនៅក្នុងនយោបាយក៏ត្រូវបានគេហាមឃាត់ផងដែរ។

ប្រជាកសិករភាគច្រើន ក៏ដូចគ្នាដែរ មើលឃើញពីការកើនឡើងនៃភាពលំបាកជាមួយការអនុវត្តន៍ការបង់ ពន្ធដីថ្មី, ដែលតម្រូវឲ្យពួកគេទទួលខុសត្រូវច្រើនជាង 80 ការយន់ចំណូលប្រចាំឆ្នាំរបស់រដ្ឋាភិបាល។ បន្ទាប់ពីរដ្ឋមន្ត្រី ហិរញ្ញវត្ថុ ម៉ាតិកាតា ម៉ាសាយ៉ូស៊ី ឆ្លើយតបជាមួយបំណុល និងអតិផរណា តាមរយៈការបង្កើនពន្ធ និងការបន្ថយការ ចរាចរណ៍រូបិយវត្ថុនៅដើមទសវត្សឆ្នាំ 1880 ប្រជាកសិករជាច្រើនបានធ្លាក់ទៅក្នុងភាពក្រីក្រ។ គ្រូបង្រៀននៅក្នុង ភូមិម្នាក់បាននិយាយនៅប៉ុន្មានឆ្នាំក្រោយមកថា “ប្រជាកសិករក្រីក្រមានលក្ខណៈក្រៀមស្ងួតដូចជាដំណាំនៅជុំវិញ ពួកគេ”។ “ខណៈពេលដែលកង្កែប និងសត្វល្អិតសម្លាប់យ៉ាងស្ងៀមស្ងាត់នៅសិសិរដូវ ប្រជាកសិករត្រូវប្រើប្រាស់គ្រាប់ ធុញជាតិដ៏តិចតួចរបស់ពួកគេដើម្បីអាចឲ្យពួកគេរស់បានមួយថ្ងៃទៅមួយថ្ងៃ។ ដោយជៀសមិនផុតថ្ងៃណាមួយពួក គេនឹងគ្នាអ្វីនៅសេសសល់សម្រាប់បរិភោគ”។ ការតវ៉ានានាបានចាប់ផ្តើមឡើង។ ប្លុកគូមិន ដែលជាអតីតអ្នកក្រៅវណ្ណៈ ក៏រងគ្រោះដ៏ធ្ងន់ធ្ងរផងដែរ, ពេលខ្លះរងគ្រោះដោយសារការរើសអើង និងរស់នៅជាមួយស្ថានភាពលំបាកស្ទើរតែគ្រប់ ពេល។ បន្ទាប់មកគឺកម្មករធ្យូងថ្ម ដែលត្រូវបានគេបញ្ជូនទៅធ្វើការក្រោមដីដោយខ្លួនទេ ឬស្លៀកបំពាក់ នៅក្នុងសីតុណ្ហ ភាពរហូតដល់ 120 ដឺក្រេ, ដើម្បីបង្កើតឥន្ធនៈសម្រាប់រោងចក្រទំនើប និងសម្រាប់នាំចេញ។ កាសែតមានរាយ ការណ៍ជាញឹកញាប់អំពីការផ្ទុះ និងបាក់រលំអណ្តូងរ៉ែដែលបង្កឲ្យបាត់បង់ជីវិតមនុស្សរាប់មិនអស់។ សេចក្តីលំបាក របស់កម្មកររ៉ែត្រូវបានរួមផ្សំដោយភាពឥតមេត្តារបស់មន្ត្រីនានា ក្នុងនោះមានដូចជាមន្ត្រីម្នាក់ដែលបានផ្តល់អនុសាសន៍

គាំទ្រដល់ការងារអណ្តូងរ៉ែនៅក្នុងទសវត្សឆ្នាំ 1880 ដោយសារ “ប្រសិនបើពួកគេនៅតែស្លាប់ដោយសារការងារនេះ, នោះវាគ្រាន់តែធ្វើឲ្យចំនួនរបស់ពួកគេថយចុះតែប៉ុណ្ណោះ។”

ផ្ទុយទៅវិញ ប៉ុន្មានឆ្នាំនេះគឺជាពេលសប្បាយរីករាយរបស់ពួកវណ្ណៈសហគ្រិន អ្នកដែលរស់នៅភាគច្រើន មិនចាំបាច់បងពន្ធ។ ប៉ុន្មានទសវត្សដំបូងនៃយុគសម័យមីអ៊ីយី ត្រូវបានគេមើលឃើញពីការរីកលូតលាស់យ៉ាងខ្លាំង ក្លានៃសេដ្ឋកិច្ចចម្រុះ។ ដោយសារការកើតឡើងនៃជម្ងឺដង្កូវនាងនៅអឺរ៉ុប បានអនុញ្ញាតឲ្យជប៉ុនចាប់ផ្តើមនាំចេញជា ដំបូងនូវសំបុកដង្កូវនាង និងបន្ទាប់មកសសៃសូត្រនៅក្នុងបរិមាណដ៏ច្រើនបន្ទាប់ពីចុងទសវត្សឆ្នាំ 1860។ សូត្រ បានក្លាយជាទំនិញច្រើនជាង 1/3 នៃទំនិញចេញដំបូងរបស់ជប៉ុននៅក្នុងសម័យ មីអ៊ីយី។ ផលិតផលឧស្សាហកម្ម ត្រូវបានពង្រីកយឺតៗ, ប៉ុន្តែ នៅត្រីទសវត្សទី 3 នៃយុគសម័យនេះ ផលិតកម្មបានកើនឡើង 5 ភាគរយក្នុងមួយឆ្នាំ ខណៈ ពេលដែលផលិតផលផ្សេងៗបានកើនឡើង 10 ដង នៅរវាងឆ្នាំ 1874 ដល់ឆ្នាំ 1888, រហូតដល់ជាង 2 លានតោន។ ក៏ដូចគ្នាដែរ ផ្លូវថ្នល់ត្រូវបានស្ថាបនាឡើងក្នុងល្បឿនដ៏គួរឲ្យចាប់អារម្មណ៍៖ នៅក្នុងឆ្នាំ 1872 ប្រទេសជប៉ុន មានផ្លូវថ្នល់ 18 ម៉ាយ ប៉ុន្តែត្រឹមចុងសតវត្សទី 19 ផ្លូវដែកត្រូវបានពង្រីករហូតដល់ 4,000 ម៉ាយ 3/4 នៃផ្លូវថ្នល់នេះ ស្ថិតនៅក្រោមការគ្រប់គ្រងរបស់ឯកជន។ សហគ្រិន ស៊ីប៊ូសាវ៉ា អេអ៊ីយី អ្នកបានបង្កើតក្រុមហ៊ុនជាង 50 បានប្រើ ប្រាស់វេហ្សាស្ត្របែបវណ្ណៈអ្នកជំនួញមីអ៊ីយី នៅពេលដែលលោកបានប្រកាសថា “អាចីកំបាំងនៃភាពជោគជ័យ នៅក្នុងធ្វើជំនួញគឺការប្តេជ្ញាចិត្តនៅក្នុងការធ្វើការដើម្បីផ្តល់ប្រយោជន៍ដល់សង្គម និងមនុស្សជាតិ ក៏ដូចជាអនាគត របស់ប្រទេសជាតិ, បើទោះបីជាត្រូវលះបង់ខ្លួនឯកក៏ដោយ។” លោកបានអះអាងបែបនេះ នៅខណៈពេលដែលកម្ម ការនីរបស់លោកនៅរោងម៉ាស៊ីនអម្បោះ អូសាកា កំពុងធ្វើការដូចសត្វធាតុ និងទទួលបានប្រាក់ឈ្នួលទាប។

ផលចំណេញបានក្លាយជាចំណុចសំខាន់នៅក្នុងប្រទេសជប៉ុន។ ត្រឹមចុងទសវត្សឆ្នាំ 1880 មូលដ្ឋានគ្រឹះនៃ ជប៉ុនសម័យទំនើបភាគច្រើនបានលិចឡើង។ អំឡុងពេលពីទសវត្សបន្ទាប់ ប្រទេសនេះបានជួបប្រទះនូវកម្លាំងថ្មី ចំនួន 2 ៖ ជាតិនិយម និងវប្បធម៌ទីក្រុង។ កត្តាមួយចំនួនដែលស្ថិតនៅពីក្រោយការលេចឡើងនូវគំនិតជាតិនិយម រួមមាន មាន៖ ភាពអំពីភាពជោគជ័យនៅដើមសម័យ មីអ៊ីយី និងកិច្ចប្រឹងប្រែងរបស់មន្ត្រីនៅក្នុងការបណ្តុះភក្តីភាព។ អនាគតរដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងអប់រំ អ៊ីណូយូអេ កូរ៉ាស៊ី បានសរសេរថា “មានធាតុសំខាន់ចំនួន 2 នៅក្នុងវិស័យគោល នយោបាយការបរទេស, កងកម្លាំងយោធាទីមួយ និងការអប់រំទីពីរ។ ប្រសិនបើប្រជាជនជប៉ុនមិនបានជ្រួតជ្រាប ជាមួយគំនិតស្នេហាមាតុភូមិ, ប្រទេសជាតិនឹងមិនអាចរឹងមាំបានទេ។” នៅចុងបញ្ចប់ លោកជាមួយអ្នកមួយចំនួន ទៀត នៅក្នុងឆ្នាំ 1890 បានព្រាងច្បាប់មួយដែលល្បីល្បាញបំផុតនៅសម័យនោះ រាជបញ្ជាអំពីការអប់រំ ដែលបាន លើកយក ភក្តីភាពចំពោះអធិរាជ និងការគោរពឪពុកម្តាយ ធ្វើជាមូលដ្ឋានគ្រឹះនៃការអប់រំ។

ដោយលើកឡើងពីសារៈសំខាន់នៃមុខងារសាលា ដូចគ្នាទៅនឹងការសន្យាអំពីភក្តីភាព របស់សហរដ្ឋអាមេរិក វាបានជម្រុញឲ្យមានការយល់ឃើញថា ការស្រលាញ់អធិរាជគឺជាប្រពៃណីបុរាណមួយ, បើទោះបីជាប្រជាជនជប៉ុន ភាគច្រើនមានបានដឹងអ្វីសោះពីអធិរាជមុនៗក្រៅពីអធិរាជមីអ៊ីយី។ ប្រភពនៃជាតិនិយមមួយទៀតគឺ ការមិនសប្បាយ ចិត្តចំពោះលោកខាងលិច ជាពិសេសនៅក្នុងយុវជនជប៉ុនដែលធុញទ្រាន់ទៅនឹងការលើកកម្ពស់ឧត្តមភាពបរទេស។ អ្នក ប្រាជ្ញវ័យក្មេងមួយរូបបានសរសេរនៅក្នុងឆ្នាំ 1890 ថា “ពួកលោកខាងលិច ដែលស្ថិតនៅក្រៅប្រទេសមានមោទនភាព ចំពោះប្រទេសរបស់ពួកគេ, ប៉ុន្តែរឿងនេះមិនបានកើតមានចំពោះប្រជាជនប្រទេសយើងឡើយ។ នៅពេលដែលជន ជាតិជប៉ុនមួយរូបធ្វើទំនាក់ទំនងជាមួយជនបរទេស, គេដូចជាកណ្តុរដែលអើតលើចុះឡើងនៅព្រឹកប្រលឹម។” សម្រាប់អ្នកដទៃទៀត ការមិនសប្បាយចិត្តកើតឡើងដោយសារ ភាពអាម៉ាស់ដែលកើតមានឡើងក្រោមសន្តិសញ្ញា មិនស្មើភាពនានាដែលត្រូវបានចុះជាមួយប្រទេសជប៉ុននៅក្នុងទសវត្សឆ្នាំ 1850៖ ការខឹងសម្ប៉ាចំពោះអសមត្ថភាព

របស់ប្រទេសជប៉ុននៅក្នុងការកំណត់ពន្ធគយរបស់ខ្លួនគេផ្ទាល់, និងកំហឹងអំពីការផ្តាច់សិទ្ធិគ្រប់គ្រងរបស់ជប៉ុនលើដែនដីមួយចំនួន ដែលបានដកហូតនូវយុត្តាធិការស្របច្បាប់របស់ប្រទេសជប៉ុនលើជនបរទេសដែលរស់នៅក្នុងប្រទេសជប៉ុន។ គំនិតប្រឆាំងជាមួយបរទេសបានឡើងដល់កម្រិតកំពូលនៅពេលដែលមេបញ្ជាការនាវា ណូរមែនតុន របស់អង់គ្លេស ដែលបណ្តោយឲ្យអ្នកដំណើរជាជនជាតិជប៉ុនចំនួន 23 នាក់នៅលើនាវានោះលិចចូលទៅក្នុងសមុទ្រនៅក្នុងឧប្បត្តិហេតុបុកគ្នាមួយនៅក្នុងឆ្នាំ 1886 ខណៈពេលដែលលោក ជាមួយនិងនាវិកព្យាយាមយករួចខ្លួន, ហើយក្រោយមករឿងក្តីនេះត្រូវបានបដិសេធដោយតុលាការក្នុងស៊ុលអង់គ្លេសនៅកូបេ។

ការតស៊ូលើទំនាក់ទំនងជាមួយប្រទេសជប៉ុនខាងក៏បានបង្កើនគំនិតជាតិ និងស្នេហាជាតិមាតុភូមិនៅដើមសម័យមីអ៊ីយិ ផងដែរ។ មន្ត្រីនានាចាប់ផ្តើមធ្វើឲ្យមានច្បាស់លាស់នូវព្រំដែនរបស់ជប៉ុន តាមរយៈការស្ថាបនាការិយាល័យអាណានិគមមួយនៅដែនកោះមួយនៅភាគខាងជើង ដែលគេទើបតែដាក់ឈ្មោះថា ហុកកៃដូ នៅក្នុងឆ្នាំ 1869, ពួកគេបានទម្លាក់លុយរាប់លានយេនដើម្បីអភិវឌ្ឍតំបន់នោះ និងបានបញ្ជូនប្រជាជនជប៉ុនប្រមាណ 2 លាននាក់ទៅកាន់ទីនោះ ហើយពួកគេបានបណ្តេញពួកជនជាតិដើមអែនូ ដែលគេគិតថាមានទំនាក់ទំនងជាមួយក្រុមអេមីស៊ីបុរាណ ចេញពីដែនដីរបស់ពួកគេ។ 4 ឆ្នាំក្រោយមក នៅក្នុងឆ្នាំ 1873 របបនេះបានបង្កឲ្យមានភាពបែកបាក់គ្នាយ៉ាងខ្លាំងនៅក្នុងជួររដ្ឋាភិបាល នៅពេលដែលពួកគេបានរារាំងដល់ផែនការណ៍មួយរបស់សៃហ្គូ នៅក្នុងការឈ្លានពានប្រទេសកូរ៉េ។ មួយឆ្នាំបន្ទាប់ពីនោះមក មន្ត្រីទទួលបានការគាំទ្រពីប្រជាជនជប៉ុននៅក្នុងការបញ្ជូនកងទ័ពទៅកាន់តៃវ៉ាន់ភាគខាងត្បូង ដើម្បីដាក់ទណ្ឌកម្មដល់អ្នកស្រុកភ្នំដែលបានកាប់សម្លាប់ជនជាតិជប៉ុននៅឡឹកូចំនួន 54 នាក់ ប៉ុន្តែជាក់ស្តែងនោះ គឺជប៉ុនចង់អះអាងពីអធិបតេយ្យភាពរបស់ខ្លួនលើកោះឡឹកូ ដែលជាព្រះរាជាណាចក្រឯករាជ្យដ៏យូរលង់មួយដែលមានទំនាក់ទំនងជិតស្និទ្ធទាំងជាមួយប្រទេសចិន និងប្រទេសជប៉ុន។ នៅពេលដែលប្រទេសជប៉ុនប្រើកម្លាំងដើម្បីដាក់បញ្ចូលប្រជុំកោះឡឹកូ ទៅក្នុងខេត្តអូគីណាវ៉ា នៅក្នុងឆ្នាំ 1879 ដោយមានការប្រឆាំងយ៉ាងខ្លាំងក្លាពីសំណាក់ប្រទេសចិន ជាថ្មីម្តងទៀតសាព៌ត៍មានជប៉ុនទទួលបានការគាំទ្រយ៉ាងខ្លាំងពីប្រជាជនក្នុងស្រុក។ សកម្មភាពនៃការកំណត់ព្រំដែនទាំងអស់នេះបានបង្ហាញយ៉ាងច្បាស់ថា មន្ត្រីដើមសម័យមីអ៊ីយិ មានចំណាប់អារម្មណ៍យ៉ាងខ្លាំងលើបញ្ហាអន្តរជាតិដូចគ្នាទៅនឹងកម្មវិធីនានានៅក្នុងស្រុកផងដែរ។ សកម្មភាពបានផុតបញ្ឆេះឲ្យមានមោទនភាពជាតិ។

គំនិតជាតិនិយមបានផ្ទុះឡើងខ្លាំងនៅពាក់កណ្តាលទសវត្សឆ្នាំ 1890 នៅពេលដែលប្រទេសជប៉ុន និងប្រទេសចិនវាយប្រយុទ្ធគ្នាដើម្បីដណ្តើមកាន់កាប់ប្រទេសកូរ៉េ។ អនុលោមតាមទម្រង់របស់ជំរើ នៅក្នុងឆ្នាំ1876 ប្រទេសជប៉ុនបានបង្ខំឲ្យប្រទេសកូរ៉េចុះហត្ថលេខាលើសន្ធិសញ្ញាពាណិជ្ជកម្មមួយ ហើយបន្ទាប់ពីនោះមក ប្រទេសចិន និងប្រទេសជប៉ុនបានបះទង្គិចគ្នាជាញឹកញាប់នៅលើឧបទ្វីបកូរ៉េ ជាមួយនឹងការអះអាងរបស់ចិនដែលថាខ្លួនមានទំនាក់ទំនងជាប្រវត្តិសាស្ត្រជាមួយប្រទេសកូរ៉េ ហើយប្រទេសជប៉ុនអះអាងថាខ្លួនមានបំណងនៅក្នុងការធ្វើឲ្យប្រទេសនេះមានភាពស៊ីវិល។ ប្រទេសទាំងពីរឈានជិតទៅរកសង្គ្រាមនៅពាក់កណ្តាលទសវត្សឆ្នាំ 1880 មុនពេលមានការចរាចរគ្នាដើម្បីបន្ថយភាពតានតឹង។ បន្ទាប់មកនៅនិយាយរដូវ ឆ្នាំ 1894 នៅពេលដែលប្រទេសចិនឆ្លើយតបជាវិជ្ជមានមួយ (និងស្របជាមួយលក្ខន្តិកៈនៃសន្ធិសញ្ញា) ចំពោះការស្នើសុំជំនួយយោធពលរបស់ប្រទេសកូរ៉េនៅក្នុងការបង្ក្រាបការបះបោរនៅក្នុងស្រុកមួយ សាព៌ត៍មានជប៉ុនចាប់ផ្តើមបញ្ឆេះឲ្យមានគំនិតជាតិនិយមជ្រុលដោយទាមទារឲ្យមានការប្រឆាំងជាមួយប្រទេសចិន។ នៅពេលដែលគណៈរដ្ឋមន្ត្រីរបស់ជប៉ុនពិភាក្សាថាគួរតែចាត់វិធានការណ៍យ៉ាងដូចម្តេច ការសែតអូសាកា អាសាហ៊ី មានការព្រួយបារម្ភថា ប្រទេសជប៉ុននឹងបាត់ឱកាសល្អមួយនៅក្នុងការបង្ហាញពីខ្លួនរបស់គេនៅក្នុងទ្វីបអាស៊ី៖ “ប្រសិនបើយើងបាត់បង់ឱកាសនេះ មនុស្សគ្រប់ជំនាន់នឹងសោក

ស្ដាយវា...យើងគួរតែនាំមុខគេនៅក្នុងការធ្វើឲ្យច្បាស់ថាប្រទេសកូរ៉េមានឯករាជ្យភាព, ជាជាងយើងបន្តទុកឲ្យប្រទេសនេះស្ថិតនៅក្នុងភាពមិនច្បាស់លាស់។

អភិរក្ខចបាប់ផ្ដើមឡើងនៅក្នុងខែកក្កដា សង្គ្រាមចិន-ជប៉ុនត្រូវបានប្រកាសនៅថ្ងៃទី 1 ខែសីហា ហើយត្រឹមចុងសម្រេច ប្រទេសជប៉ុនមានទទួលជ័យជំនះលើសមរភូមិជាច្រើន ដែលនាំឲ្យប្រទេសចិនស្នើសុំចាត់សន្តិភាព។ នៅពេលដែលសន្ធិសញ្ញាសន្តិភាពមួយត្រូវបានចុះហត្ថលេខានៅថ្ងៃទី 17 ខែមេសា ប្រទេសជប៉ុនទទួលបានតែវ៉ាន់ និងឧបទ្វីបឡាវតុង នៅតំបន់ម៉ាន់ជូរីភាគខាងត្បូង ក៏ដូចជាសំណងជាច្រើន និងសិទ្ធិពាណិជ្ជកម្មដ៏ធំមួយនៅក្នុងប្រទេសចិន។ ប៉ុន្តែ អ្វីដែលមានសារៈសំខាន់ជាងជ័យជំនះទៀតនោះ គឺការអភិវឌ្ឍន៍ចំនួន 2 នៅអំឡុងសម័យសង្គ្រាមដែលនឹងនាំទៅរកភាពជោគជ័យជាច្រើនសតវត្ស។ ការលេចឡើងដំបូងនៅកំពង់ផែអាជីវ ជាទីកន្លែងដែលកងទ័ពជប៉ុនកាប់សម្លាប់ប្រជាជនស៊ីវិលរាប់រយនាក់បន្ទាប់ពីពួកគេយកជ័យជំនះលើប្រទេសចិន។ តួក្យូ បានបើកការស៊ើបអង្កេតមួយ និងបានសុំទោស ប៉ុន្តែអ្នកសារព័ត៌មាន អន្តរជាតិបង្ហាញពីភាពភ្ញាក់ផ្អើល និងកំហឹង។ អ្វីដែលកាន់តែសំខាន់ជាងនេះទៅទៀតនោះគឺសង្គ្រាមបង្កឲ្យមានការផ្ទុះឡើងនៃគំនិតស្នេហាមាតុភូមិនៅក្នុងប្រទេស។ អ្នកអត្ថាធិប្បាយមួយរូបឈ្មោះ អ៊ុប៊ូកាតា តូស៊ីរ៉ូ បានលើកថា “ភាពរំជើបរំជួលបានលេចឡើងក្នុងចំណោមប្រជាជនជប៉ុនលើសពីការស្រមៃស្រមៃ, យុវជនទាំងឡាយ, កុមារទាំងឡាយ, មនុស្សចាស់ទាំងឡាយ, ស្ត្រីទាំងឡាយនិយាយទាំងយប់ទាំងថ្ងៃអំពីសង្គ្រាម។” នៅពេលដែលសង្គ្រាមបញ្ចប់ ប្រទេសជប៉ុនបានក្លាយជាកន្លែងមួយផ្សេងពីមុន៖ មោទនភាពចំពោះជ័យជំនះលើយក្សអាស៊ី, ភាពជឿជាក់លើយោធារបស់ពួកគេ ដែលនាំទៅដល់ភាពស្រែកឃ្លាននូវទឹកដីកបន្ថែមទៀត។ ការស្រែកឃ្លាននេះកើនឡើងកាន់តែខ្លាំងជាងមុន ប៉ុន្មានថ្ងៃបន្ទាប់ពីការចុះសន្ធិសញ្ញាសន្តិភាព, នៅពេលដែលប្រទេសជប៉ុនត្រូវបានបង្ខិតបង្ខំដោយប្រទេសរ៉ូស៊ី, អាឡឺម៉ង់, និងបារាំងដើម្បីអត្ថប្រយោជន៍របស់ពួកគេផ្ទាល់ ក្នុងការប្រគល់ឧបទ្វីបឡាវតុង ត្រឡប់ទៅឲ្យប្រទេសចិនវិញ។ ដោយត្រូវបានគេហៅថា ការអន្តរាគមន៍ទាំង 3 ចំណងជើងនេះបានបង្កឲ្យមានការផ្ទុះឡើងនូវការពិភាក្សាមួយផ្សេងទៀតក្នុងចំណោមសាធារណជន ជាមួយអ្នកនិពន្ធនានានៅគ្រប់និទ្ទាការនយោបាយ ទាមទារឲ្យគណៈរដ្ឋមន្ត្រីត្រូវធ្វើតាមការទាមទាររបស់ប្រទេសអឺរ៉ុបទាំង 3 និងប្រកាសថា ប្រទេសជប៉ុនត្រូវតែពង្រឹងខ្លួនគេ ដូច្នេះប្រទេសនេះនឹងអាចងើបឡើងទទល់ជាមួយពួកលោកខាងលិចនៅពេលអនាគត។ អ្នកនិពន្ធម្នាក់បាននិយាយថា “ឥឡូវនេះយើងបរាជ័យ, យើងនឹងមានឱកាសនៅក្នុងការទទួលជោគជ័យនៅថ្ងៃណាមួយ។” ប៉ុន្មានឆ្នាំក្រោយសង្គ្រាមគេបានមើលឃើញពីការគាំទ្រយ៉ាងខ្លាំងក្លាមួយលើទស្សនវិស័យនៃការពង្រឹងខ្លួន ដោយសូម្បីតែទីក្រុងនានារបស់ប្រទេសជប៉ុនបានក្លាយជាទីក្រុងទំនើប និងធំៗ ខណៈពេលដែលតំបន់ជនបទនានាបាត់បង់ប្រជាប្រិយភាព ទីក្រុងនានារបស់ប្រទេសជប៉ុនបានកើនចំនួនមនុស្សរស់នៅប្រមាណ 10 លាននាក់នៅក្នុងរយៈពេលពីទសវត្សចុងក្រោយនៃសតវត្សទី 19, ដែលតួក្យូ មានមនុស្សរស់នៅរហូតដល់ជាង 2.5 លាននាក់នៅត្រីមាស 1910 និងអូសាកា មានមនុស្សរស់នៅជិត 2 លាននាក់។ នៅផ្នែកខ្លះ វាបានឆ្លុះបញ្ចាំងពីការរះឡើងនៃឧស្សាហកម្ម និងការងារនៅក្នុងទីក្រុង ដូចដែលសង្គ្រាមចិន-ជប៉ុនបានផ្តល់បានប្រាក់សំណងច្រើនជាង 360 លានយ៉េនចាក់ចូលទៅក្នុងសេដ្ឋកិច្ច។ ការនាំចេញកើនឡើងគុណនឹង 3 នៅក្នុងទសវត្សឆ្នាំ 1890, ការនាំចូលកើនឡើងគុណនឹង 4, រោងចក្រកើនឡើងគុណនឹង 5 ។ ជាលទ្ធផល ត្រឹមដើមសតវត្សទី 20 ចំនួនកម្មករជប៉ុនបានកើនឡើងទ្វេដងរហូតដល់ ជាងមួយលាននាក់ 3.5 នៃកម្មករទាំងនោះគឺជាស្ត្រី។ អ្នកសេដ្ឋកិច្ចជាច្រើនបានហៅការប្រែប្រួលនេះថាជាតំណាក់កាលដំបូងរបស់ជប៉ុនក្នុងការឈានចូលទៅក្នុងបដិវត្តឧស្សាហកម្ម។

ដូចដែលទីក្រុងទាំងឡាយបានកើនឡើង ជាធម្មតាវានាំឲ្យមានការប្រែប្រួល។ ប្រជាជនទទួលបានការអប់រំប្រសើរជាងមុន ជាមួយនឹងអត្រាអ្នកចេះអក្សរជាបុរសមានលើសពី 90 ភាគរយនៅត្រឹមដើមសតវត្សទី 20 និងអត្រា

ស្ត្រីចេះអក្សរមានរហូតដល់ 82 ភាគរយ។ ពួកគេក៏បានក្លាយជាអ្នកអានកាសែត, ជាវិជ្ជាប្រចាំនូវកាសែតដែលមាន តម្លៃថោក គួរឲ្យចាប់អារម្មណ៍ និងងាយស្រួលសម្រាប់អាន។ ហើយពួកគេកាន់តែសកម្មនៅក្នុងសំណើទៅរក អត្ថប្រយោជន៍សម្រាប់ខ្លួនពួកគេ ដោយប្រុងប្រៀបនៅក្នុងតស៊ូជាសាធារណសម្រាប់ការទទួលបានប្រាក់ឈ្នួល និង ស្ថានភាពការងារប្រសើរជាងមុន។ នៅក្នុងទសវត្សឆ្នាំ 1890 កូដកម្ម និងបាតុកម្មជាច្រើនបានផ្ទុះឡើងនៅក្នុងទីក្រុង ជំរុំរបស់ជប៉ុន ខណៈពេលដែលកម្មករនៅ អណ្តូងរ៉ែដែកហ្ស៊ីកាវ៉ា នៅអាស៊ីអ៊ូ ភាគខាងជើងទីក្រុងតូក្យូ ចាប់ផ្តើម ការធ្វើបាតុកម្មជាលើកដំបូងនៅក្នុងប្រទេសជប៉ុនប្រឆាំងនឹងការបំពុលបរិស្ថាន។ កម្មករវ៉ែក៏បានធ្វើបាតុកម្មការ បំពុលបរិស្ថាន និងស្ថានភាពការងារនៅក្នុងឆ្នាំ 1907 ដោយវាយកម្ទេចអាគារជាច្រើន មុនពេលដែលទាហានរបស់ រដ្ឋាភិបាលបញ្ឈប់ពួកគេដោយអំពើហិង្សា។ កម្មករវ៉ែម្នាក់បាននិយាយថា៖ “មិនមានការលួចប្លន់ឡើយ ដោយសារ ការធ្វើរឿងដូច្នេះវានឹងនាំឲ្យយើងអាម៉ាស់។ ប៉ុន្តែ ត្រូវច្បាស់ថាយើងវាយកម្ទេចអ្វីៗគ្រប់យ៉ាងដោយប្រុងប្រយ័ត្ន”។

មូលហេតុមួយដែលនាំឲ្យមានសកម្មនិយមក្នុងទីក្រុងជាប់ទាក់ទងជាមួយ ការរស់នៅប្រមូលផ្តុំគ្នារបស់កម្ម ករនៅតំបន់អាណាធិបតេយ្យនៅក្នុងទីក្រុង ជាទីកន្លែងដែលគ្រួសារដែលមានសមាជិកចំនួន 4 នាក់ ជាទូទៅរស់នៅ ក្នុងបន្ទប់មួយដែលមានទំហំ 5 ម៉ែត្រការ៉េ ដោយមិនមានកន្លែងសម្រាប់ចម្អិនអាហារ ឬបន្ទប់ទឹកឡើយ, ខណៈពេល ដែលមិត្តភក្តិក្តីក្រីក្ររបស់ពួកគេរស់នៅផ្ទះជួលថោកៗ ដែលជាទីកន្លែងដែលមានភាពក្តៅខ្លាំងនៅរដូវក្តៅ ហើយនៅ រដូវត្រជាក់ “ខ្យល់បានបក់ចូលតាមប្រហោងជញ្ជាំងដែលប្រេះ, ដោយយើងមិនអាចបិទវាជិតឡើយ”។ នៅក្នុងអត្ថបទ របស់អ្នកសាព៌ត៍មានមួយបាននិយាយថា ពួកអ្នកវណ្ណៈកណ្តាលបានចាត់ទុកមនុស្សទាំងអស់នេះថា “ក្រុមអម្បូរ ពាក់កណ្តាលមនុស្ស ដោយមានទំនាក់ទំនងតិចតួចប៉ុណ្ណោះជាមួយនិងអម្បូរមនុស្សលោក”។ តាមពិតទៅ ពួកគេគឺ ជាអ្នកតំណាងឲ្យអនាគតរបស់ប្រទេសជប៉ុន ដោយបានបញ្ជូនកូនៗរបស់ពួកគេទៅកាន់សាលានៅក្នុងទីក្រុង និង បានទាមទារឲ្យមានការយកចិត្តទុកដាក់ទៅលើពួកគេមិនមែនត្រឹមតែជាមនុស្សម្នាក់ប៉ុណ្ណោះទេ ប៉ុន្តែជាប្រជា ពលរដ្ឋមួយរូប។

នៅគ្រប់កាលៈទេសៈ វណ្ណៈដែលមានទ្រព្យសម្បត្តិស្តុកស្តម្ភ បានផ្លាស់ប្តូរមុខមាត់ទីក្រុងនានារបស់ជប៉ុន ជាមួយនឹងអំពូលអគ្គីសនីរបស់ពួកគេ, ព្រឹត្តិប័ត្រដែលប្រកបដោយចំណេះដឹងរបស់ពួកគេ, និងហាងសក់សំលៀក បំពាក់ដ៏គួរឲ្យទាក់ទាញរបស់ពួកគេ។ នៅរវាងឆ្នាំ 1889 និង 1900 ទីក្រុងនានារបស់ប្រទេសជប៉ុនបានបង្កើតសាល ស្រាបៀងដំបូងរបស់ប្រទេស, អាគារខ្ពស់ៗមានច្រើនជាន់ដំបូង, និងខ្សែភាពយន្តដំបូង, ក៏ដូចជាស្រាបៀររបស់ជប៉ុន អេប៊ីស៊ូ នេះមិននិយាយដល់បង្គន់ដែលមានសំលេងតន្ត្រីផង។ ទស្សនាវដ្តីនានា ដូចជា តៃយ៉ូ (ព្រះអាទិត្យ) បានផ្តល់ នូវការអត្ថាធិប្បាយសង្គមផ្សេងៗ ជាមួយនឹងការផ្សព្វផ្សាយពាណិជ្ជកម្មគ្រប់បែបយ៉ាងចាប់ពីបារីរហូតដល់ធានា រ៉ាប់រងអគ្គីភ័យ។ ការចេញផ្សាយកាសែតនានាបានកើនឡើងដល់ 250,000 ច្បាប់នៅត្រឹមចុងសម័យមីអ៊ុយ។ ហើយ ពិធីបុណ្យមើលផ្ការីកប្រចាំឆ្នាំ និងការបង្ហាញកាំជ្រួច មានប្រមូលផ្តុំមនុស្សពីគ្រប់ទិសទីទាំងអស់នៅក្នុងប្រទេស។

សម្រាប់អាជ្ញាធរ ការលាយបញ្ចូលគ្នានៃវណ្ណៈ និងសកម្មនិយមនេះ ធ្វើឲ្យពួកគេនឹងស្រមៃឃើញទៅដល់ការ ធ្វើឲ្យខូចខាតតម្លៃ ឬក៏អាចនាំទៅដល់ការធ្វើបដិវត្តន៍ ដូច្នេះពួកគេបានធ្វើការដោយយកចិត្តទុកដាក់ដើម្បីទប់ស្កាត់ សកម្មភាពនៃការប្រឆាំង និងលើកកម្ពស់អំណាចរបស់ជាតិ។ នៅពេលដែលក្រុមអ្នកឈ្វេងនិយមបង្កើត គណបក្ស ប្រជាធិបតេយ្យសង្គម នៅក្នុងឆ្នាំ 1901 រដ្ឋាភិបាលបានរំលាយវាចោល, ហើយនៅពេលដែល ហេអ៊ីម៉ិន ស៊ីមប៊ុន ដែលជាកាសែតម៉ាក្សស៊ីសនិយមមួយលេចឡើងនៅពីរឆ្នាំក្រោយមក ការិយាល័យរដ្ឋាភិបាលបានត្រួតពិនិត្យ តាមដានកាសែតនេះអស់រយៈពេលមួយឆ្នាំ ហើយបន្ទាប់មកបានហាមឃាត់កាសែតនេះផងដែរ។

នៅក្នុងកិច្ចប្រឹងប្រែងដើមអភិវឌ្ឍន៍អំណាច នៅរវាងឆ្នាំ 1896 ដល់ឆ្នាំ 1903 មន្ត្រីបានចំណាយថវិកាជាតិ ប្រចាំឆ្នាំ 40 ភាគរយដើម្បីស្ថាបនាយោធា និងកងទ័ពជើងជើង, ហើយនៅក្នុងឆ្នាំ 1900 រដ្ឋាភិបាលបានបង្កើតបទ បញ្ញត្តិមួយ ដែលកម្រិតថា មានតែឧត្តមសេនីយ ឬឧត្តមនាវីដែលសកម្មនិងកិច្ចការប៉ុណ្ណោះដែលអាចធ្វើការនៅក្នុង គណៈរដ្ឋមន្ត្រីបាន, ដែលជាដំណើរការមួយដែលអនុញ្ញាតឲ្យយោធាមានសិទ្ធិនៅក្នុងការបដិសេធលើសេចក្តីសម្រេច នៅក្នុងការបង្កើតគណៈរដ្ឋមន្ត្រី។ នៅពេលដែលប្រទេសជប៉ុនផ្តល់នូវកងកម្លាំងជិតពាក់កណ្តាលនៃកងកម្លាំងអន្តរជាតិ ដើម្បីបង្ក្រាបការបះបោរអ្នកប្រដាល់នៅក្នុងប្រទេសចិននៅក្នុងឆ្នាំ 1900 ហើយបន្ទាប់មកទទួលបានសំណងយ៉ាង ច្រើន, ជាមោទនភាពនៃជ័យជំនះសង្គ្រាមចិន-ជប៉ុន។ 2 ឆ្នាំក្រោយមក មោទនភាពនេះបានបង្ហាញម្តងទៀត នៅ ពេលដែលប្រទេសជប៉ុនបានចុះហត្ថលេខាសម្ព័ន្ធមិត្តជាមួយអង់គ្លេស ដោយទទួលស្គាល់ការគ្រប់គ្រងរបស់ចក្រភព អង់គ្លេសលើប្រទេសចិន ជាផ្លូវអង់គ្លេសទទួលស្គាល់តួនាទីសំខាន់របស់ប្រទេសជប៉ុននៅកូរ៉េ។ ដោយមានបំណង នៅក្នុងការទប់ស្កាត់ចំពោះការពង្រីកឥទ្ធិពលរបស់រូស្ស៊ីមកភាគខាងកើត ,សន្ធិសញ្ញានេះគឺជាការចងសម្ព័ន្ធមិត្តជា លើកដំបូង រវាងមហាអំណាចអាស៊ី និងអឺរ៉ុប។

ជាអកុសល មោទនៈភាពនេះបានបង្កឲ្យមានអសន្តិសុខ។ ជាឧទាហរណ៍ នៅក្នុងការដាក់អាណានិគមលើ តៃវ៉ាន់ កងកម្លាំងជប៉ុន 4,600 បានស្លាប់ ដែលនាំឲ្យចំនួនប្រជាជនថយចុះ ហើយការចំណាយទៅលើការគ្រប់គ្រង អាណានិគមបានធ្វើឲ្យបះពាល់ដល់ហិរញ្ញវត្ថុរបស់ជប៉ុននៅចុងទសវត្សឆ្នាំ 1890។ នៅក្នុងទីក្រុងសេអ៊ូ ជាទីកន្លែង ដែលជប៉ុនសង្ឃឹមនៅក្នុងរុញច្រានយ៉ាងងាយស្រួលឲ្យមានការធ្វើកំណែទម្រង់ បន្ទាប់ពីពួកគេបណ្តេញចិនចេញ, ប៉ុន្តែមន្ត្រីកូរ៉េបានប្រឆាំង, ដែលជម្រុញឲ្យរដ្ឋមន្ត្រីជប៉ុនត្រូវធ្វើយាតម្ភាសក្សត្រីមិនស្តាប់បង្គាប់របស់កូរ៉េព្រះនាមមិន ក្នុងការឆ្លើយតប កូរ៉េបានសំលឹងទៅរកការការពារពីសំណាក់ប្រទេសរ៉ូស៊ី។ នៅក្នុងប្រទេសចិន ជប៉ុនយល់ថាមាន ការគំរាមកំហែង និងខឹងសម្បា នៅចុងទសវត្សឆ្នាំ 1890 នៅពេលដែលប្រទេសរ៉ូស៊ីប្រើប្រាស់សន្ធិសញ្ញាដើម្បី ក្រសោបយកការគ្រប់គ្រងតំបន់ ឡាវតុង ជាតំបន់ដែលពួកគេធ្លាប់ដាក់សម្ពាធឲ្យប្រទេសជប៉ុនប្រគល់ត្រឡប់ ទៅឲ្យប្រទេសចិនវិញ។ នៅពេលដែលរ៉ូស៊ីចល័តកងទ័ពមកកាន់តំបន់នេះ បន្ទាប់ពីការបះបោរអ្នកប្រដាល់, ក្រុម អ្នកសាព័ត៌មានបានទាមទារមានការចាត់វិធានការនានាដើម្បីប្រឆាំងជាមួយនឹងការពង្រីកឥទ្ធិពលរបស់រ៉ូស៊ី និង ធានាដល់ឯករាជ្យរបស់ប្រទេសកូរ៉េ។ អ្នកបោះពុម្ពផ្សាយលេចធ្លោមួយរូបឈ្មោះ តូគូតូមី សូហ្វ បានទស្សនាមួយនៅ ចុងឆ្នាំ 1903 ថា ប្រសិនបើរដ្ឋាភិបាលមិនដើមឈរឲ្យប្រឆាំងជាមួយប្រទេសរ៉ូស៊ីទេនោះ “ភាពឈឺចាប់របស់ប្រជាជន យើងនឹងមិនអាចលុបបំបាត់បានឡើយ”។

ការកើនឡើងនៃជម្លោះនាំទៅដល់ការចងចាំគ្នារវាងជប៉ុន និងរ៉ូស៊ី ហើយនៅពេលដែលការចងចាំនេះបរាជ័យ សង្គ្រាមរ៉ូស៊ី-ជប៉ុនបានផ្ទុះឡើងនៅថ្ងៃទី 8 ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ 1904 ជាមួយនឹងការវាយប្រហារដ៏គួរឲ្យភ្ញាក់ផ្អើលរបស់ជប៉ុន លើនាវារបស់រ៉ូស៊ីនៅកំពង់ផែអាតជីវ នៅតំបន់ឡាវតុង។ សង្គ្រាមនេះមានលក្ខណៈខុសគ្នាយ៉ាងខ្លាំងពីសង្គ្រាមចិន- ជប៉ុន។ វាមានរយៈពេលយូរ និងធំជាង, វាជាការចូលរួមរបស់ប្រទេសជប៉ុនប្រឆាំងជាមួយមហាអំណាចអឺរ៉ុបមួយ, ហើយលទ្ធផលមានភាពមិនច្បាស់លាស់។ ក្នុងរយៈពេលជាង 17 ខែ ជម្លោះនេះបានធ្វើឲ្យមានការប្រែប្រួលស្ថិតិនៅ ក្នុងប្រទេសជប៉ុន៖ កងទ័ពចំនួនជាងមួយលាននាក់ត្រូវបានកេណ្ឌ, លុយចំនួនជាង 1.5 កោដិយ៉េនត្រូវបាន ចំណាយ (ពាក់កណ្តាលខ្ចីពីបរទេស), និងកងទ័ពជប៉ុន 100,000 នាក់ត្រូវបានសម្លាប់។ សមរភូមិនេះមានទំហំធំ ធេងណាស់។ ជ័យជំនះរបស់ជប៉ុននៅក្នុងការដណ្តើមកាន់កាប់កំពង់ផែ អាតជីវ ក្នុងរយៈពេល 8 ខែ នាំឲ្យកងទ័ព ច្រើនជាង 90,000 នាក់របួស និងស្លាប់។ សមរភូមិមូកជេន (សេនយ៉ាង) ដែលចាប់ផ្តើមឡើងនៅក្នុងខែមីនា ឆ្នាំ 1905 ចូលរួមដោយកងទ័ពជប៉ុនចំនួន 250,000 នាក់ ប្រឆាំងជាមួយកងទ័ពរ៉ូស៊ីចំនួន 320,000 នាក់។ បើ

ទោះបីជាជប៉ុនឈ្នះសមរភូមិនេះក៏ដោយ វាបានបណ្តាលឲ្យកងទ័ពជប៉ុនចំនួន 70,000 នាក់រងរបួស និងស្លាប់ ហើយជប៉ុនបានប្រើប្រាស់ធនធានរបស់ពួកគេស្ទើរតែទាំងស្រុង។ ជ័យជំនះដ៏ធំធេងរបស់ជប៉ុនលើកងទ័ពជើងទឹក របស់រ៉ូស៊ីនៅច្រកត្ស៊ីស៊ីម៉ា នៅចុងខែឧសភា បានផ្តល់ឲ្យប្រទេសជប៉ុននូវជ័យជំនះក្នុងសង្គ្រាមនេះ, ហើយនៅក្នុង សន្ធិសញ្ញាសន្តិភាព ដែលសម្រុះសម្រួលដោយប្រធានាធិបតីអាមេរិក ថេអូដូរ៉ូ រ៉ូស៊ីវែល ដែលត្រូវបានចុះហត្ថលេខា នៅក្នុងខែកញ្ញា នៅទីក្រុងផតស្សូស រដ្ឋញ៉ូវហែមស័រ បានបង្ហាញពីការប្រគល់ទាំងសំណង និងទឹកដីដែលពួក ជប៉ុនចង់បាន។ សន្ធិសញ្ញានេះបានទទួលស្គាល់ “អត្ថប្រយោជន៍ដ៏លើសលុប” របស់ជប៉ុននៅប្រទេសកូរ៉េ និងផ្ទៃ ដែនដីម៉ាន់ជូរី ដែលគ្រប់គ្រងដោយរ៉ូស៊ីឲ្យទៅប្រទេសជប៉ុនគ្រប់គ្រង រួមជាមួយពាក់កណ្តាលភាគខាងត្បូងនៃកោះ សាខាលីន, វាក៏បានដាក់ប្រទេសជប៉ុននៅក្នុងលំដាប់ប្រទេសមហាអំណាចលើពិភពលោក។ ប៉ុន្តែរឿងនេះ មិនទាន់ គ្រប់គ្រាន់សម្រាប់សាធារណជនជប៉ុនដែលបានក្លាយជាអ្នកដែលមានគំនិតស្នេហាជាតិជ្រុល។ នៅពេលដែលសន្ធិសញ្ញា មិនបាននិយាយអំពីសំណង ក្រុមអ្នកសរសេរវិចារណកថាបានវាយប្រហារទៅលើក្រុមអ្នកចបាវ, ហើយប្រជាជន បានងើបឡើងបះបោរ ដែលមានលក្ខណៈហិង្សាជាងការបះបោរ ការអន្តរាគមន៍ទាំង 3 ទៅទៀត។ ការធ្វើបាតុកម្មដ៏ ធំមួយនៅក្នុងទីក្រុងតូក្យូនៅថ្ងៃទី 5 ខែកញ្ញា បានប្រែក្លាយជាការធ្វើ កុហកម្មអស់រយៈពេល 3 ថ្ងៃ។

វាច្បាស់ណាស់ថា ត្រឹមឆ្នាំ 1905 ប្រជាជនជប៉ុនមានគំនិតពីរផ្សេងគ្នា៖ ទីមួយ ប្រជាជនស្ទើរតែទាំងស្រុង ជឿលើសិទ្ធិរបស់ប្រទេសជប៉ុននៅក្នុងការកាន់កាប់ដែនដីខាងក្រៅ និងទីពីរគឺ ការរីកសាយភាយនៃគំនិតអំពីសិទ្ធិ ប្រជាពលរដ្ឋនៅក្នុងការបង្ហាញការមិនពេញចិត្តរបស់ខ្លួនចំពោះកិច្ចការរបស់រដ្ឋាភិបាល។ នៅក្នុងឆ្នាំ 1868 ប្រជាជន រស់នៅក្នុងរាជធានីមានចំនួនប្រមាណ 500,000 នាក់ ប៉ុន្តែនៅដើមស.វទី 20 ចំនួននេះបានកើនឡើងរហូតដល់ 2 លាននាក់។ បន្ទាប់មក រដ្ឋាភិបាលត្រូវបានគ្រប់គ្រងដោយក្រុមអ្នកបះបោរ ប៉ុន្តែ ឥឡូវនេះមន្ត្រីរាជការទទួលបាន ប្រាក់ខែក្រោមប្រព័ន្ធរដ្ឋធម្មនុញ្ញមួយ។ ពួកសាម៉ូរ៉ៃ នៅតាមខេត្ត បានប្រើប្រាស់ជាវប្បធម៌ជាមួយ តូកូហ្គាវ៉ា, បច្ចុប្បន្ន កងកម្លាំងបានយកជ័យជំនះលើមហាអំណាចលោកខាងលិចមួយជាមួយនឹងអាវុធសម័យទំនើប។ បន្ទាប់ពីការធ្លាក់ ចុះ ប្រទេសជប៉ុនបានក្លាយជាប្រទេសក្លាហានមួយ។ ការផ្លាស់ប្តូរនៃសម្ភារៈប្រើប្រាស់ក៏មានលក្ខណៈជំនឿមែកផង ដែរ៖ ពួកអ្នកមានឥឡូវនេះរីករាយជាមួយប្រព័ន្ធទឹកស័យទំនើប, ញ៉ាអាហារក្រោមពន្លឺភ្លើងអគ្គីសនី, និងនិយាយ ទូរស័ព្ទជាមួយគ្នា។ ពួកអ្នកវណ្ណៈកណ្តាលទៅមើលកុន, អានកាសែត, និងស្តាប់បទចម្រៀង។ អ្នកក្រសែនៅតំបន់ អាណាធិបតេយ្យក្នុងទីក្រុង ឬភូមិដែល ញែរញែ ប៉ុន្តែពួកគេបានបញ្ជូនកូនរបស់ពួកគេទៅសាលារៀនដើម្បីរៀន ភាសាអង់គ្លេស និងគណិតវិទ្យា ជាមួយនឹងមិត្តភក្តិដ៏សម្បូរសប្បាយរបស់ពួកគេ។ ការពិតនៃប្រវត្តិសាស្ត្របានប្រាស់ យើងទាំងអស់គ្នាថា ទំនើបកម្មមិនមែនជារឿងដែលអាចធ្វើបាត់ដោយងាយស្រួលឡើយ ដូចដែលវាបាននាំ ប្រទេសជប៉ុនទៅរកភាពច្របូកច្របល់មួយ។ ប៉ុន្តែ បច្ចុប្បន្នបន្ទាប់ពីទទួលជ័យជំនះលើប្រទេសរ៉ូស៊ី រឿងរ៉ាវ របស់មីអ៊ុយីត្រូវបានគេចាត់ទុកថាជាសម័យការនៃការផ្លាស់ប្តូរមួយ។ ប្រទេសជប៉ុនបានក្លាយជាប្រទេសទំនើប និង ខ្លាំងពូកែ។

មេរៀនទី ៨ ៖ អាស៊ីបូព៌ាអំឡុងសង្គ្រាមលោកលើកទី ២

1. ប្រទេសចិន

1.1. សង្គ្រាមស៊ីវិល, ការឈ្លានពាន, និងការចោទប្រកាន់នៃរបបកុម្មុយនិស្ត (1920-1949)

ការក្បត់ប្រទេសចិននៅក្នុងឆ្នាំ 1919 ដោយពួកប្រជាធិបតេយ្យលោកខាងលិច បានបណ្តាលឱ្យកិច្ចការនយោបាយរបស់ស៊ុនយ៉ាតសេន មានការប្រែប្រួលយ៉ាងសំខាន់មួយ និងជាសញ្ញាណដ៏សំខាន់មួយនៅក្នុងប្រវត្តិសាស្ត្រសម័យទំនើប។ នៅមុនព្រឹត្តិការណ៍នេះ ស៊ុនយ៉ាតសេន បានសំលឹងជាចំបងទៅលើលោកខាងលិចដើម្បីឱ្យពួកគេគាំទ្រការដើរលឿន និងប្រជាធិបតេយ្យនៅក្នុងប្រទេសចិន។ ពេលនេះ ពួកប្រជាធិបតេយ្យលោកខាងលិចហាក់ដូចជាយកចិត្តទុកដាក់ជាចំបងទៅលើសិទ្ធិ និងឯកសិទ្ធិពិសេសរបស់ពួកបរទេសនៅក្នុងប្រទេសចិន, បន្ទាប់មកជាមួយស្តេចត្រាញ់នៅ ពៃដឹង, ចំណែកឯស៊ុនយ៉ាតសេន និងបុព្វហេតុរបស់លោក ស្ថិតនៅក្រោយគេ។ ជាងនេះទៅទៀត បដិវត្តបូលសេវិក នៅក្នុងឆ្នាំ 1917 នៅក្នុងប្រទេសរុស្ស៊ី បានបង្ហាញទៅកាន់មនុស្សជាច្រើនថា ចលនាមាតិកាស៊ីស អាចដណ្តើមអំណាចនៅក្នុងប្រទេសក្រីក្រអន់ខ្សោយមួយ និងបញ្ចុះឱ្យមានដំណើរការយ៉ាងឆាប់រហ័សនៃការធ្វើទំនើបកម្ម, ការស្ថាបនាជាតិមួយប្រកប ដោយទ្រព្យសម្បត្តិ, អំណាច, និងឯករាជ្យ។

ទស្សនៈវិទូ និងអ្នកបដិវត្តអាឡឺម៉ង់ កាលមាត្យ បានអះអាងថា មូលធននិយម គឺជាការវិវត្តន៍ជាប្រវត្តិសាស្ត្រមួយចេញមកពី សក្តិភូមិនិយម ដែលបានបង្កើតឱ្យមានអំណាចនៃផលិតកម្មថ្មីមួយ ដែលបានធានានៅក្នុងការរំដោះមនុស្សលោកចេញពីការតស៊ូដើម្បីការរស់នៅ។ ប៉ុន្តែ នៅក្នុងយល់ឃើញរបស់កាលមាត្យ មូលធននិយម ជម្រុញឱ្យមានការកេងប្រវ័ញ្ចយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរពីសំណាក់ពួកមូលធនទៅលើកម្មកររបស់ពួកគេ ដែលនឹងជម្រុញឱ្យមានវណ្ណៈអធនមួយធ្វើការងើបឡើងដើម្បីតស៊ូ ហើយបន្តិចម្តងៗមូលធននិយមនឹងដួលរលំដោយសារបដិវត្តកម្មផ្ទាល់របស់ពួកគេ។ កម្មករឧស្សាហកម្មដែលជាអ្នកដឹកនាំការតស៊ូនេះ នឹងបង្កើតសង្គមនិយមដ៏ស្មើភាពមួយ ដែលកម្មករទាំងអស់នឹងទទួលបាននូវអត្ថប្រយោជន៍ពេញលេញពីការងាររបស់ពួកគេ។ ចំពោះសហកម្មសិទ្ធិរោងចក្រដែលពួកគេធ្វើការនឹងក្លាយជាកន្លែងប្រកបដោយសក្តានុពលពេញលេញមួយ សម្រាប់អភិវឌ្ឍពួកគេឱ្យទៅជាមនុស្សល្អ និងចេះដឹង។

កាលមាត្យ យល់ថា ការធ្វើបដិវត្តន៍របស់ពួកសង្គមនិយមអាចកើតមានឡើងតែនៅក្នុងប្រទេសមូលធននិយមជឿនលឿនណា ដែលមានវណ្ណៈកម្មករឧស្សាហកម្មដ៏ធំមួយ។ នៅក្នុងប្រទេសរុស្ស៊ី មេដឹកនាំចលនា បូលសេវិក លោកវ៉ាឌីមៀ លេនីន អះអាងថា គណបក្សសង្គមនិយមដែលមានវិន័យខ្ពស់មួយ ជាមួយយោធាផ្ទាល់ខ្លួនមួយអាចដណ្តើមកាន់កាប់អំណាចនៅក្នុងប្រទេសដែលក្រីក្រ និងអន់ថយដូចជាប្រទេសរុស្ស៊ី ហើយផ្លាស់ប្តូរពីរបបបុរេ-មូលធននិយមសក្តិភូមិ ទៅកេររបបសង្គមនិយមរបស់កម្មករ ដោយអនុញ្ញាតឱ្យមូលធននិយមនាំយកភាពរុងរឿង និងសមភាពដល់ប្រទេសជាតិវិញ។ នៅក្នុងលិខិតដ៏មានឥទ្ធិពលមួយ ចក្រពត្តិនិយមគឺជាជំហានចុងក្រោយនៃមូលធននិយម, លេនីន បានអះអាងថា ចក្រពត្តិនិយមលោកខាងលិច មិនមែនត្រឹមតែជាឧបទ្វីបហេតុនៃប្រវត្តិសាស្ត្រតែប៉ុណ្ណោះទេ ប៉ុន្តែវាគឺជាលទ្ធផលដែលកើតចេញមកពីតម្រូវការដ៏ច្រើនហួសហេតុនៃវត្ថុធានដើម, កម្មករ, និងទីផ្សារថ្មីចំពោះឧស្សាហកម្មរបស់ពួកមូលធននិយម។ ដើម្បីអប់រំដល់មេដឹកនាំនានារបស់ចិន លេនីន បានជួយពន្យល់អំពីការកេងប្រវ័ញ្ចរបស់ពួកលោកខាងលិចលើប្រទេសចិនអស់រយៈពេលរាប់រយឆ្នាំតាមរយៈការប្រើកម្លាំងបង្ខំ។

ស៊ុនយ៉ាតសេន មិនបានចាប់អារម្មណ៍ខ្លាំងទៅនឹងលិខិតមាត្យ-លេនីននិយមឡើយ ប៉ុន្តែលោកចាប់អារម្មណ៍ជាមួយប្រសិទ្ធភាពនៅក្នុងដណ្តើមកាន់កាប់អំណាចរបស់បូលសេវិក នៅក្នុងប្រទេសរុស្ស៊ី និងកាន់តែចាប់អារម្មណ៍

ខ្លាំងដោយសារលើការលុបចោលភ្លាមៗនៃសន្ធិសញ្ញាមិនស្មើភាពនានាដែលស្តេចសាល របស់រូស្ស៊ី បានបង្ខំឱ្យរាជវាំង ឈឹង ចុះនៅអំឡុងសតវត្សទី 19 ។ នៅក្នុងឆ្នាំ 1920 ស៊ុនយ៉ាតសេន ចាប់ផ្តើមជួបជាមួយភ្នាក់ងារកុម្មុយនីស្តអន្តរជាតិ ដែលគាំទ្រដោយសូវៀត ដែកលជាស្ថាប័នមួយធ្វើការដើម្បីពង្រីកការធ្វើបដិវត្តន៍របស់កម្មករនៅជុំវិញពិភពលោក។ ពួកគេបានផ្តល់ជំនួយយោធា និងប្រឹក្សានយោបាយដល់ ស៊ុនយ៉ាតសេន ប្រសិនបើគណបក្សជាតិនិយមរបស់លោក ចូលរួមជាសម្ព័ន្ធភាពផ្លូវការមួយជាមួយគណបក្សកុម្មុយនីស្តចិនតូចមួយដែលទើបតែបង្កើត។ គណបក្សទាំង 2 នេះ នឹងនៅតែជាចំពេញពីគ្នា ប៉ុន្តែពួកគេនឹងធ្វើការរួមគ្នាដើម្បីលើកកម្ពស់ស្ថាប័នកម្មករនានា, អភិវឌ្ឍន៍យោធារួមគ្នាមួយ, និងព្យាយាមនៅក្នុងការដណ្តើមអំណាចពីស្តេចត្រាញ់នានាដែលកេងប្រវ័ញ្ចប្រទេសជាតិ។

នៅក្នុងឆ្នាំ 1923 ស៊ុនយ៉ាតសេន និងអ្នកគាំទ្រលោក ជាផ្លូវការបានរៀបចំគណបក្សជាតិនិយមឡើងវិញ តាមពួកលេនីននិយម មានន័យថា សមាជិកនៅក្នុងបក្សត្រូវតែពិនិត្យមើលលើវិន័យរបស់បក្ស និងអនុវត្តរាល់គោល នយោបាយទាំងអស់ដែលមេដឹកនាំបក្សបានដាក់ចេញ។ សមាជិកគណបក្សកុម្មុយនីស្ត និងគណបក្សជាតិនិយម នឹងសហការគ្នាតាមតែអាចធ្វើទៅបាន ហើយគណបក្សទាំង 2 នេះបានបង្កើតសាលាបណ្តុះបណ្តាលមន្ត្រីយោធារួម គ្នាមួយ ដែលមានឈ្មោះថា សាលាយោធាជាន់ខ្ពស់វ៉ាមប៉ាវ នៅលើកោះមួយក្នុងទន្លេពែល ដែលមានចម្ងាយ 17 គីឡូម៉ែត្រពីហ្គីងចូវ ។ មេដឹកនាំដំបូងនៃសាលាជាន់ខ្ពស់នេះគឺ ជាងខៃជៀក ដែលជាយុវទាហានមានមហិច្ឆិតាមួយ រូប ដែលបានទទួលការបណ្តុះបណ្តាលយោធានៃក្នុងប្រទេសចិន និងជប៉ុនមុនឆ្នាំ 1911 ហើយលោកបានធ្វើដំណើរ ទៅប្រទេសរូស្ស៊ីអស់រយៈពេលប៉ុន្មានខែ នៅក្នុងឆ្នាំ 1923 ដើម្បីសិក្សាពីរដ្ឋាភិបាលសូវៀត និងវិធីសាស្ត្ររៀបចំគណបក្ស។

សម្ព័ន្ធភាពនេះ ជាទូទៅតែងតែកើតមានជម្លោះរវាងពួកជ្រុលនិយមក្នុងគណបក្សកុម្មុយនីស្ត ជាមួយនិង ពួកអភិរក្សនិយមនៅក្នុងគណបក្សជាតិនិយម។ ពួកជ្រុលនិយមកុម្មុយនីស្តចង់លើកកម្ពស់សិទ្ធិកម្មករ និងកសិករ និងលុបចោលនូវឋានានុក្រមសង្គមចិនបុរាណ។ ចំណែកពួកអភិរក្សនៅក្នុងគណបក្សជាតិនិយមផ្ដោតការ យកចិត្តទុកដាក់ខ្លាំងទៅលើការដណ្តើមអំណាចពីស្តេចត្រាញ់នានា និងបង្រួបបង្រួមប្រទេសចិនឱ្យក្លាយជាដ្ឋ ឧស្សាហកម្មវិធីមាំមួន។ ស៊ុនយ៉ាតសេន មានកិត្យានុភាពគ្រប់គ្រាន់ ដើម្បីគ្រប់គ្រងទៅលើសម្ព័ន្ធភាពនេះ ប៉ុន្តែការ សង្ស័យគ្នាបានកើនឡើងនៅក្នុងចំណោមភាគីទាំង 2 នៅដើមឆ្នាំ 1925 នៅពេលដែលស៊ុនយ៉ាតសេន ធ្វើដំណើរទៅ កាន់ទីក្រុងពែជីង ដើម្បីចំណាយពេលព្រមព្រៀងមួយជាមួយស្តេចត្រាញ់ម៉ាន់ជូ ឈ្មោះ ចាងជូលីន ដែលពេលនោះគឺជា អ្នកគ្រប់គ្រងទីក្រុងពែជីង។ ស៊ុនយ៉ាតសេន បានធ្លាក់ខ្លួនឈឺធ្ងន់នៅក្នុងទីក្រុងពែជីង ដោយបានធ្វើរោគវិនិច្ឆ័យរក ឃើញថាមានជំងឺមហារីកថ្លើម និងបានស្លាប់នៅថ្ងៃទី 12 ខែ មីនា។ នៅថ្ងៃទី 30 ខែ ឧសភា កងទ័ពជប៉ុនបានបាញ់ ប្រហារទៅលើក្រុមកម្មករចិនដែលធ្វើបាតុកម្មនៅក្នុងទីក្រុងសៀងហៃ ហើយភ្លាមៗនោះទីក្រុងជាច្រើនរបស់ចិន ចាប់ផ្តើមផ្ទុះការធ្វើកូដិកម្ម, បាតុកម្ម, និងពហិការ។ ចលនានេះត្រូវបានគេស្គាល់ថា ចលនា 30 ឧសភា បានបង្កើន ចំនួនសមាជិកគណបក្សកុម្មុយនីស្តចិនពី 1,000 នាក់ ដល់ 10,000 នាក់ នៅរវាង ខែឧសភា ដល់ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ 1920 និងកើនឡើងដល់ 30,000 នាក់ត្រឹមខែ កក្កដា ឆ្នាំ 1926 ។

ដោយបានគ្រប់គ្រងមន្ត្រីយោធា 3 ជំនាន់ដំបូងដែលបានបញ្ចប់ការបណ្តុះបណ្តាលនៅសាលាយោធាជាន់ ខ្ពស់វ៉ាមប៉ាវ នៅក្នុងខែ មិថុនា ឆ្នាំ 1926 ជាងខៃជៀក ត្រូវបានតែងតាំងជាប្រមុខមេបញ្ជាការកងទ័ពបដិវត្តជាតិ ដែលទើបតែបង្កើតថ្មី។ លោកទទួលបានភក្តីភាពដ៏រឹងមាំពីសំណាក់មន្ត្រីយោធាដែលទើបបញ្ចប់ការបណ្តុះបណ្តាល ចំនួន 6,000 នាក់ ដែលពួកគេទាំងនោះគឺជាមេបញ្ជាការកងទ័ពចំនួន 85,000 នាក់ដែលជ្រើសរើសចេញមកពីគ្រួសារកម្មករ និងកសិករនៅចិនភាគខាងត្បូង។ គួរប្រជែងដ៏សំខាន់មួយរូបរបស់ជាងខៃជៀក ឈ្មោះឡាវចុងខៃ បានក្លាយជាមេ ដឹកនាំគណបក្សជាតិនិយមបន្ទាប់ពីការស្លាប់របស់ស៊ុនយ៉ាតសេន ដែលលោកមានទំនាក់ទំនងជិតស្និទ្ធជាមួយស៊ុន

យ៉ាតសេន ហើយក៏ដូចជាស៊ុនយ៉ាតសេន ដែរ បានរក្សាទំនាក់ទំនងដ៏ស្នេហៈស្ម័គ្រជាមួយពួកជ្រុលនិយមកុម្មុយនីស្ត។ នៅក្នុងខែ សីហា ឆ្នាំ 1925 ឡាវចុងខែ ត្រូវបានគេលួចធ្វើឃាត ដែលជាការដកចេញនូវឧបសគ្គដែលរារាំងដល់ការ ឡើងកាន់អំណាចរបស់ជាងខែជឿក។

នៅក្នុងខែ កក្កដា ឆ្នាំ 1926 ជាងខែជឿក និងកងទ័ពបដិវត្តជាតិ បានបើកបេសកកម្មភាពខាងជើង ដែលជា យុទ្ធនាការមុខព្រួញ 2 នៅតាមឆ្នេរភាគខាងកើត និងចិនភាគខាងត្បូង ដើម្បីបណ្តេញស្តេចត្រាញ់ក្នុងតំបន់ និង បង្រួបបង្រួមចិនភាគខាងត្បូង និងភាគកណ្តាល ឱ្យស្ថិតនៅក្រោមការគ្រប់គ្រងរបស់គណបក្សជាតិនិយម។ ក្រុម មេដឹកនាំកម្មករ និងកសិករនៅក្នុងគណបក្សកុម្មុយនីស្ត បានជ្រាបចូលនៅតាមតំបន់នានាមុនកងទ័ពទៅដល់ និង បានធ្វើឱ្យកងកម្លាំងរបស់ស្តេចត្រាញ់ចុះខ្សោយ តាមរយៈការធ្វើការធ្វើកូដកម្ម និងយោសនាជាតិនិយម ដោយស្នើ ឱ្យប្រជាជនងើបឡើងតស៊ូប្រឆាំងជាមួយចក្រព័ត្តិនិយមបរទេស និងគាំទ្រដល់អ្នកជាតិនិយមប្រឆាំងជាមួយស្តេច ត្រាញ់។ ក្នុងរយៈពេលមួយខែ កងទ័ពបដិវត្តជាតិ បានដណ្តើមកាន់កាប់ទីក្រុងឆាងសា ដែលស្ថិតនៅភាគនិរតី។ នៅ ក្នុងខែកញ្ញា និងតុលា កងកម្លាំងអ្នកជាតិនិយមបានដណ្តើម កាន់កាប់ទីក្រុងណានឆាង និងទីក្រុងវិហាន ដែលជាទីក្រុង កំពង់ផែដ៏ធំមួយនៅទន្លេយង់សេ។ ត្រឹមខែ ធ្នូ ពួកគេបានដណ្តើមបានទីក្រុងឆេនមុទ្រហ៊ូចូវ។ នៅក្នុងខែមីនា ឆ្នាំ 1927 ពួកគេដណ្តើមកាន់កាប់ទីក្រុងណានជីង ដែលជាអាជធានីដំបូងរបស់ម៉ីង ហើយត្រឹមខែមេសា ទីក្រុងកំពង់ផែ និងពាណិជ្ជកម្មដ៏សំខាន់សៀងហៃ បានធ្លាក់ទៅក្នុងដៃរបស់ពួកជាតិនិយម។

ជាងខែជឿក មិនដែលជឿទុកចិត្តទៅលើដៃគូសហការកុម្មុយនីស្តរបស់លោកឡើយ។ ចាប់តាំងពីកើតមាន ចលនា 30 ឧសភា ឆ្នាំ 1925 ដល់បានធ្វើឱ្យកម្មករជាច្រើនកាន់តែជ្រុលនិយម និងបានរុញច្រានពួកគេឱ្យចូលទៅ ក្នុងជំរុំរបស់ពួកកុម្មុយនីស្ត លោកបានការព្រួយបារម្ភថា ចលនា និងកងទ័ពរបស់លោកអាចនឹងត្រូវ ដណ្តើមកាន់ កាប់ដោយពួកជ្រុលនិយម។ មុនពេញចូលរួមជាមួយគណបក្សជាតិនិយម ជាងខែជឿក ធ្លាប់ធ្វើជាអ្នកលក់ភាគហ៊ុន នៅក្នុងទីក្រុងសៀងហៃ ជាទីកន្លែងដែលលោកបានបង្កើតទំនាក់ទំនងជិតស្និទ្ធជាមួយសហគមន៍ធនាគារ និងជាមួយ បនបែតង ដែលជាស្ថាប័នបែបម៉ាហ្វៀមួយដែលរកស៊ីបើកបនស្រីពេស្យា, ល្បែងស៊ីសង, និងកន្លែងជក់អាភៀននៅ ក្នុងទីក្រុងសៀងហៃ។ ជាមួយនិងការគាំទ្រពីបនបែតង និងពួកអ្នកលេងនៅក្នុងក្រុមនេះ កងកម្លាំងរបស់ ជាងខែជឿក បានបើកការវាយប្រហារប្រឆាំងជាមួយសម្ព័ន្ធមិត្តកុម្មុយនីស្ត ដោយមិនបានជូនដំណឹងជាមុននៅថ្ងៃទី 12 ខែ មេសា ឆ្នាំ 1927 និងបានសម្លាប់ជនទាំងឡាយអ្នកដែលគេស្គាល់ ឬសង្ស័យថាជាជនកុម្មុយនីស្ត នៅក្នុងទីក្រុងទាំងឡាយ ដែលស្ថិតនៅក្រោមការគ្រប់គ្រងរបស់ពួកជាតិនិយម។ មនុស្សរាប់ពាន់អ្នកត្រូវបានសម្លាប់ដោយមិនបានកាត់ក្តី ឬ ប្រកាសសាលក្រម។

ទីប្រឹក្សាជនជាតិរុស្ស៊ីនៅក្នុងគណបក្សជាតិនិយម បានរត់គេចខ្លួនយ៉ាងឆាប់រហ័សតាមតែអាចធ្វើទៅបាន ប៉ុន្តែ ចូសេក ស្តាលីន ដែលមានការយល់ដឹងតិចតួចអំពីស្ថានភាពពិតប្រាកដនៅក្នុងប្រទេសចិន បានទទួលឱ្យ គណបក្សកុម្មុយនីស្តចិន សហការជាមួយអ្នកបដិវត្តនិយមនៅក្នុងគណបក្សជាតិនិយមដើម្បីតស៊ូប្រឆាំងជាមួយ ជាងខែជឿក។ នេះគឺជាការផ្តល់ប្រឹក្សាដែលនាំឱ្យមានគ្រោះមហន្តរាយមួយ ដោយសារតែមេបញ្ជាការយោធាភាគ ច្រើនស្ថិតនៅក្រោមការត្រួតត្រារបស់ជាងខែជឿក។ ជាលទ្ធផល ពួកកុម្មុយនីស្តដែលស្មោះស្ម័គ្រ និងទុកចិត្តបំផុត និងមេដឹកនាំកម្មករដែលមិនមែនកុម្មុយនីស្តចំនួនប្រហែល 20,000 នាក់ត្រូវបានសម្លាប់នៅនិទាយរដូវឆ្នាំ 1927 ។

ស្តេចត្រាញ់ភាគខាងជើងយ៉ានស៊ីសាន និងហ្វេងយ៉ូសៀន បានគាំទ្រជាងខែជឿក ប្រឆាំងជាមួយពួកកុម្មុយនីស្ត។ នៅក្នុងខែមិថុនា ស្តេចត្រាញ់ម៉ានជូ បាងជូលីន ត្រូវបានគេសម្លាប់នៅពេលដែលទូចឡើងដែលលោកកំពុងជិះត្រូវ

បានកម្ទេចដោយកងទ័ពជប៉ុន។ កូនប្រុសរបស់បាងដូលីន ឈ្មោះបាងស៊ីលាង ស្ទង់តំណែងពីឪពុករបស់លោក ហើយក្លាមៗនោះលោកបានប្រកាសពីភក្តីភាពរបស់លោកចំពោះរដ្ឋាភិបាលថ្មីដែលដឹកនាំដោយគណបក្សជាតិនិយម។ ដូច្នេះ រយៈពេល 13 ឆ្នាំនៃការគ្រប់គ្រងរបស់ស្តេចត្រាញ់, សង្គ្រាមស៊ីវិល, និងស្ទើរតែប្រែក្លាយប្រទេសចិនទៅរកភាព អនាធិបតេយ្យមក ចុងក្រោយប្រទេសនេះត្រូវបានបង្រួបបង្រួមឱ្យស្ថិតនៅក្រោមការដឹកនាំរបស់ប្រធានាធិបតីថ្មី មួយរូបគឺ ជាងខៃជៀក។ ជាងខៃជៀក បានបង្កើតរដ្ឋធានីនៅណានជីង ដោយសារមូលដ្ឋានអំណាចពិតប្រាកដ របស់លោកស្ថិតនៅតំបន់ទន្លេយង់សេដែលស្ថិតនៅចិនភាគកណ្តាល និងបានប្តូរឈ្មោះទីក្រុងព័ងជីង (រាជធានីភាគ ខាងជើង) ទៅជាព័ងគីង (សន្តិភាពភាពខាងជើង) វិញ។

ស្តេចត្រាញ់នានានៅភាគខាងជើង បានផ្តល់ការគាំទ្ររបស់ពួកគេដល់ពួកជាតិនិយម និងបានប្រកាសពីភក្តី ភាពរបស់ពួកគេចំពោះសាធារណរដ្ឋចិន ដែលស្ថិតនៅក្រោមជាងខៃជៀក។ ក្នុងរយៈពេលមួយទសវត្សរ៍បន្ទាប់ ដែល គេស្គាល់នៅក្នុងសៀវភៅប្រវត្តិសាស្ត្រនានាថា “ទសវត្សណានជីង” ជាងខៃជៀក ព្យាយាមនៅក្នុងការលើកកម្ពស់ ឧស្សាហូបនីយកម្ម និងការអភិវឌ្ឍន៍នៃរដ្ឋាភិបាលទំនើបមួយ និងប្រទេសជាតិវិវឌ្ឍន៍មួយដែលនឹងចូលរួមជាមួយ សហគមន៍អន្តរជាតិស្មើមុខស្មើមាត់ ជាជាងក្នុងនាមជារដ្ឋដែលស្ថិតនៅក្រោមការគ្រប់គ្រងរបស់មហាអំណាចបរទេស។ ជាងខៃជៀក គឺជាមនុស្សដែលមានគោលការណ៍តឹងរឹងបំផុតមួយរូប និងទាមទារ (ដែលជាទូទៅតែងតែទទួល) ឱ្យកងទ័ពរបស់លោកមានភក្តីភាពខ្លាំងក្លាបំផុតចំពោះលោក។ លោកបានការចាប់អារម្មណ៍ទៅនឹងគោលការណ៍ ហ្វាស៊ីសនិយម ដែលត្រូវបានអភិវឌ្ឍឡើងនៅអឺរ៉ុបនៅក្នុងទសវត្សឆ្នាំ 1930 ហើយលោកទុកចិត្តយ៉ាងខ្លាំងទៅលើ ទីប្រឹក្សាអាទ្ទិរម៉ុងនៅក្នុងការហ្វឹកហ្វឺនកងទ័ពរបស់លោក និងរៀបចំរដ្ឋាភិបាលរបស់លោកនៅណានជីង។ បើទោះបីជា លោកមិនអាចបង្ក្រាមសត្រូវនយោបាយរបស់លោកបានទាំងស្រុកក៏ដោយ ក៏លោកគឺជាមនុស្សម្នាក់ដែលមាន សមត្ថភាពនៅក្នុងគ្រប់គ្រងក្រុមទាំងឡាយនៅក្នុងគណបក្សជាតិនិយម និងគឺជាមនុស្សម្នាក់ពូកែនិយាយ, បើទោះជា លោកមានសំលេងខ្លាំង, សំលេងធំ និងធ្ងន់, ដើម្បីទាក់ទាញអ្នកដើរតាមឡើយឱ្យងើបឡើងប្រឆាំងជាមួយ “ភាព យោយោ” របស់កុំម្មុយនីស្ត។

កត្តាដ៏សំខាន់មួយទៀតដែលជួយឱ្យលោកអាចឡើងកាន់អំណាចបាននោះគឺ ការរៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍ដ៏ អធិកអធមរបស់លោកជាមួយសុងមីស៊ីង នៅក្នុងខែ ធ្នូ ឆ្នាំ 1927 ដែលនាងគឺជាកូនស្រីនៅក្នុងគ្រួសារមួយដែលមាន ទ្រព្យសម្បត្តិច្រើនជាងគេបំផុតនៅក្នុងប្រទេសចិន និងជាប្អូនស្រីរបស់ សុងឈីងលីង ដែលជាកិរិយារបស់ស៊ុនយ៉ាត សេន។ សុងមីស៊ីង ទទួលបានការបណ្តុះបណ្តាលនៅសហរដ្ឋអាមេរិក ហើយនឹងក្លាយជាឯកអគ្គរដ្ឋទូតដ៏មាន ប្រសិទ្ធភាពមួយរូបតំណាងឱ្យថ្មីរបស់នាង និងរដ្ឋាភិបាលរបស់លោក នៅសហរដ្ឋអាមេរិក និងសហគមន៍អន្តរជាតិ ទាំងមូល។ គ្រួសារសុង គឺជាគ្រីស្ទសាសនិកហើយ ជាងខៃជៀក (ដែលធ្លាប់មានប្រពន្ធម្នាក់រួចមកហើយ) ត្រូវតែ សន្យានៅក្នុងពិធារណាប្រែខ្លួនឱ្យក្លាយជាគ្រីស្ទសាសនិកមួយរូប ជាថ្មីទៅនឹងការយល់ព្រមរបស់គ្រួសារសុង ចំពោះ ការរៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍នេះ។ លោកត្រូវបានក្លាយជាគ្រីស្ទសាសនិកនៅក្នុងខែ តុលា ឆ្នាំ 1930 ។

ទំនាក់ទំនងរវាងជាងខៃជៀក ជាមួយនិងគ្រួសារសុង បានជះឥទ្ធិពលដ៏សំខាន់មួយលើរដ្ឋាភិបាលរបស់ លោក។ បងប្រុសរបស់ប្រពន្ធលោក គឺលោកជី.វី. សុង បានក្លាយជានាយករដ្ឋមន្ត្រី ហើយបងប្រុសថ្ងៃរបស់នាង លោកអេដ.អេដ. គូង ក្លាយជារដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងហិរញ្ញវត្ថុ។ បុរសទាំងពីរនាក់នេះបានរៀបចំក្នុងការបង្កើតឱ្យមាន ប្រព័ន្ធធនាគារកណ្តាលទំនើបមួយ ដែលនាំមកនូវស្ថេរភាពសេដ្ឋកិច្ចដ៏ចាំបាច់មួយចំនួនដល់ទីក្រុងនានា។ ការចាប់ ផ្តើមជាដំបូង គឺការបង្កើតប្រព័ន្ធធនាគារដែលមានប្រសិទ្ធភាពមួយ ដោយសារតែហិរញ្ញវត្ថុរបស់ខេត្តជាច្រើនមិនត្រូវ បានបញ្ជូនមកកាន់រដ្ឋាភិបាលកណ្តាលឡើយ។ កំណើនសេដ្ឋកិច្ចកើតមានឡើងភាគច្រើននៅតាមទីក្រុង ដែលជាទី

កន្លែងដែលពួកមូលធននិយមបរទេសនៅតែក្របដណ្តប់លើសេដ្ឋកិច្ច, ប៉ុន្តែពាណិជ្ជករ និងសហគ្រិនចិនចាប់ផ្តើម កើនឡើងទាំងបរិមាណ និងភាពរុងរឿង។

ដើម្បីឆ្លើយតបជាមួយទៅពួកឆ្លងនិយមដែលជាពួកប្រឆាំងចក្រព័ត៌មាននិយម, ពួកប្រឆាំងមូលធននិយម, និង ពួកអ្នកប្រឆាំងមនោគមន៍ខុងជឺ ជាងខែជឿក បានបង្កើត “ចលនាជីវិតថ្មី” នៅក្នុងទសវត្សឆ្នាំ 1930 ដែលបានស្នើឱ្យ មានការអនុវត្តឡើងវិញនូវតម្លៃខុងជឺបុរាណ ដោយក្នុងនោះរួមមានការគោរពជំនឿជាលទ្ធផលចំពោះមនុស្សចាស់, គោរព ជាតិ, និងមេដឹកនាំនយោបាយនានា។ ការងើបឡើងនៃចលនា 30 ឧសភា ដែលបានធ្វើឱ្យខូចខាតយ៉ាងខ្លាំងដល់ កិត្យានុភាពនៃប្រពៃណីចិន ជាពិសេសនៅក្នុងក្រសែភ្នែករបស់យុវជន, យុវជនចិននៅក្នុងទីក្រុង និងអ្នកសារពត៌មាន, អ្នកនិពន្ធ, និងសាស្ត្រាប្បមហាវិទ្យាល័យ តែងតែមានគំនិតទុច្ចិដ្ឋិនិយមចំពោះការព្យាយាមរបស់ ជាងខែជឿក នៅ ក្នុងការធ្វើឱ្យរស់ឡើងវិញនៃតម្លៃបុរាណ។

ការអភិវឌ្ឍជំរុញបញ្ចប់ផុតមួយនៅក្នុងទសវត្សឆ្នាំ 1910 និង 1920 គឺចលនារបស់ស្ត្រីនៅក្នុងការលុប ចោលនូវប្រពៃណីនៃការពត់ជើង, បញ្ចប់ការយកមនុស្សស្រីធ្វើជាប្រពន្ធចុង, លុបបំបាត់ចោលនូវការសម្លាប់ខ្លួន របស់ស្ត្រីមេម៉ាយ, និងលើកកម្ពស់ការអប់រំដល់ស្ត្រី និងផ្តល់សេរីភាពដល់យុវវ័យនៅក្នុងការជ្រើសរើសគូស្រកររបស់ ពួកគេដោយខ្លួនឯង។ ស្ត្រីចំណាស់ជាច្រើនរងការឈឺចាប់យ៉ាងខ្លាំងដើម្បីសម្រេចនៅក្នុងការពត់ប្រអប់ជើង ដែល ត្រូវបានគេចាត់ទុកជាយូរមកហើយថា ធ្វើឱ្យមនុស្សស្រីមានភាពស្រស់ស្អាត, ដូច្នេះ ពួកគេមានការស្រឡាញ់កាំង និងឈឺចាប់យ៉ាងខ្លាំង នៅពេលដែលប្រាប់ពួកគេថា ពួកគេជាមនុស្សអន់ថយ និងជាជនរងគ្រោះដ៏ល្ងង់ខ្លៅនៃ ប្រពៃណីជ័យយោធម៌។ ការលាជើងឱ្យត្រង់វិញ ក៏បណ្តាលឱ្យមានការឈឺចាប់ស្ទើរតែដូចគ្នាទៅនឹងការពត់ជើង ដែរ។ បើទោះបីជាស្ត្រីមួយចំនួននៅតែមានមោទនៈភាពជាមួយនិងប្រអប់ជើងពត់របស់ពួកគេក៏ដោយ សង្គមចិន ទាំងមូលបានបោះបង់ប្រពៃណីនេះយ៉ាងឆាប់រហ័ស ដែលជាប្រពៃណីមួយធ្លាប់ជាបទដ្ឋានទូទៅមួយអស់រយៈពេល 8 សតវត្ស។

នៅក្នុងឆ្នាំជាមួយគ្នានោះ មេដឹកនាំចលនា 4 ឧសភា បានស្នើឱ្យមានការលើកកម្ពស់ការសរសេរគ្រាម ភាសា និងការលុបបំបាត់ចោលនូវភាសាទទើសទទែងបុរាណ ដែលតម្រូវឱ្យមានការសិក្សារាប់ឆ្នាំទើបអាចចេះអាន និងសរសេរ។ ក្នុងរយៈពេលប៉ុន្មានឆ្នាំ ចិនបុរាណបានក្លាយជាភាសាស្លាប់មួយ, លើកលែងតែ មនុស្សមួយចំនួនតូច នៅតែបន្តសរសេរកំណាព្យនៅក្នុងទម្រង់បុរាណតែប៉ុណ្ណោះ។ គ្រាមភាសាចិនបានក្លាយជាមធ្យោបាយទូទៅសម្រាប់ ទំនាក់ទំនងជាលាយលក្ខណ៍អក្សរនៅក្នុងកាសែត, សៀវភៅ, និងព្រឹត្តិប័ត្រនានា។

នៅក្នុងឆ្នាំ 1931 ប្រលោមលោកដែលលក់ដាច់បំផុតនៅក្នុងប្រទេសចិន មានចំណងជើងថា គ្រួសារ ដែល សរសេរឡើងដោយ បាជីន ដែលជាអ្នកនិពន្ធមួយរូបដែលចាប់អារម្មណ៍ទៅលើទស្សននយោបាយអាណា ធិបតេយ្យ និយម។ ដោយផ្អែកលើជីវិត រស់នៅផ្ទាល់របស់លោកនៅក្នុងគ្រួសារមួយដែលមានវណ្ណៈជាន់ខ្ពស់នៅក្នុងខេត្តភាគ ខាងលិចស៊ីលីយ៉ូន ប្រលោមលោករបស់បាជីន បានលាតត្រដាងពីការគាបសង្កត់នៃប្រព័ន្ធគ្រួសារចាស់ តាមរយៈការ បង្ហាញពីការបះបោរក្នុងកម្រិតផ្សេងៗគ្នារបស់បងប្អូន 3 នាក់ប្រឆាំងទៅនឹងគ្រួសារដែលមានទម្រង់បែបខុងជឺ។ នៅ ក្នុងប្រលោមលោក ប្អូនប្រុសពៅបះបោរប្រឆាំងស្ទើរតែទាំងស្រុងទៅលើគ្រួសាររបស់គេ ខណៈពេលដែលបងប្រុស ចុងមើលឃើញថាពីភាពមិនស្មើគ្នា ប៉ុន្តែមិនអាចប្រឆាំងជាមួយមនុស្សចាស់នៅក្នុងគ្រួសារដោយផ្ទាល់ឡើយ។ បាជីន មិនបានផ្តល់យោបល់រឹងមាំណាមួយសម្រាប់ការរៀបចំប្រព័ន្ធសង្គម និងនយោបាយថ្មីមួយឡើយ ប៉ុន្តែលោកបានរិះ

គន់យ៉ាងមានប្រសិទ្ធភាពទៅលើប្រព័ន្ធសង្គម និងនយោបាយចាស់ និងបានជួយជម្រុញមនុស្សជំនាន់ថ្មីឱ្យចាប់ អារម្មណ៍ទីលើ ចលនា 4 ឧសភា។

នៅក្នុងបណ្តាលទីក្រុងសំខាន់ៗរបស់ចិន ការស្លៀកសំលៀកបំពាក់តាមបែបលោកខាងលិចបានក្លាយជា បទដ្ឋាន ហើយស្ត្រីចាប់ផ្តើមទៅសាលារៀនជាមួយបុរសជាលើកដំបូង។ ក្រុងអ្នកអភិរក្សនិយមនៅក្នុងគណបក្ស ជាតិនិយម បានប្រឆាំងជាមួយនិងការផ្លាស់ប្តូរជ័យជំនះនេះ។ ក្រុមអ្នកជ្រុលនិយមនៅក្នុងគណបក្សជាតិនិយមបាន បង្កើតក្រុមអារវៀវ ដែលជាស្ថាប័នមួយដែលផ្នែកខ្លះយកទម្រង់តាមក្រុមអារវៀវ របស់ពួកណាស៊ីសអាឡឺម៉ង់។ “នគរបាលសីលធម៌” ទាំងអស់នេះពេលខ្លះបានធ្វើសកម្មភាពមួយចំនួន រហូតដល់ការចាប់ស្ត្រីវ័យក្មេងណាដែល អ៊ុតសក់ខ្លីរបស់ពួកគេឱ្យឃ្លាតជាអចិន្ត្រៃយ៍តាមបែបលោកខាងលិច ដាក់គុក។ ពួកគេក៏បានគំរាមកំហែង និងរហូតដល់ លួចសម្លាប់បញ្ញវន្តណាដែលនិយាយជាសាធារណប្រឆាំងជាមួយគោលនយោបាយរបស់ជាងខែជៀក។ ជាងខែជៀក និងដើរតាមជំនិតរបស់លោក ចាប់ផ្តើមប្រើប្រាស់ហ្វាស៊ីសនិយម ដើម្បីឆ្លើយតបទៅនឹងបញ្ហានានាដែលកើតមាន នៅក្នុងប្រទេសចិន។ នៅក្នុងការយល់ឃើញរបស់ពួកគេ ប្រជាជនចិនទាំងអស់គួរតែបណ្តុះគំនិតឱ្យខ្លាំងក្លាមួយអំពី ការធ្វើពលកម្មដើម្បីតម្រូវការ និងគោលដៅរបស់ជាតិ និងត្រូវមានកិត្តភាពដ៏ខ្លាំងក្លាបំផុតចំពោះមេដឹកនាំប្រទេស គឺ ជាងខែជៀក។

ស្នាដៃដ៏សំខាន់មួយរបស់រដ្ឋាភិបាលជាងខែជៀក គឺការទទួលបានមកវិញនូវអធិបតេយ្យភាពមួយចំនួន របស់ចិន ដែលបានបាត់បង់ដោយសារសន្ធិសញ្ញាមិនស្មើភាពដ៏អម៉ាស់ទាំងឡាយ ដែលពួកលោកខាងលិចបាន បង្ខំឱ្យទេសចុះនៅក្នុងសតវត្សទី 19 និងដើមសតវត្សទី 20 ។ ចាប់ពីឆ្នាំ 1928 ដល់ឆ្នាំ 1933 ប្រទេសចិនបានទទួល បានមកវិញនូវការត្រួតត្រាពន្ធពាណិជ្ជកម្ម ដែលបានបាត់បង់បន្ទាប់ពីសង្គ្រាមអាគ្នេយ៍ ហើយរដ្ឋាភិបាលរបស់ជាង ខែជៀក ទទួលបានការត្រួតត្រាទាំងស្រុងទៅលើសេវាពន្ធគយផ្លូវទឹកនៅក្នុងប្រទេសចិន និងកាត់បន្ថយចំនួននៃការ ផ្តល់សម្បទានដល់ជនបរទេសនៅក្នុងប្រទេសចិនពី 33 ទៅ 19 ។ ក្រោយមក នៅអំឡុងសង្គ្រាមលោកលើកទី 2 សម្ព័ន្ធមិត្តលោកខាងលិចរបស់ចិនបានបញ្ចប់ដែនដីខាងក្រៅរបស់ខ្លួននៅក្នុងប្រទេសចិន ដែលជាវានិមិត្តរូបនៃ ការស្ថិតនៅក្រោមបង្គាប់បញ្ជារបស់ចិនចំពោះពួកលោកខាងលិច ហើយជាងខែជៀក បានជួយជាលក្ខណៈទ្វេភាគី ជាមួយប្រធានាធិប្បវេណី និងនាយករដ្ឋមន្ត្រីថ្មីឈឺល ក្នុងនាមជាដៃគូពេញលេញមួយនៅក្នុងក្រុមសម្ព័ន្ធមិត្តប្រឆាំង ជាមួយមហាអំណាចអេស៊ីស។

បើទោះបីជាមានភាពជឿនលឿនទាំងអស់នេះ និងការរីកចម្រើននៃសេដ្ឋកិច្ចបែបឧស្សាហកម្មទំនើបនៅ តាមបណ្តាលទីក្រុងសំខាន់ៗក៏ដោយ ប្រជាកសិករចិនមួយភាគធំដែលស្ថិតនៅក្រោមការគ្រប់គ្រងរបស់គណបក្ស ជាតិនិយម បន្តរស់នៅក្នុងភាគក្រីក្រ។ ដោយមិនទទួលបានអត្ថប្រយោជន៍ពីឱសថសម័យទំនើប ប្រជាកសិកររង គ្រោះ ជាពិសេសពីដង្កូវប៉ារ៉ាស៊ីត និងខ្យងដែលបានកើនឡើងទ្វេដងនៅក្នុងដីកំប៉ុសដែលកសិករបានប្រើប្រាស់ធ្វើដី អស់រយៈពេលមួយសហស្សវត្សមួយហើយ។ ប្រសិនបើដីកំប៉ុសមិនត្រូវបានហាលថ្ងៃគ្រប់គ្រាន់ដើម្បីសម្លាប់ដង្កូវ ប៉ារ៉ាស៊ីត និងខ្យងទាំងនេះទេ តេនញ៉ា និងពពួកប៉ារ៉ាស៊ីតផ្សេងៗទៀតនឹងនៅមានជីវិត និងចូលទៅក្នុងស្បែកបាន យ៉ាងស្រួល និងបង្ករោគដល់ប្រជាកសិករដែលដើរកាត់ទឹកដោយជើងទទេតាមវាលស្រែ។ ប្រជាកសិករចិនរាប់លាន នាក់បានស្លាប់ជារៀងរាល់ឆ្នាំដោយសារជំងឺប៉ារ៉ាស៊ីតទាំងនេះ។

ភាពលំបាករបស់ប្រជាកសិករចិនដែលបណ្តាលមកពីទឹកជំនន់, គ្រោះរាំងស្ងួត, និងភាពអត់ឃ្លាន បានបន្ត គ្រប់ដណ្តប់នៃទីជនបទនៅអំឡុងទសវត្សឆ្នាំ 1920 និង 1930 ។ បញ្ហាសំខាន់មួយនៅទីជនបទ គឺអត្រាអ្នកជួលដី

ធ្វើស្រែចំការមានកម្រិតខ្ពស់ ដោយកសិករជាច្រើនមិនមានធីស្រែចំការផ្ទាល់ខ្លួនឡើយ ហើយពួកគេត្រូវផ្តល់ទិន្នផល របស់ពួកគេប្រមាណពី 50 ទៅ 70 ភាគរយសម្រាប់ថ្លៃឈ្នួលដី។ ម្ចាស់កម្មសិទ្ធិដីធ្លី និងម្ចាស់បំណុលបានកម្រិតអត្រា ការប្រាក់ខ្ពស់ ជាទូទៅចន្លោះពី 30-40 ភាគរយក្នុងមួយឆ្នាំ ដូច្នេះ ប្រជាកសិករដែលធ្លាក់ក្នុងបំណុលប្រហែលជាមិន អាចសងបំណុលរបស់ពួកគេបានឡើយ។ សេដ្ឋវិទូអង់គ្លេសដ៏ល្បីល្បាញមួយរូបឈ្មោះ អ.អេដ. ថាវីនី បានចំណាយ ពេលមួយឆ្នាំនៅក្នុងប្រទេសចិននៅដើមទសវត្សឆ្នាំ 1930 ដើម្បីធ្វើការសិក្សាពីសេដ្ឋកិច្ចជនបទរបស់ប្រទេសចិន។ បន្ទាប់ពីពាណិជ្ជកម្មស្ថានភាពអស់សង្ឃឹមរបស់ប្រជាកសិករចិន នៅក្នុងសៀវភៅរបស់លោកដែលមានចំណងជើង ថា “ដី និងការងារនៅក្នុងប្រទេសចិន” លោកបានធ្វើការព្យាករណ៍អំពីព្រឹត្តិការណ៍ប្រវត្តិសាស្ត្រមួយថា “បដិវត្តឆ្នាំ 1911 គឺជាបដិវត្តរបស់ពួកគហិបតី។ បដិវត្តរបស់ប្រជាកសិករមិនទាន់ចាប់ផ្តើមឡើយ។ ប្រសិនបើមេដឹកនាំរបស់ ពួកគេនៅបន្តកេងប្រវ័ញ្ចពួកគេដូចពីមុនទៀត ពួកគេនឹងមិនអាចធ្វើបានទៀតឡើយ។ ប្រហែលជាពួកគេនឹងគ្នា សិទ្ធិដូច្នេះបានទៀតឡើយ”។

នៅខណៈពេលដែល អ.អេដ. ថាវីនី កំពុងសរសេរអត្ថបទរបស់លោក ម៉ៅសេងទុង ដែលជាជនកុម្មុយនីស្ត វ័យក្មេងដ៏មានបរិច្ចាគមួយរូប និងយុទ្ធជនរបស់លោកដែលកំពុងស្ថិតនៅក្នុងតំបន់ជនបទក្រីក្រមួយ បានចាប់ផ្តើម រៀបចំប្រជាកសិករចិន ដើម្បីផ្លាស់ប្តូររចនាសម្ព័ន្ធអំណាចជនបទ។ ជាមនុស្សម្នាក់ដែលខ្ពស់, ស្គម និងទឹកមុខក្រមួរ ម៉ៅសេងទុង កើតនៅក្នុងគ្រួសារកសិករមានទ្រព្យសម្បត្តិស្តុកស្តម្ភមួយនៅទីជនបទមួយក្នុងខេត្តហ៊ូណាន ស្ថិតនៅ ជិតទីរួមខេត្តឆាងសា។ នៅពេលដែលលោកពេញវ័យ ម៉ៅសេងទុង ជាញឹកញយតែងតែមានទំនាស់ជាមួយឪពុក របស់លោក។ បន្ទាប់ពីបញ្ចប់ការសិក្សានៅថ្នាក់វិទ្យាល័យ ម៉ៅសេងទុង បានធ្វើដំណើរទៅកាន់ទីក្រុងពៃដឹង រយៈ ពេល 6 ខែ នៅទីនោះលោកបានទទួលឥទ្ធិពលយ៉ាងខ្លាំងក្លាពីសំណាក់លោកលីតាចាវ ដែលជាបណ្ឌិតរក្សាហវិទ្យាល័យ ពៃដឹង ដែលជាស្ថាបនិកមួយរូបនៃគណបក្សកុម្មុយនីស្តចិន។ ដែលផ្ទុយទៅនឹងមនោគមន៍មាគ្យ និងទស្សនៈរបស់ ស្តាលីន, លីតាចាវ អះអាងថា ប្រជាកសិករចិនត្រូវតែជាបេះដូង និងព្រលឹងនៅការធ្វើបដិវត្តន៍ម៉ៅក្នុងប្រទេសចិន។

អ្វីដែលបានផ្តល់ឱកាសមួយសម្រាប់ម៉ៅសេងទុង នៅក្នុងការឡើងតំណែងនៅក្នុងគណបក្សកុម្មុយនីស្តចិន គឺដោយសារជោគជ័យរបស់ជាងខែជឿក ក្នុងការបង្ក្រាបរាល់សកម្មភាពរបស់ពួកកុម្មុយនីស្តនៅក្នុងទីក្រុងនានានៅ ចិនភាគខាងត្បូង និងភាគកណ្តាល នៅនិទាឃរដូវឆ្នាំ 1927 ។ ខណៈពេលដែលទីក្រុងម៉ូស្កូ នៅបន្តសង្កត់ធ្ងន់លើ ចលនាកម្មករក្នុងទីក្រុង បើទោះបីជាបន្ទាប់ពីការធ្វើបោសសំអាតរបស់ជាងខែជឿក លើពួកកុម្មុយនីស្ត និងមេដឹកនាំ កម្មករក៏ដោយ, ម៉ៅសេងទុង និងមេដឹកនាំយោធា 2 រូប ដូតី និងប៉េងតឺហៃ បានធ្វើចលនាក្នុងទិលដៅផ្ទុយពីនេះ។ នៅដើមទសវត្សឆ្នាំ 1930 ពួកគេចាប់ផ្តើមរៀបចំបណ្តាញស្នៀត (តំបន់ត្រួតត្រាដោយកុម្មុយនីស្ត) នៅភ្នំដឹងកាង ដែលជាតំបន់ភ្នំដាច់ស្រយាល និងក្រីក្រមួយនៅព្រំប្រទល់រវាងខេត្តហ៊ូណាន និងជាងស៊ី។

នៅតាមភូមិដាច់ស្រយាលតាមជួរភ្នំទាំងអស់នេះ ម៉ៅសេងទុង បានពន្យល់ប្រជាកសិករពីគោលនយោបាយ របស់គណបក្ស និងការធ្វើកំណែទម្រង់ដីធ្លី ខណៈពេលដែលដូតី និងប៉េងតឺហៃ រៀបចំកូនៗរបស់ប្រជាកសិករទៅជា កងទ័ពដ៏មានវិន័យមួយ ដែលមានឈ្មោះថា កងទ័ពក្រហម ។ កងទ័ពអាចការពារ និងធានាសុវត្ថិភាពរបស់ភូមិ នានានៅទីជនបទ ជាទីដែលអ្នករឹបអូសដីធ្លីប្រជាកសិករ និងម្ចាស់កម្មសិទ្ធិដីធ្លីអាចត្រូវបានប្រហារជីវិត ដោយមិន ខ្លាចការវាយបកវិញពីសំខាន់រដ្ឋបាលខេត្ត ឬរដ្ឋាភិបាល។ ម៉ៅសេងទុង និងយុទ្ធជនរបស់លោក ប្រើប្រាស់គំរូនៃការ គ្រប់គ្រងរបស់បក្សលើយោធាតាមលេនីន ប៉ុន្តែពួកគេក៏បានអនុវត្តឆ្ងាយលើលេនីន នៅក្នុងរៀបចំអង្គការ និងទស្សនៈ របស់ពួកគេ។ ម៉ៅសេងទុង ធ្លាប់បានសិក្សាពីសៀវភៅយោធាចិនបុរាណ សិល្បៈនៃសង្គ្រាម ដែលសរសេរឡើង ដោយស៊ិនស៊ី ហើយលោកចាប់ចិត្តទៅលើរឿងនានាដែលទាក់ទងទៅនឹងសមរភូមិយោធា និងយុទ្ធសាស្ត្រសង្គ្រាម

ថ្មីៗ នៅក្នុងប្រលោមលោកសតវត្សទី 16 ដែលមានចំណងជើងថា “រឹមទឹក” និង “ប្រលោមលោកនៃព្រះរាជាណាចក្រ 3” ។ តាមរយៈប្រភពឯកសារទាំងអស់នេះ ម៉ៅសេងទុង បានអភិវឌ្ឍទស្សនៈមួយអំពីការធ្វើសង្គ្រាមទ័ពព្រៃ ដែលត្រូវប្រើប្រាស់ដើម្បីធ្វើឱ្យកាតិម្លាងទៀងនៅក្នុងសមរភូមិចុះខ្សោយ។

គោលការណ៍គ្រឹះនៃសង្គ្រាមទ័ពព្រៃ ត្រូវបានបង្ហាញនៅក្នុងពាក្យស្លោករបស់ដែលកងទ័ពក្រហមបានរៀននៅភ្នំជីងកាង៖ “នៅពេលដែលសត្រូវមកដល់យើងដកថយ, នៅពេលដែលសត្រូវសម្រាកយើងឆ្ងាយ, នៅពេលដែលសត្រូវហត់យើងវាយប្រហារ, នៅពេលដែលសត្រូវដកថយយើងប្រដេញ”។ កងទ័ពព្រៃអាចរំដោះខ្លួនពីសត្រូវដែលមានកម្លាំងខ្លាំងជាងពួកគេតាមរយៈគំនិតដ៏ឆ្លាតវៃមួយគឺ ធ្វើការវាយប្រយុទ្ធនៅក្នុងសមរភូមិដែលអាចឈ្នះតែប៉ុណ្ណោះ។ កងទ័ពទាំងអស់នេះពឹងផ្អែកទៅលើការអប់រំនយោបាយដ៏រឹងមាំ។ ដោយដឹងថានណា ដែលពួកគេត្រូវប្រយុទ្ធជាមួយ ហើយហេតុអ្វីបានជាត្រូវប្រយុទ្ធ កងទ័ពក្រហមគឺជាកងទ័ពដែលមានវិន័យខ្ពស់ ហើយត្រូវអប់រំមិនឱ្យវាយឆ្មក់, រំលោភ, ដុតកម្ទេច, ឬបំផ្លិចបំផ្លាញទ្រព្យសម្បត្តិរបស់ប្រជាជនឡើយ។ នៅពេលណាដែលកងទ័ពក្រហម ទទួលបានការគាំទ្រពីសំណាក់ប្រជាកសិករនៅតាម ទីជនបទដាច់ស្រយាល នោះមានន័យថាពួកគេក៏ទទួលបានការគាំទ្រពីទីភ្នាក់ងារសំដាត់ដែលផ្តល់ព័ត៌មានសំខាន់នានាទាក់ទងទៅនឹងការធ្វើចលនា, កម្លាំង, និងផែនការរបស់សត្រូវ។

គោលការណ៍ទាំងនេះ ដំបូងឡើយត្រូវបានអភិវឌ្ឍនៅតំបន់ប្រយុទ្ធគ្នានៅជុំវិញភ្នំ ជីងកាង ហើយការរៀបចំរបស់នេះ ម៉ៅសេងទុង ក្លាយជានោះបានទាក់ទាញការចាប់អារម្មណ៍ពីសំណាក់លោកជាងខៃជៀក។ ចាប់ពីឆ្នាំ 1931 ដល់ 1934 ជាងខៃជៀក បានបញ្ជូនកងទ័ពជាតិនិយមរបស់លោកធ្វើយុទ្ធនាការចំនួន 5 លើក ដើម្បីបោះសម្ពាធពួកកុំម្មុយនីស្តនៅតាមព្រំដែនខេត្តហ្វូណាន-ជាំងស៊ី។ យុទ្ធនាការ 4 លើកដំបូងរបស់ជាងខៃជៀក បញ្ចប់ដោយការបរាជ័យ ដោយសារកងទ័ពរបស់លោកចាញ់ល្បិចរបស់ក្រុមកងកម្លាំងកុំម្មុយនីស្ត ដែលបានបែងចែកជាក្រុមតូចៗ និងពួករងចាំវាយឆ្មក់លើកងទ័ពជាតិនិយម។ នៅក្នុងយុទ្ធនាការលើកទី 5 ដែលធ្វើឡើងនៅក្នុងឆ្នាំ 1934 ជាងខៃជៀក បានប្រើប្រាស់នូវយុទ្ធសាស្ត្រច្បាស់លាស់ជាងមួយ ដោយលោកបំពេញកងកម្លាំងកុំម្មុយនីស្តជាមួយនិងកងចំនួនកងទ័ព និងអាវុធដ៏ច្រើនរបស់លោក ហើយវាយរំកិលបន្តិច ម្តងៗរហូតឡោមព័ទ្ធកងទ័ពក្រហមនៅចំណុចកណ្តាល។ នៅពេលដែលយុទ្ធសាស្ត្រនេះចាប់ផ្តើមទទួលបានជោគជ័យ ម៉ៅសេងទុងទទួលបានឱ្យមានការឆ្លើយតបដ៏ខ្លាំងក្លាមួយ ដោយកងទ័ពក្រហមទាំងអស់ធ្វើការវាយបើកផ្លូវ និងរត់គេចខ្លួនឆ្ពោះទៅកាន់ប្រទេសចិនភាពយាប។ ការធ្វើបែបនេះ គឺជាជំហានមួយប្រឈមទៅនឹងគ្រោះថ្នាក់ផង និងជាជំហានដ៏វិវាទផង៖ ការប្រឈមទៅនឹងគ្រោះថ្នាក់គឺដោយសារតែពួកគេអាចប្រឈមភាពសាបសូន្យ និងភាពវិវាទដោយសារតែពួកគេអាចបង្ហាញទៅកាន់ពីភាពលោភថា កងទ័ពក្រហមមានវិន័យខ្ពស់, ដូចដែលពេលនោះកងទ័ពដឹកាច សាហាវរបស់ជប៉ុនកំពុងឈ្លានពានប្រទេសចិន, និងពលីដើម្បីការពារប្រជាកសិករចិនប្រឆាំងជាមួយជប៉ុនដែលបានបង្កើនអំណាចនយោបាយរបស់ខ្លួននៅក្នុងប្រទេសចិន។

ចាប់ពីខែតុលា ឆ្នាំ 1934 ដល់ខែតុលា ឆ្នាំ 1935 ម៉ៅសេងទុង, ជូតី, និង ប៉េងតីហៃ បានដឹកនាំកងទ័ពក្រហម ដែលមានចំនួនប្រមាណ 86,000 នាក់ (ដោយក្នុងនោះមានស្រ្តីចំនួន 35 នាក់) ដែលត្រូវបានគេស្គាល់ថា ដំណើរព្យុះហយាត្រាដ៏វែងឆ្ងាយ ដែលជាការតស៊ូជីវិតឱ្យចាប់អារម្មណ៍មួយនៅក្នុងប្រវត្តិសាស្ត្រនៃការធ្វើសង្គ្រាម។ ដោយបាត់បង់កងទ័ពរបស់ខ្លួនប្រមាណ 80 ទៅ 90 ភាគរយនៅក្នុងដំណើរដ៏វែងឆ្ងាយនេះ ដោយសាររបួស, ត្រជាក់, ការចុះចូលជាមួយសត្រូវ, ស្លាប់, ជំងឺ, ឬការចាប់ខ្លួន, ព្យុះហយាត្រាដ៏វែងឆ្ងាយ បានធ្វើដំណើរភាគច្រើនដោយថ្មីជើងចម្ងាយ 10,200 គីឡូម៉ែត្រ ក្នុងរយៈពេល 368 ថ្ងៃ អមជាមួយនិងការយាយី និងការវាយប្រហារជាញឹកញាប់។ ពួកគេបានឆ្លងកាត់ទន្លេចំនួន 24 និងធ្វើដំណើរឆ្លងកាត់ខេត្តចំនួន 12 និងឆ្លងកាត់ជួរភ្នំលើសពី 18 ។ បើទោះបីជា

ត្រូវបានដេញតាមដោយកងទ័ពដែលបំពាក់ទៅដោយអាវុធឈ្នះក៏ដោយ កងទ័ពក្រហមអាចរស់រានបានតាមរយៈ យុទ្ធសាស្ត្រដ៏អង់អាច និងឆន្ទៈមោះមុត។ នៅពាក់កណ្តាលនៃដំណើរព្យុះហយាត្រាដ៏វែងឆ្ងាយ ម៉ៅសេងទុង ត្រូវ បានទទួលស្គាល់ពីយុទ្ធសាស្ត្រដ៏វៃឆ្លាតរបស់គាត់ និងត្រូវបានជ្រើសរើសជាប្រមុខគណបក្សកុម្មុយនីស្តចិន។

តាមរយៈការធ្វើដំណើររៀងចុះរៀងឡើងតាមខេត្តភាគខាងនិរតី និងភាគលិច ពួកកុម្មុយនីស្តបានទៅដល់ ប្រទេសចិនភាគពាយព្យនៅខែតុលា ឆ្នាំ 1935 ដែលជាតំបន់មួយក្រីក្របំផុតនៅក្នុងប្រទេស ជាទីកន្លែងដែលពួកគេ បានបង្កើតទីស្នាក់ការកណ្តាលនៅក្នុងរូងភ្នំដែលបោះដោយប្រជាកសិករនៅយ៉ានអាច ខេត្តសានស៊ី។ តំបន់នេះត្រូវ បានជ្រើសរើសដោយសារតែមូលហេតុមួយមានចម្ងាយឆ្ងាយពីមូលដ្ឋានរបស់រដ្ឋខ្មៅ ដែលស្ថិតនៅប្រទេស ចិនភាគខាងត្បូង និងមូលហេតុមួយទៀតដោយសារមានទីតាំងស្ថិតនៅជិតភ្នំជីងកាង របស់ចិនដែលកាន់កាប់ ដោយប្រទេសជប៉ុន។ ការរំលោភបំពានរបស់ជប៉ុននៅក្នុងប្រទេសចិនបានកើនឡើងនៅដើមទសវត្សឆ្នាំ 1930 ដោយសារជប៉ុនមានព្រួយបារម្ភអំពីការបង្រួបបង្រួមសាធារណរដ្ឋចិនពិតប្រាកដមួយ។ ជប៉ុនបានដណ្តើមកាន់កាប់ តំបន់ម៉ាន់ជូរី ដែលជាទីកន្លែងដើមរបស់ពួកម៉ាន់ជូរី នៅក្នុងឆ្នាំ 1931-32 ។ តំបន់ដ៏ធំដែលស្ថិតនៅភាគខាងជើង និង ភាគខាងកើតទីក្រុង ពែកី នេះសំបូរទៅដោយព្រៃឈើ, ជួរភ្នំថ្មី, និងប្រេង, ហើយមិនដូចជាតំបន់ផ្សេងៗទៀតនៅក្នុង ប្រទេសចិន តំបន់នេះមានប្រជាជនរស់នៅតិចតួចប៉ុណ្ណោះ។

ដោយសារកង្វល់អំពីការកើនឡើងនូវវិបត្តិសេដ្ឋកិច្ចនៅក្នុងពិភពលោក សហរដ្ឋអាមេរិក និងបណ្តាល ប្រទេសនៅអឺរ៉ុបបានយកចិត្តទុកដាក់តិចតួចទៅលើការដណ្តើមកាន់កាប់តំបន់ម៉ាន់ជូរី ពីសំណាក់ប្រទេសជប៉ុន។ សម្ព័ន្ធប្រជាជាតិ បានបញ្ជូនក្រុមអ្នកស៊ើបអង្កេតមួយមកកាន់តំបន់នេះ និងបានបង្ហាញថា ជប៉ុនពិតជាបាន ឈ្លានពានតំបន់នេះ ប៉ុន្តែក្រៅតែការបោលទោលទៅលើការឈ្លានពាននេះ សម្ព័ន្ធប្រជាជាតិមិនបានធ្វើសកម្មភាពអ្វី មួយដើម្បីប្រឆាំងទៅនឹងការឈ្លានពាននេះឡើយ ចំណែកជប៉ុនវិញបានប្រឆាំងជាមួយនិងវិវត្តន៍របស់សម្ព័ន្ធប្រជាជាតិ ដោយបានដកខ្លួនចេញពីអង្គការនេះ។

នៅដើមទសវត្សឆ្នាំ 1930 ជាងខែជឿក បានអនុវត្តម្តងហើយម្តងទៀតនូវការទាមទាររបស់ជប៉ុន និងបាន ចៀសពីការប្រឈមមុខផ្នែកយោធាជាក់គ្នា។ ប្រទេសជប៉ុនបានបង្កើតរដ្ឋអាយ៉ង់មួយរបស់ខ្លួននៅតំបន់ម៉ាន់ជូរី ដែលមានឈ្មោះថា ម៉ាន់ជូគូ ដែលស្ថិតនៅក្រោមការដឹកនាំរបស់ស្តេចម៉ាន់ជូចុងក្រោយព្រះនាម ហេនរី ពូយី។ ជប៉ុន ក៏បានដណ្តើមកាន់កាប់ដែនដីនានាដែលស្ថិតនៅក្នុងប្រទេសម៉ុងហ្គោលី និងបានទាមទារឱ្យរដ្ឋាភិបាលជាតិនិយមផ្តល់ សិទ្ធិ និងឯកសិទ្ធិពិសេសឱ្យជប៉ុនកាន់តែច្រើន។ បើប្រៀបធៀបការឈ្លានពានរបស់ជប៉ុនទៅនឹងដំណើរស៊ីស្តែម និងកុម្មុយនីស្តចិនទៅនឹងដំណើរដូង ជាងខែជឿកអះអាងថា ជាដំបូងលោកត្រូវកម្ចាត់ពីកុម្មុយនីស្តចេញសិន មុន ពេលដែលលោកប្រឈមជាមួយប្រទេសជប៉ុន។ គោលនយោបាយនេះធ្វើឱ្យជាងខែជឿក ចាប់ផ្តើមសំលឹងមើលទៅ លើប្រជាជនរបស់ខ្លួនឯងថាជាអ្នកប្រឆាំង និងប្រុងប្រៀបនៅក្នុងការលក់ផ្នែកខ្លះនៃប្រទេសរបស់ខ្លួនដើម្បីរក្សា អំណាចផ្ទាល់របស់លោក។

គោលនយោបាយរបស់ជាងខែជឿក ស្ទើរតែសម្លាប់ជីវិតរបស់លោកនៅក្នុងខែធ្នូ ឆ្នាំ 1936 នៅពេលដែល លោកបានធ្វើដំណើរទៅកាន់ទីរួមខេត្តស៊ីអាន ដែលស្ថិតនៅភាគពាយព្យ ដើម្បីជួបជាមួយឧត្តមសេនីយវ័យក្មេង មួយរូបឈ្មោះចាងហ្ស៊ីលាង ដែលជាកូនប្រុសរបស់ចាងហ្ស៊ីលីន ដែលជាស្តេចត្រាញ់ម៉ាន់ជូ ដែលត្រូវបានកងទ័ពជប៉ុន សម្លាប់នៅក្នុងឆ្នាំ 1928 ។ កងទ័ពរបស់ចាងហ្ស៊ីលាង បានរត់មកកាន់ទីកន្លែងដើមរបស់ពួកគេវិញនៅពេលដែលជប៉ុន ដណ្តើមកាន់កាប់តំបន់ម៉ាន់ជូរីនៅក្នុងឆ្នាំ 1931 នៅពេលនោះ ជាងខែជឿក បានទទួលឱ្យពួកគេធ្វើការវាយប្រហារ

ទៅលើមូលដ្ឋានរបស់ពួកកុម្មុយនីស្តនៅជុំវិញតំបន់យ៉ានអាន ។ ដោយសារតែកំណើននៃការប្រឆាំងទៅនឹងការវាយប្រយុទ្ធជាមួយជនជាតិចិនគ្នា ខណៈពេលដែលប្រទេសជប៉ុនកំពុងដាក់អាណានិគមលើទឹកដីកំណើតរបស់ខ្លួន ចាងហ្សឺលាង និងកងទ័ពរបស់លោកបានងើបឡើងប្រឆាំងជាមួយអំណាចរបស់ជាងខែជៀក ហើយបានចាប់គំរាមលោកជាមួយនិងចុងកាំភ្លើង។ ពួកគេបាន អញ្ជើញមនុស្សជំនិតរបស់ម៉ៅសេងទុង ឈ្មោះ ដូអេនឡាយ ឱ្យមកអង្គុយជាមួយជាងខែជៀក និងចរចាកិច្ចព្រមព្រៀងប្រឆាំងជប៉ុនមួយរវាងពួកកុម្មុយនីស្ត និងពួកជាតិនិយម។ បន្ទាប់ពីការចាប់ខ្លួនធ្វើជាចំណាត់ខ្លាំងអស់រយៈពេល 2 សប្តាហ៍ ជាងខែជៀក បានយល់ព្រមទាំងស្លាក់ស្នើ និងបានធ្វើដំណើរត្រឡប់មកកាន់ណានជីង វិញដើម្បីប្រកាសពីការបញ្ចប់នៃសង្គ្រាមស៊ីវិលក្នុងប្រទេសចិន។

ប្រទេសជប៉ុនបានមើលឃើញយ៉ាងឆាប់រហ័ស ពីការកើនឡើងនៃចលនាប្រឆាំងជប៉ុននៅក្នុងប្រទេសចិន ហើយនៅក្នុងខែ កក្កដា ឆ្នាំ 1937 កងទ័ពជប៉ុនដែលស្ថិតនៅភាគខាងត្បូងទីក្រុងពែកីង បានបើកការវាយប្រហារនៅលើស្ពានម៉ាកូប៉ូឡូ ដែលជាអ្វីដែលគេចាត់ទុកថាជាការចាប់ផ្តើមឡើងនៃសង្គ្រាមលោកលើកទី 2 ។ ដូចដែលប្រទេសជប៉ុនបានធ្វើទំនើបកម្ម និងធ្វើឱ្យដូចលោកខាងលិចនៅចុងសតវត្សទី 19 ពួកគេចាប់ផ្តើមទទួលយកទស្សនៈក្រព័ត្តិនិយមរបស់លោកខាងលិច ដែលយល់ឃើញថាពិភពលោកត្រូវផ្សារភ្ជាប់ជាមួយនិងការតស៊ូមួយដើម្បីរស់រានរវាងប្រទេសខ្លាំង និងប្រទេសខ្សោយ រវាងប្រទេសដែលអន់ថយ និងប្រទេសជឿនលឿន។ ក្នុងនាមជាប្រទេសដែលជឿនលឿនមួយនៅភាគខាងកើត ប្រទេសជប៉ុនមើលឃើញខ្លួនពួកគេថា ជាមហាអំណាចដ៏សមហេតុផលមួយនៅក្នុងការដាក់អាណានិគម និងធ្វើទំនើបកម្មលើប្រទេសចិន។ នៅក្នុងយល់ឃើញរបស់ប្រទេសជប៉ុន ពួកគេគ្រាន់តែអនុវត្តតាមគំរូរបស់អង់គ្លេសនៅឥណ្ឌា, បារាំងនៅឥណ្ឌូចិន, និងបារាំង, អង់គ្លេស, និងបែលហ្សិចនៅទ្វីបអាហ្វ្រិក។

ដោយយល់ឃើញថា ជាងខែជៀក និងស្វែងរកកិច្ចព្រមព្រៀងមួយភ្លាមៗ ដែលអនុញ្ញាតឱ្យជប៉ុនមានតួនាទីសំខាន់មួយនៅចិនភាគខាងជើង និងភាពព្យាបាទ ប្រទេសជប៉ុនសង្ឃឹមទុកជាមុនថាការប្រយុទ្ធគ្នានៅក្នុងប្រទេសចិននឹងមានរយៈពេលខ្លី និងទទួលបានជោគជ័យ។ ប៉ុន្តែ ជំនួសឱ្យការសំលឹងរកកិច្ចព្រមព្រៀងសន្តិភាពមួយ ជាងខែជៀក និងរដ្ឋាភិបាលជាតិនិយមទាំងមូលរបស់លោកបានជម្លៀសខ្លួនចេញពីចិនភាគខាងកើត និងបានបង្កើតរដ្ឋធានីអំឡុងសម័យសង្គ្រាមមួយនៅទីរួមខេត្ត ចុងឆីង ដែលស្ថិតនៅទន្លេយង់សេភាគខាងលិច។ ដើម្បីបន្ថយល្បឿននៃការរុលរោលទៅភាគខាងលិចរបស់កងទ័ពជប៉ុន កងទ័ពអាសាររបស់ ជាងខែជៀក បានទម្លាក់គ្រាប់បែកកម្ទេចទំនប់ទឹកនៅទន្លេលឿងនៅក្នុងខែ មិថុនា ឆ្នាំ 1938 ដែលបណ្តាលឱ្យជនលិចផ្ទៃដីកសិកម្មរាប់លានហិចតា, ធ្វើឱ្យលិចលង់មនុស្សប្រហែល 300,000 នាក់, និងបន្សល់ទុកមនុស្ស 2 លាននាក់ឱ្យគ្មានផ្ទះសំបែង។

កងទ័ពជប៉ុនជាញឹកញយតែងតែធ្វើប្រតិបត្តិការដោយស្វ័យភាពពីទីក្រុងតូក្យូ ហើយពួកគេឆ្លើយតបដោយកំហឹងនៅពេលជនជាតិចិនបដិសេធនៅក្នុងការចុះចាញ់ភ្លាមៗ។ នៅពេលកងកម្លាំងនៅក្នុងតំបន់ប្រឆាំងជាមួយការកាន់កាប់របស់ជប៉ុននៅសៀងហៃ និងការមកដល់ទីក្រុងណានជីង របស់ពួកគេ នៅក្នុងឆ្នាំ 1937 កងយោធពលជប៉ុនបានអនុវត្តគោលនយោបាយដាច់ណាត់មួយ ដោយធ្វើការរំលោភ, ដុតកម្ទេច, និងសម្លាប់ប្រជាជនស៊ីវិលដោយមិនចាំបាច់កាត់ទោស។ នៅក្នុងរយៈពេល 6 សប្តាហ៍ ពួកគេបានរំលោភស្ត្រីចិនយ៉ាងហោចណាស់ 20,000 នាក់ និងបានសម្លាប់ប្រជាជនស៊ីវិលចម្លោះពី 100,000 ទៅ 300,000 នាក់ (ប្រវត្តិវិទូនៅតែពិភាក្សាគ្នាអំពីចំនួននេះ) នៅក្នុងអ្វីដែលពិភពលោកបានស្គាល់ថា ការរំលោភនៅណានជីង ដែលជាភាពសាហាវយោឃាបំផុតនៅក្នុងសតវត្សទី 20 ។

ពួកលោកខាងលិច ដែលកំពុងខ្វល់ខ្វាយជាមួយនិងចលនាណាស៊ី និងកំណើននៃការគំរាមកំហែងនៅទ្វីបអឺរ៉ុប សំលឹងទៅលើការកាប់សម្លាប់របស់ជប៉ុននៅក្នុងប្រទេសចិននេះជាមួយនិងការមិនអើពើ។ ភាពជាប់គាំមួយ

បានកើតឡើងនៅក្នុងប្រទេសចិនត្រឹមឆ្នាំ 1939 នៅខណៈពេលដែលប្រទេសជប៉ុនបានត្រួតត្រាដែនដីចិន 1/3 ដែលស្ថិតនៅភាគខាងកើត, ពួកកុម្មុយនីស្តចិនត្រូវត្រាតំបន់សំខាន់ៗមួយចំនួនតូចនៅភាពពាយព្យ និងពួកជាតិនិយមត្រួតត្រានៅភាគនិរតី។ ការសហការគ្នារវាងពួកកុម្មុយនីស្តចិន និងពួកជាតិនិយមមានកម្រិតតិចតួច ហើយជាងខែជៀក ជាញឹកញយមិនបានដាក់កងទ័ពល្អៗរបស់លោកឱ្យប្រឈមជាមួយពួកជប៉ុនឡើយ ប៉ុន្តែលោកបានប្រើប្រាស់កងទ័ពទាំងនេះឡោមព័ទ្ធសម្ព័ន្ធមិត្តកុម្មុយនីស្តរបស់លោកនៅភាគពាយព្យ។

នៅពេលដែលជប៉ុនបានធ្វើដំណើរទៅដល់ដែនដីបារាំងឥណ្ឌូចិន និងកាន់កាប់មូលដ្ឋានកំពង់ផែមួយនៅទីនោះនៅក្នុងរដូវក្តៅ ឆ្នាំ 1941 សហរដ្ឋអាមេរិកបានប្រកាសផ្អាកជាបណ្តោះអាសន្ននូវការធ្វើទំនាក់ទំនងពាណិជ្ជកម្មជាមួយប្រទេសជប៉ុន។ ដោយសារតែសហរដ្ឋអាមេរិកគឺជាអ្នកផ្គត់ផ្គង់ប្រេងឥន្ធនៈ និងសំណល់លោហៈដ៏សំខាន់ជាងគេរបស់ខ្លួននៅពេលនោះ, ប្រទេសជប៉ុនបានយល់ព្រមនៅក្នុងដកខ្លួនចេញពីបារាំងឥណ្ឌូចិន ជាថ្មីទៅនិងការដកចេញការផ្អាកទំនាក់ទំនងពាណិជ្ជកិច្ចរបស់អាមេរិក។ សហរដ្ឋអាមេរិកបានបដិសេធ ហើយជប៉ុនបានវាយប្រហារលើមូលដ្ឋានយោធាសហរដ្ឋអាមេរិក ភាពហាប៉រ ដោយមិនបានជូនដំណឹងជាមុននៅថ្ងៃទី 7 ខែធ្នូ ឆ្នាំ 1941 ។ ចុងក្រោយ ជាងខែជៀក និងម៉ៅសេងទុង ទាំង 2 នាក់បានចូលរួមសារជាថ្មីជាមួយគ្នាល្មើនៅខាងកាតិសហរដ្ឋអាមេរិកក្នុងនាមជាដៃគូពេញលេញមួយនៅក្នុងសង្គ្រាមជាមួយប្រទេសជប៉ុន។

សង្គ្រាមរបស់ចិនប្រឆាំងជាមួយការឈ្លានពានរបស់ប្រទេសជប៉ុន ត្រូវធ្វើឡើងតាមរបៀបសង្គ្រាមទ័ពព្រៃរបស់ម៉ៅ។ កងទ័ពជប៉ុនមានភាពងាយស្រួលនៅក្នុងការកំណត់ទីតាំងគ្រប់ទីកន្លែងនៅក្នុងប្រទេសចិន ហើយកងកម្លាំងកុម្មុយនីស្តចិនបានកែប្រែគោលដៅពីការធ្វើសង្គ្រាមដើម្បីផ្លាស់ប្តូរវណ្ណៈ ទៅជាការបង្រួបបង្រួមជនជាតិចិនទាំងអស់ដើម្បីតស៊ូប្រឆាំងជាមួយប្រទេសជប៉ុន។ នៅក្នុងខែ សីហា ឆ្នាំ 1940 កងកម្លាំងកុម្មុយនីស្ត បានបើកការវាយប្រយុទ្ធដ៏ធំមួយប្រឆាំងជាមួយពួកជប៉ុននៅចិនភាគខាងជើង ដោយបានកាត់ផ្តាច់បណ្តាញផ្លូវថ្នល់ភ្លើង និងផ្លូវថ្នល់នានា, ផ្តាច់ស្ពាន, និងបំផ្លិចបំផ្លាញទ្រព្យសម្បត្តិយុទ្ធសាស្ត្រនានាដូចជាជួរថ្មដីដើម។ មេបញ្ជាការជប៉ុនបានឆ្លើយតបជាមួយនិងគោលនយោបាយដុតកម្ទេចផែនដី “សម្លាប់ទាំងអស់, ដុតកម្ទេចទាំងអស់, លួចប្លន់ទាំងអស់” ដែលត្រូវបានរចនាឡើងដើម្បីធ្វើឱ្យប្រជាជនចិនមានការភ័យខ្លាច និងចុះចូល។ អ្វីដែលពួកគេធ្វើបានត្រឹមតែធ្វើឲ្យចំនួនប្រជាជនចិនចុះចូលជាមួយកុម្មុយនីស្តកើនឡើងប៉ុណ្ណោះ។ តាមរយៈការធ្វើសង្គ្រាម ពួកកុម្មុយនីស្តបានកែប្រែគោលនយោបាយដ៏ថ្មីរបស់ពួកគេ ពួកគេកាត់បន្ថយការជួលដី ខណៈពេលធានាការទូទាត់ដល់ម្ចាស់កម្មសិទ្ធិដីធ្លី ដូច្នេះពួកគេទទួលបានការគាំទ្រពីមនុស្សគ្រប់ស្រទាប់វណ្ណៈទាំងអស់។ ប្រជាកសិករដ៏ងគុណយ៉ាងខ្លាំងចំពោះគណបក្សកុម្មុយនីស្ត សម្រាប់ការរៀបចំការចលនាប្រឆាំងជាមួយជប៉ុន ដែលពួកសប្បាយចិត្តនៅក្នុងការ បញ្ជូនកូនៗរបស់ពួកគេឱ្យចូលរួមជាមួយកងទ័ពក្រហម។ នៅក្នុងឆ្នាំ 1935 ពួកកុម្មុយនីស្តគ្រប់គ្រងទ័ពចំនួន 30,000 នាក់ និងត្រួតត្រាលើមនុស្សប្រហែល 2 លាននាក់។ នៅពេលដែលសង្គ្រាមលោកលើកទី 2 បានបញ្ចប់ គណបក្សកុម្មុយនីស្តមានកងទ័ពដែលទទួលបានការហ្វឹកហ្វឺន និងមានឆន្ទៈខ្ពស់ជិត 1 លាននាក់ និងត្រួតត្រាលើប្រជាជនសរុបប្រហែលជា 100 លាននាក់។

អំឡុងសង្គ្រាមលោកលើកទី 2 គណបក្សកុម្មុយនីស្តបានអភិវឌ្ឍបច្ចេកទេសជាច្រើនដែលពួកគេនឹងប្រើប្រាស់នៅពេលក្រោយ ដើម្បីគ្រប់គ្រងប្រទេសចិនទាំងមូល។ នៅក្រោយកម្ដៅនៃសង្គ្រាមមួយ ដែលមនុស្សរាល់គ្នាយល់ឃើញថា ជាសង្គ្រាមមួយដើម្បីរាល់រានមានដីវិត គណបក្សបានអភិវឌ្ឍគោលការណ៍ ស្រាបដែកមួយ និងគោលគំនិតអំពីការពលីខ្លួនឯងដើម្បីប្រយោជន៍គណបក្ស និងប្រទេសជាតិ។ ម៉ៅសេងទុង បានបង្ហាញពីការកោតសរសើរចំពោះ ណាំមែន ប៊ិចុន ដែលជាវេជ្ជបណ្ឌិតគំនិតនិយមមួយរូបជនជាតិកាណាដា អ្នកដែលបានធ្វើដំណើរមកកាន់

យ៉ាងអាន ដើម្បីជួយពួកកុម្មុយនីស្តចិនដើម្បីប្រឆាំងជាមួយជប៉ុន ដោយធ្វើការមិនចេះនឿហត់ដើម្បីបង្រៀនវេជ្ជបណ្ឌិត និងគិលានុបដ្ឋាកចិនអំពីបច្ចេកទេសនៅក្នុងការវះកាត់ និងការចាក់បញ្ចូលឈាមដល់អ្នកជំងឺ, និងការព្យាបាលផ្សេងៗ ទៀត, និងការបំពុលឈាមដើម្បីឱ្យអ្នកជំងឺស្លាប់ បន្ទាប់ពីការបរាជ័យនៅក្នុងការបំបាត់ការឈឺចាប់លើមុខរបួស បន្ទាប់ពីការវះកាត់រួច។ “វិញ្ញាណរបស់យុទ្ធជនណាំមែន ប៊ែប៉ូន, ដែលលោកបានលះបង់យ៉ាងធំធេងចំពោះអ្នកជំងឺ ដោយមិនបានគិតពីខ្លួនឯង, បានបង្ហាញនៅក្នុងគំនិតនៃការទទួលខុសត្រូវចំពោះការ ងាររបស់លោក និងបេះដូងដ៏ កក់ក្តៅរបស់លោកចំពោះយុទ្ធជន និងមនុស្សទាំងអស់។ ជនកុម្មុយនីស្តទាំងអស់ត្រូវតែរៀនសូត្រពីលោក... យើង ទាំងអស់គ្នាត្រូវតែរៀនសូត្រ វិញ្ញាណនៃភាពអាត្មានិយមដាច់ខាត ពីលោក”។

ម៉ៅសេងទុង បានមើលឃើញពីយុទ្ធសាស្ត្រយោធា និងនយោបាយដ៏វៃឆ្លាតមួយដែលលោកទទួលបាន ដើម្បីបង្កើនអំណាចរបស់លោក។ នៅពេលដែលលោក រួមជាមួយក្រុមមេដឹកនាំគណបក្សមួយចំនួន (រួមមាន ជូអេន ឡាយ, ជូតី, និង ប៉េងតីហៃ) បានកំណត់ និងប្រកាសអំពីយុទ្ធសាស្ត្រយោធា និងគោលនយោបាយ សមាជិកគណបក្ស ទាំងអស់មានកាតព្វកិច្ចនៅក្នុងការអនុវត្តន៍យុទ្ធសាស្ត្រ និងគោលនយោបាយទាំងនេះជាមួយនិងសេចក្តីរីករាយ។ រាល់សមាជិកគណបក្សទាំងអស់មានកាតព្វកិច្ចនៅក្នុងការអាន និងសិក្សាពីសន្ទរកថា និងអត្ថបទសំណេរនានារបស់ មុខបក្ស ម៉ៅសេងទុង។

នៅពេលដែលអ្នកនិពន្ធ និងបញ្ញវន្តជាច្រើនរត់ទៅកាន់តំបន់កំពុងកើតមានសង្គ្រាមយ៉ាងអាន ពួកគេភ្លាមៗ ត្រូវបានអប់រំមិនឱ្យសរសេរអត្ថបទទាំងឡាយណាដែលរិះគន់ ឬបង្ហាញពីការមើលងាយសង្គមឡើយ។ ផ្ទុយទៅវិញ ពួកគេត្រូវបានគេប្រាប់ឱ្យសរសេរការយោសនាដើម្បីគាំទ្រប្រជាជនចិន និងកិច្ចខិតខំនៅក្នុងការធ្វើ សង្គ្រាមរបស់ ពួកគេ។ នៅក្នុងឆ្នាំ 1942 ម៉ៅសេងទុង បានធ្វើបទបង្ហាញជាច្រើនដែលទាក់ទងជាមួយអក្សរសាស្ត្រ និងសិល្បៈ ដែលលោកបានប្រកាសថាអ្នកនិពន្ធ និងបញ្ញវន្តត្រូវតែកំណត់អត្តសញ្ញាណពួកគេជាមួយវណ្ណៈប្រជាកសិករ និងសរសេរ អ្វីដែលជាប្រយោជន៍សម្រាប់ជាតិ (និងគណបក្សកុម្មុយនីស្ត)។ លោកបន្ថែមទៀតថា អ្វីដែលប្រទេសជាតិត្រូវការពី អ្នកនិពន្ធមិនមែន “ផ្កាច្រើននៅលើក្រណាត់” ឡើយ ប៉ុន្តែ “ឥទ្ធិនៈនៅពេលកំពុងធ្លាក់ព្រិល”។

អ្នកនិពន្ធស្រីដែលល្បីល្បាញបំផុតរបស់ចិននៅយ៉ាងអាន ឈ្មោះ ទីងលីង បានរត់មកកាន់យ៉ាងអាន បន្ទាប់ពីត្រូវបានចាប់ឃុំខ្លួនដោយពួកជាតិនិយម។ នាងមានការអាក់អន់ចិត្តចំពោះឋានៈតូចទាបរបស់ស្ត្រីនៅក្នុង គណបក្សកុម្មុយនីស្ត និងបានសរសេរអត្ថបទរឿងមួយដែលបង្ហាញពីភាគខុសគ្នារវាង ការលើកឡើងរបស់គណបក្ស អំពីភាពស្មើភាពគ្នារវាងស្ត្រី និងបុរស និងជីវិតរស់នៅជាក់ស្តែងដែលស្ថិតនៅក្រោមការគ្រប់គ្រងរបស់គណបក្ស។ ដើម្បីរក្សាគោលនយោបាយរបស់ ម៉ៅសេងទុង ចំពោះសិល្បៈ និងអក្សរសាស្ត្រ នាងត្រូវបានទទួលរងការរិះគន់យ៉ាង ខ្លាំងចំពោះការស្នាដៃរបស់នាង ដោយត្រូវបានបង្ខំឱ្យសារភាពចំពោះ “គំនិតគហបតី” របស់នាង និងត្រូវបានដាក់សម្អាត ឱ្យសរសេរតែការយោសនាដែលបម្រើឱ្យម៉ៅសេងទុង និងគណបក្សតែប៉ុណ្ណោះ។

សម្រាប់ “ឥទ្ធិនៈនៅពេលព្រិលកំពុងធ្លាក់” របស់ម៉ៅសេងទុង គណបក្សបានរៀបចំសមាគមន៍ជាច្រើន ដើម្បីផ្សព្វផ្សាយគោលនយោបាយបក្សដល់មនុស្សទាំងឡាយ ដែលស្ថិតនៅក្នុងតំបន់ត្រួតត្រាដោយគណបក្សកុម្មុយនីស្ត។ ក្រុមអ្នកផ្សព្វផ្សាយបានធ្វើដំណើរទៅតាមកូមិនានាដើម្បីសម្តែង, លេងល្ខោនអាយ៉ង, ច្រៀងចម្រៀង, រាំបាំប្រជាប្រិយ ដែលរាល់សកម្មភាពទាំងអស់ភ្ជាប់ជាមួយសារដែលបង្ហាញថា គណបក្សកុម្មុយនីស្តចិន នឹងដឹកនាំប្រទេសចិន ទទួលបានជោគជ័យលើពួកឈ្លានពានជប៉ុន។ សមាគមន៍ប្រជាកសិករ ធ្វើការងារដើម្បីកាត់បន្ថយការជួលដី និង កាត់បន្ថយអត្រាថ្លៃជួលដោយយកចិត្តទុកដាក់ ដោយមិនត្រូវវាយប្រហារលើម្ចាស់ដីឡើយ ដែលពួកគេក៏បានចូល

រួមនៅក្នុងសង្គ្រាមប្រឆាំងជាមួយជប៉ុនផងដែរ។ សមាគមន៍ស្ត្រីបានប្រមូលផ្តុំស្ត្រីទាំងឡាយធ្វើការងាររួមគ្នាដើម្បីគាំទ្រដល់កិច្ចខិតខំនៅក្នុងការធ្វើសង្គ្រាម, ប្រឆាំងជាមួយ បុរសដែលវាយប្រពន្ធរបស់ពួកគេ, និងធ្វើការងារដើម្បីលើកកម្ពស់សេរីភាពនៅក្នុងការរៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍ និងការលះលែងប្តីរបស់ស្ត្រី។ សមាគមន៍យុវជនក៏ប្រមូលផ្តុំយុវជនចូលរួមនៅក្នុងកិច្ចខិតខំដើម្បីធ្វើសង្គ្រាមផងដែរ, ជម្រុញឧត្តមគតិរបស់ពួកគេ, និងជ្រើសរើសមនុស្សរាប់ពាន់នាក់ឱ្យចូលជាសមាជិករបស់គណបក្ស កុម្មុយនីស្ត។

ផ្ទុយទៅវិញ កងកម្លាំងរបស់ជាងខែចៀក កើនឡើងតែចំនួន ប៉ុន្តែមិនបានបង្កើនភាពខ្លាំងរបស់ខ្លួនឡើយ។ លោកបានតែងតាំងមេបញ្ជាការដោយផ្អែកលើភក្តីភាពរបស់ពួកគេចំពោះលោក ជាជាងសមត្ថភាព និងសេចក្តីស្មោះត្រង់របស់ពួកគេ។ មេបញ្ជាការជាទូទៅតែងតែបំប៉ោងចំនួនកងទ័ពរបស់ពួកគេ, យករបស់របរដែលត្រូវបែងចែកដល់ទាហានទៅលក់នៅទីផ្សារដីត, និងទុកឱ្យកងទ័ពរបស់ពួកគេអត់ឃ្លាន និងគ្មានអាវុធគ្រប់គ្រាន់នៅក្នុងសមរភូមិ។ កងកម្លាំងជាតិនិយមជាទូទៅស្លាប់ដោយសារជម្ងឺ និងភាពអត់ឃ្លានជាជាងការស្លាប់ដោយសារសត្រូវវាយប្រហារ។ អ្នកការទូតអាមេរិកនៅក្នុងប្រទេសចិន តែងតែមើលឃើញពីភាគខុសគ្នារវាងកងកម្លាំងកុម្មុយនីស្តដែលមានសីលធម៌ និងបទវិន័យខ្ពស់ និងកងកម្លាំងជាតិនិយមដែលប្រកបដោយអំពើពុករលួយ និងគ្មានសមត្ថភាព។ ឧត្តមសេនីយអាមេរិកលោក ចច ស្ទីលវីល ដែលគេបានស្គាល់ថា “ទឹកខ្មេះចូ” ដោយសារតែអណ្តាតដ៏មុតស្រួចរបស់លោក ដោយមិនបានខ្វល់ខ្វាយពីអ្វីទាំងអស់បានម៉ាក់ងាយលើជាងខែចៀក អ្នកដែលមើលទៅហាក់ដូចជាខ្វល់ខ្វាយអំពីអំណាចផ្ទាល់ខ្លួន និងខ្វល់ខ្វាយចំពោះសត្រូវកុម្មុយនីស្ត ជាជាងយកជ័យជំនះលើជប៉ុន។ ដោយថាហេតុ សហរដ្ឋអាមេរិកបានកោះហៅលោក ស្ទីលវីល ពីប្រទេសចិនដើម្បីព្យាយាមក្នុងការពង្រឹងទំនាក់ទំនងរវាងសហរដ្ឋអាមេរិក និងជាងខែចៀក។

នៅពេលដែលសង្គ្រាមលោកលើកទី 2 បញ្ចប់ សហរដ្ឋអាមេរិកមានការខ្វល់ខ្វាយចំពោះការបញ្ចៀសការចាប់ផ្តើមឡើងវិញនូវសង្គ្រាមស៊ីវិលនៅក្នុងប្រទេសចិនរវាងពួកកុម្មុយនីស្ត និងពួកគេជាតិនិយម។ ឧត្តមសេនីយចច ម៉ាសាល ដែលជាឧត្តមសេនីយអាមេរិកគួរឱ្យគោរពបំផុតមួយរូប បានធ្វើដំណើរទៅកាន់ប្រទេសចិន ដើម្បីព្យាយាមនៅក្នុងការចរចាកិច្ចព្រមព្រៀងសន្តិភាពមួយរវាងភាគីទាំង 2 ប៉ុន្តែការប្រឹងប្រែងរបស់លោកត្រូវក្លាយជាអសារបង់ ដោយសារភាពមិនទុកចិត្តគ្នារវាងភាគីទាំង 2 ដោយសារតែប្រវត្តិដ៏វែងឆ្ងាយនៃការធ្វើសង្គ្រាម និង “កិច្ចសហប្រតិបត្តិការ” ក្លែងក្លាយរបស់ពួកគេ។ ដោយរងគ្រោះដោយដោយសង្គ្រាមមួយដែលមានរយៈពេល 8 ឆ្នាំដែលធ្វើឱ្យប្រជាជនចិន 20 លាននាក់ស្លាប់ និងមនុស្សរាប់លាននាក់ផ្សេងទៀតរងរបួស, ឈឺ ឬអត់ឃ្លាន, ប្រជាជនចិនដែលរស់នៅជាមួយភាពអស់សង្ឃឹម ចង់បានសន្តិភាព។ ប៉ុន្តែ ជាងខែចៀក ហាក់ដូចជាមិនត្រាប្រណីឱ្យមានកងទ័ពកុម្មុយនីស្តឯករាជ្យមួយនៅក្នុងប្រទេសចិន ហើយម៉ៅសេងឡុង នឹងមិនយល់ស្របនៅក្នុងការរំលាយកងទ័ព និងជឿជាក់លើសុច្ឆន្ទៈរបស់ជាងខែចៀក ឡើយ។

នៅលើក្រដាស ពួកជាតិនិយមមានចំនួនកងទ័ព 4 ទល់នឹង 1 ច្រើនជាងកងទ័ពរបស់ពួកកុម្មុយនីស្ត (4 លាននាក់ ទល់នឹង 1 លាននាក់), មានបច្ចេកទេសរថគ្រោះ, យន្តហោះ, និងអាវុធដ៏ទំនើប, និងទទួលបានការគាំទ្រយ៉ាងជាក់លាក់ និងខ្លាំងក្លាពីសំណាក់សហរដ្ឋអាមេរិក ដែលបានផ្តល់ឱ្យកងទ័ពរបស់ជាងខែចៀក នូវជំនួយយោធាក្នុងទំហំទឹកប្រាក់ប្រមាណ 2,000 លានដុល្លារ ចន្លោះពីឆ្នាំ 1946 ដល់ឆ្នាំ 1949 ។ ប៉ុន្តែ ជាងខែចៀក ហាក់ដូចជាជឿជាក់ហួលហេតុថា សហរដ្ឋអាមេរិកមិនអាចទុកឱ្យលោកបាញ់សង្គ្រាមជាមួយពួកកុម្មុយនីស្តបានឡើយ។ ដោយប្រឆាំងជាមួយយោបល់របស់អាមេរិក ជាងខែចៀក បានប្រើប្រាស់យន្តហោះដឹកជញ្ជូនរបស់សហរដ្ឋអាមេរិកដឹកជញ្ជូនកងទ័ពល្អៗរបស់លោកទៅកាន់ចិនភាគឦសាន និងតំបន់មានជួរនៅក្នុងឆ្នាំ 1946-1947 ដើម្បីព្យាយាមនៅក្នុងការ

ការពារពួកកុម្មុយនីស្តដណ្តើមកាន់កាប់ និងបង្កើតអំណាចកុម្មុយនីស្តនៅតំបន់ទាំងនោះបន្ទាប់ពីជប៉ុនចុះចាញ់។ នៅពេលដែលសង្គ្រាមស៊ីវិលបានផ្ទុះឡើងនៅដើមឆ្នាំ 1947 ពួកកុម្មុយនីស្តបានបោះបង់រដ្ឋធានីសម័យសង្គ្រាមរបស់ពួកគេនៅយ៉ាងអាន និងបានពង្រាយគ្នាទៅតាមទីជនបទ ដោយបែងចែកជាក្រុមទ័ពព្រៃ និងបានប្តូរឈ្មោះកងកម្លាំងរបស់ពួកគេទៅជា កងទ័ពរំដោះប្រជាមានិត។

កងកម្លាំងកុម្មុយនីស្តចិន បានធ្វើដំណើរទៅកាន់តំបន់ម៉ាន់ជូរីជាមួយជំនួយបច្ចេកទេសមួយចំនួនពីសហភាពសូវៀត (ដែលបានបញ្ចូលកងទ័ពចូលក្នុងប្រទេសចិនតាមសំណើរបស់សហរដ្ឋអាមេរិក នៅពេលដែលមានការយកចិត្តទុកដាក់ខ្លាំងទៅលើការបង្ខំឱ្យជប៉ុនចុះចាញ់ឱ្យបានឆាប់រហ័ស)។ នៅពាក់កណ្តាលឆ្នាំ 1947 ពួកកុម្មុយនីស្តបានដណ្តើមកាន់កាប់ដែនដីជាយូរៗតំបន់ម៉ាន់ជូរី ដោយបានឡោមព័ទ្ធកងកម្លាំងជាតិនិយមនៅក្នុងទីក្រុង និងកាត់ផ្តាច់ផ្លូវថ្នល់ និងបណ្តាញទំនាក់ទំនងទាំងឡាយ។ ជាងខែជៀក បដិសេធនៅក្នុងការទទួលស្គាល់បរាជ័យរបស់កងទ័ពរបស់លោកនៅទីនោះ និងបានបញ្ជូនកងកម្លាំងបន្ថែម។ នៅចុងឆ្នាំ 1948 ឧត្តមសេនីយកុម្មុយនីស្តលីនបាវដឹកនាំការវាយប្រហារជាលើកចុងក្រោយមកនៅតំបន់ម៉ាន់ជូរី ក្នុង រយៈពេល 2 ខែ រឹបអូសអាវុធបាន 230,000 ដើម និងកងទ័ពល្អៗរបស់ជាងខែជៀក ចំនួន 400,000 នាក់។

បើទោះបីជាយ៉ាងដូច្នេះក៏ដោយ ពួកជាតិនិយមនៅតែមានចំនួនកងទ័ពច្រើន និងផ្តាច់មុខនៃរដ្ឋប្រក្រោះ និងយន្តហោះ។ ការនេះបានផ្លាស់ប្តូរនៅក្នុងសមរភូមិច្រលងទន្លេយង់សេកណ្តាលវ៉ៃហៃ ចាប់ពីខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ 1948 រហូតដល់ខែ មករា ឆ្នាំ 1949 ។ នៅពេលដែលឧត្តមសេនីយជាតិនិយមនៅវ៉ៃហៃ ដឹងថាខ្លួនលោកឡោមព័ទ្ធ និងកាត់ផ្តាច់ដោយកងកម្លាំងកុម្មុយនីស្ត លោកបានលឺថា ជាងខែជៀក បានប្រុងប្រៀបនៅក្នុងការទម្លាក់គ្រាប់បែកលើកងទ័ពរបស់លោក ដើម្បីធ្វើយ៉ាងណាកុំឱ្យពួកគេ និងសម្ភារៈរបស់ពួកគេធ្លាក់ក្នុងដៃរបស់ពួកកុម្មុយនីស្ត។ ក្លាមៗនោះ លោក និងកងទ័ពរបស់លោក 460,000 នាក់បានចុះចូលជាមួយកងទ័ពរំដោះប្រជាមានិត។ ការប្រឹងប្រែងរបស់ពួកជាតិនិយមត្រូវបានបំផ្លាញថែមទៀត តាមរយៈអតិផរណាកាន់តែខ្ពស់ឡើងៗ ដែលរីកសាយភាយនៅពាសពេញដែនដីដែលត្រួតត្រាដោយពួកជាតិនិយម ដូចជាកម្លាំងខ្យល់ព្យុះមួយ។ នៅចុងឆ្នាំ 1948 ទំនុកចិត្តទាំងឡាយរបស់រដ្ឋាភិបាលជាតិនិយមបានដួលរលំ។ តម្លៃបានកើនឡើង 85,000 ដងនៅក្នុងរយៈពេល 6 ខែ ហើយរូបិយប័ណ្ណរបស់ពួកជាតិនិយមក្លាយជារបស់ដល់គ្មានប្រយោជន៍ដូចគ្នាទៅនឹងកាក់ទងដែងរបស់សន្តតិវង្សឈឹង ។ ជំហានជាងខែជៀក បានរត់ភៀសខ្លួនទៅខេត្តស៊ីឈួន ដែលស្ថិតនៅចុងភាគខាងលិច ហើយបន្ទាប់មកបានធ្វើដំណើរទៅកាន់តៃវ៉ាន់ អមជាមួយកងទ័ពជាតិនិយម និងមន្ត្រី និងគ្រួសាររបស់ពួកគេជិត 2 នាក់។ (តៃវ៉ាន់ ដែលជាដែនដីអាណានិគមរបស់ជប៉ុនចាប់ពីឆ្នាំ 1895 ដល់ឆ្នាំ 1945 ហើយត្រូវបានប្រគល់ទៅឱ្យសាធារណរដ្ឋចិនវិញ បន្ទាប់ពីការចុះចាញ់របស់ជប៉ុននៅក្នុងខែសីហា ឆ្នាំ 1945)។ នៅថ្ងៃទី 1 ខែ តុលា ឆ្នាំ 1949 ម៉ៅសេងទុង បានឈរនៅលើក្លោងទ្វាសន្តិភាពឋានសួគ៌ដែលស្ថិតនៅចំណុចកណ្តាលនៃទីក្រុងប៉េកាំង និងបានប្រកាសពីការបង្កើតសាធារណរដ្ឋប្រជាមានិតចិន។

2. ប្រទេសកូរ៉េ

2.1. ការរំដោះ ការបែងចែក និងការលេចឡើងនៃរដ្ឋកូរ៉េ 2 (1945-1950)

ជាមួយនឹងការយល់ព្រមរបស់អធិរាជជប៉ុននៅថ្ងៃទី 15 ខែសីហា ទៅលើឱសានវាទប៉ូស្តាំ ដែលដាក់ឡើងដោយក្រុមសម្ព័ន្ធនៅខែកក្កដា ឆ្នាំ 1945 និងការចុះចាញ់របស់ជប៉ុនទៅលើក្រុមសម្ព័ន្ធមិត្ត ការគ្រប់គ្រងអាណានិគមរបស់ជប៉ុននៅក្នុងប្រទេសកូរ៉េបានឈានទៅកើតបញ្ហា។ ប៉ុន្តែ ប្រទេសកូរ៉េមិនបានក្លាយទៅជា រដ្ឋឯករាជ្យមួយឡើយ។

ជំនួសមកវិញ ដំបូងវាត្រូវបានឈ្លានពានកាន់កាប់ដោយកងទ័ពសហរដ្ឋអាមេរិក និងកងទ័ពសូវៀត ហើយបន្ទាប់មកវាត្រូវបានបែងចែកទៅជាផ្នែក 2 ។

2.1.1. ការដោះស្រាយបែងចែក និងការកាត់កាប់របស់ក្រុមសម្ព័ន្ធមិត្ត

សេចក្តីសម្រេចរបស់សម្ព័ន្ធមិត្តអំពីកូរ៉េ នៅទីក្រុងខ្មែរ ប្រទេសអេហ្ស៊ីប នៅក្នុងខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ 1943 ប្រធានាធិបតីសហរដ្ឋអាមេរិក ហ្វារីន រ៉ូស្វែល, នាយករដ្ឋមន្ត្រីនៃចក្រភពអង់គ្លេស វីនស្តុន ឈឺរឈីល, និង ជាងខាយចៀក របស់ចិន បានរៀបចំសន្និសិទ្ធមួយ ហើយនៅថ្ងៃទី 1 ខែធ្នូ បានចេញសេចក្តីប្រកាសខ្មែរ ដោយបានថ្លែងថា “ដល់ពេលមួយ ប្រទេសកូរ៉េនឹងក្លាយជាប្រទេសដែលមានសេរីភាព និងឯករាជ្យ”។ ស្គាលីន នៃសហភាពសូវៀត បានយល់ស្របទៅលើសេចក្តីសម្រេចនេះនៅក្នុងសន្និសិទ្ធនៃសម្ព័ន្ធតេហេរ៉ង់ ដែលបានធ្វើឡើងក្នុងរយៈពេលបន្ទាប់ពីជំនួបនៅខ្មែរ។ នៅពេលដែលប្រជាជនកូរ៉េបានដឹងពីសេចក្តីសម្រេចនេះហើយ ពួកគេបានស្វាគមន៍ទៅលើសេចក្តីសម្រេចនេះជាមួយនឹងសេចក្តីរីករាយយ៉ាងអស្ចារ្យ ប៉ុន្តែពួកគេបានយកចិត្តទុកដាក់តិចតួច ឬមិនបានយកចិត្តទុកដាក់ទៅលើឃ្លាថា “ដល់ពេលមួយ” នៅក្នុងសេចក្តីប្រកាសនោះ។

សហភាពសូវៀតបានប្រកាសសង្គ្រាមជាមួយជប៉ុននៅថ្ងៃទី 8 ខែសីហា ឆ្នាំ 1945 ហើយកងទ័ពរបស់ពួកគេបានសម្រុកចូលទៅក្នុងទឹកដីភាគពាយព្យរបស់ប្រទេសកូរ៉េ និងបានធ្វើដំណើរយ៉ាងឆាប់រហ័សទៅភាគខាងត្បូង និងបានជួបប្រទះការតស៊ូជំរុញឱ្យភ្ញាក់ផ្អើលតិចតួចពីសំណាក់កងទ័ពជប៉ុន។ នៅក្នុងពេលជាមួយគ្នានោះ កងកម្លាំងរបស់សហរដ្ឋអាមេរិកបានវាយប្រហារទៅលើកងទ័ពជប៉ុននៅលើកោះអូគីណាវ៉ា ដែលមានចម្ងាយប្រមាណ 600 ម៉ាយពីប្រទេសកូរ៉េ។ វាមើលទៅហាក់ដូចជាថា កងទ័ពរបស់សូវៀតអាចនឹងកាន់កាប់ឧបទ្វីបទាំងមូលនៅក្នុងរយៈពេលដ៏ខ្លីមួយ។

ដោយជួបប្រទះជាមួយស្ថានភាពដែលមិនបានរំពឹងទុកមួយ សហរដ្ឋអាមេរិកដែលមិនបានស្មានទុកជាមុនទៅលើការចុះចាញ់របស់ជប៉ុនមុនពេលកំណត់ ឬភាពអន់ខ្សោយរបស់កងទ័ពតស៊ូជប៉ុន បានស្នើនៅចុងខែសីហា ឱ្យសូវៀតធ្វើការបែងចែកប្រទេសកូរ៉េជាពីរតំបន់ប្រតិបត្តិការយោធាតាមបណ្តោយខ្សែស្របទី 38 ៖ ភាគខាងជើង (48,191 ម៉ាយការ៉េ) ជាតំបន់យោធារបស់សូវៀត និងភាគខាងជើង (37,055 ម៉ាយការ៉េ) ជាតំបន់យោធារបស់សហរដ្ឋអាមេរិក។ ស្គាលីន ក្លាមៗបានយល់ព្រមទៅលើគម្រោងការណ៍នេះ និងបានបញ្ជាឱ្យកងទ័ពរបស់លោកបញ្ឈប់ការឆ្ពោះទៅមុខរបស់ពួកគេនៅត្រង់ខ្សែស្របទី 38 ។ ដូច្នេះ ការបែងចែកនៃប្រទេសកូរ៉េទៅជា តំបន់ប្រតិបត្តិការយោធា “បណ្តោះអាសន្ន” ត្រូវបានធ្វើឡើង។

នៅពេលដែលគេដឹងច្បាស់ថា អធិរាជជប៉ុននឹងប្រកាសអំពីការយល់ស្របរបស់ទ្រង់ទៅលើឱសានវាទប៉ូស្តាដែលដាក់ឡើងដោយក្រុមសម្ព័ន្ធមិត្តនៅខែកក្កដា ឆ្នាំ 1945 ឧត្តមសេនីយ៍ អាបេ ណូហ្វុយូគី បានស្នើសុំកិច្ចសហប្រតិបត្តិការពីយ៉ូអ៊ុនយុង អ្នកជាតិនិយមធ្វេងនិយមកណ្តាលដែលបានជាប់នៅក្នុងគុក ដើម្បីបង្កើតស្ថាប័ននយោបាយកូរ៉េមួយដើម្បីរក្សាច្បាប់ និងសណ្តាប់ធ្នាប់បន្ទាប់ពីការចុះចាញ់របស់ជប៉ុនទៅលើក្រុម សម្ព័ន្ធមិត្ត។ ដោយបានដោះលែងពីគុកនៅថ្ងៃទី 15 ខែសីហា យ៉ូ បានរៀបចំគណៈកម្មការសម្រាប់ការរៀបចំការផ្សះផ្សារជាតិ ហើយសាខារបស់វាក៏ត្រូវបានបង្កើតឡើងក្នុងរយៈពេលប្រទេស។ នៅក្នុងគ្រានោះដែរ កងសន្តិសុខនៃគណៈកម្មការសម្រាប់ការរៀបចំការផ្សះផ្សារជាតិ ក៏ត្រូវបានបង្កើតឡើងដែរ ដើម្បីរក្សាច្បាប់ និងសណ្តាប់ធ្នាប់។

អ្នកដឹកនាំជាតិនិយមជាច្រើន ដែលភាគច្រើននៃពួកគេត្រូវបានដោះលែងពីគុក មានការរំជួលចិត្តនៅពេលដែលពួកគេបានដឹងអំពីសេចក្តីសម្រេចចិត្តដែលធ្វើឡើងដោយក្រុមសម្ព័ន្ធមិត្ត ក្នុងការបែងចែកប្រទេសកូរ៉េទៅជាតំបន់កាន់កាប់យោធាចំនួនពីរ។ ដូច្នេះ ពួកគេបានស្វែងរកដំណោះស្រាយយ៉ាងឆាប់រហ័សដើម្បីបង្កើតរដ្ឋាភិបាលកូរ៉េមួយមុនការមកដល់នៃកងទ័ពអាមេរិក ហើយនៅថ្ងៃទី 6 ខែកញ្ញា “សភាជាតិ” បានបើកអង្គប្រជុំនៅសេអ៊ូ ដោយបានបង្កើត សាធារណៈរដ្ឋប្រជាមានិតកូរ៉េ និងបានតែងតាំងបណ្ឌិតស៊ីងម៉ាន រី ដែលលោកកំពុងស្ថិតនៅក្នុងសហរដ្ឋអាមេរិកជាប្រធានាធិបតី ជាមួយនឹងលោកយ៉ូ ជាអនុប្រធានាធិបតី។ អ្នកជាតិនិយមលេចធ្លោជាច្រើន អ្នកដែលមិនទាន់បានត្រឡប់មកកាន់ប្រទេសកូរ៉េវិញ និងអ្នកសង្គមនិយមមួយចំនួន និងពួកកុម្មុយនីស្តមួយចំនួនតូចត្រូវបានតែងតាំងនៅក្នុងរដ្ឋគណៈរដ្ឋមន្ត្រី។ ជាមួយនឹងសកម្មភាពនេះ រដ្ឋាភិបាលនៃសាធារណៈរដ្ឋប្រជាមានិតកូរ៉េ បានដាក់ជំនួសកន្លែងគណៈកម្មការសម្រាប់ការរៀបចំការផ្សះផ្សារជាតិ រាល់កងសន្តិសុខរបស់គណៈកម្មការសម្រាប់ការរៀបចំការផ្សះផ្សារជាតិ ដែលបានបង្កើតឡើងបានក្លាយជាកងនគរបាលរបស់រដ្ឋាភិបាលគោលនយោបាយមួយដែលមាន 27 ចំនុចដោយរួមមានទាំងកម្មវិធីធ្វើកំណែទម្រង់ពលកម្ម និងដីធ្លីត្រូវបានបង្កើតឡើង។

ការកាន់កាប់របស់សូវៀតលើកូរ៉េខាងជើង៖ កងទ័ពសូវៀតនៃកងយោធពល 15 បានកាន់កាប់តំបន់ភាគខាងជើងទាំងមូលនៃខ្សែស្របទី 38 ត្រឹមថ្ងៃទី 15 ខែសីហា ។ ពួកកុម្មុយនីស្តប្រមាណ 300 នាក់ អ្នកដែលទទួលបានការបណ្តុះបណ្តាលនៅក្នុងសហភាពសូវៀត បានមកដល់ជាមួយពួកកងទ័ពសូវៀតដែលស្ថិតនៅក្រោមការដឹកនាំរបស់ពួកគេគឺ គីមអ៊ីលស៊ុង ដែលពេលនោះជាអនុសេនីងកម្មវិធីនៅក្នុងយោធពលសូវៀត។ អាជ្ញាធរសូវៀតដែលបានធ្វើការកាន់កាប់បានទទួលស្គាល់ភាពស្របច្បាប់នៃសាធារណៈរដ្ឋប្រជាមានិត និងផ្តល់អំណាចដល់គណៈកម្មការប្រជាជនកូរ៉េខាងជើងរបស់គេ ដើម្បីដើរតួជារដ្ឋាភិបាលក្នុងតំបន់របស់កូរ៉េខាងជើង ដូច្នេះ គេបានដឹកនាំកូរ៉េខាងជើងដោយមិនបានបង្កើតរដ្ឋាភិបាលយោធារបស់គេផ្ទាល់ឡើយ។

គណៈកម្មការប្រជាជនកូរ៉េខាងជើងត្រូវបានប្តូរឈ្មោះចំនួន 2 ដង ហើយនៅក្នុងខែសីហា ឆ្នាំ 1945 បានក្លាយជាការិយាល័យរដ្ឋបាលខេត្ត 5 នៃសាធារណៈរដ្ឋប្រជាមានិតកូរ៉េ ជាមួយនឹងឆ្លាំងស៊ីក ជាមេដឹកនាំ។ ឆ្ល អ្នកជាតិនិយមមួយរូប គឺជាមនុស្សបុព្វជិតចាស់ទុំម្នាក់នៅក្នុងព្រះវិហារ។ លោកត្រូវបានគេស្គាល់ថា “ហ្គានឌីរបស់កូរ៉េ” និងទទួលរងគ្រោះដោយការចាប់ដាក់គុកជាច្រើនដងកំឡុងសម័យអាណានិគមជប៉ុន។ បន្ទាប់ពីការគ្រប់គ្រងអាណានិគមរបស់ជប៉ុនបានបញ្ចប់ លោកបានបង្កើតគណបក្សប្រជាធិបតេយ្យកូរ៉េ (ធួសុន) នៃគ្រឹស្តសាសនា ជាតិនិយម និងបញ្ញវន្ត។ នៅក្នុងគ្រានោះដែរ ក្រុមអ្នកកុម្មុយនីស្តក្នុងស្រុកបានលេចឡើងសារជាថ្មីពីការលាក់ខ្លួន ដោយបានបង្កើតការិយាល័យកូរ៉េខាងជើងនៃគណបក្សកុម្មុយនីស្តកូរ៉េ។ គណបក្សកុម្មុយនីស្តត្រូវបានបង្កើតឡើងនៅសេអ៊ូ នៅក្នុងខែសីហា ឆ្នាំ 1945 ។

ការកាន់កាប់របស់សហរដ្ឋអាមេរិកលើកូរ៉េខាងត្បូង៖ នៅថ្ងៃទី 6 ខែកញ្ញា មួយខែបន្ទាប់ពីកងទ័ពសូវៀតបានឈ្លានពានកូរ៉េ កងទ័ពរបស់សហរដ្ឋអាមេរិក 72,000 នាក់នៃកងពលទី 14 នៃកងយោធពល 8 បានមកដល់ប្រទេសកូរ៉េខាងជើងដោយស្ថិតក្រោមការដឹកនាំរបស់មេបញ្ជាការ ចន អ័រ ហូដ ។ ពេលចូលមកដល់សេអ៊ូ អាជ្ញាធរសហរដ្ឋអាមេរិកដែលបានចូលមកកាន់កាប់បានយល់ព្រមការចុះចាញ់របស់ឧត្តមសេនីយ៍ជប៉ុន ដកហូតអាវុធរបស់កងទ័ពជប៉ុន និងបានធ្វើមាតុភូមិនិវត្តន៍របស់ជនជាតិជប៉ុនដែលរស់នៅក្នុងប្រទេសកូរ៉េ។

ដោយខុសពីសូវៀត អាមេរិកមិនបានទទួលស្គាល់នូវភាពស្របច្បាប់របស់សាធារណៈរដ្ឋប្រជាមានិតកូរ៉េនិងរដ្ឋាភិបាលរបស់គេឡើយ ហើយបន្ទាប់ពីបានចាត់ទុករដ្ឋាភិបាលថាខុសច្បាប់ ពួកគេបានបង្កើតរដ្ឋាភិបាលយោធា

សហរដ្ឋអាមេរិកនៅក្នុងប្រទេសកូរ៉េ ដោយបានចាប់ខ្លួនអតីតមន្ត្រីជប៉ុនជាច្រើន និងអតីតមន្ត្រីកូរ៉េមួយចំនួន និង
នគរបាលដែលធ្លាប់បានបម្រើការនៅក្រោមការគ្រប់គ្រងរបស់ជប៉ុន និងបានដាក់ប្រទេសកូរ៉េឲ្យស្ថិតនៅក្រោមការ
គ្រប់គ្រងរបស់យោធា។ ប្រជាជនកូរ៉េ ដែលបានស្វាគមន៍ទាហានអាមេរិកដូចជាមិត្តភក្តិ និងជាអ្នកជួយរំដោះ មាន
ការខិតខំយ៉ាងជួជុតជាមួយអាមេរិក ហើយការប្រឆាំងដោយជឿសមិនរួចមួយជាមួយការគ្រប់ គ្រងដោយយោធា
របស់អាមេរិកបានអភិវឌ្ឍឡើង។

ដើម្បីបន្តបន្ថយដល់ការប្រឆាំងរបស់កូរ៉េ នៅក្នុងខែតុលា ឧត្តមសេនីយ៍ ហូដ បានបង្កើតគណៈកម្មការ
ប្រឹក្សាកូរ៉េមួយដែលដឹកនាំដោយបណ្ឌិត អ្នកជាតិនិយមស្តាំដែលបានត្រឡប់មកកាន់ប្រទេសកូរ៉េនៅក្នុងខែនោះ ។
នៅក្នុងគ្រានោះដែរ មេដឹកនាំជាតិនិយមកូរ៉េបានវិលត្រឡប់ពីសហរដ្ឋអាមេរិក ចិន និងកន្លែងផ្សេងៗទៀតមកកាន់
ប្រទេសកូរ៉េខាងត្បូងវិញ ក៏ដូចជាការកើនឡើងនូវជនកៀសខ្លួនពីភាគខាងជើងចូលមកភាគខាងត្បូងដោយឆ្លង
កាត់ខ្សែស្របទី 38 ។

មិនមានបុគ្គលិកអាមេរិកនៅក្នុងរដ្ឋាភិបាលយោធាអាមេរិក (ដោយលើកលែងតែអតីតបេសកកម្មសាសនា
មួយចំនួនតូចដែលបានត្រឡប់មកកាន់ប្រទេសកូរ៉េ) ដែលត្រូវបានជ្រើសតាំងឲ្យបម្រើការនៅក្នុងរដ្ឋាភិបាល អាច
និយាយ ឬអាចស្តាប់យល់ពីភាសាកូរ៉េបានឡើយ។ ដូច្នេះ វាជាការចាំបាច់ណាស់សម្រាប់ជនជាតិអាមេរិក ក្នុងការ
ជួលអ្នកបកប្រែជនជាតិកូរ៉េយ៉ាងច្រើនដែលចេះនិយាយភាសាអង់គ្លេស និងបានតែងតាំងពួកគេនៅក្នុងមុខដំណែង
មួយចំនួននៅក្នុងរដ្ឋាភិបាលយោធា។ នៅត្រង់ចំណុចនេះ គណបក្សកុម្មុយនីស្តកូរ៉េ ដែលបានបង្កើតឡើងវិញនៅ
ក្នុងខែសីហា ឆ្នាំ 1945 ជាមួយនឹងប៉ាកហុនយុង ជាមេដឹកនាំ បានចាប់ផ្តើមធ្វើសកម្មភាពដោយធ្វើការប្រកួតប្រជែង
ជាមួយគណបក្សប្រជាធិបតេយ្យកូរ៉េ (ហានគូក) ដែលជាអ្នកស្តាំនិយមភាគច្រើនជាម្ចាស់កម្មសិទ្ធិដីធ្លី និងអ្នកជំនួញ,
គណបក្សជាតិនៃអ្នកជាតិនិយមកណ្តាល, និងគណបក្សប្រជាពលករកូរ៉េឆ្វេងនិយមកណ្តាលរបស់យូអ៊ិនយុង។
បណ្ឌិត បានក្លាយជាប្រមុខនៃគណៈកម្មការសម្រាប់ធ្វើឲ្យមានឯករាជ្យឡើងវិញ ដែលជាការរួមគ្នានៃស្ថាប័នសង្គម
និងនយោបាយស្តាំនិយមជាច្រើន។ នៅក្នុងគ្រានោះដែរ សាខារដ្ឋាភិបាលយោធាអាមេរិកថ្នាក់ខេត្ត និងស្រុកត្រូវបាន
បង្កើតឡើង។

កិច្ចព្រមព្រៀងទីក្រុងមូស្កូ និងឥទ្ធិពលរបស់វា៖ ក្រុមសម្ព័ន្ធមិត្តដែលបានបើកអង្គជំនុំរបស់ពួកគេនៅក្នុង
ទីក្រុងមូស្កូ នៅក្នុងខែធ្នូ ឆ្នាំ 1945 ក៏បានដោះស្រាយជាមួយបញ្ហាប្រទេសកូរ៉េដែរ។ ជាលទ្ធផល ពួកគេបានយល់ស្រប
គ្នាក្នុងការបង្កើតរដ្ឋាភិបាលជាតិមួយរបស់កូរ៉េ ដោយបញ្ចប់ការកាន់កាប់របស់ក្រុមសម្ព័ន្ធមិត្ត ហើយដាក់ឲ្យរដ្ឋាភិបាលថ្មី
របស់កូរ៉េស្ថិតនៅក្នុងក្រោមការគ្រប់គ្រងក្រុមសម្ព័ន្ធរយៈពេល 5 ឆ្នាំ។ អាមេរិកដែលមានគម្រោងក្នុងការដាក់ឲ្យកូរ៉េ
ស្ថិតនៅក្រោមការគ្រប់គ្រងរយៈពេលវែងមួយរបស់ក្រុមសម្ព័ន្ធមិត្ត មិនត្រូវបានយល់ស្របដោយរដ្ឋមន្ត្រីការបរទេស
នៃបណ្តារដ្ឋសម្ព័ន្ធមិត្តឡើយ។ ដូចដែលវាអាច រដ្ឋមន្ត្រីនៃបណ្តារដ្ឋសម្ព័ន្ធមិត្តបានប្រគល់សិទ្ធិឲ្យអាជ្ញាធរអាមេរិក
និងសូវៀតដែលបានកាន់កាប់ប្រទេសកូរ៉េ បង្កើតគណៈកម្មការរួមមួយ និងអនុវត្តន៍កិច្ចព្រមព្រៀងទីក្រុងមូស្កូ។

កិច្ចព្រមព្រៀងទីក្រុងមូស្កូរបស់ក្រុមសម្ព័ន្ធមិត្ត ដែលបានធ្វើជាសាធារណៈនៅថ្ងៃបុណ្យណូអែល ឆ្នាំ 1945
បានធ្វើឲ្យមានការឈឺចាប់ដល់ប្រជាជនកូរ៉េទាំងមូល។ កិច្ចព្រមព្រៀងនេះត្រូវបានបដិសេធដោយពួកស្តាំនិយម និង
ពួកឆ្វេងនិយម ដូចដែលពួកគេយល់ឃើញថាកិច្ចព្រមព្រៀងនេះគឺជាការប្រមាថមួយដល់ប្រជាជនកូរ៉េ ហើយពួកគេ
បានបង្កឲ្យមានបាតុកម្មប្រឆាំងការគ្រប់គ្រងរបស់សម្ព័ន្ធមិត្តជារៀងរាល់ថ្ងៃ ដូចដែលការប្រឆាំងរបស់បុគ្គលិករដ្ឋាភិបាល
ម្ចាស់ហាង និងកម្មករបានចាប់ផ្តើមឡើង។ នៅថ្ងៃទី 30 ខែធ្នូ ឆ្នាំ 1945 ស្ថិតនៅក្នុងចំណុចកណ្តាលនៃភាព

ចលាចលផ្នែកនយោបាយដែលបានអភិវឌ្ឍឡើង ដោយជាប់ទាក់ទងជាមួយគម្រោងការណ៍ប្រឆាំងការគ្រប់គ្រងរបស់ក្រុមសម្ព័ន្ធមិត្តសង្គមនិយម ដែលជាមេដឹកនាំស្តាំ និងមជ្ឈមណ្ឌលរបស់គណបក្សប្រជាធិបតេយ្យកូរ៉េ (ហានគូក) ត្រូវបានគេធ្វើឃាត ដែលនាំឲ្យកើតមានព្រឹត្តិការណ៍អន្តរាយមួយចំនួននៅក្នុងប្រទេសកូរ៉េខាងត្បូង។

2.1.2. ប្រទេសកូរ៉េខាងជើងស្ថិតនៅក្រោមការកាន់កាប់របស់សូវៀត

ការអភិវឌ្ឍនយោបាយ និងយោធា៖ អាជ្ញាធរសូវៀតដែលបានកាន់កាប់កូរ៉េ ដែលបានបង្កើតមូលដ្ឋានកាន់កាប់របស់ពួកគេនៅក្នុងទីក្រុងព្យុងយ៉ាង មិនមានគម្រោងដាក់លាក់សម្រាប់ប្រទេសកូរ៉េឡើយ លើកលែងតែការដកហូតអាវុធពួកកងទ័ពជប៉ុន ទទួលយកការចុះចាញ់របស់ពួកគេ និងមាតុភូមិនិវត្តពួកគេទាំងអស់ទៅប្រទេសជប៉ុនវិញ។ ប៉ុន្តែ ពួកគេចាប់ផ្តើមសំអិតសំអាងគឺមអ៊ីលស៊ីង ដោយផ្តល់ឲ្យលោកនូវជំនួយមួយចំនួន និងបានពង្រឹងមូលដ្ឋានអំណាចរបស់លោកនៅក្នុងកិច្ចសហការជាមួយពួកកូរ៉េ ដែលបានក្លាយជាប្រជាពលរដ្ឋសូវៀត និងបានបម្រើការនៅក្នុងជួរយោធាសូវៀត។

ដោយទាញយកផលប្រយោជន៍ពីការគាំទ្ររបស់សូវៀត គឺមអ៊ីលស៊ីង បានកម្ទេចមេដឹកនាំកុម្មុយនីស្តនៅក្នុងស្រុកម្តងមួយៗ ហើយនៅក្នុងខែតុលា លោកបានក្លាយជាអគ្គលេខាធិការនៃការិយាល័យនៃបក្សកុម្មុយនីស្តកូរ៉េរបស់កូរ៉េខាងជើង ហើយបានបង្កើតគណបក្សកុម្មុយនីស្តក្នុងតំបន់នៅពាសពេញប្រទេស ដែលបណ្តាលឲ្យកើតមានការបះបោរហឹង្សាប្រឆាំងកុម្មុយនីស្តនៅក្នុងទីក្រុងស៊ីនអ៊ីជូ, ហាមហ៊ីង, និងកន្លែងផ្សេងៗទៀត។ នៅក្នុងពេលជាមួយគ្នានោះ លោកបានចាប់ផ្តើមទំលាយចោលនូវពួកជាតិនិយម។

ពួកកុម្មុយនីស្តដែលមានចំនួនតិច ទទួលបានភាពខ្លាំងរបស់ពួកគេនៅពេលដែលពួកកុម្មុយនីស្តកូរ៉េប្រមាណ 22,200 នាក់ អ្នកដែលធ្លាប់បានវាយប្រយុទ្ធគ្នាជាមួយពួកជប៉ុនជាមួយនឹងកងទ័ពកុម្មុយនីស្តរបស់ម៉ៅសេងទុង នៅភាគពាយព្យប្រទេសចិនភាគកណ្តាលយេណាន, បានមកដល់ប្រទេសកូរ៉េនៅចុងឆ្នាំ 1945 ដោយបានក្លាយជាក្រុមយេណាម នៃពួកកុម្មុយនីស្តកូរ៉េ។ ប៉ុន្តែ ស្ថិតនៅក្រោមសំណើរបស់គឺមអ៊ីលស៊ីង សូវៀតបានអនុញ្ញាតឲ្យពួកកុម្មុយនីស្តកូរ៉េ ដែលមកពីប្រទេសចិនទាំងអស់នេះចូលមកក្នុងប្រទេសកូរ៉េខាងជើង បន្ទាប់ពីពួកគេត្រូវបានដកហូតអាវុធ។

នៅដើមខែមករា ឆ្នាំ 1946 ស្ថិតនៅក្រោមការដាក់កំហិតរបស់សូវៀត ពួកកុម្មុយនីស្តបានផ្លាស់ប្តូរគោលជំហររបស់ពួកគេ ទៅលើគម្រោងការណ៍គ្រប់គ្រងប្រទេសកូរ៉េរបស់ក្រុមសម្ព័ន្ធមិត្ត ដែលបាននាំឲ្យមានការប៉ះទង្គិចគ្នាដ៏បង្កឈាមរវាងពួកគេ និងពួកស្តាំនិយម ដែលបានប្រឆាំងជាមួយគម្រោងការណ៍គ្រប់គ្រងប្រទេសកូរ៉េរបស់ក្រុមសម្ព័ន្ធមិត្ត។ គឺមអ៊ីលស៊ីង ដែលគាំទ្រដោយសូវៀត បានបើកការវាយប្រហាររបស់លោកប្រឆាំងជាមួយពួកជាតិនិយម ដូចដែលសូវៀតបានចាប់ឆ្លម៉ានស៊ីក និងអ្នកជាតិនិយមសំខាន់ៗមួយចំនួន ឃុំខ្លួននៅក្នុងផ្ទះ និងបានបង្ខំឲ្យពួកជាតិនិយមជាច្រើនរត់គេចខ្លួនទៅកាន់ប្រទេសកូរ៉េខាងត្បូង។ បន្ទាប់មក អំណាចរបស់គឺម បានកើនឡើងយ៉ាងខ្លាំងក្លា ដូចដែលលោកបានកាន់កាប់ជាប្រធាននៃការិយាល័យរដ្ឋបាលខេត្តទាំង 5 ។ នៅត្រង់ចំណុចនេះ កងយោធពលប៉ារ៉ា ដែលបានបង្កើតឡើងនៅក្នុងសរទរដូវ ឆ្នាំ 1945 ត្រូវបានពង្រីក និងបានដាក់ឲ្យស្ថិតនៅក្រោមការត្រួតត្រាដោយផ្ទាល់ របស់ការិយាល័យនៃគណបក្សកុម្មុយនីស្តកូរ៉េរបស់កូរ៉េខាងជើង។ កងពលទាំងអស់នេះ ក្រោយមកត្រូវបានបញ្ចូលគ្នាទៅក្នុង យោធាប្រជាជនកូរ៉េ ។

បន្ទាប់ពីប៉ះទង្គិចគ្នាជាមួយអ្នកជាតិនិយមនៅក្នុងខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ 1946 គឺមអ៊ីលស៊ីង បានរៀបចំឡើងវិញនូវការិយាល័យរដ្ឋបាលខេត្តទាំង 5 ឲ្យទៅជាគណៈកម្មការបណ្តោះអាសន្ននៃប្រជាជនកូរ៉េខាងជើងដោយលោកធ្វើជា

ប្រធានផ្ទាល់ ហើយនៅក្នុងខែសីហា លោកបាននាំឲ្យបានការបញ្ចូលនូវការិយាល័យនៃគណបក្សកុម្មុយនីស្តកូរ៉េ របស់កូរ៉េខាងជើង និងគណបក្សប្រជាជនថ្មីរបស់ក្រុមយេម៉ាន ទៅក្នុងគណបក្សពលករកូរ៉េខាងជើងដែលមាន សមាជិកចំនួន 366,000 នាក់។ ឈ្មោះរបស់គណបក្សកុម្មុយនីស្តនៅក្នុងប្រទេសកូរ៉េខាងត្បូង ត្រូវបានផ្លាស់ប្តូរទៅ ជាគណបក្សពលករកូរ៉េខាងត្បូងនៅក្នុងឆ្នាំ 1946។ រហូតដល់ខែសីហា ឆ្នាំ 1947 សមាជិករបស់គណបក្សពលករកូរ៉េ ខាងជើងបានកើនឡើងដល់ 680,000 នាក់។

នៅក្នុងខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ 1947 សមាជិកទូទៅនៃគណៈកម្មការបណ្តោះអាសន្ននៃប្រជាជនកូរ៉េខាងជើងបានបើក អង្គប្រជុំ និងបានបង្កើតសភាប្រជាជនកូរ៉េខាងជើងដែលមានសមាជិក 273 រូប ហើយសភានេះបានបង្កើត គណៈកម្មការ ប្រជាជន ដើម្បីជំនួសគណៈកម្មការបណ្តោះអាសន្ននៃប្រជាជនកូរ៉េខាងជើង។ គឹមអ៊ីលស៊ីង ត្រូវបានគេតែងតាំងជា ប្រធានរបស់គណៈកម្មការនោះ។ ដូច្នេះ ក្នុងនាមជាអនុប្រធាននៃគណបក្សពលករកូរ៉េខាងជើង និងជាប្រធាន គណៈកម្មការប្រជាជន គឹមអ៊ីលស៊ីងបានបង្កើនអំណាចរបស់លោក។

ការផ្លាស់ប្តូរសេដ្ឋកិច្ច និងសង្គម៖ នៅក្នុងនិទាយរដូវ ឆ្នាំ 1946 ពួកកុម្មុយនីស្តបានធ្វើសកម្មភាពក្នុងការធ្វើ ស្បៀតនីយកម្មមកលើកូរ៉េខាងជើង។ នៅក្នុងខែមីនា ស្ថិតនៅក្រោមច្បាប់កំណែទម្រង់ដីធ្លី ពួកគេបាននាំមកនូវការ ធ្វើកំណែទម្រង់ដីធ្លីមួយ ដោយបានបែងចែកដល់គ្រួសារកសិករចំនួន 724,522 គ្រួសារដោយមិនគិតថ្លៃនូវដីស្រែចំការ ចំនួន 2.4 លានអេឃ័រ ដែលបានរឹបអូសពីម្ចាស់កម្មសិទ្ធិដីធ្លី និងស្ថាប័នរបស់ជប៉ុន និងកូរ៉េ។ នៅក្នុងពេលជាមួយគ្នា នោះ ស្ថាប័ន និងភ្នាក់ងារពាណិជ្ជកម្ម, ហិរញ្ញវត្ថុ, និងឧស្សាហកម្មទាំងអស់ ត្រូវបានធ្វើជាតុបនីយកម្មឲ្យស្ថិតនៅក្រោម ច្បាប់ ដែលទាក់ទងជាមួយការធ្វើជាតុបនីយកម្មលើវិស័យឧស្សាហកម្ម, ផ្លូវថ្នល់, គមនាគមន៍, ទូរគមនាគមន៍, និងធនាគារ ដែលបានបង្កើតឡើងនៅថ្ងៃទី 10 ខែសីហា ឆ្នាំ 1946 ។ ខណៈពេលដែលការបង់ពន្ធត្រូវបានលុប ចោល ប្រជាកសិករដែលទទួលបានដីដែលគេចែកឲ្យមាតាតង្វកិច្ចក្នុងការប្រគល់ត្រឡប់ទៅដល់រដ្ឋវិញនូវទិន្នផល ចំនួន 25 ភាគរយ ខណៈពេលដែលបុគ្គលិកក្នុងការិយាល័យ និងបុគ្គលិករោងចក្រមានកាតព្វកិច្ចក្នុងការអនុវត្តន៍ កិច្ចការងារមួយចំនួនសម្រាប់រដ្ឋ។ បន្ទាប់មក ផលិតផលគ្រាប់ធញ្ញជាតិបានកើនឡើងពី 1.9 លានតោននៅក្នុងឆ្នាំ 1946 ទៅដល់ 2.7 លានតោននៅក្នុងឆ្នាំ 1949 ។

ការធ្វើជំនួញកងទ័ពទាំងអស់ត្រូវបានលុបបំបាត់ ដូចដែលរដ្ឋាភិបាលបានក្លាយជានិយោជិក និងអ្នកចែក ចាយទំនិញតែម្នាក់ឯង។ នៅក្នុងគ្រានោះដែរ សហព័ន្ធកសិករ និងការងារត្រូវបានបង្កើតឡើង ហើយរាល់បុគ្គលិក ក្នុងការិយាល័យមានកាតព្វកិច្ចក្នុងការចូលរួមជាមួយសហព័ន្ធរៀងៗខ្លួន។ ដោយសារតែមានការចាកចេញនូវវិស្វករ និងកម្មករជំនាញជប៉ុន បុគ្គលទាំងកង្វះខាតនៃវត្ថុធាតុដើម និងមិនពេញលេញ រោងចក្រ និងភ្នាក់ងារឧស្សាហកម្ម ត្រូវបានដួលរលំជាសារវន្ត។ មានតែរោងចក្រឧស្សាហកម្មធន់ស្រាលតូចៗ និងរោងចក្រវ៉ារីអគ្គសនីតែប៉ុណ្ណោះបាន បន្តដំណើរការ។ នៅក្នុងគ្រានោះដែរ ស្បៀតរុក្ខជាតិភ្នាក់ងារឧស្សាហកម្មជាច្រើនដែលជប៉ុនបានបង្កើតឡើង និងបាន ដឹកជញ្ជូនទៅកាន់សហភាពសូវៀត។ ក្នុងចំណោមនោះមានរោងចក្រដ៏អាហូតនៅ ហ៊ីងណាម នៅជិតហាមហ៊ីង ដែលជាកន្លែងដែលបានផ្គត់ផ្គង់នូវរាល់តម្រូវការជីគីមីទាំងអស់នៅក្នុងប្រទេសកូរ៉េ។

នៅក្នុងគ្រានោះ នៅក្នុងឆ្នាំ 1946 ពួកកុម្មុយនីស្តបានបង្កើតស្ថាប័នសង្គមមួយចំនួន។ ក្នុងចំណោមនោះ មានក្រុមអ្នកគ្រួសត្រាយយុវជននៃក្រុមកុមារដែលមានអាយុរវាងពី 9 ទៅ 13 ឆ្នាំ, ក្រុមសម្ព័ន្ធយុវជនកុម្មុយនីស្តនៃ យុវជន យុវតីវ័យក្មេងដែលមានអាយុរវាងពី 14 ទៅ 30 ឆ្នាំ, និងសម្ព័ន្ធប្រជាធិបតេយ្យស្ត្រីកូរ៉េខាងជើងនៃស្ត្រីទាំង អស់ដែលមានអាយុរវាងពី 30 ដល់ 50 ឆ្នាំ។ សមភាពនៃភេទត្រូវបានប្រកាសនៅក្រោមច្បាប់ថ្ងៃទី 30 ខែ កក្កដា

ឆ្នាំ 1946 ដែលបានធានាសិទ្ធិស្មើគ្នាដល់ស្ត្រី។ ជាមួយច្បាប់នេះ គួរនាំជាប្រពៃណីរបស់ស្ត្រីបានផ្លាស់ប្តូរយ៉ាងខ្លាំងក្លា ដូចដែលស្ត្រីបានក្លាយជាផ្នែកមួយនៃកម្លាំងពលកម្ម។

ការផ្លាស់ប្តូរនៃវប្បធម៌ និងការអប់រំ៖ ពួកកុម្មុយនីស្តបាននាំមកនូវការផ្លាស់ប្តូរនៃវប្បធម៌ និងការអប់រំដើម្បី ផ្សព្វផ្សាយអំពីសង្គមនិយម។ គោលបំណងរបស់ពួកគេគឺ “បំបាក់យុវជនជាមួយនឹងមនោគមន៍កុម្មុយនីស្ត” និង រៀបចំពួកគេឲ្យក្លាយទៅជា “ស្ថាបនិកនៃការវិវឌ្ឍសង្គមនិយម និងកុម្មុយនីស្ត”។ សាលាឯកជនទាំងអស់ត្រូវបាន លុបចោល ហើយស្ថិតនៅក្រោមច្បាប់អប់រំខែធ្នូ ឆ្នាំ 1946 សាលាបឋមសិក្សារយៈពេល 6 ឆ្នាំមុនត្រូវបានប្តូរមកជា សាលាសិក្សារយៈពេល 5 ឆ្នាំ ។ នៅក្នុងឆ្នាំ 1947 សាលាវិទ្យាល័យរយៈពេល 3 ឆ្នាំនិងវិទ្យាល័យរយៈ ពេល 3 ឆ្នាំត្រូវបានបង្កើតឡើងរួមជាមួយនឹងសាកលវិទ្យាល័យ គីមអ៊ីលស៊ីង និងមហាវិទ្យាល័យមួយចំនួនតូច ទៀត។ ព្រះវិហារគ្រីស្ទសាសនាទាំងអស់ ជាមួយនឹងប្រាសាទពុទ្ធសាសនាមួយភាគធំត្រូវបានពួកកុម្មុយនីស្តបានបិទទ្វារ និងលុបបំបាត់នូវសេរីភាពនៃសាសនា, ការបញ្ចេញមតិ, និងសារពត៌មាន។ នៅក្នុងខែកញ្ញា ឆ្នាំ 1946 ស្ថាប័នពត៌ មានគណបក្សរ៉ុដុង ស៊ីនមូន បានបង្កើតកាសែតជាតិដែលមានតែមួយ ដោយបានបោះពុម្ពផ្សាយតែប្រព័ន្ធនៃការសរ សេរីបែបកូរ៉េ ដូចដែលកូរ៉េខាងជើងបានបោះបង់ចោលនូវការប្រើប្រាស់អក្សរក្រមចិន។ នៅក្នុងគ្រានោះដែរ ពួកគេ បានដាក់ជំនួសរាល់បទចម្រៀងប្រពៃណីដោយចម្រៀងបដិវត្ត។

2.1.3. កូរ៉េខាងត្បូងស្ថិតនៅក្រោមការគ្រប់គ្រងរបស់យោធាអាមេរិក

ការអភិវឌ្ឍនៃនយោបាយ និងយោធា៖ ដោយប្រឈមទៅនឹងការកើនឡើងនៃចលនាប្រឆាំងជាមួយការ គ្រប់គ្រងរបស់ក្រុមសម្ព័ន្ធមិត្តរបស់ប្រជាជនកូរ៉េ ក៏ដូចជាការរីកឡើងនៃឥទ្ធិពលរបស់ពួកកុម្មុយនីស្តដែលបាននាំ មកនូវការបំផ្លិចបំផ្លាញ និងជម្លោះការងារ ឧត្តមសេនីយ៍ហ្វូដ បានបង្កើតឲ្យមានការធ្វើកូរ៉េនីយកម្មនៃការគ្រប់គ្រង របស់យោធាអាមេរិក។ ដូច្នេះ នៅក្នុងខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ 1946 គណៈកម្មការប្រជាធិបតេយ្យតំណាងកូរ៉េខាងត្បូងដែលមាន សមាជិក 25 រូបត្រូវបានបង្កើតឡើងជាមួយនឹងបណ្ឌិតវិ ជាប្រធាន។ ជាអកុសល ឧត្តមសេនីយ៍ហ្វូដ និងបណ្ឌិតវិ មិនមានទំនាក់ទំនងស្និទ្ធស្នាលជាមួយគ្នាឡើយ ដូចដែលបណ្ឌិតវិ បាននាំឲ្យបាត់បង់យុទ្ធសាស្ត្រការសហការជាមួយឧត្តមសេនីយ៍ ហ្វូដ ដោយសារតែលោកមានគោលនយោបាយក្នុងការបញ្ឈប់ការប្រឆាំងទៅនឹងការគ្រប់គ្រងរបស់សម្ព័ន្ធមិត្ត។ ដូច្នេះ គណៈកម្មការប្រជាធិបតេយ្យ ដែលគ្របដណ្តប់ដោយពួកអ្នកអភិរក្សស្តាំនិយម បានបាត់បង់យុទ្ធសាស្ត្រកិច្ច សហប្រតិបត្តិការចាំបាច់ជាមួយនឹងរដ្ឋាភិបាលយោធាអាមេរិក។ នៅក្នុងគ្រានោះដែរ ពួកកុម្មុយនីស្ត និងសង្គម និយមបានបង្កើតគណៈសិប្បជាតិប្រជាធិបតេយ្យកូរ៉េ ដើម្បីប្រឆាំងទល់នឹងគម្រោងការណ៍មួយចំនួនរបស់អាមេរិក។ នៅត្រង់ចំណុចនេះ ចំនួននៃគណបក្សនយោបាយ និងស្ថាប័នសង្គមដែលមានមនោគមន៍នយោបាយផ្សេងៗគ្នា បានកើនឡើងដល់ 350 ដែលបានបង្កឲ្យមានស្ថានភាពរីករវៃផ្នែកនយោបាយមួយ។ គណបក្សស្តាំនិយមពីរដែល លេចធ្លោជាងគេមាន គណបក្សប្រជាធិបតេយ្យកូរ៉េ (ហានគូក) និងគណបក្សជាតិ ហើយគណបក្សឆ្វេងនិយម សំខាន់ជាងគេពីរគឺ គណបក្សប្រជាពលកររបស់យ៉ូអ៊ិនយុង និងគណបក្សកុម្មុយនីស្តកូរ៉េរបស់ប៉ាកហុនយុង ដែល បានប្តូរឈ្មោះទៅជាគណបក្សពលករកូរ៉េខាងត្បូងនៅក្នុងឆ្នាំ 1946 ។

ដើម្បីរៀបចំឲ្យប្រជាជនកូរ៉េនូវសន្តិសុខជាតិរបស់ពួកគេ នៅក្នុងខែមករា ឆ្នាំ 1946 រដ្ឋាភិបាលយោធារបស់ អាមេរិកបានបង្កើតតម្រូវចំនួន 25,000 និងឆ្នាំសមុទ្រចំនួន 2,500 នាក់ ដោយផ្តល់ឲ្យពួកគេនូវការបណ្តុះបណ្តាល ផ្នែកយោធា ជាមួយនឹងការបំបាក់គ្រឿងសញ្ញាដែលបានដកហូតពីពួកជប៉ុន។ ក្រុមតម្រូវមានតែអាវុធបន្តិចបន្តួច ប៉ុណ្ណោះ ហើយកងឆ្នាំសមុទ្រនាវាសម្រាប់បណ្តុះបណ្តាលបន្តិចបន្តួចប៉ុណ្ណោះ។ អតីតមន្ត្រីកូរ៉េមួយចំនួនដែលធ្លាប់

ចូលរួមនៅក្នុងកងយោធពលក្រវ៉ាត់ជប៉ុន បានចូលរួមនៅក្នុងកងយោធពលនេះ ហើយនៅពេលដែលសាលាបណ្តុះបណ្តាល មន្ត្រីមួយត្រូវបានបង្កើតឡើងដោយអាមេរិក ពួកគេមួយចំនួនបានចូលទៅរៀននៅក្នុងសាលានោះ។

បន្ទាប់ពីជួបប្រទះការលំបាកមួយជាមួយស្បៀតបន្ទាប់ពីកិច្ចប្រជុំនៃ គណៈកម្មការរួមគ្នារវាងសហរដ្ឋអាមេរិក- សហព័ន្ធសង្គមនិយមសហភាពសូវៀត (បង្ហាញនៅមេរៀនបន្ទាប់) នៅក្នុងខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ 1946 អាជ្ញាធរអាមេរិកដែល កាន់កាប់កូរ៉េបានបង្កើតសភានីតិបញ្ញត្តិស្តីទីកូរ៉េខាងត្បូង ដែលជំនួសលើក្រុមប្រឹក្សាប្រជាធិបតេយ្យ។ ពាក់កណ្តាលនៃ សមាជិកទាំង 90 រូបរបស់សភានីតិបញ្ញត្តិស្តីទីកូរ៉េខាងត្បូងត្រូវបានជ្រើសតាំងដោយឧត្តមសេនីយ៍ហុង ហើយពាក់ កណ្តាលទៀតត្រូវជ្រើសរើសដោយការបោះឆ្នោតមិនចំពោះ។ ភាគច្រើននៃសមាជិកដែលបានជ្រើសតាំង (27 រូប) មកពីគណបក្សស្តាំនិយមកណ្តាលរបស់គឹមក្សស៊ីក និងគណបក្សឆ្វេងនិយមកណ្តាលរបស់យ៉ូអ៊ិនយុង ។ នៅក្នុងខែ តុលា ឆ្នាំ 1946 គឹម និងយ៉ូ ពួកគេបានបង្កើត គណៈកម្មការចម្រុះនៃពួកស្តាំ និងឆ្វេងនិយម និងបានស្នើឲ្យមានការ ជួបប្រជុំឡើងវិញជាលើកដំបូងមួយ គណៈកម្មការរួមគ្នា ដោយបានយល់ស្របទៅលើគម្រោងការណ៍សម្រាប់ការ បែងចែកដីស្រែចំការដោយមិនគិតថ្លៃ ស្នើឲ្យមានការដាក់ពិន័យអតីតអ្នកគាំទ្រជប៉ុន និងធ្វើការដោះលែងអ្នកទោស នយោបាយ និងបានប្រកាសការគាំទ្ររបស់ពួកគេចំពោះសេរីភាពក្នុងការបញ្ចេញមតិ និងការបង្កើតសមាគមន៍។ ការបង្កើតរបស់ឧត្តមសេនីយ៍ហុង គឺដើម្បីលើកកម្ពស់កម្លាំងរបស់គណៈកម្មការចម្រុះ ដែលគាំទ្រដល់គម្រោងការ គ្រប់គ្រងប្រទេសកូរ៉េដោយក្រុមសម្ព័ន្ធមិត្ត ខណៈពេលដែលបន្ថយនូវកម្លាំងរបស់ក្រុមអភិរក្សស្តាំនិយម និងធ្វើការ គាបសង្កត់ដល់ពួកកុម្មុយនីស្ត។ ប៉ុន្តែ សមាជិកប្រមាណ 38 រូបនៃសភានីតិបញ្ញត្តិស្តីទីកូរ៉េខាងត្បូង ដែលត្រូវបាន បោះឆ្នោតជ្រើសរើសគឺជាពួកអភិរក្សនិយម និងស្តាំនិយម។

នៅក្នុងគ្រានោះដែរ ដូចដែលគណបក្សពលករកូរ៉េខាងត្បូងញុះញង់ឲ្យមានជម្លោះ និងភាពចលាចលរបស់ ពួកកម្មករ ខណៈពេលដែលបានដាក់ឲ្យចរាចរណ៍នូវលុយក្លែងក្លាយដែលពួកគេបានបោះពុម្ព រដ្ឋាភិបាលយោធាអាមេរិក បានវាយបង្ក្រាបលើពួកកុម្មុយនីស្តនៅចុងឆ្នាំ 1946 ដោយបានបង្ខំឲ្យមេដឹកនាំរបស់ពួកគេជាច្រើន ដោយរួមមាន ទាំងប៉ាកហុនយុង ផងនោះ រត់គេចខ្លួនទៅកាន់ប្រទេសកូរ៉េខាងជើង។ ប៉ុន្តែ សមាជិកនៃគណបក្សពលករកូរ៉េខាង ត្បូងបានលាក់ខ្លួន និងបានបន្តសកម្មភាពវិវត្តន៍របស់ពួកគេ។

នៅក្នុងខែតុលា ឆ្នាំ 1946 ការធ្វើកូរ៉េនីយកម្មរបស់រដ្ឋាភិបាលយោធាអាមេរិកបានធ្វើដំណើរទៅមុខនៅពេល ដែលឧត្តមសេនីយ៍ហុង បានស្នើឲ្យអាជ្ញាធរយោធាប្រគល់ត្រឡប់វិញនូវកិច្ចប្រតិបត្តិការនៃការិយាល័យមួយចំនួន ដល់កូរ៉េ ដោយរក្សាទុកនូវតែបុគ្គលិកអាមេរិកដែលមានសមត្ថកិច្ចក្នុងការផ្តល់ការប្រឹក្សាប៉ុណ្ណោះ។ ជំនាញនេះត្រូវ បានធ្វើបន្តដោយការបង្កើតនៃរដ្ឋាភិបាលស្តីទីកូរ៉េខាងត្បូងនៅក្នុងខែឧសភា ឆ្នាំ 1947 ជាមួយនឹងអ្នកជាតិនិយមក ណ្តាលមួយរូបឈ្មោះថា អានឆែហុង ដែលជាសម្ព័ន្ធមិត្តមួយរូបរបស់គឹមក្សស៊ីក ជាមន្ត្រីរដ្ឋបាលស៊ីវិល។ ប៉ុន្តែ ខណៈ ពេលដែលសភានីតិបញ្ញត្តិស្តីទីកូរ៉េខាងត្បូងមិនមានអំណាចក្នុងការបញ្ញត្តិច្បាប់មួយចំនួនដោយឯករាជ្យ រដ្ឋាភិបាល ស្តីទីកូរ៉េខាងត្បូងមិនត្រូវបានគេផ្តល់អំណាចក្នុងការធ្វើសេចក្តីសម្រេចនានាឡើយ។ អាជ្ញាធរយោធាអាមេរិក និង ឧត្តមសេនីយ៍ហុង រក្សានូវអំណាចវត្ថុរបស់ពួកគេនៅក្នុងស្ថាប័នទាំងពីរនេះ។

នៅក្នុងការកើនឡើងនូវកំដៅនៃវិវាទនយោបាយនៅជុំវិញបញ្ហាការគ្រប់គ្រងរបស់សម្ព័ន្ធមិត្ត ក៏ដូចជាជម្លោះ រវាងក្រុមស្តាំនិយមជ្រុលជាមួយក្រុមឆ្វេងនិយមជ្រុល នៅក្នុងខែមករា ឆ្នាំ 1947 យ៉ូអ៊ិនយុង ត្រូវបានធ្វើឃាតដោយ នគរបាលស្តាំនិយមម្នាក់ ហើយនៅក្នុងខែធ្នូ ឆ្នាំ 1947 ឆាងទុកស៊ូ មេដឹកនាំសំខាន់មួយរូបទៀតរបស់គណបក្ស ប្រជាធិបតេយ្យកូរ៉េ (ហានគូក) ត្រូវបានធ្វើឃាតដោយពួកឆ្វេងនិយមម្នាក់។ ព្រឹត្តិការណ៍ដ៏បង្កឈាមទាំងនេះត្រូវ

បានបន្តដោយការកើតមានឡើងនៃការផុសគំនិតកុម្មុយនីស្ត និងបាននាំទៅរកការបះបោរប្រឆាំងនៅលើកោះឆេដូ នៅក្នុងខែមេសា ឆ្នាំ 1948 ។

ស្ថានការណ៍សេដ្ឋកិច្ច និងសង្គម៖ ក៏ដូចជាសេដ្ឋកិច្ចរបស់កូរ៉េខាងជើងដែរ សេដ្ឋកិច្ចរបស់កូរ៉េខាងត្បូងបាន ទទួលរងគ្រោះនៅពេលដែលវិស្វករ អ្នកបច្ចេកទេស និងកម្មករជំនាញជប៉ុនត្រូវបានធ្វើមាតុភូមិនិវត្តន៍ទៅកាន់ ប្រទេសជប៉ុនវិញ។ រោងចក្រមួយចំនួនរបស់ជប៉ុនត្រូវបានបែងចែកដោយកូរ៉េ និងបានបន្តប្រតិបត្តិការ ប៉ុន្តែដោយសារ តែកង្វះខាតវត្ថុធាតុដើម និងធនធានមួយចំនួន នាំឲ្យចំនួននៃរោងចក្រដែលប្រតិបត្តិការបានថយចុះជាប្រចាំ។ បន្ទាប់ មក ការធ្លាក់ចុះនៃកម្លាំងផ្គត់ផ្គង់ពីភាគខាងកើតបានធ្វើឲ្យស្ថានភាពកាន់តែធ្ងន់ធ្ងរ តម្រូវការកម្លាំងអគ្គិសនីរបស់កូរ៉េ ខាងត្បូងប្រមាណ 95 ភាគរយត្រូវបានផ្គត់ផ្គង់មកពីភាគខាងជើងរហូតដល់ឆ្នាំ 1945 ។ នៅក្នុងឆ្នាំ 1945 ថយន្ត អគ្គិសនីប្រមាណ 250 គ្រឿងបានប្រតិបត្តិការនៅក្នុងទីក្រុងសេអ៊ូ ប៉ុន្តែរហូតមកដល់ឆ្នាំ 1947 ចំនួនថយន្តអគ្គិសនី ដែលបានដំណើរការនៅសេអ៊ូ បានធ្លាក់ចុះមកនៅត្រឹមតែ 87 គ្រឿងប៉ុណ្ណោះ ដោយសារតែកង្វះខាតអគ្គិសនី និង ធនធានមួយចំនួន។ នៅពេលដែលគ្រឿងម៉ាស៊ីនមានបញ្ហា ពួកគេមិនអាចជួសជុលបានឡើយដោយសារតែកង្វះ ខាតនៃអ្នកជំនាញខាងផ្នែកគ្រឿងចក្រ និងបច្ចេកវិទ្យា ដោយសារតែគោលយោបាយគិតទុកជាមុនរបស់ជប៉ុន ដោយ មិនបានបណ្តុះបណ្តាលមុខវិជ្ជាវិទ្យាសាស្ត្រ និងបច្ចេកវិទ្យាដល់ប្រជាជនកូរ៉េឡើយ។ ចុងក្រោយ នៅពេលដែលការ ផ្គត់ផ្គង់នៃកម្លាំងអគ្គិសនីត្រូវបានកាត់ផ្តាច់ទាំងស្រុងនៅដើមឆ្នាំ 1948 សេដ្ឋកិច្ចរបស់កូរ៉េខាងត្បូងបានជួបរាល់ ដូច ដែលរោងចក្រស្ទើរតែទាំងអស់ត្រូវបានបិទទ្វារ ដោយបានបង្កើនចំនួនអ្នកគ្មានការងារធ្វើរហូតដល់ 3 លាននាក់ ឬ 7.5 ភាគរយនៃប្រជាជនសរុបនៅក្នុងឆ្នាំ 1948 ។

បើទោះបីជាការធ្វើកំណែទម្រង់ដីធ្លី មិនត្រូវបានធ្វើឡើងដោយរដ្ឋាភិបាលយោធាអាមេរិកក៏ដោយ ក៏ពួកគេ បានរឹបអូសទ្រព្យសម្បត្តិជប៉ុន ហើយទ្រព្យសម្បត្តិទាំងអស់នេះត្រូវបានប្រគល់ឲ្យក្រុមហ៊ុនកូរ៉េថ្មីដែលទើបតែបាន បង្កើតថ្មីមួយ។ ក្រុមហ៊ុនកូរ៉េថ្មី ដែលរឹបអូសយកដីស្រែចំការ និងទ្រព្យសម្បត្តិផ្សេងៗទៀតដែលធ្លាប់គ្រប់គ្រងដោយ ជប៉ុន ដោយបានលក់ដីប្រមាណ 687,000 អេឃ័រនៃដីស្រែចំការទៅដល់អ្នកជួលដីចំនួន 588,000 គ្រួសារ ឬក៏ 25 ភាគរយនៃចំនួនប្រជាកសិករនៅក្នុងប្រទេសកូរ៉េខាងត្បូង។ នៅក្នុងគ្រានោះដែរ អតីតទ្រព្យសម្បត្តិរបស់ជប៉ុនផ្សេង ទៀត មានដូចជាក្រុមហ៊ុន និងហាងលក់ទំនិញតូចៗ ក៏ដូចផ្ទះផងដែរនោះ ត្រូវបានគេលក់ ដោយបានបង្កើតឲ្យមាន ម្ចាស់សហគ្រិន និងម្ចាស់ផ្ទះជនជាតិកូរ៉េថ្មីជាច្រើន។

ផលិតផលស្បៀងអាហារទទួលរងគ្រោះ៖ នៅពេលដែលការផ្គត់ផ្គង់នៃដីគីមីមកពីភាគខាងជើងត្រូវបាន បញ្ឈប់នៅក្នុងឆ្នាំ 1945 ។ មានតែនៅពេលដែលជំនួយផ្នែកសេដ្ឋកិច្ចរបស់សហរដ្ឋអាមេរិកបានចាប់ផ្តើមឡើង ហើយដីគីមីត្រូវបាននាំចូល ទើបផលិតផលស្បៀងអាហារចាប់ផ្តើមកើនឡើងវិញ ដែលនាំមានការកើនឡើងនៃ ផលិតផលធុញជាតិពី 45.7 លានតោនៅក្នុងឆ្នាំ 1947 មកដល់ 58.6 លានតោនៅក្នុងឆ្នាំ 1948 ។ ប៉ុន្តែ វាមិនមាន តុល្យភាពជាមួយនឹងកើនឡើងនៃចំនួនប្រជាជនឡើយ។

កង្វះខាតនៃទំនិញប្រើប្រាស់ រួមមានថ្នាំពេទ្យ ចំណីអាហារ និងឥន្ធនៈ (អុស និងធុងថ្ម) បាននាំឲ្យមាន ការកើនឡើងយ៉ាងខ្លាំងនៃអតិផរណា។ តារាងតម្លៃនៃការជុំ (1947 ស្មើ 100) បានកើនឡើងពី 143 នៅក្នុងខែធ្នូ ឆ្នាំ 1947 ដល់ 185 នៅក្នុងខែសីហា ឆ្នាំ 1948 ។ អង្ករចំនួន 32 ផោននៅក្នុងខែសីហា ឆ្នាំ 1945 មានតម្លៃ 220 រុស្ស៊ី ប៉ុន្តែបានលោតទៅដល់ 1,000 រុស្ស៊ីនៅក្នុងខែឧសភា ឆ្នាំ 1947 និងឡើងដល់ 1,400 រុស្ស៊ីនៅក្នុងខែឧសភា ឆ្នាំ 1948 ។ តម្លៃនៃម្សៅស្រូវសាលី 48.5 ផោនស្មើនឹង 130 រុស្ស៊ីនៅក្នុងខែសីហា ឆ្នាំ 1945 ប៉ុន្តែបានកើនឡើងដល់ 2,250 រុស្ស៊ី

នៅក្នុងខែឧសភា ឆ្នាំ 1947 ។ ស្បែកជើងកៅស៊ូមួយគូរត្រូវបានគេលក់ 40 រៀលនៅក្នុងឆ្នាំ 1945 ប៉ុន្តែតម្លៃបានកើនឡើងរហូតដល់ 210 រៀលនៅក្នុងខែឧសភា ឆ្នាំ 1948 ។ ក្រណាត់សម្លៀកបំពាក់សូត្រត្រូវបានគេលក់មួយ 170 រៀលក្នុងមួយយ៉ាដ (រង្វាស់ខ្នាតអង់គ្លេសស្មើ 0.91 ម៉ែត្រ) នៅក្នុងខែសីហា ឆ្នាំ 1945 ប៉ុន្តែនៅក្នុងខែឧសភា ឆ្នាំ 1948 ក្រណាត់សម្លៀកបំពាក់សូត្រមួយយ៉ាដមានតម្លៃ 3,900 រៀល។ ដោយសារតែកង្វះខាតនៃទំនិញប្រើប្រាស់ ជាពិសេសចំណីអាហារ បាននាំឲ្យកើនឡើងនូវទីផ្សារងងឹត។

ការកើនឡើងយ៉ាងខ្លាំងក្លានៃចំនួនប្រជាជន បានធ្វើឲ្យស្ថានភាពសេដ្ឋកិច្ចកាន់តែអាក្រក់។ ចំនួនប្រជាជនកូរ៉េខាងត្បូងនៅក្នុងខែសីហា ឆ្នាំ 1945 មានប្រហែល 15 លាននាក់ ហើយវាបានកើនដល់ 17.3 លាន នាក់នៅក្នុងខែកញ្ញា ឆ្នាំ 1946, 20 លាននាក់នៅក្នុងឆ្នាំ 1947, និងបន្ទាប់មក 21 លាននាក់នៅក្នុងឆ្នាំ 1948 ។ ការកើនឡើងនេះមួយផ្នែកដោយសារតែការហូរចូលនៃចំនួនជនភៀសខ្លួនពីប្រទេសកូរ៉េខាងជើង ជាមួយនឹងប្រជាជនកូរ៉េដែលបានធ្វើមាតុភូមិនិវត្តន៍មកពីប្រទេសជប៉ុនវិញ។ ចំនួនប្រជាជននៅក្នុងទីក្រុង សេអ៊ូ បានលោតពីប្រហែល 700,000 នាក់នៅក្នុងខែសីហា ឆ្នាំ 1945 ដល់ 1.5 លាននាក់នៅនិទាយរដូវ ឆ្នាំ 1948 ។

នៅក្នុងឆ្នាំ 1946 អ្នកអង្កេតការបច្ចិមប្រទេសមួយរូបបានរាយការណ៍ថា “ស្ថានភាពកាន់តែអាក្រក់ លំបាក។ នៅទីនោះមានលំហូរនៃអតិផរណាយ៉ាងខ្លាំង។ ទំនិញប្រើប្រាស់ និងធុងថ្នាំតែមិនមាន។ ការចែកចាយចំណីអាហារមិនស្មើភាពគ្នា... ឧបករណ៍សម្រាប់ដឹកជញ្ជូនត្រូវបានខូចខាត។ អត្រាអត់ការងារធ្វើបានកើនឡើងទៅដល់កម្រិតគ្រោះថ្នាក់... ការអត់ឃ្លានបានរីករាលដាល និងនាំឲ្យមានគ្រោះទុរភិក្សនៅក្នុងតំបន់ជាច្រើននៅពាក់កណ្តាលរដូវក្តៅ”។ មានតែជំនួយទំនិញ និងស្បៀងអាហារសង្គ្រោះដែលផ្តល់ដោយភ្នាក់ងាររបស់អង្គការសហប្រជាជាតិ និងរដ្ឋាភិបាលអាមេរិកប៉ុណ្ណោះ បានការពារគ្រោះទុរភិក្ស និងជំងឺឆ្លង។ ការកើនឡើងយ៉ាងខ្លាំងក្លានៃប្រជាជនបានបង្កឲ្យមានកង្វះខាតកន្លែងស្នាក់នៅ ហើយទីក្រុងទាំងមូលទទួលរងគ្រោះដោយការធ្លាក់ចុះនៃសីលធម៌សង្គម និងការកើនឡើងនៃបទឧក្រិដ្ឋនានា។ អ្វីដែលធ្វើឲ្យស្ថានភាពកាន់តែអាក្រក់នោះគឺ ក្រុមអ្នកព្រឹត្តិអំពើទុច្ចរិត និងពួកម៉ាហ្វីយ៉ាបានលេចឡើង ដែលបង្កឲ្យមានបញ្ហាធ្ងន់ធ្ងរដល់សេដ្ឋកិច្ច និងសង្គម។

ការអភិវឌ្ឍនៃវប្បធម៌ និងសង្គម៖ ខណៈពេលដែលកំពុងអនុវត្តន៍គោលការណ៍ប្រជាធិបតេយ្យ រដ្ឋាភិបាលយោធាអាមេរិកមិនបានអុកឡុកទៅលើវប្បធម៌កូរ៉េឡើយ ប៉ុន្តែបានផ្តល់សេរីភាពដល់កូរ៉េក្នុងការធ្វើឲ្យរស់ឡើងវិញនូវប្រពៃណីវប្បធម៌របស់ពួកគេ។ ស្ថិតនៅក្រោមសេរីភាពនៃជំនឿ ការបញ្ចេញមតិ និងសារពត៌មាន, កាសែត, និងទស្សនាវដ្តីកូរ៉េបានលេចឡើង។ សង្គម និងស្ថាប័នជាច្រើនត្រូវបានបង្កើតឡើងដើម្បីផ្សព្វផ្សាយអំពីសិល្បៈប្រពៃណីខណៈពេលដែលសេរីភាពសាសនាបាននាំមកនូវការកើនឡើងយ៉ាងខ្លាំងក្លានៃអ្នកគោរពសាសនាគ្រីស្ទ ដែលធ្លាប់ត្រូវបានបង្ក្រាបកំឡុងចុងសម័យនៃការគ្រប់គ្រងអាណានិគមរបស់ជប៉ុន។

សាលាត្រូវបានបើកទ្វារសារជាថ្មី ប៉ុន្តែកង្វះខាតនៃគ្រូបង្រៀន និងថវិកា រួមជាមួយនឹងស្ថានភាពវិវាទនយោបាយ និងសង្គម បានរំខានដល់ការអភិវឌ្ឍការអប់រំ។ ជាងនេះទៅទៀតសំណង់អាគារសាលាជាច្រើនត្រូវបានប្រើប្រាស់ដោយកងទ័ពដែលចូលមកកាន់កាប់ប្រទេសកូរ៉េ ដែលនាំមានកង្វះខាតបន្ទប់រៀនកាន់តែច្រើន។ ប៉ុន្តែបន្ទាប់ពីការបោះជំហានទៅមុខមួយដែលធ្វើឡើងដោយគណៈកម្មការជាតិស្តីអំពីផែនការនៃការអប់រំ ដែលត្រូវបានបង្កើតឡើងនៅខែមីនា ឆ្នាំ 1936 ឱកាសនៃការអប់រំបានកើនឡើងយឺតៗ ដូចដែលសាលាឯកជនទាំងឡាយបានបើកទ្វារឡើងវិញ។ សាកលវិទ្យាល័យអធិរាជកៃចូ ត្រូវបានរៀបចំឡើងវិញទៅជាសាកលវិទ្យាល័យជាតិសេអ៊ូ បើទោះបីជាមានកង្វះខាតសាស្ត្រាចារ្យក៏ដោយ។

នៅក្នុងខែ កញ្ញា ឆ្នាំ 1946 ប្រព័ន្ធអប់រំបែបអាមេរិក 6-3-3-4 ត្រូវបានគេដាក់ឱ្យដំណើរការ ហើយសៀវភៅ សិក្សាថ្មីៗត្រូវបានបោះពុម្ពឡើង។ បើទោះបីជាមានបញ្ហាច្រើនក៏ដោយ ចំនួនសិស្សនៅកម្រិតបឋមសិក្សាបានកើន ឡើងពី 1.4 លាននាក់នៅក្នុងខែ កញ្ញា ឆ្នាំ 1945 មកដល់ 2.7 លាននាក់នៅនិទាឃរដូវ ឆ្នាំ 1948 ។ ទិដ្ឋភាពសំខាន់ បំផុតនៃការប្រែប្រួលនៃវិស័យអប់រំគឺ ការដកចេញនូវការអប់រំយោធា និងមនោគមន័យយោធាដែលបានបង្កើត ឡើងនៅក្នុងសម័យជប៉ុន ដែលត្រូវបានដាក់ជំនួសដោយគំនិត និងវិធីសាស្ត្រប្រជាធិបតេយ្យ។ ដោយមិនចាំបាច់ និយាយ កម្មវិធីបង្រៀនភាសា និងប្រវត្តិសាស្ត្រក្នុងត្រូវបានស្តារឡើងវិញ។ ដោយសារតែកង្វះខាតបន្ទប់រៀន សាលា បឋមសិក្សាទាំងអស់មានពីរវេន នៅក្នុងឆ្នាំ 1948 មណ្ឌលបណ្តុះបណ្តាលគ្រូបង្រៀនត្រូវបានបង្កើតឡើងដើម្បី បណ្តុះបណ្តាលគ្រូបង្រៀនឱ្យបានច្រើន។

ការអប់រំនៅកម្រិតអនុវិទ្យាល័យក៏បានកើនឡើងដែរ ដូចដែលសាលាឯកជនជាច្រើនត្រូវបានបង្កើតឡើង ចំនួននៃសាលាបានកើនឡើងពី 253 នៅក្នុងឆ្នាំ 1945 មកដល់ 415 នៅក្នុងឆ្នាំ 1947 ជាមួយនឹងការចុះឈ្មោះចូល រៀនបានកើនឡើងពី 62,000 នាក់នៅក្នុងឆ្នាំ 1945 ដល់ 277,447 នៅក្នុងឆ្នាំ 1947 ។ នៅក្នុងវិស័យអប់រំជាន់ខ្ពស់ ការបង្កើតឡើងនៃសាកលវិទ្យាល័យជាតិ និងតាមបណ្តាខេត្ត ជាមួយនឹងស្ថាប័នអប់រំជាន់ខ្ពស់របស់ឯកជន បាន បង្កើតឱ្យមានការអភិវឌ្ឍដ៏សំខាន់មួយ។ ចំនួននិស្សិតនៅមហាវិទ្យាល័យបានកើនឡើងពី 7,819 នៅក្នុងឆ្នាំ 1945 ដល់ 20,545 នៅក្នុងឆ្នាំ 1947 ។ ប៉ុន្តែ គុណភាពនៃការអប់រំជាន់ខ្ពស់នៅតែមានកម្រិតទាបដោយសារតែកង្វះខាត នៃសាស្ត្រាចារ្យដែលទទួលបានការបណ្តុះបណ្តាលបានល្អ និងកង្វះខាតបណ្ណាល័យ និងបន្ទប់សម្រាប់ពិសោធន៍។

2.1.5. ការលេចឡើងនៃរដ្ឋកូរ៉េ 2

គណៈកម្មាធិការរួម សហរដ្ឋអាមេរិក-សហព័ន្ធសង្គមនិយមសហភាពសូវៀត៖ ថ្វីបើប្រជាជនកូរ៉េភាគច្រើន ប្រឆាំងយ៉ាងខ្លាំងក្លាទៅនឹងគម្រោងការណ៍គ្រប់គ្រងរបស់ក្រុមសម្ព័ន្ធមិត្តក៏ដោយ ក៏អាជ្ញាធរដែលកាន់កាប់ប្រទេសកូរ៉េ ទាំងពីរបានបង្កើតគណៈកម្មាធិការរួមមួយនៅក្នុងខែមករា ឆ្នាំ 1946 និងបានបើកអង្គប្រជុំពេញទីនៅក្នុងខែមីនា ដើម្បីអនុវត្តកិច្ចព្រមព្រៀងទីក្រុងមូស្កូ។

កិច្ចព្រមព្រៀងមិនពាក់ព័ន្ធផ្នែកនយោបាយមួយចំនួនត្រូវបានធ្វើឡើងរវាងភាគីទាំងពីរ។ ពួកគេបានបាន បញ្ចូលសេចក្តីព្រាងទាក់ទងនឹងគមនាគមន៍ និងការធ្វើដំណើររវាងតំបន់ទាំងពីរ ការផ្លាស់ប្តូរសំបុត្រ រលកអាកាស វិទ្យុ និងការផ្គត់ផ្គង់នូវថាមពលអគ្គិសនីពីកូរ៉េខាងជើង។ ប៉ុន្តែ ពួកគេមិនបានយល់ស្របគ្នាទៅលើកិច្ចដ៏សំខាន់បំផុត មួយ គឺថាតើអ្នកណាដែលត្រូវអញ្ជើញឱ្យចូលរួមនៅក្នុងការពិភាក្សាអំពីការបង្កើតរដ្ឋាភិបាលកូរ៉េ។ ការសុំពិគ្រោះ យោបល់ជាមួយ គណបក្សនយោបាយ “ប្រជាធិបតេយ្យ”កូរ៉េ, ក្រុមសង្គម, និងបុគ្គលត្រូវបានផ្តល់សិទ្ធិដោយកិច្ច ព្រមព្រៀងទីក្រុងមូស្កូរបស់ក្រុមសម្ព័ន្ធមិត្ត។

អ្នកតំណាងអាមេរិក និងសូវៀតនៅក្នុងគណៈកម្មាធិការរួមបានឈានដល់ស្ថានភាពទាល់ច្រកនៅពេល ដែលសូវៀតបានបដិសេធនៅក្នុងការអញ្ជើញជាបុគ្គល ឬស្ថាប័នទាំងឡាយណាដែលប្រឆាំងជាមួយកិច្ចព្រមព្រៀង ទៅក្រុងមូស្កូ ឱ្យចូលរួមនៅក្នុងការពិភាក្សានៃគណៈកម្មាធិការរួម។ សូវៀតបានចាត់ទុកបុគ្គល និងស្ថាប័នទាំងអស់ នេះថា “មិនមែនប្រជាធិបតេយ្យ”។ ក្រុមដែលបដិសេធដោយកិច្ចព្រមព្រៀងទីក្រុងមូស្កូ (ផែនការគ្រប់គ្រង) រួមមាន ស្ថាប័នស្តាំនិយមទាំងអស់របស់បណ្ឌិតរ៉ី, គឹមគូ, និងអ្នកដទៃទៀត, លើកលែងតែគណបក្សជាតិនិយមកណ្តាល របស់គឹមក្សស៊ុក និងអានឆែហុង ។ ប្រសិនបើធ្វើតាមការសំអាងរបស់រុស្ស៊ី វាមានន័យថាអាមេរិក បានធ្វើសម្បទាន

ក្នុងការបង្កើតរដ្ឋាភិបាលក្នុងរយៈពេលកាត់ប្រសិទ្ធភាពនៅក្នុងដៃរបស់ពួកកុម្មុយនីស្ត និងពួកសង្គមនិយម និងអ្នកជាតិ និយមកណ្តាលបន្តិចបន្តួច។ នៅចុងបញ្ចប់ នៅក្នុងខែឧសភា ឆ្នាំ 1946 គណៈកម្មាធិការរួមបានពន្យារពេល។

ឧត្តមសេនីយ៍ហ្វូដ អ្នកដែលទទួលបានជោគជ័យក្នុងការនាំទៅរកការសន្យារបស់អ្នកអភិរក្សជាតិនិយមថា នឹងមិនរារាំងដល់ការងាររបស់គណៈកម្មាធិការរួមបានស្នើដល់សូរៀតសម្រាប់ការបើកអង្គប្រជុំពេញទីឡើងវិញរបស់ គណៈកម្មាធិការរួម។ ជាលទ្ធផល ភាគីទាំងពីរបានជួបប្រជុំគ្នានៅក្នុងខែឧសភា ឆ្នាំ 1947 ប៉ុន្តែជាថ្មីម្តងទៀតការ ជ្រើសរើសមេដឹកនាំ និងក្រុមនានារបស់កូរ៉េសម្រាប់ចូលរួមនៅក្នុងជំនួបរបស់គណៈ កម្មាធិការរួម ត្រូវបានទាស់ច្រក។ ចាប់ពីពេលនោះមក សង្គ្រាមត្រជាក់រវាងសហរដ្ឋអាមេរិក និងសហភាពសូវៀតបានចាប់ផ្តើមឡើង ហើយគេបាន មើលឃើញច្បាស់ថា សូវៀតកំពុងស្ថិតនៅក្នុងដំណើរការនៃការបង្កើត របបសង្គមនិយមមួយនៅក្នុងប្រទេសកូរ៉េខាង ជើង។ ជាងនេះទៅទៀត មេដឹកនាំគណៈប្រតិភូរបស់សូវៀត ឧត្តមសេនីយ៍ស្ទីកូវ បានធ្វើឲ្យគេដឹងថា សហភាពសូវៀត “ ពេញចិត្តនៅក្នុងការបង្កើតប្រទេសកូរ៉េជា រដ្ឋាភិបាលប្រជាធិបតេយ្យបណ្តោះអាសន្នមួយដែលនឹងភក្តីភាពចំពោះ សហភាពសូវៀត”។ នៅក្នុងស្ថានភាពនេះ គណៈកម្មាធិការរួមបានបញ្ចប់កិច្ចប្រជុំរបស់ខ្លួននៅក្នុងខែសីហា។ ជាមួយនឹងការបញ្ចប់នេះ រាល់ការធ្វើទំនាក់ទំនង និងការធ្វើចរាចរឆ្លងកាត់ខ្សែបណ្តោយទី 38 ត្រូវបានផ្អាក ហើយ ការផ្គត់ផ្គង់ឥន្ធនៈ និងថាមពលអគ្គិសនីត្រូវបានកាត់ផ្តាច់។

អន្តរាគមន៍របស់អង្គការសហប្រជាជាតិ៖ ដោយដឹងច្បាស់ថាការអនុវត្តន៍នៃកិច្ចព្រមព្រៀងទីក្រុងមូស្កូ ឬក៏ ការដោះស្រាយបញ្ហារបស់កូរ៉េជាមួយសូវៀតគឺជារឿងមួយដែលមិនអាចទៅរួច រដ្ឋាភិបាលអាមេរិកបានស្នើឲ្យមាន សន្និសីទមួយនៃរដ្ឋមន្ត្រីការបរទេសរបស់ក្រុមសម្ព័ន្ធមិត្ត ប៉ុន្តែបានទទួលត្រឹមតែការប្រឆាំងពីសហភាពសូវៀត ប៉ុណ្ណោះ។ ដោយហេតុនេះ នៅក្នុងខែកញ្ញា ឆ្នាំ 1947 រដ្ឋាភិបាលអាមេរិកបានដាក់បញ្ហាប្រទេសកូរ៉េនៅក្នុងអង្គការ សហប្រជាជាតិ។ ថ្វីបើមានការបដិសេធយ៉ាងខ្លាំងក្លាពីគណៈប្រតិភូរបស់សូវៀតនៅអង្គការសហប្រជាជាតិក៏ដោយ ក៏អង្គប្រជុំទូទៅបានបោះឆ្នោតនៅក្នុងខែកញ្ញា ដើម្បីដោះស្រាយបញ្ហារបស់កូរ៉េ ហើយបន្ទាប់ពីការបង្កើតដំណោះ ស្រាយមួយទៅលើបញ្ហាប្រទេសកូរ៉េនៅក្នុងខែវិច្ឆិកា អង្គប្រជុំរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិបានបង្កើតគណៈកម្មាធិការប ណ្តោះអាសន្នរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិស្តីពីកូរ៉េ និងបានបញ្ជូនគណៈកម្មាធិការនោះទៅកាន់ប្រទេសកូរ៉េដើម្បី បង្កើតរដ្ឋាភិបាលកូរ៉េមួយ និងបញ្ចប់ការកាន់កាប់របស់ក្រុមសម្ព័ន្ធមិត្ត។

សេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិត្រូវបានស្វាគមន៍ដោយកូរ៉េខាងត្បូង ប៉ុន្តែកូរ៉េខាងជើងបាន បដិសេធក្នុងការអនុញ្ញាតឲ្យគណៈកម្មាធិការបណ្តោះអាសន្នរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិស្តីពីកូរ៉េ ចូលមកទស្សនា ប្រទេសកូរ៉េខាងជើងឡើយ។ ដោយជួបប្រទះទៅនឹងទ្វេគ្រោះ គណៈកម្មាធិការបណ្តោះអាសន្នរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិ ស្តីពីកូរ៉េបានធ្វើសេចក្តីសម្រេច ជាមួយនឹងការពិគ្រោះយោបល់ជាមួយគណៈកម្មការទីមួយនៃសភាទូទៅ បង្កើតឲ្យ មានការបោះឆ្នោតជាទូទៅមួយនៅក្នុងប្រទេសកូរ៉េខាងត្បូងដែលជាកន្លែងដែរ 2/3 នៃប្រជាជនកូរ៉េរស់នៅ។ គណៈ កម្មាធិការបណ្តោះអាសន្នរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិស្តីពីកូរ៉េ បានចាត់ទុកការបោះឆ្នោតនេះជាភាពស្របច្បាប់ក្នុង ការអនុញ្ញាតឲ្យ 2/3 នៃប្រជាជនរបស់កូរ៉េសម្រេចអនាគតរបស់ពួកគេ និងបង្កើតរដ្ឋាភិបាលមួយរបស់កូរ៉េទាំងមូល។

នៅពេលដែលគណៈកម្មាធិការបណ្តោះអាសន្នរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិស្តីពីកូរ៉េ ធ្វើសេចក្តីសម្រេចចិត្ត របស់ខ្លួនក្នុងការបង្កើតរដ្ឋាភិបាលកូរ៉េមួយដោយមិនមានកូរ៉េខាងជើងចូលរួម អ្នកជាតិនិយម និងអ្នកឆ្វេងនិយមកណ្តាល ជាច្រើនបានការព្រួយបារម្ភទៅលើភាពអាចទៅរួចដែលការបែងចែកបណ្តោះអាសន្ននៃប្រទេសកូរ៉េ អាចនឹងក្លាយ ទៅជាការបែងចែកជាអចិន្ត្រៃយ៍។ សម្រាប់ហេតុផលនេះ គឺមក្សស៊ីក, គឺមគូ, និងអ្នកដទៃទៀតបានទាមទារឲ្យមាន

ការដោះស្រាយបញ្ហាប្រទេសកូរ៉េដោយប្រជាជនកូរ៉េផ្ទាល់ និងបានស្នើឲ្យមានការខំប្រឹងរួមគ្នាជាមួយមេដឹកនាំកូរ៉េខាងជើង។ នៅក្នុងការឆ្លើយតប គឺមីស៊ីលស៊ីង បានអញ្ជើញពួកគេទៅកាន់ព្យុងយ៉ាង ដើម្បីស្វែងរកដំណោះស្រាយសម្រាប់បញ្ហារបស់កូរ៉េ។

នៅក្នុងខែមេសា ឆ្នាំ 1948 មេដឹកនាំរបស់កូរ៉េខាងត្បូងមួយក្រុមបានធ្វើដំណើរទៅកាន់ទីក្រុងព្យុងយ៉ាង ហើយបន្ទាប់ពីបានជួបប្រជុំមួយចំនួនជាមួយភាគីកូរ៉េខាងជើង ពួកគេបានឈានដល់គោលការណ៍ចំនួន 5 ចំណុច៖ (1) បដិសេធចល់ទម្រង់នៃអំណាចផ្តាច់ការ (2) បដិសេធចំពោះនយោបាយផ្តាច់ការមូលធននិយម (3) បង្កើតរដ្ឋាភិបាលកណ្តាលបង្រួបបង្រួមមួយតាមរយៈការបោះឆ្នោតជាទូទៅនៃប្រជាជនទាំងមូល (4) មិនអនុញ្ញាតឲ្យមានមូលដ្ឋានយោធាស្ថិតនៅលើអំណាចការបរទេសឡើយ និង (5) ដកចេញនូវរាល់កងទ័ពបរទេសទាំងអស់ចេញពីប្រទេសកូរ៉េ។ បន្ទាប់ពីទទួលបានការសន្យាពី គឺមីស៊ីលស៊ីង ថាលោកនឹងមិនបង្កើតរដ្ឋាភិបាលដាច់ដោយឡែកមួយនៅភាគខាងជើងឡើយ ពួកមេដឹកនាំកូរ៉េខាងត្បូងទាំងអស់បានត្រឡប់មកកាន់ សេអ៊ូ វិញ។ ប៉ុន្តែ ពួកគេត្រូវបានក្បត់ដោយ គឺមីស៊ីលស៊ីង អ្នកដែលដើរមួយជំហានមុខ និងបានបង្កើតឲ្យមានរដ្ឋធម្មនុញ្ញមួយសម្រាប់កូរ៉េទាំងមូលដោយ សភាប្រជាជនជាន់ខ្ពស់កូរ៉េខាងជើងនៅថ្ងៃទី 1 ខែឧសភា ដោយមិនមានការចូលរួមពីមេដឹកនាំកូរ៉េខាងត្បូងឡើយ។

ការបង្កើតឡើងនៃរដ្ឋកូរ៉េទាំង 2 ៖ នៅក្នុងការសម្តែងការខឹងសម្បាចំពោះពួកកុម្មុយនីស្តកេរវេនិយម ការរៀបចំសម្រាប់ការបោះឆ្នោតមួយត្រូវបានធ្វើឡើង បន្ទាប់ពីឧត្តមសេនីយ៍ហ្វូដ បានប្រកាសនៅថ្ងៃទី 1 ខែ មីនា ឆ្នាំ 1948 ថាការបោះឆ្នោតទូទៅនឹងត្រូវធ្វើឡើងនៅក្នុងប្រទេសកូរ៉េខាងត្បូង (មានប្រជាជន 21.5 លាននាក់) នៅថ្ងៃទី 10 ខែឧសភា ដោយស្ថិតនៅក្រោមការគាំទ្រ និងការដឹកនាំរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិ។ នៅថ្ងៃទី 9 ខែមេសា ថ្ងៃចុងបក្រោយនៃការចុះឈ្មោះ អ្នកមានសិទ្ធិបោះឆ្នោត 7.8 លាននាក់ ឬ 79.9 នៃប្រជាជនដែលមានអាយុលើសពី 21 ឆ្នាំបានមកចុះឈ្មោះបោះឆ្នោត ហើយបេក្ខភាពចំនួន 842 រូបដោយរួមមានទាំងស្ត្រីចំនួន 17 បានឈរឈ្មោះនៅក្នុងសភាជាតិ (សភាបញ្ញត្តិច្បាប់)។

នៅថ្ងៃទី 10 ខែឧសភា ឆ្នាំ 1948 អ្នកដែលបានចុះឈ្មោះបោះឆ្នោតចំនួន 7.7 លាននាក់ ឬ 95.5 ភាគរយ បានគូសសន្លឹកឆ្នោតរបស់ពួកគេនៅក្នុងការបោះឆ្នោតបែបប្រជាធិបតេយ្យជាលើកដំបូង ដែលជាការបោះឆ្នោតសម្រាប់មនុស្សពេញវ័យជាសកលត្រូវបានគេអនុវត្តនៅក្នុងប្រវត្តិសាស្ត្រកូរ៉េ។ មានតែកោះឆេដូ តែមួយប៉ុណ្ណោះមានគំនិតលើកុម្មុយនីស្ត និងបានដឹកនាំឲ្យមានការបះបោរប្រឆាំង ដែលនាំឲ្យមានការពន្យារពេលដល់ការបោះឆ្នោត។ ថ្វីបើមានការបំផ្លិចបំផ្លាញដោយចេតនារបស់ពួកកុម្មុយនីស្ត និងមានអំពើហិង្សាក៏ដោយ (មនុស្ស 44 នាក់ដោយរួមទាំងបេក្ខភាពមួយចំនួនផងត្រូវបានសម្លាប់) សមាជិកចំនួន 198 នៃសភាជាតិដែលមានកៅអី 300 ត្រូវបានបោះឆ្នោតជ្រើសរើសក្នុងអាណត្តិ 2 ឆ្នាំ។ កៅអី 100 ត្រូវបានទុកឲ្យនៅទំនេរដើម្បីបំពេញដោយប្រជាជនកូរ៉េខាងជើង និង 2 ទៀតត្រូវបោះឆ្នោតជ្រើសរើសពីកោះឆេដូ បន្ទាប់ពីការបង្ក្រាបការបះបោរ។

សភាជាតិបានបើកអង្គប្រជុំនៅថ្ងៃទី 31 ខែឧសភា ឆ្នាំ 1948 ដោយបានបោះឆ្នោតជ្រើសរើសបណ្ឌិត ជាប្រធាន និងបានបង្កើតធម្មនុញ្ញនៅក្នុងខែ មិថុនា។ តាមរយៈនេះ គេបានដាក់ឈ្មោះប្រទេសជាផ្លូវការថា សាធារណៈរដ្ឋកូរ៉េ និងបានបោះឆ្នោតជ្រើសរើសបណ្ឌិត ធ្វើជាប្រធានាធិបតីនៃសាធារណៈរដ្ឋនេះ។ នៅថ្ងៃទី 15 ខែ សីហា ឆ្នាំ 1948 សាធារណៈរដ្ឋកូរ៉េ និងរដ្ឋាភិបាលរបស់គេបានចាប់ផ្តើមជាផ្លូវការដូចដែលប្រធានាធិបតី វី បានស្នូចចូលកាន់តំណែង ដោយបានបញ្ចប់ការកាន់កាប់របស់សហរដ្ឋអាមេរិកមកលើប្រទេសកូរ៉េខាងត្បូង។ ក្លាមៗនោះ សហរដ្ឋអាមេរិក

និងប្រទេសប្រជាធិបតេយ្យផ្សេងទៀតបានពង្រីកការទទួលស្គាល់របស់ពួកគេទៅលើសាធារណៈរដ្ឋកូរ៉េ ហើយនៅក្នុងខែធ្នូ សភាទូទៅរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិបានទទួលស្គាល់ រដ្ឋាភិបាលរបស់សាធារណៈរដ្ឋកូរ៉េថាជា “រដ្ឋាភិបាលស្របច្បាប់តែមួយគត់” នៅក្នុងប្រទេសកូរ៉េ។ តាមរយៈនេះ សភាទូទៅរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិបានបង្កើតគណៈកម្មាធិការអង្គការសហប្រជាជាតិស្តីពីកូរ៉េ ដោយចូលជំនួសកន្លែងរបស់គណៈកម្មាធិការបណ្តោះអាសន្នរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិស្តីពីកូរ៉េ ដើម្បីផ្តល់ជំនួយក្នុងការអភិវឌ្ឍប្រទេសថ្មីមួយនេះ។

បន្ទាប់ពីការបរាជ័យរបស់ពួកគេនៅក្នុងខែកក្កដា ឆ្នាំ 1948 ក្នុងការកោះប្រជុំឡើងវិញរវាងតំណាងរបស់កូរ៉េខាងជើង និងកូរ៉េខាងត្បូង ពួកកុម្មុយនីស្តកូរ៉េខាងជើង (ដែលមានប្រជាជន 8 លាននាក់) បានធ្វើការបោះឆ្នោតនៅថ្ងៃទី 25 ខែសីហា និងបានបង្កើតសភាប្រជាជនជាន់ខ្ពស់កូរ៉េដែលមានសមាជិក 572 រូប។ ពួកកុម្មុយនីស្តកូរ៉េខាងជើងបានអះអាងថាមាន “អ្នកបោះឆ្នោតប្រមាណ 8.7 លាននាក់បានចូលរួម” នៅក្នុង “ការបោះឆ្នោតដោយសម្ងាត់” ដែលបានធ្វើឡើងនៅក្នុងប្រទេសកូរ៉េខាងត្បូង និងបានបោះឆ្នោតជ្រើសរើសអ្នកតំណាងកូរ៉េខាងជើងចំនួន 360 រូបនៅក្នុងសភាប្រជាជនជាន់ខ្ពស់កូរ៉េ។

សភាប្រជាជនជាន់ខ្ពស់កូរ៉េបានជួបប្រជុំនៅថ្ងៃទី 3 ខែ កញ្ញា ឆ្នាំ 1948 នៅក្នុងទីក្រុងព្យុងយ៉ាង ដោយបានផ្តល់សច្ចាប័នដល់រដ្ឋធម្មនុញ្ញនៃសាធារណៈរដ្ឋប្រជាមានិតប្រជាធិបតេយ្យកូរ៉េ និងបានបោះឆ្នោតជ្រើសរើសគឺមអ៊ីលស៊ុងជានាយករដ្ឋមន្ត្រី។ នៅថ្ងៃទី 9 ខែ កញ្ញា ឆ្នាំ 1948 សាធារណៈរដ្ឋប្រជាមានិតប្រជាធិបតេយ្យកូរ៉េត្រូវបានប្រកាសជាផ្លូវការ ហើយសហភាពសូវៀត និងប្រទេសសូវៀតនិយមរបស់ពួកគេបានទទួលស្គាល់វាយ៉ាងឆាប់រហ័ស។

ដូច្នេះ អំឡុងពេលនៃខែសីហា និងកញ្ញា ឆ្នាំ 1948 ប្រជាជនកូរ៉េទទួលបានគ្រោះដោយការលេចឡើងនៃរដ្ឋកូរ៉េទាំងពីរ ដោយភាគីនីមួយៗបានអះអាងពីភាពស្របច្បាប់របស់ខ្លួន។ ខ្សែកម្រិតព្រំដែនយោធាបណ្តោះអាសន្ន (ខ្សែស្របទី 38) បច្ចុប្បន្នបានក្លាយទៅជាបន្ទាត់ព្រំដែនរវាងរដ្ឋកូរ៉េទាំងពីរដែលស្ថិតនៅក្នុងជាតិតែមួយ ដូចដែល “រនាំងដែក” ថ្មីមួយបានកាត់ផ្តាច់ឧបទ្វីបកូរ៉េ។ សេចក្តីស្លាប់ត្រូវបានគេបំភ្លេចចោលនូវ សោកនាដកម្មជាច្រើនមិនទាន់ត្រូវបានគេចូលទៅទស្សនាបាន ដោយសារតែការបែងចែកនៃប្រទេសនេះ។

2.1.6. ប្រទេសកូរ៉េទាំងពីរនៅដំណាក់កាលដំបូង

ភ្លាមៗបន្ទាប់ពីការបង្កើតឡើងនូវរដ្ឋដាច់ដោយឡែកពីគ្នា 2 ទាំងកូរ៉េខាងជើង និងកូរ៉េខាងត្បូងធ្វើដំណើរទៅមុខមួយជំហានដើម្បីពង្រឹងការត្រួតត្រា និងការការពារជាតិរបស់រដ្ឋាភិបាលរបស់គេរៀងៗខ្លួន, អភិវឌ្ឍសេដ្ឋកិច្ច, ស្ថាបនាឡើងវិញនូវប្រព័ន្ធសង្គម, ផ្សព្វផ្សាយការអប់រំ និងវប្បធម៌ជាមួយនឹងមនោគមន៍ និងផលប្រយោជន៍ប្រឈមជាមួយគ្នា។ គោលបំណងរួមតែមួយគត់រវាងពួកគេគឺការបង្រួបបង្រួមឡើងវិញនៃមាតុប្រទេសរបស់ពួកគេឡើងវិញ។

ទិដ្ឋភាពដំបូងនៃការអភិវឌ្ឍកូរ៉េខាងជើង៖ បន្ទាប់ពីការចាប់ផ្តើមឡើងនៃសាធារណៈរដ្ឋប្រជាមានិតប្រជាធិបតេយ្យកូរ៉េត្រូវបានគេហៅជាទូទៅថា កូរ៉េខាងជើង ពួកកុម្មុយនីស្តបានបង្កើតនូវផែនការណ៍ និងកម្មវិធីជាច្រើនដើម្បីស្ថាបនារដ្ឋសង្គមនិយមមួយជាមួយនឹងមនោគមន៍, ប្រព័ន្ធ, និងវិធីក្នុងការរស់នៅតាមបែបប្រទេសទាំងស្រុង។ ក្នុងពេលជាមួយគ្នានោះដែរ ពួកគេបានអនុវត្តផែនការណ៍មួយចំនួនដើម្បីធ្វើឲ្យវិសាសដល់កូរ៉េខាងត្បូង និងបង្រួបបង្រួមប្រទេសឡើងវិញ។

អង្គការរបស់រដ្ឋ និងអង្គការដឹកនាំ៖ បើទោះបីជាជនរងគ្រោះរបស់សាធារណៈរដ្ឋប្រជាមានិតប្រជាធិបតេយ្យ ក្នុងអំឡុងពេល ឧបទ្វីបកូរ៉េទាំងមូលគឺជាទឹកដីជាតិរបស់គេក៏ដោយ ក៏តំបន់របស់គេនៅភាគខាងជើងនៃខ្សែស្រប ទី 38 មានទំហំត្រឹមតែ 48,191 ម៉ាយការ៉េ គឺលើសពាក់កណ្តាលពីឧបទ្វីបបន្តិចបន្តួច ហើយចំនួនប្រជាជនសរុបមាន ប្រមាណ 8 លាននាក់ ឬក៏ប្រហែលជា 1/3 នៃប្រជាជនកូរ៉េសរុបប៉ុណ្ណោះ។ ប្រទេសនេះរួមមាន ខេត្តព្យុងអានជើង និងព្យុងអានត្បូង, ហាមយុងជើង និងហាមយុងត្បូង, ខេត្តវ៉ាងហៃ, និងផ្នែកភាគខាងជើងនៃខេត្តកាងសុន។ ខេត្ត នីមួយៗត្រូវបានបែងចែកទៅជា 2 ស្រុក ស្រុកនីមួយៗបែងចែកទៅជាសង្កាត់របស់កម្មករ ឬទីក្រុងតូច និងភូមិ។ ព្យុងយ៉ាង ត្រូវបានកំណត់ជា “រដ្ឋធានីរបស់កូរ៉េ”។

កូរ៉េខាងជើងសម្បូរទៅដោយភ្នំ ជាពិសេសភាគខាងកើត។ ដីសណ្តរទន្លេមួយចំនួន និងមានទំហំតូចៗ ប៉ុន្តែ សម្បូរទៅដោយដីជាតិស្ថិតនៅភាគខាងលិច។ ខេត្តវ៉ាងហៃ បានផ្តល់ជាពិសេសនូវដីស្រែចំការដែលមានដីជាតិល្អ។ ក្នុងចំណោមដីស្រែចំការប្រមាណ 6.4 លានអេក្រាដែលនៅក្នុងប្រទេសកូរ៉េខាងជើង 1.1 លានអេក្រាគឺជាវាលស្រែ និង 5.3 អេក្រាគឺជាវាលស្រែប្រាំង។ ក្នុងការបែងចែកទៅនឹង ព្យុងយ៉ាង ទីក្រុងជីងផៀងៗទៀតរួមមាន ហាមហ៊ុន, រុនសាន, ផុងជីន, ស៊ីនអ៊ុជូ, និង សុងជីន (ក្រោយមកប្តូរឈ្មោះទៅជា គីមផែក)។

អង្គការគ្រប់គ្រង 3 របស់កូរ៉េខាងជើងរួមមាន សភាប្រជាជនជាន់ខ្ពស់, គណៈកម្មការប្រជាជនកណ្តាល និងអំណាចនីតិប្រតិបត្តិរបស់វាដែលគេហៅថា ក្រុមប្រឹក្សារដ្ឋបាលរដ្ឋ, និងគណបក្សពលករកូរ៉េ។ តាមទ្រឹស្តី សភា ប្រជាជនជាន់ខ្ពស់ដែលត្រូវបានបង្កើតឡើងនៅក្នុងខែសីហា ឆ្នាំ 1948 គឺជាអង្គការជាន់ខ្ពស់របស់រដ្ឋ។ ប៉ុន្តែ គេមិន ទទួលបានអំណាចជាន់ខ្ពស់របស់រដ្ឋឡើយ ហើយវាក៏មិនមានអំណាចបញ្ញត្តិច្បាប់មួយចំនួនផងដែរ។ ការងារសំខាន់ របស់អង្គការនេះគឺ ជួបប្រជុំគ្នាក្នុងរយៈពេល 4 ឆ្នាំដើម្បីស្តាប់របាយការណ៍របស់ គណៈកម្មការប្រជាជនកណ្តាល, អនុម័តយល់ព្រមលើថវិកាជាតិ និងតែងតាំងបុគ្គលិកដែលស្នើដោយគណៈកម្មការប្រជាជនកណ្តាល, និងសំណើរ ផ្សេងៗទៀតស្នើឡើងដោយអង្គការនេះ។ រហូតមកដល់ឆ្នាំ 1957 អង្គការនេះមានតំណាងរាស្ត្រចំនួន 572 រូប ប៉ុន្តែ មានតែតំណាងរាស្ត្រ 212 រូបនៃពួកគេប៉ុណ្ណោះបានជួបប្រជុំគ្នា ខណៈពេលដែលតំណាងរាស្ត្រ 360 រូបទៀតដែល ត្រូវបានគេចាត់ទុកថាបានបោះឆ្នោតជ្រើសរើសនៅក្នុងប្រទេសកូរ៉េខាងត្បូង “ដើម្បីធ្វើជាតំណាង” របស់ប្រជាជនកូរ៉េ ខាងត្បូងនោះ មិនបានចូលរួមឡើយ។ រហូតមកដល់ឆ្នាំ 1972 ប្រធាននៃគណៈកម្មការអចិន្ត្រៃយ៍របស់អង្គការនេះជា អ្នកតំណាងឲ្យរដ្ឋ និងជាប្រធានរបស់អង្គការនេះ។ តំណាងរាស្ត្រនីមួយៗតំណាងឲ្យចំនួនអ្នកបោះឆ្នោត 50,000 នាក់រហូតដល់ឆ្នាំ 1962 ។

គណៈកម្មការប្រជាជនកណ្តាលដំបូងគឺជាអ្នកបង្កើតគោលនយោបាយ និងជាស្ថាប័នផ្តល់ការប្រឹក្សាដល់ រដ្ឋាភិបាល ដោយស្ថិតនៅក្រោមការណែនាំរបស់គណបក្សពលករកូរ៉េ។ សមាជិកទាំង 15 (មាន 17 នៅក្នុងឆ្នាំ 1990) ត្រូវបានបោះឆ្នោតជ្រើសរើសដោយសភាប្រជាជនជាន់ខ្ពស់។ ក្រុមប្រឹក្សារដ្ឋបាលរដ្ឋ ដែលជាសាខានៃ អំណាចនីតិប្រតិបត្តិ របស់គណៈកម្មការប្រជាជនកណ្តាល ត្រូវបានដឹកនាំដោយនាយករដ្ឋមន្ត្រីក្រោមការជួយរបស់ ឧបនាយករដ្ឋមន្ត្រីមួយចំនួន (10 នៅក្នុងឆ្នាំ 1990)។ គណៈកម្មការរដ្ឋបាលរដ្ឋបានរួមបញ្ចូលគណៈកម្មាធិការ និង ក្រសួងមួយចំនួន។ ខេត្ត, ទីក្រុង, ស្រុក, សង្កាត់ពលករ, និងភូមិនីមួយៗ មានគណៈកម្មការប្រជាជនផ្ទាល់របស់គេ ដែលជាស្ថាប័នផ្តល់ការប្រឹក្សាមួយដល់ស្ថាប័នរដ្ឋាភិបាលក្នុងតំបន់នីមួយៗ។

តាមការអនុវត្តន៍ជាក់ស្តែង អង្គការជាន់ខ្ពស់របស់កូរ៉េខាងជើងគឺ គណបក្សពលករកូរ៉េ ដែលបានលេចឡើង នៅពេលដែលគណបក្សពលករកូរ៉េខាងជើង និងគណបក្សពលករកូរ៉េខាងត្បូងបានរួមបញ្ចូលគ្នាទៅជាគណបក្សតែ

មួយនៅក្នុងឆ្នាំ 1949 ។ គណបក្សដែលមានសមាជិកប្រមាណ 800,000 នាក់នេះ គឺជាគណបក្សនយោបាយតែមួយគត់ដែលទទួលបានអំណាចនយោបាយផ្តាច់មុខនៅក្នុងឆ្នាំ 1948 ដូចដែលស្ថាប័នមិនមែនកុម្មុយនីស្តទាំងអស់មានដូចជា គណបក្សប្រជាធិបតេយ្យកូរ៉េ (ឆូសុន) របស់ពួកជាតិនិយម, គណបក្សយុវជនប្រកបដោយភាគភាពរបស់ឆុនដូក្យូ (ពីមុនជាអ្នកកាន់និកាយតុងហាក់), សហព័ន្ធត្រីស្ថាសនាកូរ៉េ និងសហព័ន្ធពុទ្ធសាសនាកូរ៉េត្រូវបានកាន់កាប់ដោយពួកកុម្មុយនីស្តនៅក្នុងឆ្នាំ 1946 ។ មកដល់ត្រឹមឆ្នាំ 1950 សមាជិកក្នុងបក្សបានកើនឡើងរហូតដល់ 1.2 លាននាក់។ មិនមានសកាន់តិបញ្ញត្តិឡើយនៅក្នុងប្រទេសកូរ៉េខាងជើង។ រាល់ច្បាប់ និងបទបញ្ញត្តិទាំងឡាយត្រូវបានបង្កើតឡើងដោយបក្ស។ គណៈកម្មការសំខាន់របស់គណបក្សពលករកូរ៉េមាន គណៈកម្មការមជ្ឈឹម, គណៈកម្មការយោធា, និងគណៈកម្មការត្រួតពិនិត្យ។ អំណាចមជ្ឈឹមរបស់បក្សស្ថិតនៅក្នុងការិយាល័យនយោបាយនៃគណៈកម្មការមជ្ឈឹម។ បើទោះបីជាសមាជ បក្សត្រូវធ្វើឡើងរៀងរាល់ 5 ឆ្នាំម្តងក៏ដោយ វាត្រូវបានគេស្នើធ្វើឡើងជាញឹកញាប់។

កងទ័ពប្រជាជន គឺជាអង្គការដ៏មានអំណាចមួយផ្សេងទៀតរបស់រដ្ឋ។ គឺមីលស៊ីង នៅពេលនោះជានាយកមន្ត្រី និងជាប្រធាននៃគណបក្សពលករកូរ៉េ បាននិយាយថា កងទ័ពប្រជាជន គឺជាកងកម្លាំងយោធារបស់ គណបក្សពលករកូរ៉េ ហើយកងកម្លាំងនេះ “រក្សា និងការពារ...ឆ្ពោះទៅរកទិសដៅបដិវត្តន៍ដែលបង្កើតឡើងដោយបក្ស”។ ដោយបានបង្កើតឡើងនៅក្នុងខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ 1948 ជាមួយនឹងសមាជិកប្រមាណ 20,000 នាក់នៃក្រុមកងសន្តិសុខ វាបានកើនចំនួនសមាជិកយ៉ាងលឿន ហើយរហូតមកដល់ឆ្នាំ 1950 វាបានបង្កើនកងទ័ពថ្មីរហូតដល់ 135,000 នាក់, កងពលតូចចម្រុះ 4 ដែលមានសមាជិក 2,500 នាក់ និងកងពលរថក្រោះមួយដែលមានសមាជិក 8,000 នាក់ ដោយមានរថក្រោះដែលផលិតនៅប្រទេសរុស្ស៊ីជាច្រើនគ្រឿង និងទំហំផ្សេងៗគ្នា។ កងទ័ពអាកាសដែលមានសមាជិក 2,300 នាក់មានយន្តហោះយោធាផលិតនៅសូវៀតជាង 210 គ្រឿង, និងកងទ័ពជើងទឹកដែលមានសមាជិក 15,270 មាននាវាចម្បាំងជាង 34 គ្រឿង។ កងពលរបស់ កងទ័ពប្រជាជន ទាំងអស់នេះត្រូវបានបំពាក់គ្រឿងយុទ្ធបករណ៍ ជាមួយនឹងអាវុធយ៉ាងល្អប្រសើរ ដែលផ្តល់ឲ្យដោយសហភាពសូវៀត ហើយពួកគេត្រូវបានបណ្តុះបណ្តាលយ៉ាងល្អប្រសើរដោយអ្នកប្រឹក្សា និងអ្នកបណ្តុះបណ្តាលយោធាសូវៀតជាង 2,500 នាក់ដែលបន្តស្ថិតនៅក្នុងប្រទេសកូរ៉េខាងជើង និងត្រូវបានចាត់តាំងឲ្យទៅបម្រើការនៅក្នុងកងពលយោធានីមួយៗ។ កងទ័ពប្រជាជនបានរួមបញ្ចូលកងកម្លាំងកុម្មុយនីស្តដែលមានបទពិសោធន៍ជាច្រើននាក់ ដែលពួកគេបានត្រឡប់មកកាន់ប្រទេសកូរ៉េវិញ ទាំងសហភាពសូវៀត និងប្រទេសចិន។ ក្នុងចំណោមពួកគេមានជនជាតិកូរ៉េជាច្រើនដែលមានសញ្ជាតិសូវៀត។ គឺមីលស៊ីង បាននិយាយថា កងទ័ពប្រជាជន ត្រូវបានបណ្តុះបណ្តាលសម្រាប់ “ការធ្វើសង្គ្រាមដើម្បីដោះទឹកដីភាគខាងត្បូងពាក់កណ្តាល (កូរ៉េខាងត្បូង) ពីពួកសាធារណៈរដ្ឋ”។

នៅក្នុងការបន្ថែមទៅលើ កងទ័ពប្រជាជន និងកងកម្លាំងសន្តិសុខផ្ទៃក្នុង (នគរបាល) គណបក្សពលករកូរ៉េបានកេណ្ឌស្ថាប័នសង្គមដែលទាក់ទងផ្នែកនយោបាយមួយចំនួន ដូចជា យុវជនគ្រួសត្រាយកូរ៉េ, សម្ព័ន្ធយុវជនកុម្មុយនីស្ត (ក្រោយមកប្តូរឈ្មោះទៅជា សម្ព័ន្ធយុវជនសង្គមនិយម), និង សម្ព័ន្ធស្ត្រីប្រជាធិបតេយ្យកូរ៉េ, ក៏ដូចជាសហជីពកម្មករ និងកសិករ និងសហជីពផ្សេងៗទៀត ដើម្បីពង្រឹងរចនាសម្ព័ន្ធនៃសង្គមឲ្យមានតែមួយក្រុម ។ បក្សបានបញ្ចុះបញ្ចូលសមាជិកនៃស្ថាប័នទាំងអស់នេះឲ្យអនុវត្តន៍គោលបំណងសំខាន់របស់ពួកគេ “ដោះទឹកដីភាគខាងត្បូងពាក់កណ្តាលពីពួកសាធារណៈរដ្ឋ” និងមានភក្តីភាពចំពោះ គឺមីលស៊ីង និងបក្ស។

កូរ៉េខាងត្បូងនៅមុខសង្គ្រាមកូរ៉េ៖ ប្រវត្តិសាស្ត្ររបស់សាធារណៈរដ្ឋកូរ៉េ ដែលគេហៅជាទូទៅថា កូរ៉េខាងត្បូង បានចាប់ផ្តើមឡើងជាមួយភាពចលាចលផ្ទៃក្នុង និងបរិស្ថានអន្តរជាតិ ហើយព្រឹត្តិការណ៍អន្តរាយជាច្រើនដែលបាន

កើតមានឡើងនៅក្នុងឧបទ្វីបកូរ៉េ បានធ្វើឲ្យកើតមានឡើងនូវអត្តចរិតដាច់ដោយឡែកមួយនៃសង្គមកូរ៉េមួយនេះ ដែលបន្តកើនមានរហូតមកដល់សព្វថ្ងៃនេះ។ គោលបំណងដើមនៃការស្ថាបនាប្រទេសប្រជាធិបតេយ្យមួយនេះត្រូវ បានបំផ្លិចបំផ្លាញមួយរំពេច ដោយសារតែហេតុបច្ច័យអកុសលមួយចំនួន និងកេរ្តិ៍រំលោភមួយចំនួនដែលបាន បន្សល់ទុក ដែលក្នុងចំណោមនោះមានមួយសំខាន់ជាងគេគឺប្រពៃណីនៃការវិយាធិបតេយ្យ, កង្វះខាតបទពិសោធន៍ នៃការដឹកនាំប្រទេសដោយខ្លួនឯង, និងសង្គ្រាមកូរ៉េ។

រចនាសម្ព័ន្ធរដ្ឋ, រដ្ឋាភិបាល, និងការការពារជាតិ៖ បើទោះបីជាជនរដ្ឋប្បវេណីរបស់សាធារណៈរដ្ឋកូរ៉េបានអះអាង ថា ឧបទ្វីបកូរ៉េទាំងមូលគឺជាទឹកដីជាតិរបស់គេក៏ដោយ ក៏ដែនកោះ និងទំហំនៃផ្ទៃប្រទេសរបស់គេមានត្រឹមតែ 37,055 ម៉ាយការ៉េស្ថិតនៅភាគខាងត្បូងខ្សែស្របទី 38 គឺតិចជាងផ្ទៃដីកូរ៉េខាងជើងបន្តិចបន្តួច ជាមួយនឹងចំនួនប្រជាជន សរុបនៅក្នុងឆ្នាំ 1948 មានប្រមាណ 21.5 លាននាក់។ កូរ៉េខាងត្បូងធំជាងប្រទេសស្កុតឡែន ឬរដ្ឋអ៊ីនឌីអាណា បន្តិចបន្តួច។ ភាគខាងជើងពាក់កណ្តាលគឺជាតំបន់ដែលសម្បូរទៅដោយភ្នំ ខណៈពេលដែលភាគខាងលិចពាក់កណ្តាល សម្បូរទៅដោយកូនភ្នំតូចៗ, ដីសណ្តរទន្លេ, និងវាលរាបឆ្នេរសមុទ្រ។

នៅពេលដែលប្រទេសសាធារណៈរដ្ឋនេះត្រូវបានបង្កើត ប្រទេសនេះមានខេត្តចំនួន៩៖ ខេត្តក្បុងគី, កាងរ៉ុន, ឈូងឆុងខាងជើង, ឈូងឆុងខាងត្បូង, ធុឡាខាងជើង, ធុឡាខាងត្បូង, ក្បុងសាងខាងជើង, ក្បុងសាងខាងត្បូង, និងខេត្តឆេជូ ។ ទឹកដីរបស់គេក៏រួមបញ្ចូលទាំងតំបន់ចុងខាងត្បូងបង្អស់នៃខេត្តវ៉ាងហៃ។ ខេត្តនីមួយៗត្រូវបានបែង ចែកទៅជាស្រុក, ស្រុកនីមួយៗបែងចែកទៅជាឃុំ, ហើយឃុំនីមួយៗបែងចែកទៅជាទីប្រជុំជន និងភូមិ។ ទីក្រុងសេអ៊ូល ដែលត្រូវបានគេចាត់ទុកជារដ្ឋធានីរបស់ជាតិ និងពូសាន ត្រូវបានចាត់ទុកជាទីក្រុងពិសេសមួយ និងគ្រប់គ្រងដោយ រដ្ឋាភិបាលកណ្តាលផ្ទាល់។ ទីក្រុងធំៗផ្សេងទៀតរួមមាន តៃគូ, តៃចូន, ក្វាងជូ, និងអ៊ីនធឺន ។ រដ្ឋធម្មនុញ្ញដែលបាន ប្រកាសឲ្យប្រើនៅក្នុងខែ កក្កដា ឆ្នាំ 1948 បានបង្កើតគម្រោងការណ៍របស់រដ្ឋាភិបាលសម្រាប់ការគ្រប់គ្រងបែប ប្រជាធិបតេយ្យ។ ស្ថិតនៅក្រោមគោលការណ៍នៃការបែងចែកអំណាចដាច់ដោយឡែកពីគ្នា ធម្មនុញ្ញបានបង្កើតស្ថាប័ន នីតិប្រតិបត្តិ, នីតិបញ្ញត្តិ, និងតុលាការ។ ធម្មនុញ្ញបានធានានូវសិទ្ធិរបស់ប្រជាពលរដ្ឋ, ភាពស្មើមុខគ្នាចំពោះច្បាប់, សេរីភាពក្នុងការបញ្ចេញមតិយោបល់, សេរីភាពសារព័ត៌មាន, សេរីភាពសាសនា, និងសេរីភាពក្នុងការបង្កើតសមាគម។ សិទ្ធិកាន់កាប់ទ្រព្យសម្បត្តិ, សមភាពយេនឌ័រ, និងសិទ្ធិផ្សេងៗទៀតរបស់ប្រជាជននៃរដ្ឋប្រជាធិបតេយ្យមួយនេះក៏ ត្រូវបានធានាផងដែរ។

អំណាចនីតិបញ្ញត្តិត្រូវបានផ្តល់ឲ្យសភាជាតិ (នីតិបញ្ញត្តិ) តែមួយគត់ ដែលសមាជិកនៅក្នុងសភានេះត្រូវ បានបោះឆ្នោតជ្រើសរើសជាសាកលដោយស្មើភាព, ផ្ទាល់, និងសម្ងាត់ជារៀងរាល់២ ឆ្នាំម្តង។ តំណាងរាស្ត្រនីមួយៗ តំណាងឲ្យអ្នកបោះឆ្នោតចំនួន 100,000 នាក់។ សភាជាតិ ត្រូវបានប្រគល់បន្ថែមពីលើអំណាចនីតិបញ្ញត្តិនូវ អំណាចក្នុងការបង្កើតឲ្យដំណើរការនៃការប្តឹងចោទប្រកាន់ប្រឆាំងទៅនឹងប្រធានាធិបតី, អនុប្រធានាធិបតី, សមាជិក នៃក្រុមប្រឹក្សាភិបាលរដ្ឋ (គណៈរដ្ឋមន្ត្រី), ចៅក្រម, និងមន្ត្រីសាធារណៈផ្សេងៗទៀតដែលតែងតាំងដោយច្បាប់។ នៅ ក្នុងខែឧសភា ឆ្នាំ 1950 សភាជាតិថ្មីដែលសមាជិករបស់គេត្រូវបានបោះឆ្នោតជ្រើសរើសសម្រាប់អាណត្តិ 4 ឆ្នាំត្រូវបាន បង្កើតឡើង ដោយត្រូវបានចូលជំនួសកន្លែងសភាបញ្ញត្តិច្បាប់ដែលត្រូវបានបង្កើតឡើងនៅក្នុងខែកក្កដា ឆ្នាំ 1948 ។

ប្រធានាធិបតី អ្នកដែលត្រូវបានបោះឆ្នោតជ្រើសរើសដោយសំលេង 2/3 នៅក្នុងសភាជាតិសម្រាប់រយៈ ពេល 4 ឆ្នាំ ទទួលបានអំណាចយ៉ាងទូលំទូលាយដែលស្ថិតនៅក្រោមរដ្ឋធម្មនុញ្ញ។ ប្រធានាធិបតីត្រូវបានគេប្រគល់ អំណាចក្នុងការតែងតាំងនាយករដ្ឋមន្ត្រីជាមួយនឹងការយល់ស្របពីសភាជាតិ និងតែងតាំងសមាជិកនៃក្រុមប្រឹក្សា

កិច្ចការជាតិ ក៏ដូចជាតែងតាំងចៅក្រមនៃតុលាការជាន់ខ្ពស់ និងចៅក្រមនៃតុលាការកំពូល។ ប្រធានាធិបតីក៏ត្រូវបានគេប្រគល់អំណាចក្នុងការបង្កើតវិធានការបន្ទាន់ក្នុងការកម្រិតសេរីភាពនៃការបញ្ចេញមតិយោបល់, សេរីភាពក្នុងការជួបប្រជុំគ្នា និងសេរីភាពសាព៌មានស្ថិតនៅក្រោមកាលៈទេសៈមួយចំនួន។ អនុប្រធានាធិបតីស្ថិតនៅក្នុងតំណែងជាអធិបតីភាពក្នុងពិធីនានា។

គណៈរដ្ឋមន្ត្រី ដែលត្រូវបានគេហៅថា ក្រុមប្រឹក្សាកិច្ចការរដ្ឋ ដែលជាសាខានៃអំណាចនីតិប្រតិបត្តិមួយរបស់ប្រធានាធិបតី ហើយសមាជិករបស់គេត្រូវបានតែងតាំងដោយប្រធានាធិបតី។ គណៈរដ្ឋមន្ត្រីនេះត្រូវបានដឹកនាំដោយនាយករដ្ឋមន្ត្រីមួយរូប ហើយនៅដើមដំបូងគណៈរដ្ឋមន្ត្រីនេះមានការិយាល័យចំនួន 4 និងក្រសួងចំនួន 10 ។ ខណៈពេលដែលតំណែងរដ្ឋមន្ត្រីនៅក្នុងគណៈរដ្ឋមន្ត្រីត្រូវបានកាន់កាប់ដោយអ្នកនយោបាយដែលត្រូវបានគេជ្រើសតាំងនោះ អ្នកធ្វើការនៅក្នុងការិយាល័យរដ្ឋបាល និងយុត្តិធម៌នានាត្រូវបានជ្រើសរើសដោយលំនាំនៃប្រព័ន្ធប្រឡងជ្រើសរើសមន្ត្រីរាជការស៊ីវិលតាមប្រទេសជប៉ុន។ ប្រព័ន្ធនេះត្រូវបានកែប្រែឡើងវិញនៅក្នុងឆ្នាំ 1961 និងឆ្នាំ 1963 ។

ព្រឹត្តិការណ៍អកុសលមួយចំនួន ដែលបានកើតឡើងក្លាយជាបន្ទាប់ពីការបង្កើតរបបសាធារណៈរដ្ឋ បានធ្វើឲ្យស្ថានភាពនយោបាយកាន់តែអាក្រក់។ ពីរខែបន្ទាប់ពីការបង្កើតរបបសាធារណៈរដ្ឋ ការបះបោរបស់យោធាដែលលំអៀងទៅរកកុម្មុយនីស្តបានកើតឡើងនៅតំបន់យូស៊ូ-ស៊ុនធុន នៅក្នុងខែធ្នូខាងត្បូង បន្តពីក្រោយដោយការបះបោរនៅតែតូ នៅក្នុងខែវិច្ឆិកា។ បំណងប្រាថ្នានៃលិខិតប្រជាធិបតេយ្យត្រូវទទួលរងគ្រោះ ដូចដែលរដ្ឋាភិបាលបានធ្វើឲ្យមានការរិះគន់កាន់តែច្រើន ជាមួយនឹងការបង្កើតនៃច្បាប់សន្តិសុខជាតិនៅក្នុងខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ 1948 ដែលនាំឲ្យមានការងើបឡើងបះបោរប្រឆាំង។

ទំនាក់ទំនងរវាងប្រធានាធិបតី និងសភាជាតិកាន់តែយ៉ាប់យឺនខ្លាំង ដោយសារតែអនុប្រធានាធិបតីដែលបោះឆ្នោតជ្រើសរើសក្រោយ ដែលជាសម្ព័ន្ធមិត្តជិតស្និទ្ធរបស់ គឹមគូ ធ្វើការរិះគន់យ៉ាងខ្លាំងក្លាមកលើប្រធានាធិបតី ហើយបានបដិសេធក្នុងការយល់ស្របទៅលើនាយករដ្ឋមន្ត្រីមួយរូបដែលជ្រើសរើសដោយលោក រី ។ នៅក្នុងខែមិថុនា ឆ្នាំ 1949 ស្ថិតនៅក្នុងចំណុចកណ្តាលនៃជម្លោះនយោបាយរវាងប្រធានាធិបតី និងសភាជាតិ លោកគឹមគូ ត្រូវបានគេធ្វើឃាត ហើយនៅក្នុងខែតុលា សមាជិកសភាជាតិប្រមាណ 16 រូបត្រូវបានចាប់ខ្លួនដោយសារតែការសហការរបស់ពួកគេជាមួយពួកកុម្មុយនីស្ត។

កងកម្លាំងការពារជាតិ ដែលស្ថិតនៅក្រោមការត្រួតត្រារបស់ក្រសួងការពារជាតិ ត្រូវបានបង្កើតឡើងនៅក្នុងខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ 1949 ដោយរួមមានកងទ័ព និងកងនាវី។ នៅក្នុងខែមេសា ឆ្នាំ 1949 កងទ័ពជើងទឹកត្រូវបានបង្កើតឡើង បន្តពីក្រោយដោយការបង្កើតកងទ័ពអាកាសនៅក្នុងខែតុលា ។ កងកម្លាំងការពារជាតិរួមមានសមាជិកប្រមាណ 53,000 នាក់នៅពេលដែលសហរដ្ឋអាមេរិកបានដកកងទ័ពរបស់គេចេញពីប្រទេស កូរ៉េខាងត្បូងទាំងស្រុងនៅក្នុងខែ កក្កដា ឆ្នាំ 1949 ។ អ្នកផ្តល់ប្រឹក្សាយោធាអាមេរិកប្រមាណ 500 នាក់បានបន្តស្ថិតនៅក្នុងប្រទេសកូរ៉េខាងត្បូងដើម្បីផ្តល់ការណែនាំសម្រាប់ការពង្រឹងការការពារជាតិ។ កងទ័ពមានអាវុធតិចតួច និងមិនមានថវិកាឡើយ, កងនាវី និងកងទ័ពជើងទឹកមានចំនួនបន្តិចបន្តួចប៉ុណ្ណោះ, ហើយកងទ័ពអាកាសមានតែយន្តហោះចំនួន 22 គ្រឿងប៉ុណ្ណោះដែលសុទ្ធតែជាយន្តហោះសម្រាប់ហ្វឹកហាត់។ សាលាយោធាអង់គ្លេស ដែលរដ្ឋាភិបាលយោធាអាមេរិកបានបង្កើតសម្រាប់បណ្តុះបណ្តាលមន្ត្រីនានា ត្រូវបានប្តូរឈ្មោះនៅក្នុងឆ្នាំ 1948 ទៅជាសាលាបេក្ខភាពមន្ត្រី ហើយជាយថាហេតុវាបានក្លាយជា បណ្ឌិតសភាយោធាកូរ៉េ។

ច្បាប់ចូលបម្រើការយោធាដែលត្រូវបានបង្កើតឡើងនៅក្នុងខែសីហា ឆ្នាំ 1949 បានបង្កើតឲ្យមានប្រព័ន្ធចាំបាច់មួយ ហើយរាល់បុរសដែលមានកាយសម្បទាគ្រប់គ្រាន់ដែលមានអាយុលើសពី 20 ឆ្នាំ លើកលែងតែអ្នកទាំងឡាយណាដែលជាកូនទោល ឬជាមេគ្រួសារទោល ត្រូវបានដាក់ឲ្យស្ថិតនៅក្រោមការធ្វើកំណែន និងបម្រើកិច្ចការនៅក្នុងយោធា 2 ឆ្នាំ និងបម្រើការ 3 ឆ្នាំនៅក្នុងកងទ័ពនាវី។ និស្សិតសាកលវិទ្យាល័យ ដែលស្ថិតនៅក្នុងអាយុធ្វើកំណែនត្រូវបានគេពន្យារពេល។ មកដល់ត្រឹមខែកក្កដា ឆ្នាំ 1950 មន្ត្រី និងយោធាសរុបនៅក្នុងកងកម្លាំងការពារកូរ៉េខាងត្បូងបានកើនឡើងរហូតដល់ 67,559 នាក់។

ដូច្នេះប្រជាជនកូរ៉េ ត្រូវបានបែងចែកពីគ្នាទៅជាប្រទេសជាតិ 2 ដោយស្ថិតនៅក្រោមប្រព័ន្ធ និងមនោគមន៍ផ្ទុយគ្នា បានតស៊ូក្នុងការអភិវឌ្ឍសេដ្ឋកិច្ចរបស់ពួកគេ និងស្ថាបនាសង្គមថ្មីមួយ។ ប៉ុន្តែ ថ្វីបើ ពួកគេមានបំណងប្រាថ្នាក្នុងការបង្រួបបង្រួមដោយសន្តិភាពក៏ដោយ ក៏ពួកគេបានប្រឈមទៅនឹងការរីកឡើងនៃជម្លោះរវាងកូរ៉េខាងជើង និងកូរ៉េខាងត្បូង និងការស្ថាបនាឡើងនៃយោធារវាងភាគីដែលស្ថិតនៅខ្សែស្របទី 38 ទាំងសងខាង ដូចដែលមេដឹកនាំរបស់គេរៀងៗខ្លួនបានធ្វើឲ្យលំបាកដល់ការបង្រួបបង្រួមគ្នាឡើងវិញ។

3. ប្រទេសជប៉ុន

3.1. ការចូលរួមជាមួយពិភពលោក (1905-1945)

“អ្នកយកព័ត៌មានហាស៊ីម៉ូតូ ស៊ីហ្គេរ របស់យើងត្រូវបានចាក់ដោយមន្ត្រីប៉ូលីស” អះអាងដោយកាសែតតូក្យូ នីឈី នីឈី នៅថ្ងៃពុធ ទី 11 ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ 1914 ។ ហាស៊ីម៉ូតូ អ្នកដែលកំពុងបំបែកប្រទេសជប៉ុនបានរៀបរាប់ថា លោកបានចុះទៅយកព័ត៌មានអំពីការដើរក្បួនបាតុកម្មមួយនៅសួនច្បារហ៊ីប៉ូយ៉ា នៅក្នុងទីក្រុងតូក្យូ ប៉ុន្មានថ្ងៃមុននេះ ដែលជាថ្ងៃដែលប៉ូលីសចាក់លោក។ ប៉ុន្មានថ្ងៃក្រោយមក កងសន្តិសុខបានវាយដំទៅលើអ្នកសារព័ត៌មានផ្សេងទៀត អ្នកដែលបានស្វែងរកព័ត៌មាននៅគេហដ្ឋានរបស់រដ្ឋមន្ត្រីមួយរូប។ នៅក្នុងករណីទាំងពីរនេះ អាជ្ញាធរមានការខឹងសម្បាអំពីព័ត៌មានស្តីអំពីសំណួរ ដែលទទួលយកដោយមន្ត្រីកងនាវាពីក្រុមហ៊ុនឧស្សាហកម្ម និងវិស្វកម្មអាឡឺម៉ង់ ស៊ីមេន។

កំហឹងរបស់សាធារណជនចំពោះសំណួរ និងការវាយដំ បានផ្តល់លំនាំគណៈរដ្ឋមន្ត្រី ដែលជាចំណុចមួយបង្ហាញពីភាពស្មុគស្មាញនៃជីវិតរបស់នៅរបស់ប្រជាជនជប៉ុននៅដើមសតវត្សទី 20 ។ ដំបូង មានមនុស្សប្រមាណ 40,000 នាក់ដើរហែក្បួននៅតាមផ្លូវ។ ត្រឹមទសវត្សឆ្នាំ 1910 ប្រជាជនជប៉ុនទាំងអស់បានក្លាយជាប្រជាពលរដ្ឋដោយទាមទារឲ្យមានការផ្តល់ព័ត៌មានអំពីបញ្ហាមួយចំនួន ដូចជាពន្ធដារ, តម្លៃទំនិញ, និងអំពើពុករលួយ។ យុគសម័យរបស់ប្រជាជនបានមកដល់ហើយ។ ប៉ុន្តែ វាមិនមានលក្ខណៈងាយស្រួលឡើយ ប្រតិកម្មរបស់ប៉ូលីស បានបង្ហាញពីទិដ្ឋភាពមួយផ្សេងទៀតនៅអំឡុងពេលនោះ៖ ការប្តេជ្ញារបស់អាជ្ញាធរនៅក្នុងរក្សាការត្រួតត្រារបស់ខ្លួននៅក្នុងតម្លៃណាក៏ដោយ។ រឿងអាស្រូវនេះបានបង្ហាញពីទិដ្ឋភាពមួយផ្សេងទៀត៖ ការចូលរួមរបស់ប្រទេសជប៉ុនទៅក្នុងដែនរង្វង់អន្តរជាតិ។ កិច្ចព្រមព្រៀងតាមរយៈការស្តុកប៉ាន់រវាងជនជាតិអាឡឺម៉ង់ និងជនជាតិជប៉ុន ត្រូវបានបង្ហាញនៅពេលដែលកម្មករមួយរូបនៅតូក្យូ បានលក់ឯកសារនានាឲ្យទៅអ្នកកាសែតអង់គ្លេសមួយរូប។ ចំណុចទាំងអស់នេះ មានការចូលរួមពីប្រជាជនសាមញ្ញ, អាជ្ញាធរផ្តាច់ការ, ទំនាក់ទំនងអន្តរជាតិ, ដែលបានបង្ហាញពីការផ្លាស់ប្តូរទម្រង់នានានៅក្នុងប្រទេសជប៉ុននៅពាក់កណ្តាលទី 1 នៃសតវត្សទី 20 ដែលបានធ្វើឲ្យសម័យ មីអ៊ុយ មើលទៅហាក់ដូចជាស្ងប់ស្ងាត់ជាងនេះ។

នៅពេលដែលមីអ៊ុយ សុគត់នៅក្នុងខែ កក្កដា ឆ្នាំ 1912 ប្រជាជនបានកាន់ទុក្ខដល់ទ្រង់ដែលជាមេដឹកនាំ មួយរូបមានបុគ្គលិកលក្ខណៈដ៏អស្ចារ្យនៅក្នុងការបង្កើតឲ្យមានយុគសម័យមួយ ដែលមានរយៈពេលកន្លះសតវត្ស ដែលបានជម្រុញឲ្យប្រទេសជប៉ុនស្ថិតនៅលើកន្លងផ្លូវមួយឆ្ពោះទៅរកភាពលេចធ្លោនៅលើឆាកអន្តរជាតិ។ រាជបុត្រ របស់ទ្រង់ អធិរាជតៃសូ ដែលបានគ្រងរាជ្យពីឆ្នាំ 1912 ដល់ 1926 នឹងធ្វើជាអធិបតីនៅក្នុងសម័យមួយផ្សេងទៀតរយៈ ពេលមួយទសវត្សកន្លះ ដែលញាំញីដោយការប្រកួតប្រជែង, និងជម្លោះ។

ការប្រកួតប្រជែង និងជម្លោះនេះភាគច្រើនលេចឡើងនៅតាមទីប្រជុំជននៅក្នុងប្រទេសជប៉ុន។ ទីប្រជុំជន បានបន្តរីកចម្រើននៅចុងសម័យមីអ៊ុយ ខណៈពេលដែលបច្ចេកវិទ្យា និងស្ថាប័នថ្មីៗ បានកែប្រែរូបរាង និងដំណើរ ការនៃទីក្រុងនានា។ នៅត្រឹមចុងទសវត្សឆ្នាំ 1920, 1/4 នៃផ្ទះរបស់ប្រជាជនជប៉ុននៅក្នុងទីក្រុងមានវិទ្យុ, ស្ថានីយ រថភ្លើងនៅក្នុងទីក្រុងតូក្យូមានលក្ខណៈទំនើបដូចជានៅបណ្តាលប្រទេសនានានៅអឺរ៉ុប, ហើយជប៉ុនមានរថភ្លើង ក្រោមដីដំបូងគេនៅអាស៊ី។ អ្វីដែលសំខាន់ដូចគ្នានេះគឺ ប្រជាជនទីក្រុងតូក្យូលើសពី 1/5 បានចាត់ទុកខ្លួនពួកគេថា ជាអ្នកដែលស្ថិតនៅក្នុងវណ្ណៈកណ្តាល មានទ្រព្យសម្បត្តិគ្រប់គ្រាន់នៅក្នុងការទិញនូវទំនិញប្រើប្រាស់នានា។ អាគារ លក់ទំនិញចម្រុះបានកើនឡើងនៅក្នុងទសវត្សឆ្នាំ 1910 ជាមួយនឹង ជណ្តើរយន្ត, ជណ្តើរយន្តប្រអប់, និងកញ្ចក់ ដាក់តាំងបង្ហាញ ដែលមាននូវទំនិញសព្វគ្រប់បែបយ៉ាង រាប់ចាប់តាំងពីបិទសរសេររហូតដល់ក្រែមលាបមាត់។ អ្នក ដើរទិញទំនិញបានទិញនូវសំលៀកបំពាក់ដែលទើបតែចេញថ្មី, បារីដែលមានម៉ូតទំនើបបំផុត, និងឧបករណ៍ដែល ទើបតែចេញថ្មីៗ។ យុវជនបានបង្កើតវប្បធម៌ ការហ្វេមួយ ដែលបានផ្តល់នូវភាពសប្បាយរីករាយ៖ ផឹក, ទស្សនា ភាពយន្ត, ស្តាប់តន្ត្រី, បង្អួតម៉ូត, និងរួមភេទ។ អ្នកការសែតបានហៅវាថាជាពិភពនៃ អេរ៉ូ ហ្ស៊ូ ណានសេសស៊ុះ ភាព រំជើបរំជួល, ខុសសីលធម៌, និងចោលម្យ៉ាង។ តួអង្គសំខាន់នៅក្នុងចំណោមពួកគេគឺ ម៉ូហ្គ (បុរសទំនើប) និងអ្វីដែល សំខាន់ជាងនេះទៀតគឺ ម៉ូហ្គា (នារីទំនើប) អ្នកដែលស្លៀកសំលៀកបំពាក់ម៉ូតប្លែកៗ និងទាមទារឲ្យមានសេរីភាពនៃ ការរួមភេទ ដែលស្ត្រីយកលំនាំតាមលោកខាងលិច ដូចជា អាហ្ស៊ី វី នៅក្នុងរឿងខ្លីមួយរបស់ តានីហ្សាគី ជូនីធីរ៉ូ ដែល មានចំណងជើងថា រឿងខ្លីអំពីអាហ្ស៊ី ដោយបានលើកឡើងថា “នាងស្រមើលស្រមៃដោយខ្លួនឯង...ពាក់ក្រវិលនៅ លើត្រចៀករបស់នាង, ពាក់ខ្សែកនៅជុំវិញករបស់នាង, ពាក់អាវដែលរលុងត្រឹមចង្កេះ, ដើរកាច់រាងយ៉ាងឆើតឆាយ នៅលើស្បែកជើងកែងចោទ”។

ទិដ្ឋភាពដ៏គួរឲ្យកត់សំគាល់នៃវប្បធម៌ទីក្រុងតៃសូ គឺការចូលរួមពីសំណាក់ប្រជាជនគ្រប់ស្រទាប់វណ្ណៈ និង គ្រប់តំបន់ទាំងអស់។ ដូចដែលអ្នកការសែតមួយរូបបាននិយាយថា វាគឺយុគសម័យនៃការរីករាលដាលសាលស្រាបៀរ, មនុស្សទាំងឡាយ “ផឹកស្រាបៀរដូចៗគ្នា។ ជីនរីគីសាន (អ្នកអូសរទេះ) ជួបជាមួយសុភាពបុរស, កម្មករជួបជាមួយ ពាណិជ្ជករ, អ្នកពាក់អាវធំប៉ះជាមួយអ្នកពាក់ឯកសណ្ឋានយោធា...ស្នាមញញឹមបានរីកឡើងនៅពេលដែលស្រាបៀរ និងពុះរលាយចូលទៅក្នុងមាត់របស់ពួកគេ”។ ជាពិសេសប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយបានជួយសម្រួលដល់ការលាយបញ្ចូល គ្នានៃវណ្ណៈនេះ។ តាមពាក់កណ្តាលទសវត្សឆ្នាំ 1920 ការសែតនៅអូសាកា និងតូក្យូ មួយចំនួនមានអ្នកអានប្រចាំថ្ងៃ ជិតមួយលាននាក់ ជាមួយនឹងអ្នកអានដែលមកពីគ្រប់ស្រទាប់វណ្ណៈ។ ទស្សនាវដ្តីនានាដូចជា ស្តេច និងជោគជ័យ បានទាក់ទាញអ្នកអានរហូតដល់ 1.5 លាននាក់ក្នុងទស្សនាវដ្តីនីមួយៗ, ជាមួយនឹងការបរិយាយអមជាមួយរូបភាព និងអត្ថបទស្តីអំពីភាពជោគជ័យ។ ទស្សនាវដ្តីអំពីស្ត្រីមានការរីកដុះដាលយ៉ាងខ្លាំង រាប់ចាប់តាំងពីការណែនាំអំពីការ គ្រប់គ្រងគ្រួសារ រហូតដល់ការណែនាំអំពីម៉ូតសំលៀកបំពាក់ និងពាក់ចមាមាមាស្តីអំពីការគេចច្រើនពីការរួមភេទ របស់តារា។ អ្នកអានមកពីតំបន់ភ្នំមួយរូបបានសរសេរថា ដៃគូរបស់ស្ត្រីមេផ្ទះគឺ “ជាមិត្តភក្តិតែមួយរូបដែលបាន បង្រៀនខ្ញុំពីអ្វីៗទាំងអស់ដែលកំពុងកើតឡើងនៅលើពិភពលោក”។

ការផ្ទុះឡើងនៃវប្បធម៌ទីក្រុងត្រូវបានពិពណ៌នា និងវិភាគមិនចេះចប់មិនចេះហើយដោយបញ្ញវន្ត។ អ្នកសរសេរដែលបិទប្រសព្វបំផុតនោះ ប្រហែលជាអ្នកនិពន្ធរឿង “ប្រលោមលោកខ្ញុំ” អ្នកដែលបានបង្កើតគំនិតឯកត្តនិយម, សំណេររៀបរាប់រឿងផ្ទាល់ខ្លួន, ភាគច្រើននៃប្រលោមលោកទំនោះ ត្រូវបានអ្នកប្រលោមលោក កាំបាយ៉ាស៊ី អាកាស្យីគី ហៅថា “បីសាចនៃភាពឯកកោរ” ដែល “រស់នៅយ៉ាងជ្រៅនៅក្នុងបេះដូចរបស់មនុស្ស, និង...មិនអាចធ្វើឲ្យជួរស្រាលបានឡើយ”។ អ្នកវិភាគដ៏លេចធ្លោបំផុតគឺ អ្នកអត្ថាធិប្បាយសង្គម, អ្នកដែលបានរិះគន់រាប់ចាប់តាំងពីការសរសេរដោយដៃអំពីតណ្ហានិយម រហូតដល់ការប្រែប្រួលទោសចំពោះការរើសអើងឥតឈប់ឈរដែលកំពុងកើតមានប្រឆាំងជាមួយក្រុមផ្សេងៗដូចជាក្រុមអន្តរ នៅកោះហុកកៃដូ, សហគមន៍ប៊ូរ៉ាតូមីន, អ្នកជនអន្តោប្រវេសន៍កូរ៉េ, ដែលពួកគេទាំងអស់មានចំនួនប្រមាណជិត 300,000 នាក់នៅត្រឹមចុងទសវត្សឆ្នាំ 1920។ អ្នកនិពន្ធក៏បានធ្វើការពិភាក្សាអំពីការផ្លាស់ប្តូរនូវតួនាទីរបស់ស្ត្រីផងដែរ។ នៅក្នុងឆ្នាំ 1911 ទស្សនាវដ្តីថ្មីមួយឈ្មោះថា សែតូ (ស្រោមជើងពណ៌ខៀវ) ចាប់ផ្តើមបោះពុម្ពផ្សាយជាលើកដំបូងជាមួយសេចក្តីប្រកាសថា “នៅពេលចាប់ផ្តើមដំបូង ស្ត្រីគឺជាព្រះអាទិត្យ... បច្ចុប្បន្ន ស្ត្រីគឺជាព្រះចន្ទ, ពឹងផ្អែកលើអ្នកដទៃសម្រាប់ការចាប់កំណើតរបស់ពួកគេ, បញ្ចេញពន្លឺដោយពឹងតែលើអ្នកដទៃ”។ ជាង 2 ទសវត្សបន្ទាប់មក អ្នកនិពន្ធទស្សនាវដ្តី សែតូ និងទស្សនាវដ្តីបានពិភាក្សាអំពីយេនឌ័រយ៉ាងខ្លាំងក្លា ដោយអ្នកប្រពៃណីនិយមបានស្នើឲ្យមានការត្រឡប់ទៅរកគំនិត “ប្រពន្ធល្អ, ម្តាយឆ្លាត” ហើយអ្នកទំនើបនិយមបានទាមទារឲ្យមានសមភាព និងសេរីភាពផ្លូវភេទ។ អ្នកសែតក៏បានពិភាក្សាអំពីការកើនឡើងនៃចំនួនស្ត្រីដែលជាអ្នកបង្កើតតំណាងអំពីស្ត្រី៖ តារាអន្តរជាតិហ៊ីតូមី គីនូអេ, សកម្មជនសិទ្ធិបោះឆ្នោតសម្រាប់ស្ត្រីអ៊ីដីកាវ៉ា ហ្វីសាអេ, និងតារាសម្តែងម៉ាត្យូអ៊ី ស៊ូម៉ាកូ, អ្នកដែលបានសម្តែងល្បីនៅក្នុងរឿង ផ្ទះកូនក្រមុំក្មេងលេងមួយរបស់ហេនរីក អ៊ីបសេន។

ភាពរស់រវើកនៃសង្គមតៃសូ អាចធ្វើទៅបានមួយផ្នែកគឺជាស្រ័យទៅលើសេដ្ឋកិច្ចរឹងមាំផងដែរ។ ផលិតផលក្នុងស្រុកបានកើនឡើង 60 ភាគរយបន្ទាប់ពីឆ្នាំ 1910 ហើយផលិតផលឧស្សាហកម្មបានកើនឡើងទ្វេដង ដែលមានតម្លៃរហូតដល់ 7,000 លានយ៉េន។ ត្រឹមចុងទសវត្សឆ្នាំ 1920 ប្រទេសជប៉ុនបានក្លាយជាប្រទេសឧស្សាហកម្មធន់ធ្ងន់ ជាមួយនឹងផលិតផលឧស្សាហកម្មលើសចំនួនទិន្នផលកសិកម្ម។ ជាអកុសល ដំណើរការនៃការរីកចម្រើននេះមានលក្ខណៈអាក្រក់ ដូចដែលកំណើនសេដ្ឋកិច្ចត្រូវបានបន្តដោយការធ្លាក់ចុះ, ការធ្លាក់ចុះដ៏សំខាន់មួយបានកើតឡើងបន្ទាប់ពីសង្គ្រាមលោកលើកទី 1 ហើតម្តងទៀតបន្ទាប់ពីគ្រោះរញ្ជួយដី កានតូ នៅក្នុងឆ្នាំ 1923 ដែលបានបំផ្លាញទីលំនៅ 3/5 នៅក្នុងទីក្រុង យ៉ូកូហាម៉ា និង តូក្យូ និងបានសម្លាប់ជីវិតមនុស្សអស់ប្រមាណ 140,000 នាក់, ហើយវាបានបំផ្លិចបំផ្លាញប្រព័ន្ធដឹកជញ្ជូនក្នុងតំបន់, រោងចក្រឧស្សាហកម្ម, និងប្រព័ន្ធពន្លត់អគ្គិកម្ម។ រឿងកម្លែងដ៏ផ្ដេសផ្ដាស់មួយបាននិយាយអំពីការធ្លាក់រឿងនេះ៖ “យើងមានគ្រោះរញ្ជួយដីនៅពេលហូបអាហារពេលព្រឹក, ហូបអាហារពេលយប់, និងអ្វីដ៏គួរឲ្យអស្ចារ្យគឺគ្រោះរញ្ជួយដីនៅពេលគេង”។ មនុស្សជាច្រើនហាក់ដូចជាភាពលំបាកនៅក្នុងការអស់សំណើរទៅនឹងរឿងនេះ ដែលជាគ្រោះមហន្តរាយមួយបន្សល់ទុកមនុស្ស 1.9 លាននាក់គ្មានទីលំនៅ និងបានធ្វើឲ្យសេដ្ឋកិច្ចផ្អាកដំណើរការជាបណ្តោះអាសន្ន។ អ្វីដែលសំខាន់ជាងនេះគឺ អត្ថប្រយោជន៍សេដ្ឋកិច្ច ត្រូវបានរីកសាយភាយមិនស្មើគ្នានៅអំឡុងសម័យតៃសូ ជាមួយនឹងការធ្លាក់ចុះនៃប្រាក់ម៉ោងរបស់កម្មករនៅក្នុងរោងចក្រឧស្សាហកម្មតូចៗ, អតិថិជនបានធ្វើឲ្យប៉ះពាល់ដល់ប្រជាជនភាគច្រើន, ហើយរដ្ឋាភិបាលបាននាំចូលនូវអង្ករដែលមានតម្លៃថោកដែលនាំឲ្យប៉ះពាល់ដល់ប្រជាសិករ, ជាពិសេសបន្ទាប់ពីសង្គ្រាមលោកលើកទី 1 ។

ភាពមិនស្មើភាពគ្នានៃសេដ្ឋកិច្ចមានបានរុញច្រានឲ្យមានសកម្មជន និងការតវ៉ាពីសំណាក់អ្នកប្រើប្រាស់និងកម្មករ។ ឧទាហរណ៍ នៅក្នុងរដូវក្តៅឆ្នាំ 1918 នៅពេលដែលអតិផរណាអំឡុងសម័យសង្គ្រាមដែលនាំឲ្យតម្លៃទំនិញឡើងថ្លៃ ប្រជាជនប្រមាណមួយលាននាក់បានងាយឡើងតវ៉ានៅពេលពេញប្រទេសជប៉ុន, ហើយការតវ៉ាទាំង

នោះភាគច្រើនជាលក្ខណៈបែបហិង្សា។ មានអ្នកជួលផ្ទះជាង 300,000 នាក់បានចូលរួមជាមួយសហជីពជំនុំជំនះនៅត្រឹមពាក់កណ្តាលទសវត្សឆ្នាំ 1920 ដើម្បីទាមទារឲ្យថ្លៃជួលខ្ពស់។ អង្គការការងារនានាបានកើនឡើងដូចដែលកម្មករតស៊ូប្រឆាំងជាមួយប្រាក់ឈ្នួលទាប និងការគ្រប់គ្រងដីតឹងរឹង។ កម្មករតំបន់ភ្នំយូរូបបាននិយាយថា “ខ្ញុំមានការចាប់អារម្មណ៍យ៉ាងខ្លាំងជាមួយនឹងការកើនឡើងនេះ” ។ “យ៉ាងណាដែលត្រូវបានបែងចែកយ៉ាងតឹងរឹង អ្នកណានៅខាងក្រោមស្ថិតនៅខាងក្រោម។ មានការអនុវត្តន៍ខុស និងមិនស្មើភាពគ្នាជាច្រើន”។ ក៏ដូចជាមនុស្សរាប់ពាន់នាក់ទៀតដែរ លោកបានចូលរួមជាមួយសហជីពដំបូងគេរបស់ជប៉ុន យូអែកែ(សហគមន៍មិត្តភាព)។ ខណៈពេលដែលដំបូងឡើយ សហជីពបានកំណត់គោលដៅសំខាន់ៗ ដូចជាសាមគ្គីភាពរបស់កម្មករ, ពួកគេហាក់ដូចជាកាន់តែមានភាពយោបល់បន្ទាប់ពីសហព័ន្ធអង្គការការងារមួយត្រូវបានបង្កើតឡើងនៅក្នុងឆ្នាំ 1919 ។ ការធ្វើកូដកម្មដ៏ធំបំផុត ត្រូវបានធ្វើឡើងដោយកម្មករនៅកូបេ ចំនួន 27,000 នាក់នៅក្នុងរដូវក្តៅ ឆ្នាំ 1921 ដែលមានរយៈពេល 6 សប្តាហ៍ និងបានបណ្តាលឲ្យមានការបះទង្គិចហិង្សារវាងកម្មករ និងប៉ូលីស។

សកម្មភាពនៃការតវ៉ានេះ បាននាំទៅដល់ការពិភាក្សាអំពីរបៀបដែលប្រព័ន្ធនយោបាយគួរតែត្រូវកែសម្រួលដើម្បីឆ្លើយតបជាមួយនឹងការប្រែប្រួលនៃប្រជាពលរដ្ឋ។ អ្នកទ្រឹស្តីនិយមន័យមានឥទ្ធិពលបំផុត លោកយ៉ូស៊ីណូ សាកូហ្សូ និងលោកមីណូបេ តាត្ស៊ីគីធី បានតស៊ូមិច្ចាភាពមិនប៉ុនស៊ូប្តី (ប្រជាធិបតេយ្យផ្អែកលើប្រជាជន) និង “ទ្រឹស្តីនៃស្ថាប័ន” រដ្ឋាភិបាល ដែលចាត់ទុកអធិរាជដូចជាស្ថាប័នមួយក្នុងចំណោមស្ថាប័នសំខាន់ៗទាំងឡាយ, ប៉ុន្តែទ្រង់មិនត្រូវស្តាប់ដៃចូលទៅក្នុងកិច្ចការរបស់រដ្ឋឡើយ, ដូចដែលអ្នកប្រពៃណីនិយមតែងតែទទួលបានយុទ្ធសាស្ត្រមកហើយ។ ចរន្តមួយដែលមិនសូវសំខាន់ គឺការលេចឡើងនៃពួកកម្មាភិបាលសង្គមនិយម អ្នកទាំងឡាយដែលមានទស្សនៈយល់ឃើញចាប់ពីទ្រឹស្តីអនាធិបតេយ្យនិយមរបស់ កូតូតូ ស៊ីស៊ីអ៊ី និង កានណូ ស៊ូហ្គា អ្នកដែលត្រូវបានប្រហារជីវិតនៅក្នុងឆ្នាំ 1911 ដោយសារការរៀបចំគម្រោងក្តាប់ប្រឆាំងជាមួយអធិរាជ, រហូតដល់ គ្រីស្ទៀន-ម៉ាហ្ស៊ីស ដែលជាទ្រឹស្តីលាយបញ្ចូលគ្នារបស់សេដ្ឋកិច្ចកាមី ហាដឺមី ។ នៅចន្លោះនេះគឺកម្មករកុម្មុយនីស្ត ដូចជា តានណូ សេត្ស៊ី អ្នកដែលបានសរសេរនៅក្នុងឆ្នាំ 1928 ថា “កម្មករស្រ្តី! កសិករស្រ្តី! អ្នកទាំងអស់ត្រូវតែទទួលស្គាល់ថាស្ថានភាពរស់នៅរបស់យើងទាំងអស់គ្នានឹងមិនមានល្អប្រសើរឡើង ប្រសិនបើយើងមិនវាយប្រយុទ្ធជាមួយពួកមូលធននិយម និងម្ចាស់កម្មសិទ្ធិដីធ្លី...យើង...ត្រូវតែ...វាយប្រយុទ្ធជាមួយរដ្ឋាភិបាលផងដែរ”។ ខណៈពេលដែលរដ្ឋាភិបាលបង្ក្រាបពួកអ្នកសង្គមនិយម មជ្ឈឹមសម័យតែសូ បានផ្តល់នូវលំហសម្រាប់មនុស្សទាំងឡាយនៅក្នុងបញ្ចេញមតិ។

នៅក្នុងកម្រិតនៃការអនុវត្តន៍ ប្រជាជនសាមញ្ញបានចូលរួមនៅក្នុងឆាកនយោបាយក្នុងចំនួនដ៏ច្រើនដែលមិនធ្លាប់មាន។ ដំបូងការចូលរួមរបស់ពួកគេកើតឡើងភាគច្រើននៅតាមដងផ្លូវ ជាទីកន្លែងដែលពួកគេធ្វើបាតុកម្ម, ជាទូទៅមានប្រសិទ្ធភាពតិចតួច។ នៅក្នុងឆ្នាំ 1906 ប្រជាជនធ្វើការតវ៉ានៅតាមដងផ្លូវមានការកើនឡើង, នៅក្នុងឆ្នាំ 1908 ពួកគេតវ៉ាប្រឆាំងជាមួយការកើនឡើងនៃពន្ធ, នៅក្នុងឆ្នាំ 1913 និង 1914 ប្រឆាំងជាមួយនិងការប្រើប្រាស់អំណាចជិះជាន់របស់អាជ្ញាធរ, អំពើពុករលួយរបស់រដ្ឋាភិបាល, និងនៅក្នុងឆ្នាំ 1918 តវ៉ាមួយនិងតម្លៃអង្ករ។ ពួកគេក៏បានធ្វើបាតុកម្មជាញឹកញាប់ក្នុងការទាមទារសិទ្ធិក្នុងការធ្វើសេចក្តីសម្រេចចិត្ត, ទទួលបានការលុបចោលនូវតម្រូវការពន្ធទាំងអស់ចេញពីច្បាប់បោះឆ្នោត ដែលបានរារាំងដល់បុរសពេញ វ័យ 3/4 ក្នុងការបោះឆ្នោត។ ការតវ៉ាមួយចំនួនបានទាមទារសិទ្ធិក្នុងការបោះឆ្នោតសម្រាប់ស្ត្រី។ រហូតដល់ពាក់កណ្តាលសម័យ តែសូ នាយករដ្ឋមន្ត្រីត្រូវបានជ្រើសរើសដោយក្រុមព្រឹទ្ធប្រមូលក្រុមដែលគេហៅថា ហ្គេនរ៉ូ (ព្រឹទ្ធបុរសរដ្ឋ)។ ប៉ុន្តែនៅពេលដែលគណៈរដ្ឋមន្ត្រីត្រូវបានផ្តល់រំលំដោយកុប្បកម្មអង្ករនៅក្នុងឆ្នាំ 1918ហ្គេនរ៉ូ បានសម្រេចថាវិធីតែមួយគត់ដែលនាំទៅដល់ការស្ងប់ស្ងាត់គឺត្រូវតែតាំងប្រធានគណបក្សដែលទទួលបានសំលេងឆ្នោតភាគច្រើនហាក់កែ ធ្វើជានាយករដ្ឋមន្ត្រី។ ហើយនៅ

ពេលដែលពួកគេធ្វើសេចក្តីសម្រេចចិននេះ ពួកគេមិនបានត្រឡប់ទៅអនុវត្តប្រព័ន្ធបាស់វិញឡើយ។ សម្រាប់រយៈពេល 14 ឆ្នាំបន្ទាប់ មេដឹកនាំគណបក្សដែលទទួលបានសំលេងភាគច្រើននឹងក្លាយជានាយករដ្ឋមន្ត្រី។ នៅពេលដែលសភាអនុម័តសិទ្ធិបោះឆ្នោតជាសកលសម្រាប់បុរសនៅក្នុងឆ្នាំ 1925 បានបង្កើនចំនួនអ្នកបោះឆ្នោតរហូតដល់ 12 លាននាក់ អ្នកអង្កេតជាច្រើនបានសន្និដ្ឋានថា ប្រជាធិបតេយ្យបានចាកចេញពីដងផ្លូវ និងបានធ្វើដំណើរទៅការិយាល័យបោះឆ្នោត។

ប៉ុន្តែ ថាមពលសង្គម និងការរីកឡើងនៃប្រជាធិបតេយ្យ មិនមែនជាលក្ខណៈពិសេសតែមួយនៃសម័យនេះឡើយ។ អ្នកដែលតស៊ូប្រឆាំងជាមួយក្រុមអ្នកដែលការពារវប្បធម៌កាហ្វេ ឬសិទ្ធិកម្មករ គឺក្រុមអ្នកប្រពៃណីនិយមដែលមានការព្រួយបារម្ភអំពីសណ្តាប់ធ្នាប់ និងអំណាច, អ្នកមួយចំនួនដែលបានអះអាង ដូចជាមន្ត្រីមួយរូបនៅក្នុងឆ្នាំ 1913 ថា “ ជំងឺរបស់គណបក្សនយោបាយបានបំពុលខេត្តនានា ”។ ហើយអាជ្ញាធរមិនបាននៅស្ងៀមឡើយ, ពួកគេបានព្យាយាមនៅក្នុងការទប់ទល់ជាមួយនឹងគំនិតជ្រុលនិយម តាមរយៈការបណ្តុះគំនិតស្នេហាមាតិភូមិ និងគុណតម្លៃអភិរក្សនិយម។ ឧទាហរណ៍ នៅក្នុងឆ្នាំ 1911 រដ្ឋាភិបាលបានបង្កើតគណកម្មាធិការអក្សរសាស្ត្រមួយដើម្បីផ្តល់រង្វាន់ដល់អ្នកទាំងឡាយណាដែលមានស្នាដៃសរសេរ “ត្រឹមត្រូវ”។ ផែនការនេះបានជួលរំលំ នៅពេលអ្នកនិពន្ធល្បីៗមួយចំនួន រិះគន់វាថាជាការព្យាយាមមួយនៅក្នុងការត្រួតត្រាសិល្បៈ, ប៉ុន្តែការព្យាយាមនេះបានបង្ហាញយ៉ាងច្បាស់ពីការប្តេជ្ញាចិត្តរបស់អ្នកប្រពៃណីនិយមនៅក្នុងការថែរក្សាការពារវិធីចាស់ៗ។ អំឡុងយុគសម័យតែសូបណ្តាញរដ្ឋាភិបាលបានផ្តល់មូលនិធិដល់ពួកអ្នកអភិរក្សនិយមនៅក្នុងអង្គការប៊ូរ៉ាគូមិន ដោយបានបង្កើតសង្គមសុខដុមកម្ម ដើម្បីជម្រុញកិច្ចសហប្រតិបត្តិការគ្រប់គ្រងកម្មករ, ហើយពង្រីកកិត្តិនាមរបស់ពួកគេតាមរយៈការពង្រីកសង្គមស្ត្រីស្នេហាមាតិភូមិ។ ពួកគេមានបញ្ចូលការបណ្តុះបណ្តាលក្បាច់គុណនៅក្នុងកម្មវិធីសិក្សារបស់សាលានៅក្នុងឆ្នាំ 1925 ជាមួយនឹងការចាត់តាំងមន្ត្រីយោធាមួយរូបទៅឲ្យធ្វើការនៅតាមសាលាអនុវិទ្យាល័យទាំងអស់។ ហើយពួកគេបានបង្កើតសមាគមអភិរក្សយោធាអធិរាជមួយដើម្បីលើកតម្កើងគុណតម្លៃស្នេហាមាតិភូមិនៅតាមសហគមន៍នានា។

រដ្ឋាភិបាលក៏បានប្រើប្រាស់មធ្យោបាយគាបសង្កត់បន្ថែមទៀតដើម្បីធានាដល់ការអភិរក្ស។ ការត្រួតពិនិត្យលើការថ្លែងសន្ទរកថា និងការបោះពុម្ពផ្សាយដែលមាន “គ្រោះថ្នាក់” បានកើតឡើងជាទូទៅនៅក្នុងទសវត្សឆ្នាំ 1920 , ហើយការព្យាយាមនៅក្នុងការធ្វើទុក្ខបុកម្និញសង្គមនិយមបានកើនឡើង, ជាពិសេសបន្ទាប់ពីពាក់កណ្តាលទសវត្ស។ ចាប់ពីឆ្នាំ 1918 ដល់ 1930 កាសែតប្រមាណ 350 ក្នុងមួយឆ្នាំត្រូវបានហាមឃាត់ ដោយសារពេញផ្សាយអត្ថបទដែលគំរាមកំហែងដល់សណ្តាប់ធ្នាប់សង្គម, ហើយបន្ទាប់ពីគ្រោះរញ្ជួយដីនៅក្នុងឆ្នាំ 1923 ប៉ូលីសបានចាប់ខ្លួនពួកសង្គមនិយម និងពង្រីកពាក្យចោមអារាមរើសអើងពូជសាសន៍ ដែលនាំទៅដល់ការសម្លាប់រង្គាលលើជនជាតិកូរ៉េរាប់ពាន់នាក់ដោយពួកអ្នកស្នេហាមាតិភូមិ។ ប៉ូលីសយោធាក៏បានសម្រាប់អ្នកជាប់ឃុំសង្គមនិយមមួយចំនួនបន្ទាប់ពីគ្រោះរញ្ជួយដី។ វិធីសាស្ត្រវាយដោយមិនញញើតដែនេះកាន់តែមានលក្ខណៈខ្លាំងក្លាបន្ទាប់ពីការបើកផ្លូវនៅក្នុងខែមេសា ឆ្នាំ 1925 ឲ្យមាន “ច្បាប់ការពារសន្តិភាព” មួយ ដែលអនុញ្ញាតឲ្យមានការឃុំខ្លួនរហូតដល់ 10 សម្រាប់ជនទាំងឡាយណាដែលសំលឹងទៅរកការលុបបំបាត់ប្រព័ន្ធទ្រព្យសម្បត្តិឯកជន ឬផ្លាស់ប្តូររូបភាព (ប្រព័ន្ធដឹកនាំជាតិ) របស់ប្រទេសជប៉ុន។ ផ្នែកអនុវត្តច្បាប់ពិសេសមួយ ប៉ូលីសជាន់ខ្ពស់ពិសេស ដែលគេស្គាល់ជាទូទៅថា “ប៉ូលីសគំនិត” ទទួលបន្ទុកជាមួយនឹងការគ្រប់គ្រងច្បាប់ ហើយខណៈពេលដែលវាត្រូវបានអនុវត្តនៅទសវត្សឆ្នាំ 1920 គំនិតជ្រុលនិយមកាន់តែមិនអាចទទួលយកបាន។ នៅយប់ថ្ងៃទី 15 ខែ មីនា ឆ្នាំ 1928 ប៉ូលីសបានឆ្លុកចូលទីតាំងជាង 100 និងចាប់ខ្លួនជនសង្ស័យកុំម៉ូនីសចំនួន 1,600 នាក់។

មិនមានអ្វីដែលបង្ហាញពីការប៉ះទង្គិចគ្នារវាងពួកអ្នកទំនើបនិយម និងអភិរក្សនិយមសម័យតែស្នូ ច្រើនជាងសកម្មភាពរបស់ជប៉ុននៅក្នុងវេទិកាភិក្ខុការបរទេស, ជាទីកន្លែងដែលអ្នកទំនើបនិយមអន្តរជាតិទទួលបានការទាក់ទាញយ៉ាងខ្លាំងនៅទសវត្សឆ្នាំ 1920, ដោយបានយល់ស្របជាមួយអ្នកការទូតមាតិណូ ណូហ្សិអាគី ថា ប្រទេសជប៉ុនគួរតែ “គោរពសន្តិភាព និងបដិសេធការឈ្លានពាន” ស្រមតាម “និន្នាការពិភពលោក”។ នៅក្នុងគំនិតនេះ ប្រទេសជប៉ុនចូលរួមជាមួយសម្ព័ន្ធប្រជាជាតិ និងចុះហត្ថលេខាជាប្រវត្តិសាស្ត្រលើកិច្ចព្រមព្រៀងកម្រិតកងទ័ពអន្តរជាតិ សន្ធិសញ្ញាកងនាវាវ៉ាស៊ីនតោន ឆ្នាំ 1922, បើទោះបីជាមានការព្រួយបារម្ភថា រូបមន្ត 5-5-3 របស់សន្ធិសញ្ញាបានអនុញ្ញាតឲ្យប្រទេសជប៉ុនអាចរក្សាទុកឮបានតែ 60 ភាគរយនៃនាវាចម្បាំងរបស់ខ្លួន។ ប្រទេសជប៉ុនក៏បានបញ្ចៀសពីការជឿតជ្រែកយោធានៅក្នុងកិច្ចការផ្ទៃក្នុងរបស់ប្រទេសមិនអំឡុងទសវត្សឆ្នាំ 1920 និងស្វែងរកទំនាក់ទំនងសន្តិភាពជាមួយសូវៀត។

ប៉ុន្តែ វិធីសាស្ត្រសហប្រតិបត្តិការនេះបង្ហាញពីការបដិសេធការក៏សាងចក្រភពឡើយ។ គោលនយោបាយជាតិនៅតែប្តេជ្ញាចំពោះគោលបំណងរបស់ចុងសម័យមីអ៊ុយ ក្នុងការអភិវឌ្ឍន៍អាណានិគម និងរក្សាសមភាពជាមួយនិងមហាអំណាចពិភពលោក។ បើទោះបីជាជួររដ្ឋាភិបាលជប៉ុនសហប្រតិបត្តិការជាមួយមហាអំណាចលោកខាងលិច ពួកគេមិនមានអ្វីដែលសោកសៅជាងការដែលឃើញការអភិវឌ្ឍន៍ដែលពួកអឺរ៉ុប និងអាមេរិកបានធ្វើឡើយជាការពិតមួយដែលបានបង្ហាញដោយសកម្មភាពរបស់ពួកគេនៅអំឡុងសង្គ្រាមលោកលើកទី 1 ។ ឧទាហរណ៍ នៅក្នុងឆ្នាំ 1915 ពួកគេចាប់យកអត្ថប្រយោជន៍ពីការផ្ទុះឡើងនៃសង្គ្រាមនៅអឺរ៉ុប ដើម្បីបង្កើតការទាមទារចំនួន 21 ចំណុចចំពោះប្រទេសចិន ដោយមានគោលបំណងនៅក្នុងពង្រីកការគ្រប់គ្រងរបស់ប្រទេសជប៉ុននៅក្នុងតំបន់ម៉ាន់ជូរី និងធានាដល់ពួកគេនៅក្នុងការត្រួតត្រាផ្នែកសំខាន់ៗនៃកិច្ចការរបស់ប្រទេសចិន។ ក្នុងការឆ្លើយតប ប្រទេសចិនបានទទួលយកការទាមទារទាំងអស់ ប៉ុន្តែការទាមទារដ៏ខ្លាំងក្លានេះបានបង្ហាញអំពីអំណាចរបស់ប្រទេសជប៉ុននៅក្នុងតំបន់។ ខណៈពេលដែលជប៉ុនមិនបានចូលរួមជាមួយការវាយប្រយុទ្ធគ្នានៅអឺរ៉ុប ពួកគេបានបើកប្រតិបត្តិការយោធាមួយចំនួននៅអាស៊ី, ដោយប្រើប្រាស់សសម្ព័ន្ធភាពអង់គ្លេស-ជប៉ុន ធ្វើជាហេតុផលនៅក្នុងការកាន់កាប់ដែនដីរបស់អាឡឺម៉ង់ដែលគ្រប់គ្រងនៅក្នុងប្រទេសចិន និងប៉ាស៊ីហ្វិក។ ពួកគេក៏បានបញ្ជូនយោធាទៅកាន់តំបន់ស៊ីប៊ែរីនៅពេលដែលសង្គ្រាមជិតបញ្ចប់ ដែលជាសកម្មភាពមួយ បង្ហាញពីគោលបំណងនៅក្នុងការបង្កើតតំបន់ទ្រនាប់មួយប្រឆាំងជាមួយសហភាពសូវៀតដែលទើបតែបង្កើតថ្មី។

គោលនយោបាយការបរទេសតែស្នូ បានបង្ហាញយ៉ាងច្បាស់តាមរយៈការដាក់អាណានិគមរបស់ប្រទេសជប៉ុន។ នៅត្រឹមដើមទសវត្សឆ្នាំ 1920 ចក្រភពនេះរួមបញ្ចូលតៃវ៉ាន់, កូរ៉េ, កាវ៉ាហ្គីតូ (ដែលទទួលបានតាមរយៈសង្គ្រាមរ៉ូស៊ី-ជប៉ុន), និងដែនកោះនៅតំបន់មីក្រូនេស៊ី (ទទួលបានពីប្រទេសអាឡឺម៉ង់ ហើយបន្ទាប់មកត្រូវបានប្រគល់ឲ្យប្រទេសជប៉ុនក្នុងនាមជាអ្នកគ្រប់គ្រងបន្ទាប់ពីសង្គ្រាមលោកលើកទី 1) បន្ថែមពីលើការគ្រប់គ្រងបែបពាក់កណ្តាលអាណានិគមនៅតំបន់ម៉ាន់ជូរី។ ប្រទេសអាណានិគមដែលមានសារៈសំខាន់ចំពោះប្រជាជនជប៉ុនភាគច្រើននៅអំឡុងពេលនោះគឺ កូរ៉េ ដែលបានក្លាយទៅជាតំបន់អាណាព្យាបាលជប៉ុនបន្ទាប់ពីសង្គ្រាមរ៉ូស៊ី-ជប៉ុន និងក្លាបជាឧបសម្ព័ន្ធនៅក្នុងឆ្នាំ 1910 ។ គោលបំណងដែលជប៉ុនបានអះអាងគឺដើម្បីនាំយក “អរិយធម៌” មកកាន់ប្រទេសកូរ៉េ ហើយអំឡុងសម័យតែស្នូ ជប៉ុនបានធ្វើការប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាពនៅក្នុងការអភិវឌ្ឍន៍ហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធនៅក្នុងប្រទេសកូរ៉េ ដោយបានបង្កើតសាលា, ស្ថាបនាប្រព័ន្ធដឹក ជញ្ជូន, និងលើកកម្ពស់វិស័យកសិកម្ម។ ពួកគេក៏បានជម្រុញវិស័យឧស្សាហកម្មដែលត្រូវត្រាយផ្លូវសម្រាប់ប្រជាជនកូរ៉េមួយចំនួននៅក្នុងការចាប់ផ្តើមអាជីវកម្ម ដែលក្រោយមកបានរីកលូតលាស់ក្លាយជាចក្រភពហិរញ្ញវត្ថុ។ ប៉ុន្តែ ភាពរុងរឿងរបស់កូរ៉េមិនមែនជាអទិភាពរបស់ជប៉ុនឡើយ, ប្រទេសជប៉ុនសំនឹង

ទៅរកការប្រើប្រាស់ប្រទេសកូរ៉េនៅក្នុងលើកកម្ពស់សេដ្ឋកិច្ចរបស់ពួកគេផ្ទាល់ និងបង្កើនអំណាចរបស់ពួកគេនៅលើឆាកអន្តរជាតិ, ដែលមានន័យថាប្រជាជនកូរ៉េទទួលបានអត្ថប្រយោជន៍បន្តិចបន្តួចប៉ុណ្ណោះ។ ផ្ទុយទៅវិញ គ្រួសារប្រជាកសិករពាន់គ្រួសារត្រូវបានគេរឹបអូសយកដីធ្លី, ហើយការអនុញ្ញាតជំនួនថ្មីភាគច្រើនត្រូវបាន ផ្តល់ឲ្យតែជនជាតិជប៉ុនប៉ុណ្ណោះ មិនមែនជនជាតិកូរ៉េឡើយ។ ជាលទ្ធផល អ្នកជាតិនិយមកូរ៉េប្រឆាំងយ៉ាងខ្លាំងក្លា, ដោយបានសម្លាប់ជនជាតិជប៉ុនច្រើនជាង 7,000 នាក់អំឡុងពេល 5 ឆ្នាំនៃការត្រួតត្រាដំបូង។ ហើយនៅថ្ងៃទី 1 ខែ មីនា ឆ្នាំ 1919 មានអ្នកតវ៉ាជាងមួយលាននាក់នៅពេញប្រទេសគាំទ្រសេចក្តីប្រកាសមួយទាមទារ “ឯករាជ្យនៅក្នុងផលប្រយោជន៍គ្មានទីបញ្ចប់ និងការអភិវឌ្ឍន៍ដោយសេរីសម្រាប់ប្រជាជនយើង”។ បើទោះបីជាការតវ៉ានេះបានទាញចំណាប់អារម្មណ៍ពីសំណាក់អន្តរជាតិក៏ដោយ វាមិនបានគំរាបកំហែងដល់អំណាចរបស់ជប៉ុននៅលើពិភពលោកឡើយ ខណៈពេលដែលមហាអំណាចផ្សេងទៀតអនុវត្តគោលនយោបាយស្រដៀងគ្នានេះនៅក្នុងដែនដីអាណានិគមរបស់ពួកគេ។

អធិរាជតៃសូ សុគត់នៅក្នុងឆ្នាំ 1926 ។ ប៉ុន្មានឆ្នាំបន្ទាប់មក ដូចដែលរាជបុត្រារបស់ទ្រង់ព្រះនាមហ៊ីរ៉ូហ៊ីតូ ឡើងគ្រងរាជ្យបន្តជាអធិរាជសូរ៉ា ឥរិយាបថរបស់ប្រទេសត្រូវបានផ្លាស់ប្តូរ។ ថាមពលសង្គម និងបញ្ហានៅក្នុងសម័យតៃសូ បានបាត់បង់សន្ទុះ រដ្ឋាភិបាលកាន់តែមានលក្ខណៈផ្តាច់ការ, គំនិតស្តាំនិយមចាប់ផ្តើមកើនឡើង, ហើយកងទ័ពជប៉ុនចាប់ផ្តើមឈានពានកាន់តែខ្លាំងនៅអាស៊ី។ តល្យភាពតៃសូ បានបាក់បែក។ ហេតុអ្វី? បើទោះបីជាគ្មានចម្លើយសាមញ្ញណាមួយដែលឆ្លើយទៅនឹងសំណួរក៏ដោយ មានការពន្យល់ដ៏ច្បាស់មួយជាប់ទាក់ទងជាមួយឥទ្ធិពលនៃព្រឹត្តិការណ៍ដែលមិនបានរំពឹងទុកនានា។ មានរឿងសំខាន់ៗចំនួន 3 បានកើតឡើងនៅចុងទសវត្សឆ្នាំ 1920 ដែលនាំទៅដល់ការផ្លាស់ប្តូរគោលជំហរបស់ប្រទេសជប៉ុន។

ទីមួយគឺការលេចឡើងនៃមហាវិបត្តិ។ សេដ្ឋកិច្ចរបស់ជប៉ុន ដែលបានស្ងប់ស្ងាត់នៅអំឡុងទសវត្សឆ្នាំ 1920 បានដាក់ក្បាលចុះបន្ទាប់ពីការដួលរលំនៃផ្សារហ៊ុនទីក្រុងញ៉ូវយកនៅក្នុងខែតុលា ឆ្នាំ 1929 ។ បន្ទាប់ពីនោះបានប៉ុន្មានឆ្នាំ សហគ្រាសបរទេសបានកាត់បន្ថយការទិញទំនិញពីប្រទេសជប៉ុន, ហើយត្រឹមឆ្នាំ 1931 ការនាំចេញរបស់ប្រទេសជប៉ុនទៅកាន់សហរដ្ឋអាមេរិកបានធ្លាក់ចុះ 40 ភាគរយ, ការនាំចេញទីប្រទេសចិនធ្លាក់ចុះ 50 ភាគរយ, ហើយផលិតផលជាតិសរុបបានធ្លាក់ចុះ 18 ភាគរយ។ ការចំណាយបុគ្គលមានភាពអាក្រក់ក្រៃលែង, មានកម្មករអត់ការងារធ្វើច្រើនជាង 1 លាននាក់, មានអំពើហិង្សានៅក្នុងការងារ, ការក្ស័យធុនបានលេចឡើង។ ស្ថានភាពកាន់តែអាក្រក់នៅទីជនបទ ជាទីកន្លែងដែលមានការធ្លាក់ចុះនៃទីផ្សារ, អមជាមួយនិងការបរាជ័យនៃការដាំដុះនៅក្នុងឆ្នាំ 1931 និងឆ្នាំ 1934, ដែលនាំឲ្យខ្វះខាតចំណីអាហារ និងមិនអាចបង់ថ្លៃឈ្នួលដីបាន។ គួរអង្អែកនៅក្នុងប្រលោមលោករបស់មីស៊ីម៉ា យុគីអូ ដែលមានចំណងជើងថា សេះរត់គេចខ្លួន បាននិយាយអំពីប្រទេសភាគពាយព្យនៅក្នុងឆ្នាំ 1931 ថា “អ្វីដែលអាចលក់បានគឺលក់, ដីធ្លី និងផ្ទះសំបែងត្រូវបានបាត់បង់...ហើយប្រជាជនដែលជួបគ្រោះអត់ឃ្លាននៅតំបន់ឆ្នេរបានបរិភោគផ្លែស្វាយ និងឫសឈើ។ សូម្បីតែនៅពីមុខសាលាក្រុង គេបានកត់សំគាល់ឃើញរឿងសំខាន់ៗមួយចំនួនដូចជា មនុស្សទាំងឡាយមានបំណងចង់លក់កូនស្រីរបស់ពួកគេ”។ រូបភាពនៃភាពលំបាកបែបនេះបាននាំប្រជាជនទៅរកអ្នកដែលទទួលខុសត្រូវ ដែលពួកគេរកឃើញថាបណ្តាលមកពីអ្នកនយោបាយដែលមិនមានសមត្ថភាពនៅក្នុងការការពារវិបត្តិ និងរកស៊ីជាមួយបរទេសដែលទទួលបានផលចំណេញពីការប្រែប្រួលនៃតម្លៃនិងការប្រែប្រួលនៃគោលនយោបាយរូបិយវត្ថុ។ មនុស្សជាច្រើនចាប់ផ្តើមចោទជាសំណួរអំពីការចូលរួមរបស់ជប៉ុននៅក្នុងប្រព័ន្ធអន្តរជាតិមួយ ដែលកាត់បន្ថយផលប៉ះពាល់ដល់ការនាំចេញទៅកាន់ទីផ្សារអឺរ៉ុប។

វិបត្តិលើកទី 2 បានកើតមានឡើងតាមរយៈសន្និសិទ្ធកងទ័ពនាវាទីក្រុងឡុងដ៍ឆ្នាំ 1930 ដែលត្រូវបានធ្វើឡើងដើម្បីធ្វើបច្ចុប្បន្នភាពកិច្ចព្រមព្រៀងទីក្រុងវ៉ាស៊ីនតោនឆ្នាំ 1922 ។ គណប្រតិភូរបស់ប្រទេសជប៉ុនបានចូលរួមនៅក្នុងកិច្ចប្រជុំនេះដោយសង្ឃឹមថាអាមេរិក និងអង់គ្លេសនឹងអនុញ្ញាតឲ្យជប៉ុនពង្រឹងនាវាចម្បាំងរបស់ពួកគេឲ្យបានដល់ 70 ភាគរយ។ ប៉ុន្តែ បន្ទាប់ពីការពិភាក្សាដ៏ស្វិតស្វាញមក ពួកគេអនុញ្ញាតឲ្យពង្រីករូបមន្តនៅក្នុងកិច្ចព្រមព្រៀងទីក្រុងវ៉ាស៊ីនតោន 5-5-3 សម្រាប់នាវាធំ, និង 70 ភាគរយសម្រាប់នាវាតូច និងការសន្យាមួយដែលថា ការស្នើសុំនេះនឹងត្រូវពិនិត្យឡើងវិញរាល់ 5 ឆ្នាំម្តង។ ត្រឡប់មកផ្ទះវិញ មន្ត្រីនាវាចរណ៍ និងសាធារណជនបានបង្ហាញពីកំហឹងលើភាពបរាជ័យនេះ, ដោយពួកគេគិតថា នយោបាយការទូតរបស់ពួកគេហួសសម័យ និងជឿថា ប្រព័ន្ធអន្តរជាតិមានភាពលម្អៀងប្រឆាំងជាមួយជប៉ុន។ នៅក្នុងខែ វិច្ឆិកា យុវជនស្តាំនិយមមួយរូបបានបាញ់ប្រហារទៅលើនាយករដ្ឋមន្ត្រីហាម៉ាហ្គីតិ អូសាមី ដោយសារតែមានកំហឹងទៅលើរឿងកិច្ចព្រមព្រៀងទីក្រុងឡុងដ៍, ក្រោយមក នៅក្នុងខែ សីហា ហាម៉ាហ្គីតិ បានស្លាប់។

ប្រសិនបើការក្រៀមក្រំចិត្ត និងសន្និសិទ្ធនាវាចរណ៍បានជម្រុញឲ្យមានការសង្ស័យអំពីប្រព័ន្ធពិភពលោក ព្រឹត្តិការណ៍មួយនៅចិនភាគឦសានធ្វើឲ្យមនុស្សរាប់លាននាក់ជឿថា វាគឺជាពេលដែលប្រទេសជប៉ុនត្រូវធ្វើការឈ្លានពានកាន់តែខ្លាំងលើប្រទេសជិតខាង។ ប្រទេសជប៉ុនបានពង្រីកសកម្មភាពរបស់ពួកគេនៅតំបន់ម៉ាន់ជូរី ភ្លាមៗបន្ទាប់ពីពួកគេទទួលជ័យជំនះលើតំបន់នេះនៅក្នុងសង្គ្រាមរ៉ូស៊ី-ជប៉ុន, ហើយត្រឹមឆ្នាំ 1930 តំបន់ម៉ាន់ជូរី បានក្លាយជាតំបន់អាណានិគមមួយរបស់ជប៉ុន។ ដោយប្រើប្រាស់ក្រុមហ៊ុនផ្លូវថ្នល់ក្លើងម៉ាន់ជូរីធ្វើជាមធ្យោបាយក្នុងការដឹកនាំនិងមូលដ្ឋានកងទ័ពខ្លាំងទុង នៅម៉ាន់ជូរី ធ្វើជាមធ្យោបាយនៅក្នុងការរក្សាសន្តិសុខ, រដ្ឋាភិបាលជប៉ុនបានអភិវឌ្ឍរចនាសម្ព័ន្ធដ៏ធំមួយក្នុងការគ្រប់គ្រងទីក្រុងជាង 100 , ដែលជាប្រព័ន្ធផ្លូវថ្នល់ក្លើងល្បឿនបំផុតនៅក្នុងតំបន់, ហើយបណ្តាញនៃអណ្តូងរ៉ែ, រោងចក្រថាមពល, កំពង់ផែ, និងស្រែចំការ។ ត្រឹមឆ្នាំ 1930 ប្រជាជនជប៉ុនចំនួន 25 ម៉ឺននាក់រស់នៅក្នុងតំបន់ម៉ាន់ជូរី, ហើយប្រាក់ចំណូលប្រចាំឆ្នាំរបស់ក្រុមហ៊ុនផ្លូវថ្នល់ក្លើងមានចំនួនសរុប 34 លានយេន។

ក៏ដូចជាក្នុងប្រទេសកូរ៉េ វត្តមានជនជាតិជប៉ុនបានបង្កឲ្យមានការតវ៉ានៅក្នុងតំបន់, ជាពិសេសនៅតំបន់ទីប្រជុំជនមួយចំនួនរបស់ចិន ដែលបានកើនឡើងនូវការរួបរួមគ្នាក្រោមការដឹកនាំរបស់ជាងខែជឿក នៅចុងទសវត្សឆ្នាំ 1920 ។ និស្សិតបានចាប់ផ្តើមការធ្វើពហិភា, ហើយកម្មករវាយប្រហារលើក្រុមហ៊ុនជប៉ុន, ដោយទាមទារឲ្យពួកគេដកចេញ។ ត្រឹមចុងទសវត្សឆ្នាំ 1920 រដ្ឋាភិបាលជប៉ុនមានការខ្វែងគំនិតគ្នាអំពីវិធីដែលត្រូវឆ្លើយតបចំពោះបញ្ហានេះ។ ខណៈពេលដែលពួកគេភាគច្រើនគិតថា ប្រទេសជប៉ុនក៏តែគិតពិចារណាឡើងវិញចំពោះការគ្រប់គ្រងនៅតំបន់ម៉ាន់ជូរី, អ្នកមួយចំនួនទៀតចង់ឲ្យជប៉ុនធ្វើការឆ្លើយតប។ កម្លាំងរបស់ក្រុមដែលចង់ឲ្យជប៉ុនធ្វើការឆ្លើយតបត្រូវបានពង្រឹងនៅក្នុងឆ្នាំ 1928 តាមរយៈការមកដល់កំពង់ផែអាជីវ របស់អ៊ីស៊ីវ៉ា គេនដី ដែលជាអនុសេនីឯកយោធាមួយរូបជាមួយនឹងផែនការណ៍ជាច្រើនដើម្បីពង្រឹងកម្លាំងរបស់ជប៉ុន។ តាមរយៈការអានសៀវភៅពុទ្ធសាសនាស្តីអំពី អវសានលោកី របស់លោក, លោកជឿថា ប្រទេសជប៉ុនគួរតែប្រុងប្រៀបនក្នុងការធ្វើ “សង្គ្រាមចុងក្រោយ”។ អ៊ីស៊ីវ៉ា បានដឹកនាំមន្ត្រីមួយចំនួនធ្វើបំផ្ទុះផ្នែកមួយនៃផ្លូវថ្នល់ក្លើងម៉ាន់ជូរីខាងត្បូង នៅខាងក្រៅទីក្រុងសេនយ៉ាង នៅយប់ថ្ងៃទី 18 ខែ កញ្ញា ឆ្នាំ 1931, និងបានបន្ទោសថាការបំផ្ទុះនេះគឺជាសកម្មភាពរបស់ជនជាតិចិន។ ការខូចខាតមានទំហំតិចតួច ប៉ុន្តែវាបានសម្រេចនូវអ្វីដែល ស៊ីវ៉ា ចង់បាន។ ខណៈពេលដែលគណរដ្ឋមន្ត្រីនៅទីក្រុងតូក្យូធ្វើការពិភាក្សាអំពីវិធីដែលត្រូវធ្វើការឆ្លើយតបចំពោះ “ការវាយប្រហារ” របស់ប្រទេសចិន, ក្រុមរបស់អ៊ីស៊ីវ៉ា បានបង្កើតឧបត្ថិហេតុមួយផ្សេងទៀតនៅម៉ុកដេនភាគខាងជើង, នៅក្នុងទីក្រុងជីលីន ដើម្បីធ្វើឲ្យប្រជាជនជប៉ុនដែលរស់នៅទីនោះ មើលទៅហាក់ដូចជាស្ថិតនៅក្នុងស្ថានភាពគ្រោះថ្នាក់។ កងទ័ពខ្លួនទុង ពេលនោះបានកាន់កាប់ ជីលីន ហើយ

គណរដ្ឋមន្ត្រី មិនបានជម្រើសអ្វីក្រៅតែពីការអនុញ្ញាតឲ្យមានការពង្រីកឥទ្ធិពលដប៉ុននៅតំបន់ម៉ាន់ដូរី។ ដូច្នេះ ហេតុការណ៍បន្តបន្ទាប់មួយចំនួនបានចាប់ផ្តើមឡើង ដែលនឹងនាំទៅដល់ការបង្កើតឡើងនៃរដ្ឋម៉ាន់ដូរី នៅថ្ងៃទី 15 ខែកុម្ភៈ ដែលធ្វើជាអធិបតីដោយអធិរាជម៉ាន់ដូរីក្រោយនៅក្នុងប្រទេសចិនព្រះនាម ពូយី និងគ្រប់គ្រងដោយដប៉ុន។ សម្រាប់ប្រជាជនដប៉ុននៅក្នុងប្រទេស ទម្លាប់នៅក្នុងការឱនក្បាលនៅចំពោះមុខពួកលោកខាងលិច ចុងក្រោយត្រូវបានបញ្ចប់។ ឯកតោភាគីនិយមគឺជារឿងថ្មី ប៉ុន្តែវាមានប្រជាប្រិយភាព។

ថ្មីបើអំឡុងទសវត្សឆ្នាំ 1930 ជាញឹកញយត្រូវបានគេចាត់ទុកថាមានការរីកចម្រើនផ្នែកខាងយោធាតែមួយ ក៏ដោយ តែតាមកាតិកាមានការរីកចម្រើនលើវិស័យផ្សេងៗទៀត។ នៅចំពោះមុខ ជីវិតឯកជននៅតែបន្តរីកចម្រើន ដូចដែលវាធ្លាប់មានពីមុនមក។ សង្គមកាហ្វេបានរីកលូតលាស់។ ទស្សនាវដ្តីបោះពុម្ពផ្សាយអំពីរឿងអាស្រូវ និងភាពជោគជ័យ, ហើយវិទ្យុផ្សាយចម្រៀងប្រជាប្រិយ, ដូចដែលចំនួនអ្នកស្តាប់វិទ្យុបានកើនឡើងគុណនឹងប្រាំដងរហូតដល់ 5 លាននាក់។ កីឡាបេសប្បលអាជីពបានចាប់ផ្តើមឡើងនៅក្នុងឆ្នាំ 1934 ដែលក្នុងនោះតារាល្បីល្បាញមួយរូប សាវ៉ា ម៉ូរ៉ា អេអ៊ីជី បានយកជ័យជំនះ បាបេ រ៉ូត អំឡុងពេលនៃការប្រកួតមួយ។ សម្ភារៈនិយមរបស់យុវជននៅតែជាត្រីបារម្ភណ៍ របស់អ្នកប្រពៃណីនិយម, ប៉ុន្តែមនុស្សភាគច្រើនមានការចាប់អារម្មណ៍ខ្លាំងទៅលើកីឡាអូឡាំពិកទីក្រុងប៊ែកឡាំងនៅ ក្នុងឆ្នាំ 1936 ជាងការនិយាយដដែលៗរបស់អ្នកប្រពៃណីនិយម។ បើទោះបីជាមានព្រឹត្តិការណ៍កេរកម្មមួយចំនួនក៏ ដោយ វិចីនានានៅក្នុងទីក្រុងនៅតែមានសុវត្ថិភាព, ហើយដំណើរការនីតិវិធីច្បាប់នៅតែបន្តអនុវត្តធម្មតា។ នៅពេល ដែលតុលាការរកឃើញជនជាប់ចោទគ្មានកំហុសនៅក្នុងរឿងអាស្រូវទិញភាគហ៊ុនមួយនៅក្នុងឆ្នាំ 1937 ពួកគេបាន បង្ហាញពីឯករាជ្យភាពរបស់ពួកគេ, បានប្រឆាំងទាំងជាមួយគំនិតពួកស្តាំនិយម និងរដ្ឋមន្ត្រីយុត្តិធម៌។

ក៏ដូចគ្នាដែរ សេដ្ឋកិច្ចត្រឡប់ទៅរកប្រក្រតី។ រដ្ឋាភិបាលបានចំណាយលើកិច្ចការសាធារណ និងយោធា ដោយបានចាក់បញ្ចូលលុយចូលទៅក្នុងសេដ្ឋកិច្ចជាតិ, ហើយនៅក្នុងសេចក្តីសម្រេចចិត្តខែធ្នូ ឆ្នាំ 1931 នៅក្នុងការ ដកចេញបទដ្ឋានមាស ធ្វើឲ្យទំនិញរបស់ដប៉ុនមានតម្លៃថោកនៅក្រៅប្រទេស និងនាំឲ្យពាណិជ្ជកម្មអន្តរជាតិផ្ទុះឡើង។ ត្រឹមពាក់កណ្តាលទសវត្សឆ្នាំ 1930 ការស្តារឡើងវិញរបស់ដប៉ុនបានឡើងលើសសហរដ្ឋអាមេរិក និងអឺរ៉ុប។ ក្រុម ហ៊ុនពាណិជ្ជកម្មធំៗថ្មីៗមួយចំនួនបានលេចឡើងក្នុងទសវត្សឆ្នាំ 1930 ក្នុងចំណោមនោះមានសហគ្រាសនីសាន់ និងក្រុមហ៊ុនដីអាហ្សូតដប៉ុន (នីឆីតូ)។ ត្រឹមចុងទសវត្សឆ្នាំ 1930 អ្នកសេដ្ឋកិច្ចឈានមុខនានាបាននិយាយអំពី “អព្ភតហេតុសេដ្ឋកិច្ច” របស់ដប៉ុន។ ជីវិតនយោបាយក៏នៅតែបន្តមានលក្ខណៈរីកចម្រើន, ជាមួយនឹងការបោះឆ្នោត ទទួលជ័យជំនះជាប់ៗគ្នាចំនួន 3 ដងដោយអ្នកសេរីនិយម មិនសេអ៊ីតូ នៅក្នុងការបោះឆ្នោតជ្រើសរើសតំណាងរាស្ត្រ សភាជាន់ទាបចំនួន 4 ដងអំឡុងទសវត្សឆ្នាំ 1930 ។ មេដឹកនាំគណបក្សនយោបាយដែលឈ្នះឆ្នោតមិនត្រូវបានគេ ជ្រើសតាំងធ្វើជានាយករដ្ឋមន្ត្រីទៀតឡើយបន្ទាប់ពីឆ្នាំ 1932, ប៉ុន្តែគណបក្សនៅតែមានឥទ្ធិពលនៅក្នុងរដ្ឋាភិបាល។ សំលេងប្រឆាំងបានលេចឡើងខ្លាំងនៅត្រឹមចុងទសវត្ស។ ឧទាហរណ៍ នៅក្នុងឆ្នាំ 1935 អ្នកកាសែតណាហ្គយ៉ា ឈ្មោះ គីរ្យូយូ បង្ហាញពីការព្រួយបារម្ភនៅក្នុងអត្ថបទទស្សនាវដ្តីមួយដែលមានចំណងជើងថា ថ្មដែលយកមកពីភ្នំ ផ្សេងៗគ្នា ថា៖ យោធានិយមនឹងនាំប្រទេសដប៉ុនទៅរកសង្គ្រាម។ លោកបាននិយាយថា “រឿងដែលយើងខ្លាចជាទី បំផុតគឺថា សង្គ្រាមលោកលើកទី 2 នឹងមានភាពសាហាវ, អមនុស្សធម៌, ជាងសង្គ្រាមលោកលើកទី 1 ទៅទៀត... យើងអាចស្រមៃបានថាមនុស្សនៅក្នុងប្រទេសស៊ីរីល័យទាំងអស់នឹងស្គាល់នូវសោកនាដកម្មនៃសេចក្តីស្លាប់”។

ប៉ុន្តែ ទាំងភាពរុងរឿង និងអត្ថបទប្រឆាំងអាចបិទបាំងកាតិកាអំពីការប្រែប្រួលសង្គមដ៏សំខាន់មួយនៅអំឡុង ទសវត្សឆ្នាំ 1930 ។ ឧទាហរណ៍ មិនមាននណាម្នាក់អាចខកខាននូវការកញ្ជ្រោលឡើងនូវវេហាសាស្ត្រស្នេហាជាតិ ឡើយ។ សំលេងអ្នកជាតិនិយម គឺជាសំលេងមិនសូវសំខាន់នៅក្នុងសម័យ តែស្ទើរ ប៉ុន្តែឥឡូវបានក្របដណ្តប់នៅក្នុង

ប្រទេសជប៉ុន។ អង្គការចាស់ៗដូចជា សង្គមសមុទ្រខ្មៅ និងសង្គមទន្លេអាមួរ បានទាមទារជាមួយនឹងកម្លាំងថ្មីថា ប្រទេសជប៉ុនត្រូវតែសកម្មខ្លាំងនៅក្នុងតំបន់, ហើយក្រុមថ្មីៗដូចជា សង្គមសហព័ន្ធរដ្ឋ សំលឹងទៅរកការលុបបំបាត់ សង្គមនិយម និងដាក់ជំនួសនូវ “គណបក្សនយោបាយប្រឆាំងអ្នកជាតិនិយម” ជាមួយនឹង “អធិរាជស្ថិតនៅចំណុច កណ្តាលនៃនយោបាយ”។ សមាជិកនៅក្នុងក្រុមនេះមានកើនឡើងរាប់ម៉ឺននាក់ ហើយក្នុងនោះក៏មានមន្ត្រីរាជការ និងអ្នកជំនួញ, ដែលភាគច្រើនជាអ្នកទាមទារមាន “កំណែទម្រង់ស្ងាត់” មួយ៖ ដែលជាច្បាប់សម្រាប់ដកចេញនូវ អ្នកនយោបាយនិយមលោកខាងលិច, អ្នកការិយាធិបតេយ្យ, និងអ្នកជំនួញធំៗពីការដាំនាំ, ភាពច្រើនដូចជា កំណែ ទម្រង់មីអ៊ុយ ធ្លាប់បានដកចេញនូវក្រុមអ្នកដណ្តើមអំណាចតូតូហ្គាវ៉ា ។

ឥទ្ធិពលនៃក្រុមទាំងអស់នេះត្រូវបានគុណនឹង 2 តាមរយៈការកើនឡើងនៃសកម្មនិយមក្នុងចំណោមអ្នក ស្តាប់និយមនៅក្នុងយោធា និងរដ្ឋាភិបាល។ នៅក្នុងជួរកងទ័ព មន្ត្រីវ័យក្មេងជាង 20 នាក់បានបង្កើតអង្គការសម្ងាត់ មួយមានឈ្មោះថា សាក្វ៉ាតៃ (សង្គមផ្កាសាក្វ៉ា) នៅចុងឆ្នាំ 1930 ដើម្បីប្រឆាំងទល់នឹងប្រព័ន្ធមួយដែល “មេដឹកនាំ កំពូលអនុវត្តសកម្មភាពដែលអសីលធម៌” និង “គណបក្សនយោបាយដែលពុករលួយ”។ ហើយនៅក្នុងរដ្ឋាភិបាល ពួកយោធាបានដាក់បញ្ចូលនូវឧត្តមនាវី និងឧត្តមសេនីនានាចូលទៅក្នុងការិយាល័យនាយករដ្ឋមន្ត្រីយ៉ាងច្រើន បន្ទាប់ពីឆ្នាំ 1932 ។ នាយករដ្ឋមន្ត្រីមួយរូបដែលមិនជាប់ពាក់ព័ន្ធជាមួយយោធាហ៊្វឹតា កូតិ បាននិយាយថា យោធា បានក្លាយជា “សត្វសេះមិនអាចគ្រប់គ្រងមួយក្បាលដែលត្រូវបានគេដោះលែងឲ្យបោលក្នុងព្រៃ...ក្តីសង្ឃឹមតែមួយគឺ លោតទៅជិះពីលើវា និងព្យាយាមនៅក្នុងការគ្រប់គ្រងវា ខណៈពេលដែលអនុញ្ញាតឲ្យវាបោលទៅកន្លែងដែលវាចង់ ទៅ”។ អ្នកការិយាល័យស្តាំនិយមទទួលបានជោគជ័យនៅក្នុងឆ្នាំ 1937 នៅក្នុងការស្នើឲ្យរដ្ឋមន្ត្រីអប់រំបង្កើតកូន សៀវភៅមួយដែលគេហៅថា កូតូតៃ ណូ ហុនហ្គី (គោលការណ៍សំខាន់នៃនយោបាយជាតិ), ដែលបានអះអាងថា ប្រទេសជប៉ុនមានឧត្តមភាពជាងប្រទេសដទៃ ដោយសារទំនាក់ទំនងជាមួយឋានសួគ៌ជាមួយអធិរាជ។

ជាតិនិយមជ្រុលបានបង្ហាញពីមុខមាត់ក៏ឲ្យខ្លាចរបស់ខ្លួននៅតាមដងផ្លូវ, ជាទីកន្លែងដែលអ្នកជឿជាក់ស្មោះស្ម័គ្រ សំលឹងទៅរកការបង្ហាញសាធារណជន អំពីរបៀបរស់របស់ពួកគេតាមរយៈមធ្យោបាយដែលបច្ចុប្បន្នគេហៅថាអំពើ ភេរវកម្ម។ នៅថ្ងៃទី 15 ខែ ឧសភា ឆ្នាំ 1932 មន្ត្រីនាវាចរណ៍វ័យក្មេង សហការជាមួយសង្គមសម្ព័ន្ធផ្ការីរបស់អ្នក ជាតិនិយមបានលួចធ្វើឃាតនាយករដ្ឋមន្ត្រីអ៊ីនូកៃ ត្ស៊ុយ៉ូស៊ី ដោយសង្ឃឹមនៅក្នុងការបង្ខំឲ្យយោធាប្រកាសច្បាប់ អាជ្ញាសឹក និងគ្រប់គ្រងរដ្ឋាភិបាល។ គោលបំណងរបស់ពួកគេបានបរាជ័យ ប៉ុន្តែការលួចធ្វើឃាតបានបញ្ចប់រដ្ឋាភិបាល ដែលដឹកនាំដោយគណបក្សនយោបាយ ហើយការធ្វើឲ្យជួលចិត្តដោយជនល្មើសនៅក្នុងបន្ទាប់សាវនាការ ដោយ មិនមានការរារាំងពីសំណាក់ចៅក្រម បាននាំឲ្យមានក្តីអាណិតអាសូរពីសំណាក់មហាជន។ សកម្មភាពស្រដៀងគ្នា នេះបានកើតឡើងនៅពាក់កណ្តាលទសវត្សឆ្នាំ 1930។ បន្ទាប់មកនៅថ្ងៃទី 2 ខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ 1936 ឧប្បត្តិហេតុដ៏ធំមួយ បានរុញច្រានឲ្យមានការផ្លាស់ប្តូរមួយនៅក្នុងគោលនយោបាយជាតិ។ អំឡុងពេលព្រលឹមដែលមានព្យុះព្រិលមួយ កងទ័ពរបស់ក្រុមវិបិអធិរាជប្រមាណ 1,400 នាក់បានដណ្តើមការគ្រប់គ្រងទីក្រុងតូក្យូ, ធ្វើឃាតមន្ត្រីជាន់ខ្ពស់ចំនួន 3 រូប និងទាមទារឲ្យមានការធ្វើកំណែទម្រង់ស្ងាត់ មួយ។ 2 ថ្ងៃក្រោយមកពួកគេបានចុះចាញ់ តាមរយៈការបង្ក្រាប របស់យោធាដ៏ខ្លាំងក្លាមួយ, បន្ទាប់ពីអធិរាជក្រោធខឹងយ៉ាងខ្លាំងទៅនឹង “ឧក្រិដ្ឋជនដ៏យោឃៅទាំងនេះដែលបាន សម្លាប់ប្រជានុរាស្ត្រដែលជាដៃ និងជើងរបស់ទ្រង់” និងបានគំរាមថា ប្រសិនបើពួកយោធាមិនបង្ក្រាបការបះបោរនេះ ឲ្យបានឆាប់រហ័សទេ “ទ្រង់នឹងដឹកនាំក្រុមកងអង្គរក្សរាជវាំងដោយខ្លួនទ្រង់ផ្ទាល់ធ្វើការបង្ក្រាបលើពួកគេ”។ កម្រិត នៃការបះបោរនេះបានធ្វើឲ្យសង្គមមានការរន្ធត់យ៉ាងខ្លាំង និងជម្រុញឲ្យរដ្ឋាភិបាលឆ្លើយតបឲ្យបានខ្លាំងក្លា, ដែល នាំទៅរកការបញ្ចប់នូវអំពើភេរវកម្មនេះ។ ប៉ុន្តែ បំណងប្រាថ្នារបស់ពួកអ្នកជាតិនិយមមិនបានចុះថយឡើយ។

ជាការពិត ត្រឹមពាក់កណ្តាលទសវត្សឆ្នាំ 1930 វាបានក្លាយជារឿងសំខាន់មួយ សម្រាប់ប្រជាជនដើម្បី បង្ហាញពីគំនិតស្នេហាមាតុភូមិរបស់ពួកគេ ដែលសូម្បីតែពួកមេដឹកនាំកុម្មុយនីស្តមួយចំនួនចាប់ផ្តើមប្រកាសអំពីការ ផ្លាស់ប្តូររបស់ពួកគេទៅរកគំនិតជាតិនិយម។ នៅពេលដែលមីណូបេ ត្រូវបានបង្ខំឲ្យលាលែងពីតំណែងសមាជិក សភារបស់លោកនៅក្នុងឆ្នាំ 1935 ដោយសារតែការការពារទ្រឹស្តីស្ថាប័នរបស់លោក, មនុស្សជាច្រើនបានយល់ដឹង យ៉ាងច្បាស់ថា តម្លៃនៃការតទល់ជាមួយចរន្តទឹកមានតម្លៃខ្ពស់ណាស់។ អ្នកប្រលោមលោក ដូចជា កាវ៉ាបាតា យ៉ាសូ ណារី អ្នកដែលទទួលបានពាន់រង្វាន់ណូបែល បានត្រឡប់ទៅរកប្រធានបទបែបប្រពៃណីជប៉ុន។ មេដឹកនាំចលនា ស្រ្តីដូចជា អ៊ីយ៉ូកាវ៉ា ហ៊ីសាអេ ដែលគេស្គាល់ថាជាអ្នកតស៊ូមតិដើម្បីសន្តិភាព បានរុញច្រានឲ្យស្រ្តីនានាចូលរួមនៅ ក្នុងកម្មវិធីរបស់អ្នកជាតិនិយម។ អ្នកអន្តរជាតិនិយមដូចជា នីតូបេ អ៊ីណាហ្សូ មានការមិនសប្បាយចិត្តដោយសារ ការលាក់ពុតរបស់ពួកអាណានិគមលោកខាងលិច បានក្លាយជាអ្នកការពារការពង្រីកនិយម។ នៅក្នុងវិស័យចំណេះ ដឹង ក៏ដូចគ្នាដែល មនោគមន៍របស់អ្នកជាតិនិយមទទួលបានជ័យជំនះ។ នៅពេលដែល អ៊ីអេណាហ្គា សាហ្ស៊ី ចូល ទៅក្នុងសាកលវិទ្យាល័យតូក្យូ ក្នុងនាមជានិស្សិតសេរីនិយមមួយរូបនៅក្នុងឆ្នាំ 1934 លោកបានរកឃើញថា “បរិយាកាស ទាំងមូល...បានផ្លាស់ប្តូរទាំងស្រុង ខុសពីបរិយាកាសមុនពេលលោកមកដល់” លោកបាននិយាយថា ជប៉ុននិយម បានធ្វើឲ្យដេប៉ាតឺម៉ង់ប្រវត្តិវិទ្យា “ក្លាយជាកន្លែងដែលគួរឲ្យខ្លាចមួយ”។

គោលនយោបាយអាណានិគមរបស់ជប៉ុនក៏ទទួលរងឥទ្ធិពលពីការផ្លាស់ប្តូរមួយចំនួន ដូចដែលគោលដៅ ចម្បង ផ្ដោតលើភាពរឹងមាំនៃសេដ្ឋកិច្ច ត្រូវបានជំនួសដោយការផ្ដោតលើអំណាច និងកិត្យានុភាព។ មានការរន្ធត់ចិត្ត អំឡុងសម័យនៃការធ្លាក់ទឹកចិត្ត ដោយគំនិតជាតិនិយមលើសេដ្ឋកិច្ចរបស់លោកខាងលិច និងភាពមិនអាចទុកចិត្ត នៃទីផ្សារអន្តរជាតិ ដែលបណ្តាលឲ្យការនាំចេញនៅតំបន់ម៉ាន់ជូរីធ្លាក់ដល់បាត, មេដឹកនាំជប៉ុនចាប់ផ្តើមពិភាក្សាអំពី តម្រូវការនៃការធ្វើឲ្យចក្រភព អាចពឹងផ្អែកលើសេដ្ឋកិច្ចបានដោយខ្លួនឯង។ ឯករាជ្យពីមហាអំណាចលោកខាងលិច , ពឹងផ្អែកលើខ្លួនឯងក្នុងចក្រភព, ជនជាតិជប៉ុនក្របដណ្តប់ទាំងស្រុង ទាំងនេះគឺជាគោលបំណងរួម។

ការផ្លាស់ប្តូរត្រូវបានគេមើលឃើញនៅពាសពេញច្រកតូស៊ីម៉ា។ រដ្ឋាភិបាលអាណានិគមបានផ្លាស់ប្តូរទិស ដៅកាន់តែអាក្រក់មួយនៅក្នុងប្រទេសកូរ៉េនៅអំឡុងទសវត្សឆ្នាំ 1930 ត្រឹមចុងទសវត្សនេះ គ្រួសារនានាត្រូវបានគេ បង្ខំឲ្យប្រើប្រាស់នាមត្រកូលជាភាសាជប៉ុន ហើយសិស្សត្រូវបានអនុញ្ញាតឲ្យប្រើប្រាស់តែភាសាជប៉ុនប៉ុណ្ណោះនៅ ក្នុងថ្នាក់រៀន។ ត្រឹមឆ្នាំ 1940 វិនិយោគទុន 3/4 របស់កូរ៉េស្ថិតនៅក្នុងដែនរបស់ជនជាតិជប៉ុន។ ចលនាឆ្ពោះទៅរកការ ត្រួតត្រាតឹងរឹងមួយ, ការគ្រប់គ្រងសេដ្ឋកិច្ចដោយជប៉ុនបានបង្ហាញយ៉ាងច្បាស់នៅក្នុងតំបន់ម៉ាន់ជូរី ដែលបានក្លាយ ជាមជ្ឈមណ្ឌលរបស់ចក្រភព។ អំណាចរដ្ឋបាលត្រូវបានផ្លាស់ប្តូរពីក្រុមហ៊ុនផ្លូវថ្នល់ភ្លើងម៉ាន់ជូរីភាគខាងត្បូងទៅកង ទ័ពខ្វាងទុង ដែលមានកងទ័ពចំនួន 270,000 ។ ប្រទេសជប៉ុនបានចំណាយលុយប្រមាណ 6,000 លានយ៉េនទៅ លើដែនដីអាណានិគមបន្ទាប់ពីឆ្នាំ 1932៖ ស្ថាបនាផ្លូវថ្នល់ភ្លើងនៅក្នុងទីក្រុងថ្មីៗចំនួនជិត 50, ផលិតរបាយន្ត, អាវុធ, និងរោងចក្រផលិតសម្ភារៈកសិកម្ម, និងជីកវីជ្យុងថ្ម។ ដូចដែលទសវត្សឆ្នាំ 1940 បានចាប់ផ្តើម ប្រជាភស្តុភារជប៉ុន ច្រើនជាង 750,000 នាក់បានរស់នៅក្នុងទីក្រុង និងភូមិមួយពាន់នៅតំបន់ម៉ាន់ជូរី។

ដោយមិនមានការភ្ញាក់ផ្អើល គោលនយោបាយអាណានិគមថ្មីបង្កឲ្យមានការកើនឡើងនៃគំនិតផ្តាច់ខ្លួន ចេញពីមហាអំណាចលោកខាងលិច, ហើយជប៉ុនថែមទាំងបានរុញច្រានយោធារបស់ពួកគេឆ្ពោះទៅភាគខាងជើង ប្រទេសចិនទៀតផង។ នៅពេលដែលសម្ព័ន្ធប្រជាជាតិថ្កោលទោសទៅលើការបង្កើតឡើងនៃម៉ាន់ជូគូ នៅក្នុងខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ 1933 ប្រទេសជប៉ុនបានចាក់ចេញពីសម្ព័ន្ធនេះ, ដែលបានបង្ហាញពីភាពមិនស្មោះត្រង់នៃការសន្យារបស់ អធិរាជថា ប្រទេសជប៉ុននឹងមិន “ផ្តាច់ខ្លួនចេញពីការរាប់អានជាមួយប្រទេសទាំងឡាយឡើយ”។ នៅពេលដែល

ប្រជាជនចំនួន 350,000 ចូលរួមនៅក្នុងវណ្ណសិប្បកម្ម រដ្ឋាភិបាលចាប់ផ្តើមពិភាក្សាអំពីតម្រូវការនៃការបង្កើនចំនួនកងទ័ព និងការពង្រីកតំបន់ទ្រទ្រង់នៅជុំវិញម៉ាន់ជូត។ បន្ទាប់ពីការវាយប្រយុទ្ធនៅនិទាឃរដូវនៅក្នុងខេត្តហ្នឹងកាតខាងត្បូង ប្រទេសជប៉ុនបានដាក់សម្ពាធជាងខ្លាំង ឲ្យចុះហត្ថលេខាលើសន្ធិសញ្ញាតាងហ្គី ដែលបានផ្តល់ឲ្យជប៉ុននូវការត្រួតត្រាតំបន់ភាគខាងកើតទីក្រុងប៉េកាំង និងបង្កើតតំបន់គ្មានយោធាមួយនៅចន្លោះប៉េកាំង និងមហាកំពែង។ បន្ទាប់មក ចលនានៅតៃបន្តទៅមុខ មួយឆ្នាំក្រោយមក កងទ័ពខ្មាំងទុងបានបង្កើតរដ្ឋាភិបាលតំបន់ផ្ទាល់របស់ពួកគេនៅចិនភាគខាងជើង, ដោយយល់ព្រមនៅក្នុងការជួយ ជាងខ្លះៗ ការពាររដ្ឋាភិបាលជាតិនិយមរបស់លោកប្រធានជាមួយពួកកុម្មុយនីស្ត។

គំនិតផ្តួចផ្តើមទាំងអស់នេះបានបង្កើតឲ្យមានបរិយាកាសមួយសម្រាប់បង្កើនភាពផ្តាច់ការ, ឥរិយាបថ ប្រឆាំងលោកខាងលិច បន្ទាប់ពីពាក់កណ្តាលទសវត្សរ៍មក។ ផ្លាស់ប្តូរចេញពីគោលនយោបាយទីផ្សារសេរី រដ្ឋាភិបាលបានធ្វើជាតូបនីយកម្មលើឧស្សាហកម្មថាមពលអេឡិចត្រូនិចនៅក្នុងឆ្នាំ 1936 ហើយមួយឆ្នាំក្រោយមកបានបង្កើត ការិយាល័យគោលនយោបាយគណៈរដ្ឋមន្ត្រី ដើម្បីដឹកនាំសេដ្ឋកិច្ច។ សន្និសីទគណៈរដ្ឋមន្ត្រីមួយនៅពាក់កណ្តាលឆ្នាំ 1936 បានដាក់ចេញនូវចំណុចសំខាន់ៗមួយចំនួនដែលត្រូវធ្វើជាចំណុចនៅក្នុងការត្រួតត្រាតំបន់អាស៊ីបូព៌ាទាំងមូល។ នៅក្នុងខែវិច្ឆិកា រដ្ឋាភិបាលបានបង្ហាញពីយុទ្ធសាស្ត្ររបស់ពួកគេ តាមរយៈការចុះហត្ថលេខាលើ កិច្ចព្រមព្រៀងប្រឆាំងកូម៉ុនីស្តជាមួយប្រទេសអាឡឺម៉ង់, យល់ព្រមនៅក្នុងការចែករំលែកព័ត៌មានអំពីការរីកសាយភាយនៃកុម្មុយនីស្តស្ទើរតែ។ អ្នកប្រាជ្ញនានាធ្វើការពិភាក្សាថាប្រទេស ជប៉ុនត្រឡប់ទៅរកលិទ្ធិហ្វាស៊ីសនៅក្នុងទសវត្សឆ្នាំ 1930 ប៉ុន្តែ គ្មាននរណាម្នាក់ចោទសួរអំពីការគ្របដណ្តប់នៃឥទ្ធិពលរបស់យោធា ហើយប្រទេសជប៉ុនបានបង្កើនការផ្តាច់ខ្លួនចេញពីសម្ព័ន្ធមិត្តរបស់ពួកគេ។

ឧប្បត្តិហេតុមួយផ្សេងទៀតនៅថ្ងៃទី ៧ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ 1937 បាននាំប្រទេសចិនទាំងមូលចូលទៅក្នុងភ្លើងសង្គ្រាម គឺនៅពេលដែលកងទ័ពជប៉ុនបានបាញ់ប្រហារទៅលើការធ្វើសមយុទ្ធមួយនៅភាគពាយព្យនៃទីក្រុងប៉េកាំង ដែលនាំទៅដល់ការប៉ះទង្គិចគ្នាជាមួយកងទ័ពនៅក្នុងតំបន់។ នៅក្នុងឆ្នាំ 1931 ឧប្បត្តិហេតុដាច់ដោយឡែកមួយបានបង្កឲ្យមានបញ្ហាកាន់តែធំៗ អ្នកដែលបង្កឲ្យមានបញ្ហាកើតឡើងពេលនោះគឺ ជាងខ្លះៗ ដែលបានបញ្ជូនកងទ័ពទៅកាន់ទីក្រុងប៉េកាំងដែលរំលោភលើកិច្ចព្រមព្រៀង តាងហ្គី និងបានប្រកាសដោយក្មេងក្មេងថា លោកនឹងមិនបន្តអនុញ្ញាតឲ្យជប៉ុនពង្រីកអំណាចរបស់ខ្លួននៅចិនភាគជើង ឡើយ។ តួក្យូបានឆ្លើយតបជាមួយនិងភាពក្លាហានរបស់ពួកគេ បើទោះបីជា មានការគំរាមរបស់ អ៊ីស៊ីវ៉ា ថាប្រសិនបើជប៉ុនឆ្លើយតបយោធាពេក “យើងប្រហែលជា...សង្គ្រាមពេញលេញមួយនឹងកើតមានក្រោយស្នាដៃរបស់យើងខ្លួនឯង។ លទ្ធផលនឹងរងគ្រោះដូចគ្នាជាមួយនឹងការដណ្តើមកាន់កាប់របស់ ណាហ្គុឡូអ៊ុង លើប្រទេសអេស្តូញ ការលេចយឺតៗចូលទៅក្នុងអន្លង់កក់ដ៏ជ្រៅ។ ត្រឹមចុងខែកក្កដា ប្រទេសទាំងពីរនេះបានធ្វើសង្គ្រាមជាមួយគ្នា។ ប្រទេសជប៉ុនបានដណ្តើមកាន់កាប់ទីក្រុងប៉េកាំង, ស៊ាងហៃ, និងណានជីង ក្នុងរយៈពេល 6 ខែក្រោយមក, ហើយជាយថាហេតុបានបង្កើតរដ្ឋាភិបាលអាយ៉ង់របស់ខ្លួននៅក្នុងប្រទេសចិន។ ប៉ុន្តែអ្វីៗមិនបានទៅដោយល្អទេឡើយ។ ជប៉ុនត្រូវចំណាយពេល 3 ខែដើម្បីវាយដណ្តើមកាន់កាប់ស៊ាងហៃ។ បន្ទាប់មកនៅក្នុងទីក្រុងណានជីង បន្ទាប់ពីយកជ័យជំនះដោយងាយស្រួល កងទ័ពជប៉ុនបានចំណាយពេល 7 សប្តាហ៍នៅក្នុងការវាយឆ្មក់, រំលោភ, និងសម្លាប់ជនស៊ីវិលចម្លោះពី 100,000 ទៅ 200,000 នាក់ ដែលជាការសម្លាប់រង្គាល់មួយ ដែលនាំឲ្យមានបញ្ហានៃទំនាក់ទំនងក្នុងតំបន់អាស៊ីបូព៌ាអស់រយៈពេលជាច្រើនទសវត្ស។ ចំណែក ជាងខ្លះៗ ជាជាងការចុះចាញ់ បានផ្លាស់ប្តូររដ្ឋធានីរបស់លោកទៅកាន់ចុងឈើង ជាទីកន្លែងដែលលោកបន្តធ្វើការតស៊ូប្រឆាំងជាមួយរដ្ឋាភិបាលអាយ៉ង់របស់ជប៉ុន។ អ្នកនយោបាយ និងឧត្តមសេនីយ៍នានាបាន

ព្យាករណ៍ការទទួលជ័យជំនះដោយងាយស្រួល ប៉ុន្តែ ក្លាមៗនោះវាច្បាស់ណាស់ថា អ៊ីស៊ីវ៉ា គឺជាអ្នកដែលព្យាករណ៍ត្រឹមត្រូវ។ ប៉ុន្មានឆ្នាំបន្ទាប់មក ប្រទេសជប៉ុនជួបប្រទះបទពិសោធន៍នៃការកើនឡើងនៃភាពខកចិត្ត។

បើទោះជាមន្ត្រីជប៉ុនសន្យានៅក្នុងការនាំមកនូវ “សណ្តាប់ធ្នាប់ថ្មីមួយសម្រាប់អាស៊ីបូព៌ា” ក៏ដោយ ក៏កងទ័ពជប៉ុនបានបរាជ័យនៅក្នុងការធ្វើវា ដោយសារក្រុមអ្នកប្រយុទ្ធកុំមុយនីស្តនៅចិនភាគខាងជើង និងការតស៊ូរបស់ជាងខែចៀក នៅដែនដីភាគកណ្តាល។ អ្វីដែលធ្វើឲ្យស្ថានភាពកាន់តែអាក្រក់នោះគឺ ការរួមបញ្ចូលគ្នានៃល្បិចកល, ភាពអស់សង្ឃឹម, និងការរើសអើងពូជសាសន៍ បាននាំទៅដល់ការធ្វើសកម្មភាពព្រៃផ្សៃរបស់កងទ័ពជប៉ុន ជាសកម្មភាពដែលប្រជាជនជប៉ុនភាគច្រើនជឿថាមិនអាចទៅរួច ដោយក្នុងនោះរួមមាន ការលួចប្លន់ដីរបស់ប្រជាកសិករ និងការធ្វើទុណកម្ម និងការកាប់សម្លាប់ប្រជាជន។ បន្ទាប់ពីការសម្លាប់រង្គាលនៅ ណានដឹង ក្រុមដែលល្បីល្បាញបំផុតគឺ កងពលលេខ 731 ដែលបានធ្វើការពិសោធន៍ជីវសាស្ត្រលើប្រជាជនតំបន់ម៉ាន់ជូរីប្រមាណ 3,000 នាក់ ដោយចាក់បញ្ចូលមេរោគមួយចំនួនចូលទៅក្នុងខ្លួនរបស់ពួកគេ ដោយក្នុងនោះរួមមាន ប៉េស្តេតុ: នៅក្នុងការព្យាយាមមួយដើម្បីអភិវឌ្ឍបច្ចេកទេសសង្គ្រាមបាត់គេរី។ សួរសំណួរបន្ទាប់ពីសង្គ្រាម ដើម្បីចង់ដឹងពីអារម្មណ៍របស់គាត់នៅក្នុងចូលរួមការពិសោធន៍នេះ កងទ័ពមួយរូបបានបន្ទោសទៅលើការរើសអើងពូជសាស្ត្រ: “ប្រសិនបើយើងមិនមានគំនិតអំពីឧត្តមភាពពូជសាសន៍ទេ យើងនឹងមិនអាចធ្វើវាឡើយ”។ លោកបានបន្ថែមទៀតថា “ខ្ញុំចង់និយាយថា សង្គ្រាមគឺជាសកម្មភាពដ៏អាក្រក់មួយ...ខ្ញុំគឺជាឧក្រិដ្ឋជនសង្គ្រាមមួយរូប”។

នៅក្នុងប្រទេស ជីវិតរស់នៅកាន់តែត្រូវបានកម្រិត និងកាន់តែមានភាពលំបាកបន្ទាប់ពីច្បាប់ស្តីអំពីការផ្លាស់ទីទូទៅ ត្រូវបានដាក់ឲ្យប្រើនៅក្នុងខែមេសា ឆ្នាំ 1938 ដែលបានផ្តល់ឲ្យរដ្ឋនូវសិទ្ធិនៅក្នុងការត្រួតត្រាស្ទើរតែគ្រប់ផ្នែកទាំងអស់នៃជីវិតរស់នៅរបស់ប្រជាជននៅក្នុងគ្រាមានអាសន្ន។ មួយខែក្រោយមក នៅពេលគ្រាអាសន្នមួយត្រូវបានប្រកាស រដ្ឋាភិបាលបានចាប់ផ្តើមបោះជំហានទៅរកការគ្រប់គ្រងសេដ្ឋកិច្ចជាតិទាំងមូល, កំណត់តម្លៃ និងលំហូរនៃសាច់ប្រាក់, ចាត់តាំងកម្មករឲ្យទៅធ្វើការងារនៅរោងចក្រឧស្សាហកម្មនានា, និងផ្តល់ជំនួយដល់ការធ្វើជំនួញ និងស្ថានប័នជំងឺ។ ឥឡូវនេះ រដ្ឋាភិបាលបានចំណាយ ¾ នៃថវិកាជាតិសរុបទៅលើវិស័យយោធា។ សាព៌ត៍មានត្រូវបានតាមដានយ៉ាងយកចិត្តទុកដាក់បំផុត។ នៅក្នុងឆ្នាំ 1940 រដ្ឋាភិបាលបានដាក់ជំនួសគណបក្សនយោបាយនានាដោយស្ថាប័នលេចធ្លោមួយ សមាគមន៍ជំនួយការដឹកនាំអធិរដ្ឋ ដើម្បីរារាំងដល់ភាពមិនចុះសម្រុងគ្នា។ រដ្ឋមន្ត្រីយុត្តិធម៌បានប្រាប់ទៅអង្គនីតិបញ្ញត្តិថា: “ រឿងនេះវាមានសារៈសំខាន់នៅអំឡុងពេលមានសង្គ្រាម។ ដោយសារវាគឺជាស្ថានភាពមួយដែលជាតិទាំងមូលត្រូវវាយប្រយុទ្ធយកចាញ់ឈ្នះ, ប្រជាជនត្រូវតែបញ្ចេញនូវកម្លាំង និងទំនិញទាំងអស់របស់ពួកគេ”។

នៅខណៈពេលនោះ ការបែកបាក់ជាមួយសម្ព័ន្ធមិត្តលោកខាងលិចត្រូវបានពង្រីក។ សមរភូមិមួយនៅក្នុងឆ្នាំ 1939 ប្រឆាំងជាមួយសូវៀតនៅក្នុងតំបន់ណូម៉ូញ៉ាន ដែលស្ថិតនៅម៉ាន់ជូរីភាគខាងលិច បណ្តាលឲ្យជប៉ុនបរាជ័យយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរ ដោយកងទ័ពជប៉ុន 18,000 នាក់បានស្លាប់។ ការឃ្លាតចេញពីសហរដ្ឋអាមេរិកកាន់តែខិតជិតចូលមកដល់បន្តិចៗ។ អាមេរិកបានលុបចោលជាងករោតភាគីនូវសន្ធិសញ្ញាពាណិជ្ជកម្មនៅក្នុងឆ្នាំ 1939 និងបានបញ្ឈប់ការលក់ឧស្ម័នយន្តហោះ និងសំណល់ដែកទៅកាន់ប្រទេសជប៉ុននៅក្នុងឆ្នាំ 1940 នៅក្នុងការឆ្លើយតបជាមួយការបន្តឈ្លានពានរបស់ពួកគេនៅក្នុងប្រទេសចិន ក៏ដូចជាការកើនឡើងនៃទំនាក់ទំនងជាមួយប្រទេសអាឡឺម៉ង់ និងអ៊ីតាលី។ ប្រទេសទាំងពីរនេះបានចំណាយពេលយ៉ាងច្រើននៅក្នុងការចងចាំគ្នានៅក្នុងឆ្នាំ 1941 ដូចដែលប្រទេសជប៉ុនសំដែងទៅរកការទទួលស្គាល់ការគ្រប់គ្រងតំបន់ម៉ាន់ជូរីរបស់ពួកគេ ខណៈពេលដែលសហរដ្ឋអាមេរិកទាមទារឲ្យមានការដកកងទ័ពរបស់ជប៉ុនទាំងអស់ចេញពីប្រទេសចិន។ បន្ទាប់ពីប្រទេសជប៉ុនឈ្លានពានតំបន់

ឥណ្ឌូចិនភាគខាងត្បូង(តំបន់អាណានិគមមួយរបស់បារាំង)នៅក្នុងខែ កក្កដា ឆ្នាំ 1941 មក សហរដ្ឋអាមេរិកបាន បង្កកទ្រព្យសម្បត្តិរបស់ជប៉ុនដែលមាននៅសហរដ្ឋអាមេរិក ប៉ុន្តែការចេញនៅតែបន្ត, ហើយជាយថាហេតុ ប្រទេស ជប៉ុនបានយល់ព្រមនៅក្នុងការដកកងទ័ពរបស់ខ្លួនចេញពីតំបន់ឥណ្ឌូចិន ក៏ដូចជាតំបន់សំខាន់ៗមួយចំនួននៅក្នុង ប្រទេសចិន។ នៅពេលដែលអាមេរិក បដិសេធទាំងស្រុងទៅនឹងសំណើទាំងឡាយរបស់ជប៉ុន សន្និសិទ្ធមួយស្តីអំពី សម្ព័ន្ធភាព ត្រូវបានធ្វើឡើងនៅចុងខែវិច្ឆិកា ដើម្បីជួយសម្របសម្រួលដល់ទស្សនរបស់គណៈរដ្ឋមន្ត្រី និងយោធា, ដោយបានកំណត់ថ្ងៃចុងគ្នាដើម្បីធ្វើការវាយប្រហារមួយលើសហរដ្ឋអាមេរិក។ អ្នកចូលរួមនៅក្នុងសន្និសិទ្ធមួយរូប បានផ្តល់យោបល់ថា ការសម្រេចចិត្តនេះមិនទាន់ចេញជាសកម្មភាពនៅឡើយ ដូច្នេះ “នៅមានច្រកមួយចំនួន សម្រាប់ការចរចា”, ប្រមុខកងនាវាឆ្លើយតប “មិនមានពេលសម្រាប់ការចរចាទៀតទេ”។

ប្រទេសជប៉ុនបានទម្លាក់គ្រាប់បែកលើកងកម្លាំងជើងទឹករបស់សហរដ្ឋអាមេរិកនៅកើលហាប័រ, រដ្ឋហាវ៉ៃ នៅ ថ្ងៃទី 7 ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ 1941 បន្តដោយការប្រកាសមួយរបស់អធិរាជថា “សម្រាប់ភាពស្ថិតស្ថេរ និងការការពារខ្លួន ចក្រភពរបស់ យើងគ្មានជម្រើសអ្វីក្រៅពីនេះឡើយ”, ហើយអស់រយៈពេលប៉ុន្មានខែ កងទ័ពបានលះបង់អ្វីៗគ្រប់បែបយ៉ាងដើម្បី សម្រេចនៅក្នុងការដណ្តើមកាន់កាប់ហុងកុង នៅថ្ងៃទី 25 ខែ ធ្នូ, ម៉ាឡេស៊ី និងសិង្ហបុរី នៅក្នុងខែកុម្ភៈ, ហូឡង់ឥណ្ឌា ខាងកើត(ឥណ្ឌូនេស៊ី) នៅក្នុងខែមីនា, និងកូម៉ា និងហ្វីលីពីន នៅក្នុងខែឧសភា។ ឧត្តមសេនីយ៍អាមេរិកមួយរូបបាន និយាយថា “យើងបានបញ្ចេញនាវា, ផែនការ, យោធា, និងអាវុធ”។ ដូច្នេះ ជោគជ័យទាំងអស់នេះគ្រាន់តែជា រឿងបណ្តោះអាសន្នប៉ុណ្ណោះ។ កងទ័ពជប៉ុននៅបន្តជាប់ផ្ទុះនៅក្នុងប្រទេសចិន, ហើយបន្ទាប់ពីការវាយប្រយុទ្ធផ្លូវ តែមិនចាញ់មិនឈ្នះនៅក្នុងសមរភូមិមួយនៅសម័យក្បាល ស្ថិតនៅចុងភាគខាងត្បូងញ៉ូវហ្គីណេ នៅដើមខែឧសភា កងទ័ពជើងទឹកជប៉ុនបានបរាជ័យក្រោមដៃរបស់អាមេរិកនៅក្នុងសមរភូមិមីដវេ នៅក្នុងខែមិថុនា ដោយបានបាត់បង់ ចំនួនកងទ័ពយ៉ាងច្រើនប្រហាក់ប្រហែលនឹងចំនួនកងទ័ពអាមេរិកដែលពួកគេបានសម្រាប់នៅកើលហាប័រ។ បន្ទាប់ ពីនោះមក “សង្គ្រាមពិសិដ្ឋ” បានត្រឡប់ទៅជាសង្គ្រាមការខ្លួន។ ការវាយប្រយុទ្ធគ្នាដ៏សាហាវមួយនៅ ហ្គាដាលកាណាល ស្ថិតនៅភាគខាងកើតញ៉ូវហ្គីណេ អំឡុងរដូវស្លឹកឈើជ្រុះ និងរដូវរំហើយ ឆ្នាំ 1942-43 បានបង្កឲ្យមានការខូចខាត យ៉ាងខ្លាំងក្លាសម្រាប់ភាគីទាំងសងខាង ប៉ុន្តែជប៉ុនបានបរាជ័យ។ ក្នុងរយៈពេល 2 ឆ្នាំក្រោមមក កងទ័ពសម្ព័ន្ធបានដណ្តើម យកមកវិញនូវដែនដីដែលពួកគេបាត់បង់ និងដណ្តើមកាន់កាប់ពីកោះមួយទៅកោះមួយ។ ត្រឹមពាក់កណ្តាលឆ្នាំ 1944 ជប៉ុនបានការងារកោះនៅតំបន់ប៉ាស៊ីហ្វិកចុងក្រោយរបស់ខ្លួន ដោយវាយប្រយុទ្ធដ៏សាហាវដែលបណ្តាលក៏ ទ័ពជប៉ុនស្លាប់យ៉ាងច្រើន។ នៅសែប៉ាន កងទ័ពជប៉ុនជិត 95 ភាគរយក្នុងចំណោម 43,000 ត្រូវបានសម្រាប់ មុនពេល ដែលពួកគេចុះចាញ់នៅក្នុងខែកក្កដា, ហើយជនស៊ីវិលជប៉ុនចំនួន 4,000 នាក់បានធ្វើអត្តឃាតក្នុងទ្រង់ទ្រង់។

អ្នកនិពន្ធតែងតែឆ្លុះបញ្ចាំងព្រឹត្តិការណ៍នេះថាជា “ជ្រលងខ្មៅងងឹក” មួយ។ ខណៈពេលដែលជីវភាពរស់នៅ របស់ប្រជាជន ហាក់ដូចជាមានសភាពធម្មតានៅអំឡុងប៉ុន្មានខែដំបូងនៃសង្គ្រាម ការប្រែប្រួលមានលក្ខណៈធំធេង។ សមាគមន៍ជិតខាងនានាចែកចាយ និងលក់ប័ណ្ណសង្គ្រាម។ សិស្សអនុវិទ្យាល័យប្រុសៗត្រូវបានប្រុងប្រៀបចូលទៅ ក្នុងឧស្សាហកម្មសង្គ្រាម, កុមារីអាយុ 12 ឆ្នាំត្រូវបានដាក់សម្ពាធឲ្យទៅធ្វើការជាមួយជនបរទេស និងឈ្លើយសង្គ្រាម។ អង្គការជាច្រើនត្រូវបានបង្កើតឡើងដើម្បីលើកកម្ពស់គំនិតស្នេហាមាតុភូមិក្នុងចំណោមកម្មករ, ស្ត្រី, និងប្រជាកសិករ។ អាជ្ញាធរបានពិន័យអ្នកសាតាំងមានប្រឆាំង ដោយបាន បញ្ជូនពួកគេឲ្យទៅបម្រើការយោធា។ នៅក្នុងពេលជាមួយគ្នា នេះ ភាពអស់សង្ឃឹមនៅក្នុងប្រទេសកាន់តែមានកម្រិតឆ្លងឡើងឆ្លងដែលពិបាកនៅក្នុងការលាក់បាំង។ ត្រឹមឆ្នាំ 1944 សេដ្ឋកិច្ចទាំងមូលត្រូវរងឆ្ពោះរង្គើរ ភាពអត់ឃ្លានកើតមានជាបន្តបន្ទាប់, អវត្តមានរបស់កម្មករបានកើនឡើង, ហើយប្រជាជននៅក្នុងទីក្រុងបានរត់ភៀសខ្លួនទៅកាន់ទីជនបទ។ “ថ្ងៃនេះខ្ញុំឮថា ឆែថាដែលយើងឈូសវាប្រើ

សម្រាប់អាហារមួយមុខ ឥឡូវនេះវាគឺជាបន្លែដែលយើងត្រូវបែងចែកសម្រាប់រយៈពេល 3 ថ្ងៃ” សរសេរដោយស្រ្តីមេ ផ្ទះនៅក្នុងទីក្រុងតូក្យូ ខែមករា ឆ្នាំ 1945 . “តើយើងត្រូវធ្វើអ្វី?” ក៏ដូចគ្នាដែល ជនស៊ីវិលត្រូវស្ថិតនៅក្រោមការវាយ ប្រហារដោយយោធារបស់កងទ័ពសម្ព័ន្ធមិត្តនៅត្រឹមចុងឆ្នាំ 1944 ដែលជាយថាហេតុបានកម្ទេចផ្ទះសំបែងរបស់ ប្រជាជនជប៉ុនប្រមាណ 1/4 និងធ្វើឲ្យប្រជាជន 13 លាននាក់គ្មានផ្ទះសំបែង, សាក្សីបានរៀបរាប់ពីការព្រឹត្តិការណ៍ នៅ តូក្យូ ថ្ងៃទី 10 ខែមីនា ឆ្នាំ 1945 នៅពេលដែល “សាកសព, ដៃ , ជើង ត្រូវបានគេឲ្យនៅលើខ្សែភ្លើង, ទំនិញ គ្រួសាររាយប៉ាយនៅពេញផ្លូវថ្ងៃភ្លើង”។ “តើយ៉ាងដូចម្តេចទៅ” ម្ចាស់ហាងប៊ីយ័រមួយរូបបានសួរសំណួរនេះនៅ ក្នុងសៀវភៅកំណត់ហេតុរបស់លោក “តើមនុស្សអាចរស់នៅបានទេនៅក្នុងសភាពបែបនេះ?”

ប្រឈមជាមួយការរីករាលដាលនៃមហន្តរាយនេះ មន្ត្រីជាច្រើនចាប់ផ្តើមស្វែងរកផ្លូវនៅក្នុងការបញ្ចប់សង្គ្រាម ត្រឹមនិទាយរដូវឆ្នាំ 1945 ហើយពួកគេប្រឹងប្រែងកាន់តែខ្លាំងឡើងបន្ទាប់ពីអូគីណាវ៉ា ធ្លាក់ក្នុងដៃរបស់ក្រុមសម្ព័ន្ធមិត្ត នៅក្នុងខែមិថុនា, បន្ទាប់ពីការប្រយុទ្ធគ្នាខ្លាំងក្លាមួយដែលបានសម្លាប់ជីវិតជនស៊ីវិល និងយោធាប្រមាណ 250,000 នាក់។ ប៉ុន្តែ វាបានជាប់គាំង ដោយសារកងអង្គរក្សាចាស់ បានបដិសេធនៅក្នុងចុះចាញ់, លុះត្រាណាតែមានការធានា ថា ស្ថាប័នអធិបតីស្ថិតនៅ។ ដើម្បីធ្វើឲ្យប្រទេសជប៉ុនចុះចាញ់សង្គ្រាម គ្រាប់បែកអាតូមិចដំបូងគេនៅលើពិភព លោកត្រូវបានទម្លាក់ដោយសហរដ្ឋអាមេរិកលើទីក្រុងហ៊ីរ៉ូស៊ីម៉ា នៅថ្ងៃទី 6 និងណាហ្គាសាគី នៅថ្ងៃទី 9 ខែសីហា បូកផ្សំជាមួយនឹងការប្រកាសសង្គ្រាមរបស់សូវៀតនៅថ្ងៃទី 8 ខែ កក្កដា ប្រឆាំងជាមួយប្រទេសជប៉ុន។ ការទម្លាក់ គ្រាប់បែករបស់សហរដ្ឋអាមេរិកបានបង្កឲ្យមានការខូចខាតយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរ ដោយបានសម្លាប់ជីវិតមនុស្ស 200,000 នាក់។ ហើយសុបិន្តអាក្រក់របស់ប្រជាជនកាន់តែមានលក្ខណៈជាក់ស្តែង។ ជនជាតិកូរ៉េមួយរូបដែលរស់នៅហ៊ីរ៉ូស៊ីម៉ា បាន និយាយថា “ខ្ញុំបានឃើញមនុស្សប្រុស និងមនុស្សស្រីឆេះពេញខ្លួន”។ “ផ្ទៃមុខរលាយដូចទឹកកក...នៅពេលដែលអ្នក ដើរនៅលើផ្លូវ អ្នកមិនអាចមិនដើរកន្លងលើសាកសពឡើយ”។ បញ្ហានេះ បូកផ្សំជាមួយការភ័យខ្លាចចំពោះសហភាព សូវៀត បានជម្រុញឲ្យអធិបតីសម្រេចចិត្តនៅក្នុងការចុះចាញ់។ នៅថ្ងៃទី 15 ខែសីហា ទ្រង់បានប្រកាសនៅក្នុងវិទ្យុ ដោយកំសត់ថា ការបន្តធ្វើសង្គ្រាម “នឹងនាំទៅដល់ការបញ្ចប់នៃអវិយជ័យរបស់មនុស្សជាតិ”, ទ្រង់បាន “ចេញបញ្ជា ឲ្យទទួលយកបុព្វត្តិនានានៅក្នុងសេចក្តីប្រកាសរួមរបស់មហាអំណាច”។

ដូច្នេះ សង្គ្រាមត្រូវបានបញ្ចប់ ដែលបានបន្សល់ទុកនូវបញ្ហាជាច្រើន ដែលនឹងនាំទៅដល់ការពិភាក្សា និង ឆ្លុះបញ្ចាំងរាប់ទសវត្សរ៍។ ឧទាហរណ៍ មានសំណួរនានាទាក់ទងជាមួយការប្រព្រឹត្តិអំពើគុណធម៌៖ ការសម្លាប់រង្គាល ដែលប្រព្រឹត្តិឡើងដោយកងទ័ពជប៉ុន, ការពិសោធន៍លើមនុស្សរស់, ការប្រព្រឹត្តិអំពើឃោឃៅលើអ្នកជាប់ទោស, គ្រោះអត់ឃ្លានបណ្តាលមកពីគោលនយោបាយមិនគម្លីនៅប្រទេសវៀតណាម, និងការកេណ្ឌនូវ “ស្ត្រីប្រើផ្លូវភេទ” យ៉ាងហោចណាស់ចំនួន 100,000 នាក់ ដែល 80 ភាគរយនៃពួកគេជាជនជាតិកូរ៉េ ដើម្បីផ្តល់សេវាផ្លូវភេទដល់កង ទ័ពជប៉ុន។ ដែលប្រទេសសម្ព័ន្ធមិត្ត និងពួកអេហ្ស៊ីសផ្សេងទៀតដែលបានអនុវត្តអំពើឃោឃៅស្រដៀងគ្នានេះ ត្រូវ បានគេចោទសួរអំពីឥរិយាបថដ៏ឃោឃៅទាំងនេះ។ បញ្ហាផ្សេងទៀតគឺ ការបាត់បង់ជីវិតមនុស្សដោយសារសង្គ្រាម។ កងទ័ពជប៉ុនជិត 2 លាននាក់បានស្លាប់, និងជនជាតិអាស៊ីរាប់លាននាក់ផ្សេងទៀតបានស្លាប់ក្រោមដៃជប៉ុន, ដែល ក្នុងនោះគ្រាន់តែជនជាតិចិនតែមួយ មានចំនួនប្រមាណ 15 លាននាក់។ ជនស៊ីវិលជប៉ុនប្រមាណកន្លះលាននាក់ ត្រូវបានសម្លាប់ដោយកងទ័ពសម្ព័ន្ធមិត្ត, គ្រួសារនៅក្នុង តំបន់ទាំងមូលបានបែកបាក់គ្នា។ ប្រសិនបើជប៉ុនក្លាយជា អ្នកស្នេហាសន្តិភាពបន្ទាប់ពីសង្គ្រាម, វាប្រហែលបណ្តាលមកពីការឈឺចាប់ ដោយសារការសម្លាប់រង្គាលនេះជាជាង ការអនុវត្តន៍តាមគោលនយោបាយក្លាយសង្គ្រាម។ ចុងក្រោយ មានផលប៉ះពាល់ដ៏សំខាន់មួយ៖ ការបញ្ចប់នៃ អាណានិគមនិយម។ តាមរយៈការ បណ្តេញពួកអឺរ៉ុបចេញពីតំបន់អាស៊ីអាគ្នេយ៍អំឡុងសម័យសង្គ្រាម ប្រទេសជប៉ុន

បានផ្លាស់ប្តូរថាមវន្តនៅក្នុងតំបន់នៅក្នុងវិធីផ្សេងៗ ដែលនាំទៅរកការបញ្ចប់អាណានិគមនិយមនៅពេលក្រោយមក ទៀត។ ប្រទេសជប៉ុនបានចាប់ផ្តើមសតវត្សទី 20 ជាមួយគំនិតសុទ្ធិនិយម និងនាំប្រទេសធ្វើដំណើរទៅរកផែនផង់។ ដែនដីអាណានិគមបានជួបនូវបទពិសោធន៍នៃការផ្លាស់ប្តូរ ។ ជាមួយនឹងការជិះជាន់ក្នុងរយៈពេលដ៏យូរ ពួកគេ ស្វាគមន៍ឆ្នាំ 1946 ជាមួយនឹងសេចក្តីសង្ឃឹម ប្រុងប្រៀបនៅក្នុងការទទួលសេរីភាពពីម្ចាស់អាណានិគមរបស់ពួកគេ។

មេរៀនទី ១ ៖ អាស៊ីមូលីក្រោយសង្គ្រាមលោកលើកទី ២

1. ប្រទេសចិន

1.1. សាធារណរដ្ឋប្រជាមានិតចិន (1949-1990)

“ប្រជាជនចិនបានងើបឈរឡើងហើយ... ប្រទេសរបស់យើងនឹងមិនបន្តធ្វើជាជាតិមួយដែលត្រូវបានគេប្រមាថ និងរងការអាម៉ាស់ទៀតឡើយ” ប្រធានម៉ៅសេងទុង បានប្រកាសនៅពេលដែលលោកធ្វើដំណើរមកដល់ទីក្រុងប៉េកាំងនៅសរទរដូវ ឆ្នាំ 1949។ គណបក្សកុម្មុយនីស្តចិន បានឡើងគ្រប់គ្រងអំណាចដោយសារកត្តាសំខាន់ៗ ៣៖ (1) គំនិតជាតិនិយមរបស់ជនជាតិចិនដែលត្រូវបានស្ថាបនាឡើងតាំងពីសម័យសង្គ្រាមអាគ្នេយ៍, (2) ទំនាស់វណ្ណៈជាពិសេសរវាងប្រជាកសិករ និងម្ចាស់កម្មសិទ្ធិដីធ្លី, និង (3) ការកើនឡើងនៃភាពមិនពេញចិត្តពីគ្រប់ស្រទាប់វណ្ណៈទាំងអស់ ចំពោះអំពើពុករលួយ, អសមត្ថភាព, និងការដួលរលំនៃហិរញ្ញវត្ថុរបស់រដ្ឋាភិបាលជាតិនិយម។ ដូចដែលសង្គ្រាមស៊ីវិលបានចាប់ផ្តើមឡើងខ្លាំងនៅក្នុងឆ្នាំ 1947 គណបក្សកុម្មុយនីស្តបានផ្លាស់ប្តូរយុទ្ធសាស្ត្ររបស់ពួកគេនៅតាមទីជនបទនានាដែលស្ថិតនៅក្រោមការគ្រប់គ្រងរបស់ពួកគេ។ ដោយយល់ថា ពួកគេមិនត្រូវការរណៈសិរ្សរួមពីគ្រប់វណ្ណៈទាំងអស់នៅក្នុងសង្គម ដើម្បីប្រឆាំងជាមួយពួកសត្រូវជប៉ុនបន្តទៀត គណបក្សកុម្មុយនីស្តបានចាប់ផ្តើមការធ្វើបដិវត្តន៍ដ៏ហ្មឺមួយនៅតាមទីជនបទ។ បន្ទាប់ពីទទួលបានជ័យជំនះយ៉ាងឆាប់រហ័សរបស់កងទ័ពរំដោះប្រជាមានិត ក្រុមការងាររបស់គណបក្សកុម្មុយនីស្ត បានរីកសាយភាយនៅពាសពេញប្រទេស ដោយបានពង្រីកទៅកាន់ទីជនបទជាច្រើនយ៉ាង ដើម្បីរៀបចំក្រុមប្រជាកសិករ, ជ្រើសរើសមេដឹកនាំ, និងធ្វើការបែងចែកមនុស្សទាំងអស់ទៅជា អ្នកក្រ, វណ្ណៈកណ្តាល, ឬប្រជាកសិករមាន ឬម្ចាស់កម្មសិទ្ធិដីធ្លី។ នៅក្នុង “វេទិកាស៊ី” សាធារណៈប្រជាកសិករបានប្រកាសប្តឹងម្ចាស់កម្មសិទ្ធិដីធ្លី និងបានដាក់សម្ពោធឱ្យពួកគេសារភាពពីបទឧក្រិដ្ឋរបស់ពួកគេពីអតីតកាល និងលះបង់ដីធ្លី និងទ្រព្យសម្បត្តិរបស់ពួកគេ។ វេទិកាស៊ីទាំងនេះធ្វើឡើងដើម្បីធ្វើឱ្យអាម៉ាស់មុខដល់សមាជិកទាំងអស់ដែលស្ថិតនៅក្នុងវណ្ណៈជាន់ខ្ពស់នៅទីជនបទ និងព្យាយាមនៅក្នុងការបំផ្លាញកិត្តិនាមរបស់ពួកគេដែលធ្លាប់មានពីអតីតកាល។

បន្តិចម្តង ចាប់ពីឆ្នាំ 1949 ដល់ឆ្នាំ 1957 ដីធ្លីទាំងអស់នៅក្នុងប្រទេសចិនបានក្លាយជា “សមូហភាព” ឬក៏ដាក់ឱ្យស្ថិតនៅក្រោមការគ្រប់គ្រងរួម ដែលគេហៅថា “ក្រុមផលិតកម្ម”។ គ្រួសារនីមួយៗត្រូវបានអនុញ្ញាតឱ្យរក្សាទុកដីធ្លីមួយដុំតូចសម្រាប់ប្រើប្រាស់ខ្លួនឯង បើបូក “ដីឯកជន” ទាំងអស់នេះបញ្ចូលគ្នាមិនបាន 10 ភាគរយនៃចំនួនដីសរុបដែលកាន់កាប់ដោយក្រុមផលិតកម្ម ដែលជាទូទៅរួមបញ្ចូលសមាជិកទាំងអស់នៅក្នុងភូមិ។ ដីទាំងនោះត្រូវបានដាំដុះរួមគ្នា ហើយរដ្ឋដឹកហូតទិន្នផលធុញជាតិ 5 ទៅ 10 ភាគរយសម្រាប់ជាការបង់ពន្ធ។ គ្រួសារនីមួយៗទទួលបានផលលិតផលកសិកម្មមួយភាគ ដោយផ្អែកលើប្រព័ន្ធពិន្ទុការងារ ដែលគ្រប់គ្រងដោយមេភូមិ ដែលជាតំណាងមួយរបស់គណបក្សកុម្មុយនីស្ត។ រដ្ឋទិញទិន្នផលទាំងអស់តាមតម្លៃដែលពួកគេកំណត់។ កិច្ចការដំបូងមួយរបស់រដ្ឋាភិបាលថ្មីនៅក្នុងឆ្នាំ 1950 គឺការបង្កើតច្បាប់អាពាហ៍ពិពាហ៍ថ្មី ដែលហាមឃាត់អាពាហ៍ពិពាហ៍ដែលកើតឡើងដោយការផ្សំផ្គុំ និងផ្តល់ឱ្យស្ត្រីនូវសិទ្ធិនៅក្នុងការលែងលះ និងទទួលមរតក។ កិច្ចការងារដែលសំខាន់មួយផ្សេងទៀត គឺគណបក្សកុម្មុយនីស្តចិនបានលើកកម្ពស់ភាពស្របច្បាស់នៃការធ្វើការងារក្រៅផ្ទះរបស់ស្ត្រី និងជួយសម្រួលដល់ការធ្វើការងារនោះ តាមរយៈការផ្តល់ការថែទាំ កូនៗរបស់ពួកគេ។ បើទោះបីជានៅដើមសតវត្សទី 20 ហើយក៏ដោយ ការធ្វើការងារក្រៅផ្ទះត្រូវបានយល់ឃើញដោយមនុស្សជាច្រើនថាជារឿងគួរឱ្យអាម៉ាស់សម្រាប់ស្ត្រី។

ជាមួយនិងចំណូលផ្ទាល់ខ្លួនរបស់ពួកគេ ស្រ្តីកាន់តែមានឥទ្ធិពលចំពោះការធ្វើសេចក្តីសម្រេចចិត្តក្នុងគ្រួសារ និងទទួលបានឯករាជ្យច្រើនជាងមុន។

នៅដើមទសវត្សឆ្នាំ 1950 គណបក្សកុម្មុយនីស្តក៏គ្រប់គ្រងលើសេដ្ឋកិច្ចតាមទីក្រុងផងដែរ ប៉ុន្តែមានលក្ខណៈយោឃោតិចតួចជាងទីជនបទ ប៉ុន្តែមានលក្ខណៈហ្មត់ចត់ដូចគ្នា។ អតីតអ្នកមូលធននិយមដែលសហការជាមួយគណបក្សកុម្មុយនីស្តត្រូវបានអនុញ្ញាតឱបន្តស្ថិតនៅជា បុគ្គលិករដ្ឋដែលគ្រប់គ្រងលើ សហគ្រាសដែលពួកគេធ្លាប់កាន់កាប់។ អ្នកមូលធននិយម និងសមាជិកជាច្រើនរបស់គណបក្សជាតិនិយមបានភៀសខ្លួនទៅកាន់តៃវ៉ាន់ ឬហុងកុងដែលជាដែនដីអាណានិគមរបស់អង់គ្លេស ដើម្បីរត់គេចពីការសម្លាប់ ដោយបានបន្សល់ទុកនូវរោងចក្រ និងទ្រព្យសម្បត្តិរបស់ពួកគេចោល។ ការធ្វើពាណិជ្ជកម្ម និងសហគ្រាសឯកជនត្រូវបានហាមឃាត់។ ប្រធានបក្សម៉ៅសេងទុង និងនាយកមន្ត្រីដូចអេនឡាយ បានធ្វើដំណើរទៅកាន់ទីក្រុងមូស្កូ នៅដើមឆ្នាំ 1950 ដើម្បីចរចាសន្ធិសញ្ញាមិត្តភាពមួយ និងដើម្បីស្វែងរកជំនួយរបស់សហភាពសូវៀតសម្រាប់ការធ្វើទំនើបកម្មនៅក្នុងប្រទេសចិន។ ជាលទ្ធផល យុវជនចិនចំនួន 20,000 នាក់បានធ្វើដំណើរទៅកាន់សហភាពសូវៀតដើម្បីទទួលការបណ្តុះបណ្តាល ហើយសហភាពសូវៀតបានបញ្ជូនអ្នកវិទ្យាសាស្ត្រ និងវិស្វករចំនួន 10,000 នាក់មកកាន់ប្រទេសចិនដើម្បីផ្តល់ជំនួយបច្ចេកទេស និងផ្តល់ការប្រឹក្សាចំពោះការស្ថាបនាផ្លូវ, ទំនប់, ស្ពាន, និងរោងចក្រថ្មីៗ។

សហរដ្ឋអាមេរិកបានដឹងយ៉ាងច្បាស់ថា ការធ្វើបដិវត្តន៍កុម្មុយនីស្តនៅក្នុងប្រទេសចិនបានបង្ហាញពីបរាជ័យដ៏ធំមួយនៃគោលនយោបាយការបរទេសរបស់អាមេរិក ប៉ុន្តែរដ្ឋបាលរបស់ ទ្រីម៉ាន បានសន្និដ្ឋានត្រឹមចុងទសវត្សឆ្នាំ 1940 ថា ជាងខែជឿក បានបាត់បង់ការគាំទ្រទាំងស្រុងពីប្រជាជនចិន ហើយលែងសមនឹងទទួលបានជំនួយរបស់អាមេរិកទៀតហើយ។ នៅក្នុងឆ្នាំ 1950 នៅពេលដែលកងកម្លាំងកុម្មុយនីស្តបានរៀបចំដើម្បីត្រៀមឈ្លានពានតៃវ៉ាន់ដើម្បីបញ្ចប់សង្គ្រាមស៊ីវិលនៅក្នុងប្រទេសចិន រដ្ឋាភិបាលសហរដ្ឋអាមេរិក បានសម្រេចចិត្តនៅក្នុងការឈរឱបដៃមើលជំហានចុងក្រោយនៃសង្គ្រាមស៊ីវិលនៅក្នុងប្រទេសចិន។ សង្គ្រាមកូរ៉េក្លាយជាជម្រកសម្រេចចិត្តរបស់អាមេរិក។ បន្ទាប់ពីជប៉ុនចុះចាញ់នៅក្នុងឆ្នាំ 1945 ប្រទេសកូរ៉េដែលបានក្លាយជាប្រទេសអាណានិគមរបស់ជប៉ុនចាប់តាំងពីឆ្នាំ 1910 មក ត្រូវបានបែងចែក និងកាន់កាប់ដោយកងកម្លាំងសូវៀតនៅភាគខាងជើង និងកងកម្លាំងអាមេរិកនៅភាគខាងត្បូងត្រឹមខ្សែស្របទី 38 ។ នៅពេលដែលសង្គ្រាមលោកលើកទី 2 ជិតបញ្ចប់ សហរដ្ឋអាមេរិកបានយល់ព្រមចំពោះការបែងចែកនេះ ដោយសារពេលនោះ សហរដ្ឋអាមេរិកត្រូវការជំនួយរបស់សូវៀតដើម្បីធ្វើឱ្យជប៉ុនចុះចាញ់ឱ្យបានឆាប់រហ័ស។ គឺម អ៊ុលស៊ីង មេដឹកនាំកុម្មុយនីស្តកូរ៉េខាងជើង យល់ថាមិនត្រូវអនុញ្ញាតឱ្យមានការបែងចែកប្រទេសកូរ៉េជា 2 ជាអចិន្ត្រៃយ៍ឡើយ។ នៅថ្ងៃទី 25 ខែ មិថុនា ឆ្នាំ 1950 ជាមួយនឹងជំនួយសម្ភារៈរបស់សហភាពសូវៀត និងប្រហែលជាមានការអនុញ្ញាតពីស្តាលីន គឺម អ៊ុលស៊ីង បានបើកការឈ្លានពានមួយឆ្លងកាត់ខ្សែស្របទី 38 ដើម្បីព្យាយាមនៅក្នុងការបង្រួបបង្រួមឧបទ្វីបកូរ៉េឱ្យស្ថិតនៅក្រោមការត្រួតត្រារបស់កុម្មុយនីស្ត។ សហរដ្ឋអាមេរិកក្លាយជានោះ បានបញ្ជូនកងទ័ពអាមេរិកមកកាន់ប្រទេសកូរ៉េ ដែលស្ថិតនៅក្រោមស្លាកអង្គការសហប្រជាជាតិ និងស្ថិតនៅក្រោមការដឹកនាំរបស់ឧត្តមសេនីយជុងឡាន់ ម៉ាកអាច័រ។ នៅពេលដែលកងកម្លាំងរបស់ជុងឡាន់ ម៉ាកអាច័រ រុញច្រានកងទ័ពកូរ៉េខាងជើងឱ្យផុតឆ្ងាយពីខ្សែស្របទី 38 ហើយបន្ទាប់មកបន្តធ្វើដំណើរឆ្ពោះទៅកាន់ទន្លេយ៉ាឡូ (ដែលជាព្រំដែនរវាងកូរ៉េខាងជើង និងចិន) កងទ័ពចិនរាប់សែននាក់បានសម្រុកចូលប្រទេសកូរ៉េខាងជើង និងបានចូលរួមនៅក្នុងសង្គ្រាម។

សហរដ្ឋអាមេរិក និងប្រទេសចិនឥឡូវមានជម្លោះយោធាដោយផ្ទាល់ ដែលពួកគេទាំងសងខាងជឿថា ភាគីម្ខាងសុទ្ធតែបំណងអាក្រក់មកលើខ្លួន។ សហរដ្ឋអាមេរិកអះអាងថាប្រទេសចិនស្ថិតនៅពីក្រោយសង្គ្រាមកូរ៉េដែល

ចាប់ផ្ដើមឡើងដំបូង ដោយបង្ហាញថាកុំមុយនីស្តគឺជាមេរោគដ៏គ្រោះថ្នាក់ដែលពិបាកនៅក្នុងការទប់ស្កាត់។ មេដឹកនាំកុំមុយនីស្តចិនជឿថា សហរដ្ឋអាមេរិកចង់ប្រើប្រាស់ប្រទេសកូរ៉េដើម្បីធ្វើជាឈ្លានមួយសម្រាប់ធ្វើការឈ្លានពានប្រទេសចិន ប្រឆាំងជាមួយបដិវត្តកុំមុយនីស្ត និងស្ដារអំណាចរបស់ជាងខែជឿក ឡើងវិញ។ នៅពេលដែលសង្គ្រាមបានផ្ទុះឡើង ប្រធានាធិបតីទ្រូម៉ាន បានបញ្ជាឱ្យកងទ័ពជើងទឹកទី 7 របស់សហរដ្ឋអាមេរិកទៅកាន់ជ្រោយតៃវ៉ាន់ ដោយបញ្ឈប់នូវគោលនយោបាយខាងដើមរបស់សហរដ្ឋអាមេរិក ដែលមិនថាខ្លួននឹងអន្តរាគមន៍នៅក្នុងសង្គ្រាមស៊ីវិលក្នុងប្រទេសចិន។ ទទល់ជាមួយបច្ចេកវិទ្យាដ៏ខ្លាំងក្លារបស់កងកម្លាំងសហរដ្ឋអាមេរិក ចិនបានបញ្ជូនកងទ័ពថ្មីជាងមួយក្រុមហើយមួយក្រុមទៀតចូលក្នុងសមរភូមិប្រយុទ្ធជាមួយកងរថក្រោះ និងកងកាំភ្លើងធំរបស់អាមេរិក។ បើទោះបីជារងគ្រោះធ្ងន់ធ្ងរក៏ដោយ (កងទ័ពទ័ពចិនស្លាប់ប្រហែល 1 លាននាក់) កងទ័ពរំដោះប្រជាមានិត បានវាយប្រយុទ្ធជាមួយកងកម្លាំងរបស់អាមេរិក និងអង្គការសហប្រជាជាតិឱ្យជាប់គាំងនៅជិតខ្សែស្របទី 38 ។ ចុងក្រោយ កិច្ចព្រមព្រៀងមួយត្រូវបានចុះហត្ថលេខានៅក្នុងឆ្នាំ 1953 ។ សង្គ្រាមកូរ៉េបានបង្កផលវិបាកធ្ងន់ធ្ងរដល់ទំនាក់ទំនងរវាងសហរដ្ឋអាមេរិក និងចិន។ អស់រយៈពេល 2 ទសវត្ស សហរដ្ឋអាមេរិកបានបដិសេធនៅក្នុងការទទួលស្គាល់សាធារណរដ្ឋប្រជាមានិតចិន និងបានហាមឃាត់ប្រជាពលរដ្ឋអាមេរិកមិនឱ្យធ្វើដំណើរ ឬធ្វើពាណិជ្ជកម្មជាមួយប្រទេសចិនឡើយ។ អំឡុងពេលនោះ រដ្ឋាភិបាលរបស់ ជាងខែជឿក បានអង្គុយជាតំណាងអចិន្ត្រៃយ៍របស់ចិននៅក្នុងក្រុមប្រឹក្សាសន្តិសុខអង្គការសហប្រជាជាតិ ហាក់ដូចជាសាធារណរដ្ឋប្រជាមានិតមិនមានរូបរាង។ មេដឹកនាំកុំមុយនីស្តនានារបស់ចិនបើទោះបីជាពួកគេចង់សម្ព័ន្ធមិត្តជាមួយអាមេរិកអំឡុងសង្គ្រាមលោកលើកទី 2 ក៏ដោយ ឥឡូវនេះបានចាត់ទុកអាមេរិកជាសត្រូវចំបងរបស់ពួកគេនៅលើពិភពលោក។

ប្រធានម៉ៅ បានឡើងកាន់អំណាចក្នុងនាមជាមេដឹកនាំ និងអ្នកយុទ្ធសាស្ត្រយោធាមួយដ៏អស្ចារ្យមួយរូប ហើយលោកបន្តលំនឹងមើលពីបញ្ហាប្រឈមនៃការដឹកនាំប្រទេស ថាជារឿងសាមញ្ញដូចជាការធ្វើសង្គ្រាម។ ប្រសិនបើសត្រូវខាងក្រៅមិនបានធ្វើការឈ្លានពានមកលើប្រទេសចិន ម៉ៅសេងទុង ស្វែងរកសត្រូវខាងក្នុងដើម្បីគាត់រំលើង, ផ្សព្វផ្សាយឱ្យគេដឹង, និងកម្ទេច។ គណបក្សកុំមុយនីស្តគ្រប់គ្រងរាល់ទម្រង់ទាំងអស់នៃរដ្ឋាភិបាល និងយោធា និងប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយទាំងអស់។ បែបផែនអភិបាលកិច្ចដែលម៉ៅចង់បានគឺ ការធ្វើយុទ្ធនាការជាបន្តបន្ទាប់មួយ, ប្រមូលផ្តុំប្រជាជនទូទាំងប្រទេសឱ្យអនុវត្តគោលនយោបាយរបស់បក្ស។ យុទ្ធនាការដំបូងៗរួមមាន ការវាយប្រហារលើពេស្យាបារ, រោគសង្គម, គ្រឿងញៀន, អក្ខរកម្ម, សំណួរ និងអំពើពុករលួយ។ យុទ្ធនាការទាំងនេះទទួលបានជោគជ័យនៅក្នុងការអប់រំប្រជាជនអំពីគំនិត និងគោលដៅនានារបស់បក្សចំពោះប្រទេសជាតិ។ យុទ្ធនាការទាំងនេះក៏ជាកម្លាំងរុញច្រានដ៏ខ្លាំងមួយបន្ថែមពីលើយុទ្ធនាការកម្ទេចផ្សេងៗជាច្រើនទៀតដែលធ្វើឡើងដើម្បីស្វែងរក, បង្ហាញឱ្យដឹង, និងវាយប្រហារលើ “សត្រូវ” របស់បក្ស និងប្រជាជនចិន។

ប្រជាជនទាំងអស់នៅក្នុងប្រទេស ឥឡូវនេះស្ថិតនៅក្នុង “ក្រុមការងារ” មួយ។ រោងចក្រ, សាលារៀន, ក្រុមហ៊ុនពាណិជ្ជកម្ម, ភូមិ, ស្រែចំការត្រូវបានរៀបចំឱ្យទៅជាក្រុមការងារ, ហើយក្រុមការងារទាំងអស់ស្ថិតនៅក្រុមការគ្រប់គ្រងរបស់គណបក្សកុំមុយនីស្ត។ ក្រុមការងារត្រួតត្រាលើគ្រប់ទម្រង់រស់នៅទាំងអស់របស់មនុស្សម្នាក់ៗ៖ ប្រាក់បៀវត្ស, កន្លែងស្នាក់នៅ, ការថែទាំវេជ្ជសាស្ត្រ, និងផ្សេងៗទៀត។ មិនមាននរណាម្នាក់អាចផ្លាស់ទីលំនៅ, ផ្លាស់ប្តូរការងារ, ឬធ្វើដំណើរទោះជាចម្ងាយណាក៏ដោយ ដោយមិនមានការអនុញ្ញាតពីក្រុមការងារឡើយ។ ដូច្នេះ គណបក្សកុំមុយនីស្តបានអនុវត្ត កម្រិតនៃការត្រួតត្រាលើជីវិតរស់នៅរបស់ ប្រជាជនមួយ ដែលគេមិនដែលនឹកគិតដល់ ដែលធ្លាប់ត្រូវបានធ្វើឡើងដោយអធិរាជដ៏ខ្លាំងក្លាកាលពីអតីតកាល។

នៅក្នុងឆ្នាំ 1956 ម៉ៅសេងទុង មានការភ្ញាក់ផ្អើល តាមរយៈការងើបឡើងបះបោរបស់ប្រជាជនហុងគ្រី ប្រឆាំងជាមួយកុំម្មុយនីស្តសូវៀត និងក្រុមអ្នកសហការហុងគ្រីរបស់ពួកគេ។ ម៉ៅ ទទួចថា គណបក្ស កុំម្មុយនីស្តចិន ត្រូវតែបន្តស្ថិតនៅជិតជាមួយហុងមហាជន ដើម្បីការងារការងើបឡើងបះបោរណាមួយប្រឆាំងជាមួយការគ្រប់គ្រង របស់ពួកគេនៅក្នុងប្រទេសចិន។ ស្ថិតនៅក្រោមពាក្យស្លោក “ចូរធ្វើឱ្យផ្កា 100 រីកឡើង” ម៉ៅសេងទុង និងមេដឹកនាំ គណបក្សនានា បានអញ្ជើញប្រជាជនទាំងអស់ឱ្យសរសេរការរិះគន់របស់ពួកគេចំពោះបក្ស និងរដ្ឋាភិបាល ដូច្នេះ មេដឹកនាំនានារបស់គណបក្ស និងរដ្ឋាភិបាលអាច “រៀនសូត្រពីហុងមហាជន” និងទទួលបានភាពស្ម័គ្រចិត្ត ជាមួយប្រជាជន។ ដំបូង ប្រជាជនមានភាពស្ទាក់ស្ទើរនៅក្នុងការនិយាយនៅក្នុងយុទ្ធនាការផ្កា 100 ប៉ុន្តែបន្ទាប់ពី មនុស្សមួយចំនួនទទួលបានការកើតសរសើរពីហុងមហាជន ដោយសារការនិយាយរិះគន់របស់ពួកគេ មនុស្សជាច្រើន ចាប់ផ្តើមបង្ហាញពីការមិនសប្បាយចិត្តរបស់ពួកគេជាមួយនិងការត្រួតត្រាដ៏ខ្លាំងក្លារបស់បក្ស លើទម្រង់ទាំងអស់ មកលើកិច្ចការបញ្ញត្តិ ដោយក្នុងនោះរួមមានសិល្បៈ, អក្សរសាស្ត្រ, និងប្រវត្តិសាស្ត្រ។ នៅក្នុងឆ្នាំ 1957 ម៉ៅបាន ផ្លាស់ប្តូរចិត្តគំនិតយ៉ាងឆាប់រហ័ស ហើយបានស្នើឱ្យមានការមានការរិះគន់ខ្លាំងៗ និងបង្ក្រាបទៅលើ “សត្រូវវណ្ណៈ” ទាំងអស់នេះ អ្នកដែលបានធ្វើការវាយប្រហារមកលើគោលនយោបាយរបស់គណបក្សកុំម្មុយនីស្តចិន។ នៅក្នុងមួយ ប៉ុព្រិកភ្នែក យុទ្ធនាការផ្កា 100 បានត្រឡប់ទៅជា យុទ្ធនាការប្រឆាំងពួកស្តាំនិយម ដែលបានបញ្ជូនបញ្ញត្តិប្រមាណ ពី 400,000 ទៅ 700,000 នាក់ទៅកាន់ជំរកការងារ, បញ្ចប់ការងាររបស់ពួកគេ និងលុបបំបាត់ចោលនូវគំនិតនៃការ អប់រំល្អៗរបស់ពួកគេ។

នៅក្នុងពេលជាមួយគ្នាដែលលោកកំពុងវាយប្រហារលើពួកបញ្ញត្តិ ម៉ៅសេងទុង បានបង្កើនការយកចិត្ត ទុកដាក់ចំពោះកង្វះខាតនៃសេដ្ឋកិច្ច។ នៅក្នុងឆ្នាំ 1958 លោកបានស្នើឱ្យមានយុទ្ធនាការសេដ្ឋកិច្ចថ្មីដ៏ធំមួយ។ ដោយពឹងផ្អែកមួយភាគធំលើសេដ្ឋកិច្ចកសិកម្ម រដ្ឋាភិបាលត្រូវតែផ្តល់ហិរញ្ញវត្ថុចំពោះការធ្វើឧស្សាហូបនីយកម្ម តាម រយៈការបង្កើនទិន្នផលលើសពីការធ្វើកសិកម្ម។ នៅដើមទសវត្សឆ្នាំ 1950 រដ្ឋាភិបាលសម្រេចបាននូវទិន្នផលលើស មួយចំនួន តាមរយៈការស្តារឡើងវិញនូវសន្តិភាព, ការធ្វើជាសមូហភាព, និងការទទួលបានមកវិញនូវដែនដីថ្មី។ ប៉ុន្តែ សេដ្ឋកិច្ចមិនបានកើនឡើងឆាប់រហ័សគ្រប់គ្រាន់ដើម្បីបំពេញម៉ៅសេងទុងឡើយ ហើយលោកមានការមិន សប្បាយចិត្តចំពោះអ្វីដែលលោកមើលឃើញថា ជាការកើនឡើងនៃគម្លាតរវាងសេដ្ឋកិច្ចឧស្សាហកម្មទីប្រជុំជន ជា មួយនឹងសេដ្ឋកិច្ចកសិកម្មនៅជនបទ។ លោកមានការមិនសប្បាយចិត្ត ដែលថាជីវភាពនៅក្នុងប្រទេសចិន(មាន តែ 10 ភាគរយនៃផ្ទៃដីសរុប) ផលិតបានលើពី 10 ភាគរយនៃទិន្នផលកសិកម្មសរុប, ដោយលោកបានលើកឡើងថា ប្រជាជនមិនបានរៀនសូត្រឱ្យបានពិតប្រាកដពីភាពស្រស់ស្អាត និងអត្ថប្រយោជន៍នៃសមូហភាពឡើយ។

ម៉ៅសេងទុង ក៏បង្កើនការយកចិត្តទុកដាក់ជាមួយនឹងដៃគូសូវៀត របស់ប្រទេសចិនផងដែរ ជាពិសេស បន្ទាប់ពីមេដឹកនាំសូវៀត នីគីតា គ្រុសឆេវ ប្រកាសបរិហារលើស្តាលីន (ស្លាប់នៅក្នុងឆ្នាំ 1953) នៅក្នុងសកាសូវៀត នៅក្នុងឆ្នាំ 1956។ សម្រាប់ទីក្រុងប៉េកាំង ការបរិហារស្នើនឹងការវាយប្រហារមួយមកលើម៉ៅសេងទុង។ ដូច្នេះ នៅក្នុង ឆ្នាំ 1958 ម៉ៅសេងទុងបានប្រកាសយុទ្ធនាការធ្វើមួយ មហាលោតភ្លោះ ដែលលោកសន្យានៅក្នុងការនាំប្រទេសចិន ទៅរកការឈានមុខមួយនៅក្នុងពិភពឧស្សាហកម្មក្នុងរយៈពេលពីរបីឆ្នាំប៉ុណ្ណោះ។ គណបក្សកុំម្មុយនីស្តចិនផ្លាស់ប្តូរ ទៅរកការធ្វើកសិកម្មជាសមូហភាពពេញលេញមួយ លុបបំបាត់ចោលកម្មសិទ្ធិដីឯកជនទាំងអស់ និងបានស្នើឱ្យ មានការធ្វើឧស្សាហូបនីយកម្មនៅទីជនបទដោយប្រជាកសិករដោយខ្លួនឯងផ្ទាល់។ យុទ្ធជនបទបានប្រមូលផ្តុំប្រជា កសិករនៅក្នុងរដូវការដើម្បីស្ថាបនាទំនប់, ផ្លូវថ្នល់, ប្រឡាយទឹក, ទីលានហាសស្រូវ។ ពួកគេចាត់តាំងប្រជាកសិករ ដើម្បីផលិតម៉ាស៊ីនដោយខ្លួនគេផ្ទាល់, ស្ថិតដែកថែប ដោយប្រើប្រាស់ឡខាងក្រោយផ្ទះរបស់ពួកគេ ដើម្បីធ្វើ

ឧស្សាហនីយកម្មប្រទេសជាតិចាប់ពីក្រោមឡើងទៅលើក្នុងពេលតែមួយ។ ដើម្បីបង្កើនសេដ្ឋកិច្ចនាពេលខាងមុខឱ្យមានប្រសិទ្ធភាព ស្ត្រីទាំងអស់ត្រូវបានផ្តល់ពេលទំនេរពីការចម្អិនម្ហូបអាហារ តាមរយៈការអនុញ្ញាតឱ្យមនុស្សទាំងឡាយបរិភោគអាហារនៅក្នុងរោងបាយធំៗ។ ការថែទាំកុមារក៏ត្រូវបានធ្វើឱ្យទៅជាសមូហភាពទាំងស្រុងដែរ ដោយផ្តល់ពេលទំនេរដល់ម្តាយៗដើម្បីធ្វើការងារដាំដុះ។ ប្រជាកសិករទាំងអស់ត្រូវតែប្រគល់សត្វពាហនៈផ្ទាល់ខ្លួនទាំងអស់របស់ពួកគេឱ្យសហករណ៍។ មេដឹកនាំស្បៀងមានភាពរន្ធត់ចិត្តចំពោះភាពឆ្គួតលីលានៃយុទ្ធនាការមហាលោតផ្លោះរបស់ម៉ៅ ហើយវាបានបង្ហាញពីការរិះគន់ទៅលើគំរូរបស់ស្បៀង ដោយពួកគេបានដកចេញនូវជំនួយទាំងឡាយរបស់ស្បៀងដល់ប្រទេសចិន ហើយវិស្វករ និងអ្នកវិទ្យាសាស្ត្រស្បៀងចំនួន 10,000 នាក់បានត្រឡប់ទៅកាន់សហភាពសូវៀតវិញ ដោយបាននាំយកនូវគម្រោង, ប្លង់, និងជំនាញបញ្ចេញទេសទៅជាមួយពួកគេ។ ម៉ៅសេងទុង ភ្លាមៗនោះបានបរិហារយ៉ាងល្វីងដូចតំទៅលើសហភាពសូវៀត ដូចជាការបរិហារទៅលើសហរដ្ឋអាមេរិកដែរ។ មហាលោតផ្លោះគឺជាសៀវភៅឧទាហរណ៍មួយអំពី ភាពអាក្រក់ដែលមេដឹកនាំផ្តាច់ការមួយអាចធ្វើខុស នៅពេលដែលគេជឿលើការយោលនារបស់ខ្លួនឯង ហើយមិនអនុញ្ញាតឱ្យមានការវិញ្ញត្តិ។ ស្ថាប័នបក្សមានលក្ខណៈរឹងមាំ និងមានគ្រប់ទីកន្លែងនៅក្នុងសង្គម ដែលមិនមាននរណាម្នាក់អាចមានសុវត្ថភាពនៅក្នុងស្មើឱ្យមានការប្រុងប្រយ័ត្នចំពោះគោលដៅ និងការសន្យាមិនពិតប្រាកដរបស់មហាលោតផ្លោះឡើយ។ ប្រជាជនទាំងអស់ត្រូវបានដាក់សម្ពាធឱ្យធ្វើការជាច្រើនម៉ោងដើម្បីបង្កើនផលិតផល។ នៅខណៈពេលដែលគ្មាននរណាម្នាក់អាចនិយាយថា វាគឺជារឿងឆ្គួតលីលា មេដឹកនាំនៅក្នុងតំបន់បានអនុវត្តកាតព្វកិច្ចរបស់ពួកគេ និងការរាយការណ៍ពីការកើនឡើងនៃទិន្នផលនៅក្នុងឆ្នាំ 1958។ ដោយសារតែការបែងចែកទិន្នផលកសិកម្មរបស់រដ្ឋ ពីងផ្អែកលើរបាយការណ៍ដែលបានបញ្ជូនមកពួកគេប្រមូលទិន្នផលកាន់តែច្រើនទៅៗយកទៅកាន់ទីក្រុង ដោយបន្សល់ទុកឱ្យអ្នកនៅទីជនបទបន្តិចបន្តួចសម្រាប់បរិភោគ។ តាមពិតទៅ ទិន្នផលគ្រប់គ្រងជាតិបានធ្លាក់ចុះយ៉ាងខ្លាំង។ ប្រជាកសិករមិនសប្បាយចិត្តចំពោះការបាត់បង់ដីកម្មសិទ្ធិរបស់ពួកគេ ហើយនៅក្នុងករណីមួយចំនួនពួកគេកាប់សត្វពាហនៈរបស់ពួកគេយកសាច់ជាជាងប្រគល់ពួកវាឱ្យទៅសហករណ៍។ រោងបាយធំៗបានបង្កឱ្យគុណភាពអាហារធ្លាក់ចុះដែលនាំឱ្យមនុស្សទាំងឡាយមិនសប្បាយចិត្ត និងបង្កឱ្យមានការខ្វះខាតយ៉ាងខ្លាំង។ ឡូស្ទីតដែកថែបក្នុងស្រុករបស់ពួកគេ មិនបានផលិតអ្វីជាដុំកំភួនឡើយ ប៉ុន្តែផលិតបានតែដែកផុយៗដែលគ្មានប្រយោជន៍ ហើយការប្រមូលផ្តុំកម្លាំងពលកម្មទៅធ្វើការនៅទីនោះ បានបណ្តាលឱ្យប្រជាកសិករឃ្លាតឆ្ងាយពីស្រែចំការនៅក្នុងរដូវនៃការដាំដុះ និងច្រូតកាត់។ កំហុសទាំងអស់នេះបូកបញ្ចូលគ្នា បានបង្កើតជាគ្រោះអត់ឃ្លានធំបំផុតមួយដែលបង្កឡើងដោយមនុស្សនៅក្នុងប្រវត្តិសាស្ត្រពិភពលោក។ នៅក្នុង “រយៈពេលពិបាក 3 ឆ្នាំ” 1959-1961 តាមការប៉ាន់ប្រមាណមានប្រជាជនចិន 30 លាននាក់អត់ឃ្លានស្លាប់ ឬក៏ស្លាប់ដោយជំងឺ និងផលវិបាកនៃកង្វះអាហាររូបត្ថម្ភផ្សេងៗ។ មហាលោតផ្លោះ គឺជាបរាជ័យដ៏មហន្តរាយដំបូងនៃការដឹកនាំរបស់ម៉ៅសេងទុង។

នៅក្នុងជំនួបជាន់ខ្ពស់មួយរបស់បក្សនៅក្នុងរដូវក្តៅឆ្នាំ 1959 រដ្ឋមន្ត្រីការពារជាតិប៉េងតឺហៃ បានសរសេរលិខិតឯកជនមួយឱ្យម៉ៅសេងទុង ដោយបានបង្ហាញពីការព្រួយបារម្ភរបស់លោកចំពោះកំហុសដ៏មហន្តរាយនៃយុទ្ធនាការដែលនាំទៅរកផ្លូវខុសនេះ។ ម៉ៅសេងទុង បានឆ្លើយតបជាមួយនឹងភាពដូចតំមួយ ដោយបញ្ជូនលិខិតនេះទៅកាន់មេដឹកនាំដ៏ទៃទៀត ដោយគំរាមកំហែងនៅក្នុងការធ្វើដំណើរ “ត្រឡប់ទៅកាន់តំបន់ភ្នំវិញ” និងរៀបចំកងទ័ពក្រហមមួយផ្សេងទៀតដើម្បីដណ្តើមអំណាចសារជាថ្មីម្តងទៀត និងបានទាមទារឱ្យប៉េងតឺហៃ លាលែងពីតំណែងសម្រាប់ការ “ក្បត់” របស់លោកចំពោះបដិវត្ត។ មិនមាននរណាម្នាក់ហានប្រឆាំងជាមួយម៉ៅ ឬនិយាយការពារប៉េងតឺហៃដែលត្រូវបានដកចេញពីតំណែងឡើយ។ ម៉ៅសេងទុង បានទម្លាក់តំណែងខ្លួនឯងពីប្រធានាធិបតីនៃសាធារណរដ្ឋប្រជាមានិត និងប្រគល់កិច្ចការរដ្ឋបាលប្រចាំថ្ងៃរបស់រដ្ឋាភិបាលទៅឱ្យប្រធានាធិបតីថ្មីលីសាវី និងអនុប្រធានាធិបតី

តេងសាវតីង ។ ពួកគេបានផ្អាកគោលនយោបាយ មហាលោតផ្លោះ, បំបែករោងបាយធំៗ, និងស្ថាបនាដឹកនាំសិទ្ធិឯកជន ឡើងវិញ។ សេដ្ឋកិច្ចត្រូវបានស្តារឡើងវិញដោយយឺតៗ ដូចដែល ម៉ៅសេងទុង បានងាកចេញពីគោលនយោបាយដ៏ ឥតខ្ចោះរបស់គាត់ នៅពេលនោះ។

នៅក្នុងទសវត្សឆ្នាំ 1960 ប្រទេសចិនបានកើនឡើងនូវភាគឯកការផ្នែកការទូតទាំងពីរលោកខាងលិច និង សហភាពសូវៀត។ នៅក្នុងឆ្នាំ 1959 ក្រុមពុទ្ធសាសនិកតំបន់ទីបេ បានងើបឡើងបះបោរប្រឆាំងជាមួយទីក្រុងប៉េកាំង ហើយកងទ័ពរំដោះប្រជាជន បានត្រូវបានបញ្ជូនទៅកាន់តំបន់ទីបេ។ ជាឡែ ឡាម៉ា ដែលជាមេដឹកនាំជំនឿ និង នយោបាយនៅទីបេ បានរត់ភៀសខ្លួនទៅកាន់ប្រទេសឥណ្ឌា។ ប្រទេសចិនបានអត់ឱនចំពោះការប្រតិបត្តិទាំង ឡាយនៃពុទ្ធសាសនារបស់ពួកទីបេនៅក្នុងទសវត្សឆ្នាំ 1950 ប៉ុន្តែឥឡូវនេះ ពួកគេចាប់ផ្តើមបិទព្រះវិហារ និង ប្រាសាទ និងហាមឃាត់ការប្រតិបត្តិពុទ្ធសាសនា។ ប្រទេសចិនបានរិះគន់យ៉ាងខ្លាំងទៅលើសហភាពសូវៀតនៅក្នុង ឆ្នាំ 1960 សម្រាប់គោលនយោបាយសន្តិសហវិជ្ជមានរបស់ពួកគេជាមួយសហរដ្ឋអាមេរិក។ នៅក្នុងឆ្នាំ 1962 ប្រទេស ចិនបានយកជ័យជំនះលើប្រទេសឥណ្ឌានៅក្នុងជម្លោះព្រំដែនមួយនៅជួរភ្នំហិម៉ាល័យ។ សកម្មភាពទាំងនេះជា សញ្ញាណប្រកាសអាសន្នមួយដល់លោកខាងលិច អំពីអំណាចរបស់ចិន និងចេតនាក្នុងការពង្រីកឥទ្ធិពលរបស់ពួក គេ។ ដើម្បីឆ្លើយតបទៅនឹងភាពភ័យខ្លាចនានា ប្រទេសចិនបានផលិតនូវគ្រាប់បែងអាតូមិចជាលើកដំបូងរបស់ខ្លួន នៅក្នុងឆ្នាំ 1964 ដែលជាកិច្ចការរបស់រូបវិទូ ជនជាតិចិននានាដែលទទួលបានការបណ្តុះបណ្តាលនៅលោកខាងលិច និងបានត្រឡប់មកកាន់ប្រទេសចិនវិញនៅក្នុងឆ្នាំ 1949។

ចាប់ពីឆ្នាំ 1962 ដល់ឆ្នាំ 1966 លីសាវតី និងតេងសាវតីង បានព្យាយាមនៅក្នុងការស្តារឡើងវិញនូវ អារម្មណ៍សុវត្ថិភាព និងអាចព្យាករបានពីជីវិតរស់នៅរបស់ប្រជាជនចិន។ អំឡុងពេលប៉ុន្មានឆ្នាំនេះ បញ្ញវន្តនៅទី ក្រុងប៉េកាំងមានអារម្មណ៍ថាមានសុវត្ថិភាពគ្រប់គ្រាន់នៅក្នុងការសរសេររិះគន់ និងសរសេរអត្ថបទចំអកអំពីភាព ហួសហេតុរបស់ម៉ៅ។ ការលេចឡើងនៃអត្ថបទសំណេរទាំងនេះបង្ហាញថា ម៉ៅ បានបាត់បង់នូវអំណាចជាច្រើន របស់លោកកាលពីមុន ប៉ុន្តែ ម៉ៅ មិនបានដកខ្លួនស្ងាត់ៗចេញពីរឿងនេះឡើយ។ លោកបានបានឆ្លើយតបជាមួយ និន្នាការទាំងនេះ តាមរយៈការស្ថាបនារូបភាពរបស់លោកនៅក្នុងកងកម្លាំងយោធា។ លីនប៉ាវ ដែលជាយោធាវិជ្ជាជីវៈ មួយរូប បានជំនួសតំណែងប៉េងតីហៃ ជាអគ្គនាយកការពារជាតិ ហើយនៅក្នុងឆ្នាំ 1964 លីនប៉ាវ បានចងក្រងនូវអត្ថបទ សំណេរមួយចំនួនរបស់ម៉ៅ មួយ ដែលមានចំណងជើងថា សម្រង់ពាក្យរបស់ប្រធានម៉ៅ។ ដែលគេស្គាល់ថា “កូន សៀវភៅក្រហម” វាបានក្លាយជាសៀវភៅដែលតម្រូវឱ្យសមាជិកទាំងអស់នៃកងទ័ពរំដោះប្រជាជនត្រូវ អាន។

នៅក្នុងឆ្នាំ 1966 ម៉ៅសេងទុង បានធ្វើការផ្លាស់ប្តូរជ័រសំខាន់មួយដើម្បីស្តារអំណាចរបស់លោកនៅក្នុងគណបក្ស កុំម្មុយនីស្ត។ ដោយប្រើប្រាស់នូវរបៀបធ្វើសង្គ្រាមបែបទ័ពព្រៃរបស់លោកនៅក្នុងការការប្រគូតប្រជែងនយោបាយ នៅក្នុងបក្ស ជាមួយនិងជំនួយរបស់លីនប៉ាវ ម៉ៅសេងទុងចាប់ផ្តើមពង្រីកលិទ្ធិម៉ៅ ពីយោធាទៅកាន់សង្គមទាំងមូល។ ម៉ៅត្រូវការសម្ព័ន្ធមិត្តផ្សេងៗទៀត ជាពិសេសប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយ ហើយសម្រាប់រឿងនេះ លោកទទួលបានជំនួយពី ភរិយារបស់លោកនៅសៀងហៃ។ ម៉ៅបានលែងលះជាមួយភរិយាទី 3 របស់លោកនៅក្នុងឆ្នាំ 1939 ដើម្បីរៀបការ ជាមួយតារាសម្តែងសាងហៃមួយរូបឈ្មោះ ជាងឈីង ។ ជាងឈីង មានមហិច្ឆិតាខ្ពស់មួយរូបប៉ុន្តែត្រូវបានធ្វើឱ្យខក ចិត្តអស់ជាច្រើនឆ្នាំ ដោយសារថ្នាក់ដឹកនាំគណបក្សបានទទួលថាថាអ្នកស្រីមិនបានចូលរួមឱ្យបានខ្លាំងក្លានៅក្នុង កិច្ចការនយោបាយ។ ឥឡូវនេះ មហិច្ឆិតារបស់ ជាងឈីង និង បំណងប្រាថ្នារបស់ ម៉ៅ ដើម្បីទទួលបានអំណាចមក វិញ បានភ្ជាប់ទំនាក់ទំនងជាមួយគ្នា ដូចដែល ជាងឈីង បានបង្កើតសម្ព័ន្ធមិត្តជាមួយក្រុមបញ្ញវន្តជ្រុលនិយមមួយ ចំនួននៅសៀងហៃ ជាទីកន្លែងដែលពួកគេបោះពុម្ពផ្សាយធ្វើការរិះគន់វាយប្រហារយ៉ាងខ្លាំងមួយលើប្រធានម៉ៅថា

ជា “អ្នកបដិវត្តក្នុងក្លាយ” (បច្ចេកពាក្យមួយប្រើសម្រាប់ចោទប្រកាន់បទឧក្រិដ្ឋលើពួកមូលធន)។ នៅពេលដែល
និស្សិតម្នាក់នៅសាកលវិទ្យាល័យប៉េកាំងបានបង្ហាញផ្ទាំងរូបភាពដ៏ធំមួយ រិះគន់លើ សាស្ត្រាចារ្យនានាថាជាអ្នកមិន
ជឿនលឿនដោយសារសង្គត់ធ្ងន់ពេកទៅលើចំណេះដឹងបច្ចេកទេស និងមិនសូវយកចិត្តទុកដាក់លើមនោគមន៍
កុម្មុយនីស្ត, ម៉ៅឆ្លើយតបជាមួយផ្ទាំងរូបភាពដ៏ធំមួយរបស់លោក ដោយបង្ហាញដល់និស្សិតនូវសារដ៏ចាប់អារម្មណ៍
មួយថា “ការបោះបោរជារឿងត្រឹមត្រូវ”។ ម៉ៅ បានស្នើឱ្យយុវជនទាំងអស់រៀបចំចាត់ចែងខ្លួនទៅក្នុងក្រុមឆ្នាំក្រហម
ដើម្បីស្វែងរក និងសាតត្រដាងនូវរាល់អ្នកគ្រួសត្រាយផ្លូវសម្រាប់ពួកមូលធនិយម ឬ “ការកែប្រែនិយម” បែបសូវៀត
នៅក្នុងមហាវិទ្យាល័យ និងនៅក្នុងសង្គម។ ម៉ៅបានប្រកាសថា ក្រុមអ្នកកែប្រែនិយម និងអ្នកគ្រួសត្រាយផ្លូវសម្រាប់
ពួកមូលធនិយម បានលេចចេញនៅក្នុងកម្រិតខ្ពស់បំផុតមួយនៅក្នុងគណបក្សកុម្មុយនីស្ត ដែលជាការចោទប្រកាន់
មួយដែលគេបានដឹងយ៉ាងច្បាស់ថាគ្មាននរណាម្នាក់ក្រៅពី លីសាវីធី និង តេងសាវីធី ឡើយ។ ម៉ៅ និងយុទ្ធជនជ្រុល
និយមនៅសៀវភៅរបស់លោក បានដាក់ឈ្មោះចលនាពេញផ្ទៃប្រទេសនេះថា បដិវត្តវប្បធម៌ពលដ៏ធំអស្ចារ្យ។
សាលាទាំងអស់ត្រូវបានបិទនៅក្នុងឆ្នាំ 1966 យើងយុវជនត្រូវបានគេអនុញ្ញាតឱ្យ “កម្ទេចភាពចាស់ទាំង 4” គំនិត
ចាស់, ទម្លាប់ចាស់, ទំនៀមទម្លាប់ចាស់, និងវប្បធម៌ចាស់។ នៅក្នុងបរិយាកាសអ្នករៀបចំមួយ ដែលមនុស្សទាំងអស់
អាចត្រូវបានចោទប្រកាន់ថាមានគំនិត ឬប្រព្រឹត្តិទង្វើប្រឆាំងបដិវត្ត បានគ្រប់ពេល ក្រុមយុវជនឆ្នាំក្រហម បានធ្លាក់
ចូលក្នុងផ្ទះរបស់ប្រជាជនដើម្បីស្វែងរកកត់ត្រាអំពីការកែប្រែនិយម, ឥទ្ធិពលបរទេស, ឬ គំនិតប្រឆាំងម៉ៅនិយម។
ក្រុមឆ្នាំក្រហមចាប់ផ្តើមប្រេះឆាគ្នាយ៉ាងឆាប់រហ័ស ដូចដែលក្រុមនីមួយៗព្យាយាមនៅក្នុងការបង្ហាញថាពួកគេមាន
គំនិតបដិវត្តខ្លាំងជាងក្រុមផ្សេងៗទៀតដែលជាគូប្រជែង។

នៅក្នុងឆ្នាំ 1968 លីសាវីធី ត្រូវបានដកចេញពីតំណែង, បណ្តេញចេញពីបក្ស, វាយដំ, និងបដិសេធនៅក្នុង
ការផ្តល់ការព្យាបាល។ លោកបានស្លាប់ដោយសារជំងឺរលាកសួតនៅក្នុងគុកនៅក្នុងឆ្នាំ 1969 ។ តេងសាវីធី ត្រូវ
បាននិរទេសទៅកាន់ចិនភាគខាងត្បូងដើម្បី “កែប្រែខ្លួនលោកតាមរយៈការធ្វើការងារ” ដោយលោកបានធ្វើការជា
អ្នកបើករយន្តត្រាក់ទ័រ។ សម្រាប់មួយរយៈពេលខ្លី ម៉ៅ មានការយោគយល់ដល់ភាពចលាចលដែលបង្កឡើងដោយ
ពួកឆ្នាំក្រហម ប៉ុន្តែនៅត្រឹមរដូវក្តៅ ឆ្នាំ 1968 នៅពេលដែលភាពអាណាធិបតេយ្យ និងសង្គ្រាមស៊ីវិលរៀបរៀងផ្ទុះ
ឡើង លោកបានបញ្ឈប់ការអត់ឱននេះ និងបានស្នើឱ្យកងទ័ពរំដោះប្រជាជនរៀបចំសណ្តាប់ធ្នាប់ឡើងវិញ។ លោក
ប្រកាសថា បដិវត្តវប្បធម៌ គឺជាភាពជោគជ័យដ៏អស្ចារ្យមួយ ប៉ុន្តែក្រុមឆ្នាំក្រហមបានធ្វើការងារជ្រុលហួស។ ដូចដែល
ជំហានទី 1 នៃការធ្វើបដិវត្តបានបញ្ចប់ និងត្រូវឈានឆ្ពោះទៅរក “ជំហានខ្ពស់ជាងនេះ” ដូច្នេះ ម៉ៅ បានទទួលថា
រាល់អតីតឆ្នាំក្រហមទាំងអស់ត្រូវតែបញ្ជូនទៅកាន់ទីជនបទ ដើម្បីរស់នៅជាមួយប្រជាជន និងត្រូវធ្វើការកែប្រែ
តាមរយៈការធ្វើការងារធ្ងន់ ដូចដែលពួកគេធ្លាប់បានបញ្ជូនអ្នកដទៃដើម្បីធ្វើការកែប្រែដូចគ្នា។ យុវជន 4,000 នាក់
ដែលធ្លាប់ជាសមាជិកនៃឆ្នាំក្រហម ចាប់ផ្តើមភ្ញាក់ខ្លួនពីសុបិនអំពីភាពរុងរឿងនៃបដិវត្តវប្បធម៌។ នៅក្នុងភូមិក្រីក្រ
នានានៅទីជនបទ យុវជន “បញ្ជូនទៅឃុំឃាំង” ទាំងអស់នេះ ចាប់ផ្តើមដឹងច្បាស់អំពីភាពក្រីក្រនៅក្នុងប្រទេសចិន
ហើយជាញឹកញយប្រជាកសិករមិនសប្បាយចិត្តជាមួយពួកគេឡើយ ដោយប្រជាកសិករយល់ឃើញថាពួកគេជា
មនុស្សមានកម្លាំងខ្សោយ និងការរស់នៅបែបទីក្រុង ដែលពិបាកនៅក្នុងការរស់នៅជាមួយ។ ភាពតក់ស្លុតបានកើត
បន្ទាប់ពីភាគជោគជ័យ។

ការវាយប្រយុទ្ធគ្នាពិតប្រាកដរវាងកងទ័ពរុស្ស៊ី និងចិនបានកើតមានឡើងនៅចំណុច 2 តាមតាម ព្រំដែនដ៏
វែងវែងចិន និងសូវៀត នៅក្នុងឆ្នាំ 1969 ហើយមានពាក្យចាមអាមាមថា យោធាសូវៀតអាចនឹងវាយប្រហារតាមផ្លូវ
អាកាសលើរោងចក្រនុយក្លេអ៊ែរបស់ចិន។ ផ្នែកមួយដើម្បីរារាំងដល់ការគំរាមកំហែងរបស់សូវៀត ម៉ៅ និងជូអេនឡាយ

បានសម្រេចចិត្តនៅក្នុងការបន្តឡើងវិញនូវទំនាក់ទំនងផ្លូវការជាមួយសហរដ្ឋអាមេរិក។ នៅដើមឆ្នាំ 1972 ប្រហែល ជាការប្រែប្រួលនៃទំនាក់ទំនងការទូតដ៏សំខាន់បំផុតនៅក្នុងសតវត្សទី 20 អ្នកចូលចិត្តសង្គ្រាមត្រជាក់ ប្រធានាធិបតី រីឆាដ និងស៊ុន និងទីប្រឹក្សាសន្តិសុខជាតិរបស់លោក ហេនរី គីសស៊ីងហ្គ័រ បានធ្វើដំណើរទស្សនៈកិច្ចនៅទីក្រុងប៉េកាំង ដើម្បីពិភាក្សាជាមួយនាយករដ្ឋមន្ត្រីជួរអន្តរជាតិ និងម៉ៅ សេងទុង ដែលកំពុងឈឺ។ និចស៊ុន មានហេតុផលរបស់ លោកនៅក្នុងការស្វែងរកការពង្រឹងទំនាក់ទំនងជាមួយប្រទេសចិន គឺទាំងដើម្បីជួយសហរដ្ឋអាមេរិកស្វែងរកវិធីដ៏ល្អ មួយដើម្បីបញ្ចប់សង្គ្រាមរបស់អាមេរិកនៅវៀតណាម និងដើម្បីយកចិនប្រឆាំងជាមួយសហភាពសូវៀត។ វាមាន ភាពលំបាកសម្រាប់ពួកម៉ៅនិយម ក្នុងការពន្យល់ដល់ប្រជាជនចិនថា ហេតុអ្វីបានជា សហរដ្ឋអាមេរិកពីមុនគឺសត្រូវ ធំបំផុតរបស់ចិន ឥឡូវបែបជាប្រក្សាយជាមិត្តភក្តិមានឥទ្ធិពលមួយ ហើយការអភិវឌ្ឍផ្សេងៗទៀតនៅក្នុងពេល ជាមួយគ្នានោះ កាន់តែមានភាពលំបាកនៅក្នុងការពន្យល់។

នៅក្នុងឆ្នាំ 1972 មានការប្រកាសជាផ្លូវការថា រដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងការពារជាតិលីនប៉ាវ ដែលជាវីរបុរសនៃបដិវត្ត វប្បធម៌ និងជា “យុទ្ធជនរួមអាវុធជិតស្និត” របស់ប្រធានម៉ៅ គឺជាជនក្បត់។ លោកបានរៀបចំគម្រោងក្បត់ដើម្បី សម្លាប់ម៉ៅ, នៅពេលដែលគម្រោងក្បត់នោះត្រូវបានគេរកឃើញ លោកបានព្យាយាមរត់គេចខ្លួនទៅកាន់សហភាព សូវៀត ប៉ុន្តែលោកបានស្លាប់ដោយសារការធ្លាក់យន្តហោះនៅថ្ងៃទី 13 ខែកញ្ញា ឆ្នាំ 1971 ជាមួយភរិយា និងកូន ប្រុសរបស់លោក។ គ្មាននរណាម្នាក់ដឹងថា តើរបាយការណ៍នេះពិតប្រាកដឬក៏អត់ ប៉ុន្តែ មនុស្សគ្រប់គ្នាបានចោទជា សំណួរថា តើ “មនុស្សក្បត់” ដូចជា លីសាវីធី និងលីនប៉ាវ អាចឡើងគ្រប់គ្រងអំណាចកំពូលយ៉ាងដូចម្តេច ប្រសិនបើ ម៉ៅគឺជាមនុស្សវ័យឆ្លាតដូចដែលតែងតែអះអាង។ ចាប់ពីឆ្នាំ 1949 មក ម៉ៅ គ្រប់ដណ្តប់ឥទ្ធិពលរបស់ខ្លួនលើ សាធារណរដ្ឋប្រជាមានិតចិន ដែលមិនមាននរណាអាចធ្វើបានដូចលោកឡើយ នៅពេលដែលសុខភាពរបស់លោក បានធ្លាក់ចុះយ៉ាងឆាប់រហ័សនៅដើមទសវត្សឆ្នាំ 1970 (ដោយសារជំងឺក្រិនសសៃសាច់ដុំ) ភាពខ្វល់ខ្វាយបានកើត មានឡើងអំពីថា តើនរណាអាចជំនួសកន្លែងរបស់លោក។ ជូ អេនឡាយ អាចរស់រានពីបដិវត្តវប្បធម៌ នៅពេលដែល លោកគាំទ្រម៉ៅ និងលះបង់មិត្តជិតស្និទ្ធមួយចំនួនរបស់លោក។ ជារឿងគួរឱ្យភ្ញាក់ផ្អើល នៅពេលដែលជូ អេនឡា ធ្លាក់ខ្លួនឈឺនៅក្នុងឆ្នាំ 1974 ម៉ៅបាននាំយកតេង សាវីធី ត្រឡប់មកពីការនិរទេសនយោបាយវិញ ដើម្បីឱ្យលោក ជួយទ្រទ្រង់រដ្ឋាភិបាល។ ជូ អេនឡាយ ស្លាប់នៅដើមឆ្នាំ 1976 ហើយនៅក្នុងខែមេសា មានកុហកម្មកើតមានឡើង នៅទីលានធានាអានមេន នៅពេលដែលប៉ូលីសបានដកចេញនូវកម្រងផ្កាអនុស្សាវរីយ៍ឧទ្ទិសដល់ជូ អេនឡាយ។ ភរិយារបស់ម៉ៅ អ្នកស្រីជាងឈឹង និងមេដឹកនាំបដិវត្តវប្បធម៌ផ្សេងៗទៀតបានស្តីបន្ទោសដល់ការបះបោរជាដំហែ ប្រឆាំងជាមួយគណបក្សកុម្មុយនីស្តនេះ ទៅលើតេង សាវីធី, ហើយជាថ្មីម្តងទៀតម៉ៅ យល់ព្រមនៅក្នុងការដក តេង សាវីធី ចេញពីតំណែង។

បន្ទាប់ នៅក្នុងខែ កក្កដា គ្រោះរញ្ជួយដីដ៏ធ្ងន់ធ្ងរបំផុតមួយបានបង្កឱ្យមានគ្រោះទុរ្ភិក្សនៅតំបន់វ៉ៃធួងថ្ម តាង សាន ដែលស្ថិតនៅជិតធានជីន ដោយបានសម្លាប់ជីវិតមនុស្សរហូតដល់ 600,000 នាក់។ ប្រជាជនចិនជាច្រើន ដែលរកគ្រោះ យល់ឃើញថា គ្រោះធម្មជាតិមួយនេះ គឺជាប្រផ្នូលអំពីការផ្លាស់ប្តូរអាណត្តិនៃឋានសួគ៌។ វាហាក់ដូច ជាបញ្ជាក់ថាការបកស្រាយនេះជាការពិតម៉ៅ សេងទុង បានស្លាប់នៅក្នុងថ្ងៃទី ៩ ខែ កញ្ញា ឆ្នាំ 1976 ដែលជា ព្រឹត្តិការណ៍មួយដែលនាំឱ្យមនុស្សគ្រប់គ្នាមានអារម្មណ៍ខ្វល់ខ្វាយ និងមិនច្បាស់លាស់អំពីអនាគតនៃប្រទេសចិន។ មុនពេលលោកស្លាប់ ជាមួយនឹងការកើនឡើងនូវបាក់បែកគ្នាក្នុងចំណោមមេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់នៅក្នុងបក្សម៉ៅ បាន តែងតាំងមន្ត្រីខេត្តមួយរូបដែលគេស្គាល់តិចតួចឈ្មោះ លោកហូ គួហ្វេង ធ្វើជាអ្នកបន្តដំណែងពីលោក។ ក្នុងរយៈ ពេល 1 ខែបន្ទាប់ពីការស្លាប់របស់ម៉ៅ ហូ បានចាប់ខ្លួនអ្នកស្រីជាង ឈឹង និងមនុស្សជំនិតទាំង 3 របស់អ្នកស្រី។ ពួក

គេទាំងអស់គ្នាត្រូវបានគេដាក់រហ័សនាមថា ជនទំនើងទាំង 4 ដោយម៉ៅ ធ្លាប់បានដាស់តឿនកិរិយារបស់លោកកុំឱ្យ បង្កើតក្រុម “ជនទំនើងទាំង 4 ” ជាមួយមនុស្សជំនិតទាំង 3 នាក់នេះ។ នៅក្នុងខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ 1980 ពួកគេត្រូវបាន យកទៅជម្រះក្តី និងត្រូវបានផ្ដន្ទាទោសចំពោះការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញមនុស្សអស់រាប់លាននាក់ដោយមិនត្រឹមត្រូវអំឡុង បដិវត្តវប្បធម៌។

ហួ គួរឲ្យឆោឆោ មានអ្នកគាំទ្រទាំងមាំមួននៅក្នុងគណបក្ស, ហើយតែង សាវតីង ភ្លាមៗបានត្រឡប់ពីការ និរទេសនយោបាយដើម្បីជំនួសកន្លែងរបស់លោកធ្វើជាមេដឹកនាំបក្ស។ បន្ទាប់ពីការបោសម្អាត, នយោបាយបញ្ជ្រាស់, និងការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញនៃយុគសម័យម៉ៅនិយមទាំងអស់នេះមក, តេង សាវតីង បានផ្លាស់ប្តូរយ៉ាងឆាប់រហ័សដើម្បី ព្យាយាមនៅក្នុងការស្ដារឡើងវិញនូវប្រជាប្រិយភាពនៅក្នុងគណបក្សកុម្មុយនីស្តចិន។ ជនរងគ្រោះនៃបដិវត្តវប្បធម៌ ស្ទើរតែទាំងអស់ ដោយរួមទាំងអស់មួយចំនួនត្រូវបានគេសម្លាប់ ឬសម្លាប់ខ្លួនឯង ឥឡូវត្រូវបានប្រកាសថាគ្មាន ទោស និងអនុញ្ញាតឱ្យក្លាយជាសមាជិកជាន់ខ្ពស់បក្សកុម្មុយនីស្តឡើងវិញ។ តេង សាវតីង បានបញ្ចប់យុទ្ធនាការ នយោបាយបែបម៉ៅនិយមនានា បើកប្រទេសចិនដល់វិនិយោគបរទេស និងអនុញ្ញាតជាលើកដំបូងក្នុងរយៈពេល 1 ទសវត្សឱ្យប្រជាជនរីករាយជាមួយជីវិតឯកជនរបស់ពួកគេ ដោយមិនជាប់ពាក់ព័ន្ធជាមួយយុទ្ធនាការនយោបាយ នានា។ លោកមិនដែលបានប្រកាសថាលោកបោះបង់ម៉ៅនិយមដោយត្រង់ឡើយ ប៉ុន្តែក្នុងការអនុវត្តលោកបាន ផ្លាស់ប្តូរគោលនយោបាយម៉ៅនិយមស្ទើរតែទាំងស្រុង។ លោកភ្លាមៗនេះ បានធ្វើឯកជនភាវូបនីយកម្មលើវិស័យ កសិកម្មឡើងវិញតាមរយៈ “ប្រព័ន្ធទំនួសខុសត្រូវ” មួយ ដោយប្រជាកសិកម្មត្រូវបានផ្តល់សិទ្ធិនៅក្នុងការកាន់កាប់ដី ធ្វើជារៀងរហូត ហើយពួកគេអាចប្រគល់បានបន្តទៅឱ្យកូនចៅរបស់ពួកគេ។ ប្រជាកសិករត្រូវទទួលខុសត្រូវលើការ ការផលិតរបស់ពួកគេដោយខ្លួនឯង ហើយបន្ទាប់ពីដល់ចំនួនខ្ពស់បំផុតដែលរដ្ឋអនុញ្ញាត រដ្ឋនិងយកពន្ធលើទិន្នផល ដែលលើសនោះ, ពួកគេអាចលក់ទិន្នផលលើសទាំងអស់នៅទីផ្សារអាស្រ័យទៅលើការផ្គត់ផ្គង់ និងតម្រូវការ។ តេង សាវតីង បានហៅការធ្វើកំណែទម្រង់របស់លោកថា ការធ្វើទំនើបកម្មទាំង 4 (ក្នុងនោះមាន កសិកម្ម, ឧស្សាហកម្ម , វិទ្យាសាស្ត្រ និងបច្ចេកវិទ្យា, និងយោធា) និងបានអះអាងថា គោលបំណងសំខាន់នៃគណបក្សកុម្មុយនីស្ត គឺដើម្បី ធ្វើឱ្យប្រទេសចិនរុងរឿង។ រដ្ឋាភិបាលបានដាក់ឱ្យអនុវត្តនូវច្បាប់ជំនួញ និងច្បាប់កិច្ចសន្យា ដើម្បីទាក់ទាញវិនិយោគ ទុនបរទេស និងធានាដល់ពួកគេថា ការវិនិយោគរបស់ពួកគេនឹងមានសុវត្ថភាព។ តេង សាវតីង បានបង្កើតតំបន់ សេដ្ឋកិច្ចពិសេសនានានៅតាមតំបន់ឆ្នេរសមុទ្រ ជាមួយអត្រានៃការហូតពន្ធទាប ដើម្បីទាក់ទងវិនិយោគទុនបរទេស និងពន្លឿនការអភិវឌ្ឍន៍សេដ្ឋកិច្ច។ ជាលើកទី 1 ចាប់ពីឆ្នាំ 1949 មក ជនជាតិចិនជាលក្ខណៈបុគ្គលត្រូវបានគេ អនុញ្ញាតឱ្យវិនិយោគនៅក្នុងសហគ្រាសជំនួញ។ វិនិយោគបរទេសសម្រុកចូលក្នុងប្រទេសចិននៅក្នុងទសវត្សឆ្នាំ 1980 ហើយសេដ្ឋកិច្ចប្រទេសនេះបានកើនឡើងគួរឱ្យគត់សំគាល់រយៈពេល 3 ឆ្នាំជាប់ៗគ្នាដែលមិនធ្លាប់មានពីមុនមក។

មហាវិទ្យាល័យចិនចាប់ផ្តើមពង្រីកយ៉ាងឆាប់រហ័ស ដើម្បីផ្តល់ការបណ្តុះបណ្តាលឡើងវិញដល់និស្សិតល្អៗ នៅក្នុងប្រទេសចិន ដោយធ្វើការជ្រើសរើសឱ្យចូលរៀនតាមរយៈការប្រឡងលើមុខវិជ្ជាសិក្សាជាន់ខ្ពស់នានា ជាជាង ជ្រើសរើសតាមរយៈវណ្ណៈ និងមនោគមន៍នយោបាយ។ និស្សិតចិនរាប់ម៉ឺននាក់ចាប់ផ្តើមធ្វើដំណើរទៅសិក្សានៅ បរទេស ក្នុងនោះមានដូចជា សហរដ្ឋអាមេរិក និងអឺរ៉ុបជាដើម។ នៅក្នុងវិធីមួយចំនួន តេង សាវតីង បានផ្លាស់ប្តូរ ភាពជ្រុលនិយមនៅក្នុងសង្គមចិនដែលត្រូវបានបង្កើតឡើងដោយម៉ៅ។ ឧទាហរណ៍ ទិដ្ឋភាពមួយនៅអំឡុងពេល ដែលម៉ៅដឹកនាំនៅក្នុងប្រទេសចិន គឺការលើកកម្ពស់ ការប្រកាន់យកឥរិយបថឱ្យបានតឹងរឹងមួយ (មនុស្សនានាស្ទើរ តែហៅវាថា ខុងជឺ) ចំពោះ ការរួមភេទ និងសេរីភាពផ្លូវភេទ។ ចាប់ពីឆ្នាំ 1949 រហូតដល់ពេលដែលម៉ៅស្លាប់ ស្រ្តី ស្លៀកពាក់ខោអាវវែង និងរលុង ដូចដែលប្រជាជនចិនទាំងអស់ត្រូវតែធ្វើឱ្យខ្លួនពួកគេមើលទៅដូចៗគ្នាទាំងអស់។

ការតុបតែងមុខ និងគ្រឿងអលង្កាត្រូវបានគេចាត់ទុកថាជាផលិតផលដ៏ខ្លះខាញរបស់ពួកកហិបតី, ហើយការផ្សព្វផ្សាយអ្វីៗដែលក្រៅពីនយោបាយបដិវត្តត្រូវបានហាមឃាត់។ សេចក្តីស្រឡាញ់បែបមនោសញ្ចេតនាត្រូវបានចាត់ទុកថាជាជំងឺរបស់ពួកកហិបតី, ហើយយុវវ័យត្រូវដាក់ឱ្យស្ថិតនៅក្រោមប្រព័ន្ធនៃការគ្រប់គ្រងរបស់គ្រួសារបែបខុងដី។ បន្ទាប់ពីម៉ៅស្លាប់ តេង សាវពីង បានលើកកម្ពស់ឱ្យមានការផ្លាស់ប្តូរដ៏សំខាន់នានា ដោយបានអនុញ្ញាតឱ្យមានការផ្សព្វផ្សាយបែបមូលធននិយម និងអនុញ្ញាតឱ្យបុរស និងស្ត្រីស្លៀកសំលៀកបំពាក់តាមតែពួកគេចង់។ ការស្លៀកពាក់តាមបែបអឺរ៉ុបបានក្លាយជាម៉ូតសំលៀកបំពាក់ដែលគេទទួលយកបាននៅតាមទីក្រុងនានានៅក្នុងប្រទេសចិន។ អ្នកសរសេររឿងប្រលោមលោកនានានៅក្នុងទសវត្សឆ្នាំ 1980 ចាប់ផ្តើមសរសេរដោយត្រង់ៗអំពីសេចក្តីស្នេហាបែបមនោសញ្ចេតនា និងអ្នកមួយចំនួនទៀតបានសរសេររឿងស្នេហាខុសសីលធម៌ ឬអាសអាភាសទៀតផង, ដោយគេចរើការត្រួតពិនិត្យតាមរយៈការបោះពុម្ពផ្សាយដោយលួចលាក់ និងលក់នៅតាមចិញ្ចើមផ្លូវដោយក្រុមអ្នកដើរលក់ចល័ត។ អ្នកផ្សព្វផ្សាយក៏ដូចគ្នាដែរ បានប្រើប្រាស់ស្ត្រីស្លៀកសំលៀកបំពាក់សិចស៊ីស្រស់ស្អាតដើម្បីលក់ផលិតផលរបស់ពួកគេ។ សាលាសិល្បៈបានអនុញ្ញាតឱ្យគូររូបភាពអាក្រាតកាយរបស់មនុស្ស, ឧស្សាហកម្មគ្រឿងសំអាងបានចាប់ផ្តើមរីកឡើង, ការបង្ហាញម៉ូតបានក្លាយជារឿងធម្មតានៅតាមទីក្រុងធំៗ, ហើយស្ត្រីក្នុងទីក្រុងមួយចំនួនចាប់ផ្តើមកាត់ត្របកកែតម្រូវរបស់ពួកគេ ដើម្បីធ្វើឱ្យពួកគេមើលទៅកាន់តែដូចពួក “លោកខាងលិច”។ បើទោះបីជាមានការសន្យាពីច្បាប់អាពាហ៍ពិពាហ៍នៅក្នុងឆ្នាំ 1950 ក៏ដោយ ក៏អំឡុងយុគសម័យម៉ៅ គណបក្សកុម្មុយនីស្តមានរារាំងយ៉ាងខ្លាំងក្លាដល់ការលែងលះ និងបានបង្កើតគណៈកម្មការសម្រុះសម្រួលនានា ប្រមូលគ្រួសារ និងមិត្តភក្តិរបស់ប្តីប្រពន្ធដែលមានបញ្ហាដើម្បីដាក់សម្អាតពួកគេកុំឱ្យលែងលះគ្នា។ នៅក្នុងយុគសម័យបន្ទាប់ពីម៉ៅ បទវិន័យទាំងអស់នេះត្រូវបានបញ្ឈប់ទាំងស្រុង ហើយអត្រានៃការលែងលះគ្នាបានកើនឡើយយ៉ាងឆាប់រហ័សនៅតាមបណ្តាទីក្រុងនានារបស់ចិន នៅរវាងទសវត្សឆ្នាំ 1980 និង 1990 ។

ការផ្លាស់ប្តូរនៅទីជនបទមិនសូវមានលក្ខណៈខ្លាំងក្លាឡើយ ដូចដែលឥរិយាបថចាស់នៅតែបន្តយ៉ាងខ្ជាប់ខ្ជួន។ នៅពេលដែលលោកត្រឡប់មកកាន់អំណាចវិញនៅក្នុងឆ្នាំ 1978 តេង សាវពីង បានលើកទឹកចិត្តឱ្យប្រជាជនសរសេរដោយស្មោះត្រង់ និងត្រឹមត្រូវអំពីភាពរងទុក្ខរបស់ពួកគេដោយសារបដិវត្តវប្បធម៌។ លោកខ្លួនឯងផ្ទាល់បានរងភាពឈឺចាប់ក្រោមដៃរបស់ម៉ៅ ហើយលោកយល់ឃើញថាការបន្ថយភាពឈឺចាប់តាមរយៈការចែករំលែងអារម្មណ៍ នឹងបង្រួបបង្រួមប្រជាជនឱ្យស្ថិតនៅក្រោមការគ្រប់គ្រងរបស់លោក។ ប៉ុន្តែ នៅពេលដែលប្រជាជនមិនត្រឹមតែធ្វើការផ្តោតទោសលើក្រុមទំនើងទាំង 4 ប៉ុន្តែបានចោទប្រកាន់ប្រព័ន្ធនៃការគ្រប់គ្រងទាំងមូល តេង សាវពីង បានត្រឡប់ទៅប្រឆាំងជាមួយពួកគេវិញ។ អ្នកនិយាយរិះគន់ដែលលេចធ្លោជាងគេនៅក្នុងឆ្នាំ 1978-79 គឺលោក វ៉ៃ ជីងសេង ដែលជាវិស្វករអេឡិចត្រូនិចវ័យក្មេងមួយរូប។ នៅត្រង់ទីប្រជុំជនមួយនៅក្នុងទីក្រុងប៉េកាំង ដែលត្រូវបានគេស្គាល់ថា ជញ្ជាំងប្រជាធិបតេយ្យ ដែលជាទីកន្លែងដែលប្រជាជនអាចសរសេរការរិះគន់របស់ពួកគេនៅទីនោះ, គួរឱ្យភ្ញាក់ផ្អើល វ៉ៃ ជីងសេង បានសរសេរចំអកដោយផ្ទាល់លើ “ការធ្វើទំនើបនីយកម្មទាំង 4” របស់ តេង សាវពីង ថា៖ “ប្រជាធិបតេយ្យ, សេរីភាព និងសុភមង្គលគឺជាគោលដៅតែមួយគាត់នៃការធ្វើទំនើបនីយកម្ម។ ដោយមិនមានការធ្វើទំនើបនីយកម្មទី 5 នេះទេ ការធ្វើទំនើបនីយកម្មទាំង 4 ផ្សេងទៀតគ្មានអ្វីក្រៅតែពីការរក្សាភូមិភាគបែបប្តីឡើយ”។ វ៉ៃ ជីងសេង ត្រូវបានចាប់ខ្លួននៅក្នុងខែ មីនា ឆ្នាំ 1979 និងត្រូវបានកាត់ទោសឱ្យជាប់គុករយៈពេល 15 ឆ្នាំ។ ជញ្ជាំងប្រជាធិបតេយ្យត្រូវបានបិទភ្លាមៗបន្ទាប់ពីនោះ ហើយគណបក្សបានប្រកាសពីទស្សនៈនៃគោលការណ៍ទាំង 4 របស់តេង សាវពីង (ដើម្បីធ្វើឱ្យមានតុល្យភាពជាមួយ ការធ្វើទំនើបនីយកម្មទាំង 4)៖ មិនមានការអត់ឱនចំពោះការប្រឆាំងជាមួយសង្គមនិយម, ការប្រឆាំងចំពោះការដឹកនាំរបស់វណ្ណៈពលដ៏ព, ការប្រឆាំងជាមួយគណបក្សកុម្មុយនីស្ត, ឬការប្រឆាំងចំពោះមនោគមវិស័យម៉ាក្ស-លេនីន-ម៉ៅសេងទុង ឡើយ។ តេង សាវពីង ក៏ដូចជាម៉ៅ ដែលគ្រប់គ្រងអំណាចមុនលោក

មាននិន្នាការនៅក្នុងការផ្តាច់ចិត្តក្រុមនានានៅក្នុងគណបក្ស។ នៅម្ខាង លោកសង្ឃឹមនៅក្នុងការដោះប្រជាជនឱ្យរួចផុតពីយុទ្ធនាការនយោបាយដ៏គ្រោះថ្នាក់នានារបស់ពួកម៉ៅនិយម និងដោះសេដ្ឋកិច្ចរបស់ប្រទេសចិនពីភាពខ្វះខាត និងគ្មានប្រសិទ្ធភាពនៃរដ្ឋសង្គមនិយម។ នៅម្ខាងទៀត លោកប្តេជ្ញានៅក្នុងរក្សាភាពផ្តាច់មុខរបស់គណបក្សលើអំណាចនយោបាយ, ហើយលោកប្រឆាំងជាមួយសហការីយ៉ាងមួយចំនួនរបស់លោក នៅពេលដែលពួកគេទទួលបានឱ្យមានការផ្លាស់ប្តូរជាផ្លូវការមួយឆ្នោះទៅរករដ្ឋសេរីពហុបក្សមួយ ដែលបើកជំហរដល់ការប្រគល់ប្រជែងនយោបាយ។

នៅក្នុងរយៈពេលនៃការសំរាកលំហែដ៏ខ្លីមួយនៅពាក់កណ្តាលទសវត្សឆ្នាំ 1980 និស្សិតបានធ្វើបាតុកម្មនៅក្នុងទីក្រុងប៉េកាំង និងទីកន្លែងផ្សេងៗទៀត ដើម្បីស្នើឱ្យមានសិទ្ធិសេរីភាពកាន់តែខ្លាំងជាងមុន និងប្រឆាំងជាមួយអំពើពុករលួយនៅក្នុងគណបក្សកុម្មុយនីស្ត។ ហ្វាង លីហ្សឺ ដែលជាតារា និងរូបវិទូដ៏ល្បីល្បាញមួយរូប និងជានាយកនៃមហាវិទ្យាល័យដ៏ធំមួយ បាននិយាយទៅកាន់និស្សិតជាបើកដំហូរដែលមិនមាននរណាម្នាក់ហាមឱ្យបាត់តាំងពីឆ្នាំ 1949 ថា៖ “ខ្ញុំមកទីនេះដើម្បីប្រាប់អ្នកទាំងអស់គ្នាថា ចលនាសង្គមនិយម របស់ ម៉ាក្ស-លេនីន-ម៉ៅសេងទុង គឺជាចលនាដែលបរាជ័យមួយ។ ខ្ញុំគិតថា ការធ្វើលោកខាងលិចនីយកម្មពេញលេញ គឺជាវិធីតែមួយគត់ដើម្បីធ្វើឱ្យមានទំនើបកម្ម”។ តេង សារីពីង ឆ្លើយតបជាមួយនឹងការបោះបោរទាំងនេះជាមួយនឹងការបង្ក្រាប និងការចាប់ខ្លួនជាបន្តបន្ទាប់ និងការដកចេញនូវសមាជិកជាន់ខ្ពស់មួយរូបរបស់លោក គឺលោកហ៊ូ យ៉ាវបាន អ្នកដែលបានរុញច្រានឱ្យមានសេរីភាពកាន់តែច្រើនដល់បញ្ញវន្ត ហើយក៏ជាអ្នកដែលគេបន្ទោសចំពោះការធ្វើបាតុកម្មទាំងអស់នេះដែរ។ ហ្វាង លីហ្សឺ និងបញ្ញវន្តប្រឆាំងផ្សេងៗទៀតត្រូវបានបណ្តេញចេញពីគណបក្ស។ នៅនិទាយរដ្ឋវ ឆ្នាំ 1989 មានការកើនឡើងនូវភាពចលាចលនៅតាម បណ្តាលទីក្រុងនានានៅក្នុងប្រទេសចិន ដូចដែលតម្លៃទំនិញទំនិញកាន់តែកើនឡើងខ្ពស់ចំណែកឯប្រាក់ឈ្នួលបានធ្លាក់ចុះនៅចំពោះមុខនៃអតិផរណា។ ដូចដែលអ្នកគ្រប់គ្រងអាចបញ្ឈប់កម្មកររបស់ពួកដើម្បីកាត់បន្ថយការចំណាយ, អត្រាអ្នកអត់ការងារធ្វើបានកើនឡើង, ដែលបង្កឱ្យមានវិសមភាពសារជាថ្មី។ និស្សិតមានការមិនសប្បាយចិត្តជាមួយនឹងអំពើពុករលួយនៅក្នុងគណបក្សកុម្មុយនីស្ត និងដោយសារកង្វះខាតនៃសិទ្ធិសេរីភាពចំពោះខ្លួនពួកគេផ្ទាល់នៅក្នុងការជ្រើសរើសទីកន្លែងធ្វើការងារ បន្ទាប់ពីពួកគេរៀនចប់ពីមហាវិទ្យាល័យ។ កំហឹងដែលប្រមូលផ្តុំនៅក្នុងចិត្តទាំងនេះ បានផ្ទុះឡើងតាមរយៈការស្លាប់ក្លាមៗរបស់ហ៊ូ យ៉ាវបាន ដោយគាំងបេះដូងនៅថ្ងៃទី 15 ខែមេសា ។ ក្លាមៗនោះ និស្សិតនៅក្នុងសាកលវិទ្យាល័យប៉េកាំង និងមណ្ឌលសាកលវិទ្យាល័យផ្សេងៗទៀតចាប់ផ្តើមដើរហែរក្បួនដើម្បីរំលឹកការចងចាំដល់ហ៊ូ យ៉ាវបាន ដើម្បីជាការរិះគន់ដល់គណបក្សកុម្មុយនីស្តដែលមានដកលោកចេញពីតំណែង និងបានស្នើឱ្យមានការធ្វើតំណែងទម្រង់ក្លាមៗមួយ។ ពួកគេបានទាមទារឱ្យរដ្ឋាភិបាលបើកហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធនយោបាយចិន, ដោះលែងក្រុមអ្នករិះគន់ ដូចជាលោក វ៉ៃ ជីងសេង ឱ្យចេញពីគុក, ត្រូវបង្ហាញជាសាធារណនូវប្រាក់បៀវត្សរបស់មេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់នៅក្នុងបក្ស និងត្រូវលុបបំបាត់បក្សពួកនិយម និងអំពើពុករលួយ។

អ្នកដែលកំណត់ថាត្រូវស្នងតំណែងពីតេង សារីពីង លោកចាវ ហ្សឺយ៉ាង បានមើលឃើញការធ្វើបាតុកម្មទាំងអស់នេះ គឺជាឱកាសមួយនៅក្នុងការកម្ចាត់គូសត្រូវអភិរក្សនិយមរបស់លោកចេញពីអំណាច។ ប៉ុន្តែគូសត្រូវរបស់លោកបានមើលឃើញថាការធ្វើបាតុកម្មទាំងនេះ គឺជាការបង្ហាញពីការធ្វើកំណែទម្រង់ជ្រុលហួសហេតុរបស់តេង សារីពីង ហើយគួរតែទាញចេញមកពីក្រោមមកវិញ។ នៅពេលដែលអត្ថបទមួយរបស់ កាសែតប្រជាជន បានប្រើពាក្យ “ចលាចល” ដើម្បីពិពណ៌នាអំពីការធ្វើបាតុកម្ម និស្សិតមានការខឹងសម្បាញយ៉ាងខ្លាំង ដោយសារពួកគេយល់ឃើញថា ពួកគេគឺជាអ្នកស្រលាញ់មាតុប្រទេសយ៉ាងពិតប្រាកដ និងបានស្នើឱ្យមានការលើកកម្ពស់តម្រូវការនៅក្នុងជីវិតភាពរស់នៅរបស់ប្រជាជនចិន។ ប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយអន្តរជាតិនានាបានមកដល់ទីក្រុងប៉េកាំងនៅពាក់កណ្តាលខែឧសភា ដើម្បីរាយការណ៍ពីដំណើរទស្សនកិច្ចនៃមេដឹកនាំ និងអ្នកកំណែទម្រង់ស្បៀង មីខែល ហ្គូបាឆេវ មកកាន់

ប្រទេសចិន។ ទាំងគេង សាវតីង និងហ្វូបាឆេវ មានការខ្វល់ខ្វាយចំពោះការជួលជុលទំនាក់ទំនងរវាងប្រទេសទាំង 2 ឡើងវិញ ប៉ុន្តែសម្រាប់អ្នករាយការណ៍មកពីជុំវិញពិភពលោក ការធ្វើបាតុកម្មដ៏ធំរបស់និស្សិតនៅទីលានធានអាន មេន បានក្របដណ្តប់បាំងពីលើទស្សនៈកិច្ចរបស់ហ្វូបាឆេវ។ ចាវ ហ្ស៊ីយ៉ាង បានទទួលឱ្យនិស្សិតសម្របសម្រួល ជាមួយរដ្ឋាភិបាល ប៉ុន្តែនិស្សិតមិនបានយល់ស្របចំពោះសំណើនេះឡើយ, ជាសុទ្ធិដ្ឋិនិយម ពួកគេបានបង្កើនការ ធ្វើបាតុកម្មរបស់ពួកគេ ដើម្បីបង្ហាញប្រាប់អ្នកធ្វើបាតុកម្មនៅជួរមុខថា ការទទួលរបស់ចាវ ហ្ស៊ីយ៉ាង មិនអាចធ្វើទៅ រួចឡើយ។ និស្សិតមួយចំនួនចាប់ផ្តើមធ្វើកូដកម្មបង្កត់អាហារ ដើម្បីបង្ហាញពីការប្តេជ្ញាចិត្តស្នូលដើម្បីបុព្វហេតុ របស់ពួកគេប្រសិនបើចាំបាច់។ ក្នុងការយល់ឃើញរបស់គណបក្ស ស្ថានភាពកាន់តែអាក្រក់ជាងនេះទៅទៀត នៅ ពេលដែលប្រជាជនសាមញ្ញរាប់ម៉ឺននាក់បានដើរតាមដងផ្លូវនៅក្នុងទីក្រុងប៉េកាំង និងទីក្រុងសំខាន់ៗផ្សេងៗទៀត ដើម្បីបង្ហាញការគាំទ្រដល់និស្សិត។ អស់រយៈពេលរាប់សប្តាហ៍ មេដឹកនាំគណបក្សកុម្មុយនីស្តមើលទៅហាក់ដូចជា ធ្វើអ្វីមិនកើត ឬមិនអាចឆ្លើយតបដោយមានប្រសិទ្ធភាពចំពោះវិបត្តិនេះ។ គេង សាវតីង អ្នកបានមើលឃើញថា ដំណើរទស្សនៈកិច្ចរបស់ហ្វូបាឆេវ មកកាន់ទីក្រុងប៉េកាំង គឺជាព្រឹត្តិការណ៍នៃការបំពាក់មង្គុលដល់កំណែទម្រង់របស់ លោក យល់ឃើញថាវាជារឿងអាម៉ាស់មួយ ដោយសារសកម្មភាព បង្ហាញពីការមិនគោរពនេះស្ថិតក្រោមការដឹកនាំ របស់លោក។

ដូចដែលការចេញដំណើររបស់ហ្វូបាឆេវ នៅថ្ងៃទី 18 ខែឧសភា កាន់តែជិតមកដល់គេង សាវតីង បានឈរ ជាមួយនឹងក្រុមមេដឹកនាំជួរមុខ និងបានយល់ព្រមនៅក្នុងការបញ្ចប់ការធ្វើបាតុកម្មដោយការប្រើប្រាស់កម្លាំងបាយ។ ចាវ ហ្ស៊ីយ៉ាង បានបដិសេធនៅក្នុងការប្រកាសច្បាប់អាជ្ញាសឹក និងត្រូវបានបណ្តេញចេញពីគណបក្សនៅប៉ុន្មានថ្ងៃ ក្រោយមក។ នាយករដ្ឋមន្ត្រីលី ប៉េង បានបង្ហាញខ្លួនលើទូរទស្សន៍ជាតិដើម្បីប្រកាសពីច្បាប់អាជ្ញាសឹកនៅថ្ងៃទី 20 ខែឧសភា ។ បើទោះបីជាមានការប្រកាសដូច្នេះក៏ដោយ មនុស្សជាច្រើននៅតែមានសេចក្តីសង្ឃឹម ដូចដែលប្រជាពលរដ្ឋ នៅតែបន្តដើរពេញផ្លូវនិងបានព្រាប្រានកងទ័ពដោះប្រជាជន ដែលប៉ុនប៉ងចូលក្នុងទីក្រុងប៉េកាំងឱ្យត្រឡប់ក្រោយ។ នៅថ្ងៃទី 30 ខែឧសភា និស្សិតបាននាំគ្នាផ្សុំរូបសំណាក់មួយ ដែលពួកគេហៅថា ទេពជិតនៃប្រជាធិបតេយ្យនៅចំកណ្តាល ទីលាន ធានអានមេន បែរមុខឆ្ពោះទៅរករូបថតរបស់ប្រធានម៉ៅ ដែលជានិមិត្តរូបនៃការប្រឆាំងជាមួយរដ្ឋាភិបាលចិន។ នៅចុងខែឧសភា មេដឹកនាំនិស្សិតជាច្រើនត្រូវបានទទួលឱ្យមានការចាកចេញពីទីលានធានអានមេន និងត្រឡប់ទៅ កាន់សាកលវិទ្យាល័យរបស់ពួកគេវិញ។ ពួកគេអាចប្រកាសពីជ័យជំនះនៅក្នុងការធ្វើបាតុកម្មដោយសន្តិវិធីអស់រយៈ ពេល 6 សប្តាហ៍ដោយសប្បាយចិត្ត និងបានប្តេជ្ញានៅក្នុងការបន្តបូជនីយកិច្ចរបស់ពួកគេដោយសន្តិភាពជាងនេះ។ ប៉ុន្តែ នៅពេលនោះ និស្សិតនិយមជ្រុលមួយចំនួនបានជឿជាក់ថា ការបង្កើនយុទ្ធសាស្ត្រត្រូវកើតមានឡើង ដើម្បីនាំ ប្រទេសចិនឆ្ពោះទៅមុខ តាមរយៈការបំផ្លាញរដ្ឋាភិបាលកុម្មុយនីស្តចិន។ ដោយមិនបានយល់ដឹងច្បាស់ជាមួយនឹង គោលការណ៍ប្រជាធិបតេយ្យដែលយកមតិភាគច្រើនជាធំ និស្សិតបានបដិសេធនៅក្នុងការចាកចេញពីទីលាន។

នៅព្រលឹមស្រាងៗថ្ងៃទី 4 ខែ មិថុនា បន្ទាប់ពីក្តីសង្ឃឹម និងភាពមិនច្បាស់លាស់ 6 សប្តាហ៍ កងទ័ពបានធ្វើ ដំណើរចូលមកក្នុងទីក្រុងប៉េកាំង ដោយកម្លាំងបាយ ដោយបានបាញ់គ្រាប់កាំភ្លើងពិតទៅលើហ្វូងមហាជន។ វាគឺជា យប់នៃសេចក្តីរន្ធត់, បង្ហាញឈាម, និងកំហឹង, ដូចដែលហ្វូងមហាជនជាច្រើនបានតបតដោយដុំថ្ម និងគ្រាប់បែក ដបសាំង។ អ្នកទាំងឡាយណាដែលជាប់ទាក់ទងជាមួយការធ្វើបាតុកម្មត្រូវបានបញ្ជាឱ្យចាប់ខ្លួន។ បើទោះបីជារដ្ឋាភិបាល បានកាត់ផ្តាច់ផ្កាយរណបដើម្បីរារាំងដល់ការផ្សាយព័ត៌មានចេញពីប្រទេសចិនក៏ដោយ ក៏មានអ្នករាយការណ៍ប៉ុស្ត ទូរទស្សន៍មួយចំនួនបានលួចលាក់នាំចេញកាសែតដេអូចេញពីប្រទេសចិន ដើម្បីបង្ហាញពិភពលោកពីរូបភាពនៃ ការសម្លាប់រង្គាលនេះ។ កុប្បកម្មមួយចំនួនក៏បានលេចឡើងនៅតាមទីក្រុងផ្សេងៗមួយចំនួនទៀតផងដែរ ប៉ុន្តែអ្នក

ផ្សព្វផ្សាយព័ត៌មានរបស់បិទ អ្នកដែលត្រូវបានអនុញ្ញាតឱ្យថតយកព័ត៌មានពីការធ្វើបាតុកម្មអំឡុងនិទាយរដូវ ឥឡូវនេះពួកគេបានលើកសរសើរពីភាពក្លាហានរបស់កងទ័ពក្នុងការបង្ក្រាបការបះបោរនៃ “សមាសធាតុអាក្រក់”។ នៅពេលជិតភ្លឺ និងស្ងៀមដែលនៅសះសល់បានកៀសខ្លួនចេញពីទីលានធានាអានមេន មុនពេលដែលចេក្រោះ និងទាហានធ្វើដំណើរមកដល់ ដូច្នេះ ពុំមាននរណាម្នាក់ត្រូវបានសម្លាប់នៅលើទីលានឡើយ ដូចដែលរដ្ឋាភិបាលបានលើកឡើង។ ប៉ុន្តែ នៅតាមដងផ្លូវនានានៅក្នុងទីក្រុងប៉េកាំង ជនស៊ីវិលរវាង 400 ទៅ 800 នាក់ ត្រូវបានសម្លាប់ និងមានមនុស្សប្រហែល 10,000 រងរបួស។ រដ្ឋាភិបាលបានទទួលឱ្យប្រជាជនបង្ហាញពីមិត្តភក្តិ និងអ្នកដឹកខាងដែលបានចូលរួមក្នុងការធ្វើបាតុកម្ម, ប៉ុន្តែ ផ្ទុយពីសម័យបដិវត្តវប្បធម៌ ប្រជាជនភាគច្រើនបដិសេធនៅក្នុងការសហការជាមួយមេធាវី។ មនុស្សសាមញ្ញរាប់ពាន់នាក់បានជួយលាក់បំបាំងនិស្សិត និងមេដឹកនាំបាតុកម្មផ្សេងៗទៀត ពីតាមចាប់ខ្លួនរបស់អាជ្ញាធរ និងបាននាំយកពួកគេដោយលួចលាក់ចេញពីប្រទេសចិនដោយសុវត្ថិភាព។

មេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់មួយចំនួននៅក្នុងគណបក្សកុម្មុយនីស្តសង្ឃឹមថា ការធ្វើបាតុកម្មឆ្នាំ 1989 នឹងជួយឱ្យពួកគេផ្លាស់ប្តូរទិសដៅនៃការធ្វើកំណែទម្រង់ទាំងមូលរបស់តេង សាវពីង ប៉ុន្តែ តេង សាវពីង នៅតែប្រកាន់ជាប់នូវគោនយោបាយសេដ្ឋកិច្ចរបស់លោក។ សម្រាប់រយៈពេលជិតមួយឆ្នាំ អ្នកជំនួញបរទេសបានកាត់ការវិនិយោគរបស់ពួកគេនៅក្នុងប្រទេសចិន ដោយសារពួកគេមានការភ័យខ្លាចចំពោះអស្ថេរភាពនៅក្នុងប្រទេសនេះ។ នៅពេលដែលច្បាស់ថា របបនេះនឹងមិនធ្លាក់ទៅក្នុងភាពចលាចល វិនិយោគបរទេសជាថ្មីម្តងទៀតបានធ្វើដំណើរមកប្រទេសចិនដែលជាហេតុជម្រុញឱ្យសេដ្ឋកិច្ចចាប់ផ្តើមកាន់តែឡើងយ៉ាងឆាប់រហ័ស។ ការជួលរំលំនៃកុម្មុយនីស្តនៅអឺរ៉ុបខាងកើតនិងការក្ស័យធននៃសហភាពសូវៀត បានបង្ហាញ តេង សាវពីង និងអ្នកបន្តតំណែងពីលោកថា ពួកគេបានធ្វើសេចក្តីសម្រេចចិត្តត្រឹមត្រូវនៅក្នុងឆ្នាំ 1989 ។ តេង សាវពីង ស្លាប់នៅក្នុងឆ្នាំ 1997 នៅក្នុងឆ្នាំតែមួយដែលហុងកុង ត្រូវបានអង់គ្លេសប្រគល់មកឱ្យចិនត្រួតត្រាវិញ។ ដោយសារតែអង់គ្លេសបានដាក់អាណានិគមលើហុងកុង ដែលជាផ្នែកមួយនៃសង្គ្រាមអាគ្នេយ៍ ការប្រគល់ការគ្រប់គ្រងនេះគឺជានិមិត្តរូបដ៏សំខាន់មួយនៃការប្រគល់អំណាចមួយដែលប្រជាជនចិន រួមទាំងប្រជាជនហុងកុងជាច្រើនផង មានមោទនភាពចំពោះ។

2. ប្រទេសកូរ៉េ

2.1. សង្គ្រាមកូរ៉េ (1950-1953)

2.1.1. ការចាប់ផ្តើមឡើងនៃសង្គ្រាម

ចាប់ពីខែកញ្ញា ឆ្នាំ 1948 ពួកកុម្មុយនីស្តកូរ៉េខាងជើងបានញុះញង់ឲ្យមានការបះបោរ និងការធ្វើកូដកម្មរបស់កម្មករជាច្រើននៅក្នុងប្រទេសកូរ៉េខាងត្បូង ដូចដែលពួកគេបានទាមទារឲ្យមានការបង្រួបបង្រួមប្រទេសជាតិឡើងវិញ។ ពួកគេបានទទួលជោគជ័យក្នុងការញុះញង់ឲ្យមានការបះបោរប្រឆាំងមួយនៅកោះឆេជូនៅក្នុងខែមេសា ឆ្នាំ 1948 ហើយបន្ទាប់មកនៅក្នុងខែតុលា ពួកគេបានបង្កឲ្យមានការបះបោរយោធាមួយនៅក្នុងតំបន់ស៊ិនធុង ខេត្តតូឡាខាងត្បូង តាមរយៈភ្នាក់ងាររបស់ពួកគេនៅក្នុងកងពលយោធាដែលមានមូលដ្ឋាននៅយ៉ូស៊ូ។ ការបះបោរនេះបានកើតឡើងនៅពេលដែលកងទ័ពនៅយ៉ូស៊ូត្រូវបានគេបញ្ជាឲ្យធ្វើដំណើរទៅកោះឆេជូដើម្បីបង្ក្រាបការបះបោរនៅទីនោះ។ ការបះបោរទង្គិចគ្នាមួយចំនួននៅតាមព្រំដែននៅត្រង់ខ្សែបណ្តោយទី 38 បានកើតឡើងជាញឹកញាប់ ដែលបានចាប់ផ្តើមដំបូងនៅក្នុងខែ ឧសភា ឆ្នាំ 1949 និងនៅកន្លែងផ្សេងទៀតនៅក្នុងប្រទេសកូរ៉េខាងត្បូងពួកកុម្មុយនីស្តបានចូលរួមនៅក្នុងធ្វើសង្គ្រាមវាយធ្លាក់នៅសរទរជូរ ឆ្នាំ 1949 ។ ប៉ុន្តែ ការបះបោរ និងការប្រឆាំងទាំងអស់នេះត្រូវបានបង្ក្រាបដោយកងទ័ពកូរ៉េខាងត្បូងនៅចុងឆ្នាំ 1949 ។

ដោយដឹងច្បាស់ថាការបោះបង្គោល និងការប្រឆាំងដែលដឹកនាំដោយពួកកុម្មុយនីស្តទាំងអស់នេះនឹងមិនអាចផ្ដួលរំលំរដ្ឋាភិបាលកូរ៉េខាងត្បូងបាន គឺមីស៊ីលស៊ីងបានធ្វើដំណើរទស្សនៈកិច្ចជាសម្ងាត់ចំនួន 2 លើកទៅកាន់ទីក្រុងមូស្កូនៅក្នុងឆ្នាំ 1949 ដោយបានចុះកិច្ចព្រមព្រៀងផ្នែកសេដ្ឋកិច្ច និងយោធាជាមួយនឹងសហភាពសូវៀត។ ប្រភពឯកសាររុស្ស៊ី និងចិនជាច្រើនបានចង្អុលបង្ហាញថា គឺបានពិភាក្សាគម្រោងការណ៍ក្នុងការឈ្លានពានកូរ៉េខាងត្បូងរបស់គាត់ជាមួយស្ថាប័ននៅពេលដែលពេលនោះ ហើយនៅពេលដែលម៉ៅសេងទុងរបស់ចិនបានធ្វើដំណើរទៅទស្សនៈកិច្ចនៅមូស្កូនៅក្នុងឆ្នាំ 1949 ស្ថាប័ន និងម៉ៅក៏បានពិភាក្សាអំពីផែនការរបស់គឺមីផងដែរ។

ជាមួយនឹងការជំរុញទឹកចិត្ត ដោយសេចក្ដីប្រកាសដែលធ្វើឡើងដោយរដ្ឋលេខាធិការរបស់សហរដ្ឋអាមេរិកលោកឌីនអាឆេសុន នៅក្នុងខែមករា ឆ្នាំ 1950 នៅក្នុងអ្វីដែលលោកបានដកប្រទេសកូរ៉េខាងត្បូងចេញពី “បរិវេណការពារ” របស់សហរដ្ឋអាមេរិកនៅចុងបូព៌ា ពួកកុម្មុយនីស្តកូរ៉េខាងជើងបានសម្រេចក្នុងការបើកការធ្វើសង្គ្រាមមួយដើម្បីបង្រួបបង្រួមកូរ៉េ។ នៅដើមឆ្នាំ 1950 ភ្លាមៗបន្ទាប់ពីបានធ្វើសេចក្ដីសម្រេច គឺមីស៊ីលស៊ីង បានធ្វើដំណើរទៅមូស្កូ និងសំលឹងទៅរកការយល់ព្រមរបស់ស្ថាប័ន សម្រាប់ការឈ្លានពានរបស់កូរ៉េខាងជើងលើកូរ៉េខាងត្បូង លោកទទួលបានការយល់ព្រមចុងក្រោយរបស់ស្ថាប័ន បន្ទាប់ពីលោកត្រឡប់មកកាន់ព្យុងយ៉ាងវិញ។ បន្ទាប់ពីទទួលបានការយល់ព្រមនេះ គឺបានជូនដំណឹងម៉ៅសេងទុង ឲ្យបានដឹងអំពីគម្រោងការណ៍ឈ្លានពានរបស់គាត់។

នៅពេលដែលគម្រោងការណ៍របស់គឺមីស៊ីលស៊ីង ត្រូវបានយល់ព្រម សហភាពសូវៀតបានដាក់ជំនួយសន្តិសុខអ្នកប្រឹក្សាយោធារបស់គេទាំងអស់នៅក្នុងប្រទេសកូរ៉េខាងជើង ជាមួយនឹងមន្ត្រីជាន់ខ្ពស់ដែលមានបទពិសោធន៍ក្នុងការតស៊ូប្រយុទ្ធ និងបានបញ្ជូនរថគ្រោះ និងអាវុធផ្សេងៗជាច្រើនមកកាន់ប្រទេសកូរ៉េខាងជើង។ នៅពេលដែលអ្នកប្រឹក្សាយោធាថ្មីបានមកដល់ គម្រោងការឈ្លានពានត្រូវបានគូសចេញដោយមន្ត្រីសូវៀត និងមន្ត្រីកូរ៉េដែលកើតនៅរុស្ស៊ីនៅក្នុងកងយោធាសូវៀត ហើយគម្រោងការណ៍ប្រយុទ្ធចុងក្រោយត្រូវបានប្រគល់ឲ្យគឺមីស៊ីលស៊ីង នៅចុងខែឧសភា។ កងពលយោធាប្រុងប្រៀបប្រយុទ្ធពេលនោះបានដាក់ពង្រាយនៅតាមខ្សែបណ្តោយទី 38 ហើយនៅថ្ងៃទី 22 ខែ មិថុនា ទីបញ្ជាការពីរត្រូវបានបង្កើតឡើង។ សេចក្ដីប្រកាសសង្គ្រាមដំបូងដែលសរសេរជាភាសារុស្ស៊ី និងកូរ៉េត្រូវបានគេចែកចាយដល់មេបញ្ជាការភូមិភាគនានានៅថ្ងៃទី 24 ខែ មិថុនា ។

2.1.2. ការឈ្លានពានកូរ៉េខាងត្បូង

នៅព្រឹកថ្ងៃអាទិត្យ ទី 25 ខែមិថុនា ឆ្នាំ 1950 កងទ័ពកូរ៉េខាងជើងបានបើកការប្រយុទ្ធ និងបាននាំមុខដោយរថគ្រោះដែលផលិតនៅរុស្ស៊ី បានឆ្លងកាត់ខ្សែស្របទី 38 ។ សង្គ្រាមដ៏បង្ខំនិងបង្ហាចកូរ៉េបានចាប់ផ្ដើមឡើង។ កងទ័ពកូរ៉េខាងជើងចំនួន 56,000 នាក់បានវាយលុកចូលប្រទេសកូរ៉េខាងត្បូងពីគ្រប់ចំណុចទាំងអស់នៅតាមបណ្តោយខ្សែស្របទី 38 នៅក្នុងល្បឿនដ៏គួរឲ្យភ្ញាក់ផ្អើលមួយដោយមិនមានជួបប្រទះការតស៊ូខ្លាំងក្លាពីសំណាក់កងទ័ពកូរ៉េខាងត្បូងឡើយ។ គ្រាន់តែរយៈពេល 3 ថ្ងៃក្រោយមកគឺនៅថ្ងៃទី 28 ខែមិថុនា សេអ៊ុល ត្រូវបានដណ្ដើមកាន់កាប់ ហើយរដ្ឋាភិបាលកូរ៉េខាងត្បូងត្រូវបានបង្ខំឲ្យរត់គេចទៅភាគខាងត្បូង។

ដោយមានការភ្ញាក់ផ្អើល រដ្ឋាភិបាលអាមេរិកបានបញ្ជូនយ៉ាងប្រញាប់ប្រញាល់នូវកងទ័ពរបស់គេមួយចំនួនពីប្រទេសជប៉ុនមកកាន់ប្រទេសកូរ៉េខាងត្បូងដើម្បីបញ្ឈប់ការរុលរោមទៅមុខរបស់កូរ៉េខាងជើង ប៉ុន្តែ នៅពាក់កណ្តាលខែកក្កដា កងពលដំបូងរបស់សហរដ្ឋអាមេរិកត្រូវបានបំផ្លាញទាំងស្រុងដោយកងទ័ពកូរ៉េខាងជើងនៅជិតតំបន់ តៃជុង។

នៅក្នុងគ្រានោះដែរ សហរដ្ឋអាមេរិកបានស្នើឲ្យក្រុមប្រឹក្សាសន្តិសុខអង្គការសហប្រជាជាតិផ្ដន្ទាទោសកូរ៉េខាងជើង និងបង្កើតកងកម្លាំងរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិមួយដើម្បីបញ្ជូនទៅកាន់ប្រទេសកូរ៉េដើម្បីជួយដល់កូរ៉េខាងត្បូង។

បន្ទាប់ពីធ្វើការផ្ដន្ទាទោសកូរ៉េខាងជើងក្នុងនាមជាអ្នកឈ្លានពានមួយ ក្រុមប្រឹក្សាសន្តិសុខបានស្នើឲ្យប្រទេស សមាជិករបស់អង្គការសហប្រជាជាតិធ្វើការផ្តល់កងទ័ព។ រដ្ឋសមាជិកចំនួន 16 បានឆ្លើយតបទៅនឹងការស្នើនេះ ហើយកងកម្លាំងរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិត្រូវបានបង្កើតឡើងជាមួយឧត្តមសេនីយ៍អាមេរិក ដូហ្គ្លាស មាកអាជ័រ ធ្វើ ជាអគ្គមេបញ្ជាការ។ រដ្ឋាភិបាលកូរ៉េខាងត្បូងក៏បានដាក់កងកម្លាំងរបស់ពួកគេឲ្យស្ថិតនៅក្រោមបញ្ជាការរបស់អង្គការ សហប្រជាជាតិផងដែរ។

សមាជិកអង្គការសហប្រជាជាតិដែលបានផ្តល់ជំនួយយោធាសម្រាប់កូរ៉េខាងត្បូងរួមមាន៖ កងទ័ពជើងគោក៖ អូស្ត្រាលី, ប៊ែលហ្សិច, កាណាដា, កូឡុំប៊ី, កុយបា, អេចូពី, បារាំង, ក្រិច, លុចសំបួរ, ហូឡង់, ញ៉ូវហ្សីឡែនហ្វីលីពីន , ថៃឡង់ដ៍, ទួរគី, ចក្រភពអង់គ្លេស, និងសហរដ្ឋអាមេរិក។ កងទ័ពជើងទឹក៖ អូស្ត្រាលី, កាណាដា, កូឡុំប៊ី, បារាំង, ញ៉ូវហ្សីឡែន, ថៃឡង់ដ៍, ចក្រភពអង់គ្លេស, និងសហរដ្ឋអាមេរិក។ កងទ័ពអាកាស៖ អូស្ត្រាលី, កាណាដា, សហព័ន្ធ អាហ្វ្រិចខាងត្បូង, ចក្រភពអង់គ្លេស, និងសហរដ្ឋអាមេរិក។ កងទ័ពពេទ្យ៖ ដាណឺម៉ាក, ឥណ្ឌា, អ៊ីតាលី, ណូវេ, ស៊ុយអែត, ចក្រភពអង់គ្លេស, និងសហរដ្ឋអាមេរិក។ សមាជិកអង្គការសហប្រជាជាតិដែលបានផ្តល់ជំនួយផ្សេងៗទៀតមាន កូស្តារីកា និងប៉ាណាម៉ា។ ជំនួយយោធាដោយអ្នកជាតិនិយមចិន, កូស្តារីកា, អែលសាលវ៉ាឌី, និងប៉ាណាម៉ាត្រូវបាន ពន្យារពេល។

ពួកកុម្មុយនីស្តកូរ៉េខាងជើងបានធ្វើការគណនាខុស 3 ចំណុចសំខាន់ៗ នៅពេលដែលពួកគេចាប់ផ្ដើមសង្គ្រាម។ ទី 1 គឺ គេគិតថាសហរដ្ឋអាមេរិកនឹងមិនចូលអន្តរាគមន៍ និងទុកឲ្យអង្គការសហប្រជាជាតិអន្តរាគមន៍តែម្នាក់ឯង។ ទី 2 គឺ គេគិតថាប្រសិនបើពួកគេវាយយកទីក្រុងសេអ៊ូលបាន នោះរដ្ឋាភិបាលកូរ៉េខាងត្បូងនឹងចុះចាញ់ ហើយសង្គ្រាម នឹងត្រូវបញ្ចប់។ ទី 3 គឺ គេគិតថា សមាជិកលួចលាក់របស់គណបក្សពលករកូរ៉េខាងត្បូងប្រមាណ 500,000 នឹងបង្ក ឲ្យបះបោរនៃប្រជាជននៅក្នុងប្រទេសទាំងមូល និងផ្ដល់លំអ្នករដ្ឋាភិបាលកូរ៉េខាងត្បូង ដោយធ្វើកិច្ចសហការជាមួយ កងទ័ពឈ្លានពាន។ ឥឡូវវាបានច្បាស់ថា ការគណនាខុសទី 3 គឺដោយផ្អែកទៅលើសំណើក្នុងការឈ្លានពានកូរ៉េ ខាងត្បូងមួយដែលធ្វើឡើងដោយ ប៉ាកហុនយុង ដែលជាអតីតប្រធានគណបក្សពលករកូរ៉េខាងត្បូង អ្នកដែលបាន រត់គេចទៅកាន់ប្រទេសកូរ៉េខាងជើង និងបានក្លាយជាឧបនាយករដ្ឋមន្ត្រី និងរដ្ឋមន្ត្រីការបរទេសនៅក្នុងខែកញ្ញា ឆ្នាំ 1948 ។

ឥឡូវយើងបានដឹងថា កូរ៉េខាងជើងមិនមានគម្រោងក្នុងការពង្រីកសង្គ្រាមទៅក្នុងផ្នែកទាំងអស់នៃប្រទេស កូរ៉េខាងត្បូងឡើយ។ ដូច្នេះ បន្ទាប់ពីដណ្ដើមបានសេអ៊ូល ដោយគេមើលឃើញថាវាស្ថិតនៅជិតព្រំដែនកូរ៉េខាងជើង ដូច្នេះវាគឺជាគោលដៅដ៏ងាយស្រួលមួយ ពួកគេរងចាំការចុះចាញ់របស់រដ្ឋាភិបាលកូរ៉េខាងត្បូង និងការបះបោរយ៉ាង ធំនៅពាសពេញប្រទេសកូរ៉េខាងត្បូង។ នៅពេលដែលរឿងទាំងពីរនេះមិនកើតមានឡើង ពួកគេបានពិភាក្សាគ្នា សម្រាប់រយៈពេល៣ថ្ងៃអំពីអ្វីដែលនឹងត្រូវធ្វើនាពេលបន្ទាប់ ហើយនៅថ្ងៃទី 1 ខែកក្កដា គឹមអ៊ីលស៊ុង បានបញ្ជាឲ្យ កងទ័ពរបស់លោកធ្វើការវាយប្រញាប់ទៅភាគខាងត្បូង។

កងកម្លាំងរបស់កូរ៉េខាងជើងដណ្ដើមបានតែចូលនៅថ្ងៃទី 20 ខែ កក្កដា និងបានបង្ខំឲ្យរដ្ឋាភិបាលកូរ៉េខាងត្បូង ផ្លាស់ទីទៅកាន់ភាគខាងត្បូង ហើយពីរភាគបីនៃទឹកដីរបស់កូរ៉េខាងត្បូងបានធ្លាក់ទៅក្នុងកណ្តាប់ដៃរបស់ពួក ឈ្លានពាន។ គឹមអ៊ីលស៊ុង បញ្ជាឲ្យកងទ័ពរបស់លោកដណ្ដើមយកបាន បរិវេណពូសាន នៅថ្ងៃទី 15 ខែសីហា ខណៈ

ពេលដែលកងទ័ពកូរ៉េខាងត្បូង និងកងទ័ពអាមេរិកបានឈរជើងជាចុងក្រោយនៅតំបន់តូចមួយភាគខាងកើតទន្លេណាក់តុង។ នៅក្នុងគ្រានោះដែរ កងទ័ពរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិបានចាប់ផ្តើមមកដល់ប្រទេសកូរ៉េ។ នៅថ្ងៃទី 15 ខែកញ្ញា នៅពេលដែលកងទ័ពរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិមានកម្លាំងគ្រប់គ្រាន់ហើយ ឧត្តមសេនីយ៍ ម៉ាកអាដ័រ បានទទួលជោគជ័យក្នុងការចូលសំចតមួយនៅអ៊ិនធុន ដោយបានឡោមព័ន្ធចាប់កងទ័ពកូរ៉េខាងជើងនៅភាគខាងត្បូង។ នៅក្នុងពេលជាមួយគ្នានោះ កងទ័ពរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិបានបើកការវាយបកមួយពីបរិវេណពូសាន និងឆ្ពោះទៅភាគខាងជើង។ សេអ៊ូល ត្រូវបានដណ្តើមមកវិញនៅថ្ងៃ 28 ខែកញ្ញា ហើយនៅដើមខែតុលា កងទ័ពដែលស្ថិតនៅក្រោមអំណាចរបស់រដ្ឋាភិបាលអាមេរិក និងអង្គការសហប្រជាជាតិបានឆ្លងកាត់ខ្សែស្របទី 38 នៅក្នុងការប្រជែងកងទ័ពកូរ៉េខាងជើងដែលបានដកថយ។ ស្ថិតនៅក្នុងកាលៈទេសៈនេះ គឺមីស៊ីលស៊ីង បានបញ្ជូនបេសកកម្មទៅប៉េកាំងដើម្បីស្វែងរកជំនួយយោធាពីប្រទេសចិន។

2.1.3. ការចូលរួមរបស់ចិននៅក្នុងសង្គ្រាម

បន្ទាប់ពីការវាយបកវិញរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិបានចាប់ផ្តើមឡើង មេដឹកនាំកុំម្មុយនីស្តចិនបានពិភាក្សាយ៉ាងពុះកញ្ជ្រោលពាក់ព័ន្ធនឹងគោលបំណងនៃការបញ្ជូនកងទ័ពរំដោះចិនទៅកាន់ប្រទេសកូរ៉េ។ នៅពេលដែលនាយករដ្ឋមន្ត្រីជូអុងឡាយ និងអ្នកផ្សេងទៀតបានប្រឆាំងទៅនឹងការប្រព្រឹត្តិណាមួយដែលមិនមានការប្រយ័ត្នប្រយែង ហើយមិនមានសេចក្តីសម្រេចណាមួយត្រូវបានធ្វើឡើងឡើយ ម៉ៅ បានបញ្ជូនជូ ទៅកាន់ទីក្រុងមូស្កូ ដើម្បីស្វែងរកការណែនាំរបស់ស្តាលីន។ ស្តាលីន បន្ទាប់ពីបានថ្លែងថា សហភាពសូវៀតមិនមានការប្រុងប្រៀបក្នុងការធ្វើសង្គ្រាមនៅក្នុងតំបន់អាស៊ី បានលើកទឹកចិត្តឲ្យប្រទេសចិនផ្តល់ជំនួយយោធាទៅដល់ប្រទេសកូរ៉េខាងជើង។ នៅពេលនោះ ជូ បានស្នើឲ្យមានការការពាររបស់យោធារុស្ស៊ីមកលើប្រទេសចិន ដូចដែលលោកបានយល់ស្របក្នុងការបញ្ចូលកងទ័ពរបស់ចិននៅក្នុងសង្គ្រាមកូរ៉េ។ ដោយគោរពទៅនឹងការសន្យារបស់គាត់ ស្តាលីន បានបញ្ជូនកងទ័ពអាស៊ានមួយកងពល, កងកាំភ្លើងធំមួយកងពល, និងកងទ័ពប្រយុទ្ធមួយកងវរសេនាតូច មកកាន់ព្រំដែនចិន-កូរ៉េ។ កងពលអាស៊ាននេះហើយ ដែលបានប្រើមូលដ្ឋានរបស់គេនៅម៉ាន់ជូរី បានចូលរួមនៅក្នុងសមរភូមិអាស៊ានប្រឆាំងជាមួយកងកម្លាំងរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិ។

ម៉ៅសេងឡុង បានប្រមូលកងទ័ពនៅក្នុងចំណោមកងទ័ពរំដោះប្រជាជនចិន និងបញ្ជូនពួកគេទៅកាន់តំបន់ម៉ាន់ជូរី។ ដូចដែលកងកម្លាំងរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិបានដណ្តើមកាន់កាប់ទីក្រុងព្យុងយ៉ាង នៅថ្ងៃទី20 ខែតុលា និងធ្វើដំណើរឡើងទៅលើទៀតរហូតដល់ទន្លេយ៉ាលូ មេដឹកនាំ និងយោធាកុំម្មុយនីស្តកូរ៉េខាងជើងជាច្រើនបានរត់ចូលទៅកាន់តំបន់ម៉ាន់ជូរី។ សង្គ្រាមមើលទៅហាក់ដូចជាស្ទើរតែបញ្ចប់ទៅហើយ ហើយឧត្តមសេនីយ៍ ម៉ាកអាដ័រ បាននិយាយថា កងទ័ពអាមេរិកនិងត្រូវត្រឡប់ទៅផ្ទះវិញត្រឹមថ្ងៃណាមួយ។ នៅក្នុងគ្រានោះ នៅថ្ងៃ 18 ខែតុលា ពួកកុំម្មុយនីស្តចិនបានសម្រេចក្នុងការបញ្ជូនកងទ័ពមកកាន់ប្រទេសកូរ៉េ។

នៅពាក់កណ្តាលខែតុលា អ្នកស្ម័គ្រចិត្តនៃកងទ័ពរំដោះប្រជាជនចិនចំនួន 250,000 នាក់ បានចូលរួមជាមួយកូរ៉េខាងជើងនៅក្នុងសង្គ្រាម ហើយ “សង្គ្រាមថ្មីស្រឡាង” មួយបានចាប់ផ្តើមឡើង។ កងទ័ពចិនប្រមាណ 1.5 លាននាក់បានចូលរួមវាយប្រយុទ្ធនៅក្នុងសង្គ្រាម ដោយបានបង្ខំឲ្យកងទ័ពរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិដកថយទៅភាគខាងត្បូង។ សេអ៊ូល ត្រូវបានដណ្តើមយកសារជាថ្មីដោយពួកកុំម្មុយនីស្តនៅដើមខែ មករា ឆ្នាំ 1951 ។ សមរភូមិនៅសេអ៊ូល បានកើតឡើងចំនួន 4 ដងត្រឹមថ្ងៃទី 14 ខែ មីនា គឺនៅពេលដែលកងទ័ពសម្ព័ន្ធមិត្តបានដណ្តើមយកវាមកវិញ។

2.1.4. យុទ្ធសន្តិភាព

នៅចុងសទរដូវ ឆ្នាំ 1951 កងកម្លាំងរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិ អាចបញ្ឈប់ការវាយប្រហារធំៗពីរបស់ ពួកកុម្មុយនីស្ត ហើយស្ថានភាពទាល់ច្រកមួយបានកើតឡើង ដូចដែលសង្គ្រាមបង្ហូរឈាមបានបន្តនៅក្នុងតំបន់សង្គ្រាម ភាគខាងកើត និងការវាយប្រហារផ្លូវអាកាសរបស់កងទ័ពអាកាសរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិបានធ្វើឡើងកាន់តែ ខ្លាំងក្លាមកលើប្រទេសកូរ៉េខាងជើង។ នៅត្រង់ចំណុចនេះ រដ្ឋាភិបាលសហរដ្ឋអាមេរិកបានចាប់ផ្តើមចរចាជាសម្ងាត់ ជាមួយចិន ប៉ុន្តែក្រោយមកសំណើសម្រាប់ក្នុងការដកចេញតំណាលគ្នានូវកងកម្លាំងរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិ និងកងទ័ពរបស់ចិន ចេញពីប្រទេសកូរ៉េ បានបង្កើតឲ្យមានការបិទផ្លូវមួយនៅក្នុងការចរចា។ នៅត្រង់ចំណុចនេះ ចិនបានវាយសម្រុកប្រឆាំងជាមួយសហរដ្ឋអាមេរិកដោយបានចោទថាជាមេរោគចម្បាំង។

នៅក្នុងខែមិថុនា ឆ្នាំ 1951 ការបិទផ្លូវត្រូវបានបំបែកនៅពេលដែលសហភាពសូវៀតស្នើឲ្យមានគម្រោងមួយ សម្រាប់ការបញ្ឈប់ការបាញ់គ្នា។ ជាលទ្ធផល នៅក្នុងខែមិថុនា ការផ្អាកសង្គ្រាមបានចាប់ផ្តើមពិភាក្សាគ្នាជាលើក ដំបូងនៅកែសុង ដែលជាទីក្រុងមួយរបស់កូរ៉េខាងត្បូង ដែលត្រូវដំណើរការកាន់កាប់ដោយពួកកុម្មុយនីស្ត ហើយ បន្ទាប់មកនៅក្នុងភូមិតូចមួយមានឈ្មោះថា ប៉ានមូនចូម។ បញ្ហាបំបែកក្នុងការព្រមព្រៀងគ្នាចំនួន 2 នោះរួម មានទីតាំងនៃខ្សែបន្ទាត់សម្រាប់ផ្អាកសង្គ្រាម (ការកម្រិតព្រំដែនយោធា) និងការធ្វើមាតុភូមិនិវត្តន៍នៃអ្នកទោសសង្គ្រាម។ ការពិភាក្សាអំពីការផ្អាកសង្គ្រាមបានជាប់គាំងរហូតដល់ខែកក្កដា ឆ្នាំ 1953 ខណៈពេលដែលការវាយប្រយុទ្ធគ្នាបាន បន្តនៅផ្នែកខាងកើត។

នៅក្នុងគ្រានោះដែរ ប្រធានាធិបតី អ្នកដែលមកចង់ឃើញសង្គ្រាមត្រូវបានបញ្ចប់មុនពេលដែលប្រទេសកូរ៉េ ខាងជើងត្រូវកម្ទេចទាំងស្រុង នៅពាក់កណ្តាលខែមិថុនា ឆ្នាំ 1953 បានដោះលែងអ្នកទោស សង្គ្រាមកូរ៉េខាងជើង ប្រមាណ 27,000 នាក់ អ្នកដែលមិនមានបំណងក្នុងការធ្វើមាតុភូមិនិវត្តន៍ទៅកាន់ប្រទេសកូរ៉េខាងជើងវិញ។ សកម្មភាពនេះត្រូវបានធ្វើឡើងដោយរឺ ដោយមិនមានការពិភាក្សា ឬមានការអនុញ្ញាតជាមុនជាមួយអង្គការសហ ប្រជាជាតិ ដែលបណ្តាលឲ្យមានផលប៉ះពាល់ធ្ងន់ធ្ងរមួយដល់ការចរចាផ្អាកសង្គ្រាម។ ប៉ុន្តែ រដ្ឋាភិបាលសហរដ្ឋអាមេរិក បានបញ្ចុះបញ្ចូលរឺ កុំឲ្យរារាំងដល់ការចរចាសន្តិភាព ដោយធ្វើការសន្យាក្នុងការចុះសន្ធិសញ្ញាការពារគ្នាទៅវិញទៅ មកមួយ រវាងសហរដ្ឋអាមេរិកជាមួយកូរ៉េខាងត្បូង។

មរណៈភាពរបស់ស្តាលីន នៅក្នុងខែ មីនា ឆ្នាំ 1953 និងការបរាជ័យក្នុងការវាយលុកទៅភាគខាងត្បូង នៅ ក្នុងនិទាយរដូវការវាយលុកបាននាំឲ្យកូរ៉េខាងជើង នាំឲ្យចិនងាកទៅរកការចរចាកាន់តែខ្លាំងក្លាជាមួយតំណាងអង្គការ សហប្រជាជាតិ។ ដោយហេតុនេះ នៅថ្ងៃទី 27 ខែកក្កដា ឆ្នាំ 1953 យុទ្ធសន្តិភាពរបស់កូរ៉េត្រូវបានចុះហត្ថលេខា។ ជាមួយនេះ អ្នកទោសសង្គ្រាមកុម្មុយនីស្តប្រមាណ 82,000 នាក់ដោយរួមមានពួកកុម្មុយនីស្តចិនចំនួន 6,700 នាក់ ត្រូវបានធ្វើមាតុភូមិនិវត្តន៍ ខណៈពេលដែលពួកកុម្មុយនីស្តចំនួន 50,000 នាក់ដោយរួមមានចិនចំនួន 14,700 នាក់ អ្នកសម្រេចក្នុងការមិនត្រឡប់ទៅកាន់ប្រទេសរបស់គេវិញនោះត្រូវបានគេដោះលែងឲ្យមានសេរីភាព។ នៅត្រង់ ចំណុចនេះ ប្រទេសសមាជិករបស់អង្គការសហប្រជាជាតិចំនួន 16 ដែលបានបញ្ជូនកងទ័ពមកកាន់ប្រទេសកូរ៉េបាន ចេញសេចក្តីប្រកាសមួយថាពួកគេនឹងវាយប្រយុទ្ធសារជាថ្មីម្តងទៀត ប្រសិនណាបើកូរ៉េខាងជើងបង្កសង្គ្រាមរបស់ គេសារជាថ្មីជាមួយកូរ៉េខាងត្បូង។

ជាមួយនឹងការចុះហត្ថលេខាទៅលើកិច្ចផ្អាកសង្គ្រាម ព្រំដែនផ្អាកសង្គ្រាម (កម្រិតកងទ័ព) មួយដែលមានប្រវែង 150 ម៉ាយត្រូវបានបង្កើតឡើង ហើយផ្នែកនីមួយៗនៃព្រំដែនគេបានបង្កើតតំបន់គ្មានកងទ័ពដែលមានប្រវែងមួយម៉ាយកន្លះ។ នៅក្នុងពេលជាមួយគ្នានោះ តំបន់ ប៉ានមូនដុម ដែលជាទីកន្លែងដែលកិច្ចផ្អាកសង្គ្រាមត្រូវបានចុះហត្ថលេខា ត្រូវបានគេកំណត់ថាជាតំបន់អព្យាក្រឹត ដែលជាទីកន្លែងដែលគណៈកម្មាធិការថែរក្សាយុទ្ធសន្តិភាពជាតិអព្យាក្រឹត បានបង្កើតឡើងទីចាត់ការរបស់ខ្លួន។ ជាមួយនឹងយុទ្ធសន្តិភាព ប្រទេសកូរ៉េខាងជើងបានបាត់បង់ដីមួយចំនួនធំនៅភាគខាងកើត ខណៈពេលដែលទទួលបានតំបន់តូចមួយប៉ុន្តែជាតំបន់ដាំដុះស្រូវដែលសំបូរទៅដោយដីជាតិនៅភាគខាងលិច ដោយរួមមានទីក្រុងកែសុង ផងដែរ។

នៅក្នុងចំណោមកិច្ចការនានា 3 ខែ បន្ទាប់ពីកិច្ចព្រមព្រៀងនេះត្រូវបានចុះហត្ថលេខា និងចូលជាធរមាន យុទ្ធសន្តិភាពបានរៀបចំឲ្យមានសន្និសិទ្ធសយោបាយមួយនៃកាតីទាំង 2 ដែលនឹងត្រូវធ្វើឡើងដើម្បីដោះស្រាយអំពីបញ្ហានៃការដកកងទ័ពបរទេសទាំងអស់ និង “ដោះស្រាយបញ្ហាប្រទេសកូរ៉េដោយសន្តិភាព”។ សន្និសិទ្ធសយោបាយត្រូវបានធ្វើឡើងនៅប៉ានមូនដុម នៅក្នុងខែតុលា ឆ្នាំ 1953 ប៉ុន្តែវាត្រូវបានបែកបាក់នៅក្នុងខែធ្នូ ។ នៅពេលនោះគេបានធ្វើសេចក្តីសម្រេចនៅក្នុងសន្និសិទ្ធរដ្ឋមន្ត្រីការបរទេសនៅក្នុងទីក្រុងប៊ែកឡាំង នៅក្នុងខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ 1954 ថាសន្និសិទ្ធមួយត្រូវកោះប្រជុំនៅទីក្រុងហ្សឺណែវ ដើម្បីស្វែងរកការដោះស្រាយសន្តិភាពមួយលើបញ្ហារបស់កូរ៉េ។

សន្និសិទ្ធទីក្រុង ហ្សឺណែវ ត្រូវបានធ្វើឡើងនៅក្នុងខែមេសា ឆ្នាំ 1954 ដែលចូលរួមដោយប្រទេស សមាជិកចំនួន 16 របស់អង្គការសហប្រជាជាតិដែលបានបញ្ជូនកងទ័ពទៅកាន់ប្រទេសកូរ៉េ បូករួមជាមួយកូរ៉េខាងត្បូង, កូរ៉េខាងជើង, ចិន, និងសហភាពសូវៀត។ ប៉ុន្តែ សន្និសិទ្ធនេះបានបរាជ័យនៅពេលដែលប្រទេសកូរ៉េខាងជើង និងសម្ព័ន្ធមិត្តរបស់គេបានបដិសេធក្នុងការទទួលស្គាល់អាជ្ញាធរ និងសមត្ថកិច្ចរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិដើម្បីដោះស្រាយលើបញ្ហាប្រទេសកូរ៉េ និងបានច្រានចោលនូវសំណើដែលធ្វើឡើងដោយបញ្ជាការអង្គការសហប្រជាជាតិ ដែលថាកងកម្លាំងរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិ គួរតែបន្តស្ថិតនៅក្នុងប្រទេសកូរ៉េរហូតដល់បេសកកម្មរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិត្រូវបានសម្រេច ដោយការបង្កើតប្រទេសកូរ៉េមួយដែល បង្រួបបង្រួមគ្នា មានឯករាជ្យភាព និងប្រជាធិបតេយ្យ។

នៅពេលដែលគ្មានកិច្ចព្រមព្រៀងណាមួយ ត្រូវបានធ្វើឡើងនៅក្នុងសន្និសិទ្ធស្តីអំពីកូរ៉េនៅហ្សឺណែវ ប្រទេសទាំង 16 ដែលបានវាយប្រយុទ្ធនៅក្នុងសង្គ្រាមកូរ៉េ បានចេញសេចក្តីប្រកាសមួយដោយបានថ្លែងថា អង្គការសហប្រជាជាតិមានអំណាចពេញលេញនៅក្នុងការធ្វើសកម្មភាពរួមគ្នា ដើម្បីវាយប្រាសការឈ្លានពាន ដើម្បីស្ថាបនាសន្តិភាព និងសន្តិសុខឡើងវិញ និងដើម្បីពង្រីកការិយាល័យល្អរបស់គេដើម្បីស្វែងរកការដោះស្រាយសន្តិភាពមួយនៅក្នុងប្រទេសកូរ៉េ។ ពួកគេបានប្រកាសបន្ថែមទៀតថា ការបោះឆ្នោតដោយសេរីពិតប្រាកដមួយ ត្រូវតែធ្វើឡើងដោយស្ថិតនៅក្រោមការគ្រប់គ្រងរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិ សម្រាប់គោលបំណងនៃការបង្កើតសភាជាតិកូរ៉េទាំងអស់មួយដែលក្រុមអ្នកតំណាងត្រូវតែសមាមាត្រទៅនឹងប្រជាជនដើមនៅកូរ៉េខាងជើង និងប្រជាជនកូរ៉េខាងត្បូង។

នៅពេលដែលសន្និសិទ្ធទីក្រុងហ្សឺណែវ បានបិទបញ្ចប់នៅក្នុងខែមិថុនា ថ្វីបើមានការប្រកាសរបស់ប្រទេសទាំង 16 ក៏ដោយក៏ប្រធានាធិបតី អ្នកដែលមានភាពស្ទាក់ស្ទើរនៅក្នុងការទទួលយកការផ្អាកសង្គ្រាម បានបង្ហាញបំណងប្រាថ្នារបស់លោកក្នុងមើលឃើញការបន្តសង្គ្រាមទៀតដើម្បីបង្រួបបង្រួមប្រទេសកូរ៉េ។ ប៉ុន្តែ អង្គមហាសន្និបាតរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិបានអនុម័តដំណោះស្រាយមួយនៅក្នុងខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ 1955 ដោយបានប្រកាសថា យុទ្ធសន្តិភាពត្រូវតែស្ថិតនៅជាធរមាន រហូតដល់ការដាក់ជំនួសដោយកិច្ចព្រមព្រៀងមួយសម្រាប់ដោះស្រាយបញ្ហាប្រទេសកូរ៉េដោយសន្តិភាព។ ដូច្នេះ បញ្ហានៃការបង្រួបបង្រួមគ្នាឡើងវិញត្រូវបានផ្អាក។

2.1.5. តុល្យភាពនៃសង្គ្រាម

សង្គ្រាមកូរ៉េបានបង្កការបាត់បង់យ៉ាងច្រើននៃជីវិតមនុស្ស ក៏ដូចជាការខូចខាតទ្រព្យសម្បត្តិ។ កងទ័ពអាមេរិក ចំនួន 157,500 នាក់រងគ្រោះថ្នាក់ ក្នុងនោះមាន 33,625 បានស្លាប់, កងទ័ពរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិរងគ្រោះថ្នាក់ 14,000 ក្នុងនោះ 3,188 បានស្លាប់, និងទាហានកូរ៉េខាងត្បូង ចំនួន 225,784 នាក់ត្រូវបានសម្លាប់, 717,073 រងរបួស និង 43,572 បានបាត់ខ្លួន។ ជនស៊ីវិលកូរ៉េខាងត្បូងប្រមាណ 244,663 នាក់ត្រូវបានសម្លាប់, ជាង 229,000 នាក់រងរបួស, និង 387,744 ត្រូវបានគេចុះបញ្ជីថាបានបាត់ខ្លួន។ នៅក្នុងការបន្ថែមទៅនឹងចំនួននេះ ប្រជាជនកូរ៉េ ចំនួន 128,936 នាក់ត្រូវបានសម្លាប់ដោយពួកកុម្មុយនីស្ត អំឡុងពេលនៃការឈ្លានពានរបស់ពួកគេមកលើ ប្រទេសកូរ៉េខាងត្បូង ហើយអ្នកផ្សេងទៀតចំនួន 84,523 នាក់ត្រូវបានចាប់ខ្លួននាំយកទៅប្រទេសកូរ៉េខាងជើង។ តាមការប៉ាន់ប្រមាណ សង្គ្រាមបានបង្កឲ្យមានកុមារកំព្រាប្រមាណ 100,000 នាក់ និងស្ត្រីមេម៉ាយដោយសារសង្គ្រាម ចំនួន 300,000 នាក់នៅក្នុងប្រទេសកូរ៉េខាងត្បូងតែមួយ។ រដ្ឋធានីសេអ៊ូល ត្រូវបំផ្លិចបំផ្លាញទាំងស្រុង និងទីក្រុង សំខាន់ៗមួយចំនួនទៀតទទួលរងគ្រោះស្រដៀងគ្នានេះ។ ភាពពិតនៃការបំផ្លិចបំផ្លាញនៃសង្គ្រាមនេះ ភ្លាមៗនឹងត្រូវ បង្ហាញឲ្យឃើញច្បាស់ដល់ប្រជាជនអាមេរិកនៅក្នុងប្រទេស ដូចដែលគម្រោងនៃការយកទារក និងកុមារកំព្រាឲ្យ ចិញ្ចឹមដោយគ្រួសារអាមេរិក និងក្រោយមកបានចាប់ផ្តើមធ្វើដំណើរទៅដល់សហរដ្ឋអាមេរិក។

ការរងគ្រោះនៃភាគីកូរ៉េខាងជើងគឺមានកងទ័ពចំនួន 294,141 នាក់បានស្លាប់, 229,849 នាក់រងរបួស, និង 91,206 នាក់បានបាត់ខ្លួន។ ជនស៊ីវិលដែលរងគ្រោះរួមមាន 406,000 នាក់បានស្លាប់, ប្រជាជនចំនួន 1,594,000 នាក់បានរងគ្រោះ, និងចំនួន 680,000 នាក់បានបាត់ខ្លួន។ នៅក្នុងការបន្ថែម កងទ័ពចិនចំនួន 184,128 នាក់ត្រូវ បានសម្លាប់, 711,872 នាក់រងរបួស, និង 21,836 នាក់ត្រូវបានចុះបញ្ជីថាបានបាត់ខ្លួន។ ទីក្រុងសំខាន់ៗភាគច្រើន របស់កូរ៉េខាងជើង ដោយរួមទាំង ព្យុងយ៉ាង និងរោងចក្រឧស្សាហកម្ម រោងចក្រវ៉ែអគ្គិសនី និងប្រព័ន្ធគមនាគមន៍ផ្លូវ ដែកត្រូវបំផ្លិចបំផ្លាញ និងខូចខាតយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរ។ មានប្រជាជនកូរ៉េខាងជើងជាង 1.5 លាននាក់ត្រូវបានគេរាយ ការណ៍ថាបានរត់ទៅប្រទេសកូរ៉េខាងត្បូងកំឡុងសង្គ្រាម ដែលបានបង្កឲ្យមានបញ្ហាជនភៀសខ្លួននៅក្នុងកម្រិតមួយ ដែលគេមិនអាចស្មានទៅជាមុនបាន។ សង្គ្រាមដែលកូរ៉េខាងជើងបង្កឡើង ដើម្បីបង្រួបបង្រួមប្រទេសដោយប្រើ កម្លាំងបានបរាជ័យក្នុងការសម្រេចគោលបំណងរបស់គេ។ វាបានត្រឹមតែបង្កឲ្យមានការរងគ្រោះថ្នាក់ដ៏ធ្ងន់ធ្ងរដល់ ប្រជាជន និងបាត់បង់ទ្រព្យសម្បត្តិជាច្រើន ដូចដែលវាបានបង្កឲ្យមានកំហឹងដ៏ជួរចត់រវាងប្រជាជននៅភាគខាងត្បូង និងអ្នកទាំងឡាយនៅភាគខាងជើង។ វាបានបន្សល់ទុកនូវកេរ្តិ៍ដំណែល ដែលធ្វើឲ្យខូចប្រយោជន៍ដ៏ការខំប្រឹងនា ពេលក្រោយៗដើម្បីនាំយកមកវិញនូវការបង្រួបបង្រួមគ្នាឡើងវិញ។

2.2. ប្រទេសកូរ៉េខាងជើងនៅក្រោយសង្គ្រាម 1953

សាធារណៈរដ្ឋប្រជាមានិតប្រជាធិបតេយ្យកូរ៉េ (កូរ៉េខាងជើង) ដែលត្រូវបានបំផ្លិចបំផ្លាញយ៉ាងដំណាច់ត្រូវ បានការពារដោយការអនុវត្តន៍យោធាពីប្រទេសចិន បានប្រឈមទៅនឹងបញ្ហាជាច្រើនបន្ទាប់ពីឆ្នាំ 1953 ។ បន្ថែម ទៅលើការស្ថាបនាឡើងវិញនូវសេដ្ឋកិច្ច និងសង្គម កិច្ចការសំខាន់ៗចំនួន 4 របស់ គីមអ៊ិលស៊ុង គឺ ការបង្រួបបង្រួម អំណាចរបស់គាត់, ការស្ថាបនាគណបក្សឡើងវិញ, ការស្តារសេដ្ឋកិច្ចឡើងវិញ, និងការពង្រឹងវិស័យយោធា។ បើ ទោះបីជាជួបការលំបាកក៏ដោយ ក៏មេដឹកនាំកូរ៉េខាងជើង ជាមួយនឹងជំនួយដែលផ្តល់ឲ្យដោយសហភាពសូវៀត, ប្រទេសចិន, និងប្រទេសសង្គមនិយមផ្សេងទៀត បានស្ថាបនាឡើងវិញនូវមូលដ្ឋានគ្រឹះនៃនយោបាយរបស់ពួកគេ

និងបាននាំមកនូវការអភិវឌ្ឍន៍សេដ្ឋកិច្ច ដូចដែលពួកគេបានផ្លាស់ប្តូរប្រទេសកូរ៉េខាងជើងឲ្យក្លាយទៅជាវដ្តសង្គមនិយមដ៏ខ្លាំងក្លាមួយ។

2.2.1. ការអភិវឌ្ឍន៍នៃនយោបាយ និងយោធា

រចនាសម្ព័ន្ធនយោបាយរបស់កូរ៉េខាងជើងស្ថិតនៅដដែល ប៉ុន្តែចំនួនខេត្តបានកើនឡើងដោយសារការបង្កើតឡើងនូវខេត្តថ្មីចំនួន 2 គឺ ឆាកាង និង យ៉ាងកាង ដែលបានមកពីការបែងចែកខេត្តវ៉ាងហៃទៅជាខាងជើង និងខាងត្បូង និងការពង្រីកខេត្តកាងរ៉ុន ដូចដែលវាបានបញ្ចូលទីក្រុងរ៉ុនសានទៅក្នុងខេត្តហាមយុងខាងត្បូង ដែលបានធ្វើឲ្យខេត្តសរុបក្នុងប្រទេសកូរ៉េខាងជើងមានចំនួន 9 ដូចគ្នានឹងនៅប្រទេសកូរ៉េខាងត្បូង។ បន្ទាប់ពីនេះ ឆុងជីង និងហាមហ៊ីង ត្រូវបានគេតម្កើងទៅជាទីក្រុងពិសេស ខណៈពេលដែល កែសុង និងណាហ្គូ ត្រូវបានចាត់តាំងទៅជាតំបន់ពិសេស។

ការបោះឆ្នោតនៅក្រោយសង្គ្រាមជាលើកដំបូង ដើម្បីជ្រើសរើសសមាជិកសភាប្រជាជនជាន់ខ្ពស់បានធ្វើឡើងនៅក្នុងខែសីហា ឆ្នាំ 1953 តំណាងរាស្ត្រចំនួន 215 នាក់ត្រូវបានបោះឆ្នោតជ្រើសរើស។ នៅដើមដំបូង តំណាងរាស្ត្រនីមួយៗតំណាងឲ្យអ្នកបោះឆ្នោតចំនួន 50,000 នាក់ ប៉ុន្តែចាប់ពីឆ្នាំ 1962 មកតំណាងរាស្ត្រនីមួយៗតំណាងឲ្យអ្នកបោះឆ្នោតចំនួន 30,000 នាក់ ដោយបានបង្កើនចំនួនតំណាងរាស្ត្រ។ នៅក្នុងខែ ធ្នូ ឆ្នាំ 1972 សភាប្រជាជនជាន់ខ្ពស់បានបង្កើតធម្មនុញ្ញ “សង្គមនិយម” ថ្មីមួយ ដោយបានបង្កើតការិយាល័យប្រធានាធិបតី និងអនុប្រធានាធិបតី និងបានបោះឆ្នោតជ្រើសរើស គឹមអ៊ីលស៊ុង ធ្វើជាប្រធានាធិបតី។ នៅក្នុងពេលជាមួយគ្នានោះ ធម្មនុញ្ញបានបញ្ចុះអាយុនៃការបោះឆ្នោតពី 18 ឆ្នាំមកនៅ 17 ឆ្នាំ និងបានកំណត់យក ព្យុងយ៉ាង ធ្វើជាវដ្តធានីរបស់រដ្ឋ។ ជាមួយនឹងការកើនឡើងនៃចំនួនប្រជាជន ចំនួននៃតំណាងរាស្ត្របានកើនឡើងទៅដល់ចំនួន 687 នាក់ នៅពេលដែលការបោះឆ្នោតសម្រាប់សភាប្រជាជនជាន់ខ្ពស់លើកទី 9 ត្រូវបានធ្វើឡើងនៅក្នុងខែ មេសា ឆ្នាំ 1990 ។

ការស្ថាបនាឡើងវិញនៃគណបក្សពលករកូរ៉េ គឺទទួលបានជោគជ័យយ៉ាងខ្លាំងក្លា។ អំឡុងពេលនៃសង្គ្រាមសមាជិករបស់គណបក្សនេះបានធ្លាក់ចុះពីជាង 1 លាននាក់ រហូតនៅសល់តិចជាង 600,000 នាក់។ ប៉ុន្តែ ការពន្លឿននៃដំណើរការជ្រើសរើសបាននាំឲ្យមានការកើនឡើងនៃសមាជិករបស់គណបក្សរហូតដល់ 1.6 លាននាក់នៅក្នុងឆ្នាំ 1971 នៅជាង 2.5 លាននាក់នៅក្នុងឆ្នាំ 1989 ដែលបានធ្វើឲ្យគណបក្សកុម្មុយនីស្តកូរ៉េខាងជើងគឺជាគណបក្សមួយដែលធំជាងគេ។ ចំនួនប្រជាជនកូរ៉េខាងជើងនៅក្នុងឆ្នាំ 1989 មានចំនួន 21.4 លាននាក់។

នៅក្នុងឆ្នាំ 1989 គណៈកម្មការគោលមួយដែលមានសមាជិក 5 រូប នៃការិយាល័យនយោបាយ ដែលមានសមាជិក 15 រូប នៃគណៈកម្មការមជ្ឈឹមរបស់គណបក្សពលករកូរ៉េ ដែលមានសមាជិក 145 រូប ត្រូវបានបង្កើតឡើងដែលជាស្ថាប័នបង្កើតគោលនយោបាយជាន់ខ្ពស់បំផុតរបស់ជាតិ ជាមួយនិង គឹមអ៊ីលស៊ុង ធ្វើជាប្រធាន។ កូនប្រុសរបស់លោកគឹមជុងអ៊ីល អ្នកដែលត្រូវបានគេសម្គាល់អោយឲ្យក្លាយទៅជាអ្នកបន្តតំណែងពីឪពុករបស់លោក ត្រូវបានបោះឆ្នោតជ្រើសរើសជាសមាជិកមួយរូបនៃគណៈកម្មការដ៏មានអំណាចនេះ ក៏ដូចជាសមាជិកនៃ គណៈកម្មការយោធាដែល គឹមអ៊ីលស៊ុង ក៏ជាប្រធានផងដែរ។

ការអភិវឌ្ឍន៍នយោបាយដ៏សំខាន់បំផុតមួយគឺ ការពង្រឹងអំណាចផ្តាច់ការរបស់គឹមអ៊ីលស៊ុង។ គឹម បានធ្វើវិស្វកម្មឧត្តមសេនីយ៍មួយចំនួន ដោយរួមមានមុតុង នៅក្នុងខែ ធ្នូ ឆ្នាំ 1950 សម្រាប់ការបរាជ័យរបស់ពួកគេក្នុងការកាន់កាប់កូរ៉េខាងត្បូង។ ភ្លាមៗបន្ទាប់ពីសង្គ្រាម ដោយជំនួសដោយការបន្ទោសទៅលើការកាន់ច្រឡំរបស់លោក

គឺម បានធ្វើការចោទប្រកាន់មួយចំនួនប្រឆាំងជាមួយឧបនាយករដ្ឋមន្ត្រី និងរដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងការបរទេស ប៉ាក ហុនយុង និងអតីតមេដឹកនាំផ្សេងទៀតរបស់មេដឹកនាំគណបក្សពលករកូរ៉េខាងត្បូង។ ប៉ាក ត្រូវបានចោទប្រកាន់ជាពិសេស ថាជា “ចារកិច្ចអាមេរិក” និងអ្នកដ៏ទៃទៀតត្រូវបានចោទប្រកាន់ពីបទរៀបចំគម្រោងការក្បត់ដើម្បីទម្លាក់គឺម ចេញពី អំណាច។ បន្ទាប់ពីនេះ គឺម បានធ្វើវិស្សតកម្មទៅលើសមាជិកជាច្រើននៃក្រុមអ្នកគាំទ្រប៉ាក ហើយនៅក្នុងខែធ្នូ ឆ្នាំ 1955 គេបានប្រកាសថា ប៉ាក បានសម្លាប់ខ្លួនឯង។

នៅក្នុងឆ្នាំ 1955 នៅក្នុងគោលបំណងដើម្បីបង្កើតលិទ្ធិ និងអំណាចផ្តាច់ការរបស់ខ្លួន លោកគឺម អ៊ីលស៊ីង បានបង្កើននូវអ្វីដែលលោកបានហៅថា មនោគមន៍ឈូឆេ(ជូឆេ)។ ឈូឆេ មានន័យថា ស្វ័យភាព ឯករាជ្យ ឬម្ចាស់ ការខ្លួនឯង។ គឺម បានអះអាងថាវាគឺជា “ការអនុវត្តន៍នៃគំនិតម៉ាក្ស-លេនីន” ។ ដោយបានរិះគន់ទៅលើពួកកុម្មុយនីស្ត ទាំងឡាយណាដែលបាននិយាយថាវិធីរបស់ស្បៀតល្អបំផុត ឬវិធីរបស់ចិនល្អបំផុត គឺម បានបង្កើនគំនិតឈូឆេ តាម រយៈវិន័យចាស់របស់ពួកកុម្មុយនីស្តកូរ៉េ ដោយទទួលថា វាគឺជាលក្ខណៈសមរម្យបំផុតសម្រាប់ “បដិវត្តន៍កូរ៉េ” និងចរិក លក្ខណៈរបស់កូរ៉េ។ ដូច្នេះ ជាមួយនឹងមនោគមន៍ឈូឆេ គឺមអ៊ីលស៊ីង បានពង្រឹងអំណាចផ្តាច់ការរបស់លោក ខណៈ ពេលដែលវាបានបណ្តុះនូវលិទ្ធិផ្ទាល់ខ្លួនរបស់លោក។

គឺម អ៊ីលស៊ីង បានរើបប្រទះជម្លោះជាមួយគឺមទូបង ដែលជាប្រធានរបស់ គណៈកម្មការគោលរបស់សភា ប្រជាជនជាន់ខ្ពស់ និងជាមេដឹកនាំនៃក្រុមយេនាន របស់ពួកកុម្មុយនីស្តកូរ៉េ នៅពេលដែលគឺមទូបង បានបើកការ វាយប្រហាររបស់លោកប្រឆាំងជាមួយលិទ្ធិផ្ទាល់ខ្លួនដែលគឺមអ៊ីលស៊ីង កំពុងលើកតម្កើន។ ការវាយប្រហារមួយចំនួន ប្រឆាំងជាមួយលោកបានផ្តល់ឲ្យ គឺមអ៊ីលស៊ីង នូវលេសដ៏ងាយស្រួលមួយដើម្បីកំចាត់ក្រុមយេនាន ដែលលោកមាន បំណងប្រាថ្នាក្នុងការធ្វើវាអស់រយៈពេលយូរមកហើយ។ ដូច្នេះ នៅក្នុងខែសីហា ឆ្នាំ 1956 គឺម បានធ្វើការចោទ ប្រកាន់ប្រឆាំងជាមួយគឺមទូបង និងអ្នកគាំទ្ររបស់គេសម្រាប់ការធ្វើសកម្មភាពប្រឆាំងជាមួយគណបក្សរបស់ពួកគេ និងបានធ្វើវិស្សតកម្មទៅលើអ្នកដែលរិះគន់លោក ដោយរួមមានទាំងឧបនាយករដ្ឋមន្ត្រីម្នាក់ផងដែរ ដោយហេតុនេះ វាបានបង្កើតឲ្យមានភាពបាក់បែកគ្នាជាមួយសហភាពស្បៀត និងចិន។ នៅត្រង់ចំណុចនេះ មេដឹកនាំកុម្មុយនីស្ត ជាន់ខ្ពស់ជាច្រើនបានរត់ទៅកាន់ប្រទេសសូវៀត និងចិន។ បន្ទាប់ពីការដួលរលំនៃក្រុមយេនាន គឺម ក៏បានធ្វើវិស្សតកម្ម ទៅលើឧត្តមសេនីយ៍យោធាមួយចំនួន។ គេបានរាយការណ៍ថា នៅរវាងឆ្នាំ 1956 ដល់ 1958 អ្នកប្រឆាំងជាមួយ គណបក្សប្រមាណ 5,500 នាក់ត្រូវបានចាប់ខ្លួន និងបញ្ជូនទៅកាន់ “មណ្ឌលអប់រំឡើងវិញ”, 2,500 នាក់ត្រូវបាន ប្រហារជីវិត, ប្រហែល 60% នៃអ្នកធ្វើការងារនៅក្នុងបក្ស និងរដ្ឋាភិបាលត្រូវបានផ្លាស់ប្តូរដោយសារតែភាពមិនគួរ ឲ្យទុកចិត្តរបស់ពួកគេ។ ដូច្នេះ នៅក្នុងឆ្នាំ 1961 គឺមអ៊ីលស៊ីង អាចនិយាយបានថា “ក្រុមសមាសធាតុប្រឆាំងជាមួយ បក្ស និងឥទ្ធិពលនៃមនោគមន៍អាក្រក់របស់ពួកគេ” ត្រូវបានបំផ្លាញហើយ “កិច្ចការជាប្រវត្តិសាស្ត្រក្នុងការទទួល ជោគជ័យលើការបង្រួបបង្រួមទាំងស្រុងនៃចលនាកុម្មុយនីស្តកូរ៉េ” គឺទទួលបានជោគជ័យ។

នៅក្នុងឆ្នាំ 1966 គឺមអ៊ីលស៊ីង បានលុបបំបាត់ចោលនូវមុខដំណែងអនុប្រធាននៃគណបក្ស ដោយបាន បង្កើនអំណាចដល់មុខដំណែងប្រធានដែលលោកបានកាន់កាប់ ហើយនៅក្នុងឆ្នាំ 1972 នៅពេលដែលធម្មនុញ្ញថ្មី ត្រូវបានបង្កើតឡើង មនោគមន៍ ឈូឆេ ត្រូវបានប្រកាសថាជា “គោលការណ៍មគ្គុទេសរបស់សាធារណៈរដ្ឋ”។ នៅ ក្នុងពេលជាមួយគ្នានោះ គឺមអ៊ីលស៊ីង បានក្លាយជាប្រធានាធិបតីរបស់សាធារណៈរដ្ឋ ខណៈពេលដែលលោកបាន រក្សាដំណែងជាប្រធានបក្សដដែល ដែលបានប្តូរឈ្មោះទៅជា អគ្គលេខាធិការ។ នៅក្នុងគ្រានោះដែរ លោកបាន សំអិតសំអាងប្តូរប្រសប់លោកឲ្យក្លាយទៅជាអ្នកបន្តតំណែងពីលោកនៅក្នុងទសវត្សរ៍ឆ្នាំ 1960 ប៉ុន្តែនៅពាក់កណ្តាល

ទសវត្សឆ្នាំ 1970 លោកបានផ្លាស់ប្តូរគំនិត ដោយបានដាក់ជំនួសនូវកូនប្រុសរបស់លោក គឺមជ្ឈម្ពិល ឲ្យធ្វើជាអ្នកស្ទង់តំណែងពីលោក។

ការធ្វើឲ្យរីកចម្រើននូវវិស័យយោធា៖ ការស្ថាបនាឡើងវិញនូវវិស័យយោធាក៏ត្រូវបានជំរុញទៅមុខដែរ ជាមួយនឹងការបង្កើតឡើងនៃប្រព័ន្ធភាពពូកែសេវាយោធានៅក្នុងឆ្នាំ 1957 ។ ច្បាប់កេណ្ឌទាហានថ្មីបានតម្រូវឲ្យបុរសដែលមានកាយសម្បទាគ្រប់គ្រាន់ទាំងអស់ដែលមានអាយុរវាងពី 18 ទៅ 20 ឆ្នាំ និងអ្នកកំណែទាំងអស់ត្រូវបម្រើការនៅក្នុងកិច្ចការសកម្មនានាសម្រាប់រយៈពេល 5 ទៅ 6 ឆ្នាំ។

ចំនួននៃកងទ័ពរបស់កងទ័ពប្រជាជនបានកើនឡើងដល់ 678,000 នាក់នៅរវាងឆ្នាំ 1957 និង 1979 ហើយបន្ទាប់មកកើនដល់ 990,000 នាក់នៅក្នុងឆ្នាំ 1990 ។ បច្ចុប្បន្ននេះ កូរ៉េខាងជើងកងយោធា 16 អង្គភាព 49 កងពលធំ និង 65 កងពលតូច ហើយកងពលទាំងអស់ត្រូវបានបំបាក់ដោយរថគ្រោះចំនួន 3,600 គ្រឿង រថពាសដែកចំនួន 2,300 គ្រឿង និងកាំភ្លើងធំចំនួន 9,400 ដើម។ នៅក្នុងឆ្នាំ 1990 ចំនួនពលទាហាននៅក្នុងកងទ័ពជើងទឹកបានកើនឡើងដល់ 45,000 នាក់ ហើយកងទ័ពអាកាសបានកើនឡើងដល់ 80,000 នាក់។ កងទ័ពជើងទឹកត្រូវបានគេរាយការណ៍ថាមាននាវាចម្បាំងចំនួន 429 គ្រឿង នាវាមុជទឹកចំនួន 24 គ្រឿង និងនាវាផ្សេងៗទៀតចំនួន 237 គ្រឿង និងមានយន្តហោះចម្បាំងចំនួន 840 គ្រឿង យន្តហោះជំនួយចំនួន 480 និងឧទ្ធម្ភាគចក្រចម្បាំងចំនួន 280 គ្រឿង។

ក្នុងការបន្ថែមទៅលើកងកម្លាំងយោធាផ្លូវការ កូរ៉េខាងជើងមានមនុស្សចំនួន 6.8 លាននាក់បម្រុង និងកងជីវពលមួយដែលមានសមាជិក 2 លាននាក់ (ត្រូវបានបង្កើតឡើងនៅក្នុងឆ្នាំ 1959) ដែលរួមបញ្ចូលបុរសដែលមានអាយុក្រោម 60 ឆ្នាំនិង ស្ត្រីដែលមានអាយុត្រឹម 40 អ្នកដែលទទួលបានការបណ្តុះបណ្តាលផ្នែកយោធាកំណែន និងចូលរួមនៅក្នុងសម័យទូរយោធាប្រចាំឆ្នាំ និងប្រឆាំងពេល ដើម្បីប្រុងប្រៀបក្នុងការចូលរួមទៅក្នុងសមរភូមិនៅគ្រប់កាលៈទេសៈ។ ចាប់ពីឆ្នាំ 1970 មក សិស្សទាំងអស់ចាប់ពីកម្រិតអនុវិទ្យាល័យទៅ ត្រូវរៀបចំបញ្ចូលទៅក្នុងឆ្នាំយុវជនក្រហម និងផ្តល់ការបណ្តុះបណ្តាលមូលដ្ឋានគ្រឹះយោធា។ នៅក្នុងគ្រានោះដែរ នៅក្នុងឆ្នាំ 1966 ដំណើរការនៃការរៀបចំការពារសឹកសត្រូវនៅក្នុងប្រទេសទាំងមូលបានចាប់ផ្តើមឡើង ដូចដែលវាលយន្តហោះយោធាជាច្រើនត្រូវបានគេស្ថាបនាឡើង ហើយលានដ្ឋានធំៗត្រូវបានគេដឹកដើម្បីដាក់យន្តហោះ និងនាវាចម្បាំង។ បន្ទាប់ពីនោះមក កូរ៉េខាងជើងបានចាប់ផ្តើមដឹកលានដ្ឋានមួយចំនួននៅក្រោមតំបន់គ្មានយោធានៅទល់មុខតំបន់ស នៅក្នុងគោលបំណងប្រើប្រាស់វាជាផ្លូវសម្ងាត់សម្រាប់ចូលឈ្លានពានទៅក្នុងប្រទេសកូរ៉េខាងត្បូង។ លានដ្ឋានទាំងអស់នេះត្រូវបានគេរកឃើញនៅក្នុងឆ្នាំ 1974 ឆ្នាំ 1975 និងឆ្នាំ 1978 ។ យោងទៅតាមព័ត៌មានថ្មីៗនេះបានឲ្យដឹងថា បន្ទាប់ពីឆ្នាំ 1987 កូរ៉េខាងជើងមិនត្រឹមតែផលិតគ្រាប់មីលស៊ីលស្តុតបី ជាច្រើនប៉ុណ្ណោះទេ ប៉ុន្តែក៏បានបង្កើតឲ្យមានការបាញ់គ្រាប់ស្តុតនៅតាមបណ្តោយខ្សែបន្ទាត់ស។

2.2.2. ការអភិវឌ្ឍន៍សេដ្ឋកិច្ច និងសង្គម

ការស្តារឡើងវិញ និងការអភិវឌ្ឍន៍សេដ្ឋកិច្ចមិនត្រឹមតែជារឿងបន្ទាន់បំផុតនោះទេ ប៉ុន្តែវាក៏ជាកិច្ចការដ៏លំបាកមួយសម្រាប់រដ្ឋាភិបាលកូរ៉េខាងជើងបន្ទាប់ពីសង្គ្រាម។ គេបានប៉ាន់ប្រមាណថា ប្រហែល 80 ភាគរយនៃសមត្ថភាពផលិតរបស់កូរ៉េខាងជើងត្រូវបានបំផ្លិចបំផ្លាញដោយសារសង្គ្រាម ហើយរោងចក្រឧស្សាហកម្ម និងទំនប់វារីអគ្គិសនីជាច្រើនត្រូវបានបំផ្លិចបំផ្លាញ និងខូចខាត។ ផលិតផលនៃថាមពលអគ្គិសនីបានធ្លាក់ចុះមកនៅត្រឹមមួយលានគីឡូវ៉ាត់ម៉ោង, ផលិតផលផ្សេងៗបានធ្លាក់ចុះមកនៅត្រឹមចំនួន 708,000 តោន, និងស៊ីម៉ង់ត៍ធ្លាក់មកនៅ

27,000 តោននៅក្នុងឆ្នាំ 1953 ។ ផលិតផលគ្រាប់ធញ្ញជាតិបានថយចុះមកនៅតិចជាងមួយលានតោន នៅក្នុងឆ្នាំ ជាមួយគ្នានោះ។ ចំនួនប្រជាជនក៏បានធ្លាក់ចុះមកនៅប្រហែល 7.5 លាននាក់។

ការអភិវឌ្ឍសេដ្ឋកិច្ច៖ ដើម្បីស្ថាបនាសេដ្ឋកិច្ចឡើងវិញ របបកូរ៉េខាងជើងបានដាក់ចេញនូវគម្រោងការណ៍ មួយចំនួន ជាមួយនឹងជំនួយពីសហភាពសូវៀត និងបណ្តាប្រទេសសង្គមនិយមផ្សេងៗទៀត៖ ផែនការណ៍ 3 ឆ្នាំម្តង (1954-56), ផែនការណ៍ 5 ឆ្នាំម្តង (1957-61), ផែនការណ៍ 6 ឆ្នាំម្តង (1971-76), និងផែនការណ៍ 7 ឆ្នាំចំនួន 2 ដង (1961-67 និង 1978-84)។ ផែនការណ៍ 3 ឆ្នាំ (1954-56) ត្រូវបានរចនាឡើងសម្រាប់ការស្តារឡើងវិញ ក្រោយសង្គ្រាម ចំណែកផែនការណ៍ក្រោយៗមកទៀតមានគោលបំណងក្នុងការពង្រឹងនូវវិស័យឧស្សាហកម្ម ជាពិសេស ឧស្សាហកម្មធន់ធ្ងន់។ ផែនការណ៍ 7 ឆ្នាំលើកដំបូង (1961-67) ត្រូវបានសម្រេចនៅក្នុងរយៈពេល 10 ឆ្នាំ ដោយ បានបញ្ចប់នៅក្នុងឆ្នាំ 1970 ហើយផែនការណ៍ 6 ឆ្នាំលើកដំបូង (1971-76 បានបញ្ចប់នៅក្នុងឆ្នាំ 1977 ជាមួយនឹង បញ្ហាមួយចំនួន ដោយរួមមានទាំងកង្វះខាតថវិកា និងសម្ភារៈ។ នៅក្នុងឆ្នាំ 1985 ផែនការណ៍ 7 ឆ្នាំលើកទី 3 បាន ចាប់ផ្តើមឡើង។

ស្ថិតនៅក្រោមការត្រួតពិនិត្យដ៏តឹងរឹងទៅលើប្រព័ន្ធសេដ្ឋកិច្ច, ផែនការណ៍រដ្ឋជាប្រព័ន្ធ, ការប្រមូលផ្តុំនៃ អំណាច, និងហិរញ្ញវត្ថុ និងជំនួយផ្សេងៗទៀតដែលផ្តល់ឲ្យដោយសហភាពសូវៀត និងបណ្តាប្រទេសសង្គមនិយម ផ្សេងៗទៀត ការស្តារឡើងវិញ និងការអភិវឌ្ឍនៃសេដ្ឋកិច្ចរបស់កូរ៉េខាងជើងបានកើនឡើងយ៉ាងខ្លាំងក្លានៅពាក់កណ្តាល ទសវត្សឆ្នាំ 1960 ។ ដូច្នេះ ផលិតផលជាតិសរុបបានកើនឡើងពី 320 លានដុល្លារអាមេរិកនៅក្នុងឆ្នាំ 1953 ដល់ 3.6 កោដិនៅក្នុងឆ្នាំ 1967 ហើយចំណូលក្នុងមនុស្សម្នាក់បានកើនឡើងពី 41 ដុល្លារអាមេរិកនៅក្នុងឆ្នាំ 1953 មកដល់ 218 ដុល្លារអាមេរិកនៅក្នុងឆ្នាំ 1967 ។ នៅអំឡុងពេលនោះដែល ការរួមចំណែកនៃវិស័យកសិកម្មនៅក្នុងផលិតផល ជាតិសរុបបានធ្លាក់ចុះពី 51.1 ភាគរយ ដល់ 19.3 ភាគរយ ខណៈពេលដែលការរួមចំណែកនៃវិស័យឧស្សាហកម្ម បានកើនឡើងពី 23.2 ភាគរយ ដល់ 62.3 ភាគរយ។

បន្ទាប់ពីឆ្នាំ 1967 មក ជាមួយនឹងការថយចុះនៃជំនួយរបស់សូវៀត រួមជាមួយនឹងការកើនឡើងនៃការិយា ធិបតេយ្យ កំណើនសេដ្ឋកិច្ចបានធ្លាក់ចុះ។ ប៉ុន្តែ ផលិតផលជាតិសរុបបានកើនដល់ 13.6 កោដិដុល្លារអាមេរិកត្រឹមឆ្នាំ 1982 ជាមួយនឹងចំណូលក្នុងប្រជាជនម្នាក់ស្មើនឹង 736 ដុល្លារអាមេរិកនៅក្នុងឆ្នាំជាមួយគ្នានោះ។ នៅក្នុងឆ្នាំ 1989 ផលិតផលជាតិសរុបរបស់កូរ៉េខាងជើងបានកើនដល់ 21.1 កោដិដុល្លារអាមេរិក ជាមួយនឹងចំណូលក្នុងប្រជាជនករ ម្នាក់មាន 987 ដុល្លារអាមេរិក។ អាត្រាកំណើនប្រចាំឆ្នាំនៃផលិតផលជាតិសរុបជាមធ្យមត្រឹមឆ្នាំ 1988 មាន 3 ភាគ រយ ប៉ុន្តែបានធ្លាក់មកនៅត្រឹម 2 ភាគរយនៅក្នុងឆ្នាំ 1989 ។ អ្នកប្រាជ្ញសូវៀតម្នាក់បានរាយការណ៍នៅក្នុងឆ្នាំ 1990 ថា ផលិតផលជាតិសរុបរបស់កូរ៉េខាងជើងនៅក្នុងឆ្នាំ 1989 មានប្រមាណ 19.5 កោដិដុល្លារអាមេរិក ជាមួយនឹង ចំណូលក្នុងប្រជាជនម្នាក់មាន 400 ដុល្លារអាមេរិក។

ដើម្បីបង្កើនផលិតផល គីមអ៊ីលស៊ុង បានផ្តល់នូវការណែនាំ “នៅនឹងទីកន្លែង” ជាច្រើន ដោយបានចាប់ផ្តើម កម្មវិធីថ្មីមួយចំនួន។ កម្មវិធីដំបូងគឺ ចលនា “សេះហោះ” ដែលបានចាប់ផ្តើមឡើងនៅក្នុងឆ្នាំ 1958 ។ នៅក្នុងចលនា នេះ កម្មករប្រមាណ 1 លាននាក់ត្រូវបានប្រមូលផ្តុំ និងបង្កើតទៅជា “ក្រុមការងារសេះហោះ” ហើយពួកគេត្រូវបាន ចាត់តាំងនៅក្នុងគម្រោងមួយចំនួនដើម្បីដឹកនាំកម្មករក្នុងតំបន់។ ការធ្វើស្រែចំការទាំងអស់ត្រូវបានរៀបចំឲ្យទៅជា សហករណ៍បង្កបង្កើនផលចំនួន 3,843 នៅក្នុងឆ្នាំ 1958 ដោយបានបញ្ចប់កម្មសិទ្ធិឯកជនលើដីស្រែចំការ ហើយ ពួកគេត្រូវបានបញ្ជាឲ្យធ្វើតាម “វិធីសាស្ត្រ ធុនសាង” ដែល គីមអ៊ីលស៊ុង ព្រាងឡើងនូវគំរូសហករណ៍បង្កបង្កើន

ផលមួយនៅ ឆ្នុងសានី ស្ថិតនៅជិតទីក្រុង ព្យុងយ៉ាង នៅក្នុងឆ្នាំ 1960 ។ វាមានគោលបំណងក្នុងការបង្កើនភាពសប្បាយរីករាយ និងជំនាញបច្ចេកទេសដល់បក្សពលករកម្រិតទាបដែលត្រូវបានចាត់តាំងទៅជាសហករណ៍បង្កបង្កើនផល ក៏ដូចជាប្រជាកសិករ ដោយបានរុះរើការិយាធិបតេយ្យ និង “បញ្ជាការនិយម” របស់បក្សពលករ។ សម្រាប់កម្មករឧស្សាហកម្ម គឺមអ៊ីលស៊ីង បានបង្កើតនូវអ្វីដែលគេហៅថា “វិធីសាស្ត្រតែអាន” នៅក្នុងរោងចក្រមួយដែលមានទីតាំងស្ថិតនៅជិតទីក្រុង ព្យុងយ៉ាង នៅក្នុងខែ ធ្នូ ឆ្នាំ 1960 ។ វិធីសាស្ត្រត្រូវបានគេនិយាយថាជាសំណៅមួយរបស់ “វិធីសាស្ត្រឆ្នុងសានី” មានគោលបំណងក្នុងការលើកតម្កើនការគ្រប់គ្រងជាសមូហភាពទៅលើគណៈកម្មការបក្ស និងកម្មករនៅក្នុងរោងចក្រនីមួយៗ។ នៅក្នុងខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ 1973 ការធ្វើបដិវត្តន៍ 3 (គំនិត បច្ចេកវិទ្យា និងវប្បធម៌) ត្រូវបានគេអនុវត្តន៍ដើម្បីលើកកម្ពស់ការកើនឡើងនៃសេដ្ឋកិច្ច។ ជាមួយនឹងការធ្វើបដិវត្តន៍នេះយុវជនបក្សចំនួន 60,000 នាក់ត្រូវបានចាត់តាំងទៅជា “ក្រុមបដិវត្តន៍តូចៗ 3 ” ហើយពួកគេត្រូវបានបញ្ជូនទៅកាន់កសិដ្ឋាន និងរោងចក្រនានាដើម្បីបង្ខំឲ្យកសិករ និងកម្មករធ្វើការកាន់តែខ្លាំងក្លា។

ស្ថិតនៅក្រោមគម្រោងការណ៍របស់រដ្ឋ ដែលបានផ្តល់ឯកសិទ្ធិដល់ការអភិវឌ្ឍន៍ឧស្សាហកម្មធ្ងន់ធ្ងន់ប្រទេសកូរ៉េខាងជើងបានទទួលជោគជ័យយ៉ាងខ្លាំងក្លានៅក្នុងកំណើននៃឧស្សាហកម្ម។ អត្រាកំណើនប្រចាំឆ្នាំនៃសេដ្ឋកិច្ចកំឡុងឆ្នាំ 1957-61 ជាមធ្យមមានចំនួន 36.6 ភាគរយ ប៉ុន្តែបន្ទាប់មកបានធ្លាក់មកនៅ 12.8 ភាគរយចាប់ពីពាក់កណ្តាលទសវត្សរ៍ឆ្នាំ 1960 មក ហើយនៅក្នុងទសវត្សរ៍ឆ្នាំ 1970 និង 1980 វាបានធ្លាក់ចុះកាន់តែខ្លាំងទៀត។ ដូចដែលអាច រវាងឆ្នាំ 1954 ដល់ឆ្នាំ 1979 ផលិតផលនៃថាមពលអគ្គិសនីបានកើនឡើងដល់ 40 លានគីឡូវ៉ាត់ម៉ោង, ផលិតផលធុងថ្មបានកើនដល់ 65 លានតោន, ស៊ីម៉ង់ត៍បានកើនដល់ 8.8 លានតោន, និងជីគីមីបានកើនដល់ 4.5 លានតោននៅក្នុងឆ្នាំ 1979 ។ បន្ទាប់ពីឆ្នាំ 1979 មក កូរ៉េខាងជើងបានបញ្ឈប់ការបោះពុម្ពផ្សាយរបាយការណ៍លម្អិតអំពីកំណើតសេដ្ឋកិច្ច និងការប៉ាន់ប្រមាណដ៏ត្រឹមត្រូវអំពីការអភិវឌ្ឍន៍សេដ្ឋកិច្ចបន្ទាប់ពីឆ្នាំនោះគឺមានភាពលំបាក។ ប៉ុន្តែ គេបានរាយការណ៍ការថា នៅក្នុងឆ្នាំ 1989 កូរ៉េខាងជើងបានផលិតថាមពលអគ្គិសនី 55.5 លានគីឡូវ៉ាត់, ធុងថ្ម 85 លានតោន, ដែក 7 លានតោន, ស៊ីម៉ង់ត៍ 13.5 លានតោន និងជីគីមី 5.6 លានតោន។ នៅក្នុងគ្រានោះដែរ រវាងឆ្នាំ 1953 ដល់ឆ្នាំ 1979 ចំនួនកម្មករក្នុងវិស័យឧស្សាហកម្មបានកើនឡើងពី 524,000 នាក់ទៅដល់ 1.5 លាននាក់។ ដោយសារតែមានការសង្កត់ធ្ងន់ទៅលើការអភិវឌ្ឍឧស្សាហកម្មធ្ងន់ធ្ងន់ ការអភិវឌ្ឍន៍នៃឧស្សាហកម្មធនស្រាយស្ថិតនៅកម្រិតអន់ថយ ដោយបង្កឲ្យមានកង្វះខាតដ៏ធ្ងន់ធ្ងរមួយនៃរបស់ប្រើប្រាស់ប្រចាំថ្ងៃ និងការធ្លាក់ចុះកម្រិតនៃការរស់នៅ។ រាល់របស់របរប្រើប្រាស់មិនសំខាន់មួយចំនួនមានដូចជា សាប៊ូ កន្សែង ស្បែកជើង និងសំលៀកបំពាក់ត្រូវបានគេកម្រិតក្នុងការចែកចាយ ហើយតម្លៃនៃទំនិញមួយចំនួនដែលមិនត្រូវបានកម្រិតនៅក្នុងការចែកចាយ មានដូចជា បិច វិទ្យុ និងកង់ គឺមានកម្រិតថ្លៃចំពោះកម្មករទូទៅក្នុងការទិញវា។

កិច្ចការនៅក្នុងការសម្រេចឲ្យបាននូវការពឹងពាក់លើខ្លួនឯងនៅក្នុងការផ្គត់ផ្គង់ស្បៀងអាហារ គឺជារឿងធំមួយរបស់កូរ៉េខាងជើង។ បើទោះបីជាមានតំបន់ដាំដុះស្រូវនៅភាគខាងលិចក៏ដោយ ក៏ប្រទេសកូរ៉េខាងជើងបានដាំដុះនូវស្រូវមីយេ និងដំឡូងបារាំងជាច្រើន ដោយពឹងមុនបានពឹងផ្អែកយ៉ាងខ្លាំងក្លាទៅលើការផ្គត់ផ្គង់ស្រូវពីភាគខាងត្បូង។ បន្ទាប់ពីសង្គ្រាមកូរ៉េមក តំបន់ភាគខាងកើតបានក្លាយជាតំបន់ដាំដុះពោត ដូចដែលតំបន់វ៉ាងជូ និងសាវីននៅតែជាតំបន់ដាំដុះផ្លែឈើ ជាមួយនឹងផ្លែប៉ោមបានក្លាយជាដំណាំចំបង។

ដើម្បីបង្កើនទិន្នផលស្រូវ ប្រទេសកូរ៉េខាងជើងបានអនុវត្តន៍នូវគម្រោងកាប់រានដីមួយចំនួន ដោយបានប្រែក្លាយតំបន់ទំនាបតូចៗមួយចំនួន និងកូនភ្នំតូចៗឲ្យក្លាយទៅជាតំបន់ដាំដុះស្បៀងអាហារ។ ផ្ទះរបស់ប្រជាកសិករ

ត្រូវបានផ្លាស់ប្តូរពីវាលស្រែទៅកាន់លើភ្នំដើម្បីបង្កើនផ្ទៃដីដាំដុះស្រូវ។ ផលិតកម្មដីគីមីបានចាប់ផ្តើមឡើងនៅក្នុងឆ្នាំ 1956 ជាមួយនឹងការស្ថាបនារោងចក្រដីគីមីនៅ ហ៊ុងណាម ឡើងវិញ។

បើទោះបីជារបាយការណ៍របស់កូរ៉េខាងជើងមិនអាចយកជាការបានក៏ដោយ ក៏រដ្ឋាភិបាលកូរ៉េខាងជើងបានប្រកាសថា បរិមាណនៃទិន្នផលធុញជាតិបានកើនឡើងពី 2.3 លានតោននៅក្នុងឆ្នាំ 1954 ដល់ 9 លានតោននៅក្នុងឆ្នាំ 1979 ។ ប្រភពឯកសារឯករាជ្យផ្សេងទៀតបានប៉ាន់ប្រមាណថា បរិមាណពិតប្រាកដនៃទិន្នផលគ្រាប់ធុញជាតិនៅក្នុងប្រទេសកូរ៉េខាងជើងនៅក្នុងឆ្នាំ 1979 មិនមានច្រើនជាង 4.9 លានតោនឡើយ។ ក្នុងចំណោមនោះ ស្រូវមានចំនួន 2.4 លានតោន ហើយនៅសេសលល់ប៉ុន្មានគឺជាពោត។ នៅក្នុងឆ្នាំ 1989 បរិមាណពិតប្រាកដនៃទិន្នផលគ្រាប់ធុញជាតិរបស់កូរ៉េខាងជើងមានចំនួនប្រហែល 4.9 លានតោន ដោយ សារតែភាពរាំងស្ងួត និងទឹកជំនន់អស់រយៈពេល 4 ឆ្នាំ។ ក្នុងចំនួននេះ ស្រូវបានចំនួន 2.2 លានតោន និង 2.7 លានតោនទៀតគឺពោត ។ ដូច្នេះ កង្វះខាតយ៉ាងខ្លាំងក្លានៃស្បៀងអាហារបានបន្ត ដូចដែលចំនួនប្រជាជនបានកើនឡើងយ៉ាងខ្លាំងក្លាពីប្រហែល 7.5 លាននាក់នៅក្នុងឆ្នាំ 1954 មកដល់ 21.4 លាននាក់នៅក្នុងឆ្នាំ 1989 ។

ដោយសារតែកង្វះខាតដ៏រ៉ាំរ៉ៃនៃគ្រាប់ធុញជាតិ បានបង្ខំឲ្យកូរ៉េខាងជើងទិញនូវស្បៀងអាហារដ៏ច្រើនពីសហភាពសូវៀត និងចិន។ នៅអំឡុងក្នុងឆ្នាំ 19070-76 តែមួយ កូរ៉េខាងជើងបានចំណាយថវិកាចំនួន 112 លានដុល្លារអាមេរិកដើម្បីទិញគ្រាប់ធុញជាតិពីប្រទេសក្រៅ។ នៅក្នុងស្ថានភាពមួយចំនួន ការចែកចាយស្បៀងអាហារត្រូវបានកម្រិតទៅលើបុគ្គលនីមួយៗអាស្រ័យទៅលើអាយុរបស់ពួកគេ និងប្រភេទការងារដែលពួកគេធ្វើ កម្មកររោងចក្រឧស្សាហកម្មទទួលបានច្រើន, នៅខណៈពេលដែលមនុស្សចាស់ និងកុមារទទួលបានតិច។ ក្នុងចំណោមគ្រាប់ធុញជាតិដែលបានកម្រិតការចែកចាយ មាន 25 ភាគរយជាស្រូវ និង 75 ភាគរយជាពោត។

ការធ្វើពាណិជ្ជកម្មមួយចំនួនមិនមាននៅក្នុងប្រទេសកូរ៉េខាងជើងឡើយ ហើយរាល់ហាងលក់ទំនិញទាំងអស់ត្រូវបានបើកឲ្យដំណើរការដោយរដ្ឋាភិបាល។ មិនមានការធ្វើជំនួញឯកជន ដោយរួមទាំងភោជនីយដ្ឋាន ត្រូវបានអនុញ្ញាតឡើយ។ រាល់ផ្ទះល្វែង និងផ្ទះប្រជាកសិករទាំងអស់គឺជាកម្មសិទ្ធិរបស់រដ្ឋាភិបាល និងបានជួលនៅក្នុងតម្លៃទាបមិនគួរឲ្យជឿ ការជួលប្រចាំខែរបស់កម្មករសម្រាប់ផ្ទះល្វែងមួយដែលមានបន្ទប់គេងមួយ ផ្ទះបាយមួយ និងបន្ទប់ទឹកមួយជាមធ្យមគឺ 2.5 ដុល្លារអាមេរិកក្នុងមួយខែ បូកជាមួយអត្ថប្រយោជន៍ផ្សេងទៀត (ប្រហែល 4 ដុល្លារអាមេរិក)។ ប៉ុន្តែ ប្រាក់ខែសម្រាប់កម្មករក៏មានកម្រិតទាបដែរ។ នៅក្នុងឆ្នាំ 1989 ប្រាក់ខែជាមធ្យមសម្រាប់កម្មកររោងចក្រម្នាក់គឺប្រហែល 90 ដុល្លារអាមេរិកក្នុងមួយខែ ហើយនៅក្នុងឆ្នាំ 1989 នោះដែរ វេជ្ជបណ្ឌិត និងសាស្ត្រាចារ្យសាកលវិទ្យាល័យទទួលបានប្រាក់ខែ 185 ដុល្លារអាមេរិកក្នុងមួយខែ។

ការយកពន្ធ “វត្ថុបុរាណមួយរបស់សង្គមនិយមចាស់” ដោយយោងទៅតាមមេដឹកនាំកូរ៉េខាងជើង ត្រូវបានលុបបំបាត់ចោល ប៉ុន្តែប្រជាជនដែលមានប្រាក់ចំណូលត្រូវបានគេ “លើកទឹកចិត្ត” ឲ្យឧបត្ថម្ភដល់រដ្ឋាភិបាលសម្រាប់គោលបំណងមួយចំនួន និងសន្សំទុកឲ្យកាន់តែច្រើនតាមតែអាចធ្វើទៅបាន “សម្រាប់ជាជំនួយផ្នែកហិរញ្ញវត្ថុដែលនឹងត្រូវផ្តល់ឲ្យកូរ៉េខាងត្បូងនៅពេលក្រោយ”។

ប្រជាកសិករនៅក្នុងសហករណ៍បង្កបង្កើនផលបានប្រគល់ទិន្នផលរបស់ពួកគេទៅឲ្យរដ្ឋាភិបាល និងទទួលបានចំណែកមួយចំនួននៃទិន្នផលនោះ ក៏ដូចជាប្រាក់សំណងសម្រាប់គ្រាប់ធុញជាតិ និងរបស់របរផ្សេងៗទៀតដែលពួកគេបានផលិត។ ប្រជាកសិករទាំងអស់ត្រូវជាប់កិច្ចសន្យាជាមួយសហករណ៍បង្កបង្កើនផល ដូចដែលកម្មករ

រោងចក្រទាំងអស់ត្រូវជាប់កិច្ចសន្យាជាមួយរោងចក្ររបស់ពួកគេ ហើយមានតែបន្ទាប់ពីការយល់ព្រមរបស់រដ្ឋាភិបាល ប៉ុណ្ណោះ ទើបពួកគេអាចផ្លាស់ប្តូរការងាររបស់ពួកគេបាន។ ប៉ុន្តែក្នុងការទទួលបានការយល់ព្រមពីរដ្ឋាភិបាលវាគឺជា រឿងមួយដែលមិនងាយស្រួលឡើយ។

បញ្ហាសេដ្ឋកិច្ចដ៏រីករំបួលរម្ងាប់របស់កូរ៉េខាងជើងគឺ ឱនភាពពាណិជ្ជកម្មដ៏រ៉ាំរ៉ៃរបស់គេ។ ដោយការចំណាយ ប្រមាណ 35 ភាគរយនៃចំណូលជាតិប្រចាំឆ្នាំសម្រាប់វិស័យយោធា និងធ្វើការនាំចេញបានតិចតួច ប្រាក់បំណុល របស់កូរ៉េខាងជើងដែលជំពាក់បណ្តាប្រទេសសង្គមនិយម ដែលជាដៃគូពាណិជ្ជកម្មសំខាន់របស់កូរ៉េខាងជើង បាន កើនឡើងយ៉ាងច្រើន។ ជាឧទាហរណ៍ នៅក្នុងឆ្នាំ 1975 ការនាំចេញរបស់កូរ៉េខាងជើងមានតម្លៃ 400 លានដុល្លារអាមេរិក ប្រើប្រៀបធៀបជាមួយការនាំចូលរបស់គេដែលបានតម្លៃ 1,075 លានដុល្លារអាមេរិក។ បន្ទាប់ពីកូរ៉េខាងជើងបានបង្កើត ទំនាក់ទំនងពាណិជ្ជកម្មជាមួយប្រទេសជប៉ុន និងប្រទេសមួយចំនួនតូចដែលមិនមែនជាប្រទេសសង្គមនិយមនៅ ក្នុងឆ្នាំ 1970 (ប្រទេសកូរ៉េខាងត្បូង និងសហរដ្ឋអាមេរិក មិនមានទំនាក់ទំនងពាណិជ្ជកម្មជាមួយកូរ៉េខាងជើង ឡើយរហូតមកដល់ឆ្នាំ 1990) ស្ថានភាពកាន់តែអាក្រក់ទៅ ហើយមកត្រឹមឆ្នាំ 1989 ការនាំចូលរបស់គេបាន កើនឡើងដល់ 2.5 កោដិដុល្លារអាមេរិក ខណៈពេលដែលការនាំចេញរបស់គេមានត្រឹមតែ 1,559 លានដុល្លារអាមេរិក ប៉ុណ្ណោះ។ ហេតុដូច្នេះហើយ នៅក្នុងឆ្នាំ 1979 ប្រទេសកូរ៉េខាងជើងបានក្លាយជាប្រទេសកុម្មុយនីស្តដំបូងដែលបាន មិនបានធ្វើតាមកិច្ចសន្យារបស់ខ្លួនអំពីប្រាក់បំណុលបរទេស ហើយជាលទ្ធផល ការផ្តល់ឥណទានបច្ច័យប្រទេស បានកាត់បន្ថយយ៉ាងច្រើន។ នៅក្នុងឆ្នាំ 1979 កូរ៉េខាងជើងបានចុះកិច្ចព្រមព្រៀងមួយជាមួយប្រទេសជប៉ុនកំណត់ ពេលឡើងវិញនៃការសងប្រាក់បំណុលរហូតដល់ជាង 10 ឆ្នាំ ដោយចាប់ផ្តើមពីឆ្នាំ 1980 ទៅ ប៉ុន្តែ នៅក្នុងឆ្នាំ 1983 ជាថ្មីម្តងទៀតដោយមិនអាចសងប្រាក់បំណុលប្រចាំត្រីមាសបាន កូរ៉េខាងជើងបានរំកិលទៅជិតប្រទេសជប៉ុនដើម្បី លើកពេលនៃការសងប្រាក់បំណុល និងបានចុះហត្ថលេខាលើកិច្ចព្រមព្រៀងមួយផ្សេងទៀតជាមួយប្រទេសជប៉ុន ដោយបានពន្យារពេលនៃការសងប្រាក់បំណុលរបស់គេរហូតដល់ឆ្នាំ 1986 ។ ប៉ុន្តែ ប្រទេសកូរ៉េខាងជើងមិនអាចធ្វើ តាមកិច្ចសន្យារបស់គេនៅក្នុងឆ្នាំ 1986 បានឡើយ។

នៅក្នុងឆ្នាំ 1984 ប្រទេសកូរ៉េខាងជើងបានអនុវត្តន៍សហគ្រាសរួមគ្នាជាមួយបណ្តាប្រទេសសង្គមនិយមមួយចំ នួន។ នៅក្នុងពេលជាមួយគ្នានោះ “ពាណិជ្ជកម្មឯកជន” ត្រូវបានអនុញ្ញាតដោយប្រតិភូព្រង ប៉ុន្តែអ្នកចូលទៅទស្សនា ប្រទេសកូរ៉េខាងជើងនៅក្នុងឆ្នាំ 1989 បានរាយការណ៍ថា គ្មានហាងទំនិញ ឬការធ្វើជំនួញឯកជនណាមួយឡើយ។

ស្ថានភាពសេដ្ឋកិច្ចកាន់តែយ៉ាប់យឺនទៅក្នុងរយៈពេលប៉ុន្មានឆ្នាំចុងក្រោយ។ យោងតាមប្រភពឯកសារ របស់ជប៉ុន ការធ្វើពាណិជ្ជកម្មក្រៅប្រទេសរបស់កូរ៉េខាងជើងបានធ្លាក់ចុះ 10 ភាគរយនៅត្រឹមឆ្នាំ 1989 ហើយស្ថាន ភាពនេះមិនអាចធ្វើឲ្យប្រសើរបានឡើយ ដោយសារតែបំណុលដែលមិនទាន់សង និងការផ្លាស់ប្តូររបស់ប្រទេស សង្គមនិយមទៅរកការប្រើប្រាស់សាច់ប្រាក់។ នៅក្នុងឆ្នាំ 1989 ការនាំចេញរបស់ប្រទេសកូរ៉េខាងជើងមានតម្លៃ 1.6 កោដិដុល្លារអាមេរិក ដែលធ្លាក់ចុះ 6 ភាគរយទាបជាងឆ្នាំកន្លងទៅ និងការនាំចូលរបស់គេមានតម្លៃ 2.5 កោដិដុល្លារ អាមេរិក ដែលបានធ្លាក់ចុះទាបជាងឆ្នាំកន្លងទៅ 12.1 ភាគរយ។ ការនាំចេញរបស់គេទៅកាន់ប្រទេសចិនបានធ្លាក់ ចុះ 20.7 ភាគរយមកនូវត្រឹម 185 លានដុល្លារអាមេរិក និងការនាំចូលរបស់គេពីប្រទេសចិនបានកើនឡើង 9.3 ភាគ រយដល់ 377 លានដុល្លារអាមេរិក។ ឱនភាពពាណិជ្ជកម្មកូរ៉េខាងជើងនៅក្នុងឆ្នាំ 1989 មានចំនួន 900 លានដុល្លារ អាមេរិក ហើយបំណុលអន្តរជាតិនៅក្នុងឆ្នាំ 1989 គេប៉ាន់ប្រមាណថាមានចំនួន 6.8 កោដិដុល្លារអាមេរិក ជាមួយនឹង បំណុលរបស់គេត្រឹមខែ វិច្ឆិកា បានជំពាក់សហភាពសូវៀតមានចំនួន 3.6 កោដិដុល្លារអាមេរិក និងប្រទេសជប៉ុន មានប្រហែល 330 លានដុល្លារអាមេរិក។

ការកាត់បន្ថយយ៉ាងច្រើននៃជំនួយផ្នែកសេដ្ឋកិច្ចរបស់សូវៀត រួមជាមួយការទាមទាររបស់សូវៀតឲ្យកូរ៉េខាងជើងសងនូវប្រាក់ថ្លៃទំនិញដែលគេបានទិញពីសហភាពសូវៀតជាសាច់ប្រាក់សុទ្ធ បានបង្កើនភាពលំបាកដល់សេដ្ឋកិច្ចរបស់កូរ៉េខាងជើង។ នៅក្នុងពេលជាមួយគ្នានោះ ការកាត់បន្ថយនៃការលក់ប្រេង និងគ្រាប់ធុញជាតិរបស់ប្រទេសចិន និងសហភាពសូវៀតមកឲ្យប្រទេសកូរ៉េខាងជើងបន្ទាប់ពីឆ្នាំ 1987 បានបង្កឲ្យមានស្ថានភាពសេដ្ឋកិច្ចធ្ងន់ធ្ងរមួយ។ របាយការណ៍មួយចំនួនដែលបានបោះពុម្ពផ្សាយនៅក្នុងឆ្នាំ 1989 និងឆ្នាំ 1990 បានចង្អុលបង្ហាញថាកង្វះខាតស្បៀងអាហារ និងឥទ្ធិពលដែលមិនធ្លាប់មានពីមុនមក បាននាំឲ្យមានផលប៉ះពាល់គ្រោះថ្នាក់ដល់សង្គមនិងនយោបាយក្នុងប្រទេសកូរ៉េខាងជើង។

សង្គម៖ ពួកកុំម្មុយនីស្តបានបង្វែរប្រទេសកូរ៉េឲ្យក្លាយទៅជាសង្គមបិទជិតមួយ ការចាត់ចែងយ៉ាងតឹងរឹងនិងសង្គមដ៏ធំមួយជាមួយនឹងការរស់នៅបែបតឹងរឹង។ ពាក្យស្លោករបស់គេមានដូចជា ការប្រតិបត្តិយ៉ាងតឹងរឹង, ភាពដូចគ្នា, ភាពស្របគ្នា ដែលបានឆ្លុះបញ្ចាំងពីជីវិតរស់នៅរបស់ប្រជាជន។ រដ្ឋធម្មនុញ្ញបាននិយាយថា “សិទ្ធិ និងកាតព្វកិច្ចរបស់ប្រជាជន (គឺ) អាស្រ័យទៅលើគោលការណ៍សមូហភាព មួយសម្រាប់ទាំងអស់ និងទាំងអស់សម្រាប់មួយ”។ បើទោះបីវាជាសង្គមមួយដែលមិនសូវមានការបែងចែកវណ្ណៈក៏ដោយ ក៏វណ្ណៈអភិជន និងមានឯកសិទ្ធិមួយរបស់មន្ត្រីជាន់ខ្ពស់នៅក្នុងបក្សបានលេចឡើងដែរ។

បើទោះបីជាជនរដ្ឋធម្មនុញ្ញបានថ្លែងថា “រដ្ឋធានាយ៉ាងមានប្រសិទ្ធភាពចំពោះសិទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យពិតប្រាកដនិងសេរីភាព...ដល់ប្រជាជនគ្រប់រូប” ក៏ដោយ ក៏ប្រជាជនមិនត្រូវបានគេផ្តល់សេរីភាពក្នុងការបញ្ចេញមតិ, សេរីភាពក្នុងការធ្វើទំនាក់ទំនង, សេរីភាពសាសនា, សេរីភាពក្នុងការបោះពុម្ពផ្សាយ, សេរីភាពក្នុងការតាំងទីលំនៅ, សេរីភាពក្នុងការធ្វើដំណើរ ឬសេរីភាពក្នុងការធ្វើការងារឡើយ។ ប៉ុន្តែ ប្រជាជនទាំងអស់ដែលមានអាយុលើសពី 17 ឆ្នាំទទួលបានសិទ្ធិក្នុងការបោះឆ្នោតដែលស្ថិតនៅក្រោមធម្មនុញ្ញឆ្នាំ 1972 ។ ដោយគ្មានសេរីភាពក្នុងការធ្វើដំណើរ ឬផ្លាស់ប្តូរមុខរបរឬ ទីកន្លែងរស់នៅរបស់ពួកគេ ប្រជាជនកូរ៉េខាងជើងត្រូវស្នើសុំការអនុញ្ញាតក្នុងការធ្វើដំណើរ សម្រាប់ការធ្វើដំណើរនៅក្នុងប្រទេស (មិនមានប្រជាជនសាមញ្ញណាអាចធ្វើដំណើរទៅក្រៅប្រទេសបានឡើយ) និងស្នើសុំការអនុញ្ញាតក្នុងការផ្លាស់ប្តូរមុខរបរ ឬទីកន្លែងរស់នៅរបស់ពួកគេនៅក្នុងស្រុក ឬទីប្រជុំជនមួយ ឬទៅកាន់កន្លែងផ្សេងមួយទៀត។

មានតែជនបរទេសមកពីលោកសេរីមួយចំនួនតិចប៉ុណ្ណោះ ដែលត្រូវបានគេអនុញ្ញាតឲ្យចូលមកទស្សនាប្រទេសកូរ៉េខាងជើងនៅក្នុងគោលបំណងជាក់លាក់មួយរហូតមកដល់ត្រឹមឆ្នាំ 1980 ។ បន្ទាប់ពីនោះមក អ្នកទស្សនាបរទេសលោកសេរីកាន់តែច្រើនត្រូវបានគេអនុញ្ញាតឲ្យចូលមកក្នុងប្រទេសកូរ៉េខាងជើង។ ប៉ុន្តែ រហូតដល់ត្រឹមឆ្នាំ 1988 ចំនួននេះនៅតែមានតិចតួចនៅឡើយ ហើយអ្នកទាំងនោះ ត្រូវបានគេអនុញ្ញាតឲ្យតែធ្វើដំណើរទៅកាន់កន្លែងដែលគេកំណត់មួយចំនួននៅក្នុងប្រទេសកូរ៉េ។

ប្រជាជនទាំងអស់តម្រូវឲ្យស្ថិតនៅយ៉ាងតិចស្ថាប័នសង្គមមួយ លើកលែងតែមនុស្សចាស់៖ កុមារដែលមានអាយុចាប់ពី 13 ឆ្នាំចុះត្រូវចូលរួមជាមួយ អ្នកគ្រួសត្រាយយុវជនកូរ៉េ, បុរស និងស្ត្រីវ័យក្មេងដែលមានអាយុពី 14 ឆ្នាំដល់ 30 ឆ្នាំត្រូវចូលរួមជាមួយ សម្ព័ន្ធយុវជនការងារសង្គមនិយម និងស្ត្រីទាំងឡាយដែលមានអាយុពី 30 ឆ្នាំដល់ 50 ឆ្នាំនៅក្នុង សម្ព័ន្ធស្ត្រីប្រជាធិបតេយ្យកូរ៉េ។ ស្ថាប័នទាំងអស់នេះត្រូវបានគេចាត់ទុកថាជា “អង្គរក្សដ៏មានកិត្តិយស

និងជាអ្នកប្រយុទ្ធស៊ីស្លាប់” និង “ជាអ្នកការពារគណបក្ស” ហើយពួកគេជឿជាក់ទៅលើការអនុវត្តន៍តាមបញ្ជារបស់ គឹមអ៊ីលស៊ីង ក្នុងនាមនៃ “បដិវត្តន៍កូរ៉េ”។

ប្រជាកសិករទាំងអស់ត្រូវបានរៀបចំឲ្យទៅជា សហជីពកសិករ ហើយរាល់ការវិយាល័យ និងកម្មកររោង ចក្រទាំងអស់ត្រូវបានរៀបចំឲ្យទៅជាសហជីពរបស់គេរៀងៗខ្លួន។ អ្នកជំនាញមួយចំនួនដូចជា វេជ្ជបណ្ឌិត គិលានុបដ្ឋា យិកា គ្រូបង្រៀន អ្នកនិពន្ធ តន្ត្រីករ វិចិត្រករ តារាសម្តែង និងអ្នកផលិតខ្សែភាពយន្តស្ថិតនៅក្នុងសហជីពការងារ របស់គេរៀងៗខ្លួន។ ជាមួយគ្នានឹងយោធាដែរ ស្ថាប័នសង្គម និងសហជីពទាំងអស់នេះបានក្លាយជាឧបករណ៍ដ៏មាន ប្រសិទ្ធភាពរបស់បក្ស គាំទ្រមនោគមន៍ ឈូឆេ និងចូលរួមនៅក្នុងចលនា “សេះហោះ” នៃទសវត្សរ៍ឆ្នាំ 1950 និង 1960, ចូលរួមនៅក្នុងចលនាសម្រាប់បដិវត្តន៍៣ បដិវត្តន៍គំនិត បដិវត្តន៍បច្ចេកទេស និងបដិវត្តន៍វប្បធម៌ នៃទសវត្សរ៍ ឆ្នាំ 1970, និងចលនាសម្រាប់ការបង្កើនឈ្លៀន នៃទសវត្សរ៍ឆ្នាំ 1980 សម្រាប់ការផលិត ឲ្យបានកាន់តែច្រើននូវ ទំនិញ និងស្បៀងអាហារ។

សមភាពយេនឌ័រត្រូវបានគេអនុវត្ត ដូចដែលទំនាក់ទំនងគ្នាបែបបុរាណត្រូវបានលុបចោល។ នៅក្នុងពេល ជាមួយគ្នានេះ ប្រពៃណីសង្គមបុរាណត្រូវបានបោះបង់ចោល ហើយរាល់ថ្ងៃឈប់សម្រាកបុណ្យតាមប្រពៃណីទាំង អស់ជាក់ជំនួសដោយថ្ងៃឈប់សម្រាកបុណ្យជាតិថ្មី ដោយរួមមានទាំងថ្ងៃឈប់សម្រាកមួយចំនួន ដូចជាថ្ងៃបុណ្យ ខួបកំណើតរបស់ គឹមអ៊ីលស៊ីង និងកូនប្រុសរបស់លោក គឹមជុងអ៊ីល ។ ប្រព័ន្ធព្រាង្គសន្តានបុរាណក៏ត្រូវបានលុប បំបាត់ចោល ហើយមិត្តភាពត្រូវជាក់ជំនួសដោយសមមិត្តនៃអ្នកធ្វើបដិវត្តន៍។

ពួកកុម្មុយនីស្តកូរ៉េខាងជើងបានចាត់ទុកប្រព័ន្ធគ្រួសារបុរាណ ថាជា កេរ្តិ៍ដំណែលរបស់ពួកចក្រព័ត្តិនិយម។ គឹមអ៊ីលស៊ីងបាននិយាយថា ផ្ទះថ្មីត្រូវតែជា “ទីពិសោធន៍មួយសម្រាប់ផ្សព្វផ្សាយទ្រឹស្តីបដិវត្តន៍ និងសង្គមនិយម”។ ជាលទ្ធផល អំណាចរបស់ព្រឹទ្ធាារៈបានបាត់បង់នូវភាពស្របច្បាប់ ហើយរាល់កុមារទាំងអស់ត្រូវបានគេបង្រៀនឲ្យ ចាត់ទុក គឹមអ៊ីលស៊ីង ថាជា “បិតានៃប្រជាជន”។ នៅក្នុងពេលជាមួយគ្នានេះ ការចិញ្ចឹមអប់រំកុមារត្រូវបានកាន់កាប់ ដោយរដ្ឋ ហើយរាល់កុមារទាំងអស់ដែលមានអាយុពី 3 ខែរហូតដល់ 5 ឆ្នាំត្រូវចិញ្ចឹមអប់រំនៅកន្លែងមើលថែកុមារ និង សាលាមត្តេយ្យដែលគ្រប់គ្រងដោយរដ្ឋ ដោយស្ថិតនៅក្រោមច្បាប់ឆ្នាំ 1976 ស្តីអំពី ការចិញ្ចឹម និងការអប់រំកុមារ។ នៅ ក្នុងឆ្នាំ 1981 កន្លែងមើលថែកុមារ និងសាលាមត្តេយ្យប្រមាណ 60,000 កន្លែងត្រូវបានបង្កើតឡើងដើម្បីទទួលយក កុមារប្រមាណ 3.5 លាននាក់។ នៅក្នុងប្រព័ន្ធមួយចំនួន កុមារត្រូវបានអប់រំកំឡុងអាយុដែលគេកំពុងលូតលាស់នូវ មនោគមន៍ ឈូឆេ ឲ្យមានកិត្តិភាពជាមួយ គឹមអ៊ីលស៊ីង និងក្លាយទៅជា “អ្នកសង្គមនិយម” ម្នាក់។

គណបក្សបានចាត់ទុកស្រីពេស្យា និងសម្ភារៈបន្ថែមសម្រាប់សកម្មភាពរួមភេទនានាឲ្យស្ថិតនៅក្រៅច្បាប់ ដូចដែលគេបានលុបបំបាត់ចោលនូវភាពជាសហាយស្មន៍។ គេក៏បានកំណត់អាយុរៀបការស្របច្បាប់សម្រាប់បុរស គឺអាយុ 30 ឆ្នាំ និងសម្រាប់ស្រ្តីគឺ 27 ឆ្នាំ។ ពីជំរុំប្រជាពលរដ្ឋក៏ដូចជាក្បួនពិធីបញ្ចុះសពបានធ្វើឲ្យកាន់តែងាយ ស្រួលឡើង ដែលពីបុរាណធ្វើយ៉ាងល្អិតល្អន់ និងចំណាយអស់លុយច្រើន។ ប្រពៃណីនៃការគោរពបុព្វជនមិនត្រូវ បានគេដាក់ឲ្យនូវក្រៅច្បាប់ឡើយ ប៉ុន្តែ ប្រជាជនត្រូវបានគេធ្វើឲ្យនឿយណាយចិត្តពីការបន្តប្រពៃណីដ៏ចំណាស់នេះ។

សម្រាប់ការអភិវឌ្ឍសេដ្ឋកិច្ច ប្រវែងផ្លូវដែករបស់កូរ៉េខាងជើងត្រូវបានបង្កើតដល់ 2,680 ម៉ាយត្រឹមឆ្នាំ 1989 ។ ភាគច្រើននៃផ្លូវដែកទាំងនេះគឺជាផ្លូវតែមួយ ខណៈពេលដែលមួយចំនួនទៀតដើរដោយចរន្តអគ្គិសនី។ ផ្លូវ ថ្មីកើតឡើងពីខ្សែត្រូវបានស្ថាបនាឡើងបន្ទាប់ពីឆ្នាំ 1954 មានផ្លូវថ្មីកើតឡើងភាគខាងត្បូងដែលបានតភ្ជាប់សាវ៊ីន ជាមួយ

នឹងរុស្សាន ដោយឆ្លងការសេប៉ូ និងផ្លូវថ្នល់ភាគខាងជើងបានតភ្ជាប់រវាងកាងក្សេ និងហ្សេសាន ។ នៅក្នុង ចំណោមផ្លូវថ្នល់ប្រវែង 12,000 ម៉ាយ មានតែផ្លូវប្រវែង 292 ម៉ាយប៉ុណ្ណោះដែលជាផ្លូវធំទំនើប។ មានតែការដឹក ជញ្ជូនរបស់រដ្ឋប៉ុណ្ណោះដែលអាចប្រើប្រាស់បានដោយប្រជាជនជាច្រើន ដូចដែលការធ្វើជាម្ចាស់កម្មសិទ្ធិទៅលើ យានយន្តស្ទើរតែមិនអាចទៅរួចឡើយ។

វិស្វកម្មសង្គមរបស់កូរ៉េខាងជើងបានរួមបញ្ចូលនគរូបនីយកម្ម និងការស្ថាបនាទីជនបទឡើងវិញ។ ផ្លូវថ្នល់ ថ្មី និងផ្ទះល្វែងសម្រាប់កម្មករត្រូវបានគេស្ថាបនាឡើង ហើយការធ្វើអគ្គិសនីកម្មត្រូវបានធ្វើឡើង។ នៅក្នុងគ្រានោះ ឈ្មោះរបស់ទីក្រុងមួយចំនួនត្រូវបានគេផ្លាស់ប្តូរ។ ឧទាហរណ៍ ទីក្រុងឧស្សាកម្មមួយចំនួនមានដូចជា សុងជីន នៅ ក្នុងខេត្តហាមកុងខាងជើង បានប្តូរទៅជាគីមផែក, ទីក្រុងឈិនណាមប៉ូ នៅក្នុងខេត្តលុងអានខាងត្បូង ត្រូវបានប្តូរ ឈ្មោះទៅជាណាមប៉ូ, និងកូមីប៉ូ ដែលជាទីក្រុងដៃកម្មនៅខេត្តវ៉ាងហៃខាងជើង ត្រូវបានប្តូរឈ្មោះទៅជាសុងនីម ។ ទីក្រុងចំនួន 2 គឺ ហាមហ៊ិង និងហ៊ិងណាម ត្រូវបានរួមបញ្ចូលគ្នាទៅជាមណ្ឌលឧស្សាហកម្មដ៏ធំមួយ។

ការប្រែប្រួលនៃទីប្រជុំជនដ៏អស្ចារ្យបំផុតបានកើតឡើងនៅល្បងយ៉ាង ទីក្រុងដែលត្រូវបានបំផ្លិចបំផ្លាញទាំង ស្រុងដោយសារសង្គ្រាម។ ទីក្រុងថ្មីមានគម្រោងក្នុងការពង្រីក និងចាក់ក្រាលកៅស៊ូផ្លូវថ្នល់ ហើយខ្សែរថយន្តក្រុង ដើរដោយថាមពលអគ្គិសនីត្រូវបានគេដាក់ឲ្យដំណើរការផងដែរ។ ការប្តូរទិសរបស់ទន្លេតែដុង និងប៉ូតុង ឲ្យហូរ ចាក់មកក្នុងទីក្រុងបានក្លាយទៅជាព្រែកសម័យទំនើប រួមជាមួយការស្ថាបនាសំណង់របស់រដ្ឋាភិបាល សាលវប្បធម៌ និងសួនច្បារ។ នៅក្បែរភ្នំ សារៈមន្ទីរពិសោធន៍កូរ៉េដ៏ធំ និងវាំងរបស់កុមារត្រូវបានស្ថាបនាឡើង។ ផ្ទះល្វែងសម្រាប់មន្ត្រី និងកម្មកររោងចក្រត្រូវបានគេស្ថាបនាឡើងនៅក្នុង និងជុំវិញទីក្រុង ដោយបានផ្លាស់ប្តូរទីក្រុងបុរាណឲ្យទៅជា រដ្ឋធានីសម័យទំនើបមួយ។

ការស្ថាបនាទីជនបទឡើងវិញ នៅក្នុងការបន្ថែមទៅលើការផ្លាស់ទីនៃផ្ទះរបស់កសិករពីវាលស្រែចំការទៅ ក្បែរភ្នំ ដើម្បីពង្រីកផ្ទៃដីដាំដុះស្រូវ រួមមានការស្ថាបនាផ្លូវថ្មី, ផ្ទះថ្មីសម្រាប់ប្រជាកសិករ រួមជាមួយកន្លែងមើលថែ កុមារ, សាលាមត្តេយ្យ, សាលា និងសាលាវប្បធម៌ប្រជាជន, និងថាមពលអគ្គិសនីបានទៅដល់គ្រប់ភូមិទាំងអស់។ ការប្រែប្រួលនៃទីជនបទដ៏អស្ចារ្យបំផុតបានកើតឡើងនៅភូមិតូចមួយដែលបានរៀបរាប់ពីខាងដើមគឺ ឆុងសានរី ដែលបានក្លាយជាតំបន់ សហករណ៍បង្កបង្កើនផលគំរូមួយ។

រដ្ឋាភិបាលកូរ៉េខាងជើងបានលើកទឹកចិត្តឲ្យមានកំណើនប្រជាជន រហូតមកដល់ពាក់កណ្តាល ទសវត្សឆ្នាំ 1960 ប៉ុន្តែបន្ទាប់ពីនោះមករដ្ឋាភិបាលបានបញ្ឈប់ទៅវិញដោយសារតែកង្វះខាតស្បៀងអាហារ។ ដើម្បីសម្រេចជោគជ័យ ក្នុងការបញ្ឈប់នេះ រដ្ឋាភិបាលបានកំណត់អាយុអប្បបរមាក្នុងការរៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍ និងបានលើកទឹកចិត្តឲ្យប្តី ប្រពន្ធមានកូនតែ 2 ឬតិចជាងនេះ។ ជាលទ្ធផល អត្រាកំណើតប្រជាជនប្រចាំឆ្នាំ 3.5 ភាគរយបានធ្លាក់ចុះមកនៅ 2.5 ភាគរយត្រឹមឆ្នាំ 1980 និងបន្តធ្លាក់ចុះរហូតដល់ 1.67 ភាគរយត្រឹមឆ្នាំ 1989 ។ ប្រជាជនកូរ៉េខាងជើងប្រមាណ 7.4 លាននាក់នៅក្នុងឆ្នាំ 1953 បានកើនឡើងដល់ 18.5 លាននាក់ត្រឹមឆ្នាំ 1982 ហើយនៅក្នុងឆ្នាំ 1990 វាបានកើន ឡើងដល់ 23 លាននាក់។ ប្រហែល 60 ភាគរយនៃប្រជាជនបានរស់នៅប្រមូលផ្តុំគ្នានៅតំបន់ឆ្នេរសមុទ្រភាគខាងលិច។

2.2.3. ការផ្លាស់ប្តូរវប្បធម៌ និងការអប់រំ

ទស្សនៈវិជ្ជានៃការអប់រំរបស់កូរ៉េខាងជើង ហើយមាតិកាវឿង និងទម្រង់នៃវប្បធម៌បានក្លាយទៅជាបដិវត្តន៍ នៅក្នុងតួអក្សរ។ មាត្រាទី 36 នៃរដ្ឋធម្មនុញ្ញឆ្នាំ 1972 បាននិយាយថា រដ្ឋ “ស្ថាបនាការធ្វើបដិវត្តន៍វប្បធម៌ត្រឹមត្រូវ

មួយរបស់ប្រជាជន ដែលបម្រើដល់អ្នកធ្វើការឲ្យសង្គមនិយម” និងមាត្រាទី 39 នៅក្នុងរដ្ឋធម្មនុញ្ញដូចគ្នានេះបាននិយាយថា “រដ្ឋអនុវត្តន៍គោលការណ៍នៃគរុកោសល្យបែបសង្គមនិយម និងនាំមកនូវការរីកឡើងនូវអ្នកជំនាន់ថ្មីឲ្យក្លាយជាអ្នកធ្វើបដិវត្តន៍ដ៏ខ្ជាប់ខ្ជួន ដែលជាអ្នកវាយប្រយុទ្ធដើម្បីសង្គម និងប្រជាជន ដើម្បីក្លាយជាប្រជាជនរបស់កុំម្មុយនីស្តបែបថ្មីមួយ...”។

ប្រព័ន្ធនៃការអប់រំ និងការអនុវត្តន៍ កូរ៉េខាងជើងបានទទួលថា “នៅពេលដែលយើងចង់លុបបំបាត់ចោលនូវគំនិតចាស់ៗដែលបន្ទុកនៅក្នុងចិត្តគំនិតរបស់ប្រជាជន មានតែការអប់រំពួកគេជាមួយនឹងមនោគមន៍របស់កុំម្មុយនីស្ត និងស្មារតីនៃការតាំងចិត្តយ៉ាងខ្លាំងក្លា និងចិត្តគំនិតនៃការធ្វើបដិវត្តន៍... ទើបយើងអាចអនុញ្ញាតឲ្យពួកគេបញ្ចេញនូវស្មារតីរបស់ពួកគេយ៉ាងខ្លាំងក្លា និងប្រកបដោយអំណាច”។ នៅក្នុងឆ្នាំ 1958 គឺមុនស៊ីនបានថ្លែងនូវគោលបំណងទាំង 6 នៃការអប់រំ: (1) ដើម្បីអប់រំប្រជាជនឲ្យដឹងពីភាពប្រសើររបស់សង្គមនិយម និងកុំម្មុយនីស្តលើពួកមូលធននិយម, (2) ដើម្បីផ្សព្វផ្សាយឲ្យប្រជាជនដឹងពីតម្រូវការដ៏ល្អមួយ នឹងត្រូវ ឬអាចស្ថាបនាតាមរយៈការខំប្រឹងរបស់មនុស្ស, (3) ដើម្បីរំលាយចោលនូវបុគ្គលនិយម និងគិតតែពីប្រយោជន៍ផ្ទាល់ខ្លួន, (4) ដើម្បីផ្សព្វផ្សាយពីការស្នេហាមាតុភូមិសង្គមនិយម និងពលដ៏ពិតជាតិសមរម្យគ្នា, (5) ដើម្បីបណ្តុះនូវគំនិតស្រលាញ់ការងារ, និងទី (6) ដើម្បីបង្រៀនប្រជាជនអំពីមនោគមន៍វិជ្ជាបដិវត្តន៍ នៃដំណើរការនៃការធ្វើបដិវត្តន៍ និងកំណែទម្រង់វប្បធម៌ដែលមិនអាចបញ្ឈប់បាន។

យោងទៅតាមទស្សនៈវិជ្ជា និងគោលបំណងមួយចំនួន ប្រព័ន្ធសិក្សាថ្មី និងគរុកោសល្យត្រូវបានបង្កើតឡើង។ នៅក្នុងឆ្នាំ 1954 ប្រព័ន្ធសិក្សាថ្មី 4-3-3-4 ត្រូវបានជំនួសប្រព័ន្ធចាស់ 5-3-3-4 ហើយនៅក្នុងឆ្នាំ 1958 ប្រព័ន្ធអប់រំកម្រិតបឋមដែលខានមិនបានរយៈពេល 4 ឆ្នាំត្រូវបានគេអនុវត្ត។ បន្ទាប់ពីការផ្លាស់ប្តូរប្រព័ន្ធអនុវិទ្យាល័យរយៈពេល 3 ឆ្នាំនៅក្នុងឆ្នាំ 1959 ជំនួសដោយការសិក្សាបច្ចេកទេសរយៈពេល 2 ឆ្នាំ និងការសិក្សាអនុវិទ្យាល័យបច្ចេកទេសរយៈពេល 2 ឆ្នាំ នៅក្នុងឆ្នាំ 1960 ប្រព័ន្ធនៃការអប់រំដែលខាងមិនបានរយៈពេល 9 ឆ្នាំ (បឋមសិក្សាបុគ្គលិកដល់សាលាបច្ចេកទេស) ត្រូវបានបង្កើតឡើង។ ប៉ុន្តែ នៅកំឡុងពីឆ្នាំ 1960 ដល់ 1972 ប្រព័ន្ធ 4-5-4 ត្រូវបានបង្កើតឡើង។ នៅក្នុងឆ្នាំ 1973 ការសិក្សាកម្រិតអនុវិទ្យាល័យបានក្លាយជាការសិក្សារយៈពេល 4 ឆ្នាំ ដែលបានបង្កើនរយៈពេលនៃការសិក្សាកម្រិតអនុ និងវិទ្យាល័យដល់ 6 ឆ្នាំ ហើយនៅក្នុងឆ្នាំ 1975 កម្មវិធីអប់រំជាសកលដែលខានមិនបានរយៈពេល 11 ឆ្នាំដោយរួមទាំងការសិក្សាកម្រិតមធ្យមមួយឆ្នាំផងនោះ ត្រូវបានបង្កើតឡើង។ សាលាទាំងអស់នៅក្នុងប្រទេសកូរ៉េខាងជើងមិនត្រូវបានគេយកថ្លៃសិក្សាឡើយ។

នៅក្នុងការបន្ថែមទៅលើសាកលវិទ្យាល័យគឺមុនស៊ីន ដែលជាវិទ្យាស្ថានអប់រំកំពូលរបស់ជាតិ សាកលវិទ្យាល័យនិងមហាវិទ្យាល័យបច្ចេកទេស និងឯកទេសជាច្រើនត្រូវបានបង្កើតឡើងនៅពាសពេញប្រទេស។ ភាគច្រើននៃសាកលវិទ្យាល័យទាំងអស់នោះគឺជាវិទ្យាស្ថានរបស់រដ្ឋ ប៉ុន្តែសាកលវិទ្យាល័យនៅតាមខេត្តមួយចំនួនក៏ត្រូវបានបង្កើតឡើងផងដែរ។ មានតែអ្នកដែលបញ្ចប់កម្រិតវិទ្យាល័យមួយចំនួនប៉ុណ្ណោះដែលមានឯកសិទ្ធក្នុងការចូលរៀននៅក្នុងវិទ្យាស្ថានអប់រំជាន់ខ្ពស់។ នៅក្នុងគ្រានោះដែរ “សាកលវិទ្យាល័យរោងចក្រ” សម្រាប់បុរសត្រូវបានបង្កើតឡើងបន្ទាប់ពីឆ្នាំ 1960 ដោយបានអប់រំយុវកម្មករនៅកន្លែងដែលគេធ្វើការ ហើយសាលានៅតាមភូមិក៏ត្រូវបានបង្កើតដើម្បីបង្រៀនប្រជាជនអំពីវិធីអាន និងសរសេរ ដែលបានធ្វើឲ្យអត្រាចេះអក្សររបស់ប្រជាជនកើនឡើងដល់ 90 ភាគរយត្រឹមឆ្នាំ 1989 ។

នៅក្នុងឆ្នាំ 1988 មានសាលាបឋមសិក្សាប្រមាណ 4,700, សាលាអនុវិទ្យាល័យចំនួន 4,100, សាលាបច្ចេកទេសកម្រិតទាប 600, និងសាកលវិទ្យាល័យ និងមហាវិទ្យាល័យចំនួន 168 ។ ក្នុងការបន្ថែមទៅលើសាកល

វិទ្យាល័យ វិទ្យាស្ថានបណ្ឌិតសភាជាន់ខ្ពស់បំផុតរបស់ជាតិគឺ បណ្ឌិតសភាវិទ្យាសាស្ត្រ និងបណ្ឌិតសភាវិទ្យាសាស្ត្រ សង្គម។ បណ្ឌិតសភាជាច្រើនទៀតដែលទាក់ទងជាមួយជំនាញឯកទេសសេដ្ឋកិច្ច និងវិទ្យាស្ថានស្រាវជ្រាវក៏ត្រូវបានបង្កើតឡើងបន្ទាប់ពីឆ្នាំ 1960 ដែរ។

វប្បធម៌ និងការធ្វើបដិវត្តន៍៖ វប្បធម៌សង្គមនិយមមួយ ដែលត្រូវបានរក្សា និងត្រួតពិនិត្យដោយបក្សបានលេចឡើងនៅក្នុងប្រទេសកូរ៉េខាងជើង។ គោលបំណងសំខាន់របស់បក្សគឺ ធ្វើឲ្យទម្រង់អក្សរសាស្ត្រ និងសិល្បៈទាំងអស់ឆ្លុះបញ្ចាំងពីសង្គមនិយមពិតប្រាកដ ឬជាអ្នកដែលមានស្វាមីភក្តិ។ ជាលទ្ធផល គំនិតនៃ “សិស្សៈសម្រាប់ប្រយោជន៍របស់សិល្បៈ” ត្រូវបានពិពណ៌នាជាមួយគ្នា ហើយបក្សបានសង្កត់ធ្ងន់ទៅលើការលុបបំបាត់ចោលនូវគំនិត និងវប្បធម៌ចាស់ៗ។

ដោយចាត់ទុកសាសនាថាជា “សត្រូវរបស់វិទ្យាសាស្ត្រ និងការរីកចម្រើន” បក្សបានលុបបំបាត់ចោលនូវរាល់ការបង្កើតសាសនាទាំងអស់ និងបានបង្ខំឲ្យអ្នកបួស និងព្រះសង្ឃទាំងអស់ចូលរួមក្នុងការធ្វើការងារ។ សំណង់ព្រះវិហារគ្រឹស្តសាសនាទាំងអស់កម្ទេចចោល ហើយរាល់ប្រាសាទពុទ្ធសាសនាដែលជាកន្លែងប្រវត្តិសាស្ត្រទាំងអស់ត្រូវបានរក្សាទុក។ បន្ទាប់ពីឆ្នាំ 1984 រដ្ឋាភិបាលកូរ៉េបានអនុញ្ញាតឲ្យប្រជាជនប្រារព្ធពិធីជួបជុំសាសនា ប៉ុន្តែមិនមានការផ្លាស់ប្តូរសាសនាណាមួយត្រូវបានគេអនុញ្ញាតឡើយ។ យោងទៅតាមប្រភពឯកសារមួយចំនួនដែលអាចឲ្យគេដឹងថា នៅក្នុងឆ្នាំ 1989 មានអ្នកកាន់សាសនាគ្រឹស្ត 10,000 នាក់ និងអ្នកកាន់សាសនាព្រះពុទ្ធមានចំនួន 10,000 នាក់ ហើយមានផ្ទះប្រមាណ 500 ត្រូវបានគេប្រើសម្រាប់ការជួបជុំគ្រឹស្តបរិស័ទ។ ប៉ុន្តែ មានតែអ្នកធ្វើការនៅក្នុងរដ្ឋាភិបាល 50 នាក់ប៉ុណ្ណោះដែលគេរាយការណ៍ថាបានអនុវត្តសេវាសាសនា។ ភាគច្រើននៃអ្នកទៅ “ព្រះវិហារ” ត្រូវបានគេរាយការណ៍ថាជាអ្នកទាំងឡាយណាដែលមានអាយុលើសពី 50 ឆ្នាំ។

កាសែត និងទស្សនាវដ្តីកូរ៉េខាងជើងទាំងអស់ត្រូវបានបោះពុម្ពផ្សាយដោយ បក្សពលករកូរ៉េ ឬដោយរដ្ឋាភិបាល និងស្ថាប័នរបស់គេ ហើយគ្មានកាសែត ឬទស្សនាវដ្តីបរទេសត្រូវបានលក់នៅក្នុងប្រទេសកូរ៉េខាងជើងឡើយ។ កាសែតដ៏សំខាន់ជាងគេគឺ កាសែតកម្មករ (រ៉ូដុង ស៊ីនមូន) និងកាសែតភាសាអង់គ្លេសមួយដែលមានឈ្មោះថា កាសែតព្យុងយ៉ាង ។ រោងពុម្ពភាសាបរទេសនៅក្នុងទីក្រុងព្យុងយ៉ាង ដែលជាកម្មសិទ្ធិរបស់រដ្ឋ និងជាស្ថាប័នរបស់រដ្ឋគឺជាកន្លែងបោះពុម្ពសៀវភៅភាសាបរទេសតែមួយគត់។

ប្រព័ន្ធនៃការផ្សព្វផ្សាយតាមវិទ្យុ និងទូរទស្សន៍ទាំងអស់ត្រូវដាក់ឲ្យដំណើរការដោយរដ្ឋ ហើយរលកអាកាសនៃការផ្សព្វផ្សាយទាំងអស់ត្រូវត្រួតពិនិត្យយ៉ាងម៉តចត់ដោយបក្ស។ មិនមានការផ្សព្វផ្សាយតាមវិទ្យុ និងទូរទស្សន៍របស់បរទេសត្រូវបានគេអនុញ្ញាតឲ្យធ្វើឡើងឡើយ ហើយមិនមានខ្សែភាពយន្តបរទេសណាមួយត្រូវបានគេចាក់បញ្ចាំងឡើយ លើកលែងតែខ្សែភាពយន្តរបស់សហភាពសូវៀត និងចិនប៉ុណ្ណោះ។

បន្ទាប់ពីលុបចោលនូវចម្រៀងប្រជាប្រិយបុរាណ ចម្រៀង និងរបាំផ្សេងៗទៀត ពួកកុម្មុយនីស្តបានបណ្តុះនូវចម្រៀង និងរបាំបដិវត្តន៍ ហើយចម្រៀងទាំងនោះបានលើកតម្កើន និងសរសើរពីស្នាដៃនៃ “មេដឹកនាំដ៏អស្ចារ្យ គឺ ម៉ីលស៊ីង” និងសាច់ញាតិរបស់លោក។ ចម្រៀងមួយចំនួនបានឧទ្ទិសចំពោះ “ភាពអង់អាច” របស់លោក ហើយការសម្តែងតន្ត្រី និងរូបភាពកាយវិការមួយចំនួនត្រូវបានផលិតឡើងដើម្បីលើកតម្កើនលោក, ពលជីពវាយប្រយុទ្ធរបស់លោក, សមាជិកនៅក្នុងបក្ស, និងវីរជននៃកងទ័ពប្រជាជន។ ក្នុងចំណោមចម្រៀងកូរ៉េខាងជើងប្រមាណ 300 បទ

80 ភាគរយច្រៀនលើកសរសើរ គឺមអ៊ុលស៊ីង។ ពួកគេថែមទាំងបានផ្លាស់ប្តូរឈ្មោះផ្ទះមួយចំនួនទៅជា “ផ្ទះគឺមអ៊ុលស៊ីង” និង “ផ្ទះគឺមជុងអ៊ុល” ទៀតផង។

គំនូរ និងអក្សរសាស្ត្របុរាណហាក់ដូចជាត្រូវបានលុបបំបាត់ចោល ហើយមានតែគំនូរ និងអក្សរសាស្ត្រទាំងឡាយណាដែលជាសត្វនៃពិភពលោក និងស្មារតីសង្គមនិយមតែប៉ុណ្ណោះដែលត្រូវបានគេអនុញ្ញាតឲ្យបង្កើតឡើង។ ដូច្នេះ រាល់គំនូរ, ប្រលោមលោក, និងរឿងនិទានទាំងអស់របស់កូរ៉េខាងជើងគឺជាប់ទាក់ទងជាមួយសកម្មភាពនៃការធ្វើបដិវត្តន៍របស់ គឺមអ៊ុលស៊ីង, ពលដ៏ពវាយប្រយុទ្ធរបស់លោក, សមាជិកនៅក្នុងបក្ស, និងកងទ័ពប្រជាជនមុន និងកំឡុងពេលនៃសង្គ្រាមកូរ៉េ។ ដោយមិនចាំបាច់និយាយ មិនមានចម្រៀង ឬការសម្តែងចម្រៀងបរទេសត្រូវបាននាំចូលមកឡើយ លើកលែងតែចម្រៀងទាំងឡាយណាដែលទទួលបានពីសកម្មភាពបដិវត្តរបស់ស្វៀត និងចិន។

កូរ៉េខាងជើងបានលុបបំបាត់ចោលការប្រើប្រាស់នៃអក្សរក្រមរបស់ចិន និងធ្វើការបោះពុម្ពផ្សាយរាល់ឯកសារទាំងឡាយជាភាសាកូរ៉េតែប៉ុណ្ណោះ។ ស្ថិតនៅក្រោមការគ្រប់គ្រងរបស់គឺមអ៊ុលស៊ីង និងបក្សពលករកូរ៉េ ពាក់កណ្តាលនៃប្រទេសកូរ៉េភាគខាងជើង បានក្លាយជាដៃគូមួយជាមួយនឹងភាពខុសគ្នាជាច្រើននៃប្រព័ន្ធនយោបាយ, សង្គម, សេដ្ឋកិច្ច, និងវប្បធម៌ពីពាក់កណ្តាលភាគខាងត្បូង។ នៅក្នុងពេលជាមួយគ្នានោះ គឺមអ៊ុលស៊ីង បានបង្កើតគ្រឹះដ៏រឹងមាំមួយនៃសន្តតិវង្ស គឺម ។ ជាមួយនឹងគោលបំណង និងហេតុផលមួយចំនួន បុរស និងស្ត្រីជាច្រើនដោយរួមទាំងអតីតសមាជិកនៃក្រុមធ្វើទាហានជាមួយគ្នានៅក្នុងសម័យម៉ាន់ជូរី អ្នកដែលមានភក្តីភាពក្នុងការបម្រើគឺមអ៊ុលស៊ីង ត្រូវបានសម្លាប់ ឬបង្ខំឲ្យរត់គេចខ្លួនពីប្រទេសកូរ៉េខាងជើង។ រហូតមកដល់ឆ្នាំ 1980 ពួកគេភាគច្រើនបានស្លាប់ដោយសារមូលហេតុធម្មជាតិ ដោយបានទុកឲ្យ គឺមអ៊ុលស៊ីងដឹកនាំប្រទេស ដោយក្របដណ្តប់អំណាចដោយផ្ទាល់ខ្លួនលោកជាជាង “សាធារណៈរដ្ឋប្រមាណិតប្រជាធិបតេយ្យ” សង្គមនិយមមួយ ដោយបានក្បត់ទៅនឹងក្តីសង្ឃឹមរបស់ពួកកុម្មុយនីស្តផ្សេងៗទៀតដែលបានស្លាប់ដោយសារបុព្វហេតុនេះ។

នៅក្នុងឆ្នាំ 1990 គឺមអ៊ុលស៊ីង, កូនប្រុសរបស់លោកគឺមជុងអ៊ុល ជាមួយនឹងសាច់ញាតិដ៏ទៃទៀត បានអនុវត្តការត្រួតត្រាតឹងរឹងលើប្រទេសជាតិទាំងមូល។ គឺមអ៊ុលស៊ីង ដែលបច្ចុប្បន្នជាប្រធានាធិបតីរបស់ជាតិ (បោះឆ្នោតជ្រើសរើសម្តងទៀតនៅក្នុងឆ្នាំ 1990) និងជាប្រធាននៃក្រុមប្រឹក្សាការពារជាតិ, ជាអគ្គលេខាធិការនៃបក្សពលករកូរ៉េ និងជាប្រធាននៃគណៈកម្មការគោលដែលមានសមាជិក 5 រូប និងជាប្រធាននៃការិយាល័យនយោបាយដែលមានសមាជិក 15 រូប, និងជាសមាជិកម្នាក់នៃក្រុមអ្នកដឹកនាំនៃសកាប្រជាជនជាន់ខ្ពស់។ គឺមជុងអ៊ុល ដែលជាទារយាតរបស់ឪពុកលោក គឺជាអនុប្រធានទីមួយនៃក្រុមប្រឹក្សាការពារជាតិ, ជាសមាជិកមួយរូបនៃគណៈកម្មការគោលនៃការិយាល័យនយោបាយ, សមាជិកមួយរូបនៃក្រុមអ្នកដឹកនាំនៃសកាប្រជាជនជាន់ខ្ពស់, និងជាអគ្គលេខាធិការមួយរូបរបស់បក្ស។ ការិយាល័យរបស់គឺមអ៊ុលស៊ីង គឺមធុងអែ គឺជាប្រធាននៃសម្ព័ន្ធស្ត្រីប្រជាធិបតេយ្យកូរ៉េ និងជាសមាជិកមួយរូបនៃសកាប្រជាជនជាន់ខ្ពស់។

អនុប្រធានាធិបតីប៉ាកសុងធូល កូនប្រុសប្រសាររបស់អតីតអនុប្រធានាធិបតីកាងយ៉ាងអ៊ុក ជាបងប្អូនជីដូនមួយជីតារបស់គឺមអ៊ុលស៊ីង ក៏ជាសមាជិកមួយរូបនៃគណៈកម្មការប្រជាជនមជ្ឈឹម។ ហូតាម ប្តីក្រោយរបស់ជីដូនមួយម្នាក់របស់គឺមអ៊ុលស៊ីង ដែលជាជនរងគ្រោះនៃការបរទេសអស់រយៈពេលដ៏យូរ គឺជាប្រធាននៃគណៈកម្មការទំនាក់ទំនងបរទេសនៃសកាប្រជាជនជាន់ខ្ពស់។ សាច់ញាតិផ្សេងទៀត គឺមឈុងលីន គឺជាអគ្គលេខាធិការមួយក្នុងចំណោមអគ្គលេខាធិការទាំង 12 របស់បក្ស។ បើទោះបីជាឧត្តមសេនីយ៍អូធីនយូ ដែលជាមិត្តភក្តិចាស់ម្នាក់របស់គឺមអ៊ុលស៊ីងនៅក្នុងសម័យធ្វើទាហានជាមួយគ្នា អ្នកដែលគាំទ្រគឺមជុងអ៊ុល ត្រូវបានផ្លាស់ចេញពីគណៈកម្មការ

ប្រជាជនមជ្ឈិមនៅក្នុងខែ មិថុនា ឆ្នាំ 1990 ក៏ដោយ ក៏លោកត្រូវបានរក្សាទុកនៅក្នុងតំណែងជាអគ្គនាយកដ្ឋានការពារជាតិ និងជាសមាជិកនៅក្នុងគណៈកម្មការគោលដែលមានសមាជិក 5 រូបនៃការិយាល័យនយោបាយ ក៏ដូចជាសមាជិកមួយរូបនៅក្នុងសភាប្រជាជនជាន់ខ្ពស់ផងដែរ។

បើទោះបីជាមានពាក្យចោមអាមាមអំពីការធ្វើរដ្ឋប្រហារដោយយោធា និងការប៉ុនប៉ងធ្វើឃាតដើម្បីប្រឆាំងជាមួយ គឹមអ៊ីលស៊ីង និង គឹមជុងអ៊ីល នៅក្នុងប៉ុន្មានឆ្នាំនេះក៏ដោយ ក៏កូរ៉េខាងជើងនៅតែរក្សាស្ថេរភាពនយោបាយរបស់គេឲ្យស្ថិតនៅក្រោមបក្សពលករកូរ៉េតែមួយ និងស្ថិតនៅក្រោមអំណាចផ្តាច់ការរបស់គឹមអ៊ីលស៊ីង ដែលធ្វើឲ្យរឹងមាំដល់មូលដ្ឋានគ្រឹះនៃការបន្តអំណាចពីគឹមអ៊ីលស៊ីង ទៅគឹមជុងអ៊ីល ។

2.2.4. ប្រទេសកូរ៉េខាងជើងនាពេលបច្ចុប្បន្ន

ប្រទេសកូរ៉េស្ថិតនៅក្នុងកាលៈទេសៈនៃការរិះគន់មួយ នៅក្នុងប្រវត្តិសាស្ត្ររបស់គេនូវដើមដំបូងនៃទសវត្សឆ្នាំ 1990 ដែលខ្យល់ប្រជាធិបតេយ្យបានបក់ឆ្លងកាត់អឺរ៉ុបខាងកើត អាឡឺម៉ង់ទាំងពីរត្រូវបានបង្រួបបង្រួម និងយុគសង្គ្រាមត្រជាក់បានឈានមកដល់ទីបញ្ចប់ បន្តពីក្រោយដោយការបង្កើតនៃគោលនយោបាយ ឬក្លាស៊ីស្ត និងប៉េរេស្ត្រូកាដោយមេដឹកនាំសូវៀតនៅពាក់កណ្តាលទសវត្សរ៍ឆ្នាំ 1980 ។

បើទោះបីជាពិភពលោកបានផ្លាស់ប្តូរក៏ដោយ ក៏ប្រទេសកូរ៉េខាងជើងនៅតែរក្សាដដែលដោយមិនប្រែប្រួល។ ប្រទេសនេះនៅតែគ្រប់គ្រងដោយគណបក្សនយោបាយតែមួយដោយស្ថិតនៅក្រោមមេដឹកនាំផ្តាច់ការ និងនៅតែជាប្រជាបិទជិត និងជាប្រទេសដាច់ឆ្ងាយពីគេមួយ។ សង្គមរបស់គេនៅតែជាសង្គមដ៏ធំមួយ ប្រជាជនរបស់គេមិនទទួលបានសេរីភាព ដូចដែលពួកគេត្រូវប្រព្រៀងដោយការយោសាសរបស់មេដឹកនាំរបស់គេ ហើយសេដ្ឋកិច្ចរបស់គេគឺនៅតែអន់ថយជាមួយនឹងផលិតផលជាតិសរុបមានតម្លៃ 21.9 លានដុល្លារអាមេរិក និងចំណូលសម្រាប់មនុស្សម្នាក់បានជាង 900 ដុល្លារអាមេរិក។ ការផ្គត់ផ្គង់អាហារមានភាពមិនគ្រប់គ្រាន់ ហើយបំណុលបរទេសនៅតែខ្ពស់។ គេប៉ាន់ប្រមាណថាក្រុមអ្នកប្រឆាំងផ្នែកនយោបាយ និងជនស៊ីវិលប្រមាណ 125,000 ដែលគេសង្ស័យថាមិនមានភក្តីភាពចំពោះគឹមអ៊ីលស៊ីង និងគឹមជុងអ៊ីល ត្រូវបានគេរក្សាទុកនៅក្នុងជំរកប្រៃចំនួន 10 ។ មេដឹកនាំរបស់ពួកគេនៅតែសង្ឃឹមយ៉ាងរឹងមាំក្នុងការនាំមកនូវការផ្តួលរំលំរដ្ឋាភិបាលកូរ៉េខាងត្បូង ដោយការធ្វើអំពើវិទ្យុស្សនា និងកម្លាំង។ ប្រទេសកូរ៉េខាងជើងគឺជាប្រទេសមួយដែលមានកងកម្លាំងយោធាធំបំផុតមួយ (កងទ័ពទៀងទាត់ 990,000) នៅក្នុងពិភពលោក។ ប្រជាជនរបស់គេមានចំនួន 23 លាននាក់ និងកំពុងកើនឡើងជាបន្តបន្ទាប់។

ថ្វីបើមានការផ្លាស់ប្តូរយ៉ាងខ្លាំងក្លានៃពិភពលោក និងការដួលរលំនៃប្រព័ន្ធកុំម្មុយនីស្តក៏ដោយ ក៏មេដឹកនាំកូរ៉េខាងជើង មិនបានបង្ហាញពីសញ្ញានៃការផ្លាស់ប្តូរប្រព័ន្ធរបស់គេ ហើយពួកគេនៅតែសំលឹងក្នុងគោលបំណងអសន្តិភាពក្នុងការបង្កើតឲ្យទំនាក់ទំនងដើម្បីផលប្រយោជន៍ទៅវិញទៅមករវាងកូរ៉េខាងជើង និងខាងត្បូង។ ជាមួយនឹងការផ្លាស់ប្តូរនៅអឺរ៉ុបខាងកើត ពួកគេបានកោះហៅសិស្សរបស់គេទាំងអស់ពីប្រទេសអូទ្រីស, អាឡឺម៉ង់ខាងកើត និងបណ្តាប្រទេសនៅអឺរ៉ុបខាងកើត ក៏ដូចជាពីសហភាពសូវៀត។ ខណៈពេលដែលប្រទេសចិន និងសហភាពសូវៀត បានបង្ហាញអំពីការប៉ុនប៉ងរបស់ខ្លួនសម្រាប់គោលនយោបាយក្នុងស្រុក និងក្រៅស្រុកក្នុងការបង្កើតវិធានការក្នុងការធ្វើកំណែទម្រង់ផ្នែកសេដ្ឋកិច្ច និងទំនាក់ទំនងមិត្តភាពជាមួយសហរដ្ឋអាមេរិក និងបណ្តាប្រទេសមូលធននិយម មេដឹកនាំកូរ៉េបានបញ្ចុះបញ្ចូលប្រជាជនរបស់គេនៅកំឡុងឆ្នាំ ១៩៨៧ ជាមួយនឹងពាក្យស្លោកមួយថ្មីថា “យើងរស់នៅដោយ

វិធីរបស់យើង” ដោយប្រកាន់ភ្ជាប់នូវមនោគមន៍ និងប្រព័ន្ធដែលអស់សង្ឃឹមមួយដែលមិនអាចបំបែកបានទៅទៀតឡើយ ដោយហេតុនេះគេបានបដិសេធនៅក្នុងការទទួលស្គាល់សញ្ញាណនៃពេលវេលា។

2.3. ប្រទេសកូរ៉េខាងត្បូងបន្ទាប់ពីឆ្នាំ 1953

សាធារណៈរដ្ឋកូរ៉េ (កូរ៉េខាងត្បូង) ដែលប្រទេសជាតិមួយនេះស្ថិតនៅក្រោមការថែរក្សាដោយជំនួយយោធារបស់កងកម្លាំងអង្គការសហប្រជាជាតិ បានជួបប្រទះនូវបញ្ហាជាច្រើនក្នុងការស្ថាបនាប្រទេសជាតិឡើងវិញ។ ក្នុងចំណោមបញ្ហាទាំងអស់នោះមានបញ្ហាដ៏លំបាកមួយគឺ ការធ្វើឲ្យសម្រេចនូវលិទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ។

ប្រវត្តិសាស្ត្រនយោបាយរបស់កូរ៉េខាងត្បូង ដែលទឹកដីរបស់គេបានរីកធំបន្តិចបន្តួចដោយសារតែការបង្កើតឡើងនៃបន្ទាត់ព្រំដែនថ្មីមួយរវាងកូរ៉េខាងជើង និងកូរ៉េខាងត្បូង បានធ្វើការតស៊ូដើម្បីលិទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ។ ការតស៊ូនេះត្រូវបានធ្វើឡើងដោយប្រជាជនកូរ៉េខាងត្បូងកំឡុងរយៈពេល 35 ឆ្នាំបន្ទាប់ពីសង្គ្រាមកូរ៉េបានបញ្ចប់ ដែលរួមមាន 7 សម័យកាលៈ សាធារណៈរដ្ឋទី 1 ដែលបានបញ្ចប់នៅក្នុងឆ្នាំ 1960, សាធារណៈរដ្ឋទី 2 ឆ្នាំ 1960-61, សម័យនៃការគ្រប់គ្រងរបស់យោធាលើរដ្ឋសភា 1961-63, សាធារណៈរដ្ឋទី 3 ឆ្នាំ 1963-72, សាធារណៈរដ្ឋទី 4 ឆ្នាំ 1972-79, សម័យស្តីទី ឆ្នាំ 1979-81, និងសាធារណៈរដ្ឋទី 5 ឆ្នាំ 1981-1988 ។ សម័យចុងក្រោយបានបន្តពីសម័យសាធារណៈរដ្ឋទី 5 គឺសម័យសាធារណៈរដ្ឋទី 6 ដែលបានចាប់ផ្តើមឡើងនៅក្នុងឆ្នាំ 1988 ។

2.3.1. សាធារណៈរដ្ឋទីមួយបន្ទាប់ពីសង្គ្រាម

បន្ទាប់ពីសង្គ្រាមលោកលើកទី 2 មិនដូចគ្នាទៅនឹងជនរួមជាតិរបស់គេនៅភាគខាងជើងឡើយ ប្រជាជនកូរ៉េខាងត្បូងទទួលបានសេរីភាព និងសិទ្ធិជាច្រើន ដោយក្នុងនោះរួមមានទាំងសេរីភាពសាសនាផងដែរ។ ប៉ុន្តែ នៅក្នុងការបញ្ចេញមតិ, ការជួបប្រជុំ, និងសារពត៌មាន សិទ្ធិរបស់ប្រជាជនត្រូវបានកម្រិតនៅក្រោមច្បាប់សន្តិសុខជាតិឆ្នាំ 1948 ។ បើទោះបីជាពួកគេអាចនិយាយដោយសេរី, បង្កើតសមាគមន៍សង្គម, និងបោះពុម្ពផ្សាយកាសែត និងទស្សនាវដ្តីក៏ដោយ ក៏ពួកគេមិនមានសេរីភាពក្នុងការរិះគន់ទៅលើរដ្ឋាភិបាល ឬគោលនយោបាយរបស់រដ្ឋាភិបាល, មិនអាចបង្កើតសង្គមបែបសង្គមនិយម និងកុំម្មុយនីស្ត, ឬបោះពុម្ពផ្សាយនូវអ្វីៗដែលគេអាចបកស្រាយបានថាជាសម្ភារៈដែលនាំឲ្យមានការបះបោរ ឬជាការលើកសរសើរ ឬជាការជួយដល់ពួកកុំម្មុយនីស្តឡើយ។ ការដាក់កម្រិតលើសារពត៌មានបានបង្កឲ្យមានបញ្ហាមួយចំនួនដែលបានបន្តរហូតដល់ឆ្នាំ 1988 ។

បើទោះបីជាប្រធានាធិបតីស៊ីងម៉ាន រី ទទួលបានសញ្ញាបត្របណ្ឌិតផ្នែកវិទ្យាសាស្ត្រនយោបាយពីសាកលវិទ្យាល័យព្រីនតុន ដែលធ្វើឲ្យលោកស្គាល់ច្បាស់អំពីគោលការណ៍ប្រជាធិបតេយ្យរបស់អាមេរិក ហើយការថ្លែងរបស់លោកជាមួយនឹងវេហារសាស្ត្របែបប្រជាធិបតេយ្យក៏ដោយ ក៏រូបរាងកាយ និងឥរិយាបថរបស់លោកមានលក្ខណៈដូចគ្នាទៅនឹងស្តេចអត្តាធិបតេយ្យនៃសន្តតិវង្សយី ។ ដូច្នេះ ដោយជំនួសដោយធ្វើការជាប្រធានាធិបតីជាប់ឆ្នោតមួយរូបនៃប្រទេសសាធារណៈរដ្ឋប្រជាធិបតេយ្យមួយ លោកលើកតម្កើនខ្លួនជាប្រធានាធិបតីបែបអធិ រាជមួយរូប ជាមួយនឹងអធិបតេយ្យភាពរបស់រាជាដែលមិនអាចប្រកែកតវ៉ា និងមិនអាចប្រកួតប្រជែងបានឡើយ។ នៅក្នុងវិធីមួយចំនួនលោកបានកម្ចាត់ចោលនូវប្រព័ន្ធដែលបានបង្កើតឡើងដើម្បីផ្សព្វផ្សាយលិទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ ដែលបណ្តាលឲ្យមានការប្រឆាំងទាំងក្នុង និងក្រៅសភាជាតិ។

ដូចដែលទំនាក់ទំនងរវាងប្រធានាធិបតេយ្យ និងសភាជាតិកាន់តែយ៉ាប់យឺន ប្រធានាធិបតី វី បានសំលឹងរក ការគាំទ្រពីនគរបាល និងយោធា ដែលនាំឲ្យមានការចាប់ផ្តើមឡើងនៃនយោបាយនីយកម្មនៃកងកម្លាំងសន្តិសុខ ជាតិទាំង ២ ក្រុមនេះ។ រាល់តួនាទីកំពូលនៅក្នុងរដ្ឋកងកម្លាំងនគរបាល និងតំណែងមន្ត្រីយោធាជាន់ខ្ពស់ត្រូវបានដាក់ បញ្ចូលដោយអ្នកដែល លោកវី តែងតាំង។

អំឡុងពេលនៃសង្គ្រាមកូរ៉េ ប្រធានាធិបតីបានក្លាយទៅជាអ្នកអត្តាធិបតេយ្យកាន់តែខ្លាំងក្លា។ ដោយធ្វើឲ្យ ប្រាកដថា សភាជាតិដែលត្រូវបានបង្កើតឡើងនៅខែ ឧសភា ឆ្នាំ 1950 នឹងបោះឆ្នោតជ្រើសរើសលោកម្តងទៀត នៅ ក្នុងខែកក្កដា ឆ្នាំ 1950 បន្ទាប់ពីការប្រកាសប្រើច្បាប់សង្គ្រាម ប្រធានាធិបតី វី និងបក្សសេរីភាពបានបង្ខំឲ្យអ្នក ប្រឆាំងជាមួយលោកនៅក្នុងសភាជាតិធ្វើការអនុម័តធ្វើវិសោធនកម្មធម្មនុញ្ញ បង្កើតឲ្យមានការបោះឆ្នោតជ្រើសរើស ប្រធានាធិបតី និងអនុប្រធានាធិបតីដោយផ្ទាល់ពីប្រជាជន។ បណ្ឌិតវី ត្រូវបានបោះឆ្នោតជ្រើសរើសជាថ្មីនៅក្នុងឆ្នាំ 1952 ដោយសំលេងភាគច្រើនដោយអ្នកបោះឆ្នោតនៅតាមជនបទ អ្នកដែលទទួលបានផលប្រយោជន៍ពីការធ្វើ កំណែទម្រង់ដីធ្លីដែលបានធ្វើឡើងនៅក្នុងឆ្នាំ 1949 ។ បន្ទាប់ពីនោះមកការគ្រប់គ្រងបែបអត្តាធិបតេយ្យរបស់ បណ្ឌិតវី ត្រូវបានពង្រឹង ខណៈពេលដែលគណបក្សសេរីភាពរបស់លោកបានកើនឡើងនៃអំពើពុករលួយ និងអំពើ ខុសច្បាប់។

នៅក្នុងខែសីហា ឆ្នាំ 1953 មួយខែបន្ទាប់ពីការចុះហត្ថលេខាទៅលើយុទ្ធសន្តិភាពនៅកូរ៉េ រដ្ឋាភិបាលបាន ត្រឡប់ពី ពូសាន មកកាន់ សេអ៊ូល វិញ ហើយនៅក្នុងខែ តុលា សន្និសីទការពារគ្នាទៅវិញទៅមក រវាងសាធារណៈ រដ្ឋកូរ៉េ និងសហរដ្ឋអាមេរិកត្រូវបានធ្វើឡើង។ ប៉ុន្តែ អាកប្បកិរិយាក្នុងការរិះគន់របស់រដ្ឋាភិបាលសហរដ្ឋអាមេរិកទៅ លើប្រធានាធិបតី វី បានចាប់ផ្តើមផុសឡើង ហើយសំលេងប្រឆាំងនៅក្នុងស្រុកបានកើនឡើង។ ដោយជឿជាក់ថា លោកតែម្នាក់ឯងមិនអាចដឹកនាំប្រទេសបាន នៅក្នុងខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ 1954 ប្រធានាធិបតី វី ជាមួយនឹងសមាជិករបស់ បក្សលោកនៅក្នុងសភាជាតិ បានធ្វើវិសោធនកម្មរដ្ឋធម្មនុញ្ញដើម្បីដោះប្រធានាធិបតីដែលកំពុងកាន់តំណែងចេញពី ការកម្រិតតំណែង 2 អាណត្តិរបស់ប្រធានាធិបតី និងលុបចោលនូវមុខនាទីរបស់នាយករដ្ឋមន្ត្រី ហេតុដូច្នេះវាបាន ពង្រីកអំណាចអត្តាធិបតេយ្យរបស់ប្រធានាធិបតី។

នៅក្នុងស្ថានភាពណាមួយចំនួន អ្នកទាំងឡាយណាដែលគាំទ្រលិខិតប្រជាធិបតេយ្យបានបង្កើត គណបក្ស ប្រឆាំងថ្មីមួយ គណបក្សប្រជាធិបតេយ្យ នៅក្នុងឆ្នាំ 1955 ខណៈពេលដែលអតីតរដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និង រុក្ខាប្រមាញ់ ដែលជាអ្នកសង្គមនិយមមួយរូប បានបង្កើតគណបក្សរីកចម្រើនរបស់លោកដោយផ្ទាល់ ដើម្បីប្រកួតប្រជែងជាមួយ ប្រធានាធិបតីនៅក្នុងការបោះឆ្នោតឆ្នាំ 1956 ។ ឆូ បានឈរឈ្មោះជាបេក្ខភាពប្រធានាធិបតីនៅក្នុងបក្សរបស់លោក។ គណបក្សប្រជាធិបតេយ្យ បានតែងតាំងលោកស៊ីនអ៊ីកហ្វ ជាបេក្ខភាពប្រធានាធិបតីរបស់បក្ស និងឆាងម្យុង ជា បេក្ខភាពអនុប្រធានាធិបតីសម្រាប់ការបោះឆ្នោតជ្រើសរើសប្រធានាធិបតីនៅក្នុងឆ្នាំ 1956 ។ ប៉ុន្តែ មរណៈភាពភ្លាមៗ របស់ស៊ីន បានធានាដល់ជ័យជំនះរបស់បណ្ឌិតវី ប៉ុន្តែ ឆាងម្យុង បានទទួលជ័យជំនះជាអនុប្រធានាធិបតី។ ឆូ អ្នក ដែលទទួលបានសំលេង 30 ភាគរយពីការបោះឆ្នោតនៅទីប្រជុំជន ត្រូវបានកាត់ទោសជាមួយនឹងការចោទប្រកាន់ ថាបានរំលោភច្បាប់សន្តិសុខជាតិ និងត្រូវបានប្រហារជីវិតនៅក្នុងឆ្នាំ 1959 ។

ដូចដែលអំពើពុករលួយនៅក្នុងចំណោមមន្ត្រីរបស់រដ្ឋាភិបាល និងសមាជិករបស់គណបក្សសេរីភាពបាន កើនឡើងឥតឈប់ឈរ និងការកើនឡើងនៃការបង្ក្រាបរបស់នគរបាល ការរីកឡើងនៃគោលបំណងនៃការផ្លាស់ប្តូរ បានចាប់ផ្តើមឡើងនៅពាសពេញផ្ទៃប្រទេស ជាពិសេសក្នុងចំណោមអ្នកបោះឆ្នោតនៅតាមទីប្រជុំជន។ នៅក្នុងការ

បោះឆ្នោតទូទៅសម្រាប់សភាជាតិនៅក្នុងឆ្នាំ 1958 គណបក្សប្រជាធិបតេយ្យដែលជាគណបក្សប្រឆាំង បានបង្កើន កៅអីសមាជិករបស់ពួកគេយ៉ាងច្រើន។ ប៉ុន្តែ ដោយចាប់ផ្តើមដឹងខ្លួនអំពីគ្រោះថ្នាក់ពីការបាត់បង់ការត្រួតត្រាផ្តាច់មុខ របស់គេ គណបក្សសេរីភាពដែលគ្រប់ដណ្តប់លើសភាជាតិបានលុបចោលនូវច្បាប់ស្វ័យភាពក្នុងតំបន់ និងអនុម័ត ច្បាប់សន្តិសុខជាតិថ្មីមួយ ដែលប្រកាសឲ្យប្រើនៅក្នុងខែធ្នូ ឆ្នាំ 1958 ដើម្បីពង្រឹងការត្រួតត្រារបស់រដ្ឋាភិបាល។

នៅក្នុងការបោះឆ្នោតជ្រើសរើសប្រធានាធិបតីលើកទី 4 ដែលបានធ្វើឡើងនៅក្នុងខែ មីនា ឆ្នាំ 1960 បណ្ឌិតវី និងយីគីប៊ុន បានឈរឈ្មោះជាបេក្ខភាពប្រធានាធិបតី និងអនុប្រធានាធិបតីសម្រាប់គណបក្សសេរីភាព។ 3 សប្តាហ៍មុនការបោះឆ្នោត បេក្ខភាពប្រធានាធិបតីរបស់គណបក្សប្រជាធិបតេយ្យ ធូលុងអុក បានស្លាប់ខណៈ ពេលដែលលោកកំពុងទទួលការព្យាបាលនៅក្នុងសហរដ្ឋអាមេរិក ដោយធានាជាថ្មីម្តងទៀតដល់ការបោះឆ្នោត ជ្រើសរើសបណ្ឌិតវី ។ ប៉ុន្តែ ការបោះឆ្នោតជ្រើសរើសយី គឺមានភាពមិនច្បាស់លាស់។ ជាលទ្ធផល គណបក្សកាន់ អំណាចបានពឹងផ្អែកទៅលើអំពើពុករលួយ និងវិធីបន្លំនៅក្នុងការបោះឆ្នោតជ្រើសរើសយី អ្នកដែលបានយកជ័យជំនះ លើឆាងព្យុន បេក្ខភាពអនុប្រធានាធិបតីរបស់គណបក្សប្រជាធិបតេយ្យ ដោយសំលេងបន្ទាប់បន្សំ។

ខណៈពេលដែលកំពុងកាន់តំណែងជាអនុប្រធានាធិបតីឆាង បានលាលែងពីតំណែងដើម្បីប្រឆាំងទៅលើ ការបោះឆ្នោតខែមីនា ប្រតិកម្មរបស់ប្រជាជនប្រឆាំងជាមួយអត្តាធិបតេយ្យរបស់ប្រធានាធិបតី វី, អំពើពុករលួយ និង បក្សពួកនិយមរបស់លោក, និងគណបក្សសេរីភាព ដែលប្រើប្រាស់នូវវិធីខុសច្បាប់មួយចំនួន ដើម្បីពង្រឹងការ ត្រួតត្រារបស់រដ្ឋាភិបាលនៅក្នុងការយុបយិតគ្នាជាមួយនគរបាល បានផ្ទុះឡើងភ្លាមៗបន្ទាប់ពីការបោះឆ្នោតខែមីនា។ កុប្បកម្មដ៏សាហាវរបស់និស្សិតបានផ្ទុះឡើងនៅពាសពេញផ្ទៃប្រទេស ជាពិសេសនៅតំបន់ពូសាន-ម៉ាសាន ដោយ បានបង្កឲ្យមានគ្រោះថ្នាក់នៅក្នុងចំណោមនិស្សិត និងការបះបោរប្រឆាំងយ៉ាងខ្លាំងក្លាបំផុតនៅក្នុងខែមេសាឆ្នាំ 1960 ។

នៅពេលដែលការបះបោររបស់និស្សិតបានកើតឡើងនៅក្នុងទីក្រុង សេអ៊ូល នៅថ្ងៃទី 19 ខែ មេសា សាស្ត្រា បារ្យ សាកលវិទ្យាល័យ និងប្រជាជនជាច្រើនបានចូលរួមជាមួយពួកគេ ដោយបានប៉ះទង្គិចគ្នាជាមួយនគរបាល។ ច្បាប់ អាជ្ញាសឹកត្រូវបានប្រកាស ហើយកងទ័ពត្រូវបានគេកេណ្ឌនៅពេលដែលនគរបាលគ្មានអំណាចគ្រប់គ្រាន់នៅក្នុង ការត្រួតត្រាសភាពការណ៍។ ប៉ុន្តែ កងទ័ពដែលបានកេណ្ឌបានសម្រេចនៅក្នុងការរក្សាអព្យាក្រឹតភាព បដិសេធនៅ ក្នុងការធ្វើសកម្មភាពនានាប្រឆាំងជាមួយក្រុមបាតុករ អ្នកដែលបានទាមទារឲ្យមានការលាលែងនៃប្រធានាធិបតី និងគណៈរដ្ឋមន្ត្រីរបស់លោក, ទុកជាមោឃៈនូវលទ្ធផលនៃការបោះឆ្នោតថ្ងៃទី 15 ខែ មីនា, និងការធ្វើកំណែទម្រង់ មូលដ្ឋានគ្រឹះនៃនយោបាយដើម្បីលើកកម្ពស់លិទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ, ក៏ដូចជាការដកនូវនគរបាល ពុករលួយ និងអ្នក ឆ្លៀតរកកម្រៃចេញពីរដ្ឋាភិបាល។ នៅក្នុងគ្រានោះដែរ ការដាក់សម្ពាធបានកើនឡើងពីសហរដ្ឋអាមេរិកសម្រាប់ការ លាលែងពីតំណែងរបស់ប្រធានាធិបតី វី ។ នៅចុងបញ្ចប់ នៅថ្ងៃទី 26 ខែមេសា ប្រធានាធិបតី វី បានដាក់ស្នើពាក្យ សុំលាលែងពីតំណែង បន្តដោយការលាលែងរបស់សមាជិកគណៈរដ្ឋមន្ត្រី។ ដូច្នេះ សាធារណៈរដ្ឋដំបូង ដែលបាន ចាប់ផ្តើមឡើងការរំពឹងទុកយ៉ាងខ្លាំងក្លា បានដួលរលំដោយសារការបះបោរហិង្សាមួយ។

សាធារណៈរដ្ឋទី 1 មិនត្រឹមតែមិនបានសម្រេចនូវគោលបំណងរបស់ប្រជាជនចំពោះលិទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ ប៉ុណ្ណោះទេ ប៉ុន្តែវាបានសម្រេចតិចតួចនៅក្នុងកិច្ចការបរទេស។ ដើម្បីធ្វើឲ្យប្រាកដ គេបានបង្កើតទំនាក់ទំនងការទូត ជាមួយនឹងប្រទេសសេរីប្រមាណ 23 ប្រទេស ប៉ុន្តែគេមិនអាចដោះស្រាយបញ្ហាជាមួយប្រទេសជប៉ុនបានឡើយ បើ ទោះបីជាកិច្ចចរចាត្រូវបានធ្វើឡើងរវាងរដ្ឋាភិបាលនៃប្រទេសទាំង 2 ក៏ដោយ។ នៅក្នុងការបន្ថែមទៅនឹងគំនិត និង ឥរិយាបថប្រឆាំងយ៉ាងខ្លាំងក្លាជាមួយជប៉ុនរបស់បណ្ឌិត វី រួមមានបញ្ហាដែលទាក់ទងជាមួយនឹងការទាមទាររបស់កូរ៉េ

ខាងត្បូងចំពោះសំណងយ៉ាងធំមួយពីប្រទេសជប៉ុន, និងការបង្កើតឡើងនូវព្រំដែន រឺ ដែលពីមុនជាព្រំដែន មាកាវ ដែលបានបែងចែកសមុទ្ររវាងប្រទេសកូរ៉េ និងប្រទេសជប៉ុន , ដោយបានការពារប្រទេសទាំងពីរពីការបង្កើតទំនាក់ទំនងការទូត និងពាណិជ្ជកម្ម។

2.3.2. សាធារណៈរដ្ឋទី 2

នៅថ្ងៃទី 27 ខែ មេសា កិច្ចប្រជុំជាបន្ទាន់មួយរបស់សភាជាតិបានតែងតាំងរដ្ឋមន្ត្រីការបរទេស ហូធុង ឲ្យធ្វើជាប្រធាននៃរដ្ឋាភិបាលថែរក្សាមួយ ជាមួយនឹងការសង្ឃឹមថា រដ្ឋាភិបាលស្អាតស្អំ និងរដ្ឋាភិបាលប្រជាធិបតេយ្យមួយ អាចនឹងត្រូវបង្កើតឡើង។

នៅពាក់កណ្តាលខែមិថុនា សភាជាតិបានធ្វើវិសោធនកម្មទៅលើរដ្ឋធម្មនុញ្ញ ដោយបានបង្កើតឡើងនូវវិមានជាន់ខ្ពស់មួយ ដែលគេហៅថា វិមានអ្នកប្រឹក្សា នៅក្នុងសភាជាតិ ដោយបានស្ថាបនាឡើងវិញនូវមុខនាទីរបស់នាយករដ្ឋមន្ត្រី លុបចោលនូវមុខតំណែងអនុប្រធានាធិបតី និងការបន្ថយអំណាចរបស់ប្រធានាធិបតី។ នៅពេលដែលសមាជិកនៃ វិមានអ្នកប្រឹក្សា ត្រូវបានបោះឆ្នោតជ្រើសរើសសម្រាប់អាណត្តិ 6 ឆ្នាំនៅក្នុងខែកក្កដា សមាជិកនៃវិមានតំណាង (វិមានជាន់ទាប) ក៏ត្រូវបានបោះឆ្នោតជ្រើសរើសសម្រាប់អាណត្តិ 4 ឆ្នាំផងដែរ។

សភាជាតិដែលទើបតែបានបង្កើត បានធ្វើការបោះឆ្នោតជ្រើសរើសយ៉ុនប៉ូសុន ជាប្រធានាធិបតី និងឆាងមុន ជានាយករដ្ឋមន្ត្រី ហើយសាធារណៈរដ្ឋទី 2 បានលេចឡើងនៅក្នុងខែសីហា ។ នៅត្រង់ចំណុចនេះ គណៈរដ្ឋមន្ត្រីបានក្លាយទៅជាអ្នកទទួលខុសត្រូវទៅលើសភាជាតិ ប្រធានាធិបតីបានក្លាយជាប្រមុខរដ្ឋសម្រាប់អធិបតីក្នុងពិធីផ្សេងៗ ហើយអំណាចរបស់សភានីតិបញ្ញត្តិបានកើនឡើងយ៉ាងធំ។ ជាមួយនឹងការផ្លាស់ប្តូរនេះ គេសង្ឃឹមថា ការបង្កើតឡើងសភាតំណាងរាស្ត្របែបប្រជាធិបតេយ្យ និងការស្តារនូវសិទ្ធិមនុស្ស និងសិទ្ធិស៊ីវិលឡើងវិញ នឹងក្លាយទៅជាការពិត។ សាធារណៈរដ្ឋទី 2 បានបង្កើតឡើងវិញនូវស្វ័យភាពក្នុងតំបន់ លោកអាជ្ញាធរក្នុងតំបន់ត្រូវបានបោះឆ្នោតជ្រើសរើស ហើយសភាក្នុងតំបន់ក៏ត្រូវបានបង្កើតឡើងនៅក្នុងខែធ្នូ ឆ្នាំ 1960 ។

ប៉ុន្តែ សាធារណៈរដ្ឋទី 2 ត្រូវបានរាំងស្ទះតាំងពីដើមដំបូង។ របបនេះមិនទទួលបានសិទ្ធិអំណាចពីប្រជាជនឡើយ ហើយប្រធានាធិបតីយ៉ុន និងនាយករដ្ឋមន្ត្រីឆាង មានកង្វះខាតភាពរឹងប៉ឹង និងជំនាញនយោបាយ បើទោះបីជាអ្នកទាំងពីរចេញមកពីគណបក្សប្រជាធិបតេយ្យ ដែលមានគោលបំណងក្នុងការលើកតម្កើនលិទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យក៏ដោយ។ រដ្ឋបាលរបស់ឆាង បានរុញរានៅក្នុងការទាក់ទងជាមួយអតីតអ្នកដឹកនាំនៅក្នុងរបប រឺ ហើយហាក់ដូចជាត្រាប្រណីយ៉ាងខ្លាំងដល់ក្រុមរង្វង់និយម។ វាមិនអាចទៅរួចទេក្នុងការតស៊ូយកជ័យជំនះប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាពជាមួយនឹងការ បែកបាក់សង្គម និងមនោគមន៍រវាងក្រុមអ្នកនយោបាយ និងក្រុមអ្នកសង្គម ហើយបរាជ័យក្នុងការទទួលបានការជឿជាក់ពីប្រជាជន ដូចដែលវាបានបង្កឲ្យមានភាពមិនជាក់ច្បាស់អំពីការរីកចម្រើននៃសេដ្ឋកិច្ច។

គណបក្សប្រជាធិបតីដែលជាគណបក្សកាន់អំណាច ខ្លួនគេផ្ទាល់មានភាពបែកបាក់ផ្ទៃក្នុង ហើយគណបក្សនេះមិនមានជំនោរស្រាយសមរម្យក្នុងការដោះស្រាយបញ្ហាសេដ្ឋកិច្ច និងសង្គមឡើយ។ នៅក្នុងគ្រានោះដែរ ការធ្វើបាតុកម្មជាថ្មីរបស់និស្សិតបានផ្ទុះឡើង ក៏ដូចជាឥទ្ធិពលនៃពួកកុម្មុយនីស្តនៅក្នុងចំណោមពួកគេបានកើនឡើង។ នៅក្នុងខែតុលា ពួកគេបានកាន់កាប់សភាជាតិ និងបានទាមទារ “ការតាក់តែងច្បាប់បដិវត្ត” ដាក់ពិន័យតឹងរឹងដល់មន្ត្រីសាធារណៈរដ្ឋទី 1 ដែលត្រូវបានគេបណ្តេញចេញ។ ស្ថិតនៅក្រោមសម្ពាធនោះ នៅថ្ងៃទី 30 ខែធ្នូ សភាជាតិ

បានបង្កើត “ច្បាប់ទាក់ទងជាមួយការកម្រិតសិទ្ធិស៊ីវិល របស់អ្នកទាំងឡាយណាដែលប្រព្រឹត្តនូវសកម្មភាពប្រឆាំង ប្រជាធិបតេយ្យ” តាំងពីដំបូងរហូតដល់ខែមេសា ឆ្នាំ 1930 ។

ការធ្វើឲ្យរំជួលដោយនិស្សិតសម្រាប់ការចរចាដោយផ្ទាល់ជាមួយនឹងនិស្សិតកូរ៉េខាងជើងក្នុងគោលបំណង បង្រួបបង្រួមប្រទេសជាតិឡើងវិញ បានបង្កឲ្យមានកង្វល់ និងភាពជ្រួលច្របល់យ៉ាងខ្លាំងក្លា ដូចដែលសកម្មភាព របស់ពួកគេបានបង្កើនភាពគ្រោះថ្នាក់ដល់សន្តិសុខជាតិ។ នៅក្នុងគ្រានោះដែរ មានការកុប្បកម្មហិង្សាជាច្រើន ដោយនិស្សិតនៅតាមសាលាប្រឆាំងជាមួយថ្នាក់ដឹកនាំសាលា និងសាស្ត្រាចារ្យរបស់ពួកគេដែលបានសហការជា មួយរដ្ឋបាលរ៉ាំ ។ ដូចដែលកង្វះខាតស្បៀងអាហារបានកើនឡើង ហើយចំនួននៃប្រជាជនអត់ការងារធ្វើបានកើនឡើង អត្រាបទឧក្រិដ្ឋបានកើនឡើង។ ភាពរីករម្មរបស់ជាតិបានបង្កឲ្យមានការធ្វើបដិវត្តន៍យោធាមួយបានកើតឡើង។

2.3.3. ការដឹកនាំដោយយោធា

ដូចដែលមានការគិតទុកជាមួយ នៅថ្ងៃទី 16 ខែឧសភា ឆ្នាំ 1961 ការធ្វើបដិវត្តន៍យោធាមួយបានកើតឡើង ក្រោមការដឹកនាំដោយយុវជនមួយក្រុមតូច ដែលមានការមិនពេញចិត្តទៅនឹងមន្ត្រីកងទ័ពដែលដឹកនាំដោយឧត្តម សេនីយ៍ឯក ប៉ាកលុងហៃ ។ 2 ថ្ងៃបន្ទាប់មក សាធារណៈរដ្ឋទី 2 ត្រូវបានផ្តួលរំលំ។ គណៈកម្មការបដិវត្តន៍យោធា ដែល បានលេចឡើងនៅថ្ងៃទី 16 ខែឧសភា បានប្រកាសថា គោលបំណងរបស់ពួកគេគឺដើម្បីការពារប្រទេសពីការគំរាម កំហែងរបស់ពួកកុម្មុយនីស្ត, ដកចេញនូវរដ្ឋដឹកនាំយោធាដែលពុករលួយ និងគ្មានសមត្ថភាព, បំបាត់នយោបាយនីយកម្ម លើយោធា, និងស្ថាបនាឡើងវិញនូវនយោបាយរបស់ជាតិ ប្រព័ន្ធសេដ្ឋកិច្ច និងសង្គម និងបង្កើតឲ្យមានរដ្ឋាភិបាល ស្អាតស្អំ និងយុត្តិធម៌សង្គមមួយ។

គណៈកម្មការបដិវត្តន៍យោធាបានកាន់កាប់រដ្ឋាភិបាល បានប្រកាសច្បាប់អាជ្ញាសឹក ដោយបានរំលាយសភា ជាតិ លុបចោលនូវស្វ័យភាពក្នុងតំបន់ ហាមឃាត់រាល់សកម្មភាពនយោបាយទាំងអស់ ហាមឃាត់ការធ្វើបាតុកម្ម របស់និស្សិត និងដាក់ឲ្យមានការត្រួតពិនិត្យលើសារពត៌មាន។ ពួកគេបានបញ្ចុះបញ្ចូលឲ្យប្រធានាធិបតីយ៉ុន បន្ត ស្ថិតនៅកាន់តំណែង ហើយពួកគេក៏បានបញ្ចុះបញ្ចូលប្រធានបុគ្គលិកយោធា ឧត្តមសេនីយ៍ ឆាងតូយុង អ្នកដែល មិនបានចូលរួមនៅក្នុងគម្រោងការណ៍បដិវត្ត ឲ្យធ្វើជាប្រធានរបស់គណៈកម្មការបដិវត្តន៍យោធា និងដឹកនាំការធ្វើ បដិវត្តន៍។ ភ្លាមៗបន្ទាប់ពីនោះ គណៈកម្មការបដិវត្តន៍យោធាបានបង្កើតនូវកិច្ចសន្យា 6 របស់គេ ដែលរួមបញ្ចូល ចំណុចមួយសន្យាក្នុងការស្តារឡើងវិញនៃរបបគ្រប់គ្រងស៊ីវិលមួយ ហើយនៅថ្ងៃទី 19 ខែ ឧសភា ដោយដើរតួជាអង្គ នីតិបញ្ញត្តិ គេបានបង្កើតច្បាប់ដែលទាក់ទងជាមួយវិធានការវិសាមញ្ញសម្រាប់ការស្ថាបនាជាតិឡើងវិញ។ នៅចុងខែ ឧសភា គណៈកម្មការបដិវត្តន៍យោធាត្រូវបានប្តូរឈ្មោះទៅជាក្រុមប្រឹក្សាជាន់ខ្ពស់សម្រាប់ការស្ថាបនាជាតិឡើងវិញ ដែលបានធ្វើឲ្យវាក្លាយជាស្ថាប័នរដ្ឋបាលជាន់ខ្ពស់បំផុតរបស់ជាតិ, ហើយបានបង្កើតសាខានីតិប្រតិបត្តិមួយ (គណៈរដ្ឋមន្ត្រី) ដែលដឹកនាំដោយប្រធានរបស់ក្រុមប្រឹក្សាជាន់ខ្ពស់សម្រាប់ការស្ថាបនាជាតិឡើងវិញ, និងសាខា តុលាការមួយក៏ត្រូវបានបង្កើតឡើងផងដែរ។

ពួកបដិវត្តបានបង្កើតស្ថាប័នថ្មីៗ និងបង្កើតច្បាប់ថ្មីៗដើម្បីរឹតបន្តឹងការត្រួតត្រារបស់រដ្ឋាភិបាលលើក្រុម អ្នកធ្វើវិទ្យុនា និងក្រុមអ្នកប្រឆាំងជាមួយរដ្ឋ។ ដូច្នេះ នៅក្នុងខែមិថុនា ឆ្នាំ 1961 ទីភ្នាក់ងារមណ្ឌលបញ្ញាកូរ៉េ ត្រូវ បានបង្កើតឡើង ហើយនៅថ្ងៃទី 3 ខែ កក្កដា ច្បាប់ប្រឆាំងកុម្មុយនីស្ត ត្រូវបានគេប្រកាសឲ្យប្រើ។ គោលបំណងនៃ ច្បាប់នេះគឺ “ពង្រឹងអាកប្បកិរិយាប្រឆាំងកុម្មុយនីស្ត ដែលជាគោលបំណងចម្បងនៃការប្រឹងប្រែងស្ថាបនាជាតិឡើងវិញ,

ដើម្បីទប់ស្កាត់នូវសកម្មភាពរបស់ស្ថាប័នកុម្មុយនីស្ត ដែលធ្វើឲ្យមានអន្តរាយដល់សុវត្ថិភាពជាតិ, និងដើម្បីនាំមកនូវសុវត្ថិភាពជាតិ និងសេរីភាពរបស់ប្រជាជន។ ច្បាប់នេះបានកំណត់ស្ថាប័នកុម្មុយនីស្តថាជា “ស្ថាប័នប្រឆាំងជាតិ” និងមនុស្សទាំងឡាយណាដែលលើកសរសើរ លើកទឹកចិត្ត ឬសហប្រតិបត្តិការជាមួយនឹងស្ថាប័នប្រឆាំងជាតិ ឬក៏ជាសមាជិកផ្សេងៗរបស់ស្ថាប័ននោះត្រូវដាក់ពិន័យដោយទោសព្រហ្មទណ្ឌ។

នៅពេលដែលឧត្តមសេនីយ៍ឆាង ត្រូវបានដក់ចេញពីប្រធានរបស់ ក្រុមប្រឹក្សាជាន់ខ្ពស់សម្រាប់ការស្ថាបនាជាតិឡើងវិញ នៅក្នុងខែមិថុនា ឆ្នាំ 1961 ឧត្តមសេនីយ៍ប៉ាក បានក្លាយជាប្រធានរបស់ក្រុមប្រឹក្សានេះ និងបានប្រកាសថា សកម្មភាពនយោបាយនឹងត្រូវបានអនុញ្ញាតឲ្យធ្វើនៅដើមឆ្នាំ 1963 ដើម្បីត្រួសត្រាយផ្លូវសម្រាប់ការស្ថាបនារដ្ឋាភិបាលស៊ីវិលឡើងវិញ។ នៅក្នុងខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ 1961 ឧត្តមសេនីយ៍ប៉ាក បានធ្វើដំណើរទៅទស្សនៈកិច្ចនៅសហរដ្ឋអាមេរិក និងបានបង្កើតសន្តិភាពជាមួយរដ្ឋាភិបាលអាមេរិក។

នៅក្នុងខែមីនា ឆ្នាំ 1962 ក្រុមប្រឹក្សាជាន់ខ្ពស់សម្រាប់ការស្ថាបនាជាតិឡើងវិញ បានដាក់ឲ្យប្រើច្បាប់វិស្វកម្មសមកម្មភាពនយោបាយ និងបានបង្កើតគណៈកម្មការវិស្វកម្មអ្នកនយោបាយសកម្ម។ ច្បាប់មានគោលបំណងក្នុងការកម្ចាត់នូវ “អ្នកនយោបាយចាស់” ចេញពីឆាកនយោបាយ ហើយ “អ្នកនយោបាយចាស់” ប្រមាណ 4,743 នាក់ អ្នកដែលត្រូវបានចោទប្រកាន់ថាបានប្រព្រឹត្តនូវបទឧក្រិដ្ឋនយោបាយនានាកាលពីអតីតកាលត្រូវបានចុះនៅក្នុងបញ្ជីខ្មៅ។ ជាយថាហេតុ ពួកគេប្រមាណ 3,633 នាក់ត្រូវបានធ្វើវិស្វកម្ម ហាមឃាត់ពួកគេពីការធ្វើនយោបាយរហូតដល់ខែ សីហា ឆ្នាំ 1968 ។ នៅក្នុងជម្លោះនយោបាយដ៏ជួរជិតមួយជុំវិញច្បាប់នេះ និងការធ្វើវិស្វកម្មទៅលើអតីតអ្នកនយោបាយដ៏ច្រើនបែបនេះ នៅក្នុងខែមីនា ឆ្នាំ 1962 ប្រធានាធិបតីយ៉ុន បានលាលែងពីតំណែង ហើយឧត្តមសេនីយ៍ប៉ាក បានដើរតួជាប្រធានាធិបតី។

ខណៈពេលដែលកំពុងតែអនុវត្តនូវវិធានការខ្លាំងក្លាមួយចំនួន ដើម្បីធ្វើវិស្វកម្មសង្ខេបនយោបាយ ដាក់ទោសទៅលើបទឧក្រិដ្ឋនយោបាយ ស្ថាប័នស្តាប់បង្គាប់សង្គមឡើងវិញ ត្រួតពិនិត្យលើការធ្លាក់ចុះនៃសេដ្ឋកិច្ច និងចាប់ខ្លួនអ្នកទីផ្សារដឹកនាំ និងអ្នកប្រព្រឹត្តិអំពើទុច្ចរិត ក្រុមប្រឹក្សាជាន់ខ្ពស់សម្រាប់ការស្ថាបនាជាតិឡើងវិញ បានកែប្រែរដ្ឋធម្មនុញ្ញឡើងវិញ ហើយការកែប្រែថ្មីត្រូវបានអនុម័តនៅចុងខែ ធ្នូ នៅក្នុងការធ្វើប្រជាមតិជាតិមួយ។ នៅក្នុងគ្រានោះដែរ ច្បាប់គណបក្សនយោបាយត្រូវបានប្រកាសឲ្យប្រើនៅថ្ងៃទី 30 ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ 1962 ដែលបានកែប្រែឡើងវិញនូវសកម្មភាពនយោបាយរបស់អ្នកទាំងឡាយណាដែលមិនត្រូវបានធ្វើវិស្វកម្ម។

នៅក្នុងខែមករា ឆ្នាំ 1963 ដូចដែលស្ថេរភាពបានត្រឡប់មកវិញ ការហាមឃាត់ប្រឆាំងជាមួយសកម្មភាពនយោបាយត្រូវបានដកចេញ ហើយគណបក្សនយោបាយថ្មីៗបានលេចឡើង។ គណបក្សដែលនាំមុខមួយក្នុងចំណោមពួកគេគឺ គណបក្សសាធារណៈរដ្ឋប្រជាធិបតេយ្យ របស់ក្រុមអ្នកបដិវត្ត ជាមួយនឹងឧត្តមសេនីយ៍ប៉ាក ជាប្រធាន, និង គណបក្សដឹកនាំស៊ីវិល របស់អតីតប្រធានាធិបតីយ៉ុនប៉ូសុន ។

ឧត្តមសេនីយ៍ប៉ាក អ្នកដែលបានចូលនិវត្តន៍សម្រាកពីយោធា និងបានឈរឈ្មោះជាបេក្ខភាពប្រធានាធិបតីសម្រាប់អាណត្តិ 4 ឆ្នាំរបស់គណបក្សសាធារណៈរដ្ឋប្រជាធិបតេយ្យ បានយកជ័យជំនះលើអតីតប្រធានាធិបតីយ៉ុនដោយសំលេងតិចតួចនៅក្នុងការបោះឆ្នោតជ្រើសរើសប្រធានាធិបតី ដែលបានធ្វើឡើងនៅក្នុងខែតុលា ឆ្នាំ 1963 ។ នៅក្នុងការបោះឆ្នោតទូទៅសម្រាប់សភាជាតិ (សភាមានតែមួយ) គណបក្សសាធារណៈរដ្ឋប្រជាធិបតេយ្យឈ្នះបាន

សំលេងភាគច្រើន។ ជាមួយនឹងការឡើងកាន់អំណាចដំបូងរបស់ប្រធានាធិបតីប៉ាក នៅថ្ងៃទី 17 ខែធ្នូ សាធារណៈរដ្ឋទី 3 បានលេចឡើង។

2.3.4. សាធារណៈរដ្ឋទី 3

រដ្ឋាភិបាលនៃសាធារណៈរដ្ឋទី 3 បានប្រឈមមុខទៅនឹងបញ្ហាផ្ទៃក្នុងជាច្រើន។ តម្លៃហ៊ុនលក់ដុំនៅក្នុងទីក្រុងសេអ៊ូល (1960 ស្មើ 100) បានកើនឡើងដល់ 149.3 នៅក្នុងឆ្នាំ 1963 ដូចដែលចំនួនប្រជាជនបានកើនឡើងដល់ 27 លាននាក់។ ផលិតផលជាតិសរុបមានត្រឹមតែ 26 កោដិដុល្លារអាមេរិក ជាមួយនឹងចំណូលសម្រាប់មនុស្សម្នាក់ 98 ដុល្លារអាមេរិក។

ជាទាហានហ្មត់ចត់ម្នាក់ ប្រធានាធិបតីប៉ាក បានចាប់អារម្មណ៍ជាចម្បងទៅលើការបង្កើតស្ថេរភាព, អភិវឌ្ឍសេដ្ឋកិច្ច, និងពង្រីកការការពារជាតិ។ ក៏ដូចជាសហការីរបស់លោកដែរ លោកមិនស្ថិតជាមួយគោលការណ៍ប្រជាធិបតេយ្យឬក៏ជីវិតរស់នៅបែបប្រជាធិបតេយ្យឡើយ។ ម្យ៉ាងទៀត លោកមានជំនឿថា វិធីបែបប្រជាធិបតេយ្យមិនត្រឹមតែនឹងនាំមកនូវដំណើរយឺតយ៉ាវនៃសេដ្ឋកិច្ចប៉ុណ្ណោះទេ ប៉ុន្តែក៏នឹងនាំមកនូវភាពមិនចុះសម្រុងគ្នាក្នុងសង្គម និងមានភាពខ្សោយនៅក្នុងការការពារជាតិ។ លិទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យដែលលោកបាននិយាយ មិនមែនជាលិទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យសេរីរបស់លោកខាងលិចឡើយ ប៉ុន្តែជាលិទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យបែប “នាំផ្លូវ” ឬ “រឹតត្បិត” ដោយបានកម្រិតសេរីភាពស៊ីវិល និងសេរីភាពនៃការបញ្ចេញមតិ និងសារពត៌មានដែលវាជាផលប្រយោជន៍ដ៏ល្អប្រសើរនៃសង្គមទាំងមូល។ ដូច្នេះ លោកបាននិយាយអំពី “លិទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យកូរ៉េ”។ ផ្ទុយទៅវិញ លោកស្ថិតជាមួយនឹងការិយាធិបតេយ្យ និងភាពជាអ្នកដឹកនាំបែបយោធារបស់ជប៉ុននៅក្នុងសម័យ មីដ៍ (1868-1912) ដែលស្ថិតនៅក្រោមភាពជាអ្នកដឹកនាំរបស់រដ្ឋាភិបាលជីវីងម៉ា បាននាំឲ្យមានធ្វើទំនើបនីយកម្មសេដ្ឋកិច្ច និងការអភិវឌ្ឍយោធាស្ថិតនៅក្រោមមគ្គុទេសក៍នៃមនោគមន៍របស់គេដែលគេហៅថា អ៊ីស៊ីន ឬ “ការធ្វើឲ្យមានជីវិតឡើងវិញ និងការចាប់ផ្តើមជាថ្មី”។ ដូច្នេះ នៅក្នុងការសំលឹងមើលទៅលើស្ថានភាពទូទៅនៃប្រទេសជាតិ លោកបានយល់ឃើញថា “ការដឹកនាំវិងប៊ីង” រយៈពេលខ្លីមួយ មិនត្រឹមតែមិនអាចជៀសរួចប៉ុណ្ណោះទេ ប៉ុន្តែក៏នឹងមានផលប្រយោជន៍សម្រាប់ការអភិវឌ្ឍជាតិផងដែរ។

លោកជឿជាក់ថា ប្រសិនបើគោលការណ៍នៃ “លិទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យបែបនាំផ្លូវ” ត្រូវបានអនុវត្តន៍ដើម្បីតម្រូវទៅនឹងស្ថានភាពរបស់ប្រទេសកូរ៉េ ស្ថិតនៅក្រោមភាពជាអ្នកដឹកនាំដ៏ខ្លាំងក្លា និងវិជ្ជមានរបស់រដ្ឋាភិបាល ប្រទេសដែលអន់ខ្សោយ និងដើរថយក្រោយរបស់លោកអាចនឹងត្រូវប្រែក្លាយទៅជាប្រទេសអភិវឌ្ឍ និងខ្លាំងក្លាមួយ។ ទស្សនៈវិជ្ជាមួយចំនួនបាននាំឲ្យលោកប្រើនូវអំណាចដ៏ខ្លាំងក្លាមុន ហើយបន្ទាប់មកបង្កើតឲ្យមាននូវចលនាយូស៊ីន (កំណែទម្រង់ធ្វើឲ្យមានជីវិតឡើងវិញ) នៅចុងសាធារណៈរដ្ឋទី 3 ដើម្បីនាំមកនូវការ “ធ្វើឲ្យមានជីវិតឡើងវិញដល់ប្រជាជននិងសង្គម”។

ដោយមានការព្រួយបារម្ភជាចម្បងជាមួយសន្តិសុខជាតិ និងខ្វល់ខ្វាយអំពីការអភិវឌ្ឍសេដ្ឋកិច្ចជាតិ ខណៈពេលដែលលើកតម្កើនឲ្យមានសាមគ្គីនៅក្នុងសង្គម រដ្ឋាភិបាលបានសំលឹងទៅរកការប្រើប្រាស់វិធានការប្រកាសអាសន្នជាញឹកញាប់ ដ៏រាបណាភាពសុខសាន្តក្នុងស្រុកកើតមានឡើង។ នៅក្នុងខែមីនា ឆ្នាំ 1964 ការធ្វើបាតុកម្មដ៏ធំមួយរបស់និស្សិតបានផ្ទុះឡើងនៅក្នុងទីក្រុង សេអ៊ូល ដោយបានតវ៉ាប្រឆាំងជាមួយការ ចងកិច្ចជាមួយប្រទេសជប៉ុនដើម្បីបង្កើតទំនាក់ទំនងធម្មតារវាងប្រទេសទាំង 2 ហើយនៅក្នុងខែមិថុនា រដ្ឋាភិបាលបានប្រកាសអាសន្នជាលើកដំបូងនៅក្នុងតំបន់ សេអ៊ូល ។ នៅក្នុងខែ សីហា ឆ្នាំ 1964 សភាជាតិបានអនុម័តច្បាប់ដែលទាក់ទងជាមួយសន្តិសុខ

នៃស្ថានប័នអប់រំ និងច្បាប់ទាក់ទងជាមួយក្រមសារព័ត៌មាន និងបានរឹតបន្តឹងការត្រួតពិនិត្យរបស់គេលើសកម្មភាព នានារបស់និស្សិតនៅតាមសាលា ក៏ដូចជាសារព័ត៌មាន។ នៅក្នុងគ្រានោះដែរ នៅក្នុងខែសីហា ទីភ្នាក់ងារមណ្ឌល បញ្ញា បានចាប់ខ្លួនមនុស្សប្រមាណ 40 នាក់ ដោយបានចោទប្រកាន់ពួកគេថាបានរំលោភទៅលើច្បាប់សន្តិសុខជាតិ ដូច្នេះវាបានបង្កើតឲ្យមានលំនាំនៃការត្រួតពិនិត្យនយោបាយមួយរបស់ ទីភ្នាក់ងារមណ្ឌលបញ្ញារបស់កូរ៉េ។

បើទោះបីជាមានការប្រឆាំងដោយហិង្សាយ៉ាងណាក៏ដោយ ក៏រដ្ឋាភិបាលបានចុះហត្ថលេខាលើសន្ធិសញ្ញា ធម្មនិយាមកម្មជាមួយជប៉ុននៅក្នុងខែ មិថុនា ឆ្នាំ 1965 ដោយបានបង្កើតទំនាក់ទំនងការទូត និងពាណិជ្ជកម្ម និង ទទួលបានប្រាក់កម្ចីដ៏ច្រើន។ សភាជាតិ ដែលត្រួតត្រាដោយគណបក្សកាន់អំណាចសាធារណៈរដ្ឋប្រជាធិបតេយ្យ បានអនុម័តទៅលើសេចក្តីព្រាងច្បាប់មួយ ដោយមិនមានការចូលរួមពីក្រុងអ្នកធ្វើច្បាប់ឡើយ ដោយផ្តល់សិទ្ធិដល់ រដ្ឋាភិបាលក្នុងការបញ្ជូនកងទ័ពកូរ៉េខាងត្បូងទៅកាន់ប្រទេសវៀតណាមខាងត្បូង ដើម្បីសហការជាមួយកងទ័ព សហរដ្ឋអាមេរិកប្រឆាំងជាមួយវៀតណាមខាងជើង។ នៅក្នុងខែសីហា ឆ្នាំ 1965 នៅពេលដែលមានបាតុកម្មហិង្សា ប្រឆាំងទៅនឹងសកម្មភាពទាំងនេះរបស់រដ្ឋាភិបាលបានផ្ទុះឡើង រដ្ឋាភិបាលបានប្រកាសច្បាប់អាជ្ញាសឹកនៅតំបន់ សេអ៊ូល។

មេដឹកនាំនានានៅផ្នែកខាងប្រឆាំងបានធ្វើឲ្យមានការរួបរួមគ្នា រវាងគណបក្សដឹកនាំស៊ីវិល និងគណបក្ស ប្រជាធិបតេយ្យ “ដើម្បីពង្រឹងការតស៊ូរបស់ប្រជាជនប្រឆាំងនឹងអំពើពុករលួយ និងអំណាចនយោបាយយោធានិយម របស់របបប៉ាក់” ។ ដោយសំលឹងទៅរកការបោះឆ្នោតជ្រើសរើសប្រធានាធិបតីនៅក្នុងឆ្នាំ 1967 ក្រុមនេះ និងគណបក្សដ៏ ទៃទៀតបានរួមបញ្ចូលគ្នាបង្កើនទៅជាគណបក្សប្រជាធិបតេយ្យថ្មី ដើម្បីប្រគល់ប្រជែងជាមួយគណបក្សកាន់អំណាច និងរដ្ឋាភិបាលរបស់ពួកគេ។ ប៉ុន្តែ នៅក្នុងការបោះឆ្នោតជ្រើសរើសប្រធានាធិបតីខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ 1967 ប្រធានាធិបតី ដែលកំពុងកាន់តំណែងបានយកជ័យជំនះដោយសំលេងភាគច្រើនទៅលើយ៉ុងប៉ូសុន អ្នកដែលត្រូវបានគណបក្ស ប្រជាធិបតេយ្យថ្មីជ្រើសរើសឲ្យឈរឈ្មោះជាបេក្ខភាពប្រធានាធិបតី ហើយគណបក្សប្រឆាំងបានឈ្នះកៅអីភាគ ច្រើននៅក្នុងបោះឆ្នោតសភាជាតិដែលធ្វើឡើងនៅក្នុងខែកក្កដា។ ក្រុមអ្នកបោះឆ្នោត កូរ៉េខាងត្បូងបានបង្ហាញយ៉ាង ច្បាស់ថា ពួកគេចង់ឃើញពីការអភិវឌ្ឍស្ថេរភាពនយោបាយ និងសេដ្ឋកិច្ចស្ថិតនៅក្រោមការដឹកនាំរបស់រដ្ឋាភិបាល រឹងមាំមួយ ដែលមើលទៅហាក់ដូចជាធ្វើការយ៉ាងល្អទៅលើចំណុចទាំង 2 នេះ ដែលបានសម្រេចគោលបំណងនៃ ផែនការ 5 ឆ្នាំលើកទី 1 ឆ្នាំ 1962-66 ។

នៅក្នុងខែកក្កដា ឆ្នាំ 1967 ខណៈពេលកំពុងប្រកាសចំពោះការចាប់ខ្លួនក្រុមចារកិច្ចគាំទ្រកូរ៉េខាងជើងមួយ ក្រុមដែលមានគ្នាជាង 100 នាក់ ពួកដែលមានមូលដ្ឋានប្រតិបត្តិការស្ថិតនៅទីក្រុងប៊ែកឡាំងខាងកើត បានធ្វើឲ្យ មានការតក់ស្លុត និងភ័យរន្ធត់ពីសំណាក់ប្រជាជនកូរ៉េ នៅក្នុងខែ មករា ឆ្នាំ 1968 ការប៉ុនប៉ងដោយក្រុមកងកម្មវត្ថុកូរ៉េ ខាងជើងក្នុងការធ្វើឃាតប្រធានាធិបតីប៉ាក់ នាវាសម្ងាត់សហរដ្ឋអាមេរិកពូអេប៊ូ ដែលត្រូវបានចាប់ពង្រត់ដោយកង នាវីកូរ៉េខាងជើងបន្ទាប់ពីនោះបានបន្តិច និងការចាប់ខ្លួនក្រុមចារកិច្ចលួចលាក់មួយក្រុមដែលបង្កើត “គណបក្ស បដិវត្តបង្រួបបង្រួម” នៅក្នុងប្រទេសកូរ៉េខាងត្បូងនៅក្នុងខែ សីហា បានបង្កើនភាពចលាចល និងការយល់ឃើញពី ភាពអសន្តិសុខនៅក្នុងប្រទេសកូរ៉េខាងត្បូង ដោយបានផ្តល់ឲ្យរដ្ឋាភិបាលនូវហេតុផលគ្រប់គ្រាន់ក្នុងការរឹតបន្តឹងការ ត្រួតត្រារបស់គេលើប្រទេស។ នៅក្នុងខែ មេសា កងកម្លាំងថែរក្សាកូម៉ុស្រុក ប្រមាណ 2.5 លាននាក់ ត្រូវបានបង្កើត ឡើង ហើយរដ្ឋាភិបាលបានដាក់ឲ្យដំណើរការដល់ការបណ្តុះបណ្តាលយោធាដល់និស្សិតឧត្តមសិក្សានៅក្នុងខែ កញ្ញា ។

ការផ្លាស់ប្តូរគោលនយោបាយសហរដ្ឋអាមេរិកអាស៊ីត្រូវបានប្រកាសនៅក្នុង គោលនយោបាយរបស់ និចសុន នៅក្នុងឆ្នាំ 1969 ហើយគម្រោងការណ៍របស់ និចសុន ក្នុងការដក់កងទ័ពពាក់កណ្តាលរបស់អាមេរិកដែលមានចំនួន 40,000 នាក់ចេញពីប្រទេសកូរ៉េខាងត្បូង បានធ្វើឲ្យមានការភ្ញាក់ផ្អើលដល់រដ្ឋាភិបាលកូរ៉េខាងត្បូង ហើយកាន់តែ បង្កើនការយល់ឃើញពីភាពអសន្តិសុខ។ នៅក្នុងស្ថានភាពណាមួយចំនួន គណបក្សកាន់អំណាច ថ្វីបើមានការ ប្រឆាំងយ៉ាងខ្លាំងក្លាក៏ដោយ ក៏ពួកគេបានធ្វើវិសោធនកម្មលើរដ្ឋធម្មនុញ្ញនៅពាក់កណ្តាលខែ កញ្ញា ឆ្នាំ 1969 ដោយ ទទួលបានផលប្រយោជន៍ ពីព្រឹត្តិការណ៍នៃការធ្វើពហិការរបស់សមាជិកគណបក្សប្រឆាំងនៅក្នុងកិច្ចប្រជុំរបស់ សភាជាតិ បានអនុញ្ញាតឲ្យប្រធានាធិបតីកំពុងកាន់តំណែង អាចកាន់អំណាចបាន 3 អាណត្តិ។ ការធ្វើប្រជាមតិជាតិ ដែលធ្វើឡើងនៅក្នុងខែតុលា បានយល់ស្របទៅលើការធ្វើវិសោធនកម្មរដ្ឋធម្មនុញ្ញ។

នៅក្នុងការបោះឆ្នោតជ្រើសរើសប្រធានាធិបតីដែលបានធ្វើឡើងនៅក្នុងខែមេសា ឆ្នាំ 1971 ប្រធានាធិបតី ប៉ាក បានយកជ័យជំនះដោយសំលេងបន្តិចបន្តួចលើគឹមតែជូង បេក្ខភាពប្រធានាធិបតីរបស់គណបក្សប្រជាធិបតេយ្យថ្មី អ្នកដែលបានចោទថា រដ្ឋាភិបាល “យោធានិយមដ៏ខ្លាំងក្លា” របស់ប្រធានាធិបតី ប៉ាក បានបង្វែរកូរ៉េខាងត្បូងឲ្យទៅ ជា “រដ្ឋធិបតេយ្យមួយ”, នៅក្នុងការបោះឆ្នោតសភាជាតិដែលត្រូវបានធ្វើឡើងនៅក្នុងខែឧសភា គណបក្សកាន់អំណាច សាធារណៈរដ្ឋប្រជាធិបតេយ្យបានឈ្នះកៅអីយ៉ាងច្រើន។

ផែនការណ៍អភិវឌ្ឍសេដ្ឋកិច្ចបន្តបន្ទាប់គ្នាចំនួន 2 (1962-66 និង 1967-71) ទទួលបានជោគជ័យយ៉ាង ខ្លាំង។ ប៉ុន្តែ ស្ថានភាពក្នុងស្រុក និងអន្តរជាតិមិនបាននាំទៅដល់ការអភិវឌ្ឍន៍ប្រជាធិបតេយ្យឡើយ។ ខណៈពេល ដែលការធ្វើបាតុកម្មរបស់និស្សិតបានផ្ទុះឡើងយ៉ាងខ្លាំងក្លា គិញសម្ងាត់ចិន-សហរដ្ឋអាមេរិកបាននាំឲ្យរដ្ឋាភិបាលកូរ៉េ ខាងត្បូងសំលឹងទៅរកការទាក់ទងដោយផ្ទាល់ជាមួយរដ្ឋាភិបាលកូរ៉េខាងជើង ខណៈពេលដែលបង្កើនការត្រួតត្រា របស់គេលើចលនាប្រឆាំង។ ដោយសង្កេតមើលឃើញពីការអភិវឌ្ឍន៍នៃការចរចា ដែលសង្គមកាកបាតក្រហមកូរ៉េ ខាងត្បូង បានអនុវត្តនៅក្នុងខែកញ្ញា ឆ្នាំ 1971 ជាមួយនឹងសង្គមកាកបាតក្រហមកូរ៉េខាងជើងដើម្បីនាំមកនូវការជួប ជុំឡើងវិញនៃគ្រួសារប្រមាណ 100,000 ដែលបានបែកបាក់គ្នានៅអំឡុងសង្គ្រាមកូរ៉េ ប្រធានាធិបតីប៉ាក បាន ប្រកាសរដ្ឋនៅក្នុងគ្រាអាសន្ននៅថ្ងៃទី 6 ខែធ្នូ ឆ្នាំ 1971 ។ ហេតុការណ៍បន្តពីក្រោយដោយការបង្កើត ច្បាប់វិធានការ ពិសេសទៅលើការការពារជាតិ នៅថ្ងៃទី 26 ខែធ្នូ ដោយសភាជាតិ ដោយបានផ្តល់អំណាចវិសាមញ្ញ ទៅដល់ ប្រធានាធិបតី។

ការចរចាសម្ងាត់ដែលបានធ្វើឡើងរវាងសេអ៊ូល និងព្យុងយ៉ាង នៅដើមឆ្នាំ 1972 ដែលនាំឲ្យមានការចេញ សេចក្តីប្រកាសមួយដោយរដ្ឋាភិបាលកូរ៉េទាំង 2 នៅថ្ងៃទី 4 ខែកក្កដា ឆ្នាំ 1972 ចំពោះកិច្ចព្រមព្រៀងរបស់ពួកគេ ស្តី អំពីរូបមន្តមួយសម្រាប់បង្រួបបង្រួមប្រទេសកូរ៉េឡើងវិញ។ សេចក្តីប្រកាសដ៏សំខាន់ដែលបានចេញផ្សាយក្នុងពេល ដំណាលគ្នានោះដោយ សេអ៊ូល និង ព្យុងយ៉ាង នៅក្នុងថ្ងៃនោះ បានប្រកាសក្នុងការបើកការពិភាក្សានយោបាយមួយ រវាងរដ្ឋាភិបាលទាំង 2 ដើម្បីសម្រេចការបង្រួបបង្រួមជាតិ ដោយមធ្យោបាយសន្តិភាពដោយមិនមានការអន្តរាគមន៍ ពីខាងក្រៅ។ ការពិភាក្សានយោបាយដោយផ្ទាល់រវាងរដ្ឋាភិបាលទាំង 2 បានចាប់ផ្តើមឡើងនៅសរទរដូវ ឆ្នាំ 1972 ។

នៅត្រង់ចំណុចនេះ បើទោះបីជាមានការប្រឆាំងពីសំណាក់មេដឹកនាំសំខាន់ៗមួយចំនួននៅក្នុងបក្សក៏ដោយ ក៏គណបក្សកាន់អំណាចសាធារណៈរដ្ឋប្រជាធិបតេយ្យស្នើឲ្យមានបន្តការគ្រប់គ្រងរបស់ប្រធានាធិបតីប៉ាក ហើយ ប្រធានាធិបតីខ្លួនលោកផ្ទាល់បានធ្វើឲ្យការកាន់ច្រឡំដ៏ធំមួយ ដោយបានសម្រេចក្នុងការរក្សាអំណាចដោយគ្មាន ពេលកំណត់។ ដូច្នេះ រដ្ឋាភិបាលបានប្រកាសក្រឹត្យប្រកាសអាសន្នជាតិមួយនៅថ្ងៃទី 17 ខែតុលា ឆ្នាំ 1972 រំលាយ

សភាជាតិ និងព្យួររដ្ឋធម្មនុញ្ញបណ្តោះអាសន្ន ដែលបង្កើតឲ្យមានយូស៊ីន ឬ “កំណែទម្រង់ធ្វើឲ្យមានជីវិតឡើងវិញ” ។ ការធ្វើវិសោធនកម្មរដ្ឋធម្មនុញ្ញថ្មី ដែលស្នើឡើងដោយរដ្ឋាភិបាលត្រូវបានយល់ស្របដោយការធ្វើប្រជាមតិជាតិមួយ នៅថ្ងៃទី 21 ខែវិច្ឆិកា ដែលជួយឲ្យប្រធានាធិបតីកំពុងកាន់អំណាចអាចបន្តអាណត្តិបានម្តងទៀត។ ដោយមិន ចាំបាច់និយាយ មានប្រតិកម្មអវិជ្ជមានដ៏ខ្លាំងក្លាប្រឆាំងទៅនឹងការផ្លាស់ប្តូរបស់គណបក្សកាន់អំណាច ហើយការធ្វើ បាតុកម្មរបស់និស្សិតបានផ្ទុះឡើងគ្រប់ទីកន្លែង ដែលនាំឲ្យមានការចាត់វិធានការខ្លាំងក្លាមួយដោយរដ្ឋាភិបាល ប្រឆាំងជាមួយនិស្សិត ក៏ដូចជាសាស្ត្រាចារ្យ និងមេដឹកនាំនយោបាយនានាដែលស្ថិតនៅពីក្រោយពួកគេ។

ច្បាប់អាជ្ញាសឹកត្រូវបានប្រើឡើងវិញនៅពាក់កណ្តាលខែ ធ្នូ ហើយស្ថាប័នថ្មីមួយដែលគេស្គាល់ថា សន្និសិទ្ធ ជាតិសម្រាប់ការបង្រួបបង្រួមឡើងវិញ ដែលមានសមាជិកចំនួន 2,350 នាក់ត្រូវបានបោះឆ្នោតជ្រើសរើសដោយ ប្រជាជននៅថ្ងៃទី 15 ខែធ្នូ ត្រូវបានបង្កើតឡើង។ សន្និសិទ្ធជាតិសម្រាប់ការបង្រួបបង្រួមឡើងវិញ បានបោះឆ្នោត ជ្រើសរើសប្រធានាធិបតី ដែលកំពុងកាន់អំណាចឲ្យបម្រើការនៅក្នុងអាណត្តិថ្មីដែលមានរយៈពេល 6 ឆ្នាំ។

2.3.5. សាធារណៈរដ្ឋទី 4

ជាមួយនឹងការចាប់ផ្តើមរបស់ប្រធានាធិបតី ប៉ាក នៅថ្ងៃទី 28 ខែធ្នូ ឆ្នាំ 1972 សាធារណៈរដ្ឋទី 4 បានលេច ឡើង។ រដ្ឋធម្មនុញ្ញ យូស៊ីន ថ្មី ត្រូវបានប្រកាសជាផ្លូវការនៅបន្ទាប់ពីនោះ 3 ថ្ងៃ បន្តពីក្រោយដោយការប្រកាសឲ្យប្រើ ច្បាប់បោះឆ្នោតជាតិថ្មី និងច្បាប់គណបក្សនយោបាយ។

បន្ទាប់ពីការបោះឆ្នោតសភាជាតិដែលបានធ្វើឡើងនៅក្នុងខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ 1973 សង្គមនយោបាយថ្មីមួយ ដែល មានឈ្មោះថា សង្គមនយោបាយភាគរកាតសម្រាប់កំណែទម្រង់ធ្វើឲ្យមានជីវិតឡើងវិញ ដែលគេស្គាល់ជាទូទៅថា យូដុង ហូ ត្រូវបានបង្កើតឡើង ក្នុងនាមជាស្ថាប័នសហជីពនយោបាយមួយរបស់គណបក្សកាន់អំណាច។ ស្ថិតនៅក្រោម រដ្ឋធម្មនុញ្ញថ្មី សមាជិកចំនួន 73 រូបត្រូវបានបោះឆ្នោតជ្រើសរើសដោយសន្និសិទ្ធជាតិសម្រាប់ការបង្រួបបង្រួមឡើង វិញក្រោមអនុសាសន៍របស់ប្រធានាធិបតី ដើម្បីបម្រើការក្នុងអាណត្តិ 3 ឆ្នាំនៅក្នុងសភាជាតិ។

សាធារណៈរដ្ឋទី 4 បានជួបប្រទះជាមួយនឹងការកើនឡើងនៃបញ្ហាក្នុងស្រុក និងអន្តរជាតិ។ ភាពចលាចល បានកើនឡើងក្នុងចំណោមក្រុមប្រឆាំងបន្ទាប់ពីមានការចាប់ពង្រត់គឺមតែជុង (គឺមតែជុង) អ្នកដែលបានធ្វើយុទ្ធនាការ ប្រឆាំងរដ្ឋាភិបាលនៅក្នុងសហរដ្ឋអាមេរិក និងប្រទេសជប៉ុន, ពីប្រទេសជប៉ុននៅក្នុងខែសីហា ឆ្នាំ1973 ដោយទី ភ្នាក់ងារសម្ងាត់របស់កូរ៉េ។ ដូចដែលការផ្ទុះឡើងនៃការប្រឆាំងរដ្ឋាភិបាល និងការទាមទារសម្រាប់ការលុបចោលនូវ រដ្ឋធម្មនុញ្ញថ្មី យូស៊ីន ឆ្នាំ 1972 រដ្ឋាភិបាលកូរ៉េខាងជើង បានរុញរាន់ព្យួរការចរចានយោបាយជាមួយនឹងរដ្ឋាភិបាល កូរ៉េខាងត្បូង ប្រឆាំងទៅនឹងអ្វីដែលពួកគេបានបន្តការវាយប្រហាររបស់ពួកគេ។

នៅក្នុងគ្រានោះ រដ្ឋាភិបាលបានប្រឈមជាមួយការរីកឡើងនៃបញ្ហាការទូតជាមួយប្រទេសជប៉ុន និងសហរដ្ឋ អាមេរិកដែលជាប់ទង់ទង់ជាមួយការចាប់ពង្រត់ គឺមតែជុង និងការបង្កើនវិធានការបង្រ្កាបប្រឆាំងជាមួយសេរីភាពស៊ីវិល។ ដើម្បីយកជ័យជំនះលើស្ថានភាពស្ថិតនៅក្រោមក្រឹត្យប្រកាសអាសន្នរបស់ប្រធានាធិបតី 1-4 ខែ មករា-មេសា ឆ្នាំ 1974 រដ្ឋាភិបាលហាមឃាត់រាល់សកម្មភាពប្រឆាំងជាមួយរដ្ឋាភិបាល និងការទាមទារឲ្យមានការធ្វើកំណែទម្រង់រដ្ឋ ធម្មនុញ្ញ ដែលបានត្រឹមតែធ្វើឲ្យស្ថានភាពនយោបាយកាន់តែអស្ថេរភាព។ នៅក្នុងស្ថានភាពនេះ នៅថ្ងៃទី 15 ខែ សីហា អ្នកគាំទ្រកូរ៉េខាងជើងម្នាក់មកពីប្រទេសជប៉ុនបានប៉ុនប៉ងធ្វើឃាតប្រធានាធិបតីប៉ាក ។ ខ្លួនប៉ាក ផ្ទាល់មិន មានគ្រោះថ្នាក់អ្វីឡើយ ប៉ុន្តែកិរិយារបស់លោកត្រូវបានគេសម្លាប់។ នៅចុងខែសីហា ក្រឹត្យប្រកាសអាសន្ន 1-4 ត្រូវ

បានដាក់ឱ្យប្រើ ប៉ុន្តែគណបក្សប្រជាធិបតេយ្យថ្មី និងក្រុមប្រឆាំងផ្សេងៗទៀតបានជំរុញឥតឈប់ឈរឱ្យធ្វើកំណែទម្រង់រដ្ឋធម្មនុញ្ញ និងដោះលែងអ្នកទោសនយោបាយ។ ខណៈពេលដែលនិស្សិតសាកលវិទ្យាល័យជាច្រើនបានចូលរួមជាថ្មី នៅក្នុងការបាតុកម្មហ្នឹងប្រឆាំងរដ្ឋាភិបាល និងប្រឆាំងជាមួយជប៉ុននៅក្នុងខែកញ្ញា និងខែតុលា អ្នករាយការណ៍របស់កាសែតប្រចាំថ្ងៃរបស់កូរ៉េ តុងអា អ៊ុលបូ និងក្រុមអ្នកនិពន្ធ 101 បានចេញផ្សាយ “សេចក្តីប្រកាសសម្រាប់ការធ្វើឲ្យមានជីវិតឡើងវិញនៃសេរីភាពក្នុងការបញ្ចេញមតិ និងសេរីភាពសារពត៌មាន” ហើយនៅចុងខែ វិច្ឆិកា មេដឹកនាំប្រមាណ 71 នាក់បានបង្កើត ក្រុមប្រឹក្សាជាតិសម្រាប់ការធ្វើឲ្យមានជីវិតឡើងវិញនៃលិទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ។

ដូចដែលការទាមទារឲ្យមានការកែប្រែឡើងវិញនូវរដ្ឋធម្មនុញ្ញឆ្នាំ 1972 បានកើតឡើង រដ្ឋាភិបាលបានសំលឹងទៅរកទាំងការបដិសេធ ឬការបញ្ជាក់បន្ថែមលើរដ្ឋធម្មនុញ្ញដោយអ្នកបោះឆ្នោត ហើយនៅក្នុងការធ្វើប្រជាមតិជាតិមួយនៅក្នុងខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ 1975 អ្នកបោះឆ្នោតប្រមាណ 73% បញ្ជាក់បន្ថែមលើរដ្ឋធម្មនុញ្ញយូស៊ីន ។ បន្ទាប់ពីនោះមក រដ្ឋាភិបាលបានដោះលែងអ្នកទោសជាច្រើន ដែលត្រូវបានចាប់ដាក់គុកដោយសាររំលោភលើក្រឹត្យរបស់ប្រធានាធិបតី។ ថ្វីបើមានការធ្វើសកម្មភាពទាំងអស់នេះក៏ដោយ ការធ្វើបាតុកម្មប្រឆាំងរដ្ឋាភិបាល និងចលនាដើម្បីការកែប្រែរដ្ឋធម្មនុញ្ញបានបន្ត។ ដោយប្រឈមទៅនឹងការកើនឡើងនៃភាពចលាចល និងការកើនឡើងនៃសំលេងប្រឆាំងវិធានការប្រកាសអាសន្នរបស់ប្រធានាធិបតីលេខ 7 ខែមេសា និងលេខ 9 ខែឧសភា ឆ្នាំ 1975 ត្រូវបានប្រកាស ដាក់ឲ្យមានការរឹតបន្តឹងលើសេរីភាពស៊ីវិល ដូចដែលពួកគេបានហាមឃាត់ការធ្វើបាតុកម្មរបស់និស្សិត និងដាក់ឱ្យស្ថិតនៅក្រៅច្បាប់ចំពោះការរិះគន់រដ្ឋាភិបាលនៅទីសាធារណៈ។

សាធារណៈរដ្ឋទី 4 បានបង្កើតឲ្យមានកម្មវិធីទំនើបនីយកម្មយោធាមួយ ដូចដែលគេបានលើកតម្កើនឧស្សាហកម្មយោធា។ នៅក្នុងពេលជាមួយគ្នានោះ នៅក្នុងឆ្នាំ 1975 កងរក្សាប្រយុទ្ធ មួយត្រូវបានបង្កើតឡើងដោយស្ថិតនៅក្រោមកងកម្លាំងរក្សាកូមិកំណើត ហើយកងនិស្សិតការពារជាតិ នៃក្រុមនិស្សិតសាកលវិទ្យាល័យត្រូវបានបង្កើតឡើង សាកលវិទ្យាល័យនីមួយៗមានកងពលរបស់គេផ្ទាល់។ កម្មវិធីកងបណ្តុះបណ្តាលមន្ត្រីការពារ ក៏ត្រូវបានគេដាក់ឱ្យដំណើរការផងដែរ។

កងការពារស៊ីវិល ដែលត្រូវបានបង្កើតឡើងនៅក្នុងឆ្នាំ 1975 នៅក្នុងសហគមន៍ទាំងអស់ដើម្បីការពារជីវិត និងទ្រព្យសម្បត្តិរបស់ប្រជាជននៅក្នុងគ្រាអាសន្នដែលមានការវាយប្រហារ ឬ នៅក្នុងគ្រាមានអាសន្នផ្សេងៗទៀត បានចាប់ផ្តើមការហ្វឹកហាត់ធ្វើត្រាប់ការវាយធ្មត់ និងធ្វើលំហាត់នានា។ រាល់ប្រជាជនប្រុសៗដែលមានកាយសម្បទាគ្រប់គ្រាន់ដែលមានអាយុរវាងពី 17 ទៅ 50 ឆ្នាំ មានកាតព្វកិច្ចក្នុងការបម្រើនៅក្នុងកងពល។ ការសម្លាប់មន្ត្រីរបស់អាមេរិក និងការធ្វើឲ្យគ្រោះថ្នាក់ដល់កម្លាំងសហរដ្ឋអាមេរិកដោយកងទ័ពកូរ៉េខាងជើងនៅ ប៉ានមូនជុម នៅក្នុងខែសីហា ឆ្នាំ 1976 ការកើនឡើងនៃការប៉ះទង្គិចតាមព្រំដែននៅតាមខ្សែព្រំដែនគ្មានយោធា (ប៉ះទង្គិចគ្នាចំនួន 32,700 លើករវាងឆ្នាំ 1970 ដល់ឆ្នាំ 1977) ហើយការរកឃើញនៅក្នុងឆ្នាំ 1974, ឆ្នាំ 1975, និងឆ្នាំ 1978 នូវរូងក្រោមដីដែលកូរ៉េខាងជើងបានដឹកនៅក្រោមតំបន់សនៅក្នុងគោលបំណងក្នុងការឈ្លានពានយោធា បានត្រឹមតែបង្កើតគំនិតយល់ឃើញពីអសន្តិសុខនៅក្នុងប្រទេសកូរ៉េខាងត្បូង និងតម្រូវការការរៀបចំយោធាប្រឆាំងការឈ្លានពានរបស់កូរ៉េខាងជើង។

បន្ទាប់ពីបានបញ្ចេញសេចក្តីថ្លែងការណ៍មួយដែលមានចំណងជើងថា “សេចក្តីប្រកាសអំពីការសង្គ្រោះលិទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យជាតិ” ដោយមេដឹកនាំប្រឆាំងសំខាន់ 3 រូបនៅក្នុងខែ មីនា ឆ្នាំ 1976 បានធ្វើឲ្យស្ថានភាពនយោបាយនៅក្នុងប្រទេសកូរ៉េខាងត្បូងកាន់តែមានភាពជ្រួលច្របល់។ នៅក្នុងគ្រានោះដែរ រដ្ឋាភិបាលកូរ៉េខាងត្បូងជួបប្រទះ

ការលំបាកដោយសារសេចក្តីប្រកាសដែលធ្វើឡើងក្នុងខែ មីនា ឆ្នាំ 1977 ដោយប្រធានាធិបតីសហរដ្ឋអាមេរិក លោកជីមី ខាតទ័រ នូវគម្រោងការណ៍មួយដើម្បីដកកងទ័ពជើងគោកអាមេរិកទាំងអស់ចេញពីប្រទេសកូរ៉េខាងត្បូង ក្នុងរយៈពេល 4 ឆ្នាំ។ ការព្រួយបារម្ភមួយទៀតគឺ ការស៊ើបអង្កេតដែលធ្វើឡើងដោយវិមានតំណាងរបស់សភាសហរដ្ឋ អាមេរិកនៅក្នុងនិទាយរដ្ឋវិធាន ឆ្នាំ 1977 នូវអ្វីដែលគេហៅថា រឿងអាស្រូវ “ច្រកទ្វារកូរ៉េ” ដោយបញ្ចូលឈ្មួញអ្នកមានកូរ៉េ ខាងត្បូងម្នាក់នៅក្នុងសហរដ្ឋអាមេរិក និងអតីតមន្ត្រីការទូតកូរ៉េខាងជើងម្នាក់នៅសហរដ្ឋអាមេរិក។

ការបោះឆ្នោតជ្រើសរើសប្រធានាធិបតីប៉ាក ក្នុងការបម្រើការមួយអាណត្តិរយៈពេល 6 ឆ្នាំដោយសមាជិកថ្មី របស់សន្និសីទជាតិសម្រាប់ការបង្រួបបង្រួមនៅក្នុងខែកក្កដា ឆ្នាំ 1978 បានត្រឹមតែធ្វើឲ្យស្ថានភាពការណ៍កាន់តែអាក្រក់ ដូចដែល ការរំជើបរំជួលរបស់និស្សិត ដែលគាំទ្រដោយមេដឹកនាំគណបក្សប្រឆាំង បានធ្វើឲ្យកាន់តែមានភាពរីករ ដល់រដ្ឋាភិបាល។ នៅក្នុងខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ 1978 ដូចដែលគម្រោងការណ៍របស់ប្រធានាធិបតី ខាតទ័រ ក្នុងការដកកងទ័ព ជើងគោកសហរដ្ឋអាមេរិកត្រូវបានចាប់ផ្តើមពិភាក្សា រដ្ឋាភិបាលអាចពង្រឹងការការពារជាតិបានដោយការបង្កើត ទីបញ្ជាការកងកម្លាំងរួម សហរដ្ឋអាមេរិក-កូរ៉េខាងត្បូង។

នៅថ្ងៃទី 27 ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ 1978 ប្រធានាធិបតី ប៉ាក បានស្នើចូលកាន់តំណែងជាប្រធានាធិបតីលើកទី 8 ។ ការផ្លាស់ប្តូររបស់លោកជាដំបូងមួយគឺ ដោះលែងអ្នកទោសនយោបាយប្រមាណ 1,000 នាក់ បន្តដោយការស្នើរបស់ លោកចំពោះប្រទេសកូរ៉េខាងជើងសម្រាប់ការបន្តការចរចារវាងកូរ៉េទាំង 2 ឡើងវិញ។ នៅពេលដែលប្រធានាធិបតី សហរដ្ឋអាមេរិកខាតទ័រ បានមកដល់សេអ៊ូល នៅក្នុងខែមិថុនា ឆ្នាំ 1979 ប្រធានាធិបតីប៉ាក ខណៈពេលកំពុងព្រម ព្រៀងក្នុងការបើកការចរចាឡើងវិញជាមួយកូរ៉េខាងជើង ដើម្បីកាត់បន្ថយជម្លោះនៅក្នុងឧបទ្វីបកូរ៉េ បានព្យាយាម យ៉ាងខ្លាំងក្លាក្នុងការបញ្ចុះបញ្ចូលប្រធានាធិបតីខាតទ័រ ឲ្យលុបចោលនូវគម្រោងរបស់លោកក្នុងការដកកងទ័ពជើង គោកអាមេរិកចេញពីប្រទេសកូរ៉េខាងត្បូង។

ចាប់ពីខែសីហា ឆ្នាំ 1978 ចលនាប្រឆាំងបានកើនឡើងខ្លាំងក្លា។ ការបណ្តេញគីមយុងសាម (គីមយុងសាម) ដែលជាប្រធានគណបក្សប្រជាធិបតេយ្យថ្មីចេញពីសភាជាតិនៅដើមខែសីហា បានធ្វើឲ្យស្ថានភាពការណ៍កាន់តែអាក្រក់ ដោយបានចាប់ផ្តើមការធ្វើបាតុកម្មរបស់និស្សិតយ៉ាងធំនៅពូសាន និងម៉ាសាន នៅពាក់កណ្តាលខែតុលា ។ ច្បាប់ អាជ្ញាសឹកត្រូវបានប្រកាសនៅពូសាន បន្តដោយការដាក់ឲ្យប្រើនូវកងយោធពលកម្មមួយនៅក្នុងតំបន់ម៉ាសាន និងឆាងរុន ។ ស្ថានភាពនេះបានធ្វើឲ្យមានការរិះគន់កាន់តែច្រើនឡើងនៅចុងខែតុលា ដូចដែលនិស្សិតសាកលវិទ្យាល័យនៅ ក្នុងទីក្រុងសេអ៊ូល បានរៀបចំក្នុងធ្វើការបះបោរដ៏ធំមួយស្រដៀងគ្នាទៅនឹងខែមេសា ឆ្នាំ 1960 ។

នៅក្នុងស្ថានភាពនេះ គីមធីត្យូ ប្រធានទីភ្នាក់ងារសម្ងាត់កូរ៉េ បានបាញ់ និងសម្លាប់ប្រធានាធិបតីប៉ាក នៅ ថ្ងៃទី 26 ខែតុលា ឆ្នាំ 1979។ ការស្លាប់មិនសមពេលវេលារបស់ប្រធានាធិបតីប៉ាក នៅក្រោមដៃរបស់អ្នកដែលគាត់ ជឿជាក់បំផុតម្នាក់ធ្វើឲ្យមានការភ្ញាក់ផ្អើលដល់ជាតិទាំងមូល ដូចដែលការគ្រប់គ្រងអំណាចយូស៊ីន របស់លោកត្រូវ បានបញ្ចប់ភ្លាមៗ។ បើទោះបីជាការគ្រប់គ្រងផ្តាច់ការតឹងរឹងរបស់លោកត្រូវបានគេយល់ឃើញថា គឺដើម្បីលើក កម្ពស់នយោបាយប្រជាធិបតេយ្យក៏ដោយ លោកបានធ្វើឲ្យសេដ្ឋកិច្ចរបស់កូរ៉េខាងត្បូង និងប្រែក្លាយពីប្រទេសដែល មានសេដ្ឋកិច្ចដើរថយក្រោយមួយ ទៅជាប្រទេសមួយដែលមានសេដ្ឋកិច្ចរីកចម្រើន ជាប្រទេសឧស្សាហកម្ម ជួយធ្វើ ឲ្យមានការអភិវឌ្ឍសង្គម និងវប្បធម៌សម័យទំនើប។ ប្រសិនបើគ្មានការដឹកនាំទាំងនេះទេ ប្រហែលជា “ភាពអស្ចារ្យ នៅទន្លេហាន” មិនអាចកើតមានឡើងឡើយ ហើយភាពជឿជាក់របស់ប្រជាជនមិនអាចកើនឡើងបានឡើយ។

ដូចដែលជាតិបានប្រឈមទៅនឹងបញ្ហាដែលគ្នាប្រធានាធិបតី ច្បាប់អាជ្ញាសឹកត្រូវបានប្រកាស ហើយនាយក រដ្ឋមន្ត្រីធុគូហ្វា ត្រូវបានតែងតាំងដោយសន្និសិទជាតិសម្រាប់ការបង្រួបបង្រួម ឲ្យបម្រើការជាប្រធានាធិបតីស្តីទី។

2.3.6. សម័យប្រធានាធិបតីស្តីទី

ប្រធានាធិបតីស្តីទីធុគូហ្វា បានព្យាយាមក្នុងការស្តារភាពស្ងប់ស្ងាត់នៃនយោបាយនៅក្នុងប្រទេសមួយ ដែលមានភាពជ្រួលច្របល់ដោយសារការធ្វើឃាតប្រធានាធិបតី ខណៈពេលដែលមេបញ្ជាការច្បាប់អាជ្ញាសឹក ឧត្តម សេនីយ៍ធុងស៊ីងវ៉ា បានបញ្ចប់ការស៊ើបអង្កេតនៅក្នុងសំណុំរឿងរបស់គឹមឆៃគ្ស និងអ្នករួមគំនិតជាមួយលោក។ ធុ អ្នកដែលត្រូវបានបោះឆ្នោតជ្រើសរើស ដោយសន្និសិទជាតិសម្រាប់ការបង្រួបបង្រួមជាប្រធានាធិបតីថ្មីនៃសាធារណរដ្ឋ នៅថ្ងៃទី 6 ខែ ធ្នូ បានប្រកាសថា ច្បាប់គ្រប់គ្រងយូស៊ីន នឹងត្រូវបញ្ចប់ ជាមួយនឹងការបង្កើតនូវរដ្ឋធម្មនុញ្ញកែប្រែមួយ ដែលនឹងលើកស្ទួយដល់លិទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យល្អប្រសើរមួយ។

ប៉ុន្តែ នៅថ្ងៃទី 12 ខែធ្នូ ជិតមួយសប្តាហ៍បន្ទាប់ពីការបោះឆ្នោតជ្រើសរើសប្រធានាធិបតីថ្មី ឧត្តមសេនីយ៍ ឈុនខ្លាំង (ធុនទូរ៉ាន) មេបញ្ជាការនៃកងការពារសន្តិសុខនៃកងទ័ពហានកូរ៉េខាងត្បូង បានធ្វើរដ្ឋប្រហារបង្ខូរឈាមមួយ ដោយបានចាប់ខ្លួនមេបញ្ជាការច្បាប់អាជ្ញាសឹកដោយខ្លួនលោកផ្ទាល់ និងទទួលបានការត្រួតត្រាលើយោធាទាំងមូល។

នៅក្នុងខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ 1980 រដ្ឋាភិបាលថ្មីរបស់ធុគូហ្វា (ធុគូហ្វាញ) បានស្ថាបនាសិទ្ធិស៊ីវិលរបស់អ្នកទាំង ឡាយណាដែលត្រូវបានធ្វើវិស្សតកម្ម ហើយនៅក្នុងខែ មីនា រដ្ឋាភិបាលនេះបានបង្កើតគណៈកម្មការពិភាក្សាកែប្រែ រដ្ឋធម្មនុញ្ញ ប៉ុន្តែទាំងគណបក្សប្រឆាំងប្រជាធិបតេយ្យថ្មី និងនិស្សិតសាកលវិទ្យាល័យ មានការមិនពេញចិត្តទៅនឹង ដំណើរការយឺតយ៉ាវនៅក្នុងការធ្វើកំណែទម្រង់នយោបាយ។ ស្ថានភាពកាន់តែយ៉ាប់ យ៉ឺននៅពេលដែល ឧត្តម សេនីយ៍ឈុន ត្រូវបានតែងតាំងជាប្រធានស្តីទីនៃទីភ្នាក់ងារសម្ងាត់កូរ៉េ នៅក្នុងខែមេសា ដោយមិនបានលាលែងពី តំណែងយោធារបស់លោកឡើយ។ និស្សិតនៅតាមសាលាជាច្រើនការជួបជុំគ្នាបន្ទាប់ពីការប៉ះទង្គិចគ្នាដោយហិង្សា នៅតាមផ្លូវរវាងនិស្សិតរាប់ពាន់ម៉ឺននាក់ជាមួយនឹងនគរបាលនៅអំឡុងខែមេសា និងខែឧសភា ដូចដែលសេចក្តី សង្ឃឹមនៃការធ្វើបាតុកម្មបានរលាយអស់មួយរំពិច។

កងទ័ពត្រូវបានកេណ្ឌ ហើយនៅថ្ងៃទី 17 ខែឧសភា រដ្ឋាភិបាលបានប្រកាសច្បាប់អាជ្ញាសឹកនៅក្នុងប្រទេស ទាំងមូល បន្ទាប់ពីការប្រកាសក្រឹត្យច្បាប់អាជ្ញាសឹកលេខ 10 ។ ជាមួយនឹងការប្រកាសនេះ មេដឹកនាំនយោបាយជាង 30 រូបដោយរួមមាន គឹមធុងពីល (គឹមជុងពីល) ប្រធានគណបក្សសាធារណៈរដ្ឋប្រជាធិបតេយ្យ, គឹមយុងសាម ប្រធានគណបក្សប្រជាធិបតេយ្យថ្មី, និង គឹមត័តជុង ត្រូវបានឃុំខ្លួននៅក្នុងផ្ទះ ហើយសភាជាតិ ក៏ដូចជាសាកលវិទ្យាល័យ ត្រូវបានបិទទ្វារ។ រាល់សកម្មភាពនយោបាយ ការជួបប្រជុំ និងការធ្វើបាតុកម្មនៅទីសាធារណៈត្រូវបានហាមឃាត់។ ដោយខឹងសម្បារទៅនឹងការរឹតបន្តឹងនេះ ការបះបោរប្រឆាំងរបស់និស្សិត និងអ្នកប្រឆាំងនៅក្នុងទីក្រុងក្វាងដូ និង តំបន់ជុំវិញនោះបានផ្ទុះឡើង ដោយបង្កឲ្យមានការបះបោរប្រឆាំងដ៏បង្កូរឈាមនៅថ្ងៃទី 18-27 ខែឧសភា ឆ្នាំ 1980 ដែលបណ្តាលឲ្យមានគ្រោះថ្នាក់យ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរ។ យោងទៅតាមរបាយការណ៍មួយចំនួនមនុស្សប្រមាណ 1,200 នាក់ អាចត្រូវបានសម្លាប់។

កងទ័ពដែលទើបមកដល់ថ្មីបានវាយលុកចូលទីក្រុងក្វាងដូ និងកាន់កាប់ទីក្រុងនេះឡើងវិញពីពួកកុហ្សកម្ម បន្ទាប់ពីការវាយប្រយុទ្ធដ៏បង្កូរឈាម។ នៅថ្ងៃទី 20 ខែឧសភា សមាជិកគណៈរដ្ឋទាំង 20 រូបបានស្នើសុំលាលែងពី តំណែង ហើយគណៈរដ្ឋមន្ត្រីថ្មីមួយទៀតបានលេចឡើង។ បន្ទាប់ពីនេះ គណៈកម្មការពិសេសសម្រាប់វិធានការសន្តិសុខ

ជាតិ ត្រូវបានបង្កើតឡើងនៅថ្ងៃទី 31 ខែឧសភា ដើម្បីដោះស្រាយបញ្ហា ជាមួយនឹងប្រធានាធិបតី ឆូ ជាប្រធាន និង ឧត្តមសេនីយ៍ឈុន ជាប្រធាននៃគណៈកម្មការគោល។ ឧត្តមសេនីយ៍ឈុន បានលាលែងពីប្រធានស្តីទីរបស់ទីភ្នាក់ងារ សម្ងាត់កូរ៉េនៅក្នុងខែមិថុនា ប៉ុន្តែលោក និងឧត្តមសេនីយ៍ 15 រូបទៀតនៅក្នុងគណៈកម្មការពិសេសសម្រាប់វិធានការ សន្តិសុខជាតិទទួលបានអំណាចផ្តាច់មុខ ដែលបង្កើតឲ្យមានការផ្លាស់ប្តូរជាច្រើន ដោយរួមមានទាំងការធ្វើកំណែ ទម្រង់ការអប់រំយ៉ាងខ្លាំងក្លាមួយនៅក្នុងខែកក្កដា។

បន្ទាប់ពីការលាលែងរបស់ប្រធានាធិបតីឆូ នៅថ្ងៃទី 16 ខែសីហា ឧត្តមសេនីយ៍ឈុន ត្រូវបានបោះឆ្នោត ជ្រើសរើសដោយសន្និសីទជាតិសម្រាប់ការបង្រួបបង្រួមជាប្រធានាធិបតី នឹងស្ម័គ្រចូលកាន់តំណែងនៅថ្ងៃទី 1 ខែ កញ្ញា ។ នៅក្នុងការស្ម័គ្រចូលកាន់តំណែងនេះ លោកបាននិយាយថា លោកនឹងព្យាយាមក្នុងការធ្វើឲ្យប្រសើរឡើងបំផុត ក្នុងការធ្វើឲ្យរដ្ឋាភិបាលដែលនឹងជិតមកដល់នេះ ក្លាយជារដ្ឋាភិបាល “ស្មោះត្រង់ និងមានសមត្ថភាពមួយ ដែល អាចយកជ័យជំនះលើសេចក្តីជឿជាក់របស់ជាតិ” ហើយលោកបានអះអាងថា លោកនឹងបំបាត់ចោលនូវជំងឺអតីត កាល និងស្ដារឡើងវិញនូវសេចក្តីទុកចិត្តរបស់សាធារណៈជន នៅក្នុងការដឹកនាំដោយស្មោះត្រង់។

ប៉ុន្តែ ប្រធានាធិបតីឈុន ក្លាមៗបានបង្ហាញនិន្នាការរំលោភបំពាន។ ដោយខុសពីប្រធានាធិបតីប៉ាក ឈុន មិនមែនជាអ្នកដែលមានគំនិតក្នុងការធ្វើកំណែទម្រង់ឡើយ ហើយវាបានលេចឡើងក្លាមៗដែលថា គាត់មិនមាន គម្រោងច្បាស់លាស់សម្រាប់ការផ្សះផ្សារជាតិឡើយ។ អតីតប្រធានាធិបតី ប៉ាក គឺជាមនុស្សម្នាក់ដែលតឹងរឹង ហើយ ភាពស្មោះត្រង់របស់លោកមិនមានបញ្ហាឡើយ ហើយសម្រាប់អ្នកទាំងឡាយណាដែលមិនពេញចិត្ត ឬស្អប់លោក ដោយសារការអនុវត្តន៍នយោបាយរបស់លោក បានទទួលស្គាល់ពីភាពវៃឆ្លាត, ស្មោះត្រង់, និងការសម្រេចជោគជ័យ ផ្នែកសេដ្ឋកិច្ចរបស់លោក។ ផ្ទុយមកវិញ ប្រធានាធិបតីឈុន បានបង្ហាញពីភាពមិនស្មោះត្រង់ដល់គំនិតសាធារណ ជន ហើយគុណវិបត្តិរបស់លោកត្រូវបានគេទទួលស្គាល់ជាទូទៅ។ អ្នកនិពន្ធម្នាក់បាននិយាយថា “វាតម្រូវឲ្យមានការ ប្រឹងប្រែងយ៉ាងខ្លាំងក្លាមួយដើម្បីស្វែងរកនរណាម្នាក់...អ្នកដែលពេញចិត្ត និងគោរពឈុន និងគ្រួសាររបស់លោក ដោយពិតប្រាកដណាស់”។

មិនមានព្រឹត្តិការណ៍ណាដែលកើតឡើងនៅក្នុងការិយាល័យរបស់ប្រធានាធិបតី លឿនជាងកាលដែល នគរបាលបានក្របួចសមាជិកគណបក្សប្រជាធិបតេយ្យថ្មីចំនួន 13 រូបពីបទសង្ស័យនានា។ គឺមតែដុង មេដឹកនាំ សំខាន់មួយរូបត្រូវបានចោទពីបទញុះញង់ឲ្យមានការបះបោរប្រឆាំងនៅក្នុងរដ្ឋ និងត្រូវបានកាត់ទោសប្រហារជីវិត ដោយតុលាការយោធាមួយ។ នៅក្នុងគ្រានោះដែរសភាជាតិ ដែលត្រូវបានរំលាយ ត្រូវបានដាក់ជំនួសដោយក្រុម ប្រឹក្សានីតិបញ្ញត្តិសម្រាប់សន្តិសុខជាតិដែលមានសមាជិក 81 រូប ដែលសមាជិកត្រូវបានតែងតាំងដោយប្រធានាធិបតី ឈុន ដោយផ្ទាល់។

នៅថ្ងៃទី 22 ខែតុលា ឆ្នាំ 1980 រដ្ឋធម្មនុញ្ញកែប្រែថ្មី (លើកទី 8) ដែលស្នើដោយគណៈកម្មការពិសេស សម្រាប់វិធានការសន្តិសុខជាតិ ត្រូវបានយល់ស្របនៅក្នុងការធ្វើប្រជាមាតិជាតិមួយ ដោយបានដាក់ជំនួសរដ្ឋធម្មនុញ្ញ យូស៊ីន និងបានបើកផ្លូវថ្មីមួយដល់សាធារណៈរដ្ឋទី 5 ។ ក្លាមៗបន្ទាប់ពីនេះ រាល់គណបក្សនយោបាយទាំងអស់ត្រូវ បានបើកឡើងវិញ ហើយនៅថ្ងៃទី 12 ខែវិច្ឆិកា រដ្ឋាភិបាលបានហាមឃាត់មនុស្សចំនួន 555 នាក់មិនឲ្យចូលរួមនៅ ក្នុងគណបក្សសម្រាប់រយៈពេល 8 ឆ្នាំ។ នៅក្នុងពេលជាមួយគ្នានោះ នៅក្នុងខែតុលា និងខែវិច្ឆិកា រដ្ឋាភិបាលបាន បណ្តេញចេញនូវអ្នកកាសែត និងអ្នកនិពន្ធកាសែតប្រហែល 937 នាក់ និងបានបង្ខំឲ្យមានការបង្រួមចូលគ្នានូវក្រុម ហ៊ុនប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយវិទ្យុ និងទូរទស្សន៍ស៊ីវិល និងក្រុមហ៊ុនកាសែតជាមួយរដ្ឋាភិបាល ឬក៏ទីភ្នាក់ងារពាក់កណ្តាល

រដ្ឋាភិបាល ដែលបង្កឲ្យមាននូវអ្វីដែលគេហៅថា “វិនាសកម្មនៃប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយ”។ នៅក្នុងឧ ធ្នូ ទីភ្នាក់ងារសំងាត់កូរ៉េ ត្រូវបានប្តូរឈ្មោះទៅជាទីភ្នាក់ងារសម្រាប់គម្រោងការណ៍សន្តិសុខជាតិ ប៉ុន្តែអំណាចចាស់របស់ទីភ្នាក់ងារនេះមិន បានអស់ថយឡើយ។

ជាមួយនឹងការលើកចេញនូវក្រឹត្យច្បាប់អាជ្ញាសឹកលេខ 10 ជាបណ្តើរៗ នៅថ្ងៃទី 15 ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ 1980 សកម្មភាពនយោបាយអាចចាប់ផ្តើមឡើងវិញបាន ហើយនៅក្នុងខែមករា ឆ្នាំ 1981 គណបក្សធំៗចំនួន 3 បានលេច ឡើង។ គណបក្សទាំងនោះមាន គណបក្សប្រជាធិបតេយ្យយុត្តិធម៌ ជាមួយនឹងប្រធានាធិបតីឈុន ជាប្រធាន, គណបក្ស ប្រជាធិបតេយ្យកូរ៉េ, និងគណបក្សជាតិកូរ៉េ។ នៅក្នុងគ្រានោះដែរ ស្ថាប័នតំណាងប្រធានាធិបតីថ្មីដែលមានសមាជិក 5,278 នាក់ ដែលត្រូវបានបោះឆ្នោតជ្រើសរើសនៅថ្ងៃទី 11 ខែវិច្ឆិកា ត្រូវបានដាក់ឲ្យជំនួសសន្និសិទ្ធជាតិសម្រាប់ការ បង្រួបបង្រួម ហើយនៅថ្ងៃទី 25 ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ 1981 ស្ថាប័នតំណាង បានបោះឆ្នោតជ្រើសរើសប្រធានាធិបតីដែល កំពុងកាន់តំណែងឲ្យបម្រើការជាប្រធានាធិបតីរបស់សាធារណៈរដ្ឋទី 5 នៅក្នុងអាណត្តិរយៈពេល 7 ឆ្នាំមួយដែល អាចឈរឈ្មោះបានតែមួយអាណត្តិប៉ុណ្ណោះស្ថិតនៅក្រោមធម្មនុញ្ញថ្មី។

2.3.7. សាធារណៈរដ្ឋទី 5

ជាមួយនឹងការកាន់តំណែងរបស់ប្រធានាធិបតី ឈុន នៅថ្ងៃទី 3 ខែមីនា ឆ្នាំ 1981 សាធារណៈរដ្ឋទី 5 បាន លេចឡើង បន្តដោយការបោះឆ្នោតទូទៅសម្រាប់សភាជាតិនៅចុងខែមីនា ។ សភាជាតិទី 11 បានបើក អង្គប្រជុំ ដំបូងនៅថ្ងៃទី 11 ខែមេសា ដោយបានចូលជំនួសកន្លែងក្រុមប្រឹក្សានីតិបញ្ញត្តិសម្រាប់សន្តិសុខជាតិ។

រដ្ឋបាលឈុន នៅតែបន្តមានអស្ថេរភាព ដូចដែលលោកផ្លាស់ប្តូរនាយករដ្ឋមន្ត្រីជាច្រើនដងកំឡុងពេល លោកកាន់អំណាចៈ 4 ដងនៅក្នុងឆ្នាំ 1982, ម្តងនៅក្នុងឆ្នាំ 1983, 2 ដងនៅក្នុងឆ្នាំ 1985, និង 3 ដងនៅក្នុងឆ្នាំ 1987 ។ នៅក្នុងគ្រានោះដែរ រដ្ឋមន្ត្រី និងប្រធានទីភ្នាក់ងារសម្រាប់គម្រោងការណ៍សន្តិសុខជាតិជាច្រើនត្រូវបាន ផ្លាស់ប្តូរជាញឹកញយ។ សិទ្ធិនយោបាយ និងសិរីល្អត្រូវបានស្តារឡើងវិញសម្រាប់អតីតអ្នកនយោបាយមានឈ្មោះ ក្នុងបញ្ជីខ្មៅចំនួន 250 នាក់នៅក្នុងខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ 1983, 202 នាក់នៅក្នុងខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ 1984, និង 84 នាក់នៅក្នុងខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ 1984 ដោយបានបន្សល់ក្នុងបញ្ជីនូវអ្នកនយោបាយប្រមាណ 19 នាក់ ដែលសិទ្ធិនយោបាយ និងសិរីល្អមិន ត្រូវបានស្តារឡើងវិញឡើយ រហូតដល់ខែមីនា ឆ្នាំ 1985 ។ នៅក្នុងខែមករា ឆ្នាំ 1982 បំរាមគោចរពីម៉ោង 12 ថ្ងៃ ត្រង់ដល់ម៉ោង 4 ព្រឹក ដែលជាកេរ្តិ៍ដំណែលមួយក្រោយសង្គ្រាមនៃការកាន់កាប់របស់សហរដ្ឋអាមេរិកមកលើ ប្រទេសកូរ៉េ និងតម្រូវការតឹងរឹងសម្រាប់ឯកសណ្ឋាន និងម៉ូតសក់របស់សិស្សសាលាអនុវិទ្យាល័យ ដែលជាកេរ្តិ៍ ដំណែលនៃការគ្រប់គ្រងអាណានិគមរបស់ជប៉ុន ត្រូវបានដកចេញ។ រដ្ឋាភិបាលនេះបាននាំមកនូវការផ្លាស់ប្តូរក្រុម អ្នកធ្វើដំណើរមកលេងស្រុកកំណើតវាងកូរ៉េខាងជើង និងកូរ៉េខាងត្បូងនៅក្នុងខែកញ្ញា ឆ្នាំ 1985 ហើយគេទទួល បានជោគជ័យក្នុងការធ្វើជាម្ចាស់ផ្ទះរៀបចំការប្រគូតកីឡាអូឡាំពិចអាស៊ី នៅសរទេរដូវ ឆ្នាំ 1986 ។

បន្ទាប់ពីបញ្ចប់ផែនការ 5 ឆ្នាំលើកទី 4 នៅក្នុងឆ្នាំ 1981 សាធារណៈរដ្ឋទី 5 បានទទួលជោគជ័យទាំងស្រុង ទៅលើផែនការ 5 ឆ្នាំលើកទី 5 ឆ្នាំ 1982-86 ។ នៅក្នុងឆ្នាំ 1987 គេបានអនុវត្តផែនការ 5 ឆ្នាំលើកទី 6 ឆ្នាំ 1987-91 ។

នៅក្នុងកិច្ចបរទេស ប្រធានាធិបតីឈុន បានធ្វើដំណើរទស្សនៈកិច្ចផ្លូវរដ្ឋទៅកាន់ប្រទេស 5 របស់សមាគមន៍ ប្រជាជាតិអាស៊ីអាគ្នេយ៍ (អាស៊ាន) នៅក្នុងខែមិថុនា ឆ្នាំ 1981, ទៅកាន់ប្រទេស 4 នៅក្នុងទ្វីបអាហ្វ្រិច, ក៏ដូចជា ទៅកាន់ប្រទេសកាណាដា នៅក្នុងខែសីហា ឆ្នាំ 1982, ទៅកាន់ប្រទេសជប៉ុន នៅក្នុងខែកញ្ញា ឆ្នាំ 1984, ទៅកាន់

សហរដ្ឋអាមេរិកនៅក្នុងខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ 1981 និងខែមេសា ឆ្នាំ 1985, ទៅកាន់ប្រទេស 5 នៅអឺរ៉ុបនៅក្នុងមេសា ឆ្នាំ 1986 ។ ដំណើរទស្សនៈកិច្ចផ្លូវរដ្ឋទាំងអស់នេះបានបង្កើនចំណងកាទូត និងពាណិជ្ជកម្មរបស់ប្រទេសកូរ៉េខាងត្បូង។ ដំណើរទស្សនៈកិច្ចរបស់លោកទៅកាន់អាស៊ីអាគ្នេយ៍នៅក្នុងឆ្នាំ 1983 ត្រូវបានកាត់នូវរយៈពេលខ្លីដោយសារឧបត្ថម្ភហេតុបំផ្ទុះមួយដែលបង្កឡើងដោយភ្នាក់ងារកូរ៉េខាងជើងនៅក្នុងទីក្រុងវ៉ងហ្គុន ប្រទេសកូរ៉េ នៅថ្ងៃទី 9 ខែតុលា ដែលបានសម្លាប់មន្ត្រីនានារបស់កូរ៉េខាងត្បូងចំនួន 18 នាក់ ឧបនាយករដ្ឋមន្ត្រី និងសមាជិកគណៈរដ្ឋមន្ត្រីចំនួន 3 រូប។

ថ្វីបើឈុន មានស្នាដៃក៏ដោយ ក៏រដ្ឋាភិបាលនៃសាធារណៈរដ្ឋទី 5 បានបរាជ័យក្នុងការលើកកម្ពស់លិទ្ធិប្រជាធិបតី ដូចដែលប្រធានាធិបតីឈុន បានបដិសេធនៅក្នុងកែប្រែរដ្ឋធម្មនុញ្ញរបស់សាធារណៈរដ្ឋទី 5 មុនឆ្នាំ 1989 បើទោះបីជាមានកំណើននៃការទាមទារឲ្យមានការបង្កើតឡើងវិញការបោះឆ្នោតជ្រើសរើសប្រធានាធិបតីដោយផ្ទាល់ និងសេរីភាពនៃសារពត៌មានក៏ដោយ។ មិនត្រឹមតែប៉ុណ្ណោះ រដ្ឋាភិបាលបានប្រើអំណាចរបស់គេតែមួយគត់ដើម្បីពង្រឹងការត្រួតត្រារបស់រដ្ឋាភិបាល និងផ្តល់ផលប្រយោជន៍ដល់គណបក្សកាន់អំណាច និងបុគ្គលមួយចំនួន និងក្រុមហ៊ុនពាណិជ្ជកម្មណាដែលគាំទ្រពួកគេ។ ដូចដែលមានការប្រដើយកន្លើយទៅនឹងបញ្ហានេះ រដ្ឋបាលឈុន ត្រូវបានចាត់ទុកដោយប្រជាជនថា មិនត្រឹមតែជារដ្ឋាភិបាលដែលពុករលួយប៉ុណ្ណោះទេ ប៉ុន្តែជា “កន្លែងបណ្តុះភាពខុសច្បាប់ និងអវិចារណញ្ញាណ”។ ពាក្យចបាមអាវាមអំពីទំនាក់ទំនងផ្នែកហិរញ្ញវត្ថុជាមួយភរិយារបស់ប្រធានាធិបតីឈុន បងប្អូនរបស់លោក និងសាច់ញាតិដ៏ទៃទៀតបានរីករាលដាលឥតឈប់ឈរ។ ដោយហេតុនេះសេចក្តីប្រាថ្នាពីលិទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យរបស់ប្រជាជនកូរ៉េបានទទួលរងគ្រោះ ហើយមានការប្រឆាំងពីនិស្សិត និងការបះបោររបស់កម្មករជាញឹកញយ រួមជាមួយនឹងអំពើហិង្សាបានផ្ទុះឡើង ដូចដែលការទាមទារឲ្យមានការធ្វើកំណែទម្រង់លិទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យបានកើនឡើង។

បន្ទាប់ពីបានបង្កើតឡើង នៅក្នុងខែតុលា ឆ្នាំ 1984 នូវអង្គការបដិវត្តនិស្សិតលូចលាក់មួយដែលមានឈ្មោះថា គណៈកម្មការសម្រាប់លើកកម្ពស់លិទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ ចលនានិស្សិតកាន់តែធ្វើបដិវត្តខ្លាំងឡើង ដូចដែលវាបានបង្ហាញពីកំណើននៃគំនិតប្រឆាំងជាមួយអាមេរិក។ ក្រៅពីការយោសាសរបស់ពួកកុម្មុយនីស្តដែលជំរុញឲ្យនិស្សិតកូរ៉េប្រឆាំងជាមួយអាមេរិក ការប្រឆាំងជាមួយអាមេរិករបស់ពួកគេត្រូវធ្វើឲ្យរីកតែខ្លាំងឡើងដោយការសង្ស័យរបស់ពួកគេថា សហរដ្ឋអាមេរិកស្ថិតនៅពីក្រោយការក្រសោបអំណាចនៅក្នុងការធ្វើរដ្ឋប្រហារបង្អួចឈាមនៅក្នុងឆ្នាំ 1979 របស់ឈុន ហើយថា សហរដ្ឋអាមេរិកបានយល់ស្របទៅលើសកម្មភាពយោធាដ៏យោឈាមរបស់ឈុន ដែលបានបង្ក្រាបការបះបោរនៅ ក្វាងជូ នៅក្នុងឆ្នាំ 1980 ។ ជាងនេះទៅទៀត ពួកគេមានការខឹងសម្បាដោយសារសេចក្តីថ្លែងការមួយដែលឧត្តមសេនីយ៍ ជនអេជ វិកហាម នៅពេលនោះជាមេបញ្ជាការកងទ័ពសហរដ្ឋអាមេរិកនៅក្នុងប្រទេសកូរ៉េខាងត្បូង ដែលបានធ្វើឡើងនៅក្នុងកាសែត ឡូអេជ័រលេស នៅក្នុងខែ សីហា ឆ្នាំ 1980 នៅក្នុងអ្វីដែលលោកប្រលយពាក្យថា សហរដ្ឋអាមេរិកបានសម្រេចក្នុងការគាំទ្រឈុន ធ្វើជាប្រធានាធិបតីក្រោយរបស់ប្រទេសកូរ៉េខាងត្បូង។ ការអញ្ជើញប្រធានាធិបតីឈុន របស់ប្រធានាធិបតីរ៉ូណាល់ រីហ្គេន ដើម្បីទៅធ្វើទស្សនៈកិច្ចនៅស៊ីតវិមាននៅក្នុងខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ 1981 បានត្រឹមតែពង្រឹងគំនិតការប្រឆាំងរបស់គេជាមួយសហរដ្ឋអាមេរិកប៉ុណ្ណោះ។ បន្ទាប់ពីឆ្នាំក្រុមសង្គមលូចលាក់បានជំរុញឲ្យមានចលនានិស្សិតប្រឆាំងឈុន និងប្រឆាំងសហរដ្ឋអាមេរិក ដូចដែលភាពចលាចលនៅតាមសាលាបានកើនឡើង។ នៅក្នុងខែតុលា ឆ្នាំ 1984 កម្លាំងនគរបាលយ៉ាងច្រើនបានចូលកាន់កាប់សាកលវិទ្យាល័យជាតិសេអ៊ូល ដើម្បីត្រួតត្រាទៅលើក្រុមនិស្សិតដែលប្រឆាំង ហើយនៅក្នុងខែឧសភា ឆ្នាំ 1984 និស្សិតជាច្រើនប្រមូលផ្តុំគ្នាអង្គុយរយៈពេល 3 ថ្ងៃនៅមុខអាគារសេវាកម្មពត៌មានសហរដ្ឋអាមេរិកនៅជាយក្រុងសេអ៊ូល ដោយបានទាមទារឲ្យសហរដ្ឋអាមេរិកធ្វើការសូមទោសចំពោះប្រជាជនកូរ៉េសម្រាប់អ្វីដែលពួកគេបានហៅថា “សហរដ្ឋអាមេរិក

ចូលរួមនៅក្នុងឧបត្ថម្ភហេតុក្នុងជួរ។ នៅក្នុងខែតុលា ឆ្នាំ 1986 និស្សិតជាង 2,000 នាក់បានប្រមូលផ្តុំធ្វើបាតុកម្ម មួយនៅសាកលវិទ្យាល័យកុងតូក នៅក្នុងទីក្រុងសេអ៊ូល ដោយបានស្រែកពាក្យស្លោកប្រឆាំងជាមួយរដ្ឋាភិបាល និង ប្រឆាំងជាមួយអាមេរិក។

នៅក្នុងខែមករា ឆ្នាំ 1985 អតីតអ្នកនយោបាយនានាដែលទទួលបានសិទ្ធិនយោបាយ និងសិទ្ធិស៊ីវិលនៅ ក្នុងខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ 1984 បានបង្កើតគណបក្សប្រជាធិបតេយ្យកូរ៉េថ្មី បានទាមទារឲ្យមានការកែប្រែយ៉ាងឆាប់រហ័សនូវ រដ្ឋធម្មនុញ្ញ និងជំរុញឲ្យមានការតស៊ូសម្រាប់លិខិតប្រជាធិបតេយ្យ។ នៅក្នុងការបោះឆ្នោតទូទៅសម្រាប់សភាជាតិ ដែលបានធ្វើឡើងនៅក្នុងខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ 1986 គណបក្សប្រឆាំងប្រជាធិបតេយ្យកូរ៉េថ្មីបានឈ្នះសំលេងភាគច្រើននៅ តាមទីប្រជុំជន ប៉ុន្តែពួកគេមិនអាចបណ្តេញគណបក្សកាន់អំណាចប្រជាធិបតេយ្យយុត្តិធម៌ ពីការទទួលបានសំលេង ភាគច្រើនបានឡើយ។

ក្លាមៗបន្ទាប់ពីប្រធានាធិបតីឈុន បានតែងតាំងរ៉ូត្ស័រ (ណូតេយូ) អតីតឧត្តមសេនីយ៍កងទ័ពមួយរូប ដែល បានជួយឈុន នៅក្នុងការធ្វើរដ្ឋប្រហារថ្ងៃទី 12 ខែធ្នូ ឆ្នាំ 1979 ជាប្រធានថ្មីនៃគណបក្សប្រជាធិបតេយ្យយុត្តិធម៌ មេដឹកនាំគណបក្សប្រឆាំងបានបង្កើត ក្រុមប្រឹក្សាសម្រាប់ការលើកកម្ពស់ប្រជាធិបតេយ្យ ដោយបានស្នើឲ្យមានណែនាំ រូបមន្តមួយពីក្រុមអ្នកប្រឆាំងទាំងអស់ ដែលស្ថិតនៅក្រោមការដឹកនាំរបស់គឹមតៃជុង និងគឹមយុងសាម ។ នៅត្រង់ ចំណុចនេះ ក្រុមបដិវត្តន៍និស្សិតមួយផ្សេងទៀត ដែលមានឈ្មោះថា គណៈកម្មការសម្រាប់ការតស៊ូរបស់ប្រជាជន 3 បានលេចឡើង ដោយស្នើឲ្យមានសេរីភាពនៃការជួបប្រជុំគ្នា, ការសម្រេចនូវលិខិតប្រជាធិបតេយ្យ, និងការបង្រួប បង្រួមប្រជាជនកូរ៉េ។ ស្ថាប័នរបស់និស្សិតនេះបានបង្ហាញយ៉ាងច្បាស់នូវគំនិតគាំទ្រកូរ៉េខាងជើង។

បរិយាកាសនយោបាយបានកើនឡើងនូវភាពចលាចលនៅក្នុងនិទាយរដូវ ឆ្នាំ 1986 ដូចដែលនគរបាល បានដាក់អ្នកនយោបាយប្រឆាំង 270 នាក់ឲ្យស្ថិតក្រោមការឃុំខ្លួននៅក្នុងផ្ទះ និងបានរារាំងផែនការប្រមូលផ្តុំដ៏ធំ មួយរបស់គណបក្សប្រជាធិបតេយ្យកូរ៉េថ្មី។ ដោយមិនចាំបាច់និយាយ ការប្រមូលផ្តុំគ្នាដ៏ធំមួយត្រូវបានធ្វើឡើងនៅ ក្នុងខែឧសភានៅសេអ៊ូល, អ៊ីនឆុន, ក្វាងជូ, តៃគូ, និងពូសាន នៅក្នុងការគាំទ្រឲ្យមានដំណើរការនៃការកែប្រែរដ្ឋធម្មនុញ្ញ។ ខណៈពេលក្រុមអ្នកធ្វើបាតុកម្ម ទាមទារឲ្យមានការលាលែងពីតំណែងប្រធានាធិបតីឈុន ក្លាមៗ មេដឹកនាំស្រ្តីមួយ ក្រុមមានគ្នា 325 នាក់បានចេញសេចក្តីប្រកាសមួយស្នើឲ្យមានការលើកកម្ពស់សង្គមប្រជាធិបតេយ្យ និងសិទ្ធិស្រ្តី។

នៅក្នុងបរិយាកាសនៃការកើនឡើងការប្រឆាំងឈុន និងប្រឆាំងអាមេរិកនេះ ក្រុមនិស្សិតបដិវត្តបានរៀបចំ សម្ព័ន្ធប្រឆាំងចក្រព័ត៌មាននិយម គាំទ្រកូរ៉េខាងជើង ហើយការកើនឡើងនៃក្រុមនិស្សិតបដិវត្តន៍សកម្មប្រយុទ្ធបានបង្ក ឲ្យមានអស្ថិរភាពផ្ទៃក្នុងយ៉ាងខ្លាំងក្លា។ នៅក្នុងគ្រានោះដែរ ការបង្កើតឡើងដោយគណបក្សកាន់អំណាចប្រជាធិបតេយ្យ យុត្តិធម៌ នូវដំណោះស្រាយមួយដើម្បីអនុញ្ញាតឲ្យនគរបាលចាប់ខ្លួនក្រុមអ្នកប្រឆាំងនៅក្នុងសភាជាតិ ការអនុម័ត សំណើរថវិកាជាតិនៅក្នុងឆ្នាំ 1987 ដោយគ្មានការចូលរួមពីអ្នកច្បាប់ប្រឆាំង និងការស្លាប់របស់និស្សិតសាកលវិទ្យាល័យ ម្នាក់ដោយសារការធ្វើទារុណកម្មរបស់នគរបាល បានធ្វើឲ្យស្ថានភាពនយោបាយយ៉ាប់យឺនកាន់តែខ្លាំង បង្ខំឲ្យ ប្រធានាធិបតីរៀបចំគណៈរដ្ឋមន្ត្រីរបស់លោកឡើងវិញនៅក្នុងខែមករា ឆ្នាំ 1987 ។

ការហាមឃាត់របស់ប្រធានាធិបតីឈុន នៅថ្ងៃទី 13 ខែមេសា ឆ្នាំ 1987 ទៅលើការនិយាយអំពីការធ្វើ កំណែទម្រង់រដ្ឋធម្មនុញ្ញរហូតដល់បន្ទាប់ពីការប្រកួតកីឡាអូឡាំពិច ឆ្នាំ 1988 បានត្រឹមតែបណ្តាលឲ្យមានប្រតិកម្ម ហិង្សាកាន់តែច្រើនប្រឆាំងជាមួយរដ្ឋាភិបាល និងគណបក្សកាន់អំណាច។ ខណៈពេលដែលអ្នកច្បាប់ប្រឆាំងបានធ្វើ

ចលនាប្រឆាំងការគ្រប់គ្រងផ្តាច់ការរបស់ប្រធានាធិបតី ឈុន អ្នកដឹកនាំប្រូតេស្តង់ និងបុព្វជិតកាតូលិក និងដូនដី រាប់រយនាក់បានធ្វើកូដិកម្មបង្កត់អាហារ ទាមទារឲ្យឈុន លាលែងពីតំណែង ក៏ដូចជាសាស្ត្រាចារ្យនៅតាមសាកល វិទ្យាល័យជាច្រើន និងអ្នកច្បាប់ជាច្រើនបានចេញនូវសេចក្តីថ្លែងការនយោបាយ ថ្កោលទោសគោលនយោបាយ របស់ប្រធានាធិបតី និងបក្សរបស់លោក។ នៅក្នុងគ្រានោះនិស្សិតរាប់ម៉ឺននាក់ និងអ្នកផ្សេងទៀតបានប្រមូលផ្តុំធ្វើ បាតុកម្មប្រឆាំងជាមួយរដ្ឋាភិបាលនៅនិទាឃរដូវ និងដើមរដូវក្តៅ ដោយបានប៉ះទង្គិចគ្នាជាមួយនគរបាលប្រយុទ្ធ។ ទីក្រុងសេអ៊ូល បានក្លាយជាទីលានសមរភូមិរវាងក្រុមបាតុករ ជាមួយនិងនគរបាលបង្ក្រាបកុហ្មកម្ម។

នៅក្នុងស្ថានការណ៍មួយចំនួន ប្រធានាធិបតីឈុន បានរៀបចំគណៈរដ្ឋមន្ត្រីរបស់ឡើងវិញចំនួន 6 លើក នៅក្នុងឆ្នាំ 1987 ដូចដែលអ្នកធ្វើច្បាប់ប្រមាណ 71 រូប អ្នកដែលរត់ចេញពីគណបក្សប្រជាធិបតេយ្យកូរ៉េថ្មី បាន បង្កើតគណបក្សថ្មីមួយដែលមានឈ្មោះថា ប្រជាធិបតេយ្យបង្រួបបង្រួមឡើងវិញ នៅថ្ងៃទី 1 ខែឧសភា ជាមួយនឹង លោក គីមយុងសាម ជាប្រធាន និងលោក គីមតែជុង ជាទីប្រឹក្សារបស់លោក បានប្រកាសការធ្វើបាតុកម្មរបស់ពួក គេដើម្បីតស៊ូប្រជាធិបតេយ្យនីយកម្ម។

ការតែងតាំងលោករ៉ូត្យី ដែលជាប្រធានគណបក្សកាន់អំណាច ប្រជាធិបតេយ្យយុត្តិធម៌នៅថ្ងៃទី 10 ខែមិថុនា ជាបេក្ខភាពប្រធានាធិបតី បានបង្កើននូវប្រតិកម្មហឹង្សាកាន់តែខ្លាំង ដូចដែលគណបក្សប្រឆាំង ប្រជាធិបតេយ្យ បង្រួបបង្រួមឡើងវិញ ទាមទារឲ្យមានការកែប្រែរដ្ឋធម្មនុញ្ញឲ្យបានឆាប់រហ័ស, ការស្តារឡើងវិញនូវសេរីភាព សារព័ត៌មាន ឲ្យបានពេញលេញ, ដោះលែងអ្នកទោសនយោបាយទាំងអស់, និងស្តារឡើងវិញនូវសិទ្ធិស៊ីវិលពេញលេញសម្រាប់ គីមតែជុង និងអ្នកដទៃទៀតដែលនៅតែស្ថិតនៅក្នុងបញ្ជីខ្មៅនៅឡើយ។ នៅក្នុងស្ថានការណ៍នេះ នៅថ្ងៃទី 10 ខែ មិថុនា មនុស្សប្រមាណ 500 នាក់ ដោយរួមទាំងប្រធានគណបក្សប្រជាធិបតេយ្យបង្រួបបង្រួមឡើងវិញ ត្រូវបាន ចាប់ខ្លួន ដូចដែលក្នុងការប៉ះទង្គិចគ្នាបង្ករឈាមរវាងនគរបាលវាយបង្ក្រាបជាមួយក្រុមបាតុករបានបន្តពីមួយថ្ងៃទៅ មួយថ្ងៃ។ ការខូចខាតទាំងមូលនូវច្បាប់ និងសណ្តាប់ធ្នាប់មើលទៅហាក់ខិតជិតមកដល់។

នៅត្រង់ចំណុចរិះគន់នេះ រ៉ូត្យី ប្រធានគណបក្សប្រជាធិបតេយ្យយុត្តិធម៌ បានដឹងពីការផ្លាស់ប្តូរដែលជៀស មិនរួច និងការគាំទ្រដោយអ្នកស្មោះស្ម័គ្ររបស់លោកនៅក្នុងគណបក្ស ដោយបានស្នើឲ្យប្រធានាធិបតីឈុន ធ្វើ សកម្មភាពឲ្យបានខ្លាំងក្លា។ សំណើរបស់លោកក៏ផ្ដោតសំខាន់ទៅលើការដឹងច្បាស់របស់លោកថា កីឡាអូឡាំពិករដូវ ក្តៅ ឆ្នាំ 1988 និងត្រូវផ្លាស់ប្តូរទីកន្លែងពីសេអ៊ូល ទៅកាន់កន្លែងផ្សេង ប្រសិនណាបើស្ថានការណ៍អាក្រក់នៅក្នុង ប្រទេសកូរ៉េខាងជើងមិនត្រូវបានធ្វើឲ្យប្រសើរវិញនោះទេ។ នៅក្នុងហេតុផលមួយចំនួន មិនដូចជាអតីតឧត្តម សេនីយ៍កងទ័ពផ្សេងៗទៀតឡើយ រ៉ូ បានជ្រើសរើសក្នុងការប្រើប្រាស់រដ្ឋធម្មនុញ្ញដើម្បីដោះស្រាយវិបត្តិជាតិ។

ដូច្នេះ នៅថ្ងៃទី 29 ខែមិថុនា លោកបានថ្លែង “សេចក្តីប្រកាសប្រជាធិបតេយ្យនីយកម្ម” របស់លោក ទៅ កាន់ប្រជាជនតាមរយៈប្រព័ន្ធទូរទស្សន៍ទូទាំងប្រទេស។ សំណើរកំណែទម្រង់ 8 ចំណុចរបស់លោករួមមាន ការធ្វើបដិ លេខនៃការធ្វើកំណែទម្រង់រដ្ឋធម្មនុញ្ញមុខ ដើម្បីស្តារឡើងវិញនូវការបោះឆ្នោតជ្រើសរើសប្រធានាធិបតីដោយផ្ទាល់, បង្កើតច្បាប់បោះឆ្នោតជ្រើសរើសប្រធានាធិបតីថ្មីមួយ, ការស្តារឡើងវិញនូវសិទ្ធិស៊ីវិលដល់មេដឹកនាំនយោបាយនៅ ក្នុងបញ្ជីខ្មៅទាំងអស់, ការការពារសិទ្ធិមនុស្ស, ការបញ្ចប់នូវការដាក់កម្រិតសារព័ត៌មាន, ការស្តារឡើងវិញនូវស្វ័យភាព ក្នុងតំបន់ និងសាលាឡើងវិញ, ការលើកកម្ពស់សេរីភាពក្នុងការធ្វើសកម្មភាពរបស់គណបក្សនយោបាយ, និង សំណើមួយសម្រាប់ការធ្វើកំណែទម្រង់សង្គម។ បន្ទាប់ពីចេញផ្សាយនូវរូបមន្តសម្រាប់ធ្វើកំណែទម្រង់ លោកបាន

ទាមទារឲ្យ ប្រធានាធិបតីទទួលយកសំណើរបស់លោក ឬលោកនឹងលាលែងពីប្រធានគណបក្សប្រជាធិបតេយ្យ យុត្តិធម៌ ហើយនឹងមិនឈរឈ្មោះជាប្រធានាធិបតីនៅក្នុងការបោះឆ្នោតនៅខាងមុខឡើយ។

ប្រទេសជាតិទាំងមូលបានភ្ញាក់ផ្អើលដោយសារសំណើដែលស្មានមិនដល់របស់រ៉ូ ប៉ុន្តែបានស្វាគមន៍សំណើ នេះដោយប្រយ័ត្នប្រយោជន៍ ជាមួយនឹងគំនិតសុទ្ធិដ្ឋិនិយមអំពីពាក្យចាមអាមាមនៃភាពអាចទៅរួចក្នុងការធ្វើរដ្ឋ ប្រហារយោធាម្តងទៀត។ បន្ទាប់ពីនេះ រ៉ូ បានជួបជាមួយឈុន និងបានបញ្ចុះបញ្ចូលប្រធានាធិបតីថា មានតែវិធីសន្តិភាព តែមួយគត់ដើម្បីដោះស្រាយបញ្ហា គឺអនុវត្តន៍គោលនយោបាយកំណែទម្រង់របស់លោក។ ដោយការបញ្ចុះបញ្ចូល របស់រ៉ូ ប្រធានាធិបតីឈុន បានប្រកាសទៅកាន់ប្រទេសជាតិនៅថ្ងៃទី 1 ខែកក្កដា ថា ការកែប្រែរដ្ឋធម្មនុញ្ញនឹងត្រូវធ្វើ ឡើងមុនឆ្នាំ 1988 ហើយថាប្រធានាធិបតីបន្ទាប់នឹងត្រូវបោះឆ្នោតជ្រើសរើសដោយស្ម័គ្រចិត្តនៅក្រោមរដ្ឋធម្មនុញ្ញថ្មី។ បន្ទាប់ពីនេះ អ្នកទោសនយោបាយប្រមាណ 2,335 នាក់ត្រូវបានដោះលែង ហើយសិទ្ធិស៊ីវិលរបស់អ្នកទាំងឡាយ ណាដែលត្រូវបានគេធ្វើវិស្សតកម្ម ត្រូវបានស្តារឡើងវិញ។

នៅក្នុងបរិយាកាសនៃការលេចឡើងលិទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ ភាពរីករវៃរបស់កម្មករបានកើនឡើង ខណៈពេល ដែលក្រុមនិស្សិតបដិវត្តបានបន្តការធ្វើបាតុកម្មប្រឆាំងជាមួយរដ្ឋាភិបាល។ មានជម្លោះឧស្សាហកម្មជាង 3,300 បាន ផ្ទុះឡើង ដោយរួមមានការទាមទាររបស់កម្មករសម្រាប់ប្រាក់ខែឲ្យបានប្រសើរ, ការយកចិត្តទុកដាក់ឲ្យបានល្អ ប្រសើរ, និងបរិយាកាសការងារល្អប្រសើរ។ ប៉ុន្តែ នៅពាក់កណ្តាលខែតុលា ជម្លោះការងារស្ទើរតែទាំងស្រុងត្រូវបាន បញ្ចប់ ជាមួយនឹងការធ្វើសម្បទានរបស់រដ្ឋាភិបាលចំពោះការទាមទារមួយចំនួនរបស់ពួកគេ ដោយរួមមានទាំងការ កែប្រែច្បាប់ការងារផងដែរ។

ដូចដែលភាពធ្លាក់ចុះនៃរដ្ឋបាលរបស់ឈុន បានមកដល់ មេដឹកនាំប្រឆាំងបានព្យាយាមក្នុងការជ្រើសរើស មនុស្សម្នាក់ដែលនឹងអាចឈរឈ្មោះប្រឆាំង និងយកជ័យជំនះលើបេក្ខភាពប្រធានាធិបតីរបស់គណបក្សកាន់អំណាច ប្រជាធិបតេយ្យយុត្តិធម៌។ ពួកគេសង្ឃឹមថា គឺមតេជូង និងគឺមយុងសាម នឹងបង្រួមឲ្យតូចនូវភាពខុសគ្នា និងមានតែ ម្នាក់ប៉ុណ្ណោះក្នុងចំណោមពួកគេដែលនឹងត្រូវឈរឈ្មោះ។ ប៉ុន្តែ នៅពេលដែលគឺមយុងសាម បានប្រកាសពីបេក្ខភាព របស់លោកជាប្រធានាធិបតីនៅពាក់កណ្តាលខែតុលា គឺមតេជូង បាននាំយកអ្នកធ្វើច្បាប់របស់គណបក្សប្រជាធិបតេយ្យ សម្រាប់ការបង្រួបបង្រួមឡើងវិញ ទៅជាមួយលោក ដោយបានបង្កើតគណបក្សផ្ទាល់របស់លោកគឺគណបក្ស សម្រាប់សន្តិភាព និងប្រជាធិបតេយ្យ នឹងបានក្លាយជាបេក្ខភាពប្រធានាធិបតីរបស់គណបក្សនេះ។ នៅក្នុងគ្រានោះ ដែរ គឺមតេជូង បានកែប្រែឡើងវិញនូវគណបក្សសាធារណៈរដ្ឋប្រជាធិបតេយ្យឡើងវិញ ដែលបានដួលរលំជាមួយ នឹងការស្លាប់របស់អតីតប្រធានាធិបតី ប៉ាក ដោយបានប្តូរឈ្មោះវាទៅជា គណបក្សសាធារណៈរដ្ឋប្រជាធិបតេយ្យថ្មី និងបានក្លាយជាបេក្ខភាពប្រធានាធិបតីរបស់បក្សនេះ។ ជាលើកទី 1 នៅក្នុងប្រវត្តិសាស្ត្ររបស់ប្រទេសកូរ៉េខាងត្បូង សមាជិកស្ត្រីមួយរូបនៅក្នុងគណបក្សសង្គមនិយមប្រជាធិបតេយ្យបានឈរឈ្មោះជាប្រធានាធិបតី បើទោះបីជា ក្រោយមកអ្នកស្រីបានដកខ្លួនចេញពីទីលានក៏ដោយ។

នៅថ្ងៃទី 12 ខែតុលា សភាជាតិបានអនុម័តការធ្វើវិសោធនកម្មធម្មនុញ្ញលើកទី 9 ដោយបានផ្តល់ការបោះ ឆ្នោតជ្រើសរើសប្រធានាធិបតីដោយផ្ទាល់ ហើយរដ្ឋធម្មនុញ្ញថ្មីត្រូវបានយល់ស្របនៅក្នុងការធ្វើប្រជាមតិជាតិមួយ នៅថ្ងៃទី 27 ខែ តុលា និងចូលជាធរមាននៅថ្ងៃទី 25 ខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ 1988 ។ រដ្ឋធម្មនុញ្ញសេរីភាពថ្មីរបស់កូរ៉េខាងត្បូង បានបង្កើនការការពារដល់សិទ្ធិមនុស្ស និងសិទ្ធិស៊ីវិលរបស់ប្រជាជន, បង្កើតឲ្យមានប្រព័ន្ធដោយផ្ទាល់នៃការបោះ ឆ្នោតជ្រើសរើសប្រធានាធិបតីដោយប្រជាជន, បញ្ឈប់នូវសិទ្ធិរបស់ប្រធានាធិបតីក្នុងការរំលាយសភាជាតិ, ផ្តល់

អំណាចដល់សភាជាតិដើម្បីយល់ស្របដល់ការតែងតាំងនាយករដ្ឋមន្ត្រី និងចៅក្រមនៃតុលាការជាន់ខ្ពស់ដែលចាត់តាំងដោយប្រធានាធិបតី, ធ្វើឲ្យដូចដើមនូវអំណាចរបស់សភាជាតិក្នុងការស៊ើបអង្កេតកិច្ចការរបស់រដ្ឋ, បញ្ឈប់ការចូលរួមរបស់យោធាក្នុងសកម្មភាពនយោបាយ, និងបញ្ឈប់នូវសិទ្ធិរបស់ប្រធានាធិបតីក្នុងការប្រកាសក្រឹត្យប្រកាសអាសន្នទាក់ទងជាមួយកិច្ចការគ្រប់កម្រិតរបស់រដ្ឋ ដោយរួមមានទាំងបញ្ហាតុលាការផងដែរ។

ស្ថិតនៅក្រោមច្បាប់បន្ថែមបណ្តោះអាសន្នមួយរបស់រដ្ឋធម្មនុញ្ញថ្មី ហើយយោងទៅតាមកិច្ចព្រមព្រៀងមួយរបស់គណបក្សប្រកួតប្រជែងទាំងឡាយ ការបោះឆ្នោតជ្រើសរើសប្រធានាធិបតីដោយផ្ទាល់ជាលើកដំបូងក្នុងរយៈពេល 16 ឆ្នាំត្រូវបានធ្វើឡើងនៅមុនពេលដែលធម្មនុញ្ញថ្មីចូលជាធរមាន។ នៅថ្ងៃទី 16 ខែធ្នូ ឆ្នាំ1987 ប្រជាជនប្រមាណ 23 លាននាក់ ឬ 89.2 ភាគរយនៃអ្នកដែលមានសិទ្ធិក្នុងការបោះឆ្នោតបានបោះឆ្នោតជ្រើសរើស រ៉ូត្យូ របស់គណបក្សប្រជាធិបតីយុត្តិធម៌ជាប្រធានាធិបតីសម្រាប់អាណត្តិ 5 ឆ្នាំដោយមិនមានកំណត់ចំនួនអាណត្តិកាន់អំណាចដោយសំលេង 36.6 ភាគរយ។

2.3.8. សាធារណៈរដ្ឋទី 6

ជាមួយនឹងការចាប់ផ្តើមចូលកាន់តំណែងរបស់ប្រធានាធិបតីរ៉ូត្យូ នៅថ្ងៃទី 25 ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ 1988 សម័យសាធារណៈរដ្ឋទី 5 ដ៏អាក់អន់បានឈានដល់ទីបញ្ចប់ បាននាំមកនូវការផ្លាស់ប្តូរអំណាចដោយសន្តិភាពមួយជាលើកដំបូងនៅក្នុងប្រវត្តិសាស្ត្ររបស់កូរ៉េខាងត្បូង។ ដូចដែលសាធារណៈទី 6 បានលេចឡើង ប្រធានាធិបតីថ្មីបានប្រកាសថា សម័យនៃ “ប្រជាជនសាមញ្ញ” បានមកដល់ហើយ ហើយ “ថ្ងៃដែលសេរីភាព និងសិទ្ធិមនុស្សត្រូវបានគេដាក់នៅឆ្ងាយ ក្រោមលេសការអភិវឌ្ឍសេដ្ឋកិច្ច និងសន្តិសុខជាតិបានមកដល់ទីបញ្ចប់ហើយ”។

ជោគជ័យនៅដើមដំបូងរបស់សាធារណៈរដ្ឋទី 6 ត្រូវបានបំផ្លាញដោយការប៉ះទង្គិចគ្នាយ៉ាងខ្លាំងក្លារវាងក្រុមអ្នកធ្វើច្បាប់មកពីគណបក្សកាន់អំណាច និងក្រុមប្រឆាំង នៅថ្ងៃទី 8 ខែមីនា នៅពេលដែលអ្នកធ្វើច្បាប់របស់គណបក្សកាន់អំណាច អនុម័តជាឯកភាពការធ្វើវិសោធនកម្មមួយលើច្បាប់បោះឆ្នោតជ្រើសរើសតំណាងរាស្ត្រថ្មីបើក្រុមអ្នកប្រឆាំងទាំងអស់ព្យាយាមក្នុងការរារាំងច្បាប់នេះក៏ដោយ។ ច្បាប់បោះឆ្នោតសភាជាតិថ្មី បានស្តារឡើងវិញនូវប្រព័ន្ធមណ្ឌលបោះឆ្នោតតែមួយ (តូច) ជាលើកទីមួយនៅក្នុងរយៈពេល 17 ឆ្នាំ ដូចដែលគេបានបង្កើនចំនួនកៅអីរហូតដល់ 299 ។

នៅក្នុងការបោះឆ្នោតទូទៅសម្រាប់សភាជាតិដែលបានធ្វើឡើងនៅក្នុងខែមេសា សម្រាប់ជាលើកទី 1 នៅក្នុងប្រវត្តិសាស្ត្រកូរ៉េ គណបក្សប្រឆាំងបានបរាជ័យក្នុងការទទួលបានសំលេងភាគច្រើន ដូចដែលបេក្ខភាពរបស់គេចំនួនតែ 87 ប៉ុណ្ណោះដែលត្រូវបានបោះឆ្នោតជ្រើសរើសនៅក្នុងចំណោមកៅអីក្នុងមណ្ឌលបោះឆ្នោតតែមួយចំនួន 224 ។ គណបក្សប្រឆាំងធំៗចំនួន 3 (គណបក្សប្រជាធិបតេយ្យសម្រាប់ការបង្រួបបង្រួមឡើងវិញ, គណបក្សសន្តិភាព និងប្រជាធិបតេយ្យ, និងគណបក្សសាធារណៈរដ្ឋប្រជាធិបតេយ្យថ្មី) បានឈ្នះនូវកៅអីសរុបក្នុងមណ្ឌលបោះឆ្នោតតែមួយចំនួន 126 ។ កៅអី “សមាមាត្រ” ចំនួន 75 ត្រូវបានបែងចែកទៅគណបក្សនីមួយៗអាស្រ័យទៅលើភាគរយនៃចំនួនកៅអីដែលពួកគេបានឈ្នះ។ ដូច្នេះ គណបក្សប្រជាធិបតេយ្យយុត្តិធម៌ទទួលបាន 38 , គណបក្សសន្តិភាព និងប្រជាធិបតេយ្យទទួលបាន 16, គណបក្សប្រជាធិបតេយ្យសម្រាប់ការបង្រួបបង្រួមឡើងវិញទទួលបាន 13 , និងគណបក្សសាធារណៈរដ្ឋប្រជាធិបតេយ្យថ្មីទទួលបាន 8 កៅអី។

សាធារណៈរដ្ឋទី ៦ បានប្រឈមទៅនឹងបញ្ហាក្នុងស្រុកជាច្រើន។ បញ្ហាដែលពិបាកក្នុងការដោះស្រាយជាងគេនោះគឺ បញ្ហាទាំងឡាយដែលទាក់ទងជាមួយការបះបោរនៅ ក្នុងរដ្ឋ និងការប្រព្រឹត្តខុសរបស់អតីតប្រធានាធិបតី ឈុន និងមន្ត្រីរបស់លោកនៅក្នុងសម័យសាធារណៈរដ្ឋទី ៥ ។ ដើម្បីដោះស្រាយបញ្ហាសុគតស្មាញទាំងអស់នេះ ប្រធានាធិបតី រ៉ូ បានតែងតាំងសមាជិកបណ្ឌិតសភាដែលមិនមានបញ្ហាក្នុងរឿងនយោបាយឲ្យធ្វើជានាយករដ្ឋមន្ត្រី នៅក្នុងខែ កុម្ភៈ និងខែធ្នូ ឆ្នាំ 1988 និងខែធ្នូ ឆ្នាំ 1990, ដោះលែងអ្នកទោសនយោបាយទាំងអស់, ស្ដារឡើងវិញនូវ សិទ្ធិស៊ីវិលដល់អ្នកទាំងឡាយណាដែលធ្លាប់មានឈ្មោះក្នុងបញ្ជីខ្មៅ, ផ្តល់សិទ្ធិសេរីភាពឡើងវិញដល់ច្បាប់សារព័ត៌មាន, បង្កើតគោលនយោបាយសេរីកម្មវប្បធម៌, និងបញ្ឈប់ការហាមឃាត់ការងារមុនឆ្នាំ 1945 របស់សិល្បៈករ តន្ត្រីករ និង អ្នកនិពន្ធផ្សេងៗនិយមជាង 100 នាក់ អ្នកដែលបានរត់គេចទៅកាន់ប្រទេសកូរ៉េខាងជើងមុនឆ្នាំ 1953 ។ ការសិក្សាពី លិខិតកុម្មុយនីស្ត និងកូរ៉េខាងជើងក៏ត្រូវបានអនុញ្ញាត ដូចដែលរដ្ឋាភិបាលបានអនុញ្ញាតឲ្យចេញផ្សាយនូវសៀវភៅ មួយចំនួនរបស់កូរ៉េខាងជើង។ នៅក្នុងគ្រានោះដែរ រដ្ឋាភិបាលបានបញ្ជាក់ឡើងវិញអំពីការបះបោរនៅក្នុងរដ្ឋ ថាជា “ ផ្នែកមួយក្នុងការប្រឹងប្រែងដើម្បីប្រជាធិបតេយ្យនីយកម្មជាតិ” ស្នើឲ្យមានការសុំទោសមួយសម្រាប់ការបង្កឈាម នេះ និងបានយល់ព្រមក្នុងការផ្តល់ប្រាក់សំណងដល់គ្រួសារនៃជនរងគ្រោះ។

ខណៈពេលដែលបានទទួលស្គាល់ទៅលើការមិនយល់ស្របរបស់សភាជាតិ ក្នុងការតែងតាំងប្រធានចៅក្រម នៃតុលាការជាន់ខ្ពស់ដែលជ្រើសតាំងដោយរដ្ឋបាលរបស់ប្រធានាធិបតីរ៉ូ បានផ្តោតការយកចិត្តទុកដាក់របស់ពួកគេ ទៅលើការលើកកម្ពស់ការបង្រួបបង្រួមជាតិ ដូច្នេះ ក៏ឡាអូឡាំពិកលើកទី 14 អាចនឹងត្រូវធ្វើឡើងនៅសេអ៊ូល តាម កាលវិភាគដែលបានព្រាងទុក។ ដើម្បីធ្វើឲ្យនិស្សិត និងពួកបណ្ឌិតសភាបានស្ងប់ចិត្ត រដ្ឋាភិបាល បានសន្យាក្នុងការ លុបបំបាត់ចោលនូវកាតព្វកិច្ចបណ្តុះបណ្តាលយោធាសម្រាប់និស្សិតសាកលវិទ្យាល័យ និងស្ដារឡើងវិញនូវស្វ័យភាព របស់សាកលវិទ្យាល័យក្នុងការជ្រើសរើសប្រធាន និងព្រឹទ្ធបុរសរបស់គេដោយផ្ទាល់។ រដ្ឋាភិបាលក៏បានសន្យាក្នុង ការកែប្រែច្បាប់ការងារផងដែរ។

ខណៈពេលដែលមេដឹកនាំគណបក្សប្រឆាំង សម្តែងការតវ៉ាឲ្យមានការស៊ើបអង្កេតឲ្យបានម៉ត់ចត់មួយអំពី ការធ្វើខុសរបស់អតីតប្រធានាធិបតី និងមន្ត្រីរបស់លោកប្រធានាធិបតីរ៉ូ បានរៀបចំឲ្យមានការយល់ព្រមចូលរួម ពីសំណាក់មេដឹកនាំគណបក្សប្រឆាំងសំខាន់ នៅក្នុងធ្វើការងាររួមសម្រាប់ការទទួលបានជោគជ័យនៃកីឡាអូឡាំពិក ទីក្រុងសេអ៊ូល ។ ការតវ៉ារបស់និស្សិតនៅតែជាបញ្ហាមួយ ហើយនៅក្នុងខែឧសភា និងមិថុនា និស្សិតរាប់ពាន់នាក់ អ្នកដែលបានស្រែកទាមទារឲ្យមានការ “ផ្លូវរំលំយោធាផ្តាច់ការ” កាលពីឆ្នាំកន្លងទៅ បានដើរតាមផ្លូវ និងព្យាយាម ក្នុងការធ្វើដំណើរទៅកាន់ប៉ានមូនជុម ដើម្បីចូលរួមកិច្ចប្រជុំជាមួយភាគីកូរ៉េខាងជើងរបស់ពួកគេដើម្បីនាំមកនូវការ បង្រួបបង្រួមជាតិ។ ការស្រែកទាមទាររបស់ពួកគេគឺ “បណ្តេញពួកចក្រព័ត្តិនិយមអាមេរិកចេញ” ឬ “បង្រួបបង្រួម ស្រុកកំណើតរបស់យើង”។ នៅត្រង់ចំណុចនេះ នៅក្នុងខែ មិថុនា ឆ្នាំ 1988 ក្រុមប្រឹក្សាជាតិនៃតំណាងនិស្សិត សាកលវិទ្យាល័យត្រូវបានបង្កើតឡើង ហើយក្រុមប្រឹក្សានេះបានបើក ចលនារួមសម្រាប់ប្រជាធិបតេយ្យ និងការ បង្រួបបង្រួម។

នៅក្នុងការលើកកម្ពស់បរិយាកាសក្នុងស្រុកយ៉ាងធំទូលាយមួយចាប់ពីថ្ងៃទី 17 ខែកញ្ញា ដល់ថ្ងៃទី 2 ខែ តុលា សេអ៊ូល បានធ្វើជាម្ចាស់ផ្ទះនៃការប្រកួតកីឡាអូឡាំពិកដូចជាក្តៅដ៏មានសន្តិភាព និងជំបំផុត ដែលមិនត្រឹមតែ លើកតំកើនមោទនភាពរបស់ប្រជាជនកូរ៉េខាងត្បូងតែប៉ុណ្ណោះទេ ប៉ុន្តែក៏បានបង្កើននូវការយល់ឃើញថ្មីមួយរបស់ ប្រទេសនានានៅលើពិភពលោក។ មានតែប្រទេសមួយក្តាប់តូច មានដូចជា កុយបា និងកូរ៉េខាងជើងប៉ុណ្ណោះបាន បដិសេធក្នុងការចូលរួមនៅក្នុងការប្រកួតកីឡាអូឡាំពិកនៅសេអ៊ូល ។

បន្ទាប់ពីបានបំពេញសេចក្តីសង្ឃឹមមួយចំនួនរបស់ប្រជាជនកូរ៉េខាងត្បូង រដ្ឋាភិបាលបានបន្តក្នុងការធ្វើប្រជាធិបតេយ្យកម្មដល់ប្រទេសជាតិ តាមរយៈការបង្កើតនូវវិធានការជាច្រើន។ និស្សិតត្រូវបានអនុញ្ញាតបង្កើតសមាគមន៍របស់គេដោយផ្ទាល់ និងបោះឆ្នោតជ្រើសរើសមន្ត្រីរបស់ពួកគេដោយមិនមានការចូលរៀបចំពីខាងក្រៅ ហើយភាគច្រើននៃជម្លោះការងារ 3,749 ដែលបានចាប់ផ្តើមឡើងនៅក្នុងឆ្នាំ 1987 ត្រូវបានបញ្ចប់នៅត្រឹមខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ 1988 ដូចដែលរដ្ឋាភិបាលបានកែប្រែច្បាប់ការងារ ធ្វើឲ្យត្រឹមត្រូវតាមច្បាប់នូវការព្រមព្រៀងតម្លៃ និងបង្កើនប្រាក់ខែអប្បបរមារបស់កម្មករ។

ការប្រឹងប្រែងដែលធ្វើឡើងដោយរដ្ឋបាលរបស់រ៉ូ បាននាំមកនូវការសុំទោសទៅកាន់ប្រទេសជាតិ ដោយអតីតប្រធានាធិបតីឈុន នៅលើប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយតាមទូរទស្សន៍នៅទូទាំងប្រទេស នៅក្នុងខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ 1988 និងការផ្តល់សក្ខីកម្មរបស់លោកនៅមុខសភាជាតិនៅព្រឹកថ្ងៃទី 31 ខែធ្នូ ឆ្នាំ 1989 ។ បើទោះបីជាការសុំទោស និងការពន្យល់របស់លោក មិនត្រូវបានពេញចិត្តដោយប្រជាជនកូរ៉េខាងត្បូងប្រទេសក៏ដោយ ក៏រដ្ឋាភិបាលបានប្រកាសថាបញ្ហាដែលទាក់ទងជាមួយសាធារណៈរដ្ឋទី 5 ត្រូវបានដោះស្រាយ។

នៅក្នុងវិធីមួយដើម្បីពង្រឹងគណបក្សកាន់អំណាច នៅដើមខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ 1990 ប្រធានាធិបតី បាននាំមកនូវការបញ្ចូលគ្នានៃគណបក្សប្រជាធិបតេយ្យយុត្តិធម៌របស់លោក ជាមួយគណបក្សប្រជាធិបតេយ្យ សម្រាប់ការបង្រួបបង្រួមឡើងវិញរបស់គឺមយុងសាម និងគណបក្សសាធារណៈរដ្ឋប្រជាធិបតេយ្យថ្មីរបស់គឺមធុងពីល ដូច្នេះបានបង្កើតជាគណបក្សដ៏ធំមួយ គឺគណបក្សប្រជាធិបតេយ្យសេរី។ បន្ទាប់ពីនោះ សមាជិកមួយចំនួននៃគណបក្សប្រជាធិបតេយ្យសម្រាប់ការបង្រួបបង្រួមដែលមិនយល់ស្របទៅនឹងការបញ្ចូលគ្នានេះ ជាមួយនឹងអ្នកដទៃផ្សេងទៀតបានបង្កើតគណបក្សរបស់ពួកគេផ្ទាល់គឺ គណបក្សប្រជាធិបតេយ្យ។ នៅក្នុងគ្រានោះដែរ សម្ព័ន្ធភាពចម្រុះប្រជាធិបតេយ្យដែលបានបង្កើតឡើងនៅក្នុងឆ្នាំ 1989 បានចូលរួមជាមួយចលនាប្រឆាំងរបស់គណបក្សសន្តិភាព និងប្រជាធិបតេយ្យរបស់គឺមតេជូង និងបានគណបក្សប្រជាធិបតេយ្យដែលទើបតែបង្កើតថ្មី ប្រឆាំងទៅនឹងការពង្រីកការអភិរក្សនិយមរបស់គណបក្សកាន់អំណាច។

ដូចដែលគណបក្សនយោបាយកាន់តែសកម្ម នៅក្នុងខែធ្នូ ឆ្នាំ 1990 សភាជាតិបានអនុម័តច្បាប់មួយដែលស្នើដោយរដ្ឋាភិបាលក្នុងការស្តារឡើងវិញនៅក្នុងឆ្នាំ 1991 នូវស្វ័យភាពក្នុងតំបន់ ដែលត្រូវបានលុបចោលនៅក្នុងឆ្នាំ 1961 ។ ស្ថិតនៅក្រោមច្បាប់នេះ ចៅហ្វាយខេត្តទាំងអស់ និងសភាខេត្ត សភាក្រុង និងសភាស្រុក ត្រូវធ្វើការបោះឆ្នោតជ្រើសរើសដោយប្រជាជន។

ខណៈពេលដែលកំពុងលើកកម្ពស់លិទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ និងប្រឹងប្រែងនៅក្នុងការបំពេញគោលដៅនៃផែនការអភិវឌ្ឍសង្គមសេដ្ឋកិច្ច 5 ឆ្នាំលើកទី 6 ឆ្នាំ 1987-91 ប្រធានាធិបតី ចំណាយទៅលើកិច្ចប្រជុំកាទូត និងបានអនុវត្តនូវអ្វីដែលគេ “កាទូតខាងជើង” ។ ដូច្នេះ ភ្លាមៗមុន កំឡុងពេល និងបន្ទាប់ពីការប្រកួតកីឡាអូឡាំពិច រដ្ឋាភិបាលកូរ៉េខាងត្បូងបានលើកកម្ពស់ការផ្លាស់ប្តូរសាសនាជាមួយចិន, ហុងគ្រី, និងសហភាពសូវៀត។ ការព្យាយាមមួយធ្វើឡើងដោយរដ្ឋាភិបាលដោយស្ថិតនៅក្រោមកាទូតថ្មីនេះ ដែលត្រូវបានគាំទ្រដោយអតីតប្រធានាធិបតីប៉ាក នៅក្នុងឆ្នាំ 1979 ដែលបាននាំមកនូវការធ្វើទំនាក់ទំនងពាណិជ្ជកម្មជាផ្លូវការជាលើកដំបូងនៅក្នុងឆ្នាំ 1988 ហើយបន្ទាប់មកចំណងកាទូតនៅក្នុងឆ្នាំ 1989 ជាមួយ ហុងគ្រី, ប៉ូឡូញ, យ៉េហ្គូស្លាវី, និងអាហ្សីរី, អាឡឺម៉ង់ខាងកើត, ឆេកូស្លូវ៉ាគី, ម៉ុងហ្គោលី, និងចុងក្រោយជាមួយសហភាពសូវៀតនៅក្នុងឆ្នាំ 1990 ។ បើទោះបីជាចំណងកាទូតជាមួយចិនមិន

ទាន់ត្រូវបានបង្កើតឡើងក៏ដោយ ក៏ទំនាក់ទំនងសេដ្ឋកិច្ចរបស់កូរ៉េខាងត្បូងជាមួយចិនបានកើនឡើងយ៉ាងខ្លាំងក្លា នៅកំឡុងឆ្នាំ 1988 ។

ដោយបានចំណាយទៅលើកិច្ចប្រជុំកាតព្វកិច្ច ប្រធានាធិបតី បានធ្វើដំណើរទស្សនៈកិច្ចផ្លូវរដ្ឋទៅកាន់ប្រទេស មួយចំនួននៅអាស៊ីប៉ាស៊ីហ្វិក នៅក្នុងខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ 1988 បន្ទាប់ពីថ្ងៃសន្ទុកថានៅក្នុងសភាទូទៅរបស់អង្គការសហ ប្រជាជាតិនៅក្នុងខែតុលា ដោយបានបញ្ជាក់យ៉ាងច្បាស់អំពីគោលនយោបាយការបរទេសរបស់កូរ៉េខាងត្បូងទៅ កាន់ពិភពលោកទាំងមូល។ ហើយបន្ទាប់មកលោកបានក្លាយជាប្រធានាធិបតីកូរ៉េខាងត្បូងជាលើកដំបូងទៅធ្វើទស្សនៈ កិច្ចនៅក្នុងប្រទេសសង្គមនិយម នៅពេលដែលលោកធ្វើដំណើរទស្សនៈកិច្ចផ្លូវរដ្ឋមួយទៅកាន់ប្រទេសហុងគ្រី នៅ ក្នុងខែធ្នូ ឆ្នាំ 1989 ។ បើទោះបីជាគេនៅតែមានការចងចាំអំពីអនុស្សាវរីយ៍នៃការបាញ់ទម្លាក់យន្តហោះដឹកនាំដំណើរកូរ៉េ មួយ ដោយយន្តហោះប្រយុទ្ធរបស់សូវៀតមួយនៅក្នុងខែកញ្ញា ឆ្នាំ 1983 នៅជិតកោះសាខាលីន ក៏ដោយ ក៏រដ្ឋាភិបាល កូរ៉េខាងត្បូងជាទូទៅមានចិត្តល្អជាមួយសហភាពសូវៀត។ នៅក្នុងខែកក្កដា ឆ្នាំ 1989 គឺមួយសម ប្រធានគណបក្ស ប្រជាធិបតេយ្យសម្រាប់ការបង្រួបបង្រួមឡើងវិញ ត្រូវបានអនុញ្ញាតឲ្យធ្វើដំណើរទៅទស្សនៈកិច្ចនៅទីក្រុងម៉ូស្គូ ជួប ប្រជុំជាមួយមេដឹកនាំសូវៀត ក៏ដូចជាមេដឹកនាំម្នាក់របស់កូរ៉េខាងជើង ហើយនៅក្នុងខែមីនា ឆ្នាំ 1990 លោកបានធ្វើ ដំណើរទៅ ទស្សនៈកិច្ចនៅម៉ូស្គូ ម្តងទៀតក្នុងនាមជាថ្នាក់ដឹកនាំកំពូលរបស់គណបក្សប្រជាធិបតេយ្យសេរីដែលទើប តែបង្កើតថ្មី។ នៅក្នុងខែមិថុនា ឆ្នាំ 1990 ប្រធានាធិបតី ផ្ទាល់បានជួបជាមួយប្រធានាធិបតីសូវៀត ហូបាឆេវ នៅក្នុង ទីក្រុងសានហ្វាន់ស៊ីស្កូ ត្រួសត្រាយផ្លូវសម្រាប់ការបង្កើតទំនាក់ទំនងកាតព្វកិច្ចរវាងប្រទេសទាំងពីរនៅក្នុងខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ 1990 ហើយប្រធានាធិបតី បានធ្វើដំណើរទស្សនៈកិច្ចផ្លូវរដ្ឋមួយទៅកាន់ទីក្រុងម៉ូស្គូ នៅក្នុងខែធ្នូ ។ នៅក្នុងគ្រានោះ ដែរ កូរ៉េខាងត្បូងបានចាប់ផ្តើមការចរចាជាមួយសូវៀតណាម។ ខណៈពេលដែលការធ្វើដំណើរទស្សនៈកិច្ចផ្លូវរដ្ឋ ប្រធានាធិបតី ទៅកាន់សហរដ្ឋអាមេរិកនៅក្នុងខែតុលា ឆ្នាំ 1989 បានបង្កើនចំណងមិត្តភាពរវាងប្រទេសទាំង ពីរ ទស្សនៈកិច្ចផ្លូវរដ្ឋរបស់លោកទៅកាន់ប្រទេសជប៉ុននៅក្នុងខែឧសភា ឆ្នាំ 1990 បានរៀបចំផ្លូវមួយសម្រាប់ដោះ ស្រាយបញ្ហាជាច្រើនដែលមិនទាន់បានបញ្ចប់សម្រាប់ប្រជាជនកូរ៉េនៅក្នុងប្រទេសជប៉ុន។ ការសុំទោសត្រូវបាន ទទួលពីអធិរាជ និងនាយករដ្ឋមន្ត្រីជប៉ុន សម្រាប់ការរកងប្រវ័ញ្ច និងការធ្វើបាបប្រជាជនកូរ៉េក្រោមស្នាដៃរបស់ពួក ជប៉ុនកំឡុងសម័យឆ្នាំ 1905-45 ។

រដ្ឋាភិបាលរបស់សាធារណៈរដ្ឋទី 6 ក៏បានខ្វះខាតក្នុងការបន្តបន្ថយជម្លោះនៅក្នុងឧបទ្វីបកូរ៉េនិងបង្កើត ទំនាក់ទំនងជាមិត្តជាមួយកូរ៉េខាងជើង។ នៅក្នុងការថ្លែងសន្ទុកថារបស់លោកទៅកាន់សភាជាតិនៅក្នុងខែកញ្ញា ឆ្នាំ 1989 ប្រធានាធិបតី បានប្រកាសរូបមន្តនៃការបង្រួបបង្រួមថ្មីមួយ ដែលបានស្នើឲ្យមានការបង្កើតឡើងនូវប្រជាជន រួមមួយរបស់ប្រទេសកូរ៉េដែលជា “ជំហានមួយឆ្ពោះទៅរកការបង្រួបបង្រួម”។ នៅក្នុងការថ្លែងនោះ លោកក៏បានស្នើ ឲ្យមានកិច្ចប្រជុំកូរ៉េខាងជើង-ខាងត្បូងមួយនៅពេលឆាប់ៗ។

បន្ទាប់ធ្វើការប្រកាសពីសេចក្តីសម្រេចចិត្តរបស់គេ ក្នុងការអនុញ្ញាតឲ្យប្រជាជនកូរ៉េខាងត្បូងធ្វើដំណើរទៅ ទស្សនាប្រទេសកូរ៉េខាងជើង រដ្ឋាភិបាលកូរ៉េខាងត្បូងបានស្នើឲ្យមានកិច្ចប្រជុំថ្នាក់នាយករដ្ឋមន្ត្រីនៃប្រទេសកូរ៉េខាង ជើង និងខាងត្បូង ក៏ដូចជាការផ្លាស់ប្តូរវប្បធម៌ និងចំណងសេដ្ឋកិច្ចសម្រាប់គោលបំណងនៃការលើកកម្ពស់កិច្ច សហប្រតិបត្តិការ និងទំនាក់ទំនងសន្តិភាពថ្មីរវាងប្រទេសទាំង 2 ដោយទទួលបានផលប្រយោជន៍ពីការប្រែប្រួល យ៉ាងឆាប់រហ័សនៃស្ថានភាពនៅអឺរ៉ុបខាងកើត និងការបញ្ចប់នៃសង្គ្រាមត្រជាក់។ ជាលទ្ធផល ប្រជាជនកូរ៉េខាង ត្បូងជាច្រើន និងក្រុមនានាដែលមកពីប្រទេសកូរ៉េ និងក្រៅប្រទេសបានធ្វើដំណើរទៅទស្សនាកូរ៉េខាងជើងនៅក្នុង ឆ្នាំ 1990 ហើយនៅក្នុងខែតុលា បន្ទាប់ពីក្រុមបាល់ទាត់មួយក្រុមរបស់កូរ៉េខាងត្បូងបានប្រកួតនៅក្នុងទីក្រុងព្យុងយ៉ាង

ក្រុមបាល់ទាត់មួយក្រុមរបស់កូរ៉េខាងជើងបានមកប្រកួតនៅក្នុងទីក្រុងសេអ៊ូល ។ បើទោះបីជាមិនមានកិច្ចព្រមព្រៀងពេញលេញត្រូវបានធ្វើឡើងបន្ទាប់ពីការជួបប្រជុំចំនួន 3 លើករបស់នាយករដ្ឋមន្ត្រីនៃប្រទេសទាំង 2 ដែលបានធ្វើឡើងនៅចន្លោះខែកញ្ញា ដល់ខែធ្នូ ឆ្នាំ 1990 ក៏ដោយ ក៏រដ្ឋាភិបាលទាំងពីរបានព្រមព្រៀងក្នុងបន្តការចរចារបស់ពួកគេ។

នៅក្នុងគ្រានោះដែរ នៅពេលដែលមេដឹកនាំក្រុមប្រជាជននៅក្នុងប្រទេសកូរ៉េខាងត្បូងបានដឹងពីកង្វះខាតស្បៀងអាហារនៅក្នុងប្រទេសកូរ៉េខាងជើង ពួកគេបានប្រមូលថវិកា ដោយបានទិញនូវអង្ករប្រមាណ 51,000 តោ (800 តោន) និងបានប្រគល់វាទៅឲ្យតំណាងនៃប្រទេសកូរ៉េខាងជើងនៅក្នុងខែ កក្កដា ឆ្នាំ 1990 ។ នៅក្នុងខែធ្នូ រដ្ឋាភិបាលកូរ៉េខាងត្បូងបានបង្ហាញប្រាប់ពីបំណងរបស់គេក្នុងការឧបត្ថម្ភអង្គរចំនួន 51,000 តោ (800 តោន) ដល់ប្រទេសកូរ៉េខាងជើង ប្រសិនណាបើរដ្ឋាភិបាលកូរ៉េខាងជើងព្រមទទួលយកពីពួកគេ។ នៅចុងខែធ្នូ ក្រុមតន្ត្រីកូរ៉េខាងជើងមួយក្រុមបានចូលរួមជាមួយក្រុមតន្ត្រីកូរ៉េខាងត្បូង និងបានសម្តែងការប្រគុំតន្ត្រីប្រចាំឆ្នាំមួយនៅក្នុងទីក្រុងសេអ៊ូល។

ដូច្នេះ នៅចុងឆ្នាំ 1990 ប្រទេសកូរ៉េខាងត្បូងយ៉ាងហោចណាស់ក៏ទទួលបានការរីកលូតលាស់ឡើងនៃសេដ្ឋកិច្ចក្នុងស្រុក, បង្កើនទំនាក់ទំនងជាមួយអតីតបណ្តាប្រទេសសង្គមនិយម, និងបណ្តុះចំណងទាក់ទងជាបណ្តើរៗរវាងប្រជាជនកូរ៉េខាងជើង និងខាងត្បូង។

2.4. ការអភិវឌ្ឍន៍ និងទំនើបនីយកម្មរបស់ប្រទេសកូរ៉េខាងត្បូង

បើទោះបីជាការធ្វើឲ្យសម្រេចនូវបំណងប្រាថ្នានៃនយោបាយប្រជាធិបតេយ្យបានចាប់ឡើងនៅក្នុងឆ្នាំ 1988 ក៏ដោយ ជាមួយនឹងសេចក្តីលំបាក និងការប្រឹងប្រែងយ៉ាងស្វិតស្វាញដែលប្រជាជនកូរ៉េខ្លួនឯងផ្ទាល់ ជាមួយនឹងជំនួយដែលផ្តល់ឲ្យដោយសហរដ្ឋអាមេរិក និងប្រទេសប្រជាធិបតេយ្យផ្សេងៗទៀត ក៏ដូចជា អង្គការសហប្រជាជាតិ ប្រជាជនកូរ៉េខាងត្បូងបាននាំមកនូវការអភិវឌ្ឍជាតិ និងការប្រែក្លាយទៅជាសង្គមទំនើបគួរឲ្យកត់សំគាល់មួយ។ ខណៈពេលដែលទទួលបានជោគជ័យនូវអ្វីដែលពួកគេហៅដោយពេញចិត្តថា “អព្វតហេតុនៅទន្លេហាន” នៅក្នុងវិស័យសេដ្ឋកិច្ច ពួកគេបានលើកកម្ពស់ការអប់រំ និងវប្បធម៌សម័យទំនើប ដូចដែលពួកគេបានផ្លាស់ប្តូរសង្គមសក្តិភូមិ និងសង្គមបែបប្រពៃណី ទៅជាសង្គមសម័យទំនើប សង្គមទីក្រុង និងសង្គមឧស្សាហកម្មមួយ។

2.4.1. ការអភិវឌ្ឍន៍សេដ្ឋកិច្ច

ស្ថានភាពសេដ្ឋកិច្ចចាប់ពីដំបូងដល់ឆ្នាំ 1961៖ សាធារណៈរដ្ឋវ័យក្មេងបានប្រឈមទៅនឹងបញ្ហាសេដ្ឋកិច្ចជាច្រើន។ ការខ្វះខាតដើមទុន វត្ថុធាតុដើម ថាមពលអគ្គិសនី អ្នកវិទ្យាសាស្ត្រ និងអ្នកបច្ចេកទេស កម្មករជំនាញចំណីអាហារ ផ្ទះសំបែង ឧបករណ៍ប្រើប្រាស់ និងលំហូរអតិផរណាយ៉ាងខ្លាំងក្លា ដែលមើលដូចជាបញ្ហាមួយដែលមិនអាចដោះស្រាយបានឡើយ។ សេដ្ឋកិច្ចរបស់កូរ៉េខាងត្បូងត្រូវបានការពារពីការជួលរំលំទាំងស្រុងដោយជំនួយសេដ្ឋកិច្ចរបស់សហរដ្ឋអាមេរិកនៃចំនួនទឹកប្រាក់ 110 លានដុល្លារអាមេរិក ដែលបានផ្តល់ជាប្រចាំឆ្នាំចាប់ពីឆ្នាំ 1949 ដល់ 1950 ជាមួយនឹងជំនួយរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិ ប៉ុន្តែ វាមានចំនួនតិចតួចណាស់។

ការធ្វើកំណែទម្រង់ដីធ្លី ដែលរដ្ឋាភិបាលបានធ្វើគឺជាការផ្លាស់ប្តូរសេដ្ឋកិច្ចដ៏សំខាន់បំផុត។ ស្ថិតនៅក្រោមច្បាប់កំណែទម្រង់ដីធ្លី ថ្ងៃទី 22 ខែមិថុនា ឆ្នាំ 1949 រដ្ឋាភិបាលបានទិញរាល់ដីស្រែចំការទាំងឡាយណាដែលម្ចាស់

របស់វាមិនដាំដុះ ក៏ដូចជាដីស្រែចំការណាដែលកាន់កាប់ដោយម្ចាស់កម្មសិទ្ធិលើសពី 7.5 អេក្រី លើកលែងផ្ទៃដីណាដែលបានដាំដំណាំធុញជាតិ ថ្នាំជក់ និងកប្បាស និងបានលក់វាឲ្យទៅប្រជាកសិករ ដែលគ្មានដី នៅក្នុងការបង់រំលួសរយៈពេល 15 ឆ្នាំដោយមិនមានយកការប្រាក់ទៅលើតម្លៃដីឡើយ។ ប្រជាកសិករក្រីក្រត្រូវប្រគល់ប្រាក់ឲ្យ 30 ភាគរយនៃតម្លៃដី ដែលនេះគឺជាលុយជំនួយរបស់រដ្ឋាភិបាល។

ដីស្រែចំការប្រមាណ 1.7 លានអេក្រីត្រូវបានលក់ទៅឲ្យគ្រួសារកសិករចំនួន 1.5 លានគ្រួសារ ត្រឹមឆ្នាំ 1957 ។ ជាមធ្យមដីដែលពួកគេបានទិញគឺ 2.25 អេក្រី ប៉ុន្តែការធ្វើកំណែទម្រង់នេះបានបញ្ចប់ការកេងប្រវ័ញ្ចទៅលើអ្នកដែលមិនមានដីធ្លី។ អតីតម្ចាស់កម្មសិទ្ធិដីធ្លីជាច្រើន អ្នកដែលបានលក់ដី បានយកដើមទុនទៅវិនិយោគនៅក្នុងវិស័យពាណិជ្ជកម្ម ឬឧស្សាហកម្ម។ អ្នកមួយចំនួនទទួលបានជោគជ័យ និងបានក្លាយជាម្ចាស់សហគ្រិនដោយខ្លួនគេផ្ទាល់។

បន្ទាប់ពីការធ្វើកំណែទម្រង់ដីធ្លី ជាមួយនឹងសារៈសំខាន់នៃដីគីមី រួមជាមួយនឹងជំនួយរបស់សហរដ្ឋអាមេរិក ទិន្នផលកសិកម្មបានកើនឡើងដល់ 11 ភាគរយ ហើយបរិមាណនៃផលិតផលគ្រាប់ធុញជាតិបានកើនឡើងដល់ 4.6 លានតោននៅក្នុងឆ្នាំ 1948 និងដល់ 5.2 លានតោននៅត្រឹមឆ្នាំ 1950 ។ នៅក្នុងគ្រានោះដែរ ការផលិតជូងថ្មត្រូវបានបង្កើនឡើង ហើយបានកើនឡើង 40 ភាគរយត្រឹមខែមិថុនា ឆ្នាំ 1950 ។ នៅក្នុងឆ្នាំ 1950 ចំណូលផលិតផលជាតិសរុបសម្រាប់មនុស្សម្នាក់បានកើនដល់ 86 ដុល្លារអាមេរិកដោយផ្អែកផ្អែមជាមួយចំណូលផលិតផលជាតិសរុបតិចជាង 1.8 កោដិដុល្លារអាមេរិក។

ការបង្កើននូវសេដ្ឋកិច្ចបន្តិចបន្តួចត្រូវបានខូចខាតដោយសារសង្គ្រាមកូរ៉េ ដែលបានធ្វើឲ្យស្ថានភាពសេដ្ឋកិច្ចកាន់តែអាក្រក់ជាងសម័យសង្គ្រាមមុនៗទៅទៀត។ ការខូចខាតសរុបត្រូវបានគេវាយតម្លៃថាមានចំនួន 3 ពាន់លានដុល្លារអាមេរិក។ ទិន្នផលស្រូវបានថយចុះពី 2.3 លានតោននៅក្នុងឆ្នាំ 1949 មកនៅត្រឹម 1.9 លានតោននៅក្នុងឆ្នាំ 1953 ដូចដែលអតិផរណាបានកើនឡើង ហើយចំនួនប្រជាជនដែលអត់ការងារធ្វើបានកើនឡើងយ៉ាងច្រើន។ ចំណូលផលិតផលជាតិសរុបបានធ្លាក់ចុះពី 1.8 ពាន់លានដុល្លារអាមេរិកនៅក្នុងឆ្នាំ 1949-50 មកនៅត្រឹម 1.4 កោដិដុល្លារអាមេរិកនៅក្នុងឆ្នាំ 1952-53 ។ តំលៃភាគហ៊ុនលក់រាយនៅក្នុងទីក្រុងមានចំនួន 197.4 ក្នុងឆ្នាំ 1949 (1947 មានចំនួន 100) ហើយវាបានកើនឡើងជាងពីរដងរវាងខែមិថុនា ដល់ខែកញ្ញា ឆ្នាំ 1950 និងបានកើនដល់ 2,128 នៅក្នុងឆ្នាំ 1951, 5,243 នៅក្នុងឆ្នាំ 1952, 7,618 នៅក្នុងឆ្នាំ 1953 ។ នៅក្នុងឆ្នាំ 1954 វាបានកើនឡើងដល់ 10,319.5 ហើយនៅក្នុងខែ សីហា ដល់ខែ កញ្ញា ឆ្នាំ 1955 វាបានឈានទៅដល់ដំណាក់កាលគួរគត់សំគាល់មួយគឺ 20,000 ។ ផលិតផលជាតិសរុបក្នុងឆ្នាំ 1953-54 មានចំនួន 1.7 កោដិដុល្លារអាមេរិក។

ផែនការនៃការស្តារសេដ្ឋកិច្ចឡើងវិញក្រោយសង្គ្រាម ដែលបានធ្វើឡើងជាមួយនឹងជំនួយផ្នែកសេដ្ឋកិច្ចរបស់សហរដ្ឋអាមេរិកចំនួន 1.8 ពាន់លានដុល្លារអាមេរិករវាងឆ្នាំ 1953 ដល់ឆ្នាំ 1960 និងជំនួយ 150 លានដុល្លារអាមេរិករបស់ ទីភ្នាក់ងារស្ថាបនាកូរ៉េឡើងវិញរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិ បាននាំមកនូវការរីកចម្រើនមួយចំនួន។ ផលិតផលគ្រាប់ធុញជាតិបានកើនឡើងដល់ 5.9 លានតោននៅក្នុងឆ្នាំ 1960 បរិមាណនៃផលិតផលជូងថ្មបានកើនដល់ 5.3 លានតោន និងបរិមាណនៃថាមពលអគ្គិសនីបានកើនដល់ 1,686 លានគីឡូវ៉ាត់ម៉ោងនៅត្រឹមឆ្នាំ 1960 ។ ផ្លូវថ្នល់ជាច្រើនត្រូវបានស្ថាបនាឡើង ត្រឹមឆ្នាំ 1960 សេដ្ឋកិច្ចរបស់កូរ៉េខាងត្បូងត្រូវបានស្តារឡើងវិញពីកម្រិតគ្មានអ្វីសោះនៅមុនសង្គ្រាម។ អាត្រាកំណើននៃផលិតផលជាតិសរុបបានកើនឡើងពីមួយភាគរយនៅក្នុងឆ្នាំ 1953 រហូតដល់ 5.9 ភាគរយនៅក្នុងឆ្នាំ 1960 នៅពេលដែលចំណូលផលិតផលជាតិសរុបសម្រាប់មនុស្សម្នាក់

ក្រោម 100 ដុល្លារអាមេរិកបន្តិចបន្តួច។ ប៉ុន្តែ ការកើនឡើងយ៉ាងឆាប់រហ័សនៃចំនួនប្រជាជនពី 21 លាននាក់នៅ ក្នុងឆ្នាំ 1953 ទៅដល់ 25 លាននាក់ត្រឹមឆ្នាំ 1960 បានធ្វើឲ្យការវិវត្តន៍នៃសេដ្ឋកិច្ចនានាគ្មានប្រសិទ្ធភាព។

ការអភិវឌ្ឍន៍សេដ្ឋកិច្ចបន្ទាប់ពីឆ្នាំ 1961៖ ការប្រែប្រួលដ៏សំខាន់នៃសេដ្ឋកិច្ចរបស់កូរ៉េខាងត្បូងបានធ្វើឡើង បន្ទាប់ពីឆ្នាំ 1961 នៅពេលដែលក្រុមប្រឹក្សាជាន់ខ្ពស់សម្រាប់ការស្ថាបនាជាតិឡើងវិញបានបង្កើត គណៈកម្មការ រៀបចំផែនការសេដ្ឋកិច្ច និងបានអនុវត្តផែនការអភិវឌ្ឍន៍សេដ្ឋកិច្ច 5 ឆ្នាំលើកទីមួយឆ្នាំ 1962-66 ។ បន្ទាប់ពីសាធារណ រដ្ឋទី 3 ត្រូវបានបង្កើតឡើងនៅក្នុងឆ្នាំ 1963 ផែនការសេដ្ឋកិច្ច 5 ឆ្នាំមួយទៀតឆ្នាំ 1967-71 ត្រូវបានបង្កើតឡើង ជាមួយនឹងកំណើនផលិតផលជាតិសរុបប្រចាំឆ្នាំជាមធ្យម 9.1 ភាគរយ។ សាធារណៈរដ្ឋទី 5 បាននាំមកនូវភាព ជោគជ័យលើផែនការសង្គមសេដ្ឋកិច្ចរយៈពេល 5 ឆ្នាំចំនួន 2 លើកគឺឆ្នាំ 1972-76 និង 1977-81 ជាមួយនឹង កំណើនផលិតផលជាតិសរុបប្រចាំឆ្នាំជាមធ្យម 10.2 ភាគរយ។ បន្ទាប់ពីទទួលបានជោគជ័យក្នុងការសម្រេចនូវ គោលដៅផែនការ 5 ឆ្នាំលើកទី 4 នៅក្នុងឆ្នាំ 1981 សាធារណរដ្ឋទី 5 បានបង្កើតនូវផែនការអភិវឌ្ឍន៍សង្គមសេដ្ឋ កិច្ច 5 ឆ្នាំលើកទី 5 ឆ្នាំ 1982-86 និងបានអនុវត្តផែនការអភិវឌ្ឍន៍សង្គមសេដ្ឋកិច្ច 5 ឆ្នាំលើកទី 6 ឆ្នាំ 1987-91 ។

ដោយហេតុតែផែនការ 5 ឆ្នាំចំនួន 2 លើកដំបូងមានគោលបំណងក្នុងការស្ថាបនានូវការទ្រទ្រង់សេដ្ឋកិច្ច ដោយខ្លួនឯង អភិវឌ្ឍឧស្សាហកម្មធំៗដោយមិនមានការប្រិតប្រៀងទៅលើសេដ្ឋកិច្ចរបស់អ្នកប្រើប្រាស់ និងការ ធ្វើទំនើបនីយកម្មនៃចរនាសម្ព័ន្ធសេដ្ឋកិច្ច គោលបំណងសំខាន់របស់ផែនការទី 3 អ្នកផែនការផ្សេងៗទៀតគឺ ដើម្បី លើកកម្ពស់ជំនាញគ្រប់គ្រងឧស្សាហកម្ម ដើម្បីនាំមកនូវការអភិវឌ្ឍសង្គម និងធ្វើឲ្យមានតុល្យភាពនៃចំណូលរវាង គ្រួសារនៅទីជនបទ និងអ្នកក្រប៉ាកចំណូលនៅក្នុងទីក្រុង។

បើទោះបីជាផែនការរបស់រដ្ឋ និងគម្រោងបានដើរតួនាទីដ៏សំខាន់មួយនៅក្នុងកំណើនសេដ្ឋកិច្ចក៏ដោយ ការ អនុវត្តន៍ដែលធ្វើឡើងដោយសាជីវកម្មឯកជន និងអ្នកជំនួយស្ថិតនៅក្រោមគោលការណ៍សេដ្ឋកិច្ចទីផ្សារសេរីបាន ចូលរួមយ៉ាងខ្លាំងក្លានៅក្នុងការផ្លាស់ប្តូរសេដ្ឋកិច្ចរបស់កូរ៉េខាងត្បូង។ កត្តាផ្សេងៗទៀត ដែលនាំទៅដល់ភាព ជោគជ័យរបស់កូរ៉េខាងត្បូងនៅក្នុងការអភិវឌ្ឍន៍សេដ្ឋកិច្ចយ៉ាងឆាប់រហ័សគឺ ដោយសារជំនួយផ្នែកសេដ្ឋកិច្ចរបស់ សហរដ្ឋអាមេរិកដែលត្រូវបានបញ្ចប់នៅក្នុងឆ្នាំ 1876, ប្រាក់កម្ចីពីធនាគារពិភពលោក និងស្ថាប័នរូបិយវត្ថុអន្តរជាតិ, និងលុយចំនួន 350 លានដុល្លារអាមេរិកដែលជាប្រាក់សំណងរបស់ជប៉ុន ជាមួយនឹងប្រាក់កម្ចីពាណិជ្ជកម្ម 350 លានដុល្លារអាមេរិក។ សារៈសំខាន់នៃបច្ចេកវិទ្យា និងសម្ភារៈឧស្សាហកម្មចុងក្រោយបំផុតក៏បានដើរតួនាទីយ៉ាង សំខាន់មួយនៅក្នុងកំណើនសេដ្ឋកិច្ចផងដែរ។ ដោយមិនចាំបាច់និយាយ ការធ្វើដោយប្រិតប្រៀង និងការធ្វើយ៉ាង សកម្មរបស់ប្រជាជន ជាពិសេសកម្មករ សម្រាប់គោលបំណងនៃការអភិវឌ្ឍជាតិ បានចូលរួមចំណែកយ៉ាងសំខាន់មួយ។

ត្រឹមឆ្នាំ 1975 ផលិតផលជាតិសរុបបានកើនឡើងដល់ 18.8 កោដិដុល្លារអាមេរិក ពី 2.3 ពាន់លានដុល្លារ អាមេរិកនៅក្នុងឆ្នាំ 1962 ជាមួយនឹងអត្រាកំណើនជាមធ្យមប្រចាំឆ្នាំ 10 ភាគរយ រវាងឆ្នាំ 1962 ដល់ឆ្នាំ 1975 ថ្វីបើ មានបញ្ហាប្រេងសាំងនៅក្នុងឆ្នាំ 1973 ក៏ដោយ។ នៅក្នុងត្រីមាសនោះដែរ អត្រាអតិផរណា (តម្លៃលក់ទូទៅ) បានធ្លាក់ ចុះពី 42 ភាគរយនៅក្នុងឆ្នាំ 1962 មិននៅត្រឹម 8 ភាគរយនៅក្នុងឆ្នាំ 1977 ។ ទោះបីជាអត្រាកំណើនផលិតផល ជាតិសរុបជាមធ្យមរវាងឆ្នាំ 1972 ដល់ឆ្នាំ 1978 មាន 10.8 ភាគរយក៏ដោយ អត្រាកំណើនផលិតផលជាតិសរុបនៅ ក្នុងសម័យផែនការ 5 ឆ្នាំលើកទី 4 ឆ្នាំ 1977-81 មានតែ 5 ភាគរយប៉ុណ្ណោះ ដែលជាចំនួនទាបបំផុតចាប់តាំងពីឆ្នាំ 1962 មក ដោយសារតែបញ្ហាវិបត្តិប្រេងសាំងនៅក្នុងទសវត្សរ៍ឆ្នាំ 1970 ការដើរថយក្រោយនៃពិភពលោកទាំងមូល ក៏ដូចជាភាពរីករវៃផ្នែកនយោបាយដែលបណ្តាលមកពីការធ្វើឃាតប្រធានាធិបតីប៉ាក នៅក្នុងឆ្នាំ 1979 ។ ប៉ុន្តែ ផលិតផល

ជាតិសរុបបានកើនឡើងដល់ 57.4 ពាន់លានដុល្លារអាមេរិកនៅក្នុងឆ្នាំ 1980 ជាមួយនឹងចំណូលផលិតផលជាតិសរុបក្នុងមនុស្សម្នាក់ស្មើនឹង 1,735 ដុល្លារអាមេរិក។

ទិដ្ឋភាពសំខាន់មួយនៃការអភិវឌ្ឍន៍សេដ្ឋកិច្ចគឺ ការកើនឡើងនៃប្រាក់ចំណូលជាមធ្យមប្រចាំឆ្នាំរបស់គ្រួសារប្រជាកសិករពី 147 ដុល្លារអាមេរិកនៅក្នុងឆ្នាំ 1962 ដល់ 4,830 ដុល្លារអាមេរិកនៅក្នុងឆ្នាំ 1979 ខណៈពេលដែលប្រាក់ចំណូលជាមធ្យមប្រចាំឆ្នាំរបស់អ្នករស់នៅក្នុងទីក្រុងបានកើនពី 190 ដុល្លារអាមេរិក ទៅដល់ 5,460 ដុល្លារអាមេរិកនៅក្នុងពេលដំណាលគ្នានោះ។

កំណើនសេដ្ឋកិច្ចបានបន្តបន្ទាប់ពីឆ្នាំ 1980 ជាមួយនឹងការទទួលបានជោគជ័យទាំងស្រុងទៅលើផែនការសង្គមសេដ្ឋកិច្ច 5 ឆ្នាំលើកទី 4 ឆ្នាំ 1982-86 ហើយត្រឹមឆ្នាំ 1986 ផលិតផលជាតិសរុបបានកើនឡើងដល់ 95.1 ពាន់លានដុល្លារអាមេរិក ជាមួយនឹងចំណូលផលិតផលជាតិសរុបសម្រាប់មនុស្សម្នាក់ស្មើនឹង 2,296 ដុល្លារអាមេរិក។ នៅក្នុងឆ្នាំ 1987 ផែនការសង្គមសេដ្ឋកិច្ច 5 ឆ្នាំលើកទី 6 ឆ្នាំ 1987-91 ត្រូវបានអនុវត្ត ដោយទទួលបានលទ្ធផលគួរជាទីពេញចិត្ត។ អត្រាកំណើនផលិតផលជាតិសរុបនៅក្នុងឆ្នាំ 1986-88 មានចំនួន 12.6 ភាគរយ ដែលបាននាំឲ្យផលិតផលជាតិសរុបកើនឡើងដល់ 150 ពាន់លានដុល្លារអាមេរិក និងចំណូលក្នុងមួយនាក់ស្មើ 4,738 នៅក្នុងឆ្នាំ 1988 ។ ការងារថ្មីប្រមាណ 500,000 ត្រូវបានបង្កើតឡើង ដែលបាននាំឲ្យអាត្រាអ្នកអត់ការងារធ្វើធ្លាក់ចុះទាបដែលមិនធ្លាប់មានពីមុនដល់ 2.5 ភាគរយ។ ការនាំចេញរបស់គេបានកើនឡើង 28.3 ភាគរយទៅដល់ 60.7 ពាន់លានដុល្លារអាមេរិកនៅក្នុងឆ្នាំ 1988 ដោយបានកើនឡើងពី 47.3 ពាន់លានដុល្លារអាមេរិក ហើយពាណិជ្ជកម្មលើសបានចំនួន 8.9 ពាន់លានដុល្លារអាមេរិកនៅក្នុងឆ្នាំ 1988 ។ ជាមួយនេះ កូរ៉េខាងត្បូងអាចកាត់បន្ថយបំណុលអន្តរជាតិរបស់ពី 45 ពាន់លានដុល្លារអាមេរិកនៅក្នុងឆ្នាំ 1986 មកនៅត្រឹម 30 កោដិដុល្លារអាមេរិកនៅក្នុងឆ្នាំ 1989 ។

ប៉ុន្តែ កំណើនសេដ្ឋកិច្ចរបស់កូរ៉េខាងត្បូងបានធ្លាក់ចុះយឺតអំឡុងឆ្នាំ 1988 ។ តម្លៃអ្នកប្រើប្រាស់បានឡើងដល់ 7.1 ភាគរយនៅក្នុងឆ្នាំ 1988, 5.7 នៅក្នុងឆ្នាំ 1989, និង 9.4 ភាគរយនៅក្នុងឆ្នាំ 1990 ។ អត្រាសន្សំប្រាក់ក្នុងស្រុកបានធ្លាក់ចុះពី 38.1 ភាគរយនៅក្នុងឆ្នាំ 1988 មកនៅត្រឹម 36.3 ភាគរយនៅក្នុងឆ្នាំ 1989 និង 35.5 ភាគរយនៅក្នុងឆ្នាំ 1990 ខណៈពេលដែលអត្រាការប្រើប្រាស់ឯកជនបានកើនឡើងពី 8.7 ភាគរយនៅក្នុងឆ្នាំ 1987 ទៅដល់ 9.8 នៅក្នុងឆ្នាំ 1988 និងឆ្នាំ 1989 និង 10 ភាគរយនៅក្នុងឆ្នាំ 1990 ។ ការនាំចេញរបស់កូរ៉េខាងត្បូងបានកើនឡើងតែ 4.2 ភាគរយដោយមានតម្លៃ 64.5 កោដិដុល្លារអាមេរិក ប៉ុន្តែការនាំចូលរបស់គេបានកើនឡើង 13.9 ភាគរយដល់ 70 កោដិដុល្លារអាមេរិក ដោយបានបង្កឲ្យមានឱនភាពពាណិជ្ជកម្មចំនួន 2.5 កោដិដុល្លារអាមេរិកនៅក្នុងឆ្នាំ 1990 ។ ផលប៉ះពាល់ទៅលើការប្រែប្រួលនៃសេដ្ឋកិច្ចមួយចំនួនគឺដោយសារការកើនឡើងនៃអតិផរណា និងការកើនឡើងនៃតម្លៃពលកម្ម, ការធ្លាក់ចុះនៃការនាំចេញដោយសារតែការដើរថយក្រោយនៃពិភពលោក, ការឡើងខ្ពស់នៃតម្លៃទំនិញ, និងការនាំចូលលើសប្រមាណ។ ប៉ុន្តែ អត្រានៃអតិផរណាបានធ្លាក់ចុះពី 20.1 ភាគរយនៅក្នុងឆ្នាំ 1988 មកនូវ 15.5 ភាគរយនៅក្នុងឆ្នាំ 1989 និងដល់ 9.4 ភាគរយនៅក្នុងឆ្នាំ 1990 ។ ដម្លោះការងារនៅកន្លែងមួយចំនួនដូចជា រោងចក្រនាវា ហ៊ីយ៉ាន់ដាយ, រោងចក្ររថយន្ត ហ៊ីយ៉ាន់ដាយ, ក្រុមហ៊ុនប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយកូរ៉េ នៅក្នុងឆ្នាំ 1989 និងផ្សេងៗទៀតនៅក្នុងឆ្នាំ 1990 ក៏បានចូលរួមនៅក្នុងការធ្វើឲ្យសេដ្ឋកិច្ចធ្លាក់ចុះ។

ដូចដែលវាអាច សេដ្ឋកិច្ចរបស់ប្រទេសកូរ៉េខាងត្បូងបានបន្តកើនឡើងជាមួយនឹងអត្រាកំណើននៃផលិតផលជាតិសរុបប្រចាំឆ្នាំជាមធ្យមមាន 6.6 ភាគរយ នៅក្នុងឆ្នាំ 1989 និង 6 ភាគរយនៅក្នុងឆ្នាំ 1990 ដែលបាននាំផលិតផលជាតិសរុបដល់ 240 ពាន់លានដុល្លារអាមេរិក និងចំណូលក្នុងប្រជាជនម្នាក់កើនដល់ 5,500 ដុល្លារអាមេរិក។

ការពង្រីកសេដ្ឋកិច្ចរបស់កូរ៉េខាងត្បូង បានរួមមកជាមួយការផ្លាស់ប្តូរដ៏ខ្លាំងក្លានៅក្នុងរចនាសម្ព័ន្ធរបស់វា។ វិស័យវ៉ែ និងកម្មន្តសាលបានកើនឡើងឆាប់រហ័សជាងវិស័យកសិកម្ម ព្រៃឈើ និងនេសាទរវាងឆ្នាំ 1962 និង 1989 ។ ជាលិទ្ធផល ការចូលរួមនៃវិស័យដែលដើរក្រោយនៅក្នុងផលិតផលជាតិសរុបរបស់កូរ៉េខាងត្បូងបានធ្លាក់ចុះពី 37 ភាគរយនៅក្នុងឆ្នាំ 1962 មកនៅ 20.6 ភាគរយនៅក្នុងឆ្នាំ 1989 ។ វិស័យនេះបានគ្របដណ្តប់លើការងារទាំងអស់ 63.1 ភាគរយនៅក្នុងឆ្នាំ 1963 ប៉ុន្តែចំនួនភាគរយបានធ្លាក់ចុះមកនៅ 15.6 ភាគរយនៅក្នុងឆ្នាំ 1989 ។ នៅក្នុងគ្រា នោះដែរ វិស័យវ៉ែ និងកម្មន្តសាលបានកើនឡើងដល់ 34.5 ភាគរយនៅផលិតផលជាតិសរុប ដែលកើនឡើងពី 16.3 ភាគរយនៅក្នុងឆ្នាំ 1963 ហើយការងារនៅក្នុងវិស័យនេះបានឡើងដល់ 29.5 ភាគរយនៃការងារនៅក្នុងប្រទេសកូរ៉េ ខាងត្បូង ដែលកើនឡើងពី 8.7 ភាគរយនៅក្នុងឆ្នាំ 1963 ។ វិស័យសេវាកម្មសង្គមនៅក្នុងផលិតផលជាតិសរុបបាន កើនឡើងពី 28.2 ភាគរយនៅក្នុងឆ្នាំ 1963 ដល់ 44.9 ភាគរយនៅក្នុងឆ្នាំ 1988 ។

នៅក្នុងឆ្នាំ 1988 ប្រជាជន 16.9 លាននាក់ក្នុងចំណោមប្រជាជនដែលធ្វើសកម្មភាពសេដ្ឋកិច្ច 17.3 លាន នាក់ទទួលបានកម្រៃពីការងារ។ ចំនួនអ្នកអត់ការងារធ្វើមាន 435,000 (2.5 ភាគរយនៃកម្លាំងការងារទាំងស្រុង) នៅក្នុងឆ្នាំ 1988 ។ នៅក្នុងឆ្នាំ 1989 មានកម្លាំងការងារចំនួន 18 លាននាក់។ ក្នុងចំណោមនេះ កម្លាំងការងារ 171.5 លាននាក់ទទួលបានកម្រៃពីការងារ ខណៈពេលដែលប្រជាជន 396,00 នាក់ឬ 2.1 ភាគរយនៃកម្លាំងការងារ សរុបមិនមានការងារធ្វើ។ ប្រជាជនប្រមាណ 3.3 លាននាក់បានចូលរួមនៅក្នុងវិស័យកសិកម្ម ព្រៃឈើ និងនេសាទ, 4.7 លាននាក់នៅក្នុងវិស័យកម្មន្តសាល, 93,000 នៅក្នុងវិស័យវ៉ែ, និង 9.2 លាននាក់បានចូលរួមនៅក្នុងសេវា ឧស្សាហកម្ម។ ហើយក្រោយមកមាន 1.8 លាននាក់នៅក្នុងវិស័យសំណង់, និង 3.9 លាននាក់នៅក្នុងវិស័យ ពាណិជ្ជកម្ម។

ការធ្វើឲ្យប្រសើរនូវវិស័យកម្មន្តសាលរបស់ប្រទេសកូរ៉េខាងត្បូង ក៏ត្រូវបានផ្លាស់ប្តូរផងដែរ ដូចដែលសេដ្ឋកិច្ច របស់ជាតិបានកើនឡើង។ កំឡុងទសវត្សរ៍ឆ្នាំ 1960 និងដើមទសវត្សរ៍ឆ្នាំ 1970 ប្រទេសកូរ៉េបានផ្ដោតការកើនឡើង នៃសេដ្ឋកិច្ចរបស់គេទៅលើឧស្សាហកម្មធន់ស្រាល ការផលិតសំពត់ ស្បែកជើង វាយនភណ្ឌ និងផលិតផលដែល ប្រើកម្មករច្រើនដ៏ទៃទៀត។ បន្ទាប់ពីការអនុវត្តន៍នៃផែនការអភិវឌ្ឍន៍សង្គមសេដ្ឋកិច្ចលើកទី 3 ឆ្នាំ 1972-76 ការចូល រួមនៃឧស្សាហកម្មកម្រិតទី 1 នៅក្នុងរចនាសម្ព័ន្ធខ្នាស់ឧស្សាហកម្មទាំងស្រុងបានថយចុះពី 42.5 ភាគរយនៅក្នុងឆ្នាំ 1966 មកនៅត្រឹម 10.2 នៅក្នុងឆ្នាំ 1989 ។ ផ្ទុយទៅវិញ ការចូលរួមនៃឧស្សាហកម្មកម្រិតទី 2 បានកើនឡើងពី 13.4 ភាគរយនៅក្នុងឆ្នាំ 1966 ទៅដល់ 31.9 ភាគរយនៅក្នុងឆ្នាំ 1989 ។ ការចូលរួមនៃឧស្សាហកម្មកម្រិតទី 3 នៅ តែរក្សាភាពខ្ពស់ដដែល: 44.1 ភាគរយនៅក្នុងឆ្នាំ 1966 និង 57.9 ភាគរយនៅក្នុងឆ្នាំ 1989 ។

ការផ្លាស់ប្តូរនៃរចនាសម្ព័ន្ធបញ្ចាំងនៅក្នុងសមាសភាពនៃការនាំចេញទំនិញ។ ការនាំចេញទំនិញកម្ម ន្តសាលមាន 62.4 នៃការនាំចេញសរុបនៅក្នុងឆ្នាំ 1966 ប៉ុន្តែបានកើនឡើងដល់ 95.4 ភាគរយនៅក្នុងឆ្នាំ 1986 ហេតុផលសំខាន់បំផុតគឺដោយសារតែការកើនឡើងនៃការនាំចេញផលិតផលឧស្សាហកម្មធន់ធ្ងន់ និងផលិតផល គីមី ក៏ដូចជាផលិតផលអេឡិចត្រូនិច និងនាវា។

ទិដ្ឋភាពសំខាន់នៅក្នុងការអភិវឌ្ឍសេដ្ឋកិច្ច៖ ភាពជោគជ័យនៅក្នុងការផ្គត់ផ្គង់អង្ករដោយខ្លួនឯងនៅក្នុងឆ្នាំ 1987 គឺជាជោគជ័យមួយក្នុងចំណោមទិដ្ឋភាពសំខាន់បំផុតនៅក្នុងការអភិវឌ្ឍសេដ្ឋកិច្ច។ ជាមួយនឹងការធ្វើ ទំនើបនីយកម្មនៃវិស័យកសិកម្មតាមរយៈការបង្កើតឡើងនៃម៉ាស៊ីនសម្រាប់កសិកម្មសម័យទំនើប មានដូចជា

ម៉ាស៊ីនភ្ជួររាស់, ត្រាក់ទ័រ, ម៉ាស៊ីនដាំស្រូវ, ម៉ាស៊ីនច្រូតកាត់, និងម៉ាស៊ីនបោកស្រូវ, ជាមួយនឹងការផ្គត់ផ្គង់បរិមាណដី ច្រើននៃដីគីមី និងការប្រើប្រាស់ស្រូវទទួលបានទិន្នផលច្រើន បរិមាណនៃទិន្នផលស្រូវបានកើនឡើងពី 3 លានតោន នៅក្នុងឆ្នាំ 1962 ទៅដល់ 5.9 លានតោននៅក្នុងឆ្នាំ 1989 បើទោះបីជាតំបន់ដាំដុះសរុបត្រូវបានថយចុះក៏ដោយ។ ការផលិតនៃស្រូវបាឡេ ដែលជាគ្រាប់ធុញជាតិសំខាន់ទី 2 បានធ្លាក់ចុះពី 1.3 លានតោននៅក្នុងឆ្នាំ 1962 មកនៅ ត្រឹម 579,176 តោននៅក្នុងឆ្នាំ 1989 ប៉ុន្តែផលិតផលគ្រាប់ធុញជាតិសរុបបានកើនឡើងពី 5 លានតោន ទៅដល់ 7 លានតោននៅក្នុងពេលជាមួយគ្នានោះ។ នៅក្នុងឆ្នាំ 1989 ស្រូវលើសចំនួន 5 លានតោនត្រូវបានផលិត។

នៅក្នុងគ្រានោះដែរ បរិមាណនៃផលិតផលផ្លែប៉ោមបានកើនឡើងពី 118,000 តោននៅក្នុងឆ្នាំ 1962 ទៅ ដល់ 676,016 តោននៅក្នុងឆ្នាំ 1989, ផ្លែសាវបានកើនពី 27,000 តោនទៅដល់ 198,825 តោន, និងផ្លែប៉េសកើន ពី 20,000 ទៅដល់ 137,000 តោនកំឡុងពេលដូចគ្នានេះ។

នៅក្នុងឆ្នាំ 1989 គ្រួសារកសិករប្រមាណ 1.8 លានគ្រួសារក្នុងចំណោមប្រជាជនចំនួន 6.8 លាន បានបង្ក បង្កើនផលលើផ្ទៃដីស្រែ ចំនួន 3.3 លានអេក្រី ដែលជាទីកន្លែងដែលពួកគេបានដាំដំណាំស្រូវ ហើយផ្ទៃដីចំការចំនួន 1.9 លានអេក្រីដែលដាំឡុងបារាំង ស្រូវសាលី ស្រូវបាឡេ ផ្លែឈើ និងបន្លែ និងដំណាំផ្សេងៗទៀតត្រូវបានដាំដុះ។

ទិដ្ឋភាពសំខាន់មួយផ្សេងទៀតនៅក្នុងផ្លាស់ប្តូរសេដ្ឋកិច្ចរបស់កូរ៉េខាងត្បូងគឺ ការអភិវឌ្ឍនៃឧស្សាហកម្ម។ នៅក្នុងឆ្នាំ 1948 ហើយសូម្បីតែនៅចុងទសវត្សរ៍ឆ្នាំ 1960 ប្រទេសកូរ៉េខាងត្បូងជាប្រទេសមួយដែលពឹងផ្អែកជា សំខាន់ទៅលើវិស័យកសិកម្ម ដោយមិនបានផលិតដែក ផលិតផលគេលសិលាគីមី នាវា (នាវាដឹកទំនិញ) រថយន្ត ឬឧស្ម័នឡើយ។ ប្រទេសមួយនេះមានប្រព័ន្ធខ្សែបណ្តាញនៃផលិតក្រដាស និងវាយនភណ្ឌចាស់។ ឧស្សាហកម្ម គ្រឿងអេឡិចត្រូនិចរបស់គេស្ថិតនៅដំណាក់កាលក្មេងខ្ចីនៅឡើយ ផលិតបានត្រឹមតែអំពូល តូចៗ និងអំពូលវិទ្យុ សម្រាប់ទទួលសំលេងនៅក្នុងទសវត្សរ៍ឆ្នាំ 1950 និងដើមទសវត្សរ៍ឆ្នាំ 1960 ។ គេបង្កើតថាមពលអគ្គិសនីបានត្រឹម តែ 1.2 លានគីឡូវ៉ាត់ម៉ោងប៉ុណ្ណោះនៅក្នុងឆ្នាំ 1961 គេបានផលិតស៊ីម៉ង់ត៍បានត្រឹមតែ 97,000 តោនប៉ុណ្ណោះ ហើយផលិតអម្ពោះកប្បាសបានត្រឹម 69,799 តោន និងខ្សែនីឡុងចំនួន 1,731 តោនប៉ុណ្ណោះនៅក្នុងឆ្នាំ 1966 ។

បន្ទាប់ពីការអនុវត្តផែនការអភិវឌ្ឍន៍សេដ្ឋកិច្ច 5 ឆ្នាំលើកទៅមួយឆ្នាំ 1962-66 បានធ្វើឲ្យការរីកឡើងនៃ ឧស្សាហកម្មសម័យទំនើបបានចាប់ផ្តើម ដោយបានផ្លាស់ប្តូរលក្ខណៈនៃសេដ្ឋកិច្ចរបស់កូរ៉េខាងត្បូង។ បន្ទាប់ពីការ បង្កើតឡើងនៃសាជីវកម្មប្រេងកូរ៉េ (បច្ចុប្បន្នក្រុមហ៊ុនយូកុង) នៅអ៊ូលសាន នៅក្នុងឆ្នាំ 1964 និងការបង្កើតនូវ ផែនការរួមបញ្ចូលការអភិវឌ្ឍសម្រាប់ឧស្សាហកម្មប្រេងគីមី នៅក្នុងឆ្នាំ 1966 និងការស្ថាបនាឡើងនៃរោងចក្រប្រេង គីមីនៅអ៊ូលសាន ឧស្សាហកម្មប្រេងគីមីរបស់កូរ៉េខាងត្បូងបានអភិវឌ្ឍយ៉ាងឆាប់រហ័ស ដោយបានបង្កើតឥទ្ធិពល វិជ្ជមានជាច្រើន។ ឧស្សាហកម្មប្រេងគីមីបានបន្តកើនឡើង ជាមួយនឹងការបង្កើតឡើងនៃក្រុមហ៊ុនចំរាញ់ប្រេងហ្វូណាម នៅក្នុងឆ្នាំ 1969 និង ក្រុមហ៊ុនថាមពលកុងអ៊ុន នៅក្នុងឆ្នាំ 1971 ។ នៅក្នុងឆ្នាំ 1980 ក្រុមហ៊ុនប្រេងកាតកូរ៉េ-អ៊ីវ៉ង់ (ក្រោយមកប្តូរឈ្មោះទៅជា ក្រុមហ៊ុនចំរាញ់ប្រេងសាងយ៉ុង) ត្រូវបានបង្កើតឡើង ដោយបានបង្កើនឧស្សាហកម្ម ប្រេងកាត។ បរិមាណនៃផលិតផលប្រេងកាតបានកើនឡើងពី 4.8 លានបារ៉ែល នៅក្នុងឆ្នាំ 1964 ទៅដល់ 257.5 លានបារ៉ែលនៅក្នុងឆ្នាំ 1985 ។ ក្នុងចំណោមនេះ 35.8 ភាគរយគឺជាប្រេងឆៅ, 27.7 ប្រេងម៉ាស៊ូត, 14 ភាគរយប្រេង កាតឆៅ, 5.4 ភាគរយប្រេងយន្តហោះ, និង 4.9 ភាគរយប្រេងសាំង។

ការអភិវឌ្ឍន៍នៃឧស្សាហកម្មប្រេងគីមី ត្រូវបានបន្តដោយគ្រឿងម៉ាស៊ីនឧស្សាហកម្ម ស្ថិតនៅក្រោមច្បាប់គ្រឿងម៉ាស៊ីនឧស្សាហកម្មឆ្នាំ 1967 ។ កំឡុងពេលនោះ គំរូនៃផលិតផលគ្រឿងម៉ាស៊ីនឧស្សាហកម្ម បានផ្លាស់ប្តូរពីការផលិតឧបករណ៍កសិកម្មបែបកម្មន្តសាល មានដូចជា ម៉ាស៊ីនតម្បាញ, ម៉ាស៊ីនច្រូតស្រូវ, ត្រាក់ទ័រ, និងម៉ាស៊ីនបូមទឹក ឲ្យក្លាយទៅជាគ្រឿងម៉ាស៊ីនធន់ធ្ងន់។ ការប្រកាសឲ្យប្រើនូវច្បាប់លើកកម្ពស់គ្រឿងអេឡិចត្រូនិចនៅក្នុងឆ្នាំ 1969 និងការអនុវត្តន៍នៃផែនការអភិវឌ្ឍឧស្សាហកម្មគ្រឿងអេឡិចត្រូនិចរយៈពេល 8 ឆ្នាំ (1969-76) បាននាំទៅរកការអភិវឌ្ឍយ៉ាងខ្លាំងក្លានូវឧស្សាហកម្មគ្រឿងអេឡិចត្រូនិច ហើយត្រឹមឆ្នាំ 1980 ប្រទេសកូរ៉េខាងត្បូងបានក្លាយទៅជាប្រទេសមួយក្នុងប្រទេសកំពូលទាំង 10 ក្នុងលោកដែលបានផលិតផលិតផលគ្រឿងអេឡិចត្រូនិច ដែលបាននាំចេញក្នុងតម្លៃ 4.2 ពាន់លានដុល្លារអាមេរិកឆ្នាំ 1985 ។

ជាមួយនឹងការស្ថាបនាដោយជោគជ័យនូវរោងម៉ាស៊ីនដែក និងដែកថែបលើកដំបូងរបស់ក្រុមហ៊ុនសមាហរណកម្មដែក និងដែកថែបប៉ូហាង នៅក្នុងឆ្នាំ 1973 ការអភិវឌ្ឍន៍ឧស្សាហកម្មធន់ធ្ងន់របស់កូរ៉េខាងត្បូងបានដំណើរការទៅមុខយ៉ាងប្រសើរ ដោយបានក្លាយជាប្រទេសផលិតដែកធំជាងគេលំដាប់ទី 14 នៅក្នុងពិភពលោក។ នៅក្នុងឆ្នាំ 1988 កូរ៉េខាងត្បូងបានផលិតដែកចំនួន 17.3 លានតោន។ ជាមួយនឹងការបង្កើតនៃរោងចក្រដែកថែប ក្លាយយ៉ាងនៅក្នុងឆ្នាំ 1988 ឧស្សាហកម្មដែកថែបរបស់កូរ៉េខាងត្បូងបានផ្គត់ផ្គង់ 78 ភាគរយនៃតម្រូវការក្នុងស្រុកនៅក្នុងឆ្នាំ 1989 ខណៈពេលដែលការនាំចេញមានតម្លៃ 28 កោដិដុល្លារអាមេរិក។

បន្ទាប់ពីការបង្កើតឡើងនូវក្រុមហ៊ុនផលិតថយន្តហ៊ីយ៉ាន់ដាយ នៅក្នុងឆ្នាំ 1968 រោងចក្រដំឡើងថយន្តរបស់កូរ៉េខាងត្បូងបានក្លាយទៅជារោងចក្រផលិតថយន្ត។ បន្ទាប់ពីនេះ ក្រុមហ៊ុនថយន្តដេវ៉ូ, ថយន្តគីអា, និងក្រុមហ៊ុនថយន្តសាងយ៉ុង បានចូលរួមនៅក្នុងការប្រណាំងប្រជែង ដោយបានបង្កើនចំនួនផលិតផលថយន្ត, ថយន្តធំ, ថយន្តដឹកទំនិញ, និងម៉ូតូនៅក្នុងប្រទេសកូរ៉េ។ ជាមួយនឹងការនាំចេញនូវ ថយន្តតូច (ម៉ាកអេដស៊ីល) របស់ហ៊ីយ៉ាន់ដាយ ដែលបានចាប់ផ្តើមឡើងនៅដើមទសវត្សរ៍ឆ្នាំ 1980 បន្តដោយការនាំចេញថយន្តធុនកណ្តាល (ម៉ាកសូណាតា) ប្រទេសកូរ៉េបានក្លាយជាប្រទេសនាំចេញថយន្តមួយ ខណៈពេលដែលមានតម្រូវការនៅក្នុងស្រុកជាច្រើន។ ដូច្នេះ ប្រទេសកូរ៉េដែលមានតែថយន្តទេសចរណ៍តែប៉ុន្មានរយគ្រឿងប៉ុណ្ណោះនៅដើមទសវត្សរ៍ឆ្នាំ 1960 បានក្លាយជាប្រទេសមួយដែលមានថយន្តជាង 14 លានគ្រឿង និងបានផលិតយានយន្ត 1.5 លានគ្រឿង និងបាននាំចេញថយន្ត និងថយន្តដឹកទំនិញចំនួន 347,000 គ្រឿងនៅក្នុងឆ្នាំ 1990 ។

ខណៈពេលដែលឧស្សាហកម្មធន់ធ្ងន់ និងធន់ស្រាយមានការអភិវឌ្ឍយ៉ាងខ្លាំងក្លា ត្រូវការនៃធុងថ្ម និងថាមពលអគ្គិសនីបានកើនឡើងយ៉ាងខ្លាំងក្លា។ ខណៈពេលដែលការនាំចូលប្រេងឥន្ធនៈបានកើនឡើង ផលិតផលធុងថ្ម និងថាមពលអគ្គិសនីកើនឡើង។ ជាលទ្ធផល បរិមាណនៃផលិតផលធុងថ្មបានកើនឡើងដល់ 24 លានតោននៅក្នុងឆ្នាំ 1988 និងបរិមាណនៃថាមពលអគ្គិសនីបានកើនឡើងដល់ 58,007 លានគីឡូវ៉ាត់ម៉ោង។ នៅក្នុងគ្រានេះដែរ បរិមាណនៃផលិតផលស៊ីម៉ង់ត៍នៅក្នុងប្រទេសកូរ៉េខាងត្បូងបានកើនឡើងពី 728,000 តោននៅក្នុងឆ្នាំ 1962 ទៅដល់ 20.5 លានតោននៅក្នុងឆ្នាំ 1985។

ការអភិវឌ្ឍន៍ឧស្សាហកម្មផលិតនាវា គឺជាទិដ្ឋភាពសំខាន់មួយទៀតនៃការអភិវឌ្ឍសេដ្ឋកិច្ចដ៏អស្ចារ្យ។ បន្ទាប់ពីការប្រកាសឲ្យប្រើនូវច្បាប់លើកកម្ពស់ផលិតនាវា ក្នុងឆ្នាំ 1962 រោងចក្រផលិតនាវា ហ៊ីយ៉ាន់ដាយ ត្រូវបានបង្កើតឡើងនៅអ៊ូលសាន នៅក្នុងឆ្នាំ 1974 បន្តដោយការស្ថាបនាឡើងនៃក្រុមហ៊ុនផលិតនាវាសាមស៊ីង នៅលើ

កោះកុង ។ ត្រឹមឆ្នាំ 1985 ប្រទេសកូរ៉េខាងត្បូងបានក្លាយជាប្រទេសផលិតនាវាធំទី 4 នៅក្នុងពិភពលោក ដោយបាននាំចេញនូវនាវាចំនួន 2.5 លានតោន (ភាគច្រើនជានាវាដឹកប្រេង និងនាវាដឹកទំនិញ) នៅក្នុងឆ្នាំ 1988 ។

ផលិតផលដីគឺមីបានកើនឡើងពី 83,000 តោននៅក្នុងឆ្នាំ 1961 ទៅដល់ 1.5 លានតោន ផលិតផលក្រណាត់ និងក្រដាសបានកើនឡើងពីបរិមាណស្តុចស្តើងមួយ ទៅដល់ 1.7 លានតោនត្រឹមឆ្នាំ 1985 និងការផលិតបានកែវបានកើនឡើងពី 527,000 កេះនៅក្នុងឆ្នាំ 1966 ទៅដល់ 2,157,000 កេះនៅក្នុងឆ្នាំ 1976 ។

ការអភិវឌ្ឍនៃវិស័យកសិកម្ម បាននាំឲ្យមានរីកឡើងនៃសួនឧស្សាហកម្មដែលស្ថិតនៅក្រោមគម្រោងដ៏ប្រយ័ត្នប្រយោជន៍របស់រដ្ឋាភិបាល។ តំបន់សេអ៊ូល-អ៊ីធុន ជាតំបន់ឧស្សាហកម្មដ៏ធំមួយ ដែលភាគច្រើនជាឧស្សាហកម្មធន់ស្រាល។ ប៉ុន្តែ បន្ទាប់ពីឆ្នាំ 1962 មណ្ឌលឧស្សាហកម្មមួយចំនួនបានលេចឡើង ដំបូងស្ថិតនៅតំបន់ភាគខាងត្បូង ហើយបន្ទាប់មកស្ថិតនៅភាពនិរតី។ សួនឧស្សាហកម្មដែលលេចឡើងដំបូង គឺ សួនគូមី ហើយបន្ទាប់មកមណ្ឌលឧស្សាហកម្មមួយចំនួនដូចជា ប៉ូហាង, អ៊ូលសាន, និងពូសាន និងបន្តពីក្រោយដោយម៉ាសាន-ឆាងរ៉ុន, កោះកុង, ក្វាងយ៉ាង, និងក្វាងជូ ។ ដូចដែលមណ្ឌលទាំងអស់បានបង្កើតឡើង ការកើនឡើងនៃចំនួនប្រជាជនធ្វើអន្តោប្រវេសន៍មកពីតំបន់ជនបទមកកាន់តំបន់ទាំងអស់នេះ ដោយបានក្លាយជាកម្មករកសិកម្ម។

ដើម្បីនាំមកនូវការអភិវឌ្ឍសេដ្ឋកិច្ចយ៉ាងខ្លាំងក្លា ក៏ដូចជាជួយសម្រួលដល់ការបម្លាស់ទីរបស់ប្រជាជន និងទំនិញ ហើយដូចដែលមណ្ឌលឧស្សាហកម្មនានាបានលេចឡើង រដ្ឋាភិបាលបានបង្កើតគម្រោងនៃការស្ថាបនាផ្លូវធំៗ និងផ្លូវថ្នល់, ការពង្រីក និងទំនើបនីយកម្មកំពង់ផែ, និងប្រព័ន្ធដឹកជញ្ជូនផ្សេងៗទៀត និងប្រព័ន្ធចរាចរណ៍ផ្លូវអាកាស។ ជាលទ្ធផល ប្រវែងផ្លូវថ្នល់បានកើនឡើងពី 11,738 ម៉ាយនៅក្នុងឆ្នាំ 1961 ទៅដល់ 35,111 ម៉ាយនៅក្នុងឆ្នាំ 1989 ។ ក្នុងចំណោមនេះ 23,115 ម៉ាយគឺជាផ្លូវក្រាលកៅស៊ូ និង 960 ម៉ាយគឺជាផ្លូវបើកបរល្បឿនលឿនមាន 4 ជួរ ក្នុងនោះមានដូចជា ផ្លូវបើកបរល្បឿនលឿនសេអ៊ូល-ពូសាន ។ ការធ្វើដំណើរនៅក្នុងប្រទេសគឺបម្រើការដោយអាកាសចរណ៍កូរ៉េ និងអាកាសចរណ៍អាស៊ានណា ខណៈពេលដែលមានជើងហោះហើយទៅកាន់បរទេស 41 ផងដែរ។

នៅក្នុងឆ្នាំ 1945 ប្រទេសកូរ៉េខាងត្បូងមានផ្លូវថ្នល់ចំនួន 2,318 ម៉ាយ។ កំឡុងសង្គ្រាមកូរ៉េ ភាគច្រើននៃផ្លូវថ្នល់ត្រូវបានបំផ្លិចបំផ្លាញរួមជាមួយក្បាលរថ្នល់ថ្មីជាង 61 ភាគរយ, 60 ភាគរយនៃថយន្តទេសចរណ៍, និង 57 ភាគរយនៃថយន្តដឹកទំនិញ។ ការស្ថាបនាឡើងវិញនៃផ្លូវថ្នល់ដែលបានចាប់ផ្តើមឡើងនៅក្នុងឆ្នាំ 1953 បាននាំមកនូវមិនត្រឹមតែការស្តារឡើងវិញតែមួយប៉ុណ្ណោះទេ ប៉ុន្តែក៏បានបង្កើនប្រវែងផ្លូវថ្នល់ និងការធ្វើទំនើបនីយកម្មលើការដឹកជញ្ជូនតាមផ្លូវថ្នល់។ ដំណើរការដែលបានធ្វើឡើងកំឡុងឆ្នាំ 1963 ទទួលបានលទ្ធផលយ៉ាងខ្លាំងដោយបានបង្កើនប្រវែងផ្លូវថ្នល់ដល់ 3,976 ម៉ាយត្រឹមឆ្នាំ 1988 ។ ក្នុងចំណោមនេះ 528 ម៉ាយគឺជាផ្លូវពីជួរ ហើយ 327 គឺជាផ្លូវថ្នល់ដើរដោយអគ្គិសនី។ បច្ចុប្បន្ន គ្រប់ផ្នែកនៃប្រទេសទាំងមូលត្រូវបានតភ្ជាប់គ្នាដោយផ្លូវធំៗ សម័យទំនើប, ផ្លូវថ្នល់, និងផ្លូវអាកាស។

ចលនាការងារ ជាមួយនឹងការដួលរលំនៃចលនាការងារឆ្វេងនិយមបន្ទាប់ពីឆ្នាំ 1948 សហព័ន្ធទូទៅនៃសហជីពការងារកូរ៉េស្តានីយម បានរីកឡើង ប៉ុន្តែ វាភ្លាមៗបានក្លាយជាឧបករណ៍មួយសម្រាប់រដ្ឋាភិបាល និងគណបក្សសេរីភាពបន្ទាប់ពីឆ្នាំ 1952 ។ នៅក្នុងឆ្នាំ 1959 ក្រុមប្រឹក្សាជាតិនៃសហជីពការងារថ្មីមួយត្រូវបានបង្កើតឡើងជាមួយនឹងសហជីពការងារប្រមាណ 100 ដើម្បីលើកកម្ពស់ “ចលនាការងារបរិសុទ្ធ និងប្រជាធិបតេយ្យ” មួយ ។ ប៉ុន្តែ ជម្លោះ

ការងារនៅក្នុងទសវត្សរ៍ឆ្នាំ 1950 ត្រូវបានបង្ក្រាបដោយនគរបាល ហើយការអភិវឌ្ឍនៃចលនាសុខភាពការងារមួយ ត្រូវបានថែរក្សា។

នៅពេលដែលការធ្វើបដិវត្តន៍យោធាខ្មែរសកា បានកើតឡើងនៅក្នុងឆ្នាំ 1961 សហព័ន្ធដ៏ចាប់អារម្មណ៍ ចំនួន 2 បានរួមបញ្ចូលគ្នាទៅជាសហព័ន្ធតែមួយ។ បើទោះបីជាសហព័ន្ធការងារកូរ៉េខាងត្បូងបាន តស៊ូដើម្បីសិទ្ធិ ការងារ និងសម្រាប់ការបង្កើនប្រាក់ពលកម្ម និងការធ្វើឲ្យស្ថានភាពកាន់តែប្រសើរ ដូចដែលនៅក្នុងឆ្នាំ 1987 ពួកគេ មិនទទួលបានអ្វីក៏ឲ្យកត់សំគាល់ឡើយ ដូចដែលសមាជិករបស់ពួកគេបានធ្លាក់ចុះមកនៅត្រឹមប្រហែល 900,000 នាក់។ ជាមួយនឹងការប្រែប្រួលយ៉ាងសំខាន់នៃស្ថានភាពយោធា ជម្លោះការងារនៅក្នុងឆ្នាំ 1987 បានកើន ឡើងដល់ 3,749 ហើយចំនួនសហព័ន្ធការងារបានកើនឡើងដល់ 5,598 ជាមួយនឹងសមាជិកសរុប 1.7 លាននាក់ នៅក្នុងឆ្នាំ 1988 ។ នៅក្នុងឆ្នាំ 1988 ចំនួនជម្លោះការងារបានធ្លាក់ចុះមកនៅ 1,874 ហើយនៅក្នុងឆ្នាំ 1989 ធ្លាក់ មកនៅ 1,616 ។

ជាមួយនឹងការកែប្រែនូវច្បាប់បទដ្ឋានការងារ និងការអនុម័តនូវច្បាប់សមភាពរវាងនិយោជិកបុរស និងស្ត្រី នៅក្នុងឆ្នាំ 1989 ប្រាក់ពលកម្មអប្បបរមាប្រចាំថ្ងៃបានកើនឡើង 23.5 ភាគរយ ខណៈពេលដែលប្រាក់ពលកម្មរបស់ កម្មករអណ្តូងរ៉ែបានកើនឡើង 20.5 ភាគរយ, ប្រាក់ពលកម្មរបស់កម្មករសំណង់កើនឡើង 15.8 ភាគរយ, និងអ្នក ធ្វើការសេវាឯកជន និងសេវាកម្មសង្គមកើនឡើង 15.8 ភាគរយ។ ចំណូលថែរក្សាប្រចាំខែជាមធ្យមនៃកម្មករចង្វាក់ ផលិតកម្មបានកើនឡើង 24.4 ភាគរយ ដល់ 38,512 ដុល្លារអាមេរិកភាគរយ ហើយអ្នកធ្វើការនៅក្នុងការិយាល័យ កើនដល់ 69,600 ដុល្លារអាមេរិក។ ប៉ុន្តែ សហព័ន្ធគ្របប្រៀនជាតិ ដែលបានបង្កើតឡើងនៅក្នុងឆ្នាំ 1989 មិនអាច ទទួលបានតួនាទីស្របច្បាប់ឡើយ ដោយសារតែការហាមឃាត់របស់រដ្ឋាភិបាលប្រឆាំងជាមួយនឹងស្ថាប័នសហព័ន្ធ ការងាររបស់គ្របប្រៀន។

ការស្ថាបនាឡើងនៃសម្ព័ន្ធជាតិនៃសហព័ន្ធការងារថ្មីមួយ (ធុនណូយូប) នៅក្នុងខែ មករា ឆ្នាំ 1990 ដោយ សហព័ន្ធការងារប្រមាណជាង 600 (កម្មករ 300,000 នាក់) បានបើកជំពូកថ្មីមួយនៅក្នុងប្រវត្តិសាស្ត្រការងាររបស់ កូរ៉េខាងត្បូង។ សម្ព័ន្ធថ្មីនៅក្នុងសហព័ន្ធការងារបានអះអាងថា គោលបំណងរបស់ពួកគេគឺ ដើម្បីលើកកម្ពស់ “ចលនា ការងារប្រជាធិបតេយ្យពិតប្រាកដ” មួយ ដោយបានចោទប្រកាន់ថា សហព័ន្ធសហព័ន្ធពាណិជ្ជកម្មកូរ៉េ (មានសហព័ន្ធ ចំនួន 7,455 ជាមួយនឹងសមាជិកចំនួន 1.8 លាននាក់) គឺជាសហព័ន្ធដែល “គាំទ្រទាំងរដ្ឋាភិបាល” និង “គាំទ្រទាំង ការគ្រប់គ្រង” និងធ្វើការសម្រាប់ជាប្រយោជន៍របស់ថៅកែ ជាជាងធ្វើការដើម្បីលើកកម្ពស់សិទ្ធិរបស់កម្មករ។

2.4.2. ការវិវត្តន៍នៃសង្គម

ប្រជាជន៖ ប្រទេសកូរ៉េខាងត្បូងទទួលបាននូវការវិវត្តន៍នៃសង្គមដ៏ខ្លាំងក្លាមួយបន្ទាប់ពីឆ្នាំ 1953 ។ ប្រជាជន បានកើនឡើងពី 21.5 លាននាក់នៅក្នុងឆ្នាំ 1955 ទៅដល់ 42.8 លាននាក់នៅក្នុងឆ្នាំ 1989 ជាមួយនឹងដង់ស៊ីតេ ប្រជាជនជាង 500 នាក់ក្នុងមួយម៉ាយការ៉េ ដោយបានឈរនៅកម្រិតទី ២៣ នៅក្នុងចំណោមប្រទេសដែលមាន ប្រជាជនច្រើនជាងគេលើពិភពលោក។ អត្រាកំណើនប្រជាជនមកដល់ឆ្នាំ 1960 មានចំនួន 3 ភាគរយ, 2.7 ភាគ រយរវាងឆ្នាំ 1960 ដល់ឆ្នាំ 1966, និងបានធ្លាក់ចុះមកនៅជាមធ្យម 1.9 ភាគរយអំឡុងឆ្នាំ 1977-80, 1.24 អំឡុង ឆ្នាំ 1980-81, និងធ្លាក់មកនៅ 0.99 ភាគរយបន្ទាប់ពីឆ្នាំ 1986 ។ លក្ខណៈទំនើបមួយនៃលំនាំនៃកំណើនប្រជាជន របស់កូរ៉េខាងត្បូងគឺ ការធ្លាក់ចុះយ៉ាងខ្លាំងក្លានៃអត្រាកំណើត និងអត្រាទាបបំផុតនៃការមានគភ៌។ នៅក្នុងឆ្នាំ 1989

អត្រាកំណើតមាន 16.5 នាក់ក្នុងចំណោមមនុស្ស 1,000 នាក់ និងអត្រាមរណៈមាន 5.6 នាក់ក្នុងចំណោមមនុស្ស 1,000 ។ ហើយជាមធ្យមស្រ្តីមានកូន 6.1 នាក់នៅក្នុងឆ្នាំ 1961, 4.2 នាក់នៅក្នុងឆ្នាំ 1970 , 2.8 នាក់នៅក្នុងឆ្នាំ 1980, និង 1.7 នាក់នៅក្នុងឆ្នាំ 1989 ។ ភាគរយនៃក្រុមអាយុពី 1-14 ឆ្នាំនៃចំនួនប្រជាជនសរុបបានធ្លាក់ចុះពី 41.2 ភាគរយនៅក្នុងឆ្នាំ 1970 មកនៅ 27.3 ភាគរយនៅក្នុងឆ្នាំ 1988 ខណៈពេលដែលក្រុមអាយុលើពី 65 ឆ្នាំបានកើនឡើងពី 3.4 ភាគរយនៅក្នុងឆ្នាំ 1970 ដល់ 4.5 ភាគរយនៅក្នុងឆ្នាំ 1988 ។ អត្រាមរណៈប្រមាណរបស់ប្រជាជនកូរ៉េជាមធ្យមមានកើនឡើងពី 52.4 ឆ្នាំ(51.1 ឆ្នាំសម្រាប់បុរស និង 53.7 សម្រាប់ស្រ្តី) នៅក្នុងទសវត្សឆ្នាំ 1960 ទៅដល់ 72 ឆ្នាំនៅក្នុងឆ្នាំ 1989 (69 ឆ្នាំសម្រាប់បុរស និង 75 សម្រាប់ស្រ្តី) ដូចដែលកម្មវិធីលើកកម្ពស់សុខភាព និងសុខុមាលភាពសាធារណៈ និងបទដ្ឋានរស់នៅបានកើនឡើង។ ប្រជាជនសរុបប្រមាណ 7.4 ភាគរយនៅក្នុងឆ្នាំ 1985 មានអាយុលើសពី 65 ឆ្នាំ។

នគរប្រឆាំងកម្ម៖ ការកើនឡើងនៃស្ថាប័នអប់រំ និងពាណិជ្ជកម្ម ក៏ដូចជាពេងចក្រឧស្សាហកម្មនៅក្នុង និងជុំវិញទីក្រុងធំៗ បាននាំមកនូវការធ្វើនគរប្រឆាំងកម្មយ៉ាងខ្លាំងក្លា ដោយបានស្រូបយកចំនួនប្រជាជនយ៉ាងច្រើនមកពីទីជនបទ។ អត្រាកំណើនប្រជាជននៅទីក្រុងប្រចាំឆ្នាំជាមធ្យមមាន 5 ភាគរយ ដោយបានបង្កើនភាគរយនៃចំនួនប្រជាជននៅក្នុងទីក្រុងពី 28 ភាគរយនៅក្នុងឆ្នាំ 1960 ទៅដល់ 67 ភាគរយនៅក្នុងឆ្នាំ 1989 ។ ប្រជាជននៅក្នុងទីក្រុងសេអ៊ូល ដែលមានប្រហែល 700,000 នៅក្នុងឆ្នាំ 1945 បានកើនដល់ 10.6 លាននាក់នៅក្នុងឆ្នាំ 1989 ហើយពូសាន បានកើនពី 350,000 ទៅដល់ 3.9 លាននាក់, តៃគូ បានកើនពីតិចជាង 250,000 ទៅដល់ 2.9 លាននាក់, និងអ៊ីធឺន បានកើនពីប្រហែល 250,000 ទៅដល់ 1.8 លាននាក់អំឡុងពេលជាមួយគ្នានេះ។ ប្រជាជននៅក្នុងជូ និងតៃជុន ក៏បានកើនឡើងទៅដល់ជាងមួយលាននាក់នៅក្នុងទីក្រុងនីមួយៗ និងទីក្រុងចំនួន 8 ផ្សេងទៀតមានប្រជាជនរស់នៅជាង 500,000 នាក់នៅត្រឹមឆ្នាំ 1989 ។ នៅក្នុងឆ្នាំ 1989 ប្រជាជនប្រហែល 25 ភាគរយបានរស់នៅក្នុងតំបន់រដ្ឋធានី សេអ៊ូល ខណៈពេលដែល 48 ភាគរយរស់នៅក្នុងទីក្រុងធំៗចំនួន 6 ទៀត។ ខេត្តដែលមានប្រជាជនច្រើនជាងគេគឺខេត្តក្យុងគី ដែលមានប្រជាជនចំនួន 6 លាននាក់នៅក្នុងឆ្នាំ 1989 បន្ទាប់មកគឺខេត្តក្យុងសាងខាងត្បូង ដែលមានប្រជាជនចំនួន 3.7 លាននាក់ ខេត្តខ្យុងសាងខាងជើង ដែលមានប្រជាជន 3 លាននាក់ និងខេត្តធុឡាខាងជើង មាន 2.3 លាននាក់។ ខេត្តកោះឆេជូ មានចំនួនប្រជាជនតិចជាងគេ គឺតិចជាងកន្លះលាននាក់នៅក្នុងឆ្នាំ 1989 ។

ការផ្លាស់ប្តូរសង្គម៖ លំនាំដែលបានឃើញជាក់ស្តែងបំផុតនៃការផ្លាស់ប្តូរចរាចរណ៍សង្គមនៅក្នុងប្រទេសកូរ៉េគឺ ការរីកឡើងនៃវណ្ណៈកណ្តាល។ បើទោះបីជាសមាជិកខ្លះនៃអតីតគ្រួសារយ៉ាងបាន បានក្លាយជាមេដឹកនាំនយោបាយ និងមានចំណេះដឹងក៏ដោយ ក៏ឯកសិទ្ធិមួយរបស់វណ្ណៈយ៉ាងបាន ការបាត់បង់ទាំងស្រុង ដូចដែលវណ្ណៈ អភិជននៃអ្នកទទួលបានការអប់រំបានលេចឡើងពីអតីតវណ្ណៈប្រជាជនសាមញ្ញ ដែលជា មេដឹកនាំនយោបាយ វប្បធម៌ និងសេដ្ឋកិច្ច។ វណ្ណៈថ្មីនៃក្រុមអ្នកមានថ្មីនៅក្នុងប្រទេសកូរ៉េ រួមមានភាគច្រើននៃអតីតសមាជិកនៃវណ្ណៈប្រជាជនសាមញ្ញ។ ការកើនឡើងនៃការអភិវឌ្ឍការអប់រំ និងសេដ្ឋកិច្ចគឺជាកត្តាជះឥទ្ធិពលសំខាន់បំផុតពីរ ដែលនាំដល់ការប្រែប្រួលមួយចំនួននៅក្នុងសង្គម។ ការអភិវឌ្ឍសេដ្ឋកិច្ចនៅក្នុងតំបន់ជនបទក៏បាននាំទៅដល់ការរីកឡើងនៃវណ្ណៈថ្មីផ្សេងៗជាមួយនឹង “លក្ខណៈវណ្ណៈកណ្តាល” មួយ។ នៅក្នុងឆ្នាំ 1988 ការអង្កេតមួយបានបង្ហាញថា 61.5 ភាគរយនៃចំនួនប្រជាជនគិតថាខ្លួនគេជាអ្នក “វណ្ណៈកណ្តាល”។

រួមគ្នាជាមួយការប្រែប្រួលនៃចរាចរណ៍សង្គម លំនាំថ្មីមួយនៃការអភិវឌ្ឍជីវភាពរស់នៅ បានកើតឡើងជាមួយនឹងការស្ថាបនានៃសំណង់ផ្ទះស្វែងកម្រិតទំនើប និងផ្ទះបែបបច្ចិមប្រទេស។ ទម្រង់នៃសំលៀកបំពាក់ក៏បានផ្លាស់ប្តូរដែលខ្លាំងក្លាផងដែរ។ បើទោះបីជាស្រ្តីភាគច្រើន ជាពិសេសស្រ្តីវ័យចំណាស់ ចូលចិត្តបែបប្រពៃណីក៏ដោយ

ក៏សំលៀកបំពាក់ និងម៉ូតសក់បែបបច្ច័យប្រទេសមានប្រជាប្រិយភាពក្នុងចំណោមប្រជាជនទាំងពីរភេទ និងគ្រប់វ័យ។ នៅថ្ងៃឈប់សម្រាក និងក្នុងឱកាសផ្សេងៗមួយចំនួនស្ត្រី ដោយរួមទាំងយុវតីផងបានស្លៀកសំលៀកបំពាក់ប្រពៃណី កូរ៉េ ប៉ុន្តែគេកម្រឃើញបុរសនៅក្នុងទីក្រុងស្លៀកពាក់សំលៀកបំពាក់ប្រពៃណីនៅតាមទីសាធារណៈណាស់។

ការប្រែប្រួលសង្គមសំខាន់មួយគឺ ការធ្លាក់ចុះនៃប្រព័ន្ធនៃការពង្រីកគ្រួសារ។ មិនត្រឹមតែនៅក្នុងតំបន់ទីប្រជុំ ជនប៉ុណ្ណោះទេ ប៉ុន្តែសូម្បីតែនៅតំបន់ជនបទ គេបានមើលឃើញការងាកចេញពីប្រព័ន្ធនៃការពង្រីកគ្រួសារជាទូទៅ មួយ ដោយដាក់ជំនួសដោយគ្រួសារដែលមានតែឪពុកម្តាយ និងកូន។ គ្រួសារដែលមានតែប្តីប្រពន្ធបានក្លាយជា គ្រួសារដែលមានប្រជាប្រិយភាព ការគ្រប់គ្រងទៅការមានផ្ទៃពោះត្រូវបានគេអនុវត្តជាទូទៅ ហើយចំនួននៃអ្នករស់ នៅក្នុងផ្ទះល្វែងបានកើនឡើងយ៉ាងខ្លាំងក្លា។

ស្ថិតនៅក្រោមច្បាប់ ការអនុញ្ញាតពីឪពុកម្តាយសម្រាប់ការរៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍តម្រូវឲ្យមានសម្រាប់គូរ ស្វាមីភរិយា រហូតខែ មករា ឆ្នាំ 1979 ។ បើទោះបីជាការរៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍ភាគច្រើនត្រូវបានរៀបចំដោយឪពុកម្តាយ ឬក៏រួមជាមួយគ្នាក៏ដោយ ជម្រើសដោយបុគ្គលបានក្លាយទៅជារឿងកាន់តែសំខាន់។ ជាមួយនឹងការកើនឡើងនៃ ប្រព័ន្ធគ្រួសារសម័យទំនើប, ទំនាក់ទំនងរវាងប្តី និងប្រពន្ធ, ឪពុកម្តាយ និងកូន, ប្រពន្ធ និងឪពុកម្តាយក្មេកក៏បាន ប្រែប្រួលផងដែរ។ សមភាពនៅចំពោះមុខច្បាប់បានបង្កើនសិទ្ធិរបស់ស្ត្រីយ៉ាងប្រសើរ ហើយការត្រួតត្រារបស់ឪពុក ម្តាយទៅលើកូនបានថយចុះ បើទោះបីជាអំណាចរបស់ឪពុកនៅតែខ្លាំងក៏ដោយ។

ឋានៈរបស់ស្ត្រី៖ បើទោះបីជាសមាគមនៃភេទ (នៅក្នុងសង្គម) ដែលមានសារៈសំខាន់ និងគួរជាទីពេញ ចិត្តមិនទាន់បានក្លាយជាដំណើរការពិតប្រាកដមួយក៏ដោយ ក៏ឋានៈរបស់ស្ត្រីនៅក្នុងប្រទេសកូរ៉េខាងត្បូងត្រូវបាន លើកកម្ពស់គួរឲ្យគត់សំគាល់ ដោយសារការប្តេជ្ញាស្វ័យដោយមេដឹកនាំស្ត្រីមួយចំនួន និងស្ថាប័នរបស់ស្ត្រី។ ស្ត្រីកូរ៉េ ខាងត្បូងបានទាមទារសិទ្ធិមនុស្ស និងស៊ីវិលពេញលេញ ក៏ដូចជាសមភាពសង្គមពេញលេញ ដូចដែលស្ត្រីជាច្រើន បានទទួលការអប់រំ និងការកើនឡើងនៃចំនួនស្ត្រីធ្វើជាតុលាការ, មេធាវី, គ្រូពេទ្យ, ពេទ្យធូញ, វិចិត្រករ, អ្នកនិពន្ធ, គ្រូបង្រៀន, អ្នកវិទ្យាសាស្ត្រ, និងអ្នកបច្ចេកទេស, ក៏ដូចជាអ្នកធ្វើការរកប្រាក់កម្រៃ, មេដឹកនាំសង្គម និងអ្នកនយោបាយ, អ្នកសារពត៌មាន, និងអត្តពលលិក។ នៅក្នុងពេលជាមួយគ្នានេះ ការយល់ដឹងអំពីវិធីក្នុងការទទួលបានសុភមង្គល របស់បុគ្គលនីមួយៗ បានផ្លាស់ប្តូរយ៉ាងខ្លាំងក្លាទៅលើផ្នត់គំនិតបែបប្រពៃណីនៃការស្តាប់ឱវាទ, សេចក្តីបរិសុទ្ធ ដោយកាយវាចា, និងភាពរម្យទុំ ក្នុងចំណោមស្ត្រី។ ផ្នត់គំនិតរបស់ស្ត្រី ទាក់ទងជាមួយនឹងការចិញ្ចឹមកូន និងធ្វើ ការងារផ្ទះត្រូវបានថយចុះគួរឲ្យគត់សំគាល់។

ទិដ្ឋភាពសំខាន់មួយនៃនិន្នាការថ្មីក្នុងចំណោមស្ត្រីគឺ ការកើនឡើងនៃភាគរយនៃស្ត្រីដែលទទួលបានការ អប់រំខ្ពស់។ នៅក្នុងពេលជាមួយគ្នានេះ ភាគរយនៃស្ត្រីដែលមិនទាន់រៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍ដែលមានអាយុ 20-24 មានកើនឡើងពី 6.1 ភាគរយនៅក្នុងឆ្នាំ 1960 ដល់ 22.6 ភាគរយនៅក្នុងឆ្នាំ 1985 ។ មិនដូចកាលពីអតីតកាល ឡើយ ដែលកាលនោះស្ត្រីវ័យក្មេងបានរៀបការមុនអាយុ 20 ឆ្នាំ និន្នាការថ្មីបានបង្ហាញថា មានការកើនឡើងនៃចំនួន ស្ត្រីវ័យក្មេងពន្យារការរៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍របស់ពួកគេ ខណៈពេលដែលពួកគេបានក្លាយជាអ្នកធ្វើការបន្ទាប់ពីបាន បញ្ចប់ការសិក្សាមិត្តសាលាវិទ្យាល័យ ឬសាកលវិទ្យាល័យ។ នៅក្នុងឆ្នាំ 1960 មានតែស្ត្រីចំនួន 2 ភាគរយប៉ុណ្ណោះ ដែលបានបញ្ចប់ការសិក្សាមិត្តសាលាអនុវិទ្យាល័យ និងវិទ្យាល័យ ប៉ុន្តែភាគរយបានកើនឡើងដល់ 85 ភាគរយនៅក្នុងឆ្នាំ 1989 ។ នៅក្នុងឆ្នាំ 1989 ស្ត្រីប្រមាណ 40 ភាគរយ អ្នកដែលបានបញ្ចប់ការសិក្សានៅកម្រិតវិទ្យាល័យបានបន្តការ សិក្សានៅសាកលវិទ្យាល័យ និងមហាវិទ្យាល័យនានា ។

នៅក្នុងឆ្នាំ 1989 ប្រជាជនដែលធ្វើសកម្មភាពសេដ្ឋកិច្ច 46.5 ភាគរយគឺជាស្ត្រី ហើយស្ត្រី 7.1 លាននាក់ បានធ្វើការ។ ស្ត្រីប្រមាណ 500,000 គឺជាអ្នករដ្ឋបាលវិជ្ជាជីវៈ, បុគ្គលិកបច្ចេកទេស ឬអ្នកគ្រប់គ្រង, ស្ត្រី 850,000 នាក់គឺជាស្បៀង, 1.2 លាននាក់គឺបុគ្គលិកផ្នែកលក់, 1.2 លាននាក់គឺជាបុគ្គលិកបម្រើសេវាកម្ម, 1.5 លាននាក់បាន ចូលរួមក្នុងវិស័យកសិកម្ម ព្រៃឈើ និងនេសាទ, និង 2 លាននាក់គឺជាកម្មករផលិត និងអ្នកតំឡើងសំភារៈ។

ការតស៊ូប្តេជ្ញាចិត្ត និងរួមកម្លាំងគ្នាដែលធ្វើឡើងដោយស្ថាប័នស្ត្រីមួយចំនួន បាននាំឲ្យមានការកែប្រែឡើង វិញនូវច្បាប់គ្រួសារនៅក្នុងឆ្នាំ 1977 ។ ប៉ុន្តែ ដោយសារមិនពេញចិត្តជាមួយច្បាប់ថ្មី ពួកគេបានបន្តជំរុញឲ្យមាន សមភាពពេញលេញចំពោះស្ត្រី។ ជាលទ្ធផល នៅក្នុងឆ្នាំ 1989 ច្បាប់គ្រួសារបានកែប្រែម្តងទៀត ដោយបានបង្កើន សិទ្ធិក្នុងការកាន់កាប់ទ្រព្យសម្បត្តិរបស់ស្ត្រី ក៏ដូចជាសិទ្ធិក្នុងការក្លាយជាមេគ្រួសារ។

ចលនាសហគមន៍ថ្មី៖ វិស្វកម្មសង្គមដែលទទួលបានជោគជ័យខ្លាំងក្លាបំផុតមួយដែលផ្តល់ផលប្រយោជន៍ ទាំងផ្នែកសេដ្ឋកិច្ច និងសង្គមដល់ប្រជាជននៅតាមតំបន់ជនបទគឺ ចលនាសហគមន៍ថ្មី ដែលសាធារណៈរដ្ឋទី 3 បានបង្កើតឡើងនៅក្នុងឆ្នាំ 1971 ។ ដោយទទួលបានផលប្រយោជន៍ពីភាពជោគជ័យនៃផែនការអភិវឌ្ឍន៍រយៈពេល ៥ ឆ្នាំចំនួនពីរលើក ឆ្នាំ 1962-66 និង 1967-71 ប្រជាជននៅក្នុងទីក្រុងបានធ្វើដំណើរទៅមុខផ្នែកសង្គម វប្បធម៌ និងសេដ្ឋកិច្ច ប៉ុន្តែនៅទីជនបទប្រជាជននៅតែទទួលរងគ្រោះដោយភាពក្រីក្រ និងភាពអស់កម្លាំង។ អត្រាកើនឡើង នៅក្នុងវិស័យកសិកម្មស្ថិតនៅជាចម្ងាយពីវិស័យឧស្សាហកម្ម។ ដូចដែលសេដ្ឋកិច្ចបានរីកចម្រើន គំលាតនៃប្រាក់ ចំណូលប្រចាំឆ្នាំរបស់គ្រួសារកសិករ និងគ្រួសារនៅក្នុងទីក្រុងបានកើនឡើង។ ស្ថានភាពណាមួយចំនួនបាននាំឲ្យ ប្រជាជនវ័យក្មេងជាច្រើននៅទីជនបទបានចាកចេញពីស្រុកកំណើតទៅកាន់តំបន់ទីក្រុង ដែលបានធ្វើឲ្យតំបន់ ជនបទខ្វះខាតនូវកម្លាំងមនុស្សប្រុស ឬអ្នកដឹកនាំបុរស និងបានបង្កើតឲ្យមានសម្ពាធរុញច្រានទៅរកតំបន់ទីក្រុង។

នៅក្នុងការមើលឃើញដូចនេះ នៅក្នុងឆ្នាំ 1970 ប្រធានាធិបតី ប៉ាក បានផ្តល់នូវកម្លាំងរុញច្រានជាដំបូង ដល់ចលនាសហគមន៍ថ្មីមួយ ដែលជា “គោលវិញ្ញាណមួយសម្រាប់ការធ្វើទំនើបនីយកម្មរបស់ប្រទេសកូរ៉េ” ហើយនៅ ក្នុងឆ្នាំ 1971 គម្រោងពិសោធន៍មួយត្រូវបានបង្កើតឡើង។ នៅក្នុងគ្រានោះដែរ ផែនការ 5 ឆ្នាំលើកទី 3 ឆ្នាំ 1972-76 ត្រូវបានរចនាឡើងដែលជាផែនការអភិវឌ្ឍសង្គមសេដ្ឋកិច្ចមួយ ដោយសង្កត់ធ្ងន់ទៅលើតុល្យភាពកំណើនមួយរវាងវិ ស័យឧស្សាហកម្ម និងកសិកម្ម។

គោលដៅសង្គមនៃចលនាសហគមន៍ថ្មីគឺ ដើម្បីបង្រៀនប្រជាជននៅទីជនបទតាមរយៈ “ការអប់រំសហគមន៍ ថ្មី” គឺដើម្បីផ្លាស់ប្តូរលក្ខណៈ និងទម្លាប់នៃចំណងប្រពៃណី និងជំងឺក្រីក្ររបស់ប្រជាជននៅជនបទ ជួយពួកគេឲ្យ អភិវឌ្ឍភាពឧស្សាហកម្មព្យាយាម និងការសំចៃ, គំនិតនៃការជួយខ្លួនឯង និងកិច្ចសហប្រតិបត្តិការ, និងធ្វើទំនើបកម្ម សង្គមជនបទ។

ដើម្បីសម្រេចនូវគោលដៅទាំងអស់នេះ ក្រសួងកិច្ចការប្រទេសបានបង្កើតឡើងនូវ ផែនការសហគមន៍ថ្មី តាមផ្នែក ហើយក្រុមប្រឹក្សាពិគ្រោះយោបល់កណ្តាលសម្រាប់សហគមន៍ថ្មី ត្រូវបានបង្កើតឡើងក្រោមក្រសួង មហាផ្ទៃ។ បន្ទាប់មក ថវិកា 2 កោដិដុល្លារសម្រាប់ឆ្នាំ 1972-76 ត្រូវបានអនុម័តឡើង។ ភ្លាមៗបន្ទាប់ពីនោះ ក្រុម ប្រឹក្សាពិគ្រោះយោបល់កណ្តាលបានលើកទឹកចិត្តឲ្យប្រជាជននៅទីជនបទបង្កើតនូវគម្រោងផ្ទាល់ខ្លួន, គម្រោងភូមិ, និងគម្រោងភូមិរួមគ្នា ជាមួយនឹងការទ្រទ្រង់ថវិការបស់រដ្ឋកិច្ចបាល ឬដោយខ្លួនឯង។ នៅក្នុងពេលជាមួយគ្នានោះ ពួកគេបានផ្តល់គម្រោងផ្នែករដ្ឋបាល និងផ្នែកបច្ចេកទេស ការទ្រទ្រង់ផ្នែកហិរញ្ញវត្ថុដល់គម្រោងភូមិ និងគម្រោងភូមិ

រួមគ្នា និងបានបង្កើតឡើងនូវវិទ្យាស្ថានបណ្តុះបណ្តាលចលនាសហគមន៍ថ្មីដើម្បីបណ្តុះបណ្តាលមេដឹកនាំក្នុងតំបន់។ គម្រោងសហគមន៍ថ្មីបាននាំមកនូវការធ្វើទំនើបនីយកម្មផ្ទះនៅទីជនបទ, ការស្ថាបនាឡើងវិញនូវផ្លូវថ្នល់ និងប្រឡាយទឹក និងការអភិវឌ្ឍនៃប្រព័ន្ធសុខាភិបាល និងចំនេះដឹងវិទ្យាសាស្ត្រ និងបច្ចេកវិទ្យាដល់អ្នកភូមិ។ កម្មវិធីមួយចំនួនក៏បានពង្រីកតួនាទីរបស់ស្ត្រីផងដែរ ដូចដែលចំណូល និងបទដ្ឋាននៃការរស់នៅ និងភូមិត្រូវបានធ្វើឲ្យទំនើប។ ចលនាសហគមន៍ថ្មី ដែលបាននាំមកនូវលទ្ធផលនានាដ៏មានប្រយោជន៍ជាច្រើននៅក្នុងតំបន់ទីជនបទ ហើយវាក៏បានពង្រីកចូលទៅក្នុងតំបន់ទីក្រុងផងដែរ ដោយបានធ្វើឲ្យវាភ្លាយជាចលនាទូទៅប្រទេសមួយ ដូចដែលវាមានបំណងក្នុងការលើកកម្ពស់គំនិតនៃការបង្រួបបង្រួម និងសហប្រតិបត្តិការ។

កម្មវិធីសង្គមនានា៖ ដោយយកចិត្តទុកដាក់យ៉ាងខ្លាំងក្លាទៅលើតម្រូវការលើកកម្ពស់កម្មវិធីសុខុមាលភាពសង្គមសម្រាប់កុមារ និងមនុស្សចាស់ សាធារណៈរដ្ឋទី 3 បានប្រែក្លាយទីលានវាយកូនឃ្លាលមួយនៅក្នុងទីក្រុង សេអ៊ូល ដែលត្រូវបានស្ថាបនាឡើងកំឡុងសម័យអាណានិគមន៍ជប៉ុន ឲ្យទៅជា សួនមហិមារបស់កុមារ មួយដែលមានទំហំ 200 អេក្រា ដោយបានបំពាក់នូវឧបករណ៍នានា ដែលមិនត្រឹមតែសម្រាប់លេងកំសាន្ត និងសំរាកលំហែកាយប៉ុណ្ណោះទេ ប៉ុន្តែវាក៏ជាឧបករណ៍សម្រាប់ការអប់រំវិទ្យាសាស្ត្រ និងសិល្បៈសម្រាប់កុមារ។ គេបានបង្ហាញថា អ្នកដែលនៅពីក្រោយគម្រោងនេះគឺ អ្នកស្រីយុគយុងស៊ី ភរិយាប្រធានាធិបតីប៉ាក ។ នៅក្នុងគ្រានោះដែរ រដ្ឋាភិបាលបានផ្លាស់ប្តូរទីកន្លែង និងពង្រីកនូវសួនសត្វ និងសួនរុក្ខជាតិ ដែលត្រូវបានស្ថាបនាឡើងដោយ ជប៉ុននៅក្នុងទីធ្លានៃព្រះរាជវាំងឆាងឌុក ។

រដ្ឋាភិបាលសាធារណរដ្ឋទី 3 ក៏បានលើកទឹកចិត្តឲ្យមានការបង្កើតឡើងនូវសង្គមនៃការគោរពមនុស្សចាស់ (ក្បុងណូហ្វ) និងស្ថាប័ននៃប្រជាជនក្នុងតំបន់ និងក្រុមអ្នកជំនួញ ដែលជាផ្នែកមួយនៃចលនាសហគមន៍ថ្មី ដើម្បីលើកកម្ពស់សាមគ្គីភាព និងកិច្ចសហប្រតិបត្តិការក្នុងចំណោមប្រជាជន។ ស្ថាប័ននេះត្រូវបានគេហៅថា ប៉ានសាងហ្វ រួមជាមួយនឹង ក្បុងណូហ្វ ត្រូវបានបង្កើតឡើងនៅពាសពេញប្រទេស។

ច្បាប់សង្គមដ៏សំខាន់តែមួយគត់ដែលសាធារណៈរដ្ឋទី 5 បានអនុវត្តគឺ កម្មវិធីសុខុមាលភាពមួយសម្រាប់មនុស្សចាស់ នៅក្នុងខែមិថុនា ឆ្នាំ 1981 ដោយបានស្ថាបនាផ្ទះសម្រាប់មនុស្សចាស់ និងសុខាភិបាល និងបានផ្តល់នូវការអនុគ្រោះពិសេសមួយចំនួនដូចជា ថ្លៃថយនូវក្រុង និងបញ្ចុះតម្លៃលើការប្រើប្រាស់ឧបករណ៍របស់រដ្ឋសម្រាប់អ្នកទាំងឡាយណាដែលមានអាយុ 65 ឆ្នាំ ឬលើសពីនេះ។ នៅក្នុងឆ្នាំ 1981 សាធារណៈរដ្ឋទី 6 បានទុកជាមោឃៈនូវច្បាប់សង្គម ប៉ុន្តែ នៅក្នុងឆ្នាំ 1988 គេបានចាប់ផ្តើមនូវប្រព័ន្ធភាគព្វកិច្ចសោធននិវត្តជាតិ ដោយបាននាំយកប្រជាជន 4.5 លាននាក់ចូលក្នុងប្រព័ន្ធនេះនៅត្រឹមខែ ធ្នូ ឆ្នាំ 1989 ។ នៅក្នុងខែ ធ្នូ ឆ្នាំ 1990 សភាជាតិបានអនុម័តទៅលើការធ្វើវិសោធនកម្មច្បាប់មួយ ដើម្បីផ្តល់ការផ្គត់ផ្គង់រូបិយវត្ថុពិសេសទៅដល់ប្រជាជនទីទីលក្រវែយចំណាស់ ប៉ុន្តែមានតែមនុស្សចាស់មួយចំនួនតូចប៉ុណ្ណោះត្រូវបានរំពឹងថាទទួលបានជំនួយនៅក្នុងគ្រានោះ ដោយសារតែថវិកាមានកម្រិត។

នៅពេលដែលច្បាប់គ្រួសារដែលបានកែប្រែត្រូវបានអនុម័តនៅក្នុងឆ្នាំ 1989 ច្បាប់សុខុមាលភាពកុមារដែលមានតែមួយ ដែលបានអនុម័តដោយសភាជាតិនៅក្នុងឆ្នាំ 1989 បានផ្តល់ផលប្រយោជន៍សុខុមាលភាពសម្រាប់ស្ត្រីមេម៉ាយ ស្ត្រីលែងលះគ្នា, ស្ត្រីរស់នៅបែកគ្នា ឬម្តាយដែលមិនបានរៀបការជាមួយគ្នា និងកូនរបស់ពួកគេដែលមានអាយុក្រោម 18 ឆ្នាំ។ ចំណែកសំខាន់មួយទៀតនៃច្បាប់សង្គមដែល សាធារណៈរដ្ឋទី 6 បានបង្កើតឡើងនៅក្នុងខែ កក្កដា ឆ្នាំ 1989 ដែលបានបង្កើតប្រព័ន្ធធានារ៉ាប់រងសុខភាពសម្រាប់ប្រជាជនកូរ៉េទាំងអស់។

កីឡា៖ នៅក្នុងវិស័យកីឡា ប្រទេសកូរ៉េខាងត្បូងបានធ្វើយ៉ាងវែងមួយបន្ទាប់ពីការចូលរួមនៅក្នុងការប្រកួត កីឡាអូឡាំពិចជាលើកទីមួយនៅក្នុងទីក្រុងឡុងដ៍ ឆ្នាំ 1948 ។ ការចងចាំមិនទាន់ត្រូវបានបំភ្លេចឡើយ នៅក្នុងការ ប្រកួតកីឡាអូឡាំពិចនៅក្នុងទីក្រុងប៊ែកឡាំង ឆ្នាំ 1936 ដែលអ្នករត់ប្រណាំងជនជាតិកូរ៉េ 2 រូប ដោយបានស្លៀក ពាក់ឯកសណ្ឋានជប៉ុន បានទទួលចំណាត់ថ្នាក់លេខ 1 និងលេខ 3 នៅក្នុងការប្រកួតម៉ារ៉ាតុង។

ដោយសារតែកង្វះខាតថវិកា និងឧបករណ៍នានា ការអភិវឌ្ឍនៃកីឡាសម័យទំនើបមានភាពយឺតយ៉ាវ។ ប៉ុន្តែ បន្ទាប់ពីឆ្នាំ 1963 ដូចដែលរដ្ឋាភិបាលបានសង្កត់ធ្ងន់ទៅលើការពង្រឹងការអប់រំកាយសម្បទា រួមជាមួយមុខវិជ្ជា ផ្សេងៗទៀត ការអភិវឌ្ឍនៃកីឡាបានធ្វើឡើងយ៉ាងខ្លាំងក្លា ដូចដែល កីឡាផ្សេងៗត្រូវបានគេនិយមលេងនៅវិទ្យាល័យ និងសាកលវិទ្យាល័យ។ ការអប់រំកាយសម្បទាត្រូវតម្រូវឲ្យមាននៅក្នុងកម្រិតទាំងអស់នៅសាលា ដូចដែលក្រុមកីឡា ជំនាញត្រូវបានរៀបចំឡើង ហើយសៀវភៅកីឡាសម័យទំនើប និងពហុកីឡាដ្ឋានត្រូវបានស្ថាបនាឡើងនៅក្នុងទសវត្ស ឆ្នាំ 1970 ។ ការចាប់ផ្តើមនូវពិធីបុណ្យកីឡាជាតិរបស់កុមារ ប្រចាំឆ្នាំនៅក្នុងឆ្នាំ 1972 និងការពង្រីកនៃជំនួបអត្តពលលិក ប្រចាំឆ្នាំនៃសាលាបឋមសិក្សា និងអនុវិទ្យាល័យ បានបង្កើតឲ្យមានឡើងនូវគ្រឹះដ៏សំខាន់មួយនៅក្នុងការអភិវឌ្ឍ កីឡា។ ដូចដែលសិស្សសាលាបឋមសិក្សា និងអនុវិទ្យាល័យប្រកួតប្រជែងនៅក្នុងជំនួបអត្តពលលិកប្រចាំឆ្នាំ គ្រប់ វិញ្ញាសារទាំងអស់នៃកីឡាដើម្បីកិត្តិយស និងកិត្តិនាមរបស់សាលាពួកគេ ការលើកកម្ពស់កីឡាផ្សេងៗនៅសាកល វិទ្យាល័យ បានបង្កើតឲ្យអត្តពលលិកដែលអាចប្រកួតប្រជែងនៅក្នុងព្រឹត្តិ ការណ៍កីឡានៅលើសកលលោកបាន។

នៅក្នុងឆ្នាំ 1982 ក្រសួងកីឡា ត្រូវបានបង្កើតឡើងដើម្បីលើកកម្ពស់កីឡា, ធានាចំពោះជំនួបអត្តពលលិក ជាតិប្រចាំឆ្នាំ, ពិធីបុណ្យកីឡាជាតិរដូវរងារ និងព្រឹត្តិការណ៍ផ្សេងៗទៀត។ ទាំងស្ថាប័នរដ្ឋាភិបាល និងស្ថាប័នឯកជន បានជំរុញឲ្យមានការរស់ឡើងវិញ ការលើកកម្ពស់ និងការអភិវឌ្ឍនៃកីឡាប្រពៃណី មានដូចជា កីឡាចំបាប់បែបកូរ៉េ ដែលគេហៅ ស៊ីរូម និងកីឡាប៉ាញ់ធ្នូ។ កីឡាប៉ាញ់ធ្នូបែបបច្ច័យប្រទេសក៏ត្រូវបានគេនាំយកមកដូចជាកីឡាចំបាប់បច្ច័យ ប្រទេសដែរ។

ការធ្វើជាម្ចាស់ផ្ទះនៃកីឡាអូឡាំពិកអាស៊ីនៅក្នុងទីក្រុង សេអ៊ូល នៅក្នុងឆ្នាំ 1986 និងកីឡាអូឡាំពិកលើកទី 14 នៅក្នុងឆ្នាំ 1988 បានបង្ហាញពីចំណុចខ្ពស់នៅក្នុងប្រវត្តិកីឡារបស់កូរ៉េខាងត្បូង។ ការធ្វើជាម្ចាស់ផ្ទះនៃកីឡាអូឡាំ ពិកដ៏ធំបំផុត និងសន្តិភាពបំផុតឆ្នាំ 1988 នៅក្នុងទីក្រុងសេអ៊ូល នៅកីឡាដ្ឋានយ៉ាងទំនើប ដែលទើបតែស្ថាបនា ឡើង គឺជាមោទនភាពពិសេសរបស់ប្រជាជនកូរ៉េខាងត្បូង។ ការទទួលជ័យជំនះនៅលំដាប់ទី 4 នៅក្នុងការប្រកួត តាមរយៈការទទួលបានមេដាយមាសចំនួន 12 មេដាយប្រាក់ចំនួន 10 និងសំរិទ្ធិចំនួន 11 បានដាក់ឲ្យប្រទេសកូរ៉េ ខាងត្បូងឲ្យស្ថិតនៅជ្រុងម្ខាងនៅលើវេទិកាសំខាន់មួយនៃកីឡាពិភពលោក។ ភ្លាមៗបន្ទាប់ពីបានបញ្ចប់ការប្រកួត កីឡាអូឡាំពិកនៅក្នុងទីក្រុង សេអ៊ូល នៅក្នុងខែតុលា ប្រទេសកូរ៉េខាងត្បូងបានធ្វើជាម្ចាស់ផ្ទះការប្រកួតកីឡាប៉ារ៉ាអូ ឡាំពិក ដែលមានអត្តពលលិកប្រមាណ 3,200 នាក់មកពីប្រទេស 65 បានចូលរួមប្រកួត។

នៅក្នុងខែ កញ្ញា ឆ្នាំ 1989 ប្រទេសកូរ៉េខាងត្បូងបានរៀបចំជាលើកទីមួយនូវពិធីបុណ្យកីឡាជាតិសាសន៍កូ រ៉េលើពិភពលោក ដោយបានពង្រឹងសាមគ្គីភាពរវាងប្រជាជនកូរ៉េទាំងអស់នៅជុំវិញពិភពលោក ខណៈពេលដែល បានលើកកម្ពស់កីឡាក៏ដូចជាការរឹតចំណងមេត្រីភាព។ អ្នកចូលរួមនៅក្នុងពិធីនេះមានអត្តពលលិកប្រមាណ 1,300 នាក់មកពីប្រទេស 50 ដោយរួមមានទាំងសហរដ្ឋអាមេរិក, ជប៉ុន, ចិន, និងសហភាពសូវៀតផងដែរ។

2.4.3. ការអភិវឌ្ឍវិស័យអប់រំ និងវប្បធម៌

ការអភិវឌ្ឍវិស័យអប់រំ៖ រដ្ឋាភិបាលបានដាក់ឱ្យប្រើប្រាស់ច្បាប់អប់រំនៅក្នុងខែធ្នូ ឆ្នាំ 1949 ដោយបានបង្កើតឡើងនូវតម្រូវការនៃអប់រំកម្រិតបឋមសិក្សាសម្រាប់កុមារអាយុពី 6 ទៅដល់ 11 ឆ្នាំ។ នៅក្នុងពេលជាមួយគ្នានោះដែរ ក្រសួងអប់រំបានបង្កើតគោលការណ៍នៃការអប់រំ ដែលបានសង្កត់ធ្ងន់ទៅលើការអភិវឌ្ឍនូវគំនិតជាតិ ផ្គត់ផ្គង់នៃភាពត្រឹមត្រូវ, កាតព្វកិច្ច, និងការរីកចម្រើន, ការលើកកម្ពស់នូវចំណេះដឹង និងជំនាញ បច្ចេកទេស, និងការបង្រួបបង្រួម និងភាពចុះសម្រុងរវាងប្រជាជនទាំងអស់។ វាបានបង្កើតនូវគំនិតនៅការអប់រំ ដោយបានថ្លែងថា ប្រទេសជាតិ និងប្រជាជនទាំងអស់ត្រូវតែចូលរួមចំណែកនៅក្នុងការនាំមកនូវភាពរុងរឿង ជាមួយរបស់មនុស្សជាតិតាមរយៈការអភិវឌ្ឍលិទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ។ ដំណើរការនៃការអប់រំ ដែលទើបតែចាប់ផ្តើមមានឥទ្ធិពលត្រូវបញ្ឈប់ភ្លាមៗដោយសង្គ្រាមកូរ៉េ ដែលបានបំផ្លិចបំផ្លាញសាលារៀនជាងពាក់ កណ្តាល។ អំឡុងពេលនៃសង្គ្រាម សកម្មភាពនៃការអប់រំត្រូវបានធ្វើឡើងនៅក្នុងជំរំ និងទីកន្លែងស្នាក់នៅបណ្តោះអាសន្ននៅក្នុងតំបន់មួយចំនួនដែលមិនត្រូវបានកាន់កាប់ដោយកងទ័ពពួកកុម្មុយនីស្ត។

បន្ទាប់ពីសង្គ្រាម ការស្តារឡើងវិញនូវប្រព័ន្ធនៃការអប់រំត្រូវបានធ្វើឡើងវិញយ៉ាងខ្លាំងក្លាជាមួយនឹងការជួយរបស់សហរដ្ឋអាមេរិក និងទីភ្នាក់ងារស្ថាបនាកូរ៉េឡើងវិញរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិ។ ឧបករណ៍នានាត្រូវបានស្ថាបនាឡើងវិញ ហើយគុណភាពនៃកម្មវិធីអប់រំត្រូវបានធ្វើឱ្យប្រសើរឡើងនៅក្នុងរយៈពេលប៉ុន្មានឆ្នាំ។ ផែនការនៃការត្រួតពិនិត្យដោយយកចិត្តទុកដាក់ ដែលបានគាំទ្រដោយលិទ្ធិបែបប្រពៃណីនៅក្នុងការអប់រំ បាននាំមកនូវការអភិវឌ្ឍវិស័យអប់រំយ៉ាងខ្លាំងក្លាមួយ។ បើទោះបីជាការធ្វើឱ្យប្រសើរឡើងនូវគុណភាពនៃការអប់រំ ស្ថិតនៅឆ្ងាយពីការកើនឡើងនៃបរិមាណក៏ដោយ មកត្រឹមឆ្នាំ 1960 ចំនួនសាលាបឋមសិក្សាបានកើនឡើងដល់ 4,496 ជាមួយនឹងសិស្សចុះឈ្មោះចូលរៀនចំនួន 3.6 លាននាក់, ចំនួនសាលាអនុវិទ្យាល័យសិល្បៈសេរី បានកើនឡើងដល់ចំនួន 1,400 ជាមួយនឹងសិស្សចំនួន 692,116 នាក់, ចំនួនសាលាអនុវិទ្យាល័យវិជ្ជាជីវៈ មានចំនួន 252 ជាមួយនឹងសិស្សចំនួន 99,076 នាក់ , និងចំនួនវិទ្យាស្ថានអប់រំកម្រិតឧត្តមបានកើនឡើងដល់ 85 ជាមួយនឹងនិស្សិតចំនួន 101,045 នាក់។ ការបង្កើតឡើងនៃសាលាកវិទ្យាល័យជាតិនៅក្នុងខេត្តនានា គឺជាទិដ្ឋភាពដ៏សំខាន់មួយនៅក្នុងការអភិវឌ្ឍនូវវិស័យអប់រំសម្រាប់បុរស និងស្ត្រី។ ដូចដែលនៅក្នុងសម័យគ្រប់គ្រងអាណានិគមជប៉ុន សិស្សសាលាអនុវិទ្យាល័យទាំងអស់ត្រូវបានព្រែកចេញពីគ្នា។

សាធារណៈរដ្ឋទី 3 បានចាប់ផ្តើមនូវធម្មនុញ្ញសម្រាប់ការអប់រំជាតិនៅក្នុងខែ ធ្នូ ឆ្នាំ 1968 ។ វាបានកំណត់យ៉ាងច្បាស់នូវគោលដៅ៖ (1) ស្ថាបនានូវគ្រឹះគំនិតមួយសម្រាប់ការកែប្រែជាតិជាថ្មីឡើងវិញ, (2) ការបង្កើតឡើងនៃគំនិតថ្មីមួយសម្រាប់ប្រជាជនកូរ៉េ, និង (3) ការលើកកម្ពស់ចំណេះដឹងប្រវត្តិសាស្ត្រជាតិ និងបញ្ហានានារបស់ជាតិ។ វាបានសង្កត់ធ្ងន់ទៅលើសារៈសំខាន់នៃការអប់រំប្រជាជន ឱ្យប្រឆាំងតបទៅនឹងផែនការណ៍ឈ្លានពានរបស់ពួកកុម្មុយនីស្តកូរ៉េខាងជើង។

នៅក្នុងឆ្នាំ 1969 ការប្រឡងចូលរៀនក្នុងសាលាអនុវិទ្យាល័យត្រូវបានលុបចោល និងការអប់រំរយៈពេល 9 ឆ្នាំត្រូវបានធ្វើឡើងជាចាំបាច់។ ជាមួយនឹងជំហាននេះ 99.2 ភាគរយនៃសិស្សរៀនចប់ថ្នាក់បឋមសិក្សាបានចូលរៀននៅសាលាអនុវិទ្យាល័យ។ ការប្រឡងចូលរៀនក្នុងសាលាវិទ្យាល័យត្រូវបានលុបចោលនៅក្នុងឆ្នាំ 1973 ប៉ុន្តែប្រព័ន្ធនៃការប្រឡងចូលសាកលវិទ្យាល័យនៅតែរក្សាទុក។

រដ្ឋាភិបាលកូរ៉េបានខំប្រឹងប្រែងយ៉ាងខ្លាំងក្លាដើម្បីអភិវឌ្ឍការអប់រំវិទ្យាសាស្ត្រ និងបច្ចេកវិទ្យា។ ជាលទ្ធផលនៅក្នុងឆ្នាំ 1967 ក្រសួងវិទ្យាសាស្ត្រ និងបច្ចេកវិទ្យាត្រូវបានបង្កើតឡើង ហើយនៅក្នុងឆ្នាំ 1971 វិទ្យាស្ថានជាន់ខ្ពស់

នៃវិទ្យាសាស្ត្រ និងបច្ចេកវិទ្យាកូរ៉េត្រូវបានបង្កើតឡើង បន្តដោយការបង្កើតឡើងនូវទីក្រុងវិទ្យាសាស្ត្រ នៅជិតតែជុង នៅក្នុងឆ្នាំ 1974 ។ វិទ្យាស្ថានទាំងអស់នេះត្រូវបានបង្កើតឡើងដើម្បីលើកកម្ពស់ដល់ការស្រាវជ្រាវផ្នែកវិទ្យាសាស្ត្រ និងការអភិវឌ្ឍបច្ចេកវិទ្យាថ្មី ហើយនៅក្នុងកិច្ចសហប្រតិបត្តិការយ៉ាងជិតស្និទ្ធរវាងក្រសួងអប់រំ និងក្រសួងវិទ្យាសាស្ត្រ និងបច្ចេកវិទ្យា ការអប់រំវិទ្យាសាស្ត្រនៅគ្រប់កម្រិតទាំងអស់នៅក្នុងសាលាត្រូវបានលើកកម្ពស់ ដូចដែលពួកគេបាន បង្កើតឲ្យមានការកើនឡើងយ៉ាងខ្លាំងក្លានៃអ្នកវិទ្យាសាស្ត្រ, អ្នកបច្ចេកវិទ្យា, និងកម្មករជំនាញ។

ក៏ដូចជាមុនដែរ ស្ថាប័នអប់រំឯកជនបានដើរតួនាទីយ៉ាងសំខាន់មួយនៅគ្រប់កម្រិតអប់រំទាំងអស់។ នៅក្នុង ឆ្នាំ 1989 ក្នុងចំណោមសាកលវិទ្យាល័យ និងមហាវិទ្យាល័យប្រមាណ 302 (ដោយរួមទាំងសាលាវិទ្យាល័យ បណ្តុះ បណ្តាលវិជ្ជាជីវៈកម្រិតទាបចំនួន 120) ប្រមាណ 80 ភាគរយជាស្ថាប័នឯកជន។ នៅក្នុងឆ្នាំ 1989 ភាគច្រើននៃ សាលាបឋមសិក្សាគឺជាស្ថាប័នរបស់រដ្ឋ ប៉ុន្តែមានសាលាអនុវិទ្យាល័យសិល្បៈសេរីរបស់ឯកជនប្រមាណ 730 , សាលា វិទ្យាល័យសិល្បៈសេរីចំនួន 632, និងសាលាវិទ្យាល័យបណ្តុះបណ្តាលវិជ្ជាជីវៈរបស់ឯកជនចំនួន 246 ។ នៅក្នុងឆ្នាំ 1989 មានសាលាផ្សេងៗទៀតប្រមាណ 200 ក្នុងនោះមានដូចជា វិទ្យាល័យស៊ីវិល, វិទ្យាល័យពាណិជ្ជកម្ម, អនុវិទ្យាល័យ និងវិទ្យាល័យផ្សេងៗទៀត ជាមួយនឹងសិស្សសរុបចំនួន 1.2 លាននាក់។ នៅក្នុងឆ្នាំ 1989 ចំនួនសិស្សសរុបនៅក្នុង ប្រទេសកូរ៉េមានចំនួន 12.2 លាននាក់។

ការអភិវឌ្ឍវប្បធម៌៖ កូរ៉េខាងត្បូងបានបោះជំហានយ៉ាងខ្លាំងក្លានៅក្នុងការអភិវឌ្ឍវប្បធម៌ បើទោះបីជាការ កម្រិតមួយចំនួនត្រូវបានដាក់លើសេរីភាពនៃការបញ្ចេញមតិ និងសេរីភាពសារពត៌មាន ដោយសារហេតុផលសន្តិសុខ ជាតិ និងដើម្បីការពារប្រឆាំងជាមួយការយោធនាបស់កូរ៉េខាងជើង និងភ្នាក់ងាររបស់ពួកគេនៅក្នុងប្រទេសកូរ៉េ ខាងត្បូង។ ប៉ុន្តែ ជាទូទៅដំណើរការនៃវប្បធម៌មិនត្រូវបានរារាំងឡើយ។

សារពត៌មាន៖ សារពត៌មានរបស់កូរ៉េ បានធ្វើដំណើររយៈពេលដ៏វែងមួយពីសម័យគ្រប់គ្រងអាណានិគមដ៏ ខ្មៅងងឹតរបស់ជប៉ុន នៅពេលដែលគ្មានកាសែតរបស់កូរ៉េណាមួយ លើកលែងតែកាសែតរបស់ រដ្ឋាភិបាលត្រូវបាន ចេញផ្សាយ។ កាសែតជាច្រើន ដែលបានលេចឡើងរវាងឆ្នាំ 1945 និង 1948 បានដួលរលំកំឡុងសង្គ្រាមកូរ៉េ ហើយ ពួកវាត្រូវបានរួមបញ្ចូលគ្នាទៅជាកាសែតជាតិប្រចាំថ្ងៃសំខាន់ចំនួន 6 ដែលក្នុងនោះមានដូចជា តុងអា អ៊ីលបូ, ឆូសុន អ៊ីលបូ, ឈូងអា អ៊ីលបូ, ក្បុងយ៉ាង ស៊ីនមូន, សេអ៊ូល ស៊ីនមូន, និងហានគូក អ៊ីលបូ ។ កាសែតភាសាអង់គ្លេសចំនួន ពីរ កាសែតកូរ៉េ និង កាសែតដំណឹងមុនគេរបស់កូរ៉េ បានលេចឡើងនៅក្នុងឆ្នាំ 1950 និងឆ្នាំ 1958 ។ ដូចដែលប្រជាជន កូរ៉េចាប់ផ្តើមធ្វើអន្តោប្រវេសន៍ទៅកាន់សហរដ្ឋអាមេរិក និងប្រទេសផ្សេងៗទៀត សាខានៃកាសែតជាតិទាំងអស់នេះ ត្រូវបានបង្កើតនៅក្នុងប្រទេសទាំងនោះ និងបានផ្តល់ពត៌មានអំពីស្ថានភាពក្នុងស្រុក។

កំឡុងសាធារណៈរដ្ឋទី 5 នៅក្នុងឆ្នាំ 1980 កាសែតទាំងអស់នេះត្រូវបានរួមបញ្ចូលគ្នាឲ្យស្ថិតនៅក្រោមការ បញ្ជារបស់រដ្ឋាភិបាល ទៅជាកាសែតជាតិសំខាន់ចំនួន 4 គឺ តុងអា, ហានគូក, ឆូសុន, និង សេអ៊ូល ។ រដ្ឋាភិបាលក៏ បានកាត់បន្ថយចំនួនលេខចេញផ្សាយពី 800 មកនៅត្រឹម 645 ដោយបានលុបចោលនូវសិទ្ធិបោះពុម្ពផ្សាយចំនួន 155 លើក។ ប៉ុន្តែ នៅពេលដែលសាធារណៈរដ្ឋទី 6 បានអនុវត្តគោលនយោបាយសេរីកម្មវប្បធម៌របស់គេនៅក្នុងឆ្នាំ 1988 និងបានកែប្រែច្បាប់សារពត៌មាន កាសែតជាច្រើនត្រូវបានចេញផ្សាយ ខណៈពេលដែលកាសែតនានាដែល ត្រូវបានបិទទ្វារត្រូវបានបើកឲ្យដំណើរការឡើងវិញ ដោយបានបង្កើនសុច្ឆរិតភាពនៃសារពត៌មាននៅក្នុងប្រទេសកូរ៉េ ខាងត្បូង។ ក្នុងចំណោមកាសែតដែលបានចេញផ្សាយរួមមាន ហានក្យូអេ (ប្រជាជនតែមួយ) ដោយបានចេញផ្សាយ

នៅក្នុងឆ្នាំ 1988 ដោយអ្នកសារព័ត៌មាននានាដែលត្រូវបានធ្វើវិស្វកម្មនៅក្នុងឆ្នាំ 1980, កាសែតសេរី អ៊ីលបូ ចេញផ្សាយនៅក្នុងឆ្នាំ 1990, និងមុនវា អ៊ីលបូ ចេញផ្សាយនៅក្នុងឆ្នាំ 1991 ។

ប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយកូរ៉េ ដែលដំណើរដោយរដ្ឋ ដែលបានកាន់កាប់ប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយវិទ្យុដំឡើងដោយជប៉ុន នៅក្នុងឆ្នាំ 1945 ត្រូវបានចូលរួមដោយ ប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយគ្រីស្ទស្យែន មួយដែលកាន់កាប់ដោយឯកជន នៅក្នុងឆ្នាំ 1954 និង ក្រុមហ៊ុនផ្សព្វផ្សាយម៉ូន៉ា, និងត្រូវបានចូលរួមដោយ ប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយវិទ្យុពាណិជ្ជកម្មដំបូងរបស់ជាតិ នៅក្នុងឆ្នាំ 1959 ។ ប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយវិទ្យុពាណិជ្ជកម្មផ្សេងទៀតដែលបានលេចឡើងបន្ទាប់ពីឆ្នាំ 1959 រួមមាន ប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយដុងអា បង្កើតឡើងនៅក្នុងឆ្នាំ 1963 និងក្រុមហ៊ុនផ្សព្វផ្សាយតុងយ៉ាង បង្កើតឡើងនៅក្នុងឆ្នាំ 1964 ។ នៅក្នុងឆ្នាំ 1966 ការផ្សព្វផ្សាយតាមប្រព័ន្ធ អេហ្ស៊ីម បានចាប់ផ្តើមឡើងនៅក្នុងប្រទេសកូរ៉េ។

បន្ទាប់ពី ប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយកូរ៉េ-អេហ្ស៊ីម ត្រូវបានបង្កើតឡើង ដែលជាប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយទូរទស្សន៍ពេញលេញលើកដំបូងនៅក្នុងប្រទេសកូរ៉េ នៅក្នុងឆ្នាំ 1961 មក ប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយវិទ្យុនានាបានចាប់ផ្តើមកម្មវិធីទូរទស្សន៍របស់ពួកគេ។ ដូច្នេះ ក្រុមហ៊ុនផ្សព្វផ្សាយតុងយ៉ាង-អេហ្ស៊ីម និងក្រុមហ៊ុនផ្សព្វផ្សាយម៉ូន៉ា-អេហ្ស៊ីម បានលេចឡើងនៅក្នុងឆ្នាំ 1964 និងឆ្នាំ 1969 ដោយហេតុនេះវាបានលើកកម្ពស់ពីវប្បធម៌ថ្មីមួយ។

នៅក្នុងឆ្នាំ 1980 ស្ថិតនៅក្រោមបញ្ជារបស់រដ្ឋាភិបាល ប្រព័ន្ធទូរទស្សន៍-វិទ្យុ-ប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយកូរ៉េ បានកាន់កាប់លើប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយឯកជនធំៗចំនួន 2 (វិទ្យុ-ប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយដុងអា និងវិទ្យុ-ទូរទស្សន៍-ក្រុមហ៊ុនផ្សព្វផ្សាយតុងយ៉ាង) និងស្ថានីយវិទ្យុតាមខេត្តដែលដំណើរការដោយឯកជនចំនួន 3 ដោយបានបន្សល់ទុកនូវតែប្រព័ន្ធវិទ្យុ-ទូរទស្សន៍-ក្រុមហ៊ុនផ្សព្វផ្សាយម៉ូន៉ា តែមួយគត់ដែលមិនមែនជាប្រព័ន្ធរដ្ឋាភិបាល។ នៅក្នុងខែធ្នូ ឆ្នាំ 1980 ប្រព័ន្ធទូរទស្សន៍-ប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយកូរ៉េ បានចាប់ផ្តើមផ្សាយទូរទស្សន៍ពណ៌ជាផ្លូវការ ត្រឹមឆ្នាំ 1989 មានស្ថានីយវិទ្យុ-អាអ៊ីម សរុបចំនួន 53, ស្ថានីយវិទ្យុ-អេហ្ស៊ីមចំនួន 58, និងស្ថានីយទូរទស្សន៍ចំនួន 44 នៅក្នុងប្រទេសកូរ៉េខាងត្បូង។ នៅក្នុងឆ្នាំ 1991 បណ្តាញទូរទស្សន៍ពីរទៀតត្រូវបានបង្កើតឡើងនៅក្នុងប្រទេសកូរ៉េ គឺ ប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយអប់រំ និងប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយសេអ៊ូល ។ អ្នកផ្សាយប្រព័ន្ធដែលទើបតែបង្កើតថ្មីទាំងនេះបានដំណើរការដោយខ្លួនគេផ្ទាល់នូវបណ្តាញវិទ្យុ ប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយអប់រំ-អេហ្ស៊ីម និងប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយសេអ៊ូល-អាអ៊ីម ។ អ្នកផ្សាយផ្សេងទៀតនៅក្នុងប្រទេសកូរ៉េមាន ក្រុមហ៊ុនផ្សព្វផ្សាយប្រជាជនសម្រាប់អ្នកកាន់សាសនាកាតូលិក និងប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយព្រះពុទ្ធសម្រាប់ពុទ្ធសាសនិក។ ផ្ទុយទៅវិញ ប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយទូរទស្សន៍ សាជីវកម្មរដ្ឋមួយដែលបើកដំណើរការដោយក្រសួងកិច្ចការប្រទេស បានផ្សាយតែពីកម្មវិធីទាក់ទងជាមួយចរាចរណ៍តែមួយប៉ុណ្ណោះ។

ចំនួនទូរទស្សន៍បានកើនឡើងពី 25,000 គ្រឿងនៅក្នុងឆ្នាំ 1961 ទៅដល់ 8.5 លានគ្រឿងត្រឹមឆ្នាំ 1989 ឬទូរទស្សន៍មួយគ្រឿងក្នុងចំណោម 1.2 គ្រួសារ។ ក្រុមហ៊ុនផ្សព្វផ្សាយចុងបូព៌ា និងក្រុមហ៊ុនផ្សព្វផ្សាយអាស៊ី បច្ចុប្បន្នបានចូលរួមនៅក្នុងការផ្សព្វផ្សាយជាភាសាបរទេសមានដូចជា ចិន, ជប៉ុន, និងរុស្ស៊ី ។

ការអភិវឌ្ឍសាសនា៖ ស្ថិតនៅក្រោមការធ្វើកំណែទម្រង់សាសនា ការកើនឡើងនៃសាសនាគឺមានភាពខ្លាំងក្លា។ ខណៈពេលដែលចំនួនពុទ្ធសាសនិកបានថយចុះពីជាង 14 លាននាក់នៅក្នុងទសវត្សឆ្នាំ 1960 មកនៅត្រឹម 8.59 លាននាក់ (15 ភាគរយនៃចំនួនប្រជាជនសរុប) នៅចុងឆ្នាំ 1989 ហើយចំនួនគ្រីស្ទសាសនិកបានកើនឡើងពី 6 លាននាក់នៅក្នុងទសវត្សឆ្នាំ 1960 ទៅដល់ 9.5 លាននាក់ (20 ភាគរយនៃចំនួនប្រជាជនសរុប) នៅត្រឹមចុងឆ្នាំ 1989 ។ ក្នុងចំណោមនេះ 8.2 លាននាក់ជាអ្នកកាន់សាសនា ប្រូតេស្តង់ និង 1.3 លាននាក់កាន់សាសនាកាតូលិក។

នៅក្នុងប្រទេសកូរ៉េខាងជើងមានព្រះវិហារគ្រីស្ទសាសនាចំនួន 31,945 និងប្រាសាទពុទ្ធសាសនាចំនួន 8,101 ។ និកាយធុក្យរ របស់ពុទ្ធសាសនាមានចំនួនអ្នកគោរពច្រើនជាងគេ។ ការនាំមកដល់ថ្មីនៃសាសនាអ៊ីស្លាម បានទទួល អ្នកផ្លាស់ប្តូរសាសនាចំនួន 5,000 នាក់ត្រឹមឆ្នាំ 1989 ។

នៅក្នុងឆ្នាំ 1987 ប្រជាជនកូរ៉េខាងត្បូងប្រមាណ 787,000 នាក់បានចុះឈ្មោះថាជាអ្នកកាន់សាសនា ខុងជឺ ហើយពួកគេបានរក្សាចេតិយ៍ចំនួន 231 ស្ថិតនៅក្រោមសមាគមនជាតិរបស់ពួកគេ។ សុងកូនវ៉ាន នៅក្នុងទីក្រុង សេអ៊ូល គឺជាចេតិយ៍ខុងជឺសំខាន់មួយនៅក្នុងប្រទេសកូរ៉េ។ ឆុងដូក្យូ (អតីត តុងហាក់) ត្រូវបានរក្សាឋានៈរបស់គេ ជាមួយអ្នកគោរព 52,350 នាក់ ដូចដែល តែជុងក្យូ ដែលគោរព តាងគូន មានអ្នកគោរពបន្តិចបន្តួចនៅក្នុងឆ្នាំ 1989 ។

ការអភិវឌ្ឍនៃវប្បធម៌ជាតិ និងវប្បធម៌បច្ចិមប្រទេស៖ ដូចដែលវប្បធម៌បច្ចិមប្រទេសបានជន់លិចនៅក្នុង ប្រទេសកូរ៉េខាងត្បូង ដែលវប្បធម៌ប្រពៃណីរបស់គេត្រូវបានសង្កត់សង្កិនកំឡុងសម័យអាណានិគមន៍ជប៉ុន ទាំងរដ្ឋា ភិបាល និងប្រជាជនបានដឹងពីតម្រូវការក្នុងការធ្វើឲ្យរស់ជាថ្មីឡើងវិញ និងបណ្តុះមរតកជាតិរបស់ពួកគេ។ ដូច្នេះ ក្រសួងវប្បធម៌ និងព័ត៌មាន បានបង្កើនថវិការបស់គេសម្រាប់វិទ្យាស្ថានតន្ត្រីបុរាណជាតិ និងបានលើកទឹកចិត្តដល់ តន្ត្រីកបុរាណ និងអ្នកបាំបុរាណ ឲ្យតម្លើងបទដ្ឋានរបស់ពួកគេ។ នៅក្នុងពេលជាមួយគ្នានោះ ក្រសួងអប់រំ បាន បង្កើតវគ្គសិក្សាផ្នែកតន្ត្រី និងរបាំប្រពៃណី មួយនៅសាលាបឋមសិក្សា និងអនុវិទ្យាល័យ និងវិទ្យាស្ថានឯកជនជា ច្រើនទៀត ហើយក្រុមប្រជាជននានាបានចូលរួមនៅក្នុងតន្ត្រី និងរបាំប្រពៃណី ដោយបានលើកតម្កើនសិល្បៈមួយ ចំនួនដូចជា ប៉ានស៊ូរី (ការសំដែងនិទានរឿងរីករាយបែបប្រពៃណី រួមជាមួយនឹងតន្ត្រី) ខណៈដែលបាន បណ្តុះបណ្តាល យុវជនកូរ៉េនូវជំនាញរបស់គេរៀងៗខ្លួន។ ជាលទ្ធផល តន្ត្រី និងរបាំប្រពៃណីរបស់កូរ៉េខាងត្បូងមិនត្រឹមតែធ្វើឲ្យរស់ ឡើងវិញប៉ុណ្ណោះទេ ប៉ុន្តែដំណើរការទៅមុខយ៉ាងខ្លាំងក្លានៅក្នុងការទទួលបានប្រជាប្រិយភាព។

ខណៈពេលដែលគ្រូបង្រៀនគូគំនូរប្រពៃណីចាស់ៗបានបង្កើតស្នាដៃឯកនៃវិចិត្រសិល្បៈថ្មីៗ និងបានបណ្តុះ បណ្តាលសិល្បៈករវ័យក្មេងនៅការដ្ឋានសិល្បៈ ឬវិចិត្រសាលារបស់ពួកគេ សិល្បៈករភាជន៍ បានធ្វើឲ្យរស់ឡើងវិញនូវ ការចាប់អារម្មណ៍លើសិល្បៈភាជន៍ប្រពៃណី ដោយការបង្កើតឡើងនូវឡថ្មីៗ និងបានផលិតគ្រឿងភាជន៍មានគុណ ភាពខ្ពស់ជាច្រើននៅក្នុងរចនាបថគ្រឿងភាជន៍ពណ៌បៃតងរបស់ កូរ៉េ និងរចនាបថភាជន៍ខៀវ និងសនៃសម័យ យី ។

នៅក្នុងវិស័យភាពយន្ត និងល្ខោន ប្រទេសកូរ៉េខាងត្បូងបានធ្វើឲ្យរស់ឡើងវិញ និងធ្វើឲ្យមាន ប្រជាប្រិយ ភាពនូវការសម្តែងរបាំតុក្កតាប្រពៃណី និងរបាំបាំងមុខ។ ក្រុមយុវជនជាច្រើនក្រុម បានចូលចិត្តជាមួយនឹងការសម្តែង នេះ ដោយបានបង្កើតសមាគមន៍ និងសង្គម និងបានសម្តែងរបាំតុក្កតានិងរបាំបាំងមុខប្រពៃណីដើម្បីបើករោងល្ខោន ដែលគេហៅថា ម៉ាដាង ដោយបាននាំត្រឡប់មកវិញនូវការសម្តែង ភ្លាងដៃ និង ណាមសាដាង ដ៏មានវ័យចំណាស់ ដែលអ្នកសម្តែងរបាំតុក្កតា និងរបាំពាក់មុខ និងអ្នកសម្តែងសាធារណៈចូលរួម។ នៅតាមតំបន់ជនបទ ការសម្តែង របាំតុក្កតានៅ ហាហ្សូ នៅជិត អានដុង នៅក្នុងខេត្ត ក្យុងសាងខាងជើង បានកើនប្រជាប្រិយភាពយ៉ាងខ្លាំងក្លា។

រដ្ឋាភិបាលបានបង្កើតពិធីបុណ្យជាតិសម្រាប់ការសម្តែង និងលេងល្បែងបែបប្រពៃណី ដើម្បីធ្វើឲ្យរស់ឡើង វិញនូវវប្បធម៌ជាតិរបស់កូរ៉េ។ នៅក្នុងពិធីបុណ្យប្រចាំឆ្នាំ អ្នកតំណាងមកពីខេត្តនានាបានសម្តែងតន្ត្រី និងរបាំ ប្រពៃណី ខណៈពេលដែលបានបង្ហាញនូវវិស័យ និងការសម្តែងបែបថ្មីនានា។

រដ្ឋាភិបាលក៏បានលើកទឹកចិត្តឲ្យមានការអភិវឌ្ឍនៃវប្បធម៌បច្ចិមប្រទេសផងដែរ។ ដូច្នេះ ថ្នាក់រៀនគំនូរ តន្ត្រី របាំ ទស្សនៈវិជ្ជា និងអក្សរសាស្ត្រ ក៏ដូចជាល្ខោនបច្ចិមប្រទេស ត្រូវបានបង្កើតឡើង។ នៅក្នុងពេលជាមួយគ្នា

នោះ គេបានសង្កត់ធ្ងន់ទៅលើការអភិវឌ្ឍនៃកម្មវិធីបណ្តុះបណ្តាលភាសាបរទេស។ ដូចដែលវប្បធម៌បច្ច័យប្រទេស ត្រូវបានអភិវឌ្ឍ សាលាវប្បធម៌មួយចំនួន មានដូចជា មណ្ឌលវប្បធម៌បច្ច័យប្រទេស នៅក្នុងទីក្រុងសេអ៊ូល ត្រូវបាន បង្កើតឡើងនៅក្នុងឆ្នាំ 1978 ។ ដោយបានបំពាក់ជាមួយវានូវ រឹងក្លែងតន្ត្រីស្នេហា, រឹងក្លែងទីក្រុងសេអ៊ូលនៃតន្ត្រី ប្រពៃណី, ក្រុមបាំក្រុងសេអ៊ូល, ក្រុមហ៊ុនតន្ត្រីក្រុងសេអ៊ូល, ក្រុមអ្នកច្រៀងក្រុងសេអ៊ូល, និងក្រុមអ្នកច្រៀងវ័យក្មេង ក្រុងសេអ៊ូល។ ក្រុមល្ខោនជាតិ និងក្រុមសម្តែងរបស់គេ មានដូចជា ក្រុមហ៊ុនភាពយន្តជាតិ, ក្រុមហ៊ុនល្ខោន ប្រពៃណីជាតិ, ក្រុមហ៊ុនរបាំជាតិ, ក្រុមហ៊ុនរបាំបាឡេជាតិ, ក្រុមអ្នកច្រៀងជាតិ និងក្រុមហ៊ុនល្ខោនជាតិ បាន ផ្សព្វផ្សាយអំពីវប្បធម៌ទំនើប ក៏ដូចជាប្រពៃណីផងដែរ។ នៅក្នុងខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ 1988 មណ្ឌលសិល្បៈសេអ៊ូល ដ៏ធំត្រូវបាន បង្កើតឡើងដើម្បីលើកកម្ពស់វប្បធម៌ជាតិ និងវប្បធម៌បរទេស។ នៅក្នុងគ្រានោះដែរ សង្គមវប្បធម៌ឯកជនជាច្រើន មាន ដូចជា មូលនិធិវប្បធម៌ និងសិល្បៈកូរ៉េ, សាលាវប្បធម៌ ហោម , ល្ខោនសិល្បៈតុក្កតាប្រជាប្រិយ, និងផ្សេងៗទៀតបាន រួមចំណែកយ៉ាងខ្លាំងក្លានៅក្នុងការអភិវឌ្ឍនូវវប្បធម៌ប្រពៃណី និងវប្បធម៌បច្ច័យប្រទេស។

ការកើនឡើងយ៉ាងធំធេងនៃកម្មវិធីតន្ត្រីនៅអនុវិទ្យាល័យ និងការបណ្តុះបណ្តាលតន្ត្រីដល់តន្ត្រីកវ័យក្មេង នៅសាកលវិទ្យាល័យនៅក្នុងជំនាញទាំងសំលេង និងឧបករណ៍ ដោយបានបង្កើតអ្នកកូតវីយូឡុង អ្នកលេងព្យាណូ និងអ្នកចម្រៀងជាច្រើននាក់ដែលបានទទួលស្គាល់ជាលក្ខណៈអន្តរជាតិ។ តន្ត្រីកវ័យក្មេងជាច្រើននាក់ដែលទទួល ការបណ្តុះបណ្តាលនៅក្នុងប្រទេសកូរ៉េ បានទទួលការបណ្តុះបណ្តាលបន្តនៅក្នុងប្រទេស និងបានក្លាយជាសមាជិក នៃក្រុមតន្ត្រីអន្តរជាតិដែលមានកិត្តិសព្ទខ្ពង់ខ្ពស់។ នៅក្នុងគ្រានោះដែរ អ្នកនិពន្ធបទក្លែង បានបង្កើតការប្រទេចចម្រៀងជា ច្រើនជាមួយនឹងកំណាព្យដែលសរសេរឡើងដោយកវីពីមុន។ ក្នុងចំណោមកាព្យទាំងអស់នោះមាន “អាហ្សាលាស”, “ភ្នំដែលមានផ្កា”, “បេះដូងរបស់ម្តាយ”, និង “ស្នេហា”។ ក្នុងចំណោមកំណាព្យថ្មីៗបំផុតដែលបានក្លាយជាកាព្យនៃ បទចម្រៀងមាន “ជំនាញអ្វី” និង “អ្នកត្រួសត្រាយ”។ អ្នកនិពន្ធបទក្លែងម្នាក់បានប្រើ “សុបិន” ដែលជាកំណាព្យស៊ីចូ សរសេរឡើងដោយវ៉ាងធីនអ៊ី ដែលជាកំណាព្យស្រ្តីមួយនៅក្នុងសតវត្សទី 16 ដូចដែលកាព្យរបស់ចម្រៀងលោក បានភ្ជាប់មកវប្បធម៌ដំបូងជាមួយនឹងវប្បធម៌បច្ចុប្បន្ន។ នៅក្នុងគ្រានោះដែរ អ្នកនិពន្ធបទក្លែងវ័យក្មេងមួយចំនួន បានសរសេរចម្រៀងប្រឆាំង មានដូចជា “ទឹកសន្សើមពេលព្រឹក” និង “ព្រះយេស៊ូបាក់មង្គុតមាស”។

បើទោះបីជាគុណភាព និងបទដ្ឋាននៃកូនរបស់កូរ៉េខាងត្បូងនៅតែត្រូវការធ្វើឲ្យប្រសើរឡើងក៏ដោយ ក្រុម ហ៊ុនកូនជាច្រើនដែលបានលេចឡើងនៅក្នុងទសវត្សឆ្នាំ 1960 បានប្រគូតប្រជែងសម្រាប់ឧត្តមភាព និងទីផ្សារ ជាមួយនឹងថវិកាមានកម្រិត និងអ្នកសំដែងតិចតួចដែលមានទេពកោសល្យ។ ជាមួយគ្នានោះដែរ ពួកគេបានផលិត កូនជាច្រើនដែលទាក់ទងជាមួយប្រវត្តិសាស្ត្រ និងសង្គម។ បន្ទាប់ពីទទួលបានបទពិសោធន៍ និងកើនឡើងពីទសវត្ស មក អ្នកផលិតកូន និងអ្នកដឹកនាំកូរ៉េខាងត្បូង បានក្លាយទៅជាអ្នកមានជំនាញ ហើយបច្ចេកទេសរបស់គេកាន់តែ ប្រសើរឡើង ហើយនៅក្នុងឆ្នាំ 1989 កូន ហេតុអ្វីធម្មព្រះពុទ្ធធើរដំណើរទៅទិសខាងកើត? បានឈ្នះពានរង្វាន់កូន ល្អបំផុតនៅក្នុងពិធីបុណ្យកូនទីក្រុងលូខាណូ នៅក្នុងប្រទេសស្វីស។ នៅក្នុងឆ្នាំនោះ គូសម្តែងស្រ្តីកូរ៉េម្នាក់នៅក្នុង រឿង ម្តាយស្បែកខ្មៅ បានទទួលពានរង្វាន់តារាស្រ្តីល្អបំផុតនៅក្នុងពិធីបុណ្យកូន ទីក្រុងវ៉ែននីស និងកូនមួយទៀត ជាមួយនឹងចំណងជើងទាក់ទងជាមួយពុទ្ធសាសនាថា អាដេ អាដេ ប៉ារ៉ា អាដេ (មក មក មកខាងលើ) ក៏ទទួលបាន ពានរង្វាន់តារាស្រ្តីល្អបំផុតនៅក្នុងពិធីបុណ្យកូនទីក្រុងម៉ូស្កូ ។

ទិដ្ឋភាពសំខាន់ពីរបានលេចឡើងនៅក្នុងទសវត្សឆ្នាំ 1980 នៅក្នុងការអភិវឌ្ឍនៃឧស្សាហកម្មកូនរបស់កូរ៉េ ខាងត្បូង។ ទីមួយគឺការរីកឡើងនៃក្រុមអ្នកផលិតកូនវ័យក្មេងដែលសង្កត់ធ្ងន់ទៅលើភាពខ្មោងដ៏តនៃសង្គមកូរ៉េ ដោយផ្ដោតការយកចិត្តទុកដាក់របស់ពួកគេទៅលើប្រជាជនរស់នៅក្រៅសង្គម អមនុស្សធម៌ និងការសង្កត់សង្កិន។

មួយទៀតគឺការលេចឡើងនៃអ្នកផលិតកុនស្ត្រី ដែលតស៊ូដើម្បី “ជំនះដល់ការលើកតម្កើនឋានៈស្ត្រី” ដោយបានផលិត នូវកុនមួយចំនួនដូចជា សូម្បីតែកែវតូចមួយក៏មានឈ្មោះមួយដែរ ។

នៅក្នុងទសវត្សឆ្នាំ 1950 ប្រលោមលោក និងរឿងខ្លីៗដែលបានបង្ហាញពីតថភាពពិតត្រូវបានគេផលិត ឡើង។ ប្រលោមលោកដំបូងដែលលេងចេញគឺ ស្ត្រីមានសេរីភាព ដែលពិពណ៌នាអំពីតថភាពពិតនូវស្ថានភាពសង្គម សីលធម៌ និងបំណងប្រាថ្នារបស់មនុស្សសម័យទំនើប។ ប៉ុន្តែ រឿងដែលគ្របដណ្តប់ទៅលើ “អក្សរសាស្ត្រមុនសម័យ សង្គ្រាម” គឺអមនុស្សធម៌របស់មនុស្សចំពោះមនុស្ស។ ប្រលោមលោកមួយចំនួនមានដូចជា ទឹកផ្កាឈូក, ថ្ងៃដែល មានភ្លៀងធ្លាក់, និងកាំជ្រួច ដែលមាននិន្នាការឆ្លុះបញ្ចាំងទាក់ទងជាមួយសង្គ្រាមកូរ៉េ។

នៅក្នុងទសវត្សឆ្នាំ 1970 បន្ទាប់ពីស្តារឡើងវិញពីភាពញាប់ញ័រនៃសម័យក្រោយបដិវត្តន៍យោធាក្នុងទសវត្ស ឆ្នាំ 1960 អ្នកនិពន្ធច្រើនបានលើកតម្កើននូវអ្វីដែលគេហៅថា អក្សរសាស្ត្រជាតិ ដែលជាតិនិយមត្រូវបានបង្ហាញនៅក្នុង “ការស្វែងរកអត្ថន័យនៃជីវិតរបស់ជាតិ និងការស្តារឡើងវិញនៃជាតិទាំងមូល”។ នៅចុងទសវត្សឆ្នាំ 1970 និង 1980 អ្នកនិពន្ធវែងបាននាំមកនូវការរីកឡើងនូវអ្វីដែលគេស្គាល់ថា “អក្សរសាស្ត្ររបស់ប្រជាជន” ដោយបានគូស បញ្ជាក់អំពីការប្រមូលផ្តុំថាជា “ធាតុដ៏សំខាន់នៅក្នុងសង្គម ជាការប្រើប្រាស់អក្សរសាស្ត្រ និងជាមូលដ្ឋានអំណាច មួយ”។ ក៏ដូចជាអ្នកផលិតកុនវែងក្នុង និងវិនាសនិពន្ធមានធ្វើកន្លងមក អ្នកនិពន្ធនៅក្នុងក្រុមនេះ បាននិពន្ធទាក់ទង ជាមួយបញ្ហាចិត្តសាស្ត្រនៅក្នុងសង្គមកូរ៉េខាងត្បូងនៅក្រោយសង្គ្រាម នៅពេលដែលមានការផ្លាស់ប្តូរសង្គម និង បរិស្ថានសេដ្ឋកិច្ចដ៏ខ្លាំងក្លាមួយ ជាពិសេសការធ្វើទំនើបនីយកម្ម និងឧស្សាហូបនីយកម្ម ដោយបានបង្កើតស្ថានភាពណ៍ ថ្មីៗ និងមិនធ្លាប់ស្គាល់ពីមុនមកជាច្រើន។ អ្នកនិពន្ធទាំងអស់នេះសរសេរទាក់ទងច្រើនជាមួយបញ្ហានៃប្រជាជន ដែលរស់នៅក្រៅទីក្រុង ប្រជាកសិករដែលនៅដាច់ឆ្ងាយ កម្មករដែលមានការមិនពេញចិត្ត និងយុវជនដែលសកម្ម និងការធ្វើបដិវត្តន៍គំនិត។ អ្នកនិពន្ធប្រលោមលោក និងរឿងខ្លីៗផ្សេងទៀតសរសេរទាក់ទងជាមួយបញ្ហាដែលទាក់ ទងជាមួយនឹងការធ្លាក់ចុះនៃសណ្តាប់ធ្នាប់សង្គមបុរាណ និងទំនាក់ទំនងរបស់មនុស្ស ក៏ដូចជាការតស៊ូនយោបាយ ដែលនិស្សិតកូរ៉េវែងក្នុងបានចូលរួម។ ក្នុងចំណោមកិច្ចការរបស់អ្នកនិពន្ធវែងទាំងនេះមាន កូនបាល់តូច ប្រលែងលេងដោយមនុស្សតឿម្នាក់ និងទីក្រុងម៉ាស៊ីន ។

អ្នកនិពន្ធស្ត្រីបានចូលរួមនៅក្នុងចលនាអក្សរសាស្ត្រថ្មី ដោយបានបង្កើតប្រលោមលោក និងរឿងខ្លីៗជាច្រើន ដែលបានពិពណ៌នាអំពីអវិចារណភាព និងបដិវាទកម្មនៅក្នុងសង្គមកូរ៉េខាងត្បូង ក៏ដូចជាបញ្ហានានាដែលស្ត្រីបាន ជួបប្រទះនៅក្នុងការផ្លាស់ប្តូរដ៏ខ្លាំងក្លាមួយនៃសង្គម និងស្ថានភាពសេដ្ឋកិច្ច។ ស្នាដៃមួយចំនួនដូចជា ចម្រៀងនៃត្រែ នៅពីក្រោយទ្វារខាងក្រោយ (បកប្រែទៅជាភាសាអង់គ្លេសថា ទំនុបច្រៀងបំពេរ), ថ្ងៃ និងសុបិន, ល្បែងពេល រសៀល, និង បន្ទាប់មួយនៅក្នុងដើមឈើ ដែលតំណាងឲ្យស្នាដៃរបស់អ្នកនិពន្ធស្ត្រី។ រឿង ទាំងអស់នេះបាន ពិពណ៌នាពីរូបភាពនៃការរស់នៅរងទុក្ខរវាងប្រជាជនកូរ៉េជាទូទៅ និងជាពិសេសគឺស្ត្រី។ នៅក្នុងរឿង បន្ទាប់មួយនៅ ក្នុងដើមឈើ អ្នកនិពន្ធបានពិពណ៌នាអំពីអ្នកតស៊ូបះបោរវែងក្នុងម្នាក់ មិនសប្បាយចិត្ត ប្រឆាំងទៅនឹងការបង្កើត ប្រឆាំងទៅនឹងវណ្ណៈគប្បីបតី អ្នកដែលបន្ទាប់ពីស្វែងរកឥតបានប្រយោជន៍នូវអត្ថន័យនៃជីវិត និងបេសកកម្មថ្មីមួយ នៅក្នុងទសវត្សឆ្នាំ 1980 ដោយបានបញ្ចប់ជីវិតរបស់នាងនៅក្នុងគ្រោះអន្តរាយមួយ។

នៅចុងទសវត្សឆ្នាំ 1980 អ្នកសរសេររឿងប្រលោមលោកដែលទាក់ទងជាមួយពេលវេលានៃការព្យាយាម មុន និងកំឡុងពេលនៃសង្គ្រាមកូរ៉េ បានបង្កើតប្រលោមលោកមួយចំនួន មានដូចជា កងទ័ពភាគខាងត្បូង និងជួរភ្នំ តែបែក ។ នៅក្នុងគ្រានោះដែរ កវីដែលប្រឆាំងបានសរសេរកំណាព្យសម្រាប់ធ្វើការប្រឆាំងដោយបន្តពីក្រោយគឺមធីហា

អ្នកដែលធ្វើការតស៊ូដើម្បីនយោបាយប្រជាធិបតេយ្យ និងយុត្តិធម៌សង្គម នៅក្នុងកំណាព្យប្រឆាំងរបស់លោកនៅក្នុង ទសវត្សរ៍ឆ្នាំ 1960 និងឆ្នាំ 1970 ។

ជាមួយនឹងការរីកឡើងបន្ទាប់ពីសង្គ្រាមកូរ៉េនៃសមាគមន៍វិចិត្រសិល្បៈកូរ៉េ និងការតាំងពិពណ៌សិល្បៈកូរ៉េ សហសម័យសម្រាប់ការចូលរួមរបស់វិចិត្រករ ភាពចម្រុះនៃរចនាបទ និងបច្ចេកទេសដ៏គួរឲ្យចាប់អារម្មណ៍មួយនៅ ក្នុងសិល្បៈភាជន៍ និងចម្លាក់។ ការប្រកួតប្រជែងរវាងសាលាប្រាកនិយមបែបប្រពៃណីដែលធ្វើការតស៊ូដើម្បីអភិរក្ស “រាល់ទម្រង់ធម្មជាតិទាំងអស់” ជាមួយនឹងវិចិត្រករស្ថិតនៅក្នុង សមាគមន៍សិល្បៈកូរ៉េ ដែលបានបដិសេធការរំលោភ ធម្មជាតិទាំងឡាយ និងសំលឹងទៅរកការដំណើរការទៅដោយឯកឯងនូវស្នាដៃរបស់ពួកគេ ដោយបានផ្តល់នូវកម្លាំង រុញច្រានថ្មីមួយ ដើម្បីការរីកឡើងនៃសិល្បៈចម្លាក់នៅក្នុងប្រទេសកូរ៉េខាងត្បូង។ ស្ថាបត្យកម្មសម័យទំនើបបានចូល រួមនៅក្នុងការបណ្តុះនូវរូបភាពអក្សរសាស្ត្រ, ជាងគំនូរ, ជាងចម្លាក់, និងវិចិត្រករភាជន៍ និងបានរចនាសំណង់ដ៏អស្ចារ្យ ដោយបានផ្លាស់ប្តូរមុខមាត់នៃទីក្រុងរបស់កូរ៉េខាងត្បូង។ សាលាប្រធានថ្មី វិសាលវិហារព្រះវិហារ សាលារៀន ពហុកីឡដ្ឋាន និងសំណង់ពាណិជ្ជកម្មដែលពួកគេបានរចនា និងស្ថាបនាឡើង បាននាំមកនូវសកលនិយមមួយចំនួននៅក្នុងស្ថាប ត្យកម្មនៅក្នុងប្រទេសកូរ៉េខាងត្បូង។

នៅក្នុងវិស័យល្ខោនសម័យទំនើប សង្គមល្ខោនថ្មី ដែលជាស្ថាប័នមួយនៃល្ខោនជាតិ បានលេចឡើងភ្លាមៗ បន្ទាប់ពីសង្គ្រាមកូរ៉េ ហើយមណ្ឌលជាតិកូរ៉េសម្រាប់វិទ្យាស្ថានល្ខោនអន្តរជាតិ ដែលបានលេចឡើងនៅក្នុងឆ្នាំ1958 បានធ្វើឲ្យការសម្តែងបែបបច្ច័យប្រទេសមានប្រជាប្រិយភាព។ ពួកគេត្រូវបានចូលរួមដោយក្រុមល្ខោនផ្សេងទៀតដែល បានបង្កើតឡើងនៅក្នុងទសវត្សរ៍ឆ្នាំ 1960 និង 1970 ដោយបានលើកកម្ពស់ល្ខោនសម័យទំនើបជាមួយនឹងបទ ពិសោធន៍របស់កូរ៉េ។

ការរក្សាទ្រព្យសម្បត្តិវប្បធម៌ជាតិ៖ ដើម្បីទទួលបានបន្ទុកនៅក្នុងការថែរក្សានូវវប្បធម៌បុរាណ និងទ្រព្យសម្បត្តិ ជាតិ ច្បាប់ស្តីពីការអភិរក្សនៃទ្រព្យសម្បត្តិវប្បធម៌ត្រូវបានប្រកាសឲ្យប្រើនៅក្នុងឆ្នាំ 1961 ហើយការិយាល័យរដ្ឋបាល សម្រាប់ការគ្រប់គ្រងសម្រាប់ការថែរក្សាទ្រព្យសម្បត្តិវប្បធម៌ជាតិ ត្រូវបានបង្កើតឡើង។ ស្ថិតនៅក្រោមច្បាប់ផលិត ផលសិល្បៈបុរាណ សំណង់បុរាណ ហើយសូម្បីតែបុគ្គលមួយចំនួនដូចជា អ្នកប្រជាប្រិយ តន្ត្រីករ វិចិត្រករ និង សិប្បករត្រូវបានគេគំណត់ថាជា “ទ្រព្យសម្បត្តិវប្បធម៌”។ នៅក្នុងឆ្នាំ 1989 រដ្ឋាភិបាលបានចុះឈ្មោះកន្លែង និងវត្ថុ នានាប្រមាណ 1,249 ជាកន្លែងវប្បធម៌ និងប្រវត្តិសាស្ត្រ, ទីកន្លែងចំនួន 271 ជាបូជនីយដ្ឋានជាតិ, វត្ថុចំនួន 221 ជាសម្ភារៈប្រពៃណី និងទំនៀមទម្លាប់របស់អ្នកស្រុក, និងបានជ្រើសរើសបុរស និងស្ត្រីប្រមាណ 90 នាក់ជា “ទ្រព្យ សម្បត្តិវប្បធម៌អរូបី”។ នៅក្នុងគ្រានោះដែរ រដ្ឋាភិបាលបានបញ្ចេញនូវគម្រោងជាច្រើនដើម្បីស្តារទ្រព្យសម្បត្តិវប្បធម៌ ឡើងវិញ ខណៈពេលដែលផ្លូវបុរាណមួយចំនួនត្រូវបានធ្វើកំណាយក្រោមការគ្រប់គ្រងរបស់រដ្ឋាភិបាល។

ដូច្នេះ ទាំងវប្បធម៌បុរាណ និងសម័យទំនើបបានរីកឡើងនៅក្នុងប្រទេសកូរ៉េខាងត្បូងបន្ទាប់ពីឆ្នាំ 1953 ខណៈ ពេលដែលទ្រព្យសម្បត្តិវប្បធម៌ខាងវិញ្ញាណ និងសម្ភារៈត្រូវបានគេថែរក្សា។ ទិដ្ឋភាពសំខាន់បំផុតមួយនៃការអភិវឌ្ឍ វប្បធម៌នាពេលបច្ចុប្បន្ននេះគឺ ការបង្កើតឡើងនៃគោលនយោបាយវប្បធម៌ថ្មីមួយដោយរដ្ឋាភិបាល ដែលធ្វើសេរីកម្ម ដល់ច្បាប់សារពត៌មានដែលបានថែរក្សាប្រធានបទនៃស្នាដៃទាំងឡាយនៃវិចិត្រករកូរ៉េ ដែលបានរត់ទៅកាន់ប្រទេស កូរ៉េខាងជើង ក៏ដូចជាវិចិត្រករកូរ៉េដែលស្ថិតនៅក្នុងបណ្តាប្រទេសសង្គមនិយមនានា។ ជំហានមួយចំនួនត្រូវបានធ្វើ ឡើងដោយរដ្ឋាភិបាលដោយអនុញ្ញាតឲ្យប្រជាជនរីករាយជាថ្មីឡើងវិញនូវ ចម្រៀង ស្នាដៃអក្សរសាស្ត្រ គំនូរ កំណាព្យ និងស្នាដៃសិល្បៈផ្សេងៗទៀតដែលត្រូវបានហាមឃាត់ដោយច្បាប់។

ការអភិវឌ្ឍវប្បធម៌ផ្សេងៗទៀត៖ ខណៈពេលដែលគណៈកម្មការចងក្រងប្រវត្តិសាស្ត្រជាតិបានបង្កើតការស្រាវជ្រាវ និងសកម្មភាពបោះពុម្ពផ្សាយរបស់គេដើម្បីលើកកម្ពស់ការសិក្សាប្រវត្តិសាស្ត្រកូរ៉េ សារមន្ទីរជាតិ ដែលត្រូវបានបង្កើតឡើងនៅក្នុងឆ្នាំ 1972 នៅក្នុងទីធ្លាវៃព្រះរាជវាំង ក្បែរ និងសារមន្ទីរជាតិនៃសិល្បៈសម័យទំនើប ត្រូវបានបង្កើតឡើងនៅក្នុងព្រះរាជវាំង តូកស៊ូ បានផ្តល់នូវឱកាសដ៏សំខាន់ដល់ប្រជាជនជាច្រើនដឹងពីតម្លៃនៃវប្បធម៌បុរាណ និងសម័យទំនើបរបស់កូរ៉េ។ សារមន្ទីររបស់រដ្ឋផ្សេងៗទៀតមានដូចជា ក្បុងជូ, ពូយ៉ូ, កុងជូ, និងក្វាន់ជូ ជាមួយនឹងការបង្កើតសារមន្ទីរឯកជនមួយចំនួនដូចជា សារមន្ទីរ អេមីឡេ បាននាំមកនូវទ្រព្យសម្បត្តិវប្បធម៌ ខណៈពេលដែលបានផ្តល់នូវឱកាសក្នុងការទទួលបាននូវចំណេះដឹងអំពីកេរ្តិ៍ដ៏ណែល និងមរតកប្រវត្តិសាស្ត្រ។ នៅក្នុងគ្រានោះដែរ នៅក្នុងឆ្នាំ 1973 ការបង្កើតឡើងជាលក្ខណៈឯកជននៃភូមិប្រជាប្រិយមួយនៅជិតស៊ីន បានក្លាយទៅជាសារមន្ទីរបើកទូលាយដ៏សំខាន់មួយក្នុងចំណោមសារមន្ទីរ នានានៅក្នុងប្រទេសកូរ៉េខាងត្បូង ជាមួយនឹងការបង្ហាញនូវទិដ្ឋភាពមួយចំនួននូវវប្បធម៌បែបបុរាណរបស់កូរ៉េ ដោយរួមមានទាំងស្ថាបត្យកម្ម និងវិធីសាស្ត្រនៅក្នុងការផលិត។

3. ប្រទេសជប៉ុន

3.1. ប្រទេសជប៉ុនបន្ទាប់ពីឆ្នាំ 1945

នៅពេលដែលអធិរាជស្តេច បើកកម្មវិធីកីឡាអូឡាំពិកនៅថ្ងៃទី 10 ខែតុលា ឆ្នាំ 1964 មានមនុស្សតិចតួចណាស់ដែលមិនបានទស្សនាកម្មវិធីដ៏សំខាន់នេះ។ នៅពេលនោះ អធិរាជស្តេច ដែលជាមហាក្សត្ររបស់ប្រទេសជប៉ុនសម័យសង្គ្រាម បានធ្វើជាអធិបតីក្នុងចំណោមហ្វូងមហាជនចំនួន 75,000 នាក់ និងអត្តពលិកចំនួន 5,000 នាក់ ដែលធ្វើដំណើរមកពីប្រទេសចំនួន 94 ។ អ្នកកាន់កុបភ្លើង គឺជាអត្តពលិកមួយរូបមកពីសកលវិទ្យាល័យវ៉ាសេដា ដែលបានកើតនៅហ៊ីរ៉ូស៊ីម៉ា អំឡុងពេលនៃការទម្លាក់គ្រាប់បែបបរមាណូ។ នៅពេលដែលល្បែងកីឡានេះបានបិទបញ្ចប់នៅក្នុងរយៈពេលពីរសប្តាហ៍ក្រោយមក ប្រទេសជប៉ុនឈ្នះបានមេដាយមាសចំនួន 16 គ្រឿង ហើយអ្នកកាសែតនានាបានថ្លែងសរសើរអំពីការចូលរួមរបស់ប្រទេសជប៉ុនទៅក្នុងសហគមន៍អន្តរជាតិ។ ប្រធានអូឡាំពិកលោក អាវេរី ព្រុនដេហ្គ បានប្រកាសថា ប្រទេសជប៉ុនគឺជា “ប្រទេសអូឡាំពិកលេខ 1 នៅលើពិភពលោក”។

ជ័យជំនះនេះ បានចង្អុលបង្ហាញពីការស្ថាបនាឡើងវិញនៃប្រទេសជប៉ុនបន្ទាប់ពីសង្គ្រាម។ ក្នុងនោះ វាបានបង្ហាញពីភាពជោគជ័យរបស់ប្រទេសនេះនៅក្នុងការស្តារឡើងវិញមិនត្រឹមតែសន្តិភាពប៉ុណ្ណោះទេ ប៉ុន្តែអនុភាពសេដ្ឋកិច្ចយ៉ាងឆាប់រហ័ស។ វាក៏បានបង្ហាញពីការរីកចម្រើនដ៏ស្តុកស្តម្ភមួយផងដែរ។ ការដំណើរការអំពីការចំណាយលើហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធសម្រាប់ការប្រកួតកីឡា, ជាពិសេស លើការចំណាយលើថ្មីៗល្បឿនលឿនដំបូងបំផុតលើពិភពលោក នាំឲ្យមានការយកចិត្តទុកដាក់ចំពោះបញ្ហានយោបាយក្នុងស្រុក ដែលអាចនឹងកើតមានគ្រប់ពេលវេលា។ តាមពិតទៅ ការឈ្នះមេដាយមាសភាគច្រើនអាមេរិក បានបង្ហាញអំពីការបន្តស្ថិតនៅក្រោមបង្គាប់របស់ប្រទេសជប៉ុនចំពោះសត្រូវដែលក្រោយមកប្រែក្លាយជាសម្ព័ន្ធមិត្ត។ ការប្រើប្រាស់កីឡាដើម្បីទាក់ទាញពិភពលោក គឺជាវិធីសាស្ត្រការទូតប្រយោលមួយដែលទទួលបានទាំងការកើតសរសើរ និងការរិះគន់។

ជ័យជំនះអូឡាំពិកនេះ មិនមែនទទួលបានដោយងាយឡើយ។ នៅពេលដែលសង្គ្រាមបានបញ្ចប់, ប្រទេសជប៉ុនស្ថិតនៅសភាពផេះផង់, ដែលក្នុងនោះទីក្រុងចំនួន 65 ត្រូវបានទម្លាក់គ្រាប់បែកក្លាយទៅជាអ្វីដែលប្រជាជនជប៉ុនហៅថា យ៉ាគី ណូហារ៉ា (ឆេះរាបដល់ដី) មានប្រជាជនជិត 3 លាននាក់បានស្លាប់, រោងចក្រនៅក្នុងប្រទេស 60 ភាគរយឈប់ដំណើរការ, ទ្រព្យសម្បត្តិជាតិ 1/4 ត្រូវបានបំផ្លាញ។ គ្រូបង្រៀនមួយរូបបានសម្លឹកថា នៅ

ពេលដែលលោកសំលឹងមើលកញ្ចក់នៅក្នុងបន្ទប់ទឹកនៅក្នុងផ្ទះក្តៅ “ខ្ញុំចាប់ផ្តើមដឹង, មុខរបស់ខ្ញុំចាស់ជាងមុនរហូតដល់ខ្ញុំមិនអាចមើលស្គាល់, ស្រមើលនៃសេចក្តីស្លាប់មួយបានលេចឡើង... នៅអំឡុងពេលនោះ កង្វះអាហារូបត្ថម្ភបានបណ្តាលឲ្យរាងកាយមានការប្រែប្រួល, ហើយមនុស្សជាច្រើនមើលទៅដូចជាខ្មោចអញ្ចឹង”។ លោកក៏បានឆ្លើយតបទៀតថា លោកមានអារម្មណ៍អស់កម្លាំងនៅពេលដែលឮសាច់ញាតិ “ត្អូញត្អែរដាក់គ្នា, ស្រែកខ្លាំងៗដាក់គ្នា, ហាក់ដូចជាមនុស្សឆ្លាត”។ សម្រាប់មនុស្សជាច្រើន ភាពលំបាកនេះបានបន្តអស់រយៈពេលជាច្រើនឆ្នាំ, ឧបសគ្គមួយបន្តឧបសគ្គមួយ។ បន្ទាប់ពីសង្គ្រាមបញ្ចប់ ប្រជាជនប្រមាណ 13 លាននាក់នៅតែបន្តអត់ការងារធ្វើ។ នៅត្រឹមចុងឆ្នាំ 1949 ប្រជាជនដែលគ្មានផ្ទះសំបែង បានជួបប្រទះគ្រោះអត់ឃ្លានរហូតដល់ស្លាប់, គ្រួសារនានានៅតែបន្តស្វែងរកអ្នកបាត់ខ្លួនដែលជាសាច់ញាតិដែលបានធ្វើដំណើរទៅក្រៅប្រទេសអំឡុងទសវត្សនៃការពង្រីកដែនដីអាណានិគម។

ថ្វីបើមានបញ្ហាទាំងនេះក៏ដោយ ការវិលត្រឡប់របស់ប្រទេសជប៉ុនទៅរកសភាពល្អប្រសើរឡើងវិញស្ទើរតែមានលឿនដូចជាការចុះហត្ថលេខាលើឯកសារចុះចាញ់ជាផ្លូវការនៅថ្ងៃទី 2 ខែកញ្ញា។ ដំណើរការនៃការស្តារឡើងវិញត្រូវបានចាត់ចែងដោយរដ្ឋាភិបាល, ដែលដំណើរការស្ថិតនៅក្រោមការគ្រប់គ្រងរបស់សម្ព័ន្ធមិត្ត ប៉ុន្តែជាក់ស្តែងស្ថិតនៅក្រោមអំណាចរបស់អាមេរិក អ្នកដែលមានវត្តមានក្នុងចំនួនដ៏ច្រើននៅក្នុងប្រទេសជប៉ុនចាប់ពីឆ្នាំ 1945 មក។ ត្រូវបានគេស្គាល់ថា មេបញ្ជាការជាន់ខ្ពស់នៃមហាអំណាចសម្ព័ន្ធ និងមានកម្ពស់ខ្ពស់ លោកដូក្លាស់ មាកអាជ័រ ដែលអ្នកគ្រប់គ្រងការដណ្តើមកាន់កាប់ប្រទេសជប៉ុន បានបានសន្យាដោយសេចក្តីក្លាហានក្នុងការស្តារប្រទេសជប៉ុនឡើងវិញឲ្យក្លាយជាប្រទេសដែលមានសេដ្ឋកិច្ចរឹងមាំ ក្នុងនាមជាប្រទេសវិយោធាកម្ម និងប្រជាធិបតេយ្យ។ តាមសំដីរបស់អ្នកគំនូរជីវចលជនជាតិជប៉ុនមួយរូប អ្នកដែលបានឃើញពីការទម្លាក់គ្រាប់បែករបស់អាមេរិកពីលើអាកាសបានលើកឡើងថា “នៅពីលើអាកាសដូចគ្នា អំណោយនៃសន្តិភាពបានធ្លាក់ចុះមក។ អ្វីដែលគេហៅថា បដិវត្តប្រជាធិបតេយ្យ”។

ទិដ្ឋភាពសំខាន់មួយនៃការដណ្តើមកាន់កាប់ គឺសេចក្តីសម្រេចចិត្តរបស់ទីបញ្ជាការជាន់ខ្ពស់នៃមហាអំណាចសម្ព័ន្ធនៅក្នុងការធ្វើការជាមួយរដ្ឋាភិបាលរបស់ជប៉ុនចាស់។ ផ្ទុយទៅនឹងប្រទេសអាឡឺម៉ង់ ដែលសម្ព័ន្ធមិត្តបានដករដ្ឋាភិបាលចាស់ចេញ និងដាក់ជំនួនដោយរដ្ឋាភិបាលរបស់ពួកគេផ្ទាល់, មន្ត្រីមេបញ្ជាការជាន់ខ្ពស់នៃមហាអំណាចសម្ព័ន្ធបង្កើតរចនាសម្ព័ន្ធរដ្ឋាភិបាលទ្វេភាគី ជាមួយនឹង រដ្ឋបាលរបស់មាកអាជ័រ គឺជាអ្នកបង្កើតគោលនយោបាយ និងផ្តល់ការត្រួតពិនិត្យ ខណៈពេលដែលរដ្ឋាភិបាលជប៉ុនអនុវត្តកិច្ចការប្រចាំថ្ងៃ។ វិធីសាស្ត្រនេះបាននាំទៅដល់ជម្លោះជាប្រចាំ និងជួរជិត, ប៉ុន្តែនៅតែមានដំណើរការទៅមុខ ដោយសារភាគីទាំង 2 មានគោលដៅរួម។ ទីបញ្ជាការជាន់ខ្ពស់នៃមហាអំណាចសម្ព័ន្ធមិត្ត បានធ្វើសេចក្តីសម្រេចចិត្តនៅដើមដំបូងនៅក្នុងការបង្កើតសម្ព័ន្ធមិត្តប្រជាធិបតេយ្យមួយ ជាជាងការដាក់ទណ្ឌកម្មលើប្រទេសជប៉ុន។ ប្រជាជនជប៉ុន ដែលអស់កម្លាំងដោយសារសង្គ្រាម, បានបង្ហាញពីឆន្ទៈនៅក្នុងការសហការ។ ភាគីទាំង 2 ចង់បានប្រទេសមួយដែលរឹងមាំ និងមានសន្តិភាព។ មានករណីលើកលែងមួយកើតឡើងនៅអូគីណាវ៉ា ជាទីកន្លែងដែល អាមេរិកបង្កើតរដ្ឋាភិបាលគ្រប់គ្រងផ្តាច់ការមួយជាអចិន្ត្រៃយ៍ ដែលផ្ទុយពីបំណងប្រាថ្នារបស់ជនជាតិជប៉ុន។

នៅប៉ុន្មានខែដំបូងបន្ទាប់ពីសង្គ្រាម មន្ត្រីជឿនលឿននិយម ទាំងនៅក្នុងទីបញ្ជាការជាន់ខ្ពស់នៃមហាអំណាចសម្ព័ន្ធមិត្ត និងការិយាល័យធិបតេយ្យជប៉ុនបានប្រើប្រាស់ភាពស្រងាកចិត្តជាមួយយោធានិយម ដើម្បីទទួលបានការគាំទ្រលើគំនិតផ្តួចផ្តើមប្រជាធិបតេយ្យជាច្រើន។ អ្នកធ្វើកំណែទម្រង់បានដកចេញនូវគំនិតជាតិនិយមចេញពីសៀវភៅសិក្សា, មាកអាជ័របានលើកទឹកចិត្តឲ្យមានសហជីពការងារ និងការតស៊ូមតិរួមគ្នា, អ្នកនិពន្ធ និងអ្នកបោះពុម្ពផ្សាយទទួលបានសេរីភាពថ្មី, ហើយការធ្វើកំណែទម្រង់ដ៏ធ្ងន់ធ្ងរមួយបានប្រែក្លាយផ្ទៃដីកសិកម្មពីការ

គ្រប់គ្រងថៅកែដីធ្លីទៅប្រជាកសិករ។ អ្វីដែលមានឥទ្ធិពលសំខាន់ជាងគេគឺ ធម្មនុញ្ញថ្មីមួយ ដែលត្រូវបានដាក់ឱ្យប្រើប្រាស់នៅក្នុងឆ្នាំ 1947 ។ បន្ទាប់ពីការបដិសេធរបស់ក្រុមអ្នកអភិរក្សនិយម ជប៉ុននៅក្នុងការធ្វើវិសោធនកម្មធម្មនុញ្ញមីអ៊ុយ, មាកអាជ័រ បានបង្កើតគណកម្មាធិការនៃទីបញ្ជាការជាន់ខ្ពស់នៃមហាអំណាចសម្ព័ន្ធមិត្តផ្ទាល់មួយនៅដើមឆ្នាំ 1946 ទទួលបន្ទុកនៅក្នុងការពង្រឹងឯកសារមួយដែលនឹងហាមឃាត់ការធ្វើសង្គ្រាម, រក្សាស្ថាប័នអាជិកជន, និងលើកកម្ពស់សមភាព។ គណកម្មាធិការបានធ្វើការងារយ៉ាងសកម្ម ទាំងយប់ទាំងថ្ងៃ, ហើយនៅក្នុងរយៈពេលមួយសប្តាហ៍ ពួកគេបានរៀបចំសេចក្តីព្រាងជាភាសាអង់គ្លេសមួយ ដែលបានផ្លាស់ប្តូរក្បាលមាស៊ីនដឹកនាំ, ផ្តល់នូវស្ថាប័ននីតិបញ្ញត្តិ 2 ថ្នាក់, ធានាដល់សិទ្ធិស្មើគ្នាសម្រាប់ស្ត្រី (ចំណុចដែលទទួលបានដោយសមាជិកគណកម្មាធិការយូបណ្ណោះ បេតតេស៊ីរ៉ូតា អ្នកដែលបានជំរើងក្តីនៅក្នុងប្រទេសជប៉ុន), ផ្តល់យ៉ាងទូលំទូលាយនៃសេរីភាពស៊ីវិល, និងបានប្រកាសថា “ប្រជាជនទាំងអស់មានសិទ្ធិនៅក្នុងថែរក្សាបទដ្ឋាននៅក្នុងការរស់នៅជាអប្បបរមា និងភាពរស់រាននៃវប្បធម៌” (មាត្រា 25)។ បទបញ្ញត្តិដែលចម្លងចម្រាស់បំផុតគឺមាត្រា 9 ដែលបានលើកឡើងថា “ប្រជាជនជប៉ុនលះបង់ជារៀងរហូតនូវការធ្វើសង្គ្រាមដើម្បីធ្វើជាសិទ្ធិអធិបតេយ្យរបស់ជាតិ” ហើយ “កងកម្លាំងជើងគោក, ជើងទឹក, និងអាកាស, ក៏ដូចជាសក្តានុពលសង្គ្រាមផ្សេងៗទៀត មិនត្រូវរក្សាទុកឡើយ។”

ខណៈពេលដែលសំណើទាំងនេះបានធ្វើឱ្យប្រទេសជប៉ុន ក្លាយជាប្រទេសដែលមានធម្មនុញ្ញសេរីនិយមបំផុតនៅលើពិភពលោក, ហេតុផលរបស់ មាកអាជ័រ នៅក្នុងការគាំទ្រសំណើទាំងនេះគឺមានលក្ខណៈអភិរក្សនិយម ៖ លោកចង់រក្សាតួនាទីរបស់អធិកជន។ ដើម្បីទទួលបានជោគជ័យនៅក្នុងការធ្វើរឿងនេះ ស្ថាប័នអធិកជនត្រូវឱ្យមានស្ថេរភាព, លោកបានប្រាប់ក្រុមជប៉ុនជួរមុខថា៖ “លទ្ធភាពតែមួយគត់នៅក្នុងរក្សាព្រះចៅអធិកជន និងអំណាចរបស់ទ្រង់ដែលនៅសេសសល់ គឺតាមរយៈការអនុម័តធម្មនុញ្ញមួយដែលនឹងជម្រុញឱ្យមានផ្លាស់ប្តូរទៅរកការអភិរក្សនិយម”។ ដូច្នេះ លោកបានគាំទ្រធម្មនុញ្ញដែលមានលក្ខណៈជឿនលឿននិយមមួយ ជាជាងធ្វើតាមគោលបំណងផ្ទាល់ខ្លួនរបស់លោក។ លោកក៏មានគំនិតមួយថា អធិកជន អាចបង្កើតឱ្យមានគំនិតផ្តួចផ្តើមសំខាន់មួយចំនួនប្រឆាំងជាមួយយោធា តុលាការឧក្រិដ្ឋកម្មសង្គ្រាមទីក្រុងតូក្យូ ក៏ដូចជាតុលាការនៅទីក្រុង នូរេមប៊ិក មានគោលបំណងនៅក្នុងនាំមកនូវយុត្តិធម៌សម្រាប់អ្នកទាំងឡាយណាដែលទទួលខុសត្រូវចំពោះសង្គ្រាម។ នៅពេលតុលាការកោះប្រជុំនៅក្នុងខែ ឧសភា ឆ្នាំ 1946 អធិកជន ហ៊ីរ៉ូហ៊ីតូ មិនស្ថិតនៅក្នុងចំណោមមនុស្ស 25 រូបដែលត្រូវបានកាត់ទោសពីបទ “ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ” និង “ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងសន្តិភាព”។ ដោយប្រឆាំងជាមួយការទាមទារឱ្យកាត់ទោសអធិកជន, មាកអាជ័រ អះអាងថា ការចោទប្រកាន់ណាមួយលើទ្រង់ “នឹងនាំឱ្យមានប្រតិកម្មយ៉ាងខ្លាំងក្លាពីសំណាក់ប្រជាជប៉ុន... ការកម្ទេចទ្រង់នឹងនាំឱ្យប្រទេសទេសជាតិបែកបាក់”។ ជាលទ្ធផលជំនុំជម្រះមួយត្រូវបានធ្វើឡើងដោយសំដៅទៅលើតែគ្រួសាររាជវង្ស ហើយឧក្រិដ្ឋកម្មសង្គ្រាមរបស់ប្រទេសជប៉ុននៅក្នុងប្រទេសចិនភាគច្រើនត្រូវបានគេបំភ្លេច។ ត្រឹមខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ 1948 នៅពេលដែលមនុស្សទាំង 25 នាក់ត្រូវបានកេរឃើញពីទោសកំហុស (7 រូបទទួលទោសប្រហារជីវិត), គោលបំណងរបស់តុលាការ នៅក្នុងផ្តល់មេរៀនមួយដល់ជនជាតិជប៉ុនអំពីយោធានិយម ត្រូវបានគេយល់ឃើញជាទូទៅថា គឺគ្រាន់តែជា “យុត្តិធម៌របស់អ្នកឈ្នះ” ប៉ុណ្ណោះ។

មុនពេលរយៈពេល 18 ខែបានកន្លងផុតទៅ មន្ត្រីទីបញ្ជាការជាន់ខ្ពស់នៃមហាអំណាចសម្ព័ន្ធមិត្ត មានការគិតគូរតិចតួចអំពីប្រជាធិបតេយ្យនិយមនៅក្នុងប្រទេសជប៉ុន ជាជាងការគិតគូរអំពីការស្តារឡើងវិញនូវស្ថេរភាព។ ដោយមានការព្រួយបារម្ភអំពីការកើនឡើងនៃកុម្មុយនីស្តនិយមនៅអឺរ៉ុប និងប្រទេសចិន, ក៏ដូចជាការបន្តនៃស្ថានភាពអាក្រក់នៃសេដ្ឋកិច្ចក្នុងប្រទេសជប៉ុន, មាកអាជ័រ បានសម្រេចចិត្តថា អាមេរិក និងអឺរ៉ុប ត្រូវការសម្ព័ន្ធមិត្តអាស៊ីដ៏រឹងមាំមួយលើសពីអ្វីដែលគ្រាន់តែជាប្រទេសគំរូប្រជាធិបតេយ្យមួយ។ លោកបានបង្ហាញឥរិយាបថនេះនៅចុងខែ

មករា ឆ្នាំ 1947 នៅពេលដែលលោកហាមយាត់ការធ្វើបាតុកម្មមួយដែលគ្រោងនឹងធ្វើឡើងដើម្បីប្រឆាំងតវ៉ាជាមួយ តម្លៃប្រាក់ម៉ោងទាប។ មេដឹកនាំសហជីព និងអ្នកឆ្លងនិយមមានអារម្មណ៍ពួកគេត្រូវបានកាត់, ហើយមេដឹកនាំគណកម្ម ការរៀបចំការធ្វើបាតុកម្មបានបរិហាររដ្ឋាភិបាលថា “កម្មករដប៉ុនមិនមែនទាសករអាមេរិកឡើយ!” មុនពេលដែលពួក គេរំលាយ។ ប៉ុន្តែ ពួកអ្នកអភិរក្សនិយមមានអារម្មណ៍សប្បាយរីករាយ។ ប៉ុន្មានឆ្នាំបន្ទាប់ គេមើលឃើញពីការផ្លាស់ប្តូរ ដូចគ្នានេះនៅក្នុងទិដ្ឋភាពជាច្រើន, ក្នុងនោះរួមមាន ការគាំទ្ររបស់ទីបញ្ជាការជាន់ខ្ពស់នៃមហាអំណាចសម្ព័ន្ធមិត្ត ក្នុងការបង្កើត នគរបាលការពារជាតិមួយដែលមាន 75,000 នាក់, ដែលអះអាងថាដើម្បីជួយដល់នគរបាលក្នុងតំបន់ ប៉ុន្តែត្រូវបានបំពាក់ដោយកាំភ្លើងយន្ត និងរថក្រោះ។ ដើមទសវត្សឆ្នាំ 1950 គោលនយោបាយថ្មីនេះក៏បានបណ្តាល ឲ្យមានការធ្វើវិសុទ្ធកម្មនៅក្នុងរដ្ឋាភិបាល ដោយដកចេញនូវអ្នកដែលគេសង្ស័យថាជាជនកុម្មុយនីស្តចំនួន 13,000 នាក់ពីការងារសាធារណៈ, វិទ្យុ, ការងារ, និងឧស្សាហកម្មភាពយន្ត, និងបិទទូរកាសែត និងព្រឹត្តិបត្របែបឆ្លងនិយម ចំនួន 1,500 ។

ចរន្តនៃការផ្លាស់ប្តូរនេះបានជះឥទ្ធិពលយ៉ាងសំខាន់មួយលើគោលនយោបាយសេដ្ឋកិច្ច។ មន្ត្រីរដ្ឋាភិបាល ចាប់ផ្តើមយល់ឃើញផ្សេងពីមុន អំពីការប្តេជ្ញាចិត្តរបស់ពួកគេនៅក្នុងការដោះស្រាយបញ្ហាសេដ្ឋកិច្ចនៅពេលដែល ពួកគេដឹងយ៉ាងច្បាស់ថា វិធានការសាមញ្ញមិនអាចដោះស្រាយបញ្ហាបានឡើយ។ នៅក្នុងឆ្នាំទី 3 បន្ទាប់ពីសង្គ្រាម ភាគរយនៃអតិថិជនប្រចាំឆ្នាំនៅតែខ្ពស់រហូតដល់ 200 ភាគរយ ហើយផលិតផលបានកើនឡើង 37 ភាគរយធៀប ជាមួយផលិតផលមុនសង្គ្រាម។ សម្រាប់ប្រជាជនសាមញ្ញ បញ្ហាទាំងនេះបានបង្ហាញថា មនុស្សនៅតែដើរស្វែងរក ចំណីអាហារ, មនុស្សគ្មានផ្ទះសំបែងនៅតែស្លាប់ដោយសារអាកាសធាតុត្រជាក់នៅរដូវត្រជាក់, ហើយទីផ្សាររងឥត នៅតែលក់ទំនិញក្នុងតម្លៃ 5 ដងនៃតម្លៃផ្លូវនៅក្នុងឆ្នាំ 1948 ។ មនុស្សស្ទើរតែទាំងអស់គ្នា មានជម្រើស 2 មួយគឺគិតពី ច្បាប់ និងមួយទៀតគឺគិតពីក្រពះ, ដែលជម្រុញឲ្យអ្នកនិពន្ធវិចារណកថាម្នាក់លើកឡើងថា “នៅក្នុងប្រទេសដប៉ុននាពេល បច្ចុប្បន្ន មានតែមនុស្សដែលរស់នៅដោយគោរពច្បាប់ទេ ដែលជាអ្នកជាប់គុក”។

លទ្ធផលមួយនៃការនាំឲ្យបន្តមានភាពលំបាកគឺបណ្តាលមកពី មន្ត្រីទីបញ្ជាការជាន់ខ្ពស់នៃមហាអំណាច សម្ព័ន្ធមិត្តចាប់ផ្តើម ពិចារណាឡើងវិញនូវផែនការរបស់ពួកគេនៅក្នុងកែប្រែសមាគមនានាមុនសម័យសង្គ្រាម ដែល គេស្គាល់ថា ហ្វែរធាតូ (ក្រុមសេដ្ឋកិច្ច) ក្រោមហេតុផលថា ប្រទេសជាតិរឹងមាំមួយត្រូវការស្ថាប័នជំនាញធំៗ។ នៅ ចុងបញ្ចប់ ពួកគេបានបញ្ចូលសមាគមទាំងនោះដែលមានចំនួន 300 ទៅជាក្រុមហ៊ុនធំៗចំនួន 11 ។ មួយទៀតគឺសេចក្តី សម្រេចចិត្តនៅក្នុងឆ្នាំ 1949 នៅក្នុងនាំយកនាយកធនាគារ ចូសេហ្វ ដូកហ្គី ធ្វើជាអ្នកដឹកនាំសេដ្ឋកិច្ច។ ប៉ុន្តែ គោល នយោបាយប្រិតប្រៀងរបស់លោក បាននាំទៅដល់ការខូចខាតជាងការរីកចម្រើន។ នៅពេលដែលលោកកាត់ផ្តាច់ ជំនួយរបស់រដ្ឋាភិបាលចំពោះវិស័យឯកជន និងបានទទួលថា ក្រសួងមួយចំនួនត្រូវកាត់បន្ថយថវិកាចំណាយរបស់ ពួកគេ, សេដ្ឋកិច្ចបានឈានទៅរកភាពតានតឹងបន្ថែមទៀត, រោងចក្រឧស្សាហកម្មចាប់ផ្តើមមានភាពលំបាកនៅក្នុង ការស្វែងរកទុន, ហើយទីផ្សារភាគហ៊ុនបានធ្លាក់ចុះ, ខណៈពេលអត្រាអ្នកអត់ការងារធ្វើ និងការក្ស័យធនបានកើន ឡើង។ ថាគឺគោលនយោបាយរបស់លោកនឹងនាំទៅរកការស្តារឡើងវិញនៃសេដ្ឋកិច្ចស្ថិតនៅក្នុងភាពមិនច្បាស់លាស់។ អ្វីដែលច្បាស់នោះគឺថា វាបាននាំទៅដល់ការអភិវឌ្ឍន៍មួយដែលនឹងស្ថានមិនដល់ ដោយសារការផ្ទុះឡើងនៃសង្គ្រាម កូរ៉េនៅក្នុងខែ មិថុនា ឆ្នាំ 1950 បាននាំទៅដល់ការចាប់ផ្តើមដើមឡើងនៃសេដ្ឋកិច្ច។ នៅពេលដែលសង្គ្រាមដំណើរ ការ ប្រទេសដប៉ុនបានក្លាយជាមជ្ឈមណ្ឌលផ្គត់ផ្គង់ដ៏សំខាន់មួយ ហើយសេដ្ឋកិច្ចក្នុងប្រទេសចាប់ផ្តើមដើមឡើង។ នាយករដ្ឋមន្ត្រីយ៉ូស៊ីដា ស៊ីហ្គេ លើកឡើងថាសង្គ្រាមនេះដូចជាអំណោយរបស់ទេវតា។

ការគ្រប់គ្រងប្រទេសជប៉ុនបានបញ្ចប់នៅថ្ងៃទី 28 ខែមេសា ឆ្នាំ 1952 ដែលជាលទ្ធផលដែលទទួលបាន មកពីចុះហត្ថលេខាលើសន្ធិសញ្ញាសន្តិភាពមួយរបស់ប្រទេសជប៉ុន 48 នៅក្នុងទីក្រុង សាន់ប្រាន់ស៊ីស្កូ នៅក្នុងខែ កញ្ញា ឆ្នាំ 1951 ។ ជាថ្មីម្តងទៀត ប្រទេសជប៉ុនគឺជាប្រទេសអធិបតេយ្យមួយ, មានសេរីភាពនៅក្នុងការអនុវត្តន៍នូវអ្វី ដែលគេចង់។ អ្នកដែលធ្វើជាអធិបតីនៅក្នុងការផ្លាស់ប្តូរការគ្រប់គ្រងប្រទេសជប៉ុនវិញនោះគឺ អ្នកស្វ័យភាពនិយម យ៉ូស៊ីដា ដែលជានាយករដ្ឋមន្ត្រីប្រឆាំងជាមួយ មាកាដាវ ក្នុងរយៈពេល 17 ខែនៃការគ្រប់គ្រងរបស់សម្ព័ន្ធលើប្រទេស ជប៉ុន។ ផ្នែកមួយគំនិតអភិរក្សនិយមចាស់ យ៉ូស៊ីដា ពេញចិត្តលទ្ធផលជាក់ស្តែងជាងពីងលើមនោគម ជាភាពិតមួយ ដែលបានបង្ហាញយ៉ាងច្បាស់នៅក្នុងយុទ្ធសាស្ត្ររបស់លោកចំពោះអាវុធយុទ្ធភ័ណ្ឌ។ បើទោះបីជាអាមេរិកបានដាក់ សម្ពាធលើប្រទេសជប៉ុននៅអំឡុងចុងសម័យនៃការត្រួតត្រារបស់ខ្លួនឲ្យជប៉ុនស្តារវិស័យយោធាវិញក៏ដោយ ក៏យ៉ូស៊ីដា បានទទួលថា ប្រទេសជប៉ុនគួរតែអនុវត្តវិធីសាស្ត្រ “ដោយសន្តិម”។ នៅក្នុងការអភិវឌ្ឍន៍យោធា ដោយរក្សាទុកតែ កម្លាំងតូចមួយប៉ុណ្ណោះ។ ស្រដៀងគ្នានេះ នៅក្នុងវិស័យកិច្ចការបរទេស, លោកអះអាងថា អនាគតក្រោយសង្គ្រាម របស់ប្រទេសជប៉ុនស្ថិតនៅជាមួយសហរដ្ឋអាមេរិក, បើទោះបីជាលោកពេញចិត្តនៅក្នុងការភ្ជាប់ទំនាក់ទំនងជិត ស្និតជាមួយចក្រភពអង់គ្លេសក៏ដោយ។ លោកបាននិយាយថា “មិនមានសំណួរណាមួយអំពីទ្រឹស្តី ឬទស្សនវិជ្ជា ឡើយ, វាគឺជាវិធីដែលលឿនបំផុត និងមានប្រសិទ្ធភាព ដែលជាវិធីតែមួយគត់នៅក្នុងការលើកកម្ពស់ភាពរុងរឿង របស់ប្រជាជនជប៉ុន”។ សសរស្តម្ភទាំង ៣ នៃគោលនយោបាយជាតិរបស់លោករួមមាន ការកាត់បន្ថយកម្លាំងទ័ព, ពាណិជ្ជកម្ម, កិច្ចសហប្រតិបត្តិការជប៉ុន-អាមេរិក ដែលក្រោយមកត្រូវបានគេហៅថា គោលលទ្ធិយ៉ូស៊ីដា ។

ការបង្កើតនៃទំនាក់ទំនងទ្វេភាគីត្រូវបានធ្វើឡើងនៅក្នុងសន្ធិសញ្ញាសន្តិសុខ ជប៉ុន-សហរដ្ឋអាមេរិក ឆ្នាំ 1951 ដែលបានអនុញ្ញាតឲ្យអាមេរិករក្សាមូលដ្ឋានយោធានៅក្នុងប្រទេសជប៉ុន (ដែលពេលនោះមានជិត 3,000 នាក់) ជាថ្មីទៅនឹងការដែលអាមេរិកជួយប្រទេសជប៉ុនផ្នែកសន្តិសុខ។ នៅក្នុងការអនុវត្តន៍ សន្ធិសញ្ញានេះមានឥទ្ធិពល សំខាន់ 2 ។ មានន័យថា ប្រទេសជប៉ុនអាននៅតែរក្សាវិស័យយោធារបស់ខ្លួនឲ្យនៅតូច, តាមគោលនយោបាយ របស់ យ៉ូស៊ីដា ដោយបានចំណាយថវិកាប្រហែលជា 1 ភាគរយនៃផលិតផលជាតិសរុបទៅលើវិស័យយោធា។ ហើយ វាបានធានាដល់ទំនាក់ទំនងដ៏រឹងមាំមួយរវាងមហាអំណាចប៉ាស៊ីហ្វិកទាំង 2 ។ សន្ធិសញ្ញាបង្កឲ្យមានការពិភាក្សាមិន ចេះចប់មិនចេះហើយ, ក៏ដូចជាការធ្វើបាតុកម្មជាញឹកញាប់ដោយអ្នកទាំងឡាយដែលមិនសប្បាយចិត្ត ដោយពួកគេ យល់ឃើញថា ការចុះសន្ធិសញ្ញានេះបានធ្វើឲ្យប្រទេសជប៉ុនបាត់បង់នូវស្វ័យភាពការទូត និងយោធា។ ការតវ៉ាបាន កើតឡើងជាញឹកញាប់នៅមូលដ្ឋានយោធា ហើយមានប្រជាជនជប៉ុនច្រើនជាង 30 នាក់បានចុះហត្ថលេខាលើព្រឹត្តិ ប្រឆាំងនុយក្លេអ៊ែ បន្ទាប់ពីការសាកល្បងគ្រាប់បែកអ៊ីដ្រូហ្សែនរបស់សហរដ្ឋអាមេរិកនៅក្នុងឆ្នាំ 1954 នៅកោះផ្កាប៊ូ ប៊ីគីនី ដែលបានសម្លាប់អ្នកបើនាវានេសាទជប៉ុនមួយរូប។ នៅក្នុងឆ្នាំ 1960 នៅពេលដែលសន្ធិសញ្ញាសន្តិសុខត្រូវ បានកែប្រែ មានការតវ៉ាប្រឆាំងជាមួយសន្ធិសញ្ញាទូទាំងប្រទេសដើម្បីទម្លាក់រដ្ឋាភិបាល បើទោះបីជាសន្ធិសញ្ញាថ្មី នាំ ឲ្យទំនាក់ទំនងកាន់តែមានស្មើភាពគ្នា ដោយសហរដ្ឋអាមេរិកនឹងរ៉ាប់រងមួយភាគធំទៅលើការចំណាយលើមូលដ្ឋាន កងទ័ព និងផ្តល់នូវការជូនដំណឹងជាមុននៅពេលដែលខ្លួននាំយកអាវុធនុយក្លេអ៊ែមកកាន់ទីក្រុងជប៉ុន។ យ៉ាងណាក៏ ដោយ ទំនាក់ទំនងនេះបានផ្តល់ឲ្យប្រទេសជប៉ុនកន្លាស់ខ្លួនដ៏យូរអង្វែងមួយសម្រាប់គោលនយោបាយការបរទេស , ជួយដល់សេដ្ឋកិច្ចពីការចំណាយដ៏ច្រើនលើសលុបលើវិស័យយោធា។ ស្នាដៃនយោបាយសំខាន់ផ្សេងទៀតរបស់ យ៉ូស៊ីដា គឺការពង្រឹងការគ្រប់គ្រងរដ្ឋាភិបាលរបស់ក្រុមអភិរក្សនិយម។

ធម្មនុញ្ញឆ្នាំ 1947 ប្រហែលជាបានបង្កើតគម្រោងជឿនលឿនមួយ ប៉ុន្តែបន្ទាប់ពីសម្ព័ន្ធមិត្តប្រគល់អំណាច ឲ្យជប៉ុនវិញ គណបក្សអភិរក្សនិយមនានាគឺជាអ្នកគ្រប់គ្រងអំណាចបន្ត ហើយបន្ទាប់ពីឆ្នាំ 1952 ពួកគេទទួលជ័យ

ជំនះលើការបោះឆ្នោតជាមួយនិងសំលេងភាគច្រើនលើសលប់។ សភាក្រោយសម័យគ្រប់គ្រងរបស់សម្ព័ន្ធមិត្ត ក៏បានអនុម័តច្បាប់ជាច្រើន ដែលរចនាឡើងដើម្បីពង្រឹងការគ្រប់គ្រងអំណាចរបស់គណបក្សអភិរក្សនិយម៖ មួយនៅក្នុងចំណោមនោះគឺ ការធ្វើជាតូបនីយកម្មលើប្រព័ន្ធគណបាល, មួយទៀតគឺការហាមឃាត់សកម្មភាពដែលអាចនាំទៅដល់អំពើហិង្សា (មនុស្សជាច្រើនមានការភ័យខ្លាចចំពោះការត្រឡប់ទៅរករបបផ្តាច់ការនិយមដូចសម័យមុនសង្គ្រាម) ។ ច្បាប់ទាំងអស់នេះបានធ្វើឲ្យ យ៉ូស៊ីដា ធ្លាក់ប្រជាប្រិយភាព, ប៉ុន្តែលោកនៅតែជំនះធ្វើវា។ បើទោះបីជាលោកត្រូវបានប្រជាជនឈប់ផ្តល់ទំនុកចិត្តនៅក្នុងការបោះឆ្នោតមួយនៅក្នុងឆ្នាំ 1954 បន្ទាប់ពីបានហៅសមាជិតសភាមួយរូបថា ជាមនុស្សឆ្លុតមួយរូប ក៏ដោយ ក៏លោកបានផ្តល់ឲ្យគណបក្សអភិរក្សនិយមការក្តោមអំណាចដែលមិនមាននរណាអាចដណ្តើមបាន។ នៅពេលដែលគណបក្សប្រជាធិបតេយ្យសេរីនិយមត្រូវបានបង្កើតឡើងនៅក្នុងឆ្នាំ 1955 ពីការប្របាច់បញ្ចូលគ្នានៃគណបក្សអភិរក្សនិយមឈានមុខចំនួន 2 គណបក្សនេះបានកាន់កាប់អំណាច 38 ឆ្នាំជាប់គ្នា។

រឿងដែលសប្បាយចិត្តបំផុតនៅក្នុងទសវត្សឆ្នាំ 1950 ច្បាស់ណាស់ថាគឺការងើបឡើងសារជាថ្មីនៃ វិស័យសេដ្ឋកិច្ច។ ជម្រុញដោយភាពអំណោយផលនៃគោលនយោបាយពាណិជ្ជកម្មអន្តរជាតិ និងការត្រៀមខ្លួនរួចជាស្រេចសម្រាប់បច្ចេកវិទ្យាចុងក្រោយរបស់លោកខាងលិច ក៏ដូចជាសេចក្តីក្លាហាន និងទស្សនវិស័យអំពីសហគ្រិននានាដូចជា ម៉ូរីតា អាត្លីអ៊ូ នៃក្រុមហ៊ុនសូនី និង ម៉ាស៊ីស៊ីតា កូណូស៊ីតេ នៃក្រុមហ៊ុនប៉ាណាសូនិច, ឧស្សាហកម្មអេឡិចត្រូនិច និងយានយន្តជប៉ុនបានរីកដុះជឿត។ ការនាំចេញបានកើនឡើង។ សេដ្ឋកិច្ចបានកើនឡើងជាមធ្យម 10 ភាគរយក្នុងមួយឆ្នាំអំឡុងពេលនៃការចាកចេញរបស់សម្ព័ន្ធមិត្ត។ ជាលទ្ធផល ប្រជាជនចាប់ផ្តើមទទួលបានប្រាក់ចំណូលជាថ្មីម្តងទៀត និងបានប្រើប្រាស់វាដើម្បីទិញសម្ភារៈប្រើប្រាស់ នានា។ អ្នកសារព័ត៌មានបានគូរនិមិត្តសញ្ញាបុរាណមួយ “រាជទ្រព្យសម្បត្តិទាំង 3 ” ដើម្បីនិយាយអំពី “ទ្រព្យសម្បត្តិអេឡិចត្រូនិចទាំង 3” របស់ប្រទេស៖ ម៉ាស៊ីនបោកសំលៀកបំពាក់, ទូទឹកកក, និងទូទស្សន៍។ ក៏ឡាបេសប្បូលទទួលបានប្រជាប្រិយភាពឡើងវិញដូចកាលពីសម័យមុនសង្គ្រាម, ឧបករណ៍ពេញនិយមនានា ដោយក្នុងនោះរួមមានចាប់ពី កងបង្វិលចង្កេះរហូតដល់កូនតុក្កតាសម្រាប់ឱបដែលគេហៅថា ដាក់កូនតា, ហាងស្រាថ្មីៗ និងបានលេចឡើងនៅក្នុងសង្គ្រាមតាស់, ទស្សនាវដ្តីប្រចាំសប្តាហ៍ បានទាក់ទាញអ្នកអានរាប់លាននាក់ជាមួយនឹងការនិយាយពីរឿងអាស្រូវ និងរូបភាព។ ជីវិតរស់នៅត្រូវបានធ្វើឲ្យប្រសើរឡើងសូម្បីតែអ្នកទីជនបទ, ជាទីកន្លែងដែលតម្លៃអង្ករបានកើនតម្លៃ, ប្រើប្រាស់គ្រឿងយន្ត, និងថ្នាំសម្លាប់សត្វស្អិតដែលបានអនុញ្ញាតឲ្យប្រជាកសិករ អាចចាប់ផ្តើមបង្រួញគម្លាតប្រាក់ចំណូលរវាងពួកគេជាមនុស្សមនុស្សនៅក្នុងទីក្រុង។

ការលើកកម្ពស់ការប្រើប្រាស់ទំនិញ ជម្រុញដោយរឿងរ៉ាវផ្សេងៗរបស់ស្ត្រី 2 រូបឈ្មោះ មីឈីកូ។ ស្ត្រីដំបូងឈ្មោះ សូដា មីឈីកូ ជាកូនស្រីរបស់អ្នកជំនួញស្តុកស្តម្ភមួយរូប អ្នកដែលបានជួបរាជទាយាចអតីហ៊ីតូ នៅលើទីលានវាយកូនបាល់មួយ ហើយបន្ទាប់មកបានរៀបអាពិសេកជាមួយទ្រង់ ដែលបានក្លាយជាមនុស្សសាមញ្ញដំបូងដែលបានរៀបការជាមួយអ្នកដែលនឹងក្លាយជាអធិរាជ។ ប្រជាជនជប៉ុនប្រមាណ 3 លាននាក់បានទិញទូទស្សន៍ដើម្បីមើលពិធីរៀបអាពិសេករបស់ទ្រង់ទាំង 2 នៅក្នុងខែមេសា ឆ្នាំ 1959, ហើយមនុស្សច្រើនលាននាក់ទៀតបានទិញទស្សនាវដ្តីដើម្បីតានជាន់អំពីព្រឹត្តិការណ៍នេះ។ អ្នកអត្ថាធិប្បាយមួយរូបបានសរសេរថា “រឿងស៊ីនដេរីឡាដែលជាមនុស្សម្នាក់ត្រូវបានលើកតម្កើនបានក្លាយជារឿងនិទានដ៏មានប្រជាប្រិយភាពមួយ, ប៉ុន្តែក្នុងករណីនេះគ្រួសាររាជវង្សបានដាក់ខ្លួន, នេះគឺជារឿងពិតដែលនៅពីក្រោយប្រជាប្រិយរបស់គូស្រកទាំងពីរនេះ, ហើយនេះគឺជាអ្វីដែលខ្ញុំមិនចង់ឲ្យមានបំភ្លេចវាឡើយ”។ ទី 2 ដែលបានទាក់ទាញការយកចិត្តទុកដាក់ដូចរឿងមុនដែរ, នោះគឺ កាំបា មីឈីកូ អ្នកវណ្ណៈកណ្តាលមួយរូបដែលបានចូលរួមនៅក្នុងចលនាប្រឆាំងសន្តិសញ្ញាសន្តិសុខ។ នៅពេលនាងត្រូវបានគេ

សម្រាប់នៅក្នុងការធ្វើបាតុកម្មមួយនៅក្នុងឆ្នាំ 1960 ទស្សនាវដ្តីបានផលិតនូវអត្ថបទមនោសញ្ចេតនាជាច្រើនភាគ ដោយបរិយាយអំពីការស្លាប់របស់នាងថា “ភ្នែកដ៏តូចៗរបស់នាង...ដែលជារូងស្រីដ៏ផ្អែមល្អមួយរូបស្ថិតនៅក្នុង សំលៀកបំពាក់សិស្សវិទ្យាល័យ” អ្នកដែលគួរតែ “មានអនាគតក្តីស្វាង និងស្រស់ស្អាត, រៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍, និង មានកូន”។ រឿងទាំងពីរបានចងក្លាប់ ការលើកកម្ពស់ការប្រើប្រាស់ទំនិញ ជាមួយបញ្ហានយោបាយជាមួយគ្នា នៅក្នុង វិធីមួយដែលមិនត្រូវបានគេគិតឃើញឡើងនៅក្នុងសម័យ តែសូ នៅពេលដែលប្រទេសជប៉ុនទទួលបទពិសោធន៍នៃ បន្ទុះការប្រើប្រាស់ទំនិញ។

ការលើកកម្ពស់ការប្រើប្រាស់ទំនិញ ក៏មានឥទ្ធិពលវិជ្ជមានផងដែរ, នៅក្នុងការរីករាលដាលនូវអ្វីដែល មនុស្សជាច្រើនពិពណ៌នាថាជា ជំងឺក្នុងខ្លួនមួយ ។ ដូចដែលមនុស្សម្នាក់ៗមានលុយ ការចង់ចាំអំពី សង្គ្រាមត្រូវបាន បំភ្លេច, មនុស្សមួយចំនួនស្វែងរកនូវសម្ភារៈនានា និងការកំសាន្ត ជាមួយនឹងការបំភ្លេចចោលនូវព្រឹត្តិការណ៍អំឡុង ទសវត្សឆ្នាំ 1920, ខណៈពេលដែលអ្នកមួយចំនួនទៀតមានអារម្មណ៍វង្វេងស្មារតីនៅក្នុងវប្បធម៌មួយដោយគ្មាន គោលដៅច្បាស់លាស់។ អ្នកអត្ថាធិប្បាយនានាបានសរសេរនៅចុងទសវត្សឆ្នាំ 1950 អំពីអ្នកតណ្ហានិយម ដែលផ្ដោត សំខាន់តែទៅលើការរកលុយ និងមិនបានខ្វល់ខ្វាយពីអ្វីទាំងអស់, អ្នកលោកលន់នោះត្រូវបានកំណត់អត្តសញ្ញាណ ថាជានិស្សិតច្បាប់នៅសាកលវិទ្យាល័យតូក្យូមួយរូប អ្នកដែលបានបង្ហើយក្លឹបផ្តល់ប្រាក់កម្ចីមួយ និងបានសរសេរ នៅក្នុងកំណត់ហេតុរបស់លោកថា “ការធ្វើជំនួញតាមរយៈការប្រើប្រាស់កលល្បិចលើអ្នកដ៏ទៃ គឺជាគោលការណ៍ច្បាស់ មួយនៅក្នុងសេដ្ឋកិច្ច”។ អ្នកនិពន្ធប្រលោមលោកបានបង្ហាញពីភាពគ្មានខ្លឹមសារនៃជីវិតក្នុងទីក្រុង៖ នៅក្នុងសៀវភៅ ស្ត្រីនៅលើពន្លកខ្សាច់ របស់អាបេ កូប៉ូ, នីតិដ៏ពៃ បានដកដង្ហើមធំបន្ទាប់ពីអានមាតិការឿងអាក្រក់នៅលើការរំសត “ជីវិតរស់នៅប្រចាំថ្ងៃហាក់ដូចជាមាតិការឿងអញ្ចឹង... មនុស្សទាំងអស់បានស្គាល់ពីភាពគ្មានន័យនៃជីវិតរស់នៅ, អង្គុយមើលត្រីវិស័យនៅក្នុងផ្ទះរបស់ខ្លួនឯង”។ អ្នកប្រាជ្ញបានអង្កេតពីគោលបំណងរបស់អ្នកស្វែងរកភាពស្ងប់ចិត្ត រាប់លាននាក់ អ្នកដែលបានចូលរួមជាមួយ “ពេលធ្វើដំណើររបស់ព្រះ”, ដោយបានផ្លាស់ប្តូររបស់ពួកគេមួយ សាសនាថ្មីដែលបានសន្យានៅក្នុងនាំទៅរកភាពរុងរឿង និងជំនួយផ្នែកអារម្មណ៍។ ក្នុងចំណោមសាសនាទាំងនេះ សាសនាដែលធំជាងគេគឺអង្គការពុទ្ធសាសនា និយមនៃ ដែលត្រូវបានគេហៅថា សូកា ហ្គាក់កៃ ដោយបានប្រើប្រាស់ សមាជិករបស់ខ្លួនចំនួន 10 លាននាក់បង្កើតគណបក្សនយោបាយសំខាន់មួយដែលមានឈ្មោះថា កូមីអ៊ីតូ នៅក្នុង ទសវត្សឆ្នាំ 1960 ។

ប៉ុន្តែ ទាំងបញ្ហាផ្លូវចិត្ត ទាំងការតវ៉ា មិនអាចបន្ថយល្បឿនការរីកលូតលាស់នៃសេដ្ឋកិច្ចរបស់ប្រទេសជប៉ុន បានឡើយ, ហើយនៅក្នុងទសវត្សឆ្នាំ 1960 ប្រទេសនេះមានភាពរុងរឿងដែលមិនធ្លាប់មានពីមុនមក។ លោកអ៊ីគេដា ហាយ៉ាតូ ដែលជានាយករដ្ឋមន្ត្រីប្រទេសជប៉ុនចាប់ពីឆ្នាំ 1960 ដល់ឆ្នាំ 1964 ត្រូវបានគេដាក់ឈ្មោះថា អ្នក នយោបាយ “ប្រាក់ចំណូលទ្វេដង” ដោយសារការសន្យារបស់លោកនៅក្នុងបង្កើនផលិតផលជាតិសរុបឲ្យមាន 100 ភាគរយនៅក្នុងរយៈពេលមួយទសវត្ស។ ជាអ្នកប្រជានិយមដ៏ខ្លាំងក្លាមួយរូប លោកគឺជាសមាជិកឥស្សរជនសេដ្ឋកិច្ច នៃគណបក្សប្រជាធិបតេយ្យសេរីនិយម ដែលត្រូវបានគេស្គាល់នៅក្នុងពាក្យកម្លែងមួយថា “អនុញ្ញាតឲ្យអ្នកក្រ បរិភោគស្រូវបាឡេ”។ ប៉ុន្តែ សេដ្ឋកិច្ចនៅតែបន្តមានកំណើន ហើយនៅត្រឹមពាក់កណ្តាលទសវត្សឆ្នាំ 1960 ការ សន្យារបស់លោកបានបង្ហាញការពិត។ ការរួមបញ្ចូលគ្នានៃកត្តាមួយចំនួន ក្នុងនោះមានដូចជា បរិយាកាសល្អ សម្រាប់ជំនួញតូចៗ, ទំនោររបស់កម្មករជប៉ុនទៅរកភាពឧស្សាហ៍ព្យាយាម និងការសន្សំសំចៃខ្ពស់, ការប្រើប្រាស់ ទុនបម្រុងប្តូរប្រាក់អន្តរជាតិរបស់រដ្ឋាភិបាលដើម្បីជួយដល់ក្រុមហ៊ុននានា, ការធ្លាក់ចុះនៃការយកពន្ធអន្តរជាតិដែល មានលើកកម្ពស់វិស័យពាណិជ្ជកម្ម, នាំឲ្យអត្រានៃការរីកចម្រើនប្រចាំឆ្នាំមានលើសពី 12 ភាគរយនៅអំឡុងទសវត្ស

ឆ្នាំ 1960 ។ ត្រឹមឆ្នាំ 1968 ប្រទេសជប៉ុនមានឈ្មោះប្រទេសអាឡឺម៉ង់ក្លាយជាប្រទេសដែលមានសេដ្ឋកិច្ចធំជាងគេ លំដាប់ទី 3 នៅលើពិភពលោក បន្ទាប់ពីសហរដ្ឋអាមេរិក និងសហភាពសូវៀត។ ត្រង់ចុងទសវត្សឆ្នាំ 1960 ប្រទេស ជប៉ុនបានក្របដណ្តប់ការលក់ដែក, អាលុយមីញ៉ូម, វិទ្យុ, ទូរទស្សន៍, ព្យាបាល, រថយន្ត, ទោចក្រយានយន្ត, នាវាធំៗ , និងម៉ាស៊ីនថត នៅលើពិភពលោក។ នៅខណៈពេលនោះដែរ កម្មករជំនាញ ដែលគេហៅថា មនុស្ស-សាវ៉ាវី (មនុស្សប្រាក់ខែ) បានឈានមុខគេនៅក្នុងការធ្វើបដិវត្តន៍អ្នកប្រើប្រាស់។ នៅទីជនបទ ជាទីកន្លែងដែលចំណូល ក្នុងគ្រួសារបានកើនឡើងរហូតដល់ជិត 60 ភាគរយក្នុងរយៈពេលមួយទសវត្សចុងក្រោយ, គ្រួសារប្រជាកសិករដែល ធ្លាប់ក្រក្រី ឥឡូវនេះអាចទិញរថយន្ត និងទូរទស្សន៍បានដូចអ្នកនៅក្នុងទីក្រុង។ ប្រជាកសិករមួយរូបបានប្រាប់អ្នក ធ្វើទស្សនកិច្ចសិក្សាមួយរូបថា៖ “នៅពេលដែលយើងនៅក្មេងយើងពាក់តែស្បែកជើងចំបើង...ប៉ុន្តែបច្ចុប្បន្ន ក្មេងៗ ឥឡូវពាក់របស់ថ្លៃៗណាស់។ ក្មេងប្រុសទាំងអស់សុទ្ធតែចង់បានកង់ជិះទៅសាលា, ហើយក្មេងៗទាំងឡាយដែល មានអាយុទើបតែ 5 ឆ្នាំក៏ចង់បានដូចគ្នាដែរ”។

ភាពរុងរឿងនៅមិនទាន់គ្រប់គ្រាន់ទេ ប៉ុន្តែអ្វីដែលសំខាន់នោះគឺធ្វើឲ្យប្រជាជនមានអារម្មណ៍ល្អ, នៅចុង ទសវត្សឆ្នាំ 1960 ដូចដែលទសវត្សនឹងត្រូវបញ្ចប់ វាហាក់ដូចជាបង្ហាញយ៉ាងច្បាស់ថា ទ្រព្យសម្បត្តិបាននាំមកនូវ បញ្ហានានា។ បញ្ហាមួយគឺថា ការកើនឡើងខ្ពស់បណ្តាលឲ្យមានការរិះគន់លើភាពចុះញ័ររបស់ប្រទេសជប៉ុននៅលើ ឆាកអន្តរជាតិ, ជាទីកន្លែងដែលសម្ព័ន្ធមិត្តអាមេរិកកំពុងតែទាញយកអត្ថប្រយោជន៍បានយ៉ាងច្រើន។ អ្វីដែលសំខាន់ ជាងនេះគឺ ការកើនឡើងនៃបញ្ហាក្នុងស្រុក។ ឧទាហរណ៍ នគរូបនីយកម្មបានកើតមានឡើងយ៉ាងឆាប់រហ័សជា ពិសេសផ្នែកហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធ។ នៅពេលដែលមនុស្សនៅតាមផ្លូវធ្វើដំណើរពីទីក្រុងតូក្យូទៅកាន់ អូសាកា បានកើន ឡើងជិត 1/3 រហូតដល់ជិត 50 លាននាក់នៅត្រឹមឆ្នាំ 1965, ការស្ថាបនាផ្ទះបានកើនឡើង ហើយតម្លៃដីបានហាក់ ឡើងខ្ពស់ដែលមានតម្លៃប្រមាណគុណនឹង 3 ដងនៃតម្លៃដីនៅសហរដ្ឋអាមេរិក។ ជាលទ្ធផល នាំឲ្យមានការកើន ឡើងនៃការជួលបន្ទប់តូចៗនៅតាមអគារខ្ពស់ៗដែលមិនមានប្រព័ន្ធទឹកស្អាត ឬប្រព័ន្ធកម្ដៅសមរម្យឡើយ។ ប្រព័ន្ធ នៃការដឹកជញ្ជូនបានកើនឡើងយ៉ាងច្រើនផងដែរ៖ មនុស្សរាប់លាននាក់ពាក់ព័ន្ធគ្នានៅស្ថានីយ៍រថភ្លើងនៅពេល ព្រឹកព្រលឹម, ជាទីកន្លែងដែលអ្នករុញព្យាយាមនៅក្នុងការរុញមនុស្សចូលក្នុងទូរថភ្លើងឲ្យបានកាន់តែច្រើនតាមតែ អាចធ្វើបាន។ អ្នកធ្វើដំណើរមួយរូបដែលបានធ្វើដំណើរទៅធ្វើការនៅពេលព្រឹកបាននិយាយថា “ខ្ញុំព្យាយាមនៅក្នុង រាប់ចំនួនអ្នកធ្វើដំណើរចាប់ពីខ្ញុំរហូតដល់ទ្វា, មានចំនួនច្រើនណាស់...វាមានការលំបាកនៅក្នុងការដើរដោយមិន សង្កត់អ្នកដទៃណាស់”។

ការរីកចម្រើនខ្ពស់ក៏បានធ្វើឲ្យប៉ះពាល់ដល់បរិស្ថានផងដែរ, ដូចដែលរោងចក្រឧស្សាហកម្មដុះដូចផ្សិត វា បានបណ្តាលឲ្យមានការបំពុលបរិយាកាស។ ត្រឹមចុងទសវត្សឆ្នាំ 1960 ប្រជាជនបានទទួលរងគ្រោះដោយភាព បញ្ហាសុខភាពមួយចំនួន រាប់ចាប់ពីក្រហាយភ្នែក និងជំងឺហ៊ីត រហូតដល់ការពុលកាដូម និងបារត។ ក្នុងករណីដែល ល្បីល្បាញជាងគេគឺ ការបដិសេធរបស់ក្រុមហ៊ុបគីមី ឈីសសូ នៅក្នុងការបញ្ឈប់ការបង្កើនទឹកដ្ឋានកំពូលទៅក្នុងទឹកសមុទ្រ នៅតំបន់ឆ្នេរមីណាម៉ាតា នៅគូស៊ូ បានបង្កឲ្យមានផលប៉ះពាល់ពីការពុលបារតដល់ប្រជាជនប្រមាណ 10,000 ដែលរស់នៅទីនោះ ដែលបណ្តាលឲ្យមនុស្សជាច្រើនមានពិការភាព និងរូបរាងការមិនប្រក្រតី។ ជនរងគ្រោះមួយរូប គឺអ្នកនេសាទឈ្មោះ ហាម៉ាម៉ូតូ សូហាលី នៅតែធ្វើដំណើរទៅប្រកបអាជីវកម្មនៅពេលព្រឹក បើទោះបីជាលោកមិន អាចនិយាយច្បាស់ និងដើរត្រង់ខ្លួនក៏ដោយ។ នៅពេលដែលទូករបស់លោកឃ្លឹងឃ្លោងខ្លាំង លោកបានធ្លាក់ទៅក្នុង ទឹក និងបានស្រែកឲ្យអ្នកជិតខាងលោកជួយ, “ខ្ញុំ...ឆ្លង...ជំងឺ...ចម្លែក...ដែលវាស្ថិតនៅ...ជុំវិញនេះ”។ ខ្លួនរបស់ គាត់ចាប់ផ្តើមញ័រ និងប្រកាច់ ហើយ 7 សប្តាហ៍ក្រោយមកលោកក៏បានស្លាប់។ ករណីមួយចំនួនបង្កឲ្យមានរលកនៃ

ការប្តឹងផ្តល់។ វាក៏បានបង្កឲ្យមានកើតលេចឡើងនៃចលនាប្រជាជនរាប់ពាន់ ដែលប្រជាជននៅក្នុងទីក្រុង ឬនៅ ក្បែរនោះបង្កើតឡើងដើម្បីតស៊ូប្រឆាំងជាមួយក្រុមអ្នកបំពុលបរិស្ថាននៅក្នុងតំបន់ ឬប្រឆាំងជាមួយអាវុធនុយក្លេអ៊ែរ, ឬការកើនឡើងនៃតម្លៃ, ឬបញ្ហាសំខាន់ៗដែលកើតមាននៅក្នុងតំបន់។ ជាទូទៅត្រូវបានដឹកនាំដោយស្ត្រីអ្នក នយោបាយថ្មីៗ ក្រុមទាំងនេះផ្តល់ថាមពលដោយទស្សននយោបាយនៅក្នុងប្រទេសជប៉ុននៅដើមទសវត្សឆ្នាំ 1970 ដែលបានជម្រុញឲ្យមានការតាក់តែងច្បាប់ប្រឆាំងការបំពុលបរិស្ថាននៅក្នុងសភា និងជួយដល់ការបោះឆ្នោតជ្រើស រើសអភិបាលក្រុងជឿនលឿននិយមនៅក្នុងតាមទីក្រុងនានា។

ចរន្តនៃការតវ៉ាផ្សេងទៀតចេញមកពីនិស្សិតសាកលវិទ្យាល័យ ដែលបង្កឡើងដោយបញ្ហានានា រាប់ចាប់ពី ការប្រឆាំងជាមួយនឹងការចូលរួមរបស់សហរដ្ឋអាមេរិកនៅក្នុងសង្គ្រាមវៀតណាម រហូតដល់ការខឹងសម្បាច់ពោះការ អប់រំខ្សោយ និងការកើនឡើងនៃតម្លៃសិក្សា។ ពួកគេបានចេញដើរតាមផ្លូវ និងបរិវេនសាកលវិទ្យាល័យក្នុងចំនួនដ៏ ច្រើននៅចុងទសវត្សឆ្នាំ 1960 ជាមួយនឹងការរំពាត់ដើម្បីធ្វើឲ្យមានភាពទាក់ទាញ, ការធ្វើបាតុកម្ម, និងការតវ៉ា ដោយហិង្សា ដែលបង្កឲ្យមានការបិទទ្វារសាកលវិទ្យាល័យចំនួន 70 ។ ព្រឹត្តិការណ៍ដែលសំខាន់បំផុតបានលេចឡើង នៅសាល យ៉ាស៊ូដា នៃសាកលវិទ្យាល័យតូក្យូនៅក្នុងខែ មករា ឆ្នាំ 1969 នៅពេលដែលនគរបាល និងនិស្សិតបាន វាយប្រយុទ្ធគ្នាដោយហិង្សាអស់រយៈពេល 10 ម៉ោង។ នគរបាលជាអ្នកឈ្នះ និងបានធ្វើឲ្យសាល យ៉ាស៊ូដា ក្លាយជា សាលគួរឲ្យភ័យខ្លាច។ មាននិស្សិតមួយចំនួនតូចបានចូលរួមនៅក្នុងតវ៉ាជាមួយអ្នកសរសេរប្រលោមលោកស្តាំនិយមមី ស៊ីម៉ា យ៉ូគីអូ អ្នកដែលបានបង្កើតអង្គការផ្ទាល់ខ្លួនមួយដែលមានឈ្មោះថា សង្គមខែលការពារ ដើម្បីដាស់តឿន សាធារណជនឲ្យប្រឆាំងជាមួយនឹងការបាត់បង់នៃកម្លាំងសឹកសង្គ្រាមរបស់ប្រទេសជប៉ុន, លោកបាននិយាយថា ឧទាហរណ៍ ដូចជាជំងឺខាងវិញ្ញាណដែលមាននៅក្នុងធម្មនុញ្ញសន្តិភាព និងសន្ធិសញ្ញាសន្តិសុខ។ នៅពេលដែលអាមេរិក យល់ព្រមនៅចុងឆ្នាំ 1969 នៅក្នុងប្រគល់អូគីណាវ៉ា ទៅឲ្យប្រទេសជប៉ុន ចលនាប្រឆាំងសន្ធិសញ្ញាបានថយចុះ ថាមពល, មីស៊ីម៉ា បានសន្និដ្ឋានថា ឱកាសរបស់លោកនៅក្នុងការបំផុសឲ្យមានចលនាដ៏ធំមួយបានបាត់បង់។ ដោយខូចចិត្ត លោកបានធ្វើដំណើរទៅកាន់ទីបញ្ជាការកងកម្លាំងយោធាស្វ័យការពារនៅក្នុងខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ 1970 និង បន្ទាប់ពីការថ្លែងដ៏ជូរចង្អុលអំពីភាពទទេខាងវិញ្ញាណរបស់ជប៉ុនមក លោកបានរិះពោះរបស់ខ្លួនឯងនៅក្នុងពិធីបែប បុរាណមួយរបស់សាម៉ូរ៉ៃដែលគេហៅថា សេពពូតូ ដែលជាសកម្មភាពមួយដែលបានទាក់ទាញប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយ ប៉ុន្តែទទួលបានការអាណិតអាសូរតិចតួច។

បើទោះបីជាខ្យល់នៃភាពរុងរឿងបានបង្កជាព្យុះនៃបញ្ហានៅក្នុងទសវត្សឆ្នាំ 1960 ក៏ដោយ 2 ទសវត្ស បន្ទាប់បានផ្លាស់ប្តូររឿងនេះ, ដូចដែលភាពលំបាកដែលបានក្របដណ្តប់លើប្រជាជនទូទៅនៅដើមដំបូង បាននាំទៅ រកអ្វីដែលមនុស្សជាច្រើនចាត់ទុកថា យុគមាស ជាពិសេសផ្នែកខាងសេដ្ឋកិច្ច។ ការចូលរួមយ៉ាងសកម្មរបស់ប្រជាពលរដ្ឋ នៅតែបន្តទៀតសម្រាប់បញ្ហានានា ដូចជាការបំពុលបរិស្ថាន និងទីតាំងនៃអាកាសយានដ្ឋានអន្តរជាតិថ្មីនៃទីក្រុងតូក្យូ។ ការពិតដែលថា មូលដ្ឋានយោធាអាមេរិក នៅតែបន្តត្រួតត្រាលើកោះអូគីណាវ៉ា ទាំងមូល បើទោះបីជាបន្ទាប់ពីកោះ នេះត្រូវបានប្រគល់មកឲ្យជប៉ុនគ្រប់គ្រងវិញក៏ដោយ ក៏បានបង្កឲ្យមានការប្រឆាំងយ៉ាងខ្លាំងក្លាផងដែរ។ ប៉ុន្តែបញ្ហា ធំបំផុតនៅដើមទសវត្សឆ្នាំ 1970 បានលេចឡើងចេញមកពីព្រឹត្តិការណ៍មួយចំនួននៅក្រៅប្រទេស ដែលនាំទៅរក ការចោទសួរអំពីគួនទឹករបស់ប្រទេសជប៉ុននៅលើឆាកអន្តរជាតិ និងបានគំរាមកំហែងសេដ្ឋកិច្ចរបស់ប្រទេសនេះ។ ព្រឹត្តិការណ៍ដំបូងជាប់ទាក់ទងជាមួយនឹងការប្រកាសរបស់ប្រធានាធិបតីសហរដ្ឋអាមេរិករីធាដ និចស៊ុន នៅក្នុង ខែ កក្កដា ឆ្នាំ 1971 ថាលោកនឹងធ្វើដំណើរទៅកាន់ប្រទេសចិន ដោយហេតុនេះ វានឹងបញ្ចប់ការផ្តាច់ទំនាក់ទំនងគ្នា រវាងចិន- អាមេរិករយៈពេល 2 ទសវត្សកន្លងមក។ ប្រជាជនជប៉ុនភាគច្រើនយល់ស្រប ប៉ុន្តែពួកគេមានការភ្ញាក់ផ្អើល

នៅពេលដែល និចស៊ីន មិនបានពិភាក្សាជាមួយប្រទេសជប៉ុនជាមុន ដែលជាប្រទេសដែលមានទំនាក់ទំនងយ៉ាងជិតស្និទ្ធជាមួយប្រទេសចិនកាលពីសម័យមុន។ និចស៊ីន ក៏បានដើរទៅមុខ 2 ជំហានទៀតដែលនាំឲ្យប្រទេសជប៉ុនឈឺចាប់។ លោកបានបញ្ចប់គោលនយោបាយយូអង្វែងមួយដែលកំណត់អំពីការប្តូរប្រាក់ពីយេនទៅដុល្លាក្នុងអត្រា 360 យេន ប្តូរបាន 1 ដុល្លា ដែលនាំឲ្យប្រាក់យេនកើនឡើងធៀបជាមួយដុល្លា និងបានធ្វើឲ្យមានភាពលំបាកនៅក្នុងការលក់ទំនិញជប៉ុននៅក្នុងសហរដ្ឋអាមេរិក។ បន្ទាប់មក នៅក្នុងការប្រឹងប្រែងនៅក្នុងការត្រួតត្រាលើតម្លៃចំណីអាហារ លោកបានប្រកាសហាមឃាត់ជាបណ្តោះអាសន្ននូវការចូលចេញនូវផលិតផលសណ្តែកស្បៀងជប៉ុនដែលមានតម្លៃការខ្ពស់បំផុតនៅសហរដ្ឋអាមេរិក។ ការហាមឃាត់នេះមិនមានរយៈពេលយូរឡើយ ប៉ុន្តែវាបានធ្វើឲ្យប្រជាជនជប៉ុនមានការមិនសប្បាយចិត្ត, ដោយពួកគេនិយាយដោយមើលងាយអំពី “ភាពរន្ធត់របស់និចស៊ីន”។ រឿងដែលកាន់តែធ្ងន់ធ្ងរជាងនេះគឺ កើតឡើងនៅតំបន់មជ្ឈិមបូព៌ានៅរដូវស្លឹកឈើជ្រុះនៅក្នុងឆ្នាំ 1973 នៅពេលប្រទេសផលិតប្រេងសំខាន់ៗបានតំឡើងថ្លៃប្រេងគុណនឹង 3 និងបានកាត់បន្ថយការផ្គត់ផ្គង់ប្រេងចំនួន 30 ភាគរយ។ ដោយសារតែកង្វះខាតប្រេងនៅក្នុងប្រទេសខ្លួន ប្រទេសជប៉ុនជួបប្រទះនូវការង្គោះរង្គើដោយព្រឹត្តិការណ៍នេះ។ នៅក្នុងរយៈពេលមួយឆ្នាំ អតិផរណាប្រចាំឆ្នាំបានកើនឡើងរហូតដល់ 25 ភាគរយ ហើយផលិតផលជាតិសរុបបានធ្លាក់ចុះ 1.4 ភាគរយ។ សេដ្ឋវិទូមួយរូបបានលើកឡើងថា “នេះគឺជាការចប់ផ្ដើមឡើងដំបូងនៃបដិវត្តតម្លៃថ្មី, ដែលជាការផ្លាស់ប្តូរជាមូលដ្ឋានមួយនៅក្នុងរចនាសម្ព័ន្ធតម្លៃនៃទំនិញ”។ លោកបាននិយាយថា ដំណើរទៅមុខទៀតត្រូវបានកំណត់ដោយភាពលំបាកដែលគេមិនដែលស្គាល់ ដែលគេមិនដែលសូម្បីនឹកស្មានដល់ នៅក្នុងទសវត្សឆ្នាំ 1960 ។

ភាពលំបាកទាំងអស់នេះបានបង្កឲ្យមាន ការពិភាក្សា ដូចកាលពីសម័យវិបត្តិសេដ្ឋកិច្ចពិភពលោក ដែលថា តើការពឹងផ្អែកលើសេដ្ឋកិច្ចអន្តរជាតិគឺជាជម្រើសដ៏ល្អសម្រាប់ជប៉ុន ឬយ៉ាងណា, ប៉ុន្តែការវិភាគទូទៅមានលក្ខណៈខុសគ្នា។ ជាជាងការងាកត្រឡប់ទៅក្រោយ ជប៉ុនត្រូវតែប្រឈមជាមួយបញ្ហាដែលពួកគេជួបប្រទះ។ ពួកគេរក្សាទំនាក់ទំនងជិតស្និទ្ធជាមួយសហរដ្ឋអាមេរិក ប៉ុន្តែរក្សាទំនាក់ទំនងមិត្តភាពជាអព្យាក្រឹតជាមួយប្រទេសនៅអាវ៉ាប់ដើម្បីធានាដល់លំហូរនៃប្រេងកាត។ រដ្ឋាភិបាលក៏បានបញ្ចុះបញ្ចូលឲ្យកម្មករយល់ព្រមបញ្ចុះតម្លៃពលកម្ម និងបានដាក់ចេញនូវគោលនយោបាយថាមពលនានា៖ លើកទឹកចិត្តឲ្យមានការអភិរក្ស, អភិវឌ្ឍធនធានថាមពលមិនមែនប្រេងកាត, និងលើកកម្ពស់រថយន្តប្រើប្រាស់ថាមពលប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព ដែលជាយថាហេតុបានក្របដណ្តប់លើទីផ្សារលោកខាងលិច។

ជាលទ្ធផល សេដ្ឋកិច្ចបានទទួលការរីកចម្រើនឡើងវិញយ៉ាងឆាប់រហ័ស, ហើយអត្រាកំណើនប្រចាំឆ្នាំមានចំនួន 5 ភាគរយ។ ខណៈពេលដែលបរិយាកាសនយោបាយជួបប្រទះនូវភាពច្របូកច្របល់នៅក្នុងទសវត្សឆ្នាំ 1970 ជាមួយនឹងការបណ្តេញនាយករដ្ឋមន្ត្រីមួយរូបចេញពីតំណែងដោយសាររឿងអាស្រូវហិរញ្ញវត្ថុ ហើយអ្នកបន្តតំណែងពីលោក 4 នាក់ទៀតកាន់តំណែងបានក្នុងរយៈពេលខ្លី, សេដ្ឋកិច្ចរបស់ប្រទេសជប៉ុនបានស្តារឡើងវិញយ៉ាងល្អប្រសើរត្រឹមឆ្នាំ 1978 ដោយបានធ្វើដំណើរទៅមុខឆ្លងកាត់វិបត្តិប្រេងកាតពិភពលោកលើកទី 2 យ៉ាងរលូន។ នៅចុងបញ្ចប់នៃទសវត្ស ប្រទេសជប៉ុនផលលើសនៃការចំណាយជាមួយសហរដ្ឋអាមេរិកចំនួន 10 ពាន់លានដុល្លា, ហើយផលិតផលជាតិសម្រាប់មនុស្សបានឡើងលើសសហរដ្ឋ អាមេរិក។ សង្គមវិទូនៅសាកលវិទ្យាល័យហារវីដឈ្មោះអេស្រា រ៉ូហ្គេល បានសរសេរនៅក្នុងសៀវភៅមួយដែលលក់ដាច់បំផុតនៅក្នុង 1979 ដែលមានចំណងជើងថា ប្រទេសជប៉ុនគឺជាប្រទេសលេខមួយថា៖ “ស្ថាប័ននានារបស់ប្រទេសជប៉ុនបានប្រឈមជាមួយបញ្ហានានាដូចគ្នាទៅនឹងអ្វីដែលយើងប្រឈម, ពួកគេទទួលបានជោគជ័យច្រើនជាងយើង”។

ទសវត្សឆ្នាំ 1980 ហាក់ដូចជាបង្ហាញពីភាពពិតប្រាកដនូវអ្វីដែលលោក វ៉ូហ្គេលបានអះអាង។ ប្រទេសនេះពោរពេញទីដោយដើមទុន, ប្រជាជនពោរពេញទៅដោយភាពជឿជាក់។ តាំងពីទសវត្សឆ្នាំ 1970 មកម្ល៉េះដែលអ្នកនិពន្ធនានាចាប់ផ្តើមវិភាគអំពីមូលហេតុដែលនាំឲ្យប្រទេសជប៉ុនមានលក្ខណៈពិសេស៖ ឫសគល់នៃការដាំដុះស្រូវរបស់ពួកគេ, ភាសារបស់ពួកគេ, សីលធម៌នៅក្នុងការធ្វើការងាររបស់ពួកគេ។ ឥឡូវនេះការវិភាគរបស់ពួកគេត្រូវបានគេដាក់ឈ្មោះថា នីហុនជីនរុន (ភាពក្លាយជាជប៉ុន) ដែលបានក្លាយជាសៀវភៅដែលលក់ដាច់បំផុត។ បង្កើតឡើងដោយក្រុមហ៊ុនធំៗដូចជា តូយ៉ូតា និងហុងដា, និងនាំផ្លូវដោយក្រុមហ៊ុនពាណិជ្ជកម្មទូទៅដូចជា មីត្សុប៊ីស៊ី និងមីត្សុអ៊ី ថាមពលសេដ្ឋកិច្ចរបស់ប្រទេសជប៉ុនមើលទៅហាក់ដូចជាមិនអាចបញ្ឈប់បានឡើយ។ ត្រឹមឆ្នាំ 1983 ក្រុមហ៊ុនផលិតរថយន្ត 2 ក្នុងចំណោមក្រុមហ៊ុនផលិតរថយន្តធំបំផុតលើពិភពលោកគឺជារបស់ប្រទេសជប៉ុន, ត្រឹមឆ្នាំ 1987 ពាណិជ្ជកម្មលើសប្រចាំឆ្នាំរបស់ជប៉ុនមានចំនួន 60 ពាន់លានដុល្លារ, នៅក្នុងឆ្នាំ 1988 ប្រទេសនេះមានធានាជំរាល់ជាប់ពិភពលោកចំនួន 10 , ហើយនៅចុងទសវត្ស ក្រុមហ៊ុននានាដូចជា សូនី និងប៉ាណាសូនិច បានទិញក្រុមហ៊ុនមួយចំនួនរបស់អាមេរិកដូចជា ស៊ីប៊ីអេស និងក្លីម៉ាយកូនហ្គោលឆ្នេរក្រស។ នៅអំឡុងពេលនោះ តម្លៃដីធ្លីនៅក្នុងស្រុកបានហត់ឡើងខ្ពស់ ក៏ដូចជាតម្លៃភាគហ៊ុននៅតូក្យូ។

ការកើតឡើងនៃវណ្ណៈកណ្តាលដ៏ច្រើនលើសលុបនៅក្នុងទសវត្សឆ្នាំ 1980 មានឫសគល់មកពីប្រព័ន្ធអប់រំប្រកួតប្រជែងមួយ និងការភ្ជាប់ទំនាក់ទំនងដោយបណ្តាញគមនាគមន៍ដ៏ជឿនលឿនបំផុតនៅលើពិភព។ ការប្រឹងប្រែងធ្វើការងារ, អ្នកធ្វើការងារជំនាញនៅក្នុងក្រុមហ៊ុននៅតែជាបទដ្ឋានរបស់អ្នកទីក្រុង ដែលជាបទដ្ឋានមួយដែលជួយលើកកម្ពស់សេដ្ឋកិច្ចរបស់ប្រទេសជប៉ុន និងធានាដល់តម្លៃរបស់វា។ គាត់បានប្រឹងប្រែងនៅក្នុងសិក្សានៅសាលា (និងនៅក្នុងថ្នាក់បំប៉នអំឡុងពេលល្ងាច និងចុងសប្តាហ៍) កំណត់ផ្លូវដើរទៅមុខរបស់គាត់តាមរយៈប្រព័ន្ធប្រឡង់ជាប់ធ្លាក់មួយដើម្បីអាចបន្តរៀននៅមហាវិទ្យាល័យល្អមួយ, ហើយបន្ទាប់មករីករាយជាមួយជាមួយមិត្តរបស់គាត់ និងបំភ្លេចការសិក្សារបស់លោកនៅមហាវិទ្យាល័យ។ ក្នុងនាមជា យុវជនមួយរូប លោកបានលះបង់ពេលវេលារបស់លោកជាមួយក្រុមហ៊ុនមួយ ដែលបានផ្តល់ឲ្យលោកនូវការងារពេញមួយជីវិត, ប្រាក់ខែខ្ពស់, និងការដំឡើងមុខតំណែងសម្រាប់ភក្តីភាពរបស់លោក។ គាត់ធ្វើការជាច្រើនម៉ោង, ចំណាយពេលនៅពេលល្ងាចផឹកស្រាបៀរជាមួយមិត្តរួមការងារ, និងចំណាយលើថ្លៃលេងវាយកូនកប្បាលនៅចុងសប្តាហ៍។ ជាមួយគ្នានោះ ភរិយារបស់គាត់ចិញ្ចឹមកូន, ត្រៀមរួចជាស្រេចសម្រាប់អ្នកដែលត្រូវប្រឡងចូលរៀន, និងគ្រប់គ្រងហិរញ្ញវត្ថុគ្រួសារ ដោយក្នុងនោះរួមមានទាំងប្រាក់ខែរបស់ស្វាមី, ដែលលោកបានប្រគល់ឲ្យនាង។ ក៏ដូចជាគាត់ដែរ នាងបានធ្វើទំនាក់ទំនងសង្គមជាមួយមិត្តភក្តិស្រីៗ។ ជាមួយគ្នា ពួកគេបានទិញនូវប្រដាប់ប្រដាលដាក់នៅក្នុងផ្ទះរបស់ពួកគេ។ ភាពសម្បូរសប្បាយនៃជីវិតរស់នៅនេះត្រូវបានរៀបរាប់ដោយពាណិជ្ជករ អាវ៉េ ស៊ីនយ៉ា នៅក្នុងប្រលោមលោកឆ្នាំ 1986 របស់លោកដែលមានចំណងជើងថា សូសាម៉ាន(បុរសក្រុមហ៊ុន) ដែលលោកបានពណ៌នាពីជីវិតរស់នៅរបស់បុគ្គលិករបស់លោកមានអាចរស់នៅបានប៉ុន្តែនឿយហត់។ លោកបាននិយាយថា “កម្រនឹងមានបុគ្គលិកណាដែលសប្បាយចិត្តណាស់បន្ទាប់ពីពួកគេសម្រេចចិត្តចាកចេញពីក្រុមហ៊ុន, ហើយចុងបញ្ចប់ពួកគេធ្វើដំណើរទៅកន្លែងផឹកស៊ីជាប្រចាំរបស់ពួកគេ, ជាទីកន្លែងដែលពួកគេកាន់ទុក្ខចំពោះការស្លាប់នូវក្តីសុបិន្តរយៈពេលខ្លីរបស់ពួកគេ និងបញ្ចេញភាពតានតឹងចេញពីក្នុងចិត្តរបស់ពួកគេតាមរយៈការរិះគន់ថ្នាក់លើរបស់ពួកគេ”។

ការពិពណ៌នានេះ ប្រហែលជាបង្ហាញពីភាពមិនច្បាស់លាស់នូវអ្វីដែលយើងបានឃើញចំពោះអ្នកទីក្រុងរាប់លាននាក់។ មនុស្សរាប់លាននាក់ទៀតរស់នៅដោយមិនមានសុវត្ថិភាព, រស់នៅដោយមិនដូចអ្វីដែលមើលឃើញនឹងភ្នែក ក្នុងនោះមានដូចជា ៖ និយោជិកដែលទទួលបានប្រាក់ខែតិចតួចនៅក្នុងក្រុមហ៊ុនតូចៗ, ស្ងៀននៅក្នុង

ហាងលក់ម្ហូបអាហារដែលគ្រប់គ្រងដោយគ្រួសារ, អ្នកទទួលភ្ញៀវ និងអ្នកសម្តែងនៅក្នុងបារ និងភ្ញៀវស្រា។ ក៏មានអ្នកមួយចំនួនប្រឆាំងជាមួយការអនុសាមគ្គីតាមច្បាប់ដែលបានកំណត់ក្នុងសង្គម, ដោយមិនគិតពីប្រាក់ចំណូល ឬវណ្ណៈរបស់ពួកគេឡើយ។ ត្រឹមដើមទសវត្សឆ្នាំ 1980 អ្នកអត្ថាធិប្បាយសង្គមបានបង្កើតពាក្យស៊ីនជីនរុក្ខី (អម្បូរថ្មី) ដើម្បីពណ៌នាអំពីមនុស្សមួយក្រុមសម័យក្រោយសង្គ្រាម ដែលមិនបានខ្វល់ខ្វាយចំពោះការស្វែងរកការបំពេញចិត្តសម្រាប់ខ្លួនឯងឡើយ, បើទោះបីជាពាក្យនេះមិនបានឆ្លុះបញ្ចាំងសម្រាប់មនុស្សទូទៅក៏ដោយ ក៏វាសមស្របក្នុងការប្រើសម្រាប់ស្ត្រី ឬមនុស្សប្រុសដែលចាក់ចេញពីក្រុមហ៊ុន។ ស៊ីនជីនរុក្ខី មួយរូប ដែលជាអ្នកទទួលភ្ញៀវនៅក្នុងបារសាប៊ូរ៉ូ បានរិះគន់ការព្រួយបារម្ភរបស់អ្នកបុគ្គលិកក្រុមហ៊ុន ជាមួយនឹងការកំដៅភ្ញៀវរបស់នាង។ នាងបានប្រាប់ទៅអ្នកសម្ភាសន៍មួយរូបថា “នេះគឺជាអ្វីដែលមនុស្សចាស់ធ្លាប់បានធ្វើ។ ខ្ញុំគិតថាវាគឺអត្តសញ្ញាណជប៉ុន ខ្ញុំក៏ធ្វើវាដែរសម្រាប់ជំនួញរបស់ខ្ញុំ”។ “ខ្ញុំមិនបានគិតថាវាគឺជារឿងអាក្រក់ឡើយ វាត្រូវការពេលវេលា និងការប្រឹងប្រែងជាច្រើន, ហើយប្រសិនបើមានជម្រើស...ខ្ញុំសុខចិត្តធ្វើអ្វីៗផ្សេងទៀត។ នាងបាននិយាយថា នៅកន្លែងដែលរស់នៅនាងមិនមានមិត្តភក្តិនៅក្បែរខាងឡើយ។ ទីក្រុងទាំងនេះក៏បានដើរតួនាទីជាផ្ទះរាប់សែនរបស់ជនក្រៅសង្គមផងដែរ៖ សមាជិកក្រុមអ្នកជិះម៉ូតូទំនើង, អ្នកតន្ត្រីរ៉កគ្មានការងារធ្វើ, អ្នកប្រើប្រាស់គ្រឿងញៀន, និងជនខ្ជិលច្រអូសអ្នកដែលបង្ខំឲ្យមានភាពមួលម៉ៅ ហើយការរស់នៅបែបអនាថារបស់ពួកគេធ្វើឲ្យប៉ះពាល់ដល់ភាពសម្បូរសប្បាយរបស់ប្រទេសជាតិ។

ភាពសម្បូរសប្បាយ បានជះឥទ្ធិពលយ៉ាងខ្លាំងលើគោលជំហរអន្តរជាតិរបស់ប្រទេសជប៉ុននៅក្នុងទសវត្សឆ្នាំ 1980 ។ ខណៈពេលដែលនយោបាយក្នុងស្រុកនៅតែផ្ដោតសំខាន់លើសេដ្ឋកិច្ច, វត្តមានរបស់ប្រទេសជប៉ុននៅលើឆាកអន្តរជាតិបានកើនឡើងយ៉ាងឆាប់រហ័ស។ វត្តមានអ្នកជំនួនជប៉ុនបានក្លាយជាទិដ្ឋភាពទូទៅមួយនៅក្នុងទីក្រុងជំរុំនៅលើពិភពលោក, ហើយសហគ្រិននានាដូចជា ម៉ូរីតា នៃក្រុមហ៊ុនសូនី និងហុនដា សំអ៊ុយរ៉ូ នៃក្រុមហ៊ុនយានយន្តហុងដា ត្រូវបានគេស្គាល់ជាទូទៅនៅក្នុងពិភពជំនួញ។ ប៉ុន្តែ វត្តមានរបស់ពួកគេក៏ជាប់ទាក់ទងជាមួយរឿងនយោបាយផងដែរ។ ហេតុផលមួយគឺថា នាយកមន្ត្រីជប៉ុន ណាកាសូនេ យ៉ាស៊ូហ៊ីរ៉ូ ដែលកាន់តំណែងពីឆ្នាំ 1982 ដល់ឆ្នាំ 1987 បានប្រើប្រាស់យុទ្ធសាស្ត្រដ៏សកម្មមួយចំពោះកិច្ចការពិភពលោក, លើកកម្ពស់ទំនាក់ទំនងជាមួយប្រធានាធិបតីសហរដ្ឋអាមេរិក រ៉ូណាល់ រីហ្គេន និងលើកកម្ពស់ “អន្តរជាតិនិយកម្ម”។ លោកក៏បានរុញច្រាន, បើទោះបីជាបរាជ័យ, នូវការបង្កើនការចំណាយលើវិស័យការការពារជាតិរបស់ប្រទេសជប៉ុន។ ជាពិសេសការកើនឡើងនៃការចូលរួមរបស់ប្រទេសជប៉ុនជាមួយអាស៊ី តាមរយៈការចូលរួមនៅក្នុងអង្គការនានាដូចជា សមាគមប្រជាជាតិអាស៊ីអាគ្នេយ៍ និងអង្គភាពសន្តិភាព ដូចជា ក្រុមអ្នកស្ម័គ្រចិត្តសហប្រតិបត្តិការក្រៅប្រទេស, ដែលបានបញ្ជូនជនជាតិជប៉ុនទៅធ្វើកិច្ចការមនុស្សធម៌នៅក្នុងប្រទេសជាង 50 ។ ប្រទេសជប៉ុនក៏បានក្លាយជាប្រទេសផ្តល់ជំនួយអន្តរជាតិធំជាងគេបំផុតនៅលើពិភពលោកនៅត្រឹមចុងទសវត្សឆ្នាំ 1980 ដោយបានផ្តល់ជំនួយច្រើនជាង 10,000 លានដុល្លាក្នុងមួយឆ្នាំ។

ជាអកុសល ភាពលេចធ្លោនៅលើឆាកអន្តរជាតិថ្មីនេះ ក៏មានឥទ្ធិពលវិជ្ជមានផងដែរ, ដែលនាំឲ្យមានការគន់កាន់តែខ្លាំងលើប្រទេសជប៉ុន។ ភាពជោគជ័យរបស់ជប៉ុនបណ្តាលឲ្យមានការវាយប្រហារមួយចំនួន។ ឧទាហរណ៍នៅក្នុងសហរដ្ឋអាមេរិកជាទីកន្លែងដែលឧស្សាហកម្មរបស់ជប៉ុនគំរាមកំហែងដល់អ្វីៗគ្រប់យ៉ាង រាប់ចាប់តាំងពីតម្លាញរហូតដល់ថយន្ត, សាធារណជនបានប្រឆាំងជាមួយប្រទេសជប៉ុនលើការអនុវត្តពាណិជ្ជកម្មដោយមិនស្មើភាព។ អ្នកលក់ថយន្តមួយរូបនៅ មីដវែសធីន បានចុះផ្សាយអត្ថបទមួយទំព័រពេញនៅលើកាសែតក្នុងតំបន់ ដោយបានប្រកាសថា “គ្រាប់បែក មីត្សុប៊ីស៊ី និង ហ្សេរ៉ូ របស់ជប៉ុន”គំរាមកំហែងដល់សម្ព័ន្ធមិត្តនៅក្នុងសង្គ្រាមលោកលើកទី 2 , បន្ទាប់ពី “យន្តហោះអាមេរិកបានទម្លាក់គ្រាប់បែកទាំងនេះទៅឲ្យពួកគេលើអាកាស!”។ នៅក្នុងឆ្នាំ 1987

សមាជិកព្រឹទ្ធសភាពមួយរូបបានបោកកម្ទេចវិទ្យុម៉ាក ប៊ូស៊ីបា មួយគ្រឿងនៅមុខវិមានកាតីតូល។ ការរិះគន់ផ្សេងទៀតគឺ ការមិនខ្វល់ខ្វាយពីអារម្មណ៍ប្រទេសជិតខាងរបស់ខ្លួន។ នៅក្នុងឆ្នាំ 1985 នៅពេលដែលណាកាសូនេ ធ្វើដំណើរទស្សនកិច្ចផ្លូវការមួយទៅកាន់យ៉ាស៊ូគូនី ដែលជាស្ដេចដឹកនាំសព្វរបស់ជនជាតិជប៉ុនដែលស្លាប់ដោយសារសង្គ្រាម (រួមមានទាំងអ្នកមួយចំនួនដែលប្រព្រឹត្តិឧក្រិដ្ឋកម្មសង្គ្រាម, រដ្ឋាភិបាលអាស៊ីមួយចំនួនធ្វើការប្រឆាំងយ៉ាងខ្លាំងក្លា។ ក៏ដូចគ្នា ការតវ៉ាបានផ្ទុះឡើងនៅពេលដែលរដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងអប់រំ ធ្វើការកែប្រែសៀវភៅប្រវត្តិសាស្ត្រដើម្បីសម្រួលដល់ការពិពណ៌នាអំពីអាណានិគមនិយម និងឧក្រិដ្ឋកម្មសង្គ្រាមរបស់ជនជាតិជប៉ុន។ អ្នកនយោបាយមួយចំនួនបានបង្ហាញពីគំនិតរើសអើងពូជសាសន៍ ដោយក្នុងនោះរួមមាន សេចក្តីប្រកាសរបស់ ណាកាសូនេនៅក្នុងឆ្នាំ 1983 ថា “ជនជាតិជប៉ុនធ្វើបានយ៉ាងល្អអស់រយៈពេល 2,000 មកហើយដោយសារនៅក្នុងប្រទេសនេះមិនមានពូជសាសន៍បរទេស” ក៏បានបង្កឲ្យមានការខឹងសម្ប៉ាងផងដែរ។

មេរៀនទី 10 ៖ អាស៊ីមូតាមបច្ចុប្បន្ន

1. ប្រទេសចិនក្រោយឆ្នាំ 1990

អ្នកបន្តតំណែងពីតេង សាវពឹង លោកជាង ហ្សឺមីន អ្នកដែលបានគាំទ្រតេង សាវពឹង នៅក្នុងឆ្នាំ 1989 បានរក្សាទុកនូវការសង្កត់ធ្ងន់របស់តេង សាវពឹង ទៅលើការត្រួតត្រាលើនយោបាយដ៏តឹងរឹង និងការបើកជំហរសេដ្ឋកិច្ច។ នៅក្នុងឆ្នាំ 2002 ជាង ហ្សឺមីន បានចូលនិវត្តន៍ និងត្រូវជំនួសតំណែងដោយលោកហ៊ូ ជីនតាវ ដែលជាការផ្លាស់ប្តូរអំណាចដ៏រលូនដំបូងមួយនៅក្នុងប្រទេសចិន។ ហ៊ូ ជីនតាវ បានបន្តរុញច្រានឱ្យមានកំណើនសេដ្ឋកិច្ច និងគាបសង្កត់លើក្រុមអ្នកប្រឆាំង។ ប្រទេសចិននាពេលបច្ចុប្បន្នគឺជាប្រទេសដែលមានសេដ្ឋកិច្ចធំលំដាប់ទី 6 នៅលើពិភពលោក ហើយជាប្រទេសដែលមានពាណិជ្ជកម្មមាញឹកបំផុតលំដាប់ទី 3 បន្ទាប់ពីសហរដ្ឋអាមេរិក និងអាឡឺម៉ង់។ រវាងឆ្នាំ 1978 ដល់ឆ្នាំ 2004 ផលិតផលក្នុងស្រុករបស់ចិនបានកើនឡើងដោយសារកត្តាសំខាន់ៗ 4 ។ ជាមួយនឹងទីផ្សារក្នុងស្រុកដ៏ធំ, សំបូរទៅដោយមនុស្សមានទេពកោសល្យ, និងកម្មករជំនាញ និងមានវិន័យដ៏សំបូរបែប, ការកើនឡើងនៃសេដ្ឋកិច្ចរបស់ប្រទេសចិន គឺជាព្រឹត្តិការណ៍ដ៏សំខាន់បំផុតមួយនៅលើពិភពលោកនៅពាក់កណ្តាលទី 2 នៃសតវត្សទី 20 ។ នៅក្នុងឆ្នាំ 2004 ប្រទេសចិនមានវិស្វកម្មចំនួន 325,000 នាក់ ដែលមានចំនួន 5 ដងលើសហរដ្ឋអាមេរិក។ នៅក្នុងទម្រង់មូលធននិយមរបស់ពួកគេ បើទោះបីជាមានប្រព័ន្ធនយោបាយបក្សតែមួយក៏ដោយ ប្រទេសចិនមានផលប៉ះពាល់លើជីវិតរស់នៅរបស់អាមេរិកច្រើនជាងអ្វីដែលម៉ៅ សេងទុង ធ្លាប់ធ្វើទៅទៀត។ តាមរយៈការកៀងគរកម្លាំងពលកម្ម ដ៏ច្រើនរបស់ពួកគេដើម្បីប្រែក្លាយជាមជ្ឈមណ្ឌលផលិតកម្មពិភពលោក, ប្រទេសចិនបច្ចុប្បន្នបានបង្កើតតម្រូវការថ្មីៗជាច្រើន ហើយបានធ្វើឱ្យតម្លៃធនធានធម្មជាតិនៅលើពិភពលោកកើនឡើង ដោយក្នុងនោះរួមមាន ប្រេងកាត, ជ័រកៅស៊ូ, ឈើហ៊ុប, កប្បាស, និងលោហៈមានតម្លៃគ្រប់ប្រភេទ។ ខណៈពេលដែលកម្មករចិនជំនួសកន្លែងរបស់កម្មករអាមេរិកនៅក្នុងការងារផលិតកម្ម, ផលិតផលរបស់ចិនមានផលប៉ះពាល់ដ៏ធំមួយលើតម្លៃនៃទំនិញប្រើប្រាស់នានា។ ការរីកឡើងនៃប្រទេសចិនក៏មានផលប៉ះពាល់ដ៏ធំធេងដល់បរិស្ថានពិភពលោកផងដែរ ដូចដែលប្រទេសចិនកំពុងប្រកួតប្រជែងជាមួយសហរដ្ឋអាមេរិកដើម្បីនាំមុខនៅក្នុងការបំបាត់ឧស្ម័នកាបូនឌីអុកស៊ីត។ មានភាពមិនច្បាស់លាស់ជាច្រើនចំពោះអនាគតប្រទេសចិន។ ប្រជាជនចិនបានបន្តកើនឡើង បើទោះបីជាមានគោលនយោបាយកូនមួយតាំងពីឆ្នាំ 1979 មកក៏ដោយ។

ជាមួយនឹងចំនួនប្រជាជនយ៉ាងហោចណាស់ 1,300 លាននាក់នាពេលបច្ចុប្បន្ន ប្រទេសចិនអាចនឹងមានប្រជាជនចំនួន 1,500 លាននាក់ត្រឹមឆ្នាំ 2015 ដោយសារគោលនយោបាយកូនមួយមានភាពលំបាកនៅក្នុងការអនុវត្តនៅតាមទីជនបទ ហើយបច្ចុប្បន្នមិនមានការលើកឡើងពីបញ្ហានៃការកើនឡើងនូវចំនួនមនុស្សចាស់ឡើយ។ មានការមិនសប្បាយចិត្តយ៉ាងខ្លាំងលើការត្រួតត្រារបស់ចិនលើតំបន់មួយចំនួនដែលមិនមែនជាជនជាតិចិន ជាពិសេសពួកមីស្ទីមនៅស៊ីនជាំង និងពួកពុទ្ធសាសនិកនៅតំបន់ទីបេ និងម៉ុងហ្គោលខាងក្នុង។ ការប្រតិបត្តិសាសនាព្រះពុទ្ធនិងអ៊ីស្លាមត្រូវបានអនុញ្ញាតនៅក្នុងប្រទេសចិននាពេលបច្ចុប្បន្ន(ផ្ទុយទៅនឹងសម័យបដិវត្តវប្បធម៌) ប៉ុន្តែសញ្ញាណណាមួយដែលប្រឆាំងជាមួយរដ្ឋាភិបាលចិនត្រូវជួបជាមួយនឹងការបង្ក្រាបយ៉ាងឆាប់រហ័ស និងធ្ងន់ធ្ងរ។ នៅក្នុងឆ្នាំ 1994 នៅពេលដែលអ្នកអនុវត្ត ហ្វាឡូនកុង ដែលជាទម្រង់នៃការធ្វើសម្មាធិ និងការប្រតិបត្តិផ្លូវចិត្ត និងផ្លូវកាយ, ចំនួន 10,000 នាក់ ធ្វើបាតុកម្មខាងក្រៅគេហដ្ឋានរបស់មេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់របស់រដ្ឋាភិបាល គណបក្សកុម្មុយនីស្តបានបង្ក្រាបចលនានេះភ្លាមៗ បើទោះបីជាពួកគេបានលើកទឹកចិត្តចលនានេះនៅទសវត្សឆ្នាំ 1980 ដែលជាប្រពៃណីមួយដែលមានប្រសិទ្ធភាពនៅក្នុងការលើកកម្ពស់សុខភាព និងសុខុមាលភាព។ តេងសាវពឹង និងអ្នកបន្ត

តំណែងពីលោកយល់ឃើញថា ប្រជាជនចិននឹងមិនប្រឆាំងជាមួយនិងប្រព័ន្ធនយោបាយ បក្សតែមួយឡើយ ដ៏រាប
ណាពួកគេមានសេរីភាពខាងសេដ្ឋកិច្ច និងវប្បធម៌, និងសេរីភាពពីការបង្ខំឱ្យចូលរួមនយោបាយដូចសម័យម៉ៅ។
ប្រលោមលោក, សិល្បៈ, តន្ត្រី, ភាពយន្ត, ម៉ូតពេញនិយមរបស់ចិនបានរីកចម្រើនយ៉ាងខ្លាំង ដែលមិនធ្លាប់មានកន្លង
មក តាំងពីកុម្មុយនីស្តគ្រប់គ្រងប្រទេស។ ការិយាល័យយោធា និងការចំអកឡកឡើយរបស់សិល្បៈករចិន ត្រូវ
បានអនុញ្ញាតឱ្យមាន ដ៏រាបណាពួកសិល្បៈករចិនទាំងនោះមិនធ្វើការវាយប្រហារដោយត្រង់លើគណបក្សកុម្មុយនីស្ត
ចិន។ នៅក្នុងវិធីមួយចំនួន ពួកគេបានចំអកឡកឡើយលើតួនាទីរបស់ស្រ្តី ដែលបានធ្លាក់ចុះនៅក្នុងប្រទេសចិនចាប់
តាំងពីសម័យម៉ៅ។ ពេស្យាបានត្រឡប់មកវិញ ហើយនៅក្នុងតំបន់ក្រីក្រជាច្រើន ស្រ្តីពេលខ្លះត្រូវបានគេចាប់
ពង្រត់ និងបង្ខំឱ្យរៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍ចូលក្នុងគ្រួសារមួយចំនួន ដែលគ្រួសារទាំងនោះមិនអាចបញ្ចុះបញ្ចូលស្រ្តីណា
ម្នាក់ឱ្យរៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍ចូលគ្រួសារខ្លួនបាន។ វិសមភាពសង្គមជាទូទៅប៉ះពាល់ទៅលើស្រ្តី ជាពិសេសនៅក្នុង
សង្គមមួយដែលមានមនុស្សមួយចំនួនក្រីក្រតោកយ៉ាកច្រើន ខណៈពេលដែលមនុស្សមួយចំនួនទៀតគឺជាអ្នកមាន,
ពេលនោះស្រ្តីក្រីក្រតោកយ៉ាកទាំងនោះនឹងធ្វើការងារថោកទាបមួយចំនួន ដែលក្នុងនោះមានដូចជា ពេស្យាជា
ដើម ដើម្បីរស់រានមានជីវិត។ ទោះជាយ៉ាងណាក៏ដោយ បើទោះបីជាមានការធ្វើកំណែទម្រង់ដែលធ្វើឱ្យសតិស្ម័គ្រ
ធ្លាក់ចុះក្រោយសម័យម៉ៅក៏ដោយ មានតែស្រ្តី (ឬបុរស) មួយចំនួនតូចប៉ុណ្ណោះបានធ្វើការតស៊ូមតិដើម្បីត្រឡប់ទៅ
រកសម័យម៉ៅវិញ។ រដ្ឋាភិបាលចិនបានលើកកម្ពស់ការអភិវឌ្ឍន៍សេដ្ឋកិច្ចនៅក្នុង “តំបន់ជាន់ជាតិភាគតិច” មួយ
ចំនួនដូចជា ទីបេ, ស៊ីនជាំង និងម៉ុងហ្គោលខាងក្នុង ហើយក៏បានគាំទ្រឱ្យមានការធ្វើអន្តោប្រវេសជាទ្រង់ទ្រាយធំ
មួយរបស់ជនជាតិចិនទៅកាន់តំបន់ទាំងនោះ ដែលបានធ្វើឱ្យវប្បធម៌របស់ជនជាតិភាគតិចមានភាពលំបាកនៅក្នុង
ការថែរក្សា។ ការគំរាមកំហែងសំខាន់បំផុតលើស្ថេរភាពសេដ្ឋកិច្ចរបស់ចិន គឺជនចំណាកស្រុកមកពីជនបទជាង 100
លាននាក់ ដែលបានប្រមូលផ្តុំគ្នានៅតាមទីក្រុងនានា ដែលជាទីកន្លែងដែលពួកគេស្វែងរកការងារធ្វើ និងរស់នៅជាមួយ
ភាពក្រីក្រ។ សេដ្ឋកិច្ចឧស្សាហកម្ម តម្រូវឱ្យបង្កើតការងារថ្មីៗជាច្រើនជាទៀងរាល់ឆ្នាំដើម្បីជួយឱ្យប្រជាជនចំណាកស្រុកទាំង
នេះមានការងារធ្វើ ដែលតម្រូវឱ្យមានកំណើនសេដ្ឋកិច្ចប្រចាំឆ្នាំខ្ពស់ជាង 8 ភាគរយ បើមិនដូច្នោះទេវាអាចបង្កជាបញ្ហា
ធ្ងន់ធ្ងរ។ វិបត្តិសេដ្ឋកិច្ចមួយអាចនាំទៅរកអតិផរណា ឬកំណើនយ៉ាងឆាប់រហ័សនៃអត្រាអ្នកអត់ការងារធ្វើ, ផ្ទុយទៅ
វិញ ភាពចលាចលនៃកម្លាំងការងារអាចធ្វើឱ្យការធ្វើបាតុកម្មរបស់និស្សិតនៅក្នុងឆ្នាំ 1989 មើលទៅហាក់ចុះខ្សោយ។

ក្នុងការឆ្លើយតបទៅនឹងវិបត្តិហិរញ្ញវត្ថុនៅសហរដ្ឋអាមេរិក និងសកលលោក រដ្ឋាភិបាលចិននៅចុងឆ្នាំ 2008
បានប្រកាសកម្មវិធីលើកកម្ពស់សេដ្ឋកិច្ចតាមរយៈការស្ថាបនាហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធ រយៈពេល 2 ឆ្នាំ ដែលមានតម្លៃ 586
ពាន់លានដុល្លារអាមេរិក (ស្មើនឹង 7 ភាគរយនៃផលិតផលក្នុងស្រុកសរុបប្រចាំឆ្នាំរបស់ចិន) ដើម្បីរក្សាកំណើន
សេដ្ឋកិច្ច។ បរិស្ថានក៏បានបង្ហាញពីបញ្ហាចោទមួយសម្រាប់សាធារណរដ្ឋប្រជាមានិតចិនផងដែរ។ នៅក្នុងការធ្វើ
ឧស្សាហូបនីយកម្មដ៏ធំរំហ័សរបស់ពួកគេ ប្រទេសចិនព្យាយាមនៅក្នុងការប្រើប្រាស់ប្រភពថាមពលទាំងឡាយ
ដែលពួកគេអាចប្រើប្រាស់បាន ដោយក្នុងនោះ ការបម្រុងទុកយ៉ាងច្រើននៃវីជ្ជៈដែលមានគុណភាពកម្រិតទាប
រួមជាមួយការកើនឡើងយ៉ាងឆាប់រហ័សនៃឧស្សាហកម្មយានយន្ត បានធ្វើឱ្យទីក្រុងសំខាន់ៗរបស់ចិននាពេល
បច្ចុប្បន្ន ក្លាយជាទីក្រុងដែលមានការបំពុលបរិស្ថានខ្លាំងជាងគេក្នុងចំណោមទីក្រុងនានានៅលើពិភពលោក។ ក្នុង
ពេលជាមួយគ្នានោះ រដ្ឋាភិបាលបានវិនិយោគយ៉ាងខ្លាំងក្លាលើថាមពលដែលបានមកពីឈើ និងព្រះអាទិត្យ និង
ស្ថាបនាសំណង់ដែលមានប្រសិទ្ធភាពដល់បរិស្ថាន ដែលបានជម្រុញឱ្យប្រទេសចិនស្ថិតនៅលើផ្លូវជាមួយពីអឺរ៉ុប
ខាងលិច និងឈ្លានមុខសហរដ្ឋអាមេរិកនៅក្នុងបច្ចេកវិទ្យាបៃតង។

នៅចុងសតវត្សទី 20 តែវ៉ាន់បានក្លាយជាអង្គដែលដំណើរការដោយលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ។ ចាប់ពីឆ្នាំ 2000 ដល់ 2008 គណបក្សជាតិនិយមនៅតែវ៉ាន់បានបាត់បង់អំណាចរបស់ខ្លួនទៅឱ្យគណបក្សប្រជាធិបតេយ្យជឿនលឿន ដែលជាពេលវេលាមួយនៅក្នុងការស្នើឱ្យមានឯករាជ្យសម្រាប់តែវ៉ាន់ បើទោះបីជាមានការគំរាមកំហែងពីទីក្រុងប៉េកាំង ដែលថាប្រទេសចិននឹងធ្វើការឈ្លានពានតែវ៉ាន់ប្រសិនបើពួកគេប្រកាសឯករាជ្យជាផ្លូវការណាមួយ។ ពាណិជ្ជករជនជាតិតៃវ៉ាន់បានវិនិយោគរាប់កោដិដុល្លារអាមេរិកនៅក្នុងរោងចក្រនៅក្នុងប្រទេសចិន ហើយភាគីទាំង 2 បានពឹងផ្អែកយ៉ាងខ្លាំងទៅលើទំនាក់ទំនងសេដ្ឋកិច្ចរបស់ពួកគេ។ បច្ចុប្បន្ន ប្រជាជនតៃវ៉ាន់ 25 លាននាក់បានរីករាយជាមួយនឹងសេដ្ឋកិច្ចឧស្សាហកម្មសម័យទំនើបពេញលេញមួយ ជាមួយបទដ្ឋាននៃការរស់នៅកម្រិតខ្ពស់បំផុតមួយនៅក្នុងតំបន់អាស៊ី ដែលធ្វើការធ្វើកំណែទម្រង់គោលនយោបាយជាមួយចិននៅតែជារឿងគួរឱ្យចាប់អារម្មណ៍។ តាមរយៈការបង្ហាញពីតម្រូវការនៃស្ថេរភាព និងការពង្រឹងទំនាក់ទំនងជាមួយសាធារណរដ្ឋប្រជាមានិតចិន ម៉ា យីងជុន នៃគណបក្សជាតិនិយម បានទទួលជ័យជំនះនៅក្នុងការបោះឆ្នោតប្រធានាធិបតីនៅតៃវ៉ាន់នៅក្នុងឆ្នាំ 2008 ។

នៅរដូវក្ដៅឆ្នាំ 2008 ទីក្រុងប៉េកាំង បានរៀបចំធ្វើជាម្ចាស់ផ្ទះនៃការប្រកួតកីឡាអូឡាំពិករដូវក្ដៅ ដែលមានអត្តពលិកចំនួន 10,500 នាក់ដែលមកពីប្រទេសចំនួន 204 ចូលរួម។ ដោយចំណាត់ទឹកប្រាក់ប្រមាណ 42 ពាន់លានដុល្លារអាមេរិកទៅលើហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធថ្មី ដោយក្នុងនោះរួមមានស្ថាបត្យកម្មដ៏អស្ចារ្យនៃពហុកីឡាដ្ឋានជាតិប៉េកាំង (ពហុកីឡាដ្ឋាន “សំបុកចាប”) និងមជ្ឈមណ្ឌលជាតិដល់វប្បធម៌ (មជ្ឈមណ្ឌល “ប្រអប់ទឹកឆ្មៃ”) , រដ្ឋាភិបាលចិនមានបំណងនៅក្នុងបង្ហាញទៅកាន់ពិភពលោកអំពីទ្រព្យសម្បត្តិ និងភាពទំនើបទាន់សម័យនៃប្រទេសចិននាពេលបច្ចុប្បន្ន។ ខណៈពេលនៃការធ្វើជាម្ចាស់ផ្ទះរៀបចំកីឡាអូឡាំពិក គណបក្សកុម្មុយនីស្តចិនមិនបានផ្លាស់ប្តូរទស្សនៈនៃការរឹងបន្តឹងការត្រួតពិនិត្យព័ត៌មាន និងមិនអត់ឱនចំពោះក្រុមអ្នកនយោបាយប្រឆាំងឡើយ, វាត្រូវតែច្បាស់ថា ព័ត៌មានទាំងនោះ ត្រូវតែជាការជម្រុញឱ្យប្រជាជនចិនមានមោទនភាពសម្រាប់ការរៀបចំធ្វើជាម្ចាស់ផ្ទះដ៏ជោគជ័យមួយនៃកីឡាអូឡាំពិក និងមើលឃើញអត្តពលិកចិនឈ្នះមេដាយមាស (51) ច្រើនជាប្រទេសដទៃទៀត។

សហរដ្ឋអាមេរិក និងចិនបានអភិវឌ្ឍទំនាក់ទំនងលើកិច្ចសហប្រតិបត្តិការអស់រយៈពេលជាង 20 ឆ្នាំចុងក្រោយនេះ បើទោះបីជាភាគីទាំងពីរនេះមានការមិនទុកចិត្តគ្នាទៅវិញទៅមកក៏ដោយ។ សហរដ្ឋអាមេរិក ជារឿយៗតែងរិះគន់ទៅលើរបាយការណ៍សិទ្ធិមនុស្សរបស់ប្រទេសចិន ប៉ុន្តែចាប់តាំងពីទសវត្សឆ្នាំ 1990 មក បញ្ហាសេដ្ឋកិច្ចបានចូលមកជំនួសបញ្ហាសិទ្ធិមនុស្សនៅក្នុងទំនាក់ទំនងសហរដ្ឋអាមេរិក និងចិន។ ជាការភ្ញាក់ផ្អើលមួយ, ចិន និងអាមេរិកបានពឹងផ្អែកយ៉ាងសំខាន់លើគ្នាទៅវិញទៅមក។ ក្នុងនាមជាម្ចាស់បំណាច់ដ៏ធំបំផុតរបស់សហរដ្ឋអាមេរិក, ប្រទេសចិនបានជួយរក្សាលំនឹងនៃប្រាក់ដុល្លារអាមេរិក ដោយហេតុនេះវាអាចអនុញ្ញាតឱ្យអាមេរិកអាចរក្សាអត្រាការប្រាក់ទាប, បើទោះជាមានការកើនឡើងនៃបំណុលជាតិក៏ដោយ និងទិញផលិតផលចិនជាមួយនិងលុយដែលខ្ចីមកពីចិន។

វិបត្តិធនាគារនៅអាមេរិកឆ្នាំ 2008-2009 ហាក់ដូចជាបង្កើនលឿននៃការរីកលូតលាស់របស់ប្រទេសចិនដោយសារតែប្រទេសចិនអាចទប់ទល់បញ្ហានេះតាមរយៈបំណុលរបស់ខ្លួន និងជម្រុញឱ្យមានការប្រើប្រាស់ក្នុងស្រុកកាន់តែច្រើន ដើម្បីរក្សាកំណើនសេដ្ឋកិច្ចរបស់ពួកគេ បើទោះបីជាពិភពលោកទាំងមូលកំពុងតែប្រឈមបញ្ហាក៏ដោយ។ បច្ចុប្បន្នប្រទេសចិនមានកម្លាំងពលកម្មថោកជាងតំបន់នានា ដែលជាកត្តាទាក់ទាញវិនិយោគិនពីគ្រប់ទិសទៅទាំងអស់នៅលើពិភពលោកមកកាន់ប្រទេសចិន។ ជាមួយនឹងរោងចក្រឧស្សាហកម្មថ្មី ប្រទេសចិនបច្ចុប្បន្ន គឺជាប្រទេសដែលមានដំណើរការផលិតកម្មទំនើបបំផុតនៅលើពិភពលោកជាមួយនឹងការអភិវឌ្ឍន៍ប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព ហើយសហគ្រិនទាំងឡាយដែលចង់ទទួលបានអត្ថប្រយោជន៍ពីបច្ចេកវិទ្យានេះបានធ្វើដំណើរមកប្រទេសចិន ឬអ្នកមួយចំនួនទៀតយល់ថាពួកគេគួរតែធ្វើដំណើរមកទីនេះ។ បន្ទាប់ពីភេរវការវាយប្រហារលើមជ្ឈមណ្ឌលពាណិជ្ជកម្មពិភព

លោកនៅទីក្រុងញូវយ៉កនៅថ្ងៃទី 11 ខែកញ្ញា ឆ្នាំ 2001 មក ជាង ហ្សឺមីន និងហ្វី ជីនតាវ បានប្រកាសថា ប្រទេស ចិនគឺជាសម្ព័ន្ធមិត្តរបស់ទីក្រុងវ៉ាស៊ីនតោន នៅក្នុងការធ្វើ “សង្គ្រាមប្រឆាំងកេរករ” ដែលត្រូវបានប្រកាសដោយ ប្រធានធិបតីរបស់សហរដ្ឋអាមេរិក ចច ដាប់បែលយូ ប៊ូស (ដូចដែលពួកគេយល់ឃើញថាចលនាពួកបំបែកខ្លួននៅ តំបន់ទីបេ និងស៊ីនជាំងគឺជាពួកកេរករ)។ ចាប់ពីពេលនោះមក ដោយសារទំនាស់របស់អាមេរិកនៅតំបន់មជ្ឈិមបូព៌ា, គួបផ្សំជាមួយនឹងកំណើនសេដ្ឋកិច្ចរបស់ចិន និងវិបត្តិហិរញ្ញវត្ថុនៅអាមេរិក បាននាំប្រទេសជាច្រើននៅអាស៊ី, ជាលើក ដំបូងតាំងពីសង្គ្រាមលោកលើកទី 2 មក, យល់ឃើញថានយោបាយ និងសេដ្ឋកិច្ចរបស់ចិនមានសារៈសំខាន់ជាង សហរដ្ឋអាមេរិក។

គ្មានប្រវត្តិសាស្ត្រណាត្រូវបានសន្មត់ទុកជាមុនឡើយ។ ប្រវត្តិសាស្ត្រចិនរយៈពេល 3,000 កន្លងមកត្រូវបាន ធ្វើឱ្យមានរូបរាងតាមរយៈជម្រើសរាប់លានរបស់ប្រជាជនចិន។ អស់រយៈពេលប្រមាណ 200 ឆ្នាំ ដោយចាប់ផ្តើមដំបូង នៅចុងសតវត្សទី 18 ប្រទេសចិនត្រូវបានមើលឃើញដោយពិភពលោកថាជាប្រទេសខ្សោយ, ក្រីក្រ, និងអន់ថយ។ បច្ចុប្បន្នប្រទេសចិនបានលេចឡើងសារជាថ្មីជាប្រទេសដែលមានអំណាចបំផុតមួយនៅលើពិភពលោក ដូចដែល ពួកគេធ្លាប់មានកាតច្រើនក្នុងរយៈពេល 3,000 ឆ្នាំក្នុងប្រវត្តិសាស្ត្ររបស់ពួកគេ។ ប្រទេសចិនប្រឈមនឹងបញ្ហា និង ខ្វះចន្លោះជាច្រើន ក៏ដូចជាប្រជាជនដែលមានទេពកោសល្យ និងស្វាហាប់យ៉ាងច្រើន។ មិនដឹងថាពួកគេអាចបន្ត ការកំណើនសេដ្ឋកិច្ចយ៉ាងឆាប់រហ័សរបស់ពួកបន្តទៀតដោយមិនផ្លាស់ប្តូរប្រព័ន្ធនយោបាយ ឬពួកគេអាចរងគ្រោះ ដោយអស្ថេរភាពធ្ងន់ធ្ងរ នេះគឺជាសំណួរដ៏សំខាន់មួយ។ សំណួរសំខាន់មួយទៀតគឺ មិនដឹងថាពួកគេអាចជៀសវាង ការធ្វើឱ្យអន្តរាយដល់បរិស្ថានដែរឬទេ។ គោលការណ៍សំខាន់មួយនៅក្នុងសៀវភៅចិនបុរាណ សៀវភៅនៃការផ្លាស់ ប្តូរ ច្បាស់ណាស់អាចប្រើប្រាស់រហូតមកដល់បច្ចុប្បន្ន៖ ការផ្លាស់ប្តូរគឺជារឿងស្ថិតស្ថេរដែលមិនអាចជៀសវាងបាន នៅក្នុងប្រវត្តិសាស្ត្រមនុស្សជាតិ។ អតីតកាលមិនមានដែនកំណត់ឡើយ ហើយប្រជាជនចិននឹងបន្តធ្វើសេចក្តី សម្រេចចិននាពេលអនាគត ដូចដែលពួកគេបានធ្វើកាលពីអតីតកាល។ ល្បឿននៃការផ្លាស់ប្តូរនៅក្នុងប្រទេសចិន បានកើតមាននៅសតវត្សចុងក្រោយនេះ ហើយសង្គមចិននាពេលបច្ចុប្បន្នកាន់តែបើកចំហរដល់ឥទ្ធិពលខាងក្រៅ ជាងសម័យណាៗទាំងអស់ចាប់តាំងពីសន្តតិវង្ស ហាំង មក។ ប្រជាជនចិនអាចនឹងបន្តស្វែងរក និងចាប់យកតម្លៃថ្មី និងតួនាទីថ្មី ដោយឡែកអត្តសញ្ញាណវប្បធម៌ចិននៅតែបង្ហាញនូវភាពរឹងមាំ និងភាពស្ថិតស្ថេរក៏ឱ្យគត់សំគាល់។ ប្រវត្តិសាស្ត្រចិន និងទំនាក់ទំនងរបស់វាជាមួយពិភពលោក ជាមួយនឹងទម្រង់ជីវិតរស់នៅរយៈពេល 4 ហសវត្ស នឹង បន្តផ្លាស់ប្តូរជីវិតរស់នៅរបស់ប្រជាជនចិន។ ប្រទេសចិនមានប្រជាជនច្រើនជាងគេនៅលើពិភពលោកគឺ 1,300 លាននាក់ ដែលមានចំនួន 4 ដងច្រើនជាងសហរដ្ឋអាមេរិក និង 1/5 នៃចំនួនប្រជាជនសរុបនៅលើពិភពលោក 6,600 លាននាក់។ ប្រទេសនេះគឺជាដង្ហាច់ការធំបំផុតនៅលើពិភពលោក ហើយរយៈពេល 30 ឆ្នាំចុងក្រោយនេះ ប្រទេសចិនគឺជាប្រទេសដែលមានកំណើនសេដ្ឋកិច្ចយ៉ាងឆាប់រហ័សបំផុតនៅលើពិភពលោក។ បច្ចុប្បន្ន ប្រជាជន ចិនបានធ្វើដំណើរ, សិក្សា, និងធ្វើការងារនៅក្រៅប្រទេសច្រើនជាងសម័យណាៗទាំងអស់នៅក្នុងប្រវត្តិសាស្ត្រដ៏យូរ លង់របស់ចិន។ ដូច្នេះ វាហាក់ជាច្បាស់ណាស់ថាប្រទេសចិនទៅថ្ងៃអនាគតនឹងមានឥទ្ធិពលយ៉ាងជ្រាលជ្រៅលើ ពិភពលោកទាំងមូល ដែលមិនដែលធ្លាប់មានពីមុនមក។

2. ប្រទេសកូរ៉េខាងត្បូងក្រោយឆ្នាំ 1990

ប្រទេសកូរ៉េខាងត្បូង ជាមួយនឹងប្រជាជនរបស់គេ 43 លាននាក់ គឺជាប្រទេសជាតិមួយដែលមានការកើន ឡើងនៃប្រជាធិបតេយ្យនៅក្នុងវិស័យនយោបាយ ការកើនឡើងនៃការរំពឹងទុកនៃវិស័យសេដ្ឋកិច្ច ការកើនឡើងនៃ សមភាពសង្គម និងការពង្រីកនៃព្រំដែនវប្បធម៌។ នៅក្នុងវិស័យនយោបាយ ប្រព័ន្ធគណបក្សចម្រុះត្រូវបានដាក់

ជំនួសប្រព័ន្ធគណបក្សពីរ ដូចដែលសិទ្ធិមនុស្ស និងសិទ្ធិស៊ីវិលបានកើនឡើង ហើយច្បាប់ សារព័ត៌មានត្រូវបានធ្វើសេរីកម្ម។ សភាជាតិទទួលបានអំណាចធម្មនុញ្ញរបស់គេ ដូចដែលបានវាង្គុះបញ្ចាំងយ៉ាងប្រសើរទៅលើគំនិត និងឥរិយាបថរបស់ប្រជាជន។ ជំហានដែលធ្វើឡើងដោយសភាជាតិបានរៀបចំមូលដ្ឋានច្បាប់សម្រាប់ការបង្កើតឡើងវិញនូវស្វ័យភាពក្នុងតំបន់ដែលត្រូវបានប្រតិបត្តិនៅក្នុងឆ្នាំ 1991 ។ ទំនាក់ទំនងរវាងស្ថាប័ននីតិប្រតិបត្តិ និងនីតិបញ្ញត្តិត្រូវបានបង្កើតឡើងយ៉ាងប្រសើរ ដូចដែលស្ថាប័នតុលាការបានទទួលនូវការកើនឡើងនៃអំណាចឯករាជ្យភាព។ ស្ថានភាពនយោបាយត្រូវបានធ្វើឲ្យប្រសើរឡើងនៅក្នុងវិធីមួយចំនួន ដែលអតីតប្រធានាធិបតី ឈុន និងកិរិយារបស់លោក ដែលបាននិរទេសខ្លួនឯងទៅកាន់ប្រាសាទពុទ្ធសាសនានៅតំបន់ដាច់ស្រយាលមួយនៅក្នុងខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ 1988 បានត្រឡប់មកកាន់កន្លែងរស់នៅចាស់របស់លោកនៅក្នុងទីក្រុងសេអ៊ូល នៅចុងឆ្នាំ 1990 ។

ភាពចលាចលរបស់និស្សិតនៅតែកើតមាន ជាចំបងដោយសារការយោសាសនាធ្វើវិទ្យាស្សនារបស់កូរ៉េខាងជើងក្នុងចំណោមនិស្សិតដែលដឹកនាំដោយស្ថាប័នបដិវត្តន៍នានា ដូចជា ក្រុមប្រឹក្សាជាតិនៃតំណាងនិស្សិតសាកលវិទ្យាល័យដែលនៅតែមានគំនិតប្រឆាំងជាមួយរដ្ឋាភិបាល និងប្រឆាំងជាមួយអាមេរិក។ នៅចុងឆ្នាំ 1989 និស្សិតដែលស្ថិតនៅក្នុងក្រុមនេះបានបំផ្ទុះគ្រាប់បែកនៅមណ្ឌលវប្បធម៌សហរដ្ឋអាមេរិក នៅ ក្វាងជូ ដោយបានស្រែកពាក្យស្លោកប្រឆាំងអាមេរិក។ ប៉ុន្តែ ប្រជាប្រិយភាពនៃចលនាបដិវត្តន៍របស់និស្សិតបន្តិចម្តងៗបានបាត់រូបរាងបន្ទាប់ពីឆ្នាំ 1989 ដូចដែលគំនិតបដិវត្តន៍និយម និងសកម្មភាពរបស់ពួកគេបានធ្វើឲ្យមានការមិនពេញចិត្តពីក្រុមអ្នកគាំទ្ររបស់គេ ដោយរួមទាំងប្រជាជនសាមញ្ញផងដែរ។

ការការពារជាតិរបស់កូរ៉េខាងត្បូងគឺមានភាពរឹងមាំ ហើយពួកគេបានរៀបចំយ៉ាងប្រសើរដើម្បីទប់ទល់ទៅនឹងការឈ្លានពានរបស់កូរ៉េខាងជើង ប្រសិនបើពួកគេចូលមកឈ្លានពានម្តងទៀតនោះ។ កងទ័ពជើងគោករបស់គេមានចំនួន 550,000 នាក់ កងនាវីមានចំនួន 60,000 និងកងទ័ពអាកាសមានចំនួន 45,000 នាក់ត្រូវបានបណ្តុះបណ្តាល និងបំពាក់សម្ភារៈយ៉ាងប្រសើរ បន្ថែមដោយកងទ័ពជើងគោក និងកងទ័ពអាកាសរបស់សហរដ្ឋអាមេរិកចំនួន 40,000 នាក់។ ជាការបន្ថែម មនុស្ស 1.4 លាននាក់ជាទាហានបម្រុង, 3.5 លាននាក់ស្ថិតនៅក្នុងកងថែរក្សាស្រុកកំណើត, និង 3.5 លាននាក់ស្ថិតនៅក្នុងកងការពារស៊ីវិល ត្រូវបានរៀបចំយ៉ាងគ្រប់គ្រាន់ដោយទប់ទល់ជាមួយនឹងការវាយប្រហារដោយថាហេតុរបស់កូរ៉េខាងជើង។ ឧស្សាហកម្មការពារជាតិរបស់កូរ៉េខាងត្បូងត្រូវបានអភិវឌ្ឍយ៉ាងប្រសើរ ដោយបានផលិតរថគ្រោះ កាំភ្លើង និងយន្តហោះ និងនាវាយោធាជន់ស្រាល។

បើទោះបីជាការកើនឡើងនៃសេដ្ឋកិច្ចរបស់កូរ៉េខាងត្បូង បានធ្លាក់ចុះបន្ទាប់ពីឆ្នាំ 1988 ហើយការសប្បាយរីករាយ និងសុទិដ្ឋិនិយមបានធ្លាក់ចុះក៏ដោយ កង្វះខាតអង្ករជ័រត្រូវបានបញ្ចប់ ទីផ្សារការងារនៅតែរីកចម្រើន ជាពិសេសក្នុងវិស័យឧស្សាហកម្ម អត្រាអ្នកអត់ការងារធ្វើបានធ្លាក់ចុះទាបបំផុតនៅក្នុងប្រវត្តិសាស្ត្រ ហើយឧស្សាហកម្មទេសចរណ៍ត្រូវបានពង្រីក។ ក្រុមប្រឹក្សាធ្វើផែនការសេដ្ឋកិច្ច បានថ្លែងដោយជឿជាក់នៅចុងឆ្នាំ 1990 ថា គោលដៅនៃផែនការអភិវឌ្ឍសង្គមសេដ្ឋកិច្ចរយៈពេល 5 ឆ្នាំលើកទី 6 នឹងត្រូវសម្រេចទាំងស្រុងនៅក្នុងឆ្នាំ 1991 ។ គេក៏បានប្រកាសថា ផែនការអភិវឌ្ឍសង្គមសេដ្ឋកិច្ចរយៈពេល 5 ឆ្នាំលើកទី 7 ឆ្នាំ 1992-96 នឹងបានបង្កើនផលិតផលជាតិសរុបដល់ 454 កោដិដុល្លារអាមេរិក ហើយចំណូលសម្រាប់មនុស្សម្នាក់កើនដល់ 10,050 ដុល្លារអាមេរិក។

ដូចដែលសង្គមកូរ៉េចាប់ផ្តើមទំនើបឡើង ជាមួយនឹងការកើនឡើងនៃប្រជាជនក្នុងទីក្រុង និងការកើនឡើងនៃវណ្ណៈកណ្តាល, សមភាពសង្គមត្រូវបានធ្វើឲ្យល្អប្រសើរឡើង ហើយបច្ចុប្បន្នស្ត្រីកូរ៉េខាងត្បូងបានទទួលនូវសិទ្ធិនិងសមភាពយ៉ាងប្រសើរបន្ទាប់ពីការកែប្រែឡើងវិញជាលើកទីពីរនៃច្បាប់គ្រួសារនៅក្នុងឆ្នាំ 1989 ។ ប៉ុន្តែ សមភាព

យេនឌ័រមិនត្រូវបានគេធ្វើឲ្យសម្រេចទាំងស្រុងឡើយ បើទោះបីជាសមភាពសង្គមត្រូវបានគេធ្វើឲ្យសម្រេច ហើយ ឥរិយាបថសក្តិកូមិនិយមរបស់បុរស ប្រឆាំងជាមួយស្ត្រីត្រូវបានលុបបំបាត់ចោលក៏ដោយ។

ស្ថិតនៅក្រោយការរីកឡើងនៃសេរីភាពសាសនា និងសារពត៌មាន គ្រឹស្តសាសនាបានរីកឡើងជាមួយអ្នក គោរពជាង 10 លាននាក់ បើទោះបីជាប្រជាប្រិយភាពនៃពុទ្ធសាសនាបានធ្លាក់ចុះក៏ដោយ។ សារពត៌មានទទួលបាន សេរីភាពយ៉ាងច្រើន ដែលជាប្រវត្តិសាស្ត្ររបស់សាធារណៈរដ្ឋដែលមានកាសែត និងទស្សនាវដ្តីជាច្រើនត្រូវបាន បោះពុម្ពផ្សាយ។ គោលនយោបាយសេរីកម្មវប្បធម៌ត្រូវបានបង្កើតឡើងនៅក្នុងឆ្នាំ 1988 បានជះឥទ្ធិពលល្អមួយ ដោយ អនុញ្ញាតឲ្យប្រជាជនបានយល់ដឹងកាន់តែប្រសើរ និងចាប់អារម្មណ៍ទៅលើកិច្ចការសាធារណៈ ដូចដែលការអភិវឌ្ឍ នូវគំនិត និងវប្បធម៌ត្រូវបានគេធ្វើយ៉ាងខ្លាំងក្លា។

បច្ចុប្បន្ន កុមារកូរ៉េខាងត្បូងទាំងអស់ដែលដល់អាយុចូលសាលារៀនដល់អាយុ 14 ឆ្នាំទទួលបានការអប់រំ 9 ឆ្នាំ ហើយជិត 85 ភាគរយនៃអ្នកបញ្ចប់ការសិក្សាម្រិតអនុវិទ្យាល័យបានបន្តការសិក្សានៅវិទ្យាល័យ។ មានស្ថាប័ន អប់រំជាន់ខ្ពស់ជាង 300 ជាមួយនឹងសិស្ស 1.3 លាននាក់ បានធ្វើឲ្យកូរ៉េខាងត្បូងក្លាយជាប្រទេសមួយ ក្នុងចំណោម ប្រទេសដែលមានការអប់រំជាន់ខ្ពស់ច្រើនជាងគេនៅលើពិភពលោក។

ការបង្កើតចំណងទាក់ទងថ្មីៗជាមួយបណ្តាប្រទេសសង្គមនិយមនានា បានបង្កើននូវតួនាទីអន្តរជាតិរបស់ កូរ៉េខាងត្បូង ខណៈពេលដែលបានបង្កើននូវភាពចម្រុះនៃវប្បធម៌របស់គេ។ កិច្ចព្រមព្រៀងដែលបានធ្វើឡើងរវាង សេអ៊ូល និង វ៉ាស៊ីនតោន ក្នុងការចុះហត្ថលេខាទៅលើតួនាទីថ្មីមួយនៃកងទ័ពសហរដ្ឋអាមេរិកនៅក្នុងប្រទេសកូរ៉េ ខាងត្បូងនៅក្នុងឆ្នាំ 1991 និងដើម្បីផ្លាស់ប្តូរមូលដ្ឋានកងទ័ពសហរដ្ឋអាមេរិកនៅក្នុងទីក្រុង សេអ៊ូល ទៅកន្លែងផ្សេង ទៀតបានកាត់បន្ថយបញ្ហានានាដែលកើតមានឡើងរវាងប្រទេសទាំងពីរ។ នៅក្នុងគ្រានោះដែរ ការប្រឹងប្រែងដែល ធ្វើឡើងដោយរដ្ឋាភិបាលកូរ៉េខាងត្បូង និងប្រជាជនស៊ីវិល បាននាំមកនូវការកើនឡើងនៃទំនាក់ទំនងរវាងប្រជាជន នៃរដ្ឋកូរ៉េទាំងពីរ ដូចដែលពាណិជ្ជកម្មដោយប្រយោលរវាងប្រទេសទាំងពីរបានកើនឡើង។

ប្រទេសកូរ៉េខាងត្បូង ដែលទទួលបានឯករាជ្យពីការគ្រប់គ្រងអាណានិគមន៍ជប៉ុននៅក្នុងឆ្នាំ 1945 និង ទទួលរងគ្រោះថាសង្គ្រាមកូរ៉េ បានរីកឡើងពីគំនរផេះផង់មួយ ដែលបាននាំឲ្យមានការរីកឡើងយ៉ាងខ្លាំងក្លានៃសេដ្ឋកិច្ច និងការធ្វើទំនើបនីយកម្មសង្គម, ការអភិវឌ្ឍសេដ្ឋកិច្ច, និងការកើនឡើងនៃលិទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យនៅក្នុងរយៈពេល ប៉ុន្មានឆ្នាំនេះ។ ថ្វីបើមានបញ្ហាក្នុងស្រុក និងបរទេសមួយចំនួននៅមិនទាន់បានដោះស្រាយក៏ដោយ សុទ្ធិជិនិយម និងសេចក្តីសង្ឃឹមនៅតែមានខ្ពស់នៅក្នុងប្រទេសកូរ៉េសម្រាប់អនាគតដ៏ប្រសើរមួយ។ វាគឺជាប្រទេសមួយដែលមាន ប្រជាជនស្វាហាប់ ជាមួយនឹងការងើបឡើងវិញ ស្ថិតស្ថាពរ ការយល់ឃើញវិជ្ជមាន និងមរតកវប្បធម៌ដ៏សំបូរបែប ដែលសំលឹងដោយជឿជាក់ទៅកាន់សតវត្សទី 21 ។

3. ប្រទេសជប៉ុនក្រោយឆ្នាំ 1990

សេដ្ឋកិច្ចប្រហែលជាធ្វើឲ្យយើងមើលឃើញពីវិធីប្រទេសជប៉ុនច្បាស់ ជាវិធីមួយដែលមិនមាននរណាម្នាក់ នឹកស្មានដល់ ហើយជាលទ្ធផលវិធីនេះតែងតែធ្វើឲ្យយើងមានអារម្មណ៍មិនល្អ។ អធិរាជស៊ីន អុតត៍នៅដើមឆ្នាំ 1989 បន្ទាប់ពីគ្រងរាជ្យរយៈពេល 62 ឆ្នាំមក ដែលលាយឡំទៅដោយបញ្ហា និងជោគជ័យ ជាពិសេសបន្ទាប់ពី សម័យក្រោយសង្គ្រាម។ មានការពិភាក្សាក្នុងចំណោមសាធារណជនមុនពេលនៃការសោយទីវង្គត់របស់ទ្រង់ ដែល បានបង្ហាញពីការបន្តខ្វែងគំនិតគ្នារវាងពួកអភិរក្សនិយម ជាមួយពួកជឿនលឿននិយមដែលនៅតែបន្តទាមទារឲ្យ

មានសេរីភាពឯកជន និងសិទ្ធិមនុស្ស។ ខណៈពេលដែលក្រុមអ្នកអភិរក្សនិយមទទួលបានសាធារណជនបង្ហាញពីការ អាណិតអាសូរចំពោះអធិរាជដែលកំពុងមានជំងឺ ពួកអ្នកជឿនលឿននិយមបានប្រើប្រាស់ពេលវេលានេះបង្ហាញពីការ បន្តនៃអយុត្តិធម៌សង្គម ក៏ដូចជាការចោទសួរអំពីគុណតម្លៃរបស់របស់អធិរាជអំឡុងសម័យសង្គ្រាម។ បន្ទាប់ពីចោហាយ ក្រុងម៉ូតូស៊ីម៉ា ហ៊ីតូស៊ី ប្រាប់សភាទីក្រុងណាហ្គាសាគី នៅក្នុងខែធ្នូ ថា អធិរាជគួរតែទទួលខុសត្រូវចំពោះសង្គ្រាម ភាពចម្រូងចម្រាស់ដ៏ខ្លាំងមួយបានកើតឡើង ហើយមួយឆ្នាំក្រោយមកអ្នកស្តាំនិយមជ្រុលមួយរូបព្យាយាមនៅក្នុងធ្វើ ឃាតលោក។ នៅពេលដែលអធិរាជសុគតនៅថ្ងៃទី 7 ខែមករា ក្រុមអ្នកវណ្ណៈកណ្តាលបានបង្ហាញពីអារម្មណ៍ពិត របស់ពួកគេតាមរយៈការបិទកម្មវិធីទូរទស្សន៍ដែលមិនចេះចប់ចេះហើយអំពីអធិរាជ និងបានប្រមូលផ្តុំគ្នានៅតាម ហាងវីដេអូ ជាទីកន្លែងដែលពួកគេទិញកាសែតខ្សែភាពយន្តពេញនិយមស្ទើរតែអស់ពីផ្ទៃ។ ភាពចម្រូងចម្រាស់នៅ ក្នុងយុគនេះបានបង្ហាញឡើងនៅពេលរៀបចំពីជីវប្បធម៌សត, នៅពេលដែលប្រទេសចំនួន 163 បានបញ្ជូនតំណាង មកដូចរួមកាន់ទុក្ខចំពោះបុរសម្នាក់ដែលមានឈ្មោះថា សង្គ្រាមប៉ាស៊ីហ្វិក ទទួលបានវិះគន់។ ឈ្មោះដែលត្រូវបាន ជ្រើសរើសសម្រាប់រាជ្យរបស់អធិរាជស្នងតំណែងបន្ត អាគីហ៊ីតូ គឺ ហៃសៃ ដែលមានន័យថា “បង្កើតសន្តិភាព”។

រឿងមួយដែលការសុគតរបស់អធិរាជមិនត្រូវបានគេបង្ហាញ លើកលែងតែមនុស្សចំនួនតូចប៉ុណ្ណោះដែល បានដឹង គឺការប្រុងប្រៀបរបស់ជប៉ុននៅក្នុងការផ្លាស់ប្តូរ។ ប្រសិនបើទសវត្សចុងក្រោយរបស់អធិរាជហ៊ីរ៉ូហ៊ីតូ ពោរ ពេញទៅដោយភាពជោគជ័យនៃសេដ្ឋកិច្ច, 10 ឆ្នាំដំបូងរបស់សម័យហៃសៃ បង្ហាញពីការដឹងជាមុនរបស់បុព្វបុរស ពុទ្ធសាសនិកទាំងនោះ ដែលមើលឃើញយ៉ាងច្បាស់ពីអ្វីដែលនឹងកើតឡើង។ ត្រឹមឆ្នាំ 1990 សេដ្ឋកិច្ចដែលមិនអាច ជោគជ័យរហូតចាប់ផ្តើមស្ថិតនៅក្នុងភាពរីករ។ បញ្ហាដំបូងកើតឡើងនៅពេលទីផ្សារភាគហ៊ុនចាប់ផ្តើមធ្លាក់ចុះ បន្ទាប់ពីរដ្ឋាភិបាលរឹតបន្តឹងឥណទានដើម្បីកាត់បន្ថយអត្រានៃអ្នកខ្ចីប្រាក់ ហើយភាគហ៊ុន នឹកគេអ៊ី ធ្លាក់ចុះពីជិត 39,000 នៅក្នុងខែ ធ្នូ ឆ្នាំ 1989 នៅត្រឹមតែជាង 14,000 នៅក្នុងខែ សីហា ឆ្នាំ 1992 ។ ការធ្លាក់ចុះនេះបានបង្ហាញ ពីការចាប់ផ្តើមឡើងនូវបញ្ហាសេដ្ឋកិច្ចមួយចំនួន, ដែលក្នុងនោះការចាប់ផ្តើមដំបូងគេគឺការធ្លាក់ចុះនៃតម្លៃអចលនទ្រព្យ និងការស្វែងរកប្រាក់កម្ចីរបស់អ្នកក្រីក្រក្នុងចំនួនដ៏ច្រើន។ ភាពជឿជាក់របស់អ្នកប្រើប្រាស់បានធ្លាក់ចុះ ហើយ ប្រទេសបានធ្លាក់ទៅក្នុងទសវត្សមួយដែលមានសេដ្ឋកិច្ចអាក្រក់បំផុត ជាមួយនឹងការកើនឡើងនៃចំនួនអ្នកអត់ ការងារធ្វើ, ការធ្លាក់ចុះនៃផលិតផលឧស្សាហកម្ម, ការចំណាយរបស់អ្នកប្រើប្រាស់បានធ្លាក់ចុះ, និងការដួលរលំនៃ ធនាគារ និងហាងទំនិញជាច្រើន។ រវាងឆ្នាំ 1992 ដល់ឆ្នាំ 1997 កំណើនផលិតផលជាតិសរុបមានអត្រាជាមធ្យម តិចជា 1 ភាគរយក្នុងមួយឆ្នាំ ហើយនៅក្នុងឆ្នាំ 1998 វាបានធ្លាក់ចុះ។ សេដ្ឋវិទូ ណាវ៉េអ៊ី អ៊ូសាម៉ូ បានបង្ហាញពីគំនិត ទុទិដ្ឋនិយមយ៉ាងខ្លាំងនៅក្នុងទសវត្សឆ្នាំ 1990 ជាមួយនឹងការលើកឡើងរបស់លោកថា “ដំបូងបណ្តាប្រទេសជប៉ុន មិនអាចឆ្លងផុតបញ្ហាសេដ្ឋកិច្ចកិច្ចដែលកំពុងកើតមានបច្ចុប្បន្ននោះទេ, ប្រទេសនេះនឹងមានលំបាកនៅក្នុងការធ្វើ ឲ្យសម្រេចនូវការរស់ឡើងវិញនៃឧស្សាហកម្មនៅសតវត្សខាងមុខណាស់”។

លុះក្លែងសេដ្ឋកិច្ចក៏បានបង្កឲ្យមានបញ្ហាលំបាកសម្រាប់នយោបាយផងដែរ។ នៅក្នុងប្រទេស នាយករដ្ឋមន្ត្រី ត្រូវបានផ្លាស់ប្តូរជាញឹកញាប់, មាននាយករដ្ឋមន្ត្រីចំនួន 9 រូបដែលកាន់តំណែងចន្លោះពីឆ្នាំ 1989 ដល់ 1999 ហើយ ពួកគេភាគច្រើនត្រូវបានបណ្តេញចេញពីតំណែងដោយសាររឿងអាស្រូវ។ អ្នកដែលគួរឲ្យគត់សំគាល់ជាងគេគឺ ម៉ិរ៉ា យ៉ាម៉ា តូម៉ីអ៊ីឈី ក្លាយជានាយកមន្ត្រីនៅក្នុងឆ្នាំ 1994 និងជាអ្នកសង្គមនិយមដំបូងបំផុតដែលបានឡើងកាន់ តំណែងនេះចាប់តាំងពីការកាន់កាប់របស់សម្ព័ន្ធមក។ ប៉ុន្តែ ដើម្បីរស់រានបានលោកបានចូលរួមបង្កើតរដ្ឋាភិបាល ចម្រុះជាមួយគណបក្សប្រជាធិបតេយ្យសេរីនិយម, ហើយពីរឆ្នាំបន្ទាប់ពីលោកចាកចេញពីតំណែង គណបក្សរបស់ លោកបានរលំ។ នាយករដ្ឋមន្ត្រីដែលខ្លាំងជាងគេ គឺលោកហាស៊ីម៉ូតូ រ្យូតារ៉ូ ដែលជាសមាជិកចាស់វស្សាមួយរូបមកពី

គណបក្សប្រជាធិបតេយ្យសេរីនិយម អ្នកដែលបានគ្រប់គ្រងប្រទេសជប៉ុនចាប់ពីឆ្នាំ 1996 ដល់ឆ្នាំ 1998 ដោយមិនបានបង្កើតរដ្ឋាភិបាលចម្រុះ, ប៉ុន្តែលោកត្រូវបានបង្ខំឲ្យលាលែងចេញពីតំណែងដោយការប៉ះបោរបស់ប្រជាជនដោយសារការដំឡើងពន្ធនាក់ទំនិញ។ បញ្ហាបំបែកនៅក្នុងវិស័យនយោបាយ ត្រូវបានបង្ហាញតាមរយៈការឆ្លើយតបដែលគ្មានប្រសិទ្ធភាពរបស់រដ្ឋាភិបាលចំពោះគ្រោះរញ្ជួយដីនៅ ហានស៊ីន, ដែលបានសម្លាប់ជីវិតមនុស្សជាង 6,000 នាក់នៅក្នុងតំបន់កូបេ នៅដើមឆ្នាំ 1995 ។ អ្នកអត្ថាធិប្បាយមួយរូបបានសរសេរនៅក្នុងព្រឹត្តិបត្រឈូកូរ៉េ ថា “គ្រោះរញ្ជួយដីនៅកូបេ មិនត្រឹមតែបំផ្លាញទីក្រុងសំខាន់មួយនេះឡើយ, វាក៏បានធ្វើឲ្យខូចខាតនូវទំនុកចិត្តរបស់ជាតិចំពោះសមត្ថភាពរបស់រដ្ឋាភិបាលនៅក្នុងការឆ្លើយតបចំពោះវិបត្តិនានា”។ ចំណុចលេចធ្លោចំនួនពីរក្នុងចំណោមចំណុចលេចធ្លោនានាបន្ទាប់ពីគ្រោះរញ្ជួយដីគឺ ការចូលរួមរបស់ប្រជាជនយ៉ាងច្រើននៅកិច្ចប្រឹងប្រែងនៅក្នុងការជួយសង្គ្រោះ និងការរីករាលដាលជាលើកដំបូងនៃការប្រើប្រាស់ព្រឹត្តិបត្រអេឡិចត្រូនិចដើម្បីផ្សព្វផ្សាយព័ត៌មាន និងសម្រួលដល់កិច្ចសហប្រតិបត្តិការ។

ចំណែកអន្តរជាតិវិញ ស្ថានភាពមិនមានភាពល្អប្រសើរឡើយ, ដូចដែលស្ថានភាពសេដ្ឋកិច្ចអាក្រក់បណ្តាលឲ្យមានការធ្លាក់ចុះនៃទំនាក់ទំនង។ ប្រទេសជប៉ុននៅតែចូលរួមយ៉ាងសកម្មនៅក្នុងឆាកអន្តរជាតិ ដោយបានចូលរួមចំណែកចំនួន 13,000 លានដុល្លារសម្រាប់កិច្ចប្រឹងប្រែងរបស់អាមេរិកនៅក្នុងសង្គ្រាមឈូងសមុទ្រ និងបានបញ្ជូនអ្នកវិទ្យាសាស្ត្រនយោបាយ អូហ្គាតា សាដាកូ ទៅកាន់អង្គការសហប្រជាជាតិក្នុងនាមជាស្ត្រីដំបូងដែលកាន់តំណែងអ្នកសម្របសម្រួលជាន់ខ្ពស់សម្រាប់ជនភៀសខ្លួន។ ប្រទេសជប៉ុនក៏បានបញ្ជូន កងកម្លាំងស្វ័យការពាររបស់ខ្លួនទៅកាន់តំបន់អឌ្ឍគោលទាំងពីរ ដែលជាផ្នែកមួយនៅក្នុងប្រតិបត្តិការរក្សាសន្តិភាពរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិ។ ប៉ុន្តែសកម្មភាពជាច្រើនរបស់ប្រទេសជប៉ុនបង្កឲ្យមានភាពចម្លែងចម្រាស់។ ឧទាហរណ៍ នៅអូគីណាវ៉ា ដែលជាមូលដ្ឋានកងទ័ពរបស់អាមេរិក ទាំងដែនដីដែលពួកគេបានគ្រប់គ្រង និងបទឧក្រិដ្ឋដែលប្រព្រឹត្តិដោយកងយោធពល បានបង្កើតទំនាស់ថ្មីជាមួយរវាងជប៉ុន និងសហរដ្ឋ អាមេរិក និងបញ្ចុះឲ្យមានការតវ៉ានៅក្នុងស្រុក។ ប្រទេសជប៉ុនត្រូវបានគេរិះគន់ជាទូទៅ សម្រាប់ការបដិសេធនៅក្នុងការដោះស្រាយដោយផ្ទាល់ជាមួយនឹងទាមទារឲ្យទទួលខុសត្រូវចំពោះបញ្ហា “ស្ត្រីបម្រើ”នៅអំឡុងសង្គ្រាមលោកលើកទី 2 សូម្បីតែបន្ទាប់ពីរដ្ឋាភិបាលទទួលស្គាល់នៅដើមទសវត្សឆ្នាំ 1990 ថា មនុស្សរាប់ម៉ឺននាក់ត្រូវបានបង្ខំឲ្យបម្រើផ្លូវភេទដល់កងទ័ពជប៉ុន។ ហើយបញ្ហាបានលេចឡើងនៅពាសពេញតំបន់អាស៊ីចំពោះការបរាជ័យរបស់ប្រទេសជប៉ុននៅក្នុងការសុំទោសជាផ្លូវការចំពោះសង្គ្រាមលោកលើកទី 2 បើទោះបី ជាមានការបង្ហាញពីការសោកស្តាយរបស់នាយកមន្ត្រីមួយចំនួន និងការសុំទោសជាលក្ខណៈផ្ទាល់ខ្លួនរបស់អធិរាជចំពោះជនជាតិកូរ៉េនៅក្នុងឆ្នាំ 1990 ក៏ដោយ។ នៅក្នុងខែមិថុនា ឆ្នាំ 1995 ពេលដែលសភាជាន់ទាប បានលើកឡើងនូវ “ការចូលរួមរំលែកទុក្ខដ៏ស្មោះចំពោះអ្នកទាំងឡាយណាដែលរងគ្រោះដោយសារសកម្មភាពសង្គ្រាម និងក៏ដូចជាសកម្មភាពទៀតនៅលើពិភពលោក”, ការលើកឡើងមិនច្បាស់លាស់នេះបានបង្កឲ្យមានការរិះគន់កាន់តែខ្លាំង។

អ្វីដែលស្តុកស្តាញបំផុតនៅក្នុងទសវត្សឆ្នាំ 1990 ប្រហែលជាផលប៉ះពាល់នៃគ្រាលំបាកនេះលើជីវិតរស់នៅរបស់ប្រជាជនជប៉ុន។ កាសែតបានរាយការណ៍ថា៖ ប្រទេសជប៉ុនកំពុងឆ្លងកាត់ច្រលងដ៏តម្លៃថ្លៃថ្លៃទៀត។ ការវាយប្រហារដោយឧស្ម័នមួយទៅលើប្រព័ន្ធផ្លូវចង្ហើងក្រោមដីនៅទីក្រុងតូក្យូដោយក្រុមសាសនាជនបទមួយ អាមូម ស៊ីនរីក្យូ (សេចក្តីពិតបំផុត) ដែលបានសម្លាប់ជីវិតមនុស្សចំនួន 12 នាក់ គឺជាកស្មតាងមួយដែលបង្ហាញពីការរីករាលដាលនៃបញ្ហាខាងវិញ្ញាណ។ ប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយបានសរសេរអំពីភាពសប្បាយរីករាយភ្លើតភ្លឺរបស់យុវជនទាំងនិស្សិតដែលដើរពលាអាវ៉ាសៃ និងអ្នកបញ្ចប់ការសិក្សាហើយរស់នៅដាច់ពីឪពុកម្តាយរបស់ពួកគេជាជាងរៀបការ ឬស្វែងរកការងារធ្វើ។ ប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយបានសរសេរផងដែរអំពីការកើនឡើងនៃបំណុលរបស់អ្នកប្រើប្រាស់ និង

អ្នកគ្មានផ្ទះសំបែង។ ប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយទាំងនោះបានពិភាក្សាអំពីភាពចំណាស់នៃប្រជាជននៅក្នុងប្រទេសជប៉ុន, ដូចដែលគូស្រករនានាសម្រេចចិត្តនៅក្នុងការមិនយកកូន, មនុស្សចាស់រស់នៅបានយូរ, ហើយអ្នកសេដ្ឋកិច្ចព្យាករណ៍ថា សេដ្ឋកិច្ចមិនអាចទ្រទ្រង់ប្រទេសជាតិមួយដែលមានមនុស្សវ័យចំណាស់រហូតដល់ 40 ភាគរយនៃប្រជាជនសរុបនៅ ត្រឹមពាក់កណ្តាលទសវត្សឆ្នាំ 2000 បានឡើយ។ អ្នកអត្ថាធិប្បាយនានាក៏បានពិភាក្សាការកើនឡើងចំនួន 600 ភាគរយនូវការចំណាយរបស់រដ្ឋាភិបាលទៅលើមនុស្សចាស់នៅក្នុងទសវត្សឆ្នាំ 1990 ពិពណ៌នាដោយសោកសៅអំពី ឪពុកម្តាយរូបដែលរស់នៅក្នុងទីក្រុងតូក្យូ ដោយលោកបានត្អូញត្អែងថា “នៅពេលដែលយើងនៅក្មេង, យើងឃើញមាន ក្មេងៗនៅគ្រប់ទីកន្លែង។ ប៉ុន្តែឥឡូវហាក់ដូចជាមានតែមនុស្សចាស់ដូចជារូបខ្ញុំ”។

បញ្ហាដែលបានបង្ហាញទាំងនេះមិនមែនថាវាមិនត្រឹមត្រូវនោះទេ ប៉ុន្តែពួកវាមានលក្ខណៈមិនពេញលេញ ឡើយ។ សម្រាប់កំណត់ហេតុដែលសរសេរដោយដៃនានា សម្រាប់ជនជាតិជប៉ុនភាគច្រើនពួកគេមិនដែលបាត់បង់ ភាពរឹងមាំនៅក្នុងជីវិតរស់នៅប្រចាំថ្ងៃឡើយ។ ដូចដែលអ្នកភ្នាក់ងារវិនិយោគមួយរូបបាននិយាយថា៖ “ពួកគេសំលឹង មើលភាគហ៊ុន នីកគេអ៊ី ជារៀងរាល់ថ្ងៃបើទោះបីជាវាធ្លាក់ចុះក៏ដោយ ប៉ុន្តែពួកគេនៅតែពេញចិត្តវា អ្នកដឹងទេ ជន ជាតិជប៉ុនគឺមនុស្សដែលពូកែពុះពារភាពលំបាកណាស់។ អ្នកប្រើប្រាស់នៅតែបន្តចំណាយប្រាក់របស់ពួកគេ, ស្ថាបត្យករ ល្បីនៅលើពិភពលោកបានស្ថាបនាសំណង់ដ៏ច្រើន, ការសន្សំប្រាក់ និងការសិក្សានៅតែមានកម្រិតខ្ពស់, វប្បធម៌ ប្រជាប្រិយនៃមានភាពរស់រវើក។ នៅក្នុងឆ្នាំ 1993 បន្ទាប់ពីវិបត្តិសេដ្ឋកិច្ច ការធ្វើដំណើរទៅអន្តរជាតិមានកម្រិត 10 ដងច្រើនជាងកាលពីមួយទសវត្សមុន។ ភាពជឿជាក់ និងមោទនៈភាពនៅតែបន្តនៅអំឡុងពេលនោះ ដោយអ្នកគាំ ទ្រកីឡា បេសប្បលជប៉ុន 40 លាននាក់បាន ទស្សនាមិត្តរួមជាតិរបស់ពួកគេ ណូម៉ូ ហ៊ីដេអូ នៅក្នុងការប្រគូត កីឡា អលំស្តារ របស់អាមេរិកនៅក្នុងឆ្នាំ 1995 ។ បន្ទាប់ពីទស្សនាកីឡានេះមក ប្រវត្តិវិទូ អ៊ីកិ ម៉ាសារូ បានសរសេរថា៖ “ជន ជាតិអាមេរិក... បានយល់ឃើញជាវិជ្ជមានជាច្រើនសម្រាប់ប្រទេសជប៉ុន និងជនជាតិជប៉ុន។ ជនជាតិជប៉ុនត្រូវបាន គេគិតថាជាអ្នកដែលមានទំនួលខុសត្រូវខ្ពស់ និងតស៊ូនៅក្នុងការធ្វើការងារ និងជាសង្គមមួយដែលមិនប្រព្រឹត្តិបទ ឧក្រិដ្ឋ, ជាកន្លែងមួយដែលស្ត្រីអាចដើរត្រឡប់ទៅផ្ទះតែម្នាក់ឯងនៅពេលយប់។ បទដ្ឋាននៃការសិក្សាមានកម្រិត ខ្ពស់, អនាម័យសាធារណមានលក្ខណៈល្អប្រសើរ, ហើយអាយុសង្ឃឹមរស់ស្ថិតនៅក្នុងចំណោមប្រទេសដែលមានអត្រា ខ្ពស់បំផុតនៅលើពិភពលោក”។

ថាមពលសង្គមនៅទសវត្សឆ្នាំ 1990 ហាក់ដូចជាលេចឡើងខ្លាំងនៅក្នុងគ្រួសារ, ជាទីកន្លែងដែលប្រជាជនជប៉ុនកាន់តែច្រើនប្រើប្រាស់នូវសិទ្ធិនៅក្នុងការស្វែងរកការពេញចិត្តផ្ទាល់ខ្លួន។ ត្រឹមឆ្នាំ 2000 គ្រួសារដែលមានតែ ឪពុកមាយ និងកូនបានក្លាយជារឿងទូទៅមួយ, គូរស្នេហ៍ដែលសម្រេចចិត្តរៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍ដោយខ្លួនឯងក៏ជា រឿងទូទៅផងដែរ។ ប្តីកាន់តែច្រើនទៅៗត្រឡប់មកផ្ទះវិញហូបអាហារពេលយប់ និងជួយនៅក្នុងការចិញ្ចឹមអប់រំកូន។ នៅចុងសប្តាហ៍ ផ្សារលក់ទំនិញពោរពេញទៅដោយគ្រួសារ និងគូរស្នេហ៍ដើរកាន់ដៃគ្នាទិញទំនិញ។ ក៏ដូចគ្នាដែរ ជម្រើសនៅក្នុងការមិនរៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍ក៏បានកើនឡើងផងដែរ, ស្ត្រីជាច្រើនសម្រេចចិត្តនៅក្នុងការមិនរៀបការ, ហើយអត្រានៃការលែងលះគ្នាបានកើនឡើងលើនៅអង់គ្លេស និងអាមេរិកពាក់កណ្តាល។ ស្ត្រីកាន់តែច្រើនបាន ស្វែងរកការធ្វើការងារនៅក្រៅផ្ទះ, នៅត្រឹមចុងទសវត្ស ស្ត្រីកាន់តែច្រើនធ្វើការពេញម៉ោងខាងក្រៅផ្ទះច្រើនជាងនៅ ក្នុងផ្ទះ។ វណ្ណៈកណ្តាលបានបង្ហាញពីការចាប់ផ្តើម “ជីវិតរស់នៅល្អប្រសើរ” ជាមូលហេតុមួយដែល កំណត់ត្រាឆ្នាំ 1995 របស់ម្ចាស់ពានរង្វាន់ណូបែលផ្នែកប្រលោមលោក អ៊ូអេ កេនហ្សាប៊ីរ៉ូ ដែលមានចំណងជើងថា គ្រួសារដែលជា សៈលេឌីយមួយ បានក្លាយជាស្នាដៃដែលលក់ដាច់បំផុតមួយ។ ជាមួយនិងការសរសេរពីការពិតមួយអំពីជីវិតរស់នៅ របស់ក្នុងគ្រួសាររបស់លោក ដែលមានកូនប្រុសឈ្មោះ ហ៊ីកាវី ដែលមានជំងឺអូទីហ្សឹម, លោកបានពិពណ៌នាអំពីការ

ហូបចុកនៅក្នុងគ្រួសារ, កំហឹង, ការឈ្លោះប្រកែកគ្នា, ការទៅមន្ទីរពេទ្យ, ការលួងលោមដោយតន្ត្រី, និងភាពភ័យស្ងួត
ស្មៅនៅពេលដែល ហ៊ីការី បាត់បង់ស្នាម។ លោកបានឆ្លើយថា “តើយើង...នឹងក្លាយទៅជាយ៉ាងណាប្រសិនបើយើង
មិនបានធ្វើឲ្យ ហ៊ីការី ក្លាយជាផ្នែកមួយដែលមិនអាចខ្វះបាននៅក្នុងគ្រួសាររបស់យើង”។ “ខ្ញុំបានស្រមៃឃើញផ្ទះ
ដែលគ្មានក្តីសុខមួយ ជាទីកន្លែងដែលខ្យល់ត្រជាក់បក់ចូលមកតាមចន្លោះដែលប្រហោងដោយសារអវត្តមាននៃរូបគេ”។

សញ្ញាណនៃការស្តារឡើងវិញនូវវិស័យសុខាភិបាលជាតិ បានលេចឡើងនៅលើផ្នែកជាច្រើន ដូចដែល
សហសវត្សថ្មីបានចាប់ផ្តើម។ នៅផ្នែកខាងនយោបាយ អាណត្តិ 5 ឆ្នាំដំបូងរបស់នាយករដ្ឋមន្ត្រីក៏អ៊ុហ្សូមី ជូនីឈីរ៉ូ
(2001-2006) បានស្តារឡើងវិញដ៏គួរឲ្យគត់សំគាល់នូវស្ថេរភាព និងថាមពលដល់រដ្ឋាភិបាល។ បើទោះបីជាលោក
បានអនុវត្តគោលនយោបាយប្រឈមមួយ ដែលក្នុងនោះរួមមាន ដំណើរទស្សនកិច្ចចំនួន 6 លើកទីកាន់ យ៉ាស៊ូគូនី
និងការដាក់ពង្រាយកងកម្លាំងស្វ័យការពារទៅកាន់តំបន់សង្គ្រាមនៅអ៊ីរ៉ាក់ ជាលើកដំបូងក៏ដោយ ក៏ប្រជាប្រិយភាព
របស់លោកនៅតែមានខ្ពស់, ជាពិសេសបន្ទាប់ពីលោកបានធ្វើឯកជននីយកម្មលើប្រព័ន្ធប្រៃសណីយ៍ដ៏មានឥទ្ធិពល
នៅក្នុងឆ្នាំ 2005 ។ អាវបើកចំហរបស់លោក និងការកើតសរសើរយ៉ាងខ្លាំងចំពោះ អេលវីស ប្រេសឡឺ បាននាំមក
នូវពន្លឺសម្រាប់ពិភពខ្មៅងងឹតមួយ។ ហើយសេដ្ឋកិច្ចចាប់ផ្តើមដើមឡើងវិញ។ សូម្បីតែស្ថិតនៅអំឡុងវិបត្តិសេដ្ឋកិច្ច,
ប្រទេសជប៉ុនបានរក្សានូវមូលដ្ឋានគ្រឹះដ៏សំខាន់មួយមួយ ជាមួយនិងអត្រានៃការសន្សំប្រាក់នៅមានកម្រិតខ្ពស់, ការ
បែងចែកទ្រព្យសម្បត្តិប្រកបដោយសមធម៌ក្នុងចំណោមមនុស្សគ្រប់ស្រទាប់វណ្ណៈ, ភាពរឹងមាំនៃលុយយ៉េន, ការ
ចំណាយយ៉ាងច្រើនរបស់រដ្ឋាភិបាលទៅលើការងារសាធារណ, និងទុនបំរុងបរទេសដ៏ធំ។ ការពង្រីកការនាំចេញ (ជា
ពិសេសទៅកាន់ប្រទេសចិន) និងការវិនិយោគក្នុងទំហំដ៏ធំ រួមជាមួយភាពជឿជាក់របស់អ្នកប្រើប្រាស់បានបង្កឲ្យ
មានការរីកឡើងនៃសេដ្ឋកិច្ច ត្រឹមឆ្នាំ 2006 ដែលមានទំហំធំបំផុតនៅក្នុងប្រវត្តិសាស្ត្រជប៉ុនបន្ទាប់ពីសង្គ្រាម។ ការ
រីកឡើងនៃក្រុមហ៊ុនអ៊ិនធឺណេតគឺជារឿងដែលគួរឲ្យចាប់អារម្មណ៍មួយ។ មានក្រុមហ៊ុនជិត 1,000 បានចាប់ផ្តើម
ឡើងនៅក្នុងមុនឆ្នាំ 2002 ដែលក្រុមហ៊ុនទាំងនេះភាគច្រើនឆ្លុះបញ្ចាំងពីគំនិតសហគ្រិនរបស់ ណាមបា តូម៉ូកូ ដែល
ជាស្ត្រីវ័យក្មេងមួយរូបដែលបានបង្កើតក្រុមហ៊ុនដេញថ្លៃតាមអ៊ីនធឺណេតនៅក្នុងឆ្នាំ 1999 និងមានបុគ្គលិកចំនួន 70
នាក់នៅត្រឹមឆ្នាំ 2003។ នាងបាននិយាយថា “ខ្ញុំមានការជឿយហត់នៅក្នុងការរចនាជំនួញនៅលើតុរបស់អ្នកដទៃ,
មិនមានអ្វីដែលអាចបញ្ឈប់ស្ត្រីម្នាក់ ពីការទាមទារនូវអ្វីដែលជាប់ពាក់ព័ន្ធនៅក្នុងប្រទេសជប៉ុនទៀតឡើយ លើក
លែងតែការចិញ្ចឹមអប់រំកូន”។

ប្រទេសជប៉ុននៅដើមដំបូងនៃសតវត្សទី 21 គឺជាឋានសួគ៌នៃបច្ចេកវិទ្យា។ មិនមានកន្លែងណានៅលើ
ពិភពលោកមានភាពចម្រើនខាងបច្ចេកវិទ្យាទូរស័ព្ទដែរ, មិនមានកន្លែងណាដែលប្រជាជនភ្ជាប់ទំនាក់ទំនងគ្នាតាមរយៈ
សារជាអក្សរបានពេញលេញជាងប្រទេសជប៉ុនឡើយ។ ត្រឹមឆ្នាំ 2008 ប្រទេសជប៉ុនមានទូរស័ព្ទដៃច្រើនជាង 80
លានគ្រឿងដែលភ្ជាប់អ៊ីនធឺណេត។ ក៏ដូចគ្នាដែរ ប្រព័ន្ធនៃការដឹកជញ្ជូនស្ថិតនៅក្នុងចំណោមវិស័យដែលមានភាព
រីកចម្រើនបំផុតនៅលើពិភពលោក ជាមួយនិងការប្រើប្រាស់តាមដានផ្លូវរបស់ប្រជាជនជាមួយប្រព័ន្ធ ជីភីអេស និង
ទស្សនាព័ត៌មានលើអេក្រង់ថតភ្លើងដឹកអ្នកដំណើរ, ហើយសូម្បីតែអានប្រលោមលោកលើទូរស័ព្ទដៃរបស់ពួកគេ។
នៅត្រឹមចុងទសវត្សឆ្នាំ 2000 ជប៉ុនបានលក់សំលៀកបំពាក់រ៉ូប៉ូត ដែលអាចជួយឲ្យជនពិការអាចធ្វើចលនាបាន
ងាយស្រួល និងអានស្លាកសញ្ញាបង្ហាញអាហារ។ ប្រទេសជប៉ុនមានផលិតផលជាតិសរុបសម្រាប់មនុស្សម្នាក់ខ្ពស់
បំផុតលំដាប់ទី 2 នៅក្នុងទ្វីបអាស៊ី បន្ទាប់ពីប្រទេសសិង្ហបុរី, និងមានអត្រាអតិផរណាទាបជាគេបំផុតនៅក្នុង
ចំណោមប្រទេសអភិវឌ្ឍ។ ហើយវប្បធម៌ប្រជាប្រិយ បានចាប់យកបដិវត្តព័ត៌មានយ៉ាងរលូន ដូចដែលការលក់
ចម្រៀងឌីជីថលបានប្រកួតប្រជែងជាមួយស៊ីឌី និងឌីវីឌី។

តាមពិតទៅ វិស័យដែលបានរួមបញ្ចូលលោកខាងកើត និងលោកខាងលិចដ៏គួរឲ្យគត់សំគាល់បំផុតនៅ ដើមសតវត្សទី 21 ប្រហែលជាវប្បធម៌ប្រជាប្រិយ។ អ្នកទស្សនាលោកខាងលិចជាទូទៅចាប់អារម្មណ៍ជាមួយនឹងការ គ្របដណ្តប់នៃរបស់បេរលោកខាងលិចនៅក្នុងប្រទេសជប៉ុន៖ ភាពយន្តហូលីវូត, មូជីសំលៀកបំពាក់បារាំង, តារា ចម្រៀងរ៉ុក និងតារាបាល់ទាត់អង់គ្លេស។ ប៉ុន្តែគ្រាន់តែជារឿងមួយផ្នែកប៉ុណ្ណោះ។ ត្រឹមដើមទសវត្សឆ្នាំ 2000 ឧស្សាហកម្មវប្បធម៌របស់ជប៉ុនមានលក្ខណៈជាអន្តរជាតិ។ វាត្រូវបានគ្របដណ្តប់ដោយក្រុម និងកម្មវិធីដែលបង្កើត ឡើងក្នុងប្រទេស, ហើយការជះឥទ្ធិពលទៅក្រៅប្រទេសមានលក្ខណៈធំធេង។ ការបង្ហាញពីការធ្វើម្ហូប និងកម្មវិធី បង្ហាញការពិតនៅលើទូរទស្សន៍ជប៉ុនត្រូវបានចម្លងដោយទូរទស្សន៍នានារបស់អាមេរិក។ កាវ៉ាអូខេ និងមីកញ្ចប់ បានក្លាយជារឿងទូទៅនៅលោកខាងលិច ដែលពួកគេពិបាកនៅក្នុងការនឹកស្មានដូចជាជនជប៉ុន ដែលបានបង្កើត ផារ៉ែរេនដ័រ, ស៊ូដូគូ, និងត្រេនស្ទើរ។ ស៊ូស៊ីត្រូវបានគេលក់នៅតាមផ្សារនៅក្នុងទីក្រុងនានានៅអាមេរិក, ការចនា សំលៀកបំពាក់របស់ អ៊ីសស៊ី បានទាក់ទាញអ្នករស់នៅប៉ារីស, សៀវភៅបកប្រែ មេនហ្គា(សៀវភៅកម្លែង) ត្រូវបាន ដាក់តាំងលក់នៅក្នុងហាងលក់សៀវភៅនៅជុំវិញពិភពលោក, ហើយក៏ឡាករបេស្សលជនជាតិជប៉ុនបានចូលរួម លេងនៅក្នុងលីកកំពូលអាមេរិក។ ច្បាស់ណាស់អ្វីដែលមានឥទ្ធិពលបំផុតនោះគឺគំនូរជីវចល ដែលបានធ្វើឲ្យ តូតត្រូវ របស់មីយ៉ាហ្សាគី ហាយ៉ាអូ ក្លាយជាតំណាងមួយនៅលើពិភពលោក និងបានបំផុសគំនិតឲ្យមានក្លឹមគំនូរជីវចលនៅ ពាសពេញអឺរ៉ុប និងសហរដ្ឋអាមេរិក។ ប្រសិនបើខ្សែភាពយន្ត វ៉ាសូមុន របស់គ្ស័សាវ៉ា បានទាក់ទាញអ្នកទស្សនារាប់ លាននាក់, រឿងប្រលឹងទៅឆ្ងាយ របស់មីយ៉ាហ្សាគី បានទាក់ទាញមនុស្ស រាប់សិបលាននាក់។

បញ្ហាដែលប្រទេសជប៉ុនប្រឈមនៅដើមសតវត្សទី 21 នៅតែមានច្រើន។ ការរីកឡើងនៃសេដ្ឋកិច្ចរបស់ ប្រទេសចិន, រួមជាមួយការមិនសប្បាយចិត្តចំពោះជប៉ុនចំពោះសង្គ្រាមលោកលើកទី 2 បានបង្កឲ្យមានការគំរាម កំហែងនៃជម្លោះឆ្លងឆ្នាំ។ អន្តរកម្មជាមួយកូរ៉េខាងជើង ជាមួយនិងការពង្រីកកម្មវិធីកាំជ្រួចរបស់ពួកគេ អាចបង្កជា គ្រោះថ្នាក់ក្នុងតំបន់។ ជម្លោះដែនអធិបតេយ្យភាពលើដែនដីនេសាទនៅតាមដែនកោះនានាបានធ្វើឲ្យប៉ះពាល់ដល់ ទំនាក់ទំនងជាមួយកូរ៉េខាងត្បូង និងចិន។ នៅក្នុងប្រទេស វិបត្តិហិរញ្ញវត្ថុពិភពលោកឆ្នាំ 2008-2009 បានធ្វើឲ្យ សេដ្ឋកិច្ចរបស់ជប៉ុនធ្លាក់ចុះ, ហើយរឿងអាស្រូវនយោបាយហាក់ដូចជាកើនឡើង។ ហើយក៏មានផងដែរនូវការ ពិភាក្សាមិនចេះចប់មិនចេះហើយអំពីតួនាទីរបស់ជប៉ុននៅលើឆាកអន្តរជាតិ, ជាពិសេសថាតើប្រទេសនេះគួរតែកាត់ បន្ថយទំនាក់ទំនងជាមួយសហរដ្ឋអាមេរិក និងកែប្រែធម្មនុញ្ញដើម្បីអនុញ្ញាតឲ្យប្រទេសជប៉ុនក្លាយជាប្រទេស “ធម្មតា” មួយនៅក្នុងវិស័យការពារជាតិ។ ក្រុមអ្នកធ្វើផែនការនៅតែបន្តព្រួយបារម្ភអំពីបញ្ហាប្រឈមនៅលើពិភពលោក និង ការធ្លាក់ចុះនៃចំនួនប្រជាជន។ ប៉ុន្តែ មានបញ្ហាតិចតួចប៉ុណ្ណោះចំពោះភាពរឹងមាំជាមូលដ្ឋាន, ស្ថេរភាពនៃសង្គមជប៉ុន។ ជាការពិត នៅពេលដែលក្រុមអ្នកបោះឆ្នោតបានទន្ទាក់គណបក្សប្រជាធិបតេយ្យសេរីនិយមចេញពីអំណាច និង បានបោះឆ្នោតជ្រើសរើសស្រីចំនួន 54 រូបនៅក្នុងសភាជាន់ទាបនៅក្នុងឆ្នាំ 2009 បន្ទាប់ពីសេដ្ឋកិច្ចទើបតែចាប់ផ្តើម ស្តារឡើងវិញពីវិបត្តិសេដ្ឋកិច្ច, មនុស្សជាច្រើនបានមើលឃើញពីភស្តុតាងថ្មីមួយ នៃភាពរឹងមាំនៃលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ ដែលមានមូលដ្ឋានដ៏ជ្រៅមួយនៅក្នុងប្រទេសជប៉ុន។ នៅពេលដែលទេពជីតាព្រះអាទិត្យត្រូវបានរំខានដោយឥរិយាបថ មិនល្អនៅក្នុងសម័យបុរេប្រវត្តិសាស្ត្រ, ទ្រង់បានឃុំខ្លួនទ្រង់នៅក្នុងរូងភ្នំមួយដើម្បីជៀសវាងការមើលឃើញពីវិញ្ញាណ អាក្រក់។ គ្មាននរណាម្នាក់នឹកស្មានពីភាពស្រដៀងគ្នានេះកើតមានឡើងចំពោះមេដឹកនាំជប៉ុននាពេលក្រោយមក ទៀត។ អ្វីដែលមានលក្ខណៈដូចគ្នានេះកើតឡើងនៅសតវត្សទី 7 នៅក្នុងរាជ្យរបស់ស៊ីអ៊ីកូ និងស៊ូតិគូ តៃស៊ី នៅ ពេលដែលទ្រង់ប្រឈមជាមួយបញ្ហា “ចូលសាលប្រជុំនៅពេលព្រឹកព្រលឹម, និងចូលនិវត្តយឹត” ដោយសារធ្វើការ ពេញមួយថ្ងៃហើយនៅតែមិនគ្រប់គ្រាន់។

សេចក្តីសង្ខេបសៀវភៅ

សៀវភៅប្រវត្តិសាស្ត្រអាស៊ីបូព៌ា(History of East Asia) ត្រូវបានរចនាឡើងដើម្បីប្រើប្រាស់ជាសៀវភៅគោលសម្រាប់ការអប់រំមុខវិជ្ជាប្រវត្តិសាស្ត្រអាស៊ីបូព៌ា។ សៀវភៅនេះផ្តោតសំខាន់លើការ បរិយាយ, ការពន្យល់, និងការវិភាគអំពីព្រឹត្តិការណ៍សំខាន់ៗនៅក្នុងប្រទេសចំនួន 3 នៅក្នុងភូមិភាគ ក្នុងនោះរួមមាន ប្រទេសចិន, ប្រទេសកូរ៉េ, និងប្រទេសជប៉ុន។ សៀវភៅនេះត្រូវបានបែងចែកជា 9 មេរៀន ដោយបរិយាយ និងពន្យល់លម្អិតអំពីព្រឹត្តិការណ៍នយោបាយ, សេដ្ឋកិច្ច, សង្គម, វប្បធម៌-អរិយធម៌ នៅក្នុងប្រទេសទាំង 3 ខាងលើ ចាប់តាំងពីសម័យបុរេប្រវត្តិសាស្ត្ររហូតដល់សម័យទំនើប។ ការបែងចែកនេះធ្វើឡើងតាមលំដាប់នៃព្រឹត្តិការណ៍ប្រវត្តិសាស្ត្រ ចាប់តាំងពីការតាំងទីលំនៅដំបូងរហូតដល់សម័យបច្ចុប្បន្ន។ នៅក្នុងជំពូកនីមួយៗ ត្រូវបានបែងចែកជាផ្នែក ដោយផ្អែកដំបូងនិយាយអំពីប្រទេសចិន, ផ្នែកបន្ទាប់និយាយអំពីប្រទេសកូរ៉េ, និងផ្នែកចុងក្រោយនិយាយអំពីប្រទេសជប៉ុន។ ជាទូទៅនៅក្នុងជំពូកនីមួយៗ មានការបែងចែកជាចំណងជើងរងតូចៗបន្ថែមទៀត ដើម្បីធ្វើឲ្យអ្នកអានមានភាពងាយស្រួលនៅក្នុងស្វែងយល់ពីសម័យកាលនីមួយៗរបស់ប្រទេសទាំងនោះ។

មេរៀនទី 1 ៖ សេចក្តីផ្តើមអំពីអាស៊ីបូព៌ា ចាប់ផ្តើមជាមួយព័ត៌មានទូទៅ (Introduction) ដោយក្នុងនោះរួមមានការបរិយាយអំពីទីតាំងភូមិសាស្ត្រ, អាកាសធាតុ, និងភាសារបស់ប្រទេសនីមួយៗនៅក្នុងភូមិភាគអាស៊ីបូព៌ា។ គោលបំណងនៃជំពូកនេះ គឺដើម្បីឲ្យអ្នកអានមានចំណេះដឹងជាមូលដ្ឋានគ្រឹះអំពីតំបន់អាស៊ីបូព៌ា ដោយក្នុងនោះអ្នកអាននឹងដឹងអំពីទីតាំងរបស់តំបន់នេះ ថាតើវាស្ថិតនៅកន្លែងណា, មានទំហំប៉ុណ្ណា, ស្ថានភាពភូមិសាស្ត្រមានលក្ខណៈដូចម្តេច, ប្រជាជននៅក្នុងតំបន់នេះស្ថិតនៅក្នុងអម្បូរអ្វី, តើពួកគេនិយាយភាសាអ្វី។

មេរៀនទី 2 ៖ បុរេប្រវត្តិសាស្ត្រអាស៊ីបូព៌ា ផ្តោតសំខាន់លើការតាំងទីលំនៅដំបូងរបស់មនុស្សនៅក្នុងសម័យបុរេប្រវត្តិសាស្ត្រ (Pre-history) ដោយពិនិត្យលើជីវភាពរស់នៅ៖ ទីលំនៅ, មុខរបរ, ឧបករណ៍ប្រើប្រាស់, ការបង្កើតថ្មី.. និងការអភិវឌ្ឍន៍នៃសង្គមមនុស្សនាសម័យបុរេប្រវត្តិសាស្ត្រ។ គោលបំណងនៃជំពូកនេះ គឺចង់ឲ្យអ្នកអានយល់ដឹងកាន់តែច្បាស់អំពីសង្គមរស់នៅ និងការវិវត្តន៍នៃផ្នត់គំនិតរបស់មនុស្សសម័យបុរេប្រវត្តិសាស្ត្រ។ បន្ទាប់ពីអានជំពូកនេះហើយ និស្សិតអាចប្រៀបធៀបសង្គមរស់នៅនាសម័យនោះ ជាមួយសង្គមរស់នៅក្រោយៗមកទៀត។

មេរៀនទី 3 ៖ សម័យប្រវត្តិសាស្ត្រដំបូង ក្តោបសំខាន់លើព្រឹត្តិការណ៍នានាដែលកើតមានឡើងនៅក្នុងសម័យប្រវត្តិសាស្ត្រដំបូង (Early History)។ មេរៀននេះនឹងពិនិត្យមើលលើប្រព័ន្ធ សំណេរដំបូងនៅក្នុងតំបន់ រួមទាំងការសិក្សាស៊ីជម្រៅអំពីរដ្ឋដំបូងៗនៅក្នុងតំបន់ ដោយក្នុងនោះរួមមាន ប្រព័ន្ធនៃការដឹកនាំ, វប្បធម៌, និងការអភិវឌ្ឍន៍សង្គមនានា។ គោលបំណងនៃមេរៀននេះ គឺដើម្បីឲ្យអ្នកអានយល់ដឹងលម្អិតអំពីកត្តាដែលនាំឲ្យលេចឡើងនៃប្រវត្តិសាស្ត្រដំបូង។ អ្នកអានក៏នឹងបានដឹងថា តើរដ្ឋ ដំបូងៗនៅក្នុងតំបន់អាស៊ីបូព៌ាមានលក្ខណៈនយោបាយ, សេដ្ឋកិច្ច, សង្គម, និងវប្បធម៌យ៉ាងដូចម្តេច។

មេរៀនទី 4 ៖ អាស៊ីបូព៌ាសម័យអធិរាជ និងមេរៀនទី 5 ៖ អាស៊ីបូព៌ា៖ ការអភិវឌ្ឍន៍ និងការឈ្លានពាន នឹងពិនិត្យមើលព្រឹត្តិការណ៍នានាដែលទាក់ទងទៅនឹងការលេចឡើងនៃសម័យរាជាធិរាជ (Imperialism) នៅក្នុងតំបន់ដោយធ្វើការសិក្សាអំពីការពង្រីកអំណាចរបស់រដ្ឋនីមួយៗនៅក្នុងតំបន់, ការធ្វើសង្គ្រាមរវាងរដ្ឋ និងរដ្ឋ, ការលេចឡើងនៃទស្សនៈវិជ្ជានៃការគ្រប់គ្រងរដ្ឋ, និងទំនាក់ទំនងពាណិជ្ជកម្ម និងវប្បធម៌រវាងរដ្ឋ និងរដ្ឋ។ គោលបំណងនៃជំពូកនេះ គឺធ្វើឲ្យអ្នកអានយល់ដឹងអំពីគោលពង្រីក ឥទ្ធិពលរបស់រដ្ឋសំខាន់ៗនៅក្នុងតំបន់ ដែលបណ្តាលឲ្យមាន

ការប្រកួតប្រជែង និងសង្គ្រាមរបស់រដ្ឋនិងរដ្ឋនៅក្នុងតំបន់។ អ្នកអានក៏នឹងបានសិក្សាលម្អិតអំពីឥទ្ធិពលនៃការប្រកួតប្រជែងគ្នានេះ ជាពិសេសទស្សនៈវិជ្ជានៃការគ្រប់គ្រងរដ្ឋ និងយុទ្ធសាស្ត្រនៃការធ្វើសង្គ្រាម។

មេរៀនទី 6 ៖ អាស៊ីបូព៌ាដើមសម័យទំនើប, មេរៀនទី 7 ៖ អាស៊ីបូព៌ាសម័យអាណានិគម គឺជាមេរៀនដែលពន្យល់អំពីការចាប់ផ្តើមឡើងនៃសម័យទំនើបដំបូង (Early Modern) ក្នុងតំបន់។ ក្នុងនោះយើងនឹងសិក្សាអំពីវត្តមានរបស់ពួក បស្ចិមប្រទេស ដែលបានធ្វើដំណើរមកដល់ភូមិភាគអាស៊ីបូព៌ា និងការពង្រីកឥទ្ធិពលរបស់ពួកគេ ក៏ដូចជាប្រតិកម្មរបស់បណ្តាលរដ្ឋសំខាន់ៗក្នុងតំបន់ជាមួយពួក បស្ចិមប្រទេសទាំងនោះ។ ក្រៅពីនោះយើងក៏នឹងវិភាគអំពីឥទ្ធិពលនៃការគ្រប់គ្រងអាណានិគមរបស់ពួក បស្ចិមមកលើភូមិភាគអាស៊ីបូព៌ាផងដែរ។ គោលបំណងនៃមេរៀននេះ គឺចង់បង្ហាញពីវត្តមានដំបូងរបស់ពួកលោកខាងលិចនៅក្នុងតំបន់អាស៊ីបូព៌ា ដែលនាំឲ្យតំបន់នេះចូលដល់សម័យទំនើប។ មេរៀននេះក៏នឹងបង្ហាញពីឥទ្ធិពលនានាដែលពួកលោកខាងលិចបាននាំមកកាន់តំបន់។ ក្រៅពីនេះ មេរៀននេះក៏នឹងរៀបរាប់អំពីការគ្រប់គ្រងអាណានិគម និងការធ្វើកំណែទម្រង់ និងការបង្កើនឥទ្ធិពលរបស់រដ្ឋមួយចំនួននៅក្នុងតំបន់ផងដែរ។

មេរៀនទី 8 ៖ អាស៊ីបូព៌ាអំឡុងសង្គ្រាមលោកលើកទី 2 នឹងបង្ហាញពីព្រឹត្តិការណ៍សំខាន់ដែលកើតមានឡើងក្នុងតំបន់អាស៊ីបូព៌ាអំឡុងសង្គ្រាមលោកលើកទី 2 (World War II) ។ ដំបូងមេរៀននេះនឹង ពិនិត្យមើលលើតួនាទីរបស់តំបន់ដែលនាំឲ្យលេចឡើងនៃសង្គ្រាម បន្ទាប់មកនឹងពិនិត្យមើលលើឥទ្ធិពលនៃសង្គ្រាមដែលបង្កផលប៉ះពាល់លើបណ្តាលរដ្ឋនានា។ ក្រោយអានមេរៀននេះហើយ អ្នកអាននឹងអាចស្វែងយល់ពីព្រឹត្តិការណ៍ដែលកើតមាននៅក្នុងភូមិភាគអាស៊ីបូព៌ានៅអំឡុងសម័យសង្គ្រាមលោកលើកទី 2។ ក្រៅពីនេះ អ្នកអានក៏នឹងអាចស្វែងយល់ពីឥទ្ធិពលនៃសង្គ្រាមលោកលើកទី 2 នៅក្នុងប្រទេសចិន, កូរ៉េ, និងជប៉ុនផងដែរ។

មេរៀនទី 9 ៖ អាស៊ីបូព៌ាក្រោយសង្គ្រាមលោកលើកទី 2 និង មេរៀនទី 10 ៖ អាស៊ីបូព៌ាបច្ចុប្បន្ន ផ្តោតសំខាន់លើតំបន់អាស៊ីបូព៌ាក្រោយ សង្គ្រាមលោកលើកទី 2 (Post-war) ដោយពិនិត្យលើការស្តារប្រទេសឡើងវិញបន្ទាប់ពីសង្គ្រាម, ឥទ្ធិពលនៃសង្គ្រាមត្រជាក់, ការផ្លាស់ប្តូរប្រព័ន្ធនយោបាយ, ការអភិវឌ្ឍន៍សេដ្ឋកិច្ច និងសង្គម។ គោលបំណងនៃមេរៀននេះ គឺចង់ឲ្យអ្នកអានយល់ដឹងពីស្ថានភាពភូមិភាគអាស៊ីបូព៌ាក្រោយសង្គ្រាមលោកលើកទី 2 និងស្វែងយល់ពីដំណើរការនៃការស្តារប្រទេសជាតិឡើងវិញក្រោយសម័យសង្គ្រាម។ មេរៀននេះក៏នឹងបង្ហាញពីគោលនយោបាយស្តារសេដ្ឋកិច្ច និងសង្គមឡើងវិញ ដែលនាំទៅដល់ការអភិវឌ្ឍន៍ប្រទេស និងតំបន់ទាំងមូលនាពេលបច្ចុប្បន្ន។

ឯកសារពិគ្រោះ

1. Andrew C. Nahm. (1993). Introduction to Korea History and Culture.
2. Brett L. Wallker. (2015). A Concise History of Japan. Cambridge University Press, UK.
3. Charles Holcombe. (2017). A History of Eats Asia: From the Origins of Civilization to the Twenty-First Century. Cambridge University Press, UK.
4. Cliff Goddard. (2005). The Language of East and Southeast Asia. Oxford University Press, NY.
5. David C. Kang. (2010). East Asia Before the West: five centuries of trade and tribute. Columbia Univercity Press.
6. Ginal L. Barnes. (2015). Archeology of East Asia: the rise of civilization in China, Korea, and Japan. Oxbow Books, UK.
7. James L. Huffman. (2010). Japan in World History. Oxford University Press, NY.
8. Japan Fact Sheet Geography and Climate. <http://web-japan.org>
9. Kenneth Pletcher. (2011). The Geography of China: Sacred and History Places. Britannica Educational Publishing, NY.
10. Matt Clayton. (2020). History of East Asia: A Captivation Guide to the History of China, Japan, Korea, and Taiwan.
11. Patricia E., Anne W. T., & James P. (2009). Pre-modern East Asia to 1800: A Culture, Social, and Political History. Second Edition. Houghton Mifflin Company, UAS.
12. Paul S. Ropp. (2010). China in World History. Oxford University Press, NY.